

ACTA
VAN DE GENERALE SYNODE
VAN DE
CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE
KERKEN IN NEDERLAND
APELDOORN-CENTRUM
11 SEPTEMBER - 13 NOVEMBER 1992

ACTA
van de
GENERALE SYNODE

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerk

Vastgesteld door de generale synode 1995:

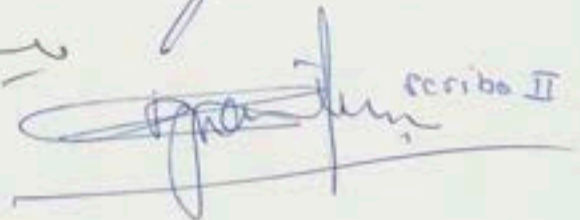
Het moderamen synodi:

preses

scriba I

assessor

scriba II

ACTA

van de

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland

APELDOORN-CENTRUM

11 september - 13 november 1992

BIDSTOND

Voorafgaande aan de generale synode werd op donderdagavond 10 september 1992 in de Christelijke Gereformeerde Barnabaskerk te Apeldoorn-Centrum de bidstond gehouden.

In deze bijzondere dienst, belegd door de kerkeraad van de roepende kerk, Apeldoorn-Centrum, ging voor de praeses van de generale synode van Groningen 1989, ds. M.C. Tanis.

Hij bediende het Woord uit Hebr. 4: 14 en 16, onder het thema:

De onovertroffen Hogepriester

Ds. Tanis stond stil bij:

1. het bezit van deze Hogepriester;
2. het leven bij deze Hogepriester;
3. het privilege door deze Hogepriester;
4. de wetenschap van deze Hogepriester.

Na de bediening van het Woord werd de arbeid van de generale synode in gebed aan de Heere opgedragen.

EERSTE ZITTING

vrijdag 11 september 1992, 9.15 - 12.30 uur.

Artikel 1

Opening

Namens de roepende kerk van Apeldoorn-Centrum opent ds. C.A. den Hertog de vergadering van afgevaardigden naar de generale synode. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 25: 2 en 10. Daarna leest ds. Den Hertog Rom. 8: 1-17 en gaat hij voor in gebed.

Artikel 2

Openingswoord

Ds. Den Hertog spreekt het volgende openingswoord:

Geachte afgevaardigden en preadviseurs,
Broeders in onze Here Jezus Christus,

Namens de roepende kerk van Apeldoorn-Centrum heb ik zojuist de vergadering mogen openen - een vergadering die de geschiedenis zal ingaan als de generale synode van Apeldoorn 1992. Het is niet voor de eerste keer dat u hier bijeenkomt. Ook in 1928, 1941, 1944, 1953 en 56, in 1965 en 1988 gebeurde dat.

Het is voor ons als Christelijke Gereformeerde Kerken een jubileumjaar. Wanneer in zo'n jaar de generale synode gehouden wordt, dan lijkt het alsof het een kenner uit eigen kring is, die deze opmerking maakt: "natuurlijk weer Apeldoorn".

Maar deze woorden worden gesproken in een geheel ander verband, en reeds ver voor ons in de geschiedenis, te weten in het jaar 1559 toen Apeldoorn aangeprezen werd als vergaderplaats. In dat jaar zendt namelijk de stad Lübeck - één van de Hanzesteden - aan de andere aangesloten Hanzesteden uitnodigingsbrieven voor het bijwonen van de te houden Landdag op 30 augustus. Naar aanleiding hiervan richten de steden Deventer, Kampen en Zwolle een brief aan het stadsbestuur van Zutphen, waarin zij te kennen geven het niet ongunstig te achten "met henleijden ende die van Nijmegen en Arnhem op een geleeghen tijd en plaetz, ende met naemen binnen Apeldoorn, mond-spraeck en onderlinghen raedt te houden".

Opnieuw en met nadruk wordt gezegd dat speciaal het dorp Apeldoorn - terwijl het op geen enkele wijze lid is van het verbond van Hanzesteden - een aangewezen plaats is voor het houden van besprekingen. Gesteund door deze aanbeveling uit de geschiedenis van de kant van zulke gerenomeerde steden willen wij u van harte verwelkomen in Apeldoorn.

Terwijl de Christelijke Gereformeerde Kerken in de nadagen van hun jubileum zijn, staat de plaats Apeldoorn aan de vooravond van het 1200-jarig bestaan. Het is in een oorkonde uit het jaar 793 dat voor het eerst Apeldoorn genoemd wordt onder de naam Apoldro. Deze oorkonde vermeldt dat enige goederen hier geschonken worden aan het klooster in Hessen. De kern van Apeldoorn ontstaat eerst in de dertiende eeuw. Het kapittel van Ste. Marie te Utrecht bezit allerlei landerijen en huizen in Apeldoorn en laat de Mariakerk bouwen.

Over het verloop van de Reformatie op de Veluwe is niet zo veel bekend. Tot het einde van de zestiende eeuw drong de kerkvorming veel verder door dan de steden, met name Elburg en Harderwijk.

Het is onder Graaf Jan van Nassau - stadhouder van Gelre - dat de Reformatie doorzet. Maar de bevolking was daar niet erg op gesteld. Dat ondervond een zekere predikant Theodorus Jacobi die in de dorpskerk van Apeldoorn moest preken. Niet alleen stond een grote menigte buiten de kerk te joelen, maar er werd ook een kalif de kerk in gejaagd "daerover sulck gelach in die kerck ontstonden dat men heeft noch horen noch sien connen".

We mogen verwachten dat uw vergadering zulk een onthaal bespaard zal blijven, en daarom een rustiger verloop zal hebben.

Maar de geschiedenis maakt ook melding van het volgende, dat jarenlang volgehouden getrouwe prediking voldoende is geweest om deze zelfde bevolking te winnen voor de Reformatie.

In tegenstelling tot de geschiedenis van de Reformatie is die van de afscheidingsbeweging wat meer in kaart gebracht. Te Apeldoorn is niet alleen tamelijk vroeg een Afscheiden gemeente ontstaan, maar zelfs de datum van de instituering is ons bekend. Zondag 29 november 1835 leidt ds. A. Brummelkamp op de boerderij van een zekere Peter Veeneman in de buurtschap Wiesel een dienst waarbij een groot aantal personen aanwezig is geweest. Voor de dienst wordt de "Acte van afscheiding" getekend door 67 personen. De tekst voor de preek is Psalm 125 vers 2: "Rondom Jeruzalem zijn bergen, alzoo is de Heere rondom Zijn volk, van nu aan tot in der eeuwigheid". Een sprekende illustratie van het Godsvertrouwen dat deze afscheidingsbeweging eigen was.

Voor het voortbestaan van de Christelijke Gereformeerde Kerk is allereerst de naam te noemen van ds. P.J.M. de Bruin - later de eerste predikant van Apeldoorn-Centrum en hoogleraar aan de Theologische School. Op 14 januari preekte deze ds. De Bruin "op de Teuge". Maar ook enige tientallen mensen uit Apeldoorn waren gekomen om deze dienst mee te maken. Deze dienst heeft er mede toe geleid dat op 23 februari 1894 de Christelijke Gereformeerde Kerk opnieuw werd geïnstituëerd. Daarbij zijn verder ook nog de namen te noemen van ds. J. Wissen en ouderling J. Wessels.

In de periode na de Tweede Wereldoorlog heeft Apeldoorn een sterke groei doorgemaakt. Deze groei had ook invloed op het kerkelijk leven. Zo werd op 25 oktober 1960 de gemeente van Apeldoorn-Zuid geïnstituëerd en op 4 juni 1976 die van Oost.

Om vergadertechnische redenen maken we gebruik van deze Andreaskerk, bereidwillig daartoe afgestaan door de kerkeraad van onze zuster gemeente. Met grote dankbaarheid maken we daar melding van aan uw adres.

In een recente publikatie van de burgerlijke gemeente onder de titel "Apeldoorn, het gezicht van Nederland" vinden we een treffende illustratie van het verleden en het heden. Het verleden heeft als centrum, als hart: de oude Mariakerk.

In het heden wordt het centrum van deze stadssamenleving gezocht en gezien in het nieuwgebouwde stadhuis, waarvan de architect zegt: "de grote leegte moest weer een herbergzame ruimte vinden". Dat is de moderne stad: de grote leegte wordt niet gevuld door de aanwezigheid van de Kerk, maar door die van een stadhuis.

In die plaats komt u als kerkelijke vergadering bijeen. U mag en moet zich dat ook tot één van uw opdrachten rekenen: dat de leegte wordt opgevuld.

Laat niet alleen u, maar ook anderen het weten dat alleen het Woord die leegte

vult. Dit besef van verantwoordelijkheid is onlosmakelijk verbonden aan de wetenschap van onze geringheid en eindigheid. In dit verband wil ik u in herinnering brengen de namen van hen die onze kerk op welke wijze dan ook in breder verband gediend hebben hoe lang geleden of hoe recent nog, en die in de periode na de vorige synode ontslapen zijn.

De werkzaamheden van de synode van 1992 kunnen een aanvang nemen. Alle dingen zijn in orde. U als afgevaardigde bent aanwezig, de benodigde stukken zijn gereed, de lastbrieven ter tafel, aan vergadering en medewerkers ontbreekt het niet. Op één ding komt het alleen nog aan: dat is de gezindheid. In welke gezindheid zullen we deze synode gaan houden? Deze gezindheid is niet bijkomstig, maar allesbeslissend.

In het hoofdstuk dat we samen gelezen hebben, tekent de apostel Paulus de tegenstelling die bestaat tussen de gezindheid van het vlees aan de ene kant, en de gezindheid van de Geest aan de andere kant. Twee krachten, twee machtsgebieden die tegenover elkaar staan. Iemand gebruikt in dit verband het volgende beeld. Op aarde is alles onderworpen aan de wet van de zwaartekracht. Alles hier op aarde wordt daardoor naar beneden getrokken. Maar de wet van de zwaartekracht kan wel doorbroken worden, bijvoorbeeld door een magneet. Als een magneet sterk genoeg is, kan een ijzeren voorwerp omhoog getrokken worden. De wet van de zwaartekracht moet het afleggen tegen de aantrekkingskracht van de magneet.

Ons bestaan wordt van nature beheerst door de gezindheid van het vlees. Maar in het leven van de gelovigen, in de gemeente van Christus is de magnetische kracht werkzaam van de gezindheid van de Geest van Christus, van Zijn opwaartse kracht.

Aan de ene kant is dit een heel ontdekkend woord, wanneer Paulus niet minder stelt dan dat die gezindheid van het vlees de dood is. Dat wil zoveel zeggen, dat indien de mens aan zichzelf overgelaten wordt - ook de kerkelijke mens op een synode - hij op de dood uit is. Dat is zijn gezindheid, dat bedenkt hij: niet minder dan de dood.

Stelt u zich eens voor, dat uw vergadering door een troep roofdieren bedreigd of overvallen zou worden. Wat een rampzalig iets. Wat zouden we een voorzorgsmaatregelen treffen, en ons tot het uiterste verzetten. Ontdekkend: volgens Gods openbaringswoord is onze eigen gezindheid niet minder bedreigend. Maar nu roept Paulus ons niet op om ons tegen dat gevaar te wapenen door het vlees te lijf te gaan met goede voornemens of vrome gemeenplaatsen, met goedbedoelde oproepen of wat dan ook. Dat is niet de weg die de Schrift ons wijst. "Gij echter". Dat spreekt van een radicale tegenstelling. Niet alleen ontdekkend, maar ook vertroostend wijst de apostel Paulus ons op de gezindheid van de Geest. Alleen die gezindheid van de Geest is bij machte ons te onttrekken aan de dodelijke gezindheid van het vlees. Daar spreekt de apostel ook ons vanmorgen op aan: "Gij daarentegen zijt niet in het vlees". Niet dankzij een aantal degelijke eigenschappen of te verwachten inspanningen van onze kant, maar dankzij het ingrijpen van God. God zelf heeft Zijn Zoon gezonden om met dat vlees, met die dodelijke gezindheid af te rekenen. Hij heeft voor ons Zijn hemelse Geest verworven. Die Geest is het die met de magische kracht van Pasen ons onttrekt aan dat dodelijke gevaar.

Ja, zo mag het toch zijn nietwaar? zegt Paulus tegen de gemeente van Rome, en ook tegen u synode-afgevaardigden in 1992. Daar is toch het grote onderscheid in gelegen tussen de kerk en de wereld? En dat is nu ook de genade van God aan u als vergadering dat Hij u eerst deze werkelijkheid voor ogen houdt.

De gezindheid van het vlees is er niet alleen als het om opvallende zonden gaat.

Die gezindheid is er net zo goed, als alles op ons eigen ik is gericht, op handhaving van onszelf of van onze groep. Als we van te voren al plannen of strategieën klaar hebben, of als we ons laten leiden door voorbeschouwingen van welke kant dan ook. Daartegenover staat dan de gezindheid van de Geest. Daar is geen kant en klaar recept voor. Of toch wel? Wie zal ontkennen, dat die gezindheid verkregen wordt buiten onze menselijke verlegenheid om? Zo was het ook met de schare op de grote Pinksterdag: geheel met de zaak verlegen.

Vanuit die verlegenheid mogen we ons vastgrijpen aan de belofte van Gods Geest. Dat is ook het geloof dat ons samenbindt: de band aan Christus en deze gezindheid. In die gezindheid leggen we allereerst alles in handen van God, en gaat het ons bij alles om de eer van Christus als Koning van de Kerk. De Gees tis ook de Geest van Gods toekomst, en daarom hebben we ook de toekomst van de kerk op het oog.

Maar uiteindelijk is ook deze gezindheid van de Geest niet het uiteindelijke doel waar het Paulus om te doen is, deze gezindheid is slechts middel. Middel waardoor nu wel Gods gerechtigheid tot stand komt. Middel waardoor het leven dat in Christus is gestalte krijgt, ook onder ons. Dat is uiteindelijk ook het doel dat God u voorhoudt: dat de waarheid en de rijkdom van Gods Wet gestalte krijgt. Daartoe maakt de Geest u vrij. Dan is synodewerk ook Levenswerk.

Zegene de Heere uw vergadering.

Na deze toespraak wordt op voorstel van ds. Den Hertog gezongen Psalm 119: 3 en 9.

Artikel 3

Lastbrieven

De lastbrieven, ingezonden door de particuliere synoden, worden onderzocht onder leiding van de kerkeraad van Apeldoorn-Centrum.

Uit dit onderzoek blijkt, dat afgevaardigd zijn om met last en macht op grond van Gods Woord, de aangenomen Formulieren van Enigheid, de Dordtse kerkorde en de verdere synodale bepalingen der kerken alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van de generale synode behoort, door de

particuliere synode van het Noorden:

primi:	secundi:
ds. H. van den Heuvel	ds. J. Brons
ds. K.T. de Jonge	drs. H.B. Hoogendoorn
ds. H. Last	ds. A. Brons
ds. J. Plantinga	ds. J.W. Wülschlegler
ds. D. Quant	ds. A. Dingemanse
drs. J.C.L. Starreveld	ds. W. van 't Spijker
oud. A. Broersma	oud. S. Procee
oud. A. de Geus	oud. W. Bultje
oud. M. Kamminga	oud. J. van den Berg
oud. J. Munneke	oud. J. van der Veer
oud. H.H. Koning	oud. A.J. Velema
oud. G. van der Wal	oud. K. Visser
diak. J.J. de Bruin	diak. C.E. Timmerman
Tertius-diaken: diak. J. van der Wal	

particuliere synode van het Oosten:

primi:	secundi:
ds. J. van Amstel	ds. H.H. Klomp
ds. R. van Beek	ds. B. de Graaf
ds. P. den Butter	ds. B. de Romph
ds. J. Jonkman	ds. G. Bijkerk
ds. M. Vlietstra	ds. P. Roos
ds. J. Westerink	drs. J.W. Maris
oud. D. Lokhorst	oud. G. van Malkenhorst
oud. C.J. Marchal	oud. J.M.D. Vreugdenhil
oud. J.W. Overeem	oud. H. Nagel
oud. J.G. van der Poel	oud. M. Felten
oud. B. van Schaik	oud. R. Procee
oud. A. Versluis	oud. K. de Waal
diak. drs. A. Heystek	diak. C. Heemsbergen
algemeen tertius predikanten: drs. J.W. Maris	
algemeen tertius ouderlingen: oud. H. Nagel	
tertius diaken: diak. K. Muis.	

particuliere synode van het Westen:

primi:	secundi:
ds. H.P. Brandsma	ds. C. van Atten
ds. J. van Dijken	ds. A. van Ek
drs. W.P. de Groot	ds. G. van de Groep
dr. G.C. den Hertog	ds. W. Kok
drs. W.J. Quist	ds. L.W. van der Meij
ds. D. Visser	ds. J. Veenendaal
oud. L. den Butter	oud. T. Biemond
oud. D.J. Groen	oud. J. Huisman
oud. D. Koole	oud. D. Meijer
oud. G. van Putten	oud. C. Tavenier
oud. drs. H. Schuurhuis	oud. G.G. van Wijngaarden
oud. A.J. de Vuyst	oud. Z. Zwiép
diak. W. Bijleveld	diak. C. de Jong
tertius diaken: diak. E.J. Hotting	

particuliere synode van het Zuiden:

primi:	secundi:
ds. A. Baars	ds. A.G. Boogaard
ds. J.P. Bolten	ds. L.C. Buijs
ds. J.H. van Dijk	ds. A. van Heteren
ds. J. Oosterbroek	ds. H. Korving
ds. M. van der Sluys	ds. J.G. Schenau
ds. M.C. Tanis	ds. A. van der Weerd
oud. A. Benschop	oud. J.C. van Beuren
oud. J.M.J. Kieviet	oud. H. Bor
oud. H.T. de Jong	oud. J. de Bruijne
oud. P. de Jong	oud. J. van Leeuwen
oud. J.M. Verhelst	oud. J. Legemate
oud. B. van der Wal	oud. G. Stum

diak. J. Boer
tertius diaken: diak. L. Quant.

diak. J. van der Sluis

De primus-afgevaardigden ds. J. Jonkman en oud. D. Lokhorst zijn vervangen door hun secundi ds. G. Bijkerk en oud. G. van Maikenhorst. Voor het overige zijn alle primi-afgevaardigden aanwezig. De wettigheid van de vergadering wordt vastgesteld.

Artikel 4

Preadviseurs

Door de raad van de roepende kerk zijn uitgenodigd om als preadviseurs de synode te dienen de hoogleraren dr. J. van Genderen, dr. B.J. Oosterhoff, dr. W. van 't Spijker, dr. W.H. Velema en dr. J. de Vuyst. Zij zijn allen aanwezig behalve dr. B.J. Oosterhoff. Deze heeft schriftelijk de synode Gods zegen toegewenst en tevens meegedeeld, dat hij vanwege zijn leeftijd niet als preadviseur zal kunnen dienen.

Artikel 5

Verkiezing van het moderamen

Onder leiding van de raad van de roepende kerk wordt tot praeses gekozen ds. J. Westerink, tot eerste scriba ds. P. den Butter, tot tweede scriba ds. J.C.L. Starreveld en tot assessor ds. M.C. Tanis.

Ds. Starreveld leest, volgend op zijn verkiezing, een brief voor van de kerkeraad van Kampen waarin deze de synode verzoekt zijn predikant van de taak waartoe hij gekozen is te willen ontheffen. Besloten wordt dat het moderamen zich op dit verzoek zal beraden.

Artikel 6

Toespraak van de praeses

Nadat het moderamen heeft plaats genomen spreekt de praeses, mede namens de andere moderamenleden, zijn erkentelijkheid uit voor het in hen gestelde vertrouwen. Hij benadrukt, dat we in het werk in de kerk bezig zijn met wat niet aan ons, maar aan de Heere toebehoort. Dat mag beleefd worden als een voorrecht, maar het brengt ook een grote verantwoordelijkheid met zich. Daarbij hebben we de taak - iets wat ons in dit herdenkingsjaar speciaal voor de geest mag staan - om verder te dragen en aan het nageslacht door te geven wat we zelf eerst van het voorgeslacht overgeleverd gekregen hebben.

De preadviseurs worden hartelijk verwelkomd en verzocht aan de moderamentafel plaats te nemen.

De praeses dankt de roepende kerk van Apeldoorn-Centrum hartelijk voor al het werk dat ter voorbereiding van de synode verricht is. Hij dankt de praeses van de kerk van Apeldoorn-Centrum voor de wijze waarop hij de synode heeft geopend. Een woord van dank spreekt hij ook aan het adres van de kerk van Apeldoorn-Oost, die zijn kerkgebouw ter beschikking wilde stellen voor de vergaderingen van de synode. Tenslotte dankt hij ds. M.C. Tanis voor de wijze waarop deze op de avond voorafgaande aan de synode, de bidstond heeft geleid.

Artikel 7

Openlijke Verklaring

Op verzoek van de praeses wordt gezongen Psalm 26: 2; daarna leest de praeses de 'Openlijke Verklaring' volgens de bijlage bij art. 50 K.O. De leden en de preadviseurs van de synode horen deze voorlezing staande aan en betuigen op deze wijze instemming met de belijdenis. Hierna gaat de praeses voor in gebed, de arbeid van de synode nogmaals hartelijk aan de Heere opdragend. Dan wordt nog gezongen Psalm 34: 2 en 4.

Artikel 8

Mededeling omtrent drs. Starreveld

De praeses deelt mee, dat er enig overleg geweest is met drs. Starreveld naar aanleiding van de door hem voorgelezen brief. Besloten is, dat namens het moderamen contact opgenomen zal worden met de kerkeraad van Kampen; drs. Starreveld is onder die voorwaarde bereid zijn benoeming tot scriba II te aanvaarden.

Artikel 9

Buitenlandse Zending/Toespraak ds. Z. Sude

De praeses verwelkomt de afgevaardigden van de Gereja Toraja Mamasa, de predikanten Z. Sude en Y. Rengga. Ook verwelkomt hij de secretaris van deputaten Buitenlandse Zending, ds. J.H. Cartier. Ds. Sude krijgt gelegenheid de synode toe te spreken, waarbij ds. H.P. Brandsma hem vertaalt.

Ds. Sude dankt voor de uitnodiging die de Gereja Toraja Mamasa ontving om op de synode aanwezig te zijn. Er is vanouds een nauwe verbondenheid tussen beide kerken, al is de Toraja-kerk nu niet langer een dochterkerk, maar een zusterkerk van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Ds. Sude geeft ook uiting aan zorgen die er in de Toraja-kerk zijn tengevolge van de secularisatie, de invloed van sekten, de agressie van de kant van de Islam, e.d. Ook op het front waar zending bedreven wordt door de Toraja-kerk wordt ondervonden dat er sterke tegenkrachten zijn.

Intern is er de zorg, dat er slechts 60 predikanten zijn, inclusief de emeriti-predikanten, die meer dan 300 gemeenten moeten dienen. Grote aandacht wordt besteed aan een grondige opleiding van predikanten. Ds. Sude vraagt het gebed en de steun van de Christelijke Gereformeerde Kerken in de strijd, die de Toraja-kerk te voeren heeft. Ds. Sude besluit met hartelijke zegenwensen voor de synode.

De praeses zegt in zijn beantwoording van deze toespraak, dat er inderdaad sterke banden zijn tussen beide kerken. Ingaande op wat gezegd is over de zorgen, die er in de Toraja-kerk zijn, wijst hij erop, dat we ondanks alle tegenstand toch getrouw hebben te zijn in het prediken van het Woord. We moeten niet ontmoedigd zijn als we met tegenstand en vijandschap in aanraking komen: we kunnen dat verwachten. Maar de Heere zorgt voor Zijn Kerk. Met de woorden uit Hand. 20:32 besluit de praeses zijn toespraak.

Artikel 10

Presentie

Ds. J. Oosterbroek heeft na verkregen toestemming de vergadering verlaten in ver-

band met werk in zijn gemeente.

Artikel 11

Schorsing

De praeses schorst de vergadering voor de maaltijd. Na de maaltijd zal het moderamen zich met de preadviseurs beraden over de werkwijze van de synode. Voor dit beraad wordt ook ds. C.A. den Hertog uitgenodigd.

VERVOLG EERSTE ZITTING

vrijdag 11 september 1992, 15.00 - 17.15 uur.

Artikel 12

Heropening

De praeses heropent de vergadering. Gezongen wordt Psalm 84: 3.

Artikel 13

Presentie

Ds. H. Last is vervangen door zijn secundus ds. A. Brons. Door opstaan betuigt ds. Brons instemming met de belijdenis.

Artikel 14

Adviseur

Overeenkomstig het voorstel van het moderamen benoemt de synode ds. C.A. den Hertog als adviseur.

Artikel 15

Ingekomen stukken

De scribe I doet mededeling van een aantal ingekomen stukken, waarmee de reeds ontvangen lijst met ingekomen stukken moet worden aangevuld. Een nieuwe bijgewerkte lijst van ingekomen stukken zal nog worden uitgereikt. Het voorstel van het moderamen om als sluitingsdatum voor het inzenden van ingekomen stukken 25 sept. 1992 vast te stellen, wordt aanvaard.

Artikel 16

Comité-generaal

In verband met het ter kennis brengen van de ingediende bezwaarschriften vergadert de synode korte tijd in comité.

Artikel 17

Vergadertijden

Op voorstel van het moderamen worden de volgende vergadertijden vastgesteld: 9.15 - 12.15, 13.30 - 17.15, 19.00 - 21.00 uur.

Artikel 18

Quaestoraat van de synode

Op voorstel van het moderamen wordt besloten tot eerste quaestor van de synode te benoemen oud. D. Lokhorst en tot tweede quaestor diaken J. Boer.

Artikel 19

Verslaggever 'De Wekker'

Ds. D. Quant wordt op voorstel van het moderamen verzocht de verslaggeving in 'De Wekker' te verzorgen.

Artikel 20

Vaststelling van het agendum

De vergadering besluit de door de roepende kerk aangeboden voorlopige agenda over te nemen en die, met de toevoegingen (artt. 15 en 16) vast te stellen.

Artikel 21

Telegram aan H.M. Koningin Beatrix

De synode besluit het volgende telegram aan H.M. Koningin Beatrix te zenden: 'De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in vergadering bijeen in Apeldoorn, bidt U en Uw gezin Gods genade en zegen toe. God de Heere zij met U in de vervulling van Uw taak'.

Hierna worden staande twee coupletten van het Wilhelmus gezongen.

Artikel 22

Acta generale synode 1989

De praeses geeft in bespreking de gedrukte Acta van de generale synode van Groningen 1989. Vanuit de vergadering wordt de suggestie gedaan voortaan in de Acta ook de agenda op te nemen.

De eerste scribe van de synode van 1989, drs. Starreveld, ontvangt de grote dank van de vergadering voor het gereed maken van de Acta. Het archiefexemplaar wordt door het moderamen getekend. De praeses leest de akte van vaststelling, welke akte eveneens door het moderamen wordt getekend.

Artikel 23

Commissies van onderzoek en rapport

Op voorstel van het moderamen worden de volgende commissies van onderzoek en rapport benoemd:

Commissie I	:	Kerk en Onderwijs
Samenroeper	:	ds. H.P. Brandsma
Rapporteur	:	oud. D. Koole
Leden	:	ds. H. Last
		ds. J. Oosterbroek
		oud. A. Benschop
		oud. J.G. van der Poel

Adviseur	: oud. G. van der Wal
Agendapunten	: prof. dr. W.H. Velema 8.05; 9.05.01; 9.16; 9.21.
Commissie II	: Kerk en Verkondiging
Samenroeper	: ds. J. Plantinga
Rapporteur	: ds. A. Baars
Leden	: drs. W.J. Quist oud. A. Broersma oud. D.J. Groen oud. P. de Jong oud. B. van Schaik
Adviseur	: prof. dr. J. de Vuyst
Agendapunten	: 9.06; 9.07; 9.08; 10.21; 10.26.
Commissie III	: Kerk, Pastoraat en Eredienst
Samenroeper	: ds. R. van Beek
Rapporteur	: dr. G.C. den Hertog
Leden	: ds. J.P. Boiten ds. M. Vlietstra oud. H.T. de Jong oud. B. van der Wal diak. J.J. de Bruin
Adviseur	: prof. dr. W. van 't Spijker
Agendapunten	: 8.01; 8.03; 9.09; 9.12; 9.13; 9.14; 9.15; 9.17; 10.04; 10.14; 10.16.
Commissie IV	: Kerk en Kerken
Samenroeper	: ds. J. van Amstel
Rapporteur	: ds. J. Jonkman
Leden	: ds. K.T. de Jonge ds. M. van der Sluys oud. J.M.J. Kieviet oud. C.J. Marchal oud. G. van Putten oud. J. de Vuyst
Adviseur	: prof. dr. J. van Genderen
Agendapunten	: 8.06; 9.25; 10.01; 10.02; 10.05; 10.06; 10.08
Commissie V	: Kerk en Samenleving
Samenroeper	: ds. J. van Dijken
Rapporteur	: ds. D. Visser
Leden	: ds. J.H. van Dijk oud. H.H. Koning oud. J.W. Overeem diak. W. Bijleveld diak. drs. A. Heystek
Adviseur	: prof. dr. W.H. Velema
Agendapunten	: 8.04; 9.11; 9.18; 9.19; 9.20; 9.24.

Commissie VI	: Kerk en Beheer
Samenroeper	: oud. drs. H. Schuurhuis
Rapporteur I	: oud. A. de Geus
Rapporteur II	: oud. M. Kamminga
Leden	: oud. D. Lokhorst, c.q. G. van Malkenhorst oud. J.M. Verheist diak. J. Boer
Agendapunten	: 8.02; 9.03; 9.04; 9.05.02; 9.10; 9.26; 9.27; 9.29; 9.30; 9.32.
Commissie VII	: Bezwaarschriften
Samenroeper	: ds. M.C. Tanis
Rapporteur	: ds. D. Quant
Leden	: drs. W.P. de Groot ds. H. van den Heuvel oud. L. den Butter oud. J. Munneke oud. A. Versluis
Adviseur	: prof. dr. W. van 't Spijker
Agendapunten	: 9.31; 10.03; 10.10; 10.12; 11.01 t/m 11.08.

Artikel 24

Rapport moderamen synode 1989

134 De praeses geeft in bespreking het rapport van het moderamen van de synode 1989 (bijlage 1).

De synode besluit:

de handelingen van het moderamen van de synode 1989 goed te keuren.

Artikel 25

Vertegenwoordiging van de kerken

134 Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging der kerken (bijlage 2).

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O., opdat zij de kerken kunnen vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

Artikel 26

Schorsing

De praeses schorst de vergadering om het moderamen gelegenheid te geven samen te spreken met de samenroepers en de rapporteurs van de benoemde commissies.

*Artikel 27***Vergaderschema**

Na heropening van de vergadering doet scribe I mededeling van het door het moderamen voorgestelde vergaderschema voor de zittingsweek van 29 sept. tot en met 2 okt.

*Artikel 28***Jaarboek**

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de uitgave van het Jaarboek (bijlage 3).

135

Op een vraag of het Jaarboek niet op een ander tijdstip van het jaar kan verschijnen wordt door deputaten geantwoord dat elk tijdstip van verschijnen arbitrair is.

De synode besluit:

1. het werk en het beleid van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

*Artikel 29***Uitgave Kerkorde**

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de uitgave van de kerkorde (bijlage 4).

137

In de bespreking wordt erop gewezen, dat het derde voorstel van deputaten in feite overbodig is, aangezien art. 50 sub 10 K.O. daarin al voorziet.

De synode besluit:

1. opnieuw deputaten voor de uitgave van de Kerkorde te benoemen;
2. deze deputaten te machtigen om een nieuwe uitgave van de Kerkorde te verzorgen, waarin ook de wijzigingen, c.q. aanvullingen van de laatste drie synoden verwerkt zijn.

*Artikel 30***Sluiting**

De praeses wenst alle commissies Gods zegen toe. Hij stelt voor te zingen het Gebed des Heeren: 10. Nadat prof. dr. W.H. Velema is voorgegaan in dankgebed sluit de praeses de eerste zitting.

TWEDE ZITTING

dinsdag 29 september 1992, 10.00 - 12.15 uur

*Artikel 31***Opening**

De praeses opent deze tweede zitting van de synode. Hij laat zingen Psalm 147:6 en 10 en leest Efeze 4:1-16. In het gebed vraagt hij de zegen des Heeren over werk van deze dag.

In zijn woord van welkom maakt hij melding van het feit, dat oud. D. Lokhorst, afgevaardigde van de particuliere synode van het Oosten en tevens quaestor van de synode, vanwege ernstige ziekte zijn plaats moet leeg laten. Ook de afgevaardigde

van de particuliere synode van het Westen, br. D.J. Groen moet op medisch advies afzien van verdere deelname aan het werk van de synode. Deze dingen wijzen op de broosheid van ons leven.

*Artikel 32***Appel-nominaal**

Bij gehouden appel-nominaal blijkt dat de primus-afgevaardigde ds. J. Jonkman voor het eerst ter vergadering is. Oud. D. Lokhorst is vervangen door de tertius-afgevaardigde oud. H. Nagel. In de plaats van oud. D.J. Groen is diens secundus oud. J. Huisman aanwezig, terwijl ds. W. Kok als secundus de plaats heeft ingenomen van de primus-afgevaardigde dr. G.C. den Hertog. De afgevaardigden die voor het eerst ter vergadering zijn betuigen door opstaan instemming met de belijdenis.

*Artikel 33***Bloemen**

De praeses attendeert op de bloemen, die de synodetafels sieren en die een geschenk zijn van de kerk van Rijsburg. Hij spreekt namens de vergadering zijn waardering uit voor dit geschenk.

*Artikel 34***Theologische Universiteit/Algemeen**

137

143

De praeses stelt aan de orde het rapport alsook het aanvullend rapport van het curatorium van de Theologische Universiteit (bijlage 5) met het daarop corresponderende rapport 1 en de aanvulling op dat rapport van commissie I (bijlage 6). Hij heet de secretaris van het curatorium, ds. B. Bijleveld, hartelijk welkom.

In de bespreking wordt met nadruk gevraagd naar de herstructurering van het studieprogramma aan de Universiteit. Zal de praktijk niet aantonen, dat er studenten zijn, die wel D I maar niet D II kunnen halen? Kan het huidige kandidaatsdiploma in de vorm van D I niet gehandhaafd blijven? Dient het niet aan de studenten te worden overgelaten of zij met D I willen volstaan of ook D II willen behalen? Is met het oog op de kerken de voorgestelde herstructurering wel nodig? Als besloten zou worden tot de voorgestelde herstructurering zal dan toch ook niet het voltallige curatorium aanwezig dienen te zijn bij het afnemen van het examen D II?

De wenselijkheid van goede aandacht voor de praktisch-geestelijke vorming van de studenten wordt onderstreept. Daarop is bij het curatorium ook vanuit de kerken aangedrongen. De suggestie wordt gedaan om bij de invulling van het programma voor D II met name met deze vorming te rekenen, evenals met de toerusting met het oog op de maatschappelijke en ethische problematiek.

Gevraagd wordt ook naar de mogelijkheid om "assistenten in opleiding" aan te stellen. Eveneens wordt geïnformeerd naar de ondertekening van het verbindingsformulier door alle docenten aan de Universiteit. Ook wordt gevraagd of bij zowel het admmissie-examen als bij de beroepbaarstelling het curatorium niet zou moeten beslissen via een gekwalificeerde meerderheid en niet via de helft plus één.

Namens commissie I gaat de rapporteur, br. D. Koole op de gestelde vragen in. Hij onderstreept het grote belang van de praktisch-geestelijke vorming van de studenten. In de commissie leeft de vraag of hier niet meer aan gedaan zou kunnen wor-

den. Ook zal toerusting van de studenten met het oog op de maatschappelijke en ethische problematiek stellig op zijn plaats zijn.

Ten aanzien van het beslissen via een gekwalificeerde meerderheid merkt hij op, dat de praktijk aanwijst, dat dit al vaak gebeurt, zonder dat het als regel vastgesteld is. Overigens is de helft plus één ook een meerderheid.

Ook de commissie is van mening dat bij het afnemen van het examen D II het gehele curatorium aanwezig zou moeten zijn. Op dit punt wordt de bespreking afgebroken (zie art. 36).

Artikel 35

Vervolg Theologische Universiteit/emeritering prof. dr. J. van Genderen

De praeses stelt aan de orde het voorstel van commissie I betreffende de emeritering van prof. dr. J. van Genderen.

De synode besluit:

aan prof. dr. J. van Genderen op de meest eervolle wijze emeritaat te verlenen, met ingang van 1 september 1993.

De praeses spreekt prof. dr. Van Genderen hartelijk toe. Hij herinnert aan het vele werk, dat deze een lange reeks van jaren heeft mogen verrichten in het mede vormen van vele dienaren des Woords. "U hebt hulp van God verkregen. Uw ideaal was dat uw studenten doortrokken zouden raken van de gereformeerde belijdenis. Dankzij de verschijning van de 'Beknopte Gereformeerde Dogmatiek' zal uw onderwijs ook na uw vertrek nog doorgaan". Op verzoek van de praeses wordt prof. en mw. Van Genderen toegezongen Psalm 92:8.

Namens het curatorium spreekt de president-curator, ds. J. van Dijken, woorden van grote waardering en dankbaarheid. "U putte steeds uit de Schrift". Namens het college van hoogleraren spreekt de rector, prof. dr. W.H. Velema. Hij typeert prof. Van Genderen als een man van toewijding en inzet, met liefde voor Gods Woord en voor mensen.

Prof. dr. J. van Genderen dankt voor de hartelijke woorden. Er is een mengeling van gevoelens, maar de dankbaarheid overheerst. Dankbaarheid voor het voorrecht, dat hij in Apeldoorn heeft mogen werken in de opleiding van dienaren des Woords. Hij zegt met Witsius: "Een ware theoloog is een nederig leerling van de Schriften". Dankbaarheid is er ook, dat hij met de reformatorische theologie mocht bezig zijn en meer nog, met Gods Woord. In zijn hart staan de woorden gegrift, waarmee hij in 1954 geïnstalleerd werd: "Zonder Mij kunt gij niets doen".

Artikel 36

Vervolg Theologische Universiteit/Algemeen

Opnieuw worden aan de orde gesteld de rapporten van het curatorium van de Theologische Universiteit en de daarbij behorende rapporten van commissie I (zie art. 34). De president-curator, ds. J. van Dijken, krijgt gelegenheid op de gestelde vragen in te gaan.

Ten aanzien van de herstructurering merkt hij op, dat D I weinig anders zal zijn dan het huidige kandidaatsexamen. Wie dat kan halen kan ook D II halen. Hij pleit ervoor de voorstellen hieromtrent te aanvaarden. Het moet niet aan de studenten worden overgelaten of zij met D I willen volstaan of ook nog D II willen behalen. Dan zou er in feite in de bestaande situatie weinig veranderen. Hij acht het niet

nodig dat het voltallige curatorium bij het afnemen van D II aanwezig zal zijn, aangezien het hier een specialisatie betreft. Wel zal het hele curatorium betrokken zijn bij de beroepbaarstelling na het afleggen van D II.

Wat het ondertekenen van het verbindingsformulier betreft zegt ds. Van Dijken toe, dat het curatorium zal nagaan wie dit alsnog zouden moeten doen. Over "assistenten in opleiding" is wel gesproken binnen het curatorium, maar men is hieromtrent nog niet tot een afgeronde conclusie gekomen. De secretaris van het curatorium, ds. Bijleveld, onderstreept de woorden van de rapporteur betreffende de gekwalificeerde meerderheid.

Tenslotte voert de rector, prof. dr. W.H. Velema, het woord. Met betrekking tot het voorgestelde studiepakket zegt hij namens het college van hoogleraren toe, dat het in zes jaar afgewerkt kan worden. Ook hij benadrukt dat diegenen die D I kunnen halen ook D II kunnen volbrengen. D II facultatief stellen acht hij onjuist; dat zou betekenen dat het voorstel in feite wordt afgewezen. Prof. dr. Velema stemt toe, dat de voorgestelde wijziging niet buiten de maatschappelijke ontwikkelingen en de veranderingen aan andere universiteiten staat. Het gaat om de kwaliteit van de opleiding. Hij pleit ervoor dat bij aanneming van de voorstellen met de invoering niet gewacht zal worden tot over een aantal jaren. De bespreking wordt geschorst (zie art. 39).

Artikel 37

Schorsing

In verband met de maaltijd schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG TWEDE ZITTING

dinsdag 29 september 1992, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 38

Heropening

De praeses heropent de vergadering. Op zijn verzoek wordt gezongen Psalm 123:1.

Artikel 39

Vervolg Theologische Universiteit/Algemeen

De bespreking, die onderbroken was voor de maaltijd, wordt voortgezet (zie art. 36).

Ds. J. van Amstel dient de volgende voorstellen in:

T.a.v. het ondertekeningformulier: "De synode spreke uit, dat alle docenten, met ingang van heden, evenals de hoogleraren, het daartoe strekkende verbindingsformulier dienen te ondertekenen. Het curatorium dient alsnog uitvoering te geven aan het in art. 6 dienaangaande bepaalde".

T.a.v. de herstructurering:

"De synode spreke uit dat bij een toekomstig deel D II het gehele curatorium aanwezig is en dat het voltallige curatorium een beslissing neemt". "De synode spreke eveneens uit, dat in de periode tussen D I en D II extra aandacht besteed dient te

worden aan de ambtelijke vakken, speciaal met het oog op de toerusting tot de dienst des Woords".

T.a.v. "assistenten in opleiding":

"De synode besluite de commissie op te dragen in overleg met het curatorium na te gaan of en op welke wijze nu al een beslissing kan worden genomen over de mogelijkheid van het metterdaad aanstellen van zogenaamde 'assistenten in opleiding' en daarover in deze synode te rapporteren".

Ds. M.C. Tanis dient de volgende voorstellen in:

T.a.v. de herstructurering:

"De synode besluite vast te leggen in het Reglement van de Theologische Universiteit, dat D I voor de kerken dezelfde waarde behoudt gelijk dat nu het geval is met het huidige diploma".

T.a.v. de praktisch-geestelijke vorming:

"De synode besluite de commissie op te dragen om zich op de punten 1 en 2 van het commissie-rapport nader te bezinnen en dienaangaande met een voorstel te komen".

T.a.v. het vakkenpakket voor de doctoraal-studie:

"De synode sprekende uit, dat het bijvak voor D II onder meer gevuld dient te worden met de praktijkgodgeleerdheid".

Br. A. de Geus dient een amendement in op voorstel k. van het commissierapport. Hij stelt voor na de woorden "vijf jaar", in te voegen: "na 1 oktober 1992 of latere datum van ingang".

Namens commissie I reageert br. D. Koole op de ingediende voorstellen. Hij is blij met de opmerkingen met betrekking tot de praktisch-geestelijke vorming. De commissie zal zich in de lijn van een van de ingediende voorstellen, graag nader op deze materie bezinnen. Hij is van mening dat wij in de kerken D I zouden kunnen blijven honoreren en er genoeg mee nemen; naar buiten toe zal D I echter geen waarde hebben. Het amendement van br. De Geus neemt hij namens de commissie over.

De president-curator, ds. Van Dijken, is van mening dat de ingediende voorstellen nadere doordenking vragen en stelt voor die door te verwijzen naar de commissie. Wel stelt hij dat er aan de praktisch-geestelijke vorming al veel aandacht gegeven wordt in de opleiding.

Ook de rector, prof. dr. W.H. Velema, reageert op de ingediende voorstellen. Hij acht het niet nodig, dat bij het afnemen van D II het gehele curatorium aanwezig zal zijn. Voor "assistenten in opleiding" is op dit moment weinig perspectief. Het aanstellen van aio's heeft financiële en andere consequenties. Over het invullen van het studiepakket in de lijn van een van de voorstellen van ds. Tanis heeft de rector sterke twijfels. Daarin valt prof. dr. J. van Genderen hem bij. Hij acht het onverstandig om dienaangaande een besluit te nemen. Hooguit kan de synode iets dergelijks aan het curatorium in overweging geven. Hij ontraadt het voorstel met betrekking tot de ondertekening van het verbindingsformulier, nu de president-curator heeft toegezegd, dat het curatorium hierop zal toezien.

Op voorstel van de praeses worden de ingediende voorstellen aan commissie I in handen gegeven voor verdere bestudering.

De praeses stelt nu de voorstellen van de commissie aan de orde.

De synode besluit:

1. een besluit te nemen met betrekking tot de opvolging van prof. dr. B.J. Oosterhoff;
2. een besluit te nemen met betrekking tot de opvolging van prof. dr. J. van Genderen;
3. goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van dr. T. Bienen, dr. J.W. Maris en drs. J.C.L. Starreveld tot universitaire docenten aan de Theologische Universiteit;
4. goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van drs. W. Meijer tot universitair docent aan de Theologische Universiteit in een aantal oudtestamentische vakken voor de cursus 1992/1993, onder nadere bepaling van de vakken waarin hij in het tweede semester zal doceren;
5. goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. B.J. Dikken tot universitair docent om colleges te geven in de Missiologie, de Godsdienstwetenschap en Oecumenica;
6. artikel 15 en artikel 16 van het Reglement voor de Theologische Universiteit te wijzigen: artikel 15:
"Aan de Theologische Universiteit is een voorbereidende opleiding tot de propeudeutische studie verbonden, die eveneens onder toezicht van het curatorium staat. Tot deze opleiding worden studenten toegelaten die op grond van artikel 12 of artikel 16 worden ingeschreven, als zij in het bezit zijn van een eindexamen van het VWO, de Agrarische Hogeschool, de Pedagogische Academie, de Sociale Academie of de Technische Hogeschool";
artikel 16: In de tweede alinea kan de zinsnede die begint met "evenals" vervallen;
7. het curatorium machtiging te verlenen om na te gaan in hoeverre het mogelijk is studenten met een HBO-opleiding theologie (na aan eventuele aanvullende eisen te hebben voldaan) tot de doctorale studie toe te laten. Een beslissing hierover zal dan door het college van hoogleraren ter goedkeuring voorgelegd worden aan de curatoren;
8. te besluiten artikel 4 K.O., sub 2 aldus te wijzigen:
"De synode besluit, dat, wanneer de kandidaat binnen een jaar geen beroep heeft ontvangen of in overweging heeft genomen, hij zich opnieuw met het curatorium in verbinding moet stellen, ten einde de verlenging van zijn beroepbaar verklaard zijn en het preekconsent te verkrijgen, hetgeen telkens opnieuw voor een jaar kan worden verlengd, zulks ter beoordeling van het curatorium, met dien verstande dat de beroepbaarstelling in de regel niet langer dan in totaal vijf jaar na 1 oktober 1992 of een latere datum van ingang gehandhaafd blijft".

De verdere bespreking wordt uitgesteld (zie art. 169).

Artikel 40

Comité-generaal

Artikel 41

Vervolg Theologische Universiteit/benoeming dr. H.G.L. Peels.

De praeses doet mededeling van het besluit, dat in comité-zitting genomen is.

De synode besloot:

met ingang van 1 januari 1993 in de vacature prof. dr. B. J. Oosterhoff te benoe-

men tot hoogleraar in de oudtestamentische vakken, bijbels Hebreeuws en bijbelse Oudheidkunde dr. H.G.L. Peels te Apeldoorn.

De praeses feliciteert de benoemde, die met zijn vrouw en kinderen inmiddels ter vergadering gekomen is. Hij vraagt hem of hij zijn benoeming wil aanvaarden.

Dr. Peels antwoordt daarop, dat hij geen bedenktijd nodig heeft. Hij wil de benoeming aanvaarden. Hij doet dat met een mengeling van gevoelens, waarvan hij noemt: vreugde, nuchterheid, bezorgdheid en dankbaarheid. Hij spreekt uit, dat zijn verwachting van de Heere is.

De praeses wenst dr. Peels toe dat hij in grote afhankelijkheid van de Heere mag werken. Het is nodig dat de kerken dienaren des Woords ontvangen, die in het Woord gefundeerd zijn. "Moge u daaraan meewerken". Op voorstel van de praeses zingt de vergadering dr. Peels toe Psalm 119:9 (gewijzigd).

Ook de president-curator, ds. J. van Dijken, spreekt een woord van gelukwens. Uitgaande van Jes. 50:4 wenst hij dr. Peels toe, dat deze leerling mag zijn. Tenslotte richt de rector, prof. dr. W.H. Velema, zich tot de aanstaande hoogleraar. In het ambt van hoogleraar dienen we de kerk en de wetenschap, maar altijd de wetenschap ten dienste van de kerk.

In de woorden van gelukwens worden ook mevr. en de kinderen Peels betrokken. Tenslotte gaat de praeses voor in gebed, waarin hij naast dr. Peels en diens gezin ook prof. dr. B.J. Oosterhoff aan de Heere opdraagt.

Artikel 42

Schorsing

In verband met de maaltijd en tevens om de synodeleden gelegenheid te geven dr. Peels en diens vrouw en kinderen de hand te drukken schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG TWEDE ZITTING

dinsdag 29 september 1992, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 43

Heropening

De praeses heropent de vergadering. Op diens voorstel wordt gezongen Psalm 113: 1 en 2.

Artikel 44

Toespraak rev. L.W. Bilkes

De praeses verwelkomt rev. L.W. Bilkes, die als afgevaardigde van de Free Reformed Church of North America aanwezig is. Rev. Bilkes krijgt gelegenheid de synode toe te spreken.

Hij begint met onze kerken te feliciteren met het feit, dat zij hun 100-jarig voortbestaan mochten herdenken. Rev. Bilkes vertelt iets over verschillende besluiten, die

de laatstgehouden synode van de Free Reformed Church nam. Hij spreekt van de nauwe verbondenheid tussen de Free Reformed Church en onze kerken en hij hoopt van harte dat die band mag blijven en dat beide kerken in de tijden die we beleven waarlijk licht mogen verspreiden. "Om licht te laten schijnen moeten we zelf licht zijn".

Op verzoek van de praeses beantwoordt ds. M.C. Tanis de toespraak van rev. Bilkes. Hij verzekert hem dat de relatie met de Free Reformed Church zal blijven. Hij voegt hem de zegenwens van Judas: 24, 25 toe.

Artikel 45

Toespraak rev. D. MacDonald

Namens de Free Church of Scotland is aanwezig rev. D. MacDonald. Hij wordt door de praeses verwelkomd en hij ontvangt de gelegenheid de synode toe te spreken. Ds. A. Baars fungeert als vertaler.

Rev. MacDonald dankt hartelijk voor de uitnodiging. Hij herinnert eraan dat het goed is contacten te onderhouden. Er zijn vele dingen die we gemeenschappelijk hebben, vooral in de gereformeerde belijdenis. Laten we deze kostbare erfenis bewaren. "De prijs van de vrijheid is voortdurende waakzaamheid". De kritieke tijden die we beleven maken het des te dringender, dat we vasthouden aan de gezonde leer.

Ds. Baars beantwoordt deze toespraak. Hij stemt met rev. MacDonald in, dat het uitermate belangrijk is te strijden voor het geloof eenmaal de heiligen overgeleverd.

Artikel 46

Toespraak rev. G. MacEwen

Namens de Reformed Presbyterian Church of Ireland is rev. G. MacEwen aanwezig. Ook hij wordt hartelijk verwelkomd door de voorzitter. De praeses geeft hem het woord voor een toespraak tot de synode. Ds. P. den Butter vertaalt.

Rev. MacEwen dankt voor de uitnodiging en de ondervonden gastvrijheid. Hij vertelt iets over de geschiedenis van de kerk die hij vertegenwoordigt. Hij spreekt van de verbondenheid die men ervaart met kerken die stammen uit de Reformatie en die de gereformeerde belijdenis in ere wensen te houden. Levend onder het gezag van de Bijbel worden we geroepen in dat Woord te volharden, het te onderwijzen aan onze kinderen en het te verkondigen in de wereld. Moge God u genade geven daarin getrouw te zijn.

Ds. Den Butter dankt rev. MacEwen voor zijn goede woorden. Hij wijst erop dat het goed is om in nauw contact met elkaar te staan, vooral in deze tijd van afval en verraaiing. Hij wenst de kerk in Noord-Ierland temidden van alle politieke onrust aldaar Gods bewaring toe.

Artikel 47

Toespraak rev. M.N. Greidanus

Namens de Christian Reformed Church of North America is rev. M.N. Greidanus aanwezig. Ook hij wordt welkom geheten en ontvangt gelegenheid om de synode toe te spreken.

Rev. Greidanus deelt mee, dat de Christian Reformed Church contact met onze

kerken zeer op prijs stelt. Hij vindt het wel jammer, dat hij in het rapport betreffende de relatie met de Christian Reformed Church las, dat we zorg hebben omtrent ontwikkelingen in die kerk. Hij geeft toelichting bij een aantal ontwikkelingen en besluiten van de laatstgehouden synoden, met name ten aanzien van de plaats van de vrouw in de gemeente. Over deze zaken is geen overeenstemming binnen de Christian Reformed Church, maar onze zaligheid hangt er niet van af. De synode heeft een soort compromis gevonden. Er is inderdaad spanning en zorg binnen de kerk. U moet echter niet de indruk hebben, dat er niet naar u geluisterd wordt. Maar de tijden veranderen en we willen graag dat u ook naar ons luistert. Is de Bijbel op al deze punten wel zo duidelijk? De Christian Reformed Church begeert in gehoorzaamheid God te volgen.

Op verzoek van de praeses beantwoordt prof. dr. W. van 't Spijker deze toespraak. Hij wijst er op, dat de contacten tussen onze kerken altijd wat zoekend geweest zijn. Er blijven vraagtekens.

U bent bezig met dingen waar wij wellicht ook een keer mee bezig moeten zijn, maar dan zal het er wel om gaan dat we buigen onder het gezag van het Woord. Het Woord blijft tot in eeuwigheid en dat Woord zal richten hoe wij erover hebben gedacht. Laten we aan dat Woord getrouw blijven.

Artikel 48

Sluiting

Nadat gezongen is Psalm 4:4 gaat prof. dr. J. van Genderen op verzoek van de praeses voor in dankgebed.

DERDE ZITTING

woensdag 30 september 1992, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 49

Opening

De praeses opent deze zitting van de synode. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 32:4, waarna de praeses Luk. 6: 12-16 leest en voorgaat in gebed.

Artikel 50

Appel-nominaal

Het blijkt dat de primus-afgevaardigde van de particuliere synode van het Noorden, oud. H.H. Koning, is vervangen door zijn secundus, oud. A.J. Velema. De afgevaardigde van de particuliere synode van het Westen, br. W. Bijleveld, is vervangen door zijn secundus, diaken C. de Jong. Voor het overige is de synode bijeen in dezelfde samenstelling als in de tweede zitting. De brs. Velema en De Jong betuigen door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 51

Attenties

Op voorstel van de praeses wordt besloten br. D. Lokhorst namens de synode een attentie te sturen. Eveneens zal zr. I. van 't Spijker-Hovius, die morgen geopereerd moet worden, een attentie ontvangen.

Artikel 52

Comité-generaal

Artikel 53

Schorsing

In verband met de lunch schorst de voorzitter de vergadering.

VERVOLG DERDE ZITTING

woensdag 30 september 1992, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 54

Heropening

De praeses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 25:2.

Artikel 55

Comité-generaal

Artikel 56

Comité-generaal

Artikel 57

Toespraak pasteur A. Lewin

Namens de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France is pasteur A. Lewin aanwezig. De praeses verwelkomt hem en geeft hem gelegenheid de synode toe te spreken. Pasteur Lewin brengt de hartelijke groeten over en dankt voor de hulp die de Franse kerk mocht ontvangen van onze kerken. Hij staat met name stil bij het feit, dat ds. D.A. Brienen van Delfzijl een beroep naar een van de Franse kerken heeft aangenomen en nu predikant is in Parijs. Dat heeft de band tussen de wederzijdse kerken versterkt. Pasteur Lewin doet vervolgens de suggestie - in het kader van de Europese eenwording - ook als kerken over de landsgrenzen heen te reiken en te komen tot een nauwere samenwerking tussen de gereformeerde kerken van Europa.

Drs. J.C.L. Starreveld beantwoordt deze toespraak. Hij onderstreept, dat door de overgang van ds. Brienen de banden versterkt zijn. Mogelijk dat in de toekomst een predikant uit Frankrijk tot ons zal overkomen. Het besef van eenheid moge inderdaad verdiept worden.

Artikel 58

Buitenlandse Zending/toespraak ds. T.C. Rabali

De praeses verwelkomt de deputaten Buitenlandse Zending, de brs. ds. J.H. Carlier, A.C. de Geus en C.J. Hagestein. Tevens heet hij welkom de vertegenwoordigers van de synode Soutpansberg binnen Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, de predikanten A. Muhali en T.C. Rabali. Ook de gerepatrieerde ds. G. Drayer wordt verwelkomd.

De praeses geeft nu het woord aan ds. Rabali, die de synode zal toespreken en daarbij vertaald zal worden door ds. Drayer.

Ds. Rabali acht het een groot voorrecht om namens de synode Soutpansberg aanwezig te mogen zijn. Hij spreekt over de veranderende politieke situatie in zijn land. Ook de kerken zijn bezig hun uitspraken te veranderen, maar het afbreken van structuren is nog niet voltooid. Ten aanzien van de relatie tussen de kerken van de synode Soutpansberg en de Christelijke Gereformeerde Kerken merkt hij op, dat er nu partnerschap bestaat. Deze partnerschap moet groeien. Hij wijst erop, dat deze partnerschap een blijvende, totale en geestelijke moet zijn. In dit kader doet hij een beroep op onze kerken de kerken die hij vertegenwoordigt bij te staan om zodoende de impasse te doorbreken die er binnen de Gereformeerde Kerken in Zuid-Afrika bestaat. Hij doet eveneens een verzoek om steun aan het theologisch seminarie "Heidelberg". Ds. Rabali kondigt aan, dat zijn kerken waarschijnlijk zullen besluiten uit de Gereformeerde Oecumenische Raad te treden.

Op verzoek van de praeses beantwoordt prof. dr. W.H. Velema deze toespraak. Hij wijst op de banden, die er al lange tijd bestaan met de Venda-kerk. Die banden moeten blijven. Hij memoreert de droeve onlusten, die recentelijk hebben plaats gevonden, waardoor o.a. het artsenechtpaar Helms genoodzaakt werd te vertrekken van hun post. Tenslotte wenst hij de Venda-kerk toe, dat deze zal mogen groeien in aantal en in genade.

Artikel 59

Vervolg Buitenlandse Zending

De praeses stelt nu aan de orde het rapport van de deputaten voor de buitenlandse zending (bijlage 7), alsmede het daarbij behorende rapport 1a van commissie II (bijlage 8).

In de bespreking worden vele vragen gesteld, o.a. over de contextualisering, de vele reizen van deputaten, het voorgestelde vijfde zendingsterrein en de vraag of deputaten dat niet in Europa moeten zoeken, de vraag wat deputaten verstaan onder "ontkerstende" volken, de relatie tussen zending en evangelisatie, de repatriëring van zendingswerkers en hun opvang in ons land, de status van zendende kerken die geen zendingswerker meer in dienst hebben, de taakomschrijving van de voorzitter van deputaten, het aanstellen van een opvolger van de huidige secretaris van deputaten, de activiteiten van sommige vrouwen op het zendingsveld, de

levensvatbaarheid van "Heidelberg", de naam van het zendingsblad. Tijdens dit deel van de bespreking nemen de brs. Muhali en Rabali afscheid. Alvorens de commissie en deputaten gelegenheid te geven op de gestelde vragen te antwoorden, breekt de praeses de bespreking af (zie art. 64).

Artikel 60

Vervolg Theologische Universiteit/benoeming dr. J.W. Maris

De praeses doet mededeling van het besluit, dat in de comité-zitting genomen is.

De synode besloot:

in de aanstaande vacature prof. dr. J. van Genderen, met ingang van 1 september 1993, tot hoogleraar in de dogmatische vakken en enkele vakken uit de propaedeutische te benoemen dr. J.W. Maris te Hilversum.

Artikel 61

Schorsing

In verband met de maaltijd schorst de voorzitter de vergadering.

VERVOLG DERDE ZITTING

woensdag 30 september 1992, 19.00 tot 21.00 uur

Artikel 62

Heropening

De praeses heropent de vergadering. Gezongen wordt Psalm 86:5 en 6.

Artikel 63

Vervolg Theologische Universiteit/benoeming dr. J.W. Maris

In aanwezigheid van dr. J.W. Maris en zijn vrouw herhaalt de praeses de mededeling, die in de middagzitting reeds gedaan werd betreffende de benoeming van dr. Maris tot hoogleraar in de aanstaande vacature prof. dr. J. van Genderen (zie art. 60). Hij feliciteert de benoemde met deze benoeming tot bijzondere dienst. Het is geen geringe taak om in deze tijd en in dit land de gereformeerde leer te onderwijzen. Hij wenst dr. Maris toe in de benoeming de stem des Heeren te mogen horen. Dr. Maris vraagt en verkrijgt enige dagen van beraad om in die tijd biddend de benoeming te kunnen overwegen en tevens met zijn kerkeraad overleg te plegen.

Artikel 64

Vervolg Buitenlandse Zending

De praeses stelt opnieuw aan de orde het rapport van de deputaten voor de buitenlandse zending en het daarbij behorende commissie-rapport (zie art. 59).

Ook nu worden er nog enkele vragen gesteld, o.a. betreffende de status van de door deputaten vervaardigde beleidsnota en het indertijd door de Reformed Churches of New Zealand gedane verzoek tot samenwerking op het gebied van de zending.

Namens de commissie antwoordt de rapporteur, ds. A. Baars, en namens deputaten doet dat de secretaris, ds. J.H. Carlier.

Gewezen wordt op de noodzaak om het Evangelie te verkondigen als de boodschap van wedergeboorte en bekering, maar dit dient te geschieden met respect voor de eigen cultuur van het volk, waaraan het Evangelie wordt verkondigd. Ten aanzien van de werkbezoeken door deputaten zegt de secretaris, dat deze zeker nodig zijn en dat deze reizen beslist geen vakantiereizen zijn. Met betrekking tot het voorstel aangaande een vijfde zendingsterrein stelt de secretaris, dat deputaten daarbij allereerst denken aan gebieden waar de Islam dominerend is. Veelal is dit het geval onder "ontkerstende" volken, zoals in noordelijk Afrika: het christendom is daar geweest, maar is er nu vrijwel verdwenen. In dit licht bezien zou ook een land in Europa in aanmerking kunnen komen als zendingsterrein.

Overigens hebben deputaten nog geen vastomlijnde plannen; de gang van zaken in Botswana zou ook nog kunnen doen besluiten daar meer krachten in te zetten, zo lichtte de rapporteur toe.

Of de deputaatschappen voor Zending en Evangelisatie zouden moeten samengaan is een zaak die de synode moet beslissen; wel is het volgens de secretaris de vraag of zo'n samenwerking echt zal werken.

Als deputaten een enkele kerk de status van zendende kerk willen laten behouden ook nadat de zendingswerker van die kerk is teruggekeerd naar ons land is dat omdat deputaten graag de band met die kerk willen bewaren. Wat de begeleiding van gerepatrieerde zendingswerkers betreft trachten deputaten zo alert mogelijk te zijn. Nadere regelingen worden door deputaten overwogen.

Ten aanzien van de taakomschrijving van de voorzitter van deputaten wordt gezegd, dat op de synode van 1989 nog niet voldoende duidelijk was hoe een en ander zou moeten worden ingevuld; nu is daar een beter zicht op en het blijkt dat er meer werk aan die taak verbonden is. Het voorstel met betrekking tot de opvolging van de huidige secretaris van deputaten heeft in de commissie kritische vragen opgeroepen; de commissie wil echter toch meegaan met genoemd voorstel, omdat er een situatie is, die vergelijkbaar is met die van 1986. Wel dient vastgehouden te worden aan het principe dat alleen de synode het recht van benoeming heeft.

Sprekend over allerlei activiteiten van vrouwen op het zendingsveld wordt zowel door de rapporteur als door de secretaris opgemerkt, dat dit veelal samenhangt met de afwezigheid van mannen. Wel wordt er voor gewaakt, dat het werk dat deze vrouwen verrichten geen ambtelijk karakter draagt.

Het is de vraag of het theologisch seminarie "Heidelberg" levensvatbaar is. Toch moet het aanbod van een gastdocent niet ingetrokken worden, omdat "Heidelberg" mogelijk een rol kan vervullen in de gecompliceerde situatie in de Gereformeerde Kerk van Zuid-Afrika.

De door deputaten vervaardigde beleidsnota wordt niet aan de synode ter goedkeuring voorgelegd; het is alleen een werkstuk, dat binnen het deputaatschap een functie heeft. Ten aanzien van het zendingsblad is besloten dat dit blad geen nieuwe naam zal ontvangen. Wat het verzoek van de Reformed Churches of New Zealand betreft zagen deputaten geen mogelijkheid om tot de gevraagde samenwerking te komen.

De verdere afhandeling van het rapport van deputaten Buitenlandse Zending wordt verdaagd naar een volgende zitting (zie art. 69).

Artikel 65

Sluiting

Nadat gezongen is de Avondzang: 1 en 2 gaat ds. J.C.L. Starreveld voor in dankgebed. De praeses sluit de derde zitting van de synode.

VIERDE ZITTING

donderdag 1 oktober 1992, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 66

Opening

De praeses opent deze vierde zitting van de synode. Hij verzoekt te zingen Psalm 72: 6 en 7, waarna hij leest Psalm 72. In het gebed draagt hij de arbeid van deze dag aan de Heere op.

Artikel 67

Appel-nominaal

Bij gehouden appel-nominaal blijkt dat ook nu oud. H.H. Koning is vervangen door zijn secundus oud. A.J. Velema, oud. D.J. Groen door zijn secundus oud. J. Huisman en diaken W. Bijleveld door zijn secundus diaken C. de Jong. Verder is in de plaats van oud. D. Lokhorst oud. G. van Maikenhorst aanwezig en in de plaats van ds. P. den Butter ds. B. de Romph. Tenslotte blijkt de primus-afgevaardigde dr. G.C. den Hertog zijn plaats weer te hebben ingenomen. Ds. B. de Romph, die voor het eerst ter vergadering is, betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 68

Algemene diakonale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA)

De praeses stelt aan de orde het rapport van deputaten voor de algemene diakonale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA) (bijlage 9) en het daarop corresponderende rapport 2 van commissie V (bijlage 10). Hij heet de deputaten ds. J. Brons en A. van der Heiden hartelijk welkom. Ook verwelkomt hij de medewerkers van het Diaconaal Bureau.

Gevraagd wordt naar de bezinning van deputaten op de milieu-problematiek. Hoort die bezinning niet eerder thuis bij deputaten Kerk en Bedrijfsleven? Komen we met dit soort bezinning niet te veel terecht in de buurt van het Conciliair proces? Wat kan de kerk op dit terrein meer doen dan aanmoedigen tot een soberder levensstijl en tot getrouwe naleving van de bepalingen van de Overheid?

Ook wordt gevraagd naar het doel en de frequentie van het diakonale huisbezoek. Hoe komt het dat dit huisbezoek nog niet echt goed functioneert?

Vragen worden er ook gesteld ten aanzien van de plaats en positie van de diakenen op de kerkelijke vergaderingen. Daarbij moet niet alleen gedacht worden aan hun plaats op de meerdere vergaderingen, maar ook op de vergaderingen van de kerkeraad.

Wat de toerusting van de diakenen betreft wordt gevraagd of in het rapport van

deputaten niet te weinig gezegd wordt over de geestelijke toerusting. Vragen zijn er ook over de stijl van het deputatenrapport. De wenselijkheid wordt uitgesproken dat we ons aan de kerkelijke stijl zullen houden.

Namens commissie V gaat ds. D. Visser als rapporteur op de gestelde vragen in. Namens deputaten doet ds. J. Brons dat.

Dat deputaten zich met milieu-vragen hebben bezig gehouden hangt samen met het feit, dat vanuit de kerken aan deputaten voorlichting over deze materie werd gevraagd. Diakenen krijgen op allerlei manier met vragen op dit terrein te maken: er zijn gemeenteleden die door beleidsmaatregelen op het terrein van het milieu in de knel komen. En ook al participeren onze kerken niet in het conciliair proces, toch hebben wij ons met deze materie bezig te houden. Overigens beseffen deputaten dat er duidelijk begrenzings aan hun taak ten dezen zijn. In deze bezinning hebben deputaten ook deputaten Kerk en Bedrijfsleven en deputaten Hulpverlening betrokken, vanwege het feit, dat deze drie deputaatschappen op vele terreinen nauw samenwerken.

Ten aanzien van het diakonaal huisbezoek wordt opgemerkt, dat dit nuttig is naar twee zijden: op deze manier kunnen de diakenen ontdekken welke behoeften er in de gemeente zijn, maar tevens kunnen zij zo meewerken aan het vormen van de gemeente tot een diakonale gemeente, waarin men oog heeft voor elkaar.

Wat betreft de plaats van de diakenen op de kerkelijke vergaderingen is de commissie van oordeel, dat bij het onderzoek hiernaar ook de plaats van de diakenen op de kerkeraad dient te worden betrokken.

Sprekend over de geestelijke toerusting van de diakenen en de summere rapportage daarover verwijst met name de secretaris van deputaten naar datgene wat hierover nogal breed werd gerapporteerd aan de synode van 1989. Dat is ook bij de rapportage van deputaten thans de achtergrond.

De secretaris stemt toe dat bij het schrijven van rapporten de kerkelijke stijl dient te worden bewaard.

Ds K.T. de Jonge stelt voor om commissie-voorstel 4 als volgt te lezen:

"Deputaten op te dragen zich te bezinnen op de wijze van functioneren van de diakenen op de kerkelijke vergaderingen en op de wijze waarop het diakonaat op de kerkelijke vergaderingen aan de orde komt; hierover te rapporteren op de volgende generale synode en die vergadering te dienen met voorstellen in het licht van de besluiten sinds 1962".

Namens de commissie geeft ds. D. Visser te kennen dit voorstel te willen overnemen. Prof. dr. W.H. Velema meent evenwel, dat deze opdracht veel te breed zal blijken. Laten deputaten zich eerst bezig houden met de vraag naar de plaats van de diakenen op de meerdere vergaderingen. Dan kan een onderzoek naar hun plaats op de kerkeraadvergaderingen in een later stadium plaats vinden. De praeses stelt, dat prof. dr. W.H. Velema deze dingen als adviseur van deputaten binnen het deputaatschap aan de orde kan stellen.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen te stimuleren dat diakonaal huisbezoek inhoudelijk en beleidsmatig in de kerken (de gemeente, de kerkeraad en de classicale diakonale commissies) aan de orde komt;
4. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de wijze van functioneren van de diakenen op de kerkelijke vergaderingen en op de wijze waarop het diakonaat

op de kerkelijke vergaderingen aan de orde komt; hierover te rapporteren op de volgende generale synode en die vergadering te dienen met voorstellen in het licht van de besluiten sinds 1962.

Artikel 69

Vervolg Buitenlandse Zending

De praeses stelt opnieuw aan de orde het rapport van de deputaten voor de buitenlandse zending en het daarbij behorende rapport van commissie II (zie art. 64). Ook nu worden de afgevaardigden van deputaten verwelkomd.

Oud. G. van Putten dient het volgende voorstel in:

"De synode besluite

deputaten opdracht te verlenen om te onderzoeken of samenvoeging van de deputaatschappen voor Buitenlandse Zending en Evangelisatie mogelijk is, aan de generale synode 1995 daarover te rapporteren, waarna een beslissing genomen kan worden tot samenvoeging van beide deputaatschappen tot één, te weten een deputaatschap voor Binnen- en Buitenlandse Zending".

De rapporteur van commissie II, ds. A. Baars, meent dat het goed zal zijn als de commissie zich eerst over dit voorstel beraadt. De secretaris van deputaten, ds. J.H. Carlier, meent dat aanvaarding van dit voorstel verstrekkinge consequenties zal hebben. Op voorstel van de praeses wordt het voorstel van Putten in handen van commissie II gegeven (zie art. 135).

De synode besluit:

1. de aftredende broeders dr. J.W. Maris, drs. A.C. de Geus, J.W. Kuijper en B. Groeneboom hartelijk te bedanken voor hun gewaardeerde bijdrage aan het werk van deputaten;
2. opnieuw een deputaat algemeen voorzitter die tevens voorzitter ITS en ABS is te benoemen, evenals een deputaat voorzitter AKS en een deputaat voorzitter AVS;
3. opnieuw een deputaat eerste secretaris te benoemen en deputaten mandaat te verlenen om per 1 januari 1995 te voorzien in de vacature van eerste secretaris en deze voor te dragen voor benoeming aan de G.S. 1995;
4. een deputaat tweede secretaris, een deputaat eerste en tweede penningmeester te benoemen;
5. goedkeuring te verlenen aan de status van zendende kerk voor de kerk van Thesinge;
6. goedkeuring te hechten aan de status van zendende kerk voor de kerk van Urk-Maranatha;
7. goedkeuring te hechten aan de aanvulling op de taakomschrijving van de algemeen voorzitter en zijn dienstverband uit te breiden tot 3/5 weektaak;
8. goedkeuring te hechten aan de keuze van Botswana als nieuw zendingsgebied;
9. de zendingsorde art. 1 als volgt te wijzigen: "Teneinde aan niet-gekerstende en ontkerstende volken het Evangelie te verkondigen...";
10. deputaten opdracht te verlenen uit te zien naar een vijfde zendingsgebied en de zendingsarbeid, indien de mogelijkheid zich daartoe voordoet, aan te vangen. Zie verder art. 136.

Voor de behandeling van een bepaalde zaak uit het rapport van deputaten gaat de vergadering in comité.

Artikel 70

Comité-generaal

Artikel 71

Schorsing

In verband met de lunch schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG VIERDE ZITTING

donderdag 1 oktober 1992, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 72

Heropening

De praeses heropent de zitting van de synode. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 39:3.

Artikel 73

Presentie

Ds. J. van Amstel is vervangen door zijn secundus ds. H.H. Klomp. Ds. Klomp betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 74

Emeritikas

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O. (bijlage 11) en het daarop corresponderende rapport 4 van commissie VI (bijlage 12). Hij heet de deputaten de brs. J.D. Wisman, P. Zuidema en drs. L.W. Bil welkom.

In de bespreking worden met name over het standpunt van de meerderheid van deputaten vragen gesteld. Moet niet veel meer rekening gehouden worden met de verbrokenheid der kerk? Is het juist dat de overgang van een predikant naar een andere kerk ook financiële consequenties heeft? Blijft een kerk geen verantwoordelijkheid dragen voor haar dienaren, die deze kerk getrouw gediend hebben, ook al behoren die dienaren thans tot een ander kerkverband? En is er ook niet een verantwoordelijkheid tegenover de weduwen van predikanten, ook al zijn zij overgegaan naar een ander kerkverband? Dient de bepaling bij art. 13 K.O. dienaangaande niet gewijzigd te worden? Er wordt een discrepantie geconstateerd tussen het standpunt van de meerderheid van deputaten en dat van de commissie van deskundigen, zoals dat verwoord is in de adviesnota. Had er ook niet een intensiever overleg moeten zijn tussen deputaten en deze commissie? Aan commissie VI wordt gevraagd wat zij in haar voorstellen bedoelt met de woorden "voorshands" en "thans".

Namens commissie VI antwoordt de rapporteur, br. A. de Geus. De commissie stelt voor op deze synode niets te veranderen aan de uitgangspunten van deputaten, maar de zaak verder in studie te doen nemen om op de volgende synode tot een besluit te kunnen komen. Namens deputaten gaat de voorzitter van deputaten, br. J.D. Wisman op de gestelde vragen in. Uitgangspunt voor de meerderheid van deputaten was dat dienaren des Woords levenslang aan de dienst verbonden zijn. Deputaten verstaan dat in de zin, dat die dienaren levenslang aan de dienst in onze kerken verbonden zijn, want het was in die kerken, dat zij trouw beloofd hebben. Als een dienaar meent, dat hij de dienst niet meer kan verrichten in onze kerken dient hij zelf geen beslissing te nemen, maar zich aan het oordeel van de kerkelijke vergaderingen te onderwerpen.

Br. Wisman maakt bezwaar tegen de suggestie van de commissie om de predikanten zelf voor hun oudedagsvoorziening te laten zorgen en hen daartoe in staat te stellen door verhoging van de tractementen. Deputaten zien in dat systeem geen verbetering, omdat op deze manier de verzorgingsgedachte zal verdwijnen.

Ds. D. Quant wil alle accent leggen op de verantwoordelijkheid van de kerken ten opzichte van haar dienaren en hun weduwen. Hij gaat accoord met het voorstel van de commissie ten aanzien van voortgaande studie. Hij doet de volgende voorstellen: In plaats van commissie-voorstel 6:

"Over het voorstel van de deputatenminderheid thans geen uitspraak te doen".

Commissie-voorstel 7 aan te vullen met:

"en bij deze studie ook uitdrukkelijk te betrekken eventueel aan te brengen veranderingen in de voorzieningen van predikantsweduwen en -wezen".

Namens de commissie ontraadt oud. De Geus beide voorstellen van ds. Quant. Hij geeft de garantie dat de in het tweede voorstel van ds. Quant genoemde zaak in de opdracht aan de adviescommissie begrepen is. Het eerste voorstel is niet nodig, omdat het bestaande beleid vooralsnog dient te worden voortgezet totdat de volgende synode een beslissing genomen heeft. Gehoord deze toelichting neemt ds. Quant zijn voorstellen terug.

De synode besluit:

1. het beleid en de werkzaamheden van deputaten, met inbegrip van hun formeel onterechte beslissing, goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. deputaten art. 11 (O.B. en A.) op te dragen de diakonie van de kerk van Apeldoorn-Oost bij te staan in de zorg voor de kinderen Hibbel en hun te vragen na te gaan of en in hoeverre regelingen voor onderlinge diakonale bijstand nodig zijn;
3. goed te keuren dat de bijdrage van de kerk van Carambel-Colónia aan de kas art. 13, met ingang van 1990, berekend wordt naar de helft van het ledental;
4. deputaten op te dragen de generale synode 1995 nader te informeren en te adviseren over de toepassing van art. 8 van hun instructie;
5. deputaten op te dragen voorshands voort te gaan met het beleid dat sinds 1969 is gevoerd;
6. het voorstel van de deputatenminderheid thans te verwerpen;
7. een studie- en adviescommissie van 5 leden te benoemen met opdracht de generale synode 1995 te adviseren over de gewenste toekomstige regeling met inachtneming van het unanieme principiële uitgangspunt, de bestaande regeling, de door de adviescommissie ingebrachte praktische uitgangspunten en het door de synodale commissie aangevoerde pleidooi, waarbij bij welke wijziging van de huidige regeling dan ook, een overgangsregeling dient te worden gepresenteerd;

8. opnieuw drie deputaten, waaronder een 1e en een 2e penningmeester te benoemen.

Artikel 75

Deputaten financieel Theologische Universiteit

210 De praeses geeft in bespreking het rapport van de deputaten-financieel van de
210 Theologische Universiteit (bijlage 13) en het daarbij behorende rapport 1 van commissie VI (bijlage 14). De voorzitter van deputaten, br. I.L. Stolk, wordt welkom geheten. In de bespreking wordt ervoor gepleit dat deputaten er aan zullen meewerken, dat er in financieel opzicht een mogelijkheid komt voor buitenlandse studenten om aan onze Theologische Universiteit te studeren. Gevraagd wordt ook of het studiefonds niet gebruikt kan worden voor predikanten die een aanzienlijke studieschuld hebben. Ook wordt gevraagd naar de reden die de commissie heeft voor haar opmerkingen met betrekking tot de besteding van de gelden voor de bibliotheek. Tenslotte worden vragen gesteld omtrent het nieuwe bekostigingssysteem. Namens de commissie antwoordt de rapporteur, diaken J. Boer en namens deputaten doen dat de voorzitter br. I.L. Stolk en de secretaris/penningmeester drs. H. Schuurhuis.

Ten aanzien van fondsvorming voor buitenlandse studenten wordt opgemerkt, dat deputaten daar binnen het kader van hun instructie niet aan mee kunnen werken. Wat de vraag omtrent de opmerkingen van de commissie over de bibliotheek betreft, antwoordt de rapporteur dat het de commissie alleen gaat om een gedragsregel bij het beheer van gemeenschapsgelden.

Met betrekking tot het nieuwe bekostigingssysteem wordt gezegd, dat zeer recent ontvangen informatie laat weten, dat de Overheid niet langer wil uitgaan van een subsidie ter grootte van 48% van de exploitatielasten, maar van een subsidie ter grootte van 48% van het normbedrag, wat wil zeggen dat de Overheid een bepaald bedrag voor elke student zal bekostigen op basis van het gemiddelde van 90 studenten. Een bezwaar is wel, dat de Universiteit op deze wijze zou kunnen uitkomen op een subsidie van meer dan 48% van de exploitatielasten. Toch stellen deputaten voor de nieuwe richtlijnen van de Overheid in dezen voorlopig te volgen, vooral ook omdat van de zijde van de Overheid te verstaan gegeven is, dat "Apeidoorn" niet beschouwd wordt als een reguliere, maar als een aangewezen instelling; voor aangewezen instellingen geldt niet de regel, dat als deze voor meer dan 51% gesubsidieerd worden, de hoogleraren als rijksambtenaren worden beschouwd, die onder de A.B.P.-wet vallen.

Ten aanzien van het studiefonds wordt gezegd, dat er sinds kort door een enkele student, die niet in aanmerking komt voor studiefinanciering, een beroep op dit fonds is gedaan. Het is erg moeilijk om voor uitkeringen een algemene regel op te stellen; vandaar dat nu gewerkt wordt met een overbruggingsregeling. Overigens is het fonds niet zo groot, dat er op grote schaal uit geput kan worden.

Oud. A.J. de Vuyst stelt voor nu nog geen beslissing te nemen over commissie-voorstel 5, maar dit terug te verwijzen naar de commissie en pas een beslissing te nemen na de behandeling van het rapport van deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland. Diaken drs. A. Heystek dient het volgende voorstel in:

"De synode besluite

1. deputaten op te dragen een beleid te voeren waardoor voorkomen wordt dat studenten een grote studieschuld opbouwen;
2. deputaten op te dragen met predikanten van onze kerken die een grote studie-

schuld hebben een regeling te treffen;

3. deputaten op te dragen in bovengenoemde gevallen eventueel een regeling te treffen met de diakonie van de gemeente waaruit de student voortkomt".

Prof. dr. J. van Genderen geeft preadvies inzake de bibliotheek van de Universiteit. De synode moet volgens hem geen collegiaal overleg instellen. Beter is het als de synode zowel het curatorium als deputaten-financieel opdraagt een bibliotheekcommissie in te stellen, in wier instructie de verantwoordingsplicht duidelijk geregeld wordt. Ds. D. Visser neemt dit preadvies over en dient het als voorstel in. Br. I.L. Stolk doet de suggestie, dat de nieuwe informatie van de zijde van de Overheid met betrekking tot het bekostigingssysteem eerst nog eens in commissie VI zal worden besproken. Op voorstel van de praeses worden de ingediende voorstellen in handen van commissie VI gegeven en zal daarover in een later stadium worden beslist. Bij het overleg over het studiefonds zal ook de adviseur, drs. W.J. Quist, worden betrokken.

De synode besluit:

1. het beleid van deputaten in de jaren 1989 - 1991 goed te keuren onder dank voor hun intensieve arbeid;
2. het saldo van het fonds Jubileumgave toe te voegen aan het eigen vermogen;
3. a. het bepaalde in de artikelen 3 t/m 7 van het huidige reglement voor het studiefonds te laten vervallen en daarvoor in de plaats op te nemen de "Voorlopige uitvoeringsregeling Studiefonds", zoals verwoord in bijlage 1 van het rapport;
b. een commissie ad hoc te benoemen, bestaande uit de huidige adviseur van het studiefonds, drs. W.J. Quist en nog twee leden, die: - ter uitvoering van het gestelde onder punt 9 van de voorlopige uitvoeringsregeling, na overleg met het curatorium en deputaten, een bindend advies opstelt; - een definitieve regeling ontwerpt, aan te bieden op de synode van 1995;
4. toestemming te verlenen tot een interne verbouwing van het gebouw van de Theologische Universiteit;
5. deputaten met hun secundi te benoemen. Voor verdere bespreking zie artt. 101 en 147.

Artikel 76

Presentie

De primus-afgevaardigde ds. P. den Butter neemt zijn plaats weer in.

Artikel 77

Emeritering bij langdurige ziekte/instructie 8.02

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Westen, die als volgt luidt:

"De generale synode overwegende

1. dat gemeenten ten gevolge van langdurige ziekte van haar predikant voor zware financiële lasten komen te staan,
 2. dat in geval aansluitend aan het toegekende ziekteverlof een emeritaatsaanvraag wordt ingediend, de totale periode, gedurende welke die extra belasting op de betreffende gemeente rust, wordt verlengd tot minimaal negen maanden,
 3. dat de voortgang van het gemeentelijk leven en met name het beroepingswerk daardoor ernstig kan worden belemmerd,
- spreke uit

dat in geval van een emeritering van een predikant na minstens een half jaar ziekteverlof, de uitkering uit de Emeritikas op de datum van emeritering zal ingaan, met dien verstande dat de kerkeraad gehouden is de uitkering gedurende de eerste drie maanden - indien van toepassing - aan te vullen tot het door de kerkeraad aan de betreffende predikant toegezegde honorarium met emolumenten".

Commissie VI heeft in rapport 3 de bespreking van deze instructie voorbereid (bijlage 15).

De synode besluit:

De bepalingen bij art. 13 K.O. aan te vullen met punt 3d:

"bij emeritering na toepassing van de bepaling 1c begint de uitkering op de datum van emeritering met dien verstande dat de kerkeraad deze uitkering dient aan te vullen tot het onder 3b genoemde genot".

Artikel 78

Geestelijke verzorging militairen

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen (bijlage 16) en het daarop corresponderende rapport 2 van commissie III (bijlage 17).

In de bespreking wordt met name gevraagd naar de uitvoering door deputaten van het besluit van de synode van 1989 met betrekking tot Ned. Prot. Gemeente te Zeven/Seedorf. Waarom is die opdracht zo laat uitgevoerd? Is de verontrusting inderdaad weggenomen? Ook wordt gevraagd of deputaten niet iets meer kunnen zeggen over de respons op het werk van de krijgsmachtpredikanten.

Namens de commissie gaat de rapporteur, dr. G.C. den Hertog, op de gestelde vragen in en namens deputaten wordt dat gedaan door de secretaris, ds. H. van den Heuvel.

Dat de opdracht inzake Zeven/Seedorf pas in een laat stadium kon worden uitgevoerd hangt samen met een meningsverschil tussen deputaten en het C.I.O.-M. Het werd van deputaten verwacht dat deze niet zelfstandig een relatie zouden aangaan met de gemeente in Zeven/Seedorf, maar dat zij de zaken alleen via het C.I.O.-M. aan de orde zouden stellen. Deputaten hebben dit bestreden, maar het duurde lang voordat het C.I.O.-M. deputaten ruimte gaf. Dat dit zo lang duurde hangt mede samen met de ziekte van br. A.C. Floor. Toen het gesprek met de gemeente van Zeven/Seedorf plaats kon vinden bleek het deputaten dat men daar constructief poogt goede geestelijke leiding te geven, reden waarom deputaten menen dat de oorzaak voor de verontrusting is weggenomen.

Ten aanzien van de respons op het werk van de krijgsmachtpredikanten merkt de secretaris op, dat de rapporten die deputaten van de krijgsmachtpredikanten ontvangen dienaangaande inderdaad meer informatie geven dan in het rapport aan de synode is vermeld.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren onder dank voor de verrichte werkzaamheden;
2. de instructie van deputaten als volgt uit te breiden:
"2f. gestalte te geven aan de blijvende verantwoordelijkheid van de kerken voor die leden, die in het kader van de militaire dienst gedurende langere tijd in het buitenland verblijven en wel door middel van het onderhouden en/of

doen onderhouden van contact met hen";

3. aan deputaten opnieuw op te dragen te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om met andere vergelijkbare deputaatschappen uit de Gereformeerde Gezindte zorg te dragen voor de geestelijke verzorging van onze militairen die in het buitenland, met name in West-Duitsland, moeten dienen;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 79

Comité-generaal

Artikel 80

Comité-generaal

Artikel 81

Schorsing

In verband met de maaltijd schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG VIERDE ZITTING

donderdag 1 oktober 1992, 19.00 tot 21.00 uur

Artikel 82

Heropening

De praeses heropent de zitting; hij laat zingen Psalm 107: 12 en 22.

Artikel 83

Presentie

Ds. J. van Amstel heeft zijn plaats weer ingenomen.

Artikel 84

Antwoord H.M. de Koningin

De praeses deelt mee, dat telefonisch bericht is ontvangen van het Kabinet van H.M. de Koningin. Zij bedankt voor het ontvangen telegram en het daarin tot uitdrukking gebrachte medeleven en zij wenst de synode wederkerig sterkte bij de arbeid toe.

Artikel 85

Onkostenvergoeding

De praeses deelt mee, dat commissie VI in overleg met de quaestor voorstelt de kilometer-vergoeding voor afgevaardigden te stellen op f 0,45. Dit voorstel wordt aanvaard.

Artikel 86

Geestelijke verzorging varenden

224 In bespreking komt het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging
230 van de varenden (bijlage 18) en het daarbij behorende rapport 1 van commissie III
(bijlage 19). De deputaten ds. C.J. van de Boogert en br. H. Bor worden welkom
geheten.

In de bespreking wordt gevraagd wat eraan gedaan zou kunnen worden om de
band tussen de varenden en de thuisgemeente te versterken. Ook wordt gevraagd
of deputaten voldoende oog hebben voor de noden van de varenden, bijvoorbeeld
ten aanzien van de opvoeding van hun kinderen en het vaak ontbreken van sociale
contacten. Tenslotte wordt gevraagd naar het karakter van de zogenaamde koop-
vaardijdiensten, waar ds. H. Wubs bij betrokken is.

Dr. G.C. den Hertog gaat als rapporteur op de vragen in. Na hem geeft ook ds. C.J.
van de Boogert antwoord. Door het continu-varen wordt er wel een ernstige aanslag
gepleegd op de geestelijke welstand van de varenden. Het zal zaak zijn dat de
kerkeraad van de thuisgemeente daar goed acht op slaat. Als in het rapport van
deputaten gesproken wordt van de financiële nood van de varenden wordt daarmee
speciaal bedoeld op buitenlandse werknemers onder de zeevarenden, die
soms zwaar onderbetaald worden. Ten aanzien van de koopvaardijdiensten wordt
opgemerkt, dat dit geen kerkdiensten in de eigenlijke zin van het woord zijn, maar
diensten ter herdenking van de gevallen op zee. Deputaten pleiten er tenslotte
voor dat het instituut van de predikant voor de varenden gehandhaafd zal blijven.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dank voor de door hen verrichte werkzaamheden goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 87

Kerkelijke verhoudingen binnenland/ de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk

270 De praeses stelt aan de orde een onderdeel van het rapport van de deputaten voor
285 de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie
met buitenlandse kerken (bijlage 20). Het gaat om onderdeel C 3, dat handelt over
de contacten met de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk. Op
dit deel van het rapport correspondeert rapport 3 van commissie IV (bijlage 21).

In de bespreking wordt bezwaar gemaakt tegen het voorstel om de contacten voort
te zetten. Er is geen perspectief dat er op het punt van het belijden omtrent de kerk
overeenstemming zal worden bereikt en bovendien is de Gereformeerde Bond niet
meer dan een groep in de Nederlandse Hervormde Kerk. Andere afgevaardigden
pleiten juist voor het voortzetten van de contacten en zouden zelfs wel willen zien
dat er een mogelijkheid kwam voor kanselruil. Daarbij wordt ook genoemd de situatie
die er momenteel in de Nederlandse Hervormde Kerk is ontstaan door het ontwerp
van de nieuwe kerkorde. Zouden er geen nieuwe perspectieven kunnen komen als de
Gereformeerde Bond zou besluiten niet met deze kerkorde accoord te gaan?

Ds. J. Jonkman antwoordt als rapporteur van de commissie en ds. P. den Butter

doet dat als secretaris van deputaten. Het probleem in de gesprekken met de
Gereformeerde Bond is inderdaad het belijden omtrent de kerk. De andere kant is
echter, dat er toch ook weer zoveel herkenning is. Om die reden moeten we nu
geen punt zetten achter de contacten, maar die voortzetten. Later zal mogelijk blijken,
dat de contacten van grote betekenis zijn geweest. Als we nu de contacten
zouden verbreken, zou dat een heel negatief signaal zijn. Kanselruil is op dit
moment echter niet aan de orde: de synode van 1989 heeft zich daarover al uitgesproken.

Sprekend over mogelijke perspectieven merkt de secretaris van deputaten op, dat
we hierbij niet mogen speculeren op bepaalde ontwikkelingen in de Nederlandse
Hervormde Kerk. Ook het preadvies van prof. dr. Van Genderen gaat in deze richting.
Hij pleit voor voortzetten van de contacten, al is daarbij kanselruil niet aan de
orde. Overigens moeten in de contacten de verschillen, die er zijn, niet verzwegen
worden.

De synode komt tot de volgende uitspraak:

De generale synode
constaterende

1. dat het belijden omtrent de kerk in de samsprekingen met het Hoofdbestuur
van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk aan de orde is
geweest, maar dat het verschillend verstaan van de artikelen 27 - 29 NGB
gebleven is;
2. dat er overigens op andere punten een grote mate van overeenstemming is
geconstateerd; van oordeel
 - a. dat het vanwege de gebleven verschillen op dit moment niet mogelijk is
stappen te doen op weg naar kerkelijke eenwording;
 - b. dat het toch goed is als er vormen van contact worden onderhouden met het
Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond, in de hoop dat er later mogelijk
perspectief zal komen naar kerkelijke eenheid;

besluit

deputaten op te dragen de contacten met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde
Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk waar mogelijk voort te zetten.

Artikel 88

Geestelijke verzorging van gehandicapten en ziekenhuis-pastoraat

290 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging
302 van gehandicapten en behartiging van het ziekenhuis-pastoraat (bijlage 22)
met het daarop corresponderende rapport 3 van commissie III (bijlage 23). De
secretaris van deputaten, mr. W. Bijleveld, alsmede de dovenpastor ds. J.J. de
Jonge worden verwelkomd.

Vragen worden gesteld bij het voorstel van deputaten om het deputaatschap een
nieuwe naam te geven. Vallen dove mensen ook onder de gezondheidszorg? Ook
wordt gevraagd naar de wijze waarop de predikanten die in het ziekenhuis-pastoraat
werkzaam zijn over hun werk aan deputaten rapporteren. Gevraagd wordt nog
naar de criteria die aangelegd worden voor voorgangers in doven-diensten.
Namens de commissie antwoordt de rapporteur, dr. G.C. den Hertog. Namens
deputaten gaat mr. W. Bijleveld op de vragen in. Deputaten zijn van mening dat in
de voorgestelde nieuwe naam het werk van deputaten goed tot uitdrukking komt,
omdat zowel zieken als gehandicapten, inclusief doven, onder de gezondheidszorg

vallen.

Ten aanzien van de rapportage door predikanten in bijzondere dienst wordt opgemerkt, dat deze geschiedt aan de kerkeraden van de gemeente waaraan zij verbonden zijn en dat deputaten van dat rapport een afschrift ontvangen. Het zou aanbeveling verdienen als deputaten daar wat meer structuur in aanbrachten. Over de voorgangers in doven-diensten wordt gezegd, dat eventuele kandidaten getoetst worden door de predikanten die in het doven-pastoraat werkzaam zijn.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren onder dankzegging voor de verrichte werkzaamheden;
2. de naam van het deputaatschap te wijzigen in "Deputaten voor het pastoraat in de gezondheidszorg";
3. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 89

Sluiting

Na het zingen van Psalm 91: 1 en dankgebed door ds. M.C. Tanis sluit de voorzitter deze zitting van de synode.

VIJFDE ZITTING

vrijdag 2 oktober 1992, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 90

Opening

Nadat de praeses deze zitting heeft geopend, wordt gezongen Psalm 119: 29 en 32. De schriftlezing is Hand. 28: 11-15, waarna de praeses voorgaat in gebed.

Artikel 91

Appel-nominaal

Behalve de broeders H.H. Koning, D. Lokhorst, D.J. Groen en W. Bijleveld, die net als in de vorige zitting ook nu vervangen zijn door hun secundi A.J. Velema, G. van Malkenhorst, J. Huisman en C. de Jong, is nu ook oud. J. Munneke vervangen door zijn secundus oud. J. van der Veer. Oud. Van der Veer betuigt door opstaan instemming met de belijdenis.

Artikel 92

Kerkelijk Administratief Bureau (K.A.B.)

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het Kerkelijk Administratief Bureau (bijlage 24) met het erbij behorende rapport 5 van commissie VI (bijlage 25). Hij verwelkomt de deputaten C. Groeneveld, G.L. Bouwman en mr. J.S. van Balen.

De vraag wordt gesteld of het Bureau aan alle verwachtingen van de verschillende deputaatschappen voldoet. Gewezen wordt op een opmerking in het rapport van de deputaten voor het jaarboek. Ook is gebleken, dat het Bureau niet veel werk uit handen van de commissie van voorbereiding van de generale synode heeft kunnen nemen.

Namens de commissie gaat de rapporteur, drs. H. Schuurhuis op de gemaakte opmerkingen in en namens deputaten doet dat br. C. Groeneveld. Er bestaan geen zorgen over het functioneren van het Bureau. Er blijkt steeds weer grote waardering te zijn voor wat het Bureau doet. Wel kan men op het Bureau niet alles doen: er moeten wel eens grenzen getrokken worden mede ook omdat de kosten anders te hoog zouden worden. Het Bureau heeft zijn diensten aangeboden aan deputaten Jaarboek, maar deze zagen het als hun plicht een eigen adressen-bestand bij te houden. Als het gaat om het verrichten van werk voor een generale synode zou het Bureau dat veel gemakkelijker kunnen doen als die synode gehouden zou worden in de plaats waar het Bureau gevestigd is.

De synode besluit:

1. het beleid van deputaten inzake de jaren 1989 tot en met 1991 goed te keuren met dank voor de verrichte arbeid;
2. voor de komende periode eenmalig zeven in plaats van zes deputaten te benoemen;
3. het geven van advies over het voldoen aan de Wet Persoonsregistratie voor de bestanden van de kerkeraden op te dragen aan deputaten voor het contact met de Overheid.

Artikel 93

Quaestoraat

307 De praeses geeft in bespreking het rapport van de Quaestor (bijlage 26) met het
314 daarbij behorende rapport 2 van commissie VI (bijlage 27).

De synode besluit:

1. de werkzaamheden van de quaestor onder dankzegging goed te keuren en hem van zijn beheer over de periode tot en met 1991 te déchargeren;
2. alle niet-kashoudende deputaatschappen op te dragen een lid aan te wijzen, die de aanwending van de via de begroting van de quaestor beschikbaar gestelde kredieten dient te bewaken.

Aan het eind van de behandeling van dit punt van de agenda spreekt de praeses de wens uit, dat de quaestor, br. D. Lokhorst, zal mogen herstellen van zijn ziekte.

Artikel 94

Kerkelijke verhoudingen buitenland

231 Aan de orde wordt gesteld de delen A en B van het rapport van de deputaten voor
233 de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie
315 met buitenlandse kerken (bijlage 20), de brief van het moderamen van de synode
216 1989 aan de Gereformeerde Oecumenische Raad (bijlage 28) en rapport 1 van
commissie IV (bijlage 29).

In de bespreking komt de vraag aan de orde of het deputaatschap niet te zwaar belast is en of het geen aanbeveling verdient het toch te splitsen in een deputaat-

schap voor de contacten in het buitenland en een voor de contacten in het binnenland. Ook wordt gevraagd naar wat de commissie voorstelt ten aanzien van het verstrekken van informatie betreffende onze kerken aan kerken in het buitenland. Vanuit de synode wordt ingestemd met de gedachte dat deputaten zich zullen gaan herbezinnen op de oecumenische relaties die onze kerken onderhouden en op de vraag wat wij met deze relaties beogen.

Wat de relaties met kerken in het buitenland betreft wordt gevraagd naar het beroep dat ds. D.A. Brienens kreeg van de Franse kerk. Gevraagd wordt ook naar de terugkeer van ds. B. Oosterbroek uit Brazilië. De gedachte wordt geuit dat deputaten meer aandacht zullen geven aan onder andere de kerken in Sri Lanka en in Japan, vanwege hun moeilijke positie. Wat betreft Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika wordt gevraagd of deputaten de indruk hebben, dat de blanke synode (Potchefstroom) serieus uit is op verbetering van de interne relaties in die kerk en of deputaten van gedachte zijn dat onze bemiddelende rol ernstig genomen wordt. Ten aanzien van de Christian Reformed Church wordt zorg uitgesproken. Benadrukt wordt dat er met vertegenwoordigers van die kerk gesproken moet worden over de recente ontwikkelingen. Het voorstel, dat de commissie ten aanzien van de relatie tot deze kerk indient, is vrijwel gelijk aan het besluit van 1989; moet dat niet worden aangescherpt? Anderzijds wordt opgemerkt, dat het dienstig zal zijn voor het noodzakelijke gesprek met vertegenwoordigers van de C.R.C. als er een paar studienota's ter beschikking staan ten aanzien van de zaken, die op dit moment in de C.R.C. de gemoederen bezig houden (evolutie en de plaats van de vrouw in de kerk).

Ook ten aanzien van de International Conference of Reformed Churches worden vragen gesteld. Wat zijn de overgebleven onduidelijkheden? Waar wachten we nog op? Anderzijds wordt gewaarschuwd tegen overhaaste besluiten.

Namens de commissie en namens deputaten antwoorden resp. de rapporteur, ds. J. Jonkman, en de secretaris, ds. P. den Butter. Ten aanzien van de werkdruk in het deputaatschap wordt opgemerkt, dat deputaten menen zelf wel iets te kunnen doen aan een strakkere werkverdeling, waardoor splitsing in twee deputaatschappen niet nodig zal zijn. Volgens de rapporteur behoeft het verstrekken van informatie over onze kerken - op de wijze zoals de commissie voorgesteld heeft - niet veel extra tijd of geld te vergen. Wat betreft de oecumenische relaties, die door onze kerken worden onderhouden, zal het inderdaad goed zijn als deputaten zich in de komende periode op een en ander grondig bezinnen. De bepalingen bij art. 51 K.O. dienen verduidelijkt te worden. Dat kan beter eerst gebeuren, voordat besloten wordt met nog weer andere kerken een relatie aan te gaan, zoals onder andere met de Dutch Reformed Church in Sri Lanka en de Reformed Church in Japan. Sprekend over de overgang van ds. D.A. Brienens naar de Franse kerk zegt de rapporteur, dat binnen het kader van art. 5 K.O. een dergelijk beroep in feite niet mogelijk was. Maar de nood van de Franse kerk gaf bij deputaten de doorslag. Het gegeven advies is zeker niet bedoeld geweest om een precedent te scheppen. Deputaten zijn door de situatie rondom de repatriëring van ds. B. Oosterbroek geconfronteerd met de onbevredigende situatie zoals die ontstaan kan als een predikant op contract wordt aangesteld. Daar moet wat aan veranderd worden. Over het voorstel, dat de commissie doet ter zake van de Christian Reformed Church merkt de rapporteur op, dat dit voorstel veel verder gaat dan het besluit van de synode van 1989. Met name de woorden "of en hoe" in het voorstel zijn een aanscherping. Het is nodig dat deputaten duidelijk onze zorg verwoorden, aange-

zien blijkens de genomen besluiten het gezag van de Schrift thans op de helling staat en het gereformeerde karakter van de Christian Reformed Church wordt aangetast. Met het oog op de International Conference of Reformed Churches merkt de rapporteur op, dat het vanwege gebleven onduidelijkheden aanbeveling verdient, vooralsnog de status van waarnemer te handhaven. De bespreking wordt afgebroken om later te worden voortgezet (zie art. 98).

Artikel 95

Vervolg Theologische Universiteit/benoeming dr. J.W. Maris

Dr. J.W. Maris, die in een eerdere zitting werd benoemd tot hoogleraar aan de Theologische Universiteit (zie artt. 60 en 63), is ter vergadering gekomen. De praeses geeft hem gelegenheid zijn beslissing aan de synode mee te delen. Dr. Maris vertelt, dat er allerlei overwegingen bij hem geweest zijn, maar dat de vraag wat de wil van de Heere met hem is de doorslag heeft gegeven. Voor Gods aangezicht heeft hij toen op de benoeming "ja" gezegd. Hij begeert in continuïteit te blijven met het onderwijs van prof. dr. J. van Genderen, met liefde voor de erfenis, die ons is toevertrouwd. Ook als hoogleraar wenst hij niets anders te zijn dan dienaar des Woords.

De praeses spreekt dr. Maris hartelijk toe. Hij wenst hem de genade van de Heilige Geest toe om straks inderdaad als dienaar van het Woord dienstbaar te mogen zijn om anderen te leren en aan bekwame mensen toe te vertrouwen wat hij zelf ontvangen heeft. Namens het curatorium spreekt de president-curator, ds. J. van Dijken, een enkel woord. Dankbaar voor de door dr. Maris genomen beslissing, wenst hij hem toe, dat hij tot rijke zegen gesteld zal mogen worden.

Tenslotte spreekt de rector, prof. dr. W.H. Velema, woorden van gelukwens. Hij zegt namens het college van hoogleraren dr. Maris alle steun toe. Hij wijst erop, dat het ambt van hoogleraar niet alleen betekenis heeft voor de Universiteit, maar voor het geheel van de kerken.

In de woorden van gelukwens worden ook mevr. en de kinderen Maris betrokken.

Na deze toespraken gaat de praeses voor in gebed om dr. Maris en de zijnen aan de Heere op te dragen. Op zijn voorstel wordt de aanstaande hoogleraar toegezongen Psalm 20:1.

Artikel 96

Schorsing

In verband met de lunch en tevens om alle synodeleden gelegenheid te geven dr. Maris en diens vrouw en kinderen de hand te drukken, schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG VIJFDE ZITTING

vrijdag 2 oktober 1992, 13.30 - 16.15 uur

Artikel 97

Heropening

De praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 146: 3 en 4.

Artikel 98

Vervolg kerkelijke verhoudingen buitenland

De secretaris van deputaten zet zijn beantwoording van de gestelde vragen voort (zie art. 94).

Hij onderstreept een aantal opmerkingen die de rapporteur gemaakt heeft ten aanzien van de werkverdeling binnen het deputaatschap en de noodzaak van een nadere bezinning op de aard en het doel van onze oecumenische relaties.

Over Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika merkt hij op, dat het nog te vroeg is om te kunnen beoordelen of de blanke synode serieus werkt aan verbetering van de interne relaties. Deputaten gaan uit van de goede wil bij alle betrokken partijen. Problemen kunnen echter niet alleen ontstaan door de houding van de blanken; de houding van de zwarten kan ook problemen geven. Ten aanzien van de Christian Reformed Church wijst hij er op, dat de moeite van deputaten gelegen is in het ambivalente van de besluiten van de synoden van deze kerk. Ook hebben deputaten moeite met het feit, dat sterk de indruk is gegeven dat in de Christian Reformed Church nauwelijks naar de verwoording van onze zorg geluisterd wordt.

Ook de secretaris van deputaten verdedigt dat het beter is nu nog niet het lidmaatschap van de International Conference of Reformed Churches aan te vragen. Voor de onduidelijkheden die er nog altijd omtrent deze organisatie bestaan verwijst hij naar het deputatenrapport, alsook naar wat daarover reeds aan de synode van 1989 werd gerapporteerd.

De bespreking wordt afgebroken, om later te worden voortgezet (zie art. 103).

Artikel 99

Hulpverlening in binnen- en buitenland

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland (bijlage 30) en het daarbij behorende rapport 3 van commissie V (bijlage 31). De praeses heet de voorzitter en de secretaris/penningmeester van deputaten, resp. drs. W.C. Moerdijk en H. Medema R.A., hartelijk welkom.

Gevraagd wordt of er niet een grote onevenwichtigheid bestaat tussen steun aan projecten in het binnenland en steun aan projecten in het buitenland. Gepleit wordt voor voorzichtigheid bij het samenstellen van de folder met name ten aanzien van de keuze van het fotomateriaal. Ten aanzien van de fondsvorming voor buitenlandse studenten aan de Theologische Universiteit wordt erop aangedrongen dat eerst nog advies van commissie VI zal worden gevraagd.

Namens de commissie antwoordt de rapporteur, ds. D. Visser, en namens deputaten gaat drs. W.C. Moerdijk op de vragen in. Dat er meer steun gegeven wordt aan projecten in het buitenland hangt samen met het feit, dat de nood in het buitenland

veel groter is en dat daar ook verreweg de meeste aanvragen vandaan komen. Deputaten zeggen toe, grotere voorzichtigheid te zullen betrachten bij het samenstellen van de folders.

Oud. A. de Geus stelt voor voorstel 5 van het commissierapport te amenderen met de toevoeging: "met dien verstande dat over de financiële implicaties besloten zal worden na het nog te verwachten advies van commissie VI".

De commissie neemt dit amendement over. Een beslissing over dit geamendeerde voorstel wordt uitgesteld, totdat commissie VI nader advies zal hebben uitgebracht (zie art. 147).

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren onder dankzegging voor de bewezen diensten;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. goed te keuren dat deputaten in overleg met de deputaatschappen Zending en Bijzondere Noden van de Gereformeerde Gemeenten en de Vereniging "De Verre Naasten" van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) participeren in het bestuur van de Interkerkelijke Coördinatie-commissie Ontwikkelingsprojecten (ICCO);
4. de instructie voor deputaten te wijzigen door het laten vervallen van de woorden 'waaronder een lid van ADMA-deputaten' in artikel 1.

Artikel 100

Kerkelijke archieven

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de kerkelijke archieven (bijlage 32). De deputaten F. van der Hart, mr. C.J. van Heel en drs. J.N. Noorlandt worden verwelkomd.

Tijdens de bespreking biedt ds. M.C. Tanis als voorzitter van de commissie Landelijke Herdenking 1892 deputaten een exemplaar van het jubileumboek "Een eeuw christelijk gereformeerd" aan. In de bespreking worden vragen gesteld over het Documentatiecentrum en de plaats waar dat zal worden ingericht. De suggestie wordt gedaan dit te doen in het gebouw van de Theologische Universiteit, nadat de verbouwing daar heeft plaats gevonden. De preadviseur prof. dr. Van Genderen onderstreept deze gedachte. Hij acht het in het belang van de bibliotheek van de Universiteit als het Documentatiecentrum daar in de buurt is. Hij dringt er bij de kerken op aan, nu er zeer waarschijnlijk allerlei jubileumboekjes zullen worden uitgegeven, de bibliotheek van de Theologische Universiteit een exemplaar van die boekjes te schenken.

Aangezien er kosten verbonden zullen zijn aan met name het inrichten van het Documentatiecentrum en deputaten geen begroting hebben ingediend wordt de zaak voor verder onderzoek en advies doorverwezen naar commissie VI en wordt verdere bespreking uitgesteld (zie art. 179).

Artikel 101

Vervolg Deputaten-financieel Theologische Universiteit

De bespreking van de zaken van het studiefonds en het bibliotheekfonds wordt voortgezet (zie art. 75). Namens de commissie deelt diaken J. Boer als rapporteur mee, dat commissie VI de voorstellen van drs. A. Heystek niet overneemt, alhoewel

wel er in de commissie sympathie voor deze voorstellen is. De commissie is van mening dat de in de voorstellen aan de orde gestelde zaak niet past in het kader van het werk van deputaten-financieel van de Theologische Universiteit. Drs. A. Heystek spreekt daarop de hoop uit, dat de in zijn voorstellen uitgedrukte zorg gevoeld is en deelt vervolgens mee dat hij zijn voorstellen intrekt.

Bij monde van diaken J. Boer deelt de commissie verder mee dat zij het voorstel van ds. D. Visser, gedaan in een eerdere zitting, overneemt met een toevoeging.

De synode besluit:

het curatorium en deputaten-financieel van de Theologische Universiteit op te dragen met het oog op de aanwending van de gelden voor de bibliotheek een bibliotheek-commissie in te stellen en het administratieve beheer van het fonds op te dragen aan deputaten-financieel van de Theologische Universiteit.

Artikel 102

Presentie

Oud. A. de Geus verzoekt en verkrijgt toestemming de vergadering te verlaten.

Artikel 103

Vervolg kerkelijke verhoudingen buitenland

De bespreking wordt voortgezet (zie art. 98).

Oud. J.W. Overeem blijft van mening dat het voorstel van de commissie ter zake van de Christian Reformed Church te zwak is. Hij stelt voor in het commissievoorstel 4a de woorden "en zo mogelijk die grondig te bespreken" te vervangen door "en daarbij duidelijk te maken dat de ernst van deze zorg zodanig is, dat onze kerken hierdoor verschillende wegen dreigen te gaan".

Ds. M.C. Tanis stelt voor in commissievoorstel 4a in te voegen "en met name de Interchurch Relations Committee".

De secretaris van deputaten, ds. P. den Butter toont aan waarom het deputatenvoorstel 2c toch wel dient te worden aangenomen.

Ten aanzien van het amendement-Overeem zeggen zowel de rapporteur van de commissie als de secretaris van deputaten, dat de ernst genoegzaam tot uitdrukking komt in het commissievoorstel, met name in de woorden "of en hoe". Oud. Overeem handhaaft zijn amendement, dat echter bij stemming verworpen wordt.

De synode besluit:

1. Ten aanzien van de bezinning op de oecumenische relaties deputaten op te dragen:
 - a. zich te bezinnen op de vraag of het bepaalde bij art. 51 K.O. in het licht van de ontwikkelingen in de oecumenische relaties niet een wijziging behoeft en daarbij met name aandacht te geven aan de vraag of het onderscheid tussen "contact" en "relatie" (zoals die onder B en C gestipuleerd zijn) nog wel zinvol is;
 - b. aan de generale synode van 1995 van deze bezinning verslag uit te brengen en voorstellen te doen;
 - c. thans niet over te gaan tot uitbreiding of opwaardering van de oecumeni-

sche relaties;

- d. van dit besluit mededeling te doen aan de Orthodox Presbyterian Church, the Dutch Reformed Church of Sri Lanka en de Reformed Church in Japan.
2. Ten aanzien van de informatieverstrekking deputaten op te dragen:
 - a. een handzaam boekje gereed te maken - dat ook in het Engels vertaald zal worden - dat informatie verschaft over de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland zowel wat betreft hun huidige positie als hun historische achtergronden;
 - b. het Besluitenboekje van elke generale synode - eventueel in een samenvatting - in het Engels te vertalen of te doen vertalen en toe te zenden aan de buitenlandse kerken;
 voorts deputaten in overweging te geven:
 - een samenvatting van relevante gegevens uit het jaaroverzicht in het Jaarboek in de Engelse taal aan de kerken in het buitenland te doen toekomen.
 3. Ten aanzien van de International Conference of Reformed Churches (I.C.R.C.) deputaten op te dragen:
 - a. in de komende periode nauw contact te onderhouden met het Interim Committee en met de lidkerken van de I.C.R.C. alsook met kerken die als waarnemer bij de I.C.R.C. betrokken zijn;
 - b. de conferentie van de I.C.R.C. in 1993 als waarnemer bij te wonen;
 - c. aan de generale synode van 1995 een gefundeerd advies uit te brengen ten aanzien van een eventueel aanvragen van het lidmaatschap van de I.C.R.C.
 4. Ten aanzien van de Christian Reformed Church of North America deputaten op te dragen:
 - a. de zorg over de voortgaande verontrustende ontwikkelingen en besluitvorming in de Christian Reformed Church of North America in de contacten met vertegenwoordigers van deze kerk en met name het Interchurch Relations Committee opnieuw en met nadruk aan de orde te stellen en zo mogelijk die grondig te bespreken;
 - b. aan de generale synode van 1995 advies uit te brengen of en hoe de relatie met de Christian Reformed Church of North America zal worden voortgezet.

Artikel 104

Sluiting

Nadat gezongen is Psalm 65: 4 en 6 gaat de eerste scriba voor in dankgebed waarna de praeses de vergadering sluit.

ZESDE ZITTING

dinsdag 20 oktober 1992, 10.00 - 12.30 uur

Artikel 105

Opening

De praeses opent deze zitting van de synode. Hij verwelkomt de afgevaardigden aan het begin van deze nieuwe zittingsweek en memoreert dat er in de afgelopen weken door de commissies veel werk is verzet. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 119: 25 en 47, waarna de praeses Efeze 2: 1-10 leest en voorgaat in gebed.

Artikel 106

Appel-nominaal

Bij gehouden appel-nominaal blijkt dat alle primus-afgevaardigden aanwezig zijn met uitzondering van oud. D. Lokhorst, die vervangen is door de tertius oud. H. Nagel en oud. D.J. Groen, die ook nu weer vervangen is door oud. J. Huisman.

Artikel 107

Brieven van buitenlandse kerken

De praeses meldt de ontvangst van brieven afkomstig van een aantal kerken in het buitenland waarmee onze kerken correspondentie voeren, te weten de Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil, de Reformed Churches of New Zealand, de Reformed Churches of Australia, de Dutch Reformed Church in Botswana en Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika. In deze brieven verontschuldigen deze kerken zich voor het feit, dat zij geen gevolg hebben kunnen geven aan de uitnodiging om op de synode aanwezig te zijn en wensen zij de synode Gods zegen toe. Met dankbaarheid wordt van de brieven kennis genomen.

Artikel 108

Vervolg kerkelijke verhouding binnenland/ bezinning

De praeses stelt aan de orde de onderdelen D 1 en 2 van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken (bijlage 20), waarop correspondeert rapport 5 van commissie IV (bijlage 33). Het betreft de onderdelen die handelen over de aan deputaten opgedragen bezinning.

In de bespreking geven verschillende afgevaardigden uitdrukking aan de moeite die zij ermee hebben dat de bespreking over de bezinning van deputaten losgekoppeld wordt van de bespreking van de contacten met andere kerken. De opdracht tot bezinning stond immers in het kader van die contacten. Via de bezinning moest duidelijk worden hoe ernstig de geconstateerde verschillen zijn. Maar op die vraag hebben deputaten ondanks hun bezinningsstuk nog geen antwoord gegeven. Kan dan wel gezegd worden, dat zij hun opdracht hebben uitgevoerd?

Ook wordt gezegd, dat het voor deputaten wel erg moeilijk is om aan te tonen dat de verschillen ernstig zijn. Het is immers de vraag of ze wel echt zo ernstig zijn.

Beslaan zij een breder vlak dan de verschillen die er in de afgescheiden kerken in de vorige eeuw ook al waren? Was het wel juist dat de synode van 1989 van ernstige verschillen sprak?

Het bezinningsstuk dat deputaten hebben opgesteld wordt een goed stuk genoemd. Wat de belijdenis zegt omtrent de toeïgening des heils staat in dit stuk geordend voor ons. Wel wordt de wens uitgesproken, dat er meer in zou hebben gestaan, bijvoorbeeld ten aanzien van het verbond, de wedergeboorte en de bekering. Ook wordt gevraagd welke status het stuk zal krijgen. Bovendien wordt gevraagd wat de commissie bedoelt als zij voorstelt dat het stuk ook intern in onze kerken een functie zal krijgen. Aan de andere kant wordt benadrukt dat het stuk allereerst bedoeld is om een functie te hebben in de contacten met andere kerken in het kader van het gesprek over de verschillen op het punt van de toeïgening des heils.

Bij hun beantwoording van de vragen wijzen zowel de rapporteur van de commissie, ds. J. Jonkman, als de secretaris van deputaten, ds. P. den Butter erop, dat het gesprek over de bezinning inderdaad beter losgekoppeld kan worden van het gesprek over de contacten met andere kerken. Voordat de aard en het gewicht van de verschillen met andere kerken op het punt van de toeïgening des heils kunnen worden vastgesteld, moest het eerst duidelijk zijn hoe wezenlijk de zaken van de toeïgening des heils zijn. Dat heeft het bezinningsstuk van deputaten aangetoond. Als zodanig kan het stuk ook dienen als een begin voor een onderbouwing van uitspraken van vroegere synoden, waarin de verschillen ernstig genoemd worden. Het stuk zou daarom als een eerste stap gezien kunnen worden op de weg naar het bepalen van het gewicht van de verschillen. Als de synode het stuk aanvaardt, kunnen deputaten het vervolgens gebruiken in de verdere samensprekingen met vertegenwoordigers van andere kerken.

Ten aanzien van de met betrekking tot het stuk geuite wensen zegt de rapporteur, dat er inderdaad meer gezegd had kunnen worden, maar het stuk moest ook niet te breed worden. Wat er nu staat is duidelijk voldoende. Overigens moet het stuk geen aparte status krijgen: het is bedoeld als een gespreksnota. De rapporteur legt er sterke nadruk op, dat de commissie het vooral ook wil zien als een stuk voor intern gebruik, nu we er keer op keer op stuiten dat er ook intern spanningen zijn. De secretaris van deputaten geeft te kennen dat deputaten uiteraard geen bezwaar hebben tegen deze suggestie van de commissie, maar dat zij wel allereerst aan extern gebruik hebben gedacht.

In zijn praeadvies noemt prof. dr. J. van Genderen het bezinningsstuk een goed stuk, waarin genoeg staat en waaraan nu maar niets meer veranderd moet worden. Naast dit stuk is er altijd ook nog de Gemeenschappelijke Verklaring uit 1975, die enerzijds beknopter is, maar waar anderzijds meer onderwerpen in aangevoerd worden. Het stuk dat nu voor ons ligt kan een nuttige functie vervullen, zowel intern als extern. Naar twee kanten mag de vraag gesteld worden: Doen we recht aan de in dit stuk genoemde zaken?

Ds. D. Visser stelt voor het volgende uit te spreken:

"De generale synode,
van oordeel

dat deputaten er in hun bezinning niet aan toegekomen zijn om antwoord te geven op de vraag hoe ernstig de verschillen zijn en daardoor de synode niet konden dienen met een gefundeerd antwoord op de vraag of en in hoeverre de

besproken zaken het voortgaan op de weg naar verdere eenheid blijvend belemmeren,

spreekt uit

dat uit de bezinning van deputaten niet blijkt hoe ernstig de verschillen zijn, zodat op grond van deze bezinning geen uitspraak kan worden gedaan of deze verschillen een belemmering zijn op de weg naar kerkelijke eenheid.

De praeses is van mening dat dit voorstel de zaak van de bezinning te veel koppelt aan de contacten met andere kerken en beslist dat dit voorstel daarom nu niet in stemming kan komen, maar moet blijven liggen tot de contacten met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken behandeld zullen worden. Drs. W.J. Quist dient een amendement in om in het commissie-voorstel onder "spreekt uit 1" het woord "zolang" te vervangen door "indien". Als de voorzitter dit amendement in stemming geeft wordt het verworpen.

De synode komt tot de uitspraak:

De generale synode
overwegende

1. dat de zaken die betrekking hebben op de toeëigening des heils zeer duidelijk in het belijden der kerk verankerd liggen;
2. dat het instemmen met de belijdenis vergt dat ook deze aspecten daarvan in de geestelijke leiding, die via prediking en pastoraat in de gemeente gegeven wordt, tot hun recht komen;
3. dat het niet verdisconteren van deze elementen uit de belijdenis in prediking en pastoraat als een ernstig manco moet worden aangemerkt;

spreekt uit

1. dat zolang er ernstige verschillen zijn ten aanzien van de zaken van de toeëigening des heils, die verschillen een belemmering zijn op de weg naar kerkelijke eenheid;
 2. dat dit de roeping tot eenheid met gereformeerde belijders onverlet laat;
- en besluit

1. de bijlage bij het rapport van deputaten, getiteld "De toeëigening des heils in de belijdenisgeschriften. Een overzicht", beschikbaar te stellen voor de kerken met de aanbeveling het te bespreken op de kerkelijke vergaderingen;
2. deputaten opnieuw op te dragen zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerd belijden mag en kan zijn.

Artikel 109

Schorsing

In verband met de lunch schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG ZESDE ZITTING

dinsdag 20 oktober 1992, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 110

Heropening

De praeses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 145: 4.

Artikel 111

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland/ revisie bijlage 8 K.O.

Aan de orde wordt gesteld het onderdeel D 3 (betreffende de revisie van bijlage 8 K.O.) van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken (bijlage 20) en het daarbij behorende rapport 4 van commissie IV (bijlage 34).

In de bespreking wordt gevraagd, waarom zowel deputaten als de commissie in 1.2. en 3.3 tot een andere formulering zijn gekomen. Tevens wordt gevraagd waarom de commissie in 2.4 en 4.2 de woorden "de inhoud van" heeft toegevoegd.

Namens de commissie gaat de rapporteur, ds. J. Jonkman, op de vragen in. De hier en daar gebruikte nieuwe formuleringen zijn gekozen omdat ze duidelijker uitdrukken wat bedoeld is. Dat de woorden "de inhoud van" zijn toegevoegd is om aan te geven, dat het dient te gaan om een eenheid, die ook werkelijk functioneert. De secretaris van deputaten, ds. P. den Butter, gaat ook nog op enkele zaken in. Ds. H. van den Heuvel is van mening dat door de toevoeging van de woorden "de inhoud van" de classis kan gaan zitten op de stoel van de kerkeraad en stelt daarom voor die woorden uit het voorliggende concept te verwijderen. De rapporteur persisteert echter bij het voorstel van de commissie. Hij meent dat het nodig is die woorden te laten staan vanwege het feit, dat zo meer duidelijkheid geboden wordt. Er zijn hier en daar al spanningen ontstaan, omdat de oude lezing van bijlage 8 K.O. niet door iedereen op gelijke wijze wordt geïnterpreteerd. Prof. dr. J. van Genderen valt in zijn preadvies de rapporteur van de commissie bij. Op de classis mag gevraagd worden of er eenheid is en wat die eenheid inhoudt. Niemand moet dan kunnen zeggen: Daar mag u niet naar vragen, want dat is een zaak van de kerkeraad alleen.

Ds. H. van den Heuvel handhaaft zijn voorstel, dat bij stemming verworpen wordt.

De synode besluit dat bijlage 8 K.O. als volgt zal luiden:

Voorlopige regeling voor het gestalte geven aan eenheid met kerken van gereformeerd belijden.

1. Algemeen

- 1.1. Het aanvankelijk gestalte geven aan eenheid tussen plaatselijke kerken van gereformeerd belijden die tot verschillende kerkverbanden behoren, door nauwer samenleven, kan alleen geschieden met kerken die behoren tot een kerkverband waarvan de synode van de eigen kerken heeft geconstateerd, dat het

zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis en met welk kerkverband contacten worden onderhouden door wederzijdse deputaten.

- 1.2. De nauwere samenleving is zuiver plaatselijk en mag niet worden gezien als een vereniging tussen de betrokken kerken of als het constitueren van een nieuwe kerkformatie. De plaatselijke kerk behoudt haar zelfstandig karakter wat leer, dienst en kerkregering betreft, totdat het eventueel komt tot verdere stappen op de weg naar plaatselijke eenheid (zie 3.3).
- 1.3. Het bovengenoemde nauwer samenleven draagt een voorlopig karakter in afwachting van de verdere ontwikkeling ten aanzien van de toenadering tussen beide kerkverbanden.

2. De weg tot nauwer samenleven - plaatselijk.

- 2.1. De nauwere samenleving kan alleen tot stand komen na genoegzame gesprekken tussen de betrokken kerkeraden, waarbij gebleken is dat er metterdaad een eenheid is in erkenning en beleving van het Woord Gods en de belijdenis der kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijk leven gelden.
- 2.2. De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet over de voorgenomen nauwere samenleving de gemeente horen en haar bewilliging vragen; slechts bij een naar het oordeel van de kerkeraad genoegzame eenparigheid van gevoelen in de gemeente kan de kerkeraad verdere stappen doen tot de voorgenomen nauwere samenleving.
- 2.3. De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet vervolgens het oordeel van de classis vragen omtrent de voorgenomen nauwere samenleving.
- 2.4. De classis zal, lettende op de noodzaak om de eenheid en zuiverheid van de leer en van de kerkregering te bewaren, zich met bijstand van de deputaten naar art. 49 K.O. overtuigen van de inhoud van de onder 2.1 bedoelde eenheid.
- 2.5. De classis zal door middel van de rondvraag naar art. 41 K.O. en van de kerkvisitatie naar art. 44 K.O. voortdurend haar aandacht geven aan de tot stand gekomen nauwere samenleving.
- 2.6. Indien kerkeraden van gemeenten waar een nauwer samenleven tot stand is gekomen, willen overgaan tot een samenwerking als onder 3.3 bedoeld, zal dezelfde procedure als onder 2.2 tot en met 2.5 vermeld is, worden gevolgd, met inachtneming van wat in eerdere stadia besproken en besloten is.

3. De inhoud van het nauwer samenleven - plaatselijk.

- 3.1. Het nauwer samenleven kan uitkomen in de toelating van elkanders ongecensureerde leden tot elkanders avondmaalsviering, het aanvaarden van elkanders attestaties en het van tijd tot tijd in de dienst des Woords laten voorgaan van elkanders plaatselijke predikanten of van predikanten van andere plaatselijke kerken, waar hetzelfde nauwer samenleven tot stand is gekomen.
- 3.2. In het kader van deze regeling kunnen onze kerkeraden, die deze samenwerking kennen, ook predikanten van andere plaatselijke kerken van eigen kerkverband uitnodigen, die daartoe de bewilliging van hun eigen kerkeraad behoeven.

- 3.3. Bij de voortgang van het nauwer samenleven kan het komen tot een samenwerking waarbij de beide plaatselijke gemeenten vergaderen als één gemeente, uitkomend in de eenheid van leer, dienst en kerkregering, onverminderd het bepaalde in 1.2 en 1.3 inzake het zuiver plaatselijke en voorlopige karakter van deze nauwere samenleving.

4. De inhoud van het nauwer samenleven - classicaal.

- 4.1. Classes kunnen kerkeraden die gekomen zijn tot een nauwer samenleven machtigen ambtsdragers als waarnemers te zenden naar de classicale vergadering van het classicale ressort waartoe de gemeente, waarmee het nauwer samenleven tot stand is gekomen, behoort. Evenzo kunnen waarnemers uit het classicale ressort van de andere kerk van gereformeerd belijden in de eigen classicale vergadering ontvangen worden.
- 4.2. Indien Christelijke Gereformeerde Kerken en andere kerken van gereformeerd belijden in hetzelfde of nagenoeg hetzelfde ressort tot wederzijdse classicale overeenstemming komen en deputaten naar art. 49 K.O. zich hebben overtuigd van de inhoud van de in deze bijlage omschreven eenheid, heeft deze classis het recht de kerken in haar ressort toe te staan om aan de gevonden eenheid gestalte te geven naar analogie van de wijze, die in deze bijlage is vastgelegd, met dien verstande dat geen predikant zal voorgaan in plaatsen waar de Christelijke Gereformeerde Kerk hierin niet bewilligt.

Artikel 112

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland/Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.)

272 Uit het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken (bijlage 20) stelt de praeses thans aan de orde het onderdeel C 4 dat handelt over het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.). Daarop correspondeert rapport 3 van commissie IV (bijlage 21).

296 In de bespreking wordt de vraag gesteld of het wel zinvol is in het C.O.G.G. te blijven participeren als zowel deputaten als de commissie van mening zijn, dat er weinig perspectieven zijn. De rapporteur van de commissie, ds. J. Jonkman, zegt dat de achtergrond van het voorstel is, dat in de periode tot 1995 duidelijk zal moeten blijken dat er vooruitgang is. Anders is er geen andere weg voor onze kerken dan de relatie met het C.O.G.G. te verbreken. Ds. D. Quant onderstreept als deputaat de woorden van de rapporteur. Hij voert ook nog aan, dat er binnen het C.O.G.G. - mede naar aanleiding van vragen, die van de zijde van deputaten zijn ingebracht - een discussie op gang gekomen is over het functioneren van dit orgaan. Op het resultaat daarvan moeten we nu niet vooruit lopen.

De synode besluit:

deputaten op te dragen

1. vooralsnog te blijven meewerken aan de arbeid van het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.);
2. uit te zien naar mogelijkheden dat tussen kerken van gereformeerd belijden minder vrijblijvend gesproken wordt;
3. van een en ander rapport uit te brengen aan de generale synode van 1995

opdat deze zal kunnen beslissen of verdere participatie van onze kerken in het C.O.G.G. gewenst is.

Artikel 113

Contact met Hongaarse Hervormde Kerk in Roemenië/instructie 8.06

De praeses stelt aan de orde instructie 8.06, ingediend door de particuliere synode van het Zuiden. Deze instructie luidt:

"De generale synode drage aan deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken op de mogelijkheid te onderzoeken een vorm van contact aan te gaan met de Parohia Reformata Baraolt (Roemeense naam) of de Baroti Reformata Egyhaz (Hongaarse naam). Beide namen zijn de officiële namen van de Hongaarse Hervormde Kerk in Roemenië".

337 Op deze instructie correspondeert rapport 2 van commissie IV (bijlage 35).

De synode besluit:

de instructie niet te aanvaarden.

Artikel 114

Revisieverzoek Nieuwegein

338 De praeses stelt aan de orde de brief van de kerk van Nieuwegein, bevattende een
339 verzoek tot revisie van een besluit van de synode van 1989 (bijlage 36). Op dit revisieverzoek correspondeert rapport 1 van commissie VII (bijlage 37).

Op een vraag of de vergadering, ondanks de argumenten van de commissie, toch niet zou kunnen komen tot revisie, antwoordt de rapporteur, ds. D. Quant, dat dit alleen zou kunnen als zou blijken dat het besluit van 1989 een verkeerd besluit was; dat heeft de brief van Nieuwegein niet aangetoond.

De synode komt tot de uitspraak:

De generale synode, kennis genomen hebbend van het verzoek van de kerkeraad van Nieuwegein, d.d. 11 maart 1992, om revisie van een besluit van de generale synode 1989; constaterend dat geen argumenten uit de Schrift, belijdenis of kerkorde worden aangedragen die dit verzoek kunnen staven; besluit

1. het verzoek om revisie af te wijzen;
2. van deze uitspraak kennis te geven aan de kerkeraad van Nieuwegein.

Artikel 115

Commissie Landelijke Herdenking 1892

339 Aan de orde is het rapport van de commissie Landelijke Herdenking 1892 (bijlage 38).

In de bespreking wordt grote waardering uitgesproken voor het werk van de commissie en met name voor dat van de secretaris, ds. R.W.J. Soeters. Ook wordt dankbaarheid geuit voor de goede dag in Barneveld. De voorzitter van de commissie, ds. M.C. Tanis, deelt mee, dat de kosten van die dag gedekt zijn.

De synode besluit:

de commissie onder dankzegging voor de verrichte werkzaamheden te décharge-ren.

Artikel 116

Evangelisatie

340 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de evangelisatie
341 (bijlage 39). Tevens stelt hij aan de orde de brief van de Stichting voor
342 Evangelisatie Oost-Vlaanderen, d.d. 12 aug. 1992 (bijlage 40); de brief van de
343 deputaten voor de evangelisatie, d.d. 4 sept. 1992 (bijlage 41) en de brief van de
344 kerkeraad van Amsterdam-Nieuw-West, d.d. 15 sept. 1992 (bijlage 42). Op deze
stukken correspondeert rapport 2a van commissie II (bijlage 43). De praeses heet de deputaten ds. J. Vogel, ds. H. van Mulligen en br. P. de Korte hartelijk welkom.

In de bespreking wordt de vraag gesteld hoe het staat met het getuigenis dat van de leden van onze kerken uitgaat. Zijn we wel missionair ingesteld? Ook wordt gevraagd wat er te zeggen is van het resultaat op het werk in de verschillende projecten.

Gepleit wordt voor meer steun aan het evangelisatiewerk in Amsterdam. In het algemeen is de situatie in de grote steden erg moeilijk nu de gemeenten daar steeds kleiner worden en er van die gemeenten dus ook steeds minder financiële steun verwacht kan worden, terwijl in die steden de noodzaak van evangelisatiewerk alleen maar groter wordt. Kunnen deputaten in hun begroting geen ruimte maken voor een grotere steun aan het werk in Amsterdam? Moeten deputaten zich zo formeel op hun instructie beroepen?

Gevraagd wordt ook hoe het komt, dat er zo weinig projecten zijn in de Randstad. Ook nu wordt de gedachte geuit, dat de deputaatschappen voor Zending en Evangelisatie zouden moeten samengaan, daar de werkterreinen elkaar hoe langer hoe meer gaan naderen doordat er in ons land steeds meer ontkerstende en niet-kerkerstende bevolkingsgroepen zijn. Ook wordt gevraagd naar de verantwoordelijkheden voor de inhoud van het blad "Echo". Er heeft in dat blad een artikel gestaan, waarvan de inhoud zeer aanvechtbaar was. Tenslotte wordt gevraagd waarom de commissie het voorstel van deputaten inzake de kerstcollecte niet heeft overgenomen.

Namens de commissie beantwoordt de rapporteur, ds. A. Baars, de vragen. Namens deputaten gaan de voorzitter, ds. J. Vogel en de penningmeester, br. P. de Korte, op de vragen in.

Deputaten hebben niet zo'n helder zicht op het persoonlijk getuigenis, dat van de leden van onze kerken uitgaat. Als er inderdaad te weinig enthousiasme is om het Evangelie aan anderen door te geven is dat geen positief signaal.

De commissie is van mening dat het evangelisatiewerk in Amsterdam moet worden voortgezet, maar heeft sterke aarzelingen bij de vraag of daartoe de begroting van deputaten moet worden verhoogd. Wel zal het overleg met Amsterdam-Nieuw-West hervat moeten worden en moeten deputaten opnieuw bezien wat zij doen kunnen. Hierbij zal belangrijk zijn wat de synode eventueel zal besluiten inzake de vrijgestelde. Deputaten zijn echter van mening dat hun instructie hen alleen maar toelaat "ondersteunend" bezig te zijn, terwijl Amsterdam-Nieuw-West in feite vraagt

dat deputaten het hele project zullen financieren. Kan Amsterdam-Nieuw-West niet proberen samen met de andere kerken in Amsterdam een bepaald bedrag te fourneren?

Dat er betrekkelijk weinig projecten gesteund worden in de Randstad hangt samen met de historisch gegroeide situatie. De projecten, die deputaten steunen, liggen nu eenmaal buiten dat gebied. Maar ten opzicht van die projecten hebben deputaten wel financiële verplichtingen.

Over een samengaan van de deputaatschappen Zending en Evangelisatie hebben deputaten geen mening, omdat die vraag nog nooit aan de orde is geweest.

De verantwoordelijkheid voor het blad "Echo" berust bij de redactiecommissie en uiteindelijk ook bij deputaten. Deputaten hebben hun bezwaren betreffende een bepaald artikel kenbaar gemaakt.

De commissie meende het voorstel inzake de kerstcollecte niet te moeten overnemen omdat het collecterooster niet door de synode wordt opgesteld.

Oud. G. van Putten stelt voor:

"deputaten te verzoeken de bijdrage aan Amsterdam-Nieuw-West te verhogen tot een bedrag van f 50.000.- en daarmee tevens de landelijke omslag voor deputaten Evangelisatie dienaangaande aan te passen".

Ds. K.T. de Jonge stelt voor:

"deputaten opdracht te geven zich met deputaten Zending te bezinnen op de wenselijkheid van samenwerking in het getuigenis van het Evangelie onder niet-gekerstende en ontkerstende volken en ontkerstende bevolkingsgroepen in Nederland, waarbij ook samenwerking in één deputaatschap onder ogen wordt gezien, en de volgende generale synode met een voorstel dienaangaande te dienen".

Ds. D. Visser stelt voor:

"de kerken te adviseren om de collecte voor het landelijke evangelisatiewerk vanaf 1993 te doen plaats vinden tijdens de kerkdiensten op de kerstdagen".

Oud. A. de Geus amendeert dit voorstel met:

"en dienovereenkomstig deputaten K.A.B. te instrueren".

Ten aanzien van het voorstel van Putten zegt de praeses dat hij dit niet zo in stemming kan geven, aangezien de synode niet vaststelt hoe groot de bijdragen voor de verschillende projecten zullen zijn; dit behoort tot de competentie van deputaten. Zijn advies is, dat Amsterdam-Nieuw-West dit met deputaten zal bespreken. Daarop neemt oud. Van Putten zijn voorstel terug.

De praeses stelt voor dat het voorstel de Jonge behandeld zal worden gelijktijdig met een al eerder ingediend gelijksoortig voorstel (zie art. 135).

De synode besluit:

1. deputaten op te dragen te onderzoeken op welke wijze het evangelisatiewerk in Amsterdam kan worden voortgezet en daartoe opnieuw in overleg te treden met de kerkeraad van Amsterdam-Nieuw-West;
2. het schrijven van de Stichting Evangelisatie Oost-Vlaanderen voor kennisgeving aan te nemen.

Het voorstel van ds. D. Visser, geamendeerd door oud. A. de Geus, wordt bij stemming verworpen.

In verband met de bespreking van een bepaald aspect van het werk van deputaten gaat de vergadering in comité. (zie art. 118).

Artikel 117

Comité-generaal

Artikel 118

Vervolg Evangelisatie

De praeses doet mededeling van het besluit dat in de comité-zitting werd genomen.

De synode besluit:

1. uit te spreken, dat na de emeritering van de huidige vrijgestelde, deze functie vooralsnog niet zal worden gecontinueerd;
2. deputaten op te dragen nader te onderzoeken of de taak die aan de algemeen functionaris was opgedragen ook op een andere wijze kan worden vervuld;
3. deputaten op te dragen - indien blijkt dat de benoeming van een algemeen functionaris noodzakelijk blijft - zich nader te bezinnen op de voorgestelde instructie en daarbij rekening te houden met de ter synode geuite wensen en bezwaren.

Hierna stelt de praeses de resterende voorstellen van commissie II aan de orde (zie art. 116).

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor het vele werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. de aftredende primus-deputaten br. P. de Korte, ds. H. van Mulligen en drs. J. Vogel, alsmede hun secundi drs. W. Steenbergen en br. C.J. Verschoor hartelijk te danken voor hun gewaardeerde bijdrage aan het werk van deputaten;
3. opnieuw drie deputaten met hun secundi te benoemen.

Met een enkel hartelijk woord neemt de praeses afscheid van de aftredende deputaten, voor wie het besluit inzake de vrijgestelde ongetwijfeld een teleurstelling is.

Artikel 119

Schorsing

In verband met de maaltijd schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG ZESDE ZITTING

dinsdag 20 oktober 1992, 19.00 - 20.45 uur

Artikel 120

Heropening

De praeses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 72: 1.

Artikel 121

Contact met de Overheid

355
356

De praeses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor contact met de Overheid (bijlage 44) en het daarmee verband houdende rapport 5 van commissie V (bijlage 45). Hij heet de secretaris van deputaten, mr. dr. C.J. Verplanke, welkom.

In de bespreking wordt gevraagd naar de vervulling van de te verwachten vacature van gevangenispredikant. Tevens wordt gevraagd naar wat deputaten zouden kunnen doen ten aanzien van de bewaring en bevordering van de morele waarden onder ons volk, zoals daar recentelijk door de Minister van Justitie om gevraagd is. Namens de commissie antwoordt de rapporteur, ds. D. Visser. Er is nog geen perspectief wat betreft de opvolging van ds. D.J. Klein Onstenk.

Namens deputaten gaat de secretaris op een aantal zaken in. De kerken moeten er op voorbereid zijn dat tengevolge van op handen zijnde wetswijzigingen enkele kerkordelijke bepalingen bijstelling zullen behoeven, zoals bijvoorbeeld ten aanzien van de kerkelijke bevestiging van huwelijken. Ten aanzien van de suggestie om in te gaan op het verzoek, gedaan door de Minister van Justitie, wordt opgemerkt, dat het slechts om bepaalde uitsluitingen van de Minister ging en dat deze zich niet rechtstreeks tot de kerken gewend heeft. De vraag kan bovendien gesteld worden of het tot de taak van deputaten behoort, zich hiermee bezig te houden. Wel is de secretaris van mening, dat het wenselijk is, dat de signalen, die de Overheid ten dezen heeft uitgezonden door de kerken worden opgevangen en dat ernaar wordt gehandeld, maar de vraag is hoe dit dient te geschieden.

Het preadvies van prof. dr. W.H. Velema gaat in dezelfde richting: hoewel de zaak ons ter harte dient te gaan moeten deputaten voor het contact met de Overheid in dezen geen opdracht krijgen. De voorzitter beslist dat op deze zaak kan worden teruggekomen bij de bespreking van de instructie die handelt over biddagen (zie art. 180).

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werkzaamheden;
2. opnieuw deputaten en een algemeen secundus te benoemen;
3. opnieuw een gedelegeerde en een plaatsvervangend gedelegeerde in het C.I.O. te benoemen.

Artikel 122

Centraal Bureau

357
364

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de Werkgroep Centraal Bureau (bijlage 46) en het daarbij behorende rapport 7 van commissie VI (bijlage 47). De secretaris van de werkgroep, br. H.H. van Well, wordt verwelkomd.

In de bespreking van deze rapporten wordt met name de vinger gelegd bij het feit dat er van de zijde van deputaten Zending bezwaren gebleven zijn tegen het Centraal Bureau. Het verlies van het Zendingshuis, de extra kosten die verhuizing naar en huisvesting in Veenendaal met zich zullen meebrengen en nog een aantal andere zaken blijven als moeilijkheden ervaren worden. Hebben werkgroep en commissie dit wel voldoende verdisconteerd? Verder wordt gevraagd of nieuw-

bouw niet de voorkeur verdient boven het huren van bestaande ruimte.

De rapporteur van de commissie, oud. A. de Geus, maakt het standpunt van de commissie duidelijk. Uitgangspunt voor zowel de werkgroep als de commissie was het besluit van de synode van 1989. Het is inderdaad te betreuren als het Zendingshuis verloren gaat, maar dat moet op een of andere manier op te vangen zijn. Bovendien zijn er grote voordelen verbonden aan samenwerking binnen het Centraal Bureau. Door deputaten Zending de tijd te geven tot 1 januari 1995 meent de commissie een redelijk compromis gevonden te hebben. Ten aanzien van de vraag of bouwen niet beter is dan huren, antwoordt de rapporteur, dat gezien de betrekkelijk beperkte opzet van het Bureau, vooralsnog huur de voorkeur verdient. De secretaris van de werkgroep, br. H.H. van Well valt de rapporteur bij in diens opmerkingen ten aanzien van de participatie van deputaten Zending.

De synode besluit:

1. de werkgroep met dank voor haar werk te ontbinden;
2. deputaten K.A.B. op te dragen, samen met br. E.B. de Vin, hun bureau door huur van ruimten in "Carrefour" te Veenendaal met ingang van 1 januari 1993 zodanig te vergroten en in te richten dat daarin werkruimte komt voor de beleidsmedewerkers van deputaten Zending, Evangelisatie en van het Diaconaal Bureau, alsmede voor de eigen en over te nemen administratieve medewerkers;
3. genoemde deputaten en de beheerscommissie van het Diaconaal Bureau op te dragen:
 - a. het bureau aan te wijzen als werkplaats voor hun beleidsmedewerkers;
 - b. hun administratieve medewerkers te doen overgaan in dienst van de deputaten K.A.B.;
 - c. hun administratieve werk te doen uitvoeren door het K.A.B.; dit alles met ingang van 1 januari 1993, resp. voor deputaten Zending met ingang van 1 januari 1995;
4. deputaten Kerkelijke Archieven te machtigen, in afwachting van definitieve voorzieningen, doch uiterlijk tot 1 oktober 1994 gebruik te maken van daarna voor zendingsdeputaten bestemde ruimte;
5. deputaten Kerkelijk Administratief Bureau op te dragen:
 - a. het beheer van het uitgebreide bureau op zich te nemen;
 - b. de administratieve medewerkers, genoemd onder 3b, over te nemen;
 - c. hun administrateur met de dagelijkse leiding van het overgrote bureau en de administratieve medewerkers te belasten;
 - d. erop toe te zien dat mogelijke voordelen tengevolge van de horizontale integratie van administratieve taken, zodra mogelijk, worden verwezenlijkt;
 - e. na te gaan of en in hoeverre hun instructie door deze taakverbreiding wijziging behoeft en daarover aan de generale synode 1995 te rapporteren;
6. de aan deze bureau-uitbreiding verbonden kosten te voldoen uit de kas van de generale synode.

Artikel 123

Diaconaal Bureau

365
366

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaatschappen Algemene Diakonale en Maatschappelijke Aangelegenheden, Hulpverlening in Binnen- en Buitenland en Kerk en Bedrijfsleven inzake het Diaconaal Bureau (bijlage 48) en het op dit rapport corresponderende rapport 8 van commissie VI (bijlage 49).

Namens de drie deputaatschappen is br. H. Medema RA aanwezig, die door de praeses verwelkomd wordt.

De synode besluit:

1. het rapport voor kennisgeving aan te nemen;
2. de betrokken deputaatschappen met name ADMA, Hulpverlening in Binnen- en Buitenland en Kerk en Bedrijfsleven, van het beheer te ontslaan gelet op besluit 3 ten aanzien van het Centraal Bureau.

Artikel 124

Sluiting

Na het zingen van Psalm 121: 1 en 2 en dankgebed door prof. dr. W. van 't Spijker sluit de praeses deze zitting van de synode.

ZEVENDE ZITTING

woensdag 21 oktober 1992, 9.15- 12.15 uur

Artikel 125

Opening

De praeses opent deze zitting van de synode. Hij laat zingen Psalm 139: 1 en 14, daarna leest hij Psalm 139: 1-12 en gaat voor in gebed.

Artikel 126

Appel-nominaal

Het blijkt dat oud. A. de Geus vervangen is door zijn secundus oud. W. Bultje. Oud. D. Lokhorst is dit keer vervangen door zijn secundus oud. G. van Malkenhorst en de plaats van oud. D.J. Groen wordt ook nu ingenomen door oud. J. Huisman. Oud. Bultje betuigt door opstaan instemming met de belijdenis.

Artikel 127

Comité-generaal

Artikel 128

Comité-generaal

Artikel 129

Comité-generaal

Artikel 130

Comité-generaal

Artikel 131

Comité-generaal

Artikel 132

Comité-generaal

Artikel 133

Comité-generaal

Artikel 134

Vervolg Buitenlandse zending

De praeses doet mededeling van het in comité-zitting genomen besluit.

De synode besloot:

deputaten Zending op te dragen de Gereja Toraja Mamasa (GTM) te berichten dat de synode met droefheid kennisgenomen heeft van het schrijven van de GTM, waarin wordt meegedeeld dat zij blijft bij het besluit om alle ambten open te stellen voor de zusters der gemeente; en dat de synode met droefheid constateert dat onze kerken op dit punt verschillende wegen gaan.

Dit besluit werd genomen met inachtneming van een kanttekening die commissie II maakte in haar rapport, namelijk dat zowel van ambtsdragers die de GTM bezoeken, als van zendingsdeputaten verwacht mag worden, dat zij rekening houden met het standpunt van onze kerken, zoals dat in dit besluit verwoord is.

Artikel 135

Vervolg Buitenlandse Zending/Vervolg Evangelisatie

De praeses stelt aan de orde rapport 1c van commissie II (bijlage 50), dat handelt over een voorstel, ingediend door oud. G. van Putten (zie art. 69). Deze zaak kwam ook ter sprake via een voorstel ingediend door ds. K.T. de Jonge bij de behandeling van het rapport van deputaten Evangelisatie (zie art. 116).

In de bespreking wordt het argument aangevoerd, dat de ingediende voorstellen voortkwamen uit de herijking van de zendingsorde, waarin nu ook sprake is van "ontkerstende" volken. Daardoor zijn de werkerreinen van Zending en Evangelisatie wel heel dicht bij elkaar gekomen. Vanuit deze optiek is er alles voor om de beide deputaatschappen te laten onderzoeken of zij samen kunnen gaan. Waarom stelt de commissie dit dan niet voor? Anderzijds wordt als bezwaar tegen de voorstellen ingebracht, dat door samenvoeging van beide deputaatschappen er een veel te breed deputaatschap zal ontstaan. Wel wordt het wenselijk geacht dat er overleg zal zijn tussen beide deputaatschappen om het werk op elkaar af te stemmen, met name met het oog op de toerusting van de gemeente tot missionaire gemeente.

Namens de commissie benadrukt de rapporteur, ds. A. Baars, dat samenvoeging niet wenselijk is omdat het deputaatschap dan veel te breed zal zijn. Er is in de

commissie wel instemming met de intentie van de voorstellen: overleg tussen Zending en Evangelisatie is inderdaad aan te bevelen. De secretaris van deputaten, ds. J.H. Carlier, onderstreept de woorden van de rapporteur.

Gehoord de bespreking dient oud. G. van Putten, mede namens ds. K.T. de Jonge een gewijzigd voorstel in, dat luidt:

De synode besluit:

deputaten Zending en Evangelisatie opdracht te verlenen om te onderzoeken of een verdergaande vorm van samenwerking van de deputaatschappen Zending en Evangelisatie mogelijk en wenselijk is en de generale synode 1995 daarover te rapporteren.

Als de praeses dit voorstel in stemming geeft wordt het verworpen.

Artikel 136

Vervolg Buitenlandse Zending

De praeses stelt weer aan de orde rapport 1a van commissie II (zie art. 69). Hij beslist dat commissie-voorstel 9 dient te blijven liggen tot na verkregen advies van commissie VI (zie art. 249). Verder is nu het hele werk van deputaten besproken.

De synode besluit:

deputaten te danken voor het vele werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren.

De praeses memoreert met dankbaarheid dat de voorzitter van deputaten, ds. W. van Heest, na een ernstige ziekte, de besprekingen van vandaag weer heeft kunnen meemaken. Hij wenst met name de secretaris van deputaten, die in de komende periode zijn werkzaamheden zal gaan beëindigen, Gods zegen toe.

Artikel 137

Schorsing

In verband met de lunch schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

woensdag 21 oktober 1992, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 138

Heropening

De vergadering wordt heropend. De praeses verzoekt te zingen Psalm 122: 1.

Artikel 139

Toespraak dr. A.N. Hendriks

De praeses verwelkomt dr. A.N. Hendriks, ds. H.J. Boiten, ds. T. Dekker en ds. P. Schelling, allen deputaten van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, die de synode bezoeken ter gelegenheid van de bespreking van de relatie tussen deze kerken

en de onze. Hij geeft dr. Hendriks gelegenheid de synode toe te spreken.

Dr. Hendriks dankt hartelijk voor de uitnodiging. Hij herinnert aan het feit, dat na alle samensprekingen de "avondmaalstafel nog steeds gebroken is". Mogen we ons bij die gebrokenheid neerleggen om dan maar als goede burens verder te leven? Dan zouden we geen recht doen aan wat de Schrift zegt. We moeten elkaar blijven zoeken. De moeilijkheid is echter, dat wij al wel ongeveer 45 jaar in gesprek zijn en dat op het niveau van deputaten alles al wel gezegd is wat gezegd moet worden. Het wordt daarom tijd om de balans op te maken. De synode van 1989 sprak uit, dat er ernstige verschillen zijn. Deputaten van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt menen echter dat de verschillen als accentsverschillen binnen het raam van onze confessie vallen. Als u echter van mening bent, dat de verschillen veel ernstiger zijn, toont u dat dan ook aan. U bent ons die verklaring nog altijd schuldig! En u moet niet langer afgaan op karikaturen van wat er in de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt gepreekt wordt.

Wij zijn van mening, aldus dr. Hendriks, dat we één zijn in leer en belijdenis. Dat is weer eens gebleken uit de verschijning van de "Beknopte Gereformeerde Dogmatiek", die bij ons een zeer goed onthaal heeft gekregen. Bovendien dringt de tijd om elkaar te zoeken nu Satan zo actief is. Zelfverloochening en geduld zullen nodig zijn, maar in Christus' kracht is het mogelijk, dat ook onze willens verbonden zullen zijn met elkaar.

De praeses beantwoordt deze toespraak. Hij heeft aangevoeld, dat in de woorden van dr. Hendriks diens hart sprak. We hebben inderdaad heel wat gemeenschappelijk. We weten als kerken van elkaar dat we begeren te leven naar Schrift en belijdenis. Maar bij al wat we gemeenschappelijk hebben is er ook gescheidenheid. In dit jaar worden we er weer aan herinnerd, dat we in 1892 uit elkaar zijn gegaan en in de jaren van ons gescheiden optrekken zijn we als kerken ook een verschillende taal gaan spreken. Daardoor verstaan we elkaar vaak slecht. Met name in de jaren na 1892 werd van de ene kant gewaarschuwd tegen mysticisme en van de andere kant tegen bepaalde opvattingen omtrent de wedergeboorte. Een en ander heeft er toe geleid, dat we moeilijk naar elkaar kunnen luisteren. Maar God kan wegen banen en harten neigen, zodat we elkaar wel zullen verstaan.

Artikel 140

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland/Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt.

De praeses stelt aan de orde onderdeel C 1 van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken (bijlage 20). Dit onderdeel betreft de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt. Tevens wordt aan de orde gesteld de brief die de synode van 1989 schreef aan de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (bijlage 51) en de brief die ontvangen werd van de synode van Leeuwarden van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (bijlage 52). Op een en ander correspondeert rapport 6 van commissie IV (bijlage 53).

In de bespreking wordt herhaaldelijk gevraagd naar de verschillen, die er volgens zowel de deputaten als de commissie nog altijd bestaan. Was het niet prematuur van de synode van 1989 om die verschillen "ernstige" verschillen te noemen? Volgens de deputaten van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt zijn het slechts

accentsverschillen. Waarom zijn deputaten die mening ook niet toegedaan? Zullen deputaten in de komende periode in staat zijn om de verschillen duidelijk in kaart te brengen, opdat zo de balans kan worden opgemaakt? Hebben de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt daar ook geen recht op nu we al zoveel jaren samenspreken? Moeten deputaten niet een daartoe strekkende opdracht krijgen?

Verschillende afgevaardigden refereren aan de toespraak van dr. Hendriks eerder deze middag. Als ze naar hem luisteren komt de vraag op of er dan echt wel verschillen zijn? Moeten we de broeders niet op hun woord geloven? Of zijn deputaten van gedachte dat ondanks het gebruik van dezelfde woorden toch wel eens iets anders bedoeld zou kunnen zijn?

In de bespreking wordt ook gevraagd hoe het komt dat er een matheid over het rapport van deputaten ligt. Waarom wordt zo weinig aandacht besteed aan wat wij met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt gemeen hebben? In die kerken leeft het verlangen naar eenwording met onze kerken; leeft dat verlangen ook onder ons? Begeren deputaten die eenheid? Of zijn zij moe geworden? Is er in de samensprekingen wel eens een moment geweest dat deputaten elkaar echt geestelijk herkend hebben?

Een geluid dat in de bespreking ook gehoord wordt is de vraag of we ons, nu kerkelijke eenheid erg ver weg lijkt, misschien moeten richten op vormen van samenwerking op maatschappelijk en ethisch terrein, zodat we daar toch een bepaalde mate van eenheid kunnen beleven. Daar lijkt wel een goede basis voor te bestaan. Aan de commissie wordt gevraagd waarom zij niet voorstelt dat de synode een oproep doet aan de kerken om contacten te zoeken met de plaatselijke Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt? Wat bedoelt de commissie als zij zegt, dat de eenheid niet geforceerd moet worden?

Andere afgevaardigden spreken uit, dat zij weinig heil verwachten van voortzetting van de samensprekingen. Zijn de zaken nog niet duidelijk genoeg?

Namens de commissie gaat de rapporteur, ds. J. Jonkman, op de gestelde vragen in. Hij stelt dat het thans nog niet mogelijk was de balans op te maken. Dat moet echter wel spoedig gebeuren, ook al zal het geen gemakkelijke opgave zijn voor deputaten de verschillen met betrekking tot de toelichting des heils duidelijk onder woorden te brengen. Het bezinningsstuk, dat eerder deze week is aangenomen, kan daarbij goede diensten bewijzen.

Dat de balans nog niet opgemaakt kan worden hangt ook samen met het feit, dat er ten aanzien van de belijdenis omtrent de kerk nog vragen zijn blijven liggen. Aan dat belijden zit ook vast de vraag naar de merktekenen van de gelovigen en de vraag naar de noodzaak van zelfonderzoek. Daarin is nog niet voldoende duidelijkheid gekomen. Al met al is er voldoende reden om deputaten op te dragen voort te gaan met de samensprekingen.

Dat de commissie niet positiever heeft gerapporteerd hangt samen met het feit, dat zij op basis van het rapport van deputaten realistisch wilde zijn. Vandaar dat meer gesproken is over wat ons scheidt dan wat ons bindt. De commissie acht het op dit moment - gezien de situatie - ook niet de tijd om een oproep aan de kerken te doen om op plaatselijk niveau contact te zoeken.

Namens deputaten geeft de secretaris, ds. P. den Butter, antwoord op de gestelde vragen. Hij wijst op het bezinningsstuk, dat door de synode is aangenomen. Voor deputaten was het nodig zo'n stuk te hebben om aan de hand daarvan verder te spreken over de verschillen. Bij de bespreking van de verschillen hebben deputaten hun uitgangspunt genomen in de uitspraak van de synode van 1989, die van

die verschillen zei, dat ze "wezenlijk" zijn. Die uitspraak is in de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt hard aangekomen. Zij vragen van ons dan ook bewijs voor deze beschuldiging of anders herroeping ervan. Deputaten achten die vraag billijk.

Geloven de deputaten de broeders van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt niet op hun woord? Het blijkt telkens weer dat al gebruiken we dezelfde woorden, we niet hetzelfde bedoelen. Dat zal mede veroorzaakt zijn doordat onze kerken al jaren gescheiden zijn opgetrokken, tengevolge waarvan er vaak geen herkenning is.

Inderdaad zijn deputaten wel eens moe geweest en misschien ook wel eens moedeloos. Dat hangt ook samen met het feit, dat de verschillen niet alleen de toeëigening des heils raken. Er zijn ook verschillen, die door de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt zeer wezenlijk worden geacht, zoals blijkt uit de uitspraken van de synode van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt van 1990. Te denken valt met name aan de eis die aan onze kerken gesteld wordt duidelijk voor de waarheid te kiezen met betrekking tot de publikaties van prof. dr. B.J. Oosterhoff en de eis, dat wij in onze relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken klare wijn zullen schenken. Mede daardoor lag er een zware hypotheek op de samensprekingen. Het kon ook wel eens zijn, dat het voor de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt een onoverkomenlijk struikelblok zal blijken, als onze kerken niet op de zaak van prof. dr. Oosterhoff willen terugkomen. De bezwaren liggen duidelijk aan twee kanten, al is dat in de toespraak van dr. Hendriks niet zo scherp naar voren gekomen. De secretaris stemt toe, dat we wel heel wat gemeen hebben met de broeders van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en dat er op allerlei terrein vruchtbaar zou kunnen worden samengewerkt, maar daar zijn de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt niet mee tevreden.

Prof. dr. J. van Genderen haakt in zijn preadvies in op het appel, dat dr. Hendriks in zijn toespraak deed, waarin niet over de eis ten aanzien van de publikaties van prof. dr. Oosterhoff werd gesproken, terwijl dat voor de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt toch een heel gewichtig punt is, waar met name hun moeite met onze kerken gelegen is. Onze moeite met hen ligt ergens anders. Daarom kunnen we om twee redenen niet zeggen, dat we elkaar gevonden hebben. Wel moeten we als kerken in gesprek blijven en de eenheid nastreven, ook al zal dat tijd kosten. Het zal echter wel om een duurzame eenheid moeten gaan. Vandaar dat voorzichtigheid het beleid van deputaten dient te kenmerken.

Prof. dr. W.H. Velema zegt in zijn preadvies, dat er in de relatie met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt iets hoopvol en iets teleurstellends zit. Denkend over hoe het verder moet, meent hij dat de dingen duidelijk op tafel moeten komen. We zijn nog niet uitgepraat. Intussen zouden we, zoals ook vanuit de synode gesuggereerd is, de handen ineens kunnen slaan op allerlei terreinen waarop samenwerking mogelijk is. Dat zou kunnen meewerken aan verdere herkenning van elkaar.

In een tweede ronde worden diverse voorstellen ingediend.

Ds. D. Visser stelt voor aan de voorstellen van de commissie een nieuw besluit 3 toe te voegen, namelijk:

"deputaten op te dragen de wezenlijke verschillen puntig en duidelijk te formuleren en zich te bezinnen op de vraag hoe ernstig die verschillen zijn teneinde de generale synode 1995 te kunnen dienen met een gefundeerd antwoord op de vraag of en in hoeverre de besproken zaken het voortgaan op de weg naar verdere eenheid

blijvend belemmeren".

Ds. J. Plantinga stelt voor aan het commissie-voorstel onder "spreekt uit" toe te voegen:

"1. dat het de roeping van de Koning der Kerk is om de eenheid te zoeken met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, die staan op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis".

Ds. H. Last stelt voor in plaats van "besluit 3" in het commissie-voorstel te lezen: "deputaten op te dragen:

- zich tot die kerken te wenden, die reeds contact hebben met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, met de vraag waartoe die contacten hebben geleid;
- zich tot die kerken te wenden, die nog geen contact hebben met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, met de vraag, onder de klem van Christus' gebod, de mogelijkheid tot contact te onderzoeken".

Oud. D. Koole dient als voorstel in om onder "van oordeel" toe te voegen:

"dat niettegenstaande de geringe resultaten die de samensprekingen tot nu toe hebben opgeleverd, de roeping tot het zoeken naar en het bevorderen van eenheid onverkort blijft gelden en dat in de bewaring van de gereformeerde geloofstraditie in een tijd van toenemend verval, van een bedenkelijk religieus eenheidsstreven in de west-europese samenleving en in veel andere ontwikkelingen in het grote wereldgebeuren, een stuk gezamenlijke verantwoordelijkheid van onze kerken is gelegen, van waaruit moet worden gezocht naar mogelijkheden van samenwerking in het getuigenis naar buiten".

Oud. P. de Jong dient als amendement in om aan "besluit 2" van het commissie-voorstel toe te voegen:

"mede met de bedoeling de wezenlijke verschillen puntig en duidelijk te formuleren".

Ds. J.P. Boiten stelt voor "besluit 2" van het commissie-voorstel als volgt te lezen: "deputaten op te dragen:

- het gesprek over de genoemde punten voort te zetten;
- duidelijkheid te geven in onze beoordeling van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt".

De praeses stelt voor de ingediende voorstellen voor nader onderzoek en advies in handen van commissie IV te stellen. De bespreking wordt afgebroken (zie art. 187). Met een enkel woord neemt de praeses afscheid van de deputaten van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt.

Artikel 141

Radio-kerkdienstuitzendingen

374 Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor Radio-kerkdienstuitzendingen (bijlage 54) en het daarop corresponderende rapport 4 van commissie V
376 (bijlage 55).

De bespreking concentreert zich voornamelijk op de vraag of deputaten gelegenheid hebben bij de IKON te protesteren tegen de vertoning van de film "The last temptation of Christ". Er wordt bij deputaten op aangedrongen dit wel te doen. Verder wordt gevraagd of deputaten de kerkeraden niet moeten benaderen als blijkt dat in kerkdiensten die via de radio uitgezonden worden de kerkelijke regels betreffende de liturgie niet nagekomen worden. Namens de commissie antwoordt

de rapporteur, ds. D. Visser, en namens deputaten wordt dat gedaan door de voorzitter, ds. W.J. Quist. Deputaten kunnen niet protesteren tegen uitzendingen die door de IKON verzorgd worden, omdat zij niet in de IKON participeren: de relatie met de IKON is een puur zakelijke. Deputaten moeten niet een soort censuur-functie gaan krijgen. Bovendien zijn er dan wel heel wat meer uitzendingen waartegen geprotesteerd zou kunnen worden. Maar de opdracht van deputaten is zeer beperkt en betreft alleen het doen uitzenden van radio-kerkdiensten. Wat het toezien op de liturgie in uitgezonden kerkdiensten betreft, zijn deputaten van mening dat hier voor hen geen taak ligt; die taak berust bij de kerkeraden en de classes.

Ds. J. Plantinga zegt begrip te hebben voor het standpunt van deputaten ten aanzien van hun relatie tot de IKON, maar gezien het bijzondere van dit geval meent hij dat deputaten nu wel zouden moeten protesteren. Hij dient daartoe het voorstel in:

"deputaten op te dragen om er bij de IKON op aan te dringen de film "The last temptation of Christ" niet uit te zenden".

Prof. dr. W.H. Velema adviseert het voorstel van ds. Plantinga aan te nemen, vooral ook gezien het feit, dat uitzending van de film heel duidelijk een provocerende daad van de IKON zal zijn. Er zijn trouwens al meer reacties binnen gekomen bij de IKON.

De synode besluit:

- de handelingen van deputaten goed te keuren onder dankzegging van hun arbeid;
- deputaten op te dragen er bij de IKON op aan te dringen af te zien van het voornemen de film "The last temptation of Christ" uit te zenden;
- opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 142

Schorsing

In verband met de maaltijd schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

woensdag 21 oktober 1992, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 143

Heropening

De praeses heropent de zitting. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 35: 13.

Artikel 144

Presentie

Oud. A. de Geus heeft zijn plaats weer ingenomen. Oud. H.H. Koning is vervangen door zijn secundus oud. A.J. Velema.

Artikel 145

Steun kerken in de polders (SKJJP)

377
382 Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer (bijlage 56), met het daarbij behorende rapport 7 van commissie III (bijlage 57). De voorzitter en de penningmeester van deputaten, resp. de brs. C. Visser en G. Verhoef RA, worden welkom geheten.

In de bespreking blijkt dat er geen overeenstemming is tussen wat commissie III rapporteert en het gevoelen dat in commissie VI leeft omtrent de overname van de verplichtingen van deputaten SKJJP door deputaten Onderlinge Bijstand en Advies (O.B.A.). Hierdoor ontstaat er enige ongerustheid bij deputaten, die naar aanleiding van het rapport van commissie III van gedachte waren dat bij opheffing van het deputaatschap hun wensen door deputaten O.B.A. zouden worden ingewilligd. Op grond van dit aan het licht getreden verschil van mening oordeelt de praeses dat commissie III en commissie VI nader zullen overleggen en verdaagt hij de verdere bespreking van deze zaak tot een volgende zitting (zie art. 222).

De aftredende voorzitter van deputaten, br. C. Visser, spreekt van dankbaarheid over de ontwikkelingen in de gemeente-in-wording Zeewolde. Hij betreurt het dat deputaten de zelfstandigwording van die gemeente niet meer meemaken.

Artikel 146

Kerk en bedrijfsleven

383
382 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor kerk en bedrijfsleven (bijlage 58) en het daarop corresponderende rapport 6 van commissie V (bijlage 59). Hij heet de voorzitter, secretaris en penningmeester van deputaten, resp. mevr. drs. T. Drenth, ir. C. Veen en H. Kazen, welkom.

In de bespreking wordt gevraagd wat de oorzaken zijn van de verandering in de werkzaamheden van de industriepredikant, ds. J.M. Aarnoudse. Heeft hij zelf de verandering in zijn werkzaamheden bepaald? Wat is zijn taakomschrijving? Is hij nu niet méér als adviseur van deputaten werkzaam dan als industriepredikant en hebben deputaten op deze manier niet een part-time vrijgestelde in dienst gekregen zonder daarvoor toestemming te hebben gekregen van de synode? Hoe moet de afvloeiingsregeling gezien worden, die door de commissie voorgesteld wordt? Hoe zit het met de arbeidsrechtelijke aspecten?

Ook wordt gevraagd of het voorstel van de commissie om de taak van deputaten te laten overnemen door deputaten ADMA wel zinvol is: krijgen deputaten ADMA op die manier niet veel te veel werk? Waarom is het contact met de RMU en het GMV niet geïntensiveerd? Hoe worden de door deputaten aangeboden preekscetsen ontvangen? Welke motieven werden door de verschillende kerkeraden aangevoerd om niet mee te werken aan de door deputaten gehouden enquête?

Namens de commissie gaat de rapporteur, ds. D. Visser, op de vragen in. Namens deputaten doet dat de voorzitter, mevr. drs. Drenth. Ten aanzien van de gewijzigde situatie in het industriepastoraat wordt gezegd, dat in overleg met de kerkeraad van Rozenburg is geconstateerd dat alles in het Botlek-gebied veel ontoegankelijker is geworden voor de kerk. Dat plaatste deputaten enerzijds voor de vraag of het industriepastoraat in zijn huidige vorm nog moet worden voortgezet en anderzijds

voor de wenselijkheid om zich verder te bezinnen op de vragen omtrent de geïndustrialiseerde samenleving, waarbij iemand uit de praktijk dan goede diensten zou kunnen bewijzen. Met het oog hierop zijn deputaten van mening dat het industriepastoraat zal moeten doorgaan, ook al zal dat dan niet meer zo sterk aan de kerk van Rozenburg verbonden zijn.

Wat de commissie voorstelt met betrekking tot overleg met deputaten ADMA is als suggestie bedoeld om beide deputaatschappen te laten onderzoeken wat mogelijk en wenselijk is. De preekscetsen worden in het algemeen gunstig ontvangen. Het argument dat vooral aangevoerd werd om niet mee te werken aan de enquête was, dat dit te veel tijd zou gaan kosten.

De praeses oordeelt, dat terzake van de wijzigingen in het werk van de industriepredikant diens instructie in geding is. Vandaar dat hij voorstelt dat commissie V zich nogmaals met de zaak zal bezig houden. Prof. dr. W.H. Velema gaat in zijn preadvies in dezelfde richting: de taak van de industriepredikant gaat veranderen, maar hoe moet de synode daarover oordelen? Er is meer duidelijkheid gewenst.

De bespreking wordt afgebroken om in een latere zitting te worden voortgezet (zie art. 209).

Artikel 147

Vervolg Deputaten-financieel Theologische Universiteit/ Vervolg Deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland

384 Bij de behandeling van de rapporten van zowel de deputaten-financieel van de Theologische Universiteit als van de deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland kwam de fondsvorming voor buitenlandse studenten ter sprake (zie artt. 75 en 99). Commissie VI, die de financiële implicaties hiervan nader zou bezien, brengt verslag uit in haar rapport 9 (bijlage 60). De praeses stelt dit rapport thans aan de orde.

De synode besluit:

1. a. deputaten Buitenlandse Zending te machtigen garant te staan voor de kosten van buitenlandse studenten, afkomstig uit één van de zendingsgebieden, tot maximaal f 70.000.- per jaar;
b. deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland te machtigen garant te staan voor de kosten van buitenlandse studenten, afkomstig uit een gebied buiten de zendingsgebieden, tot maximaal f 70.000.- per jaar;
2. de hieraan verbonden financiële consequenties te bekostigen uit de huidige budgetten;
3. voorshands niet over te gaan tot fondsvorming buitenlandse studenten;
4. aan de hand van de opgedane ervaringen door deputaten Zending resp. deputaten Hulpverlening de synode van 1995 eventueel voorstellen te laten doen om tot fondsvorming over te gaan.

Artikel 148

Uitgave Psalmen in nieuwe berijming/instructie 8.01

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Oosten, die aldus luidt:

"De generale synode richtte zich tot de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied met het dringende verzoek aan de Christelijke Gereformeerde Kerken het recht te geven de Psalmen in de nieuwe berijming voor eigen gebruik uit te mogen geven

los van de rest van het Liedboek voor de kerken".

394 Op deze instructie correspondeert rapport 5 van commissie III (bijlage 61). Op de vraag of de commissie meent dat een brief aan de Interkerkelijke Stichting voldoende is, antwoordt de rapporteur van de commissie, dr. G.C. den Hertog, dat de brief eventueel gevolgd kan worden door een gesprek met de Stichting door deputaten Vertegenwoordiging.

De synode besluit:

er bij de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied op aan te dringen, dat er opnieuw een afzonderlijke uitgave van de Nieuwe Berijming beschikbaar komt.

Artikel 149

Muzieknotatie Schriftberijmingen/instructie 8.03

Aan de orde wordt gesteld de instructie van de particuliere synode van het Westen, die aldus luidt:

"De generale synode, overwegende

1. dat de door de generale synode van 1989 aan de kerken aangeboden bundel "Schriftberijmingen" in de erediensten van verschillende gemeenten met stichting gebruikt wordt;
2. dat de bundel vanaf de verschijning twee liederen bevat op nieuw gecomponeerde melodieën (nrs. 21 en 29);
3. dat van deze melodieën nooit orgelzettingen gepubliceerd zijn, ten gevolge waarvan ze niet door alle organisten kunnen worden begeleid;

spreekt uit

1. dat het ook tot de taak van Deputaten voor Berijmde Schriftgedeelten behoort, in geval van nieuw gecomponeerde melodieën deze ook te voorzien van muzieknotatie die geschikt is voor de begeleiding van de gemeentezang;
2. dat deze muzieknotatie beschikbaar dient te worden gesteld zowel in klassiek notenschrift als in Klavarscribo".

395 Bij deze instructie behoort rapport 6 van commissie III (bijlage 62).

In de bespreking blijkt er onduidelijkheid te bestaan ten aanzien van de kosten die het door de commissie voorgestelde met zich mee zal brengen. De rapporteur van de commissie, dr. G.C. den Hertog, zegt dat er uiteraard verschillende prijsklassen mogelijk zijn.

De praeses oordeelt, dat er nader overleg gepleegd dient te worden tussen commissie III en commissie VI, alvorens tot besluitvorming kan worden overgegaan. In afwachting van meer gegevens wordt de verdere bespreking uitgesteld (zie art. 176).

Artikel 150

Sluiting

Nadat op voorstel van de praeses gezongen is Psalm 138: 4, gaat ds. J. van Amstel voor in dankgebed en sluit de praeses deze zitting van de synode.

ACHTSTE ZITTING

donderdag 22 oktober 1992, 9.15 - 12.30 uur

Artikel 151

Opening

De praeses opent de vergadering. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 130: 1 en 4, waarna hij leest Gal. 6: 14 - 18 en voorgeat in gebed.

Artikel 152

Appel-nominaal

Bij het appel-nominaal blijkt oud. D. Lokhorst dit keer weer vervangen te zijn door de tertius oud. H. Nagel en oud. J. Huisman ook nu weer de plaats van oud. D.J. Groen in te nemen.

Artikel 153

Evangelieverkondiging onder Israël

396 De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël (bijlage 63) en het daarbij behorende rapport 3a van commissie II (bijlage 64). De voorzitter van deputaten, ds. H. Biesma, wordt welkom 402 geheten.

In de bespreking wordt veel aandacht besteed aan het voorstel van deputaten om de naam van het deputaatschap te veranderen en aan het voorstel van de commissie om deputaten zich eerst nog verder te laten bezinnen op die naamsverandering. Sommige afgevaardigden steunen het voorstel van deputaten, om de reden dat naar Israël toe voorkomen moet worden dat via de naam van het deputaatschap verkeerde gedachten ontstaan. Wel wordt gevraagd of deputaten ook nog andere namen overwogen hebben dan de nu voorgestelde. Andere afgevaardigden pleiten ervoor, dat de naam gehandhaafd zal blijven. Het is een goede naam waarin zowel het recht als de plicht besloten ligt om het Evangelie door te geven. Verandering van de naam zou de schijn kunnen wekken dat wij toegeven aan de tendens om geen prioriteit meer te geven aan het verkondigen van het Evangelie aan Israël. De vraag wordt gesteld waarom de commissie op dit punt nog verdere bezinning door deputaten nodig acht. Als de naam een programma is, zoals deputaten zelf zeggen, dan is verzet tegen de naam immers ook verzet tegen dat programma. Dat is trouwens geen wonder, want er is van nature bij elk mens verzet tegen het Evangelie. Zijn deputaten van mening dat het verzet over zal zijn als de naam veranderd is? We kunnen toch niet verhullen namens Wie wij spreken?

Over het werk in Israël wordt gevraagd wat daarin de prioriteit heeft. Hoeveel gelegenheid heeft de Israëlwerker om het Evangelie daadwerkelijk door te geven? Opgemerkt wordt dat deputaten spreken over de luisterlijn en de getuigenislijn. Hoe verhouden die twee zich? Is er niet het gevaar dat we door alsmaar te luisteren aan spreken niet toekomen? Beseffen deputaten dat de tijd dringt? Wat wordt bedoeld als er gezegd wordt dat er meer mogelijkheden zijn ontstaan voor het werk in Israël, terwijl anderzijds gesproken wordt over "muren van verzet"? Gevraagd wordt

naar het terugroepen van ds. Van der Vegt tijdens de Golfoorlog. Was dat echt niet anders mogelijk? Is zo niet een goede gelegenheid voorbijgaan om onze solidariteit met Israël te bewijzen?

Er worden vragen gesteld ten aanzien van de bezinning die door de synode van 1989 aan deputaten was opgedragen. Hoe komt het dat er zo weinig tot stand gekomen is? Was het inderdaad de bedoeling dat er voor deze bezinning vergoedingen gegeven zouden worden? En tegen welk bedrag? Schept dit geen ongelijkheid ten aanzien van andere deputaatschappen, die soms ook heel wat aan bezinning te doen hebben maar daar geen vergoeding voor ontvangen? Hoe komt het dat de commissie zich ten aanzien van dit punt nog geen mening gevormd heeft? Ook wordt gevraagd wat nu in feite de visie van deputaten is. Dat is uit het rapport niet duidelijk.

Teleurstelling wordt uitgesproken over het feit, dat deputaten weinig gedaan hebben met de opdracht van de synode van 1989 ten aanzien van "Christian Witness to Israel".

Ook wordt gevraagd naar het nut van ons participeren in het OJEC. Kunnen we daar echt een gereformeerd geluid kwijt? Waar blijkt uit, dat er naar ons geluisterd wordt?

Namens de commissie gaat ds. A. Baars als rapporteur op de gestelde vragen in. Ook geeft de voorzitter van deputaten, ds. H. Biesma, antwoord.

Wat de door deputaten voorgestelde naamsverandering betreft, merkt de rapporteur op dat het in het overleg tussen de commissie en deputaten niet geheel duidelijk is geworden waardoor volgens deputaten het verzet wordt opgeroepen. Is dat door het woord "verkondiging" of door het woord "Evangelie"? De commissie acht het belangrijk dat dit duidelijk zal worden. In het laatste geval zal er namelijk van geen verandering van de naam sprake mogen zijn. De voorzitter van deputaten geeft als zijn mening dat het verzet tegen de naam van het deputaatschap door verschillende factoren wordt veroorzaakt. Hij noemt onkunde, het verleden, emoties en vijandschap. Volgens hem richt het verzet zich echter voornamelijk tegen het woord "verkondiging", aangezien dat bij Israël associaties oproept aan de houding die het christendom in het verleden menigmaal tegenover de Joden heeft aangenomen. De voorzitter van deputaten zegt verder, dat het geenszins de bedoeling van deputaten is om via de verandering van de naam de indruk te wekken alsof nu ook de aard van het werk is veranderd. Overigens is het voorstel inzake de naamsverandering resultaat van jarenlange bezinning. Gekozen is voor de eenvoudige naam "Kerk en Israël": andere namen zijn niet overwogen.

Wat het werk van ds. Van der Vegt betreft wordt gezegd, dat in dat werk de verkondiging van het Evangelie prioriteit heeft. Via allerlei contacten probeert de Israëlwerker de boodschap van het kruis van Christus door te geven. Dat er nu meer mogelijkheden zijn hangt samen met het feit, dat het aantal contacten is uitgebreid en eveneens met het feit, dat er in Israël meer openheid lijkt te zijn gekomen om over het Evangelie te spreken. Maar er blijven obstakels, "muren van verzet".

De beslissing om ds. Van der Vegt tijdens de Golfoorlog terug te roepen was een zeer moeilijke. Deputaten waren echter van mening dat zij niet anders mochten handelen. Dat wij solidair met Israël willen zijn hebben deputaten gestalte willen geven door het verzoek aan de kerken om een collecte voor Israël te houden. Dat er zo weinig resultaat van de bezinning op tafel ligt is vanwege het vele werk dat

deputaten te doen hebben en vanwege het feit, dat men niet beschikt over een vrijgestelde, zo zegt de voorzitter van deputaten. Wel heeft men dr. T. Brienen bereid gevonden een stuk gereed te maken waaruit blijkt dat deputaten werken in continuïteit met het verleden. Dat voor dit werk een vergoeding wordt gegeven is in overeenstemming met hetgeen de synode van 1989 daarover bepaalde. De commissie heeft over deze zaak nog geen mening, omdat hierover nog niet voldoende met deputaten is doorgesproken, zo licht de rapporteur toe. Sprekend over de vraag wat in feite de visie van deputaten op het werk is, geeft de rapporteur te kennen dat ook de commissie van gevoelen is, dat hierover meer duidelijkheid gewenst is. Al is de commissie zich er tegelijk van bewust dat er op dit terrein moeilijke vragen liggen.

De rapporteur geeft te kennen dat naar het oordeel van de commissie deputaten in gebreke zijn gebleven ten aanzien van de opdracht met betrekking tot "Christian Witness to Israel". Daarom moet die opdracht alsnog worden uitgevoerd.

De voorzitter van deputaten benadrukt dat deputaten via hun vertegenwoordiger in het OJEC proberen een goed geluid te laten horen.

Voor de bespreking van een paar zaken betreffende het werk van deputaten gaat de synode in comité (zie verder art. 158).

Artikel 154

Comité-generaal

Artikel 155

Schorsing

De praeses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

donderdag 22 oktober 1922, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 156

Heropening

Nadat de praeses de vergadering heropend heeft wordt gezongen Psalm 7: 1 en 4.

Artikel 157

Presentie

Oud. D. Koole is vervangen door zijn secundus oud. D. Meijer, die door opstaan instemming met de belijdenis betuigt.

Artikel 158

Vervolg Evangelieverkondiging onder Israël

De bespreking van het rapport van de deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël en het daarbij behorende rapport van commissie II wordt voorgezet

(zie art. 153).

Ds. J. van Arntel doet de volgende voorstellen:

- commissie-voorstel 3 te laten vervallen;
- in commissie-voorstel 4 de woorden "zo nodig" in te voegen en

dit voorstel aldus te lezen:

"deputaten volmacht te geven zo nodig uit te zien naar een opvolger van ds. Van der Vegt";

- nieuw voorstel:

"deputaten op te dragen een voorstel voor te bereiden om op een volgende synode te beslissen uit het OJEC terug te treden, tenzij er belangrijke veranderingen optreden bij het OJEC".

Ds. P. den Butter dient de volgende voorstellen in:

1. conform commissie-voorstel 1;
2. conform commissie-voorstel 2 tot aan "alsmede...";
3. de naam van het deputaatschap ongewijzigd te laten;
4. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraag of en hoe het werk in Israël kan worden voortgezet, ook als ds. Van der Vegt zou repatriëren en hierover aan de generale synode van 1995 te rapporteren;
5. conform commissie-voorstel 5;
6. deputaten op te dragen de noodzakelijk geachte studie pro Deo te laten verrichten;
7. deputaten opnieuw op te dragen ten aanzien van de deelname aan en de verzoeken van het OJEC grote voorzichtigheid te betrachten;
8. conform commissie-voorstel 6.

Op voorstel van de praeses worden de ingediende voorstellen in handen van commissie II gegeven voor nadere bestudering en advies (zie art. 218).

Artikel 159

Taken en prioriteitenstelling

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het onderzoek naar taken en prioriteitenstelling van de deputaatschappen (bijlage 65) en het op dat rapport corresponderende rapport 12 van commissie VI (bijlage 66). Hij heet de deputaten J. Bijleveld, D.C. van de Kreeke en S. Pieper welkom.

In de bespreking wordt opgemerkt, dat deputaten het accent meer hebben gelegd op praktische dan op principiële overwegingen. Gevraagd wordt of deputaten overleg gepleegd hebben met de verschillende deputaatschappen, met name als zij tot de conclusie kwamen dat de voor het werk van een bepaald deputaatschap vrijgestelde niet vervangen zou moeten worden. Wat bedoelen deputaten als zij zeggen dat het zich aan hun waarneming onttrekt hoe de taken van de deputaatschappen worden uitgevoerd? Als bezwaar tegen het rapport van de commissie wordt ingebracht dat het weinig inhoudelijk op het deputaten-rapport ingaat. Ook wordt gevraagd waarom de commissie voorstel 3b doet: dat wijkt immers af van het bepaalde onder art. 50 K.O. sub 14.

Namens de commissie beantwoordt de rapporteur, oud. A. de Geus, de gestelde vragen en namens deputaten doet dat br. J. Bijleveld. Het bezwaar dat deputaten

zich dit keer meer met de praktische dan met de inhoudelijke kant hebben bezig gehouden wordt weerlegd met de opmerking, dat zij in hun rapport aan de synode van 1989 juist meer de inhoudelijke kant naar voren brachten en dat de synode hun toen opdroeg de zaken meer van de praktische zijde te benaderen. De bedoeling van die vervolg-opdracht was dat duidelijk gemaakt zou worden wat wel en wat niet gehandhaafd zou dienen te worden. Deze opdracht had duidelijk een financiële achtergrond: het totaal van de omslagen had het maximum bereikt en er zou nu moeten worden bezuinigd. Deputaten hebben bij de uitvoering van hun taak ditmaal - anders dan in de vorige periode - welbewust geen overleg gepleegd met de deputaatschappen, omdat naar hun mening de beoordeling van de suggesties in het rapport moet worden gegeven door de synode en niet door de deputaatschappen. Wel is aan de verschillende deputaatschappen gevraagd of zij een omschrijving konden geven van de tijdsbesteding van de bij hen in dienst zijnde vrijgestelden, maar dat leverde weinig concrete gegevens op. Om die reden hebben deputaten in hun rapport gesteld, dat de wijze waarop de taken worden uitgevoerd zich aan hun waarneming onttrekt. Als deputaten voorstellen bepaalde vrijgestelden niet te vervangen denken zij niet aan ontslag van die vrijgestelden, maar aan nader beraad over de vraag of bij hun vertrek de vacature zal worden vervuld. De rapporteur van de commissie merkt nog op, dat commissie VI zich bewust terughoudend heeft opgesteld bij de beoordeling van dit rapport. Het zou veel meer tijd geveerd hebben om elke suggestie uit het rapport te onderzoeken en bovendien wil de commissie niet teveel macht aan zich trekken. Dat de commissie voorstelt dat met de naam van een enkele kandidaat zal worden volstaan bij het ontstaan van vacatures in deputaatschappen is omdat soms erg moeilijk een tweede kandidaat gevonden kan worden.

Ds. D. Quant is van mening dat nu het gevaar bestaat, dat de suggesties van deputaten verder geen gehoor zullen vinden en dat het rapport daardoor niet meer dan een archiefstuk zal worden. Daarom dient hij het volgende voorstel in:

1. de suggesties van deputaten onder A-1 en A-2 alsnog in behandeling te doen nemen door commissie VI;
2. alle deputaatschappen op te dragen:
 - a. conform commissie-voorstel 3a;
 - b. voor alle plaatsen een gemotiveerde voordracht van een kandidaat met secundus - die daarmee instemmen - bij het moderamen van de generale synode in te dienen;
3. deputaten op te dragen onderzoek te doen naar de taken van deputaatschappen, waarvan de uitgaven ten laste van de kas van de generale synode komen;
4. conform commissie-voorstel 4;
5. opnieuw deputaten te benoemen".

Na overleg tussen het moderamen met deputaten, voorzitter en samenroeper van commissie VI en de indiener van het voorstel deelt de praeses mee, dat het moderamen het voorstel van ds. Quant met enkele kleine wijzigingen overneemt. Dat voorstel komt nu in stemming.

De synode besluit:

1. de suggesties van deputaten onder A-1 en A-2 alsnog in behandeling te doen nemen door commissie VI;
2. alle deputaatschappen op te dragen:
 - a. ter generale synode 1995 een rooster in te dienen van niet-herbenoembaarheid van deputaten, waarbij de zittingsduur van een deputaat, afhankelijk

van de aard en de omvang van het deputaatschap, beperkt blijft tot 9, 12 of 15 jaar;

- b. ter uitvoering van art. 50 K.O. sub 14 voor alle plaatsen een gemotiveerde voordracht van kandidaten - die daarmee instemmen - bij het moderamen van de generale synode in te dienen. De andere voorstellen worden later behandeld (zie art. 202).

Artikel 160

Toespraak ds. J.C. Schaeffer

De praeses verwelkomt de afgevaardigden van de Nederlands Gereformeerde Kerken, die aanwezig zijn ter gelegenheid van de bespreking van de relatie tussen de Nederlands Gereformeerde Kerken en onze kerken. Aanwezig zijn de brs. ds. J.C. Schaeffer, ds. C. Bakker, ds. P. Busstra en P. Wassenaar. Ds. Schaeffer ontvangt gelegenheid de synode toe te spreken.

Ds. Schaeffer begint met onze kerken te feliciteren met hun honderdjarig voortstaan en met enkele gebeurtenissen aan de Theologische Universiteit.

Sprekend over de verhouding tussen beide kerken stelt hij dat de trend, die er al een aantal jaren is, zich heeft voortgezet: terwijl er uitbouw en verdieping is op plaatselijk niveau is er stagnatie op landelijk niveau. De voortgang in de contacten plaatselijk maakt de impasse landelijke des te schrijnender. Hoe kan het dat plaatselijk overeenstemming bereikt kan worden en dat er landelijk geen vooruitgang is, terwijl op beide niveaus toch over dezelfde dingen wordt gesproken? Spreker is niet blij met het rapport van deputaten. Hij meent ook dat er misverstanden zijn, met name ten aanzien van wat er gerapporteerd wordt over de weigering van de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken om verder te spreken over de verschillen. De commissie wil best verder spreken, als maar eerst geconstateerd is, dat de verschillen binnen het raam van de confessie vallen. Voor de Nederlands Gereformeerde Kerken is dat zo, getuige de correspondentie die met deputaten gevoerd is. Bovendien is de commissie van mening dat de gesprekken veel beter op plaatselijk niveau kunnen plaats vinden. Op landelijk niveau is alles al gezegd. Ds. Schaeffer doet een dringend beroep op de synode om de Nederlands Gereformeerde Kerken te erkennen en in te gaan op het voorstel van de Landelijke Vergadering 1991 ten aanzien van een federatie tussen beide kerken. Hij hoopt dat de besluiten van de synode de verhoging van veler gebeden zullen zijn.

De praeses beantwoordt deze toespraak. Hij dankt voor de felicitaties, waar hij overigens wat verlegen mee zegt te zijn. Enerzijds is er verlegenheid omdat er in onze kerken zoveel is wat niet deugt: de eenheid die in de afgelopen eeuw bewaard mocht blijven, blijkt steeds weer een broze eenheid te zijn. Anderzijds is er verlegenheid omdat het honderdjarig voortbestaan van onze kerken herinnert aan het feit, dat een eeuw geleden onze kerken heel bewust een andere weg zijn gegaan. En wat onze kerken in 1892 motiveerde is nog bepalend voor het handelen van onze kerken. Dat is mede ook van invloed op het verloop van de contacten tussen onze beide kerken. Het gaat ons bij het zoeken naar eenheid om een duurzame eenheid; niet een eenheid, die de basis legt voor nieuwe scheuringen. De praeses spreekt de wens uit, dat we naar elkaar zullen luisteren.

Artikel 161

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland/Nederlands Gereformeerde Kerken

De praeses stelt aan de orde deel C 2 van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken (bijlage 20). Dit gedeelte handelt over de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Tevens geeft hij in bespreking de brief van de synode van 1989 aan de Nederlands Gereformeerde Kerken (bijlage 67) en de brief van de Landelijke Vergadering 1991 van de Nederlands Gereformeerde Kerken aan onze synode (bijlage 68). Op een en ander correspondeert rapport 7 van commissie IV (bijlage 69).

In de bespreking krijgt de zaak van de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils grote aandacht. Gevraagd wordt hoe het zit met de weigering van de Nederlands Gereformeerde commissie om over deze verschillen verder te spreken, terwijl ds. Schaeffer in zijn toespraak vanmiddag zei, dat men wel verder wil spreken. Hoe verhoudt zich dat laatste trouwens tot het feit, dat de commissie van een "laatste woord" spreekt? Hoe reëel is in dat licht het voorstel van de commissie om deputaten toch op te dragen verder samen te spreken met de commissie? En waarover moeten die gesprekken dan gaan? Is alles al niet bij herhaling ter sprake geweest? Wordt het bevragen van de commissie zo niet een overvragen? Is zij nog niet duidelijk genoeg geweest?

Met betrekking tot deze zaken vragen anderen hoe de minderheid van de commissie en de minderheid van deputaten hebben geconstateerd, dat deze verschillen binnen de confessie vallen en dus niet ernstiger zijn dan accentsverschillen? Waarom wil de minderheid van de commissie dan nog wel over de functionering van de confessionele gegevens over de toeëigening des heils spreken?

Dat de Nederlands Gereformeerde commissie gesteld heeft over deze zaken een "laatste woord" gesproken te hebben wordt door verschillende afgevaardigden betreurd en afgekeurd. In ieder geval, zo wordt gesteld, is het voor ons nog niet het laatste woord.

Gevraagd wordt ook naar het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven (A.K.S.). Zijn deputaten van mening dat er door dit A.K.S. binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken teveel vrijheid wordt geboden aan de plaatselijke kerken en hangt het daarmee samen dat er op liturgisch en ander gebied nog al eens wat toestanden voorkomen, die niet zouden mogen voorkomen? Gewezen wordt onder andere op het voorkomen van de vrouw in het ambt, kinderen aan het avondmaal, geen twee maal dienst houden op zondag. Daarnaast wordt gewezen op publikaties en uittalingen van vooraanstaande predikanten uit de Nederlands Gereformeerde Kerken, die twijfel doen ontstaan aan hun buigen voor het gezag van de Schrift en aan hun trouw aan de confessie. Hebben deputaten over deze zaken ook met de Nederlands Gereformeerde commissie gesproken?

Ter sprake komt ook dat er binnen ons eigen kerkverband spanningen ondervonden worden: spanningen die hier en daar door de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken lijken toe te nemen. Moet niet met de grootste voorzichtigheid te werk worden gegaan vanwege de broosheid van onze eigen eenheid? Is het vanwege de interne spanning zelfs niet beter de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken af te breken? Aan welke eenheid moeten we voorrang verlenen; aan de eenheid intern of aan de eenheid met anderen? Deputaten en de

commissie lijken voor het eerste gekozen te hebben. Is dat wel een juiste keus? Ook over het voorstel van de Landelijke Vergadering om een federatie van kerken te overwegen, worden vragen gesteld. Hoe reageren deputaten op die gedachte? Heeft de synode van 1983 de federatie-gedachte echter al niet afgewezen? Gevraagd wordt ook wat de commissie bedoelt met haar voorstel om deputaten een onderzoek te laten instellen bij alle Christelijke Gereformeerde Kerken. Moet er dan weer een enquête gehouden worden?

De bespreking wordt afgebroken om in de avondzitting te worden voortgezet (zie art. 165).

Artikel 162

Schorsing

In verband met de maaltijd wordt de vergadering door de praeses geschorst.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

donderdag 22 oktober 1992, 19.00 - 21.45 uur

Artikel 163

Heropening

De praeses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 19: 7.

Artikel 164

Presentie

Oud. D. Koole blijkt zijn plaats weer te hebben ingenomen.

Artikel 165

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland/Nederlands Gereformeerde Kerken

De bespreking over de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken wordt voortgezet (zie art. 161).

Aan de vragen die in de middagzitting gesteld zijn, worden nog enkele vragen toegevoegd.

De rapporteur van commissie IV, ds. J. Jonkman, gaat op de vragen in. Over de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils zegt hij dat de commissie in meerderheid niet overtuigd is, dat alles doorgesproken is, zodat nu al gezegd kan worden, dat het slechts om accentsverschillen gaat. Bepaalde passages uit de correspondentie van de Nederlands Gereformeerde commissie roepen nog teveel vragen op, zoals wat daar gezegd wordt over schenking en deelachtigmaking. Hoewel de commissie beseft, dat er het gevaar is van het langs elkaar heen praten, zal er toch moeten worden doorgesproken. Daarbij kan het bezinningsstuk, dat eerder deze week werd aangenomen, als leidraad dienen.

De commissie kon niet tot een voorstel komen waar alle leden zich in konden herkennen. Het verschil is dat de meerderheid van mening is dat niet alleen over het functioneren, maar ook nog over de inhoudelijke kant van de toeëigening des heils gesproken zal moeten worden, terwijl de minderheid dat laatste genoegzaam besproken acht.

De rapporteur geeft te kennen dat de gehele commissie moeite heeft met de gebleven problematiek met betrekking tot het A.K.S. Art. 34 lijkt inderdaad veel ruimte te laten, waardoor er gemakkelijk allerlei afwijkingen kunnen voorkomen. Volgens de commissie zal daar ook over gesproken moeten worden met de Nederlands Gereformeerde commissie, al zal dat op een toon van bescheidenheid moeten gebeuren.

De commissie is van mening dat deputaten ook de federatie-gedachte in hun overwegingen moeten betrekken. Wel is de commissie zich ervan bewust dat dit nog niet zo'n gemakkelijke aangelegenheid zal blijken te zijn. Ook is de commissie van gevoelen dat deputaten een completer beeld moeten hebben ten aanzien van de vraag hoe de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken in het geheel van onze kerken ligt en daartoe kan het houden van een nieuwe enquête nuttig zijn.

De commissie realiseert zich de spanningen binnen eigen kerkverband. Met het oog daarop zal in de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken ook op plaatselijk niveau voorzichtigheid betracht dienen te worden. De gemeenten, waar men eenheid zoekt of gevonden heeft, mogen niet vergeten, dat zij Christelijk Gereformeerd zijn.

Namens de minderheid van de commissie voert oud. A.J. de Vuyst het woord. Volgens hem is er blijkens de correspondentie tussen deputaten en de commissie overeenstemming bereikt en kan de conclusie getrokken worden dat de verschillen binnen de belijdenis liggen. Wat overblijft is de vraag naar de functionering van de toeëigening des heils in de praktijk. Daar moet dan nog wel over gesproken worden en de vraag zal aan de orde moeten komen of in prediking en pastoraat op een evenwichtige wijze recht gedaan wordt aan alle elementen, zoals die bijvoorbeeld in het bezinningsstuk onder woorden zijn gebracht. De minderheid van de commissie is bevreesd dat als we nu doen alsof er nog altijd niets veranderd is, de Nederlands Gereformeerde Kerken het moe zullen worden om verder te spreken en daardoor zou de spanning binnen onze kerken ook weer zeer toenemen.

Namens deputaten gaat de secretaris, ds. P. den Butter, op een aantal vragen in. Wat betreft de vraag of de Nederlands Gereformeerde commissie nu wel of niet bereid is verder over de verschillen te spreken, merkt hij op, dat deputaten zelf ook niet zoveel nut zagen in verdere samensprekingen over deze zaken, net zo min als de commissie. De synode van 1989 gaf evenwel een opdracht daartoe. Die synode gaf ook een opdracht om de gebleven verschillen zodanig te formuleren, dat ook de Nederlands Gereformeerde broeders zich erin zouden kunnen herkennen. Voor dat laatste waren toch weer samensprekingen nodig. Aanvankelijk namen deputaten er genoeg mee dat de commissie haar standpunt schriftelijk formuleerde, maar later voelden zij er toch behoefte aan over dat "laatste woord" nog samen te spreken, omdat zij ook na dat "laatste woord" nog vragen overgehouden hadden. Dat verdere gesprek heeft de commissie geweigerd. Mede daardoor was het niet mogelijk de balans op te maken.

De secretaris gaat ook in op de vragen die gesteld zijn ten aanzien van het A.K.S. en de onder dit A.K.S. voorkomende praktijken in de Nederlands Gereformeerde Kerken. In de laatste periode is hier nauwelijks over gesproken: de samensprekin-

gen bleven immers tot twee beperkt. Maar in een eerder stadium heeft de commissie laten weten niet competent te zijn om over zaken als de vrouw in het ambt, e.d. te spreken, aangezien dit de plaatselijke kerken regardeert. Hij is van mening dat als de synode oordeelt, dat de gesprekken over het A.K.S. moeten voortgaan, deputaten ook het recht dienen te hebben over genoemde zaken door te spreken. Over de federatie-gedachte hebben deputaten op dit moment nog geen mening dan alleen dat de synode van 1983 niet op een voorstel in die richting is ingegaan. Deputaten zullen niet weigeren hierover te spreken, maar ontveinzen zich niet dat dit een bijzonder moeilijk onderwerp is.

Ten aanzien van de interne spanningen merkt de secretaris op, dat het voor ieder duidelijk is dat over de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken heel verschillend wordt gedacht en geoordeeld. Nu alles zo moeizaam verloopt, komt de vraag wel eens op: Zijn we op de goede weg? Deputaten hebben uiting gegeven aan hun verlegenheid. Het is moeilijk om het evenwicht te vinden tussen het zoeken van eenheid met anderen en het bewaren van de eenheid in eigen kerkverband. Daarom dienen we samen voorzichtig te werk te gaan.

Ds. D. Quant geeft namens de minderheid van deputaten antwoord op een enkele vraag. Uit de gevoerde correspondentie toont hij met een paar voorbeelden aan waarom de minderheid van deputaten van mening is dat niet langer inhoudelijk over de verschillen gesproken behoeft te worden. De Nederlands Gereformeerde commissie heeft naar het oordeel van minderheid nu genoegzame duidelijkheid verschaft, zodat geconcludeerd kan worden, dat de verschillen accentsverschillen zijn.

Prof. dr. J. van Genderen wijst er in zijn preadvies op, dat het rapport van de commissie een evenwichtig stuk is en dat de synode naar zijn mening de lijn die daaraan aangegeven is, zou moeten volgen. Naar zijn oordeel is wat in de laatste drie jaren in de contacten bereikt werd niet zo overtuigend, dat we nu moeten voortgaan op de weg naar eenheid. Hij voegt daaraan toe, dat ontmoetingen in de vorm van samsprekingen verre de voorkeur verdienen boven het voeren van correspondentie. Tenslotte wijst hij op een zinsnede uit het commissie-rapport, waarin gesproken wordt over de onderlinge eenheid en de eenheid met anderen en dat wel in die volgorde.

Prof. dr. W. van 't Spijker zegt dat gehoord de bespreking de vraag wel eens kan opkomen: Waar doen we het voor en heeft het nog zin? Toch is er de roeping om naar eenheid te staan, aangezien zowel de Schrift als de belijdenis heel duidelijk van de eenheid van de kerk spreken. Door die eenheid werkt God het volle heil. Als we de toeëigening des heils losmaken van die ene kerk is er het gevaar dat we ook het heil gaan versmallen. Daarom moeten we de eenheid blijven zoeken en daarbij kan het aangenomen bezinningsstuk goede diensten bewijzen. De dingen die daarin staan zijn voor ons van levensbelang, maar ze zijn dat niet minder voor anderen.

In een tweede ronde wordt een aantal voorstellen ingediend. Dr. G.C. den Hertog verklaart, mede namens ds. J. van Dijken, zich te willen aansluiten bij het voorstel van de minderheid van deputaten. Daarbij stelt hij een paar amendementen voor: "van oordeel 4:

dat het van belang blijft om op plaatselijk en landelijk niveau...."(verder conform het voorstel);

aan "besluit" toevoegen:

"c. met de Nederlands Gereformeerde commissie het gesprek over de toeëigening des heils voort te zetten, waarbij de gespreksnota van deputaten goede dien-

sten kan bewijzen".

Oud. D. Koole dient hetzelfde voorstel in dat hij tijdens de zevende zitting indiende bij de bespreking van de relatie tot de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (zie art. 140).

Ds. J.P. Boiten stelt voor besluit 2 uit het commissie-voorstel uit te breiden met:

- "c. aandacht te schenken aan die zaken uit het kerkelijk leven van de Nederlands Gereformeerde Kerken (zoals liturgische en theologische zaken die in de praktijk en in de publikaties aan de orde zijn) die van belang zijn voor de onderlinge samsprekingen;
- d. zich te bezinnen op de uitkomst van de besprekingen onder a. en b. genoemd, alsmede van het onderzoek onder c. genoemd om de generale synode 1995 te kunnen dienen met een gefundeerd antwoord op de vraag in hoeverre de besproken zaken het voortgaan op de weg naar verdere eenheid blijvend belemmeren".

Oud. J.G. van der Poel stelt voor:

- "1. dat we ons in de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken in de komende drie jaren terughoudend opstellen, daar:
 - a. de spanningen en onrust binnen eigen kerkverband toenemen en wij daarvoor zorg hebben te dragen;
 - b. deputaten spreken van verlegenheid en impasse waarin we verkeren;
 - c. de verschillen die er zijn ten aanzien van de toeëigening des heils en de kerkregering geen accents- maar wezenlijke verschillen zijn;
 - d. de nota over "Schenking en deelachtigmaking" nog besproken dient te worden binnen het kerkverband;
 - e. er pas op de volgende synode een beslissing te verwachten is over de vraag welke ruimte er binnen een gereformeerd kerkverband is voor verschillen;
 - f. in de Nederlands Gereformeerde Kerken het huidige Akkoord voor Kerkelijk Samenleven fungeert in plaats van de Dordtse Kerkorde en dit een belemmering blijft op de weg van samenleven.
- 2. deputaten op te dragen de deputaten dit besluit aan de Nederlands Gereformeerde Kerken te laten uitleggen".

Oud. J. W. Overeem stelt voor:

in commissie-voorstel "besluit 2 a." voor het woord "verschillen" het woord "wezenlijke" in te voegen;

commissie-voorstel "besluit 2 b." als volgt te lezen:

"de gesprekken voort te zetten over het A.K.S. en het functioneren ervan zowel wat de landelijke als de plaatselijke ontwikkelingen betreft, met name omtrent de vrouw in het ambt en de deelname van kinderen aan het avondmaal; aan commissie-voorstel "besluit 3" toe te voegen: "en al datgene wat dit vertrouwen zou kunnen schaden na te laten".

De praeses stelt voor deze voorstellen en amendementen in handen te geven van commissie IV, die hierover nader zal rapporteren. De bespreking wordt hiermee voor dit ogenblik geëindigd (zie art. 192).

Artikel 166

Sluiting

De praeses stelt voor te zingen Psalm 46: 1 en 6. Daarna gaat ds. J. Jonkman voor in dankgebed en sluit de praeses deze zitting van de synode.

NEGENDE ZITTING

vrijdag 23 oktober 1992, 9.15 - 12.45 uur

Artikel 167

Opening

De praeses opent deze negende zitting van de synode. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 22: 15 en 16, waarna hij leest Psalm 22: 26 - eind en voorgaat in gebed.

Artikel 168

Appel-nominaal

Bij gehouden appel-nominaal blijkt dat ds. J. Jonkman is vervangen door zijn secundus ds. G. Bijkerk; oud. D. Lokhorst door zijn secundus oud. G. van Malkenhorst; oud. C.J. Marchal door zijn secundus oud. J.M.D. Vreugdenhil en oud. D.J. Groen door zijn secundus oud. J. Huisman. Oud. J.M.D. Vreugdenhil betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 169

Vervolg Theologische Universiteit/Algemeen

De praeses stelt aan de orde rapport 1c van commissie I (bijlage 70). Dit rapport gaat in op de in de tweede zitting ingediende voorstellen (zie art. 39) met betrekking tot de herstructurering van het onderwijs aan de Universiteit. De rapporteur van de commissie, oud. D. Koole, deelt mede, dat de toen ingediende voorstellen niet integraal in het rapport zijn opgenomen, maar dat de commissie aan de intentie van de voorstellen aandacht heeft geschonken.

Voorafgaande aan de bespreking deelt de president-curator mee, dat op een docentenvergadering aan de Universiteit voldaan is aan de wens, uitgedrukt in het voorstel van ds. J. van Amstel ten aanzien van de ondertekening van het verbindingsformulier door alle docenten aan de Universiteit. Alle docenten, die op die vergadering aanwezig waren en die dit formulier nog niet eerder ondertekend hadden, hebben toen hun handtekening gezet. Prof. dr. M. Boertien was afwezig.

In de bespreking wordt naar aanleiding van de zinsnede uit het commissie-rapport dat er bij de studenten niet altijd evenveel ontvankelijkheid voor de praktisch-geestelijke vorming lijkt te bestaan, opgemerkt, dat deze zijde van de vorming aan de Universiteit niettemin van het grootste belang is en wordt de hoogleraren verzocht toch vooral grote aandacht te schenken aan de toerusting voor zowel de prediking als het pastoraat. De kerken hebben grote behoefte aan een goede prediking en aan goede herders.

De rapporteur van de commissie onderstreept de gemaakte opmerkingen. Er zal inderdaad goed op moeten worden toegezien, op welk moment een kandidaat beroepbaar zal kunnen worden gesteld.

De rector, prof. dr. W.H. Velema, spreekt zijn dankbaarheid uit voor de goede ontvangst van de voorstellen. Hij zegt toe dat de hoogleraren hun uiterste best zullen

doen de in deze synode geuite wensen ten aanzien van de praktisch-geestelijke vorming van de studenten te verdisconteren en dat daarbij ook het curatorium ten nauwste betrokken zal zijn.

De synode besluit:

1. goedkeuring te hechten aan de herstructurering van de studie overeenkomstig het voorstel van het curatorium;
2. het curatorium op te dragen in samenwerking met het college van hoogleraren binnen het kader van D II een plan uit te werken waarin aan de praktisch-geestelijke vorming van de studenten inhoud wordt gegeven en over het resultaat in de volgende generale synode verslag te doen;
3. het curatorium aan te bevelen bij het afnemen en de beoordeling van het examen D II voltallig aanwezig te zijn. Nadat aldus besloten is adviseert prof. dr. J. van Genderen ook het Reglement voor de Theologische Universiteit te wijzigen en van die wijziging kennis te geven o.a. aan de Minister van Onderwijs en Wetenschappen. Het moderamen neemt dit advies over en stelt de door prof. dr. Van Genderen gegeven adviezen aan de synode voor.

De synode besluit:

1. het curatorium opdracht te geven de wijzigingen van het Reglement voor de Theologische Universiteit te concipiëren die uit de genomen besluiten voortvloeien en aan deze synode voor te leggen;
2. het curatorium op te dragen van de wijzigingen van het Reglement voor de Theologische Universiteit kennis te geven aan de Minister van Onderwijs en Wetenschappen en aan alle instanties die daarvoor in aanmerking komen. In een latere zitting zal deze zaak verder aan de orde komen (zie art. 212).

Artikel 170

Contact Kerkjeugd

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor het contact met de kerkjeugd (bijlage 71). Daarbij wordt ook betrokken de brief die namens de synode 1992 verzonden werd aan de C.G.J.O. (bijlage 72). Het op een en ander corresponderende rapport 9 van commissie III (bijlage 73) wordt eveneens aan de orde gesteld. De deputaten ds. G.P.M. van der Linden, secretaris, en br. D. van Arkel, penningmeester, worden welkom geheten. De voorzitter van deputaten, ds. D. Visser, zal hun woordvoerder zijn.

Een lange rij van sprekers dient zich aan. Sommigen van hen spreken waardering uit voor het werk van deputaten, dat bepaald niet gemakkelijk was. Ook wordt de moed van deputaten om door hen gemaakte fouten te erkennen gewaardeerd. Daardoor hebben zij zich weliswaar kwetsbaar opgesteld, maar het resultaat is geweest, dat er nu weer gesprekken konden worden gevoerd met de C.G.J.O. en dat in die gesprekken ook het werkmateriaal van de C.G.J.O. weer aan de orde kon komen. Nu de formele relatie weer goed in het oog gevat is, kan kennelijk ook weer inhoudelijk gesproken worden en hadden deputaten ook gelegenheid om de kritiek van de synode met de C.G.J.O. door te spreken.

Andere afgevaardigden kunnen niet zo veel waardering opbrengen voor de opstelling van deputaten. Naar hun oordeel hebben deputaten onder druk van de C.G.J.O., die anders weigerde te spreken, de eisen van de C.G.J.O. ingewilligd.

Gevraagd wordt of deputaten toen niet zijn afgeweken van de opdracht van de synode van 1989. Hoe zien deputaten die opdracht nu? Is de synode van 1989 afgeweken van de lijn die in de uitspraken van voorgaande synoden is aangegeven? Waarom hebben deputaten, evenals de commissie, nauwelijks aandacht besteed aan de uitspraken van de synode van 1974, waar verontrusting over de koers van het jeugdwerk werd uitgesproken? Waarom hebben deputaten zich zo sterk teruggetrokken op hun instructie? Zien zij dan een tegenstelling tussen hun instructie en de uitspraken van de synoden van 1974 en 1989?

Sommige afgevaardigden zien het als onjuist, dat deputaten en in feite ook de commissie, die naar hun oordeel het werk van deputaten te weinig kritisch heeft beoordeeld, termen als "partnerschap" en "institutionele relatie" van de C.G.J.O. hebben overgenomen. Zijn deputaten van mening dat de synoden van 1944 en 1968, waar zij geregeld aan refereren, de relatie tussen deputaten en de jongerenorganisatie, hebben gezien zoals met de termen "partnerschap" en "institutionele relatie" wordt aangegeven?

Door deze benadering hebben deputaten zich veel te veel op voet van gelijkheid met de C.G.J.O. laten plaatsen. Hebben zij het zichzelf daardoor niet onmogelijk gemaakt namens de kerk te spreken, dat wil zeggen, ambtelijk en met gezag, als een herder tegenover de schapen? Is dat dan ook de verklaring van het feit, dat deputaten het "corrigeren" uit het besluit van de synode van 1989 achterwege hebben gelaten? De commissie is deputaten hierin gevolgd en heeft in haar voorstellen het woord "corrigeren" vervangen door "adviseren". Betekent dat alles dat het besluit van de synode van 1989 onjuist was?

Om deze redenen spreken sommige afgevaardigden uit, dat ze grote moeite hebben met het voorstel van de commissie om het werk van deputaten goed te keuren. Moet de uitspraak van 1989 niet alsnog worden uitgevoerd?

Afkeuring wordt uitgesproken over de houding van de C.G.J.O. Vragen worden gesteld bij het werkmateriaal van de C.G.J.O. Wordt er niet te veel van uitgegaan dat de jongeren persoonlijk allemaal gelovigen zijn? Hoe denken deputaten over de methodieken, die gebruikt worden? Staat het werk van de C.G.J.O. wel op een goede bijbelse basis? Wat moet gedacht worden van de bewering van de C.G.J.O. dat er nooit kritiek uit de kerken komt? En van het feit, dat de C.G.J.O. brieven niet beantwoordt? Hoe denken deputaten over de bondsdagen van de C.G.J.O.? Waarom zegt de commissie daar niets over?

Gevraagd wordt ook naar de L.C.J. en de contacten van deputaten met deze organisatie. Waarom kreeg de L.C.J. zoveel minder aandacht van deputaten dan de C.G.J.O. kreeg? Is er voorafgaande aan de verschijning van de brochure van de L.C.J. contact geweest met deputaten? Waarom geven deputaten in feite de L.C.J. de schuld dat er nog geen contact is gekomen tussen L.C.J. en C.G.J.O.? Zien deputaten nog mogelijkheden om deze twee organisaties tot elkaar te brengen? Waarom doet de commissie geen voorstel in die richting?

Aan deputaten wordt nog gevraagd om welke reden zij in een laat stadium een wijziging van hun rapport hebben toegezonden en waarom zij dat gedaan hebben zonder er een verklaring voor te geven?

De hele situatie geeft diverse sprekers aanleiding om hun grote zorg uit te spreken. De eenheid onder de jeugd is weg. Maar dat is geen wonder als we merken dat de eenheid in de kerken ook onder spanning staat. Ligt het grote probleem niet hier, dat de kerk zelf zo weinig overtuigingskracht heeft in haar spreken, ten gevolge van verwereldlijking en geremdheid om aan te geven waar de grenzen liggen van wat toelaatbaar is?

Aangezien het tijd is om de vergadering te sluiten deelt de praeses mee, dat in overleg van het moderamen met deputaten en de commissie, besloten is aan de synode voor te stellen dat de commissie en deputaten niet meer in deze zitting op de gestelde vragen zullen ingaan, maar dat de commissie in overleg met deputaten vóór de volgende zittingsweek in een schriftelijk rapport de vragen zal beantwoorden. De vergadering gaat hiermee akkoord. Zie art. 183.

Artikel 171

Sluiting

De praeses dringt aan op tijdige indiening van de rapporten door de commissies opdat de afgevaardigden voldoende tijd zullen hebben voor de bestudering van deze rapporten. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 25: 6 en na dankgebed door ds. R. van Beek sluit de praeses deze zitting van de synode.

TIENDE ZITTING

dinsdag 10 november 1992, 10.00 - 12.15 uur

Artikel 172

Opening

De praeses opent deze tiende zitting van de synode. Hij laat zingen Psalm 3: 2 en 4 en leest 1 Thess. 5: 1-11. Daarna gaat hij voor in gebed. In dit gebed draagt hij bijzonder ds. en mevr. R. van Beek aan de Heere op in verband met de zeer ernstige ziekte van een van hun kinderen.

Artikel 173

Appel-nominaal

Bij gehouden appel-nominaal blijkt, dat ds. R. van Beek is vervangen door zijn secundus ds. B. de Graaf. Oud. D. Lokhorst is nu vervangen door de tertius oud. H. Nagel. De plaats van oud. C.J. Marchal wordt ingenomen door diens secundus oud. J.M.D. Vreugdenhil. Oud. D.J. Groen is nu ook weer vervangen door oud. J. Huisman en diaken W. Bijleveld door diaken C. de Jong. Door op te staan betuigt ds. B. de Graaf, die voor het eerst aanwezig is, instemming met de belijdenis.

Artikel 174

Comité-generaal

Artikel 175

Berijmde Schriftgedeelten

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor berijmde Schriftgedeelten (bijlage 74) met het daarbij behorende rapport 4 van commissie III (bijlage 75).

In de bespreking wordt gevraagd wat de zin van het derde commissie-voorstel is.

Hebben deputaten zich nog niet genoeg kunnen bezinnen op dit punt? Namens de commissie antwoordt de rapporteur, dr. G.C. den Hertog, dat het er in dit voorstel om gaat, dat deputaten de bundel Schriftberijmingen zullen uitgegeven met inbegrip van de door de synode van 1974 goedgekeurde liederen. De voorzitter van deputaten, ds. J. van Amstel, laat weten, dat deputaten menen, dat sommige van de toen goedgekeurde liederen niet voldoen aan de norm, die de synode van 1980 heeft vastgesteld ten aanzien van wat berijmde schriftgedeelten zijn. Die norm was en is voor deputaten het uitgangspunt.

Ds. J. Plantinga zegt, dat deputaten geen opdracht hebben om de liederen, die in 1974 goedgekeurd zijn, nader te beoordelen en stelt dan ook voor voorstel 3 weg te laten.

Oud. A. de Geus stelt voor de commissie-voorstellen 4 en 5 aan te vullen met "met inachtneming van de financiële implicaties". De commissie neemt dit amendement over.

Ds. J. Westerink stelt voor in commissie-voorstel 4 het woord "gezangen" te vervangen door "berijmde Schriftgedeelten". Als dit amendement in stemming wordt gegeven, wordt het aangenomen.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dank voor de door hen verrichte arbeid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen na te gaan of er een mogelijkheid is een bundel uit te brengen, waarin alle volgens art. 69 K.O. vrijgegeven berijmde Schriftgedeelten een plaats kunnen hebben, met inachtneming van de financiële implicaties;
4. deputaten op te dragen een goede definitieve regeling inzake de auteursrechten te treffen, waarin ook is opgenomen de mechanische reproductie en/of uitzending via radio en televisie, daartoe gemachtigd door de generale synode, met inbegrip van de financiële implicaties.

Artikel 176

Vervolg muzieknotatie berijmde schriftgedeelten/instructie 8.03

De praeses stelt opnieuw aan de orde instructie 8.03 betreffende een muzieknotatie bij de berijmde Schriftgedeelten (zie art. 149). Commissie III heeft hierover in rapport 6b opnieuw gerapporteerd (bijlage 76).

De synode besluit:

1. uit te spreken dat het ook tot de taak van deputaten Berijmde Schriftgedeelten behoort, in geval van nieuw gecomponeerde melodieën, deze ook te voorzien van muzieknotatie die geschikt is voor de begeleiding van de gemeentezang;
2. deputaten op te dragen:
 - a. zich op de hoogte te stellen van wat in de kerken reeds aan orgelzettingen van de melodieën uit de bundel Schriftberijmingen voorhanden is;
 - b. zo nodig bekwame mensen te stimuleren orgelzettingen te vervaardigen;
 - c. te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de uitgave van een bundel orgelzettingen te realiseren met inachtneming van de financiële implicaties;
 - d. aan de generale synode van 1995 daarover een gefundeerd voorstel te doen.

Artikel 177

Brief Buma/Stemra

446 De praeses stelt aan de orde de brief van Buma/Stemra (bijlage 77) met het op
448 deze brief corresponderende rapport 10 van commissie III (bijlage 78).

Overeenkomstig het voorstel van de commissie

besluit de synode:

aan Buma/Stemra het advies te geven zich direct tot alle plaatselijke gemeenten te richten.

Artikel 178

Onderlinge Bijstand en Advies

447 In bespreking komt het rapport van de deputaten voor onderlinge bijstand en
450 advies (bijlage 79) en het daarbij behorende rapport 6 van commissie VI (bijlage 80). De praeses stelt voor op dit moment buiten de bespreking te laten de kwestie van de overname door deputaten van de verplichtingen van de deputaten voor steunverlening aan de kerken in de polders rond het IJsselmeer (zie art. 222).

De synode besluit:

1. waardering uit te spreken voor de verrichte arbeid en deputaten te déchargeren voor het gevoerde beleid;
2. te besluiten artikel 4 sub d van de instructie te vervangen door: "Aan kerken met minder dan 200 zielen kan bijstand worden toegezegd tot ten hoogste 30% van de predikantskosten en aan kerken met minder dan 150 zielen ten hoogste 40% van de predikantskosten. Een en ander met inachtneming van hetgeen in art. 4 sub a is bepaald ten aanzien van neveninkomsten";
3. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 179

Vervolg kerkelijke archieven

451 De praeses stelt opnieuw aan de orde het rapport van de deputaten voor de kerkelijke archieven (zie art. 100). Commissie VI rapporteert hierover in haar rapport 10 (bijlage 81).

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor hun werk;
2. alle deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid voor de generale synode 1986 vóór 1 september 1994 aan het synodaal archief over te dragen;
3. deputaten te machtigen van 1 januari 1993 tot 1 oktober 1994 voor het Documentatiecentrum gebruik te maken van ruimten in het Kerkelijk Administratief Bureau en hun op te dragen voor de periode daarna geschikte ruimte te zoeken, bij voorkeur in dat Bureau of in de bibliotheek van de Theologische Universiteit;
4. deputaten te machtigen tot de noodzakelijke uitgaven tot ten hoogste het in de begroting van de quaestor voor hen gevoteerde bedrag;
5. art. 3 van de instructie van deputaten aan te vullen met: "e. het beheer en het toezicht op het beheer van het Documentatiecentrum";
6. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 180

Biddagen/instructie 8.04

De praeses geeft in bespreking de instructie van de particuliere synode van het Westen betreffende art. 66 K.O., die aldus luidt:

"De generale synode constaterende

1. dat de veelheid en intensiteit van allerlei dreigende gebeurtenissen en ontwikkelingen in onze wereld sterk zijn toegenomen;
2. dat veel daarvan meer structureel dan incidenteel en in sommige gevallen van regelmatig terugkerende aard is;
3. dat het voor de daartoe aangewezen kerken in de classis 's-Gravenhage moeilijk is om vast te stellen in welke gebeurtenissen en ontwikkelingen van een zodanige graad van ernst en dreiging sprake is, dat tot het uitschrijven van algemene en bijzondere biddagen zou moeten worden besloten;

overwegende

dat zich binnen de kerken sinds de Tweede Wereldoorlog een praktijk heeft ontwikkeld, die het gebed voor en verootmoediging onder allerlei noden van de wereld sterk tot een zaak van de plaatselijke kerken heeft gemaakt;

besluit

zich nader te bezinnen op welke wijze in het huidige tijdsgewricht het meest zinvol inhoud kan worden gegeven aan de intentie van artikel 66 van de kerkorde".

481 Op deze instructie correspondeert rapport 1 van commissie V (bijlage 82).

Oud. D. Koole licht toe hoe de instructie is ontstaan. Er zijn zoveel noden in de wereld en eveneens in ons land, die voortdurend gebed noodzakelijk maken. Sprekend over de noden in eigen land herinnert hij aan de discussie die gevoerd is bij de bespreking van het rapport van de deputaten voor contact met de Overheid (zie art. 121). Voor de classis 's-Gravenhage is het echter niet gemakkelijk om te bepalen wanneer er van een bijzondere nood en dreiging sprake is. Vandaar dat dit verzoek om nader beraad omtrent art. 66 K.O. aan de synode gedaan is.

In de bespreking wordt gevraagd of het voorstel van de commissie om die bezinning aan deputaten Vertegenwoordiging op te dragen, niet een verlegenheidsoplossing is. Daar zijn die deputaten toch niet voor. De rapporteur, ds. D. Visser, geeft toe dat de commissie eigenlijk niet goed wist hoe het in de instructie gevraagde gerealiseerd kan worden; vandaar dat de commissie met dit voorstel gekomen is.

De praeses is van mening dat de particuliere synode van het Westen de instructie een betere onderbouwing had moeten geven. De bezinning die nu van de synode gevraagd wordt, had in de classis 's-Gravenhage moeten plaats vinden. De rapporteur stemt met deze suggestie in. Als aan de afgevaardigden van het Westen gevraagd wordt of zij bereid zijn de instructie terug te nemen, antwoorden zij bevestigend.

De synode besluit:

aan de particuliere synode van het Westen te vragen

1. de instructie terug te nemen;
2. aan de classis 's-Gravenhage te verzoeken de generale synode van 1995 te dienen met de gevraagde bezinning en een concreet voorstel over de wijze waarop inhoud kan worden gegeven aan de intentie van art. 66 K.O.

Artikel 181

Schorsing

In verband met de lunch schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG TIENDE ZITTING

dinsdag 10 november 1992, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 182

Heropening

De praeses heropent de zitting. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 78: 2 en 3.

Artikel 183

Vervolg Contact Kerkjeugd

482 De bespreking van het rapport van de deputaten voor het contact met de kerkjeugd wordt voortgezet (zie art. 170). Commissie III heeft, zoals was afgesproken, in overleg met deputaten, voor een schriftelijke beantwoording van de in een eerdere zitting gestelde vragen gezorgd in haar rapport 9b (bijlage 83).

Voordat de praeses dit nieuwe commissie-rapport in bespreking geeft, krijgt de voorzitter van deputaten, ds. D. Visser, gelegenheid nader op de al eerder gestelde vragen in te gaan.

Hij is van mening dat verschillende afgevaardigden het rapport van deputaten niet goed begrepen hebben. Met nadruk stelt hij, dat deputaten niet overgegaan zijn op de lijn van de C.G.J.O. Nog altijd hebben zij inhoudelijke kritiek op de C.G.J.O., zoals ook uit het rapport blijkt. Deputaten zijn eveneens van mening dat het werk van de C.G.J.O. een andere inhoud zou kunnen krijgen. De bezwaren die er leven, zijn duidelijk aan de C.G.J.O. doorgegeven; iets wat in deze periode wel, maar in de periode tussen 1986 en 1989 per se niet mogelijk was.

Sprekend over de relatie tussen deputaten en de kerkjeugd merkt ds. Visser op, dat die relatie door de synode van 1944 geregeld is en dat de toen getroffen regeling als de enige principiële juiste werd gezien. Men noemde die relatie een morele. Natuurlijk zou er in die relatie iets veranderd kunnen worden, maar dan zou er toch eerst overleg moeten zijn met de jeugdorganisaties. Overigens menen deputaten dat alles niet afhangt van de verandering van bepaalde structuren. Vooralsnog achten deputaten de lijn van 1944, nader geregeld in 1968, de juiste: de weg van kerkelijke begeleiding op basis van vertrouwen. Bij die lijn is de C.G.J.O. gebleven en deputaten zijn tot die lijn teruggekeerd. Zij deden dit toen ze tot de ontdekking kwamen dat zij in hun rapportage naar de synode van 1989 te ver gegaan waren in hun verwijten aan het adres van de C.G.J.O.

Volgens deputaten is de synode van 1974 niet afgeweken van de lijn van de synoden van 1944 en 1968. De synode van 1989 deed dat echter wel, tengevolge van de spanningen die er in de periode voorafgaande aan die synode waren tussen deputaten en de C.G.J.O. Toen deputaten dit erkend hadden tegenover de C.G.J.O. kwam er een mogelijkheid om met deze organisatie ook inhoudelijk te

spreken en de bezwaren kenbaar te maken. Deputaten meenden toen een opening te hebben verkregen om in de geest van de opdrachten van de synode van 1989 te kunnen handelen, maar hebben daarmee nog niet gekozen voor de formele benadering van de C.G.J.O.; de door haar gekozen termen zijn bijvoorbeeld niet overgenomen.

Ten aanzien van de L.C.J. merkt ds. Visser op, dat deputaten de warme relatie met deze organisatie waarderen. De subsidieregeling die getroffen is, heeft de volledige instemming van de L.C.J.

In de bespreking worden nog heel wat vragen gesteld. Wat doet de C.G.J.O. met de kritische opmerkingen? Hoe functioneren de statuten van de C.G.J.O.? Waarom bedanken er steeds verenigingen voor het lidmaatschap van de C.G.J.O.? Moeten ook de door de C.G.J.O. voorgestane methodieken niet kritisch bezien worden? Moet er ook geen bezinning komen op de door de C.G.J.O. aangegeven doelstellingen van het jeugdwerk? Was er bij de C.G.J.O. niet het gevaar dat er te veel macht in handen van een enkele persoon kwam te liggen?

Ook na het tweede rapport van de commissie en het betoog van de voorzitter van deputaten zijn verschillende synodeleden van mening dat er een discrepantie bestaat tussen de besluiten van de synode van 1989 en de manier waarop deputaten hebben gewerkt. De besluiten van 1989 zijn onvoldoende verdisconteerd. Als deputaten bij de uitvoering van die besluiten tot de ontdekking waren gekomen, dat de C.G.J.O. op die basis niet wilde spreken, hadden deputaten dat aan de synode moeten rapporteren. Er wordt op gewezen, dat 1989 op geen enkele wijze een afbuiging van de lijn van vorige synoden was. In 1974 ging het in feite al om hetzelfde, namelijk de competentie van deputaten.

Aan de commissie wordt gevraagd wat de bedoeling is van de lange zin in commissie-voorstel 5a? Zou het niet beter zijn in commissie-voorstel 5b te spreken van "na overleg" in plaats van "in overleg"? Waarom stelt de commissie niet voor dat deputaten een brugfunctie dienen te vervullen in het tot-stand-brengen van contact tussen de C.G.J.O. en de L.C.J.? Hoe kan de commissie voorstellen om, ondanks de geuite kritiek, de handelingen van deputaten goed te keuren?

Namens de commissie gaat de rapporteur, dr. G.C. den Hertog, op de vragen in. Hij is van mening dat het niet nodig is om de methodieken apart te vermelden; als gesproken wordt over het werkmateriaal zitten daar de methodieken in. De commissie heeft geen duidelijk beeld van wat de C.G.J.O. met de geuite kritiek doet. Evenmin heeft de commissie onderzocht hoe de statuten van de C.G.J.O. in de praktijk functioneren. Wel is aan de commissie de verzekering gegeven, dat de C.G.J.O. wil luisteren. De commissie zou het onjuist achten om bij een eventuele wijziging van de relatie met de jeugdorganisaties, die wijziging tot stand te brengen "na overleg" met deze organisaties. Het moet "in overleg" gebeuren. De commissie wijst de gedachte dat deputaten een brugfunctie zullen vervullen tussen de C.G.J.O. en de L.C.J. niet af. De commissie ziet geen tegenstelling tussen de besluiten van de verschillende synoden. Wel is het haar mening dat een en ander in 1989 wat al te fors is aangezet.

Als de commissie met alles rekening houdt, houdt zij wel kritiek op het beleid van deputaten, maar acht zij geen gronden aanwezig om dat beleid af te keuren. De vraag is wat deputaten met de opdracht gedaan hebben. Zij hebben erkend fouten gemaakt te hebben, maar zij hebben hun opdracht niet genegeerd. Integendeel, zij hebben hard gewerkt om in de geest van de opdracht te handelen en ze zijn er in geslaagd toch weer in gesprek te komen met de C.G.J.O.

Namens deputaten gaat ds. D. Visser nog op een en ander in. Hij zegt dat de C.G.J.O. de bereidheid heeft uitgesproken te luisteren naar de geuite kritiek. Deputaten menen enkele symptomen te zien, die er op wijzen, dat de kritiek ook verwerkt wordt. Het wantrouwen is in ieder geval weggenomen. Wel zijn deputaten van gevoelen dat de statuten van de C.G.J.O. nog veel beter zouden kunnen functioneren. Ook vinden deputaten dat de C.G.J.O. met de gebruikte methodieken te ver gaat. Deputaten hebben er geen moeite mee als hun een brugfunctie tussen de C.G.J.O. en de L.C.J. wordt toegekend.

Sprekend over de uitspraken van de verschillende generale synoden merkt ds. Visser op, dat 1974 volgens deputaten geheel in de lijn van 1944 was, maar dat van 1989 gezegd moet worden, dat dit hoofdzakelijk het geval was. In 1989 waren er - tengevolge van de spanningen - een paar dingen in het rapport van deputaten terecht gekomen, die er bij nader inzien niet in hadden moeten staan. Deputaten meenden echter na de synode van 1989 dat niemand ermee gediend zou zijn geweest als zij aan de synode alleen maar hadden kunnen rapporteren, dat zij hun opdracht niet hadden kunnen uitvoeren door de weigering van de C.G.J.O. om met deputaten te spreken. Zij hebben naar hun overtuiging de opdracht loyaal uitgevoerd en zijn de stem der kerk naar de C.G.J.O. toe geweest, behoudens een enkele kanttekening bij de besluiten van 1989. Als de synode dit zou beschouwen als een slappe houding zou zij daarmee deputaten te kort doen.

De penningmeester van deputaten, br. D. van Arkel, maakt nog enkele opmerkingen van financiële aard. Voor beide organisaties bestaat een aparte subsidieregeling, waar zij allebei volledig mee akkoord zijn gegaan. Met de gebudgetteerde subsidies zullen deputaten enigszins interen op hun reserves. Deputaten geven hier echter de voorkeur aan boven het vragen om een verhoging van de bijdrage uit de kerken.

Artikel 184

Schorsing

De praeses schorst de vergadering in verband met de maaltijd.

VERVOLG TIENDE ZITTING

dinsdag 10 november 1992, 19.00 - 20.15 uur

Artikel 185

Heropening

De vergadering wordt heropend. Op voorstel van de praeses wordt gezongen Psalm 43: 3 en 4.

Artikel 186

Vervolg Contact Kerkjeugd

De bespreking over het rapport van de deputaten voor het contact met de kerkjeugd wordt voortgezet (zie art. 183). Van de gelegenheid om voorstellen in te die-

nen wordt door diverse synodeleden gebruik gemaakt.

Ds. J. van Amstel dient het volgende voorstel in:

"De generale synode
constaterende

- a. dat, hoewel de commissie van de deputaten aanneemt dat zij overtuigd zijn loyaal uitvoering te hebben gegeven aan de opdrachten van de generale synode van 1989, voorzover die naar het oordeel van deputaten niet verder reikten dan hun instructie toeliet, naar het oordeel van de commissie deputaten niet geheel recht hebben gedaan aan de besluiten van de generale synode van 1989, maar dat er ondertussen geen sprake van is, dat deputaten de opdracht van de generale synode van 1989 naast zich neer hebben gelegd;
- b. dat de beide adviseurs, die tijdelijk aan jeugddeputaten waren toegevoegd, te kennen gaven goed te kunnen begrijpen, wanneer synode-afgevaardigden een grote discrepantie ervaren tussen de opdracht van de generale synode van 1989 en de wijze waarop deputaten aan hun opdracht gevolg hebben gegeven;
- c. - dat de commissie uitspreekt, dat de onderlinge vorming en het gevormd worden tot een leven in verbondenheid met de HEERE niets heeft te maken met een institutionele relatie;
 - dat deputaten uitdrukkingen als 'partnerschap' en 'institutionele relatie' niet hebben overgenomen;
 - dat jeugddeputaten meer dan 'gesprekspartner' zijn en blijven van de jongerenbonden;
- d. dat de gesprekken met de C.G.J.O. inmiddels op gang zijn gekomen;
- e. dat verschillende commissieleden en vele synodeleden moeite hebben met het rapport van deputaten;

spreekt uit

1. dat de opdracht van de generale synode van 1989 gezien dient te worden tegen de achtergrond van jarenlange synodale zorg over het werk van de C.G.J.O.;
2. dat deputaten alsnog die besluiten/opdrachten van de generale synode van 1989, die nog zijn blijven liggen, uitvoeren en daarvan verslag uitbrengen op de volgende generale synode;
3. dat de relatie van de kerk met de jeugd van de kerk niet een institutionele, maar een geestelijke relatie is".

Daarnaast stelt ds. J. van Amstel voor in commissie-voorstel 5a de woorden "en waarin zij van het leven" te vervangen door: "om hen onder de zegen des Heeren toe te rusten om hen te leren leven in de vreze des HEEREN".

Oud. J.M.J. Kieviet stelt voor:

"De generale synode
overwegende

1. dat er in de kerken al vele jaren verontrusting en zorg leeft aangaande de C.G.J.O. omdat naar het oordeel van de kerken haar grondslag onvoldoende tot uitdrukking komt in werkmateriaal en activiteiten;
2. dat vanaf 1974 de onderscheiden generale synoden zich hiermee intensief bezighielden en dienovereenkomstige opdrachten aan deputaten verstrekten, teneinde de oorzaken van de in de kerken levende verontrusting en zorg en daarmee die gevoelens van bezwaar zelf zouden worden weggenomen;
3. dat deputaten in hun gesprekken met de C.G.J.O. als de stem van de kerken dienen te fungeren;

4. dat de generale synode van 1989 in deze context aan deputaten de opdracht gaf met de C.G.J.O. te spreken over de hiervoor bedoelde gevoelens van bezwaar;
5. dat die generale synode deputaten eveneens opdroeg het onderzoek naar de leef- en denkwereld van de jongeren van onze kerken voort te zetten en af te ronden;

constaterende

1. dat deputaten weliswaar vele gesprekken met de C.G.J.O. voerden maar dat zij zulks zodanig deden dat op diverse onderdelen materieel afstand werd genomen van de concrete opdracht van de generale synode van 1989;
2. dat het onderzoek naar de leef- en denkwereld van de jongeren van onze kerken helaas nog niet werd afgerond;

van oordeel

1. dat de wijze waarop deputaten zijn omgegaan met de besluiten van de generale synode van 1989 geen instemming kan ontvangen;
2. dat de intentie van deputaten overigens gericht was op het creëren van een zodanige relatie met de C.G.J.O. dat constructieve, inhoudelijke gesprekken mogelijk zouden worden;
3. dat de handelingen van deputaten ondanks de bestaande reserves in dit licht moeten worden beoordeeld;
4. dat een spoedige afronding van een onderzoek naar de leef- en denkwereld van de jongeren van onze kerken gewenst is;

besluit:

1. de handelingen van deputaten onder het vorengenoemde voorbehoud goed te keuren en overigens waardering uit te spreken voor de grote inspanning als zodanig;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de adviseurs te danken voor de bijdrage die zij geleverd hebben;
4. deputaten op te dragen:
 - a. conform 4a commissie-voorstel;
 - b. conform 4b commissie-voorstel;
 - c. het gesprek met de C.G.J.O. voort te zetten in de zin zoals het in de instructie bedoeld is teneinde daarin als stem van de kerken de C.G.J.O. - waar nodig - te stimuleren en te corrigeren, opdat in werkmateriaal, methodieken en activiteiten, waaronder de inhoud van de Bondsdag, van de C.G.J.O. haar grondslag duidelijk tot uitdrukking komt en zo de verontrusting en zorg in de kerk worden weggenomen;
 - d. het gesprek met de L.C.J., als volledig erkende jongerenorganisatie binnen onze kerken, voort te zetten in de zin zoals het in de instructie bedoeld is;
 - e. conform 4d commissie-voorstel;
5. deputaten voorts op te dragen de generale synode van 1995 Deo Volente te dienen met:
 - a. een bezinningsstuk waarin verwerkt zijn
 1. de resultaten van het onderzoek naar de leef- en denkwereld van de jongeren van onze kerken;
 2. een aanbeveling van de richting waarin het jeugdwerk in onze kerken zich moet ontwikkelen; opdat in het huidige geseculariseerde tijdsgevoel onze jongeren onder Gods zegen en door Zijn genade mogen worden gevormd en toegerust met het oog op hun plaats en taak in kerk en samenleving;

- b. een gefundeerd voorstel om, gehoord de besprekingen in deze synode en mede met het oog op de gevaren en uitdagingen van deze tijd, een verantwoordte gestalte te geven aan de relatie tussen kerk en jeugdwerk, waarbij het nodig kan zijn die relatie, zoals vastgelegd in de instructie van deputaten, bij te stellen zulks na overleg met de jongerenorganisaties".

Ds. M. van der Sluys dient de volgende amendementen in: In commissie-voorstel 4c na "bedoeld is" en voor "teneinde..." invoegen: "en door de besluiten van de generale synoden nader is omschreven".

In commissie-voorstel 5b na "instructie van deputaten" en voor "in overleg met..." invoegen: "en door de besluiten van de generale synoden nader is omschreven".

Verder stelt hij voor commissie-voorstel 5 als volgt te lezen: "Voorts deputaten op te dragen de generale synode van 1995 D.V.

te dienen met:

- a. een uitwerking van de bezinning G.S.'89 waarin men zich nader bezint op de principiële inhoud van de elementen vorming, ontmoeting, ontspanning en actie, om zodoende een schriftuurlijke visie te geven op de juiste begeleiding van onze jeugd, nu en in de toekomst;
- b. conform commissie-voorstel 5a;
- c. conform commissie-voorstel 5b".

Oud. J.W. Overeem dient, mede namens oud. J.G. van der Poel, het volgende voorstel in:

1. conform commissie-voorstel 1 met de toevoeging: "met inachtneming van de ter synode gemaakte opmerkingen";
2. conform commissie-voorstel 2;
3. de adviseurs onder dankzegging van hun taak te ontheffen;
4. a. conform commissie-voorstel a.
b. conform commissie-voorstel b.
c. het gesprek met de C.G.J.O. voort te zetten, daarbij aan de bedoeling van het gestelde in art. 37 K.O. recht te doen, met erkenning van de eigen verantwoordelijkheid van de C.G.J.O. als vereniging;
- d. in dit gesprek dient met name een positieve stimulering en advisering door deputaten plaats te vinden en - waar nodig corrigerend - gericht op het werkmateriaal, methoden en de activiteiten van de C.G.J.O. waardoor haar grondslag duidelijker tot uitdrukking komt en zal gaan functioneren, opdat zo de verontrusting en de zorg in de kerken zal worden weggenomen;
- e. conform commissie-voorstel d;
- f. een gesprek te arrangeren met de L.C.J. en de C.G.J.O., waarbij beide organisaties als gelijkwaardige gesprekspartners zullen deelnemen onder de leiding van deputaten.

Diaken A. Heystek dient een amendement in om in commissie-voorstel 4c tussen "werkmateriaal" en "en de activiteiten" in te voegen: "de methodieken".

Ds. P. den Butter stelt het volgende voor:

"De generale synode besluit:

1. uit te spreken, dat zij begrip heeft voor de wijze waarop deputaten de opdrachten van de generale synode 1989 hebben geïnterpreteerd en uitgevoerd;
2. het recht te handhaven de instructie van deputaten in het licht van de uitspraken van de generale synode van 1974 (van oordeel 1 en 2; art. 174) nader in te vullen en dus te blijven bij de uitspraken van de generale synode 1989, (sub 3 b,c.

art 160);

3. met inachtneming van het genoemde in 1 en 2 de handelingen van deputaten onder dank voor de door hen verrichte arbeid goed te keuren;
4. conform commissie-voorstel 2;
5. conform commissie-voorstel 3;
6. a. conform commissie-voorstel 6a;
b. conform commissie-voorstel 6b;
c. het gesprek met de C.G.J.O. voort te zetten in de zin zoals in de instructie bedoeld - gelezen in het licht van de besluiten van de generale synoden van 1974 en 1989 - teneinde daarin de C.G.J.O. te stimuleren, te steunen, te adviseren en - waar nodig - te corrigeren, opdat... conform commissie-voorstel 4c;
- d. conform commissie-voorstel 4d;
- e. pogingen in het werk te (blijven) stellen de C.G.J.O. en de L.C.J. met elkaar in gesprek te brengen en bij dat gesprek een brugfunctie te vervullen;
7. conform commissie-voorstel 5".

Ds. M.C. Tanis stelt voor:

"De generale synode

constaterend

1. dat deputaten niet geheel hebben kunnen voldoen aan de opdracht gegeven door de generale synode 1989 (zie Acta, pag. 96, sub 4a en b);
2. dat het bestuur van de C.G.J.O. niet spontaan kon meewerken aan de effectivering van de opdracht aan deputaten gegeven;
3. dat de verontrusting ten aanzien van het werkmateriaal en de activiteiten van de C.G.J.O. zelfs zijn toegenomen;
4. dat het werk van de L.C.J. toeneemt en het aantal verenigingen, dat zich bij deze organisatie heeft aangesloten, sprekend is;

van oordeel

1. dat deputaten bij onvermogen tot uitvoering de hun gegeven opdracht gemotiveerd hadden kunnen teruggeven aan de opdrachtgeefster;
2. dat het bestuur van de C.G.J.O. weinig gedaan heeft om de zorg en de verontrusting, die er leeft in de kerken, weg te nemen;
3. dat deputaten niet louter een gesprekspartner zijn, maar dat zij stem der kerken zijn, waarnaar geluisterd dient te worden en het gehoorde dient verwerkt te worden;
4. dat het gesprek tussen deputaten en het bestuur van de C.G.J.O. dient voortgezet te worden;
5. dat de L.C.J. recht heeft op meer subsidie;

besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren, echter ten dele wat betreft het contact met het bestuur van de C.G.J.O.;
2. conform commissie-voorstel 2;
3. conform commissie-voorstel 3;
4. deputaten op te dragen:
 - a. conform commissie-voorstel 4a;
 - b. conform commissie-voorstel 4b;
 - c. het gesprek met het bestuur van de C.G.J.O. te houden naar analogie van het besluit en de opdracht van de generale synode 1989.
 - d. conform commissie-voorstel 4d;

- e. conform commissie-voorstel 4e;
- f. te onderzoeken de mogelijkheid om te komen tot een evenredige verdeling van de kerkelijke ontvangsten tussen beide jeugdorganisaties".

Ds. J.H. van Dijk stelt voor:

"Deputaten op te dragen zich te bezinnen op een aanvullend artikel van de instructie als bedoeld in bijlage 31 K.O. waarin de verhouding tussen kerk en jongerenorganisaties principieel is vastgelegd en daarover aan de volgende synode te rapporteren".

Ds. H. van den Heuvel stelt voor de woorden "bij te stellen" aan het eind van commissie-voorstel 5b te vervangen door "formeel en inhoudelijk nader te formuleren".

De praeses stelt voor deze voorstellen in handen van commissie III te geven voor nader advies. De bespreking wordt afgebroken (zie art. 237).

Artikel 187

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland/Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt

De praeses stelt aan de orde het eerste gedeelte van rapport 8 van commissie IV (bijlage 84). Hiermee wordt de bespreking van de relatie tot de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt voortgezet (zie art. 140).

De rapporteur, ds. J. Jonkman, geeft een toelichting bij de nieuwe voorstellen van de commissie. In de bespreking maken zowel oud. D. Koole als ds. J. Plantinga duidelijk, dat zij moeite hebben met de door de commissie gebruikte argumenten om hun voorstellen niet over te nemen. Oud. Koole zegt, dat de commissie zijn voorstel moeilijk kan afwijzen als zij het wel met de intentie ervan zegt eens te zijn. Zijn voorstel bedoelt de samensprekingen in een breder kader te plaatsen, opdat er zo ook mogelijk nieuwe impulsen zullen komen. Ds. Plantinga is van mening dat als de synode het meent met het in overweging 1 gestelde, overname van zijn voorstel noodzakelijkerwijs moet volgen.

De rapporteur deelt echter mee, dat de commissie bij haar standpunt blijft en het voorstel-Koole niet overneemt; anders wordt de formulering veel te breed. Ook het voorstel-Plantinga neemt de commissie niet over: wat in overweging 1 staat, acht zij voldoende.

De aanwezige hoogleraren geven preadvies. Prof. dr. W. van 't Spijker is het met de intentie van het voorstel-Plantinga wel eens en prof. dr. W.H. Velema meent dat iets van het voorstel-Koole in het besluit zou kunnen doorklinken. Prof. dr. J. van Genderen sluit zich aan bij de rapporteur van de commissie. Hij is ervan overtuigd dat deputaten zich bewust zullen zijn van datgene wat in het voorstel-Koole staat. Wat het voorstel-Plantinga betreft is hij van mening, dat overweging 1 samen met de instructie van deputaten genoegzame grond vormen om eenheid te zoeken met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt. Het behoeft dan ook niet nog eens expliciet te worden uitgesproken, zoals het voorstel-Plantinga wil.

Oud. D. Koole, zowel als ds. J. Plantinga geven te kennen dat zij hun voorstellen willen handhaven. Als de praeses het voorstel-Koole in stemming brengt wordt het verworpen. Ook het voorstel-Plantinga wordt bij stemming verworpen.

De synode komt tot het volgende besluit:

De generale synode overwegende

1. dat de synode van 1989 uitsprak, dat de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
2. dat de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt van de Christelijke Gereformeerde Kerken vragen, dat zij zich alsnog uitspreken over wat prof. dr. B.J. Oosterhoff geschreven heeft;
3. dat de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt van de Christelijke Gereformeerde Kerken vragen dat zij in de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken een onderzoek zullen instellen naar de confessionele betrouwbaarheid van deze kerken;
4. dat in de samensprekingen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt het hanteren van het belijden omtrent de kerk aan de orde is geweest, maar dat er vragen zijn blijven liggen ten aanzien van het verstaan van de artikelen 27-29 N.G.B.;
5. dat de verschillen met betrekking tot de toeëigening van het heil in de samensprekingen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt nog niet grondig zijn doorgesproken;
6. dat de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt erop aandringen dat de Christelijke Gereformeerde Kerken zich duidelijk uitspreken ten aanzien van de vraag of de verschillen, die er zijn tussen beide kerken, een gescheiden kerkelijk leven vereisen;

van oordeel

1. dat de opvattingen van prof. dr. B.J. Oosterhoff jaren geleden reeds besproken zijn en dat toen deze zaak als afgehandeld is beschouwd en er in de vraag van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt geen aanleiding is gelegen om er nu op terug te komen;
 2. dat - zoals ook de synode van 1989 uitsprak - het onjuist zou zijn om op grond van een verzoek van de deputaten van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en ten overstaan van hen een taxatie te geven van de ontwikkelingen in de Nederlands Gereformeerde Kerken;
 3. dat de vragen die nog zijn blijven liggen met betrekking tot het verstaan van de artikelen 27-29 N.G.B. beantwoord dienen te worden;
 4. dat de zaken met betrekking tot de toeëigening van het heil wezenlijke elementen van de belijdenis betreffen, waarover overeenstemming dient te worden bereikt en dat het ontbreken van deze overeenstemming een belemmering is op de weg naar kerkelijke eenheid;
 5. dat het opmaken van een balans zoals de generale synode van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt dat wenst, momenteel niet mogelijk is;
- spreekt uit
1. dat aan de verzoeken van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt genoemd onder overwegingen 2 en 3 niet zal worden voldaan;
 2. dat het gesprek over het belijden omtrent de kerk dient te worden voortgezet;
 3. dat de verschillen met betrekking tot de toeëigening van het heil verder dienen te worden besproken - waarbij het resultaat van de bezinning van deputaten op wat de confessie op dit onderdeel zegt goede diensten kan bewijzen - opdat op deze wijze de verschillen zullen worden weggenomen;
 4. dat zolang er geen vooruitgang wordt bereikt in het gesprek over de in 2 en 3 genoemde zaken er geen verdere stappen kunnen worden gedaan op weg naar

kerkelijke eenheid;
en besluit

1. de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt te verzoeken deputaten te benoemen om het gesprek voort te zetten;
2. deputaten op te dragen het gesprek over de genoemde punten voort te zetten;
3. deputaten op te dragen de verschillen duidelijk te formuleren en zich te bezinnen op de vraag hoe ernstig die verschillen zijn teneinde de volgende synode te dienen met een gefundeerd antwoord op de vraag of en zo ja in hoeverre de besproken zaken het voortgaan op de weg naar verdere eenheid belemmeren;
4. deputaten op te dragen zich tot de kerkeraden te wenden met de vraag welke contacten er met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt zijn en waartoe deze contacten geleid hebben;
5. de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt te beantwoorden.

De praeses spreekt de hoop uit dat het genomen besluit zegenrijk zal mogen werken.

Artikel 188

Sluiting

Omdat nog enkele commissies moeten vergaderen stelt de praeses voor de vergadering thans te sluiten. Op zijn verzoek wordt gezongen Psalm 102: 16 en na dankgebed door ds. D. Visser wordt de vergadering gesloten.

ELFDE ZITTING

woensdag 11 november 1992, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 189

Opening

De praeses opent de elfde zitting van de synode. Hij laat zingen Psalm 45: 2 en 5, waarna hij leest Jes. 55. In gebed vraagt hij een zegen over het werk van deze dag.

Artikel 190

Appel-nominaal

Bij het appel-nominaal blijkt dat oud. H.H. Koning, ds. R. van Beek, oud. D. Lokhorst, oud. D.J. Groen, diaken W. Bijleveld en ds. J. Oosterbroek vervangen zijn door hun secundi, resp. oud. A.J. Velema, ds. B. de Graaf, oud. G. van Malenhorst, oud. J. Huisman, diaken C. de Jong en ds. H. Korving. De laatste betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 191

Attentie gastgezinnen

De praeses deelt mee dat in overleg met de quaestor is vastgesteld, dat de afgevaardigden f 25.- kunnen besteden voor een attentie voor de gezinnen waar zij gastvrijheid hebben ontvangen.

Artikel 192

Vervolg kerkelijke verhoudingen binnenland/Nederlands Gereformeerde Kerken

De praeses stelt aan de orde het tweede deel van rapport 8 van commissie IV (bijlage 84). Hiermee wordt de bespreking van het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken voortgezet (zie art. 161). De praeses heet de afgevaardigden van de Nederlands Gereformeerde Kerken, ds. J.C. Schaeffer en ds. C. Bakker hartelijk welkom.

De rapporteur, ds. J. Jonkman, licht toe waarom de commissie de ingediende voorstellen geheel of gedeeltelijk wel of niet heeft overgenomen. Oud. A.J. de Vuyst geeft enige verduidelijking bij een enkele wijziging in het minderheidsvoorstel.

In de bespreking zegt ds. J. van Dijken, mede namens dr. G.C. den Hertog, dat zij het door hen ingediende voorstel terugnemen en dat zij zich stellen achter het voorstel van de minderheid van de commissie. Oud. D. Koole deelt mee zijn voorstel terug te nemen, omdat hij het niet weer bij stemming wil laten verwerpen. Ook oud. J.G. van der Poel deelt mee zijn voorstel terug te nemen; hij zal zich achter het commissie-voorstel scharen. Dat doet ook oud. J.W. Overeem.

Aangezien het voorstel van de meerderheid van de commissie prioriteit heeft geeft de praeses dat in stemming.

De synode komt tot het volgende besluit:

De generale synode
overwegende

1. dat de synode van 1989 uitsprak, dat de Nederlands Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
2. dat de synoden van onze kerken in het verleden herhaaldelijk hebben uitgesproken dat het zoeken van eenheid met de Nederlands Gereformeerde Kerken roeping van de kerk is;
3. dat op diverse plaatsen die eenheid is gezocht en in mindere of meerdere mate ook is gevonden;
4. dat verschillende kerkelijke vergaderingen bewilligd hebben in deze gevonden eenheid;
5. dat anderzijds in de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken keer op keer ondervonden wordt dat er verschillen gebleven zijn, met name met betrekking tot de toeëigening des heils en de kerkregering;
6. dat overigens slechts dan een vollediger beeld kan ontstaan van de houding in onze kerken ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken als deputaten daarover contact onderhouden met alle Christelijke Gereformeerde Kerken; constaterende
 1. dat er steeds weer spanningen ontstaan binnen onze kerken tussen wat plaatselijk hier en daar wel en landelijk niet bereikt kan worden in de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken en dat dit binnen eigen kerkverband moeite

geeft;

2. dat op het niveau van deputaten de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils niet besproken konden worden in gezamenlijk beraad (zoals de synode van 1989 had gewild), aangezien de Nederlands Gereformeerde commissie na de vele besprekingen in vorige perioden er de voorkeur aan gaf om een schriftelijk stuk op tafel te leggen en dat dan ook als laatste woord in deze kwestie te beschouwen;
3. dat volgend op dit "laatste woord" er op schriftelijk gestelde vragen van de kant van deputaten een nadere schriftelijke verklaring volgde van de kant van de Nederlands Gereformeerde commissie, waarin een aantal onduidelijkheden verhelderd werd, al bleven er verschillen bestaan;
4. dat deputaten een begin hebben gemaakt met de uitvoering van de opdracht van de synode om de vragen met betrekking tot het Akkoord van Kerkelijk Samenleven (A.K.S.) te bespreken;
5. dat binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken de discussie over het A.K.S. weer op gang gekomen is;

van oordeel

1. dat het bij de toeëigening des heils om een wezenlijk deel van de gereformeerde belijdenis gaat;
2. dat het ontbreken van overeenstemming op dit punt een belemmering is op de weg naar kerkelijke eenheid;
3. dat in het licht van het voorgaande niet alleen voortgezette gesprekken op landelijk niveau van belang zijn, maar ook plaatselijke gesprekken, waarbij de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils alsmede de vragen aangaande het functioneren daarvan een voorwerp van bezinning moeten zijn;
4. dat de bestaande verschillen ten aanzien van de kerkregering nog niet voldoende doorgesproken zijn;
5. dat nog steeds van belang is wat de synoden van 1983 en 1986 uitspraken, namelijk dat het zoeken naar eenheid tussen plaatselijke kerken het hele kerkverband raakt en dat het daarom belangrijk is de noodzaak van het bewaren en bevorderen van die eenheid in eigen kerkverband in het oog te houden;

spreekt uit

1. dat zolang er verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils alsmede vragen aangaande het functioneren daarvan blijven bestaan, deze een belemmering vormen voor kerkelijke eenheid;
2. dat deze verschillen en vragen verder dienen te worden besproken - waarbij de bezinning van deputaten op wat de confessie over de toeëigening des heils zegt goede diensten kan bewijzen - opdat op deze wijze de verschillen uit de weg geruimd worden;

en besluit

1. aan de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken onder betuiging van dank voor haar schrijven van 15 oktober 1991 te verzoeken haar commissie voor Contact en Samenspreking op te dragen het gesprek over de toeëigening des heils en de kerkregering voort te zetten;
2. deputaten op te dragen
 - a. om te zien naar de mogelijkheden om de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils alsmede de vragen naar het functioneren ervan grondig met de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken te bespreken aan de hand van het resultaat van hun bezinning op wat de confessie op dit onderdeel zegt, opdat die verschillen zullen worden weggenomen;

- b. de gesprekken over het A.K.S. en het functioneren ervan voort te zetten en daarbij mede aandacht te geven aan diverse landelijke en plaatselijke ontwikkelingen die een belemmering op de weg naar eenheid kunnen zijn;
3. deputaten op te dragen de verschillen duidelijk te formuleren en zich te bezinnen op de vraag hoe ernstig die verschillen zijn teneinde de volgende synode te dienen met een gefundeerd antwoord op de vraag of en zo ja in hoeverre de besproken zaken het voortgaan op de weg naar verdere eenheid belemmeren;
4. de kerken dringend te adviseren bij het onderhouden van contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken de eenheid binnen eigen kerkverband te bewaren en alles in het werk te stellen om het onderlinge vertrouwen te bevorderen.

De praeses richt zich met enkele woorden tot de broeders van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Hij wijst er op, dat in beide kerken ernst gemaakt wordt met de eenheid. Onzerzijds worden echter voortgaande gesprekken nodig geacht en daarom "vragen wij u nog een mijl met ons te willen gaan".

Artikel 193

Vervolg kerkelijke verhoudingen /Algemeen

Namens commissie IV stelt de rapporteur voor de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken te danken voor hun arbeid en die arbeid goed te keuren en tevens opnieuw deputaten te benoemen.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging voor hun vele werk goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 194

Comité-generaal

Artikel 195

Schorsing

In verband met de lunch schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG ELFDE ZITTING

woensdag 11 november 1992, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 196

Heropening

De praeses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 75: 1 en 4.

Artikel 197

Comité-generaal

Artikel 198

Comité-generaal

Artikel 199

Comité-generaal

Artikel 200

Comité-generaal

Artikel 201

Financiële Zaken

In comité-zittingen is gesproken over het rapport van deputaten voor de financiële zaken (bijlage 85) en de daarbij behorende rapporten 13a, 13b en 13c van commissie VI (bijlagen 86,87 en 88). Daarbij waren aanwezig br. A.H.J. Schwartz R.A. en C. Kleinjan, resp. voorzitter en secretaris van deputaten.

De synode nam de volgende besluiten:

1. alle kashoudende deputaatschappen décharge te verlenen;
2. deputaten Zending op te dragen uiterlijk bij hun jaarrapport-1993 aan deputaten Financiële Zaken duidelijkheid te verschaffen over de gebleven vragen uit 1989-1991 en zich met betrekking tot de voorzieningen te voegen naar de methode van deputaten Financiële Zaken;
3. de quaestor over de jaren 1989-1991 décharge te verlenen;
4. in te stemmen met de voorgenomen berekening van predikantstraktementen;
5. een indringende schriftelijke vermaning te zenden aan de kerken die in de jaren 1989-1991 drie- of meermalen de vastgestelde minimum-bijdragen niet afdroegen;
6. de instructie voor deputaten als volgt vast te stellen:

Instructie voor deputaten Financiële Zaken

Artikel 1. Naam en samenstelling Het door de generale synode ingestelde deputaatschap voor financiële zaken bestaat uit vijf leden en een algemeen secundus, om de drie jaren door de generale synode te benoemen.

De synode benoemt de voorzitter.

Tot lid kan niet worden benoemd:

- a. het langstzittende lid van de affredende deputaten;
- b. hij/zij die deputaat is van één der kerkelijke kassen;
- c. hij die door de generale synode tot quaestor is benoemd.

Artikel 2.

Taak. Het deputaatschap heeft tot taak overeenkomstig deze door de generale synode gegeven instructie inzake financiële aangelegenheden van generale synoden en hun deputaatschappen en - desgevraagd - van kerken, classes, synoden en deputaatschappen te informeren, te controleren, te beoordelen, te

adviseren en te rapporteren.

Artikel 3. Deskundige bijstand.

Deputaten kunnen zich bij de uitoefening van hun taak doen bijstaan door een of meer deskundigen. Indien deze deskundige een accountant is dient hij certificeringsbevoegdheid te hebben. Elke generale synode bepaalt het bedrag dat deputaten daartoe in de volgende drie-jaarlijkse periode ten hoogste kunnen aanwenden. Het bedrag der gemaakte kosten wordt door bemiddeling van de quaestor der generale synode op advies van deputaten voor financiële zaken naar redelijkheid omgeslagen over de betrokken deputaatschappen.

Artikel 4. Informatie.

Deputaten gaan elk jaar aan de hand van de gepubliceerde loonindexcijfers en andere objectieve informatie na of en in hoeverre de minimum-predikantstraktementen moeten worden gewijzigd. Zij doen van het resultaat van dat onderzoek mededeling aan de kerkeraden, classes en particuliere synoden vóór de aanvang van het nieuwe jaar.

Deputaten geven tevens indicaties voor de te betalen vergoedingen voor bijzondere diensten in andere gemeenten en voor vergoedingen voor kosten.

Artikel 5. Controle.

Deputaten controleren jaarlijks de financiële administratie en de jaarstukken van alle kashoudende deputaatschappen die aan de generale synode verantwoording schuldig zijn, alsmede éénmaal per drie jaar die van de quaestor van de generale synode.

Zij betrekken in hun onderzoek de volledigheid van de verantwoording van de ontvangsten, de rechtmatigheid van de uitgaven, de aanwezigheid en de wijze van belegging der bezittingen, het bestaan der vorderingen en het bestaan en de volledigheid van de schulden, de omvang van de liquiditeit en het vermogen, de doelmatigheid van de administratie, de tenaamstelling van de rekeningen, de beschikingsbevoegdheid van de penningmeesters, de functiescheiding binnen het betreffende deputaatschap, de scheiding tussen kerkelijke en particuliere of andere administraties, en voorts alles wat tot de financiële verantwoording behoort. Zo nodig plegen zij overleg met de betrokkenen en in ieder geval geven zij van het resultaat der controle kennis aan het betrokken deputaatschap opdat dit zijn penningmeester kan déchargeren. Indien deputaten menen dat uitgaven wel rechtmatig maar misschien niet (geheel) doelmatig zijn, geven zij hiervan kennis aan het betrokken deputaatschap.

Artikel 6. Beoordeling.

Deputaten beoordelen vóór de aanvang van de drie-jaarlijkse generale synode de drie-jaarlijkse begrotingen en de voorgestelde minimum-bijdragen van alle kashoudende deputaatschappen die aan de generale synode verantwoording schuldig zijn.

Deputaten zijn gemachtigd desgevraagd een van het besluit van de generale synode afwijkende minimum-bijdrage vast te stellen voor die kashoudende deputaatschappen die in enig jaar door onvoorziene omstandigheden een exploitatietekort van meer dan 10% van de begrote uitgaven hebben en wier liquiditeits- en/of vermogenspositie dit moeilijk kan dragen. Zij geven van zulk een besluit kennis aan

het aanvragende deputaatschap en aan deputaten Kerkelijk Administratief Bureau, die het nader vastgestelde bedrag opnemen in de minimum-bijdragenlijst bij het collecterooster.

Artikel 7. Advies.

Deputaten dienen alle kashoudende deputaatschappen die aan de generale synode verantwoording schuldig zijn, en de quaestor van de generale synode, alsmede desgevraagd alle andere kerkelijke vergaderingen en instanties van advies in aanleggenheden betreffende hun financieel beheer.

Zij streven daarbij naar uniformiteit in de onderscheiden jaarstukken en geven voorschriften voor de grondslagen van waardering van activa en passiva (waaronder verplichtingen) en de grondslagen voor de bepaling van het resultaat. Zij geven tevens voorschriften voor de indeling van de financiële jaarverslagen.

Zij geven richtlijnen ter zake van de arbeidsovereenkomsten met kerkelijke werkers en medewerkers van deputaatschappen.

Artikel 8. Rapport.

Deputaten brengen aan elke drie-jaarlijkse generale synode rapport uit:

- van de door hen verrichte werkzaamheden;
- van het resultaat der door hen ingestelde controle met advies omtrent het al of niet verlenen van décharge over de gecontroleerde tijdvakken aan de beheerders van de kassen;
- van de naar hun mening door de generale synode te geven aanwijzingen of opdrachten;
- van de vermogenspositie van de onderscheiden kassen;
- van hun beoordeling van de voorgestelde begrotingen. Voorzover dit rapport het beleid van bepaalde deputaatschappen of personen dan wel de vermogenspositie betreft, heeft het een vertrouwelijk karakter.
- de door deputaten voorgestelde rechtspositieregeling als 'richtlijn' voor kerken en deputaatschappen te aanvaarden;

De synode besloot voorts:

ten aanzien van de accountantskosten

- het krediet voor de periode 1989-1991 te verhogen met f 39.835.-;
- het krediet voor de periode 1992-1994 te stellen op f 107.000.-.

Ook besloot de synode:

gelet op de dreigende en reeds in gang zijnde economische recessie die mogelijk-kerwijze ook de kerkelijke inkomsten in negatieve zin zou kunnen beïnvloeden, alle kashoudende deputaatschappen te verzoeken in de komende periode met kerkelijke gelden extra behoedzaam om te gaan door bij alle en zeker bij meer dan gewone uitgaven nut en offer goed af te wegen.

Na mededeling van deze besluiten

besluit de synode:

- deputaten te danken voor hun omvangrijke arbeid en hun handelingen goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 202

Vervolg Taken en Prioriteitenstelling

Nu de in het voorgaande artikel genoemde financiële zaken zijn afgehandeld stelt de praeses opnieuw aan de orde het rapport van de deputaten voor het onderzoek naar taken en prioriteitenstelling van de deputaatschappen en het daarbij behorende rapport 12 van commissie VI (zie art. 159).

De synode besluit:

- de handelingen van deputaten goed te keuren en deputaten te danken voor hun gewaardeerde werk;
- het deputaatschap op te heffen.

Met een enkel woord richt de praeses zich tot de voorzitter van deputaten, ds. M.C. Tanis, om hen, nu zij hun werk volbracht hebben, hartelijk te danken.

Artikel 203

Comité-generaal

Artikel 204

Vervolg Theologische Universiteit/Algemeen

Alhoewel alle zaken betreffende de Theologische Universiteit nog niet zijn afgehandeld stelt de praeses voor toch reeds afscheid te nemen van de secretaris van het curatorium, ds. B. Bijleveld, die niet opnieuw benoemd kan worden. Hij dankt hem hartelijk voor de vele arbeid in het belang van het curatorium verricht. Ds. Bijleveld spreekt daarop een kort afscheidswoord, waarin hij zegt dat het hem een vreugde is geweest deze arbeid te hebben mogen verrichten (zie verder artt. 212, 252, 253).

Artikel 205

Schorsing

In verband met de maaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG ELFDE ZITTING

woensdag 11 november 1992, 19.00 - 20.45 uur

Artikel 206

Heropening

Nadat de zitting is heropend wordt op voorstel van de praeses gezongen Psalm 76: 1 en 2.

*Artikel 207***Presentie**

De primus-afgevaardigden diaken W. Bijleveld en ds. J. Oosterbroek hebben hun plaats weer ingenomen.

*Artikel 208***Brieven aan Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en Nederlands Gereformeerde Kerken**

De praeses stelt namens het moderamen voor dat het beantwoorden van de brief van de generale synode 1990 van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en van de brief van de Landelijke Vergadering 1991 van de Nederlands Gereformeerde Kerken door het moderamen zal geschieden. De vergadering gaat hiermee akkoord.

*Artikel 209***Vervolg kerk en bedrijfsleven**

De praeses stelt opnieuw aan de orde het rapport van de deputaten voor kerk en bedrijfsleven en het daarop corresponderende rapport 6 van commissie V, die al eerder ter sprake kwamen (zie art. 146). Commissie V heeft ook een aanvullend rapport 6a ingediend (bijlage 89). De vertegenwoordigers van deputaten worden welkom geheten.

In de bespreking worden enkele vragen gesteld over het werk van de industriepredikant en over de duur van diens relatie tot de kerk van Rozenburg en de financiële steun van deputaten terzake. Ds. D. Visser, rapporteur van de commissie, gaat op de vragen in. Hij zegt, dat een deel van het werk van de industriepredikant ds. J.M. Aarnoudse bestaat in een stuk bezinning waarmee hij deputaten dient. Uit dien hoofde zouden deputaten hem in dienst willen houden, ook als het industriepastoraat beëindigd zou worden. De commissie is een andere mening toegedaan en neemt het voorstel van deputaten dienaangaande niet over.

Ten aanzien van de wijze waarop het industriepastoraat gefinancierd wordt, merkt de rapporteur op, dat de Classis Brielle van de Gereformeerde Kerken toegezegd heeft het werk te zullen steunen tot en met december 1993. Deputaten verwachten echter dat de Classis Brielle zijn verantwoordelijkheid verstaat en het project zal blijven steunen zolang ds. Aarnoudse industriepredikant is. Op de vraag of deputaten niet voor hogere financiële verplichtingen zullen komen te staan als een van de participanten niet langer bijdraagt, wordt geantwoord dat in dat geval de kerk van Rozenburg die zwaardere lasten zal dragen, aangezien ds. Aarnoudse door Rozenburg betaald wordt.

In zijn preadvies zegt prof. dr. W.H. Velema, dat de synode zou kunnen vaststellen, dat deputaten in hun steun aan Rozenburg dienen te blijven bij het vastgestelde percentage. De rapporteur antwoordt, dat als in het commissie-voorstel gesproken wordt over de "overeengekomen financiële steun" bedoeld is dat het percentage waarmee deputaten Rozenburg steunen niet zal worden veranderd.

Voor de bespreking van een bepaald aspect gaat de vergadering in comité. Voor het vervolg van de bespreking zie art. 211.

*Artikel 210***Comité-generaal***Artikel 211***Vervolg kerk en bedrijfsleven**

De bespreking (zie art. 209) wordt voortgezet.

De synode besluit:

1. deputaten in staat te stellen de overeengekomen financiële steun aan de kerk van Rozenburg ten behoeve van de industriepredikant voort te zetten tot uiterlijk 1 januari 1997, maar tevens deputaten op te dragen er bij Rozenburg op aan te dringen de uiterlijke termijn op 1 januari 1996 te stellen;
2. deputaten op te dragen:
 - a. in samenwerking met deputaten Algemene Diakonale en Maatschappelijke Aangelegenheden te onderzoeken of vanaf 1995 de taak die deputaten hebben door deputaten A.D.M.A. kan worden overgenomen;
 - b. de generale synode van 1995 te dienen met een voorstel waaruit blijkt hoe dit werk ten dienste van de kerken het best kan worden voortgezet;
3. de handelingen van deputaten goed te keuren, met inachtneming van de in dit aanvullend rapport gemaakte opmerkingen;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

De praeses neemt met een enkel woord afscheid van die leden van het deputaatschap, die niet zullen worden herbenoemd, waarbij hij hen dankt voor hun arbeid.

*Artikel 212***Vervolg Theologische Universiteit/Algemeen**

In verband met het besluit tot herstructurering van het onderwijs aan de universiteit (zie art. 169) is een aanpassing van het reglement voor de Theologische Universiteit nodig. Het curatorium legt dienaangaande een voorstel op tafel (bijlage 90).

Er worden enkele vragen gesteld, die door de president-curator, ds. J. van Dijken en door prof. dr. J. van Genderen worden beantwoord. Prof. Van Genderen merkt daarbij op, dat een aanpassing van het reglement in feite al nodig was na de besluiten van de synode van 1980.

Na de gegeven toelichting **besluit de synode:** het voorstel terzake aanpassing van het Reglement voor de Theologische Universiteit te aanvaarden (zie voor de tekst bijlage 90).

*Artikel 213***Comité-generaal***Artikel 214***Bezwaarschrift Rotterdam-Centrum (11.08)**

De praeses doet mededeling van het besluit dat de synode nam inzake het

bezwaarschrift van de kerk van Rotterdam-Centrum.

De synode deed de volgende uitspraak:

De generale synode kennis genomen hebbend

1. van het appel van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum tegen het besluit van de particuliere synode van het Zuiden d.d. 10 juni 1992;
2. van het oordeel van de particuliere synode van het Zuiden dat de kerkeraad van Rotterdam-Centrum heeft nagelaten het "wat" en "hoe" van de samensprekingen in de vorm van een behoorlijke schriftelijke verslaggeving toegankelijk te maken voor de classis en de deputaten naar art. 49 K.O.;
3. van het oordeel van de particuliere synode dat derhalve het getuigenis van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum onvoldoende verifieerbaar is en er niet volledig voldaan is aan de in bijlage 8 K.O. gestelde vereisten;

constaterend

1. dat de classis Rotterdam haar besluit tot afwijzing van de instructie van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum om te komen tot nauwer samenleven met de Nederlands Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Overschie niet heeft onderbouwd;
2. dat de kerkeraad van Rotterdam-Centrum daardoor in het onzekere is geraakt over de motieven die de classis tot deze afwijzing brachten;
3. dat de motivatie van de kerkeraad in zijn appel bij de particuliere synode van het Zuiden berust op vermoedens met uitzondering van de punten 1, 2a en 3;
4. dat de particuliere synode van het Zuiden het getuigenis van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum onvoldoende verifieerbaar acht en stelt dat er niet volledig is voldaan aan de in bijlage 8 K.O. gestelde vereisten;
5. dat de kerkeraad van Rotterdam-Centrum haar beschuldiging, dat in het ressort van de particuliere synode van het Zuiden niet uitsluitend gehandeld wordt op basis van Schrift, belijdenis en aangenomen kerkorde/synodale bepalingen, niet heeft bewezen;

van oordeel

1. dat de particuliere synode van het Zuiden er terecht op gewezen heeft dat de classis Rotterdam nalatig is geweest in het onderbouwen van haar besluit en dat de classis Rotterdam na herbezinning die onderbouwing alsnog dient te geven;
2. dat vermoedens geen grond kunnen vormen voor toewijzing van een appel;
3. dat de particuliere synode terecht heeft uitgesproken dat de classis Rotterdam de aangewezen kerkelijke vergadering is om de in bijlage 8 K.O. vereiste eenheid te beoordelen;
4. dat de kerkeraad van Rotterdam-Centrum door middel van genoegzame samensprekingen voldaan heeft aan bijlage 8 K.O., sub. 2a;
5. dat de kerkeraad het "wat" en "hoe" van de samensprekingen op behoorlijke wijze schriftelijk heeft verslagen;
6. dat de kerkeraad nog niet volledig voldaan heeft aan het verzoek van de classis om inzage te geven in de schriftelijke verslaggeving van de samensprekingen over de prediking;
7. dat het vanzelfsprekend geacht mag worden, dat de eenheid in erkenning en beleving van het Woord Gods en de belijdenis van de kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijk leven gelden door de classis beoordeeld moet worden op grond van de beschikbare objectieve gegevens;
8. dat de kerkeraad van Rotterdam-Centrum op korte termijn een samenspreking met de Nederlands Gereformeerde Kerk Rotterdam-Overschie moet houden

over de punten 4a tot en met 4d uit de Acta G.S. 1989 (blz. 274);

9. dat het vanzelfsprekend geacht mag worden dat de grondregels van ons kerkelijk handelen en besluiten in de kerkelijke vergaderingen geëerbiedigd worden, reden waarom het overbodig is dit nog eens apart uit te spreken;

besluit

1. met de particuliere synode van het Zuiden uit te spreken dat de classis Rotterdam nalatig is geweest in de onderbouwing van haar besluit genomen in de vergadering van 2 juli 1991;
2. het appel van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum verder af te wijzen;
3. een generaal-synodale commissie van bijstand te benoemen, die aan de volgende synode van haar werkzaamheden dient te rapporteren;
4. de particuliere synode van het Zuiden te verzoeken er bij de classis op aan te dringen de commissie van bijstand volledige medewerking te verlenen bij de uitvoering van haar instructie en daartoe het moderamen van de particuliere synode te verzoeken deze bijeen te roepen;
5. er bij de kerkeraad van Rotterdam-Centrum op aan te dringen - op korte termijn - een samenspreking te houden met de kerkeraad van de Nederlands Gereformeerde Kerk Rotterdam-Overschie over de punten 4a tot en met 4d uit de Acta G.S. 1989 (blz. 274) als zijnde het enige punt waaraan de kerkeraad nog niet volledig voldaan heeft aan de in bijlage 8 K.O. gestelde vereisten;
6. de kerkeraad van Rotterdam-Centrum te verzoeken volledige medewerking te verlenen aan de commissie van bijstand bij de uitvoering van haar instructie;
7. aan het verzoek om de kerkeraad van Rotterdam-Centrum toestemming te geven om te komen tot nauwer samenleven met de Nederlands Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Overschie niet te voldoen;
8. te verklaren dat het overbodig is uit te spreken dat in de kerken gehandeld wordt op basis van Gods Woord en de drie Formulieren van Enigheid, de Dordtse Kerkorde en verder synodale bepalingen van onze kerken;
9. van deze uitspraak kennis te geven aan:
 - a. de kerkeraad van Rotterdam-Centrum;
 - b. de particuliere synode van het Zuiden;
 - c. de classis Rotterdam.

Artikel 215

Sluiting

Nadat op voorstel van de praeses gezongen is Psalm 103: 9, gaat ds. A. Baars voor in dankgebed. De praeses sluit de vergadering.

TWAALFDE ZITTING

donderdag 12 november 1992, 9.15 - 12.15 uur

Artikel 216

Opening

Aangezien de praeses afwezig is in verband met het feit, dat hij een begrafenis heeft te leiden in zijn gemeente, opent de assessor, ds. M.C. Tanis, de vergade-

ring. Hij memoreert het feit, dat ds. M. Vlietstra met zijn vrouw deze dag mogen gedenken dat zij veertig jaar getrouwd zijn. Op voorstel van de assessor zingen we Psalm 89: 9 en 15. Daarna leest hij Psalm 89: 20-38 en gaat voor in gebed.

Artikel 217

Appel-nominaal

Bij gehouden appel-nominaal blijkt oud. H.H. Koning vervangen te zijn door zijn secundus oud. A.J. Velema; ds. R. van Beek is dit keer vervangen door ds. B. de Romph; de plaats van ds. J. Westerink wordt ingenomen door ds. H.H. Klomp; oud. D. Lokhorst is thans vervangen door zijn secundus oud. G. van Malkenhorst; in de plaats van ds. J. van Dijken is diens secundus ds. A. van Ek aanwezig en oud. D.J. Groen is ook nu vervangen door zijn secundus oud. J. Huisman. Ds. A. van Ek, die voor het eerst ter vergadering is, betuigt instemming met de belijdenis door op te staan.

Artikel 218

Vervolg Evangelieverkondiging onder Israël

501

De assessor stelt aan de orde rapport 3b van commissie III (bijlage 91), betrekking hebbend op het rapport van de deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël (zie art. 158). In dit rapport heeft de commissie de ingediende voorstellen verwerkt.

In de bespreking wordt gevraagd of de commissie werkelijk nog verwacht, dat deputaten met nieuwe argumenten zullen komen ten gunste van de door hen gewenste verandering van de naam van het deputaatschap. Sommige afgevaardigden pleiten sterk voor het ongewijzigd laten van de naam, omdat de huidige naam zeer juist de roeping der kerk tegenover Israël tot uitdrukking brengt. Een naamswijziging nu zal ook geassocieerd worden met twijfelachtige ontwikkelingen op theologisch gebied waarbij de vraag niet meer zonder aarzeling wordt beantwoord of Jezus de Christus is. En al zit dit motief er bij deputaten ongetwijfeld niet achter, het is toch beter als we ons wachten voor de schijn des kwaads. Andere afgevaardigden zijn van mening dat als de naam een blokkade wordt in de contacten met Israël, verandering van de naam terecht is.

Gevraagd wordt ook naar de zin van het nieuwe voorstel, dat de commissie doet ten aanzien op de vraag hoe het werk in Israël zal kunnen worden voortgezet bij een eventuele opvolging van ds. Van der Vegt. Komt er door dit voorstel niet een stuk onzekerheid voor de eventuele opvolger?

Drs. W.P. de Groot doet het volgende voorstel:

"Deputaten op te dragen om te onderzoeken of er een naam mogelijk is, die tegemoet komt aan bepaalde bezwaren van joodse zijde en tegelijk de opdracht van deputaten weerspiegelt".

Drs. De Groot doet daarbij de suggestie deputaten te noemen "Deputaten voor ontmoeting, getuigenis en dienst in relatie tot Israël".

Namens de commissie antwoordt de rapporteur, ds. A. Baars. De commissie is van mening dat het voorstel van Amstel met betrekking tot het OJEC te ver gaat en daarom niet overgenomen kon worden. Het nieuwe commissie-voorstel 5 is bedoeld als een signaal naar deputaten om bij een opvolging van ds. Van der Vegt zeer zorgvuldig te werk te gaan. De opvolging zelf staat voor de commissie niet ter

discussie. In het licht hiervan kon de commissie het desbetreffende voorstel-den Butter niet overnemen.

Wat de naam betreft merkt hij op, dat de commissie er heel duidelijk in is, dat het roeping blijft om het Evangelie aan Israël te verkondigen. De commissie neemt het voorstel van deputaten tot naamswijziging niet over, omdat de aangevoerde argumenten haar niet hebben overtuigd. Overigens heeft de commissie er kennis van genomen, dat deputaten hun instructie niet willen aanpassen. Wel is de commissie van gedachte, dat er argumenten zouden kunnen worden aangevoerd, die een naamswijziging rechtvaardigen. Maar dan moet de vraag duidelijk beantwoord worden wat de aard van het verzet aan joodse zijde is tegen de huidige naam. De commissie wil deputaten gelegenheid geven zich daar verder op te bezinnen. Om die reden nam de commissie het voorstel-den Butter ter zake van de naamswijziging niet over.

Namens deputaten gaat de voorzitter, ds. H. Biesma, op enkele dingen in. Ten aanzien van het OJEC acht hij het door de commissie gedane voorstel niet nodig, omdat deputaten in het OJEC reeds doen wat in dat voorstel gevraagd wordt. Wat de naamswijziging betreft voelt hij er voor om de door ds. De Groot gedane suggestie mee te nemen bij de verdere bezinning op dit punt. Overigens zegt hij met stelligheid, dat het deputaten er om gaat het Evangelie van de Zaligmaker te verkondigen aan Israël. Commissie-voorstel 5 acht hij overbodig, omdat deputaten het vanzelfsprekend achten bij een eventuele opvolging van ds. Van der Vegt de taakomschrijving van de Israël-werker nog weer eens nauwkeurig te bezien.

Ds. J. van Amstel geeft te kennen, dat hij zijn voorstel inzake het OJEC handhaaft.

Ds. P. den Butter laat weten hij dat de beide door hem ingediende voorstellen, die de commissie niet heeft overgenomen, wenst te handhaven. Naast de al genoemde argumenten zegt hij dat naar zijn mening het veranderen van de naam enerzijds en het handhaven van de instructie anderzijds een onmogelijke combinatie is.

In zijn preadvies gaat prof. dr. W.H. Velema op een en ander in. Het zoeken naar een nieuwe naam vindt hij zo iets als het zoeken naar een vierkante cirkel. Het voorstel van deputaten acht hij onaanvaardbaar. Hij is er niet van overtuigd, dat in "verkondigen" de gedachte van superioriteit tot uitdrukking komt. We moeten trouwens erg voorzichtig zijn met de verzoeken van het OJEC ten aanzien van het wijzigen van de naam. Sprekend over het OJEC zegt hij dat er naar buiten toe weinig van blijkt dat het geluid dat deputaten binnen dit orgaan laten horen ook werkelijk verdisconteerd wordt. Ten aanzien van commissie-voorstel 5 zegt hij dat hij dit leest als een kritisch signaal in de richting van deputaten. Deputaten zullen bij het zoeken van een opvolger van ds. Van der Vegt met de kritische bespreking ter synode rekening moeten houden.

Na overleg met ds. Den Butter stelt de commissie een aanvulling voor bij haar voorstel 5. De rapporteur licht toe, dat de commissie daartoe gekomen is nadat uit de reactie van de voorzitter van deputaten op het voorstel van de commissie gebleken is, dat deputaten het kritische signaal, dat de commissie ermee wilde geven, niet verstaan hebben. Ds. Den Butter neemt zijn voorstel terzake terug. Wel handhaaft hij zijn voorstel betreffende het ongewijzigd laten van de naam.

Het voorstel-de Groot neemt de commissie niet over omdat dit volgens haar duidelijk genoeg in haar eigen voorstel opgesloten ligt. Drs. De Groot neemt zijn voorstel terug.

Voor de bespreking van een paar zaken gaat de vergadering in comité. Zie voor verdere bespreking art. 221.

*Artikel 219***Comité-generaal***Artikel 220***Comité-generaal***Artikel 221***Vervolg Evangelieverkondiging onder Israël**

De bespreking wordt voortgezet (zie art. 218). De assessor geeft de voorstellen in stemming. Het voorstel van Amstel betreffende het OJEC wordt verworpen. Het voorstel den Butter betreffende het niet veranderen van de naam van het deputaatschap wordt aangenomen.

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor het vele werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. deputaten op te dragen hun bezinning voort te zetten en daarbij met voorrang aandacht te schenken aan de onderwerpen die door de generale synode van 1989 zijn aangegeven, alsmede rekening te houden met de opmerkingen en wensen die op deze synode zijn geuit;
3. de naam van het deputaatschap ongewijzigd te laten;
4. deputaten volmacht te geven uit te zien naar een opvolger voor ds. Van der Vegt;
5. deputaten op te dragen zich in verband met de opvolging van ds. Van der Vegt opnieuw te bezinnen op de vraag hoe het werk in Israël op de beste wijze kan worden voortgezet, hierbij rekening houdend met de ter synode en in het overleg tussen commissie en deputaten gemaakte kritische opmerkingen en hierover te rapporteren aan de volgende synode;
6. deputaten op te dragen de noodzakelijk geachte bezinning te laten verrichten en daarvoor geen bezinnings- en toerustingbudget toe te kennen;
7. deputaten op te dragen het onderzoek af te ronden naar de mogelijkheden om contacten aan te gaan met "Christian Witness to Israel" en daarover te rapporteren aan de volgende synode;
8. deputaten te herinneren aan het besluit dat de generale synode van 1986 met betrekking tot het OJEC heeft genomen en hun op te dragen binnen dit overlegorgaan een bijbels-theologisch verantwoord geluid te laten horen;
9. opnieuw een eerste en tweede secretaris, een eerste en een tweede penningmeester, alsmede een adviseur te benoemen.

*Artikel 222***Vervolg Steun kerken in de polders (SKIJP)/Vervolg Onderlinge bijstand en advies (O.B.A.)**

De bespreking van de overname van de verplichtingen van de deputaten SKIJP door deputaten O.B.A. komt weer ter sprake (zie artt. 145 en 178). Commissie III rapporteert in haar rapport 7b (bijlage 92), dat zij in het overleg met commissie VI tot een vergelijk gekomen is en nu een nieuw voorstel indient.

De synode besluit:

Ten aanzien van deputaten Onderlinge Bijstand en Advies:

Het deputaatschap voor de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer met ingang van 1 januari 1993 op te heffen en de vermogensbestanddelen en financiële verplichtingen van dat deputaatschap per 1 januari 1993 onder te brengen bij de deputaten voor onderlinge bijstand en advies.

Ten aanzien van deputaten Steunverlening kerken in de polders:

1. de handelingen van deputaten onder dank voor de door hen verrichte arbeid goed te keuren;
2. het deputaatschap voor de steunverlening aan de kerken in de polders rond het IJsselmeer op te heffen;
3. de vermogensbestanddelen van het deputaatschap over te dragen aan het deputaatschap voor onderlinge bijstand en advies;
4. de financiële verplichtingen, die deputaten zijn aangegaan met betrekking tot
 - a. de steunverlening aan de kerk van Harderwijk ten behoeve van de wijk Zeewolde;
 - b. de pensioenvoorziening van br. G. Visser over te dragen aan het deputaatschap voor onderlinge bijstand en advies met dien verstande, dat de uitvoering van de financiële verplichtingen geschiedt conform de door deputaten voor de steunverlening aan de kerken in de polders rond het IJsselmeer aangegane overeenkomsten, met dien verstande, dat vanaf 1 januari 1994 de steun aan de kerk van Zeewolde - of indien nog geen instituering heeft plaatsgevonden, van de kerk van Harderwijk/Zeewolde - zal plaatsvinden volgens de normen, die deputaten voor onderlinge bijstand en advies hantieren;
5. de moderamenleden van het deputaatschap opdracht te geven om zorg te dragen voor een goede overdracht.

Deputaten wordt hartelijk dank gebracht voor het vele werk, dat ze hebben mogen verrichten en dat vandaag tot een afsluiting kwam.

*Artikel 223***Comité-generaal***Artikel 224***Aanvulling art. 6 K.O./instructie 8.05**

De assessor stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Westen, die aldus luidt:

De generale synode voege aan art. 6 K.O. de volgende bepaling toe:

"Voor bijzondere arbeid als boven genoemd kan een kerkeraad ook een kandidaat beroepen die in de kerken beroepbaar gesteld is".

De bespreking van deze instructie is voorbereid door commissie I in haar rapport 4 (bijlage 93).

Gevraagd wordt of de particuliere synode van het Westen nu zoveel meer argumenten heeft genoemd dan zij deed bij de door haar op de synode van 1989 ingediende instructie die een zelfde strekking had. Is het voorstel van de commissie - hoe voorzichtig het ook geredigeerd is - niet het maken van een regel voor wat in

feite een uitzondering is? In de bespreking blijkt dat wat de commissie voorstelt voor de ene afgevaardigde te ver gaat en voor de andere niet genoeg is. Voorkeur wordt uitgesproken voor de ongewijzigde instructie boven het voorstel van de commissie.

Namens de commissie gaat ds. H. Last als rapporteur op de vragen in. De commissie heeft rekening gehouden met de bezwaren die op de synode van 1989 onder woorden zijn gebracht. Daarin zat voor de commissie ook tegelijkertijd de moeilijkheid. Toch is de commissie van gevoelen dat aan de intentie van de instructie kan worden voldaan, al zal hier voorzichtigheid dienen te worden toegepast. Zij acht dat zij met haar voorstel een goede weg gevonden heeft.

Ds. H. van den Heuvel stelt voor het commissie-voorstel als volgt te redigeren: "In uitzonderlijke situaties, zulks ter beoordeling van de betreffende kerkeraad, kunnen ook kandidaten die in de kerken beroepbaar zijn gesteld, voor bijzondere arbeid worden beroepen, na goedkeuring van de classis waaronder die kerkeraad ressorteert".

De bespreking wordt afgebroken (zie art. 244).

Artikel 225

Schorsing

In verband met de lunch schorst de assessor de vergadering.

VERVOLG TWAALFDE ZITTING

donderdag 12 november 1992, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 226

Heropening

De vergadering wordt heropend. Op voorstel van de assessor wordt gezongen Psalm 25: 6 en 7. Hij heet de vele belangstellenden hartelijk welkom, met name de gehandicapte broeders en zusters die onder leiding van de Werkgroep Recreatie een vakantieweek doorbrengen in Doorn en vanmiddag de synode bezoeken. Nadat aan de jubilerende ds. M. Vlietstra een attentie is aangeboden, staat de assessor hem toe een kort woord te spreken.

Artikel 227

Presentie

Oud. A. de Geus is vervangen door zijn secundus oud. W. Bultje.

Artikel 228

Kerk en Onderwijs

De assessor stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor kerk en onderwijs (bijlage 94) en het daarop corresponderende rapport 3 van commissie I (bijlage 95).

In de bespreking wordt opgemerkt dat de door deputaten nagestreefde regionalisatie kennelijk niet gelukt is. Maar moeten deputaten en de commissie daaruit concluderen dat de zaak van het onderwijs onvoldoende leeft in de kerken? Enkele afgevaardigden bestrijden deze conclusie en spreken uit moeite te hebben met bepaalde uitspraken in het rapport van de commissie. Dat de regionalisatie niet aanslaat kan ook heel andere oorzaken hebben. Te denken valt aan vergadermoeheid en vooral ook aan de interne problematiek in onze kerken. Gevraagd wordt ook of het door de commissie voorgestelde boekje wel zo nuttig zal zijn. Informatie wordt gevraagd over het werk van de predikanten die naar art. 6 K.O. bij het onderwijs werkzaam zijn.

Namens de commissie antwoordt de rapporteur, oud. D. Koole. De commissie meent, dat zij de zaak niet te pessimistisch geschilderd heeft, ook al zal de situatie van plaats tot plaats verschillend zijn. Als deputaten iets ondernemen is daar nauwelijks respons op uit de kerken. Dat komt niet alleen door vergadermoeheid, maar dat heeft ongetwijfeld ook te maken met desinteresse. Namens deputaten gaat de voorzitter, ds. D. Visser, op een aantal vragen in. Hij geeft wat informatie over de predikanten die naar art. 6 K.O. dienen. Deputaten zijn wel blijven zitten met de vraag hoe zij de leden der kerk kunnen toerusten, nu eerst de landelijke aanpak niet slaagde en nu ook de regionalisatie niet blijkt aan te slaan. Bij alle goede dingen die er ten aanzien van de situatie in het onderwijs gelukkig ook te zeggen zijn, signaleren deputaten toch wel zorgwekkende ontwikkelingen en daar heeft lang niet iedereen oog voor. Ds. Visser geeft aan ook wel wat moeite te hebben met sommige voorstellen van de commissie.

Ds. K.T. de Jonge stelt voor:

commissie-voorstel c. 1, c. 3 en d. als volgt te lezen:

- "c. 1: een onderzoek in te stellen naar de betrokkenheid van kerkleden en kerkeraden bij de onderwijsproblematiek, over de resultaten te rapporteren en voorstellen te doen aan de volgende generale synode;
- c. 3: zich zo mogelijk met klassicale commissies te bezinnen op de vraag naar de zin van de voortzetting van de regionalisatie en dienaangaande voorstellen te doen aan de volgende generale synode";
- d. na "publikaties" een punt zetten. Oud. D. Koole geeft te kennen dat de commissie deze voorstellen kan overnemen. Prof. dr. W.H. Velema zegt in zijn preadvies dat hij de voorstellen van de commissie beter acht, omdat de situatie naar zijn mening veel ernstiger is dan menigeen beseft.

De synode besluit:

1. deputaten dank te zeggen voor het vele werk dat in de voorbije periode werd verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen in de komende periode:
 - a. een onderzoek in te stellen naar de betrokkenheid van kerkeraden en kerkleden bij de onderwijsproblematiek, over de resultaten te rapporteren en voorstellen te doen aan de volgende generale synode;
 - b. het rapport over de reformatische en gereformeerde (vrijgemaakt) scholen toe te zenden aan de kerkeraden, opdat het aan de kerken dienstbaar gemaakt kan worden;
 - c. zich zo mogelijk met klassicale commissies te bezinnen op de vraag naar de

zin van de voortzetting van de regionalisatie en dienaangaande voorstellen te doen aan de volgende generale synode;

4. deputaten toestemming te geven de kerkleden toe te rusten in hun taak aangaande het protestants christelijk onderwijs door middel van publikaties.

Artikel 229

De Wakker

De assessor stelt thans aan de orde het rapport van de redactie-commissie van 'De Wakker' (bijlage 96) met het daarbij behorende rapport 2 van commissie I (bijlage 97).

Kritische opmerkingen worden gemaakt bij het commissie-rapport, met name bij dat gedeelte waarin de commissie zich nogal kritisch uitspreekt over het beleid van de redactie van 'De Wakker'. Waardering wordt uitgesproken voor het beleid. De taak van de redactie is niet eenvoudig. De wens wordt uitgesproken, dat - zoals ook de commissie zegt - blijvend aandacht zal worden gegeven aan artikelen met een praktisch-geestelijke strekking. Ook wordt aangedrongen op artikelen, die voor de gemiddelde lezer verstaanbaar zijn.

Artikel 230

Presentie

Ds. J. Westerink neemt zijn plaats weer in en de assessor draagt de leiding van de vergadering aan hem over.

Artikel 231

Vervolg De Wakker

Nog andere sprekers geven hun gedachten over 'De Wakker' en wat de commissie daaromtrent rapporteert. Er is waardering voor het nieuwe formaat waarin het blad verschijnt. Aangedrongen wordt op actualiteit, ook wat betreft de stand van zaken in de relatie tot andere kerken. Gevraagd wordt naar de oorzaken voor de teruggang in het aantal abonnees. Is het niet mogelijk dat 'De Wakker' en 'Bewaar het Pand' samengaan? Wat wordt bedoeld als gezegd wordt dat medewerking gevraagd moet worden van mensen uit de volle breedte van de kerken? Wat bedoelt de commissie als zij zegt dat er een open relatie is tot de schrijvers van brieven?

Ook nu weer wordt bezwaar gemaakt tegen enkele passages in het commissie-rapport, terwijl andere afgevaardigden hun eigen gevoelens in die passages juist verwoord vinden.

Namens de commissie antwoordt de rapporteur, ds. J. Oosterbroek. Hij licht toe, dat er in de commissie zowel waardering als kritiek is op 'De Wakker' en haar redactie. Nu sommige afgevaardigden bepaalde passages in het rapport betreuren, wil de rapporteur over de daarin aangesneden zaken in een comité-zitting wel iets zeggen. Wel wil hij nu al kwijt, dat wat de commissie in die passages heeft gedaan als een 'liefdevol offensief' is bedoeld. De commissie hecht grote waarde aan de praktisch-geestelijke leiding die van 'De Wakker' moet blijven uitgaan. Er zijn lezers, die met geloofsvragen zitten en die graag ook via 'De Wakker' daarin leiding ontvangen. Beschouwende artikelen spreken niet erg aan.

Voor de bespreking van enkele zaken gaat de synode in comité.

Artikel 232

Comité-generaal

Artikel 233

Vervolg De Wakker

In de comité-zitting is door de rapporteur namens de commissie meegedeeld, dat enkele passages uit het commissie-rapport verwijderd zullen worden, gezien het feit, dat de hoofdredacteur heeft meegedeeld, dat de genoemde zaken de aandacht van de redactie hebben.

De hoofdredacteur, prof. dr. W. van 't Spijker, gaat op de gestelde vragen in. De redactie streeft naar goed leesbare artikelen, al zal niet elke scribent erin slagen zo te schrijven dat iedereen het verstaan kan. Samengaan van 'De Wakker' en 'Bewaar het Pand' ziet hij niet als een mogelijkheid; als beide bladen elkaar maar niet gaan beconcurreren is het niet zozeer een bezwaar dat ze naast elkaar bestaan. De actualiteit in de kerkelijke berichtgeving heeft de aandacht van de redactie, al moet daarbij wel gezegd worden, dat de redactie afhankelijk is van de informatie die zij uit de kerken ontvangt. Het aantal abonnees is inderdaad teruggelopen. De redactie ziet als mogelijke oorzaken de vergrijzing van het lezerspubliek en de algemene tendens dat veel mensen niet meer lezen. Ook speelt kerkelijk relativisme een rol. Gezocht wordt naar mogelijkheden voor abonnee-werving. Kritiek wordt door de redactie serieus genomen, al komt de kritiek soms in een vorm, die niet passend is. Ook streeft de redactie naar artikelen waarin goede geestelijke leiding wordt gegeven. 'De Wakker' is een blad voor de Christelijke Gereformeerde kerken en wil die kerken in de volle breedte dienen.

De synode besluit:

1. de redactie-commissie te danken voor het vele werk dat zij heeft verricht;
2. de redactie in overweging te geven de in dit rapport gemaakte opmerkingen te realiseren in hun toekomstig beleid;
3. opnieuw leden voor de commissie van redactie te benoemen.

Artikel 234

Schorsing

De praeses schorst de vergadering in verband met de maaltijd.

VERVOLG TWAALFDE ZITTING

donderdag 12 november 1992, 19.30 - 21.15 uur

Artikel 235

Heropening

De praeses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt gezongen Psalm 89: 3 en 7.

Artikel 236

Presentie

Ds. B. de Romph heeft de vergadering verlaten. Ds. H.H. Klomp vervangt thans ds. R. van Beek.

Artikel 237

Vervolg Contact Kerkjeugd

De bespreking van het werk van deputaten voor het contact met de kerkjeugd wordt hervat (zie art. 183). Commissie III heeft in haar rapport 9c (bijlage 98) de in een eerdere zitting ingediende voorstellen en amendementen verwerkt. De rapporteur, dr. G.C. den Hertog deelt mee, dat niet is ingegaan op het amendement van ds. H. van den Heuvel, omdat deze dit amendement heeft teruggenomen.

In de bespreking wordt door verschillende afgevaardigden uitgesproken, dat ze dankbaar zijn voor de manier waarop de commissie met de ingediende voorstellen is omgegaan. Dat getuigt van een wil om met elkaar uit de problematiek te komen. Toch zijn er wensen gebleven.

Mede namens ds. J. van Amstel, ds. P. den Butter, oud. J.W. Overeem, oud. J.G. van der Poel, ds. M. van der Sluys en ds. M.C. Tanis dient oud. J.M.J. Kieviet de volgende amendementen in: Aan commissie-voorstel 1 toevoegen:

"met inachtneming van de in het commissie-rapport gemaakte kanttekeningen ten aanzien van de wijze waarop deputaten zijn omgegaan met de besluiten van de generale synode van 1989".

In commissie-voorstel 3c:

- de woorden "de intentie van" verwijderen;
- de woorden "aan te dringen op correctie" vervangen door "corrigeren".

Ds. J. van Amstel stelt voor de laatste zin van commissie-voorstel 5a als volgt te lezen:

na "zegen": "- in de vreze des Heeren - toe te rusten tot een leven uit en naar het Evangelie in alle verbanden van het leven".

De rapporteur, dr. G.C. den Hertog, geeft commentaar op de ingediende amendementen. Het amendement ten aanzien van commissie-voorstel 1 neemt de commissie over. De amendementen bij commissie-voorstel 4c neemt de commissie niet over. Zij wil haar eigen formulering op deze punten handhaven. Het amendement met betrekking tot commissie-voorstel 5a neemt de commissie wel over. Oud. Kieviet deelt mee, dat de indieners van de amendementen bij commissie-voorstel 4c deze amendementen handhaven.

Prof. dr. W. van 't Spijker geeft preadvies. Hij signaleert een streven in de synode om bij elkaar te komen. Hij adviseert de amendementen bij voorstel 4c aan te nemen.

Ds. J. Plantinga vraagt, nu de commissie het amendement bij voorstel 1 heeft overgenomen, dat aan het voorstel zal worden toegevoegd "en hun adviseurs". De adviseurs van deputaten vallen immers onder hetzelfde oordeel als de deputaten.

De praeses geeft nu de amendementen-Kieviet in stemming. Beide worden verworpen.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten en hun adviseurs onder dank voor de door hen verrichte arbeid goed te keuren met inachtneming van de in het commissie-rapport gemaakte kanttekeningen ten aanzien van de wijze waarop deputaten zijn omgegaan met de besluiten van de generale synode van 1989;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen
 - a. het resultaat van het onderzoek naar de leef- en denkwereld van jongeren zo spoedig mogelijk af te ronden en praktisch te maken voor het jeugdwerk in onze kerken;
 - b. te doen wat in hun vermogen ligt om, in overeenstemming met de instructie van deputaten, aan de gehele kerkjeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven;
 - c. het gesprek met de C.G.J.O. voort te zetten in de zin zoals het in de instructie bedoeld is en in overeenstemming met de intentie van de synodebesluiten - niet alleen van 1944 en 1968, maar ook van 1974 en 1989 -, teneinde daarin de C.G.J.O. te stimuleren, te steunen, te adviseren en - waar nodig - aan te dringen op correctie, opdat in het werkmateriaal en de activiteiten van de C.G.J.O. haar grondslag duidelijk tot uitdrukking komt en zo de verontrusting en zorg daarover in de kerken wordt weggenomen;
 - d. met de L.C.J., als voluit erkende jongerenorganisatie binnen onze kerken, het gesprek voort te zetten in de zin zoals het in de instructie bedoeld is;
 - e. pogingen in het werk te (blijven) stellen de C.G.J.O. en de L.C.J. met elkaar in gesprek te brengen en daarbij een brugfunctie te vervullen;
4. voorts deputaten op te dragen de generale synode van 1995 te dienen met:
 - a. een bezinningsstuk, waarin de resultaten van het onderzoek naar de leef- en denkwereld van jongeren verwerkt zijn en waarin zij de richting aangeven waarin het jeugdwerk - en dus ook het jeugd- en jongerenwerk - in onze kerken zich zou moeten ontwikkelen, om in het huidige gesecculariseerde tijdsgewricht jongeren onder Gods zegen - in de vreze des Heeren - toe te rusten tot een leven uit en naar het Evangelie in alle verbanden van het leven;
 - b. een gefundeerd voorstel om met het oog op de gevaren en uitdagingen van deze tijd gestalte te geven aan de relatie tussen kerk en jeugdwerk - en dus ook het jeugd- en jongerenwerk -, waarbij het nodig kan zijn de bepaling van die relatie, zoals die is vastgelegd in de instructie van deputaten, na constructief overleg met de jongerenorganisaties bij te stellen.

Nadat dit besluit genomen is richt de praeses zich met een enkel woord tot de deputaten. De bespreking van hun werk vergde veel tijd en was voor hen ook niet altijd aangenaam. De beslissing is voor hen wellicht ook wat teleurstellend. De synode is echter overtuigd van de grote inzet en de oprechte bedoelingen waarmee deputaten gewerkt hebben.

Artikel 238

Welkom oud. D. Lokhorst

De praeses heet de afgevaardigde van de particuliere synode van het Oosten en tevens quaestor van de synode, oud. D. Lokhorst en diens vrouw, hartelijk welkom. Hij spreekt zijn dankbaarheid erover uit, dat de Heere br. Lokhorst zover herstel heeft willen geven, dat deze een ogenblik de synode mee kan maken.

Artikel 239

Dankwoorden

De praeses richt zich tot de vele broeders en zusters van de Apeldoornse kerken, die in de tijd voorafgaande aan de synode alsook in de periode waarin de synode vergaderde zoveel goede diensten hebben verricht.

In de persoon van ds. C.A. den Hertog bedankt hij de kerk van Apeldoorn-Centrum, die de roepende kerk was en in de persoon van ds. C.J. van de Boogert bedankt hij de kerk van Apeldoorn-Oost, die de synode gastvrijheid verleende. Aan beiden overhandigt hij een envelop met inhoud.

Verder noemt de praeses met name de commissie van voorbereiding onder leiding van br. Van Dolderen, de werkgroep logies onder leiding van zr. Velema, de werkgroep consumptie en bediening onder leiding van zr. Van Dolderen, de werkgroep vergaderzalen onder leiding van de brs. Bakker en De Goeyen, de werkgroep verbindingszalen onder leiding van de brs. De Graaf en De Goeyen, de werkgroep administratie onder leiding van br. Jacobs en de werkgroep bidstond onder leiding van br. Van der Weele. Hij noemt met name ook de koster van de Andreas-kerk, br. Beumer. De praeses brengt aan al deze broeders en zusters de hartelijke dank van de synode over. "U hebt met liefde mogen dienen en dat is een groot voorrecht". Allen ontvangen een kleine attentie.

Met een enkel woord reageert ds. C.A. den Hertog op de woorden van de praeses. Hij zegt dat het door de kerken in Apeldoorn als iets goeds ervaren is de synode te mogen ontvangen. Aan alle synodeleden geeft hij een aandenken aan deze Apeldoornse synode mee.

Artikel 240

Sluiting

Na het zingen van Psalm 135: 1 en 12 gaat ds. J. Plantinga voor in dankgebed en sluit de praeses de vergadering.

DE TIENDE ZITTING

vrijdag 13 november 1992, 9.15 - 13.15 uur

Artikel 241

Opening

De praeses opent deze laatste zitting van de synode. Op zijn verzoek gaat de assessor voor in schriftlezing en gebed. Gezongen wordt Psalm 84: 2 en 6 en gelezen wordt Psalm 84.

Artikel 242

Appel-nominaal

Oud. H.H. Koning is opnieuw vervangen door zijn secundus oud. A.J. Velema. De plaats van ds. R. van Beek wordt weer ingenomen door diens secundus ds. B. de

Graaf. Ds. M. Vlietstra laat zich vervangen door zijn secundus ds. P. Roos. De plaats van oud. D. Lokhorst wordt ingenomen door de tertius oud. H. Nagel en oud. J. Huisman vervangt oud. D.J. Groen. Door op te staan betuigt ds. P. Roos instemming met de belijdenis.

Artikel 243

Brief mevr. I. van 't Spijker-Hovius

De praeses maakt melding van de ontvangst van een brief van mevr. I. van 't Spijker-Hovius, waarin zij de synode bedankt voor het meeleven tijdens haar ziekenhuisopname.

Artikel 244

Vervolg aanvulling art. 6 K.O./instructie 8.05

De bespreking van de instructie van de particuliere synode van het Westen wordt voortgezet (zie art. 224).

In deze nieuwe ronde wordt opgemerkt, dat de antwoorden die de rapporteur gegeven heeft niet overtuigd hebben. Ds. H. van den Heuvel geeft te kennen dat hij de handhaving van zijn eerder ingediende voorstel afhankelijk stelt van het antwoord op de vraag waar naar het oordeel van de commissie de door haar voorgestelde nieuwe bepaling bij art. 6 K.O. geplaatst moet worden.

K.T. de Jonge acht de door de particuliere synode van het Westen ingediende instructie beter dan het commissie-voorstel; hij maakt die instructie tot voorstel. Als de praeses dit voorstel in stemming geeft wordt het verworpen. Op voorstel van de praeses zal de commissie zich beraden op de vraag waar de door haar voorgestelde nieuwe bepaling een plaats moet krijgen (zie art. 246).

Artikel 245

Brief Nederlands Bijbelgenootschap

524 Aan de orde is de brief van het Nederlands Bijbelgenootschap (bijlage 99), waarin het gaat om de voorgenomen nieuwe vertaling van de Bijbel, de zogenaamde 'Vertaling-2000'. Op deze brief correspondeert rapport 8 van commissie III (bijlage 100).

In de bespreking wordt gevraagd of de in de brief van het Nederlands Bijbelgenootschap aan de orde gestelde zaak, naar het oordeel van de commissie, leeft in de kerken. Zal een nieuwe vertaling van de Bijbel niet weer nieuwe moeite in de kerken opleveren? Komt het voorstel van de commissie niet in strijd met het besluit van de synode van 1980 om uit de Raad voor Contact en Overleg (R.C.O.B.) te treden? Volgens de commissie staan de vertaalprincipes nog niet vast, maar in het laatste kwartaalbericht van het Nederlands Bijbelgenootschap wordt gesteld, dat deze principes wel vast staan. In datzelfde kwartaalbericht wordt gezegd dat de interconfessionaliteit, die aan 'Vertaling-2000' ten grondslag ligt, onaangetast moet blijven. Hoe kan er dan ooit een goede vertaling tot stand komen, vooral als ook nog samengewerkt zal gaan worden met de Katholieke bijbelstichting? Ook wordt gevraagd wat de commissie nu eigenlijk wil: enerzijds zegt zij, dat wij als kerken niet moeten participeren, maar anderzijds zegt zij, dat de generale synoden van de

lopende werkzaamheden op de hoogte moeten blijven.

Gesteld wordt dat wij als kerken helemaal buiten medewerking aan deze vertaling moeten blijven. Andere synodeleden menen dat wij als kerken moeten proberen een goede inbreng te hebben bij het totstandkomen van de voorgenomen vertaling, ook al zal die vertaling misschien nooit in onze kerken gebruikt worden.

Namens de commissie antwoordt de rapporteur, dr. G.C. den Hertog. Hij licht toe dat het geenszins de bedoeling van de commissie is om nu te bepalen of wij als kerken 'Vertaling-2000' ooit zullen gaan gebruiken. Het gaat nu alleen om de vraag of we bij het totstandkomen ervan mee willen werken. De commissie staat hier positief tegenover. Als wij niet zouden meewerken kunnen we er ook geen enkele invloed op uitoefenen. Werken we wel mee, dan kunnen we trachten samen met anderen onze invloed aan te wenden, zodat een zo betrouwbaar mogelijke vertaling tot stand komt. Volgens van het Nederlands Bijbelgenootschap ontvangen informatie staan de vertaalprincipes nog niet definitief vast. Het uitgangspunt van interconfessionaliteit is bedoeld als waarborg tegen een eventuele druk die de Roomse leer op de vertaling zou kunnen leggen. De commissie is het er wel mee eens, dat er van onze zijde geen officiële participatie moet zijn: het lijkt echter wel een goede zaak als de generale synoden op de hoogte blijven van de vorderingen.

Ds. M. van der Sluys dient het volgende voorstel in:

"De generale synode

kennis genomen hebbend van

- de brief van het Nederlands Bijbelgenootschap betreffende het onderzoek naar een mogelijke nieuwe bijbelvertaling voor kerkelijk gebruik;
- het rapport van de commissie betreffende het verzoek van het N.B.G. personen te noemen die geschikt zijn om als supervisors op te treden;

overwegend

- dat het N.B.G. verzoekt om kenbaar te maken of het onze intentie is om een bijbelvertaling tot stand te brengen voor breed interkerkelijk gebruik;
- dat het de bedoeling van het N.B.G. is om een raad van supervisors samen te stellen die de beoogde gebruikers representeren; constaterend dat niet gebreken is dat in onze kerken behoefte bestaat aan een nieuwe bijbelvertaling;

besluit

- de brief van het N.B.G. voor kennisgeving aan te nemen;
- het N.B.G. van dit besluit op de hoogte te stellen".

Ds. J. van Amstel stelt voor uit te spreken "dat de generale synode ruime aandacht geschonken heeft aan het schrijven van het Nederlands Bijbelgenootschap d.d. 4 mei 1990, maar dat zij meent dat het niet op haar weg ligt medewerking te verlenen aan de totstandkoming van de zogenaamde 'Vertaling-2000'; dat het evenwel het N.B.G. vrij staat personen te benaderen die op persoonlijke titel hun medewerking geven".

Op voorstel van de praeses worden deze voorstellen aan de commissie ter hand gesteld voor verdere overweging (zie art. 255).

Artikel 246

Vervolg aanvulling art. 6 K.O./instructie 8.05

Namens de commissie zegt ds. H. Last dat de door haar voorgestelde bepaling bij art. 6 K.O. als eerste bepaling onder dat artikel zou moeten worden opgenomen. Ds. Van den Heuvel neemt daarop zijn voorstel terug.

De synode besluit:

het volgende als eerste bepaling onder art. 6 K.O. op te nemen:

"In uitzonderlijke situaties, zulks ter beoordeling van de betreffende kerkeraad en de classis, waaronder die kerkeraad ressorteert, kunnen ook kandidaten, die in de kerken beroepbaar zijn gesteld, voor bijzondere arbeid worden beroepen".

Artikel 247

Comité-generaal

Artikel 248

Comité-generaal

Artikel 249

Financiële Zaken

In comité-zitting heeft de synode aan de hand van rapport 13c van commissie VI (bijlage 88) de minimum-bijdragen voor de verschillende kassen vastgesteld.

De synode besloot:

- de minimum-bijdragen voor de jaren 1993, 1994 en 1995 voor de kassen te stellen op:

	uit de kerken:	uit andere bronnen:
Theologische Universiteit	f 2,-	
Kerk en bedrijfsleven	- 0,72	
Emeriti-kas	- 20,80	
Vrienden	- 1,16	
Kerkjeugd	- 1,28	
Past. in Gezondheidszorg	- 1,32	
Adma en De Poort	- 4,80	
Onderl. Bijst. en Advies	- 7,20	
Evangelisatie	- 3,60	
Evangelieverk. Israël	- 0,60	
Buitenlandse Zending	- 5,72	f 17,60
Hulpverlening	- 0,80	- 2,40
	<u>f 50,-</u>	<u>f 20,-</u>

- alle kashoudende deputaatschappen te informeren over de motivering van de afwijking van hun begroting en van de voor hen vastgestelde minimum-bijdragen en hen te machtigen tot de in de (gecorrigeerde) begrotingen geraamde uitgaven.

De synode nam ook een beslissing ten aanzien van de quaestor van de generale synode (bijlage 101) en van de deputaten Kerkelijk Administratief Bureau; commissie VI had daarover gerapporteerd in haar rapport 11 (bijlage 102)

De synode besloot:

1. de begrotingen voor het Kerkelijk Administratief Bureau en de quaestor van de generale synode voor de periode 1993-1995 vast te stellen als beschreven in rapport 11 van commissie VI en de deputaten Kerkelijk Administratief Bureau en de quaestor van de generale synode te machtigen tot het doen van uitgaven tot de geraamde bedragen;
2. de quaestores der particuliere synoden te informeren over de vaststelling van de bijdragen 1993, 1994 en 1995 op f 4.50, f 3.- en f 3.- en hun te verzoeken deze bijdragen vóór 1 juli van elk jaar over te maken.

Ten aanzien van deputaten Buitenlandse Zending (zie art. 136)

besloot de synode:

Goedkeuring te hechten aan de overdracht van het zendingswerk in Venda en de Sinode Soutpansberg, zoals dit is neergelegd in de Agreements of Transference.

Artikel 250

Commissies van bijstand

In comité-zitting zijn de instructies voor de commissies van bijstand, die de synode al in eerdere zittingen besloten had in te stellen, vastgesteld. De instructies luiden als volgt:

Voor de commissie van bijstand in de kwestie classis Rotterdam:

1. Toelichting geven bij het besluit van de generale synode op de classis Rotterdam en bij de kerkeraad van Rotterdam-Centrum;
2. bij de kerkeraad van Rotterdam-Centrum aandringen op het verlenen van volledige medewerking aan een constructieve, efficiënte en zorgvuldige behandeling van het besluit van de generale synode;
3. bij de classis Rotterdam erop aandringen zich te herbezinnen op haar genomen besluit inzake de instructie van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum, waarbij betrokken moet worden de schriftelijke rapportage van de kerkeraad van Rotterdam-Centrum over de samenspreking met de Nederlands Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Overschie over de punten 4 a tot en met d uit de Acta van de generale synode 1989 (blz. 274);
4. de classis Rotterdam en de kerkeraad van Rotterdam-Centrum assisteren bij de uitvoering van het besluit van de generale synode.

Voor de commissie van bijstand in de kwestie classis Haarlem:

1. Toelichting geven van het besluit van de generale synode op de classis Haarlem;
2. assisteren van de classis Haarlem bij de uitvoering van dit besluit.

Artikel 251

Comité-generaal

Artikel 252

Vervolg Theologische Universiteit/Algemeen

In een aantal comité-zittingen sprak de synode over voorstel 6 uit het rapport van het curatorium van de Theologische Universiteit (bijlage 5).

De synode besloot:

na verkregen opheldering van de zijde van het curatorium en mede op grond van de bereidverklaring van het curatorium om verder te spreken met prof. Boertien, goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van prof. dr. M. Boertien tot studie-begeleider voor het bijvak Judaïca voor de cursus 1992-1993.

Artikel 253

Vervolg Theologische Universiteit/Algemeen

Nu alle zaken betreffende de Theologische Universiteit afgehandeld zijn stelt de praeses aan de orde de overgebleven voorstellen uit rapport 1 van commissie 1 (bijlage 6).

De synode besluit:

1. de handelingen van het curatorium goed te keuren en curatoren te bedanken voor het vele werk dat in de afgelopen periode werd verricht;
2. een secretaris en een secundus-secretaris voor het curatorium te benoemen.

Artikel 254

Roepende kerk voor de volgende synode

Op voorstel van het moderamen wordt besloten de kerk van Zierikzee aan te wijzen als de roepende kerk voor de D.V. in 1995 samen te roepen synode.

Artikel 255

Vervolg brief Nederlands Bijbelgenootschap

De bespreking wordt voortgezet (zie art. 245).

De rapporteur van de commissie, dr. G.C. den Hertog, geeft aan hoe de ingediende voorstellen door de commissie zijn verwerkt en dient nu namens de commissie een nieuw voorstel in. Ds. M. van der Sluys en ds. J. van Amstel trekken hierop hun voorstellen in. Het nieuwe voorstel van de commissie wordt door de praeses in stemming gegeven.

De synode komt tot de volgende uitspraak:

De generale synode

overwegend

1. dat het Nederlands Bijbelgenootschap ons niet verzoekt officieel te participeren in het vertaalproject 'Vertaling-2000';
2. dat de beslissing deze vertaling tot stand te brengen door het Nederlands Bijbelgenootschap reeds genomen is;
3. dat het van groot belang is - ongeacht de reactie van onze kerken op de dan gereedgekomen vertaling - dat een zo goed en betrouwbaar mogelijke bijbel-

vertaling tot stand komt;

4. dat de hoogleraren van de vakgroep Bibliologie van de Theologische Universiteit te Apeldoorn reeds betrokken zijn bij het project als boven bedoeld; besluit
1. de brief van het Nederlands Bijbelgenootschap voor kennisgeving aan te nemen;
2. het Nederlands Bijbelgenootschap van dit besluit op de hoogte te stellen.

Artikel 256

Comité-generaal

Artikel 257

Benoemingen

De praeses deelt mee, dat de synode in een comité-zitting besloten heeft benoemingen te doen voor de diverse deputaatschappen en commissies. De assessor leest het betreffende besluit voor.

De synode besloot te benoemen voor:

A. DE DEPUTAATSCHAPPEN WAARIN TEVENS GEDEPUTEERDEN BENOEMD DOOR DE PARTICULIERE SYNODEN ZITTING HEBBEN VOOR

1. **het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken, ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.:**
P. Zuidema, eerste penningmeester; D. Lokhorst, tweede penningmeester; drs. L.W. Bil, actuaaris.
2. **de Theologische Universiteit:**
 - a. het curatorium:
ds. H. van der Schaaf, primus-secretaris; ds. J. Brons, secundus-secretaris;
 - b. het financieel beheer:
primi: drs. H. Schuurhuis, R.A.; I.L. Stolk; mr. P. van Zwieteren; secundi: drs. G. van Westrienen; H. Bos.
3. **de evangelieverkondiging onder Israël:**
dr. G.C. den Hertog, eerste secretaris; ds. H.D. Rietveld, tweede secretaris; P. Vree, eerste penningmeester; ds. M.W. Vrijhof, tweede penningmeester; dr. T. Brien, adviseur.
4. **de buitenlandse zending:**
Indonesië- en Botswana-voorzitter: drs. W. van Heest; Venda-voorzitter: drs. W.P. de Groot; KwaNdebele-voorzitter: drs. R. Hol; ds. J.H. Carlier, eerste secretaris; R. Procee, tweede secretaris; A. van der Veen, eerste penningmeester; C.J. Hagesteijn, tweede penningmeester; drs. W. van Heest, algemeen voorzitter.
5. **de evangelisatie:**
ds. J. Jonkman; ds. J.J. Lof; W. van Zwol, penningmeester; secundi: W. Bonvanie; drs. J. van Mulligen; ds. J. Oosterbroek.
6. **de onderlinge bijstand en advies:**
drs. H.J. van Maanen, voorzitter; J.C. de Jong, secretaris; C. van Drieënhuizen, penningmeester; P. Auee; G. Verhoef R.A.; secundi: resp. C. Visser; O.

Zuidema; G. Schenk; T.A. Sanders; A. van der Wal.

B. DE GENERALE DEPUTAATSCHAPPEN VOOR

7. **de radio-kerkdienstuitzendingen:**
ds. R. van Beek; ds. H. de Graaf; drs. J. van Mulligen; drs. W.J. Quist; ds. H. Last, algemeen secundus.
8. **de geestelijke verzorging van de varenden:**
ds. C.J. van de Boogert; H. Bor; ds. A. van Ek; H. Huygen; ds. A. van Heteren; ds. A. van der Veer.
9. **de geestelijke verzorging van de militairen:**
ds. G. Bijkerk; B. de Boer; P. de Graaf; ds. H. van den Heuvel; A.J. de Jong; H.P. Noppe; ds. M. Oppenhuizen; ds. H. van der Schaaf; I.J. Tollenaar.
10. **het contact met de kerkjeugd:**
D. van Arkel; ds. P.D.J. Buijs; ds. H. de Graaf; ds. H.H. Klomp; ds. H. Last; ds. G.P.M. van der Linden; ds. H.C. Mijnders; ds. D. Visser; dr. J. van der Wal; secundus: ds. D. van der Zwaag.
11. **kerk en onderwijs:**
C.M. van den Hoek; drs. P.D. Hofland; drs. J.J.F. Scheper; drs. G. van 't Spijker; ds. D. Visser.
12. **het pastoraat in de gezondheidszorg:**
G. van Brenk; ds. A. Dingemanse; mevr. M. de Graaf-Floor; ds. J.W. van de Gronden; J. Roode; B.R. Steenbergen; drs. A.A. Tanis; ds. A. van der Veer; K. Visser.
13. **de algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden:**
mevr. G.C. van Balen-Zandbergen; ds. J. Brons; drs. A. Heystek; ds. J. Jonkman; H. Kazen; F.J. Nabers; mevr. drs. C. Romkes; drs. W. Steenbergen; mevr. S.P. Strijbis; ds. C. Westerink; P. Zwiap; secundus: drs. D.J. Steensma; adviseur: prof. dr. W.H. Velema.
14. **kerk en bedrijfsleven:**
mevr. W.M. Boendermaker-Geleynse; ds. A.G. Boogaard; L. den Butter; H. Kazen; ir. C. Lommers; J.W. Overeem; ir. C. Veen; secundi: H.G. Barendregt; B.M. van Genderen.
15. **de hulpverlening in binnen- en buitenland:**
drs. W.C. Moerdijk, voorzitter; H. Medema, secretaris-penningmeester; mevr. D. Affourtit-Bouterse; drs. C.W. Buijs; J.W.C. van Meppelen Scheppink; dr. B. Loonstra; mevr. mr. M.P. van der Schaaf; mevr. T. Witzier-van 't Hof.
16. **de redactie van 'De Wekker':**
prof. dr. W. van 't Spijker, hoofdredacteur; ds. K. Boersma, redactie-secretaris; ds. A. Baars; D. Koole; ds. J. Jonkman; P.Th. Versteeg.
17. **de redactie van het Jaarboek:**
ds. H. van der Schaaf; drs. J.C.L. Starreveld; ds. H.J.Th. Velema; secundus: drs. R.W.J. Soeters.
18. **de uitgave van de Kerkorde:**
drs. H.J. Selderhuis, secretaris; prof. dr. W. van 't Spijker; drs. J.C.L. Starreveld.
19. **het contact met de Overheid:**
prof. dr. W. van 't Spijker, voorzitter; mr. H. Herweijer, secretaris (tevens plaatsvervanger gedelegeerde in het C.I.O.); drs. J. van Mulligen (tevens tweede plaatsvervanger gedelegeerde in het C.I.O.); A. Noordergraaf; mr. A.

Rouvoet; prof. dr. W.H. Velema; mr. dr. C.J. Verplanke (tevens gedelegeerde in het C.I.O.); ds. J. Westerink; algemeen secundus: ds. H. van der Schaaf.

20. **de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken:**
ds. A. Baars; ds. P. den Butter; ds. B. de Graaf; J.M.J. Kieviet; dr. J.W. Maris; drs. A.W. Overwater; A. Pothof; ds. D. Quant; drs. J.C.L. Starreveld; ds. J. Westerink; ds. B. Witzier.
21. **de vertegenwoordiging der kerken:**
ds. J. Westerink, voorzitter; ds. P. den Butter, secretaris; drs. J.C.L. Starreveld; ds. M.C. Tanis.
22. **de financiële zaken:**
D. Blom, R.A.; J.H. Braber, R.A.; mevr. J. de Jong, C. Kleinjan; A.H.J. Schwartz, R.A.; secundus: C. Visser, R.A.
23. **het Kerkelijk Administratief Bureau:**
mr. J.S. van Balen; J.W. Bargeman; G.L. Bouwman; C. Groeneveld; J. van der Keur; J. de Vlieger; L. van der Zwaag.
24. **het quaestoraat van de generale synode:**
D. Lokhorst, eerste quaestor; J. Boer, tweede quaestor.
25. **de kerkelijke archieven:**
drs. J.C.L. Starreveld, voorzitter; drs. J.N. Noorlandt, secretaris; F. van der Hart, archivaris; mr. C.J. van Heel, archivaris; mevr. G. van der Laan-de Boer; drs. R.W.J. Soeters.
26. **de berijmde Schriftgedeelten:**
ds. J. van Amstel, voorzitter; ds. T.M. Hofman, secretaris; J. Groeneveld; ds. A. Hilbers; A. Pietersma.
27. **commissie van bijstand classis Haarlem:**
ds. M.C. Tanis, samenroeper; ds. H. van den Heuvel, rapporteur; ds. P. den Butter, J. Munneke.
28. **commissie van bijstand classis Rotterdam:**
ds. J. Westerink, samenroeper; ds. D. Quant, rapporteur; drs. J.C.L. Starreveld; L. den Butter.
29. **commissie voor de uitvoeringsregeling Studiefonds:**
drs. W.J. Quist; drs. H. Schuurhuis, R.A.; P. Verhoeven.
30. **adviescommissie ad art. 13 K.O.:**
drs. J.C.L. Starreveld, samenroeper; leden aan te wijzen door: Deputaten financieel beheer Theologische Universiteit; deputaten Onderlinge Bijstand en Advies; deputaten Emeriti-kas; deputaten Financiële Zaken.

Artikel 258

Ingekomen stukken

De praeses maakt melding van een paar ingekomen stukken die een sterk persoonlijk karakter hebben en stelt voor dat het moderamen die zal behandelen. De synode gaat hiermee akkoord.

Artikel 259

Artikel 43 K.O.

De praeses kan met dankbaarheid constateren, dat art. 43 K.O. op niemand behoeft te worden toegepast.

Artikel 260

Slotwoorden

De praeses zegt, dat hij erg tegen de taak waartoe hij geroepen werd heeft opgezien. De Heere heeft echter kracht gegeven. Hij dankt de synodeleden voor het feit, dat zij zich gewillig onder zijn leiding hebben gesteld. Hij dankt de mede-moderamenleden voor de goede samenwerking. Hij dankt de preadviseurs voor hun gewaardeerde adviezen.

De assessor dankt de praeses hartelijk voor zijn goede leiding. De Heere heeft bekwaamheid gegeven.

Namens de preadviseurs spreekt de rector, prof. dr. W.H. Velema, woorden van dank voor de plaats die de preadviseurs in de synode hebben mogen ontvangen. Ook hij dankt de praeses voor zijn leiding, die vriendelijk, vastberaden, rechtvaardig en verdraagzaam was.

Tenslotte wijst de praeses op het feit, dat we ondanks alles in 1992 toch nog Christelijke Gereformeerde Kerken mogen zijn. Toch nog! Deze twee woorden hebben betekenis in onze kerken.

In ons kerkelijk zegel staan de woorden: En toch niet verteerd! En toch...! Ondanks de heiligheid Gods en ondanks het feit dat de braamstruik slechts brandhout is! Zo is het geheim van de kerk in de wereld. Toch niet verteerd. Dankzij het feit, dat Christus Zich in haar plaats in het gericht heeft geplaatst.

In 1892 werd gezegd: Nog niet! Men zei dat om verschillende redenen. Een van die redenen was gelegen in de prediking van vrije genade. Die prediking heeft zijn kracht betoond aan het eind van de negentiende eeuw net zo wel als in de zestiende eeuw. Moge die prediking dat blijven doen ook aan het eind van de twintigste eeuw.

Artikel 261

Sluiting

De praeses leest Hebr. 12: 18-29, waarna staande wordt gezongen Psalm 69: 14. Daarna gaat de praeses voor in dank- en smeekgebed. Tenslotte verklaart hij de generale synode A.D. 1992 voor gesloten.

Het moderamen van de synode:

ds. J. Westerink, praeses

ds. M.C. Tanis, assessor

ds. P. den Butter, scribe I

drs. J.C.L. Starreveld, scribe II

BULAGE 1
Art. 24

RAPPORT VAN HET MODERAMEN VAN DE SYNODE 1989

Het moderamen van de synode 1989 heeft de eer uw vergadering het volgende te rapporteren.

1. Besluitenboekje

Overeenkomstig het bepaalde in art. 50 sub 10 K.O. werden de kerkeraden en andere kerkelijke vergaderingen in januari 1990 in kennis gesteld met diverse genomen besluiten. Nieuwe en gewijzigde instructies van deputaatschappen werden ook opgenomen. Een overdruk van het Besluitenboekje werd opgenomen als nummer van het blad voor onze ambtsdragers 'Ambtelijk Contact' zodat iedere ambtsdrager kennis kon nemen van de besluiten der synode. Voor de bereidheid van de redactie van 'Ambtelijk Contact' en de samenwerking zijn we hartelijk dankbaar.

2. Acta generale synode 1989

In de tweede helft van 1991 konden de Acta verschijnen na vaststelling door het oud-moderamen met advies van de preadviseurs.

De Acta van de buitengewone generale synode op dinsdag 21 juni 1988 werden bij de gedrukte Acta 1989 opgenomen.

Het drukken en uitgeven was in overleg met de quaestor toevertrouwd aan drukkerij en uitgeverij Buijten en Schipperheijn b.v. te Amsterdam, die de gunstigste offerte had uitgebracht.

De samenwerking met de drukker, met name dhr. G. Sneepl die de werkzaamheden aan de Acta verrichtte, is voortreffelijk geweest.

De uitvoering mag onze inziens geslaagd genoemd worden.

De Acta verschenen in een oplage van 500 exemplaren waarvan ongeveer 300 verzonden werden aan de kerken, afgevaardigden en enkele andere belanghebbenden. Ook aan kerken in binnen- en buitenland waarmee een of andere vorm van relatie bestaat werd een exemplaar verzonden volgens opgave van de secretaris van deputaten eenheid en correspondentie.

3. Samenwerking met het Kerkelijk Administratief Bureau

Met dankbaarheid maken we melding van de goede samenwerking met het Kerkelijk Administratief Bureau. In voorkomende gevallen bewees dat goede diensten o.a. in de verzending van het Besluitenboekje en als besteladres voor exemplaren van de Acta.

4. Uitvoering besluiten synode 1989

Aan het moderamen waren o.a. twee opdrachten toevertrouwd door de synode.

1. Het opstellen van een schrijven aan de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken en aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt).
2. Het overdragen van de comite-acta 1956-1988 door de scriba aan het archief van de synode. Aan beide opdrachten is voldaan.

5. Correspondentie

De meeste correspondentie had betrekking op de uitvoering van de door de synode genomen besluiten door verschillende deputaatschappen waarbij een verduidelijking of precisering gevraagd en gegeven werd, schriftelijk of mondeling.

De secretaris-generaal van de Reformed Ecumenical Council/Gereformeerde Oecumenische Raad, dr. R.L. van Houten, bevestigde de ontvangst van het besluit tot uittreding uit de REC en deelde ons mee de teleurstelling van het Interim Committee over dit besluit. Dankbaarheid werd uitgesproken voor het onbekrompen vervullen van onze financiële verplichtingen aan de REC.

Naar aanleiding van een brief van een afgevaardigde ter synode aan het oud-moderamen zou te overwegen zijn om een volledige lijst van voordrachten tot benoeringen die door deputaatschappen aan de synode gedaan worden, aan de leden van de synode ter beschikking te stellen.

Met de kerk van Apeldoorn-C, roepende kerk voor de aanstaande generale synode, werd overleg gepleegd ten aanzien van tijd en plaats van samenkomen van de synode.

6. Voorstel

Het oud-moderamen stelt uw vergadering voor zijn handelingen goed te keuren.

M.C. Tanis, praeses
J.C.L. Stamevold, scriba I

BULAGE 2
Art. 25

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE VERTEGENWOORDIGING VAN DE KERKEN

Deputaten Vertegenwoordiging bieden uw vergadering het volgende rapport aan.

1. Ingekomen stukken

1. Toestemming werd verleend - op hun verzoek - aan de Hervormde Gemeente Kerkenveld-Atveer en uit-

geverij Kok om in publicaties gebruik te maken van de tekst van de belijdenisgeschriften en de liturgische formulieren, terwijl van uitgeverij Buijten en Schipperheijn b.v. een present-exemplaar werd ontvangen van een uitgave met deze teksten voor de Ned. Ger. Kerk van Zaandam.

2. Verzoek van het Nederlands Bijbelgenootschap om ons standpunt kenbaar te maken ten aanzien van de intentie om te komen tot een nieuwe bijbelvertaling voor kerkelijk gebruik. Dit verzoek is gericht aan de synode, deputaten geven dit verzoek aan uw vergadering door.
3. Verslagen van de gezamenlijke vergaderingen van de generale synoden van de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland op 29-11-1989 en 14-02-1990 werden voor kennisgeving aangenomen.
4. Vereniging Buma/Stichting Stemra richt zich tot uw vergadering met verzoek tot overeenstemming te komen inzake samenwerking met het oog op financiële bijdragen voor componisten, tekstdichters en muziekuitgevers. Alleen gemeentezang en instrumentale begeleiding daarvan tijdens de eredienst zijn vrijgesteld van auteursrechtelijke toestemming. Ook dit verzoek geven we aan uw vergadering door.
5. Van het Inkerkelijk Contact in Overheidszaken werden in oktober 1991 een aantal brochures toegezonden getiteld 'Kerken, overheid en zondag(srust)'. Uit onze kerken werd meegewerkt aan deze brochure door prof. dr. W.H. Velema. Deze exemplaren werden aan de roepende kerk gezonden ter kennisgeving.

2. Vertegenwoordigingen

Op uitnodiging van Hare Majesteit de Koningin vertegenwoordigde de voorzitter de kerken op de nieuwjaarsreceptie tekenen jaren gehouden in het paleis te Amsterdam.

Het comité ter voorbereiding van de gebedsamenkomst ter gelegenheid van het parlementaire jaar 1990-1991 nodigde uit tot bijwoning van de bijeenkomst aan het begin van het parlementaire jaar. Een van de Haagse predikanten is daar namens de kerken aanwezig.

Ds. J. Westerink vertegenwoordigde deputaten in Sliedrecht en Nunspeet bij het uitreken van de onderscheiding van ridder in de orde van Oranje Nassau resp. aan de voorzitter in 1990 en aan de quaestor br. D. Lokhorst in 1992.

3. Varia

Diverse andere ingekomen stukken zoals uitnodigingen voor bijeenkomsten zonder kerkelijk karakter, nieuwsbrieven en mededelingen van organisaties werden voor kennisgeving aangenomen.

4. Voorstel

Deputaten stellen uw vergadering voor:

1. hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O., opdat zij de kerken kunnen vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

M.C. Tanis, voorzitter
J.C.L. Stamevold, secretaris

BULAGE 3
Art. 28

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR HET JAARBOEK

Het voor u liggende rapport van deputaten voor het Jaarboek bevat de volgende onderdelen:

1. Samenstelling van het deputaatschap
2. Vergaderingen
3. Werkzaamheden
- 3.1 Algemeen
- 3.2 Jaarboek 1990
- 3.3 Jaarboek 1991
- 3.4 Jaarboek 1992
4. Voorstellen

1. Samenstelling van het deputaatschap

De generale synode van 1989 benoemde in het deputaatschap de di. H. van der Schaaf, J.C.L. Stamevold en H.J.Th. Velema en tot algemeen secundus R.W.J. Soeters. Deputaten behoefden op laatstgenoemde geen beroep te doen.

2. Vergaderingen

Het deputaatschap vergaderde in deze verslagperiode zeven maal, eenmaal in het voorjaar en eenmaal in het najaar van ieder jaar, terwijl in de zomer van 1991 een extra vergadering gehouden werd in verband met het bijzondere karakter van het jaarboek voor 1992 - zie 3.4.

De vergaderingen in het najaar hebben als inhoud het vaststellen van de lijnen voor de uitgave van het volgende Jaarboek, terwijl de vergaderingen in het voorjaar bijna geheel in beslag genomen worden door het laatste correctiewerk.

De vergadering op 12 november 1989 stond in het teken van de wisseling van de wacht. Op een hartelijke manier werd afscheid genomen van de di. M. Drayer en J.H. Velema, die gedurende 24 jaren met accuratesse en liefde gewerkt hebben in het deputaatschap.

In de vergadering werd verder besloten, dat de deputaat met de meeste dienstjaren, H. van der Schaaf, verder als voorzitter zou functioneren en dat de nieuwe deputaat, H.J.Th. Velema, het secretariaat op zich zou

nemen.

Tussen deputaten en uitgeverij Buijten & Schipperheijn bestaat een goede samenwerking. Bij genoemde uitgeverij kwam dhr. A. Boertien in dienst, lid van de kerk van Almere; aan hem werd de zorg voor de uitgave van het Jaarboek toevertrouwd. Sinds 21 maart 1991 neemt hij deel aan de vergaderingen van de redactie. Wat betreft de verkoopcijfers van het Jaarboek: in 1989 werden 6472 exemplaren verkocht; in 1990: 6467 en in 1991: 6322.

Voor de daaraan verbonden baten verwijzen deputaten u naar het rapport van deputaten Financiële Zaken.

3. Werkzaamheden

3.1. Algemeen

Deputaten hebben gestreefd naar zo correct mogelijke uitgaven van het Jaarboek. Helaas is in 1991 het één en ander misgegaan, zodat correcties, die wel door deputaten aangebracht waren, niet doorgevoerd werden. Technische storingen op de drukkerij en het nog niet ingewerkt zijn van dhr. Boertien waren daar debet aan.

Verschillende vernieuwingen werden aangebracht - zie de volgende paragrafen.

3.2. Jaarboek 1990

In het Jaarboek 1990 werd in gevolge de wens van de generale synode 1989 de vermelding 'onder deze kerk ressorteren leden uit ...' weer opgenomen. De inhoud van de vermelding komt uiteraard voor verantwoordelijkheid van de kerken, die de gegevens verstrekken.

Ds. P. den Butter schreef een artikel 'Onze oecumenische relaties', terwijl ds. M. Visch, godsdienst- en jeugsocioloog en lid van de kerk te Zwolle, impressies en beschouwingen gaf vanuit het jeugdonderzoek in de kerk van Zwolle onder de titel 'Wie de toekomst heeft heeft de jeugd'.

3.3. Jaarboek 1991

In het Jaarboek 1991 werd op verzoek van het bestuur van de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn voor het eerst een lijst opgenomen met de namen en adressen van de correspondenten van 'Ons Kinderthuis'.

In het 'Ten geleide' van dat Jaarboek werd de lijst van de redactie ten aanzien van het vermelden van postbusnummers nog eens herhaald: in registers van kerken met hun scribae, adressen van diakonieën en in het register van predikanten worden, voor zover dat van toepassing is, postbusnummers vermeld; bij de plaatselijke kerken het huisadres.

Met betrekking tot de talrijke wijzigingen, die wekelijks in 'De Wakker' verschijnen, werd met de redactie ervan afgesproken, dat de correcties en wijzigingen voortaan gemeld dienen te worden aan de redactie-secretaris van het Jaarboek. Dit beleid voldoet én de redactie van 'De Wakker' én die van het Jaarboek heel goed.

De artikelen in het Jaarboek 1991 werden geleverd door dr. W.H. Veloma over 'Godsgemis en Godevaring' en door ds. W. van Hoest over 'Zending in het licht van Jezus' wederkomst'.

3.4. Jaarboek 1992

De redactie is zich bewust geweest van het feit, dat het Jaarboek in 1992 een bijzonder karakter moest dragen. Op de volgende manier is getracht daar inhoud aan te geven:

- Het oud-redactie-lid, ds. M. Drayer, verzorgde een viertal overzichten; zo ontstonden: Lijsten van: Opgeheven Christelijke Gereformeerde Kerken; Predikanten, die de Kerken een tijdlang gediend hebben; Predikanten, die vertrokken naar Kerken, waarmee correspondentie wordt onderhouden; Voorgangers, die de Kerken dienden naar art. 3 K.O.
- Br. K. Wiersma te Dokkum, secundus-deputaat Onderlinge Bijstand en Advies, stelde een artikel samen over de bouwstijlen van Christelijke Gereformeerde Kerkgebouwen in de afgelopen honderd jaren.
- Redactie-lid ds. J.C.L. Starreveld ging de motieven van ons christelijk-gereformeerd-zijn na, zoals daar over geschreven is sinds 1892.
- De redactie-secretaris maakte een inhoudsopgave van de artikelen, die in de Jaarboekjes en Jaarboeken gestaan hebben.

Ook in dit jaar zijn enkele vernieuwingen doorgevoerd, die alle het gevolg zijn van suggesties, die door de gebruikers van het Jaarboek de redactie aan de hand gedaan werden:

- Bij de plaatselijke kerken wordt nu ook de naam van de kosten(es) vermeld.
- Bij het Deputaatschap Geestelijke Verzorging van de Militairen is een lijst met plaatselijke correspondenten opgenomen.
- Bij de Adressen van Verenigingen van de plaatselijke kerken worden nu de leeftijdsgrenzen vermeld van de Jeugdclubs en -verenigingen.

In het 'Ten geleide' sprak de redactie de wens uit, dat het Jaarboek 1992 de geschiedenis in zal gaan als een soort naslagwerk, waarin een aantal gegevens uit de afgelopen honderd jaren samengebracht is.

4. Voorstellen

Deputaten doen uw vergadering de volgende voorstellen:

1. het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

H. van der Schaaf, voorzitter,
H.J.Th. Veloma, secretaris

BILAGE 4

Art. 29

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE UITGAVE VAN DE KERKORDE

De deputaten voor de uitgave van de Kerkorde kunnen u het volgende rapporteren:

1.

De Drukkerij en uitgeverijmaatschappij v.h. Buijten & Schipperheijn te Amsterdam deelde uw deputaten mee, dat er van de in 1984 verschenen editie van de kerkorde vanaf het begin van dit jaar geen exemplaren meer in voorraad zijn.

2.

Om uitvoering te kunnen geven aan het in de Acta 1989, art. 24 onder sub 2 genoemde besluit, meenden deputaten te moeten beschikken over de volledige tekst van de laatste Acta. Door allerlei omstandigheden verschenen deze Acta echter niet eerder dan december 1991.

3.

Het leek de deputaten om genoemde redenen en na overleg met bovengenoemde drukkerij en uitgeverijmaatschappij niet langer wenselijk om een apart supplement aan de editie van 1984 toe te voegen. Eerder ware opnieuw de mogelijkheid te overwegen om zo spoedig mogelijk na uw vergadering tot een nieuwe uitgave te komen.

4. Deputaten stellen u voor:

4.1.

Opnieuw deputaten voor de uitgave van de Kerkorde te benoemen.

4.2.

Deze deputaten te machtigen om een nieuwe uitgave van de Kerkorde te verzorgen, waarin ook de wijzigingen, c.q. aanvullingen van de laatste drie synoden verwerkt zijn.

4.3.

Aan de scribae synodi op te dragen deze deputaten zo spoedig mogelijk na de sluiting van de synode mededeeling te doen inzake de wijzigingen en aanvullingen, waartoe uw vergadering eventueel besluit.

W. van 1 Spijker, voorzitter
R.W.J. Soeters, secretaris
J.C.L. Starreveld

BILAGE 5

Art. 34, 35, 38, 39, 41, 60, 63, 95, 169, 204, 212, 252, 253

RAPPORT VAN HET CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT

Het curatorium biedt u het volgende rapport aan:

1. Samenstelling van het curatorium

In het curatorium hebben thans zitting: namens de P.S. van het Noorden ds. J. Brons en ds. J. Plantinga; hun secundi zijn respectievelijk ds. R. Hol en ds. A. van der Veer;

namens de P.S. van het Oosten ds. M. Vlietstra en ds. J. Westerink; hun secundi zijn respectievelijk ds. R. van Beek en ds. J. van Amstel;

namens de P.S. van het Westen ds. J. van Dijken en dr. G.C. den Hertog; hun secundi zijn respectievelijk ds. W.J. Quist en ds. T.M. Hofman;

namens de P.S. van het Zuiden ds. A. van Heteren en ds. H. van der Schaaf; hun secundi zijn respectievelijk ds. A. Baars en ds. J.P. Bolten.

Namens de generale synode hebben zitting ds. B. Bijleveld als secretaris en ds. J. Brons als secundus-secretaris, die beiden aftredend zijn.

Voorstellen inzake benoeringen zullen u ter vergadering worden aangeboden.

Het moderamen van het curatorium wordt thans gevormd door ds. J. Brons, president-curator; ds. J. van Dijken, assessor; ds. B. Bijleveld, secretaris.

De secundus-curator ds. T.M. Hofman is door een ernstige ziekte uitgeschakeld geweest. Het beroep van de gemeente Rijnsburg was aangenomen, maar de bevestiging en intrede konden niet doorgaan. Velen hebben meegedeeld en het is als een gebedsverhooring ervaren dat op 24 januari 1992 de verbintenis tussen Rijnsburg en haar beroepen predikant in de weg van bevestiging en intrede kon worden geëffectueerd.

Van curatoren kan voorts worden vermeld dat tijdens de verslagperiode de volgende broeders hun 25-jarig ambtsjubileum mochten vieren: ds. J. Plantinga (1989), ds. J. van Amstel (1990), ds. A. van der Veer (1991).

terwijl ds. B. Bijveld zijn 40-jarig ambtsjubileum mocht vieren (1991).

2. Hoogleraren

De Heere schonk aan de hoogleraren dr. J. van Genderen, dr. W. van 't Spijker, dr. W.H. Velema en dr. J. de Vuyst de kracht om de hun toevertrouwde taak te volbrengen.

Wel moet vermeld worden dat de hoogleraren dr. W.H. Velema en dr. J. de Vuyst door ziekte enige tijd uitgeschakeld waren. Dat zij thans hun werk weer mogen verrichten mag gezien worden als een verhoging op het gebied van velen.

Ieder jaar wordt door de hoogleraren verslag gedaan van de werkzaamheden gedurende het cursusjaar. Prof. dr. B.J. Oosterhoff bezocht de vergaderingen van het curatorium regelmatig. Hij mocht op 21 februari 1990 de leeftijd van 75 jaar bereiken. Hieraan is gepaste aandacht gegeven. Van zijn hand verscheen in 1990 het eerste deel van een commentaar op Jeremia.

Prof. dr. W. van 't Spijker mocht op 5 november 1990 zijn 40-jarig ambtsjubileum als dienaar des Woords vieren. In verband hiermee is hem op deze dag een receptie aangeboden. Prof. dr. W. van 't Spijker werd benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw. Het curatorium is dankbaar dat de arbeid van prof. dr. W. van 't Spijker ook op deze wijze erkenning heeft gevonden.

Prof. dr. W.H. Velema mocht op 22 september 1991 gedenken dat hij 25 jaar geleden zijn arbeid als hoogleraar aan de Theologische Hogeschool begon. Op 23 september 1991 waren zeer velen in Apeldoorn aanwezig tijdens de viering van het jubileum en de receptie. Ter gelegenheid van dit zilveren jubileum is aan prof. dr. W.H. Velema de bundel aangeboden 'Ten dienste van het Woord'.

Prof. dr. B.J. Oosterhoff mocht op 16 november 1991 zijn 50-jarig ambtsjubileum als dienaar des Woords vieren.

Prof. dr. J. de Vuyst mocht op 4 november 1991 zijn 40-jarig ambtsjubileum als dienaar des Woords vieren. In verband met de ziekte van prof. dr. J. de Vuyst moest de receptie uitgesteld worden tot januari 1992. Op 16 januari 1992 is aan beide broeders een receptie aangeboden.

Ter gelegenheid van de 65ste verjaardag van prof. dr. W. van 't Spijker op 21 september 1991 verscheen 'Geest, Woord en Kerk', Opstellen over de geschiedenis van het gereformeerd protestantisme. Tevens verscheen 'Studia studiosorum', Een bundel kerkhistorische opstellen, aangeboden aan prof. dr. W. van 't Spijker door zijn doctoraalstudenten, doctorandi en promovendi, zoals zij verenigd zijn in het kerkhistorisch werkgemeenschap Apeldoorn.

D.V. 21 april 1992 wordt de verschijning van een nieuwe dogmatiek verwacht. Op het titelblad komt te staan: dr. J. van Genderen / dr. W.H. Velema, Beknopte Gereformeerde Dogmatiek, Uitgeverijmaatschappij J.H. Kok - Kampen 1992.

In verband met de ziekte van prof. dr. W.H. Velema, die in de cursus 1990/1991 rector zou zijn, stelde het college van hoogleraren voor dat prof. dr. W. van 't Spijker, rector tijdens de cursus 1989/1990, ook in de cursus 1990/1991 het rectoraat zou waarmaken. Het curatorium heeft met dit voorstel ingestemd.

Bij de officiële opening van de nieuwe cursus op 13 september 1991 droeg prof. dr. W. van 't Spijker het rectoraat over aan prof. dr. W.H. Velema met een rede over 'Bucers erfenis'.

3. Drs. H.G.L. Peels

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Groningen 1988, besloot 'drs. H.G.L. Peels opnieuw te doen benoemen door het curatorium tot wetenschappelijke hoofdmedewerker in de oudtestamentische vakken voor de periode van 3 jaar met dien verstande, dat hij ook de doctoraal-colleges (tot nu toe gegeven door prof. dr. B.J. Oosterhoff) voor zijn rekening neemt'.

In verband met de naamsverandering Theologische Hogeschool in Theologische Universiteit moest de titulatuur worden aangepast. Thans spreken we van universitair hoofddocent, universitaire docenten en overige docenten.

Drs. H.G.L. Peels mocht zijn arbeid als universitair hoofddocent voortzetten. Bij de kandidaatexamens is hij aanwezig als examinerende exegese O.T.

Binnenkort hoopt ds. H.G.L. Peels te promoveren. Als datum is vastgesteld D.V. 1 mei 1992. Deze promotie zal geschieden in de Barnabaskerk, terwijl de receptie in het universiteitsgebouw gehouden wordt.

4. Universitaire docenten

De generale synode 1989 besloot goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. J.C.L. Starreveld tot wetenschappelijke medewerker aan de Theologische Hogeschool en aan de herbenoeming van dr. T. Brien en drs. J.W. Maris tot wetenschappelijke medewerkers aan de Theologische Hogeschool.

Drs. J.W. Maris zal D.V. op 11 juni 1992 promoveren. Ieder jaar wordt door de universitaire docenten verslag gedaan van de werkzaamheden gedurende het cursusjaar.

Het curatorium besloot in de vergadering van 30 maart 1990, onder voorbehoud van de goedkeuring door de generale synode, drs. B.J. Dikken te benoemen tot wetenschappelijk medewerker (thans universitair docent) om colleges te geven in de missiologie en de godsdienstwetenschap.

De generale synode 1989 besloot goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van drs. W. Meijer tot docent aan de Theologische Hogeschool in een aantal oudtestamentische vakken.

Drs. W. Meijer heeft inmiddels (in 1992) de 65-jarige leeftijd bereikt.

Op 7 september 1990 besloot het curatorium de volgende brief te zenden aan het college van docenten: 'Het curatorium heeft in principe besloten de universitaire docenten of hoofddocenten niet opnieuw te benoemen, nadat zij de leeftijd van 65 jaar hebben bereikt, tenzij er voor het curatorium redenen zijn om ook na deze datum een beroep op de betrokkenen te doen voor medewerking voor een nieuw cursusjaar.'

Een afschrift van deze brief is aan de docenten persoonlijk verzonden. In het aanvullend rapport aan de generale synode 1989 heeft het curatorium gemeld:

'Het ziet er naar uit dat de lerarenopleiding in de doctoraalfase niet meer mogelijk is. De rector heeft aan het

curatorium meegedeeld dat in het college van hoogleraren de wens leeft om drs. L. van Dijk te behouden voor de Theologische Hogeschool.

Het curatorium ging ermee accoord dat het college van hoogleraren zich hierover nader zal bezinnen. Tijdens de vergadering van het curatorium d.d. 30 maart 1990 is een brief van drs. L. van Dijk besproken, waarin hij zijn betrekking aan de Theologische Universiteit opzegt. 'Door de landelijke ontwikkelingen bij de lerarenopleiding - die u naar ik aanneem genoegzaam bekend zijn - is het niet mogelijk de lerarenopleiding aan onze Theologische Universiteit voort te zetten'.

In een antwoordbrief is de dank van het curatorium voor de inzet van drs. L. van Dijk uitgesproken. De generale synode 1989 besloot goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van prof. dr. M. Boertien tot studiebegeleider voor het bijvak Judaïca. In de verslagperiode werden in dit vak geen colleges gegeven. Wel heeft prof. dr. M. Boertien enkele gesprekken gevoerd met studenten ter oriëntering in Judaïca als bijvak.

Prof. dr. M. Boertien mocht in 1990 zijn 40-jarig ambtsjubileum vieren.

Prof. dr. M. Boertien mocht in 1990 zijn 40-jarig ambtsjubileum vieren.

5. Overige docenten

Drs. G.J. Vrijmoeth begeleidde als docent in de klassieke talen de studenten die de vooropleiding Latijn en Grieks moesten volgen. Hij heeft thans zijn werk beëindigd.

Op 12 september 1991 is in de ontmoetingsruimte van het universiteitsgebouw afscheid genomen van drs. G.J. Vrijmoeth. Waardering werd uitgesproken voor zijn persoon en arbeid. Gedurende 13 jaren heeft hij zijn krachten gewijd aan de vooropleiding.

Thans volgen 3 studenten de vooropleiding in Kampen (Broederweg). Met Kampen is een regeling getroffen voor de tijd van 2 jaar. Hierna zal de zaak van de vooropleiding opreuw worden bezien.

Mevr. D.M. Knol-Schipper geeft als logopediste les aan de studenten in de laatste studiejaar. Zowel drs. Vrijmoeth als mevr. Knol zonden jaarlijks aan het curatorium een overzicht van hun werkzaamheden.

6. Onderwijs en onderzoek

Een delegatie van het curatorium woonde in wisselende samenstelling colleges van ieder der docenten bij en rapporteerde daarover aan het voltallige curatorium. In de rapporten over deze Schoolbezoeken wordt gewaagd van waardering voor de kwaliteit van het onderwijs.

In september 1989 werd één kandidaat beroepbaar gesteld, in februari 1990 werden drie kandidaten beroepbaar gesteld, in september 1990 vier kandidaten.

Groot was de ontroering in de kerken na het plotseling overlijden van br. A. Hibbel en zijn echtgenote zr. R. Hibbel-Tjerkatra op zondag 30 september 1990. Het was de begeerte van br. Hibbel om de Heere in het ambt te dienen. Toen hij op weg was naar de kansel, overkwam hem een ernstig auto-ongeluk. God, wiens weg is in het heiligdom, moge de achterblijvende troosten met Zijn nabijheid.

In februari 1991 is één kandidaat beroepbaar gesteld, evenals in september 1991 en in februari 1992.

Na gehouden admmissie-examen konden in het album studicoorum worden ingeschreven in 1989 vier personen, in 1990 acht personen, in 1991 vier personen.

Het gemiddeld aantal studenten in de cursussen 1989/1990, 1990/1991 en 1991/1992 bedroeg 94. Het aantal ingeschreven studenten bedroeg per 1 december 1991 70.

Hervan waren in de kandidaatfase ingeschreven 41, waarvan 11 via het admmissie-examen, en 30 volgens art. 16 van het Reglement, te weten 19 uit eigen kerken, 4 uit de Nederlands Gereformeerde Kerken, 2 uit de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), 3 uit de Gereformeerde Kerken, 1 uit de Nederlandse Hervormde Kerk, 1 uit de Gereformeerde Gemeenten.

Voor de doctoraal-opleiding stonden 27 personen ingeschreven, te weten 19 uit de Christelijke Gereformeerde Kerken, 3 uit de Nederlands Gereformeerde Kerken, 1 uit de Gereformeerde Kerken, 1 uit de Nederlandse Hervormde Kerk, 1 die bij zijn inschrijving behoorde tot de Oud-Gereformeerde Gemeenten in Nederland en 2 uit het buitenland die meeleven met de Christelijk Gereformeerde Kerken.

In verband met de promotie waren 2 predikanten uit de Christelijke Gereformeerde Kerken ingeschreven.

Het curatorium besloot dat de studenten die preekconsent ontvangen, één keer zullen voorgaan in de gemeente van de mentor, ledens kerkeraad die hiermee te maken krijgt, kan zelf een beslissing nemen ten aanzien van het tijdstip: of tijdens een eredienst op zondag of tijdens een samenkomst in de week. Er zal een preekbespreking georganiseerd worden. Daarna zal een rapport over de preek en de preekbespreking verzonden worden naar het college van hoogleraren. Het preekvoorstel moet gehouden worden in de periode tussen het verlenen van preekconsent en de beroepaanstelling.

In 1989 werden 3 doctorale examens afgelegd. Voor 1990 kunnen we u 5 doctorale examens melden. In 1991 werden 2 doctorale examens afgelegd. Tot nu toe worden in 1992 2 doctorale examens afgelegd, terwijl er voor de zomervakantie nog 2 doctorale examens verwacht worden.

De rechtstreekse dienst die de Theologische Universiteit aan de kerken mag verlenen, is de opleiding van aanstaande dienaren des Woords.

De hoogleraren nemen ook deel aan de bredere theologische bezinning in verschillende publicaties. In de reeks 'Apeldoornse Studies' verschenen o.m. officiële redevoeringen.

Als resultaat van onderzoek verschenen verder o.a.:

van prof. dr. J. van Genderen: een bijdrage aan de bundels *De Kerk* (1990) en *Ten dienste van het Woord* (1991). Hij schreef samen met prof. dr. W.H. Velema een *Beknopte Gereformeerde dogmatiek* (1992);

van prof. dr. W. van 't Spijker: 'Die Prädestination bei Hyperius' in: W. van 't Spijker (Hg.), *Calvin. Erbe und Auftrag. Festschrift für Wilhelm Neuser zum 65. Geburtstag*, 1991, 291-304; *De verzegeling met de Heilige Geest. Over verzegeling en zekerheid van het geloof*, 1991; *Geest, Woord en Kerk. Opstellen over de geschiedenis van het gereformeerd protestantisme* door dr. W. van 't Spijker, 1991;

van prof. dr. W.H. Velema: *Nieuw zicht op gereformeerde spiritualiteit*, 1990; *Oriëntatie in de christelijke ethiek*, 1990; medewerking aan een aantal bundels;

van prof. dr. J. de Vuyt: 'Erikale hermeneutische opmerkingen over apokalyptische stoffen' in: J. van Genderen e.a. (red.), Ten dienste van het Woord. Opstellen aangeboden aan prof. dr. W.H. Velema, 1991; van dr. T. Brien: *Leren in Jodendom en christendom. De plaats van Israël in de Catechetik*, 1990; *Oriëntatie in de liturgie*, 1992.

Een vollediger verslag van publicaties staat in het jaarlijkse verslag aan de Minister van Onderwijs en Wetenschappen over de jaren 1989, 1990 en 1991.

Er werden jaarlijks themadagen gehouden, die behalve voor de studie ook voor het onderlinge contact van docenten en studenten van de verschillende jaren van belang bleken te zijn.

Studiedagen werden gehouden voor oud-studenten van de Theologische Universiteit. Een groter aantal bezoekers zou gewenst zijn. Door de aanwezigen worden deze studiedagen gewaardeerd. Het zou te betreuren zijn, wanneer het college van hoogleraren zou moeten besluiten, gezien het geringe aantal deelnemers, de organisatie van deze studiedagen niet voort te zetten.

Op 23 april 1990 werd een terugkomdag georganiseerd voor predikanten die hun kandidaatsexamen in 1984 of 1985 hebben afgelegd.

Op 29 april 1991 was er een terugkomdag voor predikanten die in 1986, 1987 of 1988 zijn afgestudeerd. Deze dagen voldoen in een behoefte. Respectievelijk deden er 12 en 14 predikanten aan mee.

7. Schooldagen

De Schooldagen zijn bedoeld als hoogtepunten in het kerkelijk leven. Zo werd de Schooldag van 1990 in ons kerkelijk orgaan 'De Wekker' aldus getypeerd: 'Schooldag... familiedag'.

Terwijl het curatorium in het rapport van de generale synode Groningen 1989 moest melden: 'Helaas moet geconstateerd worden dat de belangstelling vanuit de kerken minder wordt', mag nu doorgegeven worden dat er geen verdere teruggang, maar wel een lichte stijging waargenomen wordt.

Voor 1992 is geen Schooldag gepland. Dit houdt verband met de landelijke kerkendag te Barneveld, d.v. 5 september 1992, naar aanleiding van de herdenking 1892.

Het curatorium bezint zich op de datum van de Schooldag. Moet er een andere datum gekozen worden? De eerste zaterdag in september blijkt voor velen bezwaarlijk te zijn.

8. Bibliotheek

De bibliothecaris, prof. dr. J. van Genderen, kan elk jaar in zijn verslag aan het curatorium gewagen van de activiteit van het Vrouwencomité 'B.T.U.'. Hier is een hartelijk meeleven uit de kerken te constateren.

In de periode 1 september 1988 tot 31 augustus 1989 werden 628 nieuwe titels ingeschreven, in de periode 1 september 1989 tot 31 december 1990 717 en in het jaar 1991 738 nieuwe titels. Sommige boeken werden uit schenkingen verkregen.

Er is een stijging van het aantal uitkeringen te constateren. De indruk bestaat dat steeds meer allerlei theologisch geïnteresseerden in de directe plaatselijke omgeving de weg naar de bibliotheek vinden. Met het oog op een betere toegankelijkheid van de daar te plaatsen werken kwam het tot een reorganisatie in de studiezaal. Terwille van een zorgvuldiger beheer zijn alle oude drukken, die her en der verspreid stonden, overgebracht naar de speciaal hiervoor bestemde bibliotheekruimte: de kluis.

9. Naamsverandering

De generale synode Groningen 1989 besloot de naam 'Theologische Hogeschool der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland' te wijzigen in 'Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland', aangezien 'Theologische Universiteit' de officiële aanduiding geworden is van een bijzondere instelling voor wetenschappelijk onderwijs in de theologie, en de naam 'Hogeschool' een andere inhoud heeft gekregen dan voorheen. Aan het curatorium werd opgedragen van de naamsverandering van de Theologische Hogeschool kennis te geven aan de Minister van Onderwijs en Wetenschappen en aan alle instanties die daarvoor in aanmerking komen.

Aan deze opdracht is voldaan.

10. Stageperiode

De generale synode Groningen 1989 besloot in verband met de praktische vorming van de studenten uitbreiding van de stageperiode tot 3 maanden te aanvaarden overeenkomstig de richtlijnen, aangegeven in het aanvullend rapport van het curatorium.

De in februari 1990 beroepbaar gestelde kandidaten vielen onder de nieuwe regeling.

Er verscheen een 'Informatie' met het oog op de stageperiode van hen die door het curatorium beroepbaar gesteld zijn in de 'Christelijke Gereformeerde Kerken'.

In de algemene regeling is sub 1 vermeld:

'Doel van de stageperiode is dat de kandidaat bekend en vertrouwd gemaakt wordt met al het werk dat een predikant in een gemeente heeft te doen.

Hij moet dat in de stageperiode doen:

- onder leiding van de predikant
- samen met de predikant erfvol een ouderling
- zonder de predikant.'

11. Pastorale zorg aan die kandidaten die geen beroep ontvingen

Bij de mededeling in 'De Wekker' over de beroepbaarstelling worden ook de namen vermeld van hen die eerder beroepbaarstelling ontvingen, maar tot hertoe geen beroep kregen.

Met hen die geen beroep ontvingen, vindt jaarlijks een gesprek plaats tijdens een vergadering van het curatorium.

Bovendien worden deze broeders thuis bezocht. De curator die als mentor is aangewezen brengt dan een pastoraal bezoek.

12. Opzet van de studie

Het is gebleken dat het huidige kandidaatsdiploma in de wetenschappelijke wereld geen officiële status meer heeft. Men spreekt hier en daar van doctoraal I en doctoraal II. Gegeven die situatie wordt gezocht naar een mogelijkheid om onze studie zo op te zetten dat deze met een verplicht doctoraal kan worden afgesloten. De besprekingen binnen het college van hoogleraren en het curatorium zijn nog niet afgerond. Het is de bedoeling van het curatorium om in een aanvullend rapport u een voorstel te doen over de opzet van de studie.

13. Financiën

Deputaten-financieel zullen u nader inlichten over de financiën. Er is een intensief en goed contact tussen die deputaatschap en het curatorium.

In de afzonderlijke vergaderingen van deputaten-financieel zijn het curatorium en de Universiteit vertegenwoordigd door de president-curator en de rector.

14. Ten besluite

Met ootmoedige dank aan de Heere mochten wij de voortgang van het werk melden. Dit werk behoren wij te verrichten in het licht van Christus' wederkomst.

De Heere gedenke met de leiding van de Heilige Geest ook uw vergadering.

Namens het curatorium:
J. Brons, president
B. Bijleveld, secretaris

AANVULLEND RAPPORT VAN HET CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT

Het curatorium biedt u het volgende aanvullend rapport aan:

1. Koninklijke Onderscheidingen

Op 29 april 1992 werden Koninklijke Onderscheidingen uitgereikt. Prof. dr. W.H. Velema werd benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw. Dr. B. Bijleveld werd benoemd tot ridder in de orde van Oranje Nassau.

2. Hoogleraren

Prof. dr. J. van Genderen, sinds 1954 hoogleraar (inauguratie 13 januari 1954) heeft per brief d.d. 11 juni 1992, aan het curatorium gericht, het volgende verzoek gedaan:

'De tijd is voor mij gekomen om te vragen, of u aan de Generale Synode van onze kerken wilt voorstellen, dat mij emeritaat verleend wordt. Het zal niet nodig zijn hiertoe veel loe te voegen. Gelet op mijn leeftijd zal u dit verzoek kunnen begrijpen. In uw vergadering kan wellicht over een datum van ingang van het emeritaat gesproken worden...'

Het curatorium neemt dit verzoek over en stelt u voor het gevraagde emeritaat te verlenen op de meest eervolle wijze. Met dankbaarheid mogen wij constateren dat de Heere prof. dr. J. van Genderen heeft gesterkt en bewaard om de hem toevertrouwde taak gedurende ruim 38 jaren te verrichten. Ter voorziening in de komende vacature zal u een voorstel door het curatorium gedaan worden.

Eveneens zal ten aanzien van de vacature prof. dr. B.J. Oosterhoff u een voorstel door het curatorium gedaan worden.

Prof. dr. W. van t Spijker wil graag ontheven worden van zijn leeropdracht in het vak Oecumenica. Ook in vroeger jaren is dit vak door een ander gegeven. Drs. B.J. Dikken is bereid gevonden dit vak (één semester per cursus) te geven.

een herstructurering van de studie in overweging te nemen.

- 2.1. Ons kandidaatsexamen is vrij zwaar. Het vraagt minstens 4½ jaar studie. Het resultaat doet nauwelijks onder voor wat elders met een doctoraal diploma wordt gehonoreerd. Alleen ontbreekt bij ons de specialisatie in het kader van het kandidaatsexamen.
- 2.2. Na de invoering van de tweefaasestructuur kent men elders alleen nog maar een doctoraal examen. Het kandidaatsdiploma is weggevalen. Wij houden het recht om dit diploma uit te reiken. De kerken kunnen genoeg nemen met dit diploma als voorwaarde voor het toelaten tot het ambt van predikant. Zij vragen dan echter een diploma dat elders niet meer bestaat.
- 2.3. In de stageperiode is er een maand tussen de eerste en de derde maand waarin de kandidaat in een gemeente onder begeleiding van een predikant praktische ervaring opdoet. Wij kunnen aan deze tweede maand meer inhoud geven door voor een aantal vakken praktisch-theologische literatuur ter bestudering op te geven.
- 2.4. De afsluiting van de studie met een doctoraalexamen betekent, dat op een langere studieduur ook een examen volgt dat een dienovereenkomstige waarde heeft. Daarmee vervalt tegelijk de ongelijkheid ten opzichte van studenten van elders. Tegen de achtergrond van deze vier punten is de mogelijkheid overwogen de studie met een verplicht doctoraalexamen af te (doen) sluiten. Voor de admissie studenten kan de stageperiode (en literatuurstudie) een verplicht bijvak worden. Een voordeel is dat de stage dan ook opgenomen wordt in de beoordeling van het doctoraalexamen.

3. Concretisering

- 3.1. De oorspronkelijke opzet van de kandidaatfase dient in principe gelijk te blijven. De studielast kan enigszins verminderd worden, zodat het examen praktisch altijd na 4½ jaar afgelegd kan worden. Ons kandidaatsexamen moet een goede basis blijven vormen voor een degelijk doctoraal met één hoofdvak en twee bijvakken. Een verlichting van het geheel van de studie tot en met het doctoraal is niet zozeer in het kandidaat- als wel in het doctoraalprogramma te zoeken.
- 3.2. Het ligt in het voornemen van het college van hoogleraren om de scriptie voor een bijvak, die nu bij het doctoraalexamen behoort, te laten vervallen. Voor de admissie studenten kan meer ruimte gemaakt worden voor praktische vorming door hun verplichte stage uit te bouwen tot een bijvak. Dat bijvak en die periode zijn verder te vullen met de bestudering van literatuur.
- 3.3. De normale duur van de theologische studie - vanaf het begin van de propaedeutische fase tot aan het doctoraalexamen - is op 6 jaar te stellen, tenzij er vanwege deficiënties voor Grieks en/of Latijn één of twee jaren aan toe te voegen zijn.
- 3.4. De voorgestelde nieuwe structuur doet de vraag opkomen naar de verantwoordelijkheid van het curatorium. Er moet van uitgegaan worden, dat het curatorium verantwoordelijkheid draagt voor de studie van de admissie studenten in haar totaliteit. Daarom moeten de curatoren tweemaal bij het toetsen van de resultaten betrokken worden: de eerste keer na 4½ jaar bij wat we D I noemen (ongeveer gelijk aan het huidige kandidaatsexamen) en de tweede keer bij het afleggen van het doctoraalexamen (= D II).
- 3.5. Wanneer de studie na het propaedeutisch examen één geheel vormt, moet aan het einde één diploma uitgereikt worden. Na D I zou ieder die dat wenst een getuigschrift kunnen ontvangen met de vermelding van de examenvakken.
- 3.6. Gezien de relatie van D I tot het classicaal examen moet het curatorium voltallig bij de uitslag van dat examen worden betrokken. Bij D II zou volstaan kunnen worden met een commissie uit het curatorium.
- 3.7. De beslissing over de beroepbaarstelling valt, nadat D II is afgelegd. Bij die beslissing worden zowel de preken als de beoordeling van de stage betrokken. Deze beslissing wordt door het voltallige curatorium genomen.
- 3.8. Het aanvragen van preekconsent kan plaatsvinden rond het afleggen van D I. Nu is dat meestal een half jaar eerder.
- 3.9. Terwijl het geldende reglement voor de doctoraalstudie niet uitsluit, dat één bijvak elders bestuurd wordt, lijkt het thans wenselijk dat te beperken tot die gevallen waarin het desbetreffende vak niet aan onze Universiteit gegeven wordt. De regeling voor de doctorale studie zou op dit punt herzien moeten worden.
- 3.10. Aanvaarding van het voorstel tot herstructurering van de studie zal leiden tot verschillende wijzigingen in het Reglement voor de Theologische Universiteit.

4. Ingangsdatum

- 4.1. Gezien het feit dat in september 1993 de studenten die dan in hun vijfde jaar zijn, eigenlijk aan het afstuderen zijn, stelt het curatorium voor, dat het verplichte doctoraal begint bij de studenten die dan hun vierde jaar ingaan. Voor deze studenten en voor hen die dan hun derde jaar ingaan, zal een overgangsregeling getroffen moeten worden.
- 4.2. Voor hen die nu al in de doctoraalfase zijn, zal in zoverre een overgangsregeling gelden, dat de verlichting van het program die een herstructurering met zich meebrengt, voor hen van direct belang kan zijn.

5. Toelating tot de studie

In verband met een voorstel van het college van hoogleraren besloot het curatorium in de vergadering van 24 juni 1992 de generale synode voor te stellen:

- a. tot de studie (ook) toe te laten hen die een diploma Agrarische Hogeschool, Pedagogische Academie, Sociale Academie of Technische Hogeschool hebben.

Hiermee wordt de toelating ook van artikel 16 studenten veruimd.

- b. De synode machtiging te vragen om na te gaan in hoeverre het mogelijk is studenten met een HBO-opleiding theologie (na aan eventuele aanvullende eisen te hebben voldaan) tot de doctorale studie theologie toe te laten. Een beslissing hierover zal dan door het college ter goedkeuring voorgelegd worden aan de curatoren.

6. Overwegingen rond de beroepbaarstelling

Het curatorium besprak in de vergadering van 22 juni 1992 een nota 'Enkele overwegingen rond de beroepbaarstelling'.

In deze bespreking werd opgemerkt: Wij moeten beseffen dat er een moment komt dat beroepbaarstelling niet langer gehandhaafd kan worden. De beroepbaarstelling moet overgenomen worden door de kerken.

Als resultaat van deze bespreking besloot het curatorium u voor te stellen artikel 4 K.O. sub 2 aldus te wijzigen:

De synode besluit, dat, wanneer de kandidaat binnen een jaar geen beroep heeft ontvangen of in overweging heeft genomen, hij zich opnieuw met het curatorium in verbinding moet stellen, ten einde de verlenging van zijn beroepbaar verklaard zijn en het preekconsent te verkrijgen, hetgeen telkens opnieuw voor een jaar kan worden verlengd, zulke ter beoordeling van het curatorium, met dien verstande dat de beroepbaarstelling in de regel niet langer dan in totaal vijf jaar gehandhaafd blijft.

Het is de bedoeling dat de genoemde termijn van vijf jaar van kracht is vanaf het moment van het besluit van de generale synode.

7. Voorstellen

Het curatorium stelt u het volgende voor:

1. aan prof. dr. J. van Genderen op de meest eervolle wijze emeritaat te verlenen;
2. een besluit te nemen in betrekking tot de opvolging van prof. dr. B.J. Oosterhoff, waarvoor u een voorstel door het curatorium zal worden aangeboden;
3. een besluit te nemen in betrekking tot de opvolging van prof. dr. J. van Genderen, waarvoor u een voorstel door het curatorium zal worden aangeboden;
4. goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van dr. T. Brienen, dr. J.W. Mars en drs. J.C.L. Starreveld tot universitaire docenten aan de Theologische Universiteit;
5. goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van drs. W. Meijer tot universitair docent aan de Theologische Universiteit in een aantal oudtestamentele vakken voor de cursus 1992/1993, onder nadere bepaling van de vakken waarin hij in het tweede semester zal doceren;
6. goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van prof. dr. M. Boertien tot studiebegeleider voor het bijvak Judaica voor de cursus 1992/1993;
7. goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. B.J. Dikken tot universitair docent om colleges te geven in de missiologie, de godsdienwetenschap en Oecumenica;
8. goedkeuring te hechten aan de herstructurering van de studie overeenkomstig het voorstel van het curatorium;
9. artikel 15 en artikel 16 van het Reglement voor de Theologische Universiteit te wijzigen:
- artikel 15: 'Aan de Theologische Universiteit is een voorbereidende opleiding tot de propaedeutische studie verbonden, die eveneens onder toezicht van het curatorium staat. Tot deze opleiding worden studenten toegelaten die op grond van artikel 12 of artikel 16 worden ingeschreven, als zij in het bezit zijn van een eindexamen van het VWO, de Agrarische Hogeschool, de Pedagogische Academie, de Sociale Academie of de Technische Hogeschool';
- artikel 16: In de tweede alinea kan de zinsrede die begint met 'evenals' vervallen;
10. het curatorium machtiging te verlenen om na te gaan in hoeverre het mogelijk is studenten met een HBO-opleiding theologie (na aan eventuele aanvullende eisen te hebben voldaan) tot de doctorale studie toe te laten. Een beslissing hierover zal dan door het college van hoogleraren ter goedkeuring voorgelegd worden aan de curatoren;
11. te besluiten artikel 4 K.O. sub 2 aldus te wijzigen: 'De synode besluit, dat, wanneer de kandidaat binnen een jaar geen beroep heeft ontvangen of in overweging heeft genomen, hij zich opnieuw met het curatorium in verbinding moet stellen, ten einde de verlenging van zijn beroepbaar verklaard zijn en het preekconsent te verkrijgen, hetgeen telkens opnieuw voor een jaar kan worden verlengd, zulke ter beoordeling van het curatorium, met dien verstande dat de beroepbaarstelling in de regel niet langer dan in totaal vijf jaar gehandhaafd blijft.';
12. een secretaris en een secundus-secretaris te benoemen.

Namens het curatorium:
J. van Dijken, h.t. president
B. Bijleveld, h.t. secretaris

BILAGE 6
Art. 34, 35, 36, 39, 169, 204, 212, 252, 253

RAPPORT 1 VAN COMMISSIE I INZAKE CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT

Uit het rapport van het curatorium van de Theologische Universiteit heeft uw commissie met vreugde en dankbaarheid geconcludeerd, dat het werk aan onze universiteit in de tijd tussen de vorige en deze synode goede voortgang heeft gehad en dat allen, die bij dat werk direct betrokken waren, van de Heere God

gezondheid en kracht ontvangen om aan de opleiding en vorming van toekomstige Dienaren des Woords en van de overige studenten, hun bijdrage te leveren. De dankbaarheid wordt nog versterkt, als in aanmerking wordt genomen dat de ontwikkelingen in het hoger onderwijs en de gewijzigde status van de opleiding in Apeldoorn, veel overleg en bezinning noodzakelijk maakten om in niveau en inrichting van het onderwijs aan de daarvoor algemeen geldende regels te beantwoorden, met volledig behoud van de identiteit die de opleiding tot Dienaar des Woords in onze kerken door de jaren heeft gehad. De indruk van de commissie is dat van het laatste zeker sprake mag zijn.

Het rapport bevat heel wat informatie over de opleiding op zichzelf en over de functionarissen die daarin aandeel hebben. De commissie nam opnieuw met vreugde kennis van heuglijke feiten die in de kring van hoogleraren en curatoren mochten worden gevierd en deelt in de zorg van hen in wier leven tegenslag kwam.

Elk rapport dat in uw vergadering dient, kent naar omvang en inhoud zijn beperkingen. Zo ook dit rapport. De commissie trof veel goede informatie aan, heel bijzonder in het aanvullende rapport waarin ruim aandacht wordt gegeven aan de herstructurering van het onderwijs, maar zij hield na lezing en bespreking enkele vragen over die naar haar oordeel substantiële aspecten van de opleiding raken. Voor een gedachtenwisseling daarover bleek de president-curator, ds. J. van Dijken, graag beschikbaar te zijn. Daarbij is aan de volgende punten aandacht gegeven.

1. Praktisch-geestelijke toerusting van de admissie studenten

Meer informatie hierover naar uw vergadering - en misschien ook wel naar de kerken toe - is belangrijk. De kwaliteit van de wetenschappelijke vorming van toekomstige Dienaren des Woords is van groot belang en binnen de commissie bestaat daarover geen twijfel, maar minstens zo belangrijk is de praktisch-geestelijke vorming van de studenten, waarbij te denken is aan persoonlijke gesprekken over zaken van geloof en leven, over vragen die aspecten van het persoonlijke geloofsleven raken en aan de wijze waarop daarmee in prediking en pastoraat te zijner tijd moet worden omgegaan. Binnen de commissie leeft de gedachte, dat dit onder de zegen van God zou moeten kunnen bijdragen aan een grotere geestelijke gelijkgerichtheid onder een en grotere geestelijke herkenbaarheid van kandidaten over de volle breedte van de kerken, die zij gaan dienen. Voor de goede orde zij opgemerkt dat met geestelijke gelijkgerichtheid geen uitbanning van bijbels-legitieme verscheidenheid wordt bedoeld. De commissie heeft hier het oog op de samenhang tussen het wetenschappelijk kennen en de persoonlijke beleving van de geloofsgeheimen, waarmee admissie studenten straks in prediking en pastoraat moeten omgaan.

In de opleiding - aldus de president-curator - wordt aan de praktisch-geestelijke vorming van de studenten zeker aandacht gegeven. Het speelt door alle vakken heen en er is zeker ook sprake van persoonlijke begeleiding, waartoe vooral de preekbespreking goede gelegenheid biedt. Er wordt gewezen op de noodzaak van onderscheidenlijk preken. Gelijgerichtheid in alles is niet realiseerbaar. Er mag ook verscheidenheid zijn, al zal er in de benadering van de essentiële geloofsvragen natuurlijk eenstemmigheid moeten zijn. Overigens moet men hierbij - opnieuw aldus de president-curator - bedenken:

- dat men wortels die er door herkomst, opvoeding en vorming inzitten er nooit helemaal uit krijgt;
- dat sommige studenten gerekend naar hun leeftijd en ontwikkeling er nog niet helemaal rijp voor zijn;
- dat een goede vorming en begeleiding in Apeldoorn nog niets garandeert ten aanzien van de wijze waarop men er de kerken mee ingaat;
- dat kerkeraden op dit punt hun taak van op- en toezicht goed behoren uit te oefenen; daarvan kan én naar de predikant én naar de gemeente die hij dient, heilzame invloed uitgaan.

Dat het curatorium, in goede samenwerking met het college van hoogleraren, met deze dingen serieus omgaat, mag mede worden afgeleid uit het feit dat zich gevallen hebben voorgedaan, waarin op grond van de ontoereikendheid van de preekinhoud, geen preekconsent werd gegeven. In Apeldoorn wordt met deze dingen consciëntieus omgegaan.

2. Toerusting van toekomstige predikanten met het oog op maatschappelijke en ethische problematiek

Uw commissie is van oordeel dat ook dit punt in de opleiding tot predikant grote aandacht verdient. Ook in onze kerken krijgen ambtsdragers - en predikanten in het bijzonder - in toenemende mate te maken met maatschappelijke en ethische problemen (huwelijksmoeilijkheden, echtscheiding, incest en andere vormen van verstoordheid in de menselijke verhoudingen).

Uit de kerken en van de zijde van welzijnsinstellingen komen niet zelden signalen dat ambtsdragers vanuit een gevoel van onvermogen en verlegenheid niet altijd goed, dat is op verantwoorde manier, met deze problematiek weten om te gaan. Een belangrijk punt hierbij is de vraag waar in voorkomende gevallen het moment ligt waarop de ambtsdrager een zaak in handen van de professionele welzijnszorg moet geven en op welke wijze er dan tussen de welzijnsverleners en de pastor een voor de betrokkenen heilzame samenwerking kan zijn. In de praktijk blijkt er op dit punt nogal eens iets mis te gaan, dikwijls doordat een zaak te laat uit handen wordt gegeven en de predikant veel te lang als maatschappelijk werker fungeert. In de vergadering van één van de particuliere synoden is aan dit onderwerp uitvoerig aandacht gegeven. Waar liggen hier de moeilijkheden, de mogelijkheden en de grenzen van de ambtelijke zorg, was de vraag en de suggestie was om in het opleidingsprogramma in Apeldoorn een aantal gastcolleges van welzijnsverleners uit de praktijk op te nemen.

Door de president-curator werd naar voren gebracht dat in het verleden op dit gebied sprake van gastcolleges is geweest. Ook nu wordt aan deze dingen aandacht gegeven, bijvoorbeeld in de vorm van de behandeling van casussen. Het ligt - naar hij kon mededelen - wel in de bedoeling hieraan in de toekomst blijvend goede aandacht te geven.

3. Overwegingen rond de beroepbaarstelling (punt 6 - rapp.)

In het gesprek met de president-curator heeft uw commissie toelichting gevraagd op het voorstel van het curatorium om bij kandidaten, die zonder beroep uit de kerken blijven, de beroepbaarstelling in de regel niet langer dan vijf jaar te handhaven. Uit de woorden 'in de regel' valt af te leiden dat er uitzonderingsgevallen kunnen zijn, maar in beginsel zal er na vijf jaar van verlenging geen sprake meer kunnen zijn. Van welke criteria zal bij de beoordeling van deze voor de betrokkenen toch zeer pijnlijke situaties door het curatorium worden uitgegaan? was de vraag van uw commissie.

Het antwoord hierop was dat elk geval door het curatorium op eigen merites en met grote zorgvuldigheid zal worden beoordeeld en dat aan het besluit, waarvoor het curatorium uw vergadering om goedkeuring vraagt, een grondig en open gesprek met de betrokken kandidaat vooraf zal gaan. In dat gesprek en in de beoordeling van elk geval door het curatorium kan van de volgende criteria worden uitgegaan.

- De kerken moeten een beroepbaarstelling overnemen. Vindt dat op een termijn van vijf jaar niet plaats dan kan twijfel ontstaan rond de vraag of de beroepbaarstelling wel juist is geweest.
- Door het uitblijven van een beroep kan ook bij de betrokken kandidaat twijfel zijn gerezen of zijn keuze voor het ambt van predikant wel een juiste is geweest en of de roeping die hij daartoe meende te hebben wel op die overtuigende wijze aanwezig was als noodzakelijk wordt geacht.

Een en ander zal met grote zorgvuldigheid en behoedzaamheid met de kandidaten die dit trefte worden besproken, beseffend hoe diep deze dingen in een mensenleven kunnen ingrijpen, aldus de president-curator.

4. Toelatingsbeleid

In het verleden van het voorgaande, kwam uit uw commissie de vraag op in hoeverre door het curatorium bij de toelating van admissie studenten rekening wordt gehouden c.q. rekening zou moeten worden gehouden met het geringe aantal vacatures in de kerken. In de kerk van Christus mag natuurlijk nooit worden gedacht en gehandeld in termen van vraag en aanbod. Het gaat in de kerk niet om een verantwoord economisch evenwicht tussen 'inkoop' en 'afzetmogelijkheid', maar binnen de commissie leeft wel de vraag of de realiteit niet gebiedt bij het toelatingsbeleid de voor dit moment beperkte mogelijkheden binnen onze relatief kleine kerkgemeenschap toch enigszins in aanmerking te nemen.

Blijkens het antwoord van de president-curator gebeurt dit niet. De gedachte om in het toelatingsbeleid bij schaarste soepeler en in een situatie van overschot strakker te zijn, is verwerpelijk.

Allen in de kerken die innerlijke drang en roeping tot het ambt van predikant voelen, worden naar eer en geweten op hun intenties getoetst en eventueel toegelaten. Als de Heere God mensen tot deze heilige dienst roept, zullen zij op Gods tijd en wijze ook een plaats ontvangen om aan die roeping gestalte te geven. In dit verband werd binnen de commissie nog wel de opmerking gemaakt dat zowel bij beslissingen van het curatorium rond het admissie-examen als bij de beroepbaarstelling van kandidaten, bij stemming van een gekwalificeerde meerderheid sprake zou moeten zijn. Met gekwalificeerde meerderheid wordt uiteraard bedoeld méér dan de helft plus één. Uit de opmerkingen van de president-curator hieromtrent heeft de commissie begrepen dat van die gekwalificeerde meerderheid in veel gevallen ook sprake is.

5. Ondertekening van het verbindingsformulier door aan de Theologische Universiteit verbonden docenten

In de kerkorde (art. 52) is geregeld dat hoogleraren in de theologie en lectoren die aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn worden of zijn verbonden hun instemming hebben betuigd of zullen betuigen met de drie Formulieren van Enigheid door ondertekening van het daartoe strekkende verbindingsformulier. Binnen de commissie bestaat onzekerheid rond de vraag of ook alle docenten onder deze kerkordelijke bepaling vallen. In meerderheid meent de commissie dat de wenselijkheid daartoe zeker bestaat.

Door de president-curator, die over de gedragslijn ten dezen geen definitief uitsluitsel kon geven, is toegezegd dat hij dit punt onder de aandacht van het curatorium zal brengen.

6. Schooldagen

In het rapport van het curatorium wordt met spijt geconstateerd dat de belangstelling voor de schooldagen vanuit de kerken minder wordt.

Mogelijke oorzaken daarvan worden niet genoemd. Die zullen ook niet zo gemakkelijk aan te geven zijn. Binnen de commissie leeft wel de vraag of wat de opzet van de Schooldagen betreft, voor de toekomst niet de opzet van de landelijke kerkendag in Bameveld model zou kunnen zijn. De Schooldagen zullen naar hun bedoeling weliswaar een iets andere formule moeten houden, maar zowel wat organisatie als programmering betreft, zou iets van de levendigheid van de Bameveldse samenkomst de Schooldagen niet mistaan.

7. Benoemingsbeleid

De generale synoden van onze kerken kennen het als een vaste regel dat voordrachten van het curatorium tot benoeming van hoogleraren en docenten pas tijdens de zittingen van de generale synode bekend worden gemaakt. Daarvoor bestaan ongetwijfeld goede redenen. Binnen de commissie leeft toch de vraag of deze voordrachten niet in een iets eerder stadium zouden moeten plaatsvinden, tenende de afgevaardigden naar de generale synode meer tijd en ruimte te gunnen zich op een voordracht te bezinnen en - indien men daartoe aanleiding zou menen te hebben - aanvullende of alternatieve voorstellen te bedenken.

De president-curator reageerde hierop door op te merken dat een andere dan de hier gangbare procedure moeilijk denkbaar is. Het eerder openbaar maken van voordrachten zou de vertrouwelijkheid waarmee het beraad over personen in de synode omgeven dient te zijn, kunnen schaden. Bovendien moet het afgevaardigden, met hun kennis van de bestaande mogelijkheden in de kerken, niet moeilijk vallen in de vergaderingen van de synode op andere mogelijkheden te wijzen of die te verlangen.

8. Herstructurering van het onderwijs

Uiteraard heeft de commissie ook nam aandacht gegeven aan het voorstel van het curatorium en het college van hoogleraren tot herstructurering van de theologische studie aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn.

De indruk die de commissie na bestudering van het voorstel overhield is, dat het mag worden gezien als een onder Gods zegen geslaagde poging om het onderwijs in Apeldoorn in vormgeving en naar inhoudelijkheid af te stemmen op wat op andere universiteiten gangbaar is en op de eisen die van overheidswege gelden, met behoud van het principe dat in de opleiding tot Dienaren des Woords het wetenschappelijke en het ambtelijke op evenwichtige wijze behoren samen te gaan. Zulks in de zin waarin artikel 15 van de kerkorde over de taak van de Dienaren des Woords spreekt.

Na bestudering en bespreking van het herstructureringsvoorstel hield de commissie twee in haar ogen belangrijke vragen over.

In de redenen voor het voorstel wordt gesteld dat het kandidaatsexamen in Apeldoorn vrij zwaar is en nauwelijks onderdoet voor wat elders met een doctoraal-diploma wordt gehonoreerd. Na invoering van de twee-fasenstructuur kent men elders alleen nog maar een doctoraal examen. Het kandidaatsexamen is dan weggevalen, maar het curatorium wil zich het recht voorbehouden dit diploma toch uit te reiken. De kerken kunnen als voorwaarde voor het toelaten tot het ambt van predikant met dit diploma genoegen nemen, zij het dat het dan gaat om een diploma dat elders niet meer bestaat. Wat nu nog kandidaatsexamen heet wordt straks D I genoemd en het D I-examen is aan het classiecale examen gerelateerd. Over de beroepbaarstelling wordt echter pas beslist nadat het examen D II is afgelegd, waarbij in de beoordeling de gehouden preken en de stage zullen worden betrokken. Dit laatste betekent dat geen enkele admissie student de kerken metterdaad zal kunnen gaan dienen dan nadat men met goed gevolg het D II-examen heeft afgelegd. De commissie vraagt zich af of dit laatste in de formulering wel correspondeert met de gedachte om het kandidaatsexamen desgewenst toch uit te reiken en de kerken de vrijheid te geven bij beroeping van een kandidaat met dit diploma genoegen te nemen. Zoals het nu in de redenen is omschreven, zou het gelezen kunnen worden alsof ook ná het D I-examen van beroepbaarstelling sprake zou moeten kunnen zijn. Op dit punt lijkt verduidelijking in de toelichting noodzakelijk.

Met de vorige hangt de tweede vraag samen. Gesproken wordt over een zekere verlichting van het D I-pakket, zodat de studie echt in 4 jaar te volbrengen moet zijn. Binnen uw commissie leefde de vraag of deze verlichting de kwaliteit van het onderwijs niet in gevaar zal brengen. Uit de reactie hierop van de adviseur van de commissie, professor dr. W.H. Velema, heeft de commissie begrepen dat de kerken op dit punt gerust kunnen zijn. De docenten zullen er op bedacht zijn dat een herschikking van het aantal uren college per onderdeel, niet in mindering komt op de kwaliteit van het onderwijs.

Uw commissie stelt de synode voor:

- de handelingen van het curatorium goed te keuren en curatoren te bedanken voor het vele werk dat in de afgelopen periode werd verricht;
- aan prof. dr. J. van Genderen op de meest eervolle wijze emeritaat te verlenen;
- een besluit te nemen in betrekking tot de opvolging van prof. dr. B.J. Oosterhoff, waarvoor u een voorstel door het curatorium zal worden aangeboden;
- een besluit te nemen in betrekking tot de opvolging van prof. dr. J. van Genderen, waarvoor u een voorstel door het curatorium zal worden aangeboden;
- goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van dr. T. Brienen, dr. J.W. Maris en drs. J.C.L. Stamsveld tot universitaire docenten aan de Theologische Universiteit;
- goedkeuring te hechten aan de herbenoeming van drs. W. Meijer tot universitaire docent aan de Theologische Universiteit in een aantal oudtestamentische vakken voor de cursus 1992/1993, onder nadere bepaling van de vakken waarin hij in het tweede semester zal doceren;
- goedkeuring te hechten aan de benoeming van drs. B.J. Dikken tot universitair docent om colleges te geven in de Missiologie, de Godsdienstwetenschap en Oecumenica;
- goedkeuring te hechten aan de herstructurering van de studie overeenkomstig het voorstel van het curatorium;
- artikel 15 en artikel 16 van het Reglement voor de Theologische Universiteit te wijzigen:
 - artikel 15: 'Aan de Theologische Universiteit is een voorbereidende opleiding tot de propedeutische studie verbonden, die eveneens onder toezicht van het curatorium staat. Tot deze opleiding worden studenten toegelaten die op grond van artikel 12 of artikel 16 worden ingeschreven, als zij in het bezit zijn van een eindexamen van het VWO, de Agrarische Hogeschool, de Pedagogische Academie, de Sociale Academie of de Technische Hogeschool';
 - artikel 16: In de tweede alinea kan de zinsnede die begint met 'evenals' vervallen;
- het curatorium machtiging te verlenen om na te gaan in hoeverre het mogelijk is studenten met een HBO-opleiding theologie (na aan eventuele aanvullende eisen te hebben voldaan) tot de doctorale studie toe te laten. Een beslissing hierover zal dan door het college van hoogleraren ter goedkeuring voorgelegd worden aan de curatoren;
- te besluiten artikel 4 K.O. sub 2 aldus te wijzigen: 'De synode besluit, dat, wanneer de kandidaat binnen een jaar geen beroep heeft ontvangen of in overweging heeft genomen, hij zich opnieuw met het curatorium in verbinding moet stellen, ten einde de verlenging van zijn beroepbaar verklaard zijn en het preekconsent te verkrijgen, hetgeen telkens opnieuw voor een jaar kan worden verlengd, zulks ter beoordeling van het curatorium, met dien verstande dat de beroepbaarstelling in de regel niet langer dan in totaal vijf jaar gehandhaafd blijft';
- een secretaris en een secundus-secretaris voor het curatorium te benoemen.

D. Koole, rapporteur

AANVULLEND RAPPORT 1 VAN COMMISSIE I INZAKE CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT

Afzonderlijk en als aanvulling op rapport I, wil uw commissie graag aandacht geven aan het op handen zijnde terugreden van prof. dr. J. van Genderen als hoogleraar dogmatiek (en aanverwante vakken) aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn. Vele jaren heeft professor van Genderen onze kerken, eerst als predikant en later als hoogleraar, onder de zegen van God mogen dienen.

In het rapport dat over het werk aan onze Theologische Universiteit handelt, is het voorstel opgenomen aan professor Van Genderen op de meest eervolle wijze emeritaat te verlenen. Dit is een term die in allerlei verbanden van de samenleving wordt gebruikt om er het werk en de inzet van iemand, die zijn of haar actieve periode in dienstverband afsluit, mee te kwalificeren. Als uw vergadering - en de commissie heeft daartoe geen enkele twijfel - het voorstel met deze aanduiding overneemt - dan spreken de kerken daarin dankbaarheid en vreugde uit over de wijze waarop prof. dr. J. van Genderen de Christelijke Gereformeerde Kerken met geven van hoofd en hart heeft mogen dienen. Het ene was bij hem niet zonder het andere. Aan zijn theologisch-wetenschappelijk bezigzijn waren de betrokkenheid van zijn hart en de bewegendheid met het heil van Christus' gemeente in deze wereld niet vreemd. Integendeel, zij waren altijd in alles voelbaar. De grote kennis waarmee het werk werd gedaan had en heeft extra waarde door de bijna spreekwoordelijke nauwgezetheid waarmee die kennis werd uitgedragen en toegepast.

Als pre-adviseur van de breedste vergadering van de kerken in het verleden heeft professor van Genderen met de hem geschonken wijsheid dikwijls mogen bijdragen aan evenwichtige besluitvorming en uw vergadering mag hopen, dat hij ook in deze synode - als daartoe aanleiding zou zijn - zich niet onbetuigd zal laten.

Dat het professor van Genderen gegeven is zijn loopbaan als hoogleraar, in goede samenwerking met zijn collega prof. dr. W.H. Velema, af te sluiten met het schrijven van een gereformeerde dogmatiek, moge de kerken en ook uw vergadering tot extra dankbaarheid jegens de Heere stemmen. Als uw commissie in de aanduiding van dit boek het woord 'beknopte' heeft weggelaten, gelieve uw vergadering dat te verklaren vanuit de overweging, dat in dit woord van dankbaar afscheid het woordje 'beknopt' niet goed past.

Uw commissie stelt verder voor, ds. B. Bijleveld hartelijk dank te zeggen voor de wijze, waarop hij jaren achtereen, het secretarisschap heeft waargenomen.

Ds. Bijleveld deed dit op kundige en concolentieuze manier, wat in de kerken niet onopgemerkt is gebleven.

D. Koole, rapporteur

BILAGE 7

Art. 59, 64, 69, 134, 135, 136, 147, 249

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUITENLANDSE ZENDING

De deputaten voor de buitenlandse zending hebben de eer uw vergadering het volgende te rapporteren over hun werkzaamheden sedert de generale synode 1989 tot aan de deputatenvergadering van 22 juni 1992.

1. Samenstelling deputaatschap

1.1. In het deputaatschap hebben zitting voor de particuliere synode van het Noorden: ds. A. Hilbers, ds. J.K.C. Krozenberg en ds. W. van 't Spijker; voor de particuliere synode van het Oosten: ds. K. Groeneveld, ds. H.H. Klomp en ds. B. de Romph; voor de particuliere synode van het Westen: C.J. Hagesteijn, A. Kreuzen en ds. A.P. van Langeveld; voor de particuliere synode van het Zuiden: ds. J.H. van Dijk, ds. H. van der Ham en ds. A. van Heteren.

1.2.

Voor de generale synode hebben zitting: ds. W. van Heest (alg. voorzitter en sectievoorzitter Indonesië-Toraja-sectie (ITS) en Afrika-Botswana-sectie (ABS)), ds. W.P. de Groot (sectievoorzitter Afrika-Venda-sectie (AVS)), ds. R. Hol (sectievoorzitter Afrika-KwaNdebele-sectie (AKS)), ds. J.H. Carlier (eerste secretaris), ds. A.C. de Geus (tweede secretaris) en J.W. Kuijper (eerste penningmeester).

De G.S. 1989 benoemde P. Stafleu als tweede penningmeester.

Br. Stafleu vatte zijn taak zeer nauwgezet op en begon zijn werkzaamheden met een inzet die veel verwachting wekte voor de toekomst: hij overleed - plotseling - begin april 1990. In sept. 1990 nam B. Groenenboom zijn taak over. Br. Groenenboom moest echter vanwege de vele werkzaamheden die dit penningmeesterschap met zich meebracht, per 1 mei 1992 zijn functie neerleggen. Deputaten hebben grote waardering voor zijn inzet en de wijze waarop hij aan het financiële beleid structuur wist te geven.

Drs. A.C. de Geus en J.W. Kuijper hebben te kennen gegeven niet meer voor herbenoeming in aanmerking te willen komen; ds. J.H. Carlier hoopt d.v. in sept. 1994 de 65-jarige leeftijd te bereiken en per 1 jan. 1995 met emeritaat te gaan.

Uw vergadering zal derhalve moeten voorzien in de vacature van een tweede secretaris, een eerste en een tweede penningmeester. Deputaten vragen u mandaat om in de opvolging van de eerste secretaris tegen 1 jan. 1995 te voorzien.

1.3. Het aantal zending kerken omvat vijf gemeenten:

Heerde (ds. ir. J. Slagboom), Hiversum-Oost (ds. M. Rebel), Hoogeveen (ds. G. Drayer), Pumerend (ds. H. Jonkman) en Thesinge (ds. J.C. Weessels).

1.3.1. Begin april repatrieerde ds. G. Drayer met zijn gezin. Daarom stellen deputaten u voor om de kerk van

Hoogeveen, die sinds de uitzending van ds. M. Geleijne in 1930 als zending kerk fungeerde, op de meest eervolle wijze van haar taak te ontheffen. Door de benoeming op 7 okt. 1991 van ds. J.C. Wessels tot zending, trad de kerk van Thesinge toe als zending kerk. Deputaten verzoeken u uw goedkeuring hieraan te hechten.

- 1.3.2. Het was van belang voor de ontwikkeling van het zendingswerk in Botswana om een vertaler uit te zenden. Dit geschiedde op verzoek van de Ref. Church of Botswana te D'Kar. Deputaten vonden in ds. H. Visser een theologisch geschoold en voor dit werk goed toegeruste kracht. Hij - en zijn vrouw - werden in een dienst van Woord en gebed op 1 maart 1991 uitgezonden door de kerk van Urk-Maranaatha. Sindsdien zendt deze kerk twee waarnemers (de brs. J. Brouwer en C.A. ten Napel) naar de ABS-vergaderingen.

Deputaten stellen uw vergadering voor om aan de kerk van Urk-Maranaatha de status te verlenen van zending kerk, vanuit de volgende overwegingen:

De Zendingsoorde spreekt in art. 1 over missionaire predikanten en andere zendingarbeiders, die worden uitgezonden. Beide categorieën worden uitgezonden in dienst van het Evangelie.

De beroeping en uitzending van een missionaire dienaar des Woords geschiedt door de zending kerk; de benoeming van andere zendingarbeiders geschiedt door deputaten, art. 5.

Volgens art. 9 wordt het arbeidsveld voor beide categorieën aangewezen door de zending kerk. En art. 10 vermeldt dat de kosten van uitzending... van de missionaire dienaren en de andere zendingarbeiders door de zending kerk worden gedragen.

Hieruit blijkt dat de Zendingsoorde ook aan de 'andere zendingarbeiders' een zending kerk toekent. Dit is naar het oordeel van deputaten terecht.

Het Statuut (dat de Zendingsoorde op een praktische manier nader uitwerkt) duidt beide categorieën aan met 'zendingswerkers' (art. 1.7.); zij worden immers beiden uitgezonden om in dienst van het Evangelie te gaan werken. Bij de uitzending hoort een kerk die uitzendt, onverschillig of er sprake is van een missionaire dienaar des Woords of een medewerker, zoals het Statuut een 'andere zendingarbeider' in art. 1.6. benoemt.

1.4.

Het moderamen bestaat uit de generale synodale deputaten. De financiële commissie wordt gevormd door de beide penningmeesters en C.J. Hagesteijn. Het moderamen vergadert in aanwezigheid van één van de leden van de financiële commissie (bij toerbeurt).

1.5.

Aan het begin van de verslagperiode beschikten deputaten over twee adviseurs: één voor de ITS, ds. H.P. Brandsma en één voor de AVS, dr. J.W. Maris. Dr. Maris achtte in okt. 1991 de tijd gekomen om zich als adviseur terug te trekken. Op de deputatenvergadering van 7 okt. 1991 werd van hem (en zijn vrouw) op een hartelijke wijze afscheid genomen. Deputaten hebben veel waardering voor de wijze waarop dr. Maris zich 16 jaar lang respectievelijk als gedeputeerde, sectievoorzitter AVS en adviseur heeft ingezet.

1.6.

Het hart van het werk klopt in de vier secties, die ieder de zorg voor een eigen terrein kregen toebedeeld. De secties zijn op dit moment als volgt samengesteld:

- 1.6.1. Indonesië-Toraja-sectie (ITS): ds. W. van Heest, voorzitter; ds. J.H. Carlier, secretaris; ds. A.C. de Geus, notulist, vacature, financiële zaken.

Leden namens de P.S.: ds. J.K.C. Kroonenberg (Noorden); ds. H.H. Klomp (Oosten); ds. A.P. van Langevelde (Westen); ds. J.H. van Dijk (Zuiden).

Adviseur: ds. H.P. Brandsma.

- 1.6.2. Afrika-Venda-sectie (AVS): ds. W.P. de Groot, voorzitter; ds. J.H. Carlier, secretaris; ds. A.C. de Geus, notulist; C.J. Hagesteijn, financiële zaken.

Leden namens de P.S.: ds. W. van 't Spijker (Noorden); ds. B. de Romph (Oosten); C.J. Hagesteijn (Westen); ds. H. van der Ham (Zuiden).

Gedeputeerde namens Hoogeveen (ds. G. Drayer); H.J. ter Weel.

- 1.6.3. Afrika-KwaNdebele-sectie (AKS): ds. R. Hol, voorzitter; ds. J.H. Carlier, secretaris; ds. A.C. de Geus, notulist; J.W. Kuiper, financiële zaken.

Leden namens de P.S.: ds. A. Hilbers (Noorden); ds. K. Groeneveld (Oosten); A. Kreuzen (Westen); ds. A. van Heteren (Zuiden).

Gedeputeerde: namens Heerde (ds. ir. J. Slagboom); ds. B. Bijleveld en K. Mulder; namens Hilversum-Oost (ds. M. Rebel); G. Middelhoven en H.G. van Wagtenonk; namens Purmerend (ds. H. Jonkman); mw. S. Koster-Broekma en C. Vlot.

- 1.6.4. Afrika-Botswana-sectie (ABS): deze sectie heeft dezelfde samenstelling als de ITS (met uitzondering van de adviseur), aangevuld met de gedeputeerden namens Thesinge (ds. J.C. Wessels); J. Jansen en mw. J. Otten-Orent en de waarnemers namens Urk-Maranaatha (ds. H. Visser); J. Brouwer en C.A. ten Napel.

- 1.6.5. Aangezien de drie P.S.-deputaten ieder afzonderlijk bij het werk van één of twee secties werden betrokken en daarin a.h.w. 'gespecialiseerd' raakten, adviseerden deputaten aan de Particuliere Synoden om hen gezamenlijk uit te nodigen bij de bespreking van het zendingsrapport.

2. Vergaderingen

2.1.

De secties vergaderen minstens vijf maal per jaar; hetzelfde geldt voor het moderamen. De vergaderfrequentie van de plenaire deputatenvergaderingen werd verhoogd van twee naar drie keer per jaar, nl. in de

maanden februari, juni en oktober. Hierdoor wordt de besluitvaardigheid van deputaten bevorderd.

2.2.

In februari 1990, 1991 en 1992 hielden deputaten hun jaarlijkse dagconferentie in het conferentieoord 'Dennerheuf' te Ermelo.

Tijdens de conferentie van 1990 werd uitvoerig aandacht besteed aan de contextualisering en het zendingswerk. Ds. J. Bosch hield 's avonds een boeiende causerie over gemeentebouw.

In 1991 vond een diepgaande bezinning plaats op de beleidsnota, die tijdens de conferentie van 1992 werd aangevuld en door de deputatenvergadering van 22 juni gefinaliseerd (zie onder 4.2.).

Mw. A. Kooke verschafte 's middags beeldende informatie over het nieuwe zendingsgebied in Botswana. In 1992 hebben deputaten zich bezonnen op de tentenmakersbediening. 's Avonds hield dhr. H.J. Fikse een instructief verhaal rondom de vraag: hoe betrek je jongeren bij de missionaire opdracht van de kerken? Dit laatste resulteerde in de vorming van een werkgroep 'Inspirerende communicatie met jonge kerkleden voor zending', waarin zitting zullen hebben iemand uit de CGJO, uit de LCJ, één uit de kring van de jongeren die deelnamen aan kerkbouwactiviteiten in KwaNdebele en Venda en twee leden van het deputaatschap: ds. H.H. Klomp en ds. J.H. Carlier.

3. Personalie

3.1.

De G.S. 1989 verleende op zijn verzoek aan ds. K.J. Velma eervol ontslag als algemeen voorzitter. Deputaten namen in hun vergadering van oktober 1990 in besloten kring afscheid van hun voorzitter: 33 jaar lang was hij - zij het in verschillende functies - lid van het deputaatschap. Deputaten hebben grote waardering voor zijn inzet en kennis van zaken. Maar bovenal voor de wijze waarop hij in hun kring verkeerde: hij was een man van de vrede, van de geestelijke harmonie, die het slecht kon verdragen wanneer de disharmonie de boventoon voerde en daarom alles in het werk stelde om de vrede te bewaren of te herstellen. Ook de eerste penningmeester, br. P.J. Postdijk, werd door deze synode eervol van zijn taak ontheven. Ook voor zijn inzet en deskundigheid hebben deputaten grote waardering, temeer omdat hij de zendingsfinanciën pro Deo beheerde naast zijn drukke werking als directeur van Patrimonium Hilversum.

3.2.

De G.S. 1989 benoemde ds. W. van Heest in een parttime functie tot algemeen voorzitter; op 1 sept. 1990 ging hij aan het werk. Hij beperkte zich niet tot het door de G.S. 1989 samengestelde takenpakket. (Acta G.S. 1989, art. 131 sub 3). Zo maakte hij zich verdienstelijk met het vertalen van de grote ITS-stukken (mw. J. Brandsma-de Jager zorgde voor de vertaling van de 'kleine' stukken, overigens tot tevredenheid van de deputaten), het verrichten van voor de zendingspraktijk belangrijke studies over o.a. het functioneren van het partnership en de positie van de evangelist, en door het brengen van werkbezoeken aan de lerenden.

Deputaten zijn van oordeel dat de aan uw vergadering van 1989 aangeboden taakomschrijving en tijdschatting aanvulling behoeven. Tot de taakomschrijving behoort ook dat de algemeen voorzitter een pastorale taak te vervullen heeft ten opzichte van de zendingswerken, zowel tijdens hun werkperiode als tijdens hun verlof. Het is deputaten verder gebleken dat, wil het algemeen voorzitterschap goed tot zijn recht komen, een flexibele inzetbaarheid gewenst is. Ook hebben deputaten hun voorzitter een periode laten tijdschrijven. Hieruit bleek dat de tijdschatting van 2/5 weektaak te krap bemeten is.

Daarom doen deputaten uw vergadering het voorstel om de taakomschrijving uit te breiden met de pastorale zorg voor de zendingswerken en de algemeen voorzitter te benoemen voor 3/5 weektaak.

3.3.

De inzet van de brs. Stafleu en Groenenboom werd reeds gememoreerd, zie 1.2. Van bijzondere kwaliteit was de notulistenarbeid van de Neerlandicus ds. A.C. de Geus: duidelijk geformuleerde besluitvorming, in een zeer lezenswaardige context; er tijdens de vergaderingen nauwgezet op lettend dat besluitvorming met-leedheid plaatsvond. Br. J.W. Kuiper toonde zich in zijn beleid en adviezen de financiële vakman.

Het was goed samenwerken met deze broeders.

3.4.

Ook in deze verslagperiode vond verhoudingsgewijs veel wisseling plaats binnen de kring van P.S.-deputaten en gedelegeerden. Zonder aan iemands inzet tekort te doen hebben de deputaten er de kerkelijke vergaderingen op gewezen dat het lid zijn van het zendingsdeputaatschap veel tijd en inzet vraagt, om terzake kundig mee te kunnen denken en beslissen. Er zijn vele en diepgaande zaken aan de orde.

3.5.

Ondanks hun verscheidenheid kunnen deputaten niet anders getuigen dan dat zij ook tijdens deze verslagperiode zeer eensgezind hun opdracht hebben kunnen vervullen. Zeer belangrijke beslissingen, zoals de keuze van een nieuw zendingsterrein en de benoeming van de vertaler en de zending voor Botswana, geschieden met algemene stemmen. Dit stamt hen - in ootmoed - héél dankbaar jegens de Koning van de kerken, die hun deze zegen gaf.

4. Beleidsvorming

4.1. Bezinning

Tijdens de vorige verslagperiode werd gedurende de bezinningsconferentie van 21 en 22 oktober 1988, in aanwezigheid en met inbreng van oud-zendingswerkers, gesproken over twee belangrijke aspecten van het zendingswerk: de zendingsmethodiek en de afbouw van het zendingswerk. (Zie Acta G.S. 1989, bijlage 18 sub 4.1.).

4.2. Beleidsnota

Deze bezinning zette zich voort en hieruit groeide - via de conferenties van 1991 en 1992 - de beleidsnota, die deputaten uw vergadering ter kennisname aanbieden.

De nota bevat de volgende hoofdstukken: 1. Opdracht; 2. Bijbelse fundering van het zendingswerk; 3. Werkwijze: Partnership; 4. Beleidslijnen voor de verschillende terreinen; 5. Algemeen beleid; 6. Thuisfront; 7. Financieel beleid voor de jaren 1993 t/m 1995; 8. Naschrift.

Aan deze nota werden ten dienste van deputaten en gedeputeerden Klappers op de notulen van de sectie-, moderamen- en deputatenvergaderingen over de periode vanaf 1986 toegevoegd, voorzien van bijlagen die de besluitvorming, besluiten, overeenkomsten, rapporten, taakstellingen en financiële zaken bevatten. De secretaris vult deze klappers regelmatig aan. Dit om te voorkomen dat bij de sterke wisseling in de bezetting van het deputaatschap belangrijke beslissingen etc. in de vergetelheid zouden raken. Zij vormen, tezamen met de notulen, een belangrijk onderdeel van het werkmateriaal, nodig voor de besluitvorming.

4.3. Nieuw Zendingsterrein

4.3.1. Deputaten hebben zich in deze verslagperiode ook beziggehouden met de uitvoering van de door de G.S. 1989 verstrekte opdracht zich nader te oriënteren op een nieuw zendingsterrein en de arbeid daarop zo mogelijk aan te vangen (Acta G.S. 1989, art. 131 sub 10).

De G.S. verstrekte een dubbele opdracht:

- om na te gaan of in samenwerking met de Dutch Reformed Church in Botswana (DRCB) zendingswerk in Botswana verricht zou kunnen worden (art. 131 sub 10) en
- om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid om zendingswerk te verrichten in samenwerking met Die Gereformeerde Kerk van D'Kar onder de Bosjesmannen in Botswana, onafhankelijk van samenwerking met een kerk in Zuid-Afrika (art. 131 sub 11).

4.3.2. De commissie Nieuw Zendingsterrein (CNZ) zette zich aan deze dubbele opdracht.

Ad a. constateerde de commissie dat de DRCB een meer dan 100 jaar oude kerkelijke gemeenschap is, ontstaan uit de zendingsactiviteiten van de Zuid-Afrikaanse Nederduitse Gereformeerde Kerk, bestaande uit 8 gemeenten met een ledental van 4000. De DRCB onderhoudt contacten met enkele Hollandse kerkgemeenschappen en organisaties. Eén van de ingewonnen adviezen maakte duidelijk dat deze kerk ondanks haar leeftijd eerst nog dient te groeien in geestelijke kracht voordat zij zelfstandig zendingsactiviteiten kan gaan ontwikkelen, daarbij gessisteerd door ZCGK. Aangezien zendingsdeputaten geen opdracht hebben om bestaande kerkelijke gemeenschappen 'te rusten tot dienstbeloon' naar Ef. 4:12vv, liet de commissie de gedachte aan een mogelijke samenwerking met de DRCB varen.

Ad b. constateerde de commissie dat de kerkeraad van die Gerel. Kerk van D'Kar thuishoort in het verband van de Gerel. Kerk van Zuid-Afrika (GKSA of Dopperkerk): het zendingswerk dat daar onder de Bosjesmannen al tien jaar verricht werd door het echtpaar Le Roux, werd financieel gesteund door de gemeente Aranos in het nabij gelegen Namibi, behorend tot de classis Nossob van de Sinode Potchefstroom. Assistentie aan D'Kar zou betekenen dat deputaten weer een samenwerkingsverband zouden moeten aangaan met een kerk in Zuid-Afrika en dan met name met de GKSA, waarmee al samengewerkt wordt in Venda en KwaNdebele.

Daarom besloot de CNZ in april 1990 aan de deputatenvergadering van oktober 1990 voor te stellen geen zendingsactiviteiten in Botswana te ontplooiën samen met de Ref. Church of D'Kar en dit alvast aan ds. A.H. le Roux te berichten.

In dezelfde tijd echter dat de CNZ negatief besliste, berichtte Aranos aan de kerkeraad van D'Kar dat zij niet langer in staat was het zendingswerk onder de Bosjesmannen te steunen. Ds. Le Roux ontving het advies zich beroepbaar te stellen binnen de GKSA. Dit zou het einde betekenen voor dit toch wel belangrijke werk onder de Bosjesmannen die, naar een opmerking van prof. dr. J.A. van Rooy, als laatste in aanmerking schijnen te komen voor de verkondiging van het Evangelie. Toen de CNZ op de hoogte gebracht werd van deze nieuwe ontwikkeling, herzag ze haar besluit. Er werd informatie ingewonnen bij de dames A. Kooke en H. Loemans van de Stichting Nederlandse Vrijwilligers (SNV), die zeer betrokken zijn bij de maatschappelijke ontwikkelingen (Kuru Development) rond D'Kar. Er vond een uitvoerig gesprek plaats met ds. en mw. Le Roux, toen zij in oktober 1990 in Nederland waren voor fondswerving voor het ontwikkelingsproject Kuru. De ontmoeting met het voltallige deputaatschap op 26 november 1990 leidde tot de unanieme aanvaarding van D'Kar als nieuw zendingsterrein.

4.3.3. Van meet af aan is het beleid van deputaten erop gericht geweest om de Ref. Church of Botswana, die bestaat uit één gemeente van ongeveer 200 leden, assistentie te verlenen bij de uitvoering van haar missionaire opdracht onder de Bosjesmannen.

De assistentie bestaat hierin dat deputaten op verzoek van de kerkeraad zullen zorgen voor de uitzending (van een vertaler, die zich bezig zal houden met de ontwikkeling van de Nahr-taal en bijbehorend taalwerk (waartoe ook behoort het op een band inspreken van bijbelgedeelten) en daarnaast een zending beschikbaar zullen stellen, die veldwerk gaat verrichten. Door deze tweevoudige assistentie kunnen ds. en mw. Le Roux zich - althans voorlopig - inzetten voor de promotie en begeleiding van het Kuru-project, zonder echter de kerkeraad en de Bosjesmannen hun verantwoordelijkheid voor dit project uit handen te nemen.

Daarbij werd de mogelijkheid opengelaten dat de kerkeraad van D'Kar, naast de assistentie van ZCGK, ook nog gebruik zal kunnen maken van diensten die andere kerken en organisaties aanbieden. Van belang is dat de kerkeraad het beleid bepaalt, waarin de anderen participeren. Zo werd bijv. door bemiddeling van 'Dienst over Grenzen' (DOG) het echtpaar C.J. Otto aangetrokken voor begeleiding van het Kuru-project.

4.3.4. De keuze voor deze vorm van assistentie bleek in verband met de verdere ontwikkelingen van belang te zijn. Enkele gemeenten binnen het verband van de GKSA voelden zich ongelukkig over de beslis-

sing van Aranos om het werk in D'Kar los te laten. Via 'Die Kerkblad' van de GKSA werd een financiële actie ontzet en het was met name de kerk van Potchefstroom Noord, die assistentie aanbood. Hoe deze assistentie zich in de nabije toekomst ontwikkelen zal is op dit moment nog niet te overzien. Evermin of nog andere kerken uit de kring van de GKSA zich zullen aanbieden. De GKSA verricht nu haar zendingswerk niet door middel van een deputaatschap, maar door een plaatselijke kerk die zich daarbij laat bijstaan door een kring van naburige kerken.

Wel is het zo dat ds. Le Roux begin dit jaar bevestigd werd als predikant van de Ref. Church of D'Kar, die deel uitmaakt van de classis Nossob van de GKSA.

Deputaten menen echter dat zij door deze ontwikkeling niet in strijd komen met de opdracht van de G.S. 1989, waarin gesteld werd dat zendingswerk in Botswana dient te geschieden onafhankelijk van samenwerking met een kerk in Zuid-Afrika (art. 131 sub 11). Deputaten werken in Botswana niet samen met de GKSA; zij assisteren in een zendingsgebied buiten de Rep. van Zuid-Afrika, een plaatselijke gemeente bij de vervulling van haar missionaire opdracht. Deputaten willen deze assistentie echter wel beperken tot de uitzending van een vertaler en een zending.

4.3.5. Wat het 'Kuru Development' betreft: van meet af aan zijn deputaten Hulpverlening bij de ontwikkelingen rondom dit project betrokken. Deze contacten verlopen op een harmonieuze wijze. Inmiddels hebben deputaten Hulpverlening zich door middel van een werkbezoek georiënteerd op de mogelijkheden die hier voor hen liggen. Ongetwijfeld zullen zij hierover aan uw vergadering rapporteren. Deputaten menen dat zij door dit contact met deputaten Hulpverlening voldaan hebben aan de intentie van de G.S. 1989 om te komen tot een betere samenwerking tussen beide deputaatschappen (Acta G.S. 1989, art. 97 en rapport 3B, bijlage 19).

4.4. Een vijfde gebied?

4.4.1. Nu deputaten hun beleid ten opzichte van het vierde zendingsterrein (Botswana) hebben vastgelegd deed zich de vraag voor, of er een mogelijkheid zou zijn om - zonder verhoging van de jaarlijkse bijdrage van de kerken - uit te zien naar een vijfde terrein.

4.4.2. Wat de financiële zijde betreft kan deze vraag slechts positief beantwoord worden.

Zelfs al zou voor de periode van ongeveer vijf jaar iemand uitgezonden worden naar het Toraja-gebied om de GTM te assisteren bij gemeentebouw en kadervorming (zie 5.1.3.3.3.) en KwaNdebele haar vierde zendingsterrein op kosten van ZCGK ontvangen (zie 5.3.2.3.), dan nog is er ruimte in de financiën, op grond van de volgende overwegingen:

a. de overdracht van het zendingswerk in Venda bracht een sterke vermindering van personeelskosten met zich mee. In de plaats van ds. C.D. Affourit werd ds. T.C. Rabali aangesteld tot principaal van de bijbelschool Iyani. De kerkeraad van Soutpansberg benoemde in de plaats van ds. A.P. van Langeveide, ds. T.L. Mutunji tot ziekenhuispredikant voor het Siloam hospital. Verder vond de administrateur, br. A. Schouwstra, een andere werking. repatrieerde ds. G. Drayer, komt dokter E. Helms per 1 april 1994 voor rekening van het pensioenfonds en trad mw. M. Kruger-van Asselt per 1 jan. 1992 uit de zendingsdienst;

b. de afbouw van de financiële bijdrage aan Toraja en Venda geschiedt met 5% per jaar, waardoor jaarlijkse gelden vrijkomen;

c. de kerken voldoen hoe langer hoe meer aan hun jaarlijkse bijdrage, zonder dat zij daartoe moeten worden aangezet. Een verheugend feit dat dankbaar geconstateerd wordt!

Dit alles maakt dat er financieel ruimte is om binnen de bijdrage van f.24,- per lid/dooplid uit te zien naar een vijfde gebied.

4.4.3. Daarom besloten deputaten aan uw vergadering voor te stellen om hun de opdracht te geven in de komende periode uit te zien naar een vijfde gebied en de zendingsarbeid, indien de mogelijkheid zich daartoe voordoet, aan te vangen.

Tot de opdracht van deputaten behoort het evangelie te verkondigen aan de niet-gekerstende volken (Zendingsoorde, art. 1).

Van verschillende zijden werd aan deputaten de vraag gesteld wat onder 'niet-gekerstend' moet worden verstaan. Landen als Albanë en de Noord-Afrikaanse staten tellen procentsgewijs zeer weinig christenen. Oot werd in die gebieden het evangelie gebracht en ontstonden er bloeiende christelijke gemeenschappen. Deze volken kunnen niet gerekend worden tot 'niet-gekerstend'. Wel tot 'ontkerstend', waar de verkondiging van het evangelie weer (brood)nodig is. Dit vraagt om een herijking van art. 1 van de Zendingsoorde.

Deputaten stellen uw vergadering voor om art. 1 als volgt aan te vullen:

'Teneinde de niet-gekerstende en ontkerstende volken het evangelie te verkondigen...'

Deputaten stellen zich voor om prioriteit te geven aan een gebied waar de Islam oprukt. De commissie Nieuw Zendingsterrein heeft in het kader van het zendingsjaar 1988/89 veel bruikbaar materiaal verzameld. Deputaten hebben de G.S. 1989 daarover gerapporteerd in een aanvullend rapport (Acta G.S. 1989, bijlage 18, aanvullend rapport, sub 6).

4.4.4. Mocht uw vergadering positief op dit voorstel reageren, dan zullen deputaten de leden van de vroegere CNZ verzoeken hun onderzoek voort te zetten om onder de leiding en de zegen van de Heere te komen tot verdere uitbouw van het zendingswerk der Chr. Gerel. Kerken. Zolang onze Heere en Heiland Jezus Christus nog niet in heerlijkheid gekomen is, staan wij voor Zijn opdracht om het evangelie van het Koninkrijk te predken tot een getuigenis voor alle volkeren (Math. 24:14).

Daar willen deputaten zich in hun beleidsvoering voor de komende drie jaren graag van harte, zij het in alle bescheidenheid, voor inzetten.

4.5. Taak en Prioriteitstelling

Deputaten Taken en Prioriteitstelling rapporteren uw vergadering onder het hoofd 'Te handhaven taken' dat de zendingsopdracht overduidelijk is: 'dit deputaatschap zal derhalve onverminderd grote aandacht blijven krijgen. Het vraagstuk van de omvang van de taak zal telkens afweging behoeven bij de beleidsbepaling. Het streven dient bijvond gericht te zijn op de overdracht van taken aan autochtone instanties, predikanten en werkers, zodat de zendingskerken i.z.t. zelfstandig kunnen functioneren.'

Deputaten voeren dit beleid.

Ten aanzien van Indonesië en Venda vond de overdracht van taken plaats: deze kerken functioneren zelfstandig. Wat de financiële verantwoordelijkheden betreft is het onverantwoord de bijdrage vanuit Nederland van het ene op het andere moment te stoppen: deputaten hebben weloverwogen - in overleg met de partnerkerk - gekozen voor een afbouwperiode van 20 jaar: d.w.z. dat de subsidie met 5% per jaar wordt afgebouwd.

Dit betekent Lo.v. Indonesië, dat in 1984 gestart werd met een subsidie van f 140.000,-, die jaarlijks met 5% wordt afgebouwd, met daarnaast een post overige uitgave van f 50.000,-, die eveneens met 5% wordt afgebouwd.

Ten opzichte van Venda werd in 1982 gestart met een subsidie van f 550.000,-, jaarlijks af te bouwen met 5% (zie 5.2.1.1. en 5.2.1.3. sub b).

Wat KwaNdebele betreft verkeert het veldwerk deels in de opbouwfase (Zuiden), deels in de consolidatieperiode (Noorden), terwijl de bibelschool Mukhanyo nog in ontwikkeling is. Dit vraagt om de inzet van een vierde zendeling (zie 5.3.2.3.). Zoals het er nu voorstaat zal de kerkeraad van de Geref. Kerk van KwaNdebele nog niet zelfstandig kunnen functioneren bij de repatriëring van ds. Jonkman D.V. in 1995 en dient nog een opvolger in 1994 te worden uitgezonden (zie 5.3.1.2.).

Het werk in Botswana is in de opbouwfase, beperkt zich echter tot het uitzenden van een vertaler en veld-zending (zie 4.3.4.) voor onbepaalde tijdsduur.

4.6. Positie van de evangelisten

In hun beleidsvorming hebben deputaten zich ook bezig te houden met de positie van de evangelisten. In Indonesië speelt dit een rol omdat evangelist Alberth Tadde, die in To Bunggu werkt, niet bevoegd is de sacramenten te bedienen. Daarvoor moet één van de predikanten van de GTM of van de BPS een zeer omslachtige reis maken. Dit heeft tot gevolg dat in de regel slechts eenmaal per jaar de sacramenten worden bediend. Voor een zendingsgebied een ongezonde situatie.

In Venda bleek de positie van de evangelisten één van de moeilijkste punten bij de overdracht: een kerkeraad kan hen ontslaan wanneer hij denkt dat ze overbodig zijn, omdat ze geen ambtsdrager zijn. Deputaten hebben met de kerkeraden de afspraak gemaakt dat ontslag niet zonder medeweten van deputaten gegeven kan worden.

In KwaNdebele werd de vraag gesteld waarom de evangelisten wel mogen preken wat het meerdere is, maar geen sacramenten bedienen wat het mindere is. Naar het gevoelen van de evangelisten geeft de huidige praktijk een te zwaar accent aan de bediening van de sacramenten.

Overigens mogen de evangelisten kerkrechtelijk gezien, niet preken. Hooguit een stichtelijk woord spreken, althans in het kader van het ambt van leidend ouderling (art. 3 K.O.). In Venda en KwaNdebele wordt het preken omwille van de missionaire situatie (nog) toegestaan.

Deputaten hebben de G.S. 1989 op deze problematiek gewezen (Acta G.S. 1989, bijlage 18 sub 4.1.1.).

Omdat beleidsvorming nodig is benoemden deputaten een werkgroep 'positie en bevoegdheden van de evangelist', waarin zitting hebben: ds. W. van Heest (algemeen deputatenvoorzitter en oud-docent Ranepao), ds. C.D. Affourti (oud-zending Venda), ds. C.W. Buys (oud-zending Toraja), prof. dr. W. van 't Spijker (hoogleraar kerkrecht T.U. Apeldoorn) en dhr. N. Weeda (evangelist Twente).

Deze werkgroep startte op 24 maart 1992 met haar werkzaamheden. Zij heeft een breed programma van onderzoek opgesteld.

5. Gebieden, waar zendingswerk verricht wordt

5.1. Toraja

5.1.1. Gereja Toraja Mamasa (GTM): Sinds 1928 zijn de Chr. Geref. Kerken betrokken bij de verkondiging van het evangelie in het Mamasagebied. De daar ontstane kerken werden in 1947 zelfstandig toen de eerste synode samenkwam te Malaboh, in aanwezigheid van ds. M. Geleijnse. Dit feit werd op Pinksteren 1992 door alle gemeenten vreugdevol herdacht. Als dankoffer werd een financiële actie gevoerd, waarbij alle leden van de GTM persoonlijk werden betrokken.

Uit de rapportage blijkt dat de GTM per juni 1991 75.771 leden telde, verdeeld over 305 gemeenten, 36 classes en 10 part. synoden. Op dat moment waren 50 predikanten in actieve dienst, 6 proponenten en 4 predikanten met een bijzondere opdracht (2 in overheidsdienst als leraar aan een openbare school, 1 docent aan de theologische opleiding te Ujung Pandang, 1 werd afgezet voor het werk van de PGW (de gewestelijke Raad van Kerken). Van de 50 dienstdoende predikanten behoren 7 vrijgestelden tot de staf van het dagelijks bestuur (BPS) van de GTM. De GTM telt 11 emerituspredikanten.

5.1.2. Personaliteit. Deputaten delen uw vergadering mee dat eind augustus 1991 na een kortstondige ziekte ds. P. Podo overleed. Hij zou per 1 jan. 1992 met emeritaat gaan. Hij behoorde met de emerituspredikanten E. Pampang, G. Passau en R.M. Thumo tot de kring van predikanten die bij de overdracht van het zendingswerk aan de GTM in dienst waren van de zending en financieel nog steeds voor rekening van deputaten komen. Tot aan de synode Nosu deed ds. Podo dienst als adviseur van het dagelijks bestuur (BPS) van de GTM (Gereja Toraja Mamasa). Met waardering denken deputaten aan het werk dat ds. Podo vele jaren in dienst van de zending voor de GTM heeft gedaan. Deputaten hebben een regeling getroffen dat zijn weduwe 'zonder zorg van het evangelie zal kunnen leven'.

Begin februari 1992 bereikte deputaten het bericht dat br. M. Lululangi BA was overleden. Zijn gezondheid ging de laatste jaren zienderogen achteruit, hoewel hij de BPS tot aan de synode Nosu bleef dienen als tweede voorzitter. Br. Lululangi behoorde niet tot de kring van predikanten, ooit liet hij een goede betrekking varen om de GTM te kunnen dienen. Jarenlang was hij met hart en ziel betrokken bij het wel en wee van de GTM. Ook deze broeder willen deputaten met ere gedenken. Ook voor zijn weduwe werden voorzieningen getroffen.

5.1.3. Synode Nosu.

5.1.3.1. Van 26 juni t/m 3 juli 1991 vergaderde de Algemene Synode van de GTM te Lumika, classis Nosu. De Algemene Synode vergadert éénmaal in de vijf jaar. Deputaten lieten zich verleggen door de algemeen voorzitter, ds. W. van Heest en ds. C.W. Buys. Mw. M. van Heest-Bikker zorgde voor de verslaggeving. 162 afgevaardigden, zowel van de classis als van de particuliere synoden woonden de vergaderingen geheel of gedeeltelijk bij.

5.1.3.2. Het hoofdthema voor deze synode was: De Heilige Geest geeft volmacht (stelt in staat) om te getuigen. Nadrukkelijk werd tijdens één van de avondvergaderingen de missionaire opdracht van de gemeente aan de orde gesteld.

5.1.3.3. Deputaten melden uw vergadering enkele belangrijke zaken die op deze synode aan de orde kwamen:

5.1.3.3.1. Het karakter van de kerkorde wordt veranderd van presbyteriaal in presbyteriaal-synodaal. Tevens wordt de K.O. aangepast aan een al jaren bestaande situatie dat binnen de kerkeraad, classis, part. synode en algemene synode de verleggenwoordigers van de jeugd-, vrouwen- en zondagschoolcommissies en eventuele andere commissies een eigen plaats hebben. Dit dient in de K.O. te worden vastgelegd. Hiermee gaat de GTM in het voetspoor van de vele andere Indonesische kerken van Gereformeerde signatuur.

5.1.3.3.2. Er werden door diverse afgevaardigden kritische kanttekeningen geplaatst bij het beheer van de kerkelijke financiën. De BPS dient meer aandacht te geven aan het bewaken van de begroting. Ook dient de BPS een eind te maken aan het voortdurend schuiven met de door de partners ter beschikking gestelde gelden. Zaken waar deputaten in hun contacten ook steeds weer de nadruk op leggen. Beroepend is ten deze het voorwoord van het rapport van de deputaten Financieel GTM: 'Wat de kerk bezit is eigendom van God zelf. Daarom zal het gebruik van de eigendommen van de GTM verantwoord moeten worden niet alleen tegenover de mensen, maar ook tegenover de Eignaar, d.w.z. God. Voordat wij iets daarmee doen, kent Hij al ons doen en laten.' Gevolgd door een citaat uit Hebr. 4:13.

Deputaten streven ernaar dat de BPS een behoorlijke begroting indient voor de besteding van de subsidiegelden en dat jaarlijks accountantscontrole plaatsvindt.

5.1.3.3.3. De GTM is zich bewust, dat zij een missionaire taak heeft. Naar de Indonesische Grondwet - de Pancasila - is er de mogelijkheid om zending te drijven in die gebieden, waar men nog de zogenaamde stamreligies aanhangt. Deze mensen dienen n.l. tot geloof in god gebracht te worden, waarbij zij kunnen kiezen uit Boeddhisme, Christendom, Hindu Bali en Islam. Twee gebieden die binnen het bereik van de GTM liggen komen hiervoor in aanmerking: To Bunggu en Mada/Suppirang. Omdat het hierbij om direct zendingswerk gaat, waren deputaten bereid om geestelijke en financiële steun te verlenen:

geestelijke steun door het uitzenden van iemand uit Nederland voor een periode van drie tot vijf jaar om de GTM assistentie te verlenen bij gemeenteopbouw en kadervorming met het oog op het vervullen van haar missionaire opdracht (een visum werd aangevraagd); financiële steun door - voor zover dit mogelijk is binnen het kader van de begroting - een deel van de kosten op zich te nemen.

Zo zegden deputaten in 1990 voor het werk in To Bunggu een éénmalige financiële steun toe van f 13.000,- voor landbouwhulp, een kleine school, gezondheidszorg en de kadervorming van kerkeraadsleden. Voor het aanstellen van een vaste predikant en incidentele helpers in het zendingsgebied van Mada/Suppirang stelden deputaten gedurende het voorbereidingsjaar f 13.750,- ter beschikking en daarna, voor een periode van vijf jaren, een bijdrage van f 12.000,- aflopend tot f 3600,- in de verwachting dat de GTM daarna dit zendingswerk zelf zal kunnen bekostigen. De GTM houdt n.l. éénmaal per jaar in de maand september een zendingscollecte. Ter synode werd aangedrongen op een goede verslaggeving over deze zendingsactiviteiten.

5.1.3.3.4. De vergadering bracht een drastische wijziging aan in de bezetting van de BPS. Het aantal leden werd van vijf op zeven gebracht. Slechts twee broeders uit de vorige BPS werden herbenoemd: ds. Ikabod Punda als secretaris I en ds. Johannes Rengga als penningmeester. Tot voorzitter werd benoemd: ds. Zakaria Sode. De oude adviseurs (de emerituspredikanten ds. E. Pampang, ds. G. Passau, ds. P. Podo en ds. R.M. Thumo) werden vervangen door twee jongere predikanten. Daarnaast kreeg de BPS financiële assistentie door toevoeging van drie financieel deskundigen.

5.1.3.3.5. Een purt van bespreking vormde de voortgezette studie van predikanten. Er is reeds meerdere malen over gesproken om deze studie te laten plaatsvinden aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn. Dit zou de band tussen de GTM en de CGK versterken. De voorwaarden blijken echter te zwaar te zijn: men moet het Nederlands beheersen en voldoende kennis hebben van Duits, Latijn, Grieks, Hebreeuws en Engels. Aan de synode werd toegezegd dat deputaten de studiemogelijkheid zullen onderzoeken of op lichtere voorwaarden de studie aan de T.U. te Apeldoorn voortgezet kan worden. Voorlopig blijven Jakarta en Salatiga de aangewezen adressen voor voortgezette studie.

5.1.3.3.6. Ook kwam het openstellen van de ambten voor de zusters in de gemeente aan de orde. De G.S. CGK 1989 droeg deputaten op zich, inzake het verzoek van de BPS/GTM om zich gemeenschappelijk te bezinnen op de mogelijkheid van de bekleding van ambtelijke posities door de zusters in de gemeente, in verbinding te stellen met de deputaten voor de correspondentie met

de buitenlandse kerken (Acta G.S. 1989, art. 131 sub 9).

Deputaten hebben aan deze opdracht voldaan: op 25 februari 1991 is overleg gepleegd.

Beide deputaatschappen kwamen overeen om het volgende aan de Synode Nosu te schrijven:

- naar ons oordeel hebben zendingsdeputaten in hun schrijven d.d. 13 april 1988 door middel van het gedeelte uit het referaat van prof. dr. W. van 't Spijker voldoende duidelijk uiteengezet wat het schriftuurlijk standpunt is, zoals dit tot dusver functioneerde in kerken van gereformeerd belijden;
- wij zijn van gevoelen dat iets niet pas duidelijk is als de andere partij ermee instemt;
- mocht uw vergadering ons gevoelen delen, dan achten wij nadere studie overbodig;
- mocht uw vergadering ons gevoelen niet delen, wilt u ons dan aangeven waarin naar uw oordeel onze duidelijkheid onvoldoende is?

De synode behandelde dit schrijven en reageerde als volgt (in vertaling):

- De Gereja Toraja Mamasa is het ermee eens dat een Studie niet steeds dan pas als voltooid beschouwd kan worden als de beide belanghebbende partijen reeds tot gelijke opvatting zijn gekomen. De GTM meent dat de Studie van beide partijen reeds voldoende (te achten) is en dat het niet nodig is deze verder voort te zetten.
- De GTM is op de vergadering van de 14e Algemene Synode onveranderd gebleven bij het besluit van de Algemene Synode van de GTM 1982, dat de GTM toestaat dat de Vrouw alle Kerkelijke Ambten vervult. Aldus hetgeen wij te uwer kennis brengen als de opvattingen van de 14e Algemene Synode van de GTM die zojuist op 4 juli te Nosu gesloten is. Moge de Heere de beide Kerken steeds beschermen in het verrichten van hun Dienst in de komende tijden.

Zendingsdeputaten stelden aan deputaten Correspondentie voor om deze reactie van de GTM voor kennisgeving aan te nemen. Zij zijn van mening dat zij in opdracht van de G.S. 1986, deze kwestie in 1988 al uitvoerig ter sprake hebben gebracht op de BPLS-vergadering te Minake. De wijze waarop de afgevaardigden ZCGK deze opdracht volbrachten kreeg de instemming van de commissie (zie Acta G.S. 1989, bijlage 18 sub 5.1.5, en bijlage 19 sub (5)). Deputaten Correspondentie achten dit voorstel echter wel erg minzaam. 'Als dit al zou gebeuren, dan zou daarbij zeker opgemerkt dienen te worden, dat we dit met droefheid doen: de GTM dient te weten dat we met dit besluit grote moeite hebben en dat door dergelijke besluiten de relatie tussen onze kerken onder spanning komt te staan. Die spanning is er ook als andere kerken waarmee we corresponderen dergelijke besluiten nemen en van die spanning geven we de kerken ook kennis', aldus hun visie.

Het is aan uw vergadering om hierin een beslissing te nemen.

- 5.1.3.3.7. Om temidden van alle zaken die besproken en geregeld moesten worden tot een goed geestelijk gesprek te komen, bleek een moeilijke opgave. 'Als het echter tot zo'n gesprek kwam was het een verkwikking om te horen hoe mensen zich voor de dingen van dit en het toekomstige leven in vertrouwen aan de Heere overgaven, hun zonden belijden en er tegen strijden, er naar staan voor en met de Heere te leven. Gods hand in hun leven opmerken. Enkele spontane, persoonlijke reacties op een preek of meditatie zal ik niet gauw vergeten', aldus ds. W. van Heest in zijn rapportage.

5.1.4. Overige zaken.

- 5.1.4.1. Reeds geruime tijd geleden werd het visum aangevraagd voor de door deputaten toegezegde steun bij kadervorming en gemeenteopbouw (5.1.3.3.3.). Het conflict tussen Indonesië en Nederland over de uitlatingen van minister Pronk raakt met name de subsidies en de personele assistentie in het kader van de Nederlandse Ontwikkelingshulp. Er zijn geen problemen rond de subsidiëring en uitzendingen door de kerken. Voor het verkrijgen van het benodigde visum wil de BPS iemand inschakelen die ervaring heeft op dit gebied.

- 5.1.4.2. Sinds de weg tussen Polewali en Mamasa door de overheid in goede staat is gebracht zijn de economische omstandigheden van het Mamasagebied sterk verbeterd. Ook de predikanten profiteren van de huidige vooruitgang van de economie. Daar velen van hen eigen sawa's en koffie- en cacaothuizen hebben, kan hun salariering (voorzoover nog niet voldoende) aangevuld worden met de opbrengst van het eigen grondgebied. De meesten beschikken over een paar of een motorfiets. Voor de uitoefening van hun ambtstaak is dit belangrijk: velen moeten een groot aantal gemeenten verzorgen en hebben grote afstanden af te leggen.

De ontsluiting van het gebied brengt echter niet alleen winst. Het Mamasagebied is nu ook toegankelijk voor het toerisme, dat bijzonder geïnteresseerd is in de oude heidense adat. Staat de GTM geestelijk sterk genoeg om weerstand te kunnen bieden, wanneer oude heidense gebruiken, zoals de dodenfeesten, weer nieuw leven wordt ingeblazen?

De ontsluiting van het vruchtbare Mamasagebied trekt mensen uit de kustgebieden aan, die aanhangers zijn van de Islam (80% van de Indonesische bevolking is islamiet; ongeveer 10% christen). Is de GTM in staat om het hoofd te bieden aan invloed van de Islam? Daarom stimuleren deputaten kadervorming en gemeenteopbouw.

- 5.1.4.3. De Eukumindovergaderingen (Eukumindo: Europese Arbeitsgemeinschaft für ökumenische Beziehungen mit Indonesien, zie Acta G.S. 1983, bijlage 26 sub 4.1.2. v.v. en Acta G.S. 1986, bijlage 15 sub 4.1.1. en 4.1.2.), die tweemaal per jaar gehouden worden, werden regelmatig bezocht. Het is nuttig om op deze wijze contact te onderhouden met de overige Europese kerken en instanties, die zich op missionair gebied met Indonesië bezighouden.

- 5.1.4.4. Het voormalige zendingsziekenhuis - Barua Mamasa - is met financiële hulp van het EMS (Evangelisches Missionswerk in Südwest-deutschland, eveneens bij Eukumindo aangesloten) weer gaan functioneren, zij het niet optimaal.

- 5.1.4.5. Deputaten Hulpverlening binnen- en buitenland zijn zeer nauw betrokken bij verschillende ontwik-

kelingsprojecten van de GTM. Zij doen dit in samenwerking met het EMS. De verbouwing tussen Hulpverlening en Zending is goed: over en weer werden tijdens de werkbezoeken opdrachten uitgevoerd en rapportage uitgewisseld.

- 5.1.4.6. Tenslotte willen deputaten melding maken van het feit dat zes jongeren onder leiding van ds. H.P. Brandama in juli 1990 de Jeugdbondweek in Mamasa bezochten. Zij betaalden zelf hun reiskosten; de GTM zorgde voor de verblijfskosten. Deputaten voor Contact met de Kerkjeugd steunden de GTM met een gift, bijgebracht door jongeren in Nederland, ter tegemoetkoming in de kosten voor deze bondweek, die door ruim 2000 Toraja-jongeren bezocht werd en éénmaal in de vijf jaren plaatsvindt. Dit bezoek heeft de band met Nederland versterkt en jongeren uit Holland zicht gegeven op de geestelijke beleving van een zusterkerk, uit het zendingswerk voortgekomen.

5.2. Venda

5.2.1. De ontwikkeling naar zelfstandigheid

- 5.2.1.1. Het bezoek dat ds. M.S. Muhali en de evangelisten S.M. Khashani, A.E. Ramudingani en P.K. Rafumbadzani in het kader van het zendingsjaar aan de kerken brachten, heeft het een gunstige uitwerking gehad op de ontwikkelingen binnen de Geref. Kerk van Venda. De Vendabroeders ontdekten dat in de Hollandse kerken het zendings- en evangelisatiewerk gedragen wordt door de gemeenten zelf in plaats van door een klein aantal evangelisten, zoals in Venda tot op dat moment geschiedde. Dit wierp vrucht af toen - na hun bezoek - een nieuwe vacature voor een evangelist ontstond. Besloten werd niet in de vacature te voorzien; de gemeente diende zelf een evangeliserende gemeente te worden. Daarmee werd de ontwikkeling van zendingsstructuren naar kerkelijke structuren bevorderd. Dit houdt in dat de zendingsstructuur waarin de zending (veldwerker) samen met zijn evangelisten zorgt voor de verbreiding van het evangelie, overgaat in de kerkelijke situatie waarin de uit het zendingswerk voortgekomen gemeente zelf d.m.v. haar 'zendings'- of 'evangelisatie'commissie het evangelie uitdraagt.

In dat kader was woensdag 23 oktober 1991 in de relatie met de drie gemeenten in Venda een belangrijke dag toen de Akten van Overdracht (the Agreements of Transference) van het zendingswerk aan de gemeenten Mutale, Niani en Soutpansberg getekend werden (zie bijlage 7.1 en 7.2). Iyani-bijbelschool werd overgedragen aan de Synode Soutpansberg (zie bijlage 7.3). Financieel werd een regeling getroffen, waarbij deputaten toezegden financiële steun te willen verlenen voor een periode van 20 jaar, waarbij jaarlijks 5% wordt afgebouwd. Deze steun bedroeg per 1 jan. 1992 f 550.000,-.

De Akten van Overdracht treden in de plaats van de door de G.S. 1986 aanvaarde Akte van Ooreenkoms (zie Acta G.S. 1986, bijlage 15 sub 5.1.3.). De overdracht werd per 1 januari 1992 gerealiseerd.

Deputaten verzoeken uw vergadering haar goedkeuring te hechten aan deze vier Akten van Overdracht met de erbij behorende praktische regelingen die zijn opgenomen in de aanhangsels (appendices).

- 5.2.1.2. De drie gemeenten beschikken ieder over een eigen predikant: Mutale ds. T.E. Netshlangani, Niani ds. M.S. Muhali en Soutpansberg ds. D.R. Phaswana. Aantal leden ongeveer 4000.

De Synode Soutpansberg telt acht gemeenten, met zeven predikanten en een ledenaantal van ongeveer 9000.

- 5.2.1.3. De overdracht had consequenties voor de verschillende zendingsactiviteiten:

- a. De Remisum-commissie (Reformed Mission of Mutale and Niani) behartigde het veldwerk: ds. G. Drayer werkte ten tijde van de overdracht in het kader van deze commissie samen met tien evangelisten. Het grote probleem bij de overdracht vormde deze evangelisten. Enerzijds omdat hun positie kerkordelijk niet geregeld is: de Gereformeerde Kerkorden kennen het ambt van evangelist niet. Anderzijds omdat zij uit de zendingsdienst moesten overgaan in dienst van de gemeenten.

Na zorgvuldig overleg zijn zes van hen in dienst gekomen van de gemeenten Mutale en Niani en hebben deputaten zich garant gesteld voor hun salariering. Bij de toekenning van de subsidie en de opstelling van de begroting hebben hun salarissen de hoogste prioriteit. Zij zullen in dienst van de kerkeraden werken aan de missionaire bewustwording van de beide gemeenten en vooropgaan bij de verbreiding van het evangelie.

Twee evangelisten hebben te kennen gegeven de opleiding tot predikant te willen volgen en één gaat met pensioen.

Eén neemt een ander beroep ter hand; deputaten stellen hem in staat de beroepsopleiding te volgen.

En ds. G. Drayer repatriëerde naar Nederland. Zijn taak was volbracht.

- b. Iyani-bijbelschool stond na het vertrek van ds. C.D. Affourtit eind 1987, onder leiding van een Venda-predikant, ds. T.C. Rabali, door de kerkeraad van Mutale benoemd als principaal (zie Acta G.S. 1989, bijlage 18 sub 5.2.2.1.). Deze bijbelschool voorziet in een groot aantal cursussen en conferenties voor gemoetsleden, vrouwen, evangelisten, zondagsschoolonderwijzers, ambtsdragers en predikanten. Niet alleen voor de drie gemeenten die tot het gebied van de ZCGK behoren, maar ook voor de overige vijf gemeenten binnen het ressort van de Synode Soutpansberg. Daarom werd deze bijbelschool overgedragen aan de Synode Soutpansberg. Zij ontving binnen de subsidieregeling Venda een aparte plaats vanwege het grote belang van kadervorming voor deze jonge kerkelijke gemeenschap. Gedurende de komende vijf jaar zal de 5% afbouwregeling op Iyani niet van toepassing zijn. Wel werd afgesproken dat de Synode Soutpansberg en de directie van Iyani hun krachten zullen inzetten voor fondswerving.

- c. Het Siloam Good News Committee hield zich bezig met de verzorging van het ziekenhuispastoraat en het evangelisatiewerk in het Siloam hospital (zie Acta G.S. 1989, bijlage 18 sub 5.2.2.).

Meenden deputaten in eerste instantie nog iemand vanuit Nederland te moeten zenden, die problemen rondom dit ziekenhuis (zie 5.2.1.3.) en het feit dat er in Nederland geen geschikte kandidaat te vinden was, deden deputaten er toe besluiten het ziekenhuispastoraat over te dragen aan de gemeente Soutpansberg; het ziekenhuis ligt binnen haar ressort. Deputaten zegden financiële steun toe tot 31 december 1995. Sinds april j. is ds. T.L. Muturiki aan de gemeente Soutpansberg verbonden voor dit ziekenhuispastoraat.

- d. Mbeu, de christelijke boekhandel annex drukkerij-uitgeverij vormde in het geheel van de overdracht een probleem. Jarenlang heeft Mbeu in de zendingsstructuur goede diensten bewezen door het uitgeven, drukken en de verkoop van christelijke lectuur en de levering van schoolboeken. Mbeu was opgezet als een stichting zonder winstoogmerk; dit betekende dat de christelijke lectuur, de bijbels en het drukwerk, ten dienste aan de verspreiding van het evangelie, zwaar werden gesubsidieerd uit de winst van onder meer schoolboeken. Door de toenemende concurrentie en een verandering in het beleid van de Vendareregering ten aanzien van de voorziening van schoolboeken e.d. ging de winst zeer sterk achteruit en moest Mbeu worden gereorganiseerd om haar economische basis weer gezond te maken. In eerste instantie werd de drukkerij afgevoerd. Daarna werd - in overleg met de Mutalekerkeraad die evenals ZCGK in de beheerraad van Mbeu participeerde - uiteindelijk besloten tot verkoop van Mbeu. Omdat deputaten beseften dat het hierbij om een belangrijke financiële transactie ging, hebben zij zich in hun beleid laten bijstaan door dhr. A.H.J. Schwartz, voorzitter van deputaten Financiële Zaken. Omdat verkoop van Mbeu op korte termijn niet mogelijk bleek werd het beheer van Mbeu opgedragen aan het echtpaar B. Cronje-E. Schlesinger (in samenwerking met een nieuw benoemde beheerraad die aan deputaten rapporteert), met optie op overname. Deputaten hopen de boekhandel in de loop van 1993 te kunnen verkopen tegen een prijs, die het door hen geïnvesteerde kapitaal compenseert.
- e. De Coördinatie Commissie Venda (CCV), het overlegorgaan tussen de kerkeraden van Mutale en Niani en ZCGK, bestaat niet meer. Het contact tussen ZCGK, de kerkeraden van Mutale en Niani en de kerkeraad van Soutpansberg en de Sinode Soutpansberg zal schriftelijk geschieden en door middel van een jaarlijks werkbezoek, dat in verband met de op te stellen begrotingen, in de maand september D.V. zal plaatsvinden.

5.2.2. Siloam. Tijdens de positieve groei naar de overdracht van de zendingsstructuren in de kerkelijke structuren, vonden negatieve ontwikkelingen plaats rondom het Siloam hospital en in mindere mate rondom het Donald Fraser hospital. Deputaten waren al niet meer betrokken bij de werving van Hollandse artsen voor de Vendaziekenhuizen (zie Acta G.S. 1989, bijlage 18 sub 5.2.3.). Vanuit het verleden is er echter met Siloam een band gegroeid, waardoor deputaten meesleelden met de trieste ontwikkelingen en de kerken d.m.v. het zendingsblad op de hoogte hielden. Voor de Hollandse artsen en paramedici werd de situatie dermate bedreigend en onhoudbaar, dat zij per 1 maart 1991 ontslag namen, met uitzondering van mw. M. van Asselt (laborante).

5.2.3. Personalie. Beide ontwikkelingen hadden persoonlijke gevolgen (alfabetisch):

- a. Mw. M. van Asselt bleef in dienst van Siloam. Zij trad in het huwelijk met dhr. G.D. Kruger en vertrok per 1 januari 1992 de zendingsdienst. Tijdens een kort bezoek aan Nederland heeft de AVS op 17 december 1991 van haar en haar man afscheid genomen. Zij heeft toegezegd voor het zendingsblad de interviews met de Venda's te willen verzorgen. Dit wordt door deputaten bijzonder op prijs gesteld.
- b. De overgang naar kerkelijke structuren had tot gevolg dat ds. G. Drayer, de veldzending, op 4 april 1992 met zijn gezin naar Nederland repatriëerde, na 13 jaar trouwe zendingsdienst. Mw. R.A. Drayer-Terluis had ook zo haar eigen inbreng: de laatste jaren was zij als secretaresse in dienst van Tshikevha, de christelijke school.
- c. Dokter en mw. E. Helms en A.J. Helms-ter Weel zouden vanaf 1 april 1991 'genieten' van hun -vervroegd- pensioen. Reeds in maart 1991 werden ze door de situatie op Siloam gedwongen het ziekenhuisterrein te verlaten en vertrokken met de caravan richting Pretoria. De gemeente Soutpansberg heeft op een hartelijke en onwettelijke wijze afscheid van hen genomen. Zij hopen deze zomer voor een kort bezoek naar Nederland te komen en begin 1993 D.V. te repatriëren.
- d. Mvr. M. Overduin die namens de Free Reformed Church eerst bij het vrouwenwerk en later bij het ziekenhuispastoraat betrokken was, repatriëerde naar Canada. Zij reisde via Nederland. Ook van haar werd door de AVS afscheid genomen. Zij had een grote plaats bij de Venda's en bij deputaten. Het ligt in de bedoeling dat zij uitgezonden wordt voor zendingswerk in Guatemala.
- e. In de wetenschap dat het zendingswerk in Venda afgebouwd werd, accepteerde dhr. A. Schouwstra (voor 25% zendingsadministrateur en voor 75% beheerder van Mbeu) per 1 juni 1991 een baan bij een boekhandel in Pretoria en verhuisde vanaf het 'Koppie'. Hij en zijn vrouw dienden de zending 19 jaar. In december 1991 kwamen ze met verlof naar Nederland en werd in de kring van de AVS afscheid van hen genomen.

Dit waren de statutewerkers, die een richtstreekse band met de zending hadden en haar vertegenwoordigden in de beheerraad en de CCV. Moge Gods zegen hen ieder persoonlijk vergezellen in de geheel nieuwe levensfase.

Daarnaast waren er de contacten met de Hollandse artsen, die hun werkring gevonden hadden in de drie Vendastaatsziekenhuizen. Hun namen kwamen voor op de kalender van 1991; de verjaardagen werden gepubliceerd in het zendingsblad. De meesten zijn nu weer terug in Holland. In dankbaarheid denken deputaten aan hun inbreng. Het waren geen zendingsprojecten. Takalani (weeshuis), Thusani (sociale werkplaats), Hayani Herberg (opvang van verstandelijk en lichamelijk gehandicapten), Tshikevha (de christelijke school, die alsmat groeide), maar voor de Vendasamenleving zijn ze van groot belang. Velen van de artsen en hun echtgenotes waren bij het ontstaan en de ontwikkeling van deze projecten betrokken, die duidelijk aantonen dat het evangelie

zich niet alleen door het Woord laat verkondigen, maar dat ook de Daad (de dienst der barmhartigheid) er wezenlijk bijhoort.

Deputaten hopen van harte dat de gemeenten in Venda niet alleen de Woordverkondiging, maar ook de dienst der barmhartigheid zullen kunnen blijven ondersteunen en nog verder uitbouwen. Omdat het evangelie van het Koninkrijk en de naam van de Heere Jezus Christus nog dieper in de Vendagemeenschap zal doordringen.

5.2.4. The Heidelberg Theological Seminary. Een nieuw element binnen de Sinode Soutpansberg vormt het initiatief dat deze sinode nam om te komen tot een eigen theologische opleiding: the Heidelberg Theological Seminary. Begin februari 1990 vond de opening plaats. Aan deze opleiding zijn verschillende predikanten en zendingen als docent verbonden. Het aantal studenten bedraagt 11. Men maakt gebruik van het bijbelschoolgebouw. Deze opleiding is ontstaan uit onvrede met het beleid van de Nasionale Sinode (Potchefstroom) om het toe- en opzicht over de theologische opleidingen aan zich te houden en niet te willen delen met de andere synodes binnen het ene kerkverband van de GKSA. Deputaten bezien deze ontwikkeling met zorg; zij zouden liever zien dat er ernst gemaakt wordt met het komen tot werkelijk één kerkverband, waardoor de behoefte aan een eigen opleiding minder sterk zou zijn. Na een gesprek met een Vendardelegatie en in overleg met deputaten Correspondentie werd besloten om eind januari 1990 een delegatie naar Zuid-Afrika te zenden voor een drieweeks bezoek om met alle betrokken partijen te spreken. Deze delegatie bestond uit ds. K. Boersma (deputaten Correspondentie) en dr. J.W. Maris (ZCGK). Tot nu toe is er nog geen toelating tot constatering tussen Heidelberg en Hammanskraal.

Begin 1992 werd een 'Speciale Algemene Sinode' gehouden, waar vertegenwoordigers van de verschillende synoden (Middelande, Potchefstroom en Soutpansberg) bijeen waren ter voorbereiding van een nieuwe kerkelijke structuur. Over het officiële besluit was te lezen in 'Die Kerkblad' d.d. 25 maart, 8 en 22 april 1992.

Zolang Heidelberg nog voortbestaat hebben deputaten toegezegd iemand vanuit Nederland te willen zenden, die gedurende één trimester per jaar als gastdocent kan dienen. Tot nu toe heeft Heidelberg geen gebruik gemaakt van dit aanbod.

Deputaten zijn zich bewust dat de GKSA bij het proces van eenwording de leiding van de Heilige Geest nodig heeft en vragen eens te meer aan de kerken de ontwikkeling in de totale GKSA in haar voorbode te bedenken.

5.2.5. Contacten over en weer. Verwarmend was het bezoek dat tien Vendavrouwen in mei 1991 brachten aan de Vrouwenbond. Er waren goede contacten die een hoogtepunt bereikten op de Bondsdag. Tijdens een evaluatiegesprek zeiden de Vendadames: 'Het koude klimaat in Nederland was geen enkel bezwaar voor ons, want we werden verwarmd door de geweldige liefde die we daar ondervonden. We hopen vooral dat er ook dames uit Nederland naar ons zullen komen.'

Dankbaar mag vermeld worden dat jongeren al in de zomer van 1990 op bezoek waren in Venda, met als doel mee te helpen bij kerkbouw. Zij zorgden zelf voor hun reisgeld en namen en passant ook een flink bouwkapitaal mee. De werkgroep 'Dienstverlening Jongeren Wereldwijd' nam het initiatief. Als alles naar wens mag verlopen zal ook dit jaar een groep jongeren gaan bouwen.

5.2.6. Werkbezoeken. Naast de reguliere werkbezoeken brachten deputaten in verband met de overdracht en de problematiek van Mbeu in 1991 twee extra werkbezoeken aan Venda; één daarvan door de financieel deskundigen, de bns. C.J. Hagesteijn en A.H.J. Schwartz. Deputaten hopen van harte dat de Heere Zijn zegen geeft over al deze activiteiten; die zegen is onmisbaar!

5.3. KwaNdebele

5.3.1. Veldwerk

5.3.1.1. Het veldwerk in KwaNdebele staat nog heel sterk in het teken van de zendingsstructuren; de zending draagt, in samenwerking met de evangelisten, het evangelie uit. Zo werkt ds. H. Jonkman in het Noorden en ds. ir. J. Slagboom in het Zuiden van KwaNdebele. Toch is er in KwaNdebele geen duidelijke scheidslijn tussen zendingsstructuren en kerkelijke structuren. Naast de werkevergaderingen, waar de zendingen samen met de evangelisten het werk bespreken en de evangelisten gevormd worden d.m.v. bijbelstudie, kennis van de bijbeldienstgeschriften en de kerkgeschiedenis, zijn er de kerkeraadvergaderingen van de kerkeraad van die Geref. Kerk van KwaNdebele. En zowel de zendingen als de deputaten ZCGK betrekken de kerkeraad bij de voortgang van het zendingswerk; de kerkeraad heeft zelfs een beslissende stem. Het voordeel van deze wijze van werken is dat op deze manier kerkeraad en deputaten naadloos toegroeien naar een structuur van wederzijdse assistentie, al zal daarbij voorlopig nog een heel sterk accent gelegd (moeten) worden op de assistentie - zowel personeel als financieel - vanuit Nederland. Toch is tekenend voor de situatie dat tijdens het laatste werkbezoek vanuit de kerkeraad l.a.v. een financiële regeling de opmerking werd gemaakt: 'dit is een bot zonder vlees' en daarmee konden deputaten het doen. De door hen voorgestelde regeling ging niet door. Dit geschiedde overigens in een zeer goede verstandhouding!

5.3.1.2. Ds. Jonkman heeft te kennen gegeven D.V. in 1995 te repatriëren. Zoals het er nu voorstaat zal de kerkeraad een beroep doen op deputaten om in 1994 een nieuwe zending in de plaats van ds. Jonkman uit te zenden, zodat deze zich tijdig kan inwerken. Deputaten staan niet bij voorbaat afwijzend tegenover een dergelijk verzoek. Het zal zeker nog een aantal jaren duren voordat de overdracht van het zendingswerk aan de reeds sinds 1971 zelfstandige kerk van KwaNdebele kan plaatsvinden.

5.3.1.3. Er is een verschil merkbaar tussen het werk in het Noorden en in het Zuiden. Naast het eigenlijke zendingswerk richt ds. H. Jonkman zich op gemeentebouw, waarbij op de verschillende posten 'committees' worden ingesteld die zijn samengesteld uit meelevende gemeenteleden. Deze

'committees' hebben een veelomvattende taak: o.a. het bezoeken van zieken en randkerkelijken. Het werk wordt bemoeilijkt door de afwezigheid van mannen in het kerkelijk leven. In het Zuiden vestigen zich nog vele Ndebele's die daar een nieuw bestaan gaan opbouwen. In de nieuw te stichten woongebieden liggen grote mogelijkheden om er het evangelie te brengen en tot kerkstichting over te gaan. Dit behoort tot de opdracht van ds. ir. J. Slagboom en zijn evangelisten. Door de snelle groei van de woongebieden en de daarmee samenhangende gemeentestichting, dreigt het gevaar dat er onvoldoende gelegenheid is om de eenmaal gevormde gemeenten op te bouwen in het geloof en toe te rusten tot dienstbetoon. Dit bracht de kerkeraad ertoe deputaten te verzoeken nog een vierde zending uit te zenden, die met name zou kunnen assisteren bij gemeentebouw. Deputaten hebben dit verzoek in overweging genomen.

5.3.1.4. Die Gerel. Kerk van KwaNdebele behoort tot de classis Tahwane van de Sinode Middellande en telt ongeveer 2100 leden.

5.3.2. Bijbelschool Mukhanyo.

5.3.2.1. Over het ontstaan en de doelstelling van deze bijbelschool hebben deputaten de G.S. van 1986 en 1989 geïnformeerd (zie Acta G.S. 1986, bijlage 15 sub 6.2.2. en Acta G.S. 1989, bijlage 18 sub 5.3.4.). Om aan de onduidelijkheid rondom de doelstelling en het functioneren van deze bijbelschool een einde te maken, benoemden deputaten een commissie, bestaande uit dr. P.J. Buys (GKSA-predikant te Potchefstroom Noord met veel ervaring op het gebied van bijbelscholen, Independent Churches en gemeentebouw), prof. dr. L. Floor (emeritus hoogleraar met zendingserfaring) en evangelist Z.S. Masango (de nestor van de evangelisten in KwaNdebele) met de opdracht om een onderzoek in te stellen naar 'een begaanbare weg' voor 'Mukhanyo'. D.w.z. om een zo breed en degelijk mogelijk onderzoek in te stellen naar het huidige functioneren en de effectiviteit van Mukhanyo bijbelschool tegen de achtergrond van de onvoltooide zendingstaak in KwaNdebele, de groei en behoeften van de z.g. Onafhankelijke Kerken (Independent Churches) en de groei en behoeften van die Gerel. Kerk in KwaNdebele. Deze commissie kwam tot enkele zeer waardevolle conclusies.

- zij maakte een duidelijk onderscheid tussen de wijze waarop de deelnemers bij dit project betrokken zijn. Alleen ZCGK kan verantwoordelijkheid dragen voor deze bijbelschool. De drie overigen - de zendingsdeputaten van de GKSA, de leden van de Churchesboard (het overkoepelend orgaan van de Independent Churches) en de kerkeraad van die Gerel. Kerk van KwaNdebele - kunnen slechts betrokken zijn bij de bijbelschool; zij kunnen het project slechts incidenteel financieel steunen en bij hun achterban promoten. De ZCGK draagt verantwoordelijkheid voor het lesprogramma en de benoeming en salariering van twee docenten;
- zij wees op de behoefte aan een kleine ruimte voor het verrichten van administratieve werkzaamheden, die levens van dienst kan zijn als leslokaal;
- zij adviseerde een vierde zending naar KwaNdebele uit te zenden, die een deel van zijn tijd dient in te zetten voor gemeentebouw in KwaNdebele-Zuid en een deel voor 'Mukhanyo' door deel te nemen aan de directie en het verzorgen van cursussen;
- en stelde dat de kerkeraad van die Gerel. Kerk van KwaNdebele en de zendingen met vrucht gebruik zouden kunnen maken van de bijbelschool om hen te helpen bij de toerusting van ambtsdragers en andere gelovigen met het oog op gemeentebouw.

5.3.2.2. Deputaten hebben een en ander verwerkt in een Akte van Oprichting, welke door de betrokken partijen werd aanvaard.

5.3.2.3. Met de kerkeraad van die Gerel. Kerk van KwaNdebele werd overleg gepiept over het aantrekken van een vierde zending. Prof. dr. J.A. van Rooy, hoogleraar aan de Hammanskraalse Theologiese Skool (HTS), stelde voor om deze vierde zending ook nog in te zetten als - zesde - buitengewoon hoogleraar aan de HTS om binnen het kader van het vak 'Kerkrecht' één dag per week te doceren in 'gemeentebouw'. Deze koppeling zou de 'status' van Mukhanyo verhogen en het volgen van de cursussen aantrekkelijk maken. Temeer daar het docentschap aan de HTS inhoudt, dat men ook als docent aan de Potchefstroomse Universiteit (P.U.) verbonden is. Kerkeraad, beheerraad van 'Mukhanyo' en deputaten menen hiervoor een geschikte kandidaat binnen de GKSA gevonden te hebben, hetgeen geen kerkordelijke problemen met zich meebrengt, omdat de CGK in correspondentie staan met de GKSA. De procedure tot benoeming van deze vierde zending werd in werking gesteld, in goed overleg met alle betrokken partijen. Het salaris en de emolumenten komen volledig voor rekening van ZCGK, met uitzondering van de emeritaatsrechten en de reiskosten die gemaakt worden in verband met het docentschap aan de HTS. De salariering vindt plaats op basis van de honorering van een docent aan de HTS.

Of de koppeling te realiseren is, staat nog te bezien. Een benoeming tot hoogleraar aan de HTS vindt plaats voor het leven. Deputaten hebben bezwaren tegen een dergelijke benoeming ten aanzien van het docentschap aan Mukhanyo bijbelschool. Zij willen een benoeming voor een bepaalde periode met daaraan verbonden een evaluatiegesprek over de vraag of herbenoeming wenselijk is. Op het moment dat de rapportage moest worden afgesloten was deze zaak nog in bespreking.

5.3.3. Persoonlijk. De werkdruk bleek voor de beide veldwerkers te hoog te liggen: ds. Jonkman werd gedwongen zijn werkprogramma aan te passen; ds. Slagboom moest gedurende enige tijd met zijn werkzaamheden volledig stoppen. Deputaten zijn dankbaar dat beide zendingen op dit moment hun opdracht weer kunnen vervullen, zij het onder de restrictie dat de Heere Zijn dienaren nooit overvraagt. Deputaten trachten, voor zover dit in hun vermogen ligt, herhaling te voorkomen. Prof. dr. L. Floor werd bereid gevonden ds. Slagboom pastoraal te begeleiden.

Deputaten houden er rekening mee, dat ds. M. Rebel i.v.m. zijn gezondheid voor vervroegde emeritaring in aanmerking wenst te komen.

Deputaten hebben waardering voor de wijze waarop de drie zendingen hun opdracht vervullen.

Daarbij wordt de inzet van hun echtgenotes niet vergeten, noch onderschat!

5.3.4. Overige zaken.

5.3.4.1. Niet onvermeld mag blijven het project 'Uthando' (= liefde), dat voor verstandelijk en lichamelijk gehandicapten door mw. T.A. Jonkman-van der Beek en de evangelisten D. Mmatladi en J. Mahlangu werd opgezet.

5.3.4.2. Ook het kerkerproject, dat door ds. ir. J. Slagboom werd opgezet en vanuit Nederland door onze deputaten hulpverlening in ruime mate via de Stichting 'Woord en Daad' financieel wordt gesteund, voorziet in een behoefte.

5.3.4.3. De belangstelling van jongeren uit onze kerken om deel te nemen aan de kerkbouwprojecten in KwaNdebele is verheugend. Deputaten ondersteunen de activiteiten van de Werkgroep 'Dienstverlening Jongeren Wereldwijd' door hun medewerking te verlenen bij het verkrijgen van de benodigde visa.

5.3.5. Werkbezoeken. Naast de reguliere werkbezoeken brachten deputaten in verband met de ontwikkelingen rondom Mukhanyo bijbelschool in oktober 1991 een extra werkbezoek aan KwaNdebele.

5.4. Botswana

5.4.1. Deputaten zijn de Heere dankbaar voor de wijze waarop de weg geopend werd om onder de Bushmen (Bosjesmannen of San) te gaan werken. Temeer omdat zeer snel na de aanvaarding van dit nieuwe zendingengebied het echtpaar ds. H. Visser/J. Wegel uitgezonden kon worden door de kerk van Urk-Maranatha. Drs. Visser ontving zijn theologische opleiding aan de T.U. te Apeldoorn, studeerde antropologie en volgde de één jaar durende cursus wetenschappelijk vertaalwerk van het Summer Institute for Linguistics (SIL) in Engeland. Zij stonden op het punt om uitgezonden te worden naar Papoea Nieuw Guinea, maar gaven toch de voorkeur aan Botswana omdat zij graag in dienst van de CGK wilden werken. Zij vertrokken begin maart 1991 naar D'Kar voor een proeftijd van drie maanden. Tijdens deze periode werden ze zo begeleid door de mogelijkheden die er voor de studie van de Nharo-taal en vertaalwerk lagen, dat ze besloten te blijven. Ondanks het verblijf in voor onze begrippen primitieve omstandigheden, kan gebruik gemaakt worden van de moderne technologie. Zonnepanelen zorgen overdag voor de benodigde stroom om gebruik te kunnen maken van een computer, haast onmisbaar bij het registreren van de loontaal. En de directe verbinding met Nederland komt tot stand door middel van telefoon en fax. Drs. Visser beschikt - na een jaar studie - al over een taalchat van 1250 Nharo-woorden en vertaalde een gedeelte van het Kerst- en het Lijdensevangelie. Volgens deskundigen een opmerkelijke prestatie in zo'n korte tijd. Hij wordt bij zijn taalarbeid begeleid door mw. C. Kutsch Lojenga, één van de ervaren taalconsulenten van Wycliffe Bibletranslators. Verder houdt hij - desgevraagd - bijbelscholen. Zijn vrouw is betrokken bij het kleuterschoolwerk en het Kuruproject. Beiden rapporteren regelmatig, zodat niet alleen deputaten, maar ook de lezerskring van het zendingsblad op de hoogte gehouden worden van hun activiteiten.

5.4.2. Dankbaar zijn deputaten ook voor het feit dat zij in oktober 1991 eenstemmig konden besluiten tot de uitzending van het 'zendings'echtpaar ds. J.C. Wessels/E.J. Schuurman. In overleg met de kerkeraad van Thesinge werd een studieprogramma opgesteld dat wat de tijdsduur betreft in evenwicht is met de tijd die nodig is voor de afbouw van het predikantswerk in de gemeente Thesinge. Ds. en mw. Wessels volgden met veel belangstelling de DOG-cursus die eind maart/begin april 1992 gegeven werd in het H. Kraemer Instituut te Oepstegeest. Zij zullen enkele zendingstantamens afleggen bij ds. W. van Heest en in de zomer de taal cursus van het SIL volgen, die in Engeland gegeven wordt. Deputaten achten deze voorbereiding voldoende voor de uitzending die D.V. in september 1992 zal plaatsvinden.

5.4.3. Deputaten zijn doende om een Akte van Overeenkomst op te stellen, waarin de assistentie die zij aan de kerkeraad van D'Kar verlenen, nauwkeurig wordt omschreven.

Met het echtpaar Visser werd een arbeidsovereenkomst aangegaan.

5.4.4. In 1991 werd een oriënteringsbezoek aan dit nieuwe zendingengebied gebracht door de afg. voorzitter, ds. W. van Heest en ds. W. van 't Spijker.

5.4.5. Deputaten spreken de wens uit dat op deze wijze de CGK onder de zegen van de Heere dienstbaar zullen zijn aan de geestelijke en materiële opbouw van de Bosjesmannengemeenschap.

6. Thuisfront

6.1. Deputaten willen niet herhalen, wat zij aan de G.S. 1986 en 1989 rapporteerden over de thuisfrontactiviteiten (zie Acta G.S. 1986, bijlage 15 sub 7 en Acta G.S. 1989, bijlage 18 sub 8).

Wel willen deputaten hun vreugde en dankbaarheid uitspreken over de betrokkenheid van de classis-correspondenten en classicale zendingscommissies bij het zendingarbeid. De informatedagen die tweemaal per jaar worden gehouden, in januari (voor de voorjaarsclassis) en in september (voor de najaarsclassis) worden zeer goed bezocht en er is duidelijk een grote betrokkenheid bij het zendingswerk.

De classicale info-avonden, die eenmaal per jaar gehouden worden voor de zendingscommissies en een aphaarding van de kerkeraden, worden over het algemeen goed bezocht.

Deputaten hebben de suggestie, gedaan tijdens de vergaderingen van de G.S. 1989 om de second P.S.-deputaten eenmaal per jaar bij te praten over de zendingactiviteiten, overgenomen. Verschillende second zijn echter reeds als classis-correspondent bij het zendingswerk betrokken.

Op de infodagen en -avonden wordt door de voorzitter en de secretaris volledig opening van zaken gegeven over het wel en wee van het zendingswerk, althans voor zover dit niet over personen gaat.

6.2. Veel aandacht werd in de afgelopen periode besteed aan de voorlichting van de gemeenten, d.m.v. zendingsondagen en -avonden, die zich in een groeiende belangstelling mogen verheugen.

- 6.3. Omdat er weinig belangstelling onder de jongeren is voor zondingsavonden etc. nam de zondingscommissie van de classis Apeldoorn het initiatief om de oudere jeugd regionaal uit te nodigen voor een zondingscatecheseavond, die door de algemeen voorzitter werd gegeven op 1 april 1992 in Zutphen en door de secretaris op 31 maart 1992 in Hengelo. Een evaluatie moet nog plaatsvinden op de classisoorrespondentendag in september 1992. Beide avonden werden goed bezocht.
- 6.4. Door middel van het zondingsblad en de zondingskalender, die naar alle bekende chr. geref. adressen - in principe - gratis worden toegezonden, wordt getracht al onze chr. geref. leden en doopleden te informeren over het zondingswerk en hun betrokkenheid bij de missionaire opdracht van de gemeente aan te wakken.
- De zondingskalender biedt naast het kalendarium ook praktische informatie over de terreinen en wil door de jaarlijks wisselende 'litsen' over bepaalde gebeurtenissen, de belangstelling verlevendigen.
- Ter bestrijding van de onkosten, die aan deze manier van informeren verbonden zijn, wordt tweemaal per jaar een acceptgiro bijgesloten, met de mogelijkheid een gift voor de zending over te maken. Deputaten constateren dankbaar dat deze acceptgiro's ruimschoots aan hun doel beantwoorden. De februari-accept was bestemd voor het zondingsblad: in 1989 brachten 11.104 acceptgiro's f 213.874,24 op; in 1990 11.672: f 220.482,02; in 1991 12.119: f 228.792,22. De oktober-accept, bestemd voor de kalender, in 1989 11.983: f 216.501,67; in 1990 13.027: f 232.340,66; in 1991 13.282: f 238.288,48. Van deze bedragen werd per februari-accept een bedrag van f 10,- afgetrokken als bijdrage voor het drukken en verzenden van het zondingsblad en van de oktober-accept f 7,- als bijdrage in de kosten van de kalender. Het overige bedrag werd geboekt als gift voor het zondingswerk en omgeslagen over het totaal aantal chr. geref. leden/doopleden en in mindering gebracht op de omslag. Het is n.l. te kostbaar om het K.A.B., dat de zondingsgelden administreert, op te dragen deze giften per gemeente uit te splitsen.
- 6.5. Het Zondingsblad ontving met ingang van de 83ste jaargang een nieuwe vormgeving, aangepast aan de eisen die hadden ten dage gesteld worden aan een goede lay-out. Om de verzendkosten binnen de perken te houden werd overgegaan tot een verschijningsfrequentie van vier maal per jaar, zonder op het aantal pagina's per jaargang te bezuinigen. Het formaat werd iets vergroot, zodat gewerkt kan worden met vier kolommen.
- 6.6. Naast het zondingsblad verzorgt het zondingshuis negen keer per jaar een info over de zondingsactiviteiten, die op A4- en A5-formaat wordt toegezonden aan de redacties van de plaatselijke kerkbladen, die om toezending verzocht hebben; tot op dit moment ruim 130 redacties. Omdat de plaatselijke bladen nog intensiever gelezen worden dan het zondingsblad, wordt op deze wijze aan deputaten een goede mogelijkheid geboden om de gemeenten te stimuleren in het volbrengen van haar missionaire opdracht. En - zoals te concluderen valt uit de toenemende betrokkenheid - niet tevergeefs.
- 6.7. Om de kerken te motiveren tot offensiviteit hebben deputaten een projectcommissie benoemd, die halfjaarlijks een projectenlijst samenstelt. Deze wordt gepubliceerd in het Zondingsblad. Een zondingsproject is een middel ter bevordering van de belangstelling voor en het meeleven met het zondingswerk door bepaalde concrete zaken uit de jaarlijkse zondingsbegroting op een aansprekende manier onder de aandacht te brengen van de gemeenten, zodat zij daarvoor actie gaan voeren door middel van het verschaffen van informatie, het inzamelen van gelden en het doen van voorbode.
- 6.8. Een apart punt vormt het functioneren van het zondingshuis.
- 6.8.1. Deputaten rapporteerden aan de G.S. 1989 dat er bij hen geen enkele behoefte bestond aan verandering en dat zij de aandacht van de synode vroegen voor het kostenplaatje, dat verplaatsing van het 'zondingshuis' met zich mee zou brengen (zie Acta G.S. 1989, bijlage 18 sub 8.4.2.). Klaarblijkelijk is de synode uitgegaan van het begrip dat deputaten toonden voor het streven naar centralisatie en de mededeling dat zij zich niet zouden verzetten, want zonder enig overleg te plegen over het kostenplaatje en het functioneren van het huidige zondingshuis, werd aan deputaten opgedragen 'de kantoorwerkzaamheden in de toekomst in één gemeenschappelijke huisvesting onder te brengen, alsmede de functionele uitvoering van het beleid'. Deputaten zijn van mening dat de kanttekeningen die zij plaatsten bij het streven naar centralisatie niet serieus genomen zijn en voelen zich daarover bezwaard.
- Er was (is) een algemeen maatschappelijke trend waar te nemen tot centralisatie en schaalvergroting. Nog afgezien van het feit dat het veelal om kostbare operaties gaat, voor de Zending betekent centralisatie dat zij haar herkenbare adres, 'Het Zondingshuis', verliest. Dit wordt immers opgenomen in het geheel van een kerkelijk administratief bureau, 'het K.A.B.'.
- 6.8.2. De zondingssecretaris heeft aan de arbeid van de Werkgroep 'Centraal Bureau' deelgenomen, zoals door de synode was gevraagd, in loyaliteit t.a.v. de synodeopdracht. Hij heeft als persoonlijk belanghebbende geen waardeoordeel ingebracht aangaande de voorstellen van de werkgroep, maar dit overgelaten aan deputaten.
- 6.8.3. Deputaten erkennen dat de werkgroep een goed uitvoerbaar plan heeft opgezet. Maar daarmee zijn hun bezwaren tegen de verhuizing van het zondingshuis naar Veenendaal niet weggenomen:
- t.a.v. het kostenplaatje: De werkgroep constateert dat voor de kantoorhuisvesting bijna een verdubbeling van kosten optreedt, d.w.z. een nettoverhoging van f 13.115,- per jaar. Daarbij komen enige duizenden aan verhuiskosten voor de bureauassistente en de secretaris. Ook de laatste zal naar Veenendaal moeten verhuizen, omdat de gemeente Hilversum hem geen woonruimte (meer) zal aanbieden aangezien hij economisch niet langer aan Hilversum gebonden zal zijn;
 - t.a.v. de bereikbaarheid: Deputaten bezitten in het huidige zondingshuis een representatief pand,

centraal gelegen in Nederland en makkelijk bereikbaar. Door de combinatie kantoor/woonruimte is het zondingshuis niet gebonden aan de kantoorruimten. Van deze mogelijkheid maken de zondingscommissies etc. dankbaar gebruik, omdat men het van de avonden en het weekend moet hebben (zondingsactiviteiten behoren nu eenmaal tot de 'vrijtijdsbesteding');

- t.a.v. de centrale ligging: Door de aanwezigheid van het zondingshuis in Hilversum maken deputaten voor hun vergaderingen gebruik van de mogelijkheden die de Rehobothkerk van Hilversum-Oost biedt. Dit kerkgebouw ligt op loopafstand van het centraal station in Hilversum, dat goede en frequente (inter)treinverbindingen heeft met de rest van Nederland. Deputaten zijn van oordeel dat zij een accommodatie bezitten, die geen belemmering oplevert voor het adequaat functioneren van het zondingsbureau en de zondingssecretaris. Vooralsnog zijn zij van mening dat de voordelen van overplaatsing niet opwegen tegen de nadelen. Dit brengt hen tot de dringende aanbeveling aan uw vergadering om het zondingshuis in Hilversum in tact te laten.
- 6.8.4. Deputaten hebben een ander uitvoering gerapporteerd aan de Werkgroep 'Centraal Bureau'. Nadrukkelijk willen deputaten stellen, dat zij geen enkele kritiek hebben op de wijze waarop het huidige K.A.B. zijn werkzaamheden verricht. Integendeel: naast de financiële administratie werd ook de administratie van het zondingsblad aan het K.A.B. toevertrouwd en is daar in goede handen. Door deze vorm van centralisatie behoefden deputaten één van de twee bureau-assistenten, die in parttime dienst was, niet te vervangen, toen zij vanwege zwangerschap haar werkzaamheden moest beëindigen.
- 6.8.5. Deputaten kunnen uw vergadering meedelen dat de secretaris en de assistente mw. W.E. Ruizendaal-van Diermen, hun werkzaamheden gedurende de verslagperiode trouw, nauwgezet en met grote toewijding verricht hebben. Mw. Ruizendaal volgde een korte cursus om thuis te raken in de mogelijkheden die de computer biedt. Ook de secretaris werkt zich in. Het ligt in de bedoeling om de archivering door middel van de computer op te zetten. Tijdens de overdracht van het zondingswerk in Venda en in de relatie met Botswana heeft de telefax onschatbare diensten bewezen.

7. Beraadcommissie gemeentefoerusting

De beraadcommissie bestaat uit afgevaardigden van de deputaten voor de buitenlandse zending, voor de evangelieverkondiging onder Israël, voor binnen- en buitenlandse hulpverlening, voor algemene diakonale en maatschappelijke aangelegenheden en voor evangelisatie. De commissie werd destijds in het leven geroepen om de werkzaamheden van de verschillende deputaatschappen in de richting van de gemeente op elkaar af te stemmen. Het voortbestaan van de beraadcommissie stond enkele keren ter discussie. Besloten werd de commissie in haar huidige samenstelling te laten voortbestaan, zodat de deputaatschappen regelmatig, d.w.z. één à twee keer per jaar, overleg kunnen plegen over de praktische uitvoering van het beleid.

8. Contacten met andere deputaatschappen

- Met deputaten Hulpverlening was er een goed overleg inzake de ontwikkelingen in Toraja en Botswana; werkbezoeksverslagen werden over en weer uitgewisseld. Mochten er op de ITS en/of ABS zaken aan de orde komen, die ook van belang kunnen zijn voor deputaten Hulpverlening, dan wordt de voorzitter uitgenodigd om bij de bespreking aanwezig te zijn. Ook zijn de voorzitter van deputaten Hulpverlening en de zondingssecretaris aanwezig bij de besprekingen op DOG-niveau over de maatschappelijke en kerkelijke ontwikkelingen in Botswana.
 - Met deputaten Correspondentie werd overleg gepleegd over de ontwikkelingen binnen de GKSA. Zij werden op de hoogte gehouden van de zondingsactiviteiten in Botswana i.v.m. de ontwikkelingen binnen de Reformed Church of Botswana te D'Kar. Overleg werd gepleegd over de brief aan de Synode Nosu inzake het openstellen van de ambten voor de zusters der gemeenten en over de reactie van deze synode op dit schrijven.
 - Deputaten Financiële Zaken werden bewust betrokken bij de verkoop van de zondingsboekhandel Mbeu in Venda.
 - Met deputaten Evangelisatie is er contact over de participatie in de Stichting 'Evangelie en Moslims', waarin mw. dokter E. van Riessen en drs. W. van Heest zitting hebben.
- #### 9. Contacten met zondingsinstanties
- Deputaten zijn als waarnemers betrokken bij de Nederlandse Zondingsraad (NZR). Daarmee is de Raad de CGK ter wille. Normaliter is het zo dat het waarnemerschap, na een periode van kennismaken met de werkzaamheden van de Raad, omgezet wordt in een volwaardig lidmaatschap. Gezien de historische achtergrond van ons 'lidmaatschap' heeft de Raad geen bezwaar tegen continuering van het waarnemerschap. De secretaris bezocht de vergaderingen; de algemeen voorzitter vervangt hem, indien nodig. Tijdens de vergadering van 22 september 1991 werd ZCGK in de gelegenheid gesteld een en ander over haar zondingsactiviteiten te vertellen aan de hand van een praatpapier. Daarbij werden kritische vragen gesteld over onze opvattingen over 'zending drijven' en ons beleid. Toegezegd werd, dat wij onze beleidsnota t.z.l. aan de Raad ter kennisname zullen toesturen.
 - Het overleg tussen de moderamina van de Gereformeerde Zondingsbond (GZB), de deputaten voor de Zending van de Gereformeerde Gemeenten (ZGG) en ZCGK vond in de jaren 1989-1991 in de maand

oktober plaats. In 1989 kwam aan de orde: Wat kunnen we voor de praktijk leren van San Antonio en Manila? In 1990 ging het over de 'Missio Dei'. In 1991 werd gesproken over 'de plaats van het Bijbelvertaalwerk binnen het geheel van het zendingswerk'. Deze contacten zijn waardevol. Ook kunnen deputaten u meedelen dat zij dankbaar gebruik maken van de know-how van deze zendingsorganisaties: er was regelmatig contact.

9.3. Doordat de algemeen voorzitter deputaten vertegenwoordigt in de Stichting 'Evangelie en Moslims', blijft het moderamen op de hoogte van de werkzaamheden van deze stichting.

9.4. ZCGK is niet de enige zendingsinstantie, die zich inzet voor de Bosjesmannen in Botswana. Ook de Zending van de Gerel. Kerken (Leusden) en de Herv. Raad voor de Zending (Dagstgeest) zijn bij Botswana betrokken. Omdat wat de materiële dienstverlening betreft gebruik gemaakt kan worden van de mogelijkheden die Dienst over Grenzen (DOG) heeft, fungeert DOG als platform waar de verschillende instanties, inclusief onze deputaten Hulpverlening, elkaar ontmoeten om zo mogelijk te komen tot één doelgericht beleid. Deze contacten verlopen tot op dit moment bijzonder prettig en worden vanuit D'Kar gestimuleerd. Het uiteindelijke doel is dat er één kerkelijke gemeenschap ontstaat, waarin de Bosjesmannen zich in hun geloofsbeleving kunnen vinden.

9.5. Het contact met de Nederlandse Gereformeerden beperkt zich nog steeds tot het toezenden van elkaars zandingsinformatie. Hetzelfde geldt voor de Gerel. Kerken Vrijgemaakt.

9.6. Wat de relatie met de geloofszendingen betreft, aan deputaten werd verzocht de door dr. G.C. den Hertog opgestelde nota te bewerken voor gebruik binnen de kerken (zie Acta G.S. 1986, art. 134 sub 11 en Acta G.S. 1989, bijlage 18 sub 10.2.3.). Deputaten Hulpverlening stelden een advies op voor de kerkeraden bij uitzending van een gemeentelid door een geloofszending, een diaconale hulpverlenende instantie of een christelijke organisatie. Deputaten kunnen zich vinden in dit advies en vragen zich af of daarnaast nog behoefte is aan bewerking van de genoemde nota. De onderliggende gedachte van deze nota was immers hoe de kerken zich dienen op te stellen tegenover uitzending van chr. gerel. leden door de geloofszendingen en het meeleven in gebed en in financiële bijdrage die aan een dergelijke uitzending verbonden werd. Naar het oordeel van deputaten geeft het advies van deputaten Hulpverlening een goede handreiking.

10. Financiën

(Zie het financieel rapport).

11. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- 11.1. opnieuw een deputaat algemeen voorzitter die tevens voorzitter ITS en ABS is te benoemen, evenals een deputaatvoorzitter AKS en een deputaatvoorzitter AVS;
- 11.2. opnieuw een deputaat eerste secretaris te benoemen en deputaten mandaat te verlenen om per 1 januari 1995 te voorzien in de vacature van eerste secretaris;
- 11.3. een deputaat tweede secretaris, een deputaat eerste en tweede penningmeester te benoemen;
- 11.4. de kerk van Hoogeveen oervol ontslag te verlenen als zedende kerk;
- 11.5. goedkeuring te verlenen aan de status van zedende kerk voor de kerk van Thesinge;
- 11.6. goedkeuring te hechten aan de status van zedende kerk voor de kerk van Urk-Maranatha;
- 11.7. goedkeuring te hechten aan de aanvulling op de taakomschrijving van de algemeen voorzitter en zijn dienstverband uit te breiden tot 3/5 weektaak;
- 11.8. goedkeuring te hechten aan de overdracht van het zendingswerk aan de gemeenten in Venda en de Synode Soutpansberg, zoals dit is neergelegd in de Agreements of Transference;
- 11.9. goedkeuring te hechten aan de keuze van Botswana als nieuw zendingsgebied;
- 11.10. de Zendingsoorde in art. 1 als volgt aan te vullen: Tot de opdracht van deputaten behoort het Evangelie te verkondigen aan de niet-gekernde en onkernde volken;
- 11.11. deputaten opdracht te verlenen uit te zien naar een vijfde zendingsgebied en de zendingsarbeid, indien de mogelijkheid zich daartoe voordoet, aan te vangen;
- 11.12. zich uit te spreken over een antwoord op de brief van de Synode Nosu inzake het openstellen van de ambten voor de zusters der gemeente.

12. Besluit

Deputaten zijn de Heere dankbaar dat zij uw vergadering vele positieve ontwikkelingen mochten rapporteren. Zij zijn zich echter bewust dat de prediking van het evangelie een aangevochten zaak blijft tot aan de wederkomst van de Heere Jezus Christus. Dit vraagt om waakzaamheid: naast het vermeerderen van de kerk dient ook het bewaren ervan, bij de zendingsactiviteiten hoge prioriteit te verkrijgen.

drs. W. van Heest, voorzitter
ds. J.H. Carlier, 1e secretaris

10. Financieel rapport van de deputaten voor de buitenlandse zending

In aansluiting aan paragraaf 10 uit het rapport bieden deputaten u bij dezen afzonderlijk rapport aan betreffende de financiële gang van zaken gedurende de verslagperiode 1989 tot 1991, alsmede de begrotingen voor de jaren 1993 t/m 1995.

10.1. BALANS PER 31 DECEMBER	1989	1990	1991
	f	f	f
ACTIVA			
MATERIELE VASTE ACTIVA			
Gebouw zendingshuis	34.000	34.000	34.000
Kantoorinventaris	2.096	1.425	754
Kantoor machines	0	0	19.370
	<u>36.096</u>	<u>35.425</u>	<u>54.124</u>
FINANCIËLE VASTE ACTIVA			
Effecten	688.493	718.669	752.773
Spaarvastrekening	0	1.000.000	1.000.000
Rabo beleggingsrekening	310.344	0	0
Leningen u/g	132.750	18.510	406.843
	<u>1.131.587</u>	<u>1.737.179</u>	<u>2.158.616</u>
VLOTTENDE ACTIVA			
Vorderingen overlopende activa	266.648	391.290	425.458
Liquide middelen	1.537.682	1.587.911	1.509.528
	<u>1.804.330</u>	<u>1.979.201</u>	<u>1.934.986</u>
TOTAAL ACTIVA	<u>2.972.013</u>	<u>3.751.805</u>	<u>4.147.726</u>
PASSIVA			
EIGEN VERMOGEN			
Algemene reserve	1.883.545	1.950.142	1.956.218
Gereserveerde verlofkosten	74.217	100.772	96.336
Reserve School en Evangelie	8.809	8.809	8.809
	<u>1.966.571</u>	<u>2.059.723</u>	<u>2.061.363</u>
VOORZIENINGEN			
Voorziening Botswana	656.511	756.511	825.720
Voorziening 4e zending KwaNdebele	52.175	152.175	152.175
Voorziening pensioen dr. Helms	0	125.000	90.978
Voorziening personele ondersteuning Indonesië	0	165.000	165.000
Voorziening pensioenregel, Nederland	0	0	40.000
Voorziening Mbeu	0	0	280.000
Voorziening nieuw zendingssterren	0	0	254.055
	<u>708.686</u>	<u>1.198.686</u>	<u>1.607.928</u>

SCHULDEN			
Schulden op korte termijn	296.756	493.396	478.435
TOTAAL PASSIVA	2.972.013	3.751.805	4.147.726

10.2. FINANCIËEL OVERZICHT OVER DE JAREN 1989, 1990 EN 1991

	1989 f	1990 f	1991 f
ONTVANGSTEN			
Opbrengst bijdragen kerken	552.205	505.939	636.793
Giften algemeen	391.409	397.573	383.593
Legaten	0	154.092	153.758
Busjes	156.290	116.439	140.966
Zendingscommissie	363.520	503.427	524.369
Overige inkomsten	193.413	193.200	215.688
Intrest	104.529	185.934	219.145
TOTAAL ONTVANGSTEN	1.761.356	2.056.604	2.274.312
UITGAVEN			
Indonesië	170.828	294.568	114.586
Venda	779.380	794.865	1.000.296
KwaNdebele	476.236	558.850	484.316
Botswana	0	100.000	79.911
Toevoeging 5e terrein	0	0	254.055
Nederland:			
Kosten U.K.K.	68.439	54.675	55.298
Personeelskosten	100.291	126.305	173.338
Huisvestingskosten	16.789	6.638	7.164
Diverse kosten	96.547	74.101	103.295
Afschrijvingen	671	671	2.053
TOTAAL UITGAVEN	1.709.181	2.010.673	2.274.312
BATIG SALDO	52.175	45.931	0
UITGAVEN (nader gespecificeerd)			
Indonesië			
Subsidie Torajakerk	146.584	126.814	103.570
Overige uitgaven	24.244	2.754	11.016
Pers. ondersteuning (voorz.)	0	165.000	0
	170.828	294.568	114.586
Venda:			
Salarissen (incl. soc. lasten)	162.855	63.566	60.096
Terreinkosten	511.827	565.643	566.753
Verlofkosten/repatriëring	34.137	11.896	5.000
Overige uitgaven	23.865	9.779	37.132
Kosten medische dienst	46.696	18.982	31.375
Toevoeging pensioen dr. Helms	0	125.000	0
Toevoeging voorziening Mbeu	0	0	280.000
	779.380	794.865	1.000.296
KwaNdebele:			
Salarissen (incl. soc. lasten)	214.950	159.545	232.489
Terreinkosten	213.277	283.858	231.428
Verlofkosten	15.000	15.000	15.000
Div. kosten	33.009	447	5.389
Toevoeging voorz. 4e zendeling	0	100.000	0
	476.236	558.850	484.316

Botswana:			
Salarissen (incl. soc. lasten)	0	0	50.366
Terreinkosten (1990: toevoeging)	0	100.000	11.973
Verlofkosten	0	0	5.000
Diverse kosten	0	0	12.572
	0	100.000	79.911
Toevoeging voorziening 5e terrein	0	0	254.055
Nederland:			
Personeelskosten	100.291	126.305	133.338
Huisvestingskosten	16.789	6.638	7.164
Kosten U.K.K.	68.439	54.675	55.298
Algemene kosten	96.547	74.101	103.295
Toevoeging voorziening pensioenregel	0	0	40.000
Afschrijvingen	671	671	2.053
	282.737	262.399	341.148
TOTAAL UITGAVEN	1.709.181	2.010.673	2.274.312
BATIG SALDO	52.175	45.931	0

10.3. BEGROTING VOOR DE PERIODE 1993 T/M 1995

10.3.1. INDONESIAE (BPS/GTM)

	1993 f	1994 f	1995 f
1. Algemene subsidie	59.400	54.450	49.500
2. Voorziening projecten e.d.	31.600	29.550	27.500
3. Totaal normale begroting	91.000	84.000	77.000
4. Overige uitgaven			
4.1. Pensioenen, ziektekosten	20.000	20.000	20.000
4.2. Eukumindo, bezoeken e.d.	12.500	10.000	7.500
Totaal	32.500	30.000	27.500
5. Bijzondere voorziening voor: eventuele personele assistentie:			
- Traktament	57.500	60.000	62.000
- Sociale lasten	6.000	6.500	7.000
- Kosten uitzending/repr.	30.000	0	30.000
- Terreinkosten	10.000	10.000	10.000
- Bezoekkosten werker	0	5.000	5.000
Totaal bijzondere voorziening	103.500	81.500	114.000
6. Vrijval bestemmingsreserve pers. ondersteuning Indonesië	58.500	36.500	70.000
Resteert ten laste van boekjaar	45.000	45.000	44.000
TOTAAL BEGROTING INDONESIAE	168.500	159.000	148.500

Toelichting op de begroting Indonesië (BPS/GTM) periode 1993 t/m 1995

- De verleende algemene subsidie vermindert met f 4.950,- per jaar. Dit is 5% van f 99.000,-, de subsidie in 1985, het basisjaar van de afbouwovereenkomst. Deze subsidie is de komende jaren bestemd voor de opleiding van predikanten.
- Dit betreft een voorziening voor kosten projecten: zendingswerk in To Bunggu en Mada/Suppirang, kadervorming en transmigratie.

3. Het totaal van de normale begroting vermindert jaarlijks met 5% (f 7.000) van het door de Generale Synode in 1986 vastgestelde totaalbedrag groot f 140.000,-.
- 4.1. Dit betreft pensioenverplichtingen aan oud-werkers resp. hun weduwen, die op het moment van de overdracht van het zendingswerk aan de GTM (1990) in dienst van de zending waren, alsmede een voorziening inzake de overeengekomen ziektekostenregeling.
- 4.2. Contributie etc. Eukumindo en kosten werkbezoeken/bezoeken GTM aan Nederland.
5. Deputaten hebben instemmend gereageerd op een verzoek van de BPS/GTM om een aantal jaren personele assistentie te verlenen. De onder dit begrotingshoofd opgenomen posten voorzien daarin. Het is onzeker of de Indonesische overheid een visum zal verstrekken. Mocht het project geen doorgang vinden, dan zal deze begrotingspost in zijn geheel komen te vervallen.
6. In 1990 werd door deputaten met het oog op het verwachte verzoek om personele assistentie een voorziening getroffen van f 165.000,- die in de begroting 1993 t/m 1995 successievelijk geheel wordt aangewend. Wanneer het project geen doorgang vindt zal de voorziening vrijvallen t.g.v. de algemene middelen.

10.3.2. VENDA

	1993 f	1994 f	1995 f
1. Iyani Bijbelschool	147.000	147.000	147.000
2. Mutale:			
- Donald Fraser Hospital	26.950	26.950	26.950
- Overigen	118.370	112.140	105.910
3. Niani	181.875	172.305	162.730
4. Soutpansberg	16.625	15.750	14.875
5. Venda studietoelagen	16.625	15.750	14.875
6. Subsidie predikant Siloam Hospital	21.000	21.000	21.000
TOTAAL BEGROTING VENDA	528.445	510.895	493.340

Toelichting op de begroting Venda periode 1993 t/m 1995

1. Blijkens de akte van overdracht zal de financiële bijdrage tot en met 1996 Rand 210.000,- bedragen. Met ingang van 1997 zal de bijdrage jaarlijks afnemen met Rand 13.125,-.
- 2/3. Blijkens de akte van overdracht zal de financiële bijdrage jaarlijks worden vermindert met 5% van de voor 1992 vastgestelde toezeggingen, met uitzondering van het Donald Fraser Hospital waarvoor gedurende de periode 1992 tot en met 1996 geen afbouw zal worden toegepast. De financiële bijdrage voor het Donald Fraser Hospital zal vanaf 1997 jaarlijks afnemen met Rand 2.400,-. De voor het jaar 1992 vastgestelde toezeggingen zijn als volgt:
Mutale: Donald Fraser Hospital Rand 38.500,-
Overigen Rand 178.000,-
Niani Rand 273.500,-.
- 4.5. Blijkens de akte van overdracht zal de voor het jaar 1992 toegezegde bijdrage ad. Rand 25.000,- jaarlijks, voor het eerst in 1993, met 5% worden vermindert.
6. Betreft garantstelling voor de kosten van een predikant (T.L. Muturiki) in het Siloam Hospital.

De koers voor de Rand is voor de meerjaarsbegroting gesteld op 0,70. Indien in enig jaar een lagere koers wordt gerealiseerd dient het verschil te worden gepassiveerd op de rekening 'voorziening koersverschillen'. Nadelijke koersverschillen dienen eerst te worden afgeboekt van deze rekening.

10.3.3. KWANDEBELE

	1993 f	1994 f	1995 f
1. Traktementen e.d.	166.000	260.500	266.550
2. Sociale lasten	20.000	22.800	26.150
3. Verlofkosten	15.000	15.000	15.000
4. Huisvestingskosten	7.000	7.000	7.000
5. Terreinkosten	243.750	258.000	273.000
6. Mukhanyo Bijbelschool	83.500	86.000	88.750
7. Overige uitgaven	15.000	15.000	15.000
8. Onvoorzien	10.000	10.000	10.000
TOTAAL	560.250	674.300	701.450

	1993 f	1994 f	1995 f
At: vrijval bestemmingsreserve			
4e zending KwaNdebele	30.000	30.000	30.000
TOTAAL BEGROTING KWANDEBELE	530.250	644.300	671.450

Toelichting op de begroting KwaNdebele periode 1993 t/m 1995

1. Waarn begrepen: toeslag, kindertoelage, vakantiegeld, aandeel premie ziektekostenverzekering (50%), uitzend- en repatriëringskosten en toelatingskosten.
2. Premie vrijwillige verzekering ADW/AWW, ongevalverzekering en vervoerskosten Thera Slagboom.
3. Voorziening kosten periodiek verlof.
4. Betreft onderhoud woningen ds. ir. J. Slagboom en ds. H. Jonkman alsmede de aflossing op de woning van ds. H. Jonkman.
5. Betreft: de salarissen van 8 evangelisten; de autokosten voor 10 auto's alsmede het treffen van een voorziening voor de vervanging van de auto's waarbij de gemiddelde levensduur is gesteld op 5 jaar; een jaarlijkse subsidie voor kerkbouw groot f 15.000,-.
6. Hierin is begrepen: traktement ds. M. Rebel; sociale lasten en huisvesting ds. M. Rebel; voorziening verlofkosten en diverse terreinkosten.
7. Betreft kosten werkbezoeken, kopieerkosten en vervanging apparatuur.

Voorstel besteding bestemmingsreserve 4e zending KwaNdebele

Saldo per 31 december 1991 152.175

Bestemming:

1. Kosten vervoer 4e zending	32.175
2. Ten gunste van exploitatie:	
1993	30.000
1994	30.000
1995	30.000
	122.175

Begroot saldo per 31 december 1995 30.000

10.3.4. BOTSWANA

	1993 f	1994 f	1995 f
1. Traktementen	99.000	105.000	111.000
2. Sociale lasten	8.000	8.500	9.000
3. Verlofkosten	10.000	10.000	10.000
4. Huur/onderhoud huizen	6.000	4.000	4.000
5. Transportkosten veldwerk	35.000	36.600	38.400
6. Assistentie vertaalwerk	9.500	9.750	10.000
7. Opleiding/workshops/seminars	9.000	9.000	9.000
8. Diversen	6.000	6.000	6.000
9. Onvoorzien	15.000	15.000	15.000
TOTAAL	197.500	203.850	212.400
At: vrijval voorziening Botswana	100.000	100.000	100.000
TOTAAL BEGROTING BOTSWANA	97.500	103.850	112.400

Toelichting op de begroting Botswana periode 1993 t/m 1995

1. Waarn begrepen: toeslag, kindertoelage, vakantiegeld, aandeel premie ziektekostenverzekering (50%).
2. Premie vrijwillige verzekering ADW/AWW en ongevalverzekering.
3. Voorziening kosten periodiek verlof.
4. Hierin begrepen kosten tijdelijke huur van huisvesting t.b.v. de fam. Wessels.
5. Exploitatiekosten 2 auto's op het terrein incl. het treffen van een voorziening voor vervanging.
6. Reis- en verblijfskosten mw. C. Kutsch Lojenga voor assistentie gedurende 2 perioden per jaar. Vergoeding lokale taalhelpers.
7. Kosten deelname van ds. H. Visser en ds. J.C. Wessels aan vakopleidingen, seminars e.d.
8. Diversen: telefoon, kantoorkosten, kosten werkbezoek e.d.

Voorstel besteding bestemmingsreserve Botswana	
	f f
Saldo per 31 december 1991	
Bestemming:	
1. Kosten vervoer fam. Wessels naar werkterrein	40.000
2. Bouw huis fam. Wessels	100.000
3. Aanschaf auto ds. J.C. Wessels	40.000
4. Ten gunste van exploitatie:	
1993	100.000
1994	100.000
1995	100.000
	480.000

Begroef saldo per 31 december 1995 145.720

10.3.5. NEDERLAND	1993	1994	1995
	f	f	f
1. Traktamenten	93.100	96.000	99.500
2. Secretariaat	47.000	48.750	49.800
3. Overige personeelskosten	2.500	2.500	2.500
4. Huisvestingskosten	11.500	11.500	11.500
5. Algemene kosten	120.000	120.000	120.000
6. Kosten Zendingstribunaal	75.000	75.000	75.000
TOTAAL BEGROTING NEDERLAND	349.100	353.750	358.300

Toelichting op de begroting Nederland periode 1993 t/m 1995

1. Waarin begrepen: toeslag, vakantiegeld, vergoeding premieheffing, woonvergoeding en aandeel in premie ziektekostenverzekering (50%).
Ds. J.H. Carlier: 100%; ds. W. van Heest: 2/5 weektaak (voorgesteld wordt: 3/5).
2. Betreft salaris, sociale lasten en pensioenregeling secretaresse.
4. Betreft kosten Zendingstribunaal.
5. Betreft kantoorkosten, kerkelijk bureau, vergaderkosten e.d.
6. Dit betreft het resultaat uit druk- en verzendkosten verminderd met het aantal ontvangen acceptatie's maal een standaardbedrag van f 10,-.

10.4. RECAPITULATIE BEGROTING VOOR DE PERIODE 1993 TOT EN MET 1995

	1993	1994	1995
	f	f	f
UITGAVEN			
1. Indonesië (BPS/GTM)	168.500	159.000	148.500
2. Venda	528.445	510.895	493.340
3. KwaNdebele	530.250	644.300	671.450
4. Botswana	97.500	103.850	112.400
5. Nederland	349.100	353.750	358.300
6. Voorziening nieuw zendingsterrein	250.000	150.000	100.000
TOTAAL VAN DE UITGAVEN	1.923.795	1.921.795	1.883.990

INKOMSTEN			
7.	Bijdrage kerken	1.800.000	1.800.000
1.800.000			
8.	Opbrengst beleggingen	175.000	175.000
175.000			
TOTAAL VAN DE INKOMSTEN		1.975.000	1.975.000
SALDO		51.205	91.010

Bijlage 7.1

Agreement of Transference

The deputies for the Foreign Mission of the Christian Reformed Churches in the Netherlands, gratefully ascertaining that under the blessings of the Lord the missionwork in Venda has been fruitful in such a way that within the congregations that have proceeded from the missionwork a missionary consciousness is grown,

have decided in their meeting on October the 7th, 1991, that the moment has come that the missionwork be transferred to the congregations that have proceeded from the missionwork, viz. the congregation of Mutale and Niani. The Deputies declare themselves willing to assist in the future, in the way of mutual assistance (partnership), both the congregations, in the fulfilment of their missionary task. This implicates that the Deputies for the Foreign Mission of the Christian Reformed Churches in the Netherlands will no longer participate in missionary structures, but for a undefined period will support missionary activities which take place within churchly structures.

Both the congregations in their turn agree to this transfer.

May the King of the Church in course of time grant His blessing on this transfer, for the good of the congregations and the people of Venda.

The agreement of transference includes some practical arrangements, that are defined in an appendix.

The Deputies for the Foreign Mission
Churchcouncil Mutale
Churchcouncil Niani

Appendix to the Agreement of Transference

The practical arrangements, mentioned in the Agreement of Transference are the following:

1. Financial support

1.1.

The Mission Deputies of the Chr. Ref. Kerken in the Netherlands (hereafter to be named: Mission Deputies) and the congregations Mutale and Niani (hereafter to be named: the partners), have come to an agreement that the financial support through the Mission deputies will be given for 20 years with effect from January 1st 1992. However, the financial support will decrease annually with 5%. This decrease will come into effect from January 1993.

The initial amount on which the decrease is calculated will be the amount allocated to the work in Venda in the budget of the Mission Deputies by the General Synod of the Chr. Ref. Kerken in the Netherlands for the year 1991/1992. Included in this amount for financial support are the assistance to the Soutpansberg congregation and to the Synod Soutpansberg (for the Iyani Bible School).

Exempted from the decrease of 5% annually is the assistance to the Iyani Bible School and the Spiritual work in the Donald Fraser Hospital, for the first five years only. During the years 1997 until 2012 the assistance to the Iyani Bible School and the Spiritual work in the Donald Fraser Hospital will gradually decrease to nil within the decreasing total financial support to the churches in Venda by the Deputies for Foreign Mission of the CGKIN.

1.2.

The financial support, which also regards the Soutpansberg congregation, will be finalized annually in a combined meeting where representatives of the three congregations involved, together with representatives of the Synod Soutpansberg (for the Iyani Bible School), together will define the projects for which financial support will be asked. This meeting will take place in the month of September; if possible, a representation of the Mission Deputies will attend this meeting. The convening and chairmanship will be done on a rotary basis.

1.3.

Every three year an evaluation of the whole process will take place.

1.4.

The three congregations involved will specify in their budgets for which projects they ask financial assistance, also specifying between current expenditure and special projects (or capital expenditure). Funds allocated for certain projects according to the budget can not be used for other purposes.

1.5.

Mission Deputies will annually receive a financial report from each of the three congregations involved. This report should be sent during April and should clearly state the income and expenditure of the previous year. This report should also include an audited statement by a recognised accountant. Should an audited statement not be included, the Mission Deputies will re-think their assistance for the coming year.

1.6.

Mission Deputies will, while allocating their assistance, keep the following list of priorities, taking into account the way in which these projects are involved in the missionary activities:

a. salaries of the following six evangelist and their expenses:

1. Mr. S.M. Khashane
2. Mr. D.G. Lishiva
3. Mr. N.G. Mabuda
4. Mr. T.J. Madziva
5. Mr. A.E. Ramudingani
6. Mr. M.G. Tshikonwane

and for bursaries for the following four evangelists, including their travel expenses.

1. Mr. E.H. Ntshihulana
2. Mr. P.K. Ralumbedzani
3. Mr. D.M. Tshivase
4. Mr. E.N. Ramvuhelo.

b. the missionary work in the Donald Fraser Hospital;

c. the educative work as it is done at Iyani Bible School;

d. ministers salaries and their expenses;

e. other church 'household' costs such as administrative costs, synod expenses etc.

1.7.

Mission Deputies will send the financial assistance for the current expenditure quarterly; the subsidy for special projects will be done by proclamation. Subsidy will always be in SA Rands.

1.8.

Mission Deputies and the partners are of mutual understanding that the agreement encompasses a very long period. During this period unforeseen extreme events or occasions may arise. This could result in the fact that the Mission Deputies might be unable to fulfil their commitment. When such a situation occurs, Mission Deputies will contact the partners to discuss a revision of the agreement.

2. Evangelists

The partners will draft job description for the evangelists that will serve under them. Mission Deputies guarantee to pay the salaries of the evangelists and their additional work expenses. All expenses will have to be claimed by filling in the proper forms for Mission Deputies.

2.1.

The partners will give a letter of appointment to the evangelists. The appointment date will be 01-01-1992. This letter of appointment will also include the arrangements for the payments of the pensionscheme, which will be done by the partners. Current debts of the evangelists to the Mission Deputies will be cleared by subtracting them from the subsidies granted to the partners.

The bursaries granted to the evangelists who will study will amount to a net salary. Any increments given to the other evangelists will also be carried through to these bursaries. The payments of their pensions will be paid by the partners into their pensionfunds. Any travel expenses will be paid according to local public transportees. Mileage will only be paid in cases where public transport is unavailable. Travel expenses paid by other organisations should be deducted. The agreement for study- and other costs will be for the period it normally takes to finish a study, with a margin of one year for unforeseen circumstances. Bursaries and other of the studying evangelist will have to be claimed by filling in the proper forms and sent to Mission Deputies.

3. Immovable properties

The immovable properties will be handed over as follows:

1. The house of the Schouwstra family will be handed over to the Church Council of the Mutale Church.
 2. The house of the Drayer family will, after their departure, be handed over to the Church Council of the Mutale Church. Should the house be sold, then the proceeds should be used to build a house for a future minister.
 3. The houses of the evangelists will be handed over to the local Church Council. The evangelists who want to buy any of the houses will be given first preference. The proceeds of the selling of the houses will be used as a building fund for future housing of church workers.
- All immovable properties will be handed over in their present state.

4. Correspondence

Correspondence about the combined budget approved by the combined meeting, and correspondence about other matters will be addressed to each church.

5. Changes

5.1.

No changes in this agreement will be made without proper consultations between all the parties involved.

5.2.

Should there be cases which are not covered by this agreement decisions will have to be taken after proper consultations between all the parties involved.

Buitenlandse Zending
van de Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland 16 januari 1992

Zendinghuis: Simon Stevinweg 144
1222 SV HILVERSUM

To the Boards of the Ref. Church of Mutale and Ninans.

Dear brothers in the name of our Lord Jesus Christ,

The Afrika-Venda-Sectie (AVS) received the Agreement of Transference with the Appendix.

- It is the opinion of the section that the text of the Appendix needs some corrections and/or additions:

1. Sub 1.2.: The financial proposals which also regard to the Soutpansberg congregation, will be finally formulated - annually - in combined meeting ...
2. Sub 1.6.:
 - b.
 - c.
 - d. building of new churchbuildings;
 - e. ministers salaries and their expenses;
 - f. other church ...
3. Sub 2.1.: ... which will be done by the partners into the pensionfunds.
4. id ... other evangelists will also be carried through ...
5. id ... Bursaries and expenses for travelling of the studying ...

- Then we have a question: What is the position of evangelist Mulaudzi? How do you want to describe his position into the Appendix?

We propose to describe his position into the Appendix, sub 2.2., as following: Evangelist Mulaudzi will have a monthly income of R 750,00. In case of early retiring, he will receive a lumpsum in addition to his pensionscheme in such a way that he becomes a monthly income of not less than R 750,00.

Is it possible for you to agree with the corrections and our proposal about the financial position of evangelist Mulaudzi?

In behalf of the section,
with christian greetings,
Ds. J.H. Cartier, secretary

Bijlage 7.2

AGREEMENT

The Deputies for the Foreign Mission of the Chr. Geref. Kerken in the Netherlands, gratefully ascertaining that under the blessings of the Lord the preaching of the gospel in Venda has been fruitful in such a way that the Soutpansberg congregation had been founded, have decided in their meeting on October 7th, 1991 to support the Gereformeerde Kerk Soutpansberg in the program to develop the congregation and to further the task concerning the spiritual work in the Siloam Hospital, according to the principles of partnership.

This agreement includes some practical arrangements which are defined in an appendix which is part of this agreement.

the church council Soutpansberg
the Deputies for Foreign Missions of the
Chr. Geref. Kerken in the Netherlands

Appendix to the Agreement of Transference

The practical arrangements, mentioned in the Agreement of Transference are the following:

1. Period of Assistance

The Deputies for Foreign Mission of the Chr. Geref. Kerken in the Netherlands and the Gereformeerde Kerk Soutpansberg have agreed to the assistance for a period of twenty (20) years. The assistance in the spiritual work in the Siloam Hospital will be until December 31st, 1995.

2. Financial Support

2.1.

The Mission Deputies of the Chr. Geref. Kerken in the Netherlands (hereafter to be named: Mission Deputies) and Gereformeerde Kerk Soutpansberg (hereafter to be named: the partner), have come to an agreement that the financial support through the Mission Deputies will be given for 20 years with effect from January 1st 1992. However, the financial support will decrease annually with 5%. This decrease will come into effect from January 1st 1993.

The initial amount on which the decrease will be calculated the amount allocated to the work in Venda in the budget of the Mission Deputies by the General Synod of the Chr. Geref. Kerken in the Netherlands for the year 1991. Included in this amount for financial support are the assistance to the Mutale and Nani congregations and to the Synod Soutpansberg for the Iyani Bible School.

Exempted from the decrease of 5% annually is the assistance to the Iyani Bible School and the Spiritual work in the Donald Fraser Hospital, for the first five years only.

2.2.

The financial support, which also regards the other congregations will be realised annually in a combined meeting where representatives of the three congregations involved, together with representatives of the Synod Soutpansberg (for the Iyani Bible School), together will define the projects for which financial support will be asked. This meeting will take place in the month of September; if possible, a representation of the Mission Deputies will attend this meeting. The convening and the chairmanship will be on a rotary basis.

2.3.

Every three year an evaluation of the whole process will take place.

2.4.

The three congregations involved will specify in their budgets for which projects they ask financial assistance, also specifying between current expenditure and special projects (or capital expenditure). Funds allocated for certain projects according to the budgets can not be used for other purposes.

2.5.

Mission Deputies will annually receive a financial report from each of the three congregations involved. This report should be sent during April and should clearly state the income and expenditure of the previous year. This report should also include an audited statement by a recognised accountant. Should an audited statement not be included, the Mission Deputies will re-think their assistance for the coming year.

2.6.

The Mission Deputies will provide the Soutpansberg congregation with financial support for the spiritual work in the Siloam Hospital, of a yearly amount of not more than R 30.000,00. The Mission Deputies assume that the minister for the spiritual work in the hospital will do this work in full time basis. If he will also work part time in the congregation or elsewhere, but not in the hospital the Mission Deputies will re-think their support accordingly.

2.7.

Mission Deputies will send the financial assistance for the current expenditure quarterly; the subsidy for special projects will be done by proclamation. Subsidy will always be in SA Rands.

2.8.

Mission Deputies and the partner are of mutual understanding that the agreement encompasses a very long period. During this period unforeseen extreme events or occasions may arise. This could result in the fact that the Mission Deputies might be unable to fulfil their commitment. When such a situation occurs, Mission Deputies will contact the partner to discuss a revision of the agreement.

3. Immovable properties

The house which had been occupied by the van Langeveide family will be handed over to the Gereformeerde Kerk Soutpansberg in its present state.

4. Correspondence

Correspondence about the combined budget approved by the combined meeting and about other matters, will be addressed to each church.

Buitenlandse Zending
van de Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland

17 januari 1992

Zendingshuis: Simon Stevinweg 144
1222 SV HILVERSUM

To the Board of the Ref. Church of Soutpansberg
c/o mr. S.B.K. Makhado
Tshikavha School
P.O. Box X 2510
Sibasa - Venda
Rep. ZUID-AFRIKA

Dear brothers in the name of our Lord Jesus Christ,

We also wish you the blessings and the wisdom of our God for the year 1992!

The Afrika-Venda-Section (AVS) received the Agreement of Transference with the Appendix.

- It is the opinion of the section that the text of the Appendix needs a little correction:
sub 2.2.: The financial proposals, which also regards the other congregations, will be finally formulated - annually - in a combined meeting ...
- We propose to add on the Appendix the same text about 'changes', as this is on the Agreement and Appendix between the churchboards of Mutale and Nani and the deputies for the Foreign Mission. This text is as following:

5. Changes

5.1.

No changes in this agreement will be made without proper consultations between all the parties involved.

5.2.

Should there be cases which are not covered by this agreement decisions will have to be taken after proper consultations between all the parties involved.

On behalf of the section,
with christian greetings,
rev. J.H. Carlier, secretary

Bijlage 7.3

Agreement of Transference

The Deputies for Foreign Mission of the Christian Reformed Churches in the Netherlands gratefully ascertaining that the Iyani Bible School, which was set up during the late 1960's in connection with the Missionwork in Venda, has under the blessings of God become an important institution in the building-up of the churches planted by that Missionwork as well as all the churches in Synod Soutpansberg, and further noting that these churches are able to supervise the institution, have decided after consultation with the church councils in their meeting of October 7th, 1991, that the moment has come that Iyani Bible School be transferred to the Reformed Churches of Synod Soutpansberg.

The Deputies declare themselves willing to assist the Synod Soutpansberg in the way of mutual assistance (partnership) concerning the maintenance and development of Iyani Bible School for an undefined period. The transference implies that the Deputies for Foreign Missions of the Christian Reformed Churches in the Netherlands and the Reformed Church Mutale will no longer participate in the Board of Iyani Bible School, but that the Synod Soutpansberg will appoint the Board of Iyani Bible School in terms of its constitution. Synod Soutpansberg's Deputies for Ecumenicity acting under the mandate of the 1991 synod sign this act of transference and will report to the 1992 synod.

This act of transference includes some practical arrangements and conditions defined in the appendix.

Deputies for Foreign Mission: CGKIN
Deputies for Ecumenicity: Synod Soutpansberg
Reformed Church Mutale

Appendix to the Agreement of Transference (Iyani Bible School)

1. Future changes to the constitution of Iyani Bible School

The Synod Soutpansberg has the authority to alter the constitution of Iyani Bible School. Such alterations shall, however, not be finalized by the synod before the views of the Deputies for Foreign Mission of the Chr. Ref. Churches in the Netherlands are sought and received.

2. The Properties of Iyani Bible School

The transfer of Iyani Bible School to Synod Soutpansberg affects the Iyani Bible School properties in the following way:

- 2.1. Soutpansberg Synod owns the buildings of the school and its contents for the use of the Iyani Bible School.
- 2.2. The buildings existing today will in the event of the unforeseen disbanding of Iyani Bible School belong to the congregation of Mutale. The movable properties as well as the immovable properties acquired after 1992 will in the event of such an unforeseen disbandment be sold and the proceeds will go into a fund agreed upon by the Synod Soutpansberg and the Deputies for Foreign Mission of the Chr. Ref. Churches. Such a fund must be for the purpose of propagating the Reformed faith around Venda.
- 2.3. The houses in use with the workers of the Iyani Bible School and the Caravan will be transferred to the synod.

3. The Financial support of the Iyani Bible School

The Deputies for Foreign Mission of the Chr. Gerel. Kerken in the Netherlands and the Deputies for Ecumenicity of the Synod Soutpansberg agree that after the signing of the agreement the following will be applied:

- 3.1. Initially the financial support of Iyani Bible School will as part of the total financial support to the Venda Church activities - continue to come largely from the CGKN by means of an equal annual subsidy from 01/01/92 until 01/01/97. The amount of this annual subsidy will be the 1992 budget amount.
- 3.2. During the years 1997 until 2012 the subsidy to Iyani Bible School will gradually decrease to nil within the decreasing total financial support to the Venda churches by the CGKN.
- 3.3. The Synod Soutpansberg will gradually increase its financial support of the Iyani Bible School. The Deputies of Sinod Soutpansberg for Iyani Bible School are taking responsibility to start and to maintain as soon as possible its own fund-raising activities to the end that diminishing income due to decreased subsidies can be fully compensated to meet future Iyani Bible School budget requirements.
- 3.4. The Deputies for Foreign Mission will, when circumstances permit it, send representative(s) to Venda during the months of September or October every year. These representative(s) will participate in the Iyani Board meetings when the budget for the next year is discussed. The financial support will be finalized in a combined meeting with representatives of the Board of the Iyani Bible School, the congregations Mutale, Niari and Soutpansberg and of Deputies for Foreign Mission of the Chr. Gerel. Kerken in the Netherlands.
- 3.5. Every three year an evaluation of the whole process will take place.
- 3.6. The Board of the Iyani Bible School will specify in their budgets for which projects they ask financial assistance, also specifying between current expenditure and special projects (or capital expenditure). Funds allocated for certain projects according to the budget can not be used for other purposes.
- 3.7. Mission Deputies will annually receive a financial report from the Board of the Iyani Bible School. This report should be sent during April and should clearly state the income and expenditure of the previous year. This report should also include an audited statement by a recognised accountant. Should an audited statement not be included, the Mission Deputies will re-evaluate their assistance for the coming year.
- 3.8. Mission Deputies will send the financial assistance for the current quarterly; the subsidy for special projects will be done by proclamation. Subsidy will always be in SA Rands.
- 3.9. Deputies for Foreign Mission of the CGKN and Deputies for Ecumenicity are of mutual understanding that the agreement encompasses a very long period. During this period unforeseen extreme events or occasions may arise. This could result in the fact that the ZCGKN might be unable to fulfill its commitment. When such a situation occurs ZCGKN will contact Deputies or Ecumenicity to discuss a revision of the agreement. ZCGKN has the right to do the same in case the constitution or the purpose of Iyani Bible School is being changed without proper consultations.

4. The Staff of Iyani Bible School

4.1. The existing staff of Iyani Bible School will continue working under the supervision of the Board even after the signing of the Act of Transference. Changes to the staff of Iyani Bible School shall only be made by the Board after the decision of the synod at the recommendation of the Board.

4.2. The Principal will always be a minister according to the constitution and the job description, who will be called by the Reformed Church Mutale as a minister according to the relevant art. of the C.O.

5. Correspondence

The Board of Iyani will report both to the synod and the Deputies for Foreign Mission of the Chr. Ref. Churches: Annually the financial report to the Deputies for Foreign Mission will be available to the deputies in the month of August. The general correspondence between the Deputies for Foreign Mission of the Chr. Ref. Churches and the Iyani Bible School, in matters concerning Iyani Bible School will be direct and regular so as to keep each other up to date.

6. Changes

- 6.1. No changes in this agreement will be made without proper consultations between all the parties involved.
- 6.2. Should there be cases which are not covered by this agreement decisions will have to be taken after proper consultations between all the parties involved.

Buitenlandse Zending
van de Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland

16 januari 1992

Zendingshuis: Simon Stevinweg 144
1222 SV HILVERSUM

To the deputies for Ecumenicity
of the Synod Soutpansberg
c/o Mr. Makhado
Tshikvha School
P.O. Box X 2510
Sibasa - Venda
Rep. ZUID-AFRIKA

Dear brothers in the name of our Lord Jesus Christ,

Deputies of the Afrika-Venda-Section (AVS) discussed on their meeting of the 13th of January some matters about Iyani Bible School.

1. About the Agreement of Transference:

- 1.1. The Reformed Church Mutale did not sign the Agreement. Hereby our original one: will you be so kind to return this one to us, after signing by the churchboard of Mutale?
- 1.2. We propose to add on the Appendix the same text about 'changes', as this is on the Agreement of Transference between the churchboards of Mutale and Niari, and the deputies for the Foreign Mission. This text is as following:

6. Changes

- 6.1. No changes in this agreement will be made without proper consultations between all the parties involved.
- 6.2. Should there be cases which are not covered by this agreement decisions will have to be taken after proper consultations between all the parties involved.
- 1.3. It is the opinion of the section that the text of the Appendix needs some corrections and/or additions:
sub 3.4. The financial proposals will be finally formulated in a combined...
sub 3.9. ZCGKN has ... is being changed without proper consultations, which have led to a mutual agreement.

2. About the budget 1992

- 2.1. The height of the budget is R 210.000.

2.2. There are two conditions: that you start with an equalizing of all the salaries and with rendering a careful account of the declarations of the expenses for transport, telephone etc. Deputies expect the same administrative procedure as usual by the evangelists, with the same forms.

In behalf of the section,
with christian greetings,
ds. J.H. Carlier, secretary

BIJLAGE 8
Art. 59, 64, 69, 134, 136, 249

RAPPORT 1A VAN COMMISSIE II BETREFFENDE BUITENLANDSE ZENDING

Uw commissie heeft met grote waardering kennis genomen van het uitvoerige en overzichtelijke rapport van de deputaten voor de buitenlandse zending. Wij zijn van oordeel dat de handelingen en besluiten van deputaten in dit rapport goed gedocumenteerd worden weergegeven en dat de synode hier een helder inzicht ontvangt in de wijze waarop het zendingswerk van onze kerken functioneert. Dankbaar nam uw commissie ook kennis van het feit dat deputaten zeer eensgezind hun opdracht konden vervullen en dat belangrijke beslissingen met algemene stemmen werden genomen. Voor de beleidsnota die uw vergadering ter kennisname wordt aangeboden bestaat in onze kring veel waardering.

Op verschillende plaatsen in het rapport worden woorden van gedachtenis gewijd aan hen die bij het werk van deputaten betrokken waren en ons in de verslagperiode ontvielen. We denken aan br. P. Stafieu, die het deputaatschap zo kort als tweede penningmeester heeft gedient, en aan ds. P. Podo en br. M. Lufulangi BA, die zoveel betekend hebben voor de GTM. Uw vergadering zal deze woorden van gedachtenis graag ontschrijven.

Uw vergadering zal ook haar dankbaarheid willen uitspreken voor het werk van de brs. ds. A.C. de Geus en J.W. Kuiper, die zich niet voor herbenoeming beschikbaar stelden, almede voor de inzet van br. B. Groenenboom die zijn functie moest neerleggen. Deputaten geven te kennen veel waardering te hebben voor de wijze waarop dr. J.W. Mars zich 16 jaar lang respectievelijk als gedeputeerde, sectievoorzitter AVS en adviseur heeft ingezet. Uw vergadering zal deze waardering willen onderstrepen.

Bijzondere vermelding verdient ook het feit dat ds. G. Drayer met zijn gezin naar Nederland repatrieerde, na 13 jaar trouwe zendingsdienst. Er is alle reden onze erkentelijkheid uit te spreken voor zijn werk en inzet.

Uw commissie heeft het rapport uitvoerig besproken met een vertegenwoordiging van zendingsdeputaten. In het vervolg willen wij ons beperken tot enkele kanttekeningen en opmerkingen bij de hoofdzaak uit dit rapport.

1. Opvolging eerste secretaris (1.2.)

Deputaten geven aan dat ds. J.H. Carlier D.V. in sept. 1994 de 65-jarige leeftijd hoopt te bereiken en per 1 jan. 1995 met emeritaat te gaan. Zij vragen uw vergadering mandaat om in de opvolging van de eerste secretaris tegen 1 jan. 1995 te voorzien. Uw commissie tekent hierbij aan dat in de Zendingsoorde gesteld wordt dat de deputaat-secretaris door de generale synode benoemd wordt (Bijlage 23 K.O., art. 3). Daarom verdient het naar onze gedachte de voorkeur, dat deputaten op de synode die D.V. in 1995 gehouden zal worden een voorstel indienen met betrekking tot de opvolging van ds. Carlier. In het gesprek met deputaten bleek echter dat hiertegen verschillende praktische bezwaren bestaan. De datum waarop ds. Carlier met emeritaat hoopt te gaan zou onverantwoord lang worden uitgesteld. De goede voortgang van het veelomvattende en veelzijdige werk van de eerste secretaris zou op deze wijze in het gedrang kunnen komen. Bovendien wordt de benoeming van een nieuwe eerste secretaris voorafgegaan door een zorgvuldige procedure en neemt het volledige deputaatschap de uiteindelijke beslissing. Uw commissie heeft begrip voor deze argumenten, maar hecht eraan te onderstrepen dat het recht van benoemen uiteindelijk berust bij de generale synode.

2. Hoogveen en Urk-Maranatha (1.3.)

Deputaten stellen voor om de kerk van Hoogveen, die sinds de uitzending van ds. M. Geleijne in 1930 als zending kerk fungeerde op de meest eenvoudige wijze van haar taak te ontheffen. Uw commissie acht dit voorstel enigszins prematuur. Bovendien is zij van oordeel dat het overweging verdient de beide oudste zending kerken - Hilversum (O.) en Hoogveen - deze status te laten behouden. De laatste jaren zijn namelijk verschillende zendingspredikanten uitgezonden die een gemeente dienden. Deze gemeente ontving dan de status van zending kerk. Uw commissie acht dit een goede ontwikkeling. Het is echter niet uitgesloten dat in de toekomst zendingswerkers worden uitgezonden die tevoren geen gemeente dienden. In dat geval zouden Hilversum (O.) en Hoogveen opnieuw kunnen fungeren als zending kerk. Uw commissie neemt om deze reden het betreffende voorstel van deputaten niet over.

In het rapport wordt voorgesteld om aan de kerk van Urk-Maranatha de status van zending kerk te verlenen. Uw commissie acht de argumenten die deputaten hiervoor aanvoeren overtuigend en stemt met dit voorstel in.

3. Taakomschrijving algemeen voorzitter (3.2.)

Uw commissie heeft deputaten een aantal vragen voorgelegd naar aanleiding van hun voorstel om de taakomschrijving van de algemeen voorzitter uit te breiden met de pastorale zorg voor de zendingswerkers en hem te benoemen voor 3/5 weektaak. Deputaten informeerden ons uitvoerig over het vele werk dat de voorzitter verricht. Opgemerkt werd dat ds. Van Heest vertaalwerk verricht omdat hij daarvoor bij uitstek gekwalificeerd is, niet omdat dit specifiek bij zijn takenpakket als voorzitter behoort. Wel achten deputaten het ech-

ter een lacune dat in de huidige taakomschrijving geen aandacht wordt geschonken aan de pastorale begeleiding van de zendingswerkers. Naar hun overtuiging ligt hier voor hun voorzitter een belangrijk arbeidsveld. Uw commissie deelt deze mening en acht het alleszins redelijk dat de algemeen voorzitter benoemd wordt voor 3/5 weektaak.

4. Botswana (4.3. en 5.4.)

Met dankbaarheid heeft uw commissie kennisgenomen van de beslissingen van deputaten met betrekking tot het nieuwe zendingsgebied in Botswana. Wel rozen vragen bij de opmerking dat deputaten hun assistentie van het zendingswerk in D'Kar willen beperken tot de uitzending van een vertaler en een zending. Kan dit nu al op deze wijze worden vastgelegd? Deputaten maakten duidelijk dat er verschillende motieven zijn voor deze opstelling. Botswana is een - betrekkelijk - klein zendingsgebied. Het gevaar bestaat dat het werk hier te breed wordt opgezet. Dat kan bijvoorbeeld allerlei problemen geven bij de afbouw. Bovendien is de structuur van het werk in Botswana zo, dat deputaten de gemeente van D'Kar assisteren bij de vervulling van haar missionaire opdracht. Dit houdt in dat het beleid van deputaten tot stand komt in nauw overleg met de kerkraad van D'Kar. In dit overleg is duidelijk geworden dat op dit moment niet meer werkers nodig zijn dan een vertaler en een zending. Mocht er in de toekomst behoefte komen aan meer zendingswerkers, dan zullen deputaten zich zeker beraden hoe zij in deze behoefte kunnen voorzien.

5. Vijfde zendingsgebied (4.4.)

Uitvoering is met deputaten gesproken over hun verzoek toestemming te ontvangen om uit te zien naar een vijfde zendingsgebied en de zendingsarbeid, indien de mogelijkheid zich daartoe voordoet, aan te vangen. In dit gesprek kwam onder andere de financiële onderbouwing aan de orde. Deputaten toonden uitvoering aan dat de middelen aanwezig zijn om dit werk te beginnen. Op vragen onzerzijds werd geantwoord dat met betrekking tot de afbouwregeling van de bijdrage aan Toraja en Venda duidelijke, bindende afspraken zijn gemaakt. Deputaten benadrukten dat zij ook terdege rekening gehouden hebben met bijzondere uitgaven die zich in de toekomst onverwachts kunnen voordoen. Als uw vergadering deputaten machtigt om uit te zien naar dit nieuwe zendingsgebied, willen zij voortbouwen op de uitvoerige studie die in het zendingsjaar is verricht. De vragen van uw commissie spitsten zich uiteindelijk toe op het tweede deel van het voorstel, waarin deputaten voorstellen de zendingsarbeid in een nieuw gebied aan te vangen indien de mogelijkheid zich daartoe voordoet. Deputaten maakten duidelijk dat er - zeker in de huidige situatie - een grote slagvaardigheid nodig is om ergens een nieuw zendingswerk te beginnen. Belangrijke beslissingen moeten soms op zeer korte termijn genomen worden. Bovendien heeft de generale synode in het verleden deputaten ook het mandaat gegeven de keuze van een nieuw zendingsgebied voor te bereiden en een begin te maken met het werk. Een volgende synode hechte dan achteraf haar goedkeuring aan het beleid van deputaten ten deze. Voor uw commissie was deze toelichting afdoende. Zij neemt het voorstel van deputaten over.

6. Herijking Zendingsoorde (4.4.3.)

In het kader van hun rapportage over een nieuw zendingsgebied stellen deputaten voor art. 1 van de Zendingsoorde als volgt te herijken: 'Teneinde de niet-gekerstende en onkerstende volken het evangelie te verkondigen...' Uw commissie heeft waardering voor de bezinning van deputaten inzake deze belangrijke materie en stemt in met de voorgestelde wijziging van dit artikel.

7. Venda (5.2.)

Met belangstelling nam uw commissie kennis van de rapportage over het werk in Venda. Het stemt tot dankbaarheid dat de kerken zich hier naar zelfstandigheid ontwikkelden. In dit verband mag niet onvermeld blijven dat op 23 oktober 1991 het zendingswerk officieel werd overgedragen aan de gemeenten in Venda en de Synode Scutpanberg. Deputaten stellen voor deze overdracht goed te keuren, zoals die is neergelegd in de Agreements of Transference (bijlage 7.1 t/m 7.3). Uw commissie heeft daartegen geen enkel bezwaar. Wel acht zij het juist dat Commissie VI kennis neemt van de financiële implicaties van deze overdracht, voordat uw vergadering daaraan haar goedkeuring hecht.

Uw commissie deelt de zorgen van deputaten rond de boekhandel en drukkerij Mbeu. In nauwe samenwerking met deputaten Financiële Zaken hebben deputaten nu een aanvaardbare oplossing gevonden. Zeer recent is Mbeu onder redelijke voorwaarden verkocht. Met dankbaarheid nam uw commissie daar kennis van.

Uw commissie wil de verdienste ontwikkelingen rond het Siloam Hospital en het Donald Fraser Hospital niet ongenoemd laten. We mogen dankbaar zijn en waardering hebben voor de grote inzet waarmee statutuwerkers en artsen hun werk in deze ziekenhuizen hebben verricht. Diep respect is er ook voor de wijze waarop zij hun werk voortzetten onder moeilijke omstandigheden, totdat het niet meer mogelijk was. Uw vergadering zal zich van harte willen aansluiten bij de wens van deputaten: 'Moge Gods zegen hen ieder persoonlijk vergezellen in de geheel nieuwe levensfase'.

8. Heidelberg Theological Seminary (5.2.4.)

Uw commissie is onder de indruk gekomen van de moeilijkheden die ontstaan zijn rond Heidelberg Theological Seminary. Hoe complex de situatie is, wordt zowel duidelijk uit het rapport van deputaten Zending, als uit het rapport van deputaten Eenheid. Het zal uw vergadering duidelijk zijn geworden dat beide deputaatschappen in goed overleg een terughoudend standpunt hebben ingenomen. Hoewel beide deputaatschappen van mening zijn dat een dergelijke eigen opleiding voor de Vendsakeren niet levensvatbaar is, is toch het aanbod gedaan om desgevraagd iemand vanuit Nederland te willen zenden, die gedurende één trimester per jaar als gastdocent kan dienen. Deputaten Zending benadrukten in hun rapport dat dit aanbod blijft gelden zolang Heidelberg voortbestaat. Uw commissie kan daar in principe mee instemmen. Indien Heidelberg echter in de toekomst van dit aanbod gebruik wil maken, dienen deputaten Zending naar ons oordeel wel uiterst behoedzaam te werk te gaan. Overleg met deputaten Eenheid is in dat geval dringend

gewenst. Overigens heeft uw commissie met waardering kennis genomen van de pogingen van beide deputaatschappen om in deze zaak een brugfunctie tussen de partijen te vervullen.

9. KwaNdebele (5.3.)

In hun rapport geven deputaten duidelijk weer welke zegeningen en zorgen het werk in KwaNdebele vergezellen. Eén van de zorgen blijkt te zijn dat het werk bemoeilijkt wordt door de afwezigheid van mannen in het kerkelijke leven. Desgevraagd lichten deputaten uitvoerig toe welke praktische problemen dit met zich meebrengt. Zo dringt de vraag zich heel nadrukkelijk op welke taken vrouwen in de gemeente wel en welke zij niet mogen verrichten. Het werd uw commissie duidelijk dat deputaten op deze punten zeer alert zijn. Uw commissie nam met dankbaarheid kennis van het feit dat ds. M. Rebel, ondanks de zorgen die er zijn rond zijn gezondheid, zijn werk aan de Bijbelschool Mukhanyo kan verrichten.

10. Vierde zending KwaNdebele (5.3.)

Uw commissie sprak indringend met deputaten over het aantrekken van een vierde zending in KwaNdebele. In onze kring leefden verschillende bedenkingen tegen de combinatie van vier taken waaraan deputaten denken. In de bespreking werd een aantal bedenkingen door deputaten ontzenuwd: Er blijkt veel meer samenhang tussen de vier taken te bestaan dan we aanvankelijk dachten. Bovendien hebben deputaten binnen de GKSA een kandidaat gevonden die voor dit werk bijzonder geschikt is. Desondanks houdt uw commissie nog enkele aarzelingen: Is dit veelomvattende takenpakket toch niet te overladen voor één man? Wordt deze combinatie van taken niet teveel gereïteerd aan deze éne - wellicht utent bekwaame - kandidaat?

11. Zendingshuis (5.8.)

Deputaten rapporteren uitvoerig over hun bezwaren tegen de voorgestelde centralisatie, waarbij 'Het Zendingshuis' in Hiversum zal worden afgestoten en zal worden opgenomen in het geheel van het kerkelijk administratief bureau. Uw commissie heeft ook dit onderdeel van het rapport met deputaten doorgesproken. Zij is evenwel van oordeel dat het niet tot haar competentie behoort om over dit punt uitspraken te doen en met voorstellen te komen. Deze gehele materie regardeert de Werkgroep Centraal Bureau die aan uw vergadering verslag uitbrengt van haar werkzaamheden.

12. Nota geloofszending (9.6.)

Deputaten hebben aan het verzoek om het bezinningsstuk over de verhouding kerkelijke zending - geloofszending te bewerken voor gebruik binnen de kerken niet voldaan. In hun rapport geven zij de redenen hiervoor aan. Uw commissie kan zich hierin vinden.

13. Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het vele werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. de afledende broeders dr. J.W. Mars, drs. A.C. de Geus, J.W. Kuiper en B. Groenenboom hartelijk te bedanken voor hun gewaardeerde bijdrage aan het werk van deputaten;
3. opnieuw een deputaat algemeen voorzitter die tevens voorzitter ITS en ABS is te benoemen, evenals een deputaat voorzitter AKS en een deputaat voorzitter AVS;
4. opnieuw een deputaat eerste secretaris te benoemen en deputaten mandaat te verlenen om per 1 januari 1995 te voorzien in de vacature van eerste secretaris;
5. een deputaat tweede secretaris, een deputaat eerste en tweede penningmeester te benoemen;
6. goedkeuring te verlenen aan de status van zending kerk voor de kerk van Thesinge;
7. goedkeuring te hechten aan de status van zending kerk voor de kerk van Urk-Maranatha;
8. goedkeuring te hechten aan de aanvulling op de taakomschrijving van de algemeen voorzitter en zijn dienstverband uit te breiden tot 3/5 weektaak;
9. goedkeuring te hechten aan de overdracht van het zendingswerk aan de gemeenten in Venda en de Synode Soutpansberg, zoals dit is neergelegd in de Agreements of Transference;
10. goedkeuring te hechten aan de keuze van Botswana als nieuw zendinggebied;
11. de zendingsoorde in art. 1 als volgt te wijzigen: Tot de opdracht van deputaten behoort het evangelie te verkondigen aan de niet-gekernde en onkernde volken;
12. deputaten opdracht te verlenen uit te zien naar een vijfde zendinggebied en de zendingarbeid, indien de mogelijkheid zich daartoe voordoet, aan te vangen.

A. Baars, rapporteur

BULAGE 9
Art. 68

RAPPORT VAN DEPUTATEN ALGEMENE DIAKONALE EN MAATSCHAPPELIJKE AANGELEGENHEDEN

1. Samenstelling deputaatschap

1.1. Deputaten

De generale synode te Groningen in 1989 benoemde tot deputaten:
ds. J. Plantinga, voorzitter

ds. J. Brons, secretaris

A. van der Heiden, penningmeester

mw. G.C. van Balen-Zandbergen

H. Kazen (mede deputaat Kerk en Bedrijfsleven)

G.H. Kuylenburg

ir. H. Moret (mede deputaat Hulpverlening)

drs. W. Steenbergen

mw. S.P. Strijbs

ds. C. Westlerink

P. Zwiep

prof. dr. W.H. Velema (adviseur)

ds. J. Jonkman (secundus)

Br. G.H. Kuylenburg bleek vanwege drukke werkzaamheden niet in de gelegenheid om zijn taak als deputaat te vervullen. Deputaten betreunden dat, niet alleen vanwege zijn kwaliteit die in de jaren 1986-1989 gebleken is, maar vooral ook omdat hij in ons deputaatschap de enige dienstdoende diaken was.

Deputaten achten het van belang dat ook mensen met diakonale ervaring in ons deputaatschap vertegenwoordigd zijn. Vanaf september 1990 heeft ds. Jonkman zijn plaats als primus deputaat ingenomen.

Deputaten zijn dankbaar dat zij in goede samenwerking het werk mochten verrichten. Wel waren enkelen van hen als ook onze adviseur prof. dr. W.H. Velema, gedurende een periode wegens ziekte uitgeschakeld. In de plaats van br. Kuylenburg dient een andere deputaat benoemd te worden. Daarnaast hebben de brs. A. van der Heiden, H. Moret en J. Plantinga te kennen gegeven, dat zij niet voor herbenoeming in aanmerking wensen te komen.

Ds. J. Brons verzoekt niet in het moderamen herbenoemd te worden. Naar synodale orde hopen wij u de voordrachten te doen toekomen.

1.2. Medewerkers Diaconaal Bureau

Aan het bureau, waarvan de naam op 1 februari 1990 veranderde van Bureau Adma in Diaconaal Bureau, waren in 1989 als functionarissen verbonden; mw. I. Wubs en de heren J.N. Noorlandt en H.H. van Well.

De heren Noorlandt en Van Well mochten zonder onderbreken hun werk verrichten. Mw. Wubs trad in 1990 in het huwelijk, en beëindigde haar werk als secretaresse per 1 oktober 1990. In haar plaats werd per 1 november 1990 benoemd mw. I. Verhoef, die reeds na een aantal maanden, per 15 september 1991, eveneens wegens huwelijk haar taak beëindigde. Sinds 1 september 1991 is mw. A. Blankstijn als secretaresse bij het bureau werkzaam.

2. Algemene inleiding

2.1. De synode van 1989 bestoet

- a. deputaten op te dragen de kerken duidelijk te informeren over de samenwerking van 'De Brug'/Het Anker' en 'De Poort';
- b. deputaten op te dragen de samenwerking tussen 'De Brug'/Het Anker' en 'De Poort' nauwelijkt te volgen c.q. te bevorderen.

2.2. De generale synode van 1989 heeft de instructie van deputaten als volgt vastgesteld (artikel 155, Acta GS 1989):

De taak van deputaten is:

- a. het geven van voorlichting en adviezen in algemene diakonale en maatschappelijke aangelegenheden;
- b. het geven van voorlichting en adviezen over de plaats van de kerk in de samenleving;
- c. het toerusten van diakonen via de classicale diakonale commissies;
- d. het onderhouden van contacten met de classicale diakonale commissies;
- e. het onderhouden van contacten met bestaande organisaties in eigen kerkelijk leven of daarbuiten en voorzover nodig met overheidsinstellingen;
- f. de vertegenwoordiging van de kerken bij bespreking van bovenbedoelde taken in interkerkelijk overleg of overleg van andere aard.

2.3. Werkwijze

Over de jaren 1989-1992 werden de opgedragen taken onderverdeeld over de volgende commissies:

Moderamen

Taak:

- a. voorbereiden van de plenaire vergaderingen
- b. afhandelen van dringende zaken
- c. beslissingsbevoegdheid in drie-moderaminvergadering (o.a. Diaconaal Bureau)
- d. financiën

Leden: de deputaten Brons, Van der Heiden, Moret en Plantinga

Commissie A

Taak:

- a. het toerusten van diakonen in de plaatselijke gemeente, mede om de gemeenten diakonale gemeenten te doen zijn
- b. het instrueren van classicale diakonale commissies

- c. het verzorgen van publiciteit
- d. documentatie
- e. praktische diakonale vragen
- f. diakenen op meerdere vergaderingen

Leden: de deputaten Van der Heiden, Moret en Zwiep.

Commissie B

Taak:

- a. ouderen
- b. gehandicapten
- c. wijkzorg/thuiszorg
- d. vreemdelingen in de poort

Leden: de deputaten Strijbis, Jonkman en Kazen.
Namens GVG: br. Trommel, Adviseur: zr. Hakkerberg

Commissie C

Taak:

- a. maatschappelijk werk
- b. jeugdhulpverlening
- c. geestelijke gezondheidszorg

Leden: de deputaten Van Balen, Brons, Steenbergen en Westerkink

Commissie D

Taak:

- a. overheidsbeleid
- b. diakonaat en rentmeesterschap

Leden: de deputaten Moret, Plantinga en Zwiep.

2.3. Vergaderingen

Aantal plenaire vergaderingen:

- 1989: 3
- 1990: 5
- 1991: 5
- 1992: 3

2.4. Archief

Het archief van ADMA van voor 1983 is conform het besluit van de synode overgedragen aan het synodale archief.

3. Bezinning

3.1. Praktische vormgeving

In het rapport aan de generale synode van 1989 gaven deputaten, vanwege de nieuwe start van het toenmalig deputaatschap, een uitvoerige bezinning op de principia van het diakonaat. In de lijn van deze bezinning is in de afgelopen jaren nagedacht over en aandacht gegeven aan de meer concrete praktische invulling van het werk.

Voorop stond de diakenen zodanig toe te rusten en te adviseren dat zij onder de zegen des Heeren, in samenwerking met de andere ambtsdragers de gemeenten meer diakonale gemeenten zullen doen zijn.

Opnieuw is daarbij aandacht gegeven aan de grenzen van het diakonaat, met name aan de vraag: op welke wijze aan de diakonale roeping van de gemeente in de samenleving gestalte gegeven dient te worden.

Aan de hand van een artikel van prof. C. Trimp 'Het diakonaat van de Kerk' in het boek 'De Kerk' is hierover doorgesproken. Conclusie van deze bezinning was dat de diakonale roeping van Christus' wege in de eerste plaats op de gemeente is gericht en door de gemeente in haar onderlinge verhoudingen dient te worden volbracht, daarin voorgegaan en geleid door de diakenen.

Van de gemeente dient in haar diakonaal-functioneren een zodanige uitstraling in de samenleving uit te gaan, dat zij naar aanwijzing van Christus 'een lichtend licht en een zoutend zout' is. Het Koninkrijk der hemelen is ook in diakonaal opzicht een Koninkrijk van gerechtigheid en barmhartigheid. Het zuurdesem van dat Koninkrijk zal vanuit de gemeente zijn doorwerkende kracht, door denende liefde, in de samenleving openbaren. Dat gebeurt niet bij die maatschappelijke en sociale acties, waarbij het geheel eigene van Christus' gemeente verloren gaat en aan het wezen van het gemeente-zijn te kort wordt gedaan.

Diakonaat van de gemeente is nooit los te maken van haar missionaire roeping. Wanneer in de maatschappij structuren bestaan, of van de zijde van de overheid ontwikkelingen zich voordoen, die duidelijk met de normen en waarden van Gods woord voor het menselijke leven in strijd zijn, is het roeping der kerk om hiertegen bij de overheid een profetisch protest te laten horen.

Ook aan de noden in de (Derde, Vierde) wereld dient diakonaal aandacht gegeven te worden. Het diakonaal handelen van de gemeente behoort mede daarop gericht te zijn.

Ons deputaatschap zijn de ontwikkelingen die zich op maatschappelijk en sociaal terrein in de samenleving voordoen en waar de leden van de gemeente heel direct mee te maken hebben, bij de bezinning op de

praktische invulling niet ontgaan. Van de verzorgingsstaat van de laatste decennia is er een overgang te bespeuren naar een zogenaamde verantwoordelijke samenleving.

De taken die de overheid voor haar rekening nam om in de sociale noden van haar onderdanen te voorzien, blijken om diverse redenen haar te machtig te worden. Steeds meer trekt de overheid zich van taken terug, wat in allerlei financiële bezuinigingen merkbaar is. Bij een dreigende 'verarming' van een deel van de bevolking, wordt veel meer dan tot dusver op persoonlijke verantwoordelijkheid en op die van particuliere instanties nadruk gelegd. Dat daarmee de diakonale roeping van de gemeente een scherper accent verkrijgt, is een duidelijke zaak.

Deputaten achten het van wezenlijk belang, dat men in dit opzicht ook meer oog en hart voor elkaar en voor de ander buiten de gemeente krijgt.

Zowel kerkelijk als interkerkelijk dienen instellingen die de dreigende nood zoveel mogelijk zoeken op te vangen als b.v. thuiszorg, ouderen- en ander vrijwilligerswerk ook gesteund en gestimuleerd te worden.

In dit verband zoeken deputaten aandacht te vragen voor het afleggen van diakonaal huisbezoek in heel de gemeente, waarbij zij aan dit diakonaal huisbezoek ook wezenlijk inhoud willen geven.

N naast toename van materiele nood is er in onze tijd een geweldige toename van psycho-sociale nood te constateren. Zowel in de lichamelijke als in de geestelijke gezondheidszorg laten de invloeden van een steeds sterker voortschrijdende secularisatie zich gelden. Daardoor voelen leden der gemeente zich in hun christelijke levensovertuiging bedreigd. Ze komen voor ingrijpende ethische beslissingen te staan en aan het beleven van de christelijke verantwoordelijkheid wordt schade toegebracht.

Stichtingen en hulpverleningsorganisaties die hun werk vanuit positief christelijke levensovertuiging verrichten en christelijk verantwoorde hulp en steun zoeken te bieden, dienen door de kerken c.q. diakonieën te worden gesteund.

Aan de hulpverlening op het zogenaamde eerste, tweede en derde lijn-niveau behoort vanuit de kerken c.q. diakonieën alle aandacht te worden besteed. Dankbaar vermelden deputaten wat in de samenwerking met andere kerken bereikt is in de erkenning van het G.P.Z. (Gereformeerd Psychiatrisch Ziekenhuis) en van de G.L.I.A.G.G. (Gereformeerde Landelijke Instelling Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg) waarmee door deputaten contacten worden onderhouden.

Ook de opleiding van toekomstige werkers in de sociaal-agogische- en gezondheidszorg mag de aandacht van de kerken c.q. van de diakonieën niet ontgaan. De contacten met De Vijverberg worden door deputaten waardevol geacht. Naar de mening van deputaten dient ook voor de bejaarden-, gehandicapten- en thuiszorg nog meer eenheid op basis van de gereformeerde levensovertuiging gezocht en betracht te worden.

De afvaardiging van de diakenen naar de meerdere vergadering is in ons deputaatschap regelmatig onderwerp van gesprek geweest. Commissie A gaat daar in haar verslag nader op in.

Ook aan de zorgen voor het milieu werd door deputaten aandacht besteed. Hoewel onze kerken niet hebben deelgenomen aan het zogenaamde conciliair proces, zijn we van mening dat ook hier een diakonale roeping te vervullen is. In samenwerking met de deputaatschappen Hulpverlening en Kerk en Bedrijfsleven werd een conferentie die speciaal aan dit onderwerp gewijd was, belegd.

3.2. Diakonaal handboek

Met bijzondere vreugde en dankbaarheid vermelden deputaten het verschijnen van het diakonale handboek 'Zichtbare liefde van Christus' op 20 april 1991. In het rapport aan de generale synode van 1989 werd vermeld, dat ons deputaatschap het initiatief tot het samenstellen van dit handboek nam. De redactie werd in handen gelegd van de heren D. Kooie en prof. dr. W.H. Velema, onder wier redactie reeds eerder twee handboeken voor de ouderling waren verschenen. Op de ambtsdragersconferentie van het voorjaar 1991, die dit keer, na vele jaren weer eens een diakonaal karakter droeg, werd een van de eerste exemplaren aan de voorzitter van ons deputaatschap overhandigd. Deputaten zijn van mening dat op deze wijze een grondige bezinning op het diakonaat heeft plaatsgevonden, waarmee een voortgaande bezinning niet alleen door deputaten maar ook door de plaatselijke kerken c.q. diakonieën, gediend kan en naar we hopen - gediend zal worden. Vanuit onze kring werd aan dit boek meegewerkt door drs. J.N. Noorlandt, drs. W. Steenbergen, prof. dr. W.H. Velema en H.H. van Well. Overigens is het niet zo dat de inhoud van het boek voor verantwoording van deputaten komt.

4. Commissie A

4.1. Taak

De taak van deze commissie is:

- a. Toerusting
 - 1. het toerusten van diakenen;
 - 2. het toerusten van de gemeenten via de diakenen om diakonale gemeenten te zijn;
 - 3. het instrueren van de classicale diakonale commissies.
- b. Publiciteit.
- c. Documentatie.
- d. Praktische diakonale vragen.
- e. Diakenen op meerdere vergaderingen.

Naast de deputaten Van der Heiden, Moret en Zwiep, namen ook drs. J.N. Noorlandt en H.H. van Well aan het werk van deze commissie deel.

4.2. Toerusting

Deputaten ADMA hebben de taak om diakenen toe te rusten tot hun werk. Over het algemeen werken deputaten door middel van het bureau via de classicale diakonale commissies. Op verzoek bezoekt de heer Van Well ook plaatselijke diakonieën.

De toerusting beslaat een groot deel van de tijd van dhr. Van Well. De resultaten van zijn studie worden ten dienste gesteld aan het toerustingswerk in de praktijk. Dit blijkt onder andere uit zijn eindschrijft 'Leren dienen. Een onderzoek naar en reflectie op de situatie van nieuwe diakonen.'

Doel

Toerusting bedoelt diakonen mogelijkheden te bieden om het ambtelijke werk waartoe ze geroepen zijn zo goed mogelijk uit te oefenen. Het gaat erom dat ze mogelijkheden aangereikt krijgen waardoor ze meer kennis, inzicht en vaardigheden opdoen. Dat kan leiden tot meer begrip, een andere houding en meer zelfvertrouwen. Zo helpt toerusting diakonen op hun plaats in de gemeente te functioneren.

Noodzaak

Op het moment dat mensen een taak op zich nemen als diakonen hebben ze van de omstandigheden, de verhoudingen, de situatie en de inhoud van dat ambt soms slechts een onduidelijk of onjuist beeld. Tegelijk beleeft een nieuwe diakon zijn ambt als een grote verantwoordelijkheid. Toerusting bedoelt hem te helpen zichzelf te blijven en effectief te werken in dat spanningsveld. Feitelijk is toerusting een vorm van leren. Er zijn veel vormen van leren. Uit een boekje, op gezag van een leraar leert niemand de oplossingen van een ander. Eindelijk herhalen maakt van leren een soort trainen. De behoefte aan leren kan ook uit een mens zelf komen. Of er kunnen vragen zijn of problemen. Leren doen mensen in allerlei situaties die voor hen nieuw zijn. Volwassenen hebben geleerd door schade en schande. En de zaken die mensen leren in de leerschool van het leven hebben het meeste effect.

De praktijk

Een diakon begint niet blanco. Hij is een mondig en verantwoordelijk mens, ook als ambtsdrager. Maar ook met zijn opvattingen en beelden over diakonaat, gemeente, samenleving en diakonen. Hij heeft al veel geleerd in zijn leven. Als ambtsdrager is er specifieke kennis die hij nodig heeft en zich eigen kan maken. Eensdeels gebeurt dat gaandeweg, dus in de praktijk. Voor een ander deel door te informeren bij deskundigen (sociale dienst, diakonaal bureau). Voor weer een ander deel door gedachten en ervaringen uit te wisselen met medediakonen. Toerusting in dit verband houdt dan in: het gestructureerd creëren van mogelijkheden tot uitwisseling (vgl. art. 26 van de kerkorde). Soms is het goed om te trainen (bv. als het gaat om vaardigheden). Soms hebben mensen informatie nodig om vanuit die kennis tot inzicht te komen. Maar ook dan is het van belang veel tijd te besteden aan het samen verwerken van het gebodene.

Toerusting omvat:

1. Kennis, want zonder te weten is een taak niet te vervullen.
 2. Inzicht, omdat kennis kan leiden tot een anders over een zaak gaan denken.
 3. Houding, waardoor men anders tegenover een zaak komt te staan.
 4. Vaardigheden, nodig om de taak te vervullen.
- Toerusting helpt mensen op hun plaats in de gemeente goed te functioneren. Dat is een blijvende taak, die dan ook nooit af komt. Dat wordt nog versterkt doordat diakonen in veel gemeenten om de vier jaar aftreden. Over toerusting en hoe dhr. Van Well dat invult heeft de commissie zich uitvoerig inhoudelijk bezonnen. De nadruk ligt onder andere op het leren van diakonen van elkaar, ondermeer door het uitwisselen van ervaringen van diakonen onderling.

4.3. Enquête nieuwe diakonen

Dhr. Van Well heeft in het kader van zijn MO-B studie een enquête gehouden onder diakonen die dat pas kort waren. Uit het onderzoek kwam naar voren waar prioriteiten moeten worden gelegd met betrekking tot toerusting.

Opvallend was dat 2/3 van de diakonen van te voren een (deels) niet met de werkelijkheid overeenstemmend beeld van diakonaat had. Blijkbaar lukt het lang niet altijd om op basis van het bevestigingsformulier en de kerkorde een goed beeld van het diakonaat op te bouwen.

De overdracht van de oude diakonen naar de nieuwe blijkt vaak veel te beperkt. Er is veel te zeggen voor een inwerkperiode. Bij het bepalen van het toekomstig beleid van deputaten zal inzake de toerusting aan de resultaten van deze enquête aandacht besteed worden.

4.4. Classicale diakonale commissies (cdc's)

De commissies nemen de laatste jaren in belangrijkheid toe. Deze constatering van ds. H. van der Schaaf in het jaarboek 1990 kunnen deputaten van harte onderschrijven. Het aantal commissies is de afgelopen tien jaar sterk gestegen. De commissies zijn ook veel beleidsmatiger en intensiever gaan werken.

In 1989 rapporteerden we dat dhr. W.C. van der Stel onderzoek verrichtte om een commissie in de classis Middelburg in te stellen. Tot onze vreugde is deze commissie op 1 januari 1991 begonnen.

Op de classis Amsterdam na heeft nu elke classis een cdc. In de classis Amsterdam blijkt momenteel geen voedingsbodem voor een commissie te bestaan. Op voorstel van deputaten ADMA nodigt de cdc Haarlem de Amsterdamse kerken uit als gasten op hun toerustingavond.

Dhr. Van Well woont regelmatig vergaderingen van de cdc's bij. Hij adviseert beleidsmatig, begeleidt en vertelt ervaringen uit andere commissies.

Daarnaast biedt hij de commissies aan om toerustingavond te verzorgen. Hij heeft de afgelopen periode avonden gehouden over: diakonaal huisbezoek, financieel beleid van een diakonie, taak van een diakon, avonden voor nieuwe diakonen die de classicale diakonale commissies zelf kunnen uitvoeren; zondagsarbeid; de diakonale gemeente; diakonen en samenleving; samenwerken met andere ambtsdragers; gesprekstraining; vergadertechniek.

In juni van elk jaar werden er contactavonden gehouden voor de cdc's. Op deze avonden raken commissies

met elkaar in gesprek. Er is over toerusting en publiciteit overleg tussen Diakonaal Bureau en commissies. De secretaresse van het bureau verleent ondersteuning aan de cdc's bij het versturen van agenda's, uitnodigingen, uittypen van notulen en het maken van nieuwsbrieven. De classes Groningen, Apeldoorn, Utrecht, 's-Gravenhage en Rotterdam geven nieuwsbrieven uit. Deze nieuwsbrieven hebben een belangrijke informatieve en dienende functie voor de plaatselijke diakonien. In Ambtelijk Contact van oktober 1990 heeft dhr. Van Well een artikel geschreven over de classicale diakonale commissies en hun betekenis.

4.5. Publiciteit

Deputaten hebben van de synode de opdracht gekregen om de kerken voor te lichten over de plaats van de kerk in de samenleving. Een belangrijk middel daartoe is het verzorgen van de publiciteit. Dhr. Noorlandt heeft publiciteit in zijn takenpakket. Deputaten zijn overigens verheugd dat hij in september 1989 zijn doctoraal studie Nederlandse taal- en letterkunde heeft behaald. Voor het bijvak massacommunicatie heeft hij studie gemaakt van de Chr. Geref. periodieken. De beleidsmatige voorbereiding en de uitvoering van de publiciteit hebben deputaten hem opgedragen. In het voorjaar van 1992 hebben deputaten ADMA het publiciteitsplan van de commissie besproken en overgenomen.

Doel

Het doel van publiciteit is:

- het overbrengen van zakelijke informatie;
- het geven van voorlichting;
- het aanbieden van een artikel om een gesprek in de diakonie te bevorderen;
- het geven van nieuws.

Middelen

Om publiciteit te verzorgen is meer nodig dan het vragen van schrijvers voor artikelen. Van belang is dat we op de hoogte zijn van vragen en behoeften van diakonen. Van belang is dat we de beeldvorming bij diakonen van hun ambt, de kerk, ADMA, het Diakonaal Bureau en de samenleving enigszins kennen.

Daarnaast is het nodig dat deputaten een overzicht hebben van wat ze in een bepaalde periode over willen brengen naar diakonen. Vervolgens is het van belang om bewust te weten welke doelgroep bereikt dient te worden.

Het maken van een aantrekkelijk en goed leesbaar blad als Adma-Info houdt ook in dat er tijd en energie geïnvesteerd dient te worden in het zoeken en maken van illustraties als foto's en tekeningen. Elk artikel wordt in principe redactioneel bewaard.

Helder taalgebruik; overzichtelijke afbeeldingen met kopjes zijn bij weinig schrijvers vanzelfsprekend.

4.6. Adma-Info

De belangrijkste uitgave van deputaten ADMA is Adma-Info. Een informatie-magazine voor diakonen. In de driejarige verslagperiode zijn er 3 x 6 nummers verschenen. Doel van het blad is om onder andere voorlichting te geven. Daarnaast stimuleren deputaten gesprekken over de opgenomen artikelen.

Themanummers

Enkele nummers waren aan één onderwerp gewijd: Nieuwe diakonen, Preventie inzake problemen in de gemeente, Ouderen en Diakonaat en rentmeesterschap.

We trachten waar mogelijk diakonen en diakonien zelf te laten schrijven.

Artikelen

Er verschenen de afgelopen periode artikelen over onderwerpen als:

- Diakonen op de catechisatie;
- De diakonen en het wijkteam;
- Diakonaal huisbezoek;
- Aandacht voor stervenden;
- Besprekingen van zichtbare liefde van Christus;
- Diakonen en gezinsproblemen;
- Wat deden deputaten ADMA de afgelopen drie jaar?
- Tien jaar zusterkring Nunspeet;
- Dierlijke gemeentelieden;
- Mag een diakonie een hypotheek verstrekken;
- Bezinning op diakonaat;
- Hulp in Chr. Geref. Kerk Gouda.

De redactie van Adma-Info bestaat uit leden van Commissie A. Dhr. Noorlandt is eindredacteur.

Deputaten ADMA hebben een campagne gevoerd om niet alleen diakonen maar ook ouderlingen en predikanten Adma-Info te laten lezen. Er was een verblijvend resultaat. De oplage is gestegen van 1300 exemplaren in 1989 naar 1700 exemplaren in 1992. Per gemeente is de situatie heel verschillend. De ene gemeente heeft 60 abonnementen voor alle kerkeradsleden. Een andere gemeente heeft 1 abonnement voor de gehele diakonie. Alle gemeenten hebben een abonnement.

4.7. Diversen

In de verslagperiode is één uitgave van het boekje Diakonaal Sociaal Info verschenen, in 1990. Uit het aantal bestellingen blijkt dat het boekje in een behoefte voorziet.

Regelmatig wijst het Diakonaal Bureau op de mogelijkheden om uitgaven te bestellen via een berichtje in De Wekker of via een bestellijst.

Zo kunnen belangstellenden materiaal ontvangen als: bijbelstudies met een diakonaal thema, oudere themanummers van Adma-Info, woordenlijst voor diakonen.

Plannen die deputaten binnenkort willen realiseren zijn:

- een folder over Wat is een diakonale gemeente? (bv. door een diaken uit te delen aan elk gezin);
- een folder over deputaten ADMA;
- een verzameling van gedichten over diakonale zaken (bv. op te nemen in een gemeenteblad).

4.8. Documentatie

Het bureau heeft een dienstverlenende taak voor in het bijzonder diakenen. Daarom is er een bibliotheek en een documentatiecentrum aanwezig.

Er is een volledige collectie bladen *Ambtelijk Contact* en *Diagonaal Contact* aanwezig. Veel diakonale handboeken zijn aanwezig.

Op verzoek wordt er een literaturopgave gemaakt voor een speciaal onderwerp. Zo was er de afgelopen periode vraag naar informatie over: wijkteams, echtscheiding en diaken en avondmaal. Nu het boek 'Zichtbare liefde van Christus' is verschenen, gebruiken diakenen dat als handboek. De literatuurlijst die in dat boek is opgenomen is door dr. Noorlandt samengesteld. De lijst houdt hij actueel.

Van de hand van br. A.L. de Bruyne verscheen een zaak-, bijbelteksten- en naamregister op het boek 'Zichtbare liefde van Christus'. Ook op het blad 'Diagonaal Contact' maakt hij een register. Beide zijn bij het Diagonaal Bureau verkrijgbaar.

4.9. Diakenen naar meerdere vergaderingen

In 1989 rapporteerden deputaten dat 'diakenen geen duidelijke plaats hebben op de meerdere vergaderingen.' Inhoudelijk komt het diakonaal niet goed aan de orde.

Op 4 januari 1972 heeft de generale synode te Rotterdam 'besloten om de voorlopige gedragslijn betreffende de afvaardiging van diakenen naar de bredere vergaderingen te continueren' (art. 189, Acta 1971/1972).

Het thema kreeg de afgelopen twee jaar ook aandacht in de pers. Prof. dr. W. van 't Spijker schreef erover in 'Zichtbare liefde' (pag. 192-196). Dr. G.P.M. van der Linden in januari 1992 in *Ambtelijk Contact*.

Deputaten ADMA spraken in juni 1990 met de op de synode 1989 aanwezige diakenen. Het bleek dat zij voldoende mee functioneerden, maar zij merkten op 'niet als diakenen aanwezig te zijn geweest.' In het commissiewerk werden 2 diakenen bij Kerk en samenleving en 2 diakenen bij Financiële zaken betrokken.

Uit het gesprek kwam de suggestie om in juni 1992 weer een gesprek met de afgevaardigde diakenen te hebben. De diakenen van 1989 ervaarden het gesprek toen als zinvol.

Deputaten verkeren in de situatie dat ze het gewenst vinden dat er nadere bezinning plaatsvindt over de afvaardiging van diakenen naar de bredere vergaderingen. Zij hebben echter niet de taak ongevraagd kerkelijke vergaderingen hierover te adviseren. Zij achten verdere bezinning hunnerzijds alleen zinvol, als het resultaat daarvan op eierlijke wijze in een discussie van besluitvorming kan worden betrokken.

Deputaten verkeren in de situatie dat ze het gewenst vinden dat er nadere bezinning plaatsvindt over de afvaardiging van diakenen naar de bredere vergaderingen. Zij hebben echter niet de taak ongevraagd kerkelijke vergaderingen hierover te adviseren. Zij achten verdere bezinning hunnerzijds alleen zinvol, als het resultaat daarvan op eierlijke wijze in een discussie van besluitvorming kan worden betrokken.

4.10. Diagonale senioren

In december 1990 en september 1991 zijn er bijeenkomsten geweest met diakonale senioren. Doel daarvan was om de herinneringen vast te leggen die deze senioren hadden aan het diakonaal tussen 1940 en 1990.

De gesprekspartners waren ds. G. Bikes, H.W. van de Brink, A.L. de Bruyne, C. Drieërhuizen en J. Terwel.

De gesprekken brachten inhoudelijke zaken ter tafel. Deputaten constateerden dat veel actuele diakonale onderwerpen in het verleden ook al besproken werden. Een groot probleem blijft de verhouding tussen theorie en praktijk. De verslagen zijn bij het Diagonaal Bureau op te vragen.

4.11. Diagonaal huisbezoek

4.11.1. Inleiding

Het is goed om te beseffen dat al vanaf 1965 in onze kerken aandacht gevraagd is voor diakonaal huisbezoek. In 1965 verscheen een artikel in *Ambtelijk Contact* over de praktijk in de gemeente Groningen. In 1983 heeft de generale synode in de vragen bij de kerkvisite toegevoegd: 'Gaan de diakenen ook op diakonaal huisbezoek om de gemeente toe te rusten tot haar diakonale taak?'

De commissie van de generale synode 1989 ging in haar rapport in op het diakonaal huisbezoek (Acta 1989, pag. 405-406).

De diakenen zouden diakonaal huisbezoek moeten afleggen, waarbij er niet alleen op moet worden gelet of er gezinnen zijn waar materiële nood is, maar waar ook oog is voor andere noden. Tot die nood kan ook behoren dat mensen zo in welvaart leven dat ze geen oog hebben voor de nood van anderen. Dan past een vermaning.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Deputaten constateren dat de noodzaak van diakonaal huisbezoek duidelijk aanwezig is, maar nemen ook waar dat slechts in weinig gemeenten diakenen bij ieder gezin op bezoek gaan.

Bij de moeilijkheden kwamen naar voren: onbekendheid (wat is het precies), hoe pak je zo iets aan en zeker niet in de laatste plaats de beperkte tijd van diakenen, die minder in aantal zijn dan ouderlingen. Ook is een goede afbakening tussen het pastorale en diakonale huisbezoek noodzakelijk.

4.11.4. Beleid inzake diakonaal huisbezoek

Diagonaal huisbezoek heeft een plaats nodig in de algemene doelstelling van de kerkeraad inzake de opbouw van de gemeente. Diakenen behoren ook hun ambtsbroeders te winnen voor diakonaal huisbezoek. De opbouw van de gemeente is verder een verantwoordelijkheid van alle ambtsdragers.

Het is een zaak van de hele gemeente, die hierin gekend zal moeten worden.

Dit onderwerp kan ook een zaak van beleid van de klassicale diakonale commissies (cdc) worden. Dan geeft deze commissie permanent aandacht aan dit thema. Diakonien die met diakonaal huisbezoek gaan beginnen krijgen op dat punt ondersteuning. Bij bezoeken van de commissies aan diakonien vormt diakonaal huisbezoek een punt van gesprek.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

Deputaten zullen dan de commissies en diakonien door toerustingswerk ondersteunen. Zij zullen meedenken in concrete situaties. Zij willen op diverse niveaus in het kerkelijk leven voor het diakonale huisbezoek aandacht vragen.

ken. Zij richt zich op meer groepen dan de Werkgroep Vakantieweken van deputaten GVG. Te noemen zijn onder anderen: ouderen, gehandicapten, alleengaanden, mensen met psychische problemen en hun echtgenoot. Deputaten ADMA participeren ruim twintig jaar in de Commissie Recreatie. In de afgelopen periode is mw. L. Bikker, wijkverpleegkundige te Barneveld, door deputaten als hun vertegenwoordiger in de commissie Recreatie benoemd. Zoals hiervoor aangegeven is over deze commissie ook overleg met deputaten GVG. Bij de benoeming van mw. Bikker bleek dat er geen taakomschrijving was voor deze vertegenwoordiger. Commissie B heeft zich daarmee bezig gehouden. Eén en ander is echter doorkruist doordat de Gereformeerde Kerken een onderzoek zijn begonnen naar de 'mogelijkheid en wenselijkheid van zelfstandig van het diakonale recreatiewerk'. Zodra een rapport daarover gereed is zal commissie B definitief een standpunt bepalen inzake de verantwoordelijkheid en de interkerkelijkheid van deze commissie.

5.2.3. Landelijke Organisatie Kerkelefoon (LOK)

In de LOK heeft dhr. W. van der Hoek te Leusden deputaten vijf jaren vertegenwoordigd. Hij fungeerde binnen de LOK als secretaris. In 1991 heeft hij bedankt voor deze taak. Na een oproep hebben drie mensen zich bereid verklaard namens deputaten in de LOK zitting te nemen. Per 1-1-92 is dhr. C. van Dolderen te Oud-Beijerland benoemd als vertegenwoordiger van Deputaten ADMA.

5.2.4. Commissie Integratie

Zoals wij in ons vorige rapport al aangaven is in deze periode de door ons gewenste scheiding tussen de Commissie Integratie en de Werkgroep Theologie en Handicap tot stand gekomen. Gezien de aard van de werkgroep hebben deputaten ADMA en deputaten GVG gevraagd zorg te willen dragen voor de begeleiding van de werkgroep. GVG heeft daarin bewilligd.

In 1990 heeft de vertegenwoordiger van deputaten in de Commissie Integratie, dhr. Kazen, bedankt voor deze taak. Als zijn opvolger is gezocht naar een gehandicapt lid van onze kerken. Ds. P. den Hartog werd bereid gevonden, maar hij moest in verband met lichamelijke klachten toch bedanken. Er is door deputaten een oproep geplaatst, waarop vier gehandicapte leden van onze kerken hebben gereageerd. In onderling overleg is per 1-1-92 mw. G. Borst-Gaassenbeek te Zwolle door deputaten benoemd. In de tussentijdse periode hebben deputaten mw. Hakkenberg bereid gevonden als hun vertegenwoordiger in de Commissie Integratie op te treden.

De Commissie Integratie heeft haar werk geëvalueerd en is op grond daarvan met een nieuw beleidsplan gekomen. Na ampele bespreking hebben de deelnemende kerken dat plan goedgekeurd, zodat het werk van de commissie voortgang kan vinden.

In 1991 is de Stichting Kom Beter Binnen, die zich bezig hield met de toegankelijkheid van kerkgebouwen met haar werk gestopt. De Commissie Integratie is bereid gevonden de belangrijke werk in haar aandacht op te nemen. Gezocht wordt naar een externe vorm van financieren voor de kosten van een parttime medewerker op dit terrein.

De brochures 'Gehandicapt en de kerken' en 'Verstandelijk gehandicapt en de kerken' zijn in de afgelopen tijd opnieuw uitgegeven, nadat ze zijn herschreven. De communicatie tussen de Commissie Integratie en de diakonale bureaus en deputaatschappen van de verschillende kerken is op dit punt niet optimaal geweest. Hierdoor zijn een aantal opmerkingen onzerzijds niet in de definitieve versies verwerkt. Afspraken zijn gemaakt dat bij uitgave van een volgende brochure ieder tijdig voldoende inbreng kan leveren. Overigens zijn deze brochures een goede ingang tot de problematiek van gehandicapten in hun relatie tot de kerk.

6. Commissie C

6.1. Taakstelling

Voorlichting en toerusting van diakenen omtrent de gebieden van geestelijke gezondheidszorg, jeugdhulpverlening en maatschappelijk werk.

Vanwege deze taakstelling behartigde Commissie C de participatie van deputaten in Gliagg De Poort en De Vijverberg en onderhield zij contacten met de Chr. Geref. Vereniging voor Jeugdwerk (CGVJ). Deze commissie was ook de eerst-verantwoordelijke voor de uitvoering van de beide speciale opdrachten van de GS 1989 m.b.t. de verhoudingen tussen De Brug/Het Anker enerzijds en De Poort anderzijds.

6.2. Werkzaamheden

De uitvoering van beide genoemde opdrachten heeft het grootste deel van de tijd en de inzet van de commissie gevraagd.

Daarnaast heeft de commissie zich beziggehouden met het thema 'Diaken en preventie van psychische en sociale problemen'. In Adma-Info van juni 1991 verscheen een uitgebreid artikel dat de noodzaak en mogelijkheden van preventie in de gemeente onderstreepte. Ook werden lijnen aangegeven voor het gesprek over dit thema en voor preventief bezig zijn in de diakonale praktijk.

Een begin werd gemaakt met bezinning omtrent de taak van een diaken bij huwelijksproblemen en echtscheiding.

De sociale kaart, waarvan deputaten in hun vorige rapport melding maakten, is tot een voorlopige afronding gekomen en bij het bureau verkrijgbaar.

6.3. Contacten

Gereformeerd Psychiatrisch Ziekenhuis

De commissie heeft contacten gelegd met het Geref. Psychiatrisch Ziekenhuis 'De Fontein' te Bosch en Duin. Leden van de commissie hebben ADMA vertegenwoordigd tijdens de open dagen en de officiële opening van het GPZ. Op 13 maart 1992 heeft een ontmoeting plaatsgevonden met de vertegenwoordigers van bestuur en directie. Het bestuur streeft momenteel niet naar verandering in de positie van zijn leden, die

alleen op persoonlijke titel daarin zitting hebben. Wel acht men het een goede zaak dat zij een relatie onderhouden met hun kerkelijke achterban. De commissie is voornemens de Chr. Geref. bestuursleden, drs. C. Langbroek te Drachten en dr. A. Stolk te Mijdrecht een dergelijke relatie aan te bieden. Deputaten achten het van groot belang dat het GPZ tot stand mocht komen en zullen de diakenen nader over de mogelijkheden van het GPZ informeren.

6.4. Participaties

6.4.1. De Vijverberg

Deputaten participeren in het bestuur van deze prof. chr. hogeschool op geref. grondslag in Ede. De hogeschool verzorgt opleidingen in de sectoren hoger sociaal agogisch onderwijs en hoger gezondheidszorgonderwijs. Namens deputaten hebben zitting in het bestuur de heren H. van den Herik en O.G. van Laar. Laatstgenoemde is opvolger van dhr. T. Dijk, die onthoffing van zijn benoeming vroeg. Die is hem verleend onder dankzegging voor zijn jarenlange inzet t.b.v. het deputaatschap. De commissie heeft jaarlijks een gesprek met haar vertegenwoordigers in het bestuur en woort de participatiervergaderingen bij.

6.4.1.1. Ontwikkelingen

Voorzitter van het college van bestuur is sinds 1991 dhr. M. Burggraaf, opvolger van dhr. G. van Soest, die een benoeming elders aanvaardde. Door bestuurlijke herstructurering is het algemeen bestuur wat op afstand komen te staan. Participanten zullen zelf ervoor moeten waken dat de afstand tot de hogeschool niet te groot wordt. Het aantal studenten was in de cursus 1990/1991 ca. 1100 en vertoont een langzame, maar gestadige groei. Die hangt samen met de duidelijke gereformeerde identiteit van de hogeschool. Een gegeven, dat een extra stimulans vormt om die identiteit blijvend te bewaken.

De hogeschool kent sinds de cursus 1990/1991 ook een sector contractactiviteiten. Door deze sector zijn o.a. cursussen pastoraal-agogische vorming en kerkelijk management opgezet. Er bleek goede belangstelling voor te zijn. Overleg met de Evangelische Hogeschool te Amersfoort resulteerde in een overeenkomst die ten doel heeft de huidige Evangelische School voor de Journalistiek als hogere beroepsopleiding te integreren in de Vijverberg. Deze overeenkomst zal geïmplementeerd worden, wanneer de overheid dit onderdeel van de opleiding gaat subsidiëren. Contacten met de Theologische Hogeschool, uitgaande van de Geref. Bond in de Ned. Hervormde Kerk, leidden tot het plan de deeltijdopleiding tot pastoraal-diakonaal werker te integreren in de wat noodlijdende studierichting culturele en maatschappelijke vorming. Deputaten zijn dankbaar voor het veelzijdige en identiteit-gebonden pakket van opleidingen en cursussen dat door de Vijverberg geboden wordt.

6.4.2. De Poort

6.4.2.1. Algemeen

Deputaten participeren vanaf 1977 in de stichting Geref. Landelijke Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (GLIAGG) 'De Poort'. De overige participanten zijn de Geref. Bond in de Ned. Herv. Kerk en de Geref. Gemeenten in Nederland en N-Amerika. Vertegenwoordigers in het bestuur zijn ds. J. Brons en drs. A. Heystek. Laatstgenoemde bekleedt in het bestuur de functie van voorzitter. Moest het vorige rapport melding maken van achterblijvende financiële bijdragen van onze kerken, thans is de situatie verheugend verbeterd. Deputaten zijn dankbaar dat de door de GS 1989 vastgestelde omslag door een groot deel van de kerken is afgedragen. Ten gevolge daarvan werd in 1990 voor het eerst zonder steun van deputaten hulpverlening de voor onze kerken begrote bijdrage opgebracht.

6.4.2.2. Ontwikkeling

Ondanks het aanvankelijk nog zeer beperkte budget kon de hulpverlening door De Poort voortgang en zelfs enige uitbouw vinden. Naast vestigingen in Amersfoort, Goes en Schiedam kon een bureau in Zwolle geopend worden. Tegelijk bleef het aantal hulpvragen sterk toenemen. (In 1990 met 41%.

Totaal ingeschreven patiëntensystemen in 1990: 1165, samen vertegenwoordigend ruim 1600 individuele patiënten.) Het bestuur van De Poort mocht de bijzondere zorg van de Heere opmerken in het feit, dat de financiële basis minder wankel werd. Door overeenkomsten met de zorgverzekeraars kwamen de verrichtingen door of onder verantwoordelijkheid van een psychiater uitgevoerd in aanmerking voor vergoeding. Actieve fondswerving leverde een groeiende stroom giften op van sponsors en donateurs. (Een actie van de LCJ bracht f 72.000,- op). Niettemin bleef door capaciteits- en geldgebrek de noodzaak bestaan van wachtlijsten en patiëntenstops.

In 1991 moesten van elke 5 hulpvragen er 4 doorverwezen worden. Een onverantwoorde situatie.

Eind 1991 besloot het bestuur een vestiging in Drachten te openen per 1 april 1992.

Samen met de Geref. Landelijke Instelling voor Beschermende Woonvormen (GLIBW) en het GPZ werd besloten tot de oprichting van de GLIGG, een landelijk samenwerkingsverband van geref. instellingen op het gebied van geestelijke gezondheidszorg.

Met grote verwondering en dankbaarheid jegens de Heere werd in november 1991 het bericht ontvangen, dat de staatssecretaris van WVC GLIAGG De Poort met de vier regiobureaus als RIAGG erkend had.

In het voorjaar van 1992 werd bekend dat voor 1992 op jaarbasis een subsidie aan De Poort is toegekend van f 2.300.000,-. Vanaf 1993 zal de financiering van de GLIAGG De Poort als landelijke RIAGG geschieden op basis van de reguliere financiering van de RIAGG's.

In principe behoeven de participanten daarom niet meer financieel bij te dragen in de kosten van de werkzaamheden die gesubsidieerd worden.

Er is voor de komende jaren behoefte aan noodzakelijke steun voor zaken die verband houden met de bijzondere situatie van een zich ontwikkelende landelijk werkende identiteits-gebonden instelling. Deze situatie brengt met zich mee dat kosten gemaakt moeten worden die niet subsidieel zijn.

Deze kosten worden voor de periode 1993-1995 begroot op f 90.000,- per jaar. Daarom doet De

Poort een beroep op ADMA als participant om f 30.000,- bij te dragen. Deputaten zijn van mening dat de gevraagde bijdrage noodzakelijk en verantwoord is.

6.4.2.3. De Brug/Het Anker en De Poort

De GS 1989 heeft deputaten opgedragen de kerken duidelijk te informeren over de samenwerking van De Brug/Het Anker en De Poort en de samenwerking tussen De Brug/Het Anker en De Poort nauwelijks te volgen c.q. te bevorderen.

Voor wat betreft de samenwerking tussen De Brug en De Poort is de eerste opdracht gehonoreerd met een artikel in Ambtelijk Contact van december 1989: 'De Brug en De Poort, elk een eigen plaats en taak'. Daarin hebben we een presentatie gegeven van beide instellingen en hun werk. Tevens deden we een poging het onderscheid tussen beide instellingen te verduidelijken. In een aanvullend rapport voor de GS 1989 maakten deputaten melding van een commissie waarin beide instellingen gezamenlijk zouden trachten een zo goed mogelijke afbakening van en afstemming op elkaars werk te realiseren. Die commissie is geworden de Werkgroep Afstemming Jeugdhulpverlening.

Ook De Vuchtheuvel (Gerel. Gem.) neemt daarin deel. Van zowel De Brug als De Poort werd vernomen, dat de samenwerking in de werkgroep en als gevolg van haar werk ook tussen beide instellingen goed verloopt. De overdracht van de pleegzorg van De Poort aan De Brug is geëffectueerd.

Ten aanzien van de samenwerking tussen Het Anker en De Poort zijn de zaken meer gecompliceerd. Het artikel in Ambtelijk Contact noemt Het Anker voor de volledigheid. Het was toen nog niet duidelijk hoe deze stichting zich verder zou ontwikkelen en op welk niveau zij zou gaan werken: de eerste- of tweedelijns hulpverlening. Het Anker is in 1985 op aandrang vanuit en in overleg met de diakonieën opgezet door de CGVJ als bureau voor hulp bij huwelijksmoeilijkheden. In 1988 werd besloten tot nauwere samenwerking met de Ned. Ger. Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk. Daarbij stipuleerde Het Anker, dat deze relatie niet in mindering zou mogen komen op de voortgang van de contacten met De Poort. Evenzo zou de samenwerking met De Poort niet ten koste mogen gaan van de samenwerking met de Ned. Ger. Stichting. In 1989 werd Het Anker een zelfstandige stichting, waarvan het bestuur werd gevormd door het bestuur van de CGVJ.

De besprekingen tussen Het Anker en De Poort zijn vanaf dat moment bezwaard door de voorwaarde van Het Anker om in de samenwerking met De Poort ook te betrekken de Ned. Ger. Stichting. Van de kant van De Poort bleek, dat samenwerking met de Ned. Ger. Stichting op bestuurlijk niveau en in de kring van de participanten moeilijk zou liggen. Deputaten hebben vanaf het begin van de contacten met Het Anker gewezen op de gevaren van overlapping met het werk van De Poort, van versnippering van krachten en middelen en van verwarring binnen de kerken, als twee instellingen zich met gelijksoortige hulpverlening bezighouden. Daarom hebben deputaten er aanvankelijk bij Het Anker op aangedrongen het werk onder te brengen in De Poort, of in elk geval zich te beperken tot eerste-lijns hulpverlening. Ten aanzien van de Ned. Ger. Stichting hebben deputaten herhaaldelijk gewezen op de mogelijkheid dat zij zelfstandig besprekingen zou openen met De Poort. Ondanks de aandrang van deputaten meldde het bestuur van Het Anker in oktober 1989 aan De Poort, dat men besloten had vooralsnog de situatie rond Het Anker ongewijzigd te laten. Intussen versterkte Het Anker de samenwerking met de Ned. Ger. Stichting. In samenhang daarmee ontwikkelde het werk van Het Anker zich steeds meer tot tweedelijns hulpverlening. In deze situatie kwam in de loop van 1990 geen verandering. De inbreng van deputaten had op het beleid van het bestuur van Het Anker geen merkbare invloed. Bestuur en directie van De Poort konden in deze fase de samenwerking met Het Anker geen prioriteit geven, omdat men de handen meer dan vol had aan andere ontwikkelingen. In de samenwerkingsbesprekingen bleef de positie van de Ned. Ger. Stichting moeie geven. Een mogelijkheid voor toekomstige samenwerking werd gezien in de GLIAGG in oprichting. Deputaten hebben Het Anker daarnaar verwezen. Deputaten waren teleurgesteld, toen zij zonder voorafgaand overleg te maken kregen met de oprichting van de Stichting voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (STAGG) per 1 juni 1991. Deze organisatie is het geïntegreerde samenwerkingsverband van Het Anker en de Ned. Ger. Stichting en biedt tweedelijns hulpverlening voor allerlei psycho-sociale problemen. Besprekingen over de vraag hoe deputaten in deze nieuwe situatie de opdrachten van de GS 1989 zouden kunnen uitvoeren, werden doorkruist door nieuwe ontwikkelingen rond Het Anker in de zomer van 1991. Bezuinigingen van de overheid maken het de CGVJ onmogelijk de financiële last van Het Anker te blijven dragen. Een in opdracht van de CGVJ uitgevoerd organisatie-onderzoek concludeerde tot de noodzakelijke opheffing van Het Anker. Het bestuur wilde een poging doen Het Anker te redden door middel van een extra beroep op de diakonieën en vroeg daarvoor steun van de deputaten. Na overleg met de besturen van Het Anker en De Poort en in het licht van de opdracht van de synode waren deputaten van mening dat zij Het Anker die steun niet konden geven, maar dat vooral nu er alles aan gedaan diende te worden om tot samenwerking met c.q. integratie in De Poort te komen. Tegelijk hebben deputaten er bij De Poort op aangedrongen om al het mogelijke te doen de door ADMA zozeer gewenste en noodzakelijk geachte eenheid te bevorderen. Daarbij hebben deputaten gevraagd om een loyale houding, ook ten aanzien van samenwerking met de Ned. Ger. Stichting.

Tijdens een extra ledenvergadering van de CGVJ op 30 november 1991 bleken de leden-diakonieën in meerderheid een verzoek om een extra bijdrage voor Het Anker positief te willen bezien, mits op korte termijn concrete ontwikkelingen in de samenwerking met De Poort zouden duidelijk maken dat die bijdrage slechts een zeer tijdelijke zou behoeven te zijn. Deputaten herkenden in de gedachten-gang hun eigen standpunt.

De sindsdien gehouden besprekingen tussen 'Het Anker' en 'De Poort' hebben op bijzonder vlotte wijze geleid tot algehele overeenstemming. In het voorjaar van 1992 is besloten de stichting 'Het Anker' per 1 januari 1993 geheel te integreren in GLIAGG 'De Poort'.

Gevolg daarvan is dat de gevraagde extra bijdrage van de diakonieën slechts matig hoeft te zijn. Deputaten zijn bijzonder verheugd over deze ontwikkeling en zullen de kerken informeren zodra

deze concreet gestalte krijgt.

Deputaten spreken de hoop uit, dat van de overheidserkenning voor De Poort een krachtige stimulans mag uitgaan tot verdere bundeling van krachten ten behoeve van de zo noodzakelijke verantwoordelijke hulpverlening binnen de gereformeerde gezindte.

7. Commissie D

Deze commissie heeft zich met twee werkvelden bezig gehouden, te weten:

- de taak van de overheid in relatie tot de samenleving (de burgers);
- thema 'Diakonaat en rentmeesterschap'.

a. Relatie met de overheid

Met de heren W. Hulzer en A. Rouvoet is gesproken over de gevolgen voortvloeiend uit het decentraliseren van taken door de rijksoverheid en de eveneens door de rijksoverheid te bevorderen fusies in de maatschappelijke dienstverlening, waarbij het niet uitgesloten moet worden geacht dat in geval van decentralisatie het in gang gezette beleid door de provinciale en plaatselijke overheden zullen worden voortgezet. Lokale en provinciale overheden sturen bij het verdelen van de financiële middelen vaak aan op fusies tussen protestantse en neutrale organisaties. De plaatselijke kerken worden door deze ontwikkeling vaak overrompeld. Geconstateerd moest worden dat plaatselijk overleg met andere kerken moeilijk is, omdat niet alle kerken zich willen inspannen voor het behoud van protestantse organisaties. Het politieke argument van bezuiniging maakt schaalvergroting vaak bespreekbaar.

Voor de thuiszorg, op het ogenblik erg actueel, is vastgesteld dat slechts één organisatie per 200.000 inwoners een certificaat krijgt om te werken. Volgens dhr. Rouvoet is 'levensbeschouwing' in principe voor de overheid geen orderingsprincipe. De overheid is wel bereid, om projecten die experimenteel zijn of hoge kwaliteit hebben, te steunen.

In het kader van de voorlichting aan diakonen heeft dhr. W. Hulzer op verzoek van deputaten in Adma-Info een uitgebreid artikel geschreven. Dhr. Rouvoet heeft hetzelfde gedaan maar dan vanuit de invalshoek 'diaken en democratisering' dit in verband met de 'Wet Democratisch Functioneren Zorginstellingen' (WDFZ).

Laatste genoemd artikel is vanuit het voorlichtingsoogpunt daarom van belang omdat op korte of langere termijn, alle bejaardenoorden, tehuizen voor gehandicapten en andere zorginstellingen met deze wet te maken krijgen. Dus ook in de besturen van protestants-christelijke instellingen, waarin diakonen zitting hebben. In verband met het opkomen voor de identiteit van de zorginstellingen is het van belang, dat de diakenbestuurder recht probeert te doen aan deze identiteit binnen het bestuur, in contact met bewoners/ciënten en personeel van de instelling. Daarbij heeft hij de steun van zijn kerkelijke achterban dringend nodig.

In dit kader hebben deputaten een enquête gehouden onder de diakonieën. Het ging erom te weten te komen welke diakonieën bij instellingen betrokken waren en welke behoefte zij aan ondersteuning zouden hebben.

De gegevens zijn doorgegeven aan een landelijk platform dat zich hiermee bezighoudt.

De diakonieën bleken over het algemeen geen behoefte te hebben aan extra ondersteuning van deputaten.

Bij de Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur heeft ons deputaatschap gepleit voor blijvende erkenning van Protestants Christelijke organisaties voor de Thuiszorg. Een afschrift van deze brief is gezonden aan alle fracties voor de Tweede Kamer der Staten Generaal.

b. Diakonaat en rentmeesterschap

Diakonen en Classische Diakonale Commissies hebben deputaten gewezen op de noodzaak van het in studie nemen van het thema 'Heelheid der schepping'. Deputaten hebben dit na ampel bezinning gezien als hun taak en Commissie D opgedragen zich daarover nader te bezinnen. Raakvlakken met de deputaatschappen Hulpverlening Binnen- en Buitenland en Kerk en Bedrijfsleven heeft de commissie doen besluiten een zo breed mogelijke werkgroep van deskundigen samen te stellen. Na ampel overweging heeft de werkgroep aan deputaten geadviseerd te kiezen voor het thema 'Diakonaat en Rentmeesterschap'. Gelet op de allesomvattende ernst en verantwoordelijkheid rondom dit thema heeft de werkgroep in de voorbereiding veel tijd gestoken. Er is nagedacht en gesproken over de verantwoordelijkheid van de mens voor het beheer van de schepping dit in de context van het diakonaat.

Diakonaat richt zich op de mensen en plaatsen waar nood is. Nood dienen we niet alleen te verstaan als financiële nood. Het gaat om mensen in de knel, maar ook om de schepping in barensood (Rom. 8:22). Het rentmeesterschap vervult de gemeente op diakonale wijze. Dit vraagt van ons dan ook hoe wij omgaan met de dingen die wij tegen komen in ons dagelijks leven. Dit heeft alles te maken met het milieu, rijk en arm, het gebruik van energie en tenslotte het dagelijks voedsel.

Op 23 november 1991 kon deze bezinning worden afgesloten met een landelijke conferentie over het thema 'Diakonaat en Rentmeesterschap' waaraan is deelgenomen door diakonen en andere belangstellenden uit onze kerken. Zowel in de landelijke kerkelijke bladen als ook in Adma-Info is uitgebreid aandacht aan dit thema besteed. Ons deputaatschap heeft met het aanreiken van dit thema de kerken in zijn geheel willen dienen. De deelnemers hebben Deputaten gevraagd blijvend aandacht te schenken aan dit vraagstuk.

8. Drie-moderamina

Het moderamen vergaderde twee keer per jaar met de moderamina van de deputaten Hulpverlening en Kerk en Bedrijfsleven. Onderwerpen op deze vergadering waren behalve het bureau, ook de gezamenlijke taken. Daarbij is te denken aan de contactdag met de cdc's in 1989 in Lelystad en in 1992 in Veenendaal. Ook kwam het Centraal Bureau en de contacten met de Theologische Universiteit aan de orde.

Voor het bureau en de beheerscommissie verwijsen deputaten naar het rapport Diakonaal Bureau dat door

Deputaten Hulpverlening wordt ingediend. Het Diaconaal Bureau heeft een vaste plaats ten dienste van diaconen en van deputaten.

Centraal Bureau
Deputaten ADMA zijn voorstander van een Centraal Bureau. Het voorstel van de Werkgroep Centraal Bureau ondersteunen zij. Wel achten zij een representatieve huisvesting wenselijk.

9. Financiën

9.1. Inleiding

De verslagperiode wordt gekenmerkt door een relatief sterk oplopend verschil tussen inkomsten en uitgaven, enerzijds veroorzaakt door het bevroren van de omslag op f 3,- (besluit van de GS 1989) en anderzijds het gevolg van een grotere stijging van de lasten dan was voorzien; die stijging deed zich vooral voor bij Diverse Kosten.

Voor de goede orde zij hier nog vermeld, dat alle noodzakelijke overschrijdingen van de begrotingsposten niet alleen zijn goedgekeurd door ADMA, maar ook door de in het Diaconaal Bureau participerende deputaties Hulpverlening en Kerk en Bedrijfsleven.

9.2. Begroting

Hierin is opgenomen een bedrag van f 30.000,- als bijdrage per jaar voor het werk van de stichting De Poort voor de jaren 1993 t/m 1995. Dit bedrag is noodzakelijk, ook na de toegezogde overheids subsidie, om de werkzaamheden verder te kunnen uitbouwen tot een landelijk netwerk. De bijdrage per lid/dooplid dient nu vastgesteld te worden op f 0,40 per jaar.

9.3. Cijfers

A. Exploitatiecijfers over 1989, 1990 en 1991 in duizenden gulden.

	1989	1990	1991
BATEN			
Bijdragen van de kerken	225,9	212,4	229,8
Giften	0,7	0,2	0,1
Rente	2,0	1,6	0,4
TOTAAL BATEN	228,6	214,2	230,3
LASTEN			
Personeelskosten	136,9		
Huisvestingskosten	9,3	- 0,1	
Kosten publicaties	7,9	12,9	6,0
Participatiekosten commissies	1,7	- 0,6	1,2
Reis-, verblijf- en vergaderkosten	21,2	25,0	22,1
Algemene kosten	38,6		
Afschrijvingskosten	2,8		
Bijdrage aan Diaconaal Bureau		190,2	177,3
Diverse kosten		28,9	22,6
	218,4	256,3	229,2
BATIGNADELIG SALDO	+ 10,2	- 42,1	+ 1,1

Noot

Met ingang van het jaar 1990 is o.a. de financiële verantwoordelijkheid voor het Diaconaal Bureau door de generale synode in handen gelegd van de Beheerscommissie Diaconaal Bureau. Daarvoor was dat een onderdeel van de taak van Deputaten ADMA. Door deze wijziging was het nodig de financiële administratie betrekking hebbend op het Diaconaal Bureau, uit de administratie van Deputaten ADMA te lichten. Voor het Diaconaal Bureau wordt dan ook met ingang van 1990 een eigen financieel jaarverslag opgemaakt. Door deze splitsing van de administratie van Deputaten ADMA zijn de cijfers over 1990 en 1991 niet direct vergelijkbaar met die van 1989.

BALANS PER 31 DECEMBER	1989	1990	1991
ACTIVA			
Vastgelegde middelen			
Inventaris	7,8		

Overgedragen activa/Vorderingen op het Diaconaal Bureau

Inventaris	7,8	7,8
Voorschot H.H. van Well	1,0	1,0
Depôtbedrag frankieermachine	1,1	1,1
	7,8	9,9

Vorderingen op korte termijn en overlopende activa

Te ontvangen bijdragen van de kerken	9,5	10,2	11,0
Te vorderen rente	1,3	1,1	0,1
Deputaten Hulpverlening	3,0		
Deputaten Kerk en Bedrijfsleven	1,0		
Deputaten Gehandicapten		0,7	
Commissie Integratie	3,0		
Commissie Ambt en Dienst	0,1		
	17,9	12,0	11,1

Vooruitbetalingen

Vooruitbetalingen abonnementen	0,3		
Voorschot H.H. v. Well	1,0		
Depôtbedrag frankieermachine	1,1		
	2,4		

Liquide middelen

Postbank	1,2	0,4	1,8
Postbank Plusrekening	1,0	5,5	4,0
Postbank Leeuwerkekening	47,0	1,0	—
Rek.-crt. Kerkelijk Bureau	44,9	49,3	65,8
Rek.-crt. Kerkelijk Bureau inz. De Poort		12,4	16,8
	94,1	68,6	88,4

TOTAAL GENERAAL ACTIVA

	122,2	90,5	109,4
--	--------------	-------------	--------------

PASSIVA

Eigen vermogen	103,3	61,3	62,3
Schulden op korte termijn			
Loonbelasting/Premieheffing	1,0		
Sociale lasten	2,2		
Overige schulden en overlopende posten	15,7		
Te verrekenen posten		20,5	36,0
Nog af te dragen aan De Poort		8,7	11,1
TOTAAL	18,9	29,3	47,1

TOTAAL GENERAAL PASSIVA

	122,2	90,5	109,4
--	--------------	-------------	--------------

8.3.b.

De gemeenten, die over de jaren 1989, 1990 en 1991 in het geheel niet hebben bijgedragen, zijn: Urk (E-H), Driebergen, Alphen aan den Rijn, Katwijk aan Zee en Vianen. Over de jaren 1989, 1990 en 1991 is er van de vastgestelde omslag, omdat kerken gedeeltelijk of in het geheel niet aan hun verplichtingen voldeden, een bedrag van in totaal ca. f 45.000,- niet ontvangen.

9.3.c. Begrotingen

	1993	1994	1995
LASTEN			
1. Bijdrage aan Diaconaal Bureau	213,5	233,5	248,5
2. Kosten publicaties	10,9	12,0	13,2
3. Participatie kosten commissies	1,4	1,5	1,7
4. Reis-, verblijfs- en vergaderkosten	26,8	29,4	32,4
5. Diverse kosten	27,3	30,0	33,0
	<hr/> 279,9	<hr/> 306,4	<hr/> 328,8
6. Reservering voor verhoging eigen vermogen	6,4	6,0	5,6
	<hr/> 286,3	<hr/> 312,4	<hr/> 334,4
BATEN			
Giften	PM	PM	PM
Interest	PM	PM	PM
Minimumbijdrage per lid/dooplid	3,80	4,15	4,45

Aantal leden/doopleden: 75.000.

Noot

Gezien de geringe omvang van de posten Giften en Interest zijn die op pro memore gezet.

	30.000	30.000	30.000
DE POORT			
Omslag per lid/dooplid	0,40	0,40	0,40

10. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- 10.1. De handelingen van deputaten goed te keuren.
- 10.2. Opnieuw deputen te benoemen.
- 10.3. De omslag voor ADMA voor 1993, 1994 en 1995 goed te keuren en op grond daarvan de genoemde omslagen voor deze jaren vast te stellen.
- 10.4. De omslag voor De Poort voor 1993, 1994 en 1995 als een aparte omslag vast te stellen op f 0,40 per lid/dooplid.
- 10.5. Deputaten op te dragen te stimuleren dat diaconaal huisbezoek inhoudelijk en beleidsmatig bij de classicale diakonale commissies en de kerken aan de orde komt.

J. Brons, secretaris

BILAGE 10
Art. 68RAPPORT 2 VAN COMMISSIE 5 INZAKE HET RAPPORT
VAN DEPUTATEN ADMA

1. Veel waardering heeft uw commissie voor het werk door deputaten verricht en voor de wijze waarop zij daarvan verslag deden aan de generale synode.
2. Met deputaten is uw commissie van mening dat het van groot belang is dat er in het deputaatschap dienstdoende diakonen zitten. Graag willen wij dat belang onderstrepen.
3. Deputaten signaleren terecht dat er een geweldige toename van psycho-sociale nood is. In de commissie rees de vraag wat in zulke nood de taak van de diaken is. Waar liggen in dezen de grenzen tussen het diaconaat en het pastoraat? Deputaten antwoordden dat psycho-sociale nood zowel een pastoraal als een diaconaal aspect heeft. Het is niet mogelijk om precies de grenzen tussen die aspecten aan te geven. Het is daarom van groot belang dat er goed overleg is tussen de wijkdiaken, de wijkouderling en de predikant en dat er binnen de kerkeraad een goede uitwisseling van informatie is.
4. In de commissie leefde de vraag of het milieu wel een diakonale roeping is. Op die vraag gaven deputaten ten antwoord dat vanuit de bijbelse notie van het rentmeesterschap er ten aanzien van het milieu zeker een diakonale roeping is. Vanuit de kerken is trouwens aan deputaten gevraagd naar hun visie op de milieuproblematiek. Om deze redenen werd er met de deputaatschappen Hulpverlening en Kerk en Bedrijfsleven een conferentie belegd die aan het milieu gewijd was.

Uw commissie gaf aan deputaten de suggestie mee om ook attent te zijn op leden van de gemeente die ten gevolge van de zorg voor het milieu en het milieubeleid in de knel komen. Daarbij wordt met name gedacht aan agrariërs die met het probleem zitten of ze bestrijdingsmiddelen die ze moeten gebruiken nog wel mogen gebruiken of voor wie het milieubeleid betekent dat ze hun bedrijf niet meer of slechts met moeite in stand kunnen houden.

5. Welke studie volgde de werker H.H. van Well? Wie betaalde de kosten? Welke vruchten werpt de studie af? Die vragen legde uw commissie aan deputaten voor. Het antwoord luidde dat hij MO-B theologie studeerde. Deputaten hebben de kosten van zijn studie vergoed. Vóór 1986 hadden deputaten zelf hem gestimuleerd te gaan studeren; de huidige deputaten zijn in 1986 op die lijn voortgegaan. Het onderwerp van zijn studie was heel duidelijk op de praktijk gericht. Het resultaat klinkt niet alleen in dit rapport door, maar ook in de toerusting die br. Van Well aan diakonen en de classicale diakonale commissies geeft.
6. Naar de mening van uw commissie verdienen deputaten veel waardering voor de wijze waarop Adma-Info wordt uitgegeven.
7. Met deputaten is uw commissie van mening dat het van belang is dat de generale synode aan deputaten GVG formeel opdracht geeft tot het organiseren van vakantieweken voor gehandicapten.
8. Uitvoerig is met deputaten gesproken over de taak van de diakonen, diaconaal huisbezoek, de classicale diakonale commissies en de diakonale gemeente. In het rapport worden - kort, want drie jaar geleden bevatte het een uitvoerige bijbelse bezinning - enkele bijbelse notes over de diakonale gemeente gegeven. Krijgen die hun weerslag in de gemeente? Hoe worden deze notes in de praktijk vertaald? Werpt de toerusting die (de werkers van) deputaten, onder andere door middel van de classicale diakonale commissies geven, vrucht af? In het gesprek naar aanleiding van deze vragen maakten deputaten duidelijk dat er een groot spanningveld is tussen theorie en praktijk. Het is duidelijk dat er een bijbelse roeping is om diakonale gemeente te zijn; dat de diakonen geroepen worden om de gemeente daartoe toe te rusten. Blijkens de gehouden enquête is in onze kerken het diakonale besef echter niet groot. Ook bij vele kerkeraden leeft het onvoldoende; diakonen hebben dikwijls een eenzijdige visie op hun taak. Het is belangrijk om kerkeraden te doen verstaan dat de taak van diakonen anders is dan vroeger. Deputaten leggen zich erop toe om diakonen, kerkeraden en gemeenten zich van hun diakonale roeping en taak bewust te maken. Een van de kanalen die daarbij gebruikt wordt, is de classicale diakonale commissie. Deze commissies functioneren nu beter dan in het verleden het geval was. Tegelijk moet gezegd dat de belangstelling voor vergaderingen door de classicale diakonale commissies belegd dikwijls niet erg groot is. In sommige classies zijn er gemeenten die helemaal geen belangstelling hebben en nooit een vergadering bijwonen. Lang niet iedereen lijkt overtuigd van de noodzaak van toerusting (door classicale diakonale commissies).
9. Hoewel diaconaal huisbezoek officieel al lang bestaat, vragen deputaten toch hen op te dragen te stimuleren dat diaconaal huisbezoek inhoudelijk en beleidsmatig bij de classicale diakonale commissies en de kerken aan de orde komt. Tot op heden komt het namelijk niet goed van de grond. Ook in de commissie waren er vragen over. Is het - in elk gezin - nodig? Weten diakonen wat de inhoud ervan moet zijn? Is het aan de gemeente duidelijk wat de bedoeling ervan is? Het lijkt de commissie van belang dat aan gemeenten en kerkeraden in dezen duidelijkheid verschaf wordt. Daarom nemen we het voorstel van deputaten, enigszins gewijzigd, over.
10. Uw commissie waardeert het dat er grote nadruk wordt gelegd op de vaardigheden die een diaken nodig heeft om zijn ambt te kunnen uitoefenen. Hoe belangrijk ook, die vaardigheden zijn niet genoeg en niet het eerste. Het belangrijkste is de geestelijke dimensie. Had die niet sterker naar voren moeten komen? Naar de mening van deputaten is die geestelijke dimensie de achtergrond. Nooit mag de praktische toerusting daarvan worden losgemaakt. Als dat wel gebeurt, hoeft ze geen nut en zin. In dat verband is de eerste zin onder het hoofde 'Doel' onder 4.2. van belang. 'Toerusting bedoelt diakonen mogelijkheden te bieden om het ambtelijke werk waartoe ze geroepen zijn zo goed mogelijk uit te oefenen'. Het gaat om het ambtelijk werk van de diakonen. Dat impliceert de geestelijke dimensie.
11. De commissie is het met deputaten eens dat de overdracht van oude naar nieuwe diakonen te wensen overlaat. Door aftreden gaat veel kennis verloren, temeer daar een afgetreden diaken dikwijls niet meer als diaken maar als ouderling in de kerkeraad terugkeert. Het belang en het specifieke van het ambt van diaken wordt blijkbaar niet voldoende onderkend. Daarom is het belangrijk dat de bezinning op het specifieke van het diakenambt voortgaat. Daarbij zouden deputaten ook praktische wenken kunnen geven, opdat het werk van de diakonen in de gemeente goede voortgang hebbe. Zo zou er bijvoorbeeld een instructie voor diakonen gemaakt kunnen worden die elke diaken aan zijn opvolger moet doorgeven. Ook zouden rapporten van diakonale bezoeken overgedragen kunnen worden. Een andere suggestie uit de commissie was dat er binnen een (grote) diakonale commissies van diakonen worden benoemd die bepaalde diakonale taken toebedeeld krijgen, waarbij de leden van zo'n commissie bij toerbeurt aftreden. Dat zou continuïteit in de werkzaamheden waarborgen.
12. Het was een prima initiatief van deputaten om, achteraf en vooraf, met de diakonen die naar de generale synode afgevaardigd werden een gesprek te hebben. De commissie is met deputaten van mening dat het gewenst is dat er nadere bezinning plaatsvindt over de afvaardiging van diakonen naar de bredere vergaderingen. Omdat kerkeraden (en gemeenten) onvoldoende verstaan wat de taak van de diaken is, lijkt het zaak dat in die bezinning ook en in de eerste plaats wordt nagedacht over de plaats van de diaken in de kerkeraad. We doen u hieromtrent een voorstel.
13. Het is de commissie duidelijk dat deputaten prioriteiten moeten stellen; ook heeft ze er begrip voor dat commissie B in de afgelopen periode uitgebreid aandacht heeft besteed aan ouderen en gehandicapten. Toch achten we het van belang dat deze commissie zich - in de komende tijd - ook bezighoudt met de 'vraemdoling in de poort'; dat ze contacten heeft met de diakonen die daar veel mee bezig zijn.
14. In de commissie rees de vraag waarom er gewacht wordt met een taakomschrijving voor de nieuwe ver-

tegenwoordigster in de commissie Recreatie totdat de Gereformeerde Kerken hun onderzoek naar de mogelijkheid en wenselijkheid van verzelfstandiging van het diakonale recreatiewerk hebben afgerond. Deputaten antwoordden dat het rapport uit de Gereformeerde Kerken heel goed zou kunnen betekenen dat die taakomschrijving achterhaald is. Daarom is het beter op dat rapport te wachten.

15. Met vreugde heeft de commissie kennisgenomen van dat deel van het rapport dat gaat over de samenwerking tussen De Brug/Het Anker en De Poort, temeer daar het aanvankelijk erop leek dat er van samenwerking tussen Het Anker en De Poort niets terecht zou komen. We hebben waardering voor de rol die de deputaten hierin gespeeld hebben, zodat het op 1 januari 1993 kan komen tot een gehele integratie van Het Anker in De Poort.
16. Duidelijk is door de deputaten verwoord dat, zeker in vergelijking met andere deputaatschappen, de financiële reserve van Deputaten ADMA erg krap is. Zij bepleiten dat, als de omslag voor de komende jaren wordt vastgesteld, daar terdege rekening mee wordt gehouden.
17. De commissie stelt de synode voor:
 1. de handelingen van de deputaten goed te keuren;
 2. opnieuw deputaten te benoemen;
 3. deputaten op te dragen te stimuleren dat diakonaal huisbezoek inhoudelijk en beleidsmatig in de kerken (de gemeente, de kerkeraad en de classicale diakonale commissies) aan de orde komt;
 4. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de plaats van de diakenen in de kerkelijke vergaderingen.

D. Visser, rapporteur

BIJLAGE 11 Art. 74

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET BEHEER VAN DE ALGEMENE KAS TOT STEUN AAN DE KERKEN TEN BEHOEVE VAN DE VERZORGING VAN EMERITI PREDIKANTEN, PREDIKANTWEDUWEN EN -WEZEN NAAR ARTIKEL 13 K.O.

Bij deze bieden wij u het rapport aan van onze werkzaamheden sedert de generale synode van 1989, gehouden te Groningen.

1. Het deputaatschap

1.1. Samenstelling

Het deputaatschap bestaat uit de volgende broeders:

J.D. Wisman, benoemd door de particuliere synode van het Noorden, secundus G. Schouten;
Ds. R. van Beek, genoemd door de particuliere synode van het Oosten, secundus J.G. van der Poel;
Ds. E.E. Stolstra, benoemd door de particuliere synode van het Westen, secundus ds. A. Bijkerk;
J.C. van Beveren, benoemd door de particuliere synode van het Zuiden, secundus J. Boer.

Namens de generale synode hebben zitting de broeders:

P. Zuidema, 1e penningmeester;
D. Lokhorst, 2e penningmeester;
Drs. L.W. Bl, deputaat-actuaaris.
Br. J.D. Wisman is voorzitter en br. J.C. van Beveren secretaris.

1.2. Vergaderingen

Vanaf oktober 1989 tot april 1992 (de sluitingsdatum van dit rapport) zijn de deputaten elf keer in vergadering bijeen geweest: in 1989 op 29 november, in 1990 op 6 april, 7 september en 7 december (de laatste twee vergaderingen samen met een vertegenwoordiger van Deputaten Financieel van de Theologische Universiteit), in 1991 op 9 januari (samen met een commissie van deskundigen), op 26 maart, op 14 november (de morgenvergadering met genoemde deskundigen en de middagvergadering zonder deskundigen) en op 3 december, in 1992 op 24 januari en 27 maart.
Alle vergaderingen zijn gehouden in de Chr. Geref. Kerk van Amerfoort. Bijna de helft van de vergadering in deze periode is besteed aan bespreking van een eventuele stelselwijziging en overige voorwaarden van de Emeritikas.

2. Voortgang van het werk

2.1. Contacten met emeriti - wif en wee

Gedurende de verslagperiode hebben de deputaten hun werkzaamheden, zoals dit door de generale synode is opgedragen, regelmatig verricht in dezelfde samenstelling zonder dat daarbij secundair behoeften te worden ingeschakeld.

Na de generale synode 1989 zijn de volgende predikanten met emeritaat gegaan:

in 1989 op 1 december ds. A.J. Otter;

in 1990 op 1 januari ds. H. van Mulligen.

Voor een periode van drie jaar is dit een heel laag aantal.

Uit de kring van de emeriti-predikanten zijn overleden in 1990: ds. J.P. Geels op 14 maart, ds. S. Wijnsma op 7 mei, ds. A. Hilbers op 15 oktober en in 1991: ds. C. van der Weele op 19 maart.

Van de predikantsweduwen zijn overleden in 1990: mw. C.E. Meijnhout-van Eck op 20 maart, mw. M. Noort-

Kothof op 27 december en in 1991: mw. J. van der Weele-van Beek op 5 mei en mw. J. Geels-Verburg op 2 augustus.

Verder zijn overleden mw. G. Tijmes-Timmerman op 3 december 1990 en mw. J. Sobering-van Essen op 1 januari 1992. Hun echtgenoten werden weduwnaren.

De Heere zij met alle nabestaanden.

Op 31 december 1991 hadden wij in de verzorging 26 emeriti-predikanten en 23 predikantsweduwen.

Bij bijzondere gelegenheden op hoogtijdagen, bij ambts- en huwelijksjubilea, kroonverjaardagen en ernstige ziekte werd daaraan door de deputaten aandacht besteed met een persoonlijk bezoekje. Door de emeriti werden deze contacten zeer gewaardeerd. Deputaten ontvingen veel dankbare en waarderende reacties van de emeriti. Datzelfde gold eveneens bij trendmatige verhogingen van de emeritaatsuitkeringen.

Eénmaal per jaar ontvangen alle emeriti de traditionele "Decemberbrief" voor de Kerstdagen, waarop wij heel veel vriendelijke brieven en telefoontjes mochten ontvangen.

2.2. Legaten

In deze verslagperiode verkreeg de Emeritikas o.a. een vierde deel uit de nalatenschap van wijlen br. D. Gideonse, overleden op 19 september 1989 te Valkenisse (Walcheren) en van zr. A.E. Gideonse-Allouijnse, overleden op 14 november 1985. De nalatenschap bedroeg voor de Emeritikas f 17.940,-. Begin 1991 ontvingen de deputaten bericht, dat mw. M. Noort-Kothof, overleden op 27 december 1990 te Groningen, per testament een vijfde deel van haar bezittingen aan de Emeritikas had gelegateerd. De waarde daarvan is momenteel nog niet bekend, omdat de erflijng bestond uit het gedeelde bezit van de woning Brinklaan 20 in de stad Groningen. De afwikkeling van deze nalatenschap is nog niet afgerond.

2.3. Uitkering weeskinderen Hibbel

Op 15 juli 1991 ontvingen de deputaten het verzoek van de kerkeraad van Apeldoorn-Oost of de deputaten wilden overwegen een bijdrage uit de Emeritikas te verlenen aan Jodlle, Nanja en Joram Hibbel als een aanvullende uitkering.

Het inkomen van deze kinderen bestaat alleen uit een uitkering krachtens de A.W.W. Overige inkomsten hebben de kinderen niet. Hoewel formeel gesproken artikel 13 van de Kerkorde voor dit geval niet van toepassing is en de deputaten dienengevolge ook geen bevoegdheid bezitten om volgens hun instructie de desbetreffende uitkering te verlenen, waren de deputaten unaniem van mening, dat, uit een oogpunt van christelijke barmhartigheid en mede geleid op de financiële omstandigheden van de weeskinderen, vermeld in de brief van de kerkeraad van Apeldoorn-Oost, een onverplichte uitkering voor de verzorging van genoemde weeskinderen gewenst en noodzakelijk was.

In verband met het feit, dat de deputaten geen bevoegdheid bezitten tot het doen van deze uitkering hebben zij advies gevraagd aan de commissie van deskundigen, die ons over eventuele stelselwijziging zouden adviseren. Deze deskundigen hebben aan het besluit van de deputaten hun volle instemming betuigd. Daarna hebben de deputaten het besluit genomen tot een niet-verplichte uitkering uit de Emeritikas ter hoogte van 50% van de door de weeskinderen genoten uitkering krachtens de A.W.W. voor de periode van 1 juli 1991 tot uiterlijk 31 december 1992.

Wij verzoeken uw vergadering de vorenomschreven beslissing met betrekking tot deze uitkering achteraf goed te keuren en een beslissing te nemen de betreffende uitkering vanwege de Emeritikas blijvend te mogen verlenen.

2.4. Situatie predikanten uit Brazilië

Vanuit de Igreja Evangélica Reformada te Carambei (Brazilië) werd aan de deputaten de vraag voorgelegd of zij in verband met de zware financiële lasten die deze betaling voor de kerk met zich brengt, voor de helft van het totale ledenaantal van die kerk kunnen worden aangeslagen voor de betaling van de door de generale synode vastgestelde minimumbijdrage aan de Emeritikas van onze kerken.

Haar bezwaar wordt allereerst ingegeven vanwege gebrek aan financiën. Daarbij heeft deze kerk op een totaal ledenaantal van 600 twee predikanten in dienst, namelijk een Christelijke Gereformeerde en een Evangelisch Lutherse predikant. Voor de (tweede) Evangelisch Lutherse predikant moeten ook aan dat kerkverband de volle 'pensioenpremies' betaald worden over het totaal van de gemeentesleden.

Vervolgens betalen zij onze bijdrage aan de Emeritikas in Braziliaanse munt, die omgerekend wordt in Nederlandse munt, hetgeen de laatste jaren in verband met de hoge inflatie financieel een zeer nadelige zaak is.

Begin februari 1992 heeft de kerkeraad van Carambei f 6.543,- overgemaakt op de rekening van de Emeritikas. Hiervan was nog f 1.891,40 verschuldigd over 1989.

Daar de kerkeraad over het jaar 1989 f 5.700,- aan minimumbijdrage was verschuldigd bleef er nog een bedrag van f 1.048,60 openstaan. Zij hopen dit bedrag in de tweede helft van 1992 te kunnen betalen.

Mocht hun verzoek om de betaling van de minimum-bijdrage over de helft van hun totale ledenaantal door de generale synode worden ingewilligd dan willen zij proberen om de bijdrage over de jaren 1990 en 1991 ook dit jaar te voldoen en volgend jaar over de jaren 1992 en 1993. Daarmee zullen zij dan eindelijk met de Emeritikas 'in het rems' komen.

Bij afwijzing van hun verzoek zal het echter langer gaan duren voordat zij hun achterstand in betaling van de minimum-bijdragen kunnen wegwerken.

Om bovenvermelde redenen werd aan de deputaten Emeritikas gevraagd of zij de betaling van hun minimum-bijdrage mogen halveren en baseren op de helft van hun totale ledenaantal. Wij verzoeken uw vergadering hierover een beslissing te nemen.

2.5. Verhoging minimum-bijdrage

Ten aanzien van de verhoging van de minimum-bijdrage mogen wij u korthedshalve verwijzen naar de bijgevoegde berekeningen van deputaat-actuaaris, drs. L.W. Bl (zie bijlage 11.1) en naar de aanbeveling van

deputaten Taken en Prioriteitenstelling met betrekking tot de behoefte aan middelen op langere termijn van de Emeritkas.

3. Vervulling van de opdracht generale synode 1989 Groningen

3.1. Inleiding

De generale synode 1989 Groningen gaf aan deputaten de volgende opdracht: 'de generale synode van 1992 van advies te dienen omtrent mogelijke wijzigingen in stelsel en overige voorwaarden. Vanwege de principiële alsmede de specifieke vaktechnische aspecten zich door deskundigen te laten bijstaan.' Dezelfde synode gaf aan deputaten voor het financieel beheer van de Theologische Universiteit Apeldoorn ondermeer de opdracht: 'te participeren in de door deputaten Emeritkas aan te vragen studie.'

Br. H. Schuurhuis is door Deputaten Financieel Beheer aangewezen om, met ons deputaatschap, zich te bezinnen over de inhoud van onze opdracht. Na enig beraad is aan een vijftal broeders gevraagd zitting te nemen in een commissie van deskundigen welke ons deputaatschap van advies zou kunnen dienen terzake van onze opdracht.

In goed overleg heeft ook br. Schuurhuis in deze commissie plaats genomen. De samenstelling van de commissie bestaat uit:

- prof. dr. W. van 't Spijker, voorzitter
- ds. M. Drayer, secretaris
- br. J. Bijleveld
- br. S. Pieper
- ds. H. Schuurhuis
- ds. J.C.L. Starreveld

Op 9 januari 1991 werd de commissie ingesteld.

Op verzoek van de commissie van deskundigen, hierna te noemen de commissie, hebben deputaten enkele aandachtspunten aan de commissie voorgelegd. Deze aandachtspunten hadden onder meer betrekking op:

- het principe van het leveringsplan aan het kerkverband verbonden zijn van een dienaar des Woords;
- de mogelijkheid tot het opbouwen van emeritaatsrechten naar rato van dienstjaren;
- de eventuele consequenties inzake het besluit van de generale synode met betrekking tot afgezette dienaars des Woords;
- de emeritaatsuitkering aan predikanten die de kerken hebben gediend naar art. 6 K.O.;
- de verdere reservering en een eventuele samenvoeging van het Emeriteringsfonds en de Emeritkas.

De commissie heeft haar adviesnota in oktober 1991 uitgebracht en nader toegelicht op de deputatenvergadering van 14 november 1991 (zie bijlage 11.4). Helaas waren 2 deputaten en 1 commissielid niet in de gelegenheid deze vergadering bij te wonen.

Gesteld mag worden dat deputaten met veel belangstelling kennis hebben genomen van de inhoud van de adviesnota en van de mondeling gegeven toelichting.

3.2. Korte inhoud van de Adviesnota

- De kerk is het lichaam van Christus, welke zich in de samenleving concreet als gemeente manifesteert en die wel is te onderscheiden van de samenleving, doch daarvan niet is te scheiden.
- Met de overige ambtsdragers staan de dienaars des Woords onder het gezag van de 'enige algemene Bisschop en het enige Hoofd van de Kerk' aan wie zij verantwoording schuldig zijn.
- Er is een unieke band tussen de dienaar des Woords en de gemeente door wie hij is beroepen.
- De dienaar des Woords staat niet in 'loondienst van de gemeente' maar ten dienste van de gemeente, die aan haar dienaar des Woords de middelen verschafft bij de vervulling van zijn ambt 'zonder zorg van het Evangelie te kunnen leven.'
- Deze verantwoordelijkheid van de gemeente ten aanzien van de dienaar des Woords strekt zich ook uit over de periode die hij wegens ouderdom, ziekte of om andere redenen niet meer in staat is zijn ambt uit te oefenen.
- De gemeente heeft haar verantwoordelijkheid ten aanzien van de gedemoteerde dienaar des Woords, eventueel middels het kerkverband, steeds gevoeld en is haar verplichtingen in redelijkheid nagekomen, met uitzondering van die gevallen dat er een breuk is ontstaan - anders dan door overlijden - in de unieke verhouding tussen de gemeente en haar dienaar des Woords.
- Deze breuk kan ontstaan door afzetting van de dienaar des Woords, door zijn overgang naar een andere staat des levens dan wel door overgang naar een ander kerkverband.
- In deze gevallen verliest de dienaar des Woords zijn radicaal als predikant en heeft de gemeente niet langer de verplichting in zijn levensonderhoud te voorzien.
- Dankzij de reserveringen voor toekomstige verplichtingen is voor de drie genoemde categorieën van voormalige predikanten een zakelijk recht ontstaan op een deel van de gevormde reserve; een recht welke bij toepassing van het zuivere omslagstelsel niet aanwezig is.
- Het verschil in de emeritaatsuitkering aan predikanten die tot hun emeritering een gemeente hebben gediend en de emeritpredikanten naar art. 6 K.O. is niet billijk en dient te worden opgeheven.
- De kerken ontvangen de signalen uit het maatschappelijk leven wel op, doch verwerken deze naar eigen recht.
- Verdere reservering is noodzakelijk om binnen een tijdsbestek van circa 25 à 30 jaren tot volledige dekking van toekomstige verplichtingen te komen.
- Hoewel niet urgent is bezinning over samenwerking met het P.G.G.M. aan te bevelen.

3.3. Bespreking van de Adviesnota

Deputaten hebben op 24 januari 1992 in een voltallige vergadering de Adviesnota besproken. Hierbij is gebleken dat binnen de kring van deputaten de meningen uiteen lopen wanneer het gaat over de vraag of

de kerk een (partiele) zorgplicht heeft ten aanzien van de oudedagsvoorziening van predikanten die trouw geweest zijn doch hun radicaal als predikant binnen ons kerkverband hebben verloren. Een zorgplicht naar rato van dienstjaren.

Op nog enkele andere punten, verband houdende met het al of niet invoeren van het dienstjarenstelsel, bestaat tussen deputaten geen overeenstemming. Daarom is in goed overleg besloten tot het uitbrengen van een meerderheids- en een minderheidsrapport. Zie bijlagen 11.2 en 11.3.

Alle deputaten zijn het eens over de noodzaak van verdere reservering. Binnen circa 30 à 35 jaar dient de reserve voldoende te zijn om aan de emeritaatsverplichtingen volledig te kunnen voldoen.

Tenslotte de generale synoden voldoende inzicht te geven in de ontwikkeling van de reservering zullen deputaten aan iedere generale synode actuele berekeningen voorleggen, waardoor per synode eventuele aanpassingen in de omslag kunnen plaatsvinden.

4. Begrotingen 1993, 1994 en 1995

BATEN	1993	1994	1995
Bijdragen kerken	1.500.000	1.580.000	1.620.000
Giften/legaten	2.000	2.000	2.000
Interest	1.228.000	1.328.000	1.428.000
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	2.730.000	2.910.000	3.050.000
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
LASTEN			
Uitkeringen	1.384.000	1.478.000	1.602.000
Diverse kosten	16.000	17.000	18.000
Belg sekte	1.330.000	1.415.000	1.430.000
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	2.730.000	2.910.000	3.050.000
	<hr/>	<hr/>	<hr/>

Toelichting

Bijdragen kerken

De minimum-bijdrage is overeenkomstig artikel 20 van de instructie voor de jaren 1993 t/m 1995 gebaseerd op een heffing van 21,5% van het minimum-traktement van predikanten met 10 dienstjaren, voor dienstdoende predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar. Uitgaande van het aantal predikanten volgens het jaarboek 1991, is het aantal predikanten voor 1992 geraamd op 164 en voor de volgende drie jaren op:

1993 - 165

1994 - 166

1995 - 167

Predikanten vallende onder artikel 6 K.O. zijn niet in deze getallen begrepen.

Uitgaande van een jaarlijkse verhoging van de traktementen met 3% geeft de volgende bedragen:

voor 1993 $1.03 \times f 41.520 = f 42.766$

voor 1994 $1.03 \times f 42.766 = f 44.049$

voor 1995 $1.03 \times f 44.049 = f 45.370$

De minimum-bijdrage zijn, in verband met het voorgaande geraamd op:

voor 1993 $165 \times 0,215 \times f 42.766 = f 1.517.124$

voor 1994 $166 \times 0,215 \times f 44.049 = f 1.572.109$

voor 1995 $167 \times 0,215 \times f 45.370 = f 1.629.010$

Het aantal leden en doopleden van onze kerken bedroeg, volgens het jaarboek 1991, op 1 januari 1991 75.944. Rekening houdende met een geleidelijke teruggang, heeft ons overeenkomstig het advies van Deputaten Financiële Zaken doen besluiten voor de jaren 1993 tot en met 1995 uit te gaan van 75.500 leden.

Dit leidt tot een minimum-bijdrage per lid en dooplid van:

in 1993 $f 1.517.124 : 75.500 = f 20,09$ afgerond $f 20,00$

in 1994 $f 1.572.109 : 75.500 = f 20,82$ afgerond $f 21,00$

in 1995 $f 1.629.010 : 75.500 = f 21,58$ afgerond $f 21,50$

Interest

Uitgaande van aanvaarding van onze voorstellen en rekening houdende met het feit, dat de vrijkomende middelen in de toekomst tegen een gemiddeld ongeveer gelijk percentage kunnen worden (her)belegd, heeft ons de jaarlijkse stijging doen begroten op $f 100.000,00$.

Uitkeringen

Gebaseerd op onze voorstellen en er van uitgaande dat gedurende de jaren 1993 tot en met 1995 de A.O.W./A.W.W.-uitkeringen jaarlijks met 3% stijgen, geeft de volgende berekening:

Basisgegevens 1992:

a. minimum-traktement	f 41.520
b. A.O.W.-uitkering gehuwd (met toeslag)	- 20.507
c. A.O.W.-uitkering ongehuwd	- 14.191
d. A.W.W.-uitkering weduwe zonder kinderen	- 14.252
e. uitkeringsgrondslag 145% van a.	- 60.204
f. inhouding 80% van b.	- 16.406
g. inhouding 80% van c.	- 11.353
h. inhouding 80% van d.	- 11.410

in 1993	in 1994	in 1995
f	f	f
a. 42.766	a. 44.049	a. 45.370
b. 21.122	b. 21.756	b. 22.409
c. 14.617	c. 15.056	c. 15.508
d. 14.690	d. 15.131	d. 15.585
e. 62.011	e. 63.871	e. 65.787
f. 16.898	f. 17.405	f. 17.927
g. 11.694	g. 12.045	g. 12.407
h. 11.752	h. 12.105	h. 12.468

Op basis van het voorgaande zullen de uitkeringen bedragen:

Voor gehuwde em.-predikanten	Voor em.-pred. ongehuwd/weduw.	Voor weduwe zonder kinderen
f	f	f
1993	1993	1993
70% van 62.011	70% van 62.011	50% van 62.011
= 43.408	= 43.408	= 31.006
af 16.898	af 11.694	af 11.752
26.510	31.714	19.254
1994	1994	1994
70% van 63.871	70% van 63.871	50% van 63.871
= 44.710	= 44.710	= 31.936
af 17.405	af 12.045	af 12.105
27.305	32.665	19.831
1995	1995	1995
70% van 65.787	70% van 65.787	50% van 65.787
= 46.051	= 46.051	= 32.894
af 17.927	af 12.407	af 12.468
28.124	33.644	20.426

Bij de berekening van het bedrag dat aan uitkeringen is geraamd, zijn wij uitgegaan van de navolgende veronderstellingen:

- Het aantal predikanten dat in de jaren 1993, 1994 en 1995 een uitkering uit de kas ontvangt bedraagt resp. 29, 30 en 32 waarvan 3 weduwnaar en 4 beneden de 65 jaar.
- Het aantal weduwen in die jaren is geschat op resp. 24, 25 en 26, waarvan 1 met 1 kind tot 18 jaar en 2 met 2 of meer kinderen tot 18 jaar.
- De vakantietoeslag blijft gehandhaafd op 8%.

- Aan restitutie premieheffing volksverzekeringen en andere toeslagen zal in de jaren 1993 tot en met 1995 een bedrag moeten worden betaald van resp. f 40.000, f 42.000 en f 44.000.

Diverse kosten

Rekening is gehouden met een stijging van f 1.000 per jaar.

Balig saldo

Overeenkomstig het beleid dat de laatste jaren gevoerd is en in dit rapport opnieuw benadrukt, zijn wij van mening dat de balig saldo volledig aan de reserve dienen te worden toegevoegd.

5. Voorstellen

Deputaten naar artikel 13 K.O. stellen u voor:

- De koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het geadviseerde minimum-traktement van een predikant met tien dienstjaren ook voor de komende drie jaren te handhaven.
- De minimum-bijdragen als volgt vast te stellen:
voor 1993 f 20,00 per lid/dooplid
voor 1994 f 21,00 per lid/dooplid
voor 1995 f 21,50 per lid/dooplid
- Bij aanvaarding van het minderheidsvoorstel het daaraan gekoppelde wijzigingsvoorstel over te nemen.

J.D. Wisman, voorzitter
J.C. van Beveren, secretaris
P. Zuidema, penningmeester

Bijlage 11.1

BEREKENINGEN TER BEPALING VAN EEN VOLDOENDE OMSLAG VOOR DE EMERITIKAS

1. Inleiding

In dit rapport vindt u een voorspelling van de uitkeringen die, in de toekomst, uit de Emeritikas betaald moeten worden. Deze voorspellingen zijn gebaseerd op een aantal aannames. Ten opzichte van het vorige rapport d.d. 11-3-1989, zijn een tweetal aannames gewijzigd, namelijk: de uitkeringshoogte en de grondslagen voor de voorspelling. Deze wijzigingen hebben een behoorlijke invloed op de hoogte van de voorspellingen. Uit de voorspelling wordt bepaald welke omslag per lid gevraagd zou moeten worden om een 'gezond' financieel beleid op lange termijn te voeren. In het vorige rapport was de benodigde omslag berekend op f 19,24 per lid. De laatste berekeningen geven aan dat, bij financiering van de uitkeringen in 38 jaar, deze omslag nu zo'n f 28,15 per lid zou moeten bedragen. Behalve de twee reeds genoemde oorzaken zijn zowel een te lage omslag in voorgaande jaren als het dalend ledental hier debet aan.

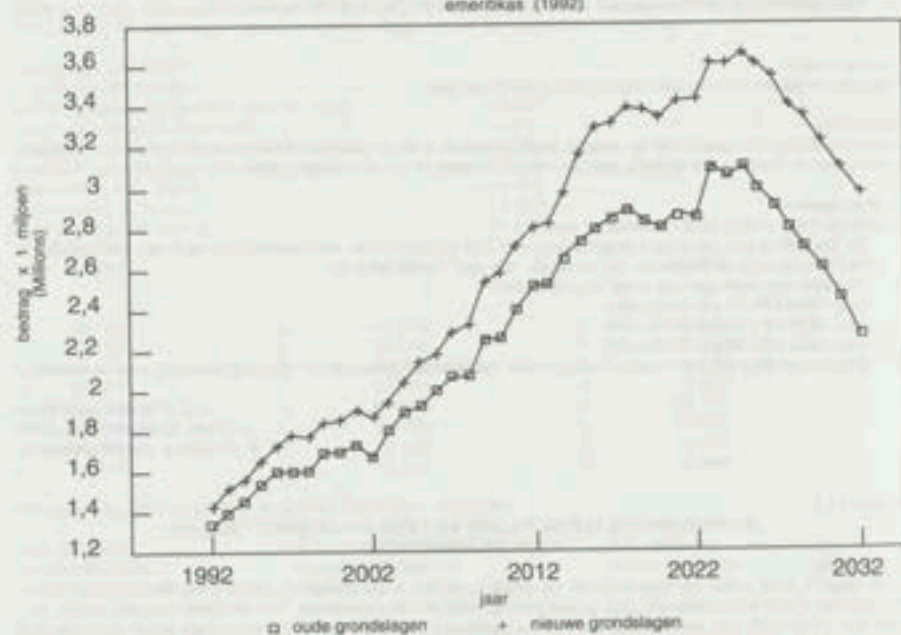
2. De voorspelde uitkeringen

De wijziging in de hoogte van de voorspellingen heeft dus twee belangrijke oorzaken. Ten eerste is dit een gevolg van een forse stijging van de uitkeringshoogte. In drie jaar tijd is de jaarlijkse uitkering aan een gehuwde predikant gestegen met 17,5% van f 23.045,- per jaar naar f 27.066,- (dit is inclusief 8% vakantiegeld). Ten tweede is deze stijging te wijten aan een veranderende grondslag voor de voorspelling. Statistisch gezien blijven de mensen in Nederland langer in leven, de berekeningsgrondslagen worden hier op aangepast. De berekening van de uitkeringen uit de Emeritikas zijn dan ook gebaseerd op deze aangepaste grondslagen.

In de hier volgende grafiek vindt u de voorspelde uitkeringshoogte en de invloed van de grondslag wijziging.

Uitkering verloop

emeritikas (1992)

3. Bepaling van de omslag

De omslag per lid, die uit de berekening naar voren komt, wordt bepaald uit:

- De waarde van de uitkeringen op dit moment, zijnde 58,1 miljoen.
- De reserve per 13/12/1991 ongeveer 15,3 miljoen.
- Een factor om de financiering uit te smeren over 38 jaar; 20,14.
- Het aantal leden: 75.500 (was in 1989, 76.000).

Omslag per lid = $(58.100.000 - 15.300.000) / (20,14 \times 75.500)$

Dit betekent dat de omslag zo'n 128,15 per lid zou moeten bedragen.

Indien de financiering niet in 38 jaar maar in 30 jaar voltooid dient te zijn, wordt de uitmeefactor 17,98. Dit resulteert in een omslag van 131,50 per lid.

4. Voortzetting huidig beleid

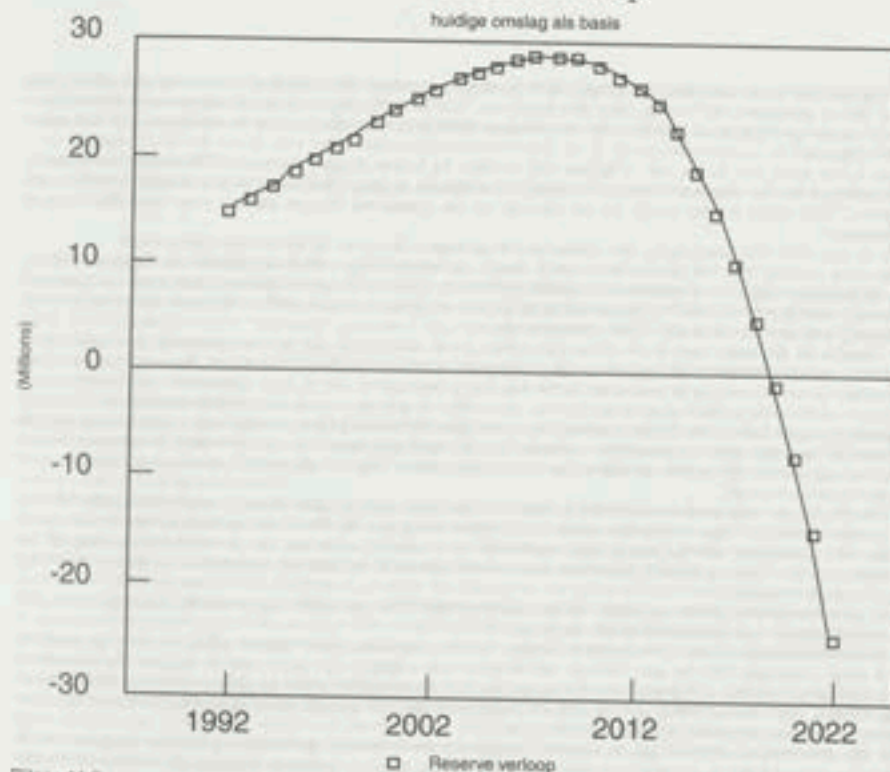
In de hieronder staande grafiek wordt het reserveverloop van de Emeritikas aangegeven, waarbij de huidige omslag 14,50 per lid als uitgangspunt is gekozen. Daarnaast zijn de volgende extra veronderstellingen gemaakt:

- De uitkeringshoogte stijgt jaarlijks met 4%; over de afgelopen drie jaren was de gemiddelde stijging 5,5%.
- De omslag stijgt jaarlijks met 4%.
- De interest-opbrengst over de reserve in toekomstige jaren bedraagt 8,2%.
- Predikanten worden verondersteld op 65-jarige leeftijd met emeritaat te gaan.
- De predikanten worden verondersteld getrouwd te zijn met een drie jaar jongere vrouw.
- De weduwe van een predikant wordt verondersteld tot haar 52e jaar 2 kinderen te onderhouden.
- De uitkeringen zijn gebaseerd op de voorziene uitkeringen in 1992.

- gehuwde predikanten ouder dan 65 jaar	127.086,-
- weduwnaar ouder dan 65 jaar	133.255,-
- weduwe t/m 52 jaar	127.086,-
- weduwe jonger dan 52 jaar	119.695,-
- gekmeriteerde jonger dan 65 jaar	133.609,-
- De berekeningen zijn uitgevoerd met de AG-tafels GBM/GBV 80-85 de mannen met een leeftijdsterugstelling van 5 jaar. De vrouwen met een leeftijdsterugstelling van 6 jaar.
- Ieder jaar treden er drie nieuwe predikanten toe met een leeftijd van 27 jaar.
- Er is gerekend met een rekenrente van 4%.

Reserve verloop

huidige omslag als basis

Bijlage 11.2

MEERDERHEIDSRAPPORT, DEPUTATEN ART. 13 K.O.

1. Principiële uitgangspunten

Deputaten willen, evenals de commissie, uitgaan van hetgeen in de Belijdenis des geloofs is gezegd over kerk en ambt, maar tevens (meer) aandacht schenken aan hetgeen de kerken reeds een aantal eeuwen ten aanzien van het ambt van dienaar des Woords hebben uitgesproken en in een 'Kerkenordering' of 'Kerkorde' hebben vastgelegd.

2. De Kerk

Artikel 27 van de Belijdenis des geloofs heeft als opschrift: Van de Algemene Christelijke Kerk, en vangt aan met de woorden: 'Wij geloven en belijden een enige katholieke of algemene kerk, dewelke is een heilige vergadering van ware Christ-gelovigen, alle hun zaligheid verwachtende in Jezus Christus, gewassen zijnde door zijn bloed, geheiligd en vergezeld door de Heilige Geest.'

In 'Gereformeerd Kerkrecht' door dr. H. Bouwman, Kampen 1928, vinden we op pag. 1 de volgende omschrijving van de kerk: 'De kerk is volgens de uitspraken van het Nieuwe Testament eene vergadering der geloovigen, die in Christus hunne zaligheid zoeken, gewassen zijnde in zijn bloed en vergezeld door den Heiligen Geest.'

3. Ambt en roeping

In artikel 30 van de Belijdenis des geloofs wordt gehandeld over de roeping der kerk door kerkelijke ambten.

Daarna wordt in artikel 31 gesproken van de dienaars, ouderlingen en diakenen. In dit artikel lezen we ondermeer: 'En aangaande de dienaars des Woords, in wat plaats zij zijn, zo hebben zij een zelfde macht en autoriteit, zijnde allegader dienaars van Jezus Christus, den enigen algemene Bischoep en het enige Hoofd der kerk.'

In het bevestigingsformulier van dienaren des Woords lezen we dat de Apostel Paulus onder anderen zegt dat het herdersambt een instelling van Jezus Christus is.

De Dordtsche Kerkenordering vangt het hoofdstuk 'Over de dienaren des Woords' aan met de woorden: 'Het zal niemand geoorloofd zijn, den dienst des Woords en der Sacramenten te bedienen, zonder wettiglijk daartoe beroepen te zijn.'

In verband met de roeping merkt dr. H. Bouwman in 'Gereformeerd Kerkrecht' op pag. 367 onder meer op: 'Om de roeping tot de heilige bediening recht te verstaan moeten wij onderscheiden tusschen een inwendige en uitwendige roeping. Beide zijn noodig. Zij ondersteunen elkander, zij vullen elkander aan. De inwendige roeping is een vereichte en wordt verondersteld bij de roeping door de kerk, gelijk in het Bevestigingsformulier aan den te bevestigen leeraar gevraagd wordt.'

'Of gij gevoelt in uw hart, dat gij wettiglijk van Gods gemeente en Mitsdien van God zelven, tot dezen heiligen dienst geroepen zijt?' en op pag. 369 lezen we: 'Het innerlijk begeeren moet voorts een blijvend, duurzaam verlangen zijn, want een dienaar des Woords moet zich voor zijn geheele leven wijden aan den dienst van Christus.'

Ook in het boek van dr. W. van 't Spijker 'De Ambten bij Martin Bucer', Kampen 1970 vinden we dezelfde opvattingen ten aanzien van ambt en roeping, bijvoorbeeld op pag. 368, waar we de volgende zinnen aantreffen: 'God roept tot het ambt. En de dienaar en de gemeente buigen samen voor Hem die roept en bekwaamt.'

En op pag. 384: 'De overtuiging door Christus zelf geroepen te zijn is het eerste wat bijken moet.' Dat deze roeping voor het gehele leven geldt vinden we reeds terug in de Acta Synode van Dordrecht 1578. In dit verband mag worden verwezen naar het artikel van prof. dr. W. van 't Spijker in het boek 'De Nationale Synode van Dordrecht 1578' uitgegeven door Buyten en Schipperheyn en Ton Bolland, Amsterdam 1978. Op pag. 144 vinden we in art. 7 o.m. het volgende:

7. Dewijze de dienaers haer leven lanck aan haren dienst verbonden sijn, soo en isset niet gheoorloft datse hen tot eenen anderen staat des levens begheven ofte oock haren dienst onderlaten, ten ware dat sij gheen ghemeynte en hadde om te bedienen; ende soo het gheschiedde dat sij door ouderdom ofte sieckte onbekwaem werden tot oefeninghe hares dienste, soo sullen sij nochtans dies niettemin de eere ende den naem eenes dienaers behouden. Ende opdat sij den overghen tijt hares levens eerlick toebrenghen moghen, soo sullen sij van den kercken versorgt werden. Soo sij oock om dese ofte eenighe andere oorsaken haren dienst voor eenen tijt nalaten moeten, soo sullen sij nochtans hen tot allen tijden dor beroepinghe der ghemeynte onderwerpen.

In de 'Kerkorde' van onze kerken luidt artikel 12: 'Daar een dienaar des Woords, wanneer hij eenmaal op bovenomschreven wijze wettig beroepen is, zijn leven lang aan de dienst der kerken verbonden is, is het hem niet geoorloofd zich tot een andere staat des levens te begeven dan om gewichtige oorzaken, die ter kennis van de classis gebracht, door haar beoordeeld dienen te worden ten overstaan van de deputaten der particuliere synode.'

De generale synode 1956 van onze kerken sprak uit dat: 'Wie zijn ambt eigenmachtig neerlegt maakt zich schuldig aan trouweloze vertaling van de dienst.'

De Gereformeerde Kerken in Nederland kenden dezelfde bepaling doch hebben artikel 14 van hun kerkorde als volgt gewijzigd: 'Het zal een dienaar des Woords niet vrijstaan zijn ambt neer te leggen. Hij kan slechts van zijn ambt worden ontheven, om zich tot een andere staat des levens te begeven, indien de kerkeraad en de classis, met medewerking van de door de particuliere synode aangewezen deputaten, oordelen dat daarvoor bijzondere en gewichtige redenen zijn.'

In zijn commentaar wijst dr. Nauta erop dat weliswaar de woorden 'zijn levenlang aan de kerkdienst verbonden is' niet meer is opgenomen, doch dat het begrip ervan is gebleven hetgeen blijkt uit de eerste volzin: 'Het zal een dienaar des Woords niet vrijstaan zijn ambt neer te leggen'. Hij vervolgt met erop te wijzen dat in de gegeven formulering een belangrijk beginsel is besloten. Hij merkt verder op dat juist in de huidige tijd een ambtsdrager nogal eens meent het recht en de vrijheid te bezitten om, indien het hem zo uitkomt, zijn ambt zondermeer neer te leggen; een opvatting die in strijd is met de aard van het ambt zelf. (Zie: Verklaring van de Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland door dr. D. Nauta, Kampen 1971 pag. 80 t/m 82.)

Deputaten hebben uitvoering aandacht geschonken aan hetgeen sinds de Reformatie over de roeping tot het ambt van de dienaar des Woords is gedacht en geschreven. In dit verband zou ook Calvijn e.a. kunnen worden geciteerd.

Bij hem e.a. treffen we dezelfde visie aan ten aanzien van het ambt en de roeping daartoe. Deputaten hebben gemeend dat een wat bredere aandacht voor ambt en roeping op zijn plaats is omdat naar hun gevoelen in de huidige tijd sprake is van een devaluatie van het ambt. Deze valt o.a. te bespeuren in de opmerking van dr. Nauta ten aanzien van het zonder meer neerleggen van het ambt. Deze devaluatie achten deputaten eveneens aanwezig indien de aandacht van de kerken veelvuldig wordt gevraagd voor aanpassing/gelijkenstelling van de rechtspositie van predikanten aan maatschappelijke en sociale normen voor loontrekkenden.

4. Levenslange dienst

Uit het voorgaande, handelende over ambt en roeping, mag duidelijk zijn geworden dat de dienaren des Woords geroepen zijn tot de verkondiging van het heilig Evangelie en de bediening der sacramenten. Zij hebben bij hun bevestiging met een 'Ja, ik van ganser harte' verklaard dat zij in hun hart overtuigd zijn dat God Zelf hen door Zijn gemeente tot deze heilige dienst heeft geroepen en zij hebben beloofd uit liefde tot Christus en Zijn gemeente hun ambt getrouw te bedienen. Deze roeping geldt niet voor een bepaalde tijd doch voor de duur van hun leven. Van de dienaar des Woords wordt trouw gevraagd en bij zijn bevestiging heeft hij trouw beloofd.

Trouw wat de vervulling van het ambt betreft maar evenzeer trouw ten aanzien van de tijd waarin hij zijn ambt heeft te vervullen.

Hij dient niet alleen trouw te zijn maar ook - levenslang - trouw te blijven. De dienaar des Woords heeft zelf niet te bepalen voor hoe lange tijd hij trouw wil blijven, maar dient zich te houden aan hetgeen hij bij zijn roeping en bevestiging heeft beloofd. Uit dit trouw-zijn aan God en Zijn gemeente en aan het trouw-zijn aan het eigen ja-woord vloeit voort dat hij levenslang de eer en de waardigheid van dienaar des Woords mag genieten.

5. Levenslange voorziening in het levensonderhoud

Zolang een dienaar des Woords, zijnde een dienstknecht van Jezus Christus, trouw is aan zijn Hemelse Zender heeft de gemeente van Christus, waaraan de predikant verbonden is, de verplichting in het levensonderhoud van hem en zijn gezin te voorzien en wel gedurende de periode dat hij:

- in staat is zijn gemeente te dienen; dit is de zg. actieve periode. Het levensonderhoud wordt dan aangeduid met het woord 'traktement';
 - door ouderdom, ziekte of andere redenen ongeschikt is geworden zijn ambt uit te oefenen; de zg. passieve periode. In dit het geval, dan wordt hem emeritaat verleend en in zijn levensonderhoud voorzien door een emeritaatsuitkering.
- Gedurende de tijd van het 'trouw-zijn' - hetzij in de actieve hetzij in de passieve periode - heeft hij recht op levensonderhoud.

6. Levensonderhoud gelijk te stellen met loon?

De vraag kan worden gesteld of het recht op levensonderhoud niet gelijk te stellen is aan het recht op loon. Immers, zo wordt wel gesteld, ook degenen die in hun actieve periode loon genieten, ontvangen in de passieve periode een uitkering; 'pensioen' genaamd. Bij degenen die loon verdienen is evenals bij predikanten sprake van levenslang inkomen.

De hierboven gestelde vraag moet toch ontkennend worden beantwoord; hoeveel overeenkomst er uiterlijk ook bestaat.

Er is een principieel verschil.

Bij loon is sprake van gezagsverhouding tussen werkgever en werknemer, van prestatie en contraprestatie, van de duur van het dienstverband, van opzeggingsmogelijkheden en van het opbouwen van pensioenrechten gedurende de actieve periode. De hoogte van het pensioen staat in directe relatie met de hoogte van het loon en met het aantal dienstjaren.

Bovendien is de werkgever verplicht op geregelde tijden de pensioenpremie te voldoen aan een bedrijfspensioenfonds of aan een verzekeringsmaatschappij, welke dan als pensioenfonds fungeert. Hierbij mag worden opgemerkt dat het niet van wezenlijk belang is of de werknemer bijdraagt in de pensioenpremie. De gestorte pensioenpremie wordt door het pensioenfonds voor iedere werknemer afzonderlijk, op zijn naam, geadmistreerd. De werkgever heeft over gestorte pensioenpremies geen enkele beschikkingsmacht.

Het pensioen wordt in de maatschappelijke verbanden beschouwd als betaling van uitgesteld loon; loon dat is verdiend in de actieve periode en waarvan in die periode een gedeelte is terzijde gelegd, teneinde gedurende de passieve periode daaruit het pensioen te voldoen waardoor de ex-werknemer in zijn levensonderhoud kan voorzien.

Het Hof te Brussel heeft onlangs deze zienwijze in een uitspraak bekrachtigd. In de verhouding tussen de gemeente en de predikant is geen sprake van een gezagsverhouding in de juridische betekenis. Verder is geen sprake van loondienst, noch van de duur van het dienstverband of van opzeggingsmogelijkheden etc. Er is bovendien geen wettelijke verplichting voor de kerken om jaarlijks een zodanig bedrag te reserveren dat de toekomstige verplichtingen zijn gedekt.

De Overheid en de bedrijfsverenigingen erkennen in dezen volledig het recht der kerken om de verhoudingen tussen haar en de dienaren des Woords naar eigen inzicht te regelen en in een 'Kerkorde' vast te leggen.

7. Financiële aspecten

Predikanten naar art. 6

In de Instructie voor deputaten Emeritikas wordt onderscheid gemaakt tussen de uitkeringen aan emeriteerde predikanten die tot hun emeritaat een gemeente hebben gedient en de predikanten die een beroeping hebben aanvaard tot het verrichten van bijzondere arbeid, zoals in art. 6 K.O. is omschreven. Deputaten hebben aan de generale synode 1986 's-Gravenhage uitvoerig gerapporteerd inzake deze materie; mede in verband met de gevoelens van onbillijkheid welke bij enkele predikanten naar art. 6 K.O. zich openbaarden.

Deputaten hebben destijds geen aanleiding gevonden de synode terzake voorstellen te doen (zie Acta 1986 blz. 281/290).

Deze kwestie is opnieuw op de deputatenvergadering aan de orde geweest, mede als gevolg van het standpunt van de commissie.

Bij de beraadslaging hierover hebben alle deputaten mede laten wegen dat in onze kerken een toenemend aantal predikanten met een eigen kleine gemeente, nevenfuncties vervult.

Het verschil in de uitoefening van het ambt tussen deze predikanten en zij die krachtens art. 6 K.O. werkzaam zijn is in het algemeen afgenomen. De vraag rijst of een verschil in de emeritaatsuitkering in deze gevallen redelijk is.

Deputaten hebben na de ontvangst en bespreking van de Adviesnota van de commissie onvoldoende gelegenheid kunnen vinden zich hierover volledig te oriënteren.

Zij zullen zich in de komende jaren over deze materie nader bezinnen en aan de generale synode 1995 rapporteren.

8. Omstaptable of Voorziening toekomstige verplichtingen

In de beroepsbrief luidt de laatste zin: 'Tenslotte garandeert de kerkeraad U de door de generale synode vastgestelde uitkering naar art. 13 K.O., bij eventuele emeritaatsverlening tijdens Uw dienst en aan Uw gezin bij overlijden ahier'.

Deze garantie zal in vele gevallen een gemeente wel bijzonder zwaar belasten, indien ze in het levensonderhoud van een nieuw beroepen predikant en in dat van de emeriteerde dienaar des Woords heeft te voorzien.

In het verleden hebben zich dikwijls moeilijkheden voorgedaan bij het nakomen van de garantie aan de emeriteerde.

Als gevolg daarvan is binnen het kerkverband een algemene kas gevormd, waaruit de plaatselijke gemeente gelden kan ontvangen ter betaling van een uitkering aan haar emeriteerde dienaar des Woords.

Deagewenst wordt de uitkering rechtstreeks aan de predikant verstrekt. De benodigde middelen ontvangt de kas door jaarlijks een omslag te heffen van alle kerken naar rato van het aantal leden der kerk. Door de instelling van een algemene kas en toepassing van een jaarlijkse omslag ter dekking van de uit te keren emeritaatsgelden is een grotere waarborg geschapen dat een gemeente zijn gegarandeerde uitkering gestand kan doen.

Toch zijn er binnen de kerken vragen blijven leven ten aanzien van de toepassing van het omslagstelsel. Als gevolg daarvan benoemde de generale synode 1965/66 Zwolle/Apeldoorn een commissie met de opdracht het vraagstuk van de emeritaring en de verzorging van de emeritpredikanten, predikantenweduwen en -wezen in studie te nemen en daarover aan de volgende generale synode te rapporteren.

Deze studiecommissie bracht haar rapport uit aan de generale synode 1968/69 Hilversum-Centrum (zie Acta 1968/69, pag. 263/281). In dit rapport zijn de risico's vermeld welke aan de toepassing van het zuivere omslagstelsel zijn verbonden; daarom werd gepleit voor reservering ter dekking van toekomstige verplichtingen. Als één van de risico's, aan het omslagstelsel verbonden, is genoemd het zich in ongunstige zin ontwikkelen van de verhouding tussen het aantal uitkeringsgerechtigden en het aantal leden dat de omslag heeft te voldoen.

De generale synode 1968/69 heeft het voorstel van de studiecommissie tot reservevorming overgenomen en sindsdien is er sprake van het opbouwen van een vermogen aan toekomstige verplichtingen. Dat reservevorming nodig is gebreken valt aan te wijzen uit de ontwikkeling in het aantal in actieve dienst zijnde predikanten en het aantal leden der kerken.

Jaar	Aantal in actieve dienst zijnde predikanten	in procenten	Aantal leden der kerken	in procenten
1967	90	100,00	67.500	100,00
1991 excl. predikanten naar art. 8 K.O.	162	180,00	75.944	112,51
Toename	72	80,00	6.444	12,51

Uit dit verloop blijkt duidelijk dat de ontwikkeling in de verhouding tussen de toekomstige uitkeringsgerechtigden en het aantal leden dat de omslag heeft te voldoen duidelijk ongunstiger is geworden. Deputaten zijn dan ook van mening dat een verdere reservevorming noodzakelijk is om de gegarandeerde emeritaatsuitkeringen te kunnen financieren. De hoogte van de reserve dient zodanig te zijn dat te allen tijde aan de gegeven garanties kan worden voldaan.

Daarvan is nu nog geen sprake, hetgeen duidelijk blijkt uit de actuele gegevens welke deputaten uw vergadering verstrekken (zie bijlage 11.1). Binnen een tijdsbestek van de circa 30 à 35 jaar dient de opbouw van de reserve te worden voltooid.

Het is nog een lange weg die moet worden afgelegd voordat het einddoel is bereikt. Dit kost inspanning en vraagt van de kerken offerbereidheid. Het is te hopen dat deze aanwezig is en blijft en dat elke komende synode het in 1969 aangevangen beleid voortzet en wel op een zodanige wijze dat tenminste jaarlijks de uitkeringen kunnen worden voldaan uit de minimumbijdragen. Dit houdt tevens in dat de rente van het vermogen ieder jaar aan de reserve kan worden toegevoegd.

Indien de voorstellen van deputaten door uw vergadering worden aanvaard en door de volgende synoden worden gevolgd mag worden verwacht dat in een tijdsverloop van ca. 60 jaar (1969 tot bijv. 2030) het zuivere omslagstelsel is omgezet in een stelsel waarin alle toegezegde emeritaatsuitkeringen zijn gedekt.

Deputaten willen er de nadruk op leggen dat deze reservevorming voortvloeit uit het besef van verantwoordelijkheid der kerken en dat aan de reservevorming geen persoonlijke rechten kunnen worden ontleend. De stelling van de commissie dat door reservevorming wel zakelijke rechten zijn ontstaan miskent het karakter van de gevormde reserve die de kerken gemeenschappelijk en op basis van vrijwillige beslissingen hebben opgebouwd.

Bovendien hebben de woorden 'zakelijk recht' een andere betekenis dan door de commissie er aan is gegeven.

Andere argumenten waaraan voormalige predikanten rechten zouden kunnen ontleenen zijn door de commissie niet aangevoerd.

In het verleden hebben deputaten dikwijls de term 'kapitaaldekkingstelsel' of een soortgelijke uitdrukking gebruikt. Deze term heeft echter als nadeel dat het bij velen de gedachtenassociatie oproept aan een dekking volgens het dienstjarenbeginsel.

Aangezien in onze huidige emeritaatsvoorziening de gedachte aan dienstjaren een wezenvreemd element bevat is gekozen voor de aanduiding 'voorziening toekomstige verplichtingen'.

Het uitsluiten van dienstjaren betekent tevens dat predikanten die trouw geweest zijn geen emeritaatsrechten kunnen ontleenen aan de periode waarin ze de kerken hebben gesond.

De deputaten achten een samenvoeging van het emeritaringfonds voor hoogleraren en van de Emeritkas niet van evident belang.

Wel achten zij het noodzakelijk dat voor hoogleraren en predikanten dezelfde principiële uitgangspunten gelden.

Het voorgaande resumerende menen deputaten de synode te moeten voorstellen het beleid zoals dat sinds 1969 is gevoerd te continueren en de minimum-bijdrage zodanig vast te stellen dat met 30 à 35 jaar de

reserve voldoende is om alle toezeggingen na te komen. Het stemt deputaten tot dankbaarheid dat commissie en deputaten ten aanzien van de noodzaak tot verdere reservevorming eenzelfde advies geven, zij het vanuit verschillende zienswijzen.

De deputaten:
Ds. R. van Beek
J.C. van Beveren, secretaris
D. Lokhorst
J.D. Wisman, voorzitter
P. Zuidema, penningmeester

Bijlage 11.3.

MINDERHEIDSSTANDPUNT

1. Overwegingen

a. Wanneer een breuk ontstaat, anders dan door de dood, tussen ambt en gemeente (bijv. naar art. 12 K.O. of in andere omstandigheden) treedt in de huidige regeling voor de gewezen predikanten, hun echtgenoten en eventuele weduwen en wezen totaal verlies van de oudedagsvoorziening uit de Emeritkas op. Hier tekent zich een leemte af, die in onze kerken, evenals in de huidige samenleving, in toenemende mate als onterecht wordt ervaren. Voor gewezen predikanten en hun betrekkingen zou besloten dienen te worden tot een (partiele) uitkering die in een redelijke verhouding staat tot de jaren van trouwe dienst in onze kerken.

Dit zou ook in overeenstemming zijn met belangrijke elementen van sociale rechtvaardigheid, die inherent zijn aan pensioenvoorzieningen in onze huidige maatschappij. De verzorgingsgedachte betreft in het licht van de tegenwoordige opvattingen niet alleen de inkomsten gedurende de actieve periode maar ook een oudedagsvoorziening en een toelage voor eventuele weduwen en wezen. De huidige emeritaatsregeling van onze kerken voorziet hierin nog niet voor de gewezen predikanten en hun betrekkingen.

Inmiddels is er wel sprake van een uitzondering. De generale synode van 1989 besloot reeds een oudedagsvoorziening te treffen via de kas OBA voor een beperkte categorie afgezette predikanten. Dus een eerste stap in de o.l. goede richting werd op de vorige synode reeds gezet.

b. Wanneer een predikantsweduwe of -wees lid is van een ander kerkverband, of daarnaar overgaat, komt men niet (meer) in aanmerking voor enige uitkering uit de Emeritkas. Deputaten Bt en Stofstra zijn van mening dat dit een situatie is die principiële en sociaal onaanvaardbaar genoemd moet worden. In de praktijk van ons kerkelijk leven komt dit probleem reeds voor. Bedacht dient te worden dat de uitkering is bedoeld voor de predikantsweduwe en -wees. In de status van een predikantsweduwe of -wees verandert niets bij een eventuele overgang naar een andere kerk.

2. Voorstellen

a. De generale synode beslute tot het instellen van een kleine commissie die de opdracht krijgt nader onderzoek te doen naar een (partiele) oudedagsvoorziening voor gewezen predikanten van onze kerken en hun betrekkingen, en de volgende synode hierover van advies te dienen.

(Een o.l. goede mogelijkheid voor praktische uitvoering vindt u hieronder. Een variant, die nauwer aansluit bij de systematiek van de huidige emeritaatsregeling, biedt de 'adviescommissie van 't Spijker' in haar rapport.)

b. De generale synode beslute art. 13 sub 6 van de K.O. te laten vervallen of een zodanige regeling te treffen dat predikantsweduwen en -wezen een uitkering uit de Emeritkas kunnen ontvangen, zonder de voorwaarde lid te moeten zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

3. Uitwerking van een regeling voor oudedagsvoorziening gewezen predikanten

Hoewel er in principe geen financiële verplichting bestaat van het kerkverband aan een ex-predikant, kan men, uitgaande van hetgeen op dit moment een maatschappelijk gebruik is, een financiële regeling treffen. Hierbij kan men de gebroken relatie tussen de gewezen predikant en gemeente zien als een verbroken relatie tussen werknemer en werkgever. Dit is principiële een andere relatie dan die tussen predikant en gemeente. Een soort pensioenregeling voor gewezen predikanten zou uit de Emeritkas gefinancierd kunnen worden. Immers indien de gewezen predikant in het ambt gebleven was, zou hij in aanmerking komen voor een uitkering uit deze kas.

Bij het afbreken van de relatie tussen het kerkverband en een gewezen predikant zou het verstandig kunnen zijn om geen financiële binding meer te hebben met elkaar. Dit betekent dat er een bedrag ter beschikking zou moeten komen. Het bedrag mag echter niet direct aan de gewezen predikant worden uitgereikt, maar dient te worden gestort als koopsom voor een weduwe-, ouderdoms-pensioen bij een pensioenfonds of verzekeringmaatschappij. Op deze wijze kan gewaarborgd worden dat het bedrag alleen voor een pensioen wordt aangewend. De hoogte van de uitkering kan worden gerelateerd aan het aantal jaren dat de predikant in het ambt is geweest. Een eenmalige uitkering uit de Emeritkas mag nooit meer bedragen dan wat redelijkerwijs is toe te rekenen aan de predikant. Dit houdt verband met het feit dat de huidige reserve van de Emeritkas onvoldoende groot is.

Bij het bepalen van de hoogte van de uitkering aan een gewezen predikant wordt rekening gehouden met de opbouw per dienstjaar en dat gedeelte van de uitkering dat thans door kapitaal wordt gedekt (uitgaande van een dienstjaarsysteem). Bij de opbouw van de uitkering aan een gewezen predikant wordt uitgegaan van een diensttijd van 40 jaar. Dit betekent dat 2,5% van het uiteindelijke pensioen per dienstjaar wordt opgebouwd. In de onderstaande tabel zijn bedragen, behorend bij het aantal dienstjaren vermeld. Het dekking-

percentage volgens een dienstjaren-systeem bedraagt op dit moment 44%.

aantal dienstjaren	uit te keren bedrag	percentage opbouw	dekkingspercentage
5	5.523	12,5%	44%
10	13.224	25,0%	44%
15	23.765	37,5%	44%
20	37.906	50,0%	44%
25	56.594	62,5%	44%
30	81.416	75,0%	44%
35	114.993	87,5%	44%
40	159.243	100,0%	44%

Bij bovenstaande tabel: opbouw 2,5% per dienstjaar, uitkering gebaseerd op het niveau van 1992. Rekenrente 4%. Dekkingspercentage van de aanspraken 44%.

Voor een goed begrip van bovenstaande bedragen: Voor een gehuwde predikant uit onze kerk, die op dit moment met emeritaat gaat op 65-jarige leeftijd, dient een bedrag beschikbaar te zijn van f 361.915,- indien de emeritaatsuitkering volledig gefinancierd zou zijn.

De deputaten:
Drs. L.W. Bl, actuaar
Ds. E.E. Slofstra

Bijlage 11.4

ADVIESNOTA AD ART. 13 K.O.

1. Principiële uitgangspunten

Wanneer gesteld wordt dat de kerk naar haar wezen geestelijk is, 'lichaam van Christus', maar in deze bedeling tegelijk een gemeenschap van mensen die zich in de samenleving als zodanig manifesteert - concreet als gemeente -, dan wordt principieel de positie van de kerk en wat der kerken is door deze vise gemarkeerd en bij alle onderscheid van beide aspecten elke scheiding tussen beide onvoorwaardelijk afgevoerd.

Ten aanzien van de ambtsdragers die in de gemeente gesteld zijn en functioneren, betekent het vorenstaande dat er geen sprake kan zijn van een 'geestelijkheid' boven de gemeente, noch van een college van werkmensen in dienst van de gemeente, maar dat zij, met heel de gemeente staande in het ambt aller gelovigen, tot het 'bijzondere ambt' geroepen, hun 'bijzondere' verantwoordelijkheid dragen onder de 'enige algemene Bisschop en het enige Hoofd van de Kerk' ten dienste van de gemeente.

Bij de vervulling van dit ambt, niet alleen van het 'algemene', maar ook van het 'bijzondere' ambt, dient elke gedachte aan 'beloning' als een contraprestatie van de Ambtsgever - als ware deze een soort werkgever - uitgesloten te zijn. Als de bijbel in dezen over loon spreekt, dan betreft het altijd gewadeloon, nooit in de zin van verdienste van de ambtsdrager, maar dankzij de verdienste van Hem die Zich een gemeente 'vergadert, beschermt en in stand houdt'.

Van loon, verdiend in de seculiere zin van het woord, kan dan ook bij de drager van het bijzondere ambt - in wereldse zin wordt wel van 'vrijgestelde' gesproken - die zich zo totaal en fanaal aan dat ambt wijdt dat hij niet in de gelegenheid is zelf in zijn levensonderhoud te voorzien, derhalve geen sprake zijn wanneer de gemeente in wier midden hij zijn ambt vervult, hem de middelen verschaft om, zo 'in het Evangelie arbeidende', met de zijnen, 'zonder zorg van het Evangelie' te kunnen leven. Dit principe is door de kerk van de Reformatie in haar kerkorde niet nader uitgewerkt. De overwerking ervan is in zekere zin ook tijdgebonden, voor een belangrijk deel afhankelijk van de maatschappelijke en culturele situatie van de gemeente. Maar in gemeen akkoord hebben zij wel bepaald en steeds gehandhaafd dat het 'onderhouden', resp. het 'voorzien in levensonderhoud', 'behoorlijk' resp. 'naar behoren' dient te geschieden overeenkomstig bijbelse onderwijzing.

Het ligt geheel in de geschetste lijn dat, wanneer de gemeente 'offert voor de dienst des Heeren', dat 'offer' terzelfder tijd en parallel mede inhoudt het verschaffen van levensonderhoud aan de dienaar des Woords in de unieke en onverbrekelijke eenheid van gemeente en ambt. Deze gelijkwaardigheid en evenwijdigheid van het offer van de gemeente en het levensonderhoud van de dienaar des Woords worden niet tenietgedaan wanneer deze - 'zijn leven lang aan de dienst der kerken verbonden' - 'wtgarebede, afgesloofd en decombeerende' is. Het 'zonder zorg van het Evangelie kunnen leven' strekt zich ook uit tot de periode dat actief dienen niet meer mogelijk is vanwege ouderdom of ziekte, en na zijn sterven tot zijn gezin.

Dit principe krijgt te sterker nadruk omdat de kerkorde in art. 13 vanouds de verbintenis tussen de predikant en de plaatselijke kerk ('de kerk die hij goddend heeft') essentieel stelt voor het 'naar behoren in zijn levensonderhoud voorzien'. Dat de kerken van de Reformatie hier - in hun situatie - meer gedacht hebben aan de 'verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerk dan aan de financiering van het levensonderhoud door de kerk, blijkt wel uit het feit dat in de praktijk voor de financiering een beroep op de overheid werd gedaan, de - althans voor het besef van de kerken - de 'bona publica', de genaaste kerkelijke goederen 'behoerde' en daaruit de gekemiteerde dienaar van levensonderhoud diende te voorzien (de facto dus met 'kerkgeld'). Het is met die verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerk niet in strijd, wanneer in de huidige situatie een beroep op het kerkverband wordt gedaan ten behoeve van de financiering ad art. 13. De Kerkorde blijft terecht de nadruk leggen op de levende verbintenis met en de blijvende verantwoordelijkheid voor de gekemiteerde dienaar des Woords, en daarmee op de levende correlatie van de offerende gemeente en de van dat offer levende emeritus dienaar. Het beroep op het kerkverband ten behoeve van diens levensonderhoud accentueert deze correlatie in bijzondere zin. In de onverbrekelijkheid van kerk en ambt betekent dit tevens dat onderhoudsplicht en onderhoudsrecht in overeenkomstige correlatie tot elkaar staan.

Het zal duidelijk zijn dat de sinds de jaren '30 in zwang gekomen 'omslag' om het 'offer van de gemeente' te reguleren, dit principe onverlet laat. Hoe de financiering van het levensonderhoud ad art. 13 verder ook geregeld mogen zijn, resp. worden, voor de gemeente als de onderhoudende partner in dezen heeft zulk een regeling hoogstens betekenis inzake de hoogte van de omslag die ten behoeve van de onderhouden, resp. te onderhouden partner 'opgebracht' moet worden. De relatie tussen hen verandert daardoor niet; art. 13 wordt ten volle gehonoreerd.

Artikel 13 wordt evenzeer ten volle gehonoreerd wanneer uit de opbrengst van de omslag, al dan niet opzettelijk, reservevorming plaatsvindt. Dat er een 'werkreserve' nodig is voor een efficiënt beheer, zal duidelijk zijn. Een reservering met het oog op eventuele calamiteiten die een uitzonderlijke aanslag op de beschikbare middelen kunnen betekenen, is een zaak van wijs beleid. Zo kan het voor een verantwoord beleid evenzeer raadzaam zijn om ten behoeve van toekomstige verplichtingen ad art. 13 via de omslag te reserveren. Trouwens, de instructie die de synode aan de deputaten ad art. 13 gaf, bevat reeds een opdracht om 'jaarliks van de kerken een verplichte minimum-bijdrage' te heffen 'ter vorming van een kapitaal dat zal dienen als reserve voor de dekking van toekomstige verplichtingen' (de synode geeft zelfs aan waardoor deze ontstaan, 'door toename van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten' - art. 20).

Dat uit de vroegere 'bona publica' onlangs eenmalig een (aanzienlijk) bedrag ter beschikking kwam voor de emeritaatsvoorziening is van welkome, maar wat het principe betreft van toekomstige aard (hetzelfde geldt overigens voor de uitkering krachtens de A.Q.W.).

Hoofdzakelijk is dat voor al deze noodzakelijke reserveringen de kerken verantwoordelijk zijn en dat deze alleen mogelijk zijn dankzij het offer dat zij 'voor de dienst des Heeren' brengen in het unieke kader van het wederzijds op elkaar betrokken zijn van gemeente en ambt.

Wanneer bij het bepalen van de hoogte van de omslag ofwel van de 'verplichte minimum-bijdrage' rekening wordt gehouden met bedoelde reserveringen, resp. de wenselijke dan/wel noodzakelijke 'vorming van een kapitaal', dan sluit dat onvermijdelijk in dat de huidige generatie de financiële middelen op dit moment beschikbaar stelt en vastlegt, opdat de nu dienende predikanten straks als zij gekemiteerd zijn - of in geval van overlijden hun weduwen en/of wezen - 'behoorlijk levensonderhoud' zullen ontvangen. Gezegd kan worden dat er, althans ten dele, een voorziening wordt 'opgebouwd' vóór de predikant in de periode dat hij actief kan dienen, om, als de tijd gekomen is dat het actief dienen niet meer mogelijk is, toch 'zonder zorg van het Evangelie' te kunnen leven. Dit betekent impliciet dat de kerkeraad 'als vertegenwoordiger van de gemeente' zijn predikant 'garandeert' dat in de emeritaatsuitkering te zijner tijd een groter of kleiner deel verwerkt zal zijn dat gebaseerd is op de nu gevormde en vastgelegde reserve.

Normaliter is de opbouw van de emeritaatsuitkering voor de kerken een beleidskwestie en voor de betrokken emeritus nauwelijks van betekenis. Toen hij zich aan de gemeente verbond, verbond hij zich tot de diensten die de gemeente in de beroepsbrief van hem vroeg en beloofde de gemeente hem en zijn gezin 'behoorlijk te onderhouden' - in vroeger tijden voor een niet onbelangrijk deel 'in natura', momenteel met een aan de samenleving gerelateerd traktement - en gaf hem levens de garantie 'bij eventuele emeritaatsverlening tijdens zijn dienst en bij overlijden alhier' voor zijn gezin 'naar behoren' in het levensonderhoud te voorzien conform art. 13. Elke eventueel volgende gemeente betekende in de regel continuering van de gestelde garantie. Pas wanneer er een breuk optreedt anders dan door de dood tussen ambt en gemeente - in deze bedeling breekt nu eenmaal ook wat in wezen uniek en verbrekelijk is -, dan krijgt het bedoelde reserveringsbeleid bepaalde consequenties.

Hier kan gedacht worden aan de breuk die ontstaat ten gevolge van afzetting (art. 80 K.O.) en dan ad hoc met name wanneer de afzetting plaatsvindt betrekkelijk kort voor het bereiken van de emeritaatsgerechtigde leeftijd. De laatstgehouden synode trof in dezen een voorziening in de lijn van art. 11 K.O. In het kader van het reserveringsbeleid zou bij toenemende 'dekking van toekomstige verplichtingen' een op die dekking gebaseerd aandeel in de voorziening ten dezen te treffen zijn in de lijn van art. 13.

Hoewel van andere aard, toch kan de 'overgang tot een andere staat des levens' (art. 12) hier niet buiten beschouwing blijven, namelijk als de 'gewichtige oorzaken' - die 'ter kennis van de classis gebracht, door haar beoordeeld dienen te worden' - van dit inhoud zijn dat de betrokkene het voor God, zijn gemeente en zijn geweten niet langer kan verantwoordelijk predikant te blijven en het - niet 'eigenmachtig' - neerleggen van zijn ambt hem en de zijnen brodeloos zou maken. Met name kan dat het geval zijn, wanneer de betrokkene, was hij predikant gebleven, de emeritaatsgerechtigde leeftijd zou hebben bereikt. Algedacht van een overbruggingsregeling die in eerste instantie te overwegen zal zijn, zal in de niet actieve levensperiode het bedoelde reserveringsbeleid ook dan tot bepaalde consequenties leiden.

Een derde consequentie dient zich aan in geval van overgang naar een andere kerkgemeenschap, wanneer een dienaar des Woords door zulk een overgang de ambtelijke, in principe levenslange verbondenheid met zijn kerk - hoe ook persoonlijk gemotiveerd - vrijwillig verlaat. Het gaat niet aan om, wanneer de emeritaatsuitkering puur door omslag wordt gefinancierd, dan van de andere partner in de eens aangegane verbondenheid - in casu de kerkeraad 'als vertegenwoordiger van de gemeente' - te eisen dat deze de gegeven beloven, inclusief de garantie ad art. 13, zondemeer levenslang zal blijven honoreren. Annulering van de in de beroepsbrief omschreven en zelf aarvaarde diensten betekent onontkoombaar annulering van elke kerkrechtelijke relatie, niet alleen met betrekking tot art. 11, maar óók tot art. 13 van de Kerkorde.

Zou daarentegen de emeritaatsuitkering - zoals in de lijn van de voortgaande ontwikkeling te verwachten is - geheel of ten dele gefinancierd worden ten laste van de gekweekte reserves, dan zou bovengenoemde eis weliswaar geen rechtsgrond vinden in art. 13, maar wel met inachtneming van de genoemde relatie gesteld kunnen worden op grond van de, hoewel niet op naam gesteld, maar wel feitelijk voor de betrokkene collectief opgebrachte en vastgelegde reserve. Ook als de wederzijdse verbondenheid niet meer bestaat en er dus van een kerkelijk recht op een uitkering volgens art. 13 niet meer gesproken kan worden, is er een zakelijk recht - in de seculiere zin van het woord - 'opgebouwd' en effectivering van dat recht als 'eis van sociale rechtvaardigheid' te beschouwen.

Gecompliceerder wordt de toepassing van de onderhavige consequentie wanneer de financiering van de

emeriatsuitkering ten dele via de omslag geschiedt en ten dele is gebaseerd op de gevormde reserves. Het vergt een vaktechnische berekening om de verhouding tussen beide delen vast te stellen, mede in verband met de eerder genoemde relatie. De aldus berekende, op de reservevorming gebaseerde uitkering kan op aanvraag van de bij de overgang destijds betrokken kerkeraad geschieden, (eventueel) via de classis conform art. 4 van de Instructie ad art. 13 K.O.

2. Praktische uitgangspunten

In het principiële gedeelte werd gezinspeeld op het feit dat bij de effectivering van art. 11 K.O. in het verleden met verschaffen van het levensonderhoud vooral in daartoe geliggende situaties 'in natura' plaatsvond, terwijl dit momenteel in de vorm van een 'traktement' geschiedt dat gerelateerd is aan vergelijkbare situaties en aan de vigerende levensstandaard in de samenleving. Gelet op de ontwikkeling in de toenmalige samenleving hebben de synoden van 1959 en 1962 dan ook besloten tot jaarlijkse advisering betreffende een verantwoord minimumtraktement. De uitkeringen ad art. 13 staan op hun beurt weer in relatie tot dat minimumtraktement in actieve dienst, nader omschreven in art. 4 enz. van de Instructie ad art. 13 K.O. Opmerkelijk is dat de kerken wel de signalen uit het maatschappelijk leven opvangen, maar deze geheel naar eigen recht verwerken. Er is derhalve geen sprake van een soort collectieve arbeidsovereenkomst als tussen werknemers en werkgevers, maar slechts van advisering inzake een minimaal verantwoord geacht honorarium van de voltijdse drager van het bijzondere ambt, met op de achtergrond de toezegging van onderlinge bijstand ingeval een gemeente dat minimum niet kan opbrengen.

Hetzelfde is op te merken met betrekking tot de emeritering. Toen de verplichte pensionering op 65-jarige leeftijd in zwang kwam en maatschappelijk werd geaccepteerd, hebben de kerken dat signaal uit de samenleving in die voege verwerkt dat ementaat aangevraagd mag worden bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd zonder dat daarbij medische attesten overgelegd worden (een tijdlang is de grens voor deze attesten zelfs de 70-jarige leeftijd geweest dan wel veertig dienstjaren). Dat de kerken de bedoelde signalen naar eigen recht verwerken, blijkt mogelijk nog het meest uit het feit dat de emeritus denaer alle bevoegdheid tot het uitoefenen van zijn ambt behoudt. De unieke relatie tussen ambt en gemeente blijft bestaan, wordt door de emeritering niet tenietgedaan.

In dit verband dient zeker te worden gewezen op de 'vorming van kapitaal' om te dienen als reserve voor de dekking van toekomstige verplichtingen, ook wel aangeduid - hoewel niet geheel terecht - als 'kapitaaldekkingssysteem', dat in het maatschappelijke leven een belangrijke plaats inneemt bij de sociale voorzieningen. Ingevoerd door deze ontwikkeling en leidend op de kwantitatieve situatie waarin gemeenten en predikanten momenteel verkeren, hebben de kerken evenwel dat 'stelsel' als zodanig niet overgenomen - laat staan gemilderd - met de inherente daarmee gepaard gaande premieheffing ten laste van de betrokkenen, maar de nadruk gelegd op de 'vorming van kapitaal' als 'reserve' oftewel reservering door de kerken via de omslag. De toepassing van het kapitaaldekkingssysteem behoeft niet automatisch een relatie werkgever-werknemer te impliceren, welke in strijd zou zijn met het gestelde in 'Principiële uitgangspunten' zowel ten opzichte van de gemeente als ten aanzien van het ambt. De toepassing van de pure omslagfinanciering zou in de huidige situatie de lasten in belangrijke mate naar de toekomst verschuiven, met name gezien de 'leeftijdsoptbouw' van het predikantenkorps. De gekozen weg van de 'vorming van kapitaal' in casu de reservefinanciering biedt de mogelijkheid de lastenverzwaring in de toekomst op te vangen, mits uiteraard beleid en beheer van de reserves van die aard zijn dat zij binnen verantwoorde perken als optimaal aan te merken zijn.

Inzake het laatstgenoemde dient overwogen te worden dat, statistisch gezien, het 'draagvlak' voor een adequate voorziening zeer beperkt is, zodat niet of nauwelijks de 'gemiddelden' verantwoord te berekenen zijn, wat voor een voorzichtig beleid en beheer nodig is. Vervroegde emeritering wegens ziekte enz. en overlijden vóór de emeriatsgerechtigde leeftijd kunnen de reservering op een nauwelijks te verdscoeteren wijze bevoeden. Een en ander betekent dat bij de bepaling van de jaarlijkse omslag een zo verantwoord mogelijke marge aangehouden moet worden.

Betreffende de effectivering van wat genoemd is, het 'zakelijk recht' ingeval van afzetting en overgang, worde herinnerd aan de relatie van het aantal jaren dat de betrokkene zijn gemeente heeft gediend. Ervan uitgaande dat de omslagen mede dienen om de bepaalde reserves te berekenen, resp. te handhaven, waarbij dus de emeriatsuitkeringen volledig worden gefinancierd ten laste van de reserves, kan de bedoelde relatie bij een x-aantal jaren, uitgaande van een gemiddelde van bijvoorbeeld 35 jaren actieve dienst, aanwijzen dat de uitkering krachtens dat 'zakelijk recht' te stellen is op x/vijfentigste deel van de volledige dan geldende uitkering.

Het ligt in de lijn van het voorgaande dat, wanneer de genoemde consequenties van het reservebeleid geaccepteerd worden, de 6de bepaling bij art. 13 wordt geïnterpreteerd. Overeenkomstige aanpassing van de 7de bepaling zal in dat geval eveneens overwogen moeten worden.

Tenslotte kan hier nog ter sprake gebracht worden, dat er tussen art. 8 sub a en art. 8 sub b van de Instructie een incongruentie bestaat die als onblijk wordt ervaren. De 'inkomsten, die predikanten genieten uit hoofde van de vervulling van bijzondere arbeid als bedoeld in art. 6 K.O., inclusief een hun als zodanig toegekend pensioen' worden volledig 'in mindering' gebracht, terwijl 'pensioenrechten, die voortvloeien uit de vervulling van functies vóór en/of nevenfuncties tijdens de ambtsperiode', slechts 'in mindering' worden gebracht 'voorzover die 15% van het aanvaardbare minimumtraktement van predikanten met ten dienstjaren te boven gaan'. Het feit dat ook de eerstgenoemden zelf het werknemersaandeel in de premie hebben betaald, accentueert de ongelijke behandeling te sterker. Gelijktijdig kan verkregen worden door bijvoorbeeld de laatste zinsnede van lid b ook van toepassing te doen zijn op lid a. Analoge wijziging van art. 9 van de Instructie zal dan nodig zijn.

3. Voorstellen

Op grond van de bovenstaande uitgangspunten worden de volgende voorstellen in overweging gegeven:

1. In overeenstemming met en in de lijn van art. 20 van de Instructie worde in versterkte mate de 'vorming van een kapitaal' nagestreefd ten einde de verplichtingen ad art. 13 in de toekomst voor een zo groot

mogelijk deel te financieren uit het gereserveerd kapitaal.

2. De jaarlijks volgens voornoemd artikel verplichte minimumbijdrage worde zodanig bepaald dat het sub 1 genoemde doel binnen redelijke termijn (bijvoorbeeld 25/30 jaren) bereikt worde.
3. De onder 'Principiële uitgangspunten' omschreven consequentie van de reservevorming worde aanvaard dat met ingang van een nader te bepalen datum de predikanten die de kerken een tijdlang hebben gediend, bij een minimale diensttijd van tien jaar, een zakelijk recht - echter niet met terugwerkende kracht - kunnen laten gelden op een bepaalde uitkering ad art. 13, die aan hun dienstjaren vóór hun afzetting c.q. hun overgang naar een andere staat des levens dan wel naar een andere kerkgemeenschap gerelateerd is en die ten laste komt van de óók voor hén gevormde reserves.
4. De stipulaten bij art. 13 en de Instructie ad art. 13 worden in die voege gewijzigd dat de sub 3 bedoelde consequentie kerkordelijk geplaatst worde, ondermeer door cassatie van de 6e stipulatie bij art. 13, of een analoge wijziging van de 7e stipulatie gewenst, dan wel nodig is, worde nader overwogen.
5. Gelet op de incongruentie tussen art. 8 van de Instructie sub a en art. 8 sub b worde om redenen van billijkheid de laatste zinsnede van lid b óók van toepassing verklaard op lid a.

4. Slotopmerkingen

Bezinning omtrent 'eigen beheer', beleggingsbeleid - uiteraard van essentieel belang -, de mogelijkheid van samenwerking met het PGGM enz. is achterwege gelaten; hoewel nadere overweging aanbeveling verdient, lijkt deze momenteel niet urgent. De kwestie van het al of niet incorporeren van de emeriatsregeling voor hoogleraren is buiten beschouwing gelaten, daar de reserve-opbouw niet gelijk is en de subsidiërende overheid bezwaar zou kunnen maken tegen samenvoeging.

In de tijd dat in de samenleving de ouderdagsvoorziening een zaak was van (hopelijk voldoende) eigen kapitaal of ten laste kwam van de eigen kinderen - eventueel een diakonale aangelegenheid -, heeft de kerk van de Reformatie naar eigen recht voor haar dienaren in art. 13 van de Kerkorde een voorziening getroffen. Ten tijde van de Republiek was deze voorziening naar eigen recht vaak een vrome wens, niet het minst als gevolg van het feitelijk aanleunen tegen de overheid, c.q. het regentendom. Ook de kerken van de Afscheiding hadden hun moeite om art. 13 te effectueren.

Dat in de bijna 100-jarige geschiedenis van deze kerken ná 1892 deze moeite om aan het bijbels-reformatische principe in de unieke eenheid van gemeente en ambt, in wisselende tijdsomstandigheden c.q. ontwikkelingen in de samenleving, recht te doen, alsmede vorm en inhoud te geven, (nog) geen verleden tijd is, bewijst niet alleen de gegeven opdracht, maar blijkt ook uit deze adviesnota.

De commissie:
W. van 't Spiker, voorzitter
M. Drayer, secretaris
J. Bijveld
S. Pieper
H. Schuurhuis
J.L.C. Starreveld

BILAGE 12
Art. 74

RAPPORT 4 VAN COMMISSIE VI BETREFFENDE DEPUTATEN ART. 13 K.O.

De bespreking van het deputatenrapport en de bijlage met een delegatie van zowel deputaten als adviescommissie brengt uw commissie tot de volgende opmerkingen en voorstellen.

1. Uitkering weeskinderen Hibbel

De zorg voor deze kinderen is een diakonale taak, i.c. voor de diakonie van de kerk van Apeldoorn-Oost. De rijk van de kerk heeft deputaten om hulp gevraagd. Geheel buiten hun bevoegdheden - en dus formeel ten onrechte - hebben deputaten - op alleszins begrijpelijke - emotionele gronden de aanvraag gehonoreerd. De commissie meent dat hierin kan worden berust. Zij meent evenwel dat voortzetting van steun na 1992 uit deze kas niet behoort plaats te vinden. Uitgaande van het diakonale karakter van de zorg ziet uw commissie hier een blijvende taak voor de plaatselijke diakonie die zonnig een beroep zou moeten kunnen doen op het kerkverband. Bij gebrek aan enige regeling daaromtrent zou als voorlopige voorziening in de onderhavige situatie aan deputaten voor Onderlinge Bijstand kunnen worden opgedragen de diakonie van Apeldoorn-Oost de nodige bijstand te verlenen.

Ter voorkoming van ongewenste precedentwerking ware aan deze deputaten tevens op te dragen na te gaan of en in hoeverre het nodig en gewenst is regelingen te treffen voor onderlinge diakonale bijstand.

2. Brazilië

Gelet op de door deputaten getokende situatie heeft uw commissie geen moeite met het verzoek van de kerk van Carambei-Colônia om haar afdracht aan de kas - art. 13 met ingang van 1990 te stellen op de minimumbijdrage x de helft van het ledental per 1 januari van elk jaar.

3. Predikanten art. 6

De door de adviescommissie (zie hun voorstel 5) gesignaleerde incongruentie kon door deputaten vanwege tijdgebrek en complexiteit van de materie nog niet voldoende worden bezien om daarover nu opnieuw te adviseren. De commissie heeft daarvoor begrip, maar vraagt wel steun voor het deputatenvoornemen om daarover aan de GS 1995 te rapporteren.

4. Stelselwijziging en de gevolgen daarvan

De plaatselijke kerk heeft een verplichting aan haar emeritus-predikant, resp. aan de weduwe en wezen van haar predikant (art. 13 K.O.). De voldoening aan deze verplichting is gedelegeerd aan het kerkverband. Aanvankelijk voldeed het kerkverband aan deze gedelegeerde verplichtingen door te voorzien in de middelen van de bestaande werkelijke verplichtingen (omslagstelsel). Toename van het aantal predikanten alsmede verlaging van de emeritiedrempel waren aanleiding over te gaan tot reservering voor de verwachte toename van de verplichtingen (vorming garantiefonds).

Nu is de lener van de rapporten binnen een aantal jaren een kapitaal ter dekking van alle toekomstige verplichtingen te vormen (kapitaaldekkingstelsel).

De overgang van het omslagstelsel via de in 1969 ingezette vorming van een garantiefonds naar het nu bepleite kapitaaldekkingstelsel roept enkele vragen op:

1. Is het juist voor de verplichtingen van het kerkverband uit art. 13 K.O. een volledige dekking voor de toekomst te vormen, terwijl dat voor de verplichtingen van het kerkverband uit art. 11 K.O. (via deputaten O., B. en A.) niet gebeurt?
2. Ontstaan er voor ieder in wiens belang het kapitaal gevormd wordt, aanspraken op zijn 'aandeel' in dat kapitaal?

Op vraag 1 gaat uw commissie niet nu, maar mogelijk bij haar rapportage deputaten O., B. en A. in.

Vraag 2 wordt verschillend beantwoord door de meerderheid van deputaten enerzijds en de adviescommissie en de minderheid van deputaten anderzijds. Uw commissie constateert met instemming dat dit verschil niet voortvloeit uit een verschil in visie op de verhouding tussen ambt en kerk, maar 'slechts' uit praktische uitgangspunten. Als zodanig zijn te noemen: a. maatschappelijke ontwikkelingen, waarvan er sommige in eerdere synodebesluiten zijn verdisconteert; b. de zondige gescheurdeheid van de kerk die helaas ook bij predikanten tot kerkelijk grensverkeer kan leiden.

Uitgaande van de verplichtingen van een kerkeraad ex art. 11 en 13 K.O. zou uw commissie willen bepleiten dat een kerkeraad van het begin af aan beide verplichtingen voldoet, door toekenning van een honorarium voor de verplichting ex art. 11 en een voor emeritaatsvoorziening aan te wenden bedrag voor de verplichting ex art. 13 (vgl. het voor ziektekostenvoorziening aan te wenden bedrag). Deputaten verwerpen deze gedachte van uw commissie, niet om principiële reden, maar omdat de realisering daarvan te duur zou zijn, met name voor de voorziening bij arbeidsongeschiktheid vóór de leeftijd van 65 jaar, en omdat zodoende de solidariteit binnen het kerkverband zou worden geschaad. Het eerste bezwaar kan uw commissie thans niet toetsen. Voor het tweede bezwaar wijst zij op de mogelijke toename van solidariteit via deputaten art. 11 K.O.

Samenvattend concludeert uw commissie dat de matene, mede geleid op het door haarzelf hierboven ingebrachte pleidooi en op het feit dat er geen gedachtenwisseling tussen deputaten en adviescommissie heeft plaatsgevonden, te complex is om thans tot een definitief oordeel te kunnen komen; nadere studie en advisering door een gemengd samengestelde commissie komt haar noodzakelijk voor. Zij derdt daarbij aan één representant uit de deputaatschappen art. 11, art. 13, Financiën Th.U. en Financiële Zaken en een deskundige kerkericht.

5. Uw commissie stelt u voor

1. Het beleid en de werkzaamheden van deputaten, met inbegrip van hun formeel onterechte beslissing, goed te keuren en hen te danken voor hun werk.
2. Deputaten art. 11 (O., B. en A.) op te dragen de diakonie van de kerk van Apeldoorn-Oost bij te staan in de zorg voor de kinderen-Hibbel en hun te vragen na te gaan of en in hoeverre regelingen voor onderlinge diakonale bijstand nodig of gewenst zijn.
3. Goed te keuren dat de bijdrage van de kerk van Carambel-Colônia aan de kas-art. 13 met ingang van 1990 berekend wordt naar de helft van het ledental.
4. Deputaten op te dragen de GS 1995 nader te informeren en te adviseren over de toepassing van art. 8 van hun instructie.
5. Deputaten op te dragen voorhands voort te gaan met het beleid dat sinds 1969 is gevoerd.
6. Het voorstel van de deputatenminderheid thans te verwerpen.
7. Een studie- en adviescommissie van 5 leden, als bovenbedoeld, te benoemen met de opdracht de GS 1995 te adviseren over de gewenste toekomstige regeling met inachtneming van het unanieme principiële uitgangspunt, de bestaande regeling, de door de adviescommissie ingebrachte praktische uitgangspunten en het door uw commissie aangevoerde pleidooi waarbij bij welke wijziging van de huidige regeling dan ook, een overgangsregeling dient te worden gepresenteerd.
8. Met betrekking tot de minimum-bijdragen te beslissen na behandeling van het rapport van deputaten Financiële Zaken.
9. Opnieuw drie deputaten, waaronder een 1e en een 2e penningmeester te benoemen.

A. de Geus, rapporteur

BILJAGE 13
Art. 75, 101, 147

RAPPORT VAN DEPUTATEN FINANCIËEL VAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT

1. Samenstelling en werkwijze

Door de generale synode 1989 werden tot primi-deputaten benoemd resp. herbenoemd de brs. I.L. Stolk (voorzitter), drs. H. Schuurhuis R.A. (secretaris-penningmeester) en mr. P. van Zwielen met als hun secundi de brs. H. Bos, drs. G. van Westrienen en J. Herweijer. Op de medewerking van de secundi behoefde geen

beroep te worden gedaan.

Ingevolge de voor ons deputaatschap vastgestelde instructie hebben wij ons werk in nauw contact met curatoren verricht. Dit heeft er tijdens de verslagperiode toe geleid dat praktisch alle curatorenvergaderingen door deputaten werden bezocht om gedurende enige tijd van gedachten te wisselen over de financiële aangelegenheden onze Universiteit betreffende.

Anderzijds hebben de president-curator en de fungerende rector in de afgelopen jaren met adviserende stem aan ons werk deelgenomen en onze vergaderingen bijgewoond.

In verband met het aan deputaten opgedragen beheer van het vermogen van het Studiefonds van de Theologische Universiteit werd, indien nodig, drs. W.J. Quist als adviseur ingeschakeld in verband met eventuele toekenningen van studietoelagen of leningen aan studenten. In dit verlag komen wij nader op het door ons terzake gevoerde beleid terug.

2. Contacten en overleg met het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen

Zoals reeds in vorige verslagen is vermeld, wordt regelmatig overleg gevoerd met de ambtenaren van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Op verzoek van het Ministerie werd enkele malen vergaderd met deputaten.

De subsidieberekening vindt nog steeds plaats conform het Wetsvoorstel van 19 juni 1985, nl. 46% van de netto-exploitatieleasten, d.w.z. bruto-exploitatieleasten verminderd met de ontvangen collegegelden. Inmiddels is uit besprekingen op het Ministerie gebleken dat het bedoelde wetsvoorstel vervangen zal worden door een nieuw bekostigingstelsel.

Het subsidie is inmiddels definitief geregeld tot en met 1990 conform de door ons ingediende jaarrekeningen waarbij rekening wordt gehouden met de wensen van het Ministerie.

Sinds enkele jaren wordt onze administratie gecontroleerd door de Accountantsdienst van het Ministerie. Deze controle, die de volledige administratie omvat, wordt afgesloten met een rapport inzake de besteding van het verstrekte subsidie over het betreffende jaar. De hieruit voortvloeiende opmerkingen en bezwaren met name ten aanzien van de toevoegingen aan de diverse fondsen zoals het emeritiedrempelfonds, studiefonds en fonds jubileumgave werden in goed overleg met elkaar geregeld.

Op basis van het in de Rijksbegroting voor onze Universiteit opgenomen bedrag worden periodiek voorschotten ontvangen.

3. Bijdragen uit de kerken en behaalde resultaten

De minimum-bijdragen uit de kerken bedroegen voor de jaren 1989 tot en met 1991 resp. f 5,75, f 3,- en f 3,- per lid en dooplid. Door de generale synode 1989 werd de bijdrage voor 1992 reeds vastgesteld op f 3,-. Dankzij de grote afdrachten van het Vrouwencomité en de interestbaten, konden de verslagjaren worden afgesloten met een balig saldo.

4. Stand Emeritiedrempelfonds

Ten laste van dit fonds komen de uitkeringen aan prof. dr. B.J. Oosterhoff en mw. G.J. Versteeg-Floor. Sinds 1 januari 1990 is de hoogte van het fonds praktisch gelijk gebleven terwijl in voorgaande jaren steeds sprake was van een aanzienlijke toename. Dit houdt verband met de volgende factoren, nl. enerzijds het feit dat gedurende een aantal jaren geen sprake was van emeritaatsuitkeringen en anderzijds het feit dat de overheid bezwaar heeft tegen de subsidieabele rentetoevoeging, die wij jarenlang hadden toegepast. Nadat deputaten hadden vastgesteld op basis van actuele berekeningen dat de hoogte van het fonds overeen kwam met de benodigde reserve en de oude methode tot en met 1989 mocht worden toegepast, alsmede van overheidswege toestemming was verkregen om andere posten in aanmerking te nemen voor de subsidieberekening, hebben deputaten ingestemd met de voorstellen van het Ministerie omdat altijd de mogelijkheid aanwezig blijft om aan dit fonds te doteren, indien nodig, uit de voordelige exploitatiegeld.

5. Automatisering bibliotheek

De commissie voor automatisering van de bibliotheek, bestaande uit prof. dr. J. van Genderen, drs. H.H. Langelaar en I.L. Stolk, heeft haar werkzaamheden nog niet kunnen afronden.

Orze assistent-bibliothecaris heeft diverse software-pakketten onderzocht en getest, en op grond hiervan werd een principe-keuze gemaakt. Voordat computers met toebehoren worden aangeschaft dienen evenwel een aantal voorzieningen te worden getroffen zoals een afhandelingssale, enz. Deze en andere voorzieningen zijn opgenomen in een verbouwingsplan, waarvoor nog goedkeuring aan het curatorium moet worden gevraagd.

Het ligt in de bedoeling om binnenkort een vergadering te beleggen met het Vrouwencomité om onze plannen te presenteren.

6. Verbouwing

In verband met het voorgaande en de wens van de medewerkers van onze Universiteit is de mogelijkheid onderzocht om een aantal wijzigingen aan te brengen in het gebouw. De veranderingen betreffen:

- een vergroting van de aula;
- het aanbrengen van een extra uitgang in de aula gecombineerd met een rechtstreekse verbinding van de aula naar de ontmoetingsruimte. Hierdoor ontstaat een multi-functionele ruimte, die o.a. kan dienen als tijdelijke uitbreiding van de aula met ca. 50 plaatsen en extra ruimte voor recepties en bovendien extra studieruimte;
- vergroting van de bibliotheek met name van de werkruimte voor de assistent-bibliothecaris maar ook van de ruimte voor boekenopslag en aanpassingen in verband met de automatisering;
- vergroting van de senaatskamer waardoor een zaal ontstaat die vergaderruimte biedt aan het gehele team van docenten. Bovendien ontstaat dan een meer geschikte vergadermogelijkheid voor het curatorium dan thans het geval is.

Voor een en ander is een zogenaamd schetsplan gemaakt door architect Bokhorst te Arnhem. Dit plan is op 17 juli 1992 bij de gemeente Apeldoorn ingediend ter verkrijging van voorlopige goedkeuring. Inmiddels wordt een gedetailleerde kostenberekening gemaakt. Indien de gemeente Apeldoorn geen bezwaren heeft en deputaten het eens zijn over het verbouwingsplan en de financiering daarvan wordt een en ander ter goedkeuring aangeboden aan het curatorium in de vergadering van september 1992 en vervolgens aan uw vergadering voorgelegd.

7. Baten en lasten 1989-1991

Voor de specificatie van de baten en lasten over de jaren 1989, 1990 en 1991 verwijzen wij naar de rapporten van deputaten, welke ter synode ter vertrouwelijke inzage liggen.

Samengevat is het beeld als volgt:

	1991	1990	1989
	f	f	f
BATEN			
Opbrengst bijdragen door de kerken en gillen	245.500	294.900	448.000
Collecten en bijdragen uit de Ned. Ger. Kerken	8.500	17.000	17.300
Comité Vrouwenactie	150.000	156.100	150.000
Subsidie Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen	601.500	610.600	639.200
Overige inkomsten	571.400	531.300	466.300
	<u>1.577.900</u>	<u>1.609.900</u>	<u>1.720.800</u>
LASTEN			
Personeelskosten	948.700	981.700	709.700
Bibliotheek	98.500	85.600	92.600
Huisvestingskosten	131.500	124.900	119.700
Betaalde interest	-	-	225.900
Diverse kosten	124.200	121.400	122.400
	<u>1.302.900</u>	<u>1.313.600</u>	<u>1.468.300</u>
BATIG SALDO	<u>275.000</u>	<u>296.300</u>	<u>252.500</u>

Bij de hiervoor genoemde overzichten kan het volgende worden opgemerkt.

In verband met de wensen van deputaten Financiële Zaken en anderzijds met die van het Ministerie van Onderwijs, waarvan hiervoor reeds sprake was, wijkt de opstelling van de jaarrekening 1990 duidelijk af van die over 1989. De post legaten is in 1990 ten gunste van de Staat van baten en lasten gebracht terwijl in 1989 deze opbrengsten rechtstreeks ten gunste van het vermogen werden geboekt. Voorts werd in 1989 geen rekening gehouden met de te vorderen rente op balansdatum betreffende de effectenportefeuille terwijl dit in 1990 wel het geval was. Voorts wat betreft het Ministerie van Onderwijs is de subsidieabele rentetoevoeging aan de diverse fondsen met ingang van 1990 achterwege gebleven.

Anderzijds mag voortaan bij het vaststellen van het subsidie rekening worden gehouden met een forfaitaire huur van het gemiddeld in huisvesting geïnvesteerde kapitaal ad f 940.000,-. De baten over 1991 vertonen een dalende tendens ten opzichte van 1990 behoudens de post Ontvangen interest, begrepen in de post Overige inkomsten, die een belangrijke stijging aangaat. De lasten bleven in 1991 in totaal ten opzichte van 1990 bijna op hetzelfde niveau. Het resultaat van het voorgaande is een daling van het batig saldo.

8. Begrotingen 1993-1995

	1993	1994	1995
	x f 1.000	x f 1.000	x f 1.000
LASTEN			
Personeelskosten	1080	1125	1170
Bibliotheek	120	125	130
Huisvestingskosten	140	145	150
Diverse kosten	140	145	150
Onvoorzien	20	25	30
	<u>1.500</u>	<u>1.565</u>	<u>1.630</u>

BATEN

Subsidie Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen	625	655	680
Vrouwencomité	125	125	125
Ontvangen interest	415	420	425
Collegegelden	90	90	90
Overige inkomsten	12	12	12
	<u>1.267</u>	<u>1.302</u>	<u>1.332</u>
Blijft te dekken	<u>233</u>	<u>263</u>	<u>296</u>
à 75.500 is per lid en dooplid	<u>13,09</u>	<u>13,48</u>	<u>13,95</u>

Bij de voorgaande begrotingen dient het volgende te worden opgemerkt. Aangenomen is dat de Overheid een subsidie zal blijven verstrekken van 48% op basis van de door ons opgestelde en ingediende jaarrekeningen. Voor de nabije toekomst lijkt het voorgaande een reële veronderstelling, die gebaseerd is op de regelmatige contacten met het Ministerie van Onderwijs.

Hoewel het Vrouwencomité tot orze grote blijdschap in de afgelopen jaren toch kans zag om de jaarlijkse afdracht te handhaven op f 150.000,- is in de begroting toch rekening gehouden met een daling omdat dit enkele jaren geleden reeds werd aangekondigd.

Naar het zich laat aanzien zal de rentevoet zich stabiliseren. Dit betekent dat de vrijkomende middelen tegen een lagere rentevoet belegd zullen moeten worden.

De bijdragen uit de Ned. Gerf. Kerken vertoonden een dalende lijn omdat het aantal ingeschreven studenten uit deze kerken minder werd.

Rekening houdend met de voorlopige cijfers menen deputaten u te moeten adviseren om de minimumbijdragen voor de jaren 1993 tot en met 1995 te brengen op de hiervoor genoemde bedragen. Indien onverhoopt mocht blijken dat de Overheid in verband met bezuinigingsmaatregelen tot een verlaging van het subsidie wil overgaan of zich onvoorziene kostenstijgingen mochten voordoen zullen deputaten tussentijds alsnog pogingen in het werk moeten stellen om de bijdrage verhoogd te krijgen.

8. Vermogenspositie

Deze was per 31 december 1991 in ronde bedragen als volgt:

Eigen vermogen		f 3.841.000
Vermogen bibliotheek		423.700
Vermogen studiefonds		279.600
		<u>4.544.300</u>
Bestemmingsreserve:		
- Fonds jubileumuitgave		- 37.000
Voorzieningen:		
- Emeritingsfonds	12.729.800	
- Onderhoud gebouwen	228.100	
		<u>- 2.957.900</u>
		<u>1.540.200</u>

Deputaten zijn van mening dat met vorenstaande opstelling een duidelijk beeld gevormd kan worden van de vermogenspositie van onze Theologische Universiteit inclusief de Bestemmingsreserve en de gevormde voorzieningen.

Ter voldoening aan de ons door de generale synode 1980 gegeven instructie inzake rapportering over de gang van zaken ten aanzien van het Studiefonds, moge het volgende dienen.

Vermogen per 1 januari 1989		f 249.449,-
bij: rente 1989	f 19.956,-	
dotatie 1990	10.000,-	
dotatie 1991	10.000,-	
		- 39.956,-
		f 289.405,-
af: onttrekkingen 1991		9.581,-
Vermogen per 31 december 1991		f 279.824,-

Gedurende het verslagjaar 1991 werd door één student, die niet meer in aanmerking kwam voor studiefinanciering vanwege zijn leeftijd, een beroep op het fonds gedaan. Uit het hiervoor gegeven overzicht blijkt dat de betreffende aanvraag door deputaten is geëhonneerd onder het voorbehoud dat hier sprake is van een voorlopige regeling. Inmiddels heeft zich in 1992 een student aangemeld met het verzoek om een lening en een student met het verzoek om een studietoelage.

Teneinde gelijkheid in behandeling te verkrijgen is door deputaten in overleg met de adviseur van dit fonds, drs. W.J. Quist, en het curatorium een regeling ontworpen, die zoveel mogelijk aansluit op de Wet Studiefinanciering. Deze regeling draagt een voorlopig karakter omdat deputaten de werking gedurende enkele jaren willen toetsen.

De betreffende regeling met toelichting, die uitsluitend van toepassing is op admittante studenten is als bijlage aan dit rapport toegevoegd.

10. Fondsvorming buitenlandse studenten

Op verzoek van het curatorium participeerden deputaten in een commissie, die een voorstel heeft uitgewerkt tot instelling van een commissie fondsvorming voor buitenlandse studenten. Dit voorstel zal u worden aangeboden door deputaten Hulpverlening binnen- en buitenland.

In dit voorstel is sprake van een garantstelling van de Universiteit voor één-derde deel van de kosten, die worden geraamd tussen de f 40.000,- en f 70.000,- per jaar.

Zich beradend op de financiële consequenties voor de Universiteit, meenden deputaten dat in hun instructie impliciet ruimte wordt gelaten voor een dergelijke verplichting, omdat het curatorium zulks vraagt.

Zou derhalve in het kader van de garantstelling een bijdrage moeten worden gegeven, dan overwegen deputaten deze ten laste te brengen van de exploitatierekening.

Hoewel ook gedacht is aan het Studiefonds meenden deputaten dat er binnen de instructie van dit fonds geen mogelijkheden zijn voor genoemde activiteit.

11. Voorstellen

Deputaten zijn dankbaar voor de offervaardigheid van de kerken waaruit de liefde voor onze Universiteit blijkt en waardoor het mogelijk was deze arbeid te verrichten.

Wij leggen het gevoerde beleid aan u voor ter beoordeling en stellen u voor:

- opnieuw deputaten en hun secundé te benoemen;
- de minimumbijdrage der kerken voor de jaren 1993, 1994 en 1995 vast te stellen op resp. f 3,10, f 3,50 en f 3,95 per lid en dooplid;
- toestemming te verlenen tot een interne verbouwing van de Theologische Universiteit;
- voor wat betreft de fondsvorming buitenlandse studenten een garantie af te geven voor één-derde deel van de kosten;
- goedkeuring te hechten aan de 'Voorlopige uitvoeringsregeling Studiefonds'. Het reglement van het studiefonds van de Theologische Universiteit zoals opgenomen in bijlage 9 van de Kerkorde 1984 te vervangen door 'Voorlopige uitvoeringsregeling Studiefonds'.

Deputaten voornoemd:
 drs. H. Schuurhuis R.A., secretaris/penningmeester
 I.L. Stok, voorzitter
 mr. P. van Zwielen

Bijlage 13.1.

VOORLOPIGE UITVOERINGSREGELING STUDIEFONDS

Betreft: admittante studenten die niet in aanmerking komen voor studiefinanciering ingevolge de Wet Studie Financiering (WSF).

- Een student, die is toegelaten tot de studie in Apeldoorn en geen recht heeft op studiefinanciering ingevolge de Wet Studie Financiering, maar wel kan aantonen dat hij zonder een soortgelijke financiering niet kan studeren, kan een bijdrage aanvragen ten laste van het Studiefonds.
- De aanvraag dient, op voorstel van het curatorium, te geschieden bij de secretaris van deputaten. Financieel en dient vergezeld te gaan van een uitvoerige beschrijving van de financiële- en gezinsitu-

atie, waaruit in ieder geval blijkt hoeveel geld het eerste studiejaar nodig is, na aftrek van de door de student te verkrijgen inkomsten c.q. steun van ouders en/of familie.

- Deputaten kunnen, in overleg met de adviseur voor het Studiefonds, voor het eerste jaar een bijdrage resp. bijdragen toekennen die maximaal gelijk zijn aan de op dat moment voor de WSF geldende bedragen.
- Met betrekking tot de WSF wordt in deze regeling bedoeld het regime dat geldt voor 18-27 jarigen.
- Ieder jaar wordt de bijdrage getoetst en indien nodig aangepast aan de actuele omstandigheden.
- In afwijking van de regeling volgens de WSF geldt met betrekking tot de reiskosten dat deze apart kunnen worden vergoed. Indien dit van toepassing is, wordt de kostprijs van de reiskosten vastgesteld in overleg met deputaten, teneinde deze kosten zoveel mogelijk te beperken.
- Ten aanzien van de bijverdiensten zijn dezelfde regels van toepassing als die welke gelden volgens de WSF.
- Van de bijdragen die in de WSF als basisbeurs gelden (inclusief de zogenaamde partneroelag), wordt een deel verstrekt als renteloze lening. Dit deel is gelijk aan het percentage (thans 80%) waarmee de basisbeurs is vrijgesteld van belastingheffing. Het overige deel (thans 20%), alsmede de bijdragen die in de WSF als aanvullende beurs gelden, vormen een uitkering, die in principe voor de inkomstenbelasting dient te worden aangegeven als inkomen.
- Daar waar in de WSF sprake is van een rentedragende lening, worden de overeenkomstige bijdragen in het kader van deze regeling verstrekt als renteloze lening.
- Het in de vorm van een renteloze lening verstrekte deel van de basisbeurs wordt in gelijke gedeelten kwijtgescholden over een periode die wordt gevormd door het aantal jaren dat de student als predikant in onze kerken dient tot het bereiken van de 65-jarige leeftijd.
- De renteloze lening ad 6.2. dient te worden terugbetaald in 15 jaar. De eerste aflossingen behoeven echter pas te geschieden in het derde jaar nadat de studie is beëindigd.
- In principe dient lineair te worden afgelost in nader overeen te komen tijdvakken (jaarlijks, per kwartaal of maandelijks).
- Indien de predikant bij overlijden nog een restant schuld heeft, wordt deze geheel kwijtgescholden.
- Indien de predikant met vervoegd emeritaat gaat kunnen deputaten voorstellen aan het curatorium om het eventuele restant van de af te lossen lening geheel of gedeeltelijk kwijt te schelden.
- Indien de predikant het verband van onze kerken verlaat, dient hij, naast de verplicht af te lossen lening, ook het op dat moment nog resterende deel van de oorspronkelijk kwijt te schelden lening af te lossen in nader overeen te komen termijnen.
- In gevallen waarin deze regeling niet voorziet, en waarin ook geen duidelijkheid is te verkrijgen in de WSF, beslissen deputaten na overleg met - en goedkeuring van het curatorium.
- Deze (voorlopige) regeling is goedgekeurd door het curatorium van de Theologische Universiteit Apeldoorn, in de vergadering van 23 juni 1992.

Toelichting op de voorlopige regeling Studiefonds

ad 3.1. Er zijn drie soorten bijdragen:

- de basisbeurs, eventueel met een toeslag voor de partner;
- de rentedragende lening;
- de aanvullende beurs.

ad 3.2. Globaal bestaat vanaf 27 jaar geen recht meer op studiefinanciering. Er zijn slechts enkele uitzonderingsgevallen. Het is duidelijk dat, wanneer een regeling wordt getroffen voor studenten die geen recht hebben op studiefinanciering, deze studenten over het algemeen ouder zijn dan 27 jaar. In het kader van zoveel mogelijk gelijke rechten en plichten ten opzichte van de andere studenten, ligt het voor de hand de WSF-regeling voor 18-27 jarigen toe te passen.

ad 4. De WSF geeft het recht op een OV-jaarkaart, zodat hiervoor een eigen regeling moet worden getroffen.

ad 5.

1. Onder bijverdiensten wordt verstaan:

- netto loon
 - winst uit onderneming
 - alle andere zuivere inkomsten in de zin van de inkomstenbelasting (rente e.d.). Kinderbijslag, huursubsidie, bijstandsuitkeringen, eenmalige uitkeringen en studiefinanciering zelf blijven buiten beschouwing.
2. Van de (bij)verdiensten is vrijgesteld (thans) f 670,00 per maand.
3. De (financieel-afhankelijke) partner mag netto f 757,84 per maand bijverdienen.

ad 6.1. Voor deze opzet is gekozen omdat de basisbeurs (inclusief de partneroelag) als WSF-uitkering voor (thans) 80% geen inkomen vormt voor de inkomstenbelasting. Een particuliere beurs is dat wel (tenzij in de vorm van een eenmalige uitkering).

ad 6.2. Het niet betalen van rente mag misschien een voordeel zijn ten opzichte van studenten die studiefinanciering ontvangen, anderzijds verkoren deze laatste meestal in een positie waarin over de in principe belaste studiefinanciering geen inkomstenbelasting behoeft te worden betaald (gezien hun geringe inkomsten).

ad 7.2. Dit is conform de WSF.

af 8.2. De oorspronkelijke kwijtscheiding kan hier normaal door blijven lopen. Het feit dat vervroegd ementaat is verkregen, betekent in de meeste gevallen dat de inkomersituatie minder wordt.

Bijlage 13.2.

VERBOUWING (AANVULLENDE INFORMATIE)

Naar aanleiding van het door architect Bokhorst bij de gemeente Apeldoorn ingediende schetsplan, heeft de gemeente mondeling laten weten zich met de huidige opzet te kunnen verenigen.

Zeer recent heeft de gemeente daarbij nog de opmerking gemaakt dat wordt bezien of het aantal plaatsen van de bestaande parkeerplaats door de uitbreiding nog voldoet aan de norm.

Dhr. Bokhorst meent dat aan een eventuele eis van uitbreiding met enkele plaatsen zonder problemen kan worden voldaan.

De architect heeft een zeer gedetailleerde begroting laten maken, welke uitkomt op f 850.000,00 inclusief BTW, waarbij voor 'onvoorziën' is opgenomen f 52.000,00.

In deze begroting is nog geen rekening gehouden met inrichting en stoffering, evenmin met eventuele ventilatievoorzieningen in de bestaande bibliotheekruimte.

Er wordt rekening mee gehouden dat een en ander tussen de f 75.000,00 en f 125.000,00 extra zal kosten.

De financiering kan geheel plaatsvinden uit het eigen vermogen.

Door deze investering zal naar schatting f 20.000,00 per jaar aan rijkssubsidie extra worden ontvangen.

In de vergadering van 9 september j.l. is het curatorium akkoord gegaan met de voorgelegde plannen.

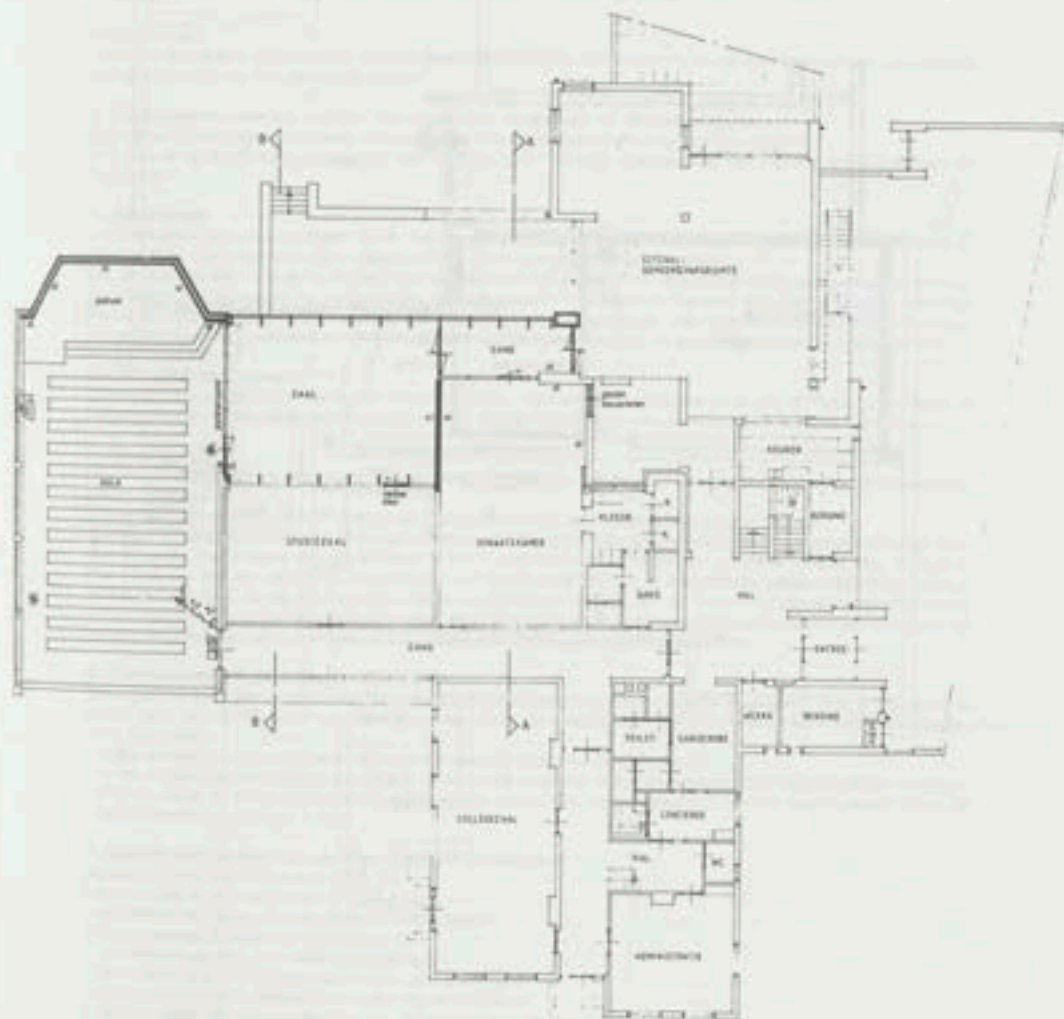
Te uwer informatie gaan hierbij twee schetsen van de nieuwe situatie:

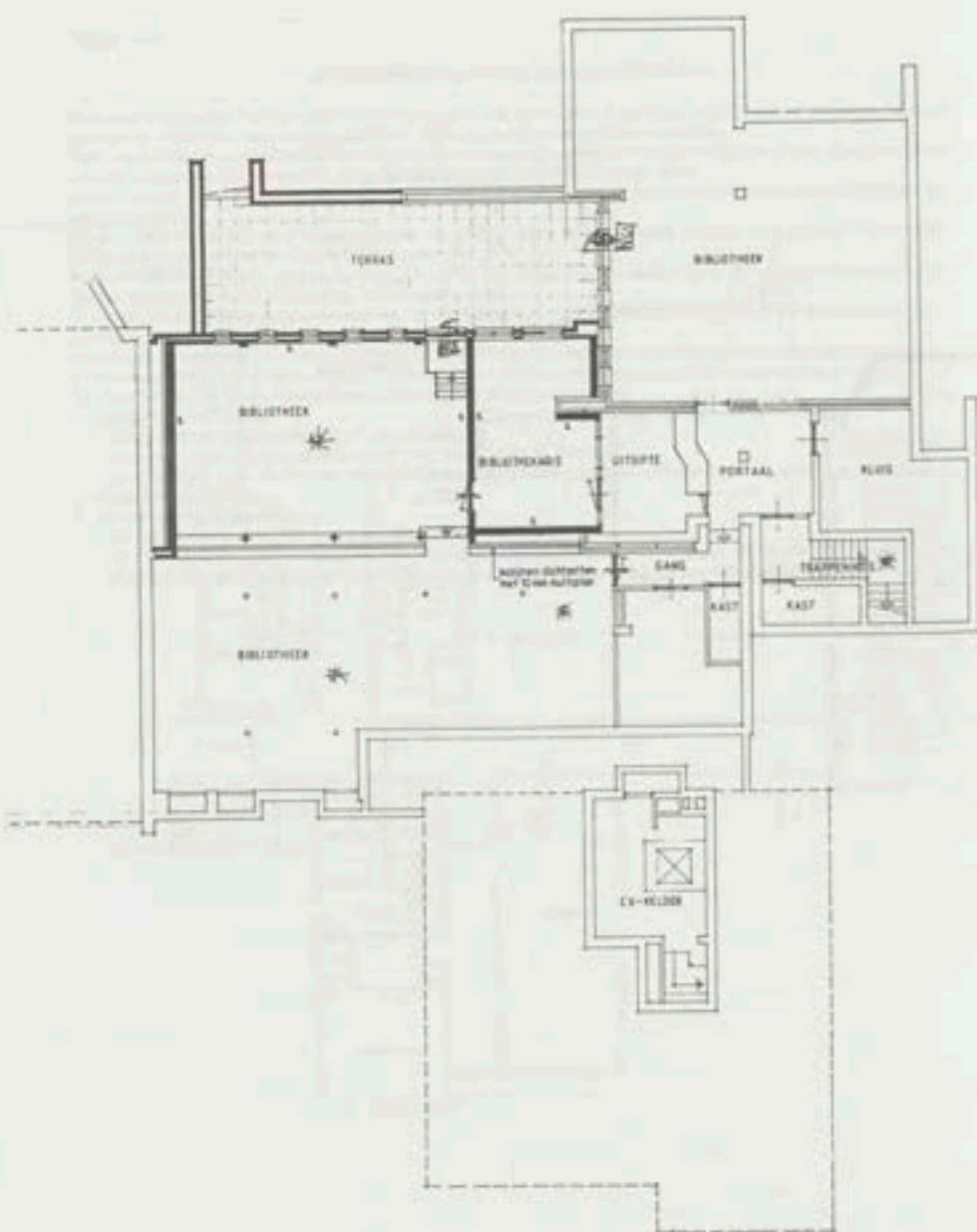
1. van de begane grond:

- het gearceerde gedeelte betreft de uitbreiding;
- tussen aula en zaal komt een wand met verschuifbare panelen;
- bij recepties e.d. komt men binnen via de bestaande gang en verlaat men de aula via de nieuw te maken zaal en gang.

2. van de bibliotheekruimte:

- het gearceerde gedeelte geeft de uitbreiding aan;
- de huidige werkruimte van de assistent-bibliothecaris wordt de ruimte waar de uitgifte van boeken gaat plaatsvinden met behulp van een computer, welke wordt geplaatst op een afhandelingsbaie.

BILAGE 14
Art. 75, 101, 147

**RAPPORT I VAN COMMISSIE VI BETREFFENDE DEPUTATEN-FINANCIËEL
VAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT**

Na raadpleging van deputaten over hun rapportage, komt uw commissie tot de volgende opmerkingen en voorstellen.

1. Algemeen

Het door deputaten uitgebrachte rapport geeft op duidelijke wijze weer de stand van de financiën en vertoont een goed beeld van het gevoerde beleid.

2. Contacten en overleg met het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen

Het nieuwe bekostigingstelsel zal financieel niet nadeliger zijn dan de huidige regeling. Ook zal er geen enkele inmenging zijn van de zijde van de Overheid in het beheer en beleid van de Universiteit.

3. Bibliotheek

Uit mededelingen van deputaten blijkt, dat de aanwending van de gelden ten behoeve van de bibliotheek in één hand is. Dit is een historisch gegroeide en tot nu toe geaccepteerde situatie.

Nu de huidige bibliothecaris, blijkens het rapport van het curatorium, emeritaat heeft aangevraagd acht uw commissie het gewenst de aanwending van de gelden te leggen in handen van een collegiaal overleg, namelijk de bibliothecaris en de rector van de Universiteit, waarbij de nota's, welke worden ingediend voor aanschaffingen ten behoeve van de bibliotheek worden betaald door de penningmeester van deputaten.

4. Fonds jubileumgave

Dit fonds bedraagt per 31 december 1991 f 37.700,-. Nu het oorspronkelijke doel van dit fonds is vervallen is uw commissie van mening dat het saldo van dit fonds toegevoegd kan worden aan het eigen vermogen.

5. Studiefonds

Uw commissie heeft kennis genomen van de als bijlage bij het rapport gevoegde 'Voorlopige uitvoeringsregeling Studiefonds'.

Uit de bespreking blijkt dat de materie zo gecompliceerd is, dat nadere bezinning nodig is.

Evenwel is de commissie van mening dat deze voorlopige uitvoeringsregeling door u vastgesteld kan worden en in de plaats komt van de artikelen 3 t/m 7 van het huidige reglement voor het studiefonds (bijlage 9, blz. 73 en 74 van de kerkorde), met daarbij een commissie ad hoc te benoemen, bestaande uit de huidige adviseur, drs. W.J. Quist, en nog twee nader te benoemen leden, die ter uitvoering van het gestelde onder punt 9 van de voorlopige regeling na overleg met het curatorium en deputaten een bindend advies opstellen en aan de hand van de ervaringen in de praktijk een definitieve regeling opstellen.

6. Fondsvorming buitenlandse studenten

Het voorstel van deputaten voor wat betreft de fondsvorming buitenlandse studenten een garantie af te geven voor één-derde deel van de kosten kan naar de mening van uw commissie niet worden overgenomen, aangezien:

- deze verlening van steun wezensvreemd is aan de taak van de Universiteit;
- er in de instructie van deputaten geen ruimte wordt gegeven voor het aangaan van een dergelijke verplichting (in art. 4 lid j van de instructie wordt alleen gesproken over 'goederen' en niet over 'geld' zoals dit wel vermeld wordt in art. 4 lid a).

7. Interne verbouwing van de Theologische Universiteit

Uit mededeling van deputaten blijkt, dat:

- er een rationeel, functioneel en sober plan is;
- deputaten het eens zijn met het verbouwingsplan;
- de gemeente Apeldoorn accoord gaat;
- het curatorium het plan heeft goedgekeurd;
- de kosten, incl. BTW, begroot worden op f 850.000,-;
- de financiering kan plaats vinden met eigen middelen;
- de financiële consequenties nog niet verwerkt zijn in de begroting.

Uw commissie kan instemmen met het voorgestelde verbouwingsplan.

8. Begrotingen

Bij de behandeling van het rapport van de deputaten Financiële Zaken, zal uw commissie afzonderlijk rapporteren over de begrotingen, met daarin verwerkt de financiële consequenties van het verbouwingsplan en het daaruit voortvloeiende bijdrage-besluit.

9. Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

1. het beleid van deputaten in de jaren 1989-1991 goed te keuren onder dank voor hun intensieve arbeid;
2. de aanwending van de gelden ten behoeve van de bibliotheek te leggen in handen van een collegiaal overleg, n.l. de bibliothecaris en de rector van de Universiteit;
3. het saldo van het fonds Jubileumgave toe te voegen aan het eigen vermogen;
4. a. het bepaalde in de artikelen 3 t/m 7 van het huidige reglement voor het studiefonds te laten vervallen.

en daarvoor in de plaats op te nemen de 'Voorlopige uitvoeringsregeling Studiefonds' zoals verwoord in de bijlage van het rapport;

- b. een commissie ad hoc te benoemen, bestaande uit de huidige adviseur van het studiefonds, drs. W.J. Quist, en nog twee leden, die:
 - ter uitvoering van het gestelde onder punt 9 van de voorlopige uitvoeringsregeling, na overleg met het curatorium en deputaten, een bindend advies opstelt;
 - een definitieve regeling ontwerpt, aan te bieden op de synode van 1995;
5. niet in te stemmen met het voorstel van deputaten voor wat betreft fondsvorming buitenlandse studenten een garantie af te geven voor één derde deel van de kosten;
6. toestemming te verlenen tot een interne verbouwing van de Theologische Universiteit;
7. deputaten met hun secondi te benoemen.

J. Boer, rapporteur

BILAGE 15 Art. 77

RAPPORT 3 VAN COMMISSIE VI BETREFFENDE INSTRUCTIE 8.02.

De commissie acht de instructie van de P.S. van het Westen goed gemotiveerd, duidelijk en aanvaardbaar. Met instemming van deputaten art. 13 stelt zij u daarom voor te besluiten: De bepalingen bij art. 13 K.O. aan te vullen met:

- punt 3d: bij emeritering na toepassing van de bepaling 1c begint de uitkering op de datum van emeritering met dien verstande dat de kerkeraad deze uitkering dient aan te vullen tot het onder b genoemde genot.

A. de Geus, rapporteur

BILAGE 16 Art. 78

RAPPORT VAN DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING MILITAIRES (DGVM)

1. Samenstelling deputaatschap

Ds. H. van der Schaaf te Dordrecht, voorzitter; ds. H. van den Heuvel, Dokkum, secretaris; H.P. Noppe, Veenendaal, notulist; L.J. Tollenaar te Nunspeet, penningmeester; ds. G. Bijkark te Enschede; A.C. Floor te Leusden; P. de Graaf te Apeldoorn; N. van der Lugt te Leiden; ds. M. Oppenhuizen te Dedemsvaart.

2. Personalie

De gezondheidstoestand van br. A.C. Floor is zodanig vooruit gegaan, dat hij het laatste jaar onze vergaderingen weer kon bijwonen. Tevens heeft hij zijn plaats in het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken Militairen (het CIO-M) weer ingenomen. Wij zijn de Heere dankbaar voor deze verbetering in zijn conditie. Br. Floor heeft evenwel deputaten kanbaar gemaakt, dat hij zich om medische redenen niet meer beschikbaar kan stellen. Deputaten zijn dankbaar voor zijn inzet gedurende twintig jaar. Deputaten zullen uw moderamen, per separaat schrijven, de namen van twee kandidaten voordragen ter vervulling van de vacature.

3. Vergaderingen

Deputaten hebben na de generale synode 1989 dertien keer vergaderd. Naast deze vergaderingen hebben zij twee keer een dagconferentie georganiseerd: één voor onze aanstaande dienstplichtige militairen op 20 juni 1990 en één voor onze oud-, reserve- en actief dienende legerpredikanten op 22 nov. 1990. Beide conferenties werden gehouden op het Vormingscentrum Beukbergen te Huis ter Heide.

Een geplande ontmoetingsdag voor onze dienstplichtige militairen op 29 nov. 1991 kon niet doorgaan in verband met te geringe deelname.

Deputaten hebben ook twee regiobijeenkomsten voor actief dienende (beroeps-)militairen belegd en gehouden, resp. op 22 nov. 1989 voor de regio NW-Valuwe en op 6 juni 1990 voor de regio Veenendaal, Ede, Arnhem.

4. Krijgsmachtpredikanten

Ds. A. Bakker is nog steeds, in lang verband, werkzaam bij de Koninklijke Landmacht en sinds september 1987 geplaatst bij 101 Geniegevechtgroep te Wezep. Ds. A. Bakker is van 1 mei 1991 t/m 10 juni 1991 met 11 Geniehuurbataljon uitgezonden geweest naar Irak in het kader van de VN-hulpverlening aan de Koerden. Ds. G.L. Born werkt vanaf 1 jan. 1988 op het Vormingscentrum van de Protestantse Geestelijke Verzorging 'Beukbergen' te Huis ter Heide. Sinds mei 1990 als directeur.

Ds. P. van Dolderen te 's-Gravendeel werkte als jaarling, na zijn opleidingsperiode van zes weken, van 6 nov. 1989 t/m 12 okt. 1990 bij 107 Afdiv te I Hardo.

Ds. A.G. van der Heijden is als langverbander vanaf 1 juli 1989-15 okt. 1991 werkzaam geweest bij het 13 Pantser Infanteriebataljon (Painbat) te Schalkhaar en sinds 16 jan. 1991 tot heden bij 101 Tankbataljon te Soesterberg.

Ds. A.W. Velema te Gouda werd, na zijn opleidingsweken, door de Hooftlegerpredikant, drs. M. Jansen,

voor één jaar, vanaf 21 aug. 1989 geplaatst bij 105 Transport Bataljon te Nunspeet.

Vanaf september 1991 is dr. A.W. Velema naar art. 6 K.O. verbonden aan de Chr. Geref. Kerk te Gouda en als legerpredikant en stafmedewerker op het Vormingscentrum 'Beukbergen'.

Deputaten onderhouden met alle actief dienende legerpredikanten contact door middel van werkbezoeken. Eénmaal per jaar dienen onze legerpredikanten een werkverslag in, dat met een ieder van hen afzonderlijk besproken wordt op onze vergadering.

5. Werving jaarlingen

In verband met de uitkomst van het rapport van de Commissie Hirsch Ballin en het standpunt van het kabinet zal in de komende jaren voor de Protestantse Geestelijke Verzorging een aantal formatieplaatsen moeten verdwijnen. In verband met deze maatregelen is het voorlopig niet meer noodzakelijk, dat predikanten voor een periode van één jaar en zes weken als legerpredikant gaan werken in de krijgsmacht.

Deputaten hebben daarom vanaf januari 1991 geen activiteiten meer ondernomen om predikanten te werven voor het krijgsmachtpastoraat.

6. Formatieplaatsen geestelijke verzorging

Door bezuinigingen bij het Ministerie van Defensie en de gewijzigde taakopvatting van het leger vanwege de veranderingen in de Oost-West-verhouding zal het defensieapparaat afslanken en zal in de komende jaren, mede door de uitkomst van het Drie-pilaren-onderzoek, een aantal formatieplaatsen bij de Protestantse Geestelijke Verzorging moeten verdwijnen. Hierdoor moet het corps legerpredikanten kleiner worden. Dit zal onder andere geschieden door natuurlijk verloop i.v.m. functioneel leeftijdsontslag van een aantal legerpredikanten. Met ingang van 1 januari 1996 moet deze inkringing gerealiseerd zijn.

7. De samenwerking met het CIO-M

De geestelijke verzorging bij de krijgsmacht berust op een gedeelde verantwoordelijkheid van enerzijds de Overheid en anderzijds de zogenoemde zending instanties. De Overheid beperkt zich tot het scheppen van de voorwaarden, waaronder geestelijke verzorging kan plaatsvinden. Dat betekent in de praktijk het financieren ervan en het verschaffen van de benodigde middelen van logistieke aard.

De zorg voor de inhoud van de geestelijke verzorging en de wijze, waarop daaraan in de praktijk inhoud gegeven wordt, is de verantwoordelijkheid van de kerkgenootschappen en andere genootschappen op geestelijke grondslag. Deze stellen de geestelijke verzorgers beschikbaar om dienst te doen bij de krijgsmacht. De verschillende kerkgenootschappen van protestants-christelijke signatuur treden hierbij naar de Overheid toe gezamenlijk op in het CIO-M.

8. Het GV-werk

Deputaten zijn dankbaar, dat ze kunnen melden, dat onze legerpredikanten in grote getrouwheid inhoud geven aan hun opdracht om het bijbels getuigenis te verwoorden en de dienst van de kerken gestalte te geven. De categoriale zielszorg is een bijzondere vorm van zorg in het leven van jongeren en ouderen, die voor kortere of langere tijd werkzaam zijn in de krijgsmacht. Het pastoraat is een persoonsgerichte vorm van geestelijke begeleiding, maar ook groepsgerichte geestelijke verzorging behoort tot het krijgsmachtpastoraat. Daarnaast hebben onze legerpredikanten ook een taak ten opzichte van het bijbels verantwoord functioneren van de krijgsmacht als bedrijf, het zogenaamde structureel gerichte pastoraat. Voorts wordt op hen steeds meer een beroep gedaan door de beroepsmilitairen, die in geestelijke nood verkeren in verband met de onzekere toekomst, die ze tegemoet gaan voor wat betreft het behoud van hun baan door de voortgaande afslanking van het defensieapparaat.

Het vormingswerk vraagt hun aandacht tijdens de conferentiedagen, die voor hun onderdeel worden gepland. Met dit vormingswerk houden de dr. G.L. Born en dr. A.W. Velema zich intensief bezig op 'Beukbergen'. Het is bij hen in goede handen.

9. Contacten kerkeraden en garnizoenskerken

Deputaten hebben de afgelopen jaren enkele malen schriftelijk contact gehad met de kerkeraden. Deputaten hebben in september 1990 de kerkeraden gevraagd om een contactpersoon in de gemeente te benoemen. Deze actie staat bij DGVM bekend als 'Operatie Vangnet'. De taak van de contactpersoon zal zijn 1. het registreren van de namen en adressen van de dienstplichtige militair uit de gemeente; 2. het uitreiken van het handboekje c.q. informatieboekje 'Geef acht!' aan de a.s.-opt. militair en 3. bekendheid geven aan door deputaten georganiseerde voorlichtings- en contactdagen voor zowel onze beroeps- als dienstplichtige militairen.

Deputaten zijn verheugd over het feit, dat vele kerkeraden hun medewerking hebben verleend, zodat in bijna elke gemeente een contactpersoon is aangesteld. U vindt hun namen vermeld in het Jaarboek 1992 bij de gegevens van de Geestelijke Verzorging van de Militairen.

10. Contacten met dienstplichtigen

Deputaten hebben zich intensief bezig gehouden met de vraag op welke wijze zij onze aanstaande dienstplichtige militairen kunnen voorbereiden op het vervullen van hun militaire dienstplicht. Het resultaat van onze bezinning is de brochure 'Geef acht!' geworden. Deputaten zijn blij met de positieve recensies en reacties.

'Geef acht!' is gestuurd naar alle contactpersonen. Zij overhandigen de brochure aan de aanstaande dienstplichtige militairen.

Deputaten zijn met de Commissie Geestelijke Verzorging Militairen van de Nederlands Gereformeerde Kerken overeengekomen, dat zij met een kleine wijziging in de colofon ons boekje ook zullen uitreiken aan hun aanstaande dienstplichtige militairen.

Deputaten hebben op 20 juni 1990 een dagconferentie gehouden voor de aanstaande dienstplichtige militair-

ren. Het doel van deze dag was onze jonge mensen informatie te verstrekken over het militaire bedrijf, waarbinnen zij hun dienstplicht hebben te vervullen. Majoor A. de Jong, lid van de Chr. Geref. Kerk te Arnhem, heeft deze informatie verstrekt. Tevens is met hen gesproken over de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht. Ds. A. Bakker en drs. G.L. Bom hebben een inleiding hierover gehouden.

11. Contacten met de Commissie Militairen Buitenland (CMB)

Onze deputaat, ds. G. Bijkerk, heeft namens deputaten zitting in de CMB. Deputaten vergaderen éénmaal per jaar met de CMB. In gezamenlijk overleg wordt tijdens de vergadering de begroting van de CMB vastgesteld. De CMB bezoekt jaarlijks in samenwerking met het COGMA de militairen, die in Duitsland zijn gelegerd.

12. Internationalisering van de krijgsmacht

Gezien de veranderende visie op het beschikbaar stellen van en de mogelijke inzet van onderscheiden onderdelen van onze krijgsmacht in het kader van de Verenigde Naties in internationaal verband stellen deputaten voor de taakomschrijving, verwoord in de instructie (bijlage 3 K.O.), uit te breiden. De uitbreiding van de instructie betreft art. 2, punt f, gestalte te geven aan de blijvende verantwoordelijkheid der kerken voor die leden, die in het kader van de militaire dienst gedurende langere tijd in het buitenland verblijven en wel door middel van het onderhouden of doen onderhouden van contact met hen. Deputaten willen dit doen door betrokkenen attent te maken op het kerkelijk leven ter plaatse, het zenden van lectuur of het verstrekken van cassettebanden met kerkdiensten.

13. Contacten met de Ned. Prot. Gemeente te Zeven/Seedorf

Door omstandigheden kon het gesprek met de kerkeraad van de Nederlandse Protestantse Gemeente te Zeven-Seedorf op 6 mei 1992 plaatsvinden. In dit gesprek konden, in alle openheid en rust, onze bezwaren en vragen aan de orde worden gesteld. Niet enkel bleek de kerkeraad begrip te hebben, maar hij staat er naar, ondanks en temidden van de plunformiteit van de gemeente, schriftuurlijke leiding te geven in prediking en pastoraat.

Samengevat: het was inhoudelijk een goed gesprek waarom deputaten adviseren het officieel contact te continueren.

Inzake de opdracht te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om met andere vergelijkbare deputaatschappen uit de gereformeerde gezinde zorg te dragen voor de geestelijke verzorging van onze militairen die in het buitenland, met name in West-Duitsland, moeten dienen, delen deputaten u mede, dat zij eerst aan opdracht a. en b. uitvoering wilden geven.

Mede gezien de onzekerheid van de aanstaande omvang van het leger in Duitsland leek uitvoering van besluit d. deputaten niet urgent. Deputaten hopen dat de synode hier begrip voor heeft.

14. Financiën

De begroting voor de jaren 1993-1995 is als bijlage gevoegd bij dit rapport.

15. Voorstellen

Deputaten stellen voor:

- hun handelingen goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen;
- de begroting te aanvaarden;
- de instructie voor deputaten uit te breiden door aan art. 2 toe te voegen punt f, gestalte te geven aan de blijvende verantwoordelijkheid der kerken voor die leden, die in het kader van de militaire dienst gedurende langere tijd in het buitenland verblijven en wel d.m.v. het onderhouden of doen onderhouden van contact met hen;
- inzake de Ned. Prot. Gemeente te Zeven/Seedorf uit te spreken het officieel contact te continueren.

H. van der Schaaf, voorzitter
H. van den Heuvel, secretaris

Bijlage 16.1

VOORSTEL BEGROTING 1993-1995

	f
Vergaderkosten	2.500,00
Administratie-telefoonkosten	3.000,00
Kerkelijk Bureau	3.000,00
Conferentiekosten	4.000,00
Drukwerk, lectuurverspreiding	5.000,00
Donaties, giften en diversen	1.500,00
Reiskosten	10.000,00
Contacten ml. buitenland	15.000,00
Totaal	44.000,00

BULAGE 17

Art. 78

RAPPORT 2 VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING VAN DE MILITAIRES

1. Deputaten Geestelijke Verzorging van de Militairen delen in art. 2 van hun rapport mee, dat tot hun grote dankbaarheid br. A.C. Floor de vergaderingen van het deputaatschap weer kon bijwonen. Wel moet hij om gezondheidsredenen ervan afzien zich nogmaals voor een periode beschikbaar te stellen. Graag sluit commissie zich aan bij de woorden van dankbaarheid voor hetgeen br. Floor in de afgelopen ruim twintig jaar voor dit deputaatschap, en daarmee voor onze kerken, heeft gedaan.

2. Uit het rapport van deputaten blijkt, dat de krijgsmacht in de laatste jaren grote veranderingen heeft ondergaan, en ook in de komende jaren zullen zich in de diverse krijgsmachtonderdelen nog ingrijpende reorganisaties gaan voltrekken. In antwoord op vragen vanuit onze commissie hebben deputaten een en ander nader ingevuld. We geven enkele door hen in antwoord op onze vragen opgevoerde zaken door:

a. Het personeelsbestand bij de Koninklijke Landmacht moet gemiddeld met 15% inkrimpen. Deze inkrimping is in volle gang. Sommige onderdelen worden opgeheven of mobilisabel gesteld, andere ingekrompen of naar andere locaties verplaatst.

b. De krijgsmacht zal ingrijpend worden geïntegreerd. Een luchtmobiele brigade is in oprichting. De veranderende taak van de krijgsmacht krijgt in toenemende mate gestalte in vredesoperaties onder de V.N.-vlag in de Sinai, Cambodja, Turkije en Joegoslavië.

c. De diensttijd is inmiddels verkort tot 12 maanden. Daarnaast studeert de Commissie Meijer over de afschaffing van de dienstplicht en de instelling van een beroepsleger.

Mee ten gevolge van een en ander is er de nodige onrust onder de nog actief dienende beroepsmilitairen ontstaan. Er bestaat bij hen soms grote onzekerheid over het al dan niet behouden blijven van hun baan, over opheffing, verplaatsing of inkrimping van hun onderdeel, over de diverse bevorderingen tijdens hun loopbaan binnen de krijgsmacht, die in tegenstelling tot het verleden niet langer min of meer vaststaan, alsook over de consequenties voor het gezin van een verplaatsing van het onderdeel binnen ons land of tijdelijke uitzending naar het buitenland.

Onze krijgsmachtpredikanten worden uiteraard met deze zaken in hun dagelijks werk geconfronteerd. De reorganisaties binnen de krijgsmacht hebben evenwel geen gevolgen voor onze predikanten in die zin, dat er onder hen ontlagen zouden vallen. De taak en de plaats van de krijgsmachtpredikant staat

- ondanks de inkrimping van de krijgsmacht - niet fundamenteel ter discussie. Deputaten verwachten dat de afslanking van het krijgsmachtpredikantenbestand op niet-gedwongen wijze - door leeftijdsomslag en vrijwillig vertalen van de dienst ten gevolge van bijvoorbeeld het aannemen van een beroep naar een gemeente - zal kunnen plaatsvinden.

3. De genoemde veranderingen in de taakstelling van onze krijgsmacht hebben deputaten ertoe gebracht een uitbreiding van hun instructie voor te stellen met het oog op de inzet van Nederlandse militairen in het kader van de Verenigde Naties in spannings- en oorlogsgebieden. De in het rapport onder art. 12 voorgestelde uitbreiding ligt in de lijn van de contacten, die via de Commissie Militairen Buitenland in samenwerking met het COGMA werden onderhouden met in West-Duitsland gelegerde militairen. In feite loopt het voorstel parallel met de desbetreffende instructie voor deputaten Geestelijke Verzorging van Vrienden. Hoewel uw commissie meent, dat uitbreiding van de instructie in de door deputaten voorgestelde zin niet strikt nodig is - immers ook het werk in West-Duitsland vond plaats zonder dat een instructie deputaten daartoe opdracht gaf - meent zij, dat er geen bezwaar tegen inhoud en strekking ervan is, en stelt voor de uitbreiding van de instructie over te nemen.

4. In art. 6 van het rapport wordt gesproken over het zgn. structuurgerichte pastoraat. Bedoeld is de deelname aan activiteiten binnen de organisatie van de krijgsmacht vanuit een eigen pastorale invalshoek, waarbij centraal staat de zorg voor de mens in zijn leef- en werksituatie. Het zal duidelijk zijn, dat de krijgsmachtpredikant dit structuurgerichte pastoraat gestalte geeft vanuit zijn specifieke opdracht als dienaar van het Evangelie. Deze vorm van pastoraat wordt concreet ingevuld door deelname aan staf- en werkbijeenkomsten, contacten met diverse sectoren van personeelszorg (artsen en maatschappelijk werkers), overlegorganen, belangenverenigingen en participatie in vormingsprojecten. Het gaat hier om een invulling van de taak van de legerpredikant, die in de toekomst - indien de regering besluit om de dienstplicht af te schaffen en een beroepsleger te vormen - nog belangrijker kan gaan worden.

5. Op dit moment echter moeten nog vele jongeren hun dienstplicht vervullen. Deputaten maken in art. 3 melding van het niet doorgaan van een voorlichtingsdag voor a.s. en nog kort dienende dienstplichtige militairen op vrijdag 29 november 1991. Over de achtergronden van de geringe respons tasten deputaten in het duister. Het ligt in hun bedoeling in de toekomst opnieuw een dergelijke ontmoetingsdag te organiseren.

Desgevraagd deelden deputaten mee dat over de respons op het werk van de krijgsmachtpredikanten in het algemeen nauwelijks iets gezegd kan worden. De tijd, dat hele pelotons eenvoudigweg werden afgemarcheerd naar de GV-ies bij de dominee of aalmoezenier is voorbij. Meer dan ooit staat of valt dit werk met de persoon van de krijgsmachtpredikant. Naarmate hij werkelijk en metterdaad betrokken is bij de mensen, ontstaat er ook openheid voor wat hij te zeggen heeft. Met dankbaarheid deelden deputaten mee, dat in dit opzicht over de krijgsmachtpredikanten vanuit onze kerken goede dingen gemeld kunnen worden.

6. In art. 13 van hun rapport doen deputaten verslag van hun gesprek met de Ned. Prot. Gemeente te Zeven/Seedorf. Uw commissie heeft bij deputaten navraag gedaan, waarom dit gesprek eerst afgelopen voorjaar heeft plaatsgevonden. De reden daarvoor is gelegen in een verschil van mening tussen CIOM en deputaten over beider verantwoordelijkheid ten aanzien van de betrokkenheid bij de dienst geestelijke verzorging op de legerplaats Zeven/Seedorf. Mede door de ziekte van de afgevaardigde van deputaten in

het CIOM, br. A.C. Floor, heeft de opheldering van deze zaak langer geduurd dan deputaten hadden verwacht. Deputaten deelden ons desgevraagd mede, dat over alle in de Acta van de generale synode van 1989 (Acta 1989, blz. 200 art. 14) gesproken is. Op grond daarvan achten deputaten het verantwoord te stellen dat de kerkeraad van de Prot. Gemeente te Zeven/Seedorf 'ernaar staat'... Schriftuurlijke leiding te geven in prediking en pastoraat. Doordat dit gesprek met de kerkeraad eerst dit voorjaar tot stand kon komen, is de uitvoering van het GS-besluit 3-d vertraagd. Deputaten stellen zich voor dit in de komende tijd te doen.

7. De commissie stelt u voor:

1. De handelingen van deputaten goed te keuren onder dank voor de verrichte werkzaamheden;
2. De instructie van deputaten als volgt uit te breiden:
 - a. 2f. gestalte te geven aan de blijvende verantwoordelijkheid van de kerken voor die leden, die in het kader van de militaire dienst gedurende langere tijd in het buitenland verblijven en wel door middel van het onderhouden en/of doen onderhouden van contact met hen;
3. Aan deputaten opnieu op te dragen te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om met andere vergelijkbare deputaatschappen uit de gereformeerde gezindte zorg te dragen voor de geestelijke verzorging van onze militairen die in het buitenland, met name in West-Duitsland, moeten dienen.
4. Opnieuw deputaten te benoemen.

G.C. den Hertog, rapporteur

BIJLAGE 18
Art. 86

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN DE VARENDEN

1. Deputaatschap

1.1. Samenstelling van het Deputaatschap

Door de generale synode van 1989 zijn (her)benoemd: ds. C.J. van den Boogert, H. Bor, ds. A. van Heteren, H. Huijgen, ds. Th. Ruiters, ds. A. van der Veer en ds. M. Vlietstra. Moderamen: ds. Th. Ruiters, voorzitter; H. Huijgen, secretaris/penningmeester en ds. M. Vlietstra, algemeen-adjunct.

1.2. Varende ouderlingen en adviseurs

Op voordracht van deputaten is door de gemeente Dordrecht (Z) tot ouderling bevestigd br. G. Poker, m.s. 'Gondel' en door de gemeente Papendrecht br. J. Aamoudse, m.s. 'Wisseling'. Br. J. Aamoudse is in de plaats gekomen van adviseur br. H. Veuger uit Hasselt.

Ook de adviseur br. N. v.d. Veen uit Kampen heeft het deputaatschap verlaten. Zijn plaats kon worden overgenomen door een adviseur voor de koopvaardij, br. A. Koning uit Santpoort-Noord. Hij is een ervaren koopvaardijman.

Br. D. Spaans uit Baam is door deputaten aangesteld tot administrateur. Hij heeft in de afgelopen periode deze taak overgenomen van br. J.C. Schoemaker uit Uithoorn die dit werk vele jaren heeft verricht.

2. Structuur

2.1. Werkstructuur

De taak van deputaten is, conform de opdracht verstrekt door de generale synode, het bevorderen van de geestelijke verzorging van varenden van onze eigen kerken. Als kern van het werk wordt het pastoraat beschouwd. Pastoraat ter plekke. Nu de gemeente aan de wal, gezien de open maatschappij waarin zij leeft, het pastoraat hard nodig heeft, hebben die leden van de gemeente, die vanwege hun werk niet of nauwelijks aan het gemeentelijk leven kunnen deelnemen, behoefte aan extra pastorale zorg. Wil de kerk ook maar enige kans maken om de varenden bij het geloof te blijven betrekken, dan zal zij aan het pastoraat onder de varenden prioriteit moeten geven. Daartoe is het werk van een vrijgestelde onmisbaar.

Als deze man gaat ontbreken zal de verwereldlijking van dit deel van de gemeente zich in versnelde vorm voortzetten.

Daarnaast wordt door de vrijgestelde overeenkomstig de opdracht van onze Heiland het evangelie doorgegeven aan andere varenden, die niet tot onze kerken behoren.

De vrijgestelde is maar één dag in de week met de sector zeevaart bezig, terwijl hij de andere dagen zijn pastorale taak binnen de sector binnenvaart vervult. Het hoofdaccent van zijn totale werk ligt op het pastoraat.

Het evangelisatorische aspect speelt vanwege de praktische invulling van het werk in de sector zeevaart een grotere rol dan in de sector binnenvaart.

Deputaten hebben als vrijgestelde voor het werk onder de varenden ds. H. Wubs in dienst. Hij wordt in zijn arbeid in de sector binnenvaart bijgestaan door twee varende ouderlingen en een aantal contactpersonen uit gemeenten aan het water. In de sector zeevaart wordt hij ondersteund door de adviseur voor de zeevaart.

Deputaten hebben een stimulerende, sturende en voorwaarden scheppende taak met betrekking tot het gehele beleid.

Om het werk vanuit het deputaatschap optimaal te laten functioneren zijn de volgende taakgroepen of secties ingesteld:

1. Sectie belast met bestuur

Deze wordt gevormd door de voorzitter, de secretaris en de vicevoorzitter/algemeen-adjunct.

Taakomschrijving:

De sectie bereidt de vergaderingen voor.

Voorzitter en secretaris plegen overleg voorafgaande aan een vergadering. De voorzitter leidt de vergaderingen.

De secretaris notuleert en verzorgt voorkomende secretariaatswerkzaamheden. Hij is levens penningmeester.

De algemeen-adjunct verleggenwoordigt het deputaatschap naar buiten. Bovendien voert de sectie alle zaken uit die een tussentijdse behandeling noodzakelijk maken.

2. Sectie belast met pastorale zorg

Deze sectie bestaat uit drie deputaten, de twee varende ouderlingen en de predikant voor de varenden.

Taakomschrijving:

De sectie coördineert en stimuleert landelijk de pastorale zorg. Middel daartoe is een landelijk netwerk van regionale steunpunten met een ouderling of contactpersoon.

De sectie belegt eenmaal per jaar een vergadering met alle regionale contactpersonen om te bespreken wat pastoraal gedaan is, gedaan wordt en gedaan dient te worden.

De varende ouderlingen brengen aan de sectie verslag uit van hun pastorale werkzaamheden.

De sectie rapporteert aan het gehele deputaatschap.

3. Sectie belast met de publiciteit

Deze sectie bestaat uit twee deputaten en de administrateur.

Taakomschrijving:

De sectie verzorgt de publiciteit aan kerkeraden, vervaardigt artikelen voor de kerkelijke pers, voert de redactie van het eigen orgaan 'Kompas' en houdt een adressenboekje bij.

3. Sectie I - Bestuur

3.1. Vergaderingen

Eik jaar werden er vier plenaire vergaderingen gehouden, die werden voorafgegaan door een vergadering van de sectie pastoraat.

Deze vergaderingen werden belegd in de Ichthuskerk te Amersfoort. Voor de vergaderingen werden uitgenodigd de deputaten, de vrijgestelde ds. H. Wubs, de varende ouderlingen, de adviseur, de administrateur en de kerkeraad van Dordrecht (Z).

De kerkeraad van Dordrecht (Z) nam aan de vergaderingen van deputaten deel, omdat deze gemeente als zedende kerk van de predikant voor varenden lungeerde.

De kerkeraad van Dordrecht (Z) heeft een contactpersoon benoemd die de vergadering van de deputaten bijwoonde en daarvan verslag uitbracht op de kerkeraad. Het behoorde tot zijn taak om eventuele vragen en wensen van de kerkeraad aan deputaten en omgekeerd over te brengen en te bespreken. Tevens onderhield hij persoonlijk contact met ds. H. Wubs.

De kerkeraad ontving elk kwartaal een werkverslag van ds. Wubs, waarvan hij een afschrift stuurde aan deputaten.

Het verslag werd op de kerkeraad besproken in tegenwoordigheid van ds. H. Wubs. Tevens werden dan alle specifieke problemen doorgenomen die dit werk met zich meebrengt.

Twee keer zijn de moderamina van de deputaten en de kerkeraad samengekomen om de verantwoordelijkheden van beiden vast te stellen teneinde gezamenlijk een zo goed mogelijk beleid te voeren. De laatste maal vond dit plaats in november 1991.

Ook kwam, zo nodig, het moderamen van de kerkeraad samen met ds. H. Wubs om het werk te evalueren en eventueel suggesties te doen.

De tweede helft van 1990 is ds. H. Wubs door ziekte uitgeschakeld geweest. Een tijdlang moest hij in het Refaja-ziekenhuis te Dordrecht worden verpleegd. In deze periode werd hij, naast de contacten die vanuit deputaten werden onderhouden, vooral intensief pastoraal begeleid door de kerkeraad van Dordrecht (Z).

We zijn de Heere dankbaar, dat ds. H. Wubs vanaf begin 1991 zijn werk onder de varenden weer ter hand heeft kunnen nemen.

4. Sectie II - Pastorale zorg

4.1. Het pastorale werk

De geestelijke verzorging onder de varenden bestond naar zijn kern in het verrichten en doen verrichten van interieel pastoraat. Ds. H. Wubs, als predikant voor de varenden, nam sinds zijn indiensttreding daarbij een sleutelpositie in. Hij werd daarin bijgestaan door de sectie pastoraat. Deze ondersteunende sectie werd in het leven geroepen om de pastorale zorg onder schippers en zeevarenden landelijk te coördineren en te stimuleren.

De sectie bestond uit drie deputaten die én nauw betrokken waren bij de pastorale zorg aan varenden én over een groot deel van het vaargebied verspreid woonden. Daarnaast twee varende ouderlingen die binnen hun vaargebied waar mogelijk het pastoraat verzorgden. Ds. H. Wubs was eveneens lid van de sectie.

Met name deze sectie droeg, naast het pastorale werk dat door de sectieleden zelf onder varenden werd verricht, zorg voor de verwezenlijking van wat onder punt 4 van de instructie voor deputaten geestelijke verzorging van varenden door de synode aan deputaten is opgedragen.

Van het door de sectie gedurende de verslagperiode verrichte werk wordt hieronder melding gemaakt.

4.2. Het werk van de predikant

Het werk van de predikant was te verdelen over de sectoren binnenvaart en zeevaart.

a. Binnenvaart

1. Pastoraat

De kern van het werk van ds. H. Wubs was het pastoraat. Er is in de verstreken periode door hem intensief pastoraat verricht onder de schippers.

Het gebied waarbinnen ds. H. Wubs voornamelijk zijn pastorale werk heeft verricht ligt in het havengebied tussen Maasvlakte en Moerdijk.

Heel bewust is door deputaten vanaf het begin dit gebied gekozen. De pastor die daar werkzaam is ontmoet van tijd tot tijd vrijwel alle schippers, omdat zij de wereldhaven Rotterdam en het gebied er omheen vanwege het ruime aanbod van vracht regelmatig aandoen. Het gekozen werkgebied betekende dus geen beperking van zijn actieradius of contactmogelijkheden, maar stelde hem juist in de gelegenheid optimaal te functioneren.

Het intensief door hem verrichte pastoraat heeft naar drie zijden knelpunten (nood) te zien gegeven:

- op het terrein van het persoonlijk geestelijk leven;
 - op het terrein van de gemeenschap der heiligen;
 - op het terrein van de ambtelijke bearbeiding.
- a. Vanwege de aard van het werk komt de geestelijke zorg van de schippers aan hun eigen leven dikwijls in de knel. Van regelmatig bijbelgebruik en een intensief gebedsleven is heel vaak nauwelijks sprake. De grote investeringen vragen hoge inkomsten en dat betekent veel reizen maken. Velen varen zelfs zes dagen per week, veertien uur of langer per dag.

Ook onder sommige Chr. Gerel. schippers is de verleiding groot om zelfs zeven dagen per week te gaan varen.

Tegenwoordig hebben vele schippers de auto aan dek, waardoor zij veel mobieler zijn geworden. Enerzijds geeft de auto aan schippers de mogelijkheid om op zondag in de eigen gemeente te kerken, waardoor er bij sommigen een grotere betrokkenheid bij de thuisgemeente is ontstaan. Ook worden vele kilometers gereden om de kinderen van het internaat te halen en terug te brengen.

Anderzijds geeft het gebruik van de auto in geestelijk opzicht veel vervlaking te zien. Zo vliegt men van maandag tot zaterdag met het schip over de wateren, vele uren makend, terwijl men in het weekend (dat dikwijls alleen uit de zondag bestaat) vele kilometers achter het stuur van de auto zit. Dit jachtige bestaan ontneemt velen de lust om de rust van de zondagse erediensten te zoeken.

Bovendien wordt er veel op het buitenland gevangen, waar in vergelijking met de eigen gemeente toch weer een heel ander geestelijk klimaat heerst. Daar waar bijvoorbeeld in Duitsland kerkdiensten bezocht worden, zijn het doorgaans alleen de vanuit Nederland verzorgde diensten, zoals o.a. in Duisburg en Mannheim.

Door de aanwezigheid van een pastor voor de varende is er in de afgelopen verslagperiode bij velen weer operieid ontstaan om daarover te spreken en is er een proces van bewustwording op gang gekomen waarbij naar wegen gezocht wordt om tot (her)nieuwe oefening in de godsvrucht te komen.

- Beoefening van de gemeenschap der heiligen, zoals dat aan de wal gebeurt, ontbreekt veelal bij de schipper. Hij verplaatst zich voortdurend met woning en al. Daarom komt hij onregelmatig of zelden in de kerk waartoe hij behoort. De onderlinge opbouw in verenigingsleven, bijbelstudiegroep e.d. ligt niet binnen de mogelijkheden.

Niet alleen ds. H. Wubs heeft dergelijke zaken gesignaleerd, maar evenzeer de andere leden van de sectie pastoraat (zie elders in het rapport) binnen deputaten.

Gapoogd werd dit gemis te compenseren door het verstrekken van of het verwijzen naar lectuur voor zelfstudie aan boord.

Bovendien werd door deze commissie de pastorale zorg aan varende en hun gezinnen gestimuleerd en gecoördineerd.

- De ambtelijke bearbeiding door ambtsdragers van de gemeente waartoe de varende behoren kan maar zelden worden verricht.

Er zijn veel schippers die zelden of nooit in hun gemeente komen. Ambtelijk bezoek vanuit de eigen gemeente beperkt zich in veel gevallen tot de periode rondom Kerst. Dat is, gezien het onder a. en b. vermelde, een uiterst minimaal en marginaal gebeuren. De sectie pastoraat is intensief bezig geweest in deze situatie verbetering aan te brengen. Het instituut contactpersoon is nieuw leven ingeblazen. De plaatselijke of regionale contactpersoon probeerde een brug te slaan tussen schipper - gemeente - kerkeraad. Dit instituut is steeds beter gaan functioneren.

2. Catechese

In de verslagperiode heeft de catechese aan de schippersjeugd grote aandacht gekregen. Zie hiervoor onder 'sectie pastoraat'.

3. Interkerkelijke contacten

Onder de geestelijke verzorging van mensen werkzaam in de binnenvaart valt ook het voorgaan in diensten die speciaal voor schippers en hun gezinnen worden gehouden.

Zo ging ds. H. Wubs van tijd tot tijd voor in Rotterdam op de Zwarte Zwaan (pontonschip voor allerlei activiteiten) in de Maashaven en in Mannheim (Trinitatiskirche).

Aan de diensten in de stad van Rhein en Neckar ging bezoekwerk vooraf, dat op zaterdag werd gedaan.

Veel contacten met niet-Christelijke-Gereformeerde schippers werden gelegd. Hier kwam naast het pastorale heel duidelijk het evangelisatorische aspect naar voren.

Op zoek langs de havens naar Chr. Gerel. schippers en tijdens bezoeken aan de diverse schippersbeurzen kwam ds. H. Wubs veel in gesprek met gelovigen uit andere kerken en met niet-gelovigen. Hij kreeg op deze manier uitstekende mogelijkheden om het evangelie door te geven. De verspreiding van lectuur was daarbij een goed hulpmiddel.

4. Contact en overleg

Ten dienste van het werk onder varende, zowel in de binnenvaart als de koopvaardij, werd contact onderhouden met collega's van allerlei instanties uit binnen- en buitenland die zich moeie geven in hun zorg voor varende in pastoraal, sociaal-maatschappelijk en cultureel opzicht.

b. Zeevaart

1. Christelijke Gereformeerde Zeevarende

Het aantal zeevarende dat lid is van onze kerken is gering.

Aan alle ons bekende leden is in de afgelopen periode aandacht besteed. Ds. H. Wubs heeft een groot deel van hen aan boord of thuis ontmoet. Met de anderen is er schriftelijk of telefonisch contact geweest. In de komende jaren zal hij op gezette tijden met deze varende correspondentie voeren.

De kerkeraden zullen regelmatig benaderd worden om namen van zeevarende aan ds. H. Wubs of aan het deputaatschap door te geven. Ook zullen ze worden aangespoord contact met varende uit de eigen gemeente te onderhouden.

2. Scheepsbezoek

Wekelijks besteedde ds. H. Wubs één dag aan het bezoeken van zeeschepen in Dordrecht en in Rotterdam. In Rotterdam was het werk verdeeld onder de koopvaardijpredikanten van Ned. Hervormde, de Gereformeerde en de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Ds. H. Wubs richtte zich op de noordzijde van de Maas van de Parkhaven tot Vlaardingen. In de meeste gevallen ging het daarbij om Nederlandse schepen.

Het scheepsbezoek had een pastorale en een diaconale zijde.

Het pastorale aspect van de bezoeken kreeg gestalte in de geestelijke gesprekken die met bemanningsleden gevoerd werden. Aangezien vele varende niet kerkelijk zijn, droegen de contacten vaak een sterk evangelisatorisch karakter.

Hoewel het in vele gevallen ging om Nederlandse schepen moest toch steeds vaker van andere talen gebruik gemaakt worden. In steeds sterkere mate kom je op de schepen, ook op de Nederlandse, een gemengde bemanning tegen.

Bemanningen uit Dertde-wereld-landen zijn voor de rederijen veel goedkoper dan dure Nederlandse krachten. De buitenlandse bemanningsleden zijn meestal zeer lange tijd, doorgaans langer dan een jaar, van huis.

Zij werken, slapen en hebben nauwelijks tijd en/of geld om van boord te gaan. De vereenzaming is een bitterharde werkelijkheid voor hen. Uit een onderzoek van de gemeente Rotterdam is gebleken dat er bij deze mensen vooral aan twee dingen behoefte is: contact met andere mensen en een plek waar men zich thuis kan voelen.

In zulke omstandigheden wordt pastorale aandacht meestal zeer op prijs gesteld.

Het diaconale aspect is van belang geworden vanwege de lage lonen die aan deze varende betaald worden. Gelukkig wordt op deze situatie door de kerken in de zeehavens steeds meer ingespeeld. De pastores aan het water, waarvan ds. H. Wubs er een is, namen bij de pastorale en diaconale opvang een sleutelpositie in.

Zij kunnen door de groei van het werk steeds minder worden gemist.

3. Diensten voor zeevarende

Elke zondag werden in het zeemannshuis van Rotterdam internationale en interkerkelijke diensten gehouden. Deze verheugden zich in een sterk groeiende belangstelling.

Waren er vier jaar geleden minder dan tien kerkgangers, het aantal nadert thans de honderd. De predikanten voor varende gingen, ondersteund door een team gemeentelieden, de laatste drie jaar de havens langs om varende voor deze diensten uit te nodigen. Voor enige jaren gingen de Nederlandse bemanningsleden als het maar even kon in hun vrije tijd naar huis en bezochten de gelovigen onder hen thuis de kerkdiensten. Nu er zoveel buitenlandse bemanningsleden op Nederlandse schepen varen voorzagen de diensten in het zeemannshuis in een steeds groter wordende behoefte.

4.2. Het werk van de sectie pastoraat

In de verslagperiode werd 13 maal vergaderd, doorgaans voorafgaande aan de plenaire vergaderingen.

De sectie pastoraat heeft zich beziggehouden met de volgende zaken:

a. De sector binnenvaart

- de regio-indeling;
- het adressenbestand;
- de contactdagen;
- de pastorale zorg op de internaten voor schipperskinderen;
- de uitgave van bijbelcursus- en catechesemateriaal en het geven van catechetisch onderwijs aan schippersjongeren;
- de aankondiging van kerkdiensten;
- de kerstfeestviering(en).

b. De sector zeevaart

1. pastoraat onder zeevarende

a1. Om het pastoraat onder de schippers zo optimaal mogelijk te laten functioneren is nagegaan waar op dit moment in ons land zich belangrijke concentraties van schepen bevinden.

Op deze plaatsen werden contactpersonen aangesteld. Bij de aanstelling van de contactpersonen werd speciaal gelet op de nauwe betrokkenheid bij de varende.

De regio-indeling ziet er als volgt uit: Delfzijl, Zwolle, Amsterdam, Umuiden, Hengelo, Nieuwegein, Rotterdam, Dordrecht, Terneuzen, Antwerpen, Gent.

In grote havensteden werden meerdere contactpersonen aangesteld. Ds. H. Wubs onderhield regelmatig contact met hen en stimuleerde hen. Op deze manier kon ook worden nagegaan of het instituut contactpersoon in elke regio goed bleef functioneren. Tevens spoorde ds. H. Wubs de kerkeraden

aan om contacten met de schippers te onderhouden. In gebieden als Amsterdam, Rotterdam en Gent werden op zaterdag de schepen bezocht om de mensen uit te nodigen voor de kerkdiensten. Bij deze bezoeken werd tegelijkertijd lectuur verspreid.

a2. Regelmatig werden op vergaderingen van de sectie met de predikant voor de varenden de adressen besproken van varenden die speciale pastorale zorg nodig hadden. Aan deze adressen kon dan door de varende ouderlingen, de predikant voor de varenden en door de kerken in de verschillende regio's extra aandacht worden besteed, zodra men hen aantroef.

De sectie kreeg door deze werkwijze steeds meer zicht op de varenden en kwam op het spoor welke gezinnen regelmatig bezocht werden en welke niet. Er wordt op dit moment gewerkt aan de opbouw van een goed functionerend kaartstelsel om het contact tussen de diverse bezoekers te bevorderen en zo mogelijk de bezoeken op elkaar af te stemmen. Het is de bedoeling om op korte termijn voorbedrukte correspondentiekaarten te gaan gebruiken om kerkeraden van een afgelegd bezoek op de hoogte te stellen.

a3. Gedurende de verslagperiode is er tweemaal door deputaten een contactdag in Rotterdam georganiseerd.

Deze dagen werden gehouden in de tijd tussen kerst en nieuwjaarsdag. De invulling van de contactdagen bestond doorgaans in de behandeling van een bijbels onderwerp in de morgenbijeenkomst, terwijl er 's middags een spreker van een kerkelijke of maatschappelijke organisatie werd uitgenodigd. Deputaten besloten op advies van de sectie pastoraat de contactdagen met deze invulling te belindigen. Dit ondermeer vanwege de teruglopende belangstelling van de zijde van de varenden.

In plaats daarvan is besloten contactdagen te gaan beleggen met een meer doelgericht karakter en om op deze dagen naast de varenden ook de contactpersonen uit te nodigen.

De eerste contactdag nieuwe stijl werd gehouden op 21 maart 1990 te Amersfoort met als thema: 'Pastoraat onder de schippers en de knelpunten in het pastoraat'.

De tweede dag vond plaats op zaterdag 21 september 1991, eveneens te Amersfoort. Het thema luidde toen: 'Hoe ervaren wij het contact met de kerken?'

De contactdagen nieuwe stijl mochten zich in een behoorlijke belangstelling verheugen.

a4. De sectie pastoraat heeft zich beijverd inzicht te verkrijgen in het aantal kinderen van Chr. Geref. huize dat op internaten in Nederland verblijft.

Aan kerkeraden in plaatsen waar zich een internaat bevindt werd gevraagd deze kinderen te begeleiden en catechetisch onderwijs te geven of te doen geven.

Ds. H. Wubs verzorgde aan het internaat van Dubbeldam de catechisaties en het pastoraat aan de kinderen die daar wonen en aan de mensen die daar werkzaam zijn. Op het internaat voor schipperskinderen te Zwolle werd catechisatie gegeven door ds. A. van der Veer.

a5. Aan de varende ouderlingen, de predikant en de sectieleiden die regelmatig met varenden in aanraking komen werden bijbelcursussen en catechisatiemateriaal ter beschikking gesteld om uit te reiken aan varenden die niet in de gelegenheid zijn hun gemeente regelmatig te bezoeken.

Hun werd de gelegenheid geboden schriftelijk bijbelstudie/catechisatie te volgen. De leden van de sectie zorgden voor de begeleiding.

Tevens is de mogelijkheid geschapen om eenmaal per maand op de eerste en de laatste vrijdag van de maand catechisatie te volgen resp. te Dordrecht (bij ds. H. Wubs aan huis) en te Zwolle (bij ds. A. v.d. Veer aan huis). Van alle geschonken mogelijkheden werd gebruik gemaakt.

a6. De sectie pastoraat heeft zich bezonnen op de vraag of de tijden van de kerkdiensten van gemeenten gelegen aan de vaaroutes bij de schippers bekend zouden zijn. Met name werd gelet op plaatsen waar geen contactpersoon werkzaam was. Aan de varenden werd aangeraden een kerkelijk jaarboekje aan te schaffen. Verscheidene schippers hebben het via ds. H. Wubs of via een van de andere leden van de sectie aangeschaft.

a7. Gedurende de verslagperiode werden de varenden geattendeerd op kerstfeestvieringen die werden gehouden in de kerken van plaatsen waar zij met hun schip afgemeerd waren. Kerstfeestvieringen waar schippers speciaal bij werden uitgenodigd zijn gehouden te Zwolle, Rotterdam, Dordrecht, Antwerpen en Gent.

In de toekomst zal aan dergelijke bijeenkomsten nog meer aandacht worden besteed.

b1. Op de vergaderingen van de sectie werd door ds. H. Wubs verslag uitgebracht van zijn arbeid onder de zeevarenden.

De predikant voor de varenden kreeg opdracht om aan alle Chr. Geref. zeevarenden die zich op zee bevinden tenminste eenmaal per jaar een pastorale brief te zenden of op een andere wijze met hen en met hun eventuele gezinnen contact te onderhouden.

Voor een indruk van de werkzaamheden vericht onder de zeevarenden zie onder 'werk van de predikant, sectie B, zeevaart'.

5. Sectie III - Publiciteit

Elke drie maanden werd een periodiek uitgegeven dat de naam 'Kompas' draagt. In 'Kompas' stonden artikelen die betrekking hadden op de binnen- en zeevaart. Daarnaast werd getracht door bijbelstudies en andere artikelen geestelijke leiding te geven.

Het werd naar de kerkeraden gestuurd ter informatie en attendeerde op deze wijze op ons werk.

Van de schippers en zeevarenden van onze kerken werd een adressengids bijgehouden. Hierin werden alle namen en adressen van de (zee)varenden alsmede de namen van de binnenschepen vermeld.

Naast deze gegevens staan daarin de namen en adressen vermeld van de contactpersonen, adviseurs en schippersouderlingen.

Het bevat tevens informatie en adressen van schippersinternaten en allerlei andere informatie die van belang is voor de varenden.

6. Financiën

Hieronder treft u aan de financiële verslagen over de jaren 1989 t/m 1991. Bedragen x f 1000,-. De volgende bedragen werden per (doop)lid door de kerken bijgedragen:

1989 f 1,00
1990 en 1991 f 1,05

6.1. Realisering

	1991	1990	1989
	f	f	f
BATEN			
Opbrengst bijdrage kerken	78,1	73,0	71,3
Giften	0,1	0,5	0,3
Bijdrage van de varenden	8,2	12,4	8,7
Interest	9,2	9,4	7,2
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	95,6	95,3	87,5

LASTEN

Personeelskosten	80,2	77,3	76,2
Bijdrage Mannheim GKN	1,2	1,2	1,2
Kompas	2,4	2,4	2,3
Kerkelijk adm. bureau	6,8	5,8	6,1
Reis/verg.kosten deputaten	2,6	2,4	2,8
Accountantskosten	0,8	0,8	0,8
Overige kosten	1,6	2,4	1,0
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	95,6	92,3	90,4

BATIS/NADELIG SALDO

	0,0	+ 3,0	- 2,9
--	-----	-------	-------

VERMOGEN

Saldo per 1 januari 1989	f 118.798
Af: nadelig saldo 1989	2.926
	<hr/>
	115.872
Saldo 1 januari 1990	
Bij: batig saldo 1990	2.957
	<hr/>
	118.829
Saldo per 1 januari 1991	f 118.829
Af: nadelig saldo 1991	45
	<hr/>
	118.782
Saldo per 1 januari 1992	f 118.782

7. Begroting

	1993	1994	1995
	f	f	f
BATEN			
1. Opbrengst Kerken	90,6	90,6	90,6
2. Bijdragen van de Varenden	8,2	8,2	8,2
3. Interest	7,7	7,7	7,7
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	106,5	106,5	106,5

LASTEN

4. Personeelskosten	85,9	88,5	91,1
5. Bijdrage Mannheim GKN	1,2	1,2	1,2
6. Kompas	2,4	2,5	2,5
7. Overige	12,6	12,9	13,1
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	102,1	105,1	107,9

BATIG/NADELIG SALDO

	+ 4,4	+ 1,4	+ 1,4
--	-------	-------	-------

Toelichting

- 75500 (doop)leden x f 1,20.
- Gelijk aan inkomsten 1991.
- Belegd f 103.000 à 7 1/2%; rest nodig als werkkapitaal.
- Basis 1991 + 4% 1992 en vervolgens jaarlijks verhoogd met 3% (voorstel dep. Fin. Zaken).
- Blijft gehandhaafd op f 1.200 per jaar.
- Kostenstijging ± 3% per jaar.

7. Specificatie:	1983	1984	1985
adm. bureau	7,2	7,4	7,6*
Reis-/verg.k.deputaten	2,7	2,7	2,7
Kantoorbehoeften	0,7	0,7	0,7
Abonnementen	0,2	0,2	0,2
Post-, telefoon	0,2	0,2	0,2
Representatie/jubilea	0,2	0,2	0,2
Accountantskosten	0,8	0,8	0,9*
Contactdagen	0,6	0,7	0,6
	<u>12,6</u>	<u>12,9</u>	<u>13,1</u>

* niet beheersbare kosten

Vermogensmutaties

Saldo 1 januari 1992	f 118.782
Af: verwacht nadelig saldo 1992	2.600
	<u>f 116.182</u>
Bij: resultaat 1993 en 1994	5.800
	<u>f 121.982</u>
Af: nadelig saldo 1995	1.400
SALDO 31 DECEMBER 1995	f 120.582

8. Voorstellen

Wij stellen de synode voor om te besluiten:

- Met het gevoerde beleid in te stemmen.
- De begrotingen voor de jaren 1993, 1994 en 1995 goed te keuren.
- Wederom deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van de varenden.

H. Haugen, secretaris

BIJLAGE 19

Art. 86

RAPPORT 1 VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN
GEESTELIJKE VERZORGING VAN DE VARENDEN

- Wanneer we het rapport van deputaten Geestelijke Verzorging van de Varenden op ons in laten werken, kunnen we ons niet aan de indruk onttrekken dat de secularisatie en de ontkerkeling ook aan de schippersgezinnen binnen onze kerken niet voorbijgaan. De binnenvaartschippers komen onder toenemende druk te staan volcontinu te gaan varen - mede om zelf ook de vruchten van onze welvaartsmaatschappij te kunnen plukken. De toegenomen mobiliteit van de schippers leidt er bepaald niet altijd toe, dat men de auto gebruikt om 's zondags de kerkdiensten te bezoeken. Vanwege de lange werkdagen en de meestal zes-, soms zevendaagse werkweken dreigt de kerkgang erbij in te schieten - met als gevolg, dat men weggroeit van de kerk. Tegen deze achtergrond stellen deputaten dat het werk steeds nodiger wordt. Deputaten benadrukken in hun rapport dat het werk vooral pastoraal van karakter is, zij het dat het pastoraal hier - vanwege de boven geschetste gevaren en verleidingen waaraan de binnenvaartschippers en hun gezinnen blootstaan - soms heel dicht bij het evangelisatorische komt te liggen.
- Uw commissie heeft de indruk, dat het werk van deputaten goede voortgang heeft en in trouw wordt verricht. De commissie heeft veel waardering voor de grote inzet van de secretaris/pensningmeester. Bij alle begrip voor de historisch gegroeide situatie vraagt zij zich echter toch af, of het verstandig is deze beide functies in één persoon te blijven verenigen. Wanneer br. H. Huygen onverhoopt zou uitvallen, zou het werk mogelijk schade kunnen lijden. Spitting van verantwoordelijkheden en werkzaamheden zou i.o. alleen al daarom de voorkeur verdienen. Het werk zelf - zo blijkt uit het rapport - heeft men goed gestructureerd. In de diverse havensteden zijn inmiddels contactpersonen aangesteld, die regelmatig - vaak zelfs iedere week en bij voorkeur op zaterdag - de havens langs gaan om Chr. Geref. schippers op te zoeken. Ze geven hun en andere geïnteresseerden de aanvangstijden van de kerkdiensten door, informeren hoe lang het geleden is dat men huis-

bezoek heeft gehad en vragen ook of men om bepaalde redenen behoefte heeft aan een pastoraal gesprek. De contactpersonen rapporteren weer terug aan ds. H. Wubs en aan de beide schippersouderlingen.

Uit het rapport krijgen we ook een goed beeld van het werk, dat door ds. H. Wubs en de twee ouderlingen voor varenden, bijstaan door de diverse contactpersonen in de havensteden, verricht wordt. Met dankbaarheid heeft uw commissie er kennis van genomen, dat ds. H. Wubs na zijn ziekte in 1990 sinds begin vorig jaar weer alle werkzaamheden kan verrichten. Mede in verband met de groeiende taak meent uw commissie dat het goed is eraan te herinneren, dat de generale synode van 1989 besloot deputaten 'op te dragen te bevorderen dat elke gemeente aan het water met een haven een ouderling aanwijst die tot taak heeft pastorale contacten met varenden te leggen en te onderhouden'. Uw commissie acht het gewenst, dat het aantal schippersouderlingen in de komende jaren verder toeneemt, opdat uiteindelijk de kerken in alle belangrijke havensteden over een schippersouderling zullen beschikken.

- Uw commissie heeft zich op de hoogte gesteld van de lectuur die aan de schippers en hun gezinnen verstrekt wordt. Deputaten gaven ons te kennen, dat deze lectuurverspreiding er vooral toe dient met schippers(gezinnen) contact te houden en bijbels verantwoorde leiding te geven. Als materiaal geeft men meestal of het boek van ds. D.J. van Vuuren, *Eenvoudige bijbelstudies of een bundel Bijbelstudies en lessen over kerkgeschiedenis van vrijgemaakte zijde, getiteld: Geschenk uit de hemel*. Ds. H. Wubs en de schippersouderlingen geven dit materiaal aan voornamelijk jongere schippers en hun echtgenoten, die de catechisatieleeftijd te boven zijn, maar nog niet tot het doen van belijdenis zijn gekomen en op deze wijze bij de kerk betrokken worden gehouden. Daarom geeft men bij het materiaal ook 'opdrachten', waarover nu eens wordt gecorrespondeerd en dan weer - al naar gelang de mogelijkheden - persoonlijk wordt doorgesproken. Soms komen zij - mede door deze contacten - tot het doen van openbare geloofsbelijdenis. Uw commissie heeft ook geïnformeerd naar de catechese, die op diverse plaatsen gegeven wordt. Deputaten melden, dat ds. H. Wubs op het schippersintermaat in Dubbeldam catechisaties verzorgt en ook enige pastorale zorg verleent. Desgevraagd deelden deputaten ons mee, dat de relatie van ds. Wubs met dit intermaat in de loop van de tijd zich vrij spontaan zo ontwikkeld heeft. Hij is eens gevraagd een begrafenis te leiden. Daarna heeft men hem benaderd voor de catechese, en vervolgens gevraagd ook enige pastorale taken op zich te nemen. Ds. Wubs werkt hier dus niet alleen onder Chr. Gereformeerden. Wel is het zo, dat hij leden van andere kerken in voorkomende gevallen doorverwijst naar hun eigen kerkeraad.

Daarnaast lezen we in het rapport dat er zowel in Dordrecht als in Zwolle gelegenheid geboden wordt om catechisatie te volgen, die overigens apart staan van de catechisaties in de schippersintermaten aldaar. In Dordrecht is deze catechisatie vorig jaar gestart. Dit voorjaar hebben drie deelnemers openbare geloofsbelijdenis gedaan. Momenteel is er slechts één catechisant, die in Dordrecht zelf de catechisaties bezoekt, maar er zijn er wel meer met wie regelmatig contact is op de wijze als boven beschreven.

- In het rapport vermelden we ook dat deputaten soms worden geconfronteerd met diakonale nood. Bij navraag bleek dat deze alleen betrekking heeft op de zeevaart, en dan m.n. bij de buitenlanders. Veel redenen zijn er namelijk toe overgegaan onder goedkope vlag te varen, en dat houdt vaak ook in, dat zij niet gebonden zijn aan regels voor minimumlonen. De Ned. Herv. Kerk heeft in Rotterdam een diakonaal werker benoemd voor dit doel, die in voorkomende gevallen ook contact opneemt met de schipperspredikanten van andere kerken. Uw commissie vraagt zich af, of deze hulp, waarbij er ook mogelijkheden zijn het evangelie door te geven, niet in samenwerking met deputaten Hulpverlening kan plaatsvinden. Wellicht verdient het aanbeveling voor deze en andere diakonale nood een 'schippersdiaken', bij voorkeur woonachtig in Rotterdam, te benoemen.
- Uw commissie heeft ook nader geïnformeerd naar het contact met andere kerken van gereformeerd belijden. Ons is gebleken, dat er regulier contact bestaat met de predikanten voor de varenden van de Ned. Herv. Kerk en de Geref. Kerken in Nederland. Uit die contacten is ook het voorgaande van ds. Wubs in Mannheim voortgevloeid. Daarnaast is er contact geweest met de Geref. Kerken Vrijgemaakt, maar dat heeft niet geresulteerd in samenwerking, mede omdat zij zelf geen deputaatschap hebben, dat de geestelijke verzorging van de varenden behartigt. Enkele Ned. Geref. Kerken in de regio Rotterdam hebben contact opgenomen met ds. Wubs. Men inventariseert momenteel hoeveel Ned. Geref. schippers er zijn, en zal mogelijk aan ds. Wubs verzoeken ook aan hen aandacht te geven. Overigens verkeren de contacten nog in de fase van verkenning. Met de Geref. Gemeenten is geen contact geweest.
- De commissie stelt de generale synode voor:
 - De handelingen van deputaten onder dank voor de door hen verrichte werkzaamheden goed te keuren.
 - Opnieuw deputaten te benoemen.

G.C. den Hertog, rapporteur

BIJLAGE 20

Art. 87, 94, 98, 103, 108, 111, 112, 140, 161, 165, 187, 192, 193

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EENHEID VAN DE
GEREFORMEERDE BELJDEERS IN NEDERLAND EN DE
CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN

A. ALGEMEEN

1. Inleiding

In deel A. 'ALGEMEEN' van dit rapport berichten deputaten over de samenstelling van het deputaatschap.

de vergaderingen die gehouden werden, de opdrachten waarmee zij zich hebben moeten bezighouden en het beleid dat gevoerd is.

In deel B. 'BUITENLAND' wordt een beschrijving gegeven van de contacten die er in de verslagperiode geweest zijn met kerken in het buitenland, waarmee onze kerken een relatie onderhouden. Dit deel wordt besloten met de voorstellen die deputaten aan de synode doen, waarna een aantal bijlagen zijn opgenomen. Deel C. 'BINNENLAND' bespreekt de contacten die er waren in ons eigen land, te weten de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk en het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte. Ook dit deel wordt besloten met de voorstellen van deputaten, waarna nog een enkele bijlage volgt.

In deel D. 'BEZINNING' doen deputaten verslag van de hen door de synode van Groningen extra opgedragen taken. Ook in dit deel worden voorstellen gedaan en het wordt gecompleteerd door een bijlage. Tenslotte volgt deel E. 'SLOT', waarin deputaten kort terugblikken op de verslagperiode en besluiten met nog een paar voorstellen.

2. Deputaten

Vanaf de synode van Groningen bestond het deputaatschap uit de volgende brs.: ds. A. Baars, ds. P. den Butter, ds. B. de Graaf, A. van Hattem, ds. A.G. Knevel, G. van Malkenhorst, ds. J.W. Maris, ds. D. Quant, ds. J.C.L. Starreveld, ds. J. Westerink en ds. B. Witzier. De brs. Baars, De Graaf en Quant waren voor het eerst benoemd. Ds. J. Westerink fungeerde weer als voorzitter en ds. P. den Butter was algemeen secretaris. Een gedeelte van de werkzaamheden aan deze functie verbonden werd overgenomen door de brs. De Graaf en Quant.

De brs. ds. K. Boersma en ds. D. Slagboom, die op hun verzoek niet werden herbenoemd, namen afscheid. Beide broeders ontvingen de hartelijke dank van deputaten voor hun inzet en arbeid. Zoals uit het rapport inzake de relaties met kerken in het buitenland blijkt, heeft ds. Boersma ook na zijn aftreden als deputaat nog een keer een verzoek van deputaten ingewilligd en is hij namens hen op reis geweest naar Zuid-Afrika. Ook daarvoor zeggen deputaten hem hartelijk dank.

De deputaten A. van Hattem, ds. A.G. Knevel en G. van Malkenhorst hebben te kennen gegeven niet meer voor een benoeming in aanmerking te willen komen; de brs. Knevel en Van Malkenhorst vanwege drukke werkzaamheden en br. Van Hattem vanwege het feit, dat hij al zoveel jaren deel uitmaakt van het deputaatschap. Een voorstel betreffende hun opvolging hopen we in een afzonderlijk schrijven aan de synode te doen. Deputaten danken de aftredende broeders nu reeds hartelijk voor alles wat zij als deputaat hebben gedaan.

Deputaten hebben steeds hun werk in goede onderlinge verstandhouding kunnen doen. Het vervolg van dit rapport zal wel uitwijzen dat niet op alle punten gelijk werd gedacht, maar dat heeft nooit de onderlinge relaties gestoord. Met dankbaarheid maken we hier melding van.

3. Vergaderingen

In de verslagperiode hebben deputaten heel wat moeten vergaderen, zowel in eigen kring alsook in samensprekingen met deputaten van andere kerken. Bovendien waren er diverse ontmoetingen met vertegenwoordigers van buitenlandse kerken, waar met name de broeders, die deel uitmaakten van de sectie Buitenland bij betrokken waren.

Ook dit keer functioneerden binnen het deputaatschap de secties Binnenland en Buitenland, die soms afzonderlijk vergaderden. Besluiten werden echter steeds door het hele deputaatschap genomen. De vergaderingen van het deputaatschap vonden plaats op 8 december 1989, 17 januari, 9 maart, 24 april, 4 mei, 3 oktober, 30 november 1990, 28 februari, 19 april, 23 mei, 30 augustus, 26 september, 1 november, 29 november 1991, 17 januari, 13 februari, 6 maart, 3 april, 1 mei, 22 mei en 5 juni 1992.

Met deputaten van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt werd zeven maal vergaderd, met de Nederlands Gereformeerde Commissie voor Contact en Samenspreking twee maal en met leden van het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond drie maal.

4. Opdrachten

De synode van Groningen droeg deputaten op de contacten met kerken in binnen- en buitenland te onderhouden. In de loop der jaren is dat een omvangrijke taak geworden, waar deputaten heel wat tijd en energie in moeten steken.

Naast deze bij hun instructie behorende taak kregen deputaten ook nog een paar opdrachten die op het terrein van de bezinning liggen. Zo moesten zij een revisie van bijlage 8 K.O. voorbereiden. Eveneens moesten zij zich bezinnen op de vraag hoe ernstig de verschillen zijn die steeds weer in de contacten met andere kerken in ons land geconstateerd worden: de verschillen op het terrein van de toeligening des heils. En als nog een afzonderlijke opdracht gaf de synode aan deputaten mee zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerde belijdenis mag en kan zijn.

Het is duidelijk, dat deze opdrachten goed waren voor een omvangrijk takenpakket. Deputaten hebben gepoogd zich zo goed mogelijk van deze taken te kwijten. Een handicap, die zich daarbij voordeed, was dat tijdens de verslagperiode niet alle deputaten maximaal beschikbaar waren. Br. Van Hattem was enige tijd uitgeschakeld door ziekte; ds. Maris had een tijd lang studieverlof; een paar andere deputaten waren door drukke andere werkzaamheden ook niet altijd in staat zich voor het werk van deputaten volledig in te zetten. Maar zelfs al hadden deputaten zonder deze handicap aan de gegeven opdrachten kunnen werken, dan was al met al het hele pakket toch erg omvangrijk. Daarbij werd het als een moeilijkheid ervaren, dat deputaten zich enerzijds op het gewicht van de in de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt geconstateerde verschillen moesten beraden terwijl zij anderzijds intussen ook over die verschillen moesten blijven samenspreken met de deputaten van die kerken.

Een en ander deed deputaten tot de conclusie komen dat ingeval een synode weer zou besluiten dat er een opdracht tot bezinning gegeven moet worden, die synode daarvoor wellicht beter een afzonderlijk deputaat-

schap kan benoemen.

In dit kader dient ook vermeld te worden dat er binnen het deputaatschap een discussie is gevoerd over de vraag of er eigenlijk niet twee deputaatschappen zouden moeten komen: het ene voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en het andere voor de correspondentie met kerken in het buitenland. Hieraan zouden voordelen verbonden kunnen zijn, maar deputaten zien toch ook nadelen. Zo zijn er bijvoorbeeld telkens weer raakvlakken tussen de contacten in het binnenland en die in het buitenland. Als er twee deputaatschappen zouden komen zou het gevaar niet denkbeeldig zijn, dat die langs elkaar heen zouden kunnen gaan werken.

Een oplossing die deputaten zien is het geven van meer zelfstandigheid aan de secties Binnenland en Buitenland. En - zoals boven al is aangegeven - in het benoemen van een afzonderlijk deputaatschap indien er eventueel een opdracht tot bezinning gegeven zou moeten worden. Overigens zal er tussen zo'n deputaatschap en het onze wel nauw contact dienen te zijn.

5. Beleid

In dit algemene deel van ons rapport willen we onder het hoofd 'Beleid' drie dingen aan de orde stellen.

5.1. Contacten met andere deputaatschappen

Meer dan eens hebben deputaten schriftelijk of mondeling in contact gestaan met andere deputaatschappen in onze kerken. Ook is er enige correspondentie gevoerd met de classis Apeldoorn. Dit laatste stond in verband met de overeenkomst van ds. B. Oosterbroek naar de kerk van Apeldoorn-Zuid.

Met deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël is gecorrespondeerd over het werk onder Israël dat door onze buitenlandse zusterkerken wordt verricht. Met deputaten Emeritica is overlegd over de (on)mogelijkheden om financiële steun te verlenen aan predikanten, die enige tijd bij een zusterkerk in dienst zijn geweest en die naar Nederland begeren terug te keren en niet terstond een beroep ontvangen.

Met deputaten Buitenlandse Zending is het uitvoerigst contact onderhouden, vanwege de verschillende raakvlakken die er tussen de werkerreinen van beide deputaatschappen zijn. De contacten betroffen het nieuwe zendingssterrein in Botswana, de relatie met Die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika en met name synode Soutpansberg en de relatie met de Gereja Toraja Mamasa.

5.2. Voorlichting aan de kerken

Deputaten komen nog al eens de vraag tegen naar het nut van het onderhouden van de verschillende relaties met kerken in het buitenland. Naar aanleiding daarvan is de gedachte ontstaan om over de verschillende kerken waarmee onze kerken correspondentie voeren iets te vertellen in 'De Wakker'. Met de redactie van ons kerkelijk orgaan is hierover contact opgenomen en ons is plaatsruimte toegezegd. Aan dit voornemen zal te zijner tijd uitvoering worden gegeven.

Intussen is al wel op verzoek van de redactie van het Jaarboek in de uitgave van 1990 een artikel verschenen van de hand van de secretaris van deputaten getiteld 'Onze oecumenische relaties'.

5.3. De 'Priël-preek' van ds. J. Westerink

In het voorjaar van 1991 ontstond er enig tumult - eerst buiten, maar later ook binnen onze kerken - rondom een preek, die ds. J. Westerink gehouden had in zijn gemeente Bunschoten en die bekend is geworden als de 'Priël-preek'. In de reacties op die preek werd steeds verband gelegd met het feit, dat ds. Westerink voorzitter van deputaten is. Deputaten hebben dit onjuist geacht en waren daarom van mening, dat zij zich moesten onthouden van commentaar op zowel de preek als de discussie die naar aanleiding van de preek was ontstaan.

Toen er echter in 'De Wakker' ook een artikel over deze preek verscheen en toen in dit artikel ook die verbinding gelegd werd tussen de predikant van Bunschoten en de voorzitter van deputaten meenden deputaten wel te moeten reageren. Dit is toen gebeurd in een verklaring, die op verzoek van deputaten werd opgenomen in 'De Wakker' van 26 april 1991. Hiermee was de zaak naar het oordeel van deputaten afgehandeld.

6. BUITENLAND

1. Gereformeerde Oecumenische Raad (G.O.R.)

Nadat vanuit onze kerken reeds meer dan eens zorg was uitgesproken omtrent bepaalde ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Oecumenische Raad (eerder: Synode), besloot de generale synode 1989 het lidmaatschap van de Christelijke Gereformeerde Kerken in de Gereformeerde Oecumenische Raad met onmiddellijke ingang te beëindigen. Opdracht werd gegeven de G.O.R. van dit besluit in kennis te stellen.

Het moderamen van de generale synode heeft deze opdracht uitgevoerd, na overleg met ons deputaatschap. Van de zijde van de G.O.R. is daarop bericht ontvangen dat het genomen besluit betreurd wordt. Later werd ons bericht, dat als onze kerken het besluit willen heroverwegen, zij alsnog van harte welkom zijn binnen de G.O.R.

Na het beëindigen van het lidmaatschap ontvingen deputaten nog enige tijd het blad REC-News Exchange, maar de toezending van dit blad is inmiddels gestopt. Wel ontvingen deputaten nog een aantal exemplaren van het rapport 'Hermeneutics and Ethics' dat in opdracht van de G.O.R. 1988 was opgesteld. Het verzoek dat daarbij ging om op dit rapport commentaar te leveren hebben deputaten niet gehonoreerd.

Het verzoek om waarnemers te zenden naar de in 1992 te houden vergadering van de G.O.R. te Athene werd eveneens niet gehonoreerd.

De generale synode 1989 besloot eveneens de bijdrage over 1989 alsnog aan de G.O.R. over te maken. Dit besluit is uitgevoerd door de quaestor van de synode, na overleg met deputaten.

2. Kerken

2.1. Europa

2.1.1. Free Church of Scotland (F.C.S.)

Al in een vroeg stadium van de verslagperiode kregen we - mede naar aanleiding van de contacten op de conferentie van de I.C.R.C. alsook via de afgevaardigde naar onze generale synode 1989 - te verstaan, dat van de kant van de F.C.S. intensivering van de contacten alsmede overleg over de I.C.R.C. zeer op prijs zou worden gesteld.

Dit was voor ons aanleiding om twee afgevaardigden naar Schotland te zenden ter bijwoning van een conferentie waar ook afgevaardigden van de Reformed Presbyterian Church of Ireland (R.P.C.I.) aanwezig zouden zijn. Deputaten meenden dit te mogen doen in het kader van hun opdracht inzake de I.C.R.C. (zie aldaar). De bro. Maris en Starreveld werden gedelegeerd. Van hun bezoek brachten zij verslag uit (bijlage 20.B.1). Het bleek hun opnieuw dat zowel de F.C.S. als de R.P.C.I. een nauwer contact met onze kerken zeer zullen toejuichen en dat van beide kanten onze participatie in de I.C.R.C. eveneens zeer op prijs zal worden gesteld.

Jaarlijks werden van de Free Church of Scotland uitnodigingen ontvangen om aanwezig te zijn op de General Assembly van deze kerk. Aangezien we de gewoonte hebben slechts één keer in de drie jaar een afgevaardigde te zenden hebben we in de jaren 1990 en 1991 volstaan met het schriftelijk overbrengen van de groeten en de beste wensen voor hun vergadering. Voor 1992 is ds. B. de Graaf als afgevaardigde aangewezen. Hij zal van zijn bezoek verslag uitbrengen (bijlage 20.B.2).

2.1.2. Reformed Presbyterian Church of Ireland (R.P.C.I.)

De generale synode 1989 gaf geen speciale opdracht inzake de Reformed Presbyterian Church of Ireland. Deputaten meenden echter, dat het reeds in 1980 genomen besluit om correspondentie met de R.P.C.I. aan te gaan, eindelijk toch eens wat meer inhoud behoorde te krijgen. Dit mede ook in verband met de opdracht inzake de I.C.R.C. (zie aldaar).

Er werd correspondentie gevoerd en die resulteerde in een uitnodiging om aanwezig te zijn op een van de general assemblies van de R.P.C.I. Ds. P. den Butter werd afgevaardigd en hij bezocht de General Assembly in juni 1991. Van dit bezoek bracht hij verslag uit (bijlage 20.B.3). Het contact is door de kerk in Noord-Ierland zeer gewaardeerd en het ligt in het voornemen dat op onze a.s. synode een afgevaardigde van deze kerk aanwezig zal zijn.

2.1.3. Églises Réformées Évangéliques Indépendantes (E.R.E.I.)

In het verleden werden de contacten met deze Franse kerk (E.R.E.I.) onderhouden door ds. K. Boersma, toen nog deputaat. Na zijn vertrek uit ons deputaatschap in 1989 verklaarde ds. Boersma zich bereid de contacten namens deputaten te blijven onderhouden. Deputaten zijn hem daarvoor zeer erkentelijk.

In maart 1991 was ds. Boersma namens onze kerken aanwezig op de Nationale Conventie van de E.R.E.I., van welk bezoek hij rapport uitbracht (bijlage 20.B.4). Deputaten zijn van mening dat deze kerken - mede ook gelet op hun zwakheid - onze blijvende steun verdienen.

Een bijzonderheid in de relatie met de E.R.E.I. deed zich voor toen deputaten de vraag kregen voorgelegd of het mogelijk was dat ds. D.A. Brienan van Delfzijl de Franse kerken zou gaan dienen, eerst in de vorm van een stage-periode en later mogelijk als beroepen predikant. Deputaten hebben geantwoord dat art. 5 K.O., sub 8 - welwillend gelazen - een beroep door de E.R.E.I. op een van onze predikanten niet uitsluit. Deputaten hebben bij hun overwegingen ook rekening gehouden met de nood van deze kerken.

Wel werd door deputaten hierbij gesteld, dat dit advies niet zou mogen worden uitgelegd als een uitbreiding of opwaardering van onze relatie met de E.R.E.I. De bevoegdheid daartoe berust alleen bij de generale synode.

Bij de verdere afwikkeling der dingen hebben deputaten zowel aan ds. Brienan als aan de kerkenraad van Delfzijl duidelijk gemaakt dat het niet tot hun competentie behoort regelingen die tussen ds. Brienan en de kerkenraad van Delfzijl getroffen zijn goed te keuren. Wel hebben zij erop aangedrongen - mede ook naar aanleiding van hun ervaringen vermeld onder 2.2.4 - dat er op zou worden toegezien, dat er geen moeilijkheden zouden kunnen ontstaan ingeval ds. Brienan te eniger tijd zou moeten of willen repatriëren.

2.2. Amerika

2.2.1. Free Reformed Church of North America (F.R.C.)

De banden met deze kerk zijn vanouds altijd nauw geweest. Vanwege de bijzondere band met deze kerken hebben deputaten overwogen een eerder genomen besluit om eens in de zes jaren een afvaardiging te zenden te wijzigen. Een vraag dienaangaande van de zijde van de F.R.C. leidde ertoe dat deputaten in principe besloten hebben in het vervolg weer één keer in de drie jaar een afgevaardigde te zenden om de synode van deze kerk bij te wonen.

In de verslagperiode was ds. A. Baars in 1991 namens onze kerken aanwezig op de synode van de F.R.C. Van dit bezoek kregen deputaten een rapport (bijlage 20.B.5). Hoewel de kerken klein zijn, wordt er toch heel wat gedaan.

Daar er een nauw contact bestaat tussen deze kerken en de onze blijkt ook uit het feit, dat geregeld predikanten van de F.R.C. ons land bezoeken en dan het verzoek doen in onze kerken te mogen voorgaan. Dat was ook in de afgelopen periode het geval. Ook werd een enkele keer door een van de kerken van de F.R.C. een beroep uitgebracht op een van onze predikanten. Dit leidde ertoe dat ds. K. Hoefnagel, destijds te Nieuwpoort, naar de kerk van Dundas, Ontario, Canada vertrok.

2.2.2. Christian Reformed Church of North America (C.R.C.)

Ten aanzien van de Christian Reformed Church nam de generale synode 1989 het volgende besluit: Deputaten op te dragen met erkenning van het goede in de Christian Reformed Church in North

America, de gesignaleerde zorgwekkende ontwikkelingen in deze kerk in het contact met vertegenwoordigers van de Christian Reformed Church in North America aan de orde te stellen en die zo mogelijk grondig te bespreken. Bovendien droeg de synode deputaten op de toespraak die de afgevaardigde van de C.R.C., rev. Ct. Boomsma, op de synode van Groningen had willen houden, te beantwoorden. Ds. Boomsma was door ziekte verhinderd aanwezig te zijn, maar hij had zijn toespraak op schrift gesteld en zo was de synode op de hoogte van wat hij wilde zeggen.

Deputaten hebben zich van deze taak gekweten. Na enige correspondentie met ds. Boomsma in zijn kwaliteit als secretaris van het Interchurch Relations Committee van de C.R.C. werd in overleg met hem een ontmoeting gearrangeerd tussen hem en de sectie Buitenland van ons deputaatschap. Deze ontmoeting vond plaats in oktober 1990. Verschillende zaken, die van invloed waren geweest bij de besluitvorming ter synode, werden met hem doorgesproken. De zorg, die er onder ons leeft ten opzichte van diverse ontwikkelingen in de C.R.C., waarover trouwens ook binnen deze kerk grote onrust is ontstaan, werd onder woorden gebracht.

Op voorstel van ds. Boomsma werd besloten dat wij ons oordeel zouden opschorten om eerst de synode van 1991 af te wachten en daarna zo mogelijk een consultatie te hebben met een delegatie van de C.R.C. in het najaar van 1991. Evenwel, een nader bericht hieromtrent hebben we nog niet ontvangen. Correspondentie met ds. Boomsma hierover leverde geen resultaat op. Het gesprek is dus nog niet voortgezet.

Intussen werd een uitnodiging ontvangen om aanwezig te zijn op de synode van de C.R.C. in 1991. Ds. A. Baars, die al was aangewezen om de synode van de F.R.C. te bezoeken, kreeg opdracht ook de synode van de C.R.C. bij te wonen. Hij voldeed hieraan en bracht van dit bezoek rapport uit (bijlage 20.B.6.). Toen hem gelegenheid werd gegeven de synode toe te spreken heeft hij ook daar melding gemaakt van de zorgen die er in onze kerken leven ten aanzien van de koers van de C.R.C.

De besluiten die deze synode nam vermogen niet de zorgen weg te nemen. Integendeel, de ontwikkelingen, die er in de C.R.C. met name na deze synode zijn gekomen, laten zien, dat deze kerk hevig in beweging is. Het lijkt er zeer op, dat de C.R.C. sterk beïnvloed wordt door de meningen die leven in de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Of dit alles van invloed moet zijn op de relatie tussen onze kerken en de C.R.C. is een vraag die deputaten op dit moment nog niet willen beantwoorden. Wij willen graag nog afwachten of er een mogelijkheid komt alsnog met een delegatie van de C.R.C. te spreken. Wel zijn wij van mening dat onze kerken niet kunnen blijven volstaan met het uitspreken van onze zorg. Er kan een tijd komen dat we tot andere besluiten moeten komen. Vooral als de indruk bestaat dat er naar de verwoording van onze moete niet echt geluisterd wordt.

Een zaak, die ook in het gesprek met ds. Boomsma aan de orde kwam, was de relatie tot het Theologisch Seminarie 'Heidelberg' in Venda. De C.R.C. had, zoals dat ook met onze kerken het geval was, het verzoek gekregen dit seminarie te steunen. Al eerder was afgesproken, dat de C.R.C. de beslissing daaromtrent zou afstemmen op wat onze kerken zouden doen. Aan ds. Boomsma is meegedeeld, dat deputaten Buitenlandse Zending in principe besloten hadden steun te geven, maar dat die steun aan uitdrukkelijke voorwaarden verbonden was (zie rapport deputaten Zending). Via ds. Boomsma hebben we de C.R.C. gevraagd in gelijke geest te handelen. Van de besluitvorming van deputaten Buitenlandse Zending is de C.R.C. officieel schriftelijk op de hoogte gebracht.

2.2.3. Orthodox Presbyterian Church (O.P.C.)

Ten aanzien van de Orthodox Presbyterian Church besloot de generale synode 1989 'de deputaten te machtigen verder de onderzoeken of er een officiële vorm van contact kan bestaan tussen de Orthodox Presbyterian Church en onze kerken'.

Ter uitvoering van dit besluit en tevens ter uitvoering van een ander door de synode genomen besluit inzake de I.C.R.C. (zie aldaar) is er in de verslagperiode correspondentie gevoerd met het Committee on Ecumenicity and Interchurch Relations van de O.P.C. Ook heeft er een ontmoeting plaats gevonden tussen een aantal leden van ons deputaatschap en een tweetal broeders van de O.P.C., te weten de predikanten J.J. Peterson en G.I. Williamson.

In de correspondentie werden wij op de hoogte gesteld van het uitvoerige rapport dat de waarnemers van de O.P.C. op de I.C.R.C. uitgebracht hadden en werd ons de vraag gesteld of onze kerken overwogen het lidmaatschap van deze organisatie aan te vragen. In een later stadium kregen we bericht, dat de General Assembly van de O.P.C. besloten had het lidmaatschap van de I.C.R.C. aan te vragen.

In het hierboven genoemde gesprek met twee broeders uit de O.P.C. werd dit besluit toegelicht. De O.P.C. heeft wel wat bedenkingen tegen de I.C.R.C., maar men acht het lidmaatschap toch waardevol omdat het gelegenheid geeft oecumenische contacten te onderhouden; iets wat de O.P.C. na het vertrek uit de G.O.R. toch erg graag zou willen blijven doen. Wel zou de O.P.C. graag zien, dat de I.C.R.C. meer deed om kerken in landen in de Derde Wereld aan te trekken. De O.P.C. zou het toejuichen als ook onze kerken de stap zouden doen om lid van de I.C.R.C. te worden.

De vraag of het wenselijk is, dat de O.P.C. en de C.G.K. tot een vorm van nauwer contact zouden komen, werd door deze broeders beantwoord in deze zin, dat dit niet het eerste is waar de O.P.C. op uit is. Als we elkaar als lidkerken binnen een oecumenische organisatie kunnen ontmoeten is dat wel voldoende.

In een nog weer later stadium werd ons echter door de O.P.C. toch een nauwere vorm van contact aangeboden, te weten de ecclesiastical fellowship. Het zal duidelijk zijn, dat deputaten hierover enigszins verbaasd waren. Wij konden ons eigenlijk wel goed vinden in de argumenten, die gebruikt waren door de afgevaardigden van de O.P.C. Een nauwere vorm van contact heeft immers eigenlijk alleen zin, als we er van beide kanten ook echt inhoud aan kunnen geven (zie verder hierover 'Bezinning op oecumenische relaties').

De relaties met de O.P.C. zijn altijd hartelijk geweest. Dat is ook in deze periode zo gebleven. Er is

binnen de O.P.C. een sterke betrokkenheid bij alles wat er in de gereformeerde wereld plaats vindt. Men heeft er voor oecumenische zaken veel belangstelling en men heeft er veel voor over.

2.2.4. Igreja Evangelica Reformada no Brasil (I.E.R.B.)

Aan twee van de predikanten die bij deze kerken dienen, t.w. ds. B. Oosterbroek en ds. J.C. Handeman, werd preekconsent verleend tijdens hun verblijf in ons land.

Ds. B. Oosterbroek gaf ons bericht dat zijn contract met de gemeente Arapoti in 1991 zou aflopen en dat hij graag weer een beroep van een gemeente in ons kerkverband zou ontvangen. Bij de beroepen, die hij ontving werd door deputaten aan de desbetreffende kerkeraden en classes advies gegeven. Met de classis Apeldoom werd nog wat uitvoeriger gecorrespondeerd, mede ook omdat deze classis een leermeester had ontdekt in de regeling voor predikanten die vanuit ons land in Brazilië zijn gaan werken.

Deputaten waren ook op deze leermeester gestuit, die verband houdt met het feit, dat predikanten die in Brazilië gaan werken dat doen op een contract. Als dat contract afloopt en niet vernieuwd wordt en de predikanten dan moeten emigreren en als er dan geen beroep op hen wordt uitgebracht, is er geen enkele kerkelijke instantie die voor hun onderhoud verantwoordelijk is. Deputaten hebben zich hierover verstaan met deputaten Ementikas, maar die berichtten ons dat zij daarin geen taak voor zich zien.

Deputaten hebben zich hierover tot de I.E.R.B. gewend met het verzoek hierin goede regelingen aan te brengen, opdat deze onzekerheid wordt weggenomen. Ook besloten deputaten in voorkomende gevallen de predikanten die overwegen naar Brazilië te gaan, met nadruk op deze situatie te wijzen. Overigens achten deputaten zich niet gerechtigd in dezen regelingen te treffen. Als er regelingen getroffen moeten worden, dienen voorstellen daartoe uit de kerken te komen.

Omdat het gevaar dreigde, dat ds. Oosterbroek bij emigratie van geen enkele gemeente meer predikant zou zijn waardoor hij zijn radicaal zou verliezen, hebben deputaten hem geadviseerd, ook na zijn terugkomst naar Nederland predikant van Arapoti te blijven, totdat hij in een van onze kerken zou zijn bevestigd.

2.3. Afrika

2.3.1. Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (G.K.S.A.)

In feite was het zo, dat in het verleden de contacten met de synode Potchefstroom werden onderhouden door ons deputaatschap, terwijl de contacten met de andere synoden (Middelstande en Soutpansberg) werden onderhouden door deputaten Buitenlandse Zending. Daar is geen verandering in gekomen in de verslagperiode, maar wel is er - meer dan vroeger wel het geval was - intensief overleg gevoerd tussen beide deputaatschappen met name ten aanzien van de relatie tussen de synode Potchefstroom en de synode Soutpansberg.

Het waren met name de ontwikkelingen rondom de stichting van het theologisch seminarie 'Heidelberg' en het besluit van de synode Soutpansberg om zich uit de Algemene Synode terug te trekken, die dit intensieve contact tussen beide deputaatschappen wenselijk maakten. Deze zaken vormden namelijk een bedreiging voor de eenheid binnen de G.K.S.A. Aangezien wij een goede relatie zowel met de synode Soutpansberg alsook met de synode Potchefstroom op prijs stellen, werd in gemeenschappelijk overleg gezocht naar een mogelijkheid om een breuk in die eenheid te voorkomen.

Zo werd in gezamenlijk overleg besloten dat deputaten Buitenlandse Zending weliswaar een door 'Heidelberg' gevraagde steun zouden geven, maar dat deze steun een zeer beperkte zou zijn en bovendien aan duidelijke condities gebonden zou worden. Bovendien werd besloten dat een delegatie namens beide deputaatschappen naar Zuid-Afrika zou reizen om daar met alle betrokken instanties gesprekken te voeren en om zo mogelijk dienstbaar te kunnen zijn aan het voorkomen van een verslechtering van de relaties binnen de G.K.S.A. Dit besluit werd uitgevoerd en zo reisden ds. J.W. Maris namens deputaten Buitenlandse Zending en ds. K. Boersma namens ons deputaatschap naar Zuid-Afrika. Van dit bezoek brachten zij een uitvoerig rapport uit, dat samengevat is weergegeven in het rapport van deputaten Buitenlandse Zending.

Deputaten zijn dankbaar te mogen zeggen, dat dit bezoek goed gewerkt heeft. Weliswaar zijn niet alle problemen opgelost, maar het lijkt erop, dat er aan beide kanten openingen gekomen zijn die hoop geven voor een verbetering van de relaties in Zuid-Afrika. Voor verdere informatie omtrent deze zaak zij verwezen naar het rapport van deputaten Buitenlandse Zending.

Volledigheidshalve zij nog vermeld, dat van onze beslissingen omtrent steun aan 'Heidelberg' melding gemaakt is aan de Christian Reformed Church, aangezien 'Heidelberg' ook bij deze kerk een verzoek om steun had ingediend. Het beleid van beide kerken in dezen is op elkaar afgestemd.

Een uitnodiging werd ontvangen om aanwezig te zijn op de synode Potchefstroom in januari 1992. Aanvankelijk werd gedacht - zoals tot nog toe gebruikelijk is geweest - om één afgevaardigde te zenden, maar geleidelijk aan het belang van een aantal zaken, die op deze synode zouden dienen alsook geleidelijk aan de wenselijkheid om een helpende hand te bieden in de oplossing van de geschillen rondom 'Heidelberg' werd besloten dit keer twee deputaten af te vaardigen. Zodoende bezochten de bps. B. de Graaf en J. Westerink de genoemde synode en van dit bezoek rapporteerden zij aan deputaten (bijlage 20.B.7).

Deputaten zijn dankbaar voor de goede contacten die er steeds zijn geweest met de G.K.S.A. Er is ook dankbaarheid voor de ontwikkelingen, die in Zuid-Afrika op gang gekomen zijn en die uitingen zijn van een begeerte om tot een beter samenleven van de verschillende volken in dat land te komen.

Deputaten achten het van groot belang dat er gestreefd wordt om te komen tot een bijzondere Algemene Synode, waar het kerkelijke leven op een geheel nieuwe manier zal worden gestructureerd, namelijk niet meer gebaseerd op ras, maar op regio. Deputaten achten het beslist noodzakelijk dat ook de synode Soutpansberg aan die Algemene Synode zal deelnemen. Of deputaten een afvaardig-

ging naar die synode zullen sturen is nog onbeslist.

Ten aanzien van de zaken die meer direct de relatie van ons deputaatschap met de G.K.S.A. raken, vermelden wij het volgende. De synode van de G.K.S.A. besloot de relatie met de G.O.R. nog niet definitief te verbreken, al zullen geen waarnemers naar Athene worden gezonden. Wat het lidmaatschap van de I.C.R.C. betreft, daar staat men nog aarzelend tegenover. Er lijkt behoefte te bestaan aan een grondige bezinning op wat oecumene behoort te zijn en van die bezinning zal het dan afhangen of de G.K.S.A. zich weer bij een oecumenische organisatie zullen willen aansluiten.

Over deze zaken is in een later stadium nog doorgesproken met prof. Du Plooy. Wij van onze kant hebben bij hem het belang onderstreept van het zenden van waarnemers naar de volgende conferentie van de I.C.R.C.

2.3.2. Die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika (N.G.K.)

Ten aanzien van de Nederduitse Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika ontvingen deputaten geen opdracht van de generale synode 1989. Ook bestaat er geen officiële relatie met deze kerk. Vandaar dat het contact tot een minimum beperkt gebleven is. Een uitnodiging om schriftelijk onze groeten te willen overbrengen ter gelegenheid van het bijeenkomen van de synode van deze kerk werd dan ook voor kennisgeving aangenomen.

2.3.3. Dutch Reformed Church of Botswana (D.R.C.B.)

De generale synode 1989 besloot 'correspondentie aan te gaan met de Dutch Reformed Church of Botswana en deputaten op te dragen deze kerk hiervan in kennis te stellen'. Aan deze opdracht hebben deputaten uitvoering gegeven per brief d.d. 12 december 1989.

Met deputaten Buitenlandse Zending is er contact geweest inzake deze kerk, mede ook in verband met een opdracht van de synode aan deze deputaten om de mogelijkheid van zendingswerk in Botswana te onderzoeken. Toen deputaten Buitenlandse Zending besloten hadden zendingswerk aan te vatten in D'kar onder de Bosjesmannen in Botswana, hebben deputaten de D.R.C.B. van dat besluit officieel in kennis gesteld. We kregen bericht terug dat men voor dit besluit van onze kerken erg dankbaar is.

2.4. Azië

2.4.1. Gereja Toraja Mamasa (G.T.M.)

Het contact met de Gereja Toraja Mamasa werd ook nu weer onderhouden door deputaten Buitenlandse Zending. Op een bepaald punt is er echter overleg geweest tussen deze deputaten en ons deputaatschap. Het betrof het verzoek van de G.T.M. om gemeenschappelijk studie te maken van de plaats van de vrouw in de kerk. Deputaten Buitenlandse Zending nodigden ons deputaatschap uit ons gezamenlijk op dit verzoek te beraden.

Het standpunt van deputaten is van meet af geweest, dat onze generale synode in die richting geen opdracht gegeven had. We moeten ons ook niet door een andere kerk laten brengen tot een studie van deze materie. Trouwens, in eerder gevoerde correspondentie met de G.T.M. is duidelijk genoeg uiteengezet wat ons standpunt in dezen is. Al met al zagen wij geen reden voor bestudering van deze materie. In een gemeenschappelijk schrijven van beide deputaatschappen is dit aan de synode Nosu van de G.T.M. meegedeeld. In datzelfde schrijven werd wel aan de G.T.M. gelegenheid geboden ons aan te geven waar naar hun oordeel de duidelijkheid eventueel onvoldoende is.

De synode Nosu besloot het ingenomen standpunt niet te wijzigen (zie verder het rapport van deputaten Buitenlandse Zending). De mening van ons deputaatschap is dat dit niet zonder meer voor kennisgeving aangenomen kan worden, geleid op de uitspraak van de generale synode 1989.

2.4.2. Reformed Church in Japan (R.C.J.)

Ten aanzien van de Reformed Church in Japan machtigde de generale synode 1989 deputaten verder te onderzoeken of er een officiële vorm van contact kan bestaan tussen deze kerk en onze kerken. Ter uitvoering van deze opdracht werd met de R.C.J. gecorrespondeerd.

In de correspondentie bleek dat de R.C.J. nauwer contact op prijs zou stellen. Het bleek ons eveneens dat men ook een nauwer contact zowel met de Nederlands Gereformeerde Kerken en met de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt nastreeft. We kregen informatie dat deze zaken op hun Generaal Assembly ter sprake zouden worden gebracht in 1990. Daar werd uitgesproken, dat men inderdaad blijvend contact met onze kerken zeer op prijs zal stellen. Uit verdere correspondentie werd dit ook duidelijk. Zie overigens verder onder 'Bezinning op oecumenische relaties'.

2.4.3. Dutch Reformed Church of Sri Lanka (D.R.C.S.L.)

In de vorige verslagperiode waren er reeds plannen gemaakt om een bezoek te brengen aan de Dutch Reformed Church of Sri Lanka. Door allerlei oorzaken kon dat bezoek toen geen plaats vinden. De generale synode 1989 besloot deputaten te machtigen verder te onderzoeken of er een officiële vorm van contact kan bestaan tussen de Dutch Reformed Church of Sri Lanka en onze kerken.

Dit besluit gaf deputaten des te meer reden het al eerder voorgenomen plan uit te voeren en de D.R.C.S.L. te bezoeken. Ds. J. Westerink werd als afgevaardigde aangewezen en hij maakte de reis in juli 1990. Van dit bezoek bracht hij verslag uit (bijlage 20.B.8).

Deputaten hebben voor deze kerk grote sympathie. De moeilijke situatie waarin de D.R.C.S.L. zich bevindt doopt tot steun. Bij alle waardering voor wat deze zwakke kerk in het door twist verscheurde land mag doen is het evenwel toch de vraag of we er aan toe zijn officiële banden met deze kerk aan te knopen. Naast het feit, dat deze kerk het diakenambt voor de vrouw heeft open gesteld, blijft het de vraag of niet alleen dan tot officiële correspondentie moet worden overgegaan als we in staat zijn daar ook werkelijk inhoud aan te geven. Zie verder 'Bezinning op oecumenische relaties'.

2.5. Australië

2.5.1. Reformed Churches of Australia (R.C.A.)

In de vorige verslagperiode werd bericht ontvangen van de Reformed Churches of Australia dat zij de

relatie met corresponderende kerken wilden omzetten in de zogenaamde 'ecclesiastical fellowship' (C.E.F.). Orzerzijds is toen bericht dat wij geen behoefte hadden aan deze verandering.

Nu hebben de R.C.A. bericht gedaan van de motieven die hen tot deze wijziging hebben gebracht. Toen ons bleek, dat de motieven geheel anders waren dan die welke de Christian Reformed Church er indertijd toe gebracht heeft de C.E.F. als vorm van contact aan te nemen, hebben wij bericht gedaan, dat wij - behoudens goedkeuring door de generale synode - in deze wijziging willen benutten (zie overigens 'Bezinning op oecumenische relaties').

De R.C.A., die nog altijd lid zijn gebleven van de G.O.R., stelden een uitvoerig antwoord op op het vervolg van het rapport van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 'God met ons' (de zgn. 'Sequel'). Dit antwoord werd ons toegezonden met het verzoek dat wij er commentaar op zouden geven. Deputaten verzochten prof. dr. W.H. Velema het te bestuderen, aan welk verzoek hij voldeed. Zijn oordeel, dat er veel waandering kan zijn voor dit antwoord, maar dat het op enkele punten aangescherpt zou kunnen worden, hebben wij aan de R.C.A. doorgegeven.

De synode van de R.C.A. vergaderde in 1991. Een verzoek om een afgevaardigde te zenden werd schriftelijk beantwoord. Wel werd daarbij vermeld, dat deputaten in principe besloten hebben eens in de zes jaar een afgevaardigde te zenden, hetzij naar de R.C.A., hetzij naar de Reformed Churches of New Zealand. Dat houdt in, dat een afgevaardigde van ons op de R.C.A.-synode van 1994 D.V. aanwezig hoeft te zijn.

2.5.2. Reformed Churches of New Zealand (R.C.N.Z.)

Met het oog op de Reformed Churches of New Zealand gaf de generale synode 1989 de opdracht 'de contacten met de Reformed Churches of New Zealand voort te zetten en zo mogelijk te intensiveren en daarbij zorgvuldig aandacht te geven aan de voorstellen die door de synode van die kerken aan ons gedaan zijn'.

Ter uitvoering van deze opdracht hebben deputaten de R.C.N.Z. uitvoering op de hoogte gesteld van de door de generale synode genomen besluiten betreffende onze wederzijdse relatie alsook betreffende de I.C.R.C. De R.C.N.Z. staan evenals onze kerken voor de vraag of het lidmaatschap van de I.C.R.C. dient te worden aangevraagd.

Het verzoek van de R.C.N.Z. om met onze kerken samen te werken op het gebied van de zending hebben wij doorgegeven aan deputaten Buitenlandse Zending. Deputaten kregen bericht van deputaten Buitenlandse Zending, dat zij geen mogelijkheid zagen om aan dit verzoek van de R.C.N.Z. te voldoen.

De R.C.N.Z. verzochten ons om informatie over de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en onze relatie tot deze kerken. In eerste instantie hebben we hen onze rapportage aan de generale synode 1989 over deze materie ter beschikking gesteld. Ook zijn hen de Acta van de generale synode 1989 met de daarin vermelde besluiten betreffende de relatie tot genoemde kerken toegezonden. Voorts werd bericht ontvangen dat de R.C.N.Z. steeds graag op de hoogte zouden blijven van de belangrijkste beslissingen, die in onze kerken genomen worden.

In een gesprek, dat de deputatie van ons deputaatschap in het najaar van 1991 had met de vroegere stafdienaar van de R.C.N.Z., thans nog lid van het deputaatschap voor contact met kerken in het buitenland, mr. D.G. Vandepyl, werd opnieuw duidelijk hoezeer de R.C.N.Z. contact met onze kerken waarden. Orzerzijds werd er op aangedrongen dat de Nieuw-Zeelandse kerken toch zullen overwegen waarnemers naar de komende conferentie van de I.C.R.C. te zenden.

3. International Conference of Reformed Churches (I.C.R.C.)

De generale synode 1989 besloot 'deputaten op te dragen in de komende periode nauw contact te onderhouden met lidkerken van de I.C.R.C., alsook met kerken die als waarnemers bij de I.C.R.C. betrokken zijn en eveneens met het Interim Committee van deze organisatie, ten einde aan de generale synode van 1992 een welgefundeerd advies te kunnen uitbrengen ten aanzien van een eventueel aanvragen van het lidmaatschap van de I.C.R.C.'

Bij het uitvoeren van deze opdracht hebben deputaten nauw contact onderhouden met de Free Church of Scotland en de Reformed Presbyterian Church of Ireland, beide lidkerken van de I.C.R.C. Ook is gecorrespondeerd zowel als gesproken over de materie met vertegenwoordigers van de Free Reformed Church of North America, de Orthodox Presbyterian Church en die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika, die als waarnemers aanwezig waren op de conferentie van de I.C.R.C. in 1989. Ook werd deze zaak besproken met de Reformed Churches of New Zealand. In eigen land is hierover contact geweest met het deputaatschap voor Buitenlandse Betrekkingen van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt.

Van de kerken die reeds lid zijn van de I.C.R.C. kregen we van de F.C.S. en van de R.P.C.I. te verstaan, dat men toetreding van onze kerken zou toejuichen. De broeders van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (G.K.V.) stelden het zo, dat naar hun mening hun kerken een eventuele aanvraag van het lidmaatschap door onze kerken positief zouden waarderen.

Wat de kerken betreft die tot nog toe de status van waarnemer hebben, is de mening van de F.R.C. nog niet bekend. De G.K.S.A. nemen een afwachtende houding aan, maar dat hangt samen met het feit, dat zij nog altijd niet definitief gebroken hebben met de G.O.R., hetgeen verband houdt met het feit, dat men rekening wil houden met het standpunt van de verschillende nationale synoden. De O.P.C. besloot inmiddels het lidmaatschap aan te vragen. De R.C.N.Z. hebben nog geen standpunt ingenomen, maar hebben wel belangstelling voor de I.C.R.C.

Alle partijen waarmee overleg gevoerd is stemmen ermee in, dat de I.C.R.C. nog niet is, wat zij zou moeten zijn. Van de zijde van de O.P.C., zowel als van de kant van de G.K.V. werd erop gewezen, dat de I.C.R.C. meer openheid zou moeten hebben naar kerken in landen van de Derde Wereld. Bovendien zal de I.C.R.C. in de toekomst veel duidelijker met een getuigenis naar buiten moeten komen dan tot nog toe het geval is geweest. Deputaten zijn van mening dat deze opmerkingen terecht zijn.

En wat de interne bezinning op het karakter van de I.C.R.C. betreft, het moeilijke punt is nog altijd de vraag

of de lidkerken van de I.C.R.C. ook in volle zin zusterkerken van elkaar zouden moeten zijn. Hierover zijn de meningen verdeeld.

Vooral de F.C.S. en de R.P.C.I. hebben op dit punt moeite met de soms wat starre houding van enkele kerken die tot de Vrijgemaakte kerkenfamilie behoren. Met deze opmerkingen willen deputaten rekening houden.

Op een en ander zou invloed kunnen worden uitgeoefend - zo is de gedachtegang van de O.P.C. bijvoorbeeld - door lid van de I.C.R.C. te worden. Daarom wordt er van die zijde bij ons op aangedrongen het lidmaatschap aan te vragen. Deputaten hebben begrip voor deze aandrang. Een aandrang die ook komt van bijvoorbeeld de F.C.S. en de R.P.C.I.

Ongetwijfeld is er veel te waarderen in de I.C.R.C. Deputaten hebben bijvoorbeeld met de constitutie van deze organisatie in het geheel geen moeite. En het streven om als kerken van gereformeerd belijden met elkaar in contact te staan in deze wereld vol verwarring verdient waardering en steun. We staan als kerken in verschillende delen van de wereld toch vaak voor dezelfde vragen, waarbij we elkaar zouden kunnen helpen. Bovendien staan kerken in bepaalde delen van de wereld - te denken valt aan landen die tot de Derde Wereld behoren - voor allerlei ingrijpende theologische en maatschappelijke vragen, waarbij kerken met een rijkere traditie hen zouden kunnen assisteren. Zo gezien is er veel voor te zeggen ons als lid bij deze organisatie aan te sluiten.

Anderzijds moet echter ook gezegd worden, dat er op dit moment toch nog teveel onduidelijkheden en onzekerheden zijn om nu reeds de stap te doen van het aanvragen van het lidmaatschap. De vragen waar we in 1989 voor stonden (zie het destijds uitgebrachte rapport) ten aanzien van het karakter en de perspectieven van de I.C.R.C. zijn nog niet beantwoord. In feite kan dit ook niet, omdat het gezicht van de I.C.R.C. natuurlijk pas echt zichtbaar wordt als er weer een conferentie zal worden gehouden. Dan zullen we weten in welke richting deze organisatie zich wil gaan ontwikkelen.

Daarbij behoeven we niet passief toe te zien, maar kunnen we wellicht toch ook enige inbreng hebben als we als waarnemer aanwezig zullen zijn. De ervaring in Langley (1989) heeft geleerd dat waarnemers volledig meedoen met de besadilagingen al hebben ze uiteraard geen stemrecht. Samen met andere kerken, die eveneens de status van waarnemer zullen hebben (zoals de G.K.S.A., de F.R.C. en de R.C.N.Z. en eventueel nog andere kerken), kan dan benadrukt worden wat de I.C.R.C. zou behoren te zijn en te doen.

De generale synode 1989 sprak over een welgefundeerd advies, dat wellicht in 1992 zou kunnen worden uitgebracht ten aanzien van de vraag of we als kerken het lidmaatschap van de I.C.R.C. zouden moeten aanvragen. Bij nader inzien lijkt het erop, dat het in 1992 nog te vroeg is om dit welgefundeerd advies te kunnen geven. Het verdient aanbeveling de conferentie van 1993 als waarnemer bij te wonen en mede op grond van de daar opgedane ervaringen in een later stadium te besluiten het lidmaatschap al of niet aan te vragen. Intussen zouden deputaten dan in nauw contact moeten blijven met diverse lidkerken alsook met kerken die de status van waarnemer hebben.

Dit als waarnemer bijwonen van de conferentie in 1993 kan des te eerder geschieden aangezien die conferentie niet - zoals eerder de bedoeling was - in Korea zal worden gehouden, maar in Nederland!

4. Bezinning op oecumenische relaties

Deputaten bezonnen zich op de opdrachten van de generale synode 1989 ten aanzien van de Orthodox Presbyterian Church, de Reformed Church in Japan en de Dutch Reformed Church of Sri Lanka. Onderzocht moest worden of er een officiële vorm van contact kon bestaan tussen deze kerken en onze kerken.

Dat de generale synode deze opdrachten gaf was overigens op verzoek van deputaten zelf. Na de breuk met de G.O.R. dreigden er verschillende contacten met kerken in andere landen verloren te gaan. Wel was er de I.C.R.C., maar de vraag of wij als kerken van deze organisatie lid zouden moeten worden, was nog in studie. Het werd door deputaten als wenselijk ervaren, toch contact te onderhouden met andere kerken van gereformeerd belijden, met name ook in landen waar de gereformeerde leer veelal onbekend is. Bovendien hadden we de O.P.C., de R.C.J. en de D.R.C.S.L. in het verband van de G.O.R. leren kennen als kerken, die wilden staan voor het gereformeerde erfgoed. Vandaar de wens om te onderzoeken of en hoe we een officiële relatie met deze kerken zouden kunnen onderhouden.

Het onderzoek, waartoe de synode opdracht gaf, heeft deputaten echter wel voor een aantal vragen gesteld. Het is duidelijk dat vanouds de relatie die wij met 'correspondentie' aanduiden bestaan heeft tussen onze kerken en kerken in het buitenland, waar verschillende van onze leden, die door emigratie een ander vaderland kozen, zich bij aansloten. Dat was het geval met de Free Reformed Church of North America, de Reformed Churches of Australia, de Reformed Churches of New Zealand, die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika en de Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil. Tussen die kerken en de onze was aanvankelijk ook weinig sprake van een taal-barrière, zodat over en weer predikanten konden voorgaan in de dienst. Het lag dan ook voor de hand dat de nauwer denkbare relatie met die kerken werd aangegaan, zeker als er over en weer volledige overeenstemming was ten aanzien van de confessionele basis.

Doordat voor een deel ook nog geleefd werd uit dezelfde gereformeerde traditie had de nauwe relatie inderdaad ook zin. Er kon op allerlei manier vulling aan gegeven worden. De enige remmende factor was vaak de geografische afstand.

Later zijn er ook nog andere relaties ontstaan. Dit was het geval doordat er via de G.O.R. oecumenische contacten werden gevestigd met kerken, die voor dezelfde zaak wilden staan en aan wie het erfgoed van de Reformatie dierbaar was. Zo waren er kerken met wie we 'contact' gingen onderhouden, zoals de term luidde. Dat was een heel wat minder nauwe relatie als die welke we onderhielden met de corresponderende kerken. Hier valt te denken aan de Free Church of Schotland, de Reformed Presbyterian Church of Ireland en de Églises Réformées Évangéliques Indépendantes de France.

Daarnaast kwam toen nog in 1980 de derde vorm van relatie, die ons werd aangeboden door de Christian Reformed Church of North America, de zgn. 'ecclesiastical fellowship', die wel lijkt op de correspondentie, maar toch minder ver gaat. (Aangezien het contact met de kerken die uit de zending van onze kerken zijn

ontstaan via deputaten Buitenlandse Zending verloopt, laten we die kerken hier buiten beschouwing.) Het is zinvol gebleken de nauwe relatie te onderhouden met die kerken, met wie we vanouds zoveel gemeenschappelijk hebben en die deels uit emigratie gebouwd zijn. Het is tot op de dag van vandaag nog zinvol met hen die nauwe relatie te onderhouden. We kunnen aan de relatie inderdaad vulling geven. Er zijn veelvuldig contacten - ook door leden van de kerken, die over en weer familierelaties hebben en die elkaar in dat kader bezoeken en zodoende ook het kerkelijke leven over en weer leren kennen.

Dat zal ongetwijfeld niet het geval zijn als onze kerken zo'n nauwe relatie zouden aangaan met bijvoorbeeld de Reformed Church in Japan of de Orthodox Presbyterian Church. Het is de vraag of aan zo'n relatie inderdaad enige echte vulling kan worden gegeven, die meer inhoudt dan wat nu onder 'contact' verstaan wordt in de zin van art. 51 K.O., sub B.

Nemen we daar ook nog bij dat er intussen een derde vorm van relatie is ontstaan doordat we de 'ecclesiastical fellowship' met de Christian Reformed Church hebben aanvaard - een vorm van relatie, die ons nu ook door de Reformed Churches of Australia is aangeboden en die ook de Orthodox Presbyterian Church ons voorstelt - dan lijkt het alleszins wenselijk om ons eerst eens te bezinnen op de vraag wat we willen met allerlei relaties.

Daarbij zou ook gezien kunnen worden of en hoe we meer inhoud aan die relaties kunnen geven. Kunnen wij bijvoorbeeld iets doen op het terrein van de opleiding van de theologische studenten uit die kerken? Kunnen wij die kerken dienen met een vertaling van studies, c.q. rapporten die in onze kerken verschijnen, resp. verspreiden zijn? Deputaten realiseren zich dat een en ander kosten met zich mee zal brengen, maar zullen wij die kosten niet dragen terwille van zusterkerken, met name in ontwikkelingslanden?

Naar de mening van deputaten dient de vraag onder ogen gezien te worden of datgene wat tot nog toe gebruikelijk was en wat bij art. 51 gestipuleerd was niet aan herziening toe is. Hierbij valt met name te denken aan de vraag of het onderscheid tussen 'Contact' en 'Relatie' zoals die onder B. en C. bij art. 51 K.O. te vinden zijn, nog als zinvol gehandhaafd dient te worden.

Wat de concrete opdrachten ten aanzien van de O.P.C., de R.C.J. en de D.R.C.S.L. betreft zouden deputaten op dit moment geen stappen willen adviseren. Trouwens, datgene wat onder 'Contact' (sub B bij art. 51 K.O.) is bepaald, geeft bij nadere bestudering ook nog al wat ruimte.

Deputaten zijn van mening dat een nadere bezinning op de oecumenische relaties prioriteit verdient boven de uitbreiding of opwaardering van de bestaande contacten.

5. Informatieboekje

In de relaties met kerken in het buitenland hebben deputaten meer dan eens de vraag moeten beantwoorden wie en wat de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn, zowel wat betreft hun huidige positie tusschen de andere kerken in ons land alsook wat betreft hun historische achtergronden. Inderijd is door de K. Boersma, die destijds lid van ons deputaatschap was, het een en ander op schrift gesteld en dat heeft in Engelse vertaling al een paar maal dienst gedaan bij het verstrekken van de gevraagde informatie. Ongetwijfeld heeft dit in voorkomende gevallen goede diensten bewezen. Maar vanwege zijn beknoptheid is de behoefte gebleven om toch een wat uitgebreider informatieboekje - in de Engelse taal - ter beschikking te hebben.

Zo'n boekje zou aan ieder ter hand gesteld kunnen worden die serieus belang stelt in onze kerken. Het zou door afgevaardigden naar buitenlandse kerken kunnen worden meegenomen bij hun bezoeken. Kortom, het zou dienstig kunnen zijn bij het verstrekken van de gewenste gegevens omtrent onze kerken. Deputaten menen echter dat zij voor de uitgave van zo'n boekje opdracht van de generale synode nodig hebben.

6. Voorstellen

Ten aanzien van de relaties tot kerken in het buitenland doen deputaten de volgende voorstellen:

1. Ten aanzien van de International Conference of Reformed Churches:
De generale synode beslute deputaten op te dragen:
 - a. in de komende periode nauw contact te onderhouden met lidkerken van de I.C.R.C., alsook met kerken die als waarnemers bij de I.C.R.C. betrokken zijn en eveneens met het Interim Committee van deze organisatie;
 - b. de conferentie van de I.C.R.C. in 1993 als waarnemer bij te wonen;
 - c. samen met andere kerken hun invloed aan te wenden om te bevorderen, dat de I.C.R.C. een waarlijk gereformeerde organisatie zal zijn, die
 - i. openheid toont naar kerken in landen die tot de Derde Wereld behoren;
 - ii. naar buiten toe een duidelijk gereformeerd geluid laat horen;
 - d. aan de generale synode van 1995 een volgefundeerd advies uit te brengen ten aanzien van een eventueel aanvragen van het lidmaatschap van de I.C.R.C.
2. Ten aanzien van de Bezinning op oecumenische relaties:
De generale synode beslute:
 - a. deputaten op te dragen
 - i. zich te bezinnen op de vraag of het bepaalde bij art. 51 K.O. in het licht van de ontwikkelingen in de oecumenische relaties niet een wijziging behoeft en daarbij met name aandacht te geven aan de vraag of het onderscheid tussen 'Contact' en 'Relatie' (zoals die onder B. en C. gestipuleerd zijn) nog wel zinvol is;
 - ii. aan de generale synode 1995 van deze bezinning verslag uit te brengen en voorstellen te doen;
 - iii. thans niet over te gaan tot uitbreiding of opwaardering van de oecumenische relaties;
 - b. van dit besluit mededeling te doen aan de Orthodox Presbyterian Church, de Dutch Reformed Church of Sri Lanka en de Reformed Church in Japan.
3. Ten aanzien van de Christian Reformed Church of North America:
De generale synode beslute deputaten op te dragen:
 - a. de zorg over de voortgaande verontrustende ontwikkelingen in de Christian Reformed Church of North

America in de contacten met vertegenwoordigers van deze kerk opnieuw en met nadruk aan de orde te stellen en die zo mogelijk grondig te bespreken;

b. aan de generale synode van 1995 advies uit te brengen of en hoe de relatie met de Christian Reformed Church of North America zal worden voortgezet.

4. Ten aanzien van een informatieboekje:
De generale synode beslute deputaten op te dragen een handzaam boekje gereed te maken - in de Engelse taal - dat informatie verschaft over de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, zowel wat betreft hun huidige positie als hun historische achtergronden.

Bijlage 20.B.1.

SCHOTLAND - 10-14 SEPTEMBER 1990 VERSLAG VAN EEN BEZOEK DOOR J.W. MARIS EN J.C.L. STARREVELD

1. Doel

Ons bezoek had ten doel door formele en informele contacten te bewerken dat de relatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken met de Free Church of Scotland en met de Reformed Presbyterian Church of Ireland wat meer betekenis zou kunnen krijgen, mede in het licht gezien van de gezamenlijke betrokkenheid in de I.C.R.C.

2. Free Church of Scotland (F.C.S.)

Op de middag van onze aankomst in Edinburgh was er in het gebouw van het College een bespreking met een deel van het Committee, dat belast is met de relaties met andere kerken. Aanwezig waren:

Rev. Golan (moderator General Assembly 1990)
Rev. Cartwright (pas benoemd als prof. kerkgeschiedenis)
Rev. Cameron (moderator GA 1989; zal over enkele maanden als zending naar Zuid-Afrika vertrekken)
Mr. McDonald (elder)
Mr. McKay (clerk presbytery)
Mr. McLeod (elder)

Welwillend en instemmend wordt ons verlangen naar meer inhoudende verhoudingen begroet. Dat aan onze kant begrip is voor hun reserves t.o.v. de Vrij. Gereformeerde inbreng in de I.C.R.C. geeft herkenning. Wij hebben daarbij laten uitkomen dat er verblijdende ontwikkelingen zijn bij de Vrij. Geref. broeders, ook al geven m.n. de 'dochterkerken' wel moeite.

Intern - praktisch - probleem is de combinatie van enkele taken in één commissie van de F.C.S. Het Assembly Arrangements Committee heeft nl. dezelfde bemanning als het Ecumenical Relations Committee. De gewenste concentratie op en toerusting voor de behartiging van de relaties is daardoor niet optimaal. Dikwijls is de invulling van de relaties nu afhankelijk van wat enkelen er van maken. Grote plaats wordt daarbij ingenomen door de Clerk van de General Assembly (thans Principal C. Graham).

Niettemin wordt op enkele terreinen gezien dat verbeteringen mogelijk zijn. Uitwisseling stukken. Mogelijk is het op meer geregelde basis uitswisselen van Reports of Assembly (F.C.) en Acta GS (C.G.), Directory (F.C.) en Jaarboek (C.G.).

Taalprobleem. Dit bestaat hoofdzakelijk aan Schotse kant, met dien verstande dat de maatregelen van onze kant moeten komen. Beschikbaarstelling van een 'Simplified History of the C.G.K.' in de Engelse taal is zeer gewenst. Bezinning is nodig aan onze kant op de mogelijkheid met enige regelmaat Engelstalige informatie te verschaffen over onze kerken.

Asean Outreach. Het werk onder Aziatische minderheden, hoofdzakelijk in Glasgow, geeft zeker mogelijkheden tot contact, b.v. met ds. Brandema in Amsterdam.

Summer School in Theology. Deze jaarlijkse conferentie voor in hoofdzaak predikanten, is al een ontmoetingsplaats voor mensen van de F.C.S. met collega's van de Reformed Presbyterian Church of Ireland, en ook van de Evangelical Presbyterian Church of Ireland (de vroegere Irish Evangelical Church). Na het bijwonen van de 'School' van dit jaar (de 38e) kunnen we de gedachte onderstrepen, dat het bezoek ervan een waardevolle ervaring ook voor onze predikanten kan zijn.

Jeugd. Sedert een aantal jaren is een belangrijk kerkelijk jeugdwerk in zomerkampen ontwikkeld. Jongeren, die zich met de taal kunnen redden, zijn zeker welkom, en ook wat ouderen, die in de leiding zouden kunnen participeren.

Social involvement. Aan Schotse kant is men sterk geïnteresseerd in de Nederlandse ervaringen met christelijke organisaties op het gebied van gezondheidszorg, bejaardenzorg etc. De General Assembly heeft pas een nieuw ad hoc committee benoemd, nl. on social responsibility. Ook de wijze waarop de kerk haar invloed bij de regering kan doen gelden, houdt de F.C.S. zeer bezig. Men wil graag van onze ervaringen daarmee weten.

3. Reformed Presbyterian Church of Ireland (R.C.P.I.)

Tijdens de Summer School waren er aangename ontmoetingen met verschillende van de R.P. broeders. Twee van hen waren als sprekers aanwezig, nl. rev. T. Donachie, die sprak over de MERF, en prof. E. Donnelly (Practical Lessons from the Life of Paul, een prachtige studie over Filemon; ongetwijfeld het hoogtepunt van de conferentie, de ingelaste toespraak van A.N. Martin wellicht daargelaten).

Een meer officiële bespreking werd gehouden met twee van hen, o.w. de Clerk of the Ref. Pres. Synod, dus het adres van de R.P.C.I.

Besproken is de verhouding in de I.C.R.C. op soortgelijke wijze als met de F.C. broeders. Het blijkt dat de F.C.S. de R.P.C.I. en de E.P.C.I. als leden van de I.C.R.C. ook een Regional Conference in the British Isles houden.

Afvaardingen. Algesproken is dat ieder het voorstel naar huis zal meenemen voortaan afvaardigden naar elkaars synoden te sturen, en daartoe dus uitnodigingen te zenden. De R.P.C.I. kent een jaarlijkse synode, dus wellicht zou een schema, zoals ook bij de F.C.S. wordt gehanteerd, toegepast kunnen worden. Informatie in het Engels. De broeders vragen om een 'Newsletter' in het Engels, al is het maar twee maal per jaar. Daarin hoeven niet zozeer allerlei referaten te staan en ander studiemateriaal, zoals de Vrijgemaakten rondzenden, maar liever informatie over wat in de kerk aan de orde is. 'Dingen waar we voor kunnen bidden'. Van hun kant zullen ze regelmatig enkele exemplaren zenden van hun monthly: 'The Covenantal Witness'. Informatieboekje. Graag zien ze ook een korte introductie van onze kerken in een Engelstalig informatieboekje, dat iets van de geschiedenis weergeeft, maar ook een overzicht over de kerk en haar bestaan in deze tijd.

4. The Summer School in Theology

Het is verleidelijk een uitvoerige impressie te geven van deze predikantenconferentie, die volgens een vast patroon op een vaste tijd (in september) gehouden wordt, van maandagavond tot donderdagmiddag. De vraag is te stellen of het bezoeken van deze 'School' niet nog vruchtbaarder voor het wederkerige contact zou zijn dan het bezoeken aan elkaars synode/assembly!

Enkele onderwerpen, die behalve de reeds genoemde aan de orde kwamen, waren:

- Exegesis 1 Corinthians 15 - rev. prof. A.C. Boyd;
- Preaching from Zechariah - rev. prof. J.L. McKay (een uitstekend referaat);
- Reaching the Unchurched - rev. Kenneth MacDonald (een bewogen en indrukwekkend pleidooi);
- Admonitions and counsels for the avoidance of ministerial backsliding and ministerial breakdown - rev. A.L. Martin (van Trinity Baptist Church, Montville, N.J., U.S.A.) (een gebeurtenis).

In totaal waren er, behalve de devotionals, negen referaten, en nog een sessie, waarin een aantal boek reviews werden gegeven.

Tijdens de School kregen wij beiden op verschillende dagen gelegenheid om in tien minuten wat informatie van algemeen, resp. historische aard over onze kerken te geven.

Een boekentafel, of lever een boekwinkel (de Free Church Book Shop) was aanwezig en leverde alles met 20% korting.

Tot zover enige impressies van onze ontmoetingen in Larnbert. Hieruit resulterende voorstellen vindt u in het bovenstaande, in hoofdzaak onder de gedeelten die handelen over resp. de F.C.S. en de R.P.C.I.

J.W. Maris
J.C.L. Starreveld

Bijlage 20.B.2.

RAPPORT VAN HET BEZOEK AAN DE GENERAL ASSEMBLY VAN DE FREE CHURCH OF SCOTLAND, GEHOUDEN VAN 18-22 MEI 1992 TE EDINBURGH

1. Algemeen

De Assembly wordt traditiegetrouw gehouden in de St. Columba Church, een van de Free Church kerkgebouwen in Edinburgh, dat gedurende deze tijd getooid is met het bord 'Free Church Assembly Hall'. Aan de overzijde van de straat wordt gelijktijdig de General Assembly van de Church of Scotland gehouden. Hoewel qua ledental de laatste kerk enorm veel groter is, is de Free Church toch een volwaardige en door de overheid erkende kerk. Dit komt onder meer uit in het ter vergadering ontvangen van de Lord High Commissioner, de vertegenwoordiger van de Koningin, die eerst de ene Assembly bezoekt en vervolgens de andere. Hij wordt daarbij vergezeld door een indrukwekkend gevolg, bestaande uit o.a. officieren van de verschillende strijdmachtonderdelen en andere belangrijke personen, getooid met toga's, sjeppen en pruiken. Voor de stoet uit loopt een drager met een soort goudkleurige scepter. Echt een 'koninklijk' bezoek.

2. Gasten

Naast ondergetekende als vertegenwoordiger van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland waren er ook afvaardigden van de British Evangelical Council, het Schotse Bijbelgenootschap, de Reformed Presbyterian Church of Ireland en de Evangelical Presbyterian Church of Ireland. Vanuit Nederland waren ook de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) vertegenwoordigd in de persoon van ds. A. de Jager (Berlikum). Deze kerken sturen jaarlijks een vertegenwoordiger, terwijl wij dat één keer in de drie jaar doen. We hebben deze dagen samen wat opgetrokken.

3. Vergaderingen

De vergaderingen waren prettig, al duurden de zittingen soms wel erg lang. Tot moderator was dit jaar gekozen rev. Donald MacDonald, predikant op het eiland Lewis in een Gaelic-sprekende gemeente. Een wat ierische figuur die rustig en liefdelijk leiding gaf, maar duidelijk wat minder op de hoogte was met de diverse buitenlandse kerken dan sommige andere leden van de assembly. In een wat persoonlijk gesprek tijdens de lunch hebben collega De Jager en ik hem desgevraagd het verschil tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) proberen uit te leggen. De vergaderingen verlopen wat anders dan bij ons. In vorige rapporten is daarover al het een en ander opgemerkt.

4. Belangrijke agendapunten

Er waren veel zaken aan de orde, waarvan een aantal voor ons relevant is om kennis van te nemen.

4.1. Relaties met andere kerken

- a. Op 25 september 1991 is te Edinburgh een regionale conferentie gehouden van de I.C.R.C.-leden: The Reformed Presbyterian Church of Ireland, The Evangelical Presbyterian Church of Ireland en The Free Church of Scotland. Met belangstelling en instemming nam de Assembly hiervan kennis.
- b. Dat de I.C.R.C.-conferentie 1993 niet in Korea maar in Nederland wordt gehouden, maakt het voor de Free Church financieel wat gemakkelijker om met een volledige delegatie te komen.
- c. Er zijn regels opgesteld voor het aangaan van een zusterkerkrelatie. Aanleiding hiertoe waren de regels die de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) hen hadden voorgelegd met het verzoek deze te aanvaarden en op die basis een zusterkerkrelatie aan te gaan. Deze laatste regels waren in de ogen van het 'comité' wat te legalistisch en inquisitoriaal van karakter en zouden de traditionele soepelheid die binnen deze kerk beoefend wordt binnen de grenzen van trouw aan de Schrift, kunnen beperken. Op voorstel van het 'comité' heeft de Assembly nu de volgende regels aangenomen:
 1. Er behoort een geest van hartelijke liefde en vertrouwen te zijn, zoals broeders in het geloof betaamt.
 2. Er behoort een houding van wederzijdse hulpvaardigheid te zijn. Een ieder zij bereid problemen en moeilijkheden met de anderen te delen. Daarbij is het ieder toegestaan degene die gaat afwijken van de belijdenis aan te sporen tot meer nauwgezette gehoorzaamheid. Dit mag echter geen vrijbrief zijn voor inquisitoriale tussenkomst, maar moet dienen om elkaar te sterken in liefde tot Christus.
 3. Er behoort bereidheid te zijn elkaars attestaties te aanvaarden, gewoonlijk zonder persoonlijk onderzoek.
 4. Afvaardigden van zusterkerken behoren in de meerdere vergaderingen van harte welkom te zijn, zonder dat ze lid van de vergadering worden.
 5. Als een zaak van beleefdheid behoren zusterkerken de kansels voor elkaars dienaren open te stellen.
 6. Kerken zullen exemplaren van de Acta en besluiten van hun meerdere vergaderingen uitwisselen of tenminste elkaar te informeren over belangrijke beslissingen.

4.2. Zorg om de jeugd

Een andere belangrijke zaak op de Assembly was de zorg om de jeugd. De openingspreek van de moderator over Col. 1 stond al in het teken van de invloed van de wereld op de jeugd en de kerkverlating. Veel jongeren blijken af te haken. Als belangrijkste oorzaken werden genoemd de secularisatie in het algemeen, het functieverlies van het christelijke gezin en de funeste invloed van de T.V. Een bijkomend probleem is het feit dat de Free Church sterk vertegenwoordigd is in de Hooglanden en op de eilanden, maar in de grote steden relatief weinig gemeenten heeft. Wanneer jonge mensen voor studie of werk naar de grote steden trekken, betekent dat in veel gevallen dat zij de Free Church verlaten.

Veel energie wordt gestoken in de plaatselijke 'sabbathschools', die meer weghebben van een catechisatie dan van een zondagsschool. Jaarlijks wordt een soort wedstrijd in bijbelkennis georganiseerd en de winnaars krijgen op de Assembly uit handen van de moderator hun onderscheiding. Deze keer waren het drie meisjes. Een grote eer voor henzelf en hun familie, maar niet minder voor hun plaatselijke gemeenten. Verder zijn de zomerkampen een belangrijk middel, zowel voor de instructie van de jeugd als voor de onderlinge ontmoeting. Naar werd opgemerkt zou dit voor verschillende jongeren de afgelopen jaren geestelijk van betekenis zijn geweest. Er wordt dan ook veel geld en energie in gestoken. Bovendien werd opgeroepen om waar mogelijk te komen tot eigen scholen van de Free Church, zoals ook de Rooms-katholieke Kerk en de Kerk van Schotland die kennen.

4.3. Uitbreiding van het aantal kerken

Op de Assembly van 1991 werd besloten om de komende 10 jaar minstens één nieuwe gemeente per jaar te stichten. Het ledental is in deze eeuw namelijk teruggelopen van zo'n 70.000 tot nog slechts 25.000. Toch blijkt er behoefte aan de bijbelse prediking getuige de vele gasten die in de diverse gemeenten de diensten bijwonen. Deze stichting van nieuwe kerken is ook belangrijk voor jonge mensen die naar de grote steden trekken en daar hun eigen kerk niet vinden. Dit plan stagneert enigszins door aan de ene kant geldgebrek en aan de andere kant door onvoldoende medewerking van plaatselijke gemeenten om geschikte gebieden te noemen. Maar hoe moeizaam ook, hier en daar beginnen enkele heel kleine gemeenten te ontstaan.

4.4. Geldgebrek

Ook dit punt was regelmatig aan de orde tijdens de vergaderingen. Er zijn namelijk relatief veel kleine gemeenten met een fulltime predikant. Dat is mogelijk doordat alle predikanten hun traktement centraal betaald krijgen vanuit één centrale kas in Edinburgh. Maar het aantal draagkrachtige gemeenten wordt minder. Sommigen pleitten voor het parttime-predikantschap. In ieder geval is terughoudendheid geboden bij nieuwe projecten.

5. Toespraak

In mijn toespraak heb ik iets verteld over de geschiedenis van onze kerken, waarbij met name melding is gemaakt van onze herdenkingsdag op D.V. 5 september te Barmeveld. Verder is meegedeeld dat de synode van 1995 een definitief besluit zal nemen aangaande de I.C.R.C.. De moderator verzocht mij de hartelijke groeten over te brengen en deelde mee dat hij op onze a.s. synode aanwezig hoopt te zijn.

5. Tenslotte

Het was mij een voorrecht onze kerken te mogen vertegenwoordigen. We hopen dat de contacten bestendig en zelfs geïnintensieerd zullen worden. God zegene de kerken in Schotland en in Nederland.

B. de Graaf

Bijlage 20.B.3.

**VERSLAG VAN HET BEZOEK AAN DE SYNODE VAN DE REFORMED
PRESBYTERIAN CHURCH OF IRELAND, GEHOUDEN VAN 10-12 JUNI 1991
TE BALLYMONEY, NOORD IERLAND**

1. De uitnodiging

In 1980 besloot de generale synode van Amersfoort een officiële relatie aan te gaan met de Reformed Presbyterian Church of Ireland (R.P.C.I.). Er waren met deze kerk al contacten via het lidmaatschap van de G.O.S. en die contacten hadden genoegzaam aangetoond, dat een officiële relatie tussen deze kerk en de onze wenselijk was. Het heeft echter nog een flink aantal jaren geduurd voordat aan het besluit van 1980 in de praktijk uitvoering werd gegeven in de vorm van aanwezigheid op elkaars meerdere vergaderingen. De R.P.C.I. is een van de kerken, die al eerder het lidmaatschap van de G.O.S. beëindigde en zich aansloot bij de International Conference of Reformed Churches (I.C.R.C.). Toen onder ons het besef meer en meer rijpte, dat ook onze plaats niet langer in de G.O.S. kon zijn, ging de gedachte leven om toch wat meer inhoud te geven aan de relaties met andere kerken, met name die kerken, die uit de G.O.S. waren getreden of zouden gaan treden.

Wij van onze kant zonden de R.P.C.I. een uitnodiging om aanwezig te zijn op de generale synode 1989, maar men kon aan die uitnodiging toen niet voldoen. Wel werd afgesproken, dat we de correspondentie zouden intensiveren, wat bijv. resulteerde in het ontvangen van de Minutes van hun synode en in een uitnodiging om aanwezig te zijn op de Annual Meeting van hun synode in 1991. Deputaten waren van mening dat deze uitnodiging moest worden aanvaard, mede ook geleid op de opdracht om contact te onderhouden met lidkerken van de I.C.R.C. Ds. P. den Butter werd aangewezen om op de genoemde synode onze kerken te vertegenwoordigen.

2. De Reformed Presbyterian Church of Ireland

De R.P.C.I. bestaat uit 37 gemeenten, waarvan de meeste liggen in Ulster terwijl een enkele gemeente ten zuiden van de grens ligt in de Republiek Ierland. Deze gemeenten zijn verdeeld over 4 classes (presbyteries). Deze presbyteries komen geregeld bijeen, terwijl de kerken als geheel eens per jaar bijeenkomen in synode.

Voor het ontstaan van de R.P.C.I. moeten we terug naar de 17e eeuw. In Schotland waren geloofsvolvoelingen. De Covenanters hadden een moeilijk bestaan en velen van hen weken uit naar het buitenland, o.a. naar het nog nauwelijks in cultuur gebrachte Noord-Ierland. Daar probeerden zij een nieuw bestaan op te bouwen en levens plantten zij het kerkelijke leven dat zij in Schotland niet konden beleven, in hun nieuwe vaderland over. Vandaar dat de R.P.C.I. evenals trouwers ook de Evangelical Presbyterian Church of Ireland, hun origine terugleiden naar de Schotse Covenanters. In het kerkelijke embleem van de R.P.C.I. komen dan ook de woorden voor "For Christ's Crown and Covenant".

Doordat de R.P.C.I. klein zijn (37 gemeenten slechts die voor het grootste deel ook nog gering van omvang zijn), kléven er allerlei zwakheden aan hun kerkelijke leven. Toch kan men bewondering hebben voor wat door deze kerken mag worden verricht. Zo is er een eigen theologische opleiding, de Reformed Theological College, waaraan gedoceerd wordt door een aantal van hun eigen predikanten. Er wordt zendingswerk gedaan, alsook evangelisatiewerk. Zo zijn er 'Mission-posts' in Belfast, in Galway (Ierland) en Nantes (Frankrijk). Nadat de synode gesloten was, maakte in een avond mee, waarop door werkers van de verschillende posten een presentatie gegeven werd van het werk, dat zij doen.

Wat de theologische positie van de R.P.C.I. betreft, de Westminster Standards zijn de officiële belijdenissen. Men wil daar ook onverkort aan vasthouden en wijst allerlei modernistische stromingen af. Om die reden meende de R.P.C.I. dan ook, dat men niet langer in de G.O.S. kon blijven.

Echte zusterkerken van de R.P.C.I. die teruggaan op dezelfde wortels, zijn de Reformed Presbyterian Church of Scotland en de Reformed Presbyterian Church of North America. Verder zijn er nauwe relaties met de Free Church of Scotland en is er een goed contact met de Evangelical Presbyterian Church of Ireland. De andere relaties van de R.P.C.I. lopen op dit ogenblik via de I.C.R.C.

3. Synod 1991

Op maandag 10 juni 1991 werd de jaarlijkse synode van de R.P.C.I. geopend in het stadje Ballymoney. Anders dan bij ons werd voorafgaande aan de opening van de synode geen bidstond gehouden. Er was wel een bidstond, maar die werd pas gehouden op de avond van de eerste synodedag, toen de werkzaamheden al begonnen waren.

Het eerste deel van de synode stond onder de leiding van de moderator van de vorige synode, rev. R.W. McCollum. Pas na de bidstond werd de nieuwe moderator aangewezen en nam deze de leiding van de vergadering op zich. De nieuwe aangewezen moderator was rev. G.M. McEwen.

Het zal niet de bedoeling zijn om in dit rapport een compleet overzicht te geven van al de zaken die ter synode besproken en besloten werden. De Minutes, die trouwers met behulp van een computer gemaakt werden en ter synode nog konden worden vastgesteld, zullen belangstellenden een compleet beeld geven. Wat wel dienstig lijkt is een korte belichting van een paar van de belangrijkste zaken, die in behandeling kwamen. Er bestond op de synode grote belangstelling voor het rapport inzake het zendingswerk. Het was duidelijk, dat er bij de kerken een sterke betrokkenheid is bij dit werk. Het staat dicht bij de mensen en er wordt ook voortdurend naar gestreefd de mensen dicht bij het zendingswerk betrokken te houden. Gelet op de betrekkelijk kleine basis, waarop dit zendingswerk staat, is het bewonderenswaardig om te zien hoeveel men er - ook in financieel opzicht - voor over heeft.

Ruim aandacht werd ook gegeven aan het rapport betreffende het officiële blad van de R.P.C.I., de 'Covenantal Witness'. De hoofdredacteur van dit blad had de wens te kennen gegeven om zijn werk aan een opvolger te mogen overdragen en dit ging met het nodige ceremonieel gepaard. Er was grote waarde-

ring voor de manier waarop rev. T. Donnelly een groot aantal jaren het blad had geredigeerd. De nieuwe redacteur is rev. W.D.J. McKay. Met de nieuwe redacteur kwam ik overeen, dat wij geregeld een nummer van de 'Covenantal Witness' zullen ontvangen in ruil voor een geregeld toezending van 'De Wekker'. Verder was een punt van belang de Reformed Theological College (R.T.C.). Nu kort geleden een aantal studenten afstudeerde en beroepbaar gesteld werd in de kerken is het aantal studenten aan de R.T.C. niet erg groot. Er zijn trouwers niet veel vacatures in de R.P.C.I. Uitvoerig werd gesproken over de colleges, die gegeven werden en het studieprogramma dat de R.T.C. aan de kerken biedt, waarvan gebruik gemaakt kan worden door belangstellende gemeentelieden. De docenten van het R.T.C. geven lessen in verschillende plaatsen en daar wordt gretig gebruik van gemaakt. Iets dus wat vergelijkbaar is met de onder ons bekende Vormingscursus.

Tijdens de vergaderingen van de synode kwamen uiteraard ook de relaties met buitenlandse kerken aan de orde. Veel tijd nam dit trouwers niet in beslag, omdat het aantal contacten met buitenlandse kerken niet zo groot is terwijl er dit jaar ook geen ingrijpende beslissingen moesten worden genomen. Wel werd ruimte gegeven aan afgevaardigden van kerken uit het buitenland. Er was een afgevaardigde van de Reformed Presbyterian Church of Scotland, die vertelde, dat het kerkelijk leven in Schotland door allerlei zaken ernstig bedreigd wordt. Er was ook een afgevaardigde van de Free Church of Scotland, in de persoon van de moderator, rev. Billy Graham. Hij sprak van de goede band, die er tussen de F.C.S. en de R.P.C.I. bestaat en van de wens meer en meer voor elkaar te mogen betekenen.

Als afgevaardigde van onze kerken kreeg ik gelegenheid de synode toe te spreken. Ik heb de hartelijke groeten overgebracht, iets verteld van de geschiedenis van onze kerken en van de activiteiten die wij als kerken mogen ontplooiën, alsmede van de vragen waarvoor wij ons geplaatst zien. Ik heb aangehouden op uitbouw van de contacten. Met een woord van bemoediging met name in de ingewikkelde politieke situatie, waarin ook de leden van de R.P.C.I. dagelijks verkeren, heb ik mijn toespraak besloten, verwijzend naar Openb. 3:10, 11, waarin Christus zowel een belofte als een opdracht geeft aan de kerk van Fiadella.

Naar aanleiding van het feit, dat ik in mijn toespraak bij voorbaat de R.P.C.I. uitnodigde, op onze a.s. generale synode aanwezig te zijn, besloot de synode de nu fungerende moderator af te vaardigen.

Een punt, dat op mij bijzondere indruk maakte was de bespreking van het rapport van het comité 'Public Morals'. Dat comité is vergelijkbaar met ons deputaatschap Contact met de Overheid. Over allerlei zaken was met de Overheid in Londen gecorrespondeerd. Grote zorgen zijn er ten aanzien van het meer en meer zoekraken van het bijzondere karakter van de Zondag.

Andere zaken, die in de correspondentie aan de orde waren gesteld waren: pornografie, abortus provocatus en het gebruik van alcohol. Behalve het met de Overheid over deze zaken corresponderen, stelt dit comité ook korte brochures beschikbaar die voorlichting over genoemde problemen geven.

Bij de bespreking van dit rapport kwam aan de orde het voornemen van de nieuwe minister van Noord-Ierse zaken, die in de ingewikkelde politieke situatie een doorbraak wilde bewerkstelligen door alle betrokken partijen aan één tafel te krijgen (een initiatief dat intussen ook al weer mislukt is). Dit gesprek toonde mij duidelijk aan, onder welke omstandigheden de R.P.C.I. kerk is. Kerk in een land, dat door politieke en kwasi-religieuze tegenstellingen ontzaggelijk verdeeld is; een land ook, waar op het alleroverwachtst het geweld weer toelaat en er opnieuw slachtoffers vallen. De R.P.C.I.-leden steunen de regering in Londen en de synode wilde dan ook aan het initiatief van de nieuwe minister graag adhesie betuigen en hem verzekeren van het gebod in de kerken voor vrede en gerechtigheid ook in Noord-Ierland. Wel was er het verlangen, dat de regering met kracht het terrorisme zou aanpakken en zodoende haar van God gegeven bevoegdheid zou gebruiken. De R.P.C.I. schroomt dus bepaald niet in de concrete situatie ook politieke uitspraken te doen, al is men tegelijkertijd wars van methoden, die ook wel in Noord-Ierland worden toegepast, waarbij de regering onder druk gezet wordt door middel van demonstraties, e.d.

4. Conclusie

Concluderend kan ik zeggen, dat het mijns inziens nuttig is om de contacten met de R.P.C.I. te blijven onderhouden. Het zal dan ook goed zijn als op de generale synode van onze kerken in 1992 een afgevaardigde van deze kerk aanwezig zal zijn. Kerken, die nog willen staan voor de gereformeerde confessie hebben elkaar in deze tijd van oecumenisme hard nodig en het onderlinge contact kan bemoedigend en stimulerend werken.

Ik ben dankbaar voor het feit, dat ik de kerken mocht vertegenwoordigen. Dankbaar ben ik ook voor de ontvangst die ik in Ierland mocht ontvangen en voor de plaats die men aan de relatie met onze kerken wil geven.

P. den Butter

Bijlage 20.B.4.

**VERSLAG VAN HET BEZOEK AAN DE ÉGLISES RÉFORMÉES ÉVANGÉLIQUES
DE FRANCE VAN 15-17 MAART 1991**

Voor de tweede maal viel mij de eer te beurt, als afgevaardigde van de Christelijke Gereformeerde Kerken en van de Nederlands Gereformeerde Kerken aanwezig te zijn op de Synode National et Général van de Églises Réformées Évangéliques in Frankrijk, de E.R.E.I., die van 15 tot 17 maart 1991 werd gehouden in La Grand'Combe (Gard).

Volgens afspraak gaat er elke drie jaar om de beurt uit één van beide kerkverbanden iemand naar deze synodale vergadering. Hoewel men elk jaar in synode bijeenkomt ('National') heeft de synode telkens om de driejaar ('National et Général') meer nadruk: er zijn dan afgevaardigden van alle kerken en de nadruk ligt meer op het beleid. Daar moet wel bij gezegd worden, dat toch niet alle kerken een afvaardiging gestuurd

hadden! Uiteindelijk ontbraken er 7 van de 47 kerken. Soms was de reden van afwezigheid niet bekend. Vergelijken met het uitgebreide rapport dat ik na mijn bezoek van 1985 had ingediend, kan mijn rapportering deze keer korter zijn.

Eén van de dingen die mij opvielen was de verjonging van het predikantenbestand, vergeleken met zes jaar geleden. Een aantal predikanten is met emeritaat gegaan en dat gaat nog door. De Faculteit van Aix-en-Provence, in wier Raad de kerken officieel vertegenwoordigd zijn, levert gelukkig telkens jonge predikanten af. Van die opleiding uit ontvangen de kerken ook doorlopend injecties tot versterking van het gereformeerde karakter van de kerk. Er blijft de eerste jaren evenwel een groot predikantentekort. Ook heeft men in de afgelopen twee jaren een gemeente (Brignoles, niet ver van Marseille), een evangelisatiepost (Gé-sur-Yvette, voorstad van Parijs) en een jonge predikant van de bestaande gemeente te Parijs het kerkverband zien verlaten om zich aan te sluiten bij vrije groepen, die ook in Frankrijk van zich doen horen. Het blijkt nog steeds moeilijk te zijn om de twee aanduidingen in de naam, evangelisch en gereformeerd, samen te laten vallen en ze niet tot een compromis te laten worden (ieder zijn eigen idee) of tot een tegenstelling (evangelisch zou dan de vrije groepen benaderen, gereformeerd een moderne opstelling toelaten).

Dat men hierniet gelijk denkt bleek bij de bespreking van dat gedeelte van de herziene kerkorde, dat nog niet was vastgesteld, nl. over de ouderlingen, hun plaats en hun functie. Er was een stroming, die aan regeren-ouderlingen alle taken toedert die predikanten verrichten. Besloten is, de tegenwoordige orde die het bijbelse onderrecht juist weergeeft niet te veranderen, maar ook om de bestaande artikelen opnieuw te bestuderen. Hierbij moet wel bedacht worden, dat de kerken wel een kerkeraad kennen, maar dat voor het besef van velen deze meer een administratief karakter heeft, verband houdend met de Franse wetgeving, dan een geestelijk karakter. Ik berichtte hierover in mijn rapport van 1985. Misschien kan in dit opzicht van onze kant enige handreiking gedaan worden. Winst is wel, dat er momenteel in de E.R.E.I. op een fundamentele manier over de zaken wordt nagedacht.

Het contact met de beide Nederlandse kerkverbanden wordt bijzonder gewaardeerd. Die waardering komt niet alleen door het werk van de hulpstichting, die de laatste jaren telkens f 10.000,- à f 15.000,- heeft kunnen verzamelen en die dat geld besteedt aan bescheiden projecten, die door de E.R.E.I. zelf worden aangedragen, maar ook door de intenser geworden onderlinge contacten, op landelijk, plaatselijk en persoonlijk niveau. Eén van die gevolgen is ook, dat er binnen de kerken gedacht is en wordt over de vraag, of jonge Nederlandse predikanten of kandidaten mogelijk een werkterrein in Frankrijk zouden kunnen zien. Wat de Franse kerken betreft, zij staan daar momenteel zeer voor open. Bekend werd inmiddels, dat ds. D.A. Brienen contacten met officiële vertegenwoordigers van de E.R.E.I. heeft gekregen. Daarvoor zijn momenteel nog niet alle vereiste regelingen gemaakt. Eén van de vragen is, hoe de in Frankrijk noodzakelijk geachte kennismakingstijd in kerkrechtelijk opzicht moet worden overbrugd. Nader overleg daarover zal nog nodig zijn. Ik heb er met verschillende betrokken broeders over kunnen spreken. Het was echter nog te vroeg om al tot definitieve afspraken te kunnen komen.

Een van de agendapunten was de plaats van de E.R.E.I. binnen de G.O.R. Daarover was een adviesrapport ter tafel. Een belangrijk punt in dat advies was de vraag, of het wel zo nodig was om aangesloten te zijn bij een internationaal lichaam. Wel werd sterk gezien de noodzaak van een oecumenisch besef, maar de vraag werd gesteld, of dat behalve een oriëntatie op hetgeen er gaande is niet het beste gerealiseerd kan worden door bilaterale contacten. Ik had zelf de gelegenheid om de synode toe te spreken, was daar zelfs toe uitgenodigd, en in mijn verhaal heb ik uiteengezet wat de Chr. Gerel. Kerken bewegen heeft om uit de G.O.R. weg te gaan en de Ned. Gerel. Kerken om hun waarnemerschap te beëindigen. In de discussie werd opnieuw mijn advies gevraagd. Toch besloot de synode, momenteel de G.O.R. niet te verlaten. Men overwoog, dat de bezwaren wel zwaar wogen, maar dat ze binnen de E.R.E.I. tot nog toe niet waren bestudeerd en dat de kerk de G.O.R. niet had gewaarschuwd. Met die argumenten werd met meerderheid van stemmen besloten, het lidmaatschap nu niet te beëindigen. Wel blijft het contact oefenen door rechtstreekse contacten de voorkeur sterk houden.

Behalve mijn toespraak was er nog een tweede, nl. namens de Fédération Protestante de France, door een predikant van de Eglise Réformée de France, ds. M. Fraychet, die met verva de situatie binnen de Rooms-katholieke Kerk en binnen de Wereldraad van Kerken tekende op een manier, die mij verontrustte. Ik zei dat tegen sommigen, die echter zeiden, dat men telkens een bevriende spreker en een anders geënte spreker uitnodigde, van wie men informatie van buitenaf verwachtte. Het stelde mij toch niet gerust. Financieel waren er minder zorgen dan vroeger wel eens gehoord werd; dat komt evenwel mede, doordat er voor minder predikanten bijgedragen behoeft te worden (de traktementen worden centraal uitbetaald). Het gaf toch een gunstig beeld. Dat was er ook in het contact met jongeren uit de kerk, die een eigen rapport mochten indienen. En verscheidene leden van de synode zeiden, dat ze het, vergeleken met andere kerken, een zeer goede synode hadden gevonden met een goede verstandhouding. Dat laatste heb ik zelf zeker kunnen constateren.

Het lijkt mij niet nodig, over allerlei detailpunten te rapporteren. Opnieuw ben ik ervan onder de indruk gekomen, hoe moeilijk en soms ook moeizaam het gereformeerde kerkelijke leven in Frankrijk is en welk een voortdurende strijd men voeren moet om niet alleen een kerkelijk leven in stand te houden, maar vooral om een echte gereformeerde kerk te mogen zijn en blijven en steeds meer te worden. Om hen daarin bij te staan, niet slechts financieel maar vooral moreel en geestelijk, ligt er voor onze kerken een grote taak, waarvoor zij naast God veel ook van onze inzet verwachten.

Ik vond het een voorrecht, uw afgevaardigde weer te hebben mogen zijn.

K. Boersma

Bijlage 20.B.5.

RAPPORT VAN HET BEZOEK AAN DE SYNODE VAN DE FREE REFORMED CHURCH OF NORTH AMERICA GEHOUDEN VAN 12 T/M 14 JUNI 1991

Deputaten vaardigden ondergetekende af naar de synode van de Free Reformed Church of North America (F.R.C.) die ook dit jaar in de kerk van Dundas werd gehouden. Bij het woord 'synode' moeten we hier niet denken aan een vergadering zoals onze generale synode. Omdat de F.R.C. een klein kerkverband is - dat aan het begin van de synode slechts 12 gemeenten telde - kent men geen classis of particuliere synode. De generale synode wordt elk jaar gehouden en naar deze vergadering vaardigt iedere kerkeraad twee ambtsbroeders af. Deze synode heeft dus veel weg van een classis in ons kerkverband, met dit verschil dat op de synode van de F.R.C. uiteraard ook de zaken aan de orde komen die in onze kerken op een particuliere of generale synode zouden dienen.

1. Contact met deputaten

Zoals in dit kerkverband gebruikelijk is, werd op de dag die aan de synode voorafging - dinsdag 11 juni - nog vergaderd door verschillende deputaatschappen. Bij de vergadering van de deputaten voor betrekkingen met kerken in het buitenland was ik uitgenodigd voor een gesprek. Het was goed verschillende broeders daar af te ontmoeten. In een openhartige sfeer kon informatie uitgewisseld worden over de recente ontwikkelingen in de F.R.C. en binnen onze kerken. De deputaten van onze zusterkerken stelden een aantal vragen naar aanleiding van de samsprekingen van onze kerken met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken. Bovendien werd een toelichting gevraagd over onze contacten met de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk. Het meest uitvoerig werd onze verhouding met de Christian Reformed Church of North America (C.R.C.) besproken. De ontwikkelingen binnen deze kerken gaven in de F.R.C. veel zorg. Met spanning werd uitgezien naar de beslissingen van de synode van de C.R.C. die deze zelfde week in Sioux Centre was begonnen.

2. Bidstond en opening

De avond die aan de zittingen van de synode voorafging werd de gebruikelijke bidstond gehouden. De praeses van de synode van vorig jaar, rev. L.W. Bikkes van Aldergrove, leidde deze dienst. De tekst voor de prediking was Hand. 2:42: 'En zij waren volhardende in de leer der apostelen...'.

Woensdagmorgen opende rev. H. Overduin namens de roepende kerk van Chatham de vergadering. Hij mediteerde over 2 Tim. 3:14 en 15. Vervolgens werd overgegaan tot de verkiezing van het moderamen. De uitslag daarvan was als volgt: rev. C. Pronk, praeses; rev. P. van der Meyden, assessor; rev. L.W. Bikkes, scriba I en rev. C.A. Schouls, scriba II.

3. Colloquium doctum

De kerkeraad van Langley had een verzoek ingediend rev. Kuldip Gangar te onderwerpen aan een colloquium doctum en hem bij gunstige uitslag beroepbaar te stellen in de kerken. Deze broeder is afkomstig uit India en werd na theologische studie in de Verenigde Staten predikant in de C.R.C. Na een jaar werd hij in verband met zijn bezaren tegen de koers in de C.R.C. van zijn gemeente losgemaakt. Daarna waren er contacten ontstaan met de F.R.C. te Langley en het zgn. Home Mission Station van de F.R.C. te Seattle. Op verzoek van de kerkeraad van Langley en na positief advies van het deputaatschap voor betrekkingen met kerken in het buitenland had rev. Gangar al enkele maanden hulpdiensten in Seattle verricht. Nu was het de wens van de kerkeraad van Langley dat rev. Gangar als predikant zou worden toegelaten in de F.R.C. om beroepen te kunnen worden als 'home missionary' in Seattle.

De synode besloot met deze broeder een colloquium doctum te houden. Naar aanleiding daarvan sprak de vergadering uit dat rev. Gangar gezond is in de leer. Omdat deze broeder echter in de kerken helemaal niet bekend is, wilde de synode met de grootst mogelijke zorgvuldigheid handelen. Daarom werden de volgende besluiten genomen:

1. Rev. Gangar ontvangt voor één jaar toestemming een stichtelijk woord te spreken in het Home Mission Station te Seattle onder het toezicht van de kerkeraad van Langley.
2. De synode adviseert de kerkeraad van Langley deze broeder te bevestigen als ouderling.
3. Rev. Gangar ontvangt ook toestemming om een stichtelijk woord te spreken in de gemeenten van de F.R.C.

4. Examen

Tijdens deze synode vond ook het examen plaats van theologisch student Ken Herfst. Deze broeder is afkomstig uit Dundas en had zijn studie voltooid aan het Seminary van de Canadian Reformed Churches, de zusterkerk van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) hier in Nederland. Omdat de F.R.C. geen eigen opleiding tot predikant heeft, neemt de synode het examen af waarbij kandidaten beroepbaar worden gesteld in de kerken. Het examen van br. Herfst had een goed verloop. Met algemene stemmen werd hij tot kandidaat bevorderd en beroepbaar gesteld. Inmiddels heeft kandidaat Herfst enkele beroepen ontvangen, waaronder dat van Vineland om als zending te gaan werken in Guatemala. Dit beroep heeft hij aangenomen.

5. Eigen Seminary

Al eerder werd in de rapportage naar ons deputaatschap melding gemaakt van het feit dat binnen de F.R.C. een onderzoek wordt ingesteld naar de mogelijkheden van een eigen opleiding van predikanten. Dit onderzoek is het afgelopen jaar voortgezet o.a. doordat een commissie inlichtingen heeft ingewonnen bij seminaria van andere Amerikaanse en Canadese kerken. Daarvan werd rapport uitgebracht. In de bespreking werd uiting gegeven aan de zorg of een dergelijk project voor een klein kerkgenootschap als de F.R.C. eigenlijk

wel haalbaar is. Daartegenover werd echter ook sterk benadrukt dat een eigen opleiding tot predikant prioriteit dient te hebben. Ook werd gesteld dat er op dit moment te weinig predikanten zijn met voldoende academische kwalificaties om aan een op te richten seminarie te doceren. Daarom werden de kerkeraden opge-roepen hun predikanten aan te moedigen hun academische studie te voltooien.

6. Zending

Vele jaren heeft de F.R.C. een gewaardeerde bijdrage geleverd aan het zendingswerk van onze kerken in Zuid-Afrika. Toch leeft binnen dit kerkverband ook al geruime tijd de wens om een eigen zendingswerk te beginnen. Enkele jaren geleden werd het mogelijk een eerste aanzet in deze richting te doen. In nauwe samenwerking met de Nederlandse stichting 'Woord en Daad' nam de F.R.C. de verantwoordelijkheid over voor een kliniek in Guatemala. Deze kliniek bevindt zich in Cubulco, in het gebied waar de Achi-indianen wonen. Langzaam groeide de wens ook een zendingspost in dit gebied te openen. Dat kreeg nog een wat voorlopige gestalte, toen enkele jaren geleden het echtpaar Gary en Martha DeSterke uitgezonden werd om de Bijbel te vertalen in de taal van de Achi's. Deze synode nam officieel het besluit om het zendingswerk in Cubulco te beginnen. De belangrijkste onderdelen van deze beslissing zijn de volgende:

1. De kerk van Vineland werd aangewezen als roepende kerk om een zending te beroepen voor het werk onder de Achi's in en rond Cubulco. Inmiddels is een beroep uitgebracht op kandidaat Herfst, die dit beroep heeft aangenomen. Hij zal binnen afzienbare tijd met zijn gezin naar Costa Rica vertrekken om zich daar bezig te houden met talenstudie.
2. De kerk van Chatham werd aangewezen als zending kerk voor Mary Overduin, die onder de Achi's hetzelfde werk zal gaan doen wat zij tot voor kort in Vredeland verrichtte.
3. In Cubulco zullen twee huizen gebouwd worden resp. voor de familie Herfst en Mary Overduin. Twee naburige stukken land zullen worden aangekocht voor de bouw van woningen voor eventuele toekomstige zendingswerkers.

Tenwijl de financiële lasten voor het hulpverleningsproject voor het grootste deel door 'Woord en Daad' gedragen worden, komen de kosten van dit zendingswerk geheel voor rekening van de F.R.C. Dat betekent dat deze kerken een hele last op zich genomen hebben. Wel moet daarbij gezegd worden dat de liefde en overvaardigheid voor dit werk bijzonder groot is.

7. Instructie Aldergrove

Op deze synode dienden ook verschillende instructies. Voor ons was de instructie van de gemeente van Aldergrove het meest belangrijk. Daarin werd de synode verzocht haar goedkeuring te hechten aan een officiële correspondentie tussen de F.R.C. van Aldergrove en de Bethel Reformed Church te Ford Madeod, Alberta. Deze gemeente maakt deel uit van de Reformed Church of America (R.C.A.) en onderhoudt officiële contacten met de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk. Predikant van deze gemeente is rev. W. Meijer.

In de discussie werd meteen duidelijk dat het onmogelijk is naar de letter aan het verzoek van Aldergrove te voldoen. Correspondentie is niet een zaak van één plaatselijke gemeente, maar van heel het kerkverband. Dat gaf aanleiding tot een uitvoerige bespreking over de vraag of het mogelijk is als F.R.C. in correspondentie te treden met bepaalde gemeenten in de R.C.A. die zich in alles houden aan de Schrift en de Drie Formulieren van Enigheid. In deze discussie werd o.a. verwezen naar het verzoek dat ons deputaatschap aan de synode van 1989 gericht heeft, om de mogelijkheden te onderzoeken m.b.t. kanselruil met gemeenten die behoren tot de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk. Ook werd duidelijk gemaakt waarom onze synode dit verzoek moest afwijzen. Op de synode van de F.R.C. werd echter ook naar voren gebracht dat de situatie in Noord-Amerika geheel anders is dan die in Nederland. Bovendien heeft een vorige synode het besluit genomen dat predikanten die behoren tot de Gereformeerde Bond en Noord-Amerika bezoeken mogen voorgaan in de gemeenten van de F.R.C., mits daarvoor toestemming gevraagd is aan de deputaten voor betrekkingen met kerken in het buitenland.

Uiteindelijk besloot de synode dit deputaatschap op te dragen een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van kerkelijke correspondentie tussen de F.R.C. en gemeenten die tot de R.C.A. behoren en officiële contacten hebben met de Gereformeerde Bond. Daarbij werd de opmerking gemaakt dat bij dit onderzoek niet alleen de gemeente van de R.C.A. in Lethbridge moet worden betrokken, maar ook de gemeenten in Ontario. Daar liggen de onderlinge kerkelijke verhoudingen echter veel gevoeliger.

8. Liturgische Formulieren

De synode van 1990 had het deputaatschap voor publicaties opgedragen de verouderde vertaling van de formulieren voor de bediening van de doop en de kerkelijke bevestiging van het huwelijk te herzien. Het rapport dat dit deputaatschap had uitgebracht bevatte echter voorstellen met meer ingrijpende wijzigingen. Besloten werd het deputaatschap op te dragen de zaak nader te bestuderen. Aan de kerkeraden werd verzocht hun opmerkingen over de voorstellen schriftelijk aan de deputaten toe te zenden. Op de volgende synode zal de kwestie van de herziening van de formulieren dan opnieuw kunnen dienen.

9. Chilliwack

Ter tafel was ook een verzoek van de kerk van Aldergrove en de leden van het Home Mission Station te Chilliwack, om toestemming te geven dit 'station' te institueren als zelfstandige gemeente. Vooral sedert de komst van rev. Bikkes naar Aldergrove zijn regelmatig vanuit deze gemeente kerkdiensten belegd in Chilliwack. Na enige tijd werd hier een Home Mission Station gesticht en er werd een beroep uitgebracht op rev. G.P. Hamstra van Toronto om deze groep als Home Missionary te dienen. Deze heeft dit beroep aangenomen en werkt sinds korte tijd in Chilliwack. Met blijdschap gaf de synode de toestemming. Inmiddels is Chilliwack de dertiende gemeente van de F.R.C. geworden met rev. G.P. Hamstra als haar predikant.

10. Toespraak

Namens onze kerken mocht ik de synode van de F.R.C. ook toespreken. In deze toespraak werd gewezen op de vele nauwe banden die wij als zusterkerken hebben. Daardoor hebben we veel gemeenschappelijk. Er zijn ook verschillen die vooral te maken hebben met het feit dat de F.R.C. steeds meer het karakter van een immigrantenkerk gaat verliezen en een Noord-Amerikaanse Kerk wordt. Ondanks deze - legitieme - verschillen staan wij voor dezelfde zaak: we dienen de gereformeerde leer te bewaren en uit te dragen. We dienen te blijven bij de geestelijke erfenis van 1892. We dienen - ook bij al ons kerkelijke werk - oog te hebben voor de hele kudde die aan onze zorgen is toevertrouwd.

De assessor, ds. P. van der Meyden beantwoordde de toespraak en verzocht de hartelijke groeten en Gods zegen over te brengen aan onze kerken.

11. Tenslotte

De synode van 1991 was in veel opzichten een zeer belangrijke synode voor de F.R.C. Er zijn verscheidene beslissingen genomen die van verstrekkende betekenis zijn. Daarom is dit verslag ook tamelijk uitvoerig. Het was mij een vreugde onze kerken op de synode van de F.R.C. te mogen verleggenwoordigen. Van harte wensen we deze kerken toe dat ze door God gezegend mogen worden en tot zegen mogen zijn in Noord-Amerika.

A. Baars

Bijlage 20.B.6

RAPPORT VAN HET BEZOEK AAN DE SYNODE VAN DE CHRISTIAN REFORMED CHURCH OF NORTH AMERICA, GEHOUDEN VAN 12 T/M 21 JUNI 1991

Deputaten droegen ondergetekende op onze kerken te vertegenwoordigen op de synode van de Christian Reformed Church (C.R.C.). Helaas kon ik deze synode maar voor een deel bijwonen. De reden daarvan was dat ik van 12 t/m 14 juni aanwezig moest zijn op de synode van de Free Reformed Church die in Dundas vergaderde. Pas op maandag 17 juni kon ik van Canada naar Sioux Centre, Iowa in de Verenigde Staten reizen, waar de synode van de C.R.C. werd gehouden. Daardoor miste ik het belangrijke debat over de vrouw in het ambt dat op die maandag plaatsvond. Over dit debat vindt u uiteraard wel het een en ander in dit verslag. Het is zoveel mogelijk gebaseerd op de officiële stukken en de door het moderamen geautoriseerde persverslagen. Vanaf dinsdagmorgen 18 juni tot de sluiting van de synode op vrijdagmiddag de 21e heb ik vrijwel alle zittingen kunnen bijwonen. Op deze synode van de C.R.C. kwamen bijzonder veel zaken aan de orde. Lang niet alles is voor ons van directe betekenis. In het volgende verslag worden daarom alleen de meest belangrijke punten die op de synode dienden aan de orde gesteld.

1. Gesprek met rev. Boomma en dr. Hulst

Voordat de zitting van de synode op dinsdagmorgen begon had ik eerst een onderhoud met twee leden van het deputaatschap voor relaties met andere kerken (Interchurch Relations Committee), nl. rev. Clarence Boomma en dr. John B. Hulst. Tijdens dit gesprek kwamen de belangrijkste punten aan de orde die de verhouding tussen onze beide kerken raken. Zo werden een aantal vragen gesteld met betrekking tot het verlenen van steun aan Heidelberg Theological Seminary in Zuid-Afrika. Tussen onze kerken en de C.R.C. zijn over deze zaak afspraken gemaakt. Rev. Boomma deelde mee dat de C.R.C., zoals al eerder was aangekondigd, een aantal Engelse theologische werken naar dit seminary heeft verzonden ten bate van hun bibliotheek. Nu ligt er nog een verzoek van het seminary om een docent te zenden. Rev. Boomma was van mening dat er binnen zijn kerken wel iemand gevonden zou kunnen worden die bereid zou zijn aan Heidelberg Theological Seminary te gaan doceren. Hij vroeg hoe in onze kerken over het zenden van een docent gedacht wordt. In antwoord daarop heb ik gezegd dat ons deputaatschap hier zeer terughoudend tegenover staat, mede ook in verband met de ontwikkelingen aan dit seminary. Als de C.R.C. serieus zou overwegen een docent uit te zenden, zouden wij graag zien dat dat gebeurde in overleg met ons deputaatschap. Dit werd door rev. Boomma toegezegd.

Vervolgens kwam de verhouding tussen de C.R.C. en onze kerken ter sprake. Rev. Boomma liet weten dat hij nogal teleurgesteld was na zijn gesprek met een deel van ons deputaatschap op 22 oktober 1990. Hij kreeg toen namelijk de indruk dat de bezwaren die in ons deputaatschap tegen de C.R.C. leidden van dien aard waren dat de relatie tussen onze beide kerken vrijwel zeker zou worden beëindigd. Deze teleurstelling klinkt duidelijk door in het rapport van het Interchurch Relations Committee dat op deze synode diende. Daar wordt over onze kerken o.m. het volgende gezegd:

'Their relationship with the C.R.C. has been an uneasy one for some leaders in the C.G.K.N. from the beginning because of suspicions regarding the orthodoxy of the C.R.C. They summarized their concerns about the C.R.C. to the secretary in four areas: 1. C.R.C. suspension of relations with the Reformed Churches in South Africa, 2. disappointment with the tolerant way in which the C.R.C. has handled the issue of Genesis and evolution, which in their minds calls into question our commitment to Scripture, 3. the decision of Synod 1990 on women in office, which they consider so serious it may jeopardize our ecclesiastical fellowship, and 4. our continuing support of the G.K.N. in the Reformed Ecumenical Council, which further heightens their concern about C.R.C. loyalty to Scripture and the Reformed faith (...).

They request that sometime after our Synod 1991 and before their synod in 1992 members of their interchurch relations committee meet with members of our I.C.R. to discuss in depth our relationship'. In het gesprek met rev. Boomma en dr. Hulst heb ik duidelijk gemaakt dat onze bezwaren inderdaad van ernstige aard zijn. Wel heb ik geprobeerd de indruk weg te nemen dat ons deputaatschap de synode zal adviseren de kerkelijke banden te verbreken. In de vergadering van oktober 1990 is ook gezegd dat het

besluit van de C.R.C. om alle ambten open te stellen voor vrouwen op onze synode wel eens een punt zou kunnen worden waarom op opschorting van de relatie wordt aangedrongen. Het standpunt van ons deputaatschap zal mede bepaald worden door het verslag van deze synode van de C.R.C. en het gesprek tussen vertegenwoordigers van beide deputaatschappen in het najaar van 1991. Wat dit laatste gesprek betreft kreeg ik trouwens de indruk, dat de deputaten van de C.R.C. verwachtten dat onze deputaten hen dit najaar in Amerika zouden bezoeken...

2. Algemene indruk

Na dit gesprek kon ik de zittingen van de synode bijwonen. De tegenstelling met de synode van de kleine Free Reformed Church was wel heel erg groot. De synode van de C.R.C. bestaat namelijk uit niet minder dan 184 afgevaardigden. Zij vertegenwoordigen de 46 classes. Iedere classis vaardigt 2 predikanten en 2 ouderlingen naar deze synode af. Op de eerste vergaderdag was - zoals gebruikelijk - het moderamen gekozen. Praeses was ook dit keer rev. Calvin Bolt, predikant van de 12th Avenue C.R.C. in Jenison, Mich. Het was de vijfde maal dat hij een synode leidde. Ondanks de massale indruk die de synode van de C.R.C. maakte, werd er toch met een grote voortvarendheid gewerkt. De leiding was in bekende handen en de vergaderingen waren ook uitstekend voorbereid. Het is een soort gewoonteregul dat iedere afgevaardigde over een bepaald agendapunt maar één keer het woord mag voeren! Wanneer iemand aanstalten maakt om nog een keer te spreken, wordt hem dat alleen bij belangrijke onderwerpen toegestaan. Wie de synode van de C.R.C. bijwoont moet wel onder de indruk komen van de geweldige werkracht die deze kerk ontplooft op allerlei terreinen. Het zendings- en evangelisatiewerk wordt krachtig ter hand genomen en er zijn vele activiteiten op het gebied van het jeugdwerk. Tegelijkertijd worden echter tijdens de synode ook steeds weer de spanningen voelbaar waardoor de C.R.C. geteisterd wordt.

3. De vrouw in het ambt

Eén van de belangrijke punten op de agenda was de kwestie van de vrouw in het ambt, een kwestie die de C.R.C. overigens al jaren bezig houdt. Van grote betekenis was de synodale beslissing van 1990 waarin werd uitgesproken dat de kerken van de gaven van vrouwen gebruik mochten maken in alle kerkelijke ambten. Nu hield dit besluit in dat de kerkorde van de C.R.C. moest worden gewijzigd. In een dergelijk geval moet zo'n beslissing door 'een volgende synode' worden bekrachtigd. De synode van 1990 besloot dat dat zou moeten gebeuren op de synode van 1992. In de tussentijdige periode zou het besluit om alle ambten open te stellen voor vrouwen daarom niet mogen worden geïmplementeerd. Deze vergaande beslissing kwam eigenlijk voor iedereen onverwacht. Zij heeft ook binnen de C.R.C. veel spanning en onrust veroorzaakt. Dat bleek ook op deze synode. Niet minder dan 40 kerken of classes hadden een instructie ingediend om de beslissing van 1990 te herzien, te herroepen of ongedaan te maken. Aan deze instructies werd uitvoerig aandacht gegeven in een bespreking die meer dan zes uur duurde. In dit debat werden met name twee bezwaren tegen het besluit van 1990 telkens weer benadrukt. Het eerste was dat er geen bijbelse gronden voor deze beslissing waren aangevoerd, of dat deze gronden onvoldoende duidelijk waren geworden. Een tweede veelgehoord bezwaar was dat bij het tot stand komen van de beslissing van 1990 'de kerkorde met voeten getreden was' (rev. Peter Brouwer). Uiteindelijk besloot de synode met een stemmenverhouding van 111-73 de beslissing van 1990 niet te wijzigen of te herroepen. Wel werd in zoverre aan de kritiek uit de kerken tegemoet gekomen, dat een commissie ad hoc benoemd werd die een rapport moet samenstellen waarin de bijbelse gronden voor de toelating van vrouwen tot alle ambten duidelijk worden aangegeven. De synodale commissie die met dit laatste voorstel kwam was namelijk van mening dat er wel bijbelse gronden voor de beslissing van 1990 aanwezig waren, maar dat deze niet duidelijk waren aangegeven in de acts. Met nadruk werd gesteld dat het niet de taak is van de commissie ad hoc om nieuwe bijbelse gronden aan te voeren, maar dat zij deze gronden uit vroegere commissierapporten en andere publicaties moet verzamelen om ze op een overzichtelijke wijze aan de kerken te presenteren.

In de synodale beslissing werd tenslotte ook een oproep gedaan aan kerkliden en gemeenten om 'de eenheid van de kerk te bewaren'. Op allerlei manieren wordt er trouwens in de C.R.C. aan gewerkt om te voorkomen dat de beslissing van 1990 een splijtzwam zou worden in de kerken. Zo schreef prof. John W. Cooper mede namens de wetenschappelijke staf van Calvin Seminary een brochure onder de titel: 'A Cause for Division?'. Daarin wil hij aantonen dat een verschil van mening over de vrouw in het ambt niet noodzakelijk betekent dat men een volstrekt tegenstrijdige opvatting heeft over het gezag van de Schrift en de hermeneutiek. Een dergelijk geluid lijkt mij symptomatisch te zijn.

Ook al zal de synode van 1992 de uiteindelijke beslissing nemen met betrekking tot de vrouw in het ambt, toch is het besluit van deze synode beslist niet zonder betekenis. Degenen die zich tegen het besluit van 1990 blijven verzetten hadden gehoopt dat deze synode dit ongedaan zou maken. Nu de synode die weg niet is ingeslagen zien zij dat als een duidelijke aanwijzing dat de synode van 1992 het besluit om alle ambten voor vrouwen open te stellen zeker zal effectueren.

4. Schepping en wetenschap

Een ander belangrijk punt op de agenda was het rapport 'Creation and Science'. Dit rapport moet worden gezien tegen de achtergrond van de opspraak die enkele jaren geleden veroorzaakt werd door de professoren Van Till, Young en Menninga. Deze professoren doceren exacte vakken aan Calvin College in Grand Rapids. Omdat dit College direct onder toezicht van de C.R.C. staat, is de kerk ook verantwoordelijk wat daar gedoceerd wordt. Het is daarom niet verwonderlijk dat er grote onrust ontstond in de kerken toen deze drie professoren er openlijk bij van gaven aanhangers te zijn van een bepaalde evolutietheorie. Zij probeerden die theorie wel te harmoniseren met het bijbelse scheppingsgehoof, maar dit gebeurde op zo'n wijze dat zij naar de mening van velen in strijd kwamen met Schrift en confessie. In verband met de bereoening die dit alles gaf besloot de synode van 1988 een studietoelating te benoemen die zich bezig moest houden met de vragen van schepping en wetenschap. In deze breed samengestelde

commissie hadden geleerden zitting op het gebied van natuurwetenschap, wetenschapsteorie en theologie. Zij stelden een uitvoerig rapport samen dat niet minder dan 66 pagina's tellt. Naar dit rapport was lang uitgezien en het was daarom te verwachten dat er voor de bespreking ter synode veel belangstelling zou zijn. De gale-rij voor de bezoekers zat tijdens het uren durende debat vol met honderden bezoekers! We vatten het rapport, de bespreking en de beslissingen samen in de volgende drie punten.

1. De synode beval het studierapport aan de kerken aan als een goede weergave van de problemen rond schepping en wetenschap en van een gereformeerd perspectief op deze problemen, waarmee de kerken goddend zouden zijn. Toch zijn er gedeeltes van het rapport die op zijn minst vragen oproepen. Zo zet het in met een uitvoerige beschouwing over de algemene en bijzondere openbaring. Beide worden in het rapport nadrukkelijk onderscheiden. Nu verdiept de wetenschap zich met name in het 'materiaal dat tot de algemene openbaring behoort'. In dit verband is ook de volgende stelling van grote betekenis: 'Special revelation neither ignores general revelation nor displaces it but rather assumes it and builds upon it'. Op deze manier komt er enerzijds ruimte voor een heel positieve waardering van de wetenschap. Zij houdt zich immers bezig met Gods algemene openbaring! Tegelijkertijd wordt er een afstand gecreeerd tussen de wetenschap en de bijzondere openbaring. M.a.w. een wetenschapper dient wel een christen te zijn, maar hij heeft voor zijn wetenschap aan de bijzondere openbaring niet al te veel. Deze visie is ter synode op een vriendelijke, maar toch heel besliste wijze bekrachtigd door prof. Schuurman die samen met dr. Schaeffer door de Nederlands Gereformeerde Kerken was afgevaardigd. Hij waarschuwde in zijn toespraak tegen de optimistische visie op de wetenschap en hield staande dat de methode van het moderne wetenschappelijke denken in wezen atheïstisch is. Zijn woorden werden niet door iedereen in de vergadering in dank afgenomen.
2. Na een langdurig debat kwam de synode ook tot uitspraken. Deze waren uiteraard gebaseerd op de voorstellen van de studietoelating. Nu was deze gekomen met een meerderheids- en een minderheidsvoorstel. De minderheid kon zich in de meeste voorstellen van de meerderheid vinden, maar wilde één belangrijke uitspraak toevoegen. Deze luidde als volgt: 'The clear teaching of Scripture and of our confessions on the uniqueness of human beings as imagebearers of God rules out the espousal of all theorizing that posits the reality of evolutionary forebears of the human race'. Voor de meerderheid van de studietoelating en voor vele afgevaardigden ging deze uitspraak veel te ver. Men was bang om op dit punt wetenschapsmensen te binden in hun wetenschappelijk werk en hen in gewetensnood te brengen. Daarom wilde men op dit punt liever geen duidelijke uitspraak. De minderheidspositie werd echter ook krachtig verdedigd, o.a. door prof. Gordon Spykman die lid was van de studietoelating. Bij stemming bleek dat de verklaring van de minderheid toch werd aangenomen, namelijk met 95 tegen 82 stemmen. Vele tegenstemmers lieten in de notulen aantekenen dat zij het met deze beslissing niet eens waren.
3. De dag na deze beslissing werd een pastorale handreiking met betrekking tot de problematiek van schepping en wetenschap aangenomen. Daarin werd de volgende kanttekening gemaakt bij de bovengenoemde uitspraak: 'Of course, private research, theorizing and discussion are not addressed by this declaration. It is not intended and may not be used to limit further investigation and discussion on the origin of humanity'. In de ogen van velen zwakte deze nadere verklaring de oorspronkelijke uitspraak aanmerkelijk af.

Deze indruk werd nog versterkt door het feit dat de synode het beleid van het bestuur van Calvin College m.b.t. prof. Howard van Till goedkeurde. Deze had namelijk de mogelijkheid geopperd dat Adam niet de eerste mens was, maar voorouders heeft gehad die zich evolueerden tot het lijnbesnaarde menselijke wezen dat ons in Genesis beschreven wordt. Een eerdere synode had het bestuur van Calvin College opgedragen deze zaak met Van Till te bespreken. De uitkomst was dat het bestuur ervan overtuigd was dat Van Till trouw is aan Schrift en belijdenis en dat hij de historiciteit van de Adam en Eva van de Bijbel van harte onderschrijft. De synode beschouwde de zaak hiermee als afgedaan. Maar vele afgevaardigden waren van mening dat het werkelijke probleem hiermee niet was opgelost. Sommigen hadden nadrukkelijk het gevoel dat de kerk enerzijds zegt dat het ongeoorloofd is te leren dat Adam niet de eerste mens was, maar anderzijds staat zij wetenschapsmensen toe om vanuit hun wetenschap elementen uit de evolutie te doceren aan een college dat uiteindelijk onder toezicht van de kerken staat. Ook deze zaak blijft de gemoederen bezig houden en veroorzaakt grote spanning binnen de C.R.C.

5. Toespraak

Op de voorlaatste dag van de synode kreeg ik gelegenheid de vergadering toe te spreken. Namens onze kerken heb ik groeten overgebracht en in vogelvlucht iets verteld over ons kerkelijk leven. Ook werd aangeduid dat de C.R.C. en onze kerken een aantal dingen gemeenschappelijk hebben. Gewezen werd o.a. op het feit dat wij dezelfde grondslag hebben en dat er in de geschiedenis van onze kerken raakvlakken zijn. Ook werd gememoreerd dat onze kerken niet vergeten zijn dat de C.R.C. in vroeger jaren krachtig geprotestteerd heeft tegen de nieuwere ontwikkelingen in de Gereformeerde Kerken in Nederland. Daarin wisten wij ons met elkaar verbonden. Op dit punt is echter - helaas - het een en ander veranderd. Met zoug hebben wij in onze kerken van een aantal ontwikkelingen in de C.R.C. kennis genomen. In het bijzonder werd verwezen naar de kwesties van de vrouw in het ambt en de zaak van schepping en wetenschap. De toespraak werd beantwoord door de praeses. Hij zei dankbaar te zijn voor de hartelijke en toch ook eerlijke woorden. Namens de vergadering wilde hij onze kerken hartelijk groeten en Gods zegen toewensen.

6. Tenslotte

De C.R.C. is heel duidelijk in beweging, om niet te zeggen op drift. Het is naar mijn overtuiging duidelijk dat deze kerken bezig zijn op een aantal punten het klassiek gereformeerde spoor te verlaten. Een aantal verontruste afgevaardigden onderstreepten dit met grote nadruk. Zij gaven uiting aan hun moeite om binnen deze C.R.C. te kunnen blijven 'ademen'. Enkelen lieten weten er ernstig over te denken de kerk te verlaten, omdat men de hoop heeft opgegeven dat er een wending ten goede komt. Dat onderstreept des te meer de noodzaak om onze zorgen en vragen met klem onder de aandacht van het Interchurch Relations Committee

te brengen.

Het was een hele ervaring om onze kerken op de synode van de C.F.C. te mogen vertegenwoordigen. In die ervaring hadden zorgen en verdriet over verschillende ontwikkelingen helaas wel de overhand. Het is mijn hartelijke wens dat de Heere in genade ook op deze kerken wil neerzien.

A. Baars

Bijlage 20.B.7.

RAPPORT VAN DE AFGEVAARDIGDEN NAAR DE 44E NASIONALE SYNODE VAN DIE GEREFORMEERDE KERKE IN SUID-AFRIKA (G.K.S.A.)

1. Inleiding

De synode van de G.K.S.A. werd gehouden van 7-18 januari 1991, zoals gebruikelijk in de daartoe speciaal gebouwde synodezaal te Potchefstroom. Wij arriveerden dinsdagmiddag de 6e januari, zodat wij de opening niet konden meemaken.

Het moderamen bestond deze keer uit dr. J. Visser, voorzitter; dr. C.J. Malan, tweede voorzitter; ds. D. Postma, scriba; dr. C.F.C. Coetzee, tweede scriba.

De agenda was overvol, waardoor het er aanvankelijk naar uitzag dat de synode een halve week langer zou moeten vergaderen. Opmerkelijk daarbij was het grote aantal bezwaarschriften tegen eerder genomen besluiten. Misschien ten dele te verklaren uit de tijdsdruk waaronder hier gewerkt moet worden. De meeste afgevaardigden kunnen tussendoor niet naar huis, alles moet achter elkaar worden afgewerkt, met het gevolg dat soms besluiten nog niet helemaal zuiver geformuleerd zijn.

De vergaderingen werden gehouden van 8 uur 's morgens tot 9 uur 's avonds. Daarna en soms ook tijdens de vergaderingen werkten de commissies. De werkwijze van de synode is voor onze begrippen enigszins onslachtig. Eerst worden alle zaken plenair aan de orde gesteld, vragen gesteld en daarna pas naar de diverse commissies verwezen.

Het aantal buitenlandse afgevaardigden was deze keer zeer gering. Gedurende de eerste week waren wij de enigen. De tweede week arriveerde prof. dr. E. Schuurman namens de Ned. Geref. Kerken. Onze aanwezigheid gedurende deze hele synode werd dan ook zeer op prijs gesteld.

Uit de veelheid van onderwerpen die aan de orde kwamen willen we er enkele bespreken die voor ons van belang zijn.

2. De verhouding tot de Chr. Geref. Kerken

De verhouding tot onze kerken heeft nauwelijks bespreking gevergd. Tekenen van de langdurige goede verhoudingen. We hebben de hartelijke groeten overgebracht en hen bemoedigd tusschen van de veranderingen die zich in het land voltrokken. Wederkerig hebben wij hun gebed gevraagd voor ons in een situatie van secularisatie en kerkverlaten.

3. De Ned. Geref. Kerken

De correspondentie met deze kerken zal worden voortgezet. Een bezwaarschrift tegen deze correspondentie werd niet ontvankelijk verklaard. Naar aanleiding van een verslag van prof. du Plooy, hoogleraar kerkrecht, die het Akkoord van Kerkelijk Samenleven bestudeerd heeft, zullen deputaten met de Ned. Geref. Kerken in gesprek treden in verband met independentistische tendensen binnen deze kerken en zal met name een nadere verklaring worden gevraagd omtrent enkele artikelen uit genoemd Akkoord, nl. art. 17 (over de betekenis van het ondertekenen van de drie formulieren van enigheid) en art. 30 (over de tucht over ambtsdragers).

4. De Geref. Kerken (Vrijgemaakt)

De synode sprak unaniem uit opnieuw het gesprek te willen aangaan met de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) met als doel tot kerkelijke correspondentie te komen. In het deputatenrapport werd geklaagd dat deze kerken steeds nieuwe verhandelingen naar voren brengen voor het aangaan van correspondentie. Eerst werd bezwaar gemaakt tegen de dubbele correspondentie met de Chr. Geref. Kerken en het lidmaatschap van de G.O.R., terwijl de bezwaren zich nu richten op de relatie met de Ned. Geref. Kerken. Hierover zal gesproken moeten worden en verder ook over de klacht van vrijgemaakte zijde dat de G.K.S.A. bezwaren tegen de Ned. Geref. Kerken ten aanzien van leer, dienst en tucht als zaken van middelmatige aard beschouwen, terwijl dat voor de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) wezenlijke zaken zijn.

5. De kwestie 'Heidelberg'

Met bijzondere belangstelling zagen we de behandeling tegemoet van de mededeling van de Synode Soutpansberg dat inmiddels een eigen theologische opleiding (Heidelberg Theological Seminary) is gestart. We werden uitgenodigd om in de betreffende commissie het standpunt dat we als Chr. Geref. Kerken in deze hebben ingenomen, toe te lichten. Toen indertijd door Soutpansberg ons werd verzocht om financiële en personele hulp voor 'Heidelberg' hebben we, in nauw overleg met deputaten Buitenlandse Zending, het standpunt ingenomen dat we daarop niet zouden moeten ingaan omdat een dergelijke eigen opleiding voor de Vendakerken niet levensvatbaar is. Aan de andere kant hebben wij, om de kerken in Venda niet van ons te vervreemden, aangeboden om desgevraagd zo nu en dan ierland voor enkele maanden af te staan om te doceren. Er bleek duidelijk waardering voor de opstelling van onze kerken. Daarbij hebben we onze waardering uitgesproken voor het voorstel dat de deputaten voor Hammanskraal in hun rapport hebben gedaan om Hammanskraal onder verantwoordelijkheid van alle kerken te brengen.

De synodecommissie kwam met een zeer mild rapport. Voorgesteld werd om in het vooruitzicht te stellen dat

de theologische scholen onder toezicht van de kerken zouden komen en dat alle krachten aan de opleiding in Hammanskraal zouden worden samengebundeld. De synode Soutpansberg zou worden gevraagd om volwaardige curatoren te benoemen voor Hammanskraal. Financiële steun aan Heidelberg zou weliswaar niet mogelijk zijn, maar Hammanskraal zou wat betreft leerplannen en leerstof zoveel mogelijk hulp kunnen bieden.

In de bespreking waren wel kritische geluiden, maar in het algemeen werd het rapport welwillend ontvangen. Het werd echter nog weer terugverwezen naar de commissie.

Opmerkelijk was, dat de commissie later kwam met een veel negatiever rapport. Voor ons gevoel had dat mede te maken met de manier waarop de afgevaardigden van Soutpansberg de zaak ter synode verdedigden. Na een aantal amendementen werd tenslotte het volgende besloten:

De synode van de G.K.S.A. neemt kennis van de oprichting van het 'Heidelberg Theological Seminary' en spreekt de hoop uit dat Soutpansberg zich niet zal vervreemden van de andere kerken in het gereformeerde kerkverband en van de gereformeerde theologie. De synode ziet het niet op zijn weg liggen om toezicht te houden of financiële hulp of docerhulp te verlenen. Verder draagt de synode aan de curators van de theologische scholen van Hammanskraal en Potchefstroom op om indien mogelijk hulp te verlenen d.m.v. leerplannen en studiemateriaal, op zulk een wijze dat dit voor de synode van de G.K.S.A. geen verdere financiële kosten meebrengt.

6. Hammanskraal

Ook de opleiding in Hammanskraal werd besproken. Was er in het verleden sprake van een eventuele sluiting van Hammanskraal op financiële gronden, nu werd de noodzaak van deze opleiding sterk benadrukt.

De Synode Middellandse had een brief doen uitgaan naar de synode, waarin dank werd uitgesproken voor het bestaan van de school in Hammanskraal. Tevens werd daarin verzocht om samen met hen voort te gaan met Hammanskraal en het tot een gezamenlijke opleiding onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van de kerken te maken.

Daarnaast bleek dat de laatste tijd ook uit andere Afrikaanse landen bijgegetrouwe studenten komen om er te studeren.

De historische beslissing werd genomen dat alle Gereformeerde Kerken samen verantwoordelijkheid nemen voor de opleiding in Hammanskraal. Dus niet meer, zoals in het verleden 'ons skool vir hulle'. Aan de synode Middellandse, Soutpansberg en Suidland zal worden gevraagd medeverantwoordelijkheid te aanvaarden. Genoemde synodes zullen worden uitgenodigd voor een gesprek over de wijze waarop de volledige betrokkenheid en medeverantwoordelijkheid van al de kerken bij Hammanskraal geregeld kan worden. Verder werd uitgesproken dat de opleiding moet worden uitgebreid zodat de gereformeerde confessionele theologie ten dienste van alle denominaties in Afrika zal kunnen staan.

7. Het functioneren van de kerkelijke structuur

Al gauwe tijd is er onvrede over de kerkelijke structuur. Die Gereformeerde Kerke zijn onderverdeeld in vier nationale synodes: de (blanke) synode Potchefstroom, de (kleurling) synode Suidland, de (zwarte) synode Middellandse en de (zwarte) synode Soutpansberg (Venda). Deze vier synodes komen eens per vier jaar bijeen in de algemene synode, die echter tot nu toe weinig betekenis heeft.

Van verschillende kanten kwamen verzoeken tot wijziging van de structuur.

In de eerste plaats was er het voorstel van de synode Suidland om zichzelf op te heffen en de gemeenten te doen reorganisieren onder de classis van de synode Potchefstroom of Middellandse waarin ze geografisch thuishoren. Begrijpelijk als bedacht wordt dat de - weinige - (kleurling) gemeenten overal in het land gesitueerd zijn. De synode besloot in positieve zin kennis te nemen van dit besluit, hetgeen betekent dat de classes de vrijheid hebben om positief te reageren wanneer er verzoeken tot aansluiting komen.

In de tweede plaats was door twee particuliere synodes een instructie ingediend om een buitengewone algemene synode te houden met het oog op de samenstelling van de algemene synode. Tot nu toe vaardigen immers alle nationale synodes hetzelfde aantal afgevaardigden af, hoewel deze qua aantallen leden zeer sterk uiteenlopen. Besloten werd om zo mogelijk nog in 1991 een buitengewone algemene synode te houden. Een belangrijk voorstel werd daarbij aangenomen om de mogelijkheid te bezien voortaan de algemene synode samen te stellen uit afgevaardigden van de verschillende particuliere synodes en uit de nationale synodes Soutpansberg, Suidland en Middellandse.

In de derde plaats was er ook een verzoek van de Synode Soutpansberg om een bijzondere algemene synode bijeen te roepen met de opdsicht de kerkelijke verhoudingen zo te regelen, dat geografisch gebuurde gemeenten onafhankelijk van ras kunnen samenleven in een kerkverband. Een kerkrechtelijke moeilijkheid in de discussie was dat Soutpansberg de banden met de algemene synode gesuspendeerd heeft en nu opriep tot het houden van een dergelijke vergadering. Maakt Soutpansberg er nu nog deel van uit of niet? Desondanks werd besloten aan het verzoek van Soutpansberg te voldoen op deze wijze, dat Soutpansberg gearwoord zal worden en in kennis zal worden gesteld van het houden van de buitengewone algemene synode over de samenstelling. Op deze vergadering kan dan ook duidelijkheid verkregen worden over de positie van Soutpansberg in de algemene synode vanwege het opschorten van zijn banden. Aan het verzoek dat Soutpansberg aan de nationale synode 1991 gericht heeft, kan ook op de vergadering aandacht gegeven worden.

Opvallend in de bespreking hierover was de verschillende uitleg die werd gegeven aan het begrip 'nabung'. Door sommigen werd verwezen naar de situatie in Nederland bij het ontstaan van de kerkorde, waarbij b.v. de Waalse gemeenten afzonderlijk georganiseerd waren. 'Nabung' zou dan dus taal- en cultuurbepaald zijn. Een merkwaardige exegese!

7. Oecumenische contacten

7.1. De G.O.R.

De G.K.S.A. besloot nu nog niet over te gaan tot opzegging van het lidmaatschap, dat sinds Harare (1988) is opgeschort. Een voorstel van synodevoorzitter dr. Jan Visser om dat wel te doen werd met 88-84 verworpen. Een van de motieven was dat de synodes Soutpansberg en Middellands beiden nog volledig lid zijn en dat beëindiging door de synode Potchefstroom spanning zou geven in de onderlinge verhoudingen. Het zou beter zijn om te wachten op de algemene synode. Het deputatenvoorstel om twee waarnemers naar de G.O.R. te Athene in 1992 af te vaardigen, om toch een bijbels getuigenis te laten horen, werd verworpen. Het getuigenis zal nu schriftelijk worden toegezonden. In 1994 zal een definitief besluit worden genomen.

7.2. De C.R.C.

De C.R.C. heeft in 1989 de correspondentie met de G.K.S.A. opgeschort tot 1992. Aanleiding daartoe was de verdenking dat de G.K.S.A. zich onvoldoende zouden distantiëren van de 'apartheid' en dat de samenwerking met de andere nationale synodes over de door hen in 1988 genomen besluiten inzake de volkerenverhoudingen te lang op zich laten wachten. Tevens werd correspondentie aangegaan met de synodes Soutpansberg, Middellands en Zuidland.

De synode heeft met droefheid kennisgenomen van dit besluit van de C.R.C. Daarbij werd de hoop uitgesproken dat de C.R.C. in zijn handhaving van het formeel aanknopen van kerkelijke verhoudingen met andere nationale synodes enerzijds en suspensie van kerkelijke verhoudingen met de G.K.S.A. anderzijds, ervoor zal waken om onbedoeld en onbewust een verdeelende rol te spelen. Verder werd nog eens uitgesproken dat de G.K.S.A. een ideologie van apartheid nooit heeft aanvaard. (Voor de letterlijke tekst zie onder punt 8. Volkerenverhoudingen.)

7.3. De I.C.R.C.

Hierover werd nog geen besluit genomen. Het voorstel van deputaten om een waarnemer naar Seoul af te vaardigen werd om financiële redenen afgewezen. In de persconferentie na de synode deelde voorzitter dr. Jan Visser overigens mee persoonlijk niet zoveel te zien in het toetreden tot een internationale organisatie als de I.C.R.C.. Het directe contact met corresponderende kerken zou belangrijker en effectiever zijn.

7.4. De R.C.J.

De synode besloot om correspondentie aan te gaan met de Reformed Church of Japan.

7.5. In gesprek met O.P.C.

Besloten werd om met de Amerikaanse Orthodox Presbyterian Church in gesprek te treden om tot correspondentie te komen. Daarbij zal het verschil in kerkregering duidelijk aan de orde moeten komen.

8. De volkerenverhoudingen

Ook op deze synode kwamen de volkerenverhoudingen direct of meer indirect aan de orde. Zo was er een bezwaarschrift dat vroeg om herziening van besluiten met betrekking tot de volkerenverhoudingen uit 1982 en 1985. De bezwaarders stelden dat de schriftuurlijke eenheid van de kerk een geestelijke eenheid is. De synode sprak nog eens duidelijk uit dat kerkelijke eenheid ook een zichtbare kant heeft en gestalte dient te krijgen in structuren.

Eveneens een opmerkelijke uitspraak deed de synode toen het besluit van de C.R.C. aan de orde was, die de correspondentie met de synode Potchefstroom heeft opgeschort tot 1992. De G.K.S.A. stellen dat uit de besluiten van de G.K.S.A. over volkerenverhoudingen dit duidelijk is, dat een ideologie van apartheid nooit aanvaard is en ook niet de praktische beoefening van enige ideologie of beleid dat onrecht impliceert. Dat blijkt ook duidelijk uit de grote waardering die de G.K.S.A. uitgesproken heeft voor het 'R.E.S. testimony on human rights', en wel het feit dat de G.K.S.A. de oproep daarin om alle discriminatie in de R.S.A. te helpen verwijderen, onderschreven heeft.

Zo werd ook als antwoord op een telegram dat de synode had ontvangen van president en mw. De Klerk, een boodschap verstuurd waarin de president bemoedigd werd om voort te gaan met zijn streven naar verzoening en gerechtigheid in de zuidafrikaanse verhoudingen. Hiertegen werd geen enkel bezwaar gemaakt. Uiteraard waren er ook wel tegenkrachten. Bij veel agendapunten werd onderhuids de politieke spanning gevoeld tussen de afgevaardigden.

Bij de behandeling van het rapport van deputaten Hoge Overheid werd uitgesproken dat deputaten met het deelnemen aan het 'Rustenburgeraad' buiten hun opdracht waren gegaan. Door velen werd dit besluit betreurd. Het betekent dat deputaten in de toekomst dus niet meer bij dat brede overleg betrokken zullen zijn.

9. Evaluatie

Alles overziend mogen we spreken van een goede, opbouwende synode. Sinds 1985 lijkt de sfeer duidelijk positief veranderd. Het optreden van president F.W. de Klerk heeft velen moed gegeven om een nieuwe weg in te slaan. Heel open werd in de vergaderingen steeds gesproken over het 'veranderende Zuidafrika' of het 'nieuwe Zuidafrika'. Er is duidelijk bereidheid om met de zwarte kerken tot oplossingen te komen. Het is onze hoop dat de genomen besluiten in de naaste toekomst hun vruchten mogen afwerpen.

Het was ons een eer om onze kerken op deze synode te mogen vertegenwoordigen. We vragen begrip voor deze kerken in de situatie waarin ze zich bevinden en bevelen hen van harte in de voorbede aan.

B. de Graaf
J. Westerink

Bijlage 20.B.8.

DE DUTCH REFORMED CHURCH IN SRI LANKA KORT VERSLAG VAN EEN BEZOEK DOOR DS. J. WESTERINK, 6-17 JULI 1990

1. Geschiedenis

Als gevolg van het feit, dat Ceylon, het huidige Sri Lanka, in de zeventiende eeuw een Hollandse kolonie werd, ontstond daar in 1642 een Hollandse Gereformeerde Kerk, die ondanks de overname van het eiland door de Engelsen in 1795 en alle gevolgen die deze eerste politieke omwenteling voor de kerk had, is blijven bestaan. Wel had die omwenteling tot gevolg, dat de meeste inlanders, die tot de Dutch Reformed Church - verder aan te duiden als D.R.C. - behoorden, de kerk verlieten, zodat de leden voornamelijk werden gevonden onder de zg. Burghers, mensen van gemengd-Hollandse afkomst. De tweede politieke omwenteling kwam in deze eeuw, toen Ceylon zelfstandig werd. Het sterke nationalisme in die tijd maakte de positie van de Burghers erg moeilijk en wie kon, emigreerde, vooral naar Australië. Een kleine groep van voornamelijk sociaal-zwakkeren bleef over. Het zal duidelijk zijn, dat dit voor de kerk desastreuze gevolgen had. Bovendien was een conflict over de leer van de uitverkiezing, waarin de D.R.C. onverkort wide vasthouden aan de Dordtse Leerregels, eveneens oorzaak van een kleine uittocht van predikanten en leden, terwijl er op materieel gebied eveneens zware tegenvallers waren.

De kleine groep die overgebleven is, werkt echter in grote trouw aan de belijdenis - de D.R.C. heeft de Drie Formulieren van Enigheid als grondslag - en gehoorzaam aan de roeping die de kerk in de wereld heeft, aan de verkondiging en verbreiding van het Evangelie. De D.R.C. is momenteel drie-talig, evenals de samenleving waarin ze staat, en kent zowel Engels- als Sinhalees-, als Tamil-sprekende gemeenten. Het Woord wordt bewaard en uitgedragen in een wereld, die beheerst wordt door het Boeddhisme en - in minder mate - door de Islam.

2. Aanleiding tot het bezoek

De contacten met de D.R.C. zijn ontstaan via de G.O.S. Het duidelijke Gereformeerde geluid dat de afgevaardigden van deze kerk lieten horen in Chicago 1984 en Harare 1988, bracht ons tot elkaar. Zo vormde onze delegatie van de moeilijke en geïsoleerde positie van de D.R.C. Deputaten vonden in de rapportage aanleiding tot een bezoek en de G.S. 1989 besloot deputaten te machtigen verder te onderzoeken of er een officiële vorm van contact kan bestaan tussen de D.R.C. in Sri Lanka en onze kerken.

3. De D.R.C.

De D.R.C. staat in een turbulente samenleving. Al jaren woedt op Sri Lanka een burgeroorlog tussen Sinhalezen en Tamils. In die oorlog spelen Boeddhistische geestelijken een grote rol. Velen zoeken als gevolg daarvan naar waarheid en zekerheid. De D.R.C. tracht daarop in te spelen door in woord en geschrift het Evangelie te verbreiden. Moelijkheid daarbij is, dat in het denken van de Boeddhist wel plaats is voor lijd en vrees, maar niet voor zonde en schuld, en dus ook niet voor verzoening. Bovendien moeten alle geschriften in drie talen - met alle drie een verschillend letterschrift - geschreven worden; een uiterst kostbare zaak. De 12% moslims onder de bevolking zijn zeer actief en proberen hun aanhang uit te breiden, ook onder de christenen. Van de ongeveer 8% christenen is tenslotte slechts een procent Protestants, verdeeld over een groot aantal denominaties.

In deze wereld zoekt de D.R.C. als een echte Gereformeerde kerk Gods waarheid te handhaven, te verbreiden en te verdedigen, zover de marktkracht en de financiële middelen dat toelaten. De weinige predikanten dragen zorg voor de opleiding van predikanten en evangelisten, zij het dat de aanstaande predikanten voor de afronding van hun studie enkele jaren naar Australië (Geelong, R.C.A.) of naar Zuid-India gaan.

De kerkregering is in principe gereformeerd. De D.R.C. heeft de Dordtse Kerkorde. Maar als gevolg van de ontwikkelingen, waardoor gemeenten heel klein werden, wordt de kerk centraal geregeerd door het General Consistory. Men probeert daarin echter momenteel verandering aan te brengen.

Naast invloed vanuit de van oorsprong Hollandse kerken in Zuid-Afrika (vooral in de 19e eeuw) en in Australië (vooral de laatste decennia), is er nogal wat invloed geweest vanuit de C.R.C. in Amerika. Zendingen van de C.R.C. werkten in Sri Lanka, predikanten kregen hun opleiding in Amerika. Een van de gevolgen is, dat de D.R.C. vrouwelijke diakenen kent. De diaken heeft echter geen regeringsmacht en het aantal vrouwelijke diakenen wordt doelbewust beperkt.

Behalve met de genoemde kerken heeft de D.R.C. contacten met de Gerel. Kerken Vrijgemaakt en met de Gerel. Bond in de N.H.K.

De D.R.C. is lid van de G.O.R. en op papier ook van de W.A.R.C.

4. Contact

Ik ben diep onder de indruk gekomen van wat deze kleine kerk in die grote wereld met zo weinig mensen doet. Ook ben ik verwonderd over het feit, dat men in zo'n geïsoleerde positie trouw gebleven is aan de gereformeerde belijdenis. Deze kerken, waarmee wij een historische band hebben, hebben naar mijn overtuiging onze hulp nodig. Zij zouden gediend zijn met goede gereformeerde lectuur, voor hen een kostbare zaak. Het zou ook voor onze kerken tot een zegen kunnen zijn, wanneer wij hen mochten helpen het geloof van hun vaderen te bewaren.

De broeders van de D.R.C. ben ik zeer dankbaar voor hun hartelijke ontvangst en de broederlijke openheid, waarmee ze mij tegemoet zijn getreden en mij de gelegenheid hebben geboden hun kerken te leren kennen. De Heere zegene de D.R.C. in Sri Lanka.

J. Westerink

C. BINNENLAND

1. Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt

1.1. Inleiding

Ten aanzien van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (G.K.V.) sprak de generale synode 1989 het volgende uit:

De synode overwegende

1. dat uit het rapport van deputaten Vertegenwoordiging blijkt, dat in hun samensprekingen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils en de plaats van het werk van de Heilige Geest in de prediking naar voren zijn gekomen, waarover het gesprek zou moeten worden voortgezet;
2. dat het onjuist zou zijn om op grond van een verzoek van deputaten van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) en ten overstaan van hen een taxatie te geven van de ontwikkelingen in de Nederlands Gereformeerde Kerken;
3. dat een ingaan op de wens van deputaten van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) om de samenspreking te laten voortzetten door een apart deputaatschap principieel onjuist zou zijn en praktisch op ernstige bezwaren zou stuiten;

sprak uit:

1. dat deputaten Vertegenwoordiging terecht het gesprek met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) zijn aangegaan;
2. dat de geconstateerde verschillen geen belemmering mogen zijn om te erkennen dat de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
3. dat de verschillen van zo ernstige aard zijn dat het gesprek moet worden voortgezet, opdat zo belemmeringen voor de kerkelijke eenheid uit de weg geruimd worden;
4. dat dit gesprek erop gericht zal zijn, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) elkaar - waar nodig door broederlijk vermaan - zullen helpen om waarlijk gereformeerde kerken te zijn, in het handhaven en beleven van de belijdenis en in de kerkregering, ten einde zo gestalte te geven aan de roeping te zoeken naar wegen tot kerkelijke eenheid;
5. dat het voeren van dit gesprek principieel gezien tot de taak van deputaten Eenheid behoort;

besloot aan deputaten Eenheid op te dragen:

1. de door deputaten Vertegenwoordiging begonnen samensprekingen met deputaten van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) voort te zetten in de geest van de onder 1. tot en met 5. genoemde uitspraken;
 2. in de samensprekingen mede aan de orde te stellen de zaken, die tot nog toe in de gehouden samensprekingen niet of niet voldoende besproken zijn;
- en besloot voorts de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) te beantwoorden.

Van dit besluit heeft het moderamen van de synode mededeling gedaan aan de G.K.V.; deputaten kregen daar bericht van. Toen deputaten daarna contact opnamen met de deputaten G.K.V., kregen zij ten antwoord, dat er bij deze deputaten teleurstelling was over de besluiten van de synode van Groningen. Verder gaven deze deputaten te kennen, dat zij eerst de besluiten van de synode der G.K.V. wilden afwachten alvorens weer met samensprekingen te beginnen. Deputaten hebben daarop geantwoord, dat zij met belangstelling de besluiten van de synode van de G.K.V. afwachten en dat zij het op prijs zouden stellen als deputaten G.K.V. zouden willen bewerkstelligen dat er een officiële uitnodiging zou komen aan ons adres om aanwezig te zijn op de zitting(en) van de synode waar de wederzijdse relatie tussen de beide kerken besproken zou worden.

De synode besloot inderdaad zo'n uitnodiging te sturen. Aan de uitnodiging is gevolg gegeven en zodoende waren op 19 juni 1990 op de synode van de G.K.V. namens deputaten aanwezig de brs. Den Butter, Quart en Starreveld, terwijl ook ds. J.H. Velema, voorzitter van deputaten Vertegenwoordiging in de periode waarin de samensprekingen weer op gang kwamen, aanwezig was. Ds. Den Butter kreeg gelegenheid de synode toe te spreken. Hij wees op het bijzondere van dit moment en sprak de hoop uit dat de synode besluiten zou nemen waardoor de contacten zouden kunnen worden voortgezet.

Tijdens de bespreking van de brief van de synode van Groningen 1989 en van het rapport van de deputaten de de samensprekingen hadden gevoerd werd herhaaldelijk teleurstelling geuit over de besluiten van onze generale synode. Niettemin werd besloten de contacten voort te zetten. Er werden deputaten benoemd voor contact met de C.G.K. Een afschrift van de brief van de synode van Leeuwarden aan uw vergadering werd door ons ontvangen.

Het overleg dat hierna werd gevoerd leidde ertoe dat een nieuwe ronde van samensprekingen van start ging. In totaal zijn er zeven samensprekingen gehouden, afwisselend in Amersfoort en Bunschoten. In Amersfoort waren de deputaten G.K.V. de gastheren; in Bunschoten waren dat de deputaten C.G.K. Van de zijde van de G.K.V. werd in de samensprekingen geparticipeerd door de predikanten ds. H.J. Boiten, T. Dekker, dr. A.N. Hendriks, R. Houwen, P. Nemeijer en P. Schelling. Van C.G.K.-zijde werd eraan deelgenomen door de leden van de sectie Binnenland en daarnaast de brs. Den Butter en Starreveld. Van alle samensprekingen is een verslag opgemaakt en vastgesteld.

1.2. Samensprekingen

1.2.1. 13 november 1990

Deze eerste samenspreking werd gehouden in Amersfoort en stond onder leiding van de voorzitter van de deputaten G.K.V., dr. A.N. Hendriks. In zijn welkomwoord maakte hij het terstond duidelijk, dat we deze samensprekingen niet mogen zien als doel in zichzelf, maar als middel om verder te

komen op de weg naar eenheid.

Vastgesteld werd dat deze eerste samenspreking ten doel heeft elkaar toelichting te geven bij de besluiten van zowel de synode van de C.G.K. 1989 als de synode van de G.K.V. 1990. Allereerst kwamen de besluiten van de synode van Groningen 1989 aan de orde.

Deputaten G.K.V. maakten duidelijk, dat zij dankbaar zijn voor het besluit om het lidmaatschap van de G.O.R. te beëindigen. Door dit besluit is het niet nodig over de G.O.R. verder te spreken, zo was hun mening.

Minder goed te spreken waren de deputaten G.K.V. over de besluiten die de relatie tussen beide kerken betreffen. Zij gaven als hun mening te kennen, dat de synode ernstige beschuldigingen heeft geuit, zonder die echter in kaart te brengen. Het is heel wat als een synode meent te moeten uitspreken, dat geconstateerd moet worden, dat er ernstige verschillen zijn, die belemmeringen zijn op de weg naar kerkelijke eenheid, maar dan rust op die synode de verplichting die verschillen duidelijk aan te wijzen. En dat hebt u niet gedaan! zo werd gezegd. Deputaten G.K.V. vonden het niet verkeerd als de C.G.K. harde dingen menen te moeten zeggen aan het adres van de G.K.V., mits dit dan maar consistent en kerkelijk gebeurt.

Waarom, zo werd bovendien gevraagd, heeft de synode geen antwoord gegeven op de vraag of de verschillen kerkscheidend van aard zijn of niet? Deputaten G.K.V. achtten het ongenoegzaam dat op het punt van de verschillen door de jaren heen wel allerlei meningen van deputaten en privé personen gegeven zijn, terwijl kerkelijke uitspraken niet gegeven werden. En het zijn juist de uitspraken van kerkelijke vergaderingen, die nodig zijn, zo werd gezegd.

Wat de deputaten G.K.V. bovendien zeer verwonderd had was dat de synode zo snel klaar was met haar oordeel over het rapport van deputaten en zo snel tot besluitvorming overging: het geheel vergde nauwelijks enige bespreking.

In antwoord op deze vragen werd van onze kant gesteld dat naar onze mening de verschillen in de loop der jaren wel duidelijk onder woorden gebracht zijn. Dat is zeker gebeurd in diverse deputaten-rapporten en mede daarop zijn toch de uitspraken van synoden gebaseerd. We hebben echter ook begrepen, dat het naar anderen toe niet duidelijk blijkt te zijn. Mede daarom gaf de synode deputaten de opdracht om te onderzoeken hoeveel ruimte er kan bestaan binnen een kerk van gereformeerde belijden. Nu deputaten met deze opdracht bezig zijn en daarover aan de komende synode hebben te rapporteren, moeten deputaten G.K.V. hen op dit moment niet over-vragen door van hen nu te willen horen hoe zij over de verschillen denken, zo werd geantwoord.

Ook werd van onze kant gezegd, dat de indruk niet moet bestaan alsof onze synode deze zaak zo maar 'even' afgehandeld heeft. Een discussie over de toeëigening des heils met de N.G.K. is voor ons vrijwel identiek met een discussie over die materie met de G.K.V. Bij de bespreking van de relatie met de N.G.K. was deze zaak juist uitvoerig aan de orde geweest ter synode.

Ten aanzien van de manier waarop het besluit van de synode geformuleerd is, moeten deputaten G.K.V. ook begrijpen, dat dit samenhangt met onze eigen binnenkerkelijke verhoudingen. Geprobeerd is de dingen zo te formuleren, dat iedereen zich er in zou kunnen vinden.

Voor dit laatste punt zeiden deputaten G.K.V. begrip te hebben. Maar, zo voegden zij eraan toe, ook naar binnen toe moet u duidelijkheid scheppen. Overigens zagen zij een groot gevaar verbonden aan de opdracht om ons te bezinnen op de vraag of de verschillen kerkscheidend zijn. Bij u, zo zeiden zij, spelen dezelfde verschillen: een rol en binnen uw eigen kerk beschouwt u ze niet als kerkscheidend. Gaat u straks uitspraken doen, die u intern uiteen gaan jagen? Gun ons lever dezelfde ruimte, die u ook elkaar kunt. Dat vragen wij!

Algesproken werd, dat zolang deputaten bezig zijn met hun opdracht tot bezinning die zaken niet meer in de samensprekingen aan de orde zullen komen.

Verder werd gesproken over de uitspraak van de synode, dat de G.K.V. 'zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis'. De vraag die ons gesteld werd was: Bedoelt de synode dat de G.K.V. dit metterdaad doen of dat zij het alleen maar willen doen? Men was er vooral over gestruikeld, dat de synode eenzijdige uitspraak gedaan had met het oog op de N.G.K. En van die kerken kan toch niet gezegd worden, dat ze zich metterdaad op de grondslag van de gereformeerde belijdenis stellen, zo was hun mening.

Van onze kant werd gezegd, dat deze uitspraak gezien moet worden als een erkenning van de integriteit van de G.K.V. Evenals trouwens van de N.G.K. Van de N.G.K. hebben we dat trouwens al jaren geleden gezegd, zo werd beloofd. En al zouden er nu vragen gesteld kunnen worden bij sommige praktijken in de N.G.K., dat is nog geen reden om aan de integriteit van die kerken te twijfelen.

Verder is gewezen op de historische lijn. In de Acte van Afscheiding en Wederker komt deze uitdrukking al voor. In die lijn moeten we het zien. We vertrouwen van elkaar, dat we integere zijn in ons begeren, maar we erkennen tevens dat we in een gebrokenheid leven. Een triomfantalistisch spreken in de zin van: Dat doen wij en dat doet u ook! moet u van ons niet verwachten.

Deputaten G.K.V. spraken aan het eind van de vergadering uit, dat ze dankbaar waren voor de toelichting die van onze kant gegeven werd. Besloten werd dat in een volgende samenspreking de besluiten van de synode van de G.K.V. in bespreking zouden komen.

1.2.2. 31 januari 1991

In deze tweede samenspreking - die plaats vond in Bunschoten - kwam aan de orde het besluit van Groningen 1989 om voor de samensprekingen met de G.K.V. geen apart deputaatschap te benoemen, maar die samensprekingen op te dragen aan deputaten Eenheid. De deputaten G.K.V. gaven te kennen grote moeite te hebben met dit besluit, zeker nadat de synode van 1986 eigenlijk een hand had uitgestoken door aan te bieden de samensprekingen wel door een ander deputaatschap te laten voeren.

Van onze kant is gepoogd uit te leggen, dat de synode van Groningen zwaar heeft laten wegen, dat er een deputaatschap is dat tot taak heeft contacten met andere kerken te onderhouden en dat het daar-

om onjuist is voor het contact met een enkele kerk (i.c. de G.K.V.) een afzonderlijk deputaatschap te benoemen. Evenwel, de G.K.V.-deputaten bleven het moeilijk vinden, dat dit besluit genomen was, vooral ook omdat in de formulering van dat besluit het woord 'principeel' gebruikt was. Men voelde zich door dit besluit op één lijn gezet met de N.G.K. Anderzijds wilde de synode van de G.K.V. de samensprekingen op dit punt niet laten afspringen.

Sprekend over de besluiten van Leeuwarden 1990 kwam aan de orde welke zaken in de samensprekingen de aandacht moeten hebben. Deputaten G.K.V. gaven daar een toelichting op. Leeuwarden 1990 bestond uit de zaken die in Arnhem 1981 en in Heemse 1984/1985 al geformuleerd waren in de samensprekingen aan de orde zouden komen.

Tot die zaken behoren de opvattingen van enkele Apeldoornse hoogleraren. Deputaten G.K.V. gaven te kennen, dat er in de G.K.V. moeite is met de wijze waarop de C.G.K. deze zaken behandelt. Hier hadden maatregelen genomen moeten worden. Toen van onze kant uitgelegd werd, dat het curatorium de zaak met prof. dr. B.J. Oosterhoff grondig besproken had en dat de synode van 1974 genoeg genomen had met het beleid van het curatorium en de handelingen van het curatorium had goedgekeurd, bleven de deputaten G.K.V. evenwel hun bezwaren houden, mede ook omdat uit de verdere gang der dingen niet gebleken was, dat prof. dr. Oosterhoff zijn standpunt gewijzigd had.

Onzerzijds is betoogd, dat als niet duidelijk is dat het Schriftgezag in het geding is, maar dat het gaat om een kwestie van exegese, we elkaar in de C.G.K. ruimte willen geven. Overigens is in de jaren 80 gebleken, dat als het wel om leergeschieden gaat, de C.G.K. wel terdege tot maatregelen overgaan. Voor dat laatste spraken deputaten G.K.V. hun dankbaarheid uit. Zij bleven echter van mening, dat er duidelijkheid zal moeten komen hoe de C.G.K. denken over de opvattingen van prof. dr. Oosterhoff (over de opvattingen van prof. dr. J.P. Versteeg wilde men verder zwijgen, uit pleitsoverwegingen). Besloten werd dat dit punt in een latere samenspreking weer aan de orde zou komen aan de hand van een gespreksnotitie die door deputaten C.G.K. zou worden gereed gemaakt.

Even werd van gedachten gewisseld over de vraag of in de G.K.V. de zaak van de eenheid met de C.G.K. op het plaatselijk vlak leeft. Deputaten G.K.V. gaven te kennen van wel. Dat gaf deputaten C.G.K. aanleiding om te spreken over het beeld dat in de C.G.K. van de G.K.V. blijkt te bestaan en dat zijn ontstaan veelal te danken heeft aan ervaringen op het plaatselijke vlak (artikelen in kerkbodes, de weigering om aanwezig te zijn bij bevestigings- en intredediensten in de C.G.K., enz.). Deputaten G.K.V. waarschuwden ertegen het beeld door deze zaken te laten bepalen. "U moet ons beoordelen aan de hand van onze officiële publicaties en niet aan de hand van 'verhalen'".

Besloten werd dat C.G.-deputaten een gespreksnota zouden vervaardigen over het belijden omtrent de kerk, met daarin een verwerking van wat de verschillende synoden der C.G.K. hebben gezegd over de G.K.V. Eveneens werd besloten dat er een gesprek zou worden gevoerd over de positie van L.a.v. de N.G.K. aan de hand van een door deputaten G.K.V. te presenteren gespreksnota.

1.2.3. 22 maart 1991

De derde samenspreking werd weer gehouden te Amersfoort. Er werd gesproken over de Nederlands Gereformeerde Kerken. Een opdracht van de synode van Leeuwarden 1990 aan deputaten G.K.V. was om uit kracht van de gezamenlijke verantwoordelijkheid tot bewaring van de belijdenis der waarheid bij deputaten C.G.K. te blijven aandringen op een duidelijke positiekeuze van de C.G.K. ten opzichte van de N.G.K. Ds. T. Dekker had voor dit gesprek een nota gereed gemaakt.

Deputaten C.G.K. deelden mee dat er in hun kring behoefte aan bestond de N.G.-Kommissie voor Kontakt en Samenspreking te laten weten, dat er over de N.G.K. gesproken zou worden. Volgens deputaten G.K.V. behoorde een gesprek over de N.G.K. geen bezwaar op te leveren omdat het in dit gesprek alleen over publieke zaken zou gaan.

Allereerst werd aan de orde gesteld, dat in het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven (A.K.S.) zoals dat in de N.G.K. functioneert, de bepaling ontbreekt, dat het Dordtse Ondertekeningsformulier dient te worden ondertekend. In verband daarmee werd de vraag gesteld in hoeverre er in de N.G.K. sprake is van een binding aan de gereformeerde belijdenis. Volgens deputaten G.K.V. zijn er symptomen van independentisme. Het blijkt ook, dat er in de N.G.K. predikanten zijn, die menen wat vrijer tegenover de binding aan de confessie te mogen staan. Deze deputaten drongen er bij ons op aan de N.G.K. toch terug te roepen tot het Dordtse Ondertekeningsformulier, opdat daardoor alle twijfels kunnen worden weggenomen. Dit zou des te eerder kunnen geschieden omdat vanuit de N.G.K. te kennen is gegeven dat men tot de Dordtse Kerkorde zal willen terugkeren als de eenwording van C.G.K. en N.G.K. een feit is geworden.

Deputaten C.G.K. hebben geantwoord, dat zij van de synode 1989 opdracht hebben gekregen met de N.G.K. te spreken over het A.K.S. omdat er vragen waren overgebleven ten aanzien van dat Akkoord. Bij een eerdere gelegenheid was uitgesproken dat de C.G.K. - ondanks bepaalde bezwaren tegen het A.K.S. - genoeg namen met de toezegging om bij vereniging terug te keren tot de kerkorde van Dordt. Op de synode van Groningen 1989 lagen de meningen wat genuanceerder; bepaalde praktijken in de N.G.K. (vrouw in het ambt, kinderen aan het Avondmaal, enz.) riepen de vraag op of het A.K.S. voor dergelijke praktijken ruimte biedt. Vandaar de hernieuwde opdracht om over het A.K.S. te spreken, zo maakten deputaten C.G.K. duidelijk.

Toen deputaten G.K.V. ons zover probeerden te krijgen, dat we uitspraken, dat wij het geheel met hen eens waren in hun conclusie, dat in art. 17 van het A.K.S. de echte waarborg voor de zuiverheid van de leer ontbreekt, is van onze kant gezegd, dat wij het toen en daar prematuur achten om die conclusie te onderschrijven. Uit een nader onderzoek zou moeten blijken, of wij het standpunt van de deputaten G.K.V. konden delen.

Deputaten G.K.V. betreurden het dat we dit standpunt innamen. Voorts vonden zij dat een gesprek over het A.K.S. vanuit de vraag naar het functioneren ervan wel nuttig kon zijn, maar een gesprek erover vanuit de inhoudelijke kant zagen zij als een betere weg.

Van onze kant werd begrip gevraagd voor het gevoel van de N.G.K. Door allerlei ervaringen die zij

in het verleden hebben gehad is het best te begrijpen dat zij erg voorzichtig zijn geworden met het hanteren van kerkordelijke bepalingen. Maar deputaten G.K.V. stelden daartegenover dat de N.G.K. niet tot een grote mate van tolerantie zijn gekomen omdat zij van allerlei maatregelen het slachtoffer zijn geworden; het is juist omgekeerd: zij wilden meer ruimte en toen werden ze het slachtoffer. Zo zijn ze een 'evangelische' kerk geworden en niet een gereformeerde. Dat hadden de C.G.K. beter moeten beseffen, voordat zij zulke hechte banden met de N.G.K. aanknoopten.

Onzerzijds is daarop geantwoord, dat de C.G.K. het nooit goed hebben kunnen begrijpen, dat de G.K.V. zo met broeders hebben kunnen handelen als gedaan werd via het zgn. wegroepingskerkrecht. Door de 'harde' manier van optreden tegen de latere 'buitenverbanders' kwam de sympathie vrijwel automatisch bij deze broeders te liggen.

In deze samenspreking werd ook nog gesproken over de naleving van de kerkorde en de kerkelijke bepalingen en daarmee over het gezag van de kerkelijke vergaderingen. Volgens de deputaten G.K.V. functioneert dit onvoldoende in de N.G.K. Dit laatste wordt door het A.K.S. in de hand gewerkt, doordat art. 34 ervan uitgaat dat besluiten van meerdere vergaderingen nog gerechtigd moeten worden door de mindere vergaderingen. Hiermee is het accent verlegd naar de plaatselijke kerken. Dit is echter een independentistische trek.

Deputaten C.G.K. hebben geantwoord, dat zij deze kritiek wel met de deputaten G.K.V. deelden, maar dat het in de C.G.K. ook wel eens als een moeilijkheid ervaren wordt, dat kerkelijke bepalingen niet altijd worden nageleefd. Daarop antwoordden deputaten G.K.V. dat de moeilijkheden die de C.G.K. op dit punt hebben van andere aard zijn dan wat er in de N.G.K. ten dezen gebeurt. Daar wordt het belijdeniskarakter losgelaten (kinderen aan het Avondmaal) en staat men voor de vraag of er nog een buigen is voor het onderwijs van de Heilige Schrift (vrouw in het ambt). Zo geeft het A.K.S. opening voor dingen die in de kerk eigenlijk niet kunnen. Deputaten drongen er daarom bij ons op aan deze dingen toch duidelijk aan de orde te stellen in de ontmoeting met de N.G.K. Zij deden dit, zo legden ze uit, omdat het hun opdracht van synodewege was bij ons aan te dringen op een duidelijke positiekeuze t.a.v. N.G.K.

Van onze kant is gezegd, dat er ook bij onze synode ernstige vragen leefden t.a.v. het A.K.S. en dat we er daarom weer over moeten spreken met de N.G.K. Overigens is er ook felle kritiek op het A.K.S. geuit door de G.K.S.A.

Tenslotte kwam in deze samenspreking aan de orde de uitspraak van Groningen 1988, dat de N.G.K. zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis. Gevraagd werd hoe deze uitspraak te rijmen is met in de N.G.K. gesignaleerde praktijken en hoe deze uitspraak zich verhoudt tot een andere uitspraak waarin van de G.K.V. hetzelfde wordt gezegd.

Op deze vragen is geantwoord, dat er wat de N.G.K. betreft in de synode-uitspraken enerzijds een continuïteit te zien is met uitspraken uit het verleden, terwijl anderzijds ook recht is gedaan aan de zorg over de huidige ontwikkelingen. Het feit, dat bijvoorbeeld de oproep tot plaatselijke samenwerking in 1989 niet is herhaald wijst aan, dat die oproep niet vanzelfsprekend is. Dit is dan ook een punt gebleken, waar de N.G.K. pijn aan hebben beleefd; trouwens ook in de samenwerkende kerken is daarover de pijn gevoeld.

Deputaten G.K.V. zeiden na onze uitleg de uitspraak beter te kunnen begrijpen. Toch bleven zij argumenteren, dat er meer duidelijkheid moet komen. Volgens hen zullen de C.G.K. de N.G.K. voor de keus moeten stellen. Willen de N.G.K. dan niet veranderen, dan komt er meer ruimte om te verenigen met de G.K.V.

1.2.4. 17 mei 1991

In deze vierde samenspreking, gehouden te Bunschoten, werd aan de hand van een door deputaten C.G.K. opgestelde gespreksnota opnieuw ingegaan op de houding van de C.G.K. ten aanzien van publicaties van Apeldoornse hoogleraren.

Deputaten G.K.V. gaven te kennen dat zij waren teleurgesteld doordat C.G.-deputaten met geen woord waren ingegaan op de kritiek die Arnhem 1981 al had geuit. Gezegd werd, dat de C.G.K. deze zaak nu wel als afgesloten kunnen beschouwen, maar die mening wordt in de G.K.V. niet gedeeld. Zij hielden staande dat er toch duidelijkheid zal moeten komen doordat de C.G.K. aantonen, dat het door prof. dr. Oosterhoff geschrevene niet op gespannen voet staat met de Heilige Schrift. Bovendien maakten deputaten G.K.V. duidelijk, dat het hen zwaar weegt, dat prof. dr. Oosterhoff, nadat de zaak was afgehandeld in de C.G.K., toch niet gezwegen heeft over zijn opvattingen.

Van onze zijde werd geantwoord, dat deze zaken na 1974 op geen enkele kerkelijke vergadering meer hebben gediend. De C.G.K. beschouwen deze zaak als afgegaan en verwachten dat anderen dat zullen accepteren. In de opvattingen van prof. dr. Oosterhoff gaat het om een bepaalde exegese en is er geen sprake van schriftkritiek. Daarom is de confessionele integriteit van deze hoogleraar niet in het geding.

Geprobeerd is aan te tonen, dat wij in de C.G.K. anders met verschillen in opvattingen omgaan dan in de G.K.V. Dat ontkende aan de deputaten G.K.V. echter de opmerking, dat de C.G.K. kiezen voor rust in plaats van voor de waarheid. Zij bleven er op staan, dat de C.G.K. alsnog officieel zullen ingaan op de bezwaren, die van G.K.V.-zijde zijn ingebracht. Als dat niet gebeurt, zou er op de synode van de G.K.V. ten aanzien van de standpuntbepaling van de C.G.K. ten dezen grote teleurstelling ontstaan, zo werd gezegd. Besloten werd, dat deputaten C.G.K. aan hun synode zullen rapporteren dat deputaten G.K.V. legen deze behandeling bezwaren houden.

Vervolgens werd in deze samenspreking aan de hand van een daarover gepresenteerde nota, opgesteld door ds. J. Westlerink, gesproken over het belijden omtrent de kerk. In deze nota werden vele aanhalingen gegeven van kerkelijke uitspraken uit het verleden. Ter sprake kwam de indruk, die in C.G.-kring meer dan eens gewekt is, alsof in de G.K.V. het lid-zijn van de ware kerk (i.c. de G.K.V.) belangrijker geacht wordt dan het door wedergeboorte en bekering behouden worden. Daartegenover stelden deputaten G.K.V. dat wij hen niet op indrukken en veronderstellingen moeten bevragen, maar

op officiële uitspraken en dat dan zal moeten worden aangetoond dat ooit eens officieel is uitgesproken, dat de G.K.V. zichzelf als de enige ware kerken beschouwen.

Hierop is van onze zijde gearwoord, dat de verschillende uitspraken en publicaties, alsook gebeurtenissen in plaatselijke situaties mede bepalend geweest zijn voor het beeld dat omtrent de G.K.V. is ontstaan. Deputaten G.K.V. gaven toe, dat de indruk wel eens gewekt kan zijn, dat de G.K.V. de enige ware kerken zijn als sterk het accent gelegd werd op de noodzaak lid van die kerken te zijn. Maar dat moet dan gezien worden tegen de achtergrond van het conflict dat er was met de Gereformeerde Kerken (synodaal). Voor de G.K.V. zijn de C.G.K. echter niet buiten het beeld gevallen, wat blijkt kan uit het feit, dat direct na de Vrijmaking met de C.G.K. contact werd gezocht. Pas toen de samsprekingen niet tot resultaten leidden is de verhouding tot de C.G.K. verscherpt.

Besloten werd dat over het belijden omtrent de kerk tijdens een volgende samspreking verder zou worden doorgepraat.

Deputaten G.K.V. wilden nog ingaan op de verklaring die vanwege ons deputaatschap was opgenomen in 'De Waker' van 26 april 1991 naar aanleiding van de zgn. 'Pruisprek' van ds. J. Westerink. Onzerzijds is volgehouden, dat wij niet de competentie hebben over deze preek te oordelen, aangezien de preek gehouden is door ds. Westerink als predikant van Bunschoten en niet als voorzitter van de deputaten. Als iemand ds. Westerink over deze preek wil benaderen, staat het hem vrij dat privé te doen, zo was ons antwoord.

1.2.5. 11 oktober 1991

De vijfde samspreking vond te Amersfoort plaats. Bij de behandeling van het verslag van de samspreking van 17 mei 1991 merkten deputaten G.K.V. op, dat dit verslag uit het oogpunt van documentatie niet toereikend was. Om die reden presenteren zij een nota, waarin de in de vergadering van 17 mei geuite bezwaren tegen de opvattingen van prof. dr. Oosterhof op schrift gesteld waren. Zij stelden voor deze nota bij de notulen te voegen.

Gevraagd naar het motief om tot deze ongebruikelijke handelwijze te komen, antwoordden deputaten G.K.V. dat ze dit noodzakelijk achten geleid op het feit, dat de C.G.K. in deze zaak tot duidelijke uitspraken moeten komen. De synode van de G.K.V. zal geen genoegen nemen met een verklaring van de zijde van de C.G.K. dat deze zaak intern geregeld is.

Tegen deze gang van zaken hebben wij ons verzet voornamelijk met het argument, dat op deze manier de zaak wordt scheef getrokken. Als het voorstel van deputaten G.K.V. zou worden aangenomen, zou wel hun standpunt uitvoerig naar voren komen, terwijl echter de weergave van de reactie van de kant van deputaten C.G.K. erg summier zou blijven. Besloten werd, dat wij het voorstel van deputaten G.K.V. intern zouden bespreken.

Verder werd meegedeeld, dat deputaten C.G.K. het na intern beraad niet erg dienstig achten om op dit moment met deputaten G.K.V. te spreken over de toeigening des heils. Deputaten C.G.K. zijn bezig met een bezinning op deze materie en de relatie die er tussen deze materie en de confessie is en zij moeten van hun bezinning aan de komende synode rapporteren. Het is huns inziens correcter eerst met het resultaat van hun bezinning naar de synode te gaan. Deputaten G.K.V. spraken uit, hiermee akkoord te willen gaan.

Gesproken werd vervolgens, in aansluiting op de samspreking van 17 mei, over het belijden omtrent de kerk. Dit geschiedde ook nu aan de hand van de nota, die door ons was gepresenteerd en van een tweede nota over hetzelfde onderwerp.

Als eerste bezwaar tegen de wijze waarop in de G.K.V. het belijden omtrent de kerk wordt gehanteerd werd door ons genoemd, dat de opvatting in de G.K.V. leidt tot een andere waardering van 1892.

In het gesprek hierover maakten deputaten G.K.V. duidelijk, dat er na de Vrijmaking in de G.K.V. een andere waardering kwam voor de bezwaren die de C.G.K. in 1892 tegen de vereniging hadden. Dat kan duidelijk zijn uit het feit, dat de G.K.V. tenstond toenadering zochten tot de C.G.K. Overigens heeft geen enkele synode van de C.G.K. tot nog toe gevraagd dat de G.K.V. zich over 1892 zullen uitspreken, zo argumenteerden deputaten G.K.V. Volgens hen behoeft een verschil in taxatie van 1892 het zoeken naar eenheid niet in de weg te staan. Deputaten C.G.K. hebben met deze verklaring genoegen genomen.

Een tweede bezwaar dat van onze zijde werd ingebracht was dat de opvatting zoals die in G.K.V. wordt gehuldigd te idealistisch is en dat er te weinig oog in is voor het bestaan van diverse kerken van gereformeerde belijdenis.

Door deputaten G.K.V. werd toegegeven, dat men in de G.K.V. inderdaad af wilde van de pluriformiteitsgedachte. Toch heeft men steeds van de C.G.K. gezegd, dat die kerken op dezelfde grondslag staan als de G.K.V. Tegen de Gereformeerde Kerken (synodaal) werd wel heel duidelijk positie gekozen en dat heeft het beeld van exclusivisme opgeroepen. Dat exclusivisme hebben de C.G.K. ook menen te moeten lezen in de uitspraak van de synode van Assen 1961: 'Zijn kerk in deze landen' - een uitdrukking die betrekking had op de G.K.V. Deputaten G.K.V. benadrukten, dat met die uitdrukking niet bedoeld was de C.G.K. uit te sluiten.

In aansluiting hierop werd gezegd, dat het afbreken van de samsprekingen tussen G.K.V. en C.G.K. na 1992 niet plaats vond, omdat de G.K.V. van de C.G.K. zeiden, dat deze kerken geen ware kerken waren, maar omdat de C.G.K. geen antwoord gaven op de duidelijke vragen en bezwaren van G.K.V.-zijde.

Van onze kant werd hierop opgemerkt, dat het officieel allemaal wel zo mag liggen, maar dat door allerlei ervaringen op plaatselijk niveau toch wel heel duidelijk is meegewerkt aan het ontstaan van het beeld van de G.K.V. als zouden deze kerken sterk exclusivistisch zijn. Hierdoor is de indruk gewekt, alsof de C.G.K. pas echt ware kerken zullen blijven te zijn op het moment waarop zij verenigen met de G.K.V.

Van de zijde van deputaten G.K.V. werd opnieuw bezwaar gemaakt tegen het vertellen van 'anekdotes', maar deputaten C.G.K. zeiden deze 'anekdotes' toch van groot belang te achten, omdat daar-

door de beeldvorming is ontstaan. Deze dingen zijn nu eenmaal gebeurd en ze gebeuren nog en het zijn die dingen waar de gemeenten mee in aanraking kwamen en komen.

Door deputaten G.K.V. werd er op aangedrongen, dat de synode van de C.G.K. zal uitspreken, dat er geen overwegende bezwaren zijn voor vereniging van beide kerken. Als dat is gebeurd, zal er op plaatselijk niveau moeten worden gewerkt aan de verandering van het ontstane beeld van de G.K.V. Spreekt de synode echter niets uit, zo werd gezegd, dan blijft het op plaatselijk vlak ook zoals het nu is.

Na de toelichting van deputaten G.K.V. is de conclusie, dat het genoemde bezwaar niet blijvend als een bezwaar behoeft te worden gezien.

Het derde bezwaar dat ter sprake kwam was dat in het standpunt van de G.K.V. het institutionele aspect van de kerk overgeaccentueerd wordt door de sterke nadruk op de menselijke daad van het meevergaderen met Christus.

Hierover sprekend werd van onze kant gezegd, dat in de G.K.V. te weinig onderscheid gemaakt wordt tussen de onzichtbare en de zichtbare kerk. In verband daarmee komt ook het werk van de Heilige Geest te weinig aan de orde, zo werd gezegd. Hier blijkt, dat we het spreken over de kerk niet kunnen losmaken van het spreken over de toeigening des heils en het persoonlijk geloofsbeleven.

Daartegenover stelden de G.K.V.-deputaten, dat er pas gesproken kan worden over de Heilige Geest in relatie tot de kerk, die immers Zijn werkplaats is, omdat daar het Woord gepredikt wordt. Deze stelling ontlokte aan onze kant de opmerking, die al vaker gemaakt was, dat in de G.K.V. de Geest dreigt op te gaan in het Woord, wat daaraan verbonden het gevaar van een automatisme.

Deputaten G.K.V. bestreden dit ten stelligste. 'Wij denken juist niet automatisch. Het is wel allemaal het werk dat God in het verbond werkt met Zijn beloften en bedreigingen'. Zij zeiden dat als zij de gemeente zien als een gemeente van gelovigen, dat voor hen nog niet betekent, dat iedereen een gelovige is. Wel is iedereen een verbondskind. Als in de prediking in de C.G.K. echter de vraag gesteld wordt: is de Geest ook u gegeven? vragen wij waaraan u het recht ontleent om zulke vragen te stellen en daarmee het geloof der gemeente in twijfel te trekken. Zulke soort vragen werkt onzekerheid bij de gemeente in de hand.

Besloten werd in de volgende samspreking deze zaken verder door te spreken.

1.2.6. 18 december 1991

Deze zesde samspreking, gehouden in Bunschoten, was een rechtstreekse voortzetting van de van 11 oktober. Ook nu diende de nota's over het belijden omtrent de kerk als handleiding voor de bespreking. Omdat de bespreking over het in de samspreking van 11 oktober genoemde bezwaar niet op een heldere conclusie uitliep, werd dit bezwaar weer ter sprake gebracht.

Het gesprek handelde over de beschouwing van de gemeente, waarbij van de zijde van deputaten G.K.V. nog weer eens benadrukt werd, dat zij de gemeente willen aanspreken als de verbondsgemeente en dat daarmee tegelijk de spanning tussen geloven en niet-geloven is aangegeven. Deputaten C.G.K. zeiden dit te kunnen overememen, maar bij hen is toch heel sterk de gedachte gewekt, dat in de G.K.V. de verbondsgemeente tegelijk wordt gezien als de gemeente van gelovigen. Moet er geen onderscheid gemaakt worden tussen zichtbare en onzichtbare kerk? Loopt er geen scheidslijn dwars door de gemeente? zo werd gevraagd.

Van G.K.V.-zijde werd daarop geantwoord: 'Zo zien wij de gemeente: zoals Paulusze zag, namelijk als geroepen heiligen, met de huichelaars en de bekommerden erbij. Wij moeten niet wijzer willen zijn dan de Heilige Geest. Maar nogmaals: in de gemeente zijn ook huichelaars en half bekeerden.'

Op het punt van de gemeentebeschouwing werd geen overeenstemming bereikt. Bij de C.G.K.-deputaten bleef de gedachte overheersen dat in de G.K.V. de verbondsgemeente teveel geïdentificeerd met de gemeente der gelovigen, zonder dat de noodzaak van zelfonderzoek benadrukt wordt. Daarop volgde de vraag van deputaten G.K.V. in hoeverre de antwoorden, die ons deputaatschap gaf representatief geacht mogen worden voor de C.G.K. Uit diverse preken is hun gebleken, zo stelden zij, dat er in de C.G.K. zijn, die veel dicht bij de G.K.V. staan dan met deputaten het geval is. Overigens werd van hun kant ook gezegd, dat de C.G.K. hetgeen door de G.K.V. gezegd wordt niet zo statisch moeten opvatten; de noodzaak van wedergeboorte en bekering wordt wel degelijk gepreekt, ook al wordt de gemeente beschouwd als bestaande uit 'heiligen'.

Hun vraag was: Als er dan verschillen zijn, dienen die dan als confessionele verschillen te worden gekwalificeerd? Zo hebben immers C.G.-synoden zich uitgesproken. Wij hebben echter ontkend, dat de dingen zo gezegd zijn. De vraag hoe de geconstateerde verschillen getaxeerd dienen te worden, is juist de vraag waar wij als deputaten ons over te bezinnen hebben. Onze synoden hebben wel gezegd dat de verschillen wezenlijk en ernstig zijn.

Van de zijde van de deputaten G.K.V. werd volgehouden dat het een voorwaarde van hun kant is, dat er antwoord komt op de vraag of de verschillen kerkafbrekend zijn. Zo ja, dan dient dit hard gemaakt te worden. Aangedrongen werd op een gezamenlijke uitspraak, dat we het er samen over eens zijn, dat de verschillen vallen binnen het raam van de belijdenis. Deputaten C.G.K. hebben toegezegd bij een volgende gelegenheid op deze vraag terug te zullen komen.

In de samspreking kwamen deputaten C.G.K. terug op het voorstel van deputaten G.K.V., gedaan in de vorige samspreking, om hun 'nota-Oosterhof' bij de notulen te voegen. Zij deelden mee dat zij dit niet wensden, maar dat zij besloten hebben in hun rapport aan de synode melding te maken van deze nota, evenals trouwens van alle gespreksnota's die bij de samsprekingen dienst gedaan hebben. Deze nota's zullen echter niet als bijlagen bij de rapportage worden gevoegd, maar zullen alleen vermeld worden. Daarmee liggen ze dan ter inzage van synodeleden (c.q. de synodale commissie). Deputaten G.K.V. namen van een en ander kennis.

Tenslotte werd vastgesteld, dat van C.G.-zijde op een volgende samspreking een evaluatie ter tafel zal zijn met voorstellen omtrent de vraag hoe verder gehandeld zal worden. Ook zullen beide deputaatschappen een concept-perscommuniqué overleggen, waarin een overzicht gegeven wordt van

wat besproken is en hoe ver we gekomen zijn.

1.2.7. 26 maart 1992

Algesproken was, dat net zoals dat in de vorige ronde samsprekingen was gebeurd, ook dit maal bij de afronding van de samsprekingen, in gezamenlijk overleg een persverslag zou worden vastgesteld. Deze laatste ontmoeting diende ter uitvoering van dit besluit.

Er laten twee concepten ter tafel; het ene opgesteld door de deputaten G.K.V. en het andere opgesteld door de deputaten C.G.K. Uitgangspunt bij de vaststelling ervan was dat de wederzijdse standpunten zoals die in de samsprekingen onder woorden gebracht waren, duidelijk tot uitdrukking zouden komen. Het kostte weinig moeite om gezamenlijk de tekst vast te stellen.

Besloten werd dit aldus vastgestelde verslag aan te bieden aan 'De Reformatie' en 'De Wakker' ter publicatie (zie bijlage 20.C.1).

Andere zaken werden in deze samspreking niet aan de orde gesteld. Geen van beide deputaatschappen zag er het nut van in om in dit stadium nog nieuwe dingen te gaan bespreken of om zaken die al besproken waren maar waarover geen overeenstemming was bereikt, opnieuw in bespreking te nemen.

Na de afronding van de besprekingen werd nog wat op informele wijze gesproken over de vraag hoe de contacten in de toekomst eventueel zouden kunnen worden voortgezet, waarbij de wens werd uitgesproken, dat geen van beide synoden besluiten zou nemen waardoor 'de deur dicht zou worden gedaan'. Tenslotte werd besloten, dat nadat de besluiten van de a.s. synode van Apeldoorn bekend zullen zijn geworden, overwogen zal worden of er alsnog een ontmoeting zal plaats vinden tussen beide deputaatschappen om de genomen besluiten toe te lichten.

1.3. Evaluatie en conclusies

Nadat zes samsprekingen waren gehouden hebben deputaten zich beraden over de resultaten ervan. Trouwens, al eerder - toen de samsprekingen nog in volle gang waren - is er meer dan eens geëvalueerd over de loop van de gesprekken gesproken. Het gevoel was toen al wel eens - en dat is ook zo gebleven - dat deputaten G.K.V. ons telkens weer tot bepaalde uitspraken wilden brengen om ons dan vervolgens aan die uitspraken te binden. Wij van onze kant hebben echter een en andermaal gezegd, dat wij het prematuur achten toen en daar al tot uitspraken te komen.

Wel was er van onze kant begrip voor de wens van de deputaten G.K.V. om tot duidelijkheid te komen: de G.K.V. hebben onze kerken al meer dan eens het verwij gemaakt, dat hun uitspraken niet duidelijk zijn.

Al kan gezegd worden, dat de sfeer in de samsprekingen goed was en dat er wederzijds openheid was en dat zeker de broederlijke toon niet ontbrak, toch hebben deputaten de houding van deputaten G.K.V. wel eens als star ervaren. Halverwege de verslagperiode waarin wij een keer zover, dat we tengevoege van de houding weinig perspectieven meer zagen.

De eerlijkheid gebiedt te zeggen, dat dit gebrek aan perspectief ten dele ook toegeschreven moet worden aan het feit, dat wij intern niet altijd in alle dingen gelijk dachten. Dit was bijvoorbeeld het geval ten aanzien van de relatie tot de N.G.K. - een relatie die in de samsprekingen met deputaten G.K.V. expliciet aan de orde kwam. Bovendien kunnen wij ons indenken, dat deputaten G.K.V. ook wel eens gefrustreerd raakten doordat wij niet tot duidelijke uitspraken kwamen op hun soms heel concrete vragen. Wij wilden ons echter niet vastleggen door bepaalde uitspraken te doen, voordat onze synode zou hebben gesproken.

Evalueerend kan gezegd worden, dat de volgende onderwerpen in de samsprekingen aan de orde kwamen:

1. de interpretatie van de besluiten van de C.G.K.-synode 1989 en van de G.K.V.-synode 1990;
2. publicaties van Apeldoornse hoogleraren;
3. de relatie tot de N.G.K.;
4. het belijden omtrent de kerk;
5. de toeïgening des heils.

Ad 1.

Het besluit inzake de G.O.R. had de volledige instemming van deputaten G.K.V. Over deze zaak is dan ook niet verder gesproken.

Na toelichting onzerzijds kwam er bij de deputaten G.K.V. begrip voor het besluit om aan deputaten opdracht te geven zich te bezinnen ten aanzien van de taxatie van de gebleven verschillen. Wel hielden zij moeite met de geladen uitspraken van de synode met betrekking tot de ernstige verschillen, terwijl de synode naliet die verschillen duidelijk aan te wijzen. Deputaten G.K.V. wilden onze kerken echter de tijd laten voor de nodige bezinning hierop. Huns inziens moet het echter wel een keer duidelijk worden wat de C.G.K. op de G.K.V. tegen hebben.

Met de verduidelijking van de uitdrukking, dat de G.K.V. zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis, namen deputaten G.K.V. genoegen. Wel zeiden zij, dat het hen pijn deed, dat - doordat hetzelfde van de N.G.K. gezegd was - de G.K.V. met de N.G.K. op één lijn gesteld werden.

Moeite bleven deputaten G.K.V. houden met het besluit de samsprekingen te laten voeren door ons deputaatschap in plaats van door een apart deputaatschap. Zij zagen dit als een terugnemen van een uitgestoken hand. Om deze redenen mochten hun inziens de contacten echter niet worden verbroken.

Ten aanzien van de besluiten van Leeuwarden 1990 werd besloten dat de in die besluiten aan de orde gestelde gespreksonderwerpen allemaal in de samsprekingen zouden worden behandeld.

Ad 2.

Uitvoerige besprekingen van deze materie hebben er niet toe geleid dat overeenstemming werd bereikt. Deputaten G.K.V. stonden op het standpunt dat de C.G.K. zich alsnog dienen uit te spreken over de opvattingen van prof. dr. Oosterhoff. De G.K.V. nemen er geen genoegen mee als van de zijde van de C.G.K.

gezegd wordt, dat de zaak intern afgehandeld is. De bezwaren die door de G.K.V. zijn ingebracht (Arnhem 1981 bijv.) dienen weersproken te worden opdat zal blijken dat prof. dr. Oosterhoff confessioneel betrouwbaar is. In ieder geval moet duidelijk worden, dat de C.G.K. staan voor de waarheid.

Deputaten C.G.K. hebben gesteld, dat de zaak in de C.G.K. als afgedaan wordt beschouwd en dat van anderen verwacht wordt dat zij dit accepteren. Meegedeeld is, dat deputaten C.G.K. de opdracht van hun synode niet opvatten als een opdracht om inhoudelijk over de publicaties van prof. dr. Oosterhoff te spreken, maar als een opdracht om informatie te geven over de wijze waarop de C.G.K. met deze materie zijn bezig geweest.

Ad 3.

Deputaten G.K.V. hebben hun ernstige bezwaren naar voren gebracht tegen het feit, dat in de N.G.K. de gereformeerde kerkvergaring verlaten is en dat mede daardoor de confessionele betrouwbaarheid van die kerken in het geding is. Zij hebben er ten sterkste bij deputaten C.G.K. op aangedrongen in de relatie met de N.G.K. klare wijn te schenken o.a. door een kritische bespreking van het A.K.S., opdat deze kerken teruggeroepen zullen worden tot het gereformeerde spoor. Als wij tot een duidelijke standpuntbepaling zullen komen en de N.G.K. onverhoopt niet willen luisteren, dan zal er ruimte komen voor eenwording met de G.K.V.

Deputaten C.G.K. hebben duidelijk gemaakt, dat zij van hun synode opdracht hebben gekregen om met de N.G.K. kritisch te spreken over het A.K.S. Overigens wensden deputaten te blijven bij de overweging van de synode van 1989, dat het onjuist zou zijn om op grond van een verzoek van deputaten G.K.V. en ten overstaan van hen een taxatie te geven van de ontwikkelingen in de N.G.K.

Ad 4.

Bij de bespreking van deze materie bleek dat er een nieuwe relatie is tussen het belijden omtrent de kerk en de zaken rondom de toeïgening des heils.

Onzerzijds is opgemerkt, dat - mede tengevoege van allerlei plaatselijke situaties - het beeld ontstaan is dat de G.K.V. erg exclusivistisch zijn. Deputaten G.K.V. stelden dat dit dan uit de officiële kerkelijke uitspraken zou moeten worden aangeleerd en dat we niet moeten afgaan op wat er zo al verteld wordt. Daartegen hebben wij staande gehouden, dat op deze manier het ontstaan beeld niet kan worden bijgesteld. Al behoeft deze zaak niet een blijvend geschieden-zijn mee te brengen, toch zal er nog heel wat moeten gebeuren wil het beeld, dat wij in het algemeen gesproken van de G.K.V. hebben, veranderd worden.

Geconcludeerd werd dat een verschillende taxatie van 1892 geen obstakel voor eenwording behoeft te zijn.

Moeite bleef er bestaan naar aanleiding van de beschouwing van de gemeente. De vragen die overbleven, concentreerden zich rondom het verstaan van de art. 27-29 van de N.G.B. Wie zijn de leden van de kerk in art. 27? Moeten we bij het spreken over de kenmerken van de kerk ook niet verdisconten wat de belijdenis zegt over de merktaken van de ware christenen? Dient ook niet art. 29 in rekening gebracht te worden waar gezegd wordt wie wel en wie niet tot de kerk behoren? De stellige indruk bestaat dat verschillende vragen, die in de vorige samsprekingronde (1986-1989) zijn blijven liggen, er nog niet eerder liggen. Duidt dit er op, dat we met gebruik soms van dezelfde woorden toch andere zaken bedoelen en dat wij zo langzamerhand heen spreken?

Hierbij dient de vraag - die met grote aandacht door deputaten G.K.V. gesteld werd - onder ogen gezien te worden, of de verschillen kerkachtheid zijn of niet. Deputaten G.K.V. hebben verklaard dat ze dat voor hen niet zijn.

Ad 5.

Over deze materie is slechts weinig en dan nog alleen zijdelings gesproken. Omdat deputaten omtrent dit onderwerp een opdracht tot bezinning hebben ontvangen achten zij het beter het resultaat van de bezinning eerst aan de generale synode voor te leggen alvorens er verder met deputaten G.K.V. over te spreken. Deputaten G.K.V. hebben zich bij deze visie neergelegd.

Tenslotte zij nog opgemerkt, dat deputaten er kennis van genomen hebben, dat er op plaatselijk niveau hier en daar contacten gelegd zijn tussen de C.G.K. en de G.K.V. In sommige gevallen zijn die contacten spontaan ontstaan toen ook op deputaten-niveau de samsprekingen weer op gang waren gekomen. In een enkel geval werden deputaten van deze contacten op de hoogte gesteld, zoals door Aalten en Deventer. Ook is wel eens aan deputaten advies gevraagd omtrent de zaken die in die samsprekingen aan de orde zouden moeten komen: dit deed bijv. Emmeloord. Omdat deputaten daartoe geen opdracht hadden van de synode, hebben zij zich niet uit eigen initiatief tot de kerken gewend met de vraag of er contacten bestaan en hoe die verlopen.

2. Nederlands Gereformeerde Kerken

2.1. Opdracht

Ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken (N.G.K.) sprak de generale synode 1989 het volgende uit:

De synode constaterende

1. dat er met betrekking tot de zaken genoemd in de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeïgening des heils, - ondanks intensieve gesprekken in een broederlijke sfeer - verschillen gebleven zijn;

2. dat er daarnaast vragen zijn gerezen ten aanzien van het functioneren van het Akkoord van kerkelijk samenleven;

van oordeel

1. dat in de gebleven verschillen tot uiting komt, dat in de Nederlands Gereformeerde Kerken met betrekking tot de toeïgening van het heil geen recht gedaan wordt aan wezenlijke elementen uit de belijdenis der

- kerken;
- dat deze verschillen daarom een belemmering vormen om op dit moment stappen te doen naar een vereniging van beide kerken;
 - dat de geresen vragen ten aanzien van het functioneren van het Akkoord om een nadere bespreking vragen;

sprak uit

- dat de geconstateerde verschillen, alsook de vragen met betrekking tot het functioneren van het Akkoord geen belemmering mogen zijn om te erkennen dat de Nederlands Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
- dat de verschillen vanwege hun ernstige aard wel aanleiding moeten zijn tot bezinning en gesprek, opdat zo belemmeringen voor de kerkelijke eenheid uit de weg geruimd worden;
- dat in deze bezinning en dit gesprek de vragen met betrekking tot het Akkoord nu ook uitvoeriger betrokken dienen te worden;
- dat dit alles erop gericht zal zijn, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken elkaar - waar nodig door onderling broederlijk vermaân - zullen helpen om waarbij gereformeerde kerken te zijn, in het handhaven en beleven van de belijdenis en in de kerkregering, ten einde zo gestalte te geven aan de roeping te blijven zoeken naar wegen tot kerkelijke eenheid;

en besloot aan deputaten op te dragen

- na te gaan (mede aan de hand van het deputeringsrapport en de bespreking daarvan ter synode) welke zaken in het kader van het boven sub. 2. en 3. genoemde aan de orde moeten komen, en deze te bespreken met de Nederlands Gereformeerde commissie;
- de daarbij overblijvende of aan het licht komende verschillen zoveel als mogelijk is te formuleren op een wijze waarin ook de commissie van de Nederlandse Gereformeerde Kerken het standpunt van die kerken kan herkennen;
- zich nader te bezinnen op de vraag hoe ernstig de verschillen zijn - onder meer in het licht van de uitspraken van vorige synoden - teneinde de generatie synode van 1992 te kunnen dienen met een gefundeerd antwoord op de vraag of en in hoeverre de besproken zaken het voortgaan op de weg naar verdere eenheid blijvend belemmeren;
- de brieven van de samenwerkende kerken van Almere, Lelystad en Nieuwegein te beantwoorden;
- zich blijvend op de hoogte te stellen van het verloop van de contacten in die kerken, waar het tot een nauwer samenleven met de Nederlands Gereformeerde Kerken is gekomen;

en besloot voorts

- de brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken te beantwoorden en haar tevens te verzoeken, haar commissie een opdracht te geven ten opzichte van de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken die overeenkomt met de opdracht die de synode aan deputaten Eenheid geeft.

De Nederlands Gereformeerde Kerken zijn door het moderamen van de synode van dit besluit op de hoogte gesteld; deputaten kregen hiervan bericht.

In een eerste bezinning op de verstrekte opdrachten werd het door deputaten wel enigszins als een bemoeilijkende factor ervaren dat de synode besloot dat de samsprekingen met de N.G.K. zouden moeten doorgaan, terwijl de synode tegelijkertijd besloot deputaten op te dragen zich te bezinnen op de geconstateerde verschillen en de taxatie daarvan. De vraag voor deputaten was hoe deze beide opdrachten zich tot elkaar verhouden: Moesten ze gelijktijdig worden uitgevoerd of moest aan de ene opdracht voorrang worden gegeven boven de andere?

Voorzien werd dat de N.G.-broeders - gelyk op de uitlatingen hunnerzijds in het verleden - niet erg gepoliteerd zouden zijn voor een opnieuw bespreken van de geconstateerde verschillen. Een en ander leidde deputaten tot de voorlopige conclusie, dat aan de bezinning prioriteit zou moeten worden gegeven en dat de samsprekingen niet met een al te hoge frequentie zouden moeten plaats vinden. Deputaten hebben de juistheid van deze voorlopige conclusie bevestigd gezien in de wijze waarop de N.G.-commissie zich in de verslagperiode heeft opgesteld.

2.2. Uitvoering

2.2.1. Algemeen

Het aantal samsprekingen met de N.G.-commissie bleef beperkt; er werd slechts tweemaal gezamenlijk vergaderd, te weten op 17 jan. 1990 en op 1 mei 1992. Daarnaast waren de voorzitter en de secretaris van de commissie éénmaal aanwezig in een vergadering van deputaten. Voor het overige is er over diverse zaken schriftelijk overleg gevoerd. Een toelichting op deze gang van zaken wordt verderop in dit rapport gegeven.

Deputaten waren ook aanwezig op de Landelijke Vergadering 1991 van de N.G.K. Wat de contacten binnen de eigen kerken betreft, deputaten waren aanwezig in een vergadering van de kerkeraden van de samenwerkende kerken van Almere, Lelystad en Nieuwegein. Ook waren zij aanwezig op de gecombineerde kerkraadsvergadering van de Haagse kerken. Voor beide vergaderingen hadden deputaten een uitnodiging ontvangen omdat de broeders het van belang achtten deputaten op de hoogte te brengen van wat zij in hun contacten met de N.G.K. hadden mogen bereiken.

Tenslotte hebben deputaten zich met een aantal vragen gewend tot de C.G.K. die contact onderhouden met N.G.K.; het behoorde immers tot de opdracht van deputaten zich blijvend op de hoogte te stellen van het verloop van de contacten.

2.2.2. Contacten met de N.G.K.

2.2.2.1. Contacten met de N.G.-commissie

2.2.2.1.1. Samspreking op 17 januari 1990

De eerste samspreking diende met name ter bespreking van de door de generale synode 1989 genomen besluiten. Het bleek, dat de N.G.-commissie nog al wat moeite had met deze besluiten.

Deze moeite werd onder woorden gebracht en op de door de commissie gestelde vragen hebben deputaten zo goed mogelijk geantwoord.

De N.G.-commissie vond het onbegrijpelijk dat de besluiten ter synode unaniem genomen waren, terwijl in die besluiten toch ernstige dingen gezegd werden, o.a. dat in de N.G.K. met betrekking tot de toeligening des heils geen recht wordt gedaan aan wezenlijke elementen uit de belijdenis. Hoe kan dit nu unaniem worden uitgesproken, als er ook kerken zijn die elkaar op plaatselijk niveau helemaal hebben gevonden? Wat zijn trouwens die wezenlijke elementen uit de belijdenis waaraan geen recht wordt gedaan?

Bovendien, zo werd gesteld, hebben de C.G.K. intern met dezelfde verschillen te maken en daar kunnen zij kennelijk mee leven. Hoe is het dan mogelijk, dat de C.G.K. naar buiten toe dezelfde verschillen zien als een belemmering op de weg naar kerkelijke eenheid?

De commissie gaf ook te kennen, weinig heil te zien in het nog weer eens doorspreken van de al herhaaldelijk besproken verschillen. Wat zal het nut daarvan zijn? Alles is al aan de orde geweest en nog zijn de C.G.K. van mening dat in de N.G.K. niet aan alle elementen voldoende recht wordt gedaan. De commissie stelde voor het standpunt van de N.G.K. helder te formuleren en dat dan aan deputaten voor te leggen om te zien of op die manier een consensus bereikt zou kunnen worden.

De commissie sprak uit bereid te zijn tot een gesprek over de vragen omtrent het Akkoord van kerkelijk samenleven (A.K.S.). Wel wilde men daarbij dan ook aan de orde stellen, dat de C.G.K., ondanks het feit, dat die aan de Kerke van Dordt vasthouden, ten aanzien van diverse in de K.O. geregelde zaken, ook sterk divergeren.

Van de zijde van deputaten is gepoogd een en ander toe te lichten. Dat de synode unaniem tot de genomen besluiten gekomen is, hangt samen met het feit, dat binnen de C.G.K. het gevoel algemeen is, dat de vragen rondom de toeligening des heils en de beschouwing van de gemeentelijke wezenlijke vragen zijn, al wordt er wel verschillend gedacht over het gewicht daarvan. Over het gewicht van die vragen moeten deputaten zich een oordeel vormen en daarover aan de volgende synode rapporteren. Toegegeven is, dat de uitspraak ten aanzien van de verschillen inderdaad zwaarwegend is. Deputaten hebben de opdracht gekregen voor die uitspraak de fundering aan te reiken. Overigens is de synode 1989 gebleven in de lijn van wat vroegere synoden hebben uitgesproken; gewezen is op de synode van 1968.

Deputaten hebben toegegeven, dat er binnen de C.G.K. ook verschillen bestaan en dat het bestaan van die verschillen hun taak niet vergemakkelijkt. Maar als de commissie vraagt waarom binnen de C.G.K. verdragen worden, wat naar de N.G.K. toe niet verdragen worden, moet de commissie er mee rekenen dat we in de C.G.K. reeds bij elkaar horen.

Dat de commissie er weinig behoefte aan heeft de verschillen opnieuw te bespreken, hebben deputaten voorzien, zo is gezegd. Na alles wat er al gezegd is, lijkt zo'n gesprek ook een moeltzame bezigheid. De suggestie, door de commissie gedaan, om het standpunt van de commissie duidelijk onder woorden te brengen, is door deputaten overgenomen.

Deputaten hebben er dankbaar kennis van genomen, dat de commissie bereid bleek over de vragen omtrent het A.K.S. te willen spreken. Zij hebben benadrukt dat in dat gesprek door de commissie natuurlijk ook opmerkingen gemaakt mogen worden omtrent zaken die in de C.G.K. een rol spelen.

2.2.2.1.2. Overleg inzake rapportage aan L.V.

Deputaten ontvingen van de commissie het rapport, dat uitgebracht zou worden aan de Landelijke Vergadering 1991. Met de voorzitter en de secretaris van de commissie werd over dit rapport gesproken. Deputaten hebben te kennen gegeven, dat zij wat teleurgesteld waren over de manier van rapporteren. In het rapport werd namelijk de mening van de ene deputaat nog al eens tegenover die van de andere deputaat geplaatst, waardoor de nadruk is komen te liggen op de meningsverschillen, terwijl deputaten juist als een eenheid naar buiten zijn getreden. Op deze manier ontstaat de indruk, alsof de commissie de deputaten tegen elkaar wil utapelen, zo werd als bezwaar naar voren gebracht.

Ook is gezegd, dat het rapport naar het oordeel van deputaten duidelijk blijf gaf van het feit, dat we op verschillende punten langs elkaar heen praten; in de weergave van ons standpunt, zoals dat door de commissie is gedaan, herkennen we ons niet altijd. Overigens waren deputaten het met de broeders van de commissie eens, dat deze manier van rapporteren goed laat zien waar de verschillen liggen.

De N.G.-broeders antwoordden, dat zij inderdaad niet altijd kunnen begrijpen hoe deputaten als een eenheid naar buiten konden treden, terwijl ze toch lang niet altijd gelijk denken. Wel stemden ze toe iets van die eenheid tot uitdrukking te willen brengen in de conclusies van het rapport die nog geschreven moesten worden.

Een aantal voorgestelde wijzigingen werd door de broeders in overweging genomen, al werd daarbij opgemerkt, dat men er aan hechte de dingen duidelijk te formuleren.

2.2.2.1.3. Correspondentie met de N.G.-commissie

Een volgende samspreking zou gehouden worden op 3 okt. 1990. Dan zou een nota omtrent de toeligening des heils, die de commissie van de N.G.K. in voorbereiding had, besproken worden. De commissie gaf echter te kennen meer tijd nodig te hebben voor de voorbereiding van deze nota. Het stuk werd door deputaten ontvangen in december en besproken in de deputeringsvergadering van 28 febr. 1991.

Voor veel van wat er in de nota staat spraken deputaten hun waardering uit. Er bleven evenwel ook vragen over naar de bedoeling van bepaalde passages. Daardoor was het deputaten niet terstond mogelijk aan het verzoek van de commissie te voldoen om uit te spreken, dat wat er in de nota staat, in overeenstemming is met Schrift en belijdenis. Deputaten hadden er behoefte aan

eerst nog een keer met de commissie te spreken om de vragen, die er naar aanleiding van de nota gerezzen waren, te kunnen stellen.

Besloten werd een en ander aan de commissie te berichten en hen te vragen om een samenspreking over de nota. In verband met de op handen zijnde Landelijke Vergadering werd voorgesteld die samenspreking te doen plaats vinden nadat de besluiten van de L.V. bekend zouden zijn.

De commissie berichtte ons, dat men er de voorkeur aan gaf onze vragen naar aanleiding van hun nota schriftelijk te ontvangen. Deputaten hebben geantwoord dat zij aan dit verzoek wel wilden voldoen, maar dat zij er niet voor voelden schriftelijk over deze dingen te gaan discussiëren. Vandaar dat het verzoek gedaan werd de vragen in een samenspreking aan de orde te stellen. In die samenspreking zouden dan tevens onze vragen betreffende het A.K.S. ter sprake kunnen komen.

Nadat van de commissie bericht ontvangen was, dat de Landelijke Vergadering 1991 besloten had de commissie op te dragen de samensprekingen voort te zetten, hebben deputaten hun vragen bij de nota op schrift gesteld en deze aan de commissie doen toekomen. Daarbij waren zij er zich van bewust, dat het onvermijdelijk zal zijn, dingen die al eerder besproken zijn, opnieuw aan de orde te stellen. Maar dat is ook naar de opdracht die de synode van Groningen gaf. Nogmaals werd er bij de commissie op aangedrongen de nu geformuleerde vragen mondeling te bespreken.

In een volgende brief deelde de commissie mee wel bereid te zijn om over de vragen betreffende het A.K.S. te spreken, maar er de voorkeur aan te geven niet meer samen te spreken over de verschillen met betrekking tot de toelichting des heils. Op de door ons geformuleerde vragen werd in de brief antwoord gegeven en naar de commissie ons berichtte wilde zij dit antwoord als hun laatste woord beschouwen.

Bij de bespreking van dit antwoord van de commissie konden deputaten constateren dat er veel te waarderen is. De commissie is de deputaten een heel eind tegemoet gekomen. Wel werd gezegd, dat er ook nu nog vragen overgebleven waren, hoewel gezegd moet worden, dat niet alle deputaten hierover gelijk dachten. Opgemerkt werd dat in het antwoord de weg van schenking naar deelachtigmaking ontbreekt. Ook dat alle nadruk ligt op de verantwoordelijkheid van de mens en nauwelijks op de soevereiniteit Gods. Ook werd de vraag gesteld of wat hier nu op papier staat in de praktijk werkelijk ook functioneert in de N.G.K.

Anderzijds spraken andere deputaten hun dankbaarheid uit over wat de commissie ons in dit laatste schrijven heeft doen toekomen. Zij gaven te kennen zich in het algemeen goed te kunnen vinden in het antwoord op onze vragen. Wel werd het algemeen betreurd dat er geen gelegenheid meer zou zijn om over een en ander nog verder door te spreken, aangezien de commissie duidelijk te kennen had gegeven over deze vragen verder geen samenspreking meer te wensen.

Besloten werd - nu deputaten in feite niet hebben kunnen voldoen aan de opdracht van de synode van Groningen, om namelijk de gebleven verschillen nogmaals door te spreken - de met de commissie gevoerde correspondentie integraal als bijlage bij het rapport aan de synode op te nemen (bijlage 20.C.2).

2.2.2.1.4. Samenspreking 1 mei 1992

Deze tweede en laatste samenspreking diende ter bespreking van de vragen met betrekking tot het Akkoord van kerkelijk samenleven (A.K.S.). Deputaten hadden zich voorafgaande aan deze samenspreking bezonnen op de vragen die aan de commissie gesteld zouden moeten worden en deze vragen waren schriftelijk aan de commissie voorgelegd.

Bij het begin van de samenspreking gaf de commissie te kennen wel enigszins huiverig te staan tegenover een opnieuw bespreken van de bezwaren tegen het A.K.S., aangezien hier in het verleden al meer dan eens over gesproken is. Bovendien is er binnen de N.G.K. ook hier en daar wel wat kritiek gekomen tegen het A.K.S. Daaruit is voortgevoeld dat er op de L.V. 1991 een commissie benoemd is, die een uniform ondertekeningformulier moet voorbereiden, waardoor er een eind zal kunnen komen aan het bestaan van diverse ondertekeningformulieren. Daarmee zullen dan tegelijk de bezwaren die tegen art. 17 A.K.S. ingebracht zijn, ondervangen worden.

Van de zijde van deputaten werd gevraagd of de N.G.K. bereid zijn het A.K.S. terug te nemen als het tot eervolwording met de C.G.K. zou komen, zoals ons altijd te verstaan gegeven is. Deze vraag was ingegeven door het feit, dat er op de L.V. 1991 opmerkingen werden gemaakt, die een andere strekking leken te hebben. De commissie verwees in haar antwoord naar art. 40 A.K.S. waarin dit impliciet gezegd wordt, maar of het A.K.S. zal worden teruggenomen, zal een L.V. moeten beslissen. Deputaten hebben toen de conclusie getrokken dat de zaken daardoor enigszins genuanceerder liggen dan zij altijd gedacht hadden.

Gesproken is nog over de N.G.K. die het A.K.S. niet hebben aanvaard. In het verleden is deputaten door de commissie wel eens te verstaan gegeven, dat zij niet kan worden aangesproken op wat er in die gemeenten gebeurt. Maar onttrekken deze gemeenten zich niet metterdaad aan elk opzicht door het kerkverband? zo werd gevraagd. De commissie wees op de noodzaak van geduld en verdraagzaamheid. Pas in uiterste gevallen zal men tot het nemen van maatregelen willen overgaan. Bovendien, zo werd vanuit de commissie gezegd, komen in de C.G.K., ondanks het feit, dat alle kerken de K.O. hebben aanvaard, situaties voor die niet in overeenstemming zijn met de bestaande afspraken.

Ook werd namens de commissie opgemerkt, dat voorzichtig geconstateerd mag worden, dat er binnen de N.G.K. langzamerhand een terugkeer lijkt te komen naar een leven overeenkomstig de K.O. van Dordt. Verwezen werd naar het streven om te komen tot een uniform ondertekeningformulier en ook naar de kerkvisie die in verschillende regio's weer begint te functioneren.

Van de zijde van deputaten werd gezegd, dat er in de N.G.K. een onjuiste visie op de kerkorde is. Men ziet daarin veel meer een wettische band dan een vrijwillig aanvaard akkoord, waarin het koningschap van Christus over Zijn kerk tot uitdrukking komt. Dat blijkt ook uit wat art. 34 A.K.S.

zegt over de ratificatie door de plaatselijke kerken van besluiten genomen door de L.V. Gevraagd werd of bij het geven van zoveel ruimte aan de plaatselijke kerken er dan niet als vanzelf allerlei afwijkende gebruiken kunnen ontstaan?

Daarop werd vanuit de commissie gezegd, dat er plaatselijk wel verkeerde gebruiken kunnen bestaan, maar dat men de kerken waar dat het geval is, toch wil blijven erkennen als kerken van Christus, waar men geestelijk één mee is. Het is soms ook erg moeilijk om in bepaalde gevallen de wil des Heeren vanuit Zijn Woord recht te verstaan. Er dient dus voorzichtigheid te zijn. Bovendien betreffen deze verschillen slechts een aantal uiterlijke zaken. Wij achten, zo werd gezegd, eenheid in de bediening van Gods Woord belangrijker dan liturgische eenheid.

In het gesprek werd nog even aandacht besteed aan de besluiten van de L.V. 1991. In die besluiten komt de federatie-gedachte weer aan de orde. Deputaten hebben er op gewezen, dat de synode van 1983 niet op de suggestie van een federatie met de N.G.K. ingegaan is, en dat het daarom niet op hun weg ligt, daar nu verder over te spreken. De zaak ligt nu via de brief van de L.V. bij de synode.

2.2.2.2. Afspraak naar L.V. 1991

Van de L.V. 1991 was een uitnodiging ontvangen om aanwezig te zijn tijdens de zittingen van de L.V. Deputaten besloten aan deze uitnodiging gevolg te geven.

Op de zitting van 11 mei 1991 waren aanwezig de brs. De Graaf, Quant en Westerink. In die zitting kwamen de relaties met kerken in het buitenland ter sprake.

Een aangelegen punt in de discussie was de kritiek, die vanuit het buitenland (m.n. vanuit de G.K.S.A.) was uitgebracht op het A.K.S. Uit die discussie bleek het onze afgevaardigden, dat in feite nooit officieel was toegezegd, dat het A.K.S. zou worden ingeruild voor de D.K.O. als het tot eenwording met onze kerken zou komen.

Naar de zitting van 8 juni werden afgevaardigd de brs. Den Butter, Van Malkenhorst, Quant en Witzier. Op die zitting kwam de relatie tot onze kerken aan de orde. Via de commissie hadden deputaten inzage gekregen in het rapport dat de commissie inzake de relatie aan de L.V. zou uitbrengen. Br. G. van Malkenhorst, voorzitter van de sectie Binnenland, sprak de L.V. toe. In zijn toespraak heeft hij onder andere waardering uitgesproken voor de duidelijkheid van het door de commissie uitgebrachte rapport, maar daar tegens de conclusie aan verbonden, dat het rapport laat zien, dat we meer dan eens langs elkaar heen praten. Ten aanzien van de uitspraken van de synode van Groningen maakte hij duidelijk, dat die synode wel ernstige belemmeringen constateerde, maar dat tegelijk gezegd is, dat die belemmeringen zo mogelijk dienen te worden weggeruimd en daarom de samensprekingen dienden door te gaan. Verder heeft hij dankbaarheid uitgesproken over de bereidheid van de commissie om te willen spreken over onze bezwaren tegen het A.K.S. Br. Van Malkenhorst heeft ook de moeten die wij in eigen kerkelijk leven ondervinden, niet verzwegen; in die moeten ligt ook een oorzaak, waardoor de contacten met de N.G.K. niet erg vlotten.

Op de L.V. was duidelijk teleurstelling over de besluiten van de synode van Groningen en het moeilijke verloop van de samensprekingen. Daarnaast werd echter benadrukt wat in sommige plaatselijke situaties tot stand mocht komen. Diverse voorstellen werden ingediend en het moderamen kreeg opdracht op een volgende zitting met een nieuw voorstel te komen.

Besluiten nam de L.V. in de zitting van 14 sept. 1991. De Den Butter was toen weer als afgevaardigde aanwezig. De door het moderamen aangeboden voorstellen werden zonder verdere discussie aanvaard. Van het schrijven dat de L.V. aan de synode van 1992 heeft gericht, alsmede van de genomen besluiten kregen deputaten afschriften.

2.2.3. Contacten met C.G.K. inzake N.G.K.

2.2.3.1. Correspondentie met Almere, Lelystad en Nieuwegein

Ingevolge de opdracht van de synode 1989 (opdracht 4) hebben deputaten de brief die de samenwerkende kerken van Almere, Lelystad en Nieuwegein d.d. april 1989 aan de synode verzonden, beantwoord. Zij deden dit per schrijven van 20 maart 1990.

2.2.3.2. Samenspreking met Almere, Lelystad en Nieuwegein

Op 22 nov. 1990 vond een gesprek plaats met afgevaardigden van de samenwerkende kerken van Almere, Lelystad en Nieuwegein. Uitgangspunt voor dit gesprek was een van deze kerken ontvangen nota betreffende de samenwerking met de N.G.K.

De broeders uit deze kerken gaven te kennen dat zij in hun plaatselijke situatie grote moeite hebben met de besluiten van de generale synode 1989 en met de stagnatie van de contacten op het niveau van deputaten. Zij ervaren in de plaatselijke situatie een voltooide geestelijke eenwording en wat hen betreft draagt de samenwerking geen enkel voorlopig karakter meer. Graag zouden zij zien, dat dit op landelijk niveau ook zo werd beleefd en dat deputaten in hun revisie van bijlage 8 K.O. ruimte zouden voorstellen voor verdergaande integratie, opdat de sfeer van voorlopigheid uit bijlage 8 K.O. zal verdwijnen.

Van de zijde van deputaten is opgemerkt, dat er een groot verschil blijft bestaan tussen de plaatselijke situatie in de samenwerkende kerken en de landelijke situatie, waar steeds meer remmingen komen. Daardoor is het gevaar aanwezig dat de weg van de samenwerkende kerken en die van het kerkverband steeds meer van elkaar gaan afwijken.

In de evaluatie van dit gesprek in de kring van deputaten werd gewezen op het gevaar dat men in de samenwerkende kerken gaat vervreemden van het eigen kerkverband, terwijl zij juist gehoor gegeven hebben aan de oproepen van verschillende synoden. Anderzijds werd gesteld, dat de samenwerkende kerken begrip dienen te hebben voor de moeten die er verder in het verband van onze kerken ervaren worden met de relatie tot de N.G.K. Overigens werd het contact met de broeders uit Almere, Lelystad en Nieuwegein als zinvol ervaren.

2.2.3.3. Samenspreking met Haagse kerken

Op 30 jan. 1991 vond een vergadering plaats met de C.G.K. in Den Haag, die contact onderhouden

met de plaatselijke N.G.K. van Den Haag en Rijswijk/Deft. Er waren broeders aanwezig zowel van de C.G.K. als van de N.G.K. Deputaten waren voor deze vergadering uitgenodigd.

De vergadering was belagd naar aanleiding van de besluiten van de generale synode 1989, die als erg teleurstellend waren ervaren. Het idee was ontstaan om deputaten te informeren over wat men in Den Haag in de loop der jaren had mogen bereiken en ervaren in de contacten met de N.G.K. Men had daar geconstateerd dat er geen fundamentele verschillen bestaan in de prediking. Het werd dan ook betreurd, dat er in de laatste jaren van de synoden geen stimulansen zijn uitgegaan om contacten te zoeken, c.q. te intensiveren. Voor de broeders was het ook nog een vraag hoe de synode kan spreken over ernstige verschillen terwijl men in Den Haag hooguit accentverschillen constateert. Moeten we trouwens bij het bespreken van de verschillen niet veel meer ons uitgangspunt nemen in de basis die we gemeenschappelijk hebben? Dat doen we intern in eigen kerken toch ook? zo werd gevraagd.

Overigens maakten de broeders duidelijk dat men in Den Haag niet naar verdere integratie streeft; men wil een organische en niet een organisatorische eenheid, waarin men met behoud van het eigen de geestelijke verbondenheid wil behouden. Toegegeven werd dat de nood van het grote-stads-kerk-zijn een factor is, die mede de noodzaak van het zoeken van elkaar bepaalt.

Deputaten hebben ook hier gewezen op het feit, dat het kerkverband niet zover is als de kerken in Den Haag en al zegt men in Den Haag, dat er geen wezenlijke verschillen kunnen worden geconstateerd, de ervaring elders is anders. Daar moeten deputaten ook mee rekenen.

Het is deputaten mede door dit gesprek - dat nuttig geacht werd - duidelijk geworden, dat de besluiten van de synode 1989 niet overal goed overgekomen zijn. Door het compromis-karakter ervan is er zowel binnen als buiten onze kerken moeite mee ervaren.

2.2.3.4. Enquête

Om te kunnen voldoen aan de opdracht van de synode van Groningen om zich blijvend op de hoogte te stellen van het verloop van de contacten in die kerken, waar het tot een nauwer samenleven met de Nederlands Gereformeerde Kerken is gekomen, hebben deputaten dit keer weer een enquête gehouden, en wel in december 1991. Gelet op de aard van de opdracht beperkte de enquête zich dit keer tot die kerken waar daadwerkelijk contacten bestaan met de N.G.K.

De vragen die bij deze enquête werden gesteld, luiden:

- Waaruit bestaan de contacten die u met de N.G.K. onderhoudt?
- Is er in de periode tussen 1989 en heden uitbreiding van de contacten geweest en zo ja, op welk gebied?
- Is er vermindering van de bestaande contacten gekomen en zo ja, door welke oorzaken?
- Hoe worden de contacten in uw gemeente beleefd?
- Zijn er in verband met de contacten dingen die u voor ons van belang acht en die u aan ons door wilt geven?

Zesentwintig kerken gaven antwoord op deze vragen. In de bespreking van deze antwoorden konden deputaten de volgende conclusies trekken.

Er is een zekere stabiliteit in de zin, dat er niet van vermeerdere, maar ook niet van vermindering van de contacten gesproken kan worden. In de gemeenten, waar het kerkelijk leven in het algemeen tenigloopt - in de grote steden - verlopen de contacten beter, doordat daar meer besef wordt, dat men elkaar nodig heeft. Daar waar de contacten nog niet zo lang bestaan is er sprake van groei, maar waar de contacten al van oudere datum zijn komt nog al eens stagnatie en frustratie voor. Omtrent de oorzaken van de stagnatie wordt gezegd, dat deze eensdeels liggen in de gemeenten zelf (gebrek aan belangstelling) en anderzijds in het kerkverband, waar weinig of geen stimulansen van uitgaan in het zoeken naar eenheid.

Duidelijk was in sommige brieven ook voelbaar dat er een spanning bestaat tussen wat hier en daar op plaatselijk niveau bereikt mocht worden en de moeite van de relatie tot de N.G.K. op landelijk niveau.

Deputaten trokken voor zich uit deze enquête de conclusie, dat het nodig is ons goed rekenschap te geven van de functie van het kerkverband in het geheel van het zoeken naar eenheid met andere kerken. De hierboven signaleerde spanning - die deputaten ook duidelijk werd voorgehouden m.n. vanuit de samenwerkingsgemeenten Almere, Lelystad en Nieuwegein - is niet gering (zie verder in dit rapport 'Revisie bijlage 8 K.O.').

3. Evaluatie en conclusies

Het voorgaande laat zien, dat de contacten met de commissie van de N.G.K. in de verslagperiode veel minder frequent geweest zijn dan in andere jaren. Van de kant van de N.G.-commissie was er weinig animo om de verschillen nog eens te bespreken. Dat betrof zowel de verschillen ten aanzien van toeëigening des heils als de vragen rondom het A.K.S. Tot het bespreken van de verschillen ten aanzien van toeëigening des heils is het in feite niet gekomen. Een gesprek over het A.K.S. heeft wel plaats gevonden, maar pas in een heel laat stadium. Gezegd mag worden, dat de samensprekingen die gehouden zijn in een goede broederlijke sfeer verlopen.

Dat de N.G.-commissie weinig enthousiast was over het voortgaan van de samensprekingen heeft deputaten geenszins verbaasd. Men had dat reeds aan het eind van de vorige verslagperiode meegedeeld en op de eerste samensprekingen na de synode van Groningen werd het ons opnieuw duidelijk gezegd. In die eerste samenspreking was er bij de commissie bovendien nog de teleurstelling over de Groninger besluiten. In haar rapport aan de L.V. 1991 liet de commissie ook geen onduidelijkheid over haar gevoelens bestaan; er was zelfs een minderheid in de commissie die de L.V. adviseerde de samensprekingen voorlopig op te schorten, terwijl ook het rapport van de meerderheid duidelijk in mineur was gesteld.

Te oordelen naar deze gang van zaken zou misschien gezegd moeten worden dat de contacten met de N.G.K. op deputaten-niveau in een impasse zijn geraakt. Bij de commissie was weinig enthousiasme en ook

deputaten zagen weinig perspectief in het nog weer eens doorspreken van de verschillen. De standpunten waren al vaak onder woorden gebracht en we konden niet dichtert tot elkaar komen. Dan ontstaat het gevoel: Wat moeten we nog meer zeggen?

Deputaten hebben evenwel geprobeerd de opdrachten van de synode van Groningen zo goed mogelijk uit te voeren. Wat de opdrachten 4 en 5 betreft is dat zonder grote moeite gelukt. Wat er met opdracht 3 is gedaan is verantwoord in deel D, van dit rapport. De opdrachten 1 en 2 konden slechts uitgevoerd worden met medewerking van de N.G.-commissie. Het is duidelijk, dat daar minder van gekomen is dan de bedoeling was.

Uit de als bijlage bij dit rapport gevoegde correspondentie met de N.G.-commissie blijkt dat er wel een poging gedaan is om tot een bepaalde formulering van de standpunten te komen. De commissie hoopte dat op deze manier een consensus bereikt kon worden, maar deputaten hebben vastgehouden aan de opdracht van de generale synode dat de nog overgebleven vragen verder mondeling zouden moeten worden doorgesproken. Toen de commissie die niet wenste, konden deputaten moeilijk anders doen dan zich er bij neerleggen.

Ten aanzien van de vragen omtrent het A.K.S. moet gezegd worden, dat de commissie daar wel over heeft willen spreken, maar deputaten hebben niet de indruk gekregen dat er bij alle commissieleden veel begrip was voor hun vragen en bezwaren. Wat altijd gezegd was, namelijk dat de N.G.K. tot de K.O. van Dordt zouden terugkeren bij eenwording met de C.G.K. blijkt nu toch wat genuanceerder te moeten worden verstaan. En al zijn er binnen de N.G.K. ook verschillen ten aanzien van de manier waarop het kerkelijk leven moet worden geregeld, er is toch nog altijd een sterke tendens om zo weinig mogelijk van bovenaf te laten bepalen.

Daarbij verwijst men er nog al eens naar dat er in de C.G.K. ook wel situaties voorkomen die niet in overeenstemming zijn met de in die K.O. gemaakte afspraken, terwijl toch elke kerkeraad die K.O. heeft geaccepteerd.

Al is er door dit alles niet zo erg veel positiefs te rapporteren vanuit de contacten met de N.G.-commissie, daartegenover staat dat de L.V. 1991 van de N.G.K. een ander geluid heeft laten horen. Ondanks alle teleurstelling over de besluiten van Groningen 1989 die ook daar verwoord werd, nam de L.V. toch besluiten die er op gericht zijn, dat het gesprek moet voortgaan. De commissie heeft van de L.V. dan ook opdracht gekregen zich beschikbaar te stellen voor verdere besprekingen over de nog gebleven verschillen.

Naast de contacten met de N.G.-commissie hebben deputaten zich ook bezig gehouden met de vraag hoe binnen onze kerken de vraag naar eenwording met de N.G.K. ligt. Een van de opdrachten van de synode van 1989 gaf deputaten daar direct aanleiding toe en hierboven hebben we gerapporteerd wat de uitslag van de gehouden enquête was. Die uitslag was echter niet zodanig dat deputaten konden concluderen, dat in die kerken waar contacten worden onderhouden met de N.G.K. alles wijst op vooruitgang. Er zijn plaatselijke situaties waarin met vreugde samengewerkt wordt en waar dit als een geschenk van de Heere wordt beleefd. Er zijn ook situaties waar de contacten wel voortgezet worden, maar waar het enthousiasme van het begin verdwenen lijkt.

Behalve dat deputaten zelf de kerken benaderd hebben met vragen over de samenwerking, kwamen er vanuit de kerken ook signalen naar deputaten toe. Met name vanuit de samenwerkingsgemeenten Almere, Lelystad en Nieuwegein was dit het geval, maar ook de Haagse kerken, die contact onderhouden met de N.G.K. ter plaatse, benaderden deputaten. Het bleek ons dat er ook in die kringen teleurstelling was over de besluiten van Groningen. Er was vrees dat door de stagnatie van de contacten op landelijk niveau dalende wat plaatselijk gepoed was wel eens kon worden gefrustreerd. En met name in de genoemde samenwerkingsgemeenten leeft de vrees dat zij hoe langer hoe meer van ons kerkverband zouden kunnen vervreemden, als de kerkverbanden van C.G.K. en N.G.K. niet spoedig tot meer toenadering van elkaar zouden komen. In die gemeenten vooral doet zich de spanning gevoelen tussen de plaatselijke situatie en het kerkverband. Men wijst daarbij ook wel op de manier waarop kerkelijke vergaderingen soms omgaan met verzoeken van plaatselijke kerken op het gebied van samenwerking met de N.G.K.

In de genoemde kringen hoopt men sterk op stimulerende besluiten van de synode. Trouwens, die wens kwam ook tot uitdrukking in sommige van de brieven die als antwoord op de enquête werden ontvangen.

Deputaten vinden het uiterst moeilijk om de gegeven impasse te doorbreken. De synode van 1989 sprak van ernstige verschillen, die een belemmering vormen voor kerkelijke eenheid. De synode sprak ook uit, dat die verschillen aanleiding zijn voor bezinning en gesprek. De L.V. 1991 van de N.G.K. gaf haar commissie ook opdracht opnieuw tot samenspreking over te gaan. Maar zowel de commissie als deputaten beseffen hoe moeilijk het is steeds weer dezelfde dingen tegen elkaar te moeten zeggen.

Als daarbij bedacht wordt dat binnen onze kerken de verschillen met de N.G.K. heel verschillend worden getoetst en dat de relatie tot die kerken heel verschillend wordt beoordeeld, en dat die verschillende benadering niet zelden resulteert in allerlei spanningen en moeilijke situaties binnen de eigen kerken, dan is duidelijk dat het een hachelijke zaak is om concrete voorstellen te doen.

Versillende synoden hebben de kerken opgeroepen naar eenheid met de N.G.K. te staan omdat dit roeping der kerk is. Sommige kerken hebben aan die oproep gehoor gegeven en ervaren nu dat zij op de weg die zij zijn ingestegen niet verder kunnen, omdat het kerkverband op die weg niet meekomt. Deputaten hebben begrip voor de gevoelens die deze situatie opwekt. Anderzijds hebben deputaten ook begrip voor de frustraties die bij anderen ontstaan als blijkt, dat ondanks alle gesprekken die gevoerd zijn, geen echte overeenstemming bereikt kon worden. Het is dan ook goed te begrijpen, dat er in eigen kring met name rondom de relatie met de N.G.K. spanningen ontstaan en dat sommige kerkelijke vergaderingen mede daardoor soms moeizaam verlopen. Deputaten behoeven hierover geen oordeel te geven, maar zij signaleren dit wel. Kortom, ook in de relatie tot de N.G.K. komt openbaar dat onze kerken innerlijk verdeeld zijn. En wat moet in zo'n situatie gedaan worden?

Deputaten zijn hierover in verlegenheid. Er zijn er in ons deputaatschap die menen, dat de weg die door vorige synoden is ingestegen, vervolgd moet worden en dat eenwording met de N.G.K. het doel moet blijven. Zij wijzen daarbij op het feit, dat er op plaatselijk niveau onder Gods zegen een en ander bereikt mocht

worden en dat dit niet ongedaan gemaakt mag worden. Bovendien zijn zij van mening, dat het - zoals synoden dat in het verleden ook uitgesproken hebben - roeping der kerken is de eenheid met de N.G.K. te blijven zoeken en dat het verbreken van de contacten grote spanningen zou oproepen. Er zijn ook anderen in ons deputaatschap, die alles overwegend, tot geen andere conclusie kunnen komen dan dat het wellicht beter zou zijn de contacten met de N.G.K. voorlopig te stoppen en eerst te werken aan herstel van het vertrouwen en zo ook aan herstel van eenheid in eigen kring. Zij zijn vooral bezorgd vanwege het feit, dat toenadering tot de N.G.K. mede oorzaak is van vervreemding in eigen kring en dat ons kerkverband de spanning die mede daardoor ontstaan en/of aan het licht komen, niet dragen kan. De in de laatste twee alinea's genoemde gedachten zijn beide legitiem, maar ze zijn moeilijk te combineren. De kerken zijn de weg van het zoeken van eenheid met de N.G.K. opgegaan, maar nu wordt ervaren, dat het hele kerkverband op die weg niet goed mee kan komen. Deputaten realiseren zich dat hierdoor de spanning aangegeven wordt, die al in een door de synode van 1983 gedane uitspraak is terug te vinden, nl. 'dat het zoeken naar eenheid tussen plaatselijke kerken het hele kerkverband raakt, en dat het daarom belangrijk is bij het zoeken naar die eenheid de eenheid in eigen kerkverband in het oog te houden'.

3. Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk

3.1. Opdracht

Met betrekking tot de Gereformeerde Bond deed de generale synode 1989 de volgende uitspraak:

De synode constaterende

1. dat in de samensprekingen met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond de belijdenis aangaande de kerk (Nederlandse Geloofsbelijdenis artt. 27 tot en met 29) nog geen onderwerp van gesprek is geweest;
2. dat er in feite geen Gereformeerde Bonds-gemeenten bestaan - wel Nederlandse Hervormde gemeenten van Gereformeerde Bonds-signatuur;
3. dat het voor de visie op de kerk, zoals die kenmerkend is voor de Gereformeerde Bond, tot nu toe wezenlijk is te blijven binnen het geheel van de Nederlandse Hervormde Kerk;

overwegende

1. dat het goed is dat er contacten zijn en blijven met een groepering waarmee velen in de Nederlandse Hervormde Kerk zich verbonden weten en die ons in velerlei opzicht ook heel na staat;
2. dat het feit dat er zo'n grote mate van overeenstemming gebleken is niet wegneemt dat ook in de huidige situatie de belijdenis aangaande de kerk (artt. 27-29 N.G.B.) de leidraad zal moeten zijn van ons kerkelijke handelen;

voorts constaterende

dat de belijdenis aangaande de kerk precies het struikelblok is op weg naar een toenadering tot de gereformeerde belijders in de Nederlandse Hervormde Kerk;

sprak uit

dat kanselruil met gemeenten van Gereformeerde Bonds-signatuur thans niet mogelijk is; besloot deputaten op te dragen

1. de contacten met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond zo intensief mogelijk voort te zetten;
2. daarin de belijdenis aangaande de kerk met nadruk aan de orde te stellen;
3. zich opnieuw te bezinnen op de vraag of en hoe contacten met groeperingen die zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis - zoals de Gereformeerde Bond - dienstbaar kunnen zijn aan het streven naar kerkelijke eenheid, zoals bedoeld in de instructie van deputaten'.

Deputaten hebben geprobeerd de contacten zo intensief mogelijk voort te zetten. Dat er slechts drie samensprekingen vergaderingen zijn geweest had niet alleen te maken met de vele andere opdrachten van deputaten in deze periode, maar vooral ook met de werkdruk van enkele leden van het Hoofdbestuur. Een aantal keren moesten afgesproken vergaderingen worden verschoven naar latere data. Dat neemt niet weg dat op de gehouden vergaderingen intensief met elkaar gesproken is en wezenlijke zaken aan de orde zijn geweest.

Tijdens de voorbereidingen van deze besprekingen en de evaluatie erna waren deputaten gaandeweg ook bezig met de in de opdracht genoemde bezinning. In deze rapportage lopen de twee elementen van de contacten en de bezinning dan ook min of meer door elkaar.

3.2. Samensprekingen

3.2.1. 8 mei 1990

De eerste vergadering vond plaats te Bunschoten onder voorzitterschap van ds. J. Westerink. In overleg met het Hoofdbestuur was door deputaten een gespreksnotitie gemaakt over 'de belijdenis aangaande de kerk' (n.a.v. artt. 27-29 N.G.B.).

Vooraf werden over en weer eerst enkele vragen gesteld. Zo informeerden de broeders van het Hoofdbestuur of het jongste synodale besluit wel perspectief bood na het afwijzen van het voorstel inzake kanselruil. Zijn onze ontmoetingen minder vrijblijvend dan bijvoorbeeld binnen het C.O.G.G.? Deputaten hebben geantwoord dat - hoewel thans niet kon worden besloten tot kanselruil - de synode toch in grote meerderheid de gesprekken wilde voortzetten en in dit besluit een aanmoediging wilde geven om samen iets te doen. Op de vraag van deputaten of de broeders van het Hoofdbestuur van hun kant perspectief zagen in de gesprekken, werd geantwoord dat men juist vanwege de geestelijke herkenning de gesprekken heel wezenlijk vond.

De broeders van het Hoofdbestuur legden de heel praktische vraag op tafel of we niet zouden kunnen komen tot de gezamenlijke uitgave van een postille, waarbij de medewerkers niet slechts op persoonlijke titel mee zouden werken, maar de Chr. Gerel. Kerken en de Gerel. Bond officieel verantwoorde-

lijkheid zouden dragen. Deputaten hebben geantwoord dat in het laatste geval men beter contact zou kunnen opnemen met het curatorium van de Theologische Universiteit te Apeldoorn. Het Hoofdbestuur zegde toe dit te zullen doen.

Daarna werd gesproken over het eigenlijke onderwerp voor deze eerste samenkomst: 'de belijdenis aangaande de kerk'. De eerste gespreksvraag ging erover hoe we de woorden 'zich af te scheiden van degenen die niet van de kerk zijn' (art. 28) eigenlijk moeten verstaan. Van de kant van het Hoofdbestuur werd opgemerkt, dat het de vraag is van wie we ons moeten afscheiden. Wie zijn bedoeld met 'degenen die niet van de kerk zijn'? Zijn dat mensen die dwalen en de grondwaarheden van de Schrift loochenen of zijn dat vooral de mensen van de wereld? Van de kant van het Hoofdbestuur werd vooral op het laatste de nadruk gelegd. Tevens wezen zij - in de lijn van Hoedemaker - op de breedte van het verbond. De profeten in het O.T. stonden temidden van veel geloofsafval, maar bleven op hun post. Deputaten antwoordden dat deze parallel niet zo maar te trekken is. In de situatie van het O.T. was het volk wel afvallig, maar de profeten waren trouw in hun ambtelijke werk. Het grote probleem in de Ned. Herv. Kerk is eerder andersom: ambtelijke ontrouw. De eigenlijke vraag waar het om moet gaan is deze: is de kerk daar waar (nog) ruimte is voor het Woord of daar waar binding is aan het Woord?

De broeders van het Hoofdbestuur merkten op, dat het in de geschiedenis nooit is gekomen tot een volmaakte kerk. Het ideaal werd nooit bereikt, zelfs niet in de tijd van de Dordtse Synode. Moet dat ons niet tot voorzichtigheid menen?

Deputaten lichten daarop toe, dat het in de Afscheiding bepaald niet ging om een volmaakte kerk. Het latere Kuyperiaanse kerkmodel, stoelend op de idee van de veronderstelde wedergeboorte, stond de afgescheidenen niet voor ogen. Zij hadden slechts de verbondsgemeente op het oog.

Op de vraag van deputaten of er begrip is voor de Afscheiding, werd van de kant van het Hoofdbestuur opgemerkt dat men zeker begrip heeft voor het feit, dat er een afscheiding heeft plaats gevonden. Volgens hen is de afgescheidenen indertijd groot onrecht aangedaan. Daarop vroegen de broeders of deputaten op hun beurt geen oog hadden voor het feit, dat in sommige plaatselijke gemeenten binnen de Ned. Herv. Kerk de invloed van de Afscheiding zo diep is doorgedrongen en dat daardoor zoveel gereformeerd leven tot openbaring is gekomen.

Tenslotte werd opgemerkt: Uw naam is Chr. Gerel. Kerken (mv.) en zo legt u terecht nadruk op de plaatselijke gemeenten. Waarom kunt u dan dat plaatselijke niet meer honoreren?

Besloten werd dit vraagstuk van de verhouding tussen de plaatselijke kerk en kerkverband in een volgende ontmoeting aan de orde te stellen. De ontmoeting werd wederzijds als een goede ervaren.

3.2.2. 19 april 1991

De tweede samenkomst werd opnieuw in Bunschoten gehouden. Deze keer benutte de leiding bij ds. C. van den Bergh. Ten dienste van het gesprek had het Hoofdbestuur een notitie gemaakt over 'het verband tussen de landelijke kerk en de plaatselijke gemeenten'.

Daarin werd o.a. het volgende gesteld: Het hart van de kerk klopt in de plaatselijke gemeente. Alle activiteiten van de landelijke kerk moeten het welzijn van de gemeente dienen. Na 1951 is de Ned. Herv. Kerk 'spreekende kerk' geworden door de vele herderlijke schrijvers over diverse zaken. In sommige gevallen waren deze schrijvers niet op de voorhoogte van Schrift en belijdenis, maar men sprak tenminste over aangelegene punten. Het gevaar is groot, dat de afgescheiden kerken de Ned. Herv. Kerk nu uitsluitend beoordeelen op dit spreken naar buiten. Zouden deze kerken overigens zelf in staat zijn om een dergelijk getuigenis naar buiten te geven, bijv. over seksualiteit, gezien de verschillen in denken die er ook binnen deze kerken zijn?

Deputaten stelden dat de kerk vooral moet spreken via de verkondiging. Overigens wezen zij ook op de synodale uitspraak van de Chr. Gerel. Kerken in 1986 inzake seksualiteit. In voorkomende gevallen zal de kerk moeten spreken. Ook binnen de Chr. Gerel. Kerken bestaan nuanceringen, te vergelijken met die binnen de Gerel. Bond. Nadruk wordt weliswaar gelegd op de autonomie van de plaatselijke gemeente, maar dat laat onverlet dat men samen wil horen tot een bepaald kerkverband en verantwoording wil dragen voor het geheel van de kerken. Uw en onze visie op de kerk verschillen. Toch zijn deputaten geroepen tot contacten met andere groeperingen van gereformeerde belijders.

De broeders van het Hoofdbestuur vroegen zich af of het toch niet mogelijk zou zijn, dat we als Gerel. Bond en Chr. Gerel. Kerken gezamenlijk naar buiten zouden kunnen treden. We hebben elkaar zo nodig in deze tijd van secularisatie.

Opnieuw stelden de broeders de praktische samenwerking aan de orde. Men toonde zich zeer teleur-gesteld over het negatieve antwoord dat het curatorium inmiddels gaf op het boven vermaide officiële verzoek van het Hoofdbestuur om te komen tot een gezamenlijke postille. Gewezen werd op de jaarlijkse Haaststedeconferentie. Als het op het vlak van de predkanten kan, waarom dan niet op het vlak van gemeenten, zo vroeg men zich af.

Van beide kanten werd erkend, dat er over en weer sprake is van geestelijke herkenning. Aan beide kanten wordt ook geworsteid met dezelfde problemen van kerkelijke ingezonkenheid, enz.

Deputaten vroegen zich af - nu kanselruil thans niet mogelijk is - hoe het zou kunnen komen tot een vorm van samenwerking boven het plaatselijke uit en niet direct in de ambtelijke sfeer. Hoe mogen we de stem van de Chr. Gerel. Kerken horen aan de stem van de Gerel. Bond in de vragen waarvoor wij in deze tijd staan?

Van beide kanten werd ook dit gesprek als heel zinvol ervaren.

3.2.3. 6 maart 1992

Het derde en laatste gesprek vond weer plaats in Bunschoten. Ds. J. Westerink had de leiding.

Eerst kwamen de ontwikkelingen binnen het C.O.G.G. ter sprake. Deputaten schreven indertijd namelijk een brief aan het C.O.G.G. over het functioneren van dit orgaan. Tegelijkertijd was er een brief van het Hoofdbestuur over dezelfde materie. De bespreking van deze brieven resulteerde in de benoeming van een commissie en in de laatstgehouden vergadering van het C.O.G.G. stelde deze commissie

voor om de synode van de Ned. Herv. Kerk te vragen te participeren binnen het C.O.G.G. en zich dan te laten vertegenwoordigen door de Genef. Bond en/of de Confessionele Vereniging.

Deputaten stelden nu deze zaak aan de orde en lieten weten dat zij - zoals reeds enkele van hen op de C.O.G.G.-vergadering hadden laten weten - hiermee grote moeite hadden, omdat dit geenszins hun bedoeling was toen zij hun brief aan het C.O.G.G. richtten. Een goed gesprek volgde. De broeders van het Hoofdbestuur zegden toe dat het Hoofdbestuur spoedig een standpunt in deze zou bepalen en dat deputaten van dit standpunt op de hoogte gesteld zouden worden.

Vervolgens werd in deze samenkomst gesproken over 'de religie van de belijdenis'. In een vorige ontmoeting was afgesproken, dat er van de zijde van het Hoofdbestuur een gespreksnotitie zou worden gepresenteerd over de 'toeligening des heils'. Dit naar aanleiding van een publicatie van ds. J. Maastland in 'De Waarheidsvriend'. Daarbij zou de vraag onder ogen gezien worden of de verschillen omtrent de toeligening des heils kerkscheidend zijn of niet. In afwijking hiervan stelde het Hoofdbestuur voor om te spreken over een artikel dat ir. J. van de Graaf indertijd in 'De Waarheidsvriend' publiceerde, getiteld 'De religie van de belijdenis'. Omdat er genoeg raasklappen zijn tussen genoemde onderwerpen gingen deputaten hiermee accoord.

Gesproken werd over de vraag wat onder 'toeligening des heils' wordt verstaan. Het bleek, dat verschillende deelnemers aan het gesprek de term min of meer zagen als equivalent van de term 'toelijdende weg'. Anderen zagen het veel breder: niet alleen gaat het om de vraag hoe een mens tot geloof komt, maar ook om de werkzaamheden en de oefeningen en de groei van het geloof, dat door de Heilige Geest gewerkt is.

Van de kant van het Hoofdbestuur werd opgemerkt, dat de term 'religie van de belijdenis' heel belangrijk is, vooral ook met het oog op gesprekken met andere kerken van gereformeerde belijdenis. Die term duidt aan, dat het niet alleen gaat om de belijdenis op zich, maar ter dege ook om het functioneren ervan.

Deputaten stelden de vraag of de verschillen die er op dit punt van de toeligening zijn, ernstig zijn. Van de kant van het Hoofdbestuur werd opgemerkt, dat het weliswaar geen reden is om een bestaande kerk te scheiden, maar dat het in het geval twee kerken samsprekingen hebben over toekomstige eemwording, wel een heel aangeregen punt is waarover niet lichtvaardig heengestapt moet worden.

Aan het einde van de bespreking werd geconcludeerd dat er op de genoemde punten grote overeenstemming was met de broeders van het Hoofdbestuur. Vastgesteld werd dat dit de laatste ontmoeting was voor de aanstaande generale synode van de Chr. Genef. Kerken.

3.3. Evaluatie

De gesprekken zijn in een open en broederlijke sfeer verlopen. Over en weer was herkenning, niet alleen wat betreft het verstaan van de geestelijke en kerkelijke zaken maar ook wat betreft de zorgen omtrent geestelijke ingezonkenheid en voortschrijdende secularisatie.

Inzake de belijdenis aangaande de kerk kwamen we niet tot overeenstemming. Het is niet te verwachten dat dat in de nabije toekomst wel zal gebeuren.

Desondanks zijn deputaten van mening dat het noodzakelijk is de contacten voort te zetten. Al is kerkelijke eenheid hierbij niet direct te verwachten, vanuit de geestelijke overeenstemming die ook nu weer geconstateerd werd, liggen er toch verschillende perspectieven voor de toekomst. In een tijd waarin er steeds meer vormen van praktische samenwerking met de Genef. Bond ontstaan, is het van grote betekenis ook op dit niveau met deze groep contact te blijven onderhouden.

Ten aanzien van de opdracht, die de synode van 1989 aan deputaten gaf om zich te bezinnen op de vraag of en hoe contacten met groeperingen die zich in alles willen stellen op de grondslag van en begijnen te leven naar de gereformeerde belijdenis - zoals de Gereformeerde Bond - dienstbaar kunnen zijn aan het streven naar kerkelijke eenheid, zoals bedoeld in de instructie van deputaten, moeten deputaten melden, dat vanwege het blijvende verschil in interpretatie van de artt. 27-29 N.G.B. die kerkelijke eenheid niet binnen de horizon komt. Maar al is die kerkelijke eenheid dan nu niet realiseerbaar, het blijvend onderhouden van contacten zou tenslotte toch - onder Gods zegen - op den duur aan het streven naar kerkelijke eenheid dienstbaar kunnen zijn. Deputaten achten het afbreken van de contacten nu een onverantwoorde stap.

4. Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.)

De leden van de sectie Binnenland van het deputaatschap zijn qualitate qua ook lid namens onze kerken van het C.O.G.G. Ook in deze verslagperiode heeft dit orgaan weer verschillende activiteiten ontwikkeld, waaraan deputaten zo goed mogelijk hebben deelgenomen.

Naar gewoonte werden jaarlijks drie vergaderingen van het C.O.G.G. gehouden (in Apeldoorn). Een verscheidenheid aan onderwerpen werd daar besproken, zonder dat dit overigens uitmondde in duidelijke conclusies aan het eind van de vergaderingen. Tevens werden op deze vergaderingen de jaarlijkse conferenties voorbereid. In 1990 werd als thema voor de conferentie (gehouden in De Akker te Putten) gekozen voor 'Kerkelijke verantwoordelijkheid voor de politiek' (Ingeleid door ir. J. van de Graaf), in 1991 'Spiritualiteit in de Gereformeerde Gezindte' (prof. dr. C. Graafland) en in 1992 'Waarom wordt er zo verschillend gepreekt in de Gereformeerde Gezindte?' (prof. dr. C. Trimp). Deputaten hebben telkens enkele predikanten van onze kerken uitgenodigd deel te nemen aan deze conferenties.

Ondanks het feit, dat het van tijd tot tijd bijeenkomen van leden van verschillende kerken, die zich willen stellen op Schrift en belijdenis, op zichzelf genomen zijn waarde kan hebben en bemoedigend kan zijn, is binnen ons deputaatschap toch (opnieuw) de vraag levendig geworden wat nu feitelijk de waarde is van het C.O.G.G. We herinneren aan een dergelijke vraag die door deputaten gesteld werd aan de generale synode van 1983. De synode droeg toen deputaten op (o.a.) 'uit te blijven zien naar mogelijkheden dat tussen kerken van gereformeerde belijdenis niet vrijblijvend gesprekken worden'. Nu - negen jaar later - moeten we constateren dat we op deze weg feitelijk niet gevorderd zijn.

Binnen het deputaatschap is daarover uitgebreid gesproken. Dit heeft geresulteerd in een brief, gericht aan

het C.O.G.G., waarin onzerzijds een drietal aandachtsvelden is geformuleerd:

1. Zijn de vergaderingen van het C.O.G.G. niet te vrijblijvend van karakter? Is de structuur niet voor verbetering vatbaar? Hoe komt het dat er geen binding met het achterland is? Is dat geen teken dat de arbeid van het C.O.G.G. plaatselijk niet of nauwelijks leeft?
2. Is het ideaal van de zestig jaren wellicht achterhaald? Zowel de 'grote' als de 'kleine' oecumene lijkt in het slop te zitten; het zou heel goed zijn wanneer het C.O.G.G. daarin een wezenlijke bijdrage kon leveren. Maar is het daartoe wel in staat?
3. Is de Gereformeerde Gezindte van gezicht veranderd? Dit is tevens de meest pijnlijke vraag. De ontwikkelingen ten negatieve in de Gereformeerde Kerken in Nederland kunnen niet verzwegen worden; zij zijn officieel in het C.O.G.G. vertegenwoordigd.

Deputaten eindigden hun schrijven met de wens, dat er een 'kritische bezinning op gang komt over de wijze waarop een en ander echt dienstbaar kan zijn aan de doelstelling: dichter bij elkaar komen'. Duidelijk is ook gesteld, dat deze dingen niet zijn geschreven om 'van het C.O.G.G. af te komen'.

De brief die deputaten aan het C.O.G.G. richtten bleek meer los te maken: ook van de zijde van de Gereformeerde Bond kwam een schrijven. Daarin werd aan de orde gesteld de (on)mogelijkheid om binnen het C.O.G.G. te komen tot een ecclesiologische consensus voor gereformeerde belijdenis, de positie van de hervormd gereformeerden - gezien hun kerkelijke positie - en de plaats van de deputaten van de Gereformeerde Kerken.

Binnen de kring van het C.O.G.G. is vervolgens een diepgaande en eerlijke discussie op gang gekomen over deze zaak. Enerzijds zou men wensen dat het C.O.G.G. meer gewicht kreeg doordat alle leden daar zouden zitten vanuit een kerkelijke positie. Nu zijn alleen onze deputaten en die van de Genef. Kerken en die van de Ned. Genef. Kerken er namens kerken. De anderen zitten er namens een vereniging (Genef. Bond en Confessionele Vereniging) of op persoonlijke titel (vanuit de Genef. Kerken Vrijgemaakt en de Gereformeerde Gemeenten). De weg van 'verkerkelijking' stuit op grote problemen: wil men de Ned. Herv. Kerk vragen zich officieel te doen vertegenwoordigen in het C.O.G.G. - bijvoorbeeld via leden van de Genef. Bond en de Conf. Ver. - (een op één van de vergaderingen gelanceerd voorstel) dan is het de vraag of daarmee het middel niet erger is geworden dan de kwaal; anderzijds is niet te ontkennen dat de Ned. Herv. Kerk en de Genef. Kerken 'samen op weg' zijn. In dat geval moet ook onder ogen worden gezien, dat dan de kerkelijke vertegenwoordiging vanuit de Genef. Kerken Vrijgemaakt en de Genef. Gemeenten verder weg zal zijn dan ooit.

In feite cirkelt veel van de moeite binnen het C.O.G.G. - ook in deze kwestie - om de innerlijke veranderingen die zich binnen de Genef. Kerken hebben voltrokken. Enerzijds zitten daar binnen het C.O.G.G. vertegenwoordigers die nog aangesproken willen worden op hun gereformeerde erfenis, anderzijds gaat een groot gedeelte van deze kerken volstrekt andere wegen en dat vrij ongehinderd. De vraag naar de 'ecclesiologische consensus' is dan ook niet zonder betekenis. Op het moment van samenstellen van dit rapport is daarover nog geen voorstel gedaan, laat staan dat de gedachten daarover geordend konden worden.

5. Voorstellen

Op grond van het bovenstaande zijn deputaten gekomen tot de formuleringen van voorstellen. De voorstellen met betrekking tot de relatie met de G.K.V. en de Genef. Bond, alsmede met betrekking tot participatie in het C.O.G.G. worden unaniem ingediend. Wat betreft de relatie tot de N.G.K. gaan de meningen van deputaten uiteen, zoals uit de voorstellen zal blijken.

5.1. Ten aanzien van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt

De generale synode overwegende

1. dat de synode van 1989 uitsprak, dat de G.K.V. zich in alles willen stellen op de grondslag van en begijnen te leven naar de gereformeerde belijdenis;
2. dat de G.K.V. van de C.G.K. vragen dat zij zich alsnog uitspreken inzake de opvattingen van prof. dr. B.J. Oosterhoff;
3. dat de G.K.V. van de C.G.K. vragen dat zij in de relatie tot de N.G.K. deze kerken duidelijk zullen bevragen op hun confessionele betrouwbaarheid;
4. dat in de samsprekingen met deputaten G.K.V. het hanteren van het belijden omtrent de kerk aan de orde is geweest, maar dat er vragen zijn blijven liggen ten aanzien van het verstaan van de artt. 27-29 N.G.B.;
5. dat de verschillen met betrekking tot de toeligening des heils in feite nog dezelfde zijn als door de synode van 1989 moest worden geconstateerd, omdat deze verschillen in de samsprekingen met deputaten G.K.V. nog niet grondig zijn doorgesproken;
6. dat de G.K.V. erop aandringen dat de C.G.K. zich duidelijk uitspreken ten aanzien van de vraag of de verschillen, die er zijn tussen beide kerken een gescheiden kerkelijk leven vereisen;

van oordeel

1. dat de opvattingen van prof. dr. B.J. Oosterhoff jaren geleden reeds besproken zijn en dat toen deze zaak als afgehandeld is beschouwd en er in de vraag van de G.K.V. geen aanleiding is gelogen om er nu op terug te komen;
2. dat - zoals ook de synode van 1989 uitsprak - het onjuist zou zijn om op grond van een verzoek van deputaten G.K.V. en ten overstaan van hen een taxatie te geven van de ontwikkelingen in de N.G.K.;
3. dat de vragen die nog zijn blijven liggen met betrekking tot het verstaan van de artt. 27-29 N.G.B. beantwoord dienen te worden;
4. dat de zaken met betrekking tot de toeligening des heils wezenlijke elementen van de belijdenis betreffen, waarover overeenstemming dient te worden bereikt;
5. dat het ontbreken van overeenstemming op dit punt een belemmering is op de weg naar kerkelijke eenheid;

spreekt uit

1. dat aan de verzoeken van de G.K.V. genoemd onder overwegingen 2. en 3. niet zal worden voldaan;
2. dat het gesprek over het belijden omtrent de kerk dient te worden voortgezet;
3. dat de verschillen met betrekking tot de toeïgening des heils verder dienen te worden besproken - waarbij het resultaat van de bezinning van deputaten op wat de confessie op dit onderdeel zegt goede diensten kan bewijzen - opdat op deze wijze de verschillen zo mogelijk zullen kunnen worden weggewomen;
4. dat zolang er geen vooruitgang wordt bereikt in het gesprek over de in 2 en 3 genoemde zaken er geen verdere stappen gedaan kunnen worden op weg naar kerkelijke eenheid.

en besluit

1. de G.K.V. te verzoeken deputaten te benoemen om het gesprek voort te zetten;
2. deputaten op te dragen het gesprek over de genoemde punten voort te zetten.

5.2. Ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken

Ten aanzien van de relatie tot de N.G.K. konden deputaten niet tot een eensluidend voorstel komen. Er is een meerderheids- en een minderheidsvoorstel. Het meerderheidsvoorstel wordt gedaan door de deputaten A. Bairs, P. den Butter, B. de Graaf, A. van Hattum, A.G. Knevel, G. van Malenhorst, J.W. Maris, J.C.L. Starreveld en J. Westerink. Het minderheidsvoorstel is afkomstig van de deputaten D. Quant en B. Witzier. Al zijn er heel wat punten van overeenkomst in de beide voorstellen en al hebben de indieners van beide voorstellen wederzijds begrip en respect voor elkaars visie, met betrekking tot de conclusies gaan de voorstellen uiteen.

5.2.1. Voorstel meerderheid

De generale synode
overwegende

1. dat de synode van 1989 uitsprak, dat de N.G.K. zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
2. dat synoden onze kerken in het verleden herhaaldelijk hebben uitgesproken dat het zoeken van eenheid met de N.G.K. roeping der kerk is;
3. dat op diverse plaatsen die eenheid is gezocht en in mindere of meerdere mate ook is gevonden;
4. dat door verschillende uitspraken van kerkelijke vergaderingen aan die gevonden eenheid goedkeuring is verleend;
5. dat op deze manier verschillende C.G.K. ten nauwste zijn samengegroeid met de plaatselijke N.G.K. - met name in de samenwerkingsgemeenten Almere, Lelystad en Nieuwegein, waar men spreekt van een volgroeide geestelijke eenheid;
6. dat anderzijds in de contacten met de N.G.K. keer op keer ondervonden wordt, dat er verschillen gebleven zijn, m.n. met betrekking tot de toeïgening des heils en de kerkregering;

constaterende

1. dat er steeds weer spanningen ontstaan binnen onze kerken tussen wat plaatselijk hier en daar wel en landelijk niet bereikt kan worden in de relatie tot de N.G.K. en dat mede hierdoor vervreemding optreedt binnen het eigen kerkverband;
2. dat zolang er tussen de kerkverbanden geen verdere samenwerking bereikt kan worden, de kerken waar het tot een nauwer samenleven van de verbondenheid aan het eigen kerkverband;
3. dat op het niveau van deputaten de verschillen met betrekking tot de toeïgening des heils niet besproken konden worden in gezamenlijk beraad (zoals de synode van 1989 had gewild), aangezien de N.G.-commissie na de vele en langdurige besprekingen in vorige perioden er de voorkeur aan gaf om een schriftelijk stuk op tafel te leggen en dat dan ook als laatste woord in deze kwestie te beschouwen;
4. dat volgend op dit 'laatste woord' er op schriftelijk gestelde vragen van de kant van deputaten een nadere schriftelijke verklaring volgde van de kant van de N.G.-commissie, waarin een aantal onduidelijkheden verhelderd werd;
5. dat bij alle waardering voor deze verklaring, diverse verschillen die de synode van 1989 constateerde, nog dezelfde zijn gebleven;
6. dat deputaten de opdracht van de synode om de vragen met betrekking tot het A.K.S. te bespreken, wel hebben kunnen uitvoeren, zij het dat dit pas in een laat stadium heeft plaats gevonden;
7. dat binnen de N.G.K. de discussie over het A.K.S. weer op gang gekomen is;

van oordeel

1. dat de zaken met betrekking tot de toeïgening des heils wezenlijke elementen van de belijdenis betreffen, waarover overeenstemming dient te worden bereikt;
2. dat het ontbreken van overeenstemming op dit punt een belemmering is op de weg naar kerkelijke eenheid;
3. dat de bestaande verschillen zowel ten aanzien van de toeïgening des heils als de kerkregering, ondanks herhaalde besprekingen, nog steeds bestaan;
4. dat nog steeds van belang is wat de synoden van 1983 en 1986 uitspraken, namelijk dat het zoeken naar eenheid tussen plaatselijke kerken het hele kerkverband raakt, en dat het daarom belangrijk is bij het zoeken naar die eenheid, de eenheid in eigen kerkverband in het oog te houden;
5. dat het vanwege de spanning en vervreemding in eigen kerkverband beter is eerst aan herstel van vertrouwen in eigen kerkverband aandacht te besteden;
6. dat het daarom beter is aan de contacten met de N.G.K. op dit moment geen uitbreiding te geven;

spreekt uit

1. dat zolang de verschillen met betrekking tot de toeïgening des heils nog bestaan, deze een belemmering vormen voor kerkelijke eenheid en dat die dus eerst verder dienen te worden besproken - waarbij het resultaat van de bezinning van deputaten op wat de confessie op dit onderdeel zegt

goede diensten kan bewijzen - opdat op deze wijze de verschillen uit de weg geruimd worden;

2. dat hoewel het roeping der kerk blijft om te staan naar eenheid onder gereformeerde belijders, het op dit moment niet raadzaam is aan de contacten met de N.G.K. uitbreiding te geven;

en besluit

1. aan de Landelijke Vergadering van de N.G.K. te verzoeken haar Commissie voor Kontakt en Samenpreke op te dragen het gesprek over de toeïgening des heils voort te zetten;
2. deputaten op te dragen
 - a. om te zien naar mogelijkheden om de verschillen met betrekking tot de toeïgening des heils grondig met de N.G.-commissie te bespreken aan de hand van het resultaat van hun bezinning op wat de confessie op dit onderdeel zegt, opdat die verschillen zo mogelijk zullen kunnen worden weggewomen;
 - b. zich nauwkeurig op de hoogte te blijven stellen van de ontwikkelingen in de N.G.K. ten aanzien van het A.K.S.;
3. de kerken dringend te adviseren
 - a. bij het onderhouden van contact met de N.G.K. de eenheid in eigen kerkverband in het oog te houden;
 - b. alles in het werk te stellen om de vervreemding van elkaar tegen te gaan en het onderlinge vertrouwen te herstellen.

5.2.2. Voorstel minderheid

De generale synode

overwegende

1. dat de synode van 1989 uitsprak dat de N.G.K. zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
2. dat synoden onze kerken in het verleden herhaaldelijk hebben uitgesproken dat het zoeken naar eenheid met de N.G.K. roeping der kerk is;
3. dat op diverse plaatsen die eenheid is gezocht en in mindere of meerdere mate ook is gevonden;
4. dat door verschillende uitspraken van kerkelijke vergaderingen aan die gevonden eenheid goedkeuring is verleend;
5. dat op deze manier verschillende C.G.-gemeenten ten nauwste zijn samengegroeid met de plaatselijke N.G.K. - met name in de samenwerkingsgemeenten van Almere, Lelystad en Nieuwegein, waar men spreekt van een volgroeide geestelijke eenheid;
6. dat anderzijds er C.G.-gemeenten zijn die in de contacten met de plaatselijke N.G.K. die eenheid niet kunnen vinden, omdat er verschillen blijven m.n. met betrekking tot de toeïgening des heils en de kerkregering;

constaterende

1. dat door het verloop van de contacten met de N.G.K. er een spanning ontstaat in de kerken tussen wat plaatselijk wel en landelijk niet bereikt wordt;
2. dat op het niveau van deputaten de verschillen met betrekking tot de toeïgening des heils niet besproken konden worden in gezamenlijk beraad (zoals de synode van 1989 had gewild), aangezien de N.G.-commissie na de vele en langdurige besprekingen in vorige perioden er de voorkeur aan gaf om een schriftelijk stuk op tafel te leggen en dat dan ook als laatste woord in deze kwestie te beschouwen;
3. dat volgend op dit 'laatste woord' er op schriftelijk gestelde vragen van de kant van deputaten een nadere schriftelijke verklaring volgde van de kant van de N.G.-commissie, waarin een aantal onduidelijkheden verhelderd werd;
4. dat deputaten de opdracht van de synode om de vragen met betrekking tot het A.K.S. te bespreken wel hebben kunnen uitvoeren, hetzij het dat dit pas in een laat stadium heeft plaats gevonden, hetgeen mede zijn oorzaak vindt in het feit, dat de Landelijke Vergadering pas in 1991 hierover een beslissing kon nemen;
5. dat binnen de N.G.K. de discussie over het A.K.S. weer op gang gekomen is;

van oordeel

1. dat de zaken met betrekking tot de toeïgening des heils wezenlijke elementen van de belijdenis betreffen;
2. dat er ten aanzien van de toeïgening des heils tussen beide kerken op het niveau van de landelijke samenprekingen nu genoegzaam gesproken is en dat het niet te verwachten is dat daarin nog verder gekomen kan worden;
3. dat er ten aanzien van deze zaak op het niveau van de landelijke samenprekingen weliswaar verschillen zijn overgebleven, maar dat deze getaxeerd kunnen worden als in het licht van Schrift en belijdenis toelaatbare accentverschillen;
4. dat het van belang blijft om op plaatselijk niveau het functioneren van de toeïgening des heils tot voorwerp van bezinning en gesprek te houden;
5. dat de bestaande verschillen t.a.v. de kerkregering nog niet genoegzaam met de N.G.-commissie zijn doorgesproken en nog steeds aanwezig zijn;
6. dat nog steeds van belang is wat de synoden van 1983 en 1986 uitspraken, namelijk dat het zoeken naar eenheid tussen plaatselijke kerken het hele kerkverband raakt, en dat het daarom belangrijk is bij het zoeken van die eenheid de eenheid in eigen kerkverband in het oog te houden;
7. dat evenzeer van belang is wat onderscheiden synoden in het verleden uitspraken, namelijk dat het zoeken naar eenheid met de N.G.K. roeping der kerken blijft;
8. dat overigens de spanningen die in eigen kerken - met name op de meerdere kerkelijke vergaderingen - optreden ten diepste hun oorzaak niet vinden in de contacten met de N.G.K.;

spreekt uit

1. dat de gesprekken op landelijk niveau met betrekking tot de toeïgening des heils beëindigd kunnen

worden, omdat er sprake is van in het licht van Schrift en belijdenis toelaatbare accentverschillen, waarbij opnieuw blijkt dat de N.G.K. zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;

2. dat het zoeken naar eenheid met de N.G.K. roeping der kerken blijft;
 3. dat dit zoeken naar eenheid tussen plaatselijke kerken het hele kerkverband raakt, en dat het daarom belangrijk is bij het zoeken naar die eenheid de eenheid in eigen kerkverband in het oog te houden;
- en besluit
1. deputaten op te dragen
 - a. de plaatselijke ontwikkelingen t.a.v. de samenwerking met de N.G.K. nauwlettend te volgen en desgevraagd daarin adviezen te geven;
 - b. zich nauwkeurig op de hoogte te blijven stellen van de ontwikkelingen in de N.G.K. ten aanzien van het A.K.S. en het gesprek daarover met de N.G.-commissie voort te zetten;
 2. de kerken dringend te verzoeken
 - a. te blijven zoeken naar wegen en middelen om aan de landelijk geconstateerde overeenstemming op basis van Schrift en belijdenis ook plaatselijk gestalte te geven;
 - b. hierover in onderling gesprek te blijven op de klassicale vergaderingen;
 - c. er acht op te geven dat die gemeenten die een nauwer samenleven met de N.G.K. hebben gevonden of zelfs tot een volgrede geestelijke eenheid zijn gekomen daarin ten volle gerespecteerd worden, met inachtneming van het in 2b gestelde;
 - d. er evenzeer acht op te geven dat die gemeenten waarin zulks (nog) niet mogelijk is ten volle in hun moeiven en overwegingen gerespecteerd worden, met inachtneming van het in 2b gestelde;
 - e. voortdurend in gebed deze zaken de Here voor te leggen, in ootmoedigheid vanwege de verbondenheid van de kerken van gereformeerde belijdenis in ons land en vanwege het gegeven dat het in de huidige situatie binnen onze eigen kerken zo moeilijk blijkt hiern een keer te brengen.

5.3. Ten aanzien van de Gereformeerde Bond in de Ned. Herv. Kerk

De generale synode constateerde

1. dat het belijden omtrent de kerk in de samensprekingen met het Hoofdbestuur van de Geref. Bond aan de orde is geweest, maar dat het verschillend verstaan van de artt. 27-29 N.G.B. gebleven is;
 2. dat er overigens op andere punten een grote mate van overeenstemming is geconstateerd;
- van oordeel
1. dat het vanwege de gebleven verschillen op dit moment niet mogelijk is verdere stappen te doen op weg naar kerkelijke eenwording;
 2. dat het toch goed is als er bepaalde vormen van contact worden onderhouden met de Geref. Bond, in de hoop dat er later mogelijk ook perspectief zal komen naar kerkelijke eenheid;

besluit

deputaten op te dragen de contacten met de Geref. Bond in de Ned. Herv. Kerk waar mogelijk voort te zetten.

5.4. Ten aanzien van het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte

De generale synode

besluit deputaten op te dragen

1. mee te blijven werken aan de arbeid van het C.O.G.G. en de ontwikkeling van dit orgaan nauwkeurig te volgen;
2. uit te zien naar mogelijkheden dat tussen kerken van gereformeerd belijden minder vrijblijvend gesproken wordt;
3. van een en ander rapport uit te brengen aan de generale synode van 1995 opdat deze zal kunnen beslissen of verdere participatie van onze kerken in het C.O.G.G. gewenst is.

Bijlage 20.C.1.

PERSVERSLAG

Deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken (C.G.K.) en deputaten van de Gereformeerde Kerken (G.K.) hebben overeenkomstig de opdracht van hun synoden het gesprek in een zevental ontmoetingen voortgezet. Deze ontmoetingen mochten zich kenmerken door een broederlijke sfeer, waarin niet geschroomd werd verschillen openhartig te benoemen.

In deze ontmoetingen zijn allereerst de besluiten van de wederzijdse synoden nader toegelicht. Vragen konden hierbij worden beantwoord en misverstanden weggenomen. Vervolgens hebben de besprekingen zich met name geconcentreerd op gespreksonderwerpen, die door de Christelijke Gereformeerde synode van Groningen 1989 en de Gereformeerde synode van Leeuwarden 1990 waren genoemd.

De Gereformeerde deputaten hebben de Christelijke Gereformeerde broeders gevraagd nauwkeurig aan te geven, waarin de 'ernstige verschillen' met betrekking tot de toeëigening van het heil bestaan, die volgens de Christelijke Gereformeerde synode een belemmering zijn voor de kerkelijke eenheid en duidelijk te maken waarom deze verschillen de weg naar eenheid blokkeren. Nadat de Christelijke Gereformeerde deputaten aanvankelijk een nota hierover hadden toegezegd, hebben ze later meegedeeld dit toch niet wettelijk te achten. De synode van Groningen 1989 gaf hen namelijk ook de opdracht zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er kan en mag zijn in een kerk van gereformeerde belijdenis. De

Christelijke Gereformeerde broeders meenden dat het correcter is eerst het resultaat van deze bezinning aan hun synode te rapporteren, om zich daarna pas over de 'ernstige verschillen' te kunnen uitspreken. De Gereformeerde deputaten hebben zich hierbij neergelegd.

Het gesprek is voorts gegaan over de door de Gereformeerde synode van Arnhem 1981 verwoorde klacht, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken onvoldoende kiezen tegen de dwaling. Hierbij kwamen o.a. publicaties van prof. dr. B.J. Oosterhoff aan de orde. De Christelijke Gereformeerde deputaten wazen erop, dat destijds door het curatorium van de Theologische Hogeschool aan de generale synode van 1974 is gerapporteerd dat met de betrokken hoogleraar is gesproken en dat de zaak tot een afronding was gekomen: bij prof. dr. Oosterhoff is niet het gezag van de Schrift in geding, maar slechts een bepaalde exegese van bijbelgedeelten. De generale synode nam met deze mededeling genoegen en beschouwde de zaak als afgedaan.

Hoewel de Gereformeerde deputaten erop wazen dat hierna de klacht van de synode van Arnhem niet weerlofd was, bleven de Christelijke Gereformeerde deputaten bij hun standpunt, dat over deze zaak niet meer gesproken moet worden. Zij zeiden te verwachten, dat als hun kerken zeggen dat deze zaak is afgedaan, anderen dit zullen accepteren.

In de besprekingen is ook aan de orde geweest de verhouding van de Christelijke Gereformeerde Kerken tot de Nederlands Gereformeerde Kerken. De Gereformeerde deputaten benadrukten van hun kant dat in het 'Akkoord van kerkelijk samenleven' de binding aan de confessie en de gereformeerde kerkregering geen echte waarborg vinden. Zij wazen daarbij ook op de praktijk in de Nederlands Gereformeerde Kerken. Zij brachten onder de aandacht dat de Gereformeerde Kerken menen, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken ten opzichte van de Nederlands Gereformeerde Kerken tot een duidelijke positiekeuze dienen te komen.

De Christelijke Gereformeerde deputaten hebben geantwoord dat de praktijk binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken vragen oproept en dat dit voor de synode van Groningen 1989 aanleiding was uit te spreken, dat in het gesprek met de Nederlands Gereformeerde Kerken 'de vragen met betrekking tot het Akkoord nu ook uitvoeriger betrokken dienen te worden'. Overigens achten zij het voor zich prematuur op grond van deze vragen nu reeds een oordeel over de Nederlands Gereformeerde Kerken uit te spreken.

De Christelijke Gereformeerde deputaten wazen in dit gesprek nog op twee dingen, die de houding van hun kerken tegenover de Nederlands Gereformeerde Kerken mede aangeven: in het besluit van de synode van Groningen 1989 is enerzijds de oproep tot plaatselijke samenwerking niet herhaald en is anderzijds aan deputaten opgedragen zich blijvend op de hoogte te stellen van het verloop van de contacten in die kerken, waar het tot een nauwer samenleven met de Nederlands Gereformeerde Kerken is gekomen. Verder hebben de Christelijke Gereformeerde te kennen gegeven, dat zij willen blijven bij de overweging van hun synode van 1989, dat het onjuist zou zijn om op grond van een verzoek van deputaten van de Gereformeerde Kerken en ten overstaan van hen een taxatie te geven van de ontwikkelingen in de Nederlands Gereformeerde Kerken. De Gereformeerde deputaten wazen op de uitspraak van de generale synode van Leeuwarden 1990 die oordeelde, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken tot die taxatie geroepen zijn niet op grond van een verzoek van deputaten maar van Godswegen, uit kracht van de gemeenschappelijke belijdenis der waarheid. Zij verzochten de Christelijke Gereformeerde broeders bij hun eerstkomende generale synode erop aan te dringen de gevraagde duidelijkheid te verschaffen.

Onderwerp van gesprek is ook geweest de door de Christelijke Gereformeerde Kerken gestelde verschillen ten aanzien van de hantering van het belijden omtrent de kerk. Hierover werd gesproken naar aanleiding van door de Christelijke Gereformeerde deputaten vervaardigde nota's.

Gesproken is over de vraag of deze verschillen niet leiden tot een andere taxatie van 1892: de koters die de Christelijke Gereformeerden toen gingen werd door de Gereformeerde Kerken immers altijd krachtig afgevoerd. De Gereformeerde deputaten benadrukten, dat men het over 1892 niet eens behoeft te zijn om toch tot eenheid te komen, temeer daar de Gereformeerde Kerken na de Vrijmaking tenstond de Christelijke Gereformeerde Kerken gezocht hebben als kerken die met haar willen staan op de grondslag van de Schrift en de belijdenis. De Gereformeerde Kerken hebben evenals de Christelijke Gereformeerde Kerken de verschillende taxatie van 1892 nooit als een belemmering om tot eenheid te komen, naar voren gebracht. Deputaten konden elkaar vinden in de conclusie dat over dit onderwerp niet verder gesproken behoeft te worden.

Als bezwaar tegen de 'Vrijgemaakte' Kerken werd ook genoemd dat deze kerken geen oog hebben voor de realiteit van het bestaan van diverse kerken van gereformeerde belijdenis. De indruk is vaak ontstaan, alsof de Gereformeerde Kerken alleen ware kerken in ons land zijn en dat ieder zich bij die kerken moet voegen. De Gereformeerde broeders wazen hier opnieuw naar het feit, dat hun kerken na de Vrijmaking dadelijk de Christelijke Gereformeerde Kerken gezocht hebben als kerken van gereformeerde belijdenis. In gescheidenheid mag niet worden berust, wanneer men elkaar herkent als gereformeerde kerken. Na de Vrijmaking is door de Gereformeerde Kerken tot de Christelijke Gereformeerde Kerken niet gezegd: U moet zich bij ons voegen. Wel is gezegd: Wij moeten samen tot eenheid komen.

De Christelijke Gereformeerde broeders gaven toe dat de officiële kerkelijke uitspraken van de Gereformeerde Kerken weliswaar geen aanleiding geven te denken, dat de Gereformeerde Kerken zich exclusivistisch opstellen, maar zij kunnen de ervaringen op plaatselijk niveau niet uit hun gedachten zetten. Uit kerkbode-artikelen, correspondentie tussen plaatselijke kerken e.d. is de indruk menigmaal ontstaan, alsof de Gereformeerde Kerken wel de enige ware kerken zijn. De Gereformeerde deputaten wazen er achter op, dat hun kerken niet moeten worden beoordeeld op grond van allerlei persoonlijke uitspraken en plaatselijke incidenten, maar op grond van uitspraken van de kerken zelf in hun kerkelijke vergaderingen.

Een ander bezwaar dat naar voren gebracht werd was dat in de Gereformeerde Kerken het spreken over de ware kerk veel meer accent krijgt dan het waar lid van de kerk zijn. De Christelijke Gereformeerde broeders zagen hier een verband met de verschillen met betrekking tot de toeëigening van het heil. De Gereformeerde deputaten wazen spraken de eerstgenoemde bewering. Na de Vrijmaking kreeg inderdaad het gereformeerde belijden omtrent de kerk veel aandacht, omdat men weer moest leren zien, hoe de belijdenis

over de kerk spreekt. Maar dat ging niet ten koste van de aandacht voor het leven in de godsvrucht. In de Gereformeerde Kerken is steeds aangedrongen op bekering en een gehoorzaam leven met de Here als gave en eis van het verbond. De beschuldiging van 'verbondautomatisme' kan geen stand houden, wanneer men de prediking in de Gereformeerde Kerken hoort.

Toch bleken de bezwaren die er bij de Christelijke Gereformeerde broeders leefden hierdoor niet te zijn weggenomen. Zij bleven moeite houden met de manier waarop in de Gereformeerde Kerken de gemeente wordt beschouwd en aangesproken en met het feit, dat hun inziens, in de prediking van het Woord in de Gereformeerde Kerken te weinig onderscheid gemaakt wordt tussen hen die wel en hen die niet waarachtig geloven, terwijl bovendien in die prediking het werk van de Heilige Geest niet genoegzaam aan de orde komt.

Deputaten mogen over en weer terugzien op broederlijke en openhartige besprekingen. Al realiseren zij zich dat het nog een lange weg zal zijn om als kerken tot eenheid te komen, spreken zij de bede uit, dat de wederzijdse synoden besluiten zullen nemen, die door de Here zo gezegd worden, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken elkaar gaan vinden op de basis van de Heilige Schrift en de belijdenis, in de eenheid van het ware geloof.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de deputaten van de Gereformeerde Kerken d.d. 26 maart 1992.

Namens de Christelijke Gereformeerde deputaten:
ds. J. Westerink, voorzitter
ds. P. den Butter, secretaris
Namens de Gereformeerde deputaten:
dr. A.N. Hendriks, voorzitter
drs. H.J. Boiten, secretaris

Bijlage 20.C.2.A.

NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN Commissie Kontakt en Samenspreking met andere kerken

Algemeen secretaris:
T. Boutsse, Sterrekinderen 13,
2907 EB Capelle a.d. IJssel.

12 december 1990

Aan: Deputaten Eenheid van de Chr. Geref. Kerken,
p.a. ds. P. den Butter, algemeen secretaris,
Steerbank 15,
8321 DC Urk.

Geachte broeders,
In uw rapport aan de synode van Groningen schrijft u op blz. 9,26/21: 'Zowel van de zijde van de deputaten als van de zijde van de Ned. Geref. Commissie is de vraag gesteld of het zin heeft voor de toekomst in dezelfde weg voort te gaan en opnieuw dezelfde zaken aan de orde te stellen. We konden elkaar vinden in de mening, dat we dit niet erg zinvol achten.'

In dezelfde lijn zal de voorzitter van onze commissie in onze samenspreking van 17 januari j.l.: 'De Commissie ziet weinig heil in een vervolgsprek over de toeligening des heils. Alle punten zijn aan de orde geweest en toch zijn deputaten niet overtuigd dat aan deze elementen bij ons voldoende recht wordt gedaan'. Hij biedt namens de commissie aan, dat het N.G.K.-standpunt nog een keer heider geformuleerd wordt met het oog op de misverstanden die we in het deputatenrapport vinden en dat als een samenvatting nog een keer aan u voor te leggen. Uw voorzitter reageerde positief op deze suggestie.

Door middel van deze brief willen wij onze belofte inlossen. Voor alle duidelijkheid zij opgemerkt, dat het dus niet de bedoeling is hieronder een volledige uiteenzetting te geven over de toeligening des heils. We reageren slechts op wat naar onze mening misverstanden zijn gebleven tot op de synode toe.

We concentreren ons op de volgende drie punten:
1. de noodzaak van wedergeboorte,
2. de gemeentebeschuwing,
3. de consequenties voor prediking en pastoraat.

1. De noodzaak van wedergeboorte

We nemen ons uitgangspunt in de eerste alinea van blz. 4 van het betreffende rapport van synodecommissie IV.

De commissie citeert daar (een gedeelte van) een zin uit uw samenvatting van de samenspreking van 23 sept. 1988: 'Van Ned. Geref. zijde wordt ook dit keer weer sterk benadrukt, dat bondelingen het volle heil bezitten, want het is hun toegezegd'.

De synodecommissie geeft daarover als oordeel, dat daarin niet tot uitdrukking komt, 'dat het iets anders is het heil op de wijze van de belofte te bezitten dan het te bezitten door toeligening ervan in het geloof door de Heilige Geest'. De commissie concludeert dan ook, dat het tussen u en ons 'gaat om ernstige verschillen, waarbij geen recht wordt gedaan aan een aantal wezenlijke elementen uit onze belijdenis'.

Wij willen benadrukken, dat onze commissie de formulering dat 'bondelingen het volle heil bezitten' zo niet

tot de hare wil rekenen.

Zeker accentueren wij graag de betekenis van het verbondskind zijn met alle beloften daaraan verbonden. De doop is immers niet alleen een teken, maar ook een zegel. Het doopsformulier spreekt krasse taal, ook als het gaat om de belofte van de Heilige Geest: 'Hij toch eigent ons toe wat wij in Christus hebben'. We onderstrepen daarom dat Gods beloften, zoals die in de doop en in de verkondiging tot ons komen, meer zijn dan alleen maar toekomstmuziek. In dit beloven gaat het niet in de eerste plaats om iets dat in de toekomst gebeuren zal en dat je maar af moet wachten, maar komt op dat moment Gods heil tot ons 'met het gebod om zich te bekeren en te geloven' (D.L. II.5).

Maar hoe wij ook verbond en belofte benadrukken, er is geen sprake van dat wij zouden geloven, dat verbondskinderen 'er al zijn'. We beamen volmondig dat daarvoor wedergeboorte nodig is. En we erkennen wel degelijk 'dat ook het verbondskind in zonden ontvangen en geboren is en slechts door de genade van de Heilige Geest leeft in wat hem van Godswege in de Doop beloofd is', zoals de synodecommissie het uitdrukt.

We kunnen daarom best instemmen met de typering 'bezitten op de wijze van de belofte', ook als het in het dankgebed na de doop zo stellig klinkt: 'wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen door het bloed van uw geliefde Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven, ons door uw Geest tot leden van Hem geheiligd en in Hem tot uw kinderen aangenomen hebt'.

2. De gemeentebeschuwing

In het verleden van punt 1. werd van uw kant steeds gewezen op het onderscheid in de gemeente. Just omdat u van ons de indruk hebt dat wij de gemeente beschouwen als een gemeenschap van 'gaarvrienden'.

We bestrijden dat die indruk juist is.

We spreken over de gemeente Gods inderdaad in hoge woorden. De gemeente van Christus is geen volkerkerk. De gemeente bestaat, in tegenstelling tot de wereld, uit: 'ter bruiloft genodigden' (Math. 22:3), kinderen van het Koninkrijk (Math. 8:12), geliefden Gods, geroepen heiligen (Rom. 1:7). De gemeente is 'een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk (Gods) ten eigendom' (1 Petr. 2:9). Dat mag en moet ook de aanspraak van de gemeente bepalen.

Toch is er binnen die verbondsgemeente een grote verscheidenheid, een verscheidenheid van meer of minder trouw, van meer of minder gehoorzaam, maar ook van geloof en ongelooft. Want we weten vanuit de Schrift (Math. 8:12 bijvoorbeeld: 'kinderen van het Koninkrijk worden uitgeworpen') - en de ervaring bevestigt het - dat niet elk gemeentelid de beloften gelovig aanvaardt. Er zijn dus - zo kun je inderdaad zeggen - tweeërlei kinderen des verbonds in de gemeente. En daarmee zal ook terdege rekening gehouden moeten worden.

De gemeente dient echter aangesproken te worden op het niveau van geroepen heiligen, ook en juist als er zich onder haar ongelovigen en tuchelaars bevinden.

3. De consequenties voor prediking en pastoraat

Het gaat in de prediking om het levende en krachtige Woord van God, dat door de werking van zijn eigen Geest het stenen hart maakt tot een hart van vlees, de dove oren en de blinde ogen opent, de stomme tong losmaakt, de dode zondaar opwekt tot een nieuw leven.

Het mes van het evangelie snijdt daarbij wel naar twee kanten: de verkondiging van het heilig evangelie opent het Koninkrijk der hemelen voor de gelovigen en sluit het voor de ongelovigen (Heid. Catech. antw. 83). Ook in de gemeente zal in prediking en pastoraat rekening gehouden moeten worden met deze tweoel-ke werking van het Woord en dus met geloof en ongelooft. Hoe zouden we er omheen kunnen, terwijl ook onze ervaring is dat bijvoorbeeld aan de ene kant er jongens en meisjes zijn die met overtuiging Gods beloften beamen maar aan de andere kant er helaas ook jonge mensen zijn die onverschillig zijn en zelfs afha-ken? We staan dan ook nog steeds achter wat in de Gemeenschappelijke Verklaring staat: 'onderscheidend preken is en blijft daarom nodig'. Van de gemeente te Sardes wordt zelfs gezegd: 'Ik weet uw werken, dat gij de naam hebt, dat gij leeft, maar gij zijt dood' (Openb. 3:1). Ook zou nog verwezen kunnen worden naar 1 Cor. 10:5 'En toch heeft God in het merendeel van hen (de Israëlieten) geen welgevallen gehad' en 1 Cor. 10:11: 'Dit is hun overkomen tot een voorbeeld (voor ons) en het is opgetekend ter waarschuwing voor ons'. Bezwaar tekenen we pas aan als bijvoorbeeld:

- deze prediking tot kenmerkenprediking wordt (i.p.v. belofteverkondiging en oproep tot geloof en bekering voor allen);
- in deze prediking de gemeente wordt opgedeeld in allerlei groepen en elke groep zijn eigen preekje moet krijgen;
- elke keer (dus bij elke tekst) dezelfde toepassing moet volgen.

Vanzelfsprekend zou er inhoudelijk nog wel meer te zeggen zijn. We willen het hiertoe echter laten. Wel heb- ben we er behoefte aan te zeggen, dat zowel wij als u zich ervoor hebben te wachten dat Gods Woord een- zijdig wordt gepredikt. Uit de geschiedenis blijkt dat dit meer dan eens is gebeurd. Inzake de toeligening van het heil kunnen we ook zomaar in eenzijdigheden vervallen. Het is onze begeerte echter daarin overeen- komstig Gods Woord en belijdenis te preken, te spreken en te leven. Hierbij tekenen we nog aan dat het van groot belang is ons te wachten 'voor het gebruik van andere uitdrukkingen, dan in de Belijdenisschriften onzer Kerk gebezigd worden, vooral met het oog op de verschillende opvatting van de betekenis en verze- geling der Sacramenten', zoals de synode van Amsterdam 1866 ernstig aanraadt toen ze zich bezig hield met de behandeling van soortgelijke geschilpunten als de onderhavige.

U kunt er van overtuigd zijn dat wij uw vermaningen op grond van Gods Woord in de samensprekingen ern- stig genomen hebben. Van de andere kant menen wij nu ook vrijmoedig aan u te mogen vragen of dat wat wij - erg kort - in het bovenstaande verwoord hebben in overeenstemming is met Schrift en belijdenis.

Het zou bij ons een reden tot grote vreugde zijn, indien u die vraag via een brief schriftelijk zou willen beves-

figen. Voor verdere samenspreking is er dan weer perspectief.

Met christelijke groet,
T. Bouterse, secretaris

Bijlage 20.C.2.B.

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

Driebergen, 29 november 1991

Aan de Ned. Geref. Commissie
voor Kontakt en Samenspreking.
Secr. de Welld, Heer T. Bouterse,
Sterrekinderen 13,
2907 EB Capelle a.d. IJssel

Geachte broeders,

In aansluiting op onze brief d.d. 6 november doen we u hierbij de vragen toekomen, die bij ons leven naar aanleiding van uw brief d.d. 12 december 1990. In onze vergadering van heden hebben we ons bij het formuleren van deze vragen gerealiseerd dat wij op deze wijze wel heel wat dingen aan de orde stellen, die in vorige samensprekingen al eens eerder besproken zijn. Wij weten ook, dat er bij u overwegende bezwaren zijn tegen een herhaling van de besprekingen over de in geding zijnde punten. Voor dat standpunt hebben wij van onze kant ook begrip. Wij willen u met onze vragen dan ook niet over-vragen.

Anderzijds hopen wij dat u er van uw kant ook begrip voor hebt, dat wij niet anders kunnen doen dan u onze vragen toch voorleggen. Uw antwoord daarop is voor ons van groot belang om te kunnen bepalen of wij helemaal kunnen instemmen met alles wat u in uw brief van 12 december 1990 geschreven hebt. Zoals al eerder door ons gezegd is zijn wij dankbaar voor veel wat u in genoemde brief schrijft, maar er zijn bij ons nog teveel vragen overgebleven, die het ons zonder verdere informatie van uw kant op dit moment niet mogelijk maken de gevraagde instemming te betuigen.

Bovendien - en dat is voor ons een extra reden om u te verzoeken toch in een samenspreking op onze vragen in te gaan - hebben wij van onze generale synode 1989 een welomschreven opdracht gekregen. Gebaseerd o.a. op de uitpraak, dat 'de verschillen vanwege hun ernstige aard wel aanleiding moeten zijn tot bezinning en gesprek, opdat zo belemmeringen voor de kerkelijke eenheid uit de weg geruimd worden', droeg de synode ons o.a. op 'overtijvende of aan het licht komende verschillen zoveel als mogelijk is te formuleren op een wijze waarin ook de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken het standpunt van die kerken herkennen'.

Indien u er de voorkeur aan geeft onze vragen schriftelijk te beantwoorden, dan bestaat daar van onze zijde geen enkel bezwaar tegen, maar wel verzoeken wij u dringend dsama dan toch ook de genoemde zaken met ons deputaatschap te willen doorspreken.

De vragen, die wij formuleerden luiden als volgt (wij volgen de door u in uw brief van 12 december 1991 gekozen volgorde van onderwerpen):

Ad 1: de noodzaak van de wedergeboorte

1. Stemt u ermee in, dat ook een verbondskind ten volle Adamskind is, dood door de misdaden en de zonden, en dat hij dus niet verloren gaat, maar verloren is, tenzij hij door de Geest van God wedergeboren wordt? Op welke wijze verdisconteert u de doodstaat van de zondaar in uw beschouwing van de bondeling? Vgl. D.L. III/IV, 1-5.
2. U spreekt van de genade van de Heilige Geest, waardoor het verbondskind deelt in wat hem van Godswege in de doop beloofd is. Wat verstaat u onder die genade van de Heilige Geest? Is dat wat bedoeld is in D.L. III/IV V.d.D. 7, en zoja, op welke wijze dient dat in de prediking te functioneren?
3. Wij realiseren ons, dat u geschreven hebt dat u de formulering dat 'bondelingen het volle heil bezitten' zo niet tot de omschrijving van uw commissie wilt rekenen. In dit licht vragen we: Hoe verstaat u de woorden van het doopsformulier: 'Ons toelienende hetgeen wij in Christus hebben', en de zin in het dankgebed: 'Wij danken en loven U ... aangenomen hebt? Wat bedoelt u met de onderstreping van het woordje 'hebt'? Moet hier het onderscheid tussen 'schenking' en 'deelachtigmaking' niet functioneren en hoe dan?

Ad 2: de gemeentebeschouwing

U erkent dat er tweeërlei kinderen des verbonds zijn. U zegt ook: 'De gemeente dient echter angesproken te worden op het niveau van geroepen heiligen'. Wat bedoelt u met deze zin in het licht van de voorafgaande erkenning en waarom gebruikt u het woordje 'echter'? Hoe moeten de ongelovigen en huichelaars worden angesproken?

Ad 3: de consequenties voor prediking en pastoraat

1. Is er voor u onderscheid tussen de prediking van het Woord en de werking van de Heilige Geest, m.a.w. erkent u een bijzondere werking van de Heilige Geest met het Woord als noodzakelijk tot wedergeboorte, enz.?
2. Wanneer wij de roeping hebben om de beide sleutels van het Koninkrijk der hemelen te bedienen, hoe heeft dat dan betrekking op het geheel van de gemeente? Hoe verhoudt zich dat met het spreken over de gemeente 'met hoge woorden'?
3. U noemt in uw schrijven drie bezwaren. In het algemeen zouden we u willen vragen: Hebt u met het noemen van deze bezwaren de prediking van de Christelijke Gereformeerde Kerken op het oog?

4. U hebt - net als wij - bezwaar tegen kenmerkenprediking in plaats van belofteverkoonding. Maar welke plaats dienen dan volgens u de merktekenen van de christenen (zie o.a. N.G.B. art. 29 en D.L. I, 15, 16) in de prediking te hebben?

5. U hebt er bezwaar tegen de gemeente op te delen in allerlei groepen. Toch dient de prediking onderscheidend te zijn, zoals dat zijn schriftuurlijke grond vindt in b.v. Openb. 2 en 3; vgl. ook D.L. III/IV, 9; V, 14, 15. Hoe is uw kijk daarop?

6. U hebt er terecht bezwaar tegen dat bij elke tekst dezelfde toepassing moet volgen. Maar bent u niet van mening dat elke tekst in de prediking toegepast moet worden en dat m.a.w. in elke preek het werk van de Heilige Geest in de toepassing van het heil moet meeklinken?

7. Wat bedoelt u met uw waarschuwing 'ons te wachten voor het gebruik van andere uitdrukkingen dan in de belijdenisgeschriften onzer kerk gebezigd worden'? Welke uitdrukkingen hebt u op het oog?

Broeders, wij zien met belangstelling uw reactie tegemoet.

Met broedergroet,
namens deputaten,
P. den Butter, algemeen secretaris

Bijlage 20.C.2.C.

NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN Commissie voor Kontakt en Samenspreking met andere kerken

Algemeen secretaris:
T. Bouterse
Sterrekinderen 13
2907 EB Capelle a.d. IJssel

3 februari 1992

Aan Deputaten Eenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerken

Geachte broeders,

Hierbij ontvangt u ons antwoord op de vragen, die u ons stelde n.a.v. onze standpuntverklaring met betrekking tot een aantal aspecten van het gereformeerde belijden van de toeigening des heils, die wij u toezonden in onze brief van 12 december 1990.

Ons bijgaand antwoord is, zoals afgesproken, bedoeld als een nadere uitleg van ons laatste woord. En wij vragen u dringend, dit dan ook inderdaad als ons laatste woord in deze te willen beschouwen. Eventueel zou, zoals afgesproken op 17 januari 1990, in een klein comité van drie deputaten en drie Kommissieleden nog over formuleringen (!) van ons standpunt gesproken kunnen worden, voorzover u daaraan nog behoefte zou hebben.

Positief willen we ingaan op uw verzoek van 6 november 1991 om in een gemeenschappelijke vergadering samen door te spreken over de wijze van kerkelijk samenleven. Bovendien zouden wij in het kader van onze opdracht van de Landelijke Vereniging enkele zaken met u willen bespreken.

Wij wachten uw voorstel voor een datum af.

Met christelijke groet,
T. Bouterse

ANTWOORDEN AAN DEPUTATEN VAN DE CHR. Geref. KERKEN BEHOORENDE BIJ ONZE BRIEF VAN 3 FEBRUARI 1992

Ad 1: de noodzaak van de wedergeboorte

1. In navolging van wat Paulus ons leert in Efeze 2, belijden wij dat wij en onze kinderen 'dood zijn door onze overtredingen en zonden' en dat wij daarom 'van nature kinderen des toorns' zijn.

Wel zien wij verschil in de positie van het gedoopte en het niet-gedoopte 'Adamskind'. De dopeling leeft, dankzij de ontfermende liefde van God en in onderscheid van niet-gedoopten, onder de koepel van het verbond, als erfgenaam van al Gods beloften. Die beloften zijn een krachtige aansporing 'om de hoop te grijpen die voor ons ligt' (zie Hebr. 6:17-18). En de dopeling maakt God tot een leugenaar als hij die beloften niet in geloof aanvaardt, waardoor hij Gods verbondswaak over zich heen roept. Wij herhalen daarom wat gesteld is in de Gemeenschappelijke Verklaring van 1975: 'Op de basis van Gods verbond klinkt het sterkste appél van geloof en bekering'.

2. Wij spraken over 'de genade van de Heilige Geest' in aansluiting bij wat de commissie van uw synode stelde, n.l. 'dat ook het verbondskind in zonden ontvangen en geboren is en slechts door de genade van de Heilige Geest deelt in wat hem van Godswege in de Doop beloofd is'.

Wij doelen op die genade, die ons bij de doop beloofd wordt, dat de Heilige Geest 'in ons wonen en ons tot leden van Christus heiligen wif'. D.w.z.: dat Hij ons een nieuw hart zal geven en een nieuwe geest in ons binnenste (D.L. III/IV V.d.D. 7).

In de prediking mogen en moeten wij de gedoopte verbondskinderen wijzen op de belofte dat de Geest ons in bezit wil geven wat wij in Christus hebben. De toeigening van het heil door de Heilige Geest maakt deel uit van de belofte. Ook in de prediking moet er op gewezen worden, dat verwerping van deze

belofte juist daarom verschrikkelijke ongehoorzaamheid en versmading van Gods liefdevolle barmhartigheid is.

3. Als u met het onderscheid tussen 'schenking en deelachtigmaking' bedoelt, dat er moet worden onderscheiden tussen de belofte en de toepassing ervan door de Heilige Geest in de weg van geloof en bekeering, dan stemmen wij dat van harte toe.
- In de zinsnede die u aanhaalt uit het doopformulier is de uitdrukking 'in Christus' het belangrijkst. Dat wij de weldaden van het evangelie 'in Christus hebben', duidt tegelijkertijd op de 'zekerheid' van het geloof en onze blijvende afhankelijkheid. Enerzijds verkondigen wij, dat onze vergeving en onze aanname tot zonen 'in de hemelen in Christus' (vgl. Ef. 1:3) vastligt en daarom door geen het en duivel teniet te doen is. Anderzijds benadrukken wij, dat wij al deze goederen 'in Christus hebben' en daarom nooit als een heilsbezit los van Hem. Slechts in onze geloofsverbondenheid met Hem ligt ons behoud. En daarom is ons behoud blijvend afhankelijk van de Heilige Geest, die immers als enige het geloof in onze harten kan werken en versterken. Het woordje 'hebt' onderstreepten wij om de rijkdom en vastheid van de belofte te onderstrepen. Op onze afhankelijkheid kan dit nooit in mindering komen.

Ad 2: de gemeentebeschatting

Wij herhalen wat in de Gemeenschappelijke Verklaring wordt gezegd: Ook het ongehoorzaam en ongelovige volk wordt in de bijbel aangesproken met de naam kinderen Gods (Jeremia), een aanspraak vol appel. Als wij de gemeente aanspreken als 'geroepen heiligen', volgen wij daarin ook het voorbeeld van de apostelen. Zo spreekt b.v. de apostel Paulus de hele gemeente van Corinthe aan (1 Cor. 1:2), ook al zijn er onder hen, die als onveranderde mensen leven (3:3), die zonden doen, die zelfs onder heiligen niet voorkwamen (5:1) en die zich als onrechtvaardigen gedragen (6:8-9). De gemeente van Christus wordt nooit aangesproken naar de tuchtslaars en ongelovigen, die in haar midden zijn. Die leden van de gemeente, die als zodanig leven, moeten als leden van Christus' kerk vermaand en gewaarschuwd worden zich te bekeren en zo worden des te zwaarder geoordeeld als ze daaraan geen gehoor geven.

Ad 3: de consequenties voor prediking en pastoraleit

- In antwoord op uw vraag herhalen wij wat in de Gemeenschappelijke Verklaring van 1975 als ons eenparig oordeel is uitgesproken: 'dat er te onderscheiden valt tussen het geopenbaarde Woord van God en de prediking'. De Heilige Geest werkt met en door de verkondiging van het Woord op een wijze, die voor ons niet te doorgronden is (D.L. III/V, 12).
 - Zie ons antwoord bij Ad 2. De broeder van 1 Cor. 5:1-5 is appellabel aan en staat onder de vermanende klem van de 'hoge woorden', waarmee heel de gemeente, waarvan hij lid is, wordt aangesproken.
 - In de eerste plaats zouden wij nooit generaliserend willen spreken over de prediking in de Christelijke Gereformeerde Kerken.
 - In de tweede plaats noemden wij de bezwaren, omdat de daarin aangegeven misvorming van de prediking binnen het geheel van de z.g. gereformeerde gezindte zeker geen zelfzaamheid is. Daartegen willen wij de schriftuurlijke bediening van de sleutels van het Koninkrijk der hemelen duidelijk afgrenzen.
 - Wij herhalen wat de Gemeenschappelijke Verklaring stelde, n.l. 'dat de kenmerken van het ware geloof in de prediking aan de orde moeten komen, maar niet als de gronden voor de zekerheid des geloofs'. In de oproep tot geloof en tot dagelijkse bekering dienen de kenmerken van de ware christen, zoals in NBG art. 29 en in D.L. 1, 15 en 16, waarnaar u verwees, ter sprake te komen als:
 - confrontatie met een levenswandel naar de werken van het vlees of als vrucht van de Geest (Gal. 5:19-26);
 - toetssteen voor onze liefde tot God (1 Joh. 2:3-6) en de krachtadigheid van ons geloof (Jac. 2:14-26);
 - aansporing en bemoediging (1 Joh. 3:18-24).
 - Wij herhalen wat de Gemeenschappelijke Verklaring stelde, n.l. dat 'in prediking en gemeentearbeid ten volle (moet) functioneren wat staat in Joh. 1:12: 'Doch allen, die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven om kinderen Gods te worden, hun, die in Zijn naam geloven! Dit impliceert dat al Gods kinderen, kinderen zijn van het verbond, maar dat niet alle kinderen van het verbond gelovende kinderen zijn. Onderscheidend preken is en blijft daarom nodig'. Zie ook wat wij hierboven schreven bij 4. Wij denken daarbij ook aan wat de Schrift zelf als voorbeelden geeft in 1 Thess. 1:4-10 (woorden van lof en bemoediging, naast woorden van vermaan en waarschuwing) en Hebr. 10, waar de aansporende woorden van vs. 19-25 worden gevolgd door de ernstige waarschuwendende uitspraken van vs. 26-31.
 - Inzoverre de prediker zich bij de bediening van het Woord van God in een concrete tekst houdt aan dat concrete Woord van God, zal de Heilige Geest het Woord toepassen waar het Hem behaagt.
 - Wij citeren een uitspraak van de synode van Amsterdam van 1866, die daarmee o.l. terecht erop aandrong, dat wij als gereformeerde belijders elkaar ook moeten kunnen vinden in de bewoordingen van de belijdenis, die door ons gemeenschappelijk is aanvaard.
- Wanneer u vraagt welke uitdrukkingen wij op het oog hebben, dan is dat met name de niet confessioneel gekleurde terminologie, waarmee b.v. wordt onderscheiden tussen 'schenking en deelachtigmaking' (zie hier-voor overigens ook onze opmerkingen onder Ad 1 (3)).
- In dit verband zou ook gedacht kunnen worden aan de onderscheiding tussen 'Adamskinderen' en 'Abrahamkinderen', die aan uw zijde ook wel eens gehanteerd is in onze gesprekken. Hoe verhelderend deze en dergelijke begripsbepalingen soms ook kunnen zijn om over en weer de standpunten toe te lichten, wij zouden er moeite mee hebben als we elkaar zouden beoordelen naar het al of niet gebruiken daarvan.

NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN Kommissie voor Kontakt en Samenspreking met andere kerken

Algemeen secretaris:
T. Bouterse
Sterrekinderen 13
2907 EB Capelle a.d. IJssel

6 februari 1992

Aan de Algm. Secr. van deputaten Eerheid
van de Christelijke Gereformeerde Kerken
Ds. P. den Butter
Oranjelaan 12
3971 HG Driebergen

Geachte broeder den Butter,

Hierbij doe ik u toekomen het studierapport van de commissie benoemd door de Landelijke Vergadering over de openstelling van het diaconambt voor de zusters der gemeente.

Verder deel ik u mede dat ik Buyten en Schipperheyn b.v. heb verzocht bij het verschijnen van het Informatieboekje 1992 van onze kerken u 11 exemplaren toe te zenden.

Tenslotte moet ik u, met excuses voor de gemaakte fout, nog twee aanvullingen geven bij onze brief van 3 febr. j.l.

Ten eerste moet ik aan de agenda voor een gemeenschappelijke vergadering, waarover in de laatste aflevering werd gesproken, nog toevoegen een verzoek van de volledig samenwerkende kerken uit onze beide kerkverbanden om met u te spreken over op hen toegesonden regels, die ook landelijk kunnen worden toegepast.

Ten tweede is een passage uitgevallen in onze antwoorden op uw vragen en wel bij Ad 3 (6.) waaraan moet worden toegevoegd:

Wij herkennen overigens in uw woorden de authentieke zorg, dat niet onze uitleg van de Schrift in staat is mensen te veranderen, maar dat alleen Gods Geest het hart dat duister is kan verlichten. Dit besef dient dan ook elke preek te stempelen, zonder dat de preek daardoor in een vast schema wordt gedwongen.

Met christelijke groet,
T. Bouterse

D. BEZINNING

Deputaten kregen van de generale synode 1989 ook een drietal opdrachten voor bezinning mee. Een van die opdrachten had direct betrekking tot de relatie tot de N.G.K. en stond ook in het raam van de uitspraak die de synode deed inzake de relatie. Een andere opdracht stond in een breder referentie-kader, al was ook hier duidelijk het verband aanwijsbaar met de relatie tot andere kerken. Een derde opdracht betrof de vraag naar een revisie van bijlage 8 K.O. Van de resultaten van deze bezinning doen deputaten in dit laatste deel van hun rapport verslag.

1. Toelichting des heils

1.1. Opdracht

De derde opdracht die de synode van 1989 in het kader van de verhouding tot de N.G.K. aan deputaten gaf luidde:

'zich nader te bezinnen op de vraag hoe ernstig de verschillen zijn - onder meer in het licht van de uitspraken van vorige synoden - teneinde de generale synode van 1992 te kunnen dienen met een gefundeerd antwoord op de vraag of en in hoeverre de besproken zaken het voortgaan op de weg naar verdere eenheid blijvend belemmeren'.

De verschillen aan in deze uitspraak op bedoeld wordt, worden in het voorafgaande gedeelte van de uitspraak van de synode omschreven als verschillen ten aanzien van de toelichting des heils en van de verschillen wordt gezegd, dat daarin tot uiting komt, dat in de N.G.K. met betrekking tot de toelichting van het heil geen recht wordt gedaan aan wezenlijke elementen uit de belijdenis der kerken.

Deze gewichtige uitspraak van de synode - die in de lijn van uitspraken van vorige synoden lag - diende onderbouwd te worden. Vandaar dat de synode de genoemde opdracht aan deputaten gaf.

Volledigheidshalve dient te worden opgemerkt, dat deputaten zelf aan de synode van 1989 voorgesteld hadden 'uit te spreken van welk gewicht de gebieken verschillen zijn ten aanzien van de toelichting des heils en andere zaken, in de Gemeenschappelijke Verklaring genoemd'. Deputaten waren in hun gesprekken met de vertegenwoordigers van de N.G.K. tot de conclusie gekomen, dat op de genoemde punten verschillen waren gebleven, en dat nu een uitspraak gewenst was ten aanzien van het gewicht van die verschillen. De synode was dezelfde mening toegedaan. De synode gaf echter geen antwoord op de door deputaten gestelde vraag, maar retoureerde deze aan deputaten en droeg hen op er een antwoord op te zoeken.

De uitspraak van Groningen had duidelijk betrekking op de relatie tot de N.G.K. In het verleden hadden kerkelijke vergaderingen (o.a. de synode van Hilversum 1968/1969) zich in soortgelijke bewoordingen uitgesproken. Toen ging het echter over verschillen die in de relatie met de G.K.V. geconstateerd waren. De verschillen met betrekking tot de toelichting des heils liggen wat de N.G.K. en de G.K.V. betreft kennelijk in

hetzelfde vlak. Nu deputaten zowel met de deputaten van de G.K.V. als met de commissie van de N.G.K. samensprekingen voerden, hebben zij dat eveneens geconstateerd. Vandaar dat in dit rapport steeds weer uitkomt, dat er op dit punt verschillen bestaan met beide kerken. De manier, waarop de synode de opdracht formuleerde, laat duidelijk zien, dat het hier om een belangrijke zaak gaat. Er is immers sprake van de mogelijkheid, dat de gebieden verschillen het voortgaan op de weg naar verdere eenheid geheel of gedeeltelijk blijvend belemmeren. Deputaten zijn dan ook intensief met deze opdracht bezig geweest.

1.2. Uitvoering

Deputaten hebben zich in feite gedurende de gehele verslagperiode met deze opdracht bezig gehouden. Als de relatie tot zowel de N.G.K. als de G.K.V. in de vergaderingen van het deputaatschap ter sprake kwam, kwam ook telkens weer het gesprek op deze materie. In de notulen van de deputatenvergaderingen zijn dan ook steeds weer passages te vinden, die over deze aangelegenheid handelen.

Naast deze steeds weerkerende besprekingen hebben deputaten ook geprobeerd enige structuur in hun bezinning ten aanzien van de verschillen aan te brengen. Verschillende deputaten bereidden gespreksnotities of bezinningsstukken voor, die op de vergaderingen van deputaten nuttige diensten bewezen. Zo schreef ds. J.W. Maris een stuk getiteld "Schenking en deelachtigmaking. Is het onderscheid tussen deze twee woorden gegrond op de confessie?" Ds. D. Quant schreef een stuk, getiteld "Wat hebben de Kerken uitgesproken in de 19e eeuw inzake de toeïgening des heils, de verhouding schenking en deelachtigmaking en de plaats van de Heilige Geest in de prediking?" Ds. J. Westering schreef "Toeïgening des heils, enz. 1892-1992". Ds. A. Baars schreef "De 'Toeïgening des heils' in de Belijdenisgeschriften. Een overzicht". Daarnaast is gebruik gemaakt van twee door ds. J.H. Velema op verzoek van deputaten geleverde stukken. Uit de notulen van vroeger gehouden samensprekingen heeft de vroegere secretaris van ons deputaatschap een samenvatting gegeven van wat indertijd met name over de toeïgening des heils gezegd is. Voor het werk, dat ds. Velema hiervoor verricht heeft, zeggen deputaten hem hartelijk dank.

In de besprekingen over de onderhavige materie hebben deputaten ook betrokken de reacties die er in de (kerkelijke) pers waren verschenen naar aanleiding van de besluiten van Groningen 1989. Deputaten waren van mening dat die reacties eens te meer aantoonden dat het nodig is duidelijkheid te scheppen. Nu de synode gesproken heeft over wezenlijke verschillen wordt - terecht - gevraagd welke die wezenlijke verschillen dan wel zijn. Zowel van de zijde van de G.K.V. als van de N.G.K. is aangedrongen op het geven van duidelijkheid in dezen.

Deputaten hebben ook beseft, dat bij een bezinning op de vragen rondom de toeïgening des heils, een evaluatie van 1892 onvermijdelijk is. Trouwens, reeds voor 1892 kwamen de zaken met betrekking tot de toeïgening des heils herhaaldelijk voor op de agenda's van kerkelijke vergaderingen. Het bezinningsstuk van ds. Quant geeft hier voorbeelden van; het noemt de synoden van 1846, 1857, 1860 en 1863. De kerken hebben toen nooit een uitspraak gedaan die boven de belijdenis uitging, maar altijd werd volstaan met een verwijzing naar de belijdenisgeschriften, m.n. naar de Dordtse Leeregels, zoals bijv. in 1857. Dat men echter uit de belijdenis afleidde dat het onderscheid tussen schenking en deelachtigmaking duidelijk aangewezen moet worden blijkt uit de volgende uitspraak van de synode van 1857: "Dat tot recht verstand van geloof en bekering niet alleen verkondigd moet worden dat de mens die onder de prediking van het Evangelie leeft, uiterdijnd geroepen wordt, maar tevens, dat zij, die van de Vader uitverkoren en met het bloed des Zoons gekocht zijn, door de Heilige Geest inwendig en krachtig geroepen worden, terwijl aan deze inwendige roeping onfeilbaar de zaligheid verbonden is".

Sprekend over 1892 kan de vraag gesteld worden of het toen in feite ook niet over dezelfde zaken ging. Volgens uitspraken van de zijde van de G.K.V. lagen de verschillen in 1892 binnen de confessie, maar onze vaders oordeelden anders en vonden in de verschillen juist een aanleiding om niet met de Vereniging mee te gaan. Daarna zijn deze zaken in onze kerken nog heel wat keren aan de orde geweest. Het bezinningsstuk van ds. Westering wijst op de synoden van 1913, 1937, 1950 en 1953. Daarnaast worden verwijzingen gegeven naar diverse publicaties die in onze kring zijn verschenen en waarin aandacht gevraagd werd voor de religie van de belijdenis, voor het beleven van wat beleeden wordt en waarin gepleit wordt voor een Schriftuurlijk-confessionele prediking, die vanuit de Schrift en in overeenstemming met de belijdenis geestelijke leiding geeft aan de gemeente. Dit stuk eindigt met te zeggen: "Samengevat meen ik te kunnen zeggen, dat het in de discussie over schenking en deelachtigmaking, toeïgening des heils en het werk van de Heilige Geest in de prediking, naar het doorgaande getuigenis van onze kerken in de afgelopen eeuw gaat om zaken die tot de inhoud van de confessie behoren".

In verband hiermee is gesproken over de vraag of we in onze kerk nog helemaal achter 1892 staan of dat we de dingen vandaag anders taxeren. Hebben er in eigen kerken ook niet verschuivingen plaats gevonden ten aanzien van het accent dat de toeïgening des heils krijgt in de prediking en in het algemeen ten aanzien van de aandacht die het werk van de Heilige Geest in de prediking krijgt? Toch houden we elkaar vast, zo werd gezegd. Maar als we dan elkaar toch vasthouden, kunnen we dan ook niet met de N.G.K. en de G.K.V. verder?

Daartegenover is gezegd, dat het wel verschil maakt of we elkaar binnen een en hetzelfde kerkverband vasthouden of dat we eenheid met een ander kerkverband zoeken. Bovendien, zo werd gezegd, komen we naar buiten toe ook wel eens ongelooftwaardig over. We zijn er wel in geslaagd voor het oog een zekere eenheid te bewaren, maar voor buitenstaanders, die nauwlettend toezien, is het wel duidelijk, dat we onderlinge verschillen hebben.

Tijdens de gesprekken bleek dat niet alle deputaten het gewicht van de verschillen op dezelfde wijze taxeren. Er zijn er, die de verschillen als niet meer dan accentverschillen zien; voor hen gaan de uitspraken van de synode wel wat erg ver. Naar hun opvatting is het genoeg als de G.K.V. en de N.G.K. buigen onder Gods Woord en trouw zijn aan de confessie; dat is het enige criterium.

Daartegenover is door andere deputaten gesteld, dat er dan wel onderscheid gemaakt moet worden tussen een formele band aan de belijdenis en een innerlijke binding eraan. Bij alle betugingen, dat we staan voor

dezelfde confessie blijkt toch dat er verschillen in interpretatie blijven en dat de geestelijke overeenstemming niet gevonden wordt. Dan zijn de verschillen toch weer meer dan accentverschillen, omdat ze de hoofdzaak raken.

Over de vraag of de toeïgening des heils een wezenlijke zaak is, die diep verankerd ligt in de belijdenis der kerken, zijn alle deputaten het eens. Dat deze belijdenis onderscheid maakt tussen de schenking en deelachtigmaking van het heil is eveneens voor ieder duidelijk. Die conclusie wordt ook getrokken in het bezinningsstuk van de hand van ds. Maris. Op grond van die conclusie stelt het stuk dan, dat het van belang is schenking en deelachtigmaking in nauw verband met elkaar te blijven zien omdat beide het werk Gods zijn en beide in prediking en pastoraal behoren te functioneren.

Letterlijk staat er: "Alleen het accent op de schenking te leggen, alsof de deelachtigmaking hetzij vanzelf komt, hetzij ons eigen werk is, gaat voorbij aan de erkenning die aan de Drieënige God toekomt voor het geheel van Zijn werk. Ook wordt dan vergeten dat de noodzaak van wedergeboorte en geloof en de schuld van het ongelooft wel degelijk aan de orde moeten komen. Maar ook omgekeerd kan het geven van alle aandacht aan de deelachtigmaking, aan de geestelijke ervaring daarvan, doen vergeten, dat het houvast en de zekerheid van een gelovige niet daarin te zoeken is, maar juist in de aanbidding, de schenking van Christus in de beloften van het evangelie".

Dat er verschillen zijn gebleven met de N.G.K. (en de G.K.V.) stemmen alle deputaten eveneens toe. Het bestaan van die verschillen blijkt reeds uit de verslagen van in vroegere perioden gehouden samensprekingen. Op grond daarvan sprak de synode van Hilversum (1968-1969) uit, dat "de verschillen t.a.v. de toeïgening des heils en de hartering van het belijden omtrent de kerk wezenlijke verschillen zijn" (Acta, art. 177). De synode van Groningen (1989) heeft op grond van de verslagen van de samensprekingen (met de N.G.-commissie) in de periode 1986-1989 ook geconstateerd dat er verschillen gebleven zijn en heeft uit die verschillen de conclusie getrokken, dat "in de N.G.K. met betrekking tot de toeïgening van het heil geen recht wordt gedaan aan wezenlijke elementen uit de belijdenis der kerken" (Acta, art. 164). Uit de correspondentie die in deze verslagperiode met de N.G.-commissie gevoerd is, kan ook de conclusie getrokken worden dat er verschillen gebleven zijn. Bovendien blijkt dat uit de verslagen van de samensprekingen die in de huidige verslagperiode gevoerd zijn met deputaten G.K.V.

Gaat het evenwel over de vraag of de verschillen met de N.G.K. (en de G.K.V.) op dit punt wezenlijk zijn dan gaan de meningen van deputaten uiteen. Volgens de een wordt er in de genoemde kerken wel recht aan gedaan, volgens de ander gebeurt dat niet of onvoldoende. Dat laatste zal echter moeilijk aan te tonen zijn, omdat van de zijde van de N.G.K. en de G.K.V. altijd gezegd wordt, dat men wel recht doet aan het werk van de Heilige Geest in de prediking en als dan op bepaalde publicaties of preken gewezen wordt, waar ernstige vragen bij te stellen zijn, wordt altijd gezegd, dat dit geen bewijzen zijn, omdat het daarin slechts om incidenten gaat.

Tenslotte hebben alle deputaten zich op hun eigen standpunt ten aanzien van de genoemde opdracht bezonnen en zij hebben daar op de vergadering van 22 mei 1992 stuk voor stuk rekenschap van gegeven. Opnieuw bleek de verschillende taxatie.

Er was ook nu de mening, dat de verschillen accentverschillen zijn. Het is alleen een verschil van benadering, waarbij de een wellicht meer tot het hoofd en de ander meer tot het hart spreekt.

Er was ook de mening, dat objectief gesproken de verschillen niet meer zijn dan accentverschillen, maar in de praktijk blijkt telkens dat ze meer zijn dan dat. Dat komt o.a. uit in het feit, dat de verantwoordelijkheid van de mens sterker benadrukt wordt dan de soevereiniteit Gods.

En er was de mening dat we in de verschillen te doen hebben met wezenlijke verschillen. Er wordt weliswaar geen bezwaar aangetekend tegen bepaalde passages van de confessie, maar het blijkt toch steeds weer, dat sommige passages niet of nauwelijks functioneren. De toeïgening des heils is te zeer verankerd in de confessie dan dat we daaraan zouden mogen voorbijgaan. We moeten ook trouw blijven aan ons kerkelijk beginsel, nu blijkt dat het in 1892 in feite om dezelfde dingen ging en dat het nu, net als toen en eveneens in 1834, gaat om het voluit functioneren van met name de Dordtse Leeregels. De uitspraken van vorige synoden, o.a. 1968 en 1989 zijn dan ook terecht geweest.

De consequentie van het eerste standpunt is, dat al zijn er verschillen met de N.G.K. en de G.K.V. die verschillen geen blijvende belemmering behoeven te zijn voor kerkelijke eenheid.

Het tweede standpunt mond uit in de gedachte, dat als wat we op papier gemeenschappelijk hebben, in de praktijk toch anders blijkt te functioneren, we op dit moment nog niet aan kerkelijke eenwording toe zijn.

Het laatste standpunt leidt tot de conclusie dat kerkelijke eenheid niet mogelijk is, zolang er geen echte overeenstemming bereikt is op dit gewichtige punt. Als we elkaar op dit punt niet vinden, dan kan de vraag gesteld worden of we wel helemaal op dezelfde grondslag staan.

Gesproken is ook over de vraag hoe we over onze bezinning op deze materie aan de synode zullen rapporteren. Besloten werd dat het stuk van de hand van ds. Baars als een stuk van deputaten als bijlage bij het rapport zal worden gevoegd, omdat daarin naar het oordeel van deputaten een wezenlijk antwoord wordt gegeven op de vraag wat de confessie zegt over de toeïgening des heils en tevens een onderbouwing wordt gegeven van de besluiten van de synoden (zie bijlage 20.D.1). De andere bezinningsstukken worden niet als afzonderlijke bijlage opgenomen, maar liggen wel ter inzage.

1.3. Conclusie en voorstel

De toeïgening des heils is een zeer wezenlijke zaak. De confessie is hier duidelijk over, zoals uit de bijlage bij dit rapport blijkt. Dat er verschillen zijn op dit punt tussen onze kerken en zowel de N.G.K. als de G.K.V. stemmen ook alle deputaten toe. Maar de vraag of de manier waarop de toeïgening des heils zowel in de N.G.K. als de G.K.V. in prediking en praktijk functioneert, recht doet aan alle elementen uit de belijdenis, wordt door deputaten verschillend beantwoord.

Deputaten stellen de synode voor het volgende uit te spreken:

De generale synode overwegende

1. dat de zaken die betrekking hebben op de toeëigening des heils zeer duidelijk in het belijden der kerk verankerd liggen;
 2. dat het instemmen met de belijdenis vergt dat ook deze aspecten daarvan in de geestelijke leiding die via prediking en pastoraat in de gemeente gegeven wordt, tot hun recht komen;
 3. dat het niet verdisconteren van deze elementen uit de belijdenis in prediking en pastoraat als een ernstig manco moet worden aangemerkt;
- spreekt uit
1. dat, zolang er ernstige verschillen zijn ten aanzien van de zaken van de toeëigening des heils, die verschillen een belemmering zijn op de weg naar kerkelijke eenheid;
 2. dat dit de roeping tot eenheid met gereformeerde belijders evenwel onverlet laat.

2. Ruimte voor verscheidenheid

2.1. Opdracht

De synode droeg deputaten ook op 'zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerde belijders mag en kan zijn'. Ten aanzien van de achtergrond van deze opdracht lichten de Acta van de synode van 1989 duidelijk in. In het rapport van de commissie die met dit voorstel kwam, lezen we dat het hierbij gaat om 'een vraag die van belang is voor onze verhouding tot andere kerken, maar ook in verband met spanningen die toenadering tot andere kerken kan oproepen in de verhoudingen binnen onze kerken' (Acta 1989, p. 424).

Ook het preadvies dat ter synode door prof. dr. J. van Genderen inzake deze materie werd gegeven is verhelderend. Daarover vermelden de Acta: 'De vragen rondom de eenheid van de kerk vertonen vele aspecten. Waar begin je? Men kan sterk wijzen op de verschillen tot in nuances toe. Men kan beginnen bij wat verbindt en dan stuiten op dit pijnlijke dat men in belijdenis bij elkaar hoort en dat het mogelijk is dat onze gereformeerde belijdenis op verschillende punten verschillend wordt verstaan. Dat stelt voor principiële vragen'. 'Daar is nog geen studie van gemaakt door deputaten, terwijl we er wel telkens mee in aanraking komen in onze contacten. Hoe zwaar weegt dat nu?' (Acta 1989, art. 170).

2.2. Uitvoering

Deputaten zijn ook met deze opdracht bezig geweest. Van meet af is beseft, dat we hierin te doen hebben met een veelomvattende zaak. Voor een goede beantwoording van deze vraag - zo beseften deputaten - zal ook het getuigenis van de historie dienen mee te spreken. Hoe is hier in het verleden over gedacht en geoordeeld?

Er waren natuurlijk duidelijke raakvlakken met de andere ons opgedragen bezinning (ten aanzien van de toeëigening des heils). Vandaar dat in de geregeld binnen het deputaatschap gevoerde gesprekken, ook deze vraag aan de orde kwam. En ook op dit punt probeerden deputaten structuur in hun beraad aan te brengen. Drs. J.C.L. Starreveld schreef een bezinningsstuk, getiteld 'Welke ruimte voor verscheidenheid mag en kan er zijn in een kerk van gereformeerde belijders?'

Deputaten moeten evenwel bekennen, dat zij op dit punt niet tot een afronding van hun bezinning gekomen zijn. Het veel-omvattende van deze vraag is daar debet aan. Tevens heeft een rol gespeeld, dat deputaten meenden prioriteit te moeten verlenen aan een antwoord op de vraag naar het belang van de verschillen omtrent de toeëigening des heils; in de opdracht daaromtrent is immers gesproken over het tijdstip waarop die bezinning gereed moest zijn.

In deel A. ('Algemeen') van dit rapport is bovendien al gesproken over het omvangrijke takenpakket, dat de synode van 1989 aan deputaten meegaf. Deputaten hebben zich getroost met het feit, dat voordat de synode genoemde opdracht aan deputaten besloot te geven, in een preadvies gezegd werd 'Deputaten moeten niet overvraagd worden om in drie jaar met deze opdracht gereed te zijn' (Acta 1989, art. 170).

Wat deze opdracht betreft zouden deputaten de synode graag enig respijt willen vragen. Op een later tijdstip kan er dan mogelijk enig resultaat van bezinning worden overgelegd. Overigens zouden deputaten hierbij nog eens willen herhalen, wat zij in deel A ('Algemeen') reeds schreven over de wenselijkheid om opdrachten tot bezinning aan een afzonderlijk deputaatschap toe te vertrouwen.

2.3. Voorstel

Ten aanzien van dit onderdeel van hun opdracht dienen deputaten het volgende voorstel in (met een alternatief voorstel):

De generale synode besluit:

deputaten opnieuw op te dragen zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerde belijders mag en kan zijn.

Of:

De generale synode besluit een afzonderlijk deputaatschap te benoemen en dat deputaatschap op te dragen zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerde belijders mag en kan zijn.

3. Revisie bijlage 8 K.O.

3.1. Opdracht

De generale synode 1989 droeg deputaten op 'om, daarbij geadviseerd door de hoogleraar kerkrecht, zich te bezinnen op de redactie van bijlage 8 K.O., waarbij de zaken, zoals die in de instructie van de particuliere synode van het Noorden aan de orde worden gesteld, en de opmerkingen dienaangaande van de commissie worden betrokken en daarover voorstellen te doen aan de eerstkomende generale synode' (Acta art. 182).

De in de opdracht genoemde instructie van de particuliere synode van het Noorden bedoelde een toevoe-

ging te geven bij de bestaande bijlage 8 K.O., met name met het oog op de mogelijkheid van afvaardiging naar meerdere vergaderingen van dienaren des Woords, die geen lid zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken, maar die predikant zijn in samenwerkende kerken, die in de praktijk als één gemeente functioneren, maar formeel nog niet één gemeente zijn. De particuliere synode, die deze mogelijkheid van afvaardiging voorstelde, had aan het voorstel een paar nadere bepalingen toegevoegd, o.a. met betrekking tot de verplichting voor de betrokken predikant om het verbindingsformulier te ondertekenen en met betrekking tot een aantal beperkingen, die de classis zou kunnen aanbrengen ten aanzien van passief kiesrecht e.d.

De synodale commissie die de bespreking van genoemde instructie had voor te bereiden, merkte o.a. op, dat de in de instructie van de particuliere synode van het Noorden gesignaleerde situatie (samenwerkende kerken, die in de praktijk als één gemeente functioneren, maar formeel nog niet één gemeente zijn), verder gaat dan de regelingen die in bijlage 8 K.O. te vinden zijn en dat het daarom nodig is die situatie eerst in bijlage 8 K.O. te verwerken en aldus kerkordelijk te regelen; pas daarna kunnen nieuwe regelingen, zoals in de instructie bedoeld, worden getroffen.

De commissie merkte bovendien op, dat, zal er sprake kunnen zijn van een afvaardiging, zoals in de instructie bedoeld, er toch ook op classicaal niveau 'genoegzame eenparigheid van gevoelen' dient te zijn, zeker nu de synode van 1986 erop gewezen heeft, dat bij het zoeken naar eenheid met andere kerken de eenheid in eigen kerkverband in het oog gehouden moet worden. Tenslotte stelde de commissie een aantal kritische vragen bij de in de instructie voorgestelde beperkende bepalingen.

Op grond van een en ander concludeerde de commissie dat de genoemde instructie te veel onduidelijkheden bevatte en in die vorm dan ook niet kon worden aangenomen en stelde zij de synode voor de instructie in handen te stellen van een commissie die de opdracht diende te krijgen zich te bezinnen op de redactie van bijlage 8 K.O. aan de hand van de ingediende instructie en de gemaakte opmerkingen.

In de bespreking ter synode werd de wenselijkheid onderstreept van een nieuwe redactie van bijlage 8 K.O., mede op grond van de in de samenwerkende kerken gegroeide situatie. Die situatie dient nu ook kerkordelijk geregeld te worden. De bespreking resulteerde in de bovengenoemde opdracht aan deputaten.

3.2. Uitvoering

In de bespreking van deze materie binnen het deputaatschap was van meet af duidelijk, dat in de nieuwe redactie van bijlage 8 K.O. de in de samenwerkende kerken gegroeide situatie alsnog moest worden geregeld. De synode had aan die situatie feitelijk haar goedkeuring gegeven omdat de gang der dingen geen andere mogelijkheid toeliet.

De vraag was echter wel of daarnaast nog verdere uitbreiding aan bijlage 8 K.O. moest worden gegeven, zoals bijvoorbeeld ten aanzien van de mogelijkheid van afvaardiging van niet-Christelijk Gereformeerde predikanten naar de meerdere vergaderingen van onze kerken. Daarbij deden zich vragen voor als: Zal er dan niet eerst ook op classicaal niveau van een grote mate van eenparigheid sprake moeten zijn? Zal anders de spanning op de classicale vergaderingen niet sterk vergroot worden? Moet bovendien niet eerst de vraag beantwoord worden hoe ambtsdragers die tot andere kerken behoren, in onze kerken als ambtsdrager kunnen functioneren?

Intussen werd er bij deputaten door de samenwerkende kerken van Almere, Lelystad en Nieuwegein op aangedrongen om bij de revisie van bijlage 8 K.O. meer ruimte voor te stellen, opdat wat zij op plaatselijk niveau bereikt hebben, op landelijk niveau zijn vervolg zou kunnen krijgen. Mede over deze zaak is er een samenspreking gehouden met vertegenwoordigers van deze samenwerkende kerken, waar de gevoelens die er bij deze kerken leven, duidelijk aan deputaten werden voorgelegd. De vrees werd uitgesproken, dat hetgeen zij bereikt hebben legengewerkt zou kunnen worden door vertragende bepalingen van het kerkverband, waardoor er een gevoel van vervoering van het eigen kerkverband zou kunnen optreden.

In een later stadium hebben deze samenwerkende kerken deputaten gevraagd betrokken te mogen worden bij de bezinning op de revisie van bijlage 8 K.O. Deputaten zijn hierop ingegaan en zij hebben deze kerken gevraagd hun wensen kenbaar te maken. Ook besloten zij een nader gesprek te hebben met afgevaardigden van genoemde kerken, nadat een concept zou zijn opgesteld en nadat dit voor advies aan de hoogleraar kerkrecht zou zijn voorgelegd.

Een suggestie van de kant van genoemde kerken om ook met de Nederlands Gereformeerde Commissie over bijlage 8 K.O. contact te hebben, hebben deputaten afgewezen, op grond van het feit, dat bijlage 8 K.O. niet alleen betrekking heeft op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

De wensen tot verrijking van de mogelijkheden in bijlage 8 K.O. zoals die door de samenwerkende kerken aan deputaten werden voorgelegd hadden betrekking op met name twee dingen:

- a. ambtsdragers van beide kerkenraden zijn gerechtigd de plaatselijke kerkeraden te vertegenwoordigen als afgevaardigden in kerkelijke vergaderingen van beide kerkverbanden;
- b. predikanten van samenwerkende kerken zijn gerechtigd tot de bediening van Woord en Sacrament in de kerken behorend tot de beide kerkverbanden waartoe de plaatselijke kerken behoren.

Voor deputaten bleef het echter de vraag of bijlage 8 K.O. aangepast moet worden op grond van een in een aantal gemeenten ontstane situatie, terwijl het kerkverband niet in een vergelijkbare situatie verkeert. Op deze wijze zou aan andere gemeenten iets worden opgelegd waar zij niet aan toe zijn. Dat kan in het licht van de reeds bestaande spanningen die er in ons kerkverband zijn, niet als wijs worden beschouwd. Het onderling vertrouwen zou er nog meer door onder spanning komen en het gebrek aan onderling vertrouwen zou er zeker niet door worden vermindert. Hier dient in alle eerlijkheid gerekend te worden met het feit, dat wat in de samenwerkende kerken als een werk van Gods Geest gezien en beleefd wordt, door anderen in onze kerken niet als zodanig wordt erkend.

Naast dit alles blijft het ook nog de vraag hoe het kerkverband toezicht kan houden op ambtsdragers die niet tot onze kerken behoren.

Een en ander leidde deputaten tot de conclusie dat de revisie van bijlage 8 K.O. niet verder moet gaan dan de regeling van wat de samenwerkende kerken plaatselijk hebben bereikt en dat andere kerken niet gedwongen zouden moeten worden tot participatie in een samenwerking waarin zij zich niet herkennen. Op

grond hiervan besloten deputaten geen andere revisie van bijlage 8 K.O. voor te stellen dan een regeling van wat in feite in de samenwerkende kerken al is gegroeid en wat de synode heeft geaccepteerd.

Over deze dingen is een gesprek gevoerd met een delegatie uit de samenwerkende kerken van Almere, Lelystad en Nieuwegein. In dat gesprek werden vragen gesteld over de revisie van bijlage 8 K.O. zoals deputaten die wilden voorstellen aan de generale synode. Verduidelijking werd gegeven en een aantal suggesties door de broeders gedaan werd overwogen en later door deputaten in hun concept verwerkt.

In dit gesprek werd het de broeders duidelijk gemaakt waarom deputaten niet verder wilden gaan met de verneming van de mogelijkheden in bijlage 8 K.O.: in het kerkverband is nog geen sprake van genoegzame eenparigheid. De broeders uit de samenwerkende kerken gaven uiting aan hun teleurstelling: voor hen is er op hun plaatselijk niveau geen sprake meer van 'voorlopigheid' terwijl de voorgestelde revisie wel helemaal van de gedachte van 'voorlopigheid' uitgaat. Zij zeiden er ook moeite mee te hebben de zaak van de samenwerking alleen maar 'zuiver plaatselijk' te beleven.

Deputaten hebben benadrukt dat hun taak niet beperkt is tot het voorstellen van regelingen voor samenwerkende kerken, maar zij hebben ook het geheel van het kerkverband in het oog te houden.

Deputaten hebben zich - alhoewel dit niet rechtstreeks uit hun opdracht voortvloeide - ook bezig gehouden met de wens om bijlage 8 K.O. zodanig te vernemen, dat predikanten van samenwerkende kerken gerechtigd zullen zijn voor te gaan in de kerken behorende tot de beide kerkverbanden waartoe de plaatselijke kerken behoren. Ook dit punt werd in het gesprek met de delegatie uit de samenwerkende kerken betrokken.

Het is deputaten bekend, dat het in de praktijk voorkomt dat Christelijke Gereformeerde predikanten voorgaan in Nederlands Gereformeerde Kerken, ook in plaatsen waar geen samenwerking bestaat met de plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk. Als dit gebeurt, geschiedt het met een beroep op het feit, dat deze predikanten in de Nederlands Gereformeerde Kerken ook als predikanten van dat kerkverband worden geaccepteerd.

Deputaten zijn van mening dat zij niet moeten voorstellen op dit punt iets te regelen in de nieuwe bijlage 8 K.O. Als bedoelde predikanten het recht om in alle Nederlands Gereformeerde Kerken voor te gaan ontlenen aan het feit, dat zij in die kerken volledig als predikanten zijn aanvaard, is het niet aan ons daar iets tegen in te brengen. Anderzijds menen deputaten dat die predikanten ook moeten bedenken, dat zij allereerst predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn en dat er in die kerken lang niet overal samenwerking is met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Gelet op de praktijk zijn deputaten dan ook van mening dat genoemde predikanten niet van het hun door de Nederlands Gereformeerde Kerken verleende recht gebruik moeten maken zonder de bewilling van de plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerken. Die plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerken kunnen ook nog terecht verwijzen naar art. 15 K.O. en daar zal rekening mee gehouden moeten worden.

Deputaat B. Witzier neemt op dit punt een afwijkend standpunt in. Van zijn hand is er dan ook een aanvullend voorstel.

Deputaten stellen voor - na verkregen advies van de hoogleraar in kerkrecht - in de revisie van bijlage 8 K.O. niet verder te gaan dan het regelen van de situatie die ontstaat als twee plaatselijke kerken overgaan tot een nauwer samenleven.

3.3. Voorstel

De generale synode besluit

de tekst van bijlage 8 K.O. als volgt te stellen:

*Voorlopige regeling voor het gestalte geven aan eenheid met kerken van gereformeerd belijden.**

1. Algemeen

- 1.1. Het aanvankelijk gestalte geven aan eenheid tussen plaatselijke kerken van gereformeerd belijden die tot verschillende kerkverbanden behoren, door nauwer samenleven, kan alleen geschieden met kerken die behoren tot een kerkverband waarvan de synode van de eigen kerken heeft geconstateerd, dat het zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis, en met welk kerkverband contacten worden onderhouden door wederzijdse deputaten.
- 1.2. De nauwere samenleving is zuiver plaatselijk en mag niet worden gezien als een vereniging tussen de betrokken kerken of als het constitueren van een nieuwe kerkformatie. De plaatselijke kerk behoudt haar zelfstandig karakter wat leer, dienst en tucht betreft, totdat het eventueel komt tot verdere stappen in de weg naar plaatselijke eenheid (zie 3.3.).
- 1.3. Het bovengenoemde nauwer samenleven draagt een voorlopig karakter in afwachting van de verdere ontwikkeling ten aanzien van de toenadering tussen beide kerkverbanden.

2. De weg tot nauwer samenleven - plaatselijk

- 2.1. De nauwere samenleving kan alleen tot stand komen na genoegzame samensprekingen tussen de betrokken kerkeraden, waarbij gebleken is dat er metterdaad een eenheid is in erkenning en beleving van het Woord Gods en de belijdenis der kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijk leven gelden.
- 2.2. De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet over de voorgenomen nauwere samenleving de gemeente horen en haar bewilling vragen; slechts bij een naar het oordeel van de kerkeraad genoegzame eenparigheid van gevoelen in de gemeente kan de kerkeraad verdere stappen doen tot de voorgenomen nauwere samenleving.
- 2.3. De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet vervolgens het oordeel van de classis vragen omtrent de voorgenomen nauwere samenleving.
- 2.4. De classis zal, luttelende op de noodzaak om de zuiverheid van de leer en van de kerkregering te bewaren, zich met bijstand van de deputaten naar art. 49 K.O. overtuigen van de onder 2.1. bedoelde eenheid.
- 2.5. De classis zal door middel van de rondvraag naar art. 41 K.O. en van de kerkvisiteatie naar art. 44 K.O. voortdurend haar aandacht geven aan de tot stand gekomen nauwere samenleving.

- 2.6. Indien kerkeraden van gemeenten waar een nauwer samenleven tot stand is gekomen willen overgaan tot een samenwerking als onder 3.3. bedoeld, zal dezelfde procedure als onder 2.2. tot en met 2.5. vermeld is, worden gevolgd, met inachtneming van wat in eerdere stadia besproken en besloten is.

3. De inhoud van het nauwer samenleven - plaatselijk

- 3.1. Het nauwer samenleven kan uitkomen in de toelating van elkaanders ongecensureerde leden tot elkaanders avondmaalsviering, het aanvaarden van elkaanders attestaties en het van tijd tot tijd in de dienst des Woords laten voorgaan van elkaanders plaatselijke predikanten of van predikanten van andere plaatselijke kerken, waar hetzelfde nauwer samenleven tot stand is gekomen.
- 3.2. In het kader van deze regeling kunnen orze kerkeraden, die deze samenwerking kennen, ook predikanten van andere plaatselijke kerken van eigen kerkverband uitnodigen, die daarvoor de bewilling van hun eigen kerkeraad behoeven.
- 3.3. Bij de voortgang van het nauwer samenleven kan het komen tot een samenwerking waarbij de beide plaatselijke gemeenten vergaderen als één gemeente, uitkomend in de eenheid van leer, dienst en tucht, overminderd het bepaalde in 1.2. en 1.3. inzake het zuiver plaatselijke en voorlopige karakter van deze nauwere samenwerking.

4. De inhoud van het nauwer samenleven - classicaal

- 4.1. Classis kunnen kerkeraden die gekomen zijn tot een nauwer samenleven machtigen waarnemers te zenden naar de classicale vergadering van het classicale ressort waartoe de gemeente, waarmee het nauwer samenleven tot stand is gekomen, behoort. Evenzo kunnen waarnemers uit het classicale ressort van de andere kerk van gereformeerd belijden in de eigen classicale vergadering ontvangen worden.
- 4.2. Indien Christelijke Gereformeerde Kerken en andere kerken van gereformeerd belijden in hetzelfde of nagenoeg hetzelfde ressort tot wederzijdse classicale overeenstemming komen en deputaten naar art. 49 K.O. zich hebben overtuigd van de in deze bijlage omschreven eenheid, heeft deze classis het recht de kerken in haar ressort toe te staan om aan de gevonden eenheid gestalte te geven naar analogie van de wijze, die in deze bijlage is vastgelegd, met inachtneming van hetgeen in art. 15 K.O. is vastgelegd.

Aanvullend voorstel ds. B. Witzier

Binnen het kader van deze voorgestelde revisie van bijlage 8 K.O. bepleit deputaat Witzier toch ook nog een verneming ten aanzien van het voorgaan in Nederlands Gereformeerde kerkdiensten door Christelijke Gereformeerde predikanten, die doordat zij verbonden zijn aan een samenwerkende gemeente in de Nederlands Gereformeerde Kerken volledig als predikant van dat kerkverband worden erkend. Het feit, dat zij behalve als Christelijke Gereformeerde predikant ook als Nederlands Gereformeerde predikant worden beschouwd acht hij genoegzame grond om hen de vrijheid te geven in de Nederlands Gereformeerde Kerken voor te gaan.

In de hierboven voorgestelde revisie dient volgens hem nog een bepaling te worden opgenomen, t.w.

- 3.4. Wanneer de nauwere samenleving vorm krijgt in het gezamenlijk beroepen van een dienaar des Woords, is deze predikant gerechtigd tot de bediening van Woord en Sacrament in de kerken behorende tot de beide kerkverbanden, waartoe de plaatselijke kerken behoren.

Bijlage 20.D.1.

DE 'TOEEIGENING DES HEILS' IN DE BELJIDENISGESCHRIFTEN

Een overzicht

1. Een definitie

We beginnen met de vraag: Wat verstaan we eigenlijk onder de uitdrukking 'toeïgening des heils'? Prof. Velema heeft hiervan een goed bruikbare definitie gegeven: Bij 'de toeïgening van het heil gaat het speciaal om het antwoord op de vraag hoe de mens deel krijgt en deel houdt aan het heil'. Daarbij tekenen we wel aan dat in de discussie over dit onderwerp gewoonlijk de meeste nadruk ligt op de vraag hoe iemand deel krijgt aan het heil. Het andere aspect mag echter zeker niet uit het oog verloren worden. Bovendien zal in de volgende paragraaf duidelijk worden dat orze belijdenis het woord 'toeïgening' niet alleen gebruikt in verband met de rechtvaardiging door het geloof, maar ook in verband met de versterking van het geloof (m.n. bij het avondmaal). Het begrip bestrijkt dus de totaliteit van het geloofsleven.

2. Rondom het woord 'toeïgening'

Het is opmerkelijk dat het woord 'toeïgening' in onze belijdenisgeschriften slechts enkele malen voorkomt². Wat de N.G.B. betreft kunnen we denken aan art. 22, dat als volgt begint:

Wij geloven, dat om ware kennis dezer grote verborgenheid te bekomen, de H. Geest in onze herten ontsleekt een oprecht geloof, hetwelk Jezus Christus met al Zijn verdiensten omhelst. Hem eigen maakt en niets anders meer buiten Hem zoekt.

Het woord wordt ook in art. 35 gebruikt in verband met het avondmaal:

Maar om het geestelijk en hemels leven te onderhouden, hetwelk de gelovigen hebben, heeft Hij hun gezondend een levend brood, dat van de hemel nedergedaald is, te weten Jezus Christus, dewelke het geestelijk leven der gelovigen voedt en onderhoudt, als Hij gegeten, dat is, toegedigd en ontvangen wordt door het geloof, in de geest.

Er rest ons nog één vindplaats, namelijk zondag 23 H.C., vr. 61, waar in verband met de rechtvaardiging door het geloof beleden wordt:

... dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijn gerechtigheid voor God is en dat ik die niet anders dan alleen door het geloof aannemen en mij toeligen kan.

Prof. Tripp heeft bij deze gegevens uit de belijdenis de kanttekening gemaakt dat de toeligening hier vooral gezien wordt als het werk van de gelovigen.² Vervolgens wijst hij erop dat de toeligening ook geheel kan worden toegeschreven aan de Heilige Geest. Hij ziet dat vooral gebeuren in het klassieke doopformulier, waar gezegd wordt, dat de Heilige Geest ons door dit sacrament verzekert

... dat Hij in ons wonen, en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeligenende hetgeen wij in Christus hebben, namelijk de afwassing onzer zonden, en de dagelijkse vernieuwing onzes levens...

Het is inderdaad mogelijk om een onderscheid te maken tussen de Heilige Geest resp. de gelovige als subject van de toeligening. Ook heeft prof. Tripp gelijk wanneer hij zegt dat onze belijdenis in de hierboven aangehaalde gedeelten vooral benadrukt dat wij ons het heil in Christus toeligen door het geloof. Hieraan moeten echter wel twee opmerkingen toegevoegd worden. De eerste is dat onze confessie altijd een nauw verband legt tussen het oprechte geloof en de Heilige Geest (vgl. b.v. H.C. zondag 7, vr. 21; zondag 25, vr. 65). Als er daarom gesproken wordt over de toeligening van het heil door het geloof, is dit gefundeerd in het toeligenende werk van de Heilige Geest! Dit laatste komt trouwens heel duidelijk uit in de hierboven aangehaalde zin uit art. 22 N.G.B. (... de H. Geest in onze harten ontsteekt een oprecht geloof, hetwelk Jezus Christus met al Zijn verdiensten... eigen maakt). In de tweede plaats spreekt onze belijdenis ook uitdrukkelijk over de Heilige Geest als subject van de toeligening van het heil. In de confessie komt namelijk naast het woord 'toeligening' ook de daarmee corresponderende uitdrukking 'deelachtigmaking' voor.³ Nu wordt verschillende keren met nadruk gezegd dat het de Heilige Geest is Die de gelovigen het heil in Christus deelachtig maakt. We kunnen daarvoor bijvoorbeeld verwijzen naar H.C. zondag 20, vr. 53 en zondag 29, vr. 79:

Wat geloof jij van de Heilige Geest? ... dat Hij ook mij gegeven is, opdat Hij mij door een oprecht geloof Christus en al Zijn weldaden deelachtig make... (tekst 1983: om mij door een echt geloof deel te doen hebben aan Christus en al zijn weldaden)

... dat wij zo waarachtiglijk Zijn ware lichaam en bloed door de werking van de Heiligen Geest deelachtig worden, als wij deze heilige waarkeken met de lichamelijke mond tot Zijn gedachten ontvangen... (tekst 1983: ... dat wij zo waarachtig door de werking van de Heilige Geest deel krijgen aan zijn ware lichaam en bloed).

Concluderend kunnen we zeggen dat de toeligening van het heil in onze belijdenis primair wordt toegeschreven aan de Heilige Geest.⁴ Ook kan gezegd worden dat de gelovige zich het heil toeligt door het geloof dat vrucht is van het werk van dezelfde Geest.

3. De tweeslag

Het is ook erg belangrijk erop te letten in welke verbanden onze belijdenis het toeligenende werk van de Heilige Geest plaatst. Het zou mogelijk zijn op verschillende van zulke verbanden te wijzen, bijvoorbeeld op het trinitarisch kader waarin dit werk staat. We beperken ons echter tot de bekende tweeslag: Verwerving en toepassing van het heil, of - zoals het ook gezegd zou kunnen worden - Heilverwerving en heilsbediening.⁵ Met deze tweeslag wordt benadrukt dat het heil dat Christus voor ons verworven heeft ook door de Geest van Christus aan ons wordt toegepast. Het zal duidelijk zijn dat beide elementen ten nauwste samenhangen en op elkaar betrokken zijn. We mogen ze echter niet in elkaar laten opgaan en daarom is het belangrijk ze goed te onderscheiden.

De woorden 'verwerving' en 'toepassing' komen in deze combinatie alleen voor in D.L. II, verw. der dw., par. 6. De 'zaak' die door beide begrippen onder woorden gebracht wordt, komt echter in verschillende andere formuleringen duidelijk aan de orde. Uit de vele gegevens wijzen we op het volgende. In H.C. zondag 6, vr. 17 is te lezen dat Christus God is 'om ons de gerechtigheid en het leven (te) verwerven en (te) weder (te) geven'. In zondag 17, vr. 45 wordt gezegd dat Christus door Zijn opstanding de dood heeft overwonnen, opdat Hij ons de gerechtigheid, die Hij door Zijn dood ons verworven had, kon deelachtig maken. Heel duidelijk komt deze tweeslag ook uit in zondag 23, vr. 60 en 61. In het eerste antwoord lezen wij dat God mij 'uit louter genade de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenkt en toerekent', terwijl in het volgende antwoord gezegd wordt dat ik die 'genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus... niet anders dan alleen door het geloof aannemen en mij toeligen kan'. De gelovige zegt hier, dat wat God hem in Christus schenkt en toerekent, door persoonlijke toeligening zijn gerechtigheid voor God is. Toerekening en toeligening zijn dus ten nauwste op elkaar betrokken. Ze mogen echter niet vermenigvuldigd worden. De genade toerekening vraagt om de gelovige toeligening. Tenslotte noemen we zondag 27, vr. 74 waar een soortgelijk onderscheid voorkomt in verband met verbond en doop. Daar wordt namelijk van de kinderen van de gemeente gezegd dat 'hun door Christus' bloed de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, die het geloof werkt, niet minder dan de volwassenen toegezegd wordt'. Het woord 'toezeggen' kan ook worden weergegeven met 'schenken in de belofte'. Wat in de belofte geschonken is, worden wij door het geloof deelachtig. De hier bedoelde tweeslag komt daarom in de woorden 'schenking en deelachtigmaking' het meest pronant tot uitdrukking.

Dit beknopte overzicht laat zien dat de tweeslag, die in de woorden schenking en deelachtigmaking' zijn meest toegespitste formulering vindt, op onze confessie is gegrond. Wie - bijvoorbeeld via de afwijzing van het subject-object schema - zover gaat dat hij dit onderscheid niet wil honoreren en de deelachtigmaking in de schenking laat opgaan, doet te kort aan de belijdenis.

4. Geest en Woord

Het Woord van God is het middel waardoor de Heilige Geest de toeligening van het heil aan de mens tot stand brengt. Heel duidelijk wordt dat beleden in het antwoord op de vraag, vanwaar het geloof komt (zondag 25 H.C., vr. 65):

'Van de Heiligen Geest, die het geloof in onze harten werkt door de verkondiging van het heilig Evangelie...'

Nu is het een oud strijdpunt hoe we dit verband tussen Geest en Woord moeten zien. De visie van onze

gereformeerde belijdenis kan met twee voorzetsels gebypeerd worden: De Geest werkt door en met het Woord (per verbum et cum verbo). In de uitdrukking 'door het Woord' (per verbum) wordt vooral benadrukt hoe nauw de verbondenheid tussen Geest en Woord is. Wij mogen de Geest niet van het Woord losmaken, zoals dat in allerlei spiritualistische kringen gebeurt. De Heilige Geest werkt niet zonder het Woord of daar buiten om, maar bekennt Zich van het Woord als instrument. Tegelijkertijd wordt ook gezegd dat de Geest 'met het Woord' (cum verbo) werkt. Hier wordt vooral de vrijmacht van de Geest benadrukt die wel altijd door het Woord werkt, maar niet altijd op dezelfde wijze. We zouden ook kunnen zeggen dat in de laatste formulering aandacht gevraagd wordt voor de bijzondere Geesteswerking met het Woord.⁶

Zoals bekend bestaat op dit punt een verschil in zienswijze tussen de Lutheranen en de Gereformeerden. Dit verschil bestond overigens nog niet tussen Luther en Calvin. De oorsprong daarvan moeten we vooral zoeken in de strijd over het Woord als gerademiddel, die bekend staat als de Rathmannse strijd (+ 1625). Sinds die tijd trok de Lutherse orthodoxie zich eenzijdig terug op de stelling dat de Heilige Geest door het Woord werkt (per verbum). Het gereformeerde bezwaar daartegen was dat het Woord zo gemakkelijk tot een magische kracht wordt omdat de Geest 'automatisch' het Woord effectief maakt. Maar de Geest laat zich niet in het Woord opsluiten. Hij verleent effect aan het Woord, omdat het Hem behaagt en wanneer het Hem behaagt. Daarom is het kenmerkend voor de gereformeerde zienswijze dat zij zowel benadrukt dat de Heilige Geest door het Woord werkt, als dat Hij met het Woord werkt.⁷

In onze belijdenis komen beide aspecten duidelijk naar voren. Zo wordt op verschillende plaatsen nadrukkelijk gezegd dat de Geest door het Woord werkt. Daarbij kunnen we denken aan de zojuist aangehaalde woorden uit zondag 25 H.C., vr. 65, waar we lezen dat de Geest door (per) de verkondiging van het evangelie werkt. Ook valt te wijzen op zondag 7 H.C., vr. 21: 'hetwelk de Heilige Geest door (per) het Evangelie in mijn hart werkt...' en D.L. III/IV, par. 17: 'Want door (per) de vermaningen wordt de genade meegedeeld'.

Zoals we gezien hebben, is het de bedoeling van het 'met het Woord' (cum verbo) om te handhaven dat de Geest soeverein is als Hij het Woord gebruikt. Dit aspect komt vooral duidelijk uit in enkele passages uit de Dordtse Leernegels. We denken allereerst aan D.L. III/IV, par. 11 en 12:

'Voorts wanneer God dit Zijn welbehagen in de uiverkorenen uitvoert en de ware bekering in hen werkt, zo is het dat Hij niet alleen het Evangelie hun uiterlijk doet prediken en hun verstand krachtiglijk door de Heiligen Geest verlicht, opdat zij recht zouden verstaan en onderscheiden die dingen, die des Geestes Gods zijn; maar Hij dringt ook in tot de binnenste delen des menschen met de krachtige werking deszelfs wederberenden Geestes; ...'

'En deze (nl. de wedergeboorte) wordt in ons niet liewegebracht door middel van de uiterlijke predicatie alleen, noch door aanrading of zulke manier van werking, dat, wanneer nu God Zijn werk volbracht heeft, het alsdan nog in de macht des menschen zou staan, wedergeboren te worden of niet wedergeboren te worden, bekeerd te worden of niet bekeerd te worden. Maar het is een gans bovennatuurlijke, een zeer krachtige en tegelijk zeer zoete, wonderlijke, verborgen en onuitsprekelijke werking, welke, naar het getuigenis der Schrift (die van den Auteur van deze werking is ingegeven), in haar kracht niet minder noch geringer is dan de schepping of de opwekking der doden; ...'

Het feit dat het wederberend effect van de prediking niet het gevolg is van een algemene verlichting of 'aanrading', maar van een bijzondere werking van de Heilige Geest, wordt zo mogelijk nog scherper belicht in D.L. III/IV, verw. der dw., par. 7:

'Die Ieren: Dat de genade, waardoor wij tot God bekeerd worden, niet anders is dan een zachte aanrading... (Dit is) in strijd met de gehele H. Schrift; welke, behalve deze, nog een andere en veel krachtiger en Goddelijker manier van werking des H. Geestes in de bekering des menschen erkent'⁸

Samenvattend kunnen we zeggen dat onze belijdenis enerzijds sterke nadruk legt op de nauwe band tussen Geest en Woord.⁹ Zij mogen onder geen beding gescheiden worden, want de Geest werkt door het Woord. Tegelijkertijd mogen we echter de gegevens uit de Dordtse Leernegels niet veronachtzamen, die laten zien dat de Geest de zich aan het Woord wil binden voluit soeverein werkt.

5. De wedergeboorte

Soms wordt gesteld dat het begin van het geestelijke leven een moment is waarover we niet veel kunnen zeggen. Voor zover daarmee bedoeld wordt dat hier sprake is van een geheimenis dat ons denken en beschrijven ver te boven gaat, is dat terecht. In de Dordtse Leernegels wordt immers van het werk van de Heilige Geest in de wedergeboorte gezegd dat het

'een gans bovennatuurlijke, een zeer krachtige en tegelijk zeer zoete, wonderlijke, verborgen en onuitsprekelijke werking is'.

En even verder lezen we

'De wijze van deze werking kunnen de gelovigen in dit leven niet volkomenlijk begrijpen; ondertussen stellen zij zich daarin gerust, dat zij weten en gevoelen, dat zij door deze genade Gods met het hart geloven en hun Zeligmaker liefhebben'; (D.L. III/IV, par. 12, 13.)

Deze nadruk op het geheimenis van het werk van de Geest in de wedergeboorte betekent echter niet dat er hoegenaamd niets over te zeggen zou zijn. In de Schrift en in onze belijdenis worden enerzijds de grenzen van het geheimenis voluit gerespecteerd, anderzijds wordt ook weergegeven hoe de Geest werkt en wat de Geest doet in het hart van mensen.

Wat onze belijdenis betreft, wijzen we eerst op een aantal uitdrukkingen waarin wordt aangeduid dat de Heilige Geest dode zondaren levend maakt en met het geloof begiftigt. We komen ze overal in de confessie tegen. Een kleine bloemlezing: We lezen verschillende keren dat de Geest 'het geloof in onze harten werkt' (zondag 25, vr. 65 H.C., zondag 27, vr. 74 H.C.; art. 24 N.G.B.). Heel mooi zegt de Nederlandse Geloofsbelijdenis dat 'de Heilige Geest een oprecht geloof in onze harten ontsteekt' (art. 22 N.G.B.). In de Dordtse Leernegels treffen we een iets andere wijze van spreken aan. Zo lezen we dat God 'de harten der uiverkorenen, hoewel zij hard zijn, genadiglijk vernunt en buigt om te geloven' (D.L. I, par. 6). Hij heeft besloten de uiverkorenen 'krachtiglijk tot Zijn gemeenschap door Zijn Woord en Geest te roepen en te trekken, of met het ware geloof in Hem te begiftigen' (D.L. I, par. 7). Dat laatste wordt ook zo omschreven, dat

God hen 'in de tijd krachtig roept, met het geloof en de bekeering begint en, uit de macht der duisternis verloft zijnde, tot het rijk Zijns Zoons overbrengt' (D.L. IIIIV, par. 10). Van fundamentele betekenis is ook de zin dat 'het geloof de mens metterdaad wordt medegedeeld, ingegeven en ingestoot' (D.L. IIIIV, par. 14). In deze korte aanduidingen blijft het 'hoe' van het toeïgenende werk van de Geest bij het begin van het geestelijke leven veelszins in de schaduw. Om over dat 'hoe' meer helderheid te krijgen richten we ons in het bijzonder op enkele gedeeltes uit hoofdstuk IIIIV van de Dordtse Leeregels, waar gesproken wordt over de wedergeboorte. Daarbij dienen we wel te bedenken dat onze belijdenis in meer dan één zin over de wedergeboorte. Maar dienen we wel te bedenken dat onze belijdenis in meer dan één zin over de wedergeboorte. Maar dienen we wel te bedenken dat onze belijdenis in meer dan één zin over de wedergeboorte.

Tot de binnenste delen des menschen met de krachtige werking deszelfs wederbarenden Geestes; Hij opent het hart, dat gesloten is; Hij vernunft dat hard is; Hij besnijdt dat onbesneden is. In den wil stort Hij nieuwe hoedanigheden en maakt, dat die wil, die dood was, levend wordt; die boos was, goed wordt; die niet wilde, nu metterdaad wil; die wederspanning was, gehoorzaam wordt; Hij beweegt en sterkt dien wil alzo, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen' (D.L. IIIIV, par. 11).

In de volgende paragraaf wordt deze omschrijving zo aangevuld: 'alzo dat al diegenen, in wier harten God op deze wonderbare wijze werkt, zekerlijk, onfeilbaar en krachtiglijk wedergeboren worden en daadwerkelijk geloven. En alsdan wordt de wil, zijnde nu vernieuwd, niet alleen van God gedreven en bewogen, maar van God bewogen zijnde, werkt hij ook zelf. Waarom ook terecht gezegd wordt, dat de mens, door de genade die hij ontvangen heeft, gelooft en zich bekeert' (D.L. IIIIV, par. 12).

Hier wordt dus gezegd dat God niet alleen de wil beweegt en bewerkt, maar dat die wil door de kracht van God ook zelf gaat werken. De leeregels waarschuwen echter, dat dit op geen enkele manier in synergistische geest mag worden uitgelegd.

'Maar omdat Hij, die daar werkt het willen en het volbrongen, ja alles werkt in allen, in den mens beweegt brengt beide, den wil om te geloven en het geloof zelf' (D.L. IIIIV, par. 14).

Maar dit betekent nu ook weer niet dat de Geest in mensen werkt als in 'stukken en blokken':

'Alzo werkt ook deze Goddelijke genade der wedergeboorte in de menschen niet als in stukken en blokken en vernietigt de wil en zijn eigenschappen niet en dwingt die niet met geweld zijns ondanks, maar maakt hem geestelijk levend, heeft hem, verbetert hem en buigt hem tegelijk lefelijk en krachtiglijk; alzo dat, waar de wederspanningheid en tegenstand des vlees tevoren ten eenemale de overhand had, daar begint nu een gewillige en oprechte gehoorzaamheid des Geestes de overhand te krijgen; waarin de waarachtige en geestelijke wederopvoeding en vrijheid van onze wil gelegen is' (D.L. IIIIV, par. 16).

Op deze manier zoekt onze belijdenis het werk van de Heilige Geest in de wedergeboorte te beschrijven. Het zou een slechte zaak zijn wanneer we deze gegevens als 'dood kapitaal' zouden laten rusten. Zij dienen in prediking en pastoraat, in ons spreken over geestelijke leiding en geestelijk leven te functioneren¹².

6. De 'Drie stukken'

Wie over de toeïgening van het heil nadenkt, kan niet heen om de bekende 'drie stukken' die in onze Heidelbergse Catechismus ter sprake komen. De vraag en het antwoord waarin dat gebeurt zijn ons meer dan vertrouwd:

Hoe vele stukken zijn u nodig te weten, opdat gij in deze troost zalig leven en sterven moogt?
Antw.: Drie stukken. Ten eerste, hoe groot mijn zonden en ellende zijn. Ten andere: hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost worde. Ten derde: hoe ik Gode voor zulke verlossing zal dankbaar zijn' (Zondag 1; vr. 2 H.C.).

Het is duidelijk dat het bij deze drie stukken niet slechts te doen is om een verdeelingsprincipe voor de stof van de catechismus. Het gaat hier ook om drie fundamentele aspecten van het geestelijke leven. We zouden het zo kunnen zeggen: Aan de hand van deze drie momenten in het leven des geloofs zet de catechismus heel de christelijke geloofsleer uiteen. En dat gebeurt met de nadrukkelijke bedoeling om kinderen tot het geloof en de godzaligheid in te leiden. Bij de kennis van de drie stukken - ellende, verlossing en dankbaarheid - gaat het dus om de wijze waarop het geloof beleefd wordt. In die kennis wordt het toeïgenende werk van de Heilige Geest zichtbaar.

Nu is er over de 'drie stukken' heel veel te doen (gewoest). We hoeven hier niet alles op te halen. Het is voldoende om te benadrukken dat het niet zo is dat in vraag en antwoord 1 van de Heidelbergse catechismus aan het woord is, terwijl het in vraag en antwoord 2 zou gaan om iemand die het (nog) niet is. Het gaat ook in dit laatste antwoord om de belijdenis van een christen. Bovendien mogen we de volgende van de stukken niet chronologisch opvatten als zou iemand eerst 'het stuk' van de ellende beleven, daarna 'het stuk' van de verlossing en tenslotte 'het stuk' van de dankbaarheid. Zo laten de 'stukken' zich niet van elkaar scheiden.

We dienen echter wel staande te houden dat de drie stukken (dienen te) functioneren in het geestelijke leven. De Catechismus laat dat zelf op verschillende plaatsen duidelijk zien. We wijzen op het volgende: Bij de beschrijving van het rechtvaardigend geloof komen de drie stukken aan de orde. In zondag 23 vr. 60 wordt gezegd dat dit geloof de bittere ervaring kent van een aanklagend geweten (ellende) en dat het zich richt op de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus (verlossing). Vr. 64 voegt daaraan toe dat wie Christus door dit waarachtig geloof is ingeplant ook zeker vruchten der dankbaarheid voortbrengt (dankbaarheid). Dit zondag 30 vr. 81 wordt duidelijk dat het avondmaal is ingesteld door degenen die geestelijk iets verstaan van de drie stukken¹³. Zondag 44 vr. 115 laat zien dat de prediking van de wet in het leven van de gelovigen een diepere kennis wil bewerken van ellende, verlossing en dankbaarheid. We zouden ook nog kunnen wijzen op zondag 51 vr. 126 en zelfs op D.L. I, 13 en D.L. V, 2, waar we de echo van deze bekende driestap uit de Heidelbergse horen en ook zien hoe die functioneert in het kader van het geestelijke leven.

In verband met de drie stukken moet ook het gevoelige punt aan de orde komen welke plaats de kennis van zonde, resp. ellende heeft met name aan het begin van het geestelijke leven. Het is duidelijk dat wij ons ervoor moeten wachten om hier te gaan systematiseren, of de indruk te gaan wekken dat (een bepaalde mate van) zondekennis een voorwaarde is waaraan wij eerst moeten voldoen om tot Christus te (mogen) komen. Anderzijds is het moeilijk te loochenen dat de Heilige Geest ook wanneer hij het heil begint toe te eigenen, ons iets leert van ellende, verlossing en dankbaarheid. Daarbij heeft de ellendekennis duidelijk een plaats. Uit onze eigen kerkelijke geschiedenis zijn een aantal opmerkelijke uitspraken te noemen waarin dit laatste duidelijk benadrukt wordt. We kunnen hierbij bijvoorbeeld denken aan één van de uitspraken van de synode van de Christelijke Afgescheiden Gereformeerde Kerk van 1846 en het getuigenis van de generale synode van 1953.

7. Kenmerken en standen in het geloofsleven

Over de kenmerken van het geloof kunnen we kort zijn. In onze belijdenis komen ze op verschillende plaatsen en onder verschillende benamingen ter sprake. We denken aan de merktekenen der christenen in art. 29 N.G.B.:

'En aangaande degenen, die van de Kerk zijn, die kan men kennen uit de merktekenen der Christenen, te weten uit het geloof en wanneer zij, aangenomen hebbende de enig Zalmaker Jezus Christus, de zonde vlieden en de gerechtigheid najagen, de ware God en hun naaste liefhebben, niet afwijken noch ter rechter- noch ter linkerhand en hun vlees kruisigen met zijne werken. Alzo nochtans niet, alsof er nog geen grote zwakte in hen zij, maar zij strijden daartegen door den Geest al de dagen huns levens, nemende gestadig hun toevlucht tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid des Heeren Jezus, in wien zij vergeving hunner zonden hebben door het geloof in Hem'.

In dit verband zijn ook belangrijk de vruchten van de verkiezing die in de Dordtse Leeregels genoemd worden:

'Van deze hun eeuwige en onveranderlijke Verkiezing ter zaligheid worden de uitverkorenen te zijner tijd, hoewel bij onderscheiden trappen en met ongelijke mate, verzekerd; ... als zij de onfeilbare vruchten der Verkiezing, in het Woord Gods aangewezen (als daar zijn: het ware geloof in Christus; kinderlijke vrees Gods; droefheid die naar God is over de zonde; honger en dorst naar de gerechtigheid, enz.), in zichzelf met een geestelijke blijdschap en heilige vermaak waarnemen, 2 Cor. 13:5' (D.L. I, par. 12).

Wat in deze paragraaf aan de orde komt, houdt nauw verband met wat we lezen in zondag 32 H.C., vr. 86 waar in verband met de goede werken gezegd wordt:

'Daarna ook, dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij en dat door onze godzalige wandel onze naaste ook voor Christus gewonnen worde'.

Concluderend kunnen we zeggen dat er ruimte is om over de kenmerken van de toeïgening van het heil te spreken. Deze kenmerken behoren tot de vruchten van de Geest. Zijn werk is daaraan dan ook te herkennen.

Geeft de belijdenis ook aanleiding om te spreken over verschillende standen in het geloofsleven? Voor een antwoord op deze vraag wenden we ons opnieuw tot de Dordtse Leeregels. In D.L. I, par. 12 wordt gezegd dat 'de uitverkorenen te zijner tijd, hoewel bij onderscheiden trappen en met ongelijke mate verzekerd' worden (vgl. ook D.L. V, par. 9). In D.L. I, par. 16 wordt in een bijzonder pastorale toezetting onderscheid gemaakt tussen hen die 'het levend geloof in Christus... in zich nog niet krachtiglijk gevoelen en nochtans de middelen gebruiken, door welke God belooft heeft deze dingen in ons te werken' en hen die 'ernstig begeren zich tot God te bekeren... en nochtans in den weg der Godzaligheid en des geloofs zo ver nog niet kunnen komen, als zij wel wilden'. Het slot van deze paragraaf heeft bovendien een ernstige waarschuwing voor hen die 'God en Christus de Zalmaker niet achtende, zichzelf aan de zorgvuldigheden der wereld en aan de wilsten des vlees geheel hebben overgegeven, zo lang zij zich met ernst tot God niet bekeren'. Er wordt trouwens ook aandacht gevraagd voor perioden van duisternis en strijd in het leven van de gelovige (zie D.L. V, par. 5, 11, 13). Aan dit alles kunnen ook nog verschillende confessionele gegevens worden toegevoegd, die prof. Kremer ter sprake brengt in zijn rede over de geestelijke leiding in de prediking¹⁴. Het is onjuist om in verband met wat de belijdenis naar voren brengt ten aanzien van de kenmerken en de standen in het geestelijke leven de term classificatie te gebruiken. De opmerking van prof. Kremer is hier bijzonder terzake: 'Dit is geen zaak van rubricering en constatering, maar van leiding en bestoring'¹⁵.

Aantekeningen

1. W.H. Velema, De toeïgening van het heil in de prediking, in: W.H. Velema (red.), *Deelen in het heil*, Kampen, 1989 (verder aangehaald als *Deelen*), blz. 41. J.H. Velema, *Wie zijn wij?*, Amsterdam, 1992, blz. 85 geeft een omschrijving die iets meer toegespitst is, hoewel zij dezelfde geest ademt: 'Onder de toeïgening des hells verstaan we het werk van Gods Geest, waardoor zondaren in bezit komen en blijven van de verlossing die Christus heeft verworven'.
2. We maken gebruik van de editie van J.N. Bakhuizen van den Brink, *De Nederlandsche belijdenisgeschriften*, Amsterdam, 1940. De spelling is aangepast aan wat tegenwoordig gebruikelijk is. Een enkele maal is tussen haakjes de nieuwe tekst van de belijdenisgeschriften toegevoegd, zoals die te vinden is in: *De Nederlandsche Belijdenisgeschriften*, Zoetermeer, 1983. Deze tekst is aangeduid als: Tekst 1983.
3. C. Trimp, De toeïgening van het heil in het perspectief van historie en confessie, in: W.H. Velema (red.), *Deelen*, blz. 27v.
4. Het woord 'deelachtigmaking' correspondeert in het spraakgebruik van de confessie op meer dan één manier met 'toeïgening'. Van de Heilige Geest kan immers zowel gezegd worden dat Hij het heil in Christus 'toeïgenet', als dat Hij het 'deelachtigmaakt'. Bovendien lezen we niet alleen van een 'zich toeïgenen door het geloof', maar ook van 'een deelachtigmaking door het geloof' (vgl. H.C. zondag 12 vr. 32 - 'door het geloof Zijner zalving deelachtig' - en zondag 25 vr. 65 - 'alleen het geloof maakt ons Christus en al Zijn weldaden deelachtig').
5. Voor alle duidelijkheid: Daar loopt ook het beloop van Trimp op uit. Zie W.H. Velema (red.), *Deelen*, blz.

- 29: 'Wij moeten altijd bij God beginnen - bij de Heilige Geest en bij de vraag hoe Hij wil komen tot ons'.
6. Beide laatste termen worden met enige voorliefde gebruikt door prof. W. Kremer in zijn pleidooi voor een trinitarische prediking. Zie bijv. zijn: *Priesterlijke prediking*, Amsterdam, 1976, blz. 23, 100. Overigens wisselt Kremer de term 'heilsbediening' ook wel af met 'heilsdeelachtigmaking' (Zie: a.w., blz. 72).
 7. Het is trouwens opvallend dat in iedere vraag van de H.C. met betrekking tot de doop verwezen wordt naar het bloed én de Geest van Christus als de oorzaak van onze reiniging. Deze tweeslag is kernelijk vooral bij de doop van grote betekenis.
 8. De rectorale rede van prof. L.H. van der Meiden, *De bijzondere Geesteswerking met het Woord*, Dordrecht, 1949, is hier nog altijd van betekenis.
 9. Voor dit hele gedeelte is van betekenis wat prof. Van Genderen schrijft in J. van Genderen en W.H. Velema, *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek*, Kampen, 1992, blz. 695v.
 10. Deze plaatsen uit de D.L. hebben in het verleden een belangrijke rol gespeeld in de officiële gesprekken van Christelijke Gereformeerde en Gereformeerde (Vrijgemaakte) deputaten. Zie daarvoor de Acta van de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, 1962, blz. 241-243. Belangrijk is - o.a. - de inzet van het gesprek: 'We vroegen: zit het centrale verschil niet in een verschillende opvatting van deze verhouding (nl. van Woord en Geest)? Geantwoord werd dat het Woord orgaan is van de Heilige Geest. Sterk werd beklemtoond dat de confessie spreekt over de Heilige Geest als werkend door, niet met het Woord. De toelichting heeft plaats in de prediking'. Vergelijk met deze laatste opmerking de visie van C. Trimp, *Klank en weerklank*, Barneveld, 1989, blz. 129: 'elke preek is als zodanig één en al toelichtingsarbeid'.
 11. De Dordtse Leerregels zeggen nog over de nauwe verbinding tussen de Geest en de Middelen der Genade: "... also moet het ook nu verre van daar zijn, dat diegenen, die anderen in de gemeenten leren of die geleerd worden, zich zouden vermaken God te verzoeken door het scheiden der dingen, die God naar Zijn welbehagen heeft gewild, dat tezamen gevoegd zouden blijven' (D.L. IIIIV, par. 17).
 12. Zie ook W. Kremer, *Priesterlijke Prediking*, blz. 70, 71.
 13. Hierbij kunnen we ook verwijzen naar het begin van het klassieke avondmaalsformulier, waar we opgeroepen worden onszelf te beproeven aan de hand van de geestelijke kennis van de drie stukken.
 14. W. Kremer, *Priesterlijke Prediking*, blz. 25, 26.
 15. W. Kremer, a.w., blz. 27.

E. SLOT

Terugziende op de verslagperiode willen deputaten nogmaals met dankbaarheid uitspreken, dat zij, ondanks dat er onderling op een aantal punten verschil van visie bestond, in een goede verstandhouding hebben samengewerkt.

Over de omvang van het takenpakket dat de synode van Groningen aan deputaten meegaf, willen wij hier niets meer zeggen; in het voorafgaande is hier al een opmerking over gemaakt.

Waar deputaten aan het eind van hun rapport nog wel op terug willen komen, is het feit, dat ook in deze verslagperiode weer ondervonden werd hoe moeilijk het is om daadwerkelijk bij te dragen aan eenheid tussen kerken, die jarenlang gescheiden hebben geleefd. In hun rapport aan de synode van Groningen deden deputaten de suggestie, dat hun instructie mogelijk bijstelling behoeft. De synode ging op deze suggestie niet in; de betreffende synodale commissie deed daarnaast ook geen voorstel. Deputaten bleven dus werken met de bestaande instructie. Maar weer moesten zij constateren, dat de eenheid van gereformeerde belijders nog ver weg is.

Terwijl andere deputaatschappen nog wel eens resultaten op hun werk mogen zien (wij ontveinzen ons niet, dat ook zij teleurstellende ervaringen opdoen), moeten deputaten Eenheid keer op keer rapporteren, dat zij nog niet veel opgeschoten zijn op de weg naar kerkelijke eenheid. Dat betreuren wij. Wel mag in de contacten met vertegenwoordigers van andere kerken meer dan eens met vreugde geconstateerd worden dat er een geestelijk herkennen van elkaar is en dat gesproken mag worden van een geestelijke eenheid, maar ondanks dat blijken er toch steeds nog weer obstakels te zijn op de weg naar kerkelijke eenheid. Gelukkig is de voortgang van Gods Koninkrijk niet van mensen afhankelijk. De Heere staat daar Zelf voor in. Hij bouwt Zijn gemeente. En met dat werk komt Hij ook eens klaar. Dat geeft perspectief ook voor het werk van deputaten en dat geeft ook moed om verder te gaan met die arbeid.

Dat dit werk van de Heere wereldomvattend is merken deputaten in hun contacten met kerken in het buitenland. Ook in die relaties is er af en toe sprake van zorg. Anderzijds mag in die relaties echter ondervonden worden, dat er ook in andere landen zijn die met ons van harte gereformeerd willen zijn - en belangrijker nog - die van harte de Heere willen dienen.

Tenslotte doen deputaten de volgende voorstellen:

De generale synode besluite:

1. de werkzaamheden van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

P. den Butter, secretaris

BILAGE 21 Art. 87, 112

RAPPORT 3 VAN COMMISSIE IV INZAKE RAPPORT DEPUTATEN EENHEID EN CORRESPONDENTIE, ONDERDELEN C.3: GEREFORMEERDE BOND IN DE NEDERLANDSE HERVORMDE KERK EN C.4: CONTACT ORGAAN GEREFORMEERDE GEZINDTE

1. Gereformeerde Bond

Duidelijk wordt uit het rapport dat de weg tot kerkelijke eenheid met de Gereformeerde Bond geblokkeerd is en blijft. Deputaten bevestigden dit in een gesprek met de commissie. Het grote verschil is het verstaan van de belijdenis van de Kerk zoals deze concreet verwoord is in de artt. 27-29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Het gaat om een principiële verschil en niet om een accentsverschil. Naar het oordeel van de commissie is het eigenlijke verschil kernachtig verwoord in de zin 'Is de kerk daar waar (nog) ruimte is voor het Woord of daar waar binding is aan het Woord?'

Tegelijk is er herkenning op het geestelijke vlak. Dat geeft aan de contacten een ambivalent karakter. Omdat er zoveel overeenstemming is, zou het jammer zijn als de contacten worden verbroken. De vraag rijst echter wat de doelstelling van de contacten moet zijn. Deze is niet scherp onder woorden te brengen. Het zal blijven bij het bespreken van bepaalde onderwerpen en kerkelijke ontwikkelingen in ons land en waar mogelijk kunnen vormen van samenwerking zijn. De hoop op en het gebed om kerkelijke eenheid moeten evenwel blijven.

De commissie wijst erop dat de term 'religie van de belijdenis' voor meer dan één uitleg vatbaar is.

In de voorstellen van deputaten brengt de commissie - ook t.a.v. het C.O.G.G. - enkele kleine wijzigingen aan.

2. Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.)

De rapportage van deputaten doet gevoelen dat het met het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte niet goed gaat. Ten aanzien van verdere kerkelijke samenwerking biedt het C.O.G.G. geen perspectief (meer). De belangstelling voor de jaarlijkse conferenties loopt terug en vanuit het C.O.G.G. wordt geen actie meer ondernomen naar plaatselijke activiteiten, hoewel dit laatste tot een van de doelstellingen van het C.O.G.G. behoort. Hindert het blijft naar het oordeel van de commissie ook, dat slechts enkele van de deelnemende kerken officieel vertegenwoordigd zijn. Zulks bevordert de vrijblijvendheid van samenspreken.

De commissie meent dat het zeer de vraag is of wij op deze wijze als kerken moeten blijven participeren in dit Orgaan, maar er zijn nu nog te weinig gronden om de participatie te beëindigen.

De commissie stelt de generale synode voor:

Ten aanzien van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk:

De generale synode

constaterende

1. dat het belijden omtrent de kerk in de samensprekingen met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond aan de orde is geweest, maar dat het verschillend verstaan van de artt. 27-29 N.G.B. gebleven is;
2. dat er overigens op andere punten een grote mate van overeenstemming is geconstateerd;

van oordeel

1. dat het vanwege de gebleven verschillen op dit moment niet mogelijk is stappen te doen op weg naar kerkelijke eenwording;
2. dat het toch goed is als er vormen van contact worden onderhouden met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond, in de hoop dat er later mogelijk perspectief zal komen naar kerkelijke eenheid;

besluit

deputaten op te dragen de contacten met het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk waar mogelijk voort te zetten.

Ten aanzien van het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte:

De generale synode besluite deputaten op te dragen:

1. voortsnog te blijven meewerken aan de arbeid van het C.O.G.G.;
2. uit te zien naar mogelijkheden dat tussen kerken van gereformeerd belijden minder vrijblijvend gesproken wordt;
3. van een en ander rapport uit te brengen aan de generale synode van 1995 opdat deze zal kunnen beslissen of verdere participatie van onze kerken in het C.O.G.G. gewenst is.

J. Jonkman, rapporteur

BILAGE 22 Art. 88

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING GEHANDICAPTEN EN BEHARTIGING VAN HET ZIEKENHUISPASTORAAT (G.V.G.)

1. Samenstelling en vergaderingen.
2. Taak van het deputaatschap.
3. Relatie met predikanten naar art. 6.
4. Pastoraat aan doven.
5. Samenwerking met anderen (ADMA, Cie. Integratie, Samenwerkingsorgaan Pastoraat en CIO-G).
6. Werkgroep Recreatie Lichamelijk Gehandicapten.

7. Financiën.
8. Conclusie.
9. Voorstellen.

7. Samenstelling en vergaderingen

Van het deputaatschap maken deel uit de brs. Joh. Bil, G. van Brenk (penningmeester), W. Bijveld (secretaris), zr. M. de Graaf, ds. J.W. van de Gronden, ds. brs. J. Roods, B.R. Steenbergen, J. Trommel en ds. A. van der Veer (voorzitter).

De brs. Bil, Bijveld en Trommel deden mee zich niet beschikbaar te stellen voor een herbenoeming. Persoonlijke omstandigheden en het feit dat al vele jaren meegewerkt werd, liggen aan deze besluiten ten grondslag.

Deputaten vergaderen in de regel elk kwartaal een keer. In de onderhavige periode is eenmaal een overleg geweest met de art. 6-predikanten. Gesproken is over de taak en plaats van een pastor ten opzichte van niet-christenen in een christelijke instelling. Een drietal bezinningsdagen is door deputaten georganiseerd voor hen die persoonlijk, beroepsmatig of ambtelijk geïnteresseerd zijn in pastorale en ethische vraagstukken.

In mei '89 is nagedacht over levensbeëindigend handelen zonder verzoek; in mei '90 ging het over erfelijkheidsonderzoek en in oktober '91 over de verkondiging aan hen die door hun handicap moeilijk of niet via taal, via woorden aan te spreken zijn. Deputaten constateren dat deze dagen in een duidelijke behoefte voorzien bij mensen die bij deze vraagstukken direct betrokken zijn. Positieve reacties van de deelnemers worden dan ook ontvangen. Tevens valt ook vast te stellen dat de betrokkenheid in het algemeen duidelijk te wensen over laat. Uit vele gemeenten komen geen deelnemers of afgevaardigden uit de kerkeraden. Deputaten hebben een poging ondernomen om de redenen hiervan te achterhalen. In bijlage 22.1. kunt u de resultaten ervan inzien.

Door de werkgroep R.L.G. (zie punt 6) wordt jaarlijks een contactdag gehouden voor alle medewerkers aan de vakantieweeken. Deze dagen dragen tevens een bezinnend karakter: altijd wordt iemand uitgenodigd te komen spreken over een aspect van het thema geloof en gezondheid.

2. Taak van het deputaatschap

Deputaten lezen dat naar het oordeel van commissie 5 van de laatste synode (1989 in Groningen) het werk van deputaten diakonaal is. De synode heeft dit oordeel van de commissie niet tegengesproken. In de naam zelf echter van het deputaatschap komt duidelijk naar voren, dat het deputaatschap is bedoeld voor de geestelijke verzorging van gehandicapten en voor het ziekenhuispastoraat. Deputaten zijn van mening dat de instructie geen ruimte biedt om het deputaatschap tot 'diakonaal' te bestemmen. Ook de werkzaamheden die onder verantwoordelijkheid van deputaten worden verricht, dragen veelal een duidelijk pastoraal karakter. Deputaten denken daarbij met name aan het werk van ds. J.J. de Jonge.

3. Contact met de art. 6-predikanten

Met de verschillende predikanten die in de gezondheidszorg werkzaam zijn, bestaan goede contacten. Ds. K. Boersma heeft zijn plaats in dit werk ook gevonden. Goed overleg is gevoerd met hem en de gemeente die hem afstaat voor dit werk. Inmiddels heeft hij op de laatste bezinningsdag van deputaten zijn steentje bijgedragen en neemt hij deel aan het overleg van de begeleidingscommissie van de werkgroep Theologie en Handicap (zie punt 5).

Met ds. J.W. van de Gronden is vanzelfsprekend veel mogelijkheid tot overleg gezien zijn plaats in het deputaatschap.

Ds. T. Harder houdt ons regelmatig op de hoogte van de voortgang en de inhoud van zijn werk. Tevens heeft hij deputaten gediend met een inleiding over de taak van de pastor ten opzichte van niet-christenen op de bijeenkomst met de andere art. 6-predikanten. Met ds. J. de Jong is voorzover nodig mondeling contact. Ds. E.E. Slofstra doet jaarlijks uitgebreid schriftelijk verslag van de werkzaamheden van hem en van de pastorale dienst waaraan hij leiding geeft.

Met ds. W. Steenbergen, hoewel geen art. 6 predikant, wordt nog contact gelegd over de mogelijke wederzijdse betrokkenheid van het werk van deputaten en van hem.

Ds. S. Wijsma is in de achterliggende periode overleden. Hij had zijn dienstverband nog niet officieel beëindigd. Met dankbaarheid denken deputaten terug aan hem en aan het werk dat hij verrichtte.

4. Dovenpastoraat

Het pastoraat aan doven vormt een zeer gewichtig onderdeel van het werk dat onder verantwoordelijkheid van deputaten wordt verricht. In bijlage 22.2. wordt vermeld wat er zoal door de gezamenlijke deputaten (Hervormden, Gereformeerden en Christelijke Gereformeerden) wordt gedaan en gedacht en welke activiteiten er via hen plaatsvinden. Met name de brs. Bil en Steenbergen zijn bij dit werk zeer betrokken en geven daaraan van harte hun medewerking. In dit verslag dient de goede samenwerking met de Ned. Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken te worden onderstreept en met dankbaarheid te worden vermeld.

Ds. J.J. de Jonge is in een vorig verslag al genoemd als een trouwe en toegewijde pastor en deputaten hechten eraan dit opnieuw uit te spreken. Tevens valt op te merken dat zijn werkgebied te omvangrijk bleek, onder andere een oorzaak van een ziekte. Dat heeft geleid tot een inkrimping van zijn werk; de Gelderhorst, het bejaardentehuis voor doven, hoort niet meer in zijn takenpakket. De gelymerde dovenpredikanten van de Ned. Herv. Kerk en de Gerel. Kerken hebben tijdens zijn ziekte én tijdens de ziekte van een van de andere dovenpredikanten veel werk opgevangen en ook veel diensten als dovenpredikant geleid. Dat beide emeritus-predikanten blijven voorgaan in dovendiensten achten deputaten een goede zaak, zeker gezien de behoefte aan voor doven verstaanbare voorgangers.

Deputaten brengen verder onder uw aandacht dat een nieuwe handreiking over pastoraat aan doven in ontwikkeling is. Het voornemen is opgevat om in het dovenwerk een extra accent te leggen op de eigen ambte-

lijke verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerkeraden en op het specifieke doel van de interkerkelijke commissie, namelijk ondersteuning van die raad. In de praktijk blijken de interkerkelijke commissies bijna te functioneren als kerkeraden. Deputaten en dovenpastores nemen zich voor zich meer te richten tot de kerkeraden. De pastorale zorg voor doven is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de plaatselijke gemeente en kerkeraden. Interkerkelijke commissies dienen behulpzaam te zijn in de pastorale zorg als daartoe in de praktijk behoefte bestaat. Voor de integratie van doven in het kerkelijke leven is dit overigens ook een wenselijke ontwikkeling.

Tot slot dient in dit verband nog te worden gereageerd op een opmerking van deputaten Taken en Prioriteitenstelling. De opmerking dat onze kerken vergeleken met de Gerel. Kerken en de Ned. Herv. Kerk zeer veel uitgegeven aan het dovenpastoraat is in zijn feitelijkheid niet tegen te spreken. De daarop volgende vraag van genoemde deputaten naar onze financiële mogelijkheden met betrekking tot dit werk is als zodanig te begrijpen. Tezamen kunnen deze opmerkingen te gemakkelijk aanleiding geven tot de gedachte dat een eigen dovenpastor voor het kerkverband een te forse en te dure taakstelling is. Deputaten G.V.G. zijn van mening dat het pastoraat aan doven zozeer een eigen specialisme is, dat dit absoluut door een daarvoor vrijgestelde en toegeruste predikant gedaan dient te worden. Met de twee collega's uit de andere kerken blijkt een goede werkverdeling en samenwerking al jaren mogelijk te zijn en gezegend te worden. Door de werkverdeling zijn de drie dovenpredikanten redelijk in staat de doven in het hele land van dienst te zijn, hoewel dit zware fysieke eisen stelt aan de betrokkenen. Een dovenpredikant minder betekent vrijwel zeker het einde van deze unieke vorm van dovenpastoraat. Tevens wijzen deputaten erop dat het onverstandig lijkt om de noodzaak van dit werk af te meten aan wat andere kerken doen. Het dient op eigen merites te worden beoordeeld.

5. Samenwerking met anderen

De samenwerking met deputaten ADMA verloopt op een goede wijze. In de persoon van br. Trommel zijn deputaten vertegenwoordigd in de Commissie B van ADMA.

Het voorstel van deputaten ADMA om in onze instructie op te nemen, dat enkele vakantieweeken voor lichamelijk gehandicapten onder verantwoordelijkheid van deputaten G.V.G. worden georganiseerd doet in ieder geval recht aan de feiten.

In de Commissie Integratie Gehandicapten, een samenwerkingsorgaan van verscheidene kerken, zijn zowel ADMA als G.V.G. vertegenwoordigd. Een tweetal brochures is via deze commissie verschenen: 'Lichamelijk Gehandicapt... en de kerken' en 'De kerk en mensen met een verstandelijke handicap'.

In enkele commissies zijn deputaten via waarnemers vertegenwoordigd. In de commissie Kerk en Gezondheidszorg, een commissie van het Samenwerkingsorgaan voor het Pastoraat i.o. heeft br. Trommel zitting. In een begeleidingscommissie van de werkgroep Theologie en Handicap, eveneens een onderafdeling van genoemd Samenwerkingsorgaan, werkt ds. K. Boersma mee. In de commissie CIO-G (van het interkerkelijk Contact in Overheidszaken) heeft br. N. van Aken zitting genomen. Een verscheidenheid aan onderwerpen betreffende ethiek, pastoraat, theologie en gezondheidszorg komt in deze commissies aan de orde en het is nuttig om hiervan kennis te nemen.

6. De werkgroep Recreatie Lichamelijke Gehandicapten

De werkgroep R.L.G. organiseert vakanties voor lichamelijke gehandicapten. De vakantieweeken worden twee keer per jaar gehouden en voorzien in een zeer duidelijke behoefte. Vele vrijwilligers uit de kerken richten met veel liefde en inzet dit werk en een aantal diakonissen ondersteunen dit werk actief. Medewerking aan deze weken wordt steeds verleend door een daarvoor gevraagde gemeente en door een predikant die de hele week meegaat. Deze weken bieden naast ontspanning, ontmoeting met anderen, gezelligheid e.d. zeker de mogelijkheid tot veel gezegende geestelijke gesprekken en tot het bijwonen van kerkdienst, avondsluitingen en tot viering van het Heilig Avondmaal.

Een nieuwe mogelijkheid tot vakantie vormt een aangepaste caravan op een camping in Doorn.

7. Financiën

Ten aanzien van de financiën kunnen deputaten constateren dat langzaam maar zeker op het vermogen wordt ingeteerd. De voornaamste oorzaak hiervan ligt in de toename van de personeelskosten. Deputaten volgen overigens steeds de daartoe uitgebrachte adviezen van deputaten Financiële Zaken. Een verhoging van de bijdrage met f 0,10 is beslist nodig om niet te zeer uit de pas te gaan lopen (zie bijlage 22.3.). Met enkele kerkeraden wordt op het initiatief van de penningmeester gesproken over het niet afdragen van de omslagen en de redenen daarvan.

8. Conclusie

Concluderend kan worden opgemerkt dat veel werk met zegen verricht werd, ook door vele vrijwilligers. Niettemin zijn deputaten van mening dat de betrokkenheid van kerkeraden en gemeenten bij gehandicapten en zieken voor verbetering vatbaar is.

Het studieprogramma van 'Apeldoorn' (b.v. in de stageperiode) en de studiedagen van de commissie Vormingswerk bieden wellicht mogelijkheden daartoe. Met de tot nu toe georganiseerde bezinningsdagen worden diegenen bereikt die al betrokken zijn. De deputaten stellen voor een andere naam te geven aan het deputaatschap namelijk 'Deputaten voor het pastoraat in de gezondheidszorg'. De woorden 'geestelijke verzorging' worden ook door anderen gebruikt en dekken daarmee een te brede lading.

9. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

1. de handelingen goed te keuren;
2. de begrotingen '93 t/m '95 vast te stellen;
3. de bijdrage vast te stellen;

4. deputaten te benoemen en in de vacatures te voorzien;
5. de naam te wijzigen.

Bijlagen:

1. het resultaat van de enquête n.a.v. de bezinningsdag d.d. 26-10-1991;
2. het gezamenlijk verslag van het dovenpastoraat;
- 3a. financiële verslagen over 1990, 1991 en 1992;
- 3b. de begrotingen voor 1993, 1994 en 1994.

mr. W. Bijveld, secretaris

Bijlage 22.1.

UITSLAG ENQUETE N.A.V. DE BEZINNINGS-DAG VAN DEPUTATEN G.V.G. D.D. 26 OKTOBER 1991

Aantal respondenten	94
Geen antwoord	91
Heeft u de uitnodiging voor deze dag ontvangen?	85 x ja 9 x nee
Heeft u de uitnodiging op de kerkeraad bekend gemaakt?	82 x ja 4 x nee
Is er iemand afgevaardigd en gegaan?	10 x ja 76 x nee
Is de uitnodiging in het kerkblad gepubliceerd?	28 x ja 55 x nee
Zijn betrokken gemeentesleden individueel door u op de hoogte gesteld? (familie van gehandicapten, gehandicapten, mensen uit de gezondheidszorg)	14 x ja 59 x nee
Heeft u op andere manieren bekendheid gegeven aan deze bezinningsdag? Welke? - 1 x ja nl. via publicatie in de kerk.	
Heeft u suggesties voor ons betreffende de publiciteit?	
- direct naar het kerkblad sturen;	
- in 'De Weeker' zetten;	
- niet in vakantie sturen;	
- meer documentatie sturen.	
Heeft u wensen m.b.t. de thema's of de sprekers op een dergelijke dag?	
- 1 wens geuit: een bezinning over dementerende bejaarden, thuis en in verpleeghuis.	
Andere opmerkingen:	
1. Een drietal kerkeraden antwoordt contacten te onderhouden met 'Helpende Handen' van de Gereformeerde Gemeenten.	
2. Een kerkeraad heeft alle gehandicapten benaderd met het aanbod om als begeleiders mee te gaan naar de bezinningsdag.	
3. Enkele kerkeraden melden regionaal of plaatselijk met verschillende kerken samen te werken in de pastorale zorg voor gehandicapten.	
4. Een kerkeraad meldde geen belangstelling te hebben.	

Bijlage 22.2.

Deze Bijlage is tot stand gekomen in samenwerking met de Commissie voor de geestelijke verzorging van Doven van de Raad voor de Herderlijke Zorg van de Nederlandse Hervormde Kerk, en van de Deputaten voor de geestelijke verzorging van doven van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

1. Organisatie

De organisatorische opzet van het Dovenpastoraat komt in grote lijnen op het volgende neer:

1. Beide deputaatschappen en Commissie vormen tezamen het beleidsbepalend/besluitvormend orgaan dat 4 à 5 maal per jaar vergadert.
 2. De Stuurgroep voor de geestelijke verzorging van Doven, voor een deel samengesteld uit deputaten en commissieleden, is het uitvoerend orgaan dat ongeveer 5 à 6 maal per jaar bijeenkomt.
 3. Er zijn drie Dovenpredikanten, te weten:
 - ds. J.J. de Jonge te Zwolle, Christelijk Gereformeerd;
 - ds. L.A. de Graaf te Kapelle, Nederlands Hervormd;
 - ds. J.F.G. Kamphorst te Harderwijk, Gereformeerd.
- De drie dovenpredikanten wonen als adviseur de vergaderingen van het onder 1 genoemde orgaan bij.

Zij maken tevens deel uit van de Stuurgroep. Qua werkterrein(en) bestrijken zij gedrieën het gehele land, en wel op grond van de volgende, thans geldende, rayonindeling:

- ds. De Jonge: Noorden/Oosten
 - ds. De Graaf: Westen/Zuiden
 - ds. Kamphorst: Midden/Westen
4. De *Interkerkelijke Commissies (I.C.)*, samengesteld uit de plaatselijke kerken en functionerend onder verantwoordelijkheid en toezicht van de plaatselijke kerkeraden, zijn belast met de bevordering van de geestelijke verzorging van doven: via het organiseren van dovendiensten en van gecombineerde diensten van doven en horenden, catechese, bijbelkningen, huis- en ziekenbezoek, voorlichting en hulp aan de plaatselijke kerken. Op dit moment zijn 20 I.C.'s in de drie rayons actief.

2. Deputaten

In de gezamenlijke commissie/deputaten hebben namens het Christelijke Gereformeerde deputaatschap zitting: dhr. Joh. Bil en dhr. B.R. Steenberg.

In de Hervormde Commissie en het Gereformeerde Deputaatschap hebben enkele mutaties plaats gevonden. De belangrijkste mutatie is wel dat ds. D.C. Fiet, gereformeerd predikant te Alkmaar, na 10 jaar zijn deputaatschap zal beëindigen. Ds. Fiet heeft de laatste jaren het voorzitterschap van zowel de gezamenlijke deputaten-/commissievergadering, als van de stuurgroepvergaderingen bekleed. Dit was geen geringe opgave, gezien de aard en omvang van de vraagstukken waarmee beide deputaatschappen en commissie zich de afgelopen jaren zagen (en zien) geconfronteerd.

Ds. W.L. van der Geer, lid van Hervormde Commissie, heeft het voorzitterschap op zich genomen, terwijl dhr. B.R. Steenberg als 2e voorzitter fungeert. Deputaten en commissie beraden zich op het instellen van een Moderamen.

3. Dovenpastores

Ds. De Jonge is enige tijd door ziekte uitgeschakeld geweest. Deputaten en commissie hebben geconstateerd dat de (te) grote werkdruk als een belangrijke oorzaak van zijn ziekte kan worden beschouwd. Op dit aspect komen deputaten nader terug. Momenteel heeft ds. De Jonge zijn werkzaamheden weer praktisch volledig hervat.

De gereformeerde dovenpredikant, ds. Kamphorst, is de afgelopen periode door fysieke tegenslag getroffen en heeft zijn werkzaamheden nog steeds niet volledig hervat.

Ds. De Graaf heeft, waar dat beslist nodig was, zijn collegae vervangen. Daarnaast hebben deputaten de beide vervroegd uitgetreden dovenpredikanten, ds. J.J. Lamme (gereformeerd) te Delft en ds. F.A.L. Franken (hervormd) te Zeist, bereid gevonden in het rayon van ds. Kamphorst vormings- en toerustingswerk over te nemen en in meerdere diensten in de samenwerkende kerken voor te gaan. Dit alles is in goede harmonie verlopen en heeft gezorgd voor de noodzakelijke continuïteit van de geestelijke verzorging van doven. Deputaten zijn met name de beide emeriti-predikanten zeer erkentelijk voor het feit dat zij gaarne gebruik hebben gemaakt van hun specifieke bekwaamheden en de mogelijkheid nog steeds dienstbaar te kunnen zijn aan het dovenpastoraat met beide handen hebben aangegrepen.

Ds. Kamphorst heeft aan een studente pastorale theologie, die gekozen had voor een stage in het dovenpastoraat, met toestemming van deputaten en commissie gedurende drie maanden praktijkbegeleiding gegeven. Sinds 1 januari 1991 verzorgt zij het secretariaat van de Stuurgroep.

4. Werkdruk

Deputaten en commissie hebben de afgelopen twee jaren moeten constateren dat niet alleen de werkzaamheden van de dovenpastores in z'n totaliteit zijn toegenomen, maar dat ook de werkdruk van de predikanten aanzienlijk is vergroot. In mei 1989 hebben deputaten en commissie via een kleine aanpassing van de rayons van de predikanten getracht te komen tot een meer evenredige verdeling van de werkzaamheden tussen de predikanten. Dit schijnt onvoldoende effect te hebben gehad. Deputaten en commissie zijn van mening dat hier een structureel probleem aan de orde is. Dit probleem is tijdens deputaten-/commissievergaderingen meerdere malen aan de orde geweest, mede aan de hand van een notitie van de predikanten over de werkdruk.

De belangrijkste oorzaken veel de veelheid van werkzaamheden en de toegenomen werkdruk zijn:

- a. De plaatselijke kerken hebben in het algemeen nog steeds weinig aandacht voor het pastoraat aan haar dove leden en voor het dovenpastoraat (ook al komt er hier en daar verandering in).
- b. Als gevolg van a. hebben de I.C.'s de taak van de plaatselijke kerken 'overgenomen'. Zij hebben hiervoor echter vaak te weinig menskracht. Met als gevolg dat meer vragen en werkzaamheden doorgeschoven worden naar de dovenpastores.
- c. De grootte van de werkgebieden (rayons) en de geografische spreiding o.g. de 'versnippering' van de doven, waardoor de predikanten grote afstanden moeten afleggen, in combinatie met.
- d. De veelheid van activiteiten die de predikanten - naast het voorgaan in dovendiensten en gecombineerde diensten - verrichten, zoals: bijbelkningen, catechese en geloofsopvoeding, de geestelijke verzorging van oudere doven, ziekenbezoek, het opstellen van handleidingen voor I.C.'s en voorgangers, het ontwikkelen van materiaal voor catechese, kringwerk en cursussen, het onderhouden van contacten met de I.C.'s waaronder het optreden als adviseur, voorlichting aan plaatselijke kerken en meerdere vergaderingen.
- e. Het leiding geven aan het zoeken naar nieuwe voorgangers in dovendiensten (door vergrijzing neemt het aantal af).

Deputaten en commissie constateren dat de kerken wel weten dat het dovenpastoraat er is. Maar in veel situaties blijkt ook dat de kerken niet weten wat het dovenpastoraat inhoudt: een hulp naar de kerken in het pastoraat aan haar dove leden.

Dit laatste pastoraat aan dove leden, kan niet genoeg benadrukt worden, temeer daar de neiging geconstateerd wordt de werkzaamheden van het deputaatschap alleen als een diaconale taak om te vatten. In het

verlangde hiervan ligt een discussie die binnen deputaten en commissie is gevoerd over de naam van het deputaatschap. De aanduiding: Geestelijke Verzorging wekt misverstanden. Het Humanistisch Verbond claimt namelijk ook aan geestelijke verzorging te doen, om een voorbeeld te noemen. Vandaar dat deputaten en commissie zich bezinnen op een naamswijziging waarbij het pastorale karakter van onze zorg beter tot uitdrukking komt.

Deputaten en commissie nemen zich voor vorenstaande problemen de komende tijd nader uit te werken in een beleidsnotitie over (de toekomst van) het dovenpastoraat. In deze notitie zal uiteraard ook worden ingegaan op andere aspecten en ontwikkelingen die samenhangen met het dovenwerk en dit werk beïnvloeden. Een eerste aanzet voor een definitieve beleidsnotitie is reeds gegeven ten behoeve van de jaarlijkse ontmoetingsdag van deputaten met leden van de Interkerkelijke Commissie's. De huidige voorzitter van deputaten en commissie, ds. W.L. van der Geer te Veenendaal, heeft op die bijeenkomst de hoofdlijnen van het nieuwe beleid uiteen gezet.

5. Overige werkzaamheden

5.1. TV-diensten

Twee maal per jaar wordt door de IKON een gecombineerde dienst voor doven en horenden opgenomen en uitgezonden. Deze uitzendingen voorzien in een duidelijke behoefte. In de eerste plaats bij de doven, maar ook bij slecht-horenden en mensen die aan huis gebonden zijn. De contacten met de IKON zijn goed. Voordurende aandacht om de twee uitzendingen per jaar te kunnen behouden, blijft echter noodzakelijk.

5.2. Tolken in erediensten

Het 'tolken in erediensten' neemt steeds meer toe. Oorzaken hiervoor zijn onder meer:

- De toenemende zelfbewustheid van de doven en de behoefte (van bijvoorbeeld dove ouders met horende kinderen) om in de kring van de eigen gemeente de erediensten mee te vieren. Daarbij worden terecht eisen gesteld aan het kunnen volgen van de voorganger. Ook voor het bezoeken van gemeente-avonden worden tolken ingeschakeld.
- Het aantal mensen dat zonder de hulp van een tolk kan voorgaan in diensten met doven neemt steeds meer af.
- In de communicatie tussen horenden en doven blijken gebaren een grotere rol te spelen dan mensen vaak denken.

5.3. Pastorale Handreiking

In de serie: 'Handreiking voor het pastoraat, verschijnend onder verantwoordelijkheid van de Hervormde Raad voor de Herderlijke Zorg, is tien jaar geleden deel 16 verschenen: 'De wereld van de stilte', pastorale handreiking voor het contact met dove gemeenteleden.

Wat in deze handreiking te lezen is, is nogal gedateerd en roept ook volgens doven niet een juist beeld op van de belevingswereld van de doven en van de communicatie met horenden.

Er is veel veranderd in de wereld van de doven op technisch gebied (voorzieningen die de communicatie vergemakkelijken), communicatief gebied (aandacht voor Gebarentaal, Totale Communicatie) en wat betreft de bewustwording van de doven zelf.

Deputaten en commissie stellen zich voor de komende periode de pastorale handreiking voor het contact met de dove gemeenteleden 'De wereld van de stilte' te herzien. Dit in samenwerking met het Samenwerkingsorgaan voor het Pastoraat van de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland.

5.4. Contactdagen

Elk jaar organiseert de stuurgroep een landelijke contactdag voor de I.C.'s. In 1990 heeft de Stuurgroep het thema 'Geloofsopvoeding van dove kinderen' aan de orde gesteld. Het is de bedoeling in 1992 (en daarna) op dit thema door te gaan en dit ook beleidsmatig uit werken. Hulp aan ouders, mede door middel van huis-kamer-catechese en de ontwikkeling van catechisemateriaal zal de nodige aandacht gaan vragen.

Op de contactdag in 1990 is aan de I.C.'s een door de dovenpastores geschreven 'Handreiking voor ambtsdragers en bezoekers namens de I.C.' aangeboden. Ds. De Graaf heeft een opleiding gevolgd om I.C.-leden te trainen voor bezoekwerk. Commissie en deputaten hebben hem toestemming gegeven dove en horende leden van de I.C.'s te trainen voor hun (bezoek-)werk.

Bijlage 22.3.A.

BALANS PER 31 DECEMBER	1991	1990	1989
ACTIVA	f	f	f
FINANCIËLE VASTE ACTIVA			
Effekten	30.000	40.000	50.000
VLOTTENDE ACTIVA			
Vorderingen en overlopende activa	5.464	7.172	9.761
Liquide middelen	147.241	136.492	123.258
	152.705	143.664	133.019
TOTAAL ACTIVA	182.705	183.664	183.019

PASSIVA			
VERMOGEN			
Eigen vermogen	126.006	128.656	129.614
Fonds vakantiebeweek gehandicapten	52.080	52.080	52.080
	178.086	180.736	181.694
SCHULDEN			
Schulden op korte termijn	4.554	2.928	1.325
Te verrekenen posten	63	0	0
	4.617	2.928	1.324
TOTAAL PASSIVA	182.705	183.664	183.019
STAAT VAN BATEN EN LASTEN	1991	1990	1989
	f	f	f
BATEN			
Opbrengst bijdrage kerken	91.397	87.171	91.123
Interest	12.743	12.513	11.062
Giften	50	500	90
	104.190	100.184	102.275
LASTEN			
Werkgroep recreatie gehandicapten	4.000	4.250	4.250
Personeelskosten	80.063	76.939	77.778
Diverse kosten	22.775	19.953	21.602
	106.838	101.142	103.630
NADELIG SALDO	2.648	958	1.355

Bijlage 22.3.B.

BEGROTING DEPUTATEN G.V.G. EN BEHARTIGING VAN HET ZIEKENHUISPASTORAAT

BATEN	1993	1994	1994
	f	f	f
Collecten (75.500 x f 1,20)	98.150	98.150	98.150
Giften	150	150	150
Rente 7% à 120.000	8.400	7.700	7.350
Rente 8,75% à 50.000	4.375	4.375	4.375
Nadelig saldo	1.800	5.000	8.350
	112.875	115.375	118.375
LASTEN			
Werkgroep recreatie	4.375	4.375	4.375
Personele kosten	85.500	88.000	91.000
Algemene kosten	22.500	22.500	22.500
Orvoorzien	500	500	500
	112.875	115.375	118.375

Toelichting

Collecten: uitgangspunt is minimum bijdrage aangehouden à f 1,20.

Rente: geeft dalende opbrengst te zien als gevolg van intieren van het vermogen door te verwachten negatieve exploitatie resultaten. De 8,75% staatslening van f 50.000 is een kapitaal met vastgelegde bestemming voor de werkgroep recreatie gehandicapten.

Personele kosten is het aangegeven stijgingspercentage van 3% aangehouden gebaseerd op jaarrekening 1991.

Algemene kosten zijn inclusief ons aandeel commissie integratie.

Verzoek om een geringe verhoging van f 0,10 over de periode 1993/1995 omdat we door interen op het kapitaal beneden de reserve voor één jaar uitkomen.

BIJLAGE 23

Art. 88

RAPPORT 3 VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING VAN GEHANDICAPTEN EN BEHARTIGING VAN HET ZIEKENHUISPASTORAAT

- In art. 2 van hun rapport maken deputaten voor de geestelijke verzorging van gehandicapten en de behartiging van het ziekenhuispastoraat de generale synode attent op een vergissing, die in 1989 door de toenmalige synodecommissie is gemaakt, nl. de karakterisering van het werk van dit deputaatschap met de term 'diakonaal'. Terecht wijzen deputaten er nu op, dat hun taak pastoraal is - zij het wel dogelijk met een diakonaal aspect. Deputaten stellen voor deze pastorale taakomschrijving nog nadrukkelijker in de naam tot uitdrukking te brengen, en deze aldus te wijzigen: Deputaten voor het pastoraat in de gezondheidszorg. Dit voorstel is mede ingegeven door het feit, dat ook het Humanistisch Verbond claimt aan 'geestelijke verzorging' te doen. Inderdaad heeft de term pastoraat duidelijker een bijbelse achtergrond. Bijkomend voordeel is dat de nieuwe naam korter is en toch alle terreinen van werkzaamheden 'dekt'.
- De commissie heeft met dankbaarheid kennis genomen van wat deputaten in art. 2 vermelden, nl. dat er goede contacten zijn met de verschillende predikanten, die in de gezondheidszorg werkzaam zijn. Wel is het ons opgevallen dat de wijze en frequentie van de verslaggeving van deze predikanten aan de deputaten nogal uiteenlopen. Deputaten hebben ons geantwoord, dat dit direct samenhangt met het feit, dat de predikanten niet bij hen in dienst zijn, maar verbonden zijn aan een plaatselijke gemeente. Meestal ontvangen deputaten een afschrift van het rapport van de diverse predikanten aan hun respectievelijke kerkeraden. Het feit dat de verslaggeving van deze predikanten aan hun kerkeraden niet overal gelijk geregeld is, verklaart ook goeddeels de verscheidenheid in wijze en frequentie van de rapportage van de diverse predikanten aan deputaten. Uw commissie meent dat deputaten zouden kunnen overwegen met de predikanten en hun kerkeraden te overleggen teneinde een zekere uniformering in de verslaggeving te bewerkstelligen.
- Wat het dovenpastoraat betreft valt het volgende op te merken. Deputaten maken in hun rapport melding van het feit, dat ds. J.J. de Jonge zijn werkzaamheden weer heeft kunnen hervatten, na enige tijd door ziekte uitgeschakeld te zijn geweest. Uw commissie heeft er met dankbaarheid kennis van genomen. Deputaten geven aan dat een te groot werkdruk - en dus een te grote werkdruk - hebben bijgedragen aan de ziekte van ds. de Jonge. Samen hebben de dovenpredikanten van de samenwerkende kerken in totaal een 1500 adressen onder hun hoede. In de praktijk blijkt dat teveel. Men moet werk laten liggen. Wanneer dan ook nog een andere predikant uitvalt, wordt de taak te zwaar. Op grond daarvan stellen deputaten, dat deze unieke vorm van dovenpastoraat - met persoonlijk pastoraat aan dove mensen, zoals dat door de plaatselijke kerken alleen niet verricht kan worden - slechts kan voortbestaan als wij als Chr. Geref. Kerken een predikant voor deze tak van werk beschikbaar blijven stellen. Door de grote werkdruk van de dovenpredikanten komt de hulp aan de kerkeraden, waarvan deputaten in bijlage 22.2 onder het kopje 'werkdruk' melding maken, nauwelijks van de grond. Wel blijft het een beleidsvoornemen van de predikanten om via de I.C.'s (de Interkerkelijke Commissies voor Dovenpastoraat) de kerkeraden toe te rusten voor het dovenpastoraat. Sinds kort worden er weer pogingen ondernomen aan dit voornemen uitvoering te geven.
- Deputaten maken in art. 5 melding van het voorstel van deputaten ADMA aan deputaten G.V.G. om in hun instructie op te nemen, dat enkele vakantieweken voor lichamelijk gehandicapten onder verantwoordelijkheid van dit deputaatschap worden georganiseerd. In de voorstellen van deputaten komt dit punt evenwel niet voor. Uw commissie is van oordeel, dat het niet nodig is hiervoor de instructie te wijzigen. Het is o.j. voldoende dat men van dit diakonale aspect van het werk van dit deputaatschap voor het pastoraat in de gezondheidszorg kennis geeft.
- In hun rapport merken deputaten in art. 8 op dat het studieprogramma van Apeldoorn en de Vormingscursus wellicht mogelijkheden bieden om de betrokkenheid van kerkeraden en gemeenten bij de zorg voor gehandicapten en zieken te vergroten. Desgevraagd deelden deputaten aan de commissie mee dankbaar te zijn voor de aandacht, die aan de Theologische Universiteit van Apeldoorn regelmatig aan het pastoraat onder gehandicapten wordt gegeven. Men denkt echter aan een meer structurele invulling van die aandacht in bijvoorbeeld de stagesperiode. Het komt uw commissie voor, dat het op de weg van deputaten ligt hierover met de betreffende instanties contact op te nemen.
- De commissie stelt u voor:
 - de handelingen van deputaten goed te keuren onder dankzegging voor de verrichte werkzaamheden;
 - de naam van het deputaatschap te wijzigen in: Deputaten voor het pastoraat in de gezondheidszorg;
 - opnieuw deputaten te benoemen.

G.C. den Hertog, rapporteur

BIJLAGE 24

Art. 92

RAPPORT VAN DEPUTATEN KERKELIJK ADMINISTRATIEF BUREAU

1. Samenstelling deputaatschap

a. U benoemde in 1989:

J.S. van Balen
J.W. Bargeman
G.L. Bouwman (penningmeester)
C. Groeneveld (voorzitter)
J. van der Keur
L. van der Zwaag (secretaris)

De functies werden door deputaten zoals aangegeven verdeeld.

b. Vergaderingen

Deputaten vergaderden in deze periode 15 maal. De vergaderingen werden in het kantoor te Veenendaal gehouden.

2. Bureau

a. Personeel

In de verslagperiode werd afscheid genomen van mw. E.J. van Dam-Budding. Nadat een tijdelijke medewerker voor haar werkzaamheden werd aangevraagd werd mw. J. Kulk op 1 december 1991 benoemd. Voorts werd per 1 januari 1992 voor de tijd van 1 jaar als parttime kracht aangesteld mw. J.H. Schultemaker.

Aan het bureau zijn thans verbonden: de heren J.A. van der Waal (administrateur) en W. Woudstra, mw. J. Kulk en mw. J.H. Schultemaker.

b. Werkzaamheden

De deputaatschappen zijn nogmaals geïnformeerd over de mogelijkheden die het bureau te bieden heeft. Het werkaanbod op het bureau is hierdoor over de gehele linie toegenomen.

Deputaten voor het Jaarboek deelden mee, dat inschakeling van het bureau voor het gereed maken van het concept voor het jaarboek, strijdig zou zijn met de door u gegeven opdracht.

Ons bureau beschikt over actuele adressenbestanden. Wij zijn van mening dat deze bestanden benut dienen te worden waar dat mogelijk is.

De voorbereidingscommissie voor uw vergadering reageerde teleurgesteld omdat ons bureau niet in staat is tijdens uw vergadering de gewenste administratieve ondersteuning te verlenen.

Zowel de kosten als de plaatsgebondenheid van de apparatuur, alsmede de extra werkbelasting maken dit onmogelijk.

Wanneer uw vergaderingen gehouden zouden worden in, of in de nabijheid van de plaats waar ons bureau gevestigd is, is bredere administratieve ondersteuning wel mogelijk.

Wellicht is dit een overweging bij het bepalen van de plaats van uw vergaderingen.

Voor de afdrachten aan de kerkelijke kassen zijn met ingang van 1 januari 1991 voorbedrukte acceptpro-formulieren aan de penningmeesters van de kerkeraden gezonden.

Na een geslaagde proef is het voorlopig resultaat dat de afdrachten sneller en gelijkmatiger worden ontvangen en verwerkt.

c. Adressenbestanden

Met de participanten van de adressenbestanden werd een schriftelijke overeenkomst gesloten. Een afschrift is als bijlage 24.2 toegevoegd.

d. Apparatuur

De automatiserings-apparatuur werd uitgebreid en deels vervangen.

Voor het gezamenlijk gebruik door het Diakonaal Bureau en het Kerkelijk Administratief Bureau werd een fax geïnstalleerd. Om de communicatie ook buiten kantooruren mogelijk te maken werd een automatische telefoonbeantwoorder aangekocht.

e. Nieuwe opzet jaarverslagen

In samenwerking met deputaten Financiële Zaken werd het model van de jaarverslagen aangepast aan de eisen, zoals deze gelden in het maatschappelijk verkeer.

Vanaf het boekjaar 1989 zijn de jaarverslagen naar dit model omgezet/opgemaakt.

f. Wet Persoonsregistraties (W.P.R.)

Na uitgebreid onderzoek zijn deputaten tot de conclusie gekomen, dat het beheer en het gebruik van de adresbestanden, zoals dit met de participanten is overeengekomen en door ons bureau wordt uitgevoerd, valt onder artikel 4 van het Besluit genormeerde vrijstelling.

Aanmelding bij de Registratiekamer is, evenals het vaststellen van een reglement als bedoeld in de W.P.R., om die reden achterwege gelaten.

In hoeverre de W.P.R. op de kerkelijke bestanden van toepassing is, is door ons niet onderzocht.

Aan u leggen we de vraag voor wie de kerkeraden over toepassing van deze Wet m.b.t. hun bestand(en) dient te adviseren.

Wij adviseren u dit op te dragen aan deputaten Contact met de Overheid of deputaten Financiële Zaken.

g. Initiatief

In ons kerkverband worden meerdere geldstromen, veelal met behulp van plaatselijke bankinstellingen beheerd.

Het rendement wordt bepaald door de condities die passen bij de omvang van het saldo.

Aan deputaten Financiële Zaken is daarom in overweging gegeven na te gaan welke voordelen er verbonden zijn aan het concentreren van middelen bij één of enkele instellingen.

In deze opzet wordt er van uitgegaan dat bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de beheerders niet worden aangetast.

3. Centraal Bureau

Op uw verzoek is door ons initiatief genomen om de werkgroep te vormen voor het samenstellen van een concreet plan voor de praktische uitvoering van uw opdracht de kantoorwerkzaamheden van deputaten Buitenlandse Zending, ADMA, Hulpverlening, Kerk en Bedrijfsleven en Kerkelijk Administratief Bureau in één gezamenlijke huisvesting onder te brengen.

De werkgroep werd als volgt samengesteld:
E.B. de Vin (voorzitter) - Dept. Taken en Prioriteitenst.

H.H. van Well - Diaconaal Bureau

ds. J.H. Carlier - Buitenlandse Zending

J.A. van der Waal - Kerkelijk Adm. Bureau

De werkgroep heeft haar rapport aan uw vergadering voorgelegd.

Wij stemmen met de voorstellen van de werkgroep in en adviseren u de werkgroep als ad hoc commissie te belasten met de startfase. Voorts benadrukken wij de noodzaak van een sluitend dekkingsplan.

4. Contacten

a. Met de beheerscommissie Diaconaal Bureau werd overleg gevoerd over:

- aanschaf/uitwisseling apparatuur;
- werving medewerk(st)ers;
- werkgroep Centraal Bureau.

b. Met deputaten Buitenlandse Zending werd contact onderhouden over:

- centraal adressenbestand;
- werkgroep Centraal Bureau.

c. Met deputaten Financiële Zaken werd overlegd over:

- een nieuwe opzet van de jaarrekening;
- centralisatie van geldstromen bij één of enkele bankinstellingen.

d. Met deputaten voor het Contact met de Overheid werd informatie uitgewisseld over:

- de Wet Persoonsregistraties.

e. Met deputaten voor het Jaarboek werd gecorrespondeerd over:

- dienstverlening totstandkoming jaarboek.

f. Met deputaten Varenden werd correspondentie gevoerd over:

- de rekening-courant-verhouding centrale rekening.

5. Financiën

Voor dit hoofdstuk verwijzen we naar bijlage 24.1. van dit rapport.

In onze begroting is geen rekening gehouden met de eventuele stichting van een Centraal Bureau.

6. Deputaten stellen u voor

a. Voor de komende periode zeven deputaten te benoemen. (Reden: twee deputaten hebben te kennen gegeven alleen de komende periode nog te willen vervullen. De mogelijkheid tot overdracht van kennis van de verschillende functies achten wij van groot belang.)

b. Het geven van advies over het voldoen aan de Wet Persoonsregistraties voor de bestanden van de kerken aan deputaten voor het Contact met de Overheid of deputaten Financiële Zaken op te dragen.

c. In overeenstemming met het rapport van de werkgroep Centraal Bureau tot het instellen daarvan te besluiten.

L. van der Zwaag, secretaris

Bijlage 24.1.

FINANCIËN EN BEGROTING

De jaren 1989-1992 kunnen worden gezien als een periode van stabilisering en een verdere verfijning van de dienstverlening.

Het dienstenpakket 'adressenbeheer' werd verder uitgebouwd en functioneert tot volle tevredenheid van de deelnemers. Dat nog niet alle potentiële gebruikers van onze diensten gebruik maken is een zaak die ons voortdurend bezighoudt.

De liquiditeitsontwikkeling in de jaren 1989 t/m 1991 geeft geen reden tot het maken van opmerkingen.

Dank zij het feit dat wij in de achterliggende jaren een positief batig saldo realiseerden van f 120.000 groeide het vermogen aan tot f 270.000. Met dit bedrag wordt echter nog niet voldaan aan de norm door de generale synode gesteld.

Uit de begroting over de jaren 1992 t/m 1995 blijkt dat de toevoeging aan het vermogen gering zal zijn. Gezien deze beperkte marge tussen opbrengsten en kosten pleiten wij ervoor de bijdrage van de generale synode van f 105.000 die wij over de jaren 1989 t/m 1991 ontvingen voor de komende periode van 3 jaar ongewijzigd te laten.

BEGROTING KERKELIJK ADMINISTRATIEF BUREAU 1992-1995

Bedragen x f 1.000.

	1992 oorspr.	1992 herz.	1993	1994	1995
Personeelskosten	160	215	225	230	235
Huisvestingskosten	26	23	24	25	26
Algemene kosten	47	49	50	51	54
Afschrijvingen	20	17	17	17	13
	255	304	316	323	329
Af: rente opbrengst	12	30	30	30	30
Netto exploitatie	243	274	286	293	299
Doorberekenen					
Deputaatschappen	175	210	215	220	225
Adresgebruikers	38	43	45	47	47
Bijdrage Generale Kas	35	35	35	35	35
Totale Opbrengst	248	288	295	302	307
Toevoegen vermogen	+ 5	+ 14	+ 9	+ 9	+ 8
Vermogen ultimo		284	293	302	310

Norm vermogen

Volgens de norm G.S. dient het vermogen te zijn: 1, x het bedrag vaste kosten.

Aan te merken als vaste kosten:

Personeelskosten
Huisvestingskosten
1/2 Algemene kosten

Norm vermogen dient te zijn: 393 411 421 432

Toelichting bij begrotingsposten

Kosten:

Personeelskosten:

De uitbreiding van werkzaamheden veroorzaakt bij onze administrateur een te hoge werkdruk. Dit heeft ertoe geleid dat er m.b.t. de salarispost rekening is gehouden met een personeelsuitbreiding met een jonge administratieve medewerker voor ongeveer 50% van de normale werktijd. Voor het overige is rekening gehouden met een loonindexering en lastenstijging van ongeveer 2, % per jaar.

Huisvestingskosten:

Het gebouw waarvan wij een gedeelte in huur hebben is in 1991 volledig gerenoveerd. Tevens is uitbreiding gegeven aan het aantal parkeerplaatsen. Ook de beveiliging is aangepast aan de eisen van deze tijd. Was onze huur incl. btw en servicekosten voorheen f 158,- per m², na de renovatie bedraagt deze f 201,- per m². Laatstgenoemde kosten zijn als uitgangspunt voor de begroting gebruikt.

Algemene kosten:

Deze kosten worden in hoofdzaak bepaald door materiaalposten (papier) en portiekosten. Vooral de synode-jaren geven door het hoge papierverbruik en andere materiaalposten wat incidentele verhoging te zien.

Afschrijvingen:

Rekening is gehouden met het op peil houden van onze apparatuur. Voor begin 1992 is rekening gehouden met de vervanging van de kopieerapparatuur.

Rente Opbrengsten:

Van ons eigen vermogen is f 100.000 vastgezet tot 1994 à 7, % en f 50.000 tot 1992 à 8,25%. De overige rente wordt verkregen uit de kortlopende deposito's en rekeningcourant saldi van de centrale rekening. Het beleid is er voortdurend op gericht de rentebaten te optimaliseren.

Doorberekening aan de deputaatschappen en adresgebruikers:

Het doorberekeningsniveau van de afgelopen jaren is gehandhaafd. Rekening is gehouden met beperkte

tariefsaanpassingen van 2 à 3%.

Bijdrage Generale Kas:

In deze begroting is rekening gehouden met een bijdrage uit de generale kas van f 105.000 voor de periode 1993 t/m 1995. Dit bedrag is gelijk aan de periode 1990 t/m 1992.

Bijlage 24.2.

OVEREENKOMST CENTRAAL ADRESSENBESTAND

De Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdweilzijn te Utrecht en deputaten 'Buitenlandse Zending', deputaten 'Evangelieverkondiging onder Israël' en deputaten 'Kerkelijk Administratief Bureau' van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, hierna te noemen participanten, komen het volgende overeen:

1. Duur overeenkomst

Art. 1.a. Voor onbepaalde tijd, maar minimaal voor een periode van vijf jaar, te rekenen vanaf 1 januari 1989, wordt een centraal adressenbestand, gevormd door samenvoeging van de bestanden van participanten, beheerd door het Kerkelijk Administratief Bureau.

Art. 1b. Na 31 december 1992 zal de door participanten in acht te nemen opzegtermijn minimaal 1 jaar bedragen.

Art. 1c. Van de artikelen 1a. en 1b. kan door participanten worden afgeweken in het geval er door het Kerkelijk Administratief Bureau, ondanks aan het bureau kenbaar gemaakte klachten, herhaaldelijk fouten worden gemaakt op het gebied van het op tijd aanleveren van adressen en acceptgirokaarten of de kwaliteit daarvan te wensen overlaat. Eén en ander ter beoordeling van participanten gezamenlijk.

Art. 2. Participanten zullen tenminste éénmaal per jaar een evaluatie over het verloop van de samenwerking hebben.

Art. 3. De bestanden zijn en blijven zodanig gecodeerd dat afzonderlijke bestanden per periode te allen tijde eenvoudig kunnen worden verkregen.

2. Gebruik adressenbestand

Art. 4a. De adressen blijven onder de verantwoordelijkheid van elk van de in aanhef genoemde participanten.

Art. 4b. De adressen worden door het Kerkelijk Administratief Bureau alleen gebruikt ten behoeve van de adressering van de periodeken, ten behoeve van de vervaardiging van acceptgirokaarten of andere werkzaamheden opgedragen door participanten.

Art. 4c. Verzoeken van derden om over de adressen te mogen beschikken zullen door het Kerkelijk Administratief Bureau niet worden gehonoreerd.

Art. 4d. Participanten beslissen elk afzonderlijk over de inzet van hun deel van het adressenbestand t.b.v. derden. Het Kerkelijk Administratief Bureau voert slechts schriftelijk bevestigde opdrachten van participanten uit.

3. Beveiliging adressenbestand

Art. 5. Het Kerkelijk Administratief Bureau verplicht zich tot het zodanig beveiligen van het adressenbestand dat totaal verlies door diefstal of brand in redelijkheid is uitgesloten.

4. Kwaliteit uitvoer

Art. 6a. Het Kerkelijk Administratief Bureau neemt op zich om het adressenbestand actueel te houden, op de wijze die jaarlijks door participanten wordt vastgesteld.

Art. 6b. Het Kerkelijk Administratief Bureau verplicht zich de opdrachten van participanten naar behoren uit te voeren.

Art. 7. Participanten machtigen het Kerkelijk Administratief Bureau tot rechtstreekse contacten met derden, binnen het kader van de opdrachten. Het Kerkelijk Administratief Bureau maakt afspraken steeds onder de voorwaarde van goedkeuring door de participanten.

5. Tariefstelling

Art. 8. Het Kerkelijk Administratief Bureau voert opdrachten van participanten uit tegen tarieven afgesproken op de datum van overeenkomst. Het Kerkelijk Administratief Bureau heeft het recht deze tarieven aan te passen wanneer aanwijsbare kostenstijgingen daartoe aanleiding geven. Aanpassingen zullen schriftelijk worden meegedeeld aan participanten.

Art. 9. Het Kerkelijk Administratief Bureau verplicht zich bij vragen, die in deze overeenkomst niet zijn voorzien, zich tot de betrokken participant te wenden.

Namens de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdweilzijn te Utrecht
 Namens deputaten voor de Buitenlandse Zending
 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
 Namens deputaten Evangelieverkondiging onder Israël
 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
 Namens deputaten Kerkelijk Administratief Bureau
 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

BILAGE 25

Art. 92

RAPPORT 5 VAN COMMISSIE VI INZAKE K.A.B.

De commissie nam kennis van het rapport van deputaten Kerkelijk Administratief Bureau. Tijdens het mondeling overleg werden diverse vragen aan deputaten voorgelegd en tot tevredenheid beantwoord.

Eén vraag inzake de mededeling van deputaten voor het Jaarboek, dat inschakeling van het Kerkelijk Bureau voor het gereedmaken van het concept voor het Jaarboek, strijdig zou zijn met de door de generale synode gegeven opdracht, kon niet duidelijk beantwoord worden. Deze vraag had gesteld moeten worden aan deputaten voor het Jaarboek, hetgeen niet meer mogelijk was omdat hun rapport inmiddels door uw vergadering op 11 september 1992 was goedgekeurd.

De Commissie stelt u voor:

1. het beleid van deputaten inzake de jaren 1989 tot en met 1991 goed te keuren met dank voor de verrichte arbeid;
2. voor de komende periode éénmalig zeven in plaats van zes deputaten te benoemen;
3. het geven van advies over het voldoen aan de Wet Persoonsregistraties voor de bestanden van de kerkeraaden op te dragen aan deputaten voor het contact met de Overheid.

H. Schuurhuis, rapporteur

BILAGE 26

Art. 93

RAPPORT VAN DE QUAESTOR VAN DE GENERALE SYNODE DER CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN

Inhoud:

Algemeen
 Analyse exploitatierekening
 Financiële positie

Jaarekening
 Balans per 31 december 1991
 Exploitatierekening 1989 t/m 1991
 Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling
 Toelichting op de balans per 31 december 1991
 Toelichting op de exploitatierekening 1989 t/m 1991
 Rapport accountant

Inzake de financiële resultaten over de periode 1 januari 1989 tot en met 31 december 1991 wordt u het volgende gerapporteerd.

1. Algemeen

De balans per 31 december 1991 sluit in debet en credit met tellingen van f 172.551.

De exploitatierekening over 1989 tot en met 1991 sluit met een voordelig exploitatieresultaat van f 22.640.

2. Analyse exploitatierekening

Door de generale synode zijn begrotingen goedgekeurd en vastgesteld over de periode 1986/1989 en 1990/1992. De verslagperiode betreft 1989 tot en met 1991.

Aangezien er geen begroting voorhanden is over dezelfde periode als de verslagperiode, is de hieronder vermelde begroting 1989/1991 samengesteld uit de begrotingen 1986/1989 en 1990/1992.

De exploitatierekening 1989 tot en met 1991 is als volgt opgebouwd:

BATEN	Begroting 1989/91 (x f 1000)	Exploitatie 1989/91 (x f 1000)	Exploitatie 1986/88 (x f 1000)
Bijdragen part. synoden	364,8	365,0	366,2
Rente beleggingen	11,3	19,1	12,6
Diversen	0	0,6	1
TOTAAL	376,1	384,7	378,9

LASTEN

	Begroting 1989/91 (x f 1000)	Exploitatie 1989/91 (x f 1000)	Exploitatie 1986/88 (x f 1000)
Generale synode	63,6	66,0	65,2
Kerkelijk Bureau	105,0	105,0	89,0
Eenheid Genef. Belijders	35,7	47,8	36,3
Geest. Verz. Militairen	35,0	35,1	33,2
Diverse deputaatschappen	64,5	51,1	58,6

Ger. Oecumenische synode	16,7	10,0	39,3
Accountantskosten	2,2	2,1	2,6
Acta	24,0	25,0	17,4
Diversen	2,6	0	1
TOTAAL	349,3	362,1	361,7
Exploitatieresultaat	26,8	22,6	17,2

De bijdragen van de particuliere synoden zijn als volgt verdeeld:

PARTICULIERE SYNODE	Jaar	Leden	Tarief f	Bijdrage f	Totaal f
Noorden	1989	24253	1,60	38805	116456
	1990	24251	1,60	38802	
	1991	24281	1,60	38849	
Oosten	1989	22621	1,60	36194	109464
	1990	22882	1,60	36611	
	1991	22912	1,60	36659	
Westen	1989	12823	1,60	20517	60416
	1990	12551	1,60	20082	
	1991	12386	1,60	19617	
Zuiden	1989	16427	1,60	26283	78693
	1990	16399	1,60	26239	
	1991	16357	1,60	26171	
TOTAAL					365029

De post rente beleggingen is toegenomen met f 6.500 ten opzichte van de verslagperiode 1988/1989. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door stijging van het rentepercentage op termijndeposito's en hogere rente-opbrengst van obligaties.

De kosten van de generale synode van 1989 zijn uit de volgende posten opgebouwd:

	Begroting 1989/91 (x f 1000)	Exploitatie 1989/91 (x f 1000)	Exploitatie 1988/88 (x f 1000)
Installatie verg. ruimte	5,1	6,4	3,9
Reiskosten	20,5	39,4	39,6
Verblijfskosten	3,6	1,2	1,5
Hotelskosten	10,3	1	8,2
Lunches en consumpties	6,6	21,4	8,4
Agenda's, rapporten, stencil- en typewerkz.	11,3	12,7	17,2
Scribaat	3,1	1,8	3,6
Besluitenboekje	2,6	1,6	1,4
Attenties gastgezinnen	0	9	0
Diversen	5	5	1,4
TOTAAL	63,6	86,0	85,2

De kosten van de 1989 zijn f 22.400 hoger dan begroot; de post reiskosten afgevaardigden is f 18.900 hoger dan in de begroting opgenomen. In de begroting is onvoldoende rekening gehouden met de minder centrale ligging van de gemeente Groningen, synodeplaats in 1989.

Door het deputaatschap Eenheid Gereformeerde Belijders is f 12.100 meer uitgegeven dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door stijging van de kosten voor de afgevaardigden buitenland ad f 12.200.

Aan de Gereformeerde Oecumenische Synode is een slotbijdrage betaald over 1989 van f 10.000. Deze bijdrage viel f 6.700 lager uit dan begroot als gevolg van de lagere dollarkoers.

Wat betreft de Acta zijn er in de verslagperiode geen kosten gedeclareerd. Aangezien dit in het komende jaar (1992) zal plaatsvinden is er een voorziening gevormd ter grootte van f 25.000. Deze voorziening is opgenomen onder de kortlopende schulden.

3. Financiële positie

Uit het oogpunt van liquiditeit en financiering kan de balans als volgt worden samengesteld:

	1991 (x f 1000)	1988 (x f 1000)
Liquide middelen	115,2	30,8
Effecten	52,6	70,3
Vorderingen	4,8	30,9
	172,6	132,0
Kortlopende schulden	36,8	18,8
Liquiditeitsaldo	135,8	113,2

Het liquiditeitsaldo is gestegen van f 113.200 per 31 december 1988 tot f 135.800 per 31 december 1991. Deze stijging wordt veroorzaakt door het exploitatieresultaat over de verslagperiode ad f 22.600.

De financieringsstructuur kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-1991		31-12-1988	
	gld.	%	gld.	%
Eigen vermogen	135800	76,7	113200	85,8
Kortlopende schulden	36800	21,3	18800	14,2
TOTAAL	172600	100,0	132000	100,0

Het eigen vermogen behoort toereikend te zijn om in geval van stagnatie van inkomsten de kosten anderhalf maal te dekken. Per 31 december 1991 mag het eigen vermogen maximaal bedragen:

Kosten 1989/1991	f 1362100
Per jaar: f 362100 / 3 =	f 120700
Eigen vermogen volgens norm 1,5 x f 120700 =	f 181100

Er op vertrouwd u hiermede van dienst te zijn geweest verblijf ik,

Hoogachtend,
D. Lokhorst, quaestor

4. Jaarrekening 1989 t/m 1991

	1991 f	1988 f
BALANS PER 31 DECEMBER 1991		
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorderingen	4750	30900
Effecten	52638	70280
Liquide middelen	115163	30796
	172551	131976
TOTAAL	172551	131976

PASSIVA		
Eigen vermogen	135799	113159
Kortlopende schulden:		
- Voorziening Acta	25000	0
- Generale synode	0	3163
- Kerkelijk Bureau	4743	6137
- Deputaatschappen	5009	6950
Diversen	2000	2567
	36752	18817
TOTAAL	172551	131976

EXPLOITATIEREKENING VAN 1-1-1989 T/M 31-12-1991

BATEN	1989 t/m 1991	1986 t/m 1988
Bijdragen part. synoden	365029	366187
Rente	7881	4133
Rente obligaties	11254	8513
Diversen	612	46
TOTAAL	384776	378879

LASTEN	1989 t/m 1991	1986 t/m 1988
Kosten generale synode	85971	85160
Bijdrage Kerkelijk Bureau	105000	89000
Dept. Eenheid Geref. Belijders	47786	36302
Dept. Geest. Verz. Militairen	35077	33200
Diverse deputaatschappen	51167	58593
Bijdrage Geref. Oecum. Synode	10041	39276
Accountantskosten	2074	2582
Acta	25000	17426
Diversen	20	124
	362136	361663

EXPLOITATIERESULTAAT	22640	17216
-----------------------------	--------------	--------------

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Activa en passiva

Alle activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders is vermeld.

Vorderingen

Waardering van vorderingen geschiedt onder aftrek van een eventuele voorziening voor oninbaarheid.

Effecten

Obligaties zijn gewaardeerd tegen nominale waarde of tegen lagere koerswaarde per balansdatum. Koersverschillen en kosten van obligaties zijn in mindering gebracht op de opbrengsten uit obligaties.

Exploitatieresultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengsten en alle aan de verslagperiode toe te rekenen kosten.

Eigen Vermogen

Het eigen vermogen is het saldo van bezittingen en schulden. Tot de schulden is in dit verband ook de voorziening voor de Acta 1989 te rekenen.

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 1991

ACTIVA

VORDERINGEN

Specificatie:

- Te ontvangen rente Rabo r.c.	237
- Te ontvangen rente Postbank	87
- Te ontvangen rente Rabo deposito	106
- Te ontvangen rente obligaties	2985
- Te ontvangen via Kerkelijk Bureau	35
- Te ontvangen bijdragen particuliere synode	1300
Balans per 31 december 1991	4750

EFFECTEN

Balans uit 1 januari 1989

Uitlofing 15 obligaties 7,5% 1986-1990/93

Koersverlies

Balans per 31 december 1991

Specificatie koersen per balansdatum

- 15 obligaties 7,50% Staatslening 1986 II à 97,85 =

- 40 obligaties 8,25% Staatslening 1988 à 94,90 =

Totaal waarde obligaties per 31 december 1991

LIQUIDE MIDDELEN

Specificatie:

- Rabobank deposito	50000
- Rabobank rekening-courant	51178
- Postbank	13985
Balans per 31 december 1991	115163

Het termijndeposito loopt af op 21 januari 1992.

Het rentepercentage bedraagt 8,5%.

PASSIVA

VERMOGEN

Balans per 1 januari 1991

Toevoeging exploitatieresultaat 1989 t/m 1991

Balans per 31 december 1991

Voorziening Acta

Betreft een voorziening voor de kosten van de Acta 1989 ad f 25.000.

Kerkelijk Bureau

Dit betreft te betalen posten inzake werkzaamheden, verricht door het Kerkelijk Bureau, ten behoeve van de onderstaande deputaatschappen. Deze werkzaamheden hebben betrekking op de periode 1989 t/m 1991.

Specificatie:	
- Generale Synode	67
- Eenheid Gereformeerde Belijders	1157
- Financiële Zaken	1851
- Kerkelijke Archieven	698
- Kerk en Onderwijs	385
- Hoge Overheid en C.I.O.	7
- Landelijke Herdenking 1892	578
Balans per 31 december 1991	4743

DEPUTAATSCHAPPEN

Dit betreft declaraties ingediend in 1992 met betrekking tot de periode 1989 t/m 1991.

Specificatie:	
- Eenheid Gereformeerde Belijders	1464
- Kerk en Onderwijs	29
- Hoge Overheid en C.I.O.	327
- Kerkelijke Archieven	144
- Vertegenwoordiging der Kerken	37
- Geestelijke Verzorging Militairen	308
Balans per 31 december 1991	5009

DIVERSEN

Betreft accountantskosten.

TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING 1989 T/M 1991

BATEN

BIJDRAGEN PARTICULIERE SYNODE

Specificatie:	1989	1990	1991	Totaal
	f	f	f	f
Noorden	38805	38802	38849	116456
Oosten	36194	36611	36659	109464
Westen	20517	20082	19817	60416
Zuiden	26283	26239	26171	78693
Totaal	121799	121734	121496	365029

RENTE

Specificatie:	1989/1991	1986/1988
	f	f
Rabobank, termijndeposito	6696	2714
Rabobank, rekening-courant	802	853
Postbank	383	561
Rijkspostspaarbank	0	5
Totaal	7881	4133

OPBRENGST EFFECTEN

Specificatie:	1989/1991	1986/1988
	f	f
Rente obligaties	14523	8869
Af: Kosten obligaties	-627	-356
Af: Koersverlies	-2642	0
Totaal	11254	8513

DIVERSEN

Betreft de opbrengst van verkochte Acta's uit 1986.

LASTEN

KOSTEN GENERALE SYNODE	1989	1986
	f	f
Installatie vergaderruimte	6443	3927
Reiskosten afgevaardigden	39362	39587
Verblijfkosten	1202	1479
Hotellkosten	132	8172
Lunches en consumpties	21397	8431
Agenda's, rapporten, stencil- en typewerkzaamheden	12651	17211
Scribaat	1765	3551
Besluitboekje	1605	1417
Attenties gastgezinnen	915	0
Diversen	500	1385
Totaal	85971	85160

DEPUTATEN EENHEID GEREFORMEERDE BELIJDEERS

	1989/1991	1986/1988
	f	f
Vergaderingen en reiskosten	15580	17674
Afgevaardigden buitenland	26494	12998
Werkzaamheden Kerkelijk Bureau	5281	3400
Scribaat	431	2230
Totaal	47786	36302

DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING MILITAIRES

	1989/91	1986/1988
	f	f
Vergaderingen en reiskosten	18327	21200
Bijdragen buitenland	16750	12000
Totaal	35077	33200

DIVERSE DEPUTAATSCHAPPEN

	1989/1991	1986/1988
	f	f
Kerk en Onderwijs	7574	6324
Financiële Zaken	7714	6567
Vertegenwoordiging der Kerken	2522	1845
Hoge Overheid en C.I.O.	19777	30602
Kerkelijke Archieven	4089	2446
Onderzoek Doelmatigheid	1508	3689
Berijmde Schriftgedeelten	1652	6377
Radikerkerdiensten	995	43
Centraal Bureau	405	0
Landelijke Herdenking 1892	4541	0
Taken en Prioriteiten	390	0
Kerklied	0	700
Totaal	51167	58593

- Hoge Overheid en C.I.O.: In dit bedrag is ondermeer begrepen voor bijdrage Interkerkelijk Contact in Overheidszaken:

		1
		- 299 voor 1988
		6765 voor 1989
		5293 voor 1990
		5000 voor 1991 (voorschot)
Totaal		16759

BIDRAGE GEREFORMEERDE OECUMENISCHE SYNODE	1989/1991	1986/1988
	1	1
Bijdrage	10041	39276

Betreft de bijdrage voor het jaar 1989, 5840 USD à f 1,72.

ACCOUNTANTSKOSTEN	1989/1991	1986/1988
	1	1
Controle deputaatschappen	67715	62380
Doorberekende accountantskosten	65641	59798
Totaal	2074	2582

Specificatie:		
Controle verslagperiode	2000	2000
Controle voorgaande periode, restant	74	582
Totaal	2074	2582

ACTA	1989/1991	1986/1988
	1	1
Drukkosten (geschat)	29000	23177
Verzendkosten	0	302
	29000	23479
Opbrengst verkoop Acta (geschat)	4000	6053
Totaal	25000	17426

Het bedrag ad f 25.000 betreft de dotatie aan de voorziening, die is gevormd voor de kosten van de Acta 1989.

Deze voorziening is opgenomen in de balans onder de kortlopende schulden.

BILAGE 27
Art. 93

RAPPORT 2 VAN COMMISSIE VI

De commissie nam kennis van het rapport van de quaestor en diens toelichting. Gelet op zijn opmerking is de commissie van oordeel dat binnen een deputaatschap ten allen tijde één van de leden de begroting dient te bewaken.

De commissie stelt u voor:

- de werkzaamheden van de quaestor goed te keuren en hem van zijn beheer over de periode t/m 1991 te dechargeren;
- alle niet-kashoudende deputaatschappen op te dragen een lid aan te wijzen, die de aanwending van de via de begroting van de quaestor beschikbaar gestelde kredieten dient te bewaken.

A. de Geus, rapporteur

BILAGE 28
Art. 94, 98, 103

BRIEF AAN DE Geref. DEC. RAAD

Aan de Reformed Ecumenical Council
c/o Mr. Richard van Houten
2017 Eastern Avenue SE Suite 201
Grand Rapids, MI 49507
USA

Sliedrecht/Ede, 7 maart 1990

Zeer geachte broeders en zusters,

Het is het moderamen geen zaak van vreugde u te moeten mededelen welk besluit de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, in 1989 in vergadering bijeen te Groningen, heeft moeten nemen ten aanzien van de Gereformeerde Oecumenische Raad, voorheen de G.O.S.

Wij verhalen u niet dat wij het besluit, dat u bijgaand zowel in het Nederland als in een door ons verzorgde vertaling aantreft, met gevoelens van droefheid en teleurstelling hebben genomen en dat het ons intens verdriet doet de banden, die er sinds 1968 bestaan, te moeten verbreken.

Naar Schrift en belijdenis hebben wij ons genoodzaakt gezien deze ingrijpende beslissing te nemen. Het hierbij gevoegde besluit werd met algemene stemmen genomen. Wij bidden om Gods ontferming over ons allen.

Met broedergroet en heilbede,

ds. M.C. Tanis, praeses
ds. J. van Amstel, scriba II

BESLUIT VAN DE GENERALE SYNODE 1989 VAN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND TEN AANZIEN VAN DE GEREFORMEERDE OECUMENISCHE RAAD (G.O.R.)

De synode
constaterende

- dat de G.O.S. geweigerd heeft om uit te spreken dat het lidmaatschap van de Gereformeerde Kerken in Nederland onvermengbaar is geworden met de grondslag van de G.O.S. en daarom beëindigd dient te worden, terwijl de Gereformeerde Kerken in Nederland hebben doen blijken, dat zij niet van de door hen ingeslagen weg willen terugkeren en zich evenmin vrijwillig uit de G.O.S. willen terugtrekken;

- dat de G.O.S. geweigerd heeft uit te spreken, dat het lidmaatschap van de G.O.S. en het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken niet met elkaar te verenigen zijn;

overwegende
dat de G.O.S. hierdoor van haar eigen grondslag is afgeweken;

sprak uit
dat de delegatie van onze kerken naar de G.O.S. 1988 te Harare, daartoe gemachtigd door de deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken, terecht heeft besloten om het lidmaatschap van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland in de G.O.S. op te schorten;

- en besloot
- overeenkomstig het door de generale synode van 1986 beslotene, met gevoelens van droefheid en teleurstelling het lidmaatschap van de Christelijke Gereformeerde Kerken in de Gereformeerde Oecumenische Raad met onmiddellijke ingang te beëindigen;
 - de bijdrage voor 1989, zoals die door de G.O.S. is vastgesteld in 1988, alsnog over te maken;
 - de Gereformeerde Oecumenische Raad hiervan in kennis te stellen.

Synod
noticing

- that the R.E.C. has refused to declare that the membership of the GKN has become irreconcilable with the basis of the R.E.C. and for that reason must be terminated, while the G.K.N. have indicated that they are neither willing to return from that way they have chosen, nor to withdraw voluntarily from the R.E.C.;

- that the R.E.C. has refused to declare that the membership of the R.E.C. and the membership of the World Council of Churches are irreconcilable;

considering
that the R.E.C. in so doing has departed from its own basis;

declared
that the delegation of our churches to the R.E.C.-meeting at Harare 1988, mandated by the deputies for correspondence with churches abroad, has rightly decided to suspend the membership of the C.G.K.N. within the R.E.C.;

and decided

- to without further delay terminate the membership of the C.G.K.N. within the R.E.C., so doing in keeping with the decisions of the synod 1986 and with sentiments of sadness and disappointment;

- to yet make the financial contribution for the year 1989 as it has been set by the R.E.C. 1988;

- to inform the R.E.C. of this decision.

**RAPPORT 1 VAN COMMISSIE IV INZAKE RAPPORT DEPUTATEN
EENHEID EN CORRESPONDENTIE: ONDERDELEN 'ALGEMEEN' EN
'KERKELIJKE VERHOUDINGEN BUITENLAND'**

1. Algemeen

De commissie spreekt haar grote waardering uit voor de vele arbeid, die deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken hebben verricht. In een omvangrijk rapport hebben deputaten daarvan verslag gedaan. De vraag rijst in de commissie of het rapport met alle bijlagen integraal in de Acta moet worden opgenomen. De synode moet daarover, eventueel in overleg met deputaten (en de commissie) een besluit nemen. Het lijkt de commissie, dat integrale overname de Acta teveel zullen belasten en bepalen.

Het is duidelijk dat het takenpakket van deputaten te omvangrijk was om alles, wat opgedragen was, tot een afgerond einde te brengen. Dat heeft te maken met de materie zelf, die op veel punten moeilijk is en ook met onduidelijkheden, waarover eerst meer klaarheid moet komen. In maar liefst eenentwintig vergaderingen hebben deputaten zich van hun taak gekweten. Voeg daarbij alle arbeid, die tussen de vergaderingen moest worden gedaan, dan is duidelijk dat deputaten onder een (te) grote werkdruk stonden. Er was een taakverdeling in het deputaatschap in het voeren van de gesprekken. Naar de overtuiging van de commissie kunnen de deputaten de zaak van de werkdruk intern regelen. De commissie heeft er alle begrip voor dat deputaten niet konden komen tot een afronding van hun bezinning op de hun gegeven opdracht de vraag te bestuderen welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerde belijders kan en mag zijn. De synode zal deze opdracht opnieuw dienen te geven, hetzij aan dit deputaatschap hetzij aan een nieuw te benoemen deputaatschap, waarbij de commissie er de voorkeur aan geeft de opdracht aan dit deputaatschap te doen toekomen.

2. Relaties

Deputaten stellen dat een nadere bezinning op onze oecumenische relaties prioriteit verdient boven een uitbreiding of opwaardering van de bestaande contacten. Wat staat ons als kerken voor ogen met deze relaties in de onderscheidenheid van correspondentie, contact en 'ecclesiastical fellowship'? Hoe kunnen wij op zinvolle wijze vulling en inhoud geven aan al deze contacten? De commissie onderstreept de noodzaak van een nadere bezinning op al onze kerkelijke relaties, voordat er besluiten worden genomen over uitbreiding of opwaardering van de bestaande contacten.

Het is wenselijk meer informatie aan de eigen kerken te geven over de kerken in het buitenland, met wie wij contacten onderhouden. Deputaten willen deze kerken meer voor het voetlicht brengen, maar ze hebben daarvoor geen aparte opdracht nodig. De vraag naar de mogelijkheid om plaatselijke gemeenten in binnen- en buitenland met elkaar in contact te brengen is binnen het deputaatschap niet aan de orde geweest. Op het terrein van uitwisseling tussen gemeenten - waarbij met name aan de jeugd kan worden gedacht - hebben deputaten geen opdracht en bevoegdheid. De gemeenten kunnen deze mogelijkheid wel overwegen. Het zou goed zijn dat de gemeenten meer internationaal georiënteerd zijn en de leden van de gemeenten internationaal te instrueren.

Het blijkt dat in de kerken in het buitenland vraag is naar meer informatie over de Christelijke Gereformeerde Kerken. Het is te overwegen het Besluitboekje van de generale synode in het Engels te vertalen - eventueel in een samenvatting - en aan de buitenlandse kerken toe te zenden. Tevens is te overwegen om een samenvatting van het Jaaroverzicht in het Jaarboek te vertalen en aan de kerken in het buitenland te doen toekomen.

Naast een te vervaardigen informatieboekje over onze kerken krijgen de kerken in het buitenland op deze wijze de meest objectieve informatie.

3. Gereformeerde Oecumenische Raad (G.O.R.)

De commissie heeft kennisgenomen van de correcte afhandeling van het besluit van de generale synode 1989 de relatie met de G.O.R. te verbreken.

4. International Conference of Reformed Churches (I.C.R.C.)

De generale synode van Groningen 1989 droeg deputaten op in 1992 met een welgeformuleerd advies te komen ten aanzien van een eventueel aanvragen van het lidmaatschap van de I.C.R.C. Tot dit advies kunnen deputaten nu nog niet komen evenmin als ze dat konden in 1989. Ze hebben de I.C.R.C. de laatste drie jaar niet aan het werk gezien. Er is een aantal onduidelijkheden waarom het volgens deputaten nog te vroeg is om het lidmaatschap van deze organisatie aan te vragen. Als waarnemer kan men wel in de I.C.R.C. functioneren. Als de I.C.R.C. goed weet wat men wil, intern en extern, kunnen wij deze zaak opnieuw bekijken. Deputaten hebben met het Interim Committee alleen geocorrespondeerd. Sommige kerken in de I.C.R.C. willen een relatie met kerken in andere landen wanneer men volledig zusterkerken is. Niet alle kerken denken er zo over.

Het functioneren van de I.C.R.C. is nog in een groei stadium. De I.C.R.C. moet meer publiciteit gaan geven aan wat ze doet. Een duidelijk gereformeerd geluid moet naar buiten toe klinken. Daarbij moeten de kerken in de Derde Wereld meer in het blikveld komen. Deputaten deelden mee dat inmiddels de Free Reformed Church of North America zich bij de I.C.R.C. heeft aangesloten.

De commissie is van oordeel, dat wij als Chr. Geref. Kerken nu nog te weinig gronden hebben om een positieve beslissing over het aanvragen van het lidmaatschap te nemen. Ze meent, dat de voorstellen van deputaten enigszins anders geformuleerd dienen te worden.

5. Christian Reformed Church of North America (C.R.C.)

In de C.R.C. is de besluitvorming na de rapportage van deputaten voortgegaan. De besluiten met betrekking tot het ambt en de wetenschap vervullen met zorg. We zullen als kerken zorgvuldig acht moeten geven op deze ontwikkelingen, waardoor het gereformeerde, confessioneel karakter van deze kerken wordt prijsgegeven. In de bezinning op onze oecumenische relaties zullen de ontwikkelingen en besluiten in de C.R.C. een gewichte plaats dienen te hebben. In de C.R.C. zijn spanningen ontstaan. Deputaten zullen in hun contacten met deze kerken een kritisch standpunt innemen.

6. Églises Réformées Évangéliques Indépendantes

Deputaten hebben welwillend deze kerken in Frankrijk gevolgd. Naar de letter van art. 5 K.O. sub B had ds. D.A. Brienen niet beroepen kunnen worden in de Franse kerken. Tenzicht hebben deputaten rekening gehouden met de nood in deze kerken. De taalbarrière vormt in de contacten een probleem. Bepaalde aspecten van het kerkelijke leven roepen vragen op. Vanuit de Franse kerken wordt niet aangedrongen op nauwere contacten. Men vraagt niet om een opwaardering van de bestaande contacten en vanuit onze kerken gezien is er geen directe reden toe.

7. Overleg**7.1. Zuid-Afrika**

Wat de ontwikkelingen in Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika betreft en de problemen rond het theologisch seminarie 'Heidelberg' verwijst de commissie naar het rapport van commissie II, die de zaken van de zending bestudeert. Er is contact geweest met commissie II. We verwachten dat deze commissie met voorstellen dienaangaande zal komen.

7.2. Gereja Toraja Mamas (G.T.M.)

De ontwikkeling in de G.T.M. blijft ons met zorg vervullen. We verwijzen naar het rapport van commissie II hierover, die voorstellen zal doen.

8. Voorstellen

De commissie stelt voor:

- Ten aanzien van de bezinning op de oecumenische relaties:
De generale synode beslute deputaten op te dragen:
a. zich te bezinnen op de vraag of het bepaalde bij art. 51 K.O. in het licht van de ontwikkelingen in de oecumenische relaties niet een wijziging behoeft en daarbij met name aandacht te geven aan de vraag of het onderscheid tussen 'contact' en 'relatie' (zoals die onder B en C gestipuleerd zijn) nog wel zinvol is;
b. aan de generale synode van 1995 van deze bezinning verslag uit te brengen en voorstellen te doen;
c. thans niet over te gaan tot uitbreiding of opwaardering van de oecumenische relaties.
- Ten aanzien van de informatieverstrekking:
De generale synode beslute deputaten op te dragen:
een handzaam boekje gereed te maken - in de Engelse taal - dat informatie verschaft over de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland zowel wat betreft hun huidige positie als hun historische achtergronden;
tevens deputaten op te dragen het besluitenboekje van elke generale synode - eventueel in een samenvatting - in het Engels te vertalen en toe te zenden aan de buitenlandse kerken;
en deputaten in overweging te geven een samenvatting van relevante gegevens uit het jaaroverzicht in het Jaarboek in de Engelse taal aan de kerken in het buitenland te doen toekomen.
- Ten aanzien van de International Conference of Reformed Churches
De generale synode beslute deputaten op te dragen:
a. in de komende periode nauw contact te onderhouden met het Interim Committee en met de lidkerken van de I.C.R.C. alsook met kerken die als waarnemers bij de I.C.R.C. betrokken zijn;
b. de conferentie van de I.C.R.C. in 1993 als waarnemer bij te wonen;
c. aan de generale synode van 1995 een gefundeerd advies uit te brengen ten aanzien van een eventueel aanvragen van het lidmaatschap van de I.C.R.C.
- Ten aanzien van de Christian Reformed Church of North America:
De generale synode beslute deputaten op te dragen:
a. de zorg over de voortgaande verontstudeerde ontwikkelingen en besluitvorming in de C.R.C. in de contacten met vertegenwoordigers van deze kerk opnieuw en met nadruk aan de orde te stellen en zo mogelijk de grond te bespreken;
b. aan de generale synode van 1995 advies uit te brengen of en hoe de relatie met de Christian Reformed Church of North America zal worden voortgezet.

J. Jonkman, rapporteur

**RAPPORT VAN DEPUTATEN HULPVERLENING
IN BINNEN- EN BUITENLAND**

Op grond van art. 11 van de instructie brengen deputaten voor de hulpverlening in binnen- en buitenland verslag uit van de werkzaamheden over de jaren 1989, 1990 en 1991.

1. Samenstelling van het deputaatschap

De synode van 1989 benoemde tot deputaat:

- drs. W.C. Moerdijk te Nieuwegein, voorzitter
- H. Medema RA te Bithoven, secretaris/penningmeester
- Mw. D. Affourti-Bouterse te Rozenburg
- drs. C.W. Bujs te Veenendaal
- J. Hoefnagel te Urk
- dr. B. Loonstra te Oud-Beijerland
- ir. H. Moret te Valkenswaard, tevens contactpersoon deputaten ADMA
- mw. T. Witzier van 't Hof te 's-Gravenhage

Dhr. Moret heeft eind 1991 te kennen gegeven zijn werkzaamheden voor het deputaatschap om gezondheidsredenen te moeten beëindigen. Omdat het deputaatschap geen secundi kent, is zijn plaats niet vervuld.

2. Werkwijze van het deputaatschap

2.1. Inleiding

Na de wisseling van deputaten op grond van de benoemingen door de synode van 1989 is de werkwijze van het deputaatschap enigszins aangepast. De belangrijkste wijziging was de opheffing van de projectcommissie, welke commissie voorheen de plenaire vergadering adviseerde over de aanvragen. In plaats daarvan zijn beraadsgroepen gevormd uit het deputaatschap. Een beraadsgroep houdt zich bezig met hulpverlening in een bepaald deel van de wereld en brengt daarover advies en verslag uit aan het deputaatschap. De werkwijze en de activiteiten van de beraadsgroepen zijn in paragraaf 2.5. en in hoofdstuk 6 van dit rapport uiteengezet.

2.2. Plenaire vergaderingen

In de verslagperiode vergaderde het deputaatschap 19 maal. In het algemeen wonen alle deputaten de vergaderingen bij; van afwezigheid is feitelijk alleen sprake bij ziekte en verblijf buitenslands. De gemiddelde presentie op de vergaderingen is dus vrij hoog (85%). De vergaderingen worden in de meeste gevallen bijgewoond door de beide functionarissen van het diakonaal bureau. De steer op de vergaderingen en de onderlinge samenwerking zijn beide erg goed. Op de plenaire vergaderingen worden in principe alle besluiten genomen; alleen enkele praktische zaken van organisatorische aard zijn gemandateerd aan het moderamen.

2.3. Moderamen

Samenstelling: W.C. Moerdijk (voorzitter), C.W. Bujs (plaatsvervangend voorzitter), H. Medema (secretaris/penningmeester).

Het moderamen treedt in voorkomende gevallen als gesprekspartner voor deputaten naar buiten op; het heeft slechts beperkte eigen bevoegdheden, bij voorbeeld bij het optreden in de gecombineerde vergadering van de moderamina van de drie diakonale deputaatschappen, in zaken die het Diakonaal Bureau betreffen.

Mw. Witzier is aangewezen als 2e secretaris-penningmeester.

2.4. Projectcommissie

Zoals reeds is vermeld heeft de projectcommissie gefunctioneerd tot en met 1989.

De samenstelling was: mw. J. Brandsma, J. Hoefnagel (voorzitter) en mw. T. Witzier. Aan de commissie waren de functionarissen van het Diakonaal Bureau J.N. Noorlandt en H.H. van Well toegevoegd.

De commissie vergaderde vóór elke deputatenvergadering; zij behandelde in die vergadering de ingekomen verzoeken om financiële steun en bracht deze met een advies ter kennis van deputaten.

2.5. Beraden

Er zijn drie beraadsgroepen ingesteld:

1. Afrika, Azië. Samenstelling: mw. D. Affourti, C.W. Bujs en W.C. Moerdijk.
2. Europa, Midden-Oosten en Noord-Afrika. Samenstelling: J. Hoefnagel, B. Loonstra en H. Moret (vervangen door J.N. Noorlandt).
3. Amerika. Samenstelling: J. Hoefnagel, H. Medema, J.N. Noorlandt en mw. T. Witzier.

De taken van een beraadsgroep zijn als volgt geformuleerd:

- begeleiden van projecten;
- evalueren van projecten;
- onderhouden van contacten met werkers in de projecten
- rapporteren en adviseren aan de plenaire vergadering.

Evenals de projectcommissie in het verleden deed, vergadert elk beraad voorafgaande aan de plenaire vergadering. Een beraadsgroep behandelt in zijn vergadering alle nieuwe projectaanvragen en bespreekt de voortgang van de lopende projecten. De verslagen van de vergaderingen van de beraadsgroepen worden ter kennis van de plenaire vergadering gebracht. Zo nodig doet een beraadsgroep voorstellen, die ter beslissing aan de deputatenvergadering worden voorgelegd.

2.6. Commissie bezinning, publiciteit en toerusting

De voormalige commissie Publiciteit is begin 1990 uitgebreid tot een commissie Publiciteit, bezinning en toerusting.

Samenstelling: C.W. Bujs, B. Loonstra, W.C. Moerdijk, J.N. Noorlandt, H.H. van Well en mw. T. Witzier.

De activiteiten van de commissie zijn beschreven in hoofdstuk 4 en 5.

2.7. Diakonaal Bureau

Deputaten maken voor de vervulling van hun taken gebruik van de diensten van het Diakonaal Bureau in

Veenendaal. Dit bureau wordt in stand gehouden door de drie diakonale deputaatschappen (ADMA, Kerk en Bedrijfsleven en Hulpverlening). Hiertoe is door de drie deputaatschappen een beheerscommissie in het leven geroepen, waarin namens deputaten Hulpverlening br. Medema zitting heeft. De beheerscommissie rapporteert over de gang van zaken op het Diakonaal Bureau aan deputaten via de gecombineerde moderamina. De organisatie-structuur is goedgekeurd door de generale synode 1989. De samenwerking met de beide andere deputaatschappen heeft hiermee een formele basis gekregen. Naar de mening van deputaten is het daardoor niet langer nodig dat één der deputaten tevens lid is van ADMA-deputaten. Deze bepaling in de instructie zou daarom kunnen vervallen.

Reeds eerder rapporteerden deputaten dat de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de opdracht van de synode slechts mogelijk is door het bestaan en de werkwijze van het bureau. Naast de secretariatswerkzaamheden in de vorm van agendering en notulering van de vergaderingen en de correspondentie, onderhouden de functionarissen van het Diakonaal Bureau ook vele contacten met instellingen en personen die met hulpverlening te maken hebben. Ook werken de functionarissen mee in de commissiestructuur van het deputaatschap en in bezinning en toerusting van de deputaten. Over het functioneren van het Diakonaal Bureau wordt, onder verantwoordelijkheid van de drie samenwerkende deputaatschappen, een afzonderlijk rapport aan de synode uitgebracht.

De kosten van het Diakonaal Bureau worden op grond van afspraken tussen de drie diakonale deputaatschappen gedragen door deputaten ADMA. Deze afspraken dateren uit 1982 en hadden betrekking op de samenwerking van de deputaatschappen in het (toenmalige) Bureau ADMA. Bij de totstandkoming van het Diakonaal Bureau in 1989 zijn deze afspraken hernieuwd. Eén en ander is door deputaten ADMA aan de synode van 1989 gerapporteerd (bijz. 405 van de Acta). De grondgedachte van de afspraken tussen de deputaatschappen is, dat alle werkzaamheden van de drie deputaatschappen diakonaal zijn en dat veel werkzaamheden (bij voorbeeld bezinning en toerusting) niet specifiek ten behoeve van een bepaald deputaatschap zijn. De omslag van ADMA is afgestemd op deze afspraken. De synode van 1989 heeft de instelling van het Diakonaal Bureau goedgekeurd en daarmee tevens de afspraken over de kostenverdeling. Mede om de collectieve verantwoordelijkheid voor het Diakonaal Bureau tot uiting te brengen, dragen deputaten Hulpverlening (H.B.B.) een vast bedrag van f 15.000 bij in de jaarlijkse kosten. In de begrotingen 1993-1995 is rekening gehouden met een verhoging van deze bijdrage tot f 20.000. Het is voor deputaten Hulpverlening van essentieel belang dat de lopende afspraken gehandhaafd blijven. Deputaten zijn dan ook ontstent over de passage in het rapport van het deputaatschap 'Taken en Prioriteitenstelling' (T & P) aan de synode van 1992 over 'Hulpverlening' waarin wordt meegedeeld dat de werkwijze via het Diakonaal Bureau kan worden voortgezet mits de werkelijke kosten onderling worden verrekend. Omdat dept. T & P geen enkel overleg hebben gepleegd, meenden dep. H.B.B. dat er in het geciteerde rapport sprake was van een misverstand. Hierop hebben dep. H.B.B. gewezen bij brief van 14 februari 1992. Dep. T & P hebben echter laten weten op de hoogte te zijn van de geldende afspraken en geen aanleiding te zien het rapport aan de synode aan te passen. Opgvolging van het advies van dep. T & P leidt direct tot vermindering van de hulp aan de verre naaste. Het is nauwelijks voorstelbaar dat dep. T & P deze consequentie hebben voorzien. In ieder geval hebben dep. H.B.B. bezwaar tegen de geciteerde passage en betrouwen het dat dep. T & P niet de bereidheid hadden over deze zaak van gedachten te wisselen vóórdat het rapport aan de synode werd ingezonden.

2.8. Kerkelijk Administratief Bureau

Het Kerkelijk Administratief Bureau verzorgt vanaf 1989 de volledige financiële administratie van het deputaatschap. Het bureau voorziet de penningmeester van tussentijdse overzichten en stelt een concept-jaarrekening op. De penningmeester is belast met de betalingen en het liquiditeitsbeheer. Voorts voorziet hij deputaten op elke deputatenvergadering van financiële informatie, die nodig is voor de besluitvorming. Deputaten zijn over de dienstverlening van het Kerkelijk Administratief Bureau redelijk tevreden. Er bestaan wel wensen over uitbreiding van de dienstverlening, maar deputaten realiseren zich dat de bezetting van het bureau alsmede de financiële beperkingen meebrengen.

3. Vertegenwoordigingen en contacten

3.1. Drie moderamina

Twee maal per jaar is er een overleg tussen de moderamina van de deputaatschappen Kerk en Bedrijfsleven, ADMA en Hulpverlening. Dit overleg is bedoeld om zaken, die de drie deputaatschappen gezamenlijk aangaan, te bespreken. Ook de samenwerking van deze deputaatschappen in het Diakonaal Bureau van de kerken in Veenendaal komt in dit overleg aan de orde.

3.2. Zending

Het overleg met deputaten Zending kreeg een andere structuur, omdat de synode van 1989, op voorstel van deputaten besloot niet opnieuw een deputaat Zending in het deputaatschap Hulpverlening te benoemen. Het contact met deputaten Zending wordt nu behartigd door de beraadsgroep Afrika/Azië. Regelmatig is (ad hoc) overleg gevoerd over hulpverleningsprojecten op de (ex-)zendingsterreinen in Indonesië en Zuid-Afrika. Ook inzake het nieuwe zendingsterrein in Botswana is er goed onderling overleg. Bij werkbezoeken worden, ook uit efficiency-oogpunt over en weer desgewenst taken voor elkaar uitgevoerd. Afgesproken is dat er minimaal eenmaal per jaar een gezamenlijke vergadering van de beraadsgroep met de door deputaten Zending aangewezen personen wordt gehouden. Deze werkwijze lijkt bevredigend. Hiermee is tevens voldaan aan het besluit van de synode inzake het overleg tussen Zending en Hulpverlening.

3.3. Eukumendo

Twee maal per jaar houden de kerken en zendingsorganisaties in Europa, die banden met de Indonesische kerken hebben, een vergadering. Tijdens deze bijeenkomsten komt de actuele situatie in Indonesië aan de

orde en worden ervaringen uitgewisseld. Steeds zijn enkele leiders van de Raad van Kerken van Indonesië aanwezig. Ook de E.M.S. (Evangelisches Missionswerk in Südwestdeutschland), die steun verleent aan de Mamasakerk is vertegenwoordigd. De contacten worden als zinvol ervaren. Overleg met de E.M.S. is mogelijk t.a.v. de activiteiten in Mamasa. Ook blijft het deputaatschap op de hoogte van de (on-)mogelijkheden in het visa-beleid van de Indonesische regering.

3.4. I.C.C.O.

Vanaf 1987 namen deputaten deel aan gesprekken in de groep O.C.H.I.N. (Overleg Christelijke Hulpverleningsorganisaties in Nederland) over mogelijke participatie in de prot. chr. medefinancieringsorganisatie I.C.C.O. (Interkerkelijke Coördinatie Commissie Ontwikkelingsprojecten). In O.C.H.I.N. participeren Tear Fund, Z.O.A., Redt een Kind, Woord en Daad en Goed Werk. Over deze zaak is in 1989 aan de synode gerapporteerd. Het overleg tussen O.C.H.I.N. en I.C.C.O. heeft er toe geleid dat er drie zetels in het I.C.C.O.-bestuur voor de (kleine) reformatische kerken en hulpverleningsinstanties beschikbaar zijn gekomen. Eén van deze zetels kan worden ingenomen door de kerken, te weten:

- De Gereformeerde Gemeenten (deputaten bijzondere noden en deputaten zending).
- De Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (Vereniging 'De Verre Naasten').
- De Christelijke Gereformeerde Kerken (deputaatschap hulpverlening in binnen- en buitenland).

Deputaten zijn van mening dat vertegenwoordiging in het I.C.C.O.-bestuur van betekenis is voor het deputaatschap en voor onze kerken. De kennis en ervaring van een grote professionele organisatie als I.C.C.O. kan de visie van deputaten op het terrein van (christelijke) hulpverlening verbreden. Voorts vergroot de participatie in het bestuur van I.C.C.O. de mogelijkheid om projecten bij I.C.C.O. in te dienen, die deputaten niet (geheel) zelf kunnen realiseren. Tenslotte kan de inbreng van de kleine reformatische kerken en hulpverleningsinstellingen enige invloed uitoefenen op de besteding van het omvangrijke budget van I.C.C.O. (f 130 mln.). Deputaten besloten daarom mee te werken aan de behoering van een bestuurslid in het I.C.C.O.-bestuur, onder voorwaarde van goedkeuring door de generale synode. De in deze zaak samenwerkende kerken besloten een 'eigen' overlegstructuur te vormen. Dit overleg komt halfjaarlijks bijeen. In dit overleg rapporteert het namens de kleine reformatische kerken aangewezen I.C.C.O.-bestuurslid de ontwikkelingen bij I.C.C.O. en worden afspraken gemaakt over de positie die dit bestuurslid binnen I.C.C.O. moet innemen. Namens deputaten nemen de brs. Medema en Moerdijk aan dit overleg deel. Afgesproken is, dat de participerende kerken bij toerbeurt een I.C.C.O.-bestuurslid zullen leveren. Voor de eerste periode van drie jaar is daarvoor ir. H. van Rossum te Zeist (Gerof. Gem.) aangewezen. Deze broeder maakte hiervoor reeds deel uit van het I.C.C.O.-bestuur (als waarnemer).

3.5. Zending - Evangelisatie - Israëli

Indertijd werd een beraadsgroep van verschillende deputaatschappen in het leven geroepen om de werkzaamheden in de richting van de gemeente op elkaar af te stemmen. Namens deputaten nemen de brs. B. Loostra en H.H. van Well aan het beraad deel. De groep komt enkele malen per jaar samen voor praktisch overleg.

3.6. Overige contacten

Namens deputaten heeft br. H.H. van Well zitting gehad in de werkgroep Centraal Bureau. Deputaten hebben kennis genomen van de voorstellen van deze werkgroep aan de synode. Deputaten kunnen instemmen met deze voorstellen, maar zouden zeker geen bezwaar hebben gehad tegen een meer rigoureuze aanpak. De huidige voorstellen zijn tamelijk behoudend en zullen niet leiden tot belangrijke schaalvoordelen. Deputaten zijn ervan overtuigd dat één centraal bureau voor onze kerkelijke organisatie (centrale leiding, gezamenlijk secretariaat, geïntegreerde logistiek etc.) uiteindelijk de oplossing zal zijn. Het is jammer dat het tempo waarin een dergelijk bureau tot stand komt zo laag ligt.

Op verzoek van de diakonie van Zwolle hebben deputaten enkele malen advies gegeven met betrekking tot de opzet en instructie van een gemeentelijke werkgroep voor internationale hulpverlening. Het is verheugend dat de gemeente via de eigen organen diakonaal actief is. Dit maakt ook de diakonale voorbode uitermate concreet.

Evenzo is aan diverse klassieke diakonale commissies (Leeuwarden, Hoogeveen, Den Haag) voorlichting en advies gegeven bij het opzetten van gezamenlijke projecten voor hulpverlening in de klassiekerken.

4. Bezinning

Het hulpverleningswerk is bij uitstek op de praktijk gericht. De daad staat voorop. Maar dat wil niet zeggen dat daarom de bezinning achterwege kan blijven. Voortdurend doen zich in die praktijk situaties voor die om bezinning vragen. Daarom staat dit ook regelmatig op de agenda van de vergaderingen. Enkele bezinningsonderwerpen zijn:

4.1. Gerechtigheid

Hulpverlening dient te geschieden op schriftuurlijke gronden. Daarom hebben deputaten zich uitdrukkelijk bezig gehouden met het thema 'bijbelse gerechtigheid'. Deze gerechtigheid behoort bij het koninkrijk Gods, dat niet van deze wereld is, maar wel in deze wereld komt. Daarmee stelt het ook de norm voor maatschappelijke en politieke gerechtigheid.

4.2. De rol van het geld

Geld speelt een zeer belangrijke rol in het hulpverleningswerk. Het gevaar is altijd aanwezig dat de ontvangende partij blijvend afhankelijk wordt en dat de gevende partij bevoogdend overkomt. Gezocht en gestreefd moet worden naar een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de gaven die God ons geschonken heeft.

4.3. Belegging van gelden

Niet alle binnengekomen gelden worden direct besteed. Daardoor moeten tijdelijke beschikbare of overtoelge middelen worden belegd. Deputaten zijn van mening dat beleggen bij voorkeur zo moet geschieden, dat het de armen in de wereld ten goede komt. Na grondig beraad besloten deputaten een deel van het vermogen te beleggen bij de E.D.C.S. (Ecumenical Development Cooperative Society). Dit fonds investeert in projecten in de derde wereld. Over deze wijze van beleggen is overleg gevoerd met deputaten Financiële Zaken. Bij de samenstelling van dit rapport was dit overleg nog niet afgerond.

4.4. Geloofsbedingen

Een advies aan kerkeraden bij uitzending van een gemeentelid door een geloofsbeding kwam in deze verslagperiode gereed. Dit advies geeft richtlijnen en aandachtspunten, waar een kerkeraad zijn voordeel mee kan doen.

4.5. Bijzondere aanvragen

Soms geven bijzondere aanvragen om hulp aanleiding tot bezinning. Zo kwam uit één van de kerken de vraag om financiële steun voor bijzondere ziektekosten van een gemeentelid in het buitenland. Deputaten hebben na rijp beraad besloten niet aan het verzoek te voldoen. Het leek deputaten niet verantwoord om in dit geval - waarin nog niet alle andere kanalen waren geprobeerd - voor één persoon een zeer omvangrijk bedrag beschikbaar te stellen. Deze moeilijke beslissing werd uiteraard met de betrokken kerkeraad besproken.

In enkele gevallen werden deputaten geconfronteerd met initiatieven van diakonieën die landelijk actie in de kerken (wilden) voeren. Deputaten hebben er in die gevallen op gewezen dat het benaderen van de kerken voor hulpverlening een zaak van deputaten is.

In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de bezinning betreffende de criteria ter beoordeling van steunaanvragen.

5. Publiciteit en toerusting

Via het eigen blad 'Werkwoord' geven deputaten aan alle leden van onze kerken informatie over uiteenlopende onderwerpen: projecten, financiën, uitgezonden vrijwilligers etc. Verder vindt via het blad 'Adma-Info' verspreiding van informatie over hulpverlening aan de diakonen plaats.

Zoals gebruikelijk werd voor de jaarlijkse hulpverleningszondag een folder gemaakt met informatie over verschillende projecten van het deputaatschap; deze folder speelt een belangrijke rol bij de collecte. Voor de hulpverleningszondag werden ook posters gemaakt die in kerkportalen, vergaderlokalen e.d. kunnen worden opgehangen. Het gebruik om voor de hulpverleningszondag een preekscets beschikbaar te stellen werd voortgezet; de predikanten K.J. Velema, R. van de Kamp en B. Loonstra schreven achtereenvolgens deze scets in 1989, 1990 en 1991. In de kerkelijke pers wordt ruim de aandacht op de februari-collecte gevestigd. Bij bijzondere noden (zoals natuurrampen) wordt in De Wakker aangegeven welke mogelijkheden tot financiële hulp deputaten zien; hierbij hoort uiteraard een oproep tot het overmaken van giften. Er wordt naar gestreefd wekelijks een gebedsonderwerp op het hulpverlenings- of zendingswerk in De Wakker op te nemen; het overleg met Zending hierover is op verzoek van deputaten Zending gestaakt.

Van essentieel belang is de jaarlijkse projectenlijst. Deze werd in het verleden opgenomen in één van de nummers van Werkwoord en sinds 1990 in Adma-Info. Uit de opbrengsten voor verschillende projecten blijkt dat er in het land met deze lijst wordt gewerkt.

Bezinning op de criteria bij de beoordeling van hulpaanvragen blijft nodig. De algemene criteria die tot nu toe zijn gehanteerd, blijken in allerlei bijzondere omstandigheden vaak moeilijk toepasbaar. Daardoor ontstaat het risico van enige willekeur in de toekenning van steun. De bezinning is nog niet afgerond. Het is de bedoeling met de resultaten ook de diakonieën van dienst te zijn, wanneer zij aanvragen moeten beoordelen.

Van de werkers in Honduras verschijnen rondzendbrieven, waarin verslag wordt gedaan van de werkzaamheden. Het bureau verzorgt de verzending van deze brieven aan een grote groep geïnteresseerden.

Sommige gemeenten of klassieke diakonale commissies adopteren voor een bepaalde periode een project. Voor de fondsenwerving is in dit soort gevallen publiciteitsmateriaal nodig; bij de vervaardiging van dit materiaal is Diakonaal Bureau in verschillende gevallen behulpzaam.

De ervaringen met het diakonabeeld zijn positief.

Drs. Van Well gaf aan diakonen in diverse classes instructie over het financiële beleid van de diakonie, waarbij ook aandacht is geschonken aan hulpverlening buiten de eigen gemeente.

Met veel belangstelling namen deputaten kennis van het initiatief van de werkgroep 'Dienstverlening Jongeren Wereldwijd' om jongeren uit Nederland in hun vakantie ouders in de wereld diakonaal werk te laten doen. Door de persoonlijke ontmoeting tussen rijk en arm wordt hier in de praktijk gebracht waar het in de hulpverlening om gaat: diakonale gemeenschap in christelijke verbondenheid en gelijkwaardigheid. Bij terugkeer kan deze ervaring in het diakonaal van de eigen gemeente ten nutte worden gemaakt. Namens deputaten heelt drs. Noorlandt als waarnemer zitting in deze werkgroep.

6. Projecten

Vanaf begin 1990 is het onderhoud, de begeleiding en de advisering van en over de projecten opgedragen aan de beraadsgroepen. De rapportering is hierop aangepast.

6.1. Beraadsgroep Afrika, Azië

6.1.1. Zuid-Afrika (Venda en KwaNdebele)

6.1.1.1. Tshikveka

Door de oprichting van een christelijke school wordt gestreefd naar goed onderwijs voor zwarten, zodat de ontwikkeling van de Zuidafrikaanse bevolking kan worden bevorderd. De school verkeert nog in een uitbreidingsfase en telt nu 12 klassen. Het aantal aangemelde kinderen is vele malen gro-

ter dan geplaatst kan worden. Er zijn bijdragen verleend met het oog op de bouw van nieuwe klaslokalen. De exploitatiekosten moeten in principe worden gedekt door de schoolgeleden. Ook is bijgedragen in de bijkomende salariskosten van een (Nederlandse) onderwijzeres, Ria Nicholson-Huisman.

6.1.1.2. Kinderhuis Takalani

Dit kindertehuis, uitgaande van de diakonie van de Gereformeerde Kerk in Venda, is een vast project van deputaten. Het tehuis voorziet duidelijk in een behoefte. Ongeveer 23 kinderen worden hier opgevangen. De financiële toekomst van het tehuis is zorgelijk, omdat de steun van een grote donororganisatie is weggefallen.

6.1.1.3. Pflarisano

In dit project van de Iyani-bijbelschool wordt aan vrouwen naailessen gegeven om hen in staat te stellen voor de kleding van hun gezinnen te zorgen. Ook aan dit project is steun verleend.

6.1.1.4. SOS-Disasterfund

Dit fonds is opgericht om steun te verlenen aan van huis verdrevenen. De oproep tot steun gaf goede respons in de kerken. Mede door de hulp vanuit onze kerken konden in Venda meer dan 140 gezinnen geholpen worden met nieuwe behuizing en opvang in een nieuwe omgeving.

6.1.1.5. Kerkerproject

Via de stichting Woord en Daad is het Kerkerproject in Kwafidabele mogelijk gemaakt. In dit project wordt mensen geleerd hun eigen groenten te verbouwen.

6.1.2. Botswana

In verband met het besluit van Deputaten Buitenlandse Zending om zendingswerk te beginnen in D'kar (Botswana) is in oktober 1991 een oriëntatiebezoek gebracht door de deputaten mw. Affourit en ds. Moerdijk. Deputaten konden een goede indruk krijgen van het hulpverleningswerk dat aldaar reeds vanuit de kerk gebeurt (KURU). Er is in principe steun toegezegd door deputaten. Samen met zendingsdeputaten wordt over deze zaak contact onderhouden met andere betrokken organisaties in Nederland, zoals bijv. Dienst over Grenzen.

Het bezoek aan Botswana kon worden gecombineerd met een bezoek aan Venda. Daardoor kon ter plaatse kennis worden genomen van de diverse projecten en konden met de verantwoordelijke besturen besprekingen worden gevoerd.

6.1.3. Projecten Sulawesi, Indonesië

6.1.3.1. Landbouwproject Litaksakka', Sulawesi

In 1989 heeft de Duitse partner van de Gereja Toraja Mamasa, de E.M.S., een landbouwkundig ingenieur (Hans Heinrich) uitgezonden om te werken in het Mamasagebied. Zijn hoofdtaak is het adviseren bij en het stimuleren van de herbebossing om erosie tegen te gaan. Omdat signalen uit Mamasa kwamen dat de samenwerking tussen deze ingenieur en de voorzitter van de landbouwcommissie van de G.T.M. te wensen overliet, hebben deputaten via een werkbezoek van ds. Bujs getracht hulp te bieden. Het vermoeden bestond dat de spanningen samenhangen met twijfel over de opstelling van deputaten t.o.v. de Duitse inbreng. Gelukkig kon een goede samenwerking tot stand komen. Het bleek dat ir. Heinrich in hetzelfde spoor verder wilde gaan als destijds ir. De Vries, nl. zoveel mogelijk trachten de mensen zelf verantwoordelijkheid te laten dragen en daarbij geen grote projecten te starten die tot doel hebben winst te maken voor de kerk. De voorzitter van de landbouwcommissie van de G.T.M., ds. Mory, is in 1991 door de synode vervangen door ds. Gideon Sumoya. Ds. Mory heeft gedurende 5 jaar veel gedaan voor de beproeving van nieuwe rijstsoorten en vooral voor een visproject, dat zeer belangrijk kan zijn voor de bewoners van dit gebied. Om dit visproject te doen slagen heeft ds. Mory zich beijerd de irrigatie van het proefterein Litaksakka' drastisch te verbeteren. Hij is hierin zeer goed geslaagd. Een interessante ontwikkeling, die vooral de aandacht heeft van ir. Heinrich, is het opsporen, selecteren en zo mogelijk veredelen van de traditionele rijstsoorten. Deze rassen behoeven minder kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Nu de weg van de kust naar Mamasa geasfalteerd is, is de aanvoer van rijst uit de kuststreek geen probleem meer. Daarom is de noodzaak van snelgroeiende nieuwe rijstsoorten minder sterk dan vroeger. De landbouwcommissie van de G.T.M. beraadt zich intensief op de meest effectieve wijze, waardoor de resultaten van Litaksakka' zo goed mogelijk ten dienste kunnen worden gesteld van de gehele kerkgemeenschap. Vooral op het vlak van voorlichting en begeleiding zal nog enige tijd hulp van deputaten gewenst zijn.

6.1.3.2. Bibliotheekproject

Twee maal is door een groot aantal predikanten van onze kerken een bijdrage gegeven aan ruim 300 predikanten en voorgangers van de G.T.M. voor de aanschaf van theologische boeken. Zij konden allen een complete bijbelvertaling ontvangen.

6.1.3.3. Vertaalproject Muna

René en Lidy van de Berg werken in Ujung Pandang (Zuid-Sulawesi) als taalkundigen, verbonden aan de universiteit. Naast de onderwijsstaak houdt dit echtpaar zich ook bijzonder bezig met het op schrift stellen van de Muna-taal en de vertaling van de bijbel in deze taal (Muna is een klein eiland ten zuid-oosten van Sulawesi). Dit werk valt onder de activiteiten van de organisatie die bekend staat onder de naam Wycliffe. Ze zijn begonnen met de vertaling van het Marcus-evangelie en de geschiedenis van Jozef. Binnenkort kan worden gestart met andere delen van het boek Genesis. Deputaten hebben dit project al enige jaren gesteund via de diakonie van Leiden.

6.2. Beraadsgroep Amerika

6.2.1. Honduras

6.2.1.1. Gezondheidsproject

Het eigen grote project van deputaten - preventieve gezondheidszorg onder de Miskito Indianen in Honduras - heeft in de verslagperiode flinke uitbreiding en verandering ondergaan. Het project

begon in 1987 met twee verpleegkundigen: Didy van Arneyde en Ria Kattenberg. Sinds juli 1990 kwamen ook de verpleegkundigen Joske Knigge en Joske Fikweert ten laste van het project. Ria Kattenberg is in 1989 opgevolgd door Corrie Roorda. Bij de werving van deze opvolgster waren deputaten actief betrokken. Didy van Arneyde keerde in 1991 terug. De verpleegkundigen doen met grote inzet en betrokkenheid hun werk. Er wordt veel van hen gevraagd aan creativiteit en flexibiliteit. In de verslagperiode werden namens deputaten twee werkbezoeken afgelegd: in februari 1989 bezocht zr. Witzier samen met een Z.O.A.-medewerker het project en in februari 1991 brachten de bns. Hoefnagel en Noorlandt een bezoek aan Honduras. Op deze wijze werd de betrokkenheid van deputaten vergroot; de ontwikkelingen van het project konden in ogenschouw worden genomen en met direct betrokken instanties ter plaatse kon overleg gevoerd. Daarbij moet worden gedacht aan Mopawi, een hulporganisatie van de Moravische kerk, het Ministerie van Gezondheid e.d.

Enkele doelstellingen van het project zijn:

- het opleiden en begeleiden van gezondheidswerkers en vroedvrouwen;
- het geven van voorlichting aan groepen over basisgezondheidszorg en hygiëne;
- medicijnverstrekking en controle hierop;
- opleiding van verpleegsters, die het werk i.z.t. kunnen overnemen;
- meewerken aan programma's van het Ministerie van Gezondheid (M.S.P.), zoals vaccinaties, malariabestrijding e.d.

6.2.1.2. Waterproject

Steeds weer attanderen de verpleegkundigen op het belang van goed drinkwater: het probleem van elk ontwikkelingsland. Deputaten besloten te helpen bij het slaan van waterputten en de bouw van watertanks. De echtgenoot van Joske Knigge (Rocky Malloy, een Amerikaan) is aangesteld om dit project te begeleiden. Deze man inspireert de bevolking enorm. Deputaten betalen de salariskosten van deze medewerker en een deel van de materiaalkosten. De kerken van de classis Den Haag voeren in 1991/92 een actie voor dit project.

6.2.1.3. Groenteproject

Er is een groenteproject gestart. Deputaten financierden de aankoop van zaaizaad. De bevolking is geïnteresseerd en er worden cursussen gegeven.

6.2.1.4. Kippenproject

Rocky Malloy heeft kippen meegenomen uit de V.S. Hij verkoopt de broedeieren aan de plaatselijke bevolking, waardoor de Miskito's ook een beter kippenras krijgen. Een bijdrage aan de strijd tegen de ondervoeding.

Tussen de (deel-)projecten is grote samenhang: het medische project geeft voorlichting over hygiëne en voeding, daadwerkelijk ondersteund door de andere projecten. Er wordt niets gratis verstrekt aan de bevolking, waardoor het effect van de projecten wordt vergroot. De Miskito's verwerven inkomsten door b.v. hout halen, zorgen voor transport e.d.

In maart 1992 komen er Miskito-verpleegkundigen klaar met hun opleiding. Als zij kunnen en willen zouden zij in het project kunnen worden opgenomen. Daarbij zou zelfs kunnen worden gedacht aan overdracht van het project. Beslissingen hierover kunnen na evaluatie van het project medio 1992 worden genomen. In het Hondurasproject wordt samengewerkt met Z.O.A.-Vluchtelingenverzorging. Naast overleg in Nederland maken deputaten gebruik van de diensten van de regionaal directeur van Z.O.A. in Honduras, dhr. H. van de Borm.

6.2.2. Brazilië

In het zuiden van Brazilië, in de deelstaat Paraná, hebben Nederlanders jaren geleden kolonies en kerken gesticht. De kerk van Carambei, waar ds. J.C. Hardeman predikant is, ondersteunt projecten op landbouwkundig, medisch, sociaal en onderwijs gebied. Deputaten steunen dit werk al vele jaren.

6.2.2.1. Landbouwkundig project

De Boaz-commissies helpen arme boeren met kennis en leningen. Voor de landbouwvoorlichting is altijd ruime belangstelling. De boeren worden geholpen met zaaizaad, mengmest en landbouwkalk. Andere boeren worden geholpen bij de aanschaf van koeien en de aanleg van goede weiden. Met financiële hulp van deputaten is een tractor aangechaft; de boeren kunnen hiervan bij toerbeurt gebruik maken. Zij betalen terug met eigen producten. Verschillende boeren hebben zo een aardig bedrijfje gekregen, waardoor zij lid konden worden van de plaatselijke coöperatie.

6.2.2.2. Medisch project

In de afgelopen jaren is een medisch project - het Ruth-project - ontstaan. Op verschillende plaatsen worden medische posten gebouwd, waar een verpleegkundige (vrijwilligster uit de kolonie) spreektur kan houden. De posten worden ook gebruikt voor bijeenkomsten van vrouwen- en meisjesgroepen.

6.2.2.3. Crèche Betel

In de crèche worden kinderen opgevangen die overdag geen thuis hebben. Dagelijks komen er 150 kinderen in de leeftijd 0-12 jaar. Driemaal per week komt er een evangeliste, die de kinderen bijbevelhalen vertelt en liedjes leert. Deputaten dragen bij in de salariskosten van de directrice van de crèche.

6.2.2.4. Ambacht- en huishoudschool

In 1991 is dit nieuwe project ('Escolar') gestart. Voor kinderen boven 12 jaar is er geen opvang meer in de crèche. Als er niets meer voor en met deze kinderen wordt gedaan dreigen zij aan 'de straf' te vervallen. Vooral voor hen is de school geopend. Ze kunnen er leren limmeren, lassen, kranen maken, houtbewerken, kleding maken, groente verbouwen etc. Ook worden basisbegrippen over voeding en hygiëne bijgebracht.

Door de jarenlange relatie bestaat er in de kerken een goede belangstelling voor de projecten in Brazilië. De kerk van Zwolle heeft een financiële actie gevoerd voor het Ruth-project. Verschillende kerken ontvingen steun voor de verzending van ingezamelde kleding, zowel naar Carambei als naar

Arasoti.

Er zijn raakvlakken met zendingswerk en werelddiakonaat van de Gereformeerde Kerken in dit deel van Brazilië. Uit dien hoede onderhouden deputaten contact met het Centrum voor Zending en Werelddiakonaat in Leusden.

6.3. Beraadsgroep Europa, Midden-Oosten en Noord-Afrika

Anders dan de beide andere beraadsgroepen heeft deze beraadsgroep geen langlopende grote projecten te begeleiden. Het werk bestond voor een belangrijk deel uit de beoordeling van een aantal uiteenlopende aanvragen tot hulpverlening. Voorts zijn contacten onderhouden met chr. geref. werkers die met medeweten van deputaten uitgezonden zijn. Gesteunde projecten werden begeleid door met gerichte vragen te informeren naar de voortgang.

6.3.1. Oost-Europa

Sinds het najaar van 1990 is dit gebied vrij toegankelijk. De mogelijkheden tot hulpverlening zijn enorm vergroot, terwijl de behoefte aan hulp duidelijk blijkt. Het ontbreekt de kerken daar aan eigen middelen om de ontstane vrijheid optimaal te benutten voor opbouwwerk. Deputaten hebben diverse hulpaanvragen gehonoreerd. Zij onderzoeken overigens de mogelijkheid om niet alleen incidentele hulpaanvragen te honoreren, maar ook bijdragen te leveren die binnen een groter regionaal of landelijk ontwikkelingsplan of prioriteitenbeleid past. Hiertoe is het plan opgevat om medio 1992 een werkbezoek aan Oost-Europa te brengen.

6.3.2. Arabische wereld

Het tweede aandachtsveld is het Midden-Oosten. De christelijke presentie in de Arabische wereld is van groot belang. De ondersteuning in een overheersende islamitische maatschappij van de vaak zwakke christelijke groepering is een noodzaak. Het werk van de fam. A. Huttinga in Tunesië op medisch gebied is beëindigd. Na hun terugkeer voerde de beraadsgroep een evaluerend gesprek. Via een betrouwbare relatie in Egypte is hulp gegeven aan christenen in Egypte, Jordanië en Irak.

6.3.3. Israël

De aandacht van deputaten voor Israël is gebleven. Met drs. H.M. van der Vegt is regelmatig contact onderhouden. Bekende gesteunde projecten zijn: het bejaardenhuis Eben Ha'ezer in Haifa, Klar Shaul en Jemima. In het jaar van de Golfoorlog is het Israëlsche Rode Kruis gesteund.

6.3.4. Nederland

Nederland kent zijn eigensoortige problemen. Maatschappelijke zorg voor Vietnamezen in Nederland, hulp aan drugverstaanden (Stichting De Hoop) en de terminale thuiszorg (Stichting De Schulpplaats) waren projecten die werden gesteund.

6.4. Overige projecten

Naast de bovengenoemde concreet genoemde projecten, zijn in de verslagperiode in verschillende aandachtsgebieden ook andere projecten gesteund. Het voert te ver om van al deze projecten beschrijvingen in dit rapport op te nemen; de informatie is uiteraard wel bij deputaten beschikbaar. In bijlage 30.1. bij dit rapport is een volledig overzicht opgenomen van alle projecten die in de jaren 1989, 1990 en 1991 zijn gesteund.

6.5. Kleine projecten

Onder kleine projecten verstaan deputaten in het algemeen de projecten die niet rechtstreeks door hen worden gesteund, maar die worden aanbevolen op de projectenlijst. Diakonieden en verenigingen maken voor acties en collecten gebruik van deze lijst en dragen in veel gevallen de opbrengsten aan deputaten af, waarna doorbetaling plaatsvindt. Dat hiervan op grote schaal gebruik wordt gemaakt moge blijken uit de overzichten op bijlage 30.2. bij dit rapport. Van 1986 tot 1991 stegen de ontvangen bijdragen uit de kerken voor de kleine projecten met meer dan f 100.000!

6.6. Rampenhulp

Bij de publicatie in de kerkelijke pers over rampenhulp wordt in het algemeen het gironummer van het Kerkelijk Bureau vermeld. Opbrengsten die op deze wijze bij deputaten binnenkomen worden via een naderhand vastgesteld kanaal bestemd, indien mogelijk wordt gekozen voor een christelijke hulpverleningsorganisatie, bij voorbeeld ZOA, TEAR FUND, SOH, Friedenstimme e.d. Ook in deze verslagperiode zijn aanzienlijke bedragen ontvangen. Er was trouwens de afgelopen jaren sprake van een groot aantal rampen. De cijfers zijn opgenomen op bijlage 30.3.

7. Financiën**7.1. Februaricollecte**

De opbrengst van de februaricollecte (waarin begrepen de bijdragen van de kerken die de omslag afdragen) bedroeg:

1989	f 302.000	(1986	f 285.000)
1990	f 274.000	(1987	f 301.000)
1991	f 283.000	(1988	f 282.000)
Gemiddeld	f 286.000		(f 289.000)

Uit de cijfers blijkt dat er (gemiddeld genomen) sprake is van een lichte daling van de opbrengsten.

7.2. Algemene giften

De algemene giften vertonen het volgende beeld

1989	f 53.400	(1986	f 35.800)
1990	f 43.700	(1987	f 75.800)
1991	f 46.900	(1988	f 41.800)
Gemiddeld	f 48.000		(f 50.900)

7.3. Giften eigen projecten

Er is in deze verslagperiode opnieuw sprake van een sterke stijging van specifieke giften voor eigen projecten. De volgende cijfers geven dit aan:

1989	f 150.000	(1986	f 58.000)
1990	f 127.000	(1987	f 91.000)
1991	f 135.000	(1988	f 89.000)
Gemiddeld	f 137.000		(f 79.000)

7.4. Statistische gegevens

Samenvattend overzicht van de opbrengsten t.b.v. de kas van deputaten:

	1989	1990	1991
Gemiddelde opbrengst februaricollecte per lid	f 3,93	f 3,57	f 3,68
Door generale synode vastgestelde omslag	f 1,90	f 1,90	f 1,90
Aantal gemeenten dat niet afdroeg	6	5	3
Aantal gemeenten dat de vastgestelde omslag afdroeg	45	55	53
Aantal gemeenten dat minder afdroeg dan de omslag	0	1	2
Aantal gemeenten dat meer afdroeg dan de omslag	136	126	129

Uit deze gegevens blijkt dat vrijwel het gehele kerkelijke achterland betrokken is bij het werk van deputaten. Het komt slechts incidenteel voor dat een gemeente niet bijdraagt aan het hulpverleningswerk. Het aantal gemeenten dat volstaat met het afdragen van de vastgestelde omslag blijft t.o.v. de vorige verslagperiode ongeveer gelijk (ca. 30% van het totaal). Deputaten hebben geen totaal-inzicht in de andere wereld-diakonale activiteiten in deze gemeenten. Aangenomen mag worden dat zeker in een aantal gemeenten sprake is van eigen acties. Hiertegenover staat een aantal gemeenten dat zowel een collecte-opbrengst als de omslag afdraagt.

De gemiddelde opbrengst voor de gemeenten die meer afdragen dan de omslag is in de verslagperiode (globaal) f 4,90, f 4,40 en f 4,60 per lid.

7.5. Exploitatie-overzichten

De exploitatie-overzichten sluiten met de volgende saldo:

1989 batig	f 14.000
1990 nadelig	f 18.000
1991 nadelig	f 12.000

In de begrotingen hebben deputaten rekening gehouden met de besteding van het surplus-vermogen. Bij de bestedingen is telkenjare het voorzichtigheidsprincipe gehanteerd. Gebleken is, dat vooral de bijdragen voor de eigen projecten van deputaten hoger zijn dan wordt begroot. De extra-besteding is wel gerealiseerd, maar door de meevallende opbrengsten ontstaat jaarlijks een voordeel t.o.v. de begroting. De baten en lasten over de verslagperiode zijn gespecificeerd opgenomen op bijlage 30.4.

7.6. Vermogenspositie

Het vermogen van het deputaatschap bedraagt per 31 december 1991 f 297.000. De gewenste omvang van het werkvermogen is f 150.000. Zoals reeds eerder is opgemerkt, is het beleid van deputaten er op gericht, dat het surplus aan eenmalige en kortlopende projecten wordt besteed. Als gevolg van de meevallende opbrengsten ligt deze besteding na op het voorgenomen beleid. Voor het verloop van de vermogenspositie over de verslagperiode wordt verwezen naar bijlage 30.5.

7.7. Begroting

Op bijlage 30.6. van dit rapport is de begroting van deputaten opgenomen over de jaren 1993, 1994 en 1995. Deputaten constateerden in hun rapport aan de generale synode 1989 dat het hulpverleningswerk in onze kerken zich (financieel) in vergelijking met andere kerken op een tamelijk laag niveau bevindt. Mede met het oog op de bewustwording van de (leden van de) kerken vroegen deputaten een reële bijstelling van de verplichte (minimum) omslag van f 1,90 tot f 2,25 per lid. Dit verzoek is tot teleurstelling van deputaten niet door de synode ingewilligd. In de cijfers is ten opzichte van de vorige verslagperiode een lichte verbetering te constateren, maar ook nu blijven de Chr. Geref. Kerken nog achter bij (b.v.) de Geref. Kerken. Een verhoging van de omslag heeft slechts voor een klein deel van de kerken betekenis, omdat het merendeel

van de kerken de opbrengst van de februari-collecte afdraagt. Deze opbrengst is bijna overal hoger dan de omslag. Deputaten gaan ervan uit dat ook de generale synode zich ervan bewust is dat de hulp aan de verre naaste niet mag achterblijven bij de kostenontwikkeling voor de eigen kerkelijke huishouding. In de begroting is voor de kerken die de omslag afdragen gerekend met een bedrag van f 2,50 per lid.

8. Beleid

In het rapport 1989 is het beleidsvoornemen vermeld de plaatselijke kerken meer bij de hulpverleningsprojecten te betrekken. Ook zou de bezinning in de gemeenten om het wereldwijde karakter van het diakonaat dienen te worden gestimuleerd. Hierbij zou aan vragen rond de verhouding arm en rijk niet voorbij mogen worden gegaan. In de verslagperiode is een begin gemaakt met de uitvoering van deze voornemens. In 'Werkwoord' zijn enkele artikelen geplaatst over het werelddiakonaat in de gemeente, waarbij ook is vermeld hoe dit in sommige gemeenten vorm heeft gekregen. Ook zijn in enkele classes projecten geadopteerd, waarmee de betrokkenheid van de plaatselijke kerken is vergroot. In dit kader wordt voorts gewezen op het opgestelde advies voor kerkeraden bij de uitzending van een gemeentelid door een geloofszending, een diakonale hulpverlenende instantie of een christelijke organisatie. Het is de bedoeling dat deze betrokkenheid verder wordt gestimuleerd door diakonale toerustingssavonden. De hulpverleningsrelatie in de snel veranderende situatie in Oost-Europa dient verder te worden doordacht. Hier liggen wellicht mogelijkheden, om de betrokkenheid van de kerken hier, met de noden daar, te stimuleren. De geografische nabijheid werkt hier bevorderend.

Het hulpverleningswerk stelt ook voor vragen omtrent de achter de noden liggende structurele oorzaken. Het stert tot nadenken dat in de achter ons liggende periode de nood van de armen in de wereld weer vooral door rampen onder onze aandacht kwam. Dit valt ook uit de opbrengsten af te leiden. Wij geven vooral als de exceptionele nood (via de media) zichtbaar wordt, maar is de structurele problematiek van de verhouding tussen arm en rijk ons ook een zorg? Deputaten hebben zich vooral intern hiertoe bezig gehouden, door bezinning op de thema's 'bijbelse gerechtigheid' en 'de rol van het geld bij hulpverleningsrelaties' en door het besluit om het eigen vermogen te beleggen in fondsen die de armen ten goede komen. De bezinning op de verhouding arm en rijk zal ook in de kerken verder in gang worden gezet. Deputaten doen dat met name op grond van ervaringen die in de eigen projecten zijn opgedaan. Echte verandering zal immers vooral daaruit moeten voortkomen dat 'rijken en armen elkander ontmoeten' (Spreuken 22:2). Mogen de liefde en bewogenheid van Christus ons hiertoe dringen!

9. Voorstellen

Deputaten doen de generale synode de volgende voorstellen:

1. goedkeuring te hechten aan het beleid over de periode 1989-1991;
2. opnieuw deputaten te benoemen en te voorzien in de vacatures, waarvoor afzonderlijke voordrachten zullen worden gedaan;
3. de begroting over de jaren 1993 tot en met 1995 goed te keuren;
4. de verplichte bijdrage van de kerken vast te stellen op minimaal f 2,50 per lid;
5. goed te keuren dat deputaten in overleg met de deputaatschappen Zending en Bijzondere Noden van de Gereformeerde Gemeenten en de Vereniging 'De Verre Naaste' van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) participeren in het bestuur van de Interkerkelijke Coördinatie-commissie Ontwikkelingsprojecten (I.C.C.O.);
6. de instructie voor deputaten te wijzigen door het laten vervallen van de woorden 'waaronder één lid van ADMA-deputaten' in art. 1.

W.C. Moerdijk, voorzitter
H. Medema, secretaris

Aanvulling bij het rapport van deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland

Neuwegein, 17 augustus 1992

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Op initiatief en uitnodiging van het Curatorium en College van hoogleraren van de Theologische Universiteit zijn onlangs een aantal besprekingen gevoerd tussen vertegenwoordigers van deze colleges en deputaten Buitenlandse Zending en ons deputaatschap. Aan de orde kwam de vraag of het wenselijk en mogelijk zou zijn een fonds te vormen om buitenlandse studenten in de gelegenheid te stellen in Apeldoorn te studeren. Deze besprekingen hebben geleid tot een gezamenlijk voorstel. Afgesproken is dit voorstel als aanvulling bij het rapport van deputaten Hulpverlening aan uw vergadering te doen toekomen. Omdat dat rapport reeds in uw bezit is, wordt deze aanvulling u achteraf en separaat toegezonden. Evenwel met het verzoek om de bespreking van dit voorstel tegelijk te doen plaatsvinden met die van het rapport van deputaten Hulpverlening.

Met broedergroeten,

W.C. Moerdijk, voorzitter deputaten Hulpverlening

Voorstel 7 van deputaten Hulpverlening: De generale synode gaat accoord met het instellen van een commissie fondsvorming voor buitenlandse studenten aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn.

1. Het curatorium en het college van hoogleraren van de Theologische Universiteit Apeldoorn, deputaten Buitenlandse Zending en deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland spreken uit dat het wenselijk

is een fonds te vormen om buitenlandse studenten in staat te stellen een voortgezette studie (op doctoraal niveau) aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn te volgen.

- Zodoende kan de beoefening van de gereformeerde theologie in Apeldoorn ook vruchtbaar gemaakt worden voor studenten en kerken in het buitenland.
2. Zij stellen voor om de onder 1. genoemde colleges en deputaatschappen te machtigen hiertoe een commissie in het leven te roepen, samengesteld uit (een lid van) deze colleges en deputaatschappen, alsmede een lid van deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit. Deze commissie verricht haar werkzaamheden in nauwe samenwerking met deputaten Hulpverlening, die van deze werkzaamheden rapporteren aan de generale synode.
 3. Het behoort tot de taak van de commissie:
 - a. verzoeken van aspirant-studenten te beoordelen aan de hand van de hierna sub 5 te noemen criteria;
 - b. deze na positieve beoordeling voor te stellen aan het college van Hoogleraren, dat de uiteindelijke toestemming geeft;
 - c. aan fondswerving te doen;
 - d. de uitkeringen te verzorgen;
 - e. de studenten te laten begeleiden.
 4. Het curatorium, deputaten Zending en deputaten Hulpverlening stellen zich (ieder voor een derde deel) garant voor de hieraan verbonden kosten, die worden geraamd op f 40.000 tot f 70.000 per jaar.
 5. Criteria waaraan aspirant-studenten zullen moeten voldoen:
 - a. Zij moeten in principe worden voorgedragen door een kerk, waarmee de Christelijke Gereformeerde Kerken correspondentie onderhouden. In andere gevallen vindt overleg plaats met deputaten Eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en Correspondentie met buitenlandse Kerken.
 - b. Zij moeten zelf met de gereformeerde belijders instemming betuigen.
 - c. Zij dienen een positieve aanbeveling van de door hen doorlopen onderwijsinstelling te hebben.
 - d. Zij moeten in staat zijn de Nederlandse taal zich voldoende eigen te maken (eventueel door taalstudie aan een door de commissie aan te wijzen instituut).
 - e. Zij moeten kunnen aangeven wat ze met de studie beogen en uitspreken daarmee de eigen kerk te willen dienen.
 - f. Zij moeten na de studie, teruggekeerd in hun land, een missionaire rol kunnen spelen, bijvoorbeeld voor missionaire bewustwording van de kerken waarin zij dienen.
 - g. Zij moeten kunnen aantonen dat noch zij noch de kerk waartoe zij behoren in staat zijn de aan de studie verbonden kosten te betalen.
 - h. Zij moeten niet ouder zijn dan 35 jaar.
 - i. Zij moeten de studie in 3 jaar kunnen voltooien.
 6. Ten aanzien van administratie en beheer van dit fonds zal nog moeten worden bezien waar dit wordt ondergebracht.
 7. Wanneer de generale synode met dit voorstel instemt, kunnen taken en bevoegdheden van de commissie in goed overleg tussen de betrokken colleges en deputaatschappen nader worden vastgelegd.

W.C. Moerdijk

Bijlage 30.1.

OVERZICHT EIGEN PROJECTEN

1. Europa, Noord Afrika, Midden-Oosten

	1991 f	1990 f	1989 f
Ebenazer Home, Israël	15.000		
Protestantse Gemeenten in Irak	10.000		
Pastorie Val, Hongarije	10.000		
Christelijke Emigratie Centrale	2.500		
Klar Shaul, Israël		10.000	
Uitgeverij Kinderwereld	10.000	10.000	
De Bijle Werelt		15.000	
Stichting Jemima, Bethleem		15.000	
E.E.Z. Jeugdhuis, Lissabon		4.400	
Stichting De Schuilplaats, Veenendaal		10.000	
Internationaal Calvincongres		2.500	
Stichting Epatras	5.000	5.000	
Opvangwerk Cairo	6.500	10.000	
Hamlin Hospital, Libanon	10.000	10.000	10.000
Vluchtelingenwerk Vietnamese	15.000	15.000	15.000
Voedselhulp Roemenië	10.000	10.000	15.000
BMZG, fam. Huttinga, Tunesië			15.000
Stichting De Poort			15.000
Near East Ministry, fam. Saman			1.700
Stichting 'Kom beter binnen'			10.000
Ned. Chr. Bond voor Doven	1.400		1.400
Kom over en Help			10.000

Diakonie Nijmegen, studiebeurs			5.000
Totaal Europa etc.	95.400	116.900	98.100

2. Afrika, Azië

	1991	1990	1989
Trans World Radio	5.000		
Landbouwproject Sulawesi	18.800	35.500	30.800
Program Motivator Desa, Sulawesi	11.000	10.000	
Vendaschool	21.300	3.000	18.100
nyani bijbelschool, Venda	5.800		
Voorbereiding nieuw project Botswana	10.500		
Takalani Kinderhuis, Venda	15.000		
SOS-disasterfund, Venda		10.000	
Ass. for the physically disabled		3.500	
Evangelical Fellowship of Zambia		9.500	
Bedden en rolstoelen Namibië		8.000	
Ass. Evangelicals of Africa & Madagascar	5.000	5.000	20.000
Carzibe steunfonds		10.000	10.000
Vertaalwerk Muna, Indonesia	11.000	14.000	11.500
Vluchtelingenwerk Hong Kong			25.000
Evangelische toerusting in Afrika			2.500
Hulp aan vluchtelingen, Ethiopië			25.000
Transplantatievergroter, Nieuw Guinea			8.800
Totaal Afrika en Azië	103.400	108.500	151.700

3. Amerika

Diverse projecten Honduras	123.900	104.000	101.400
Diverse projecten Carambel, Brazilië	46.000	57.400	68.900
Fietsen en naaimachines, Nicaragua	11.400		
Moeder- en kindzorg, Haïti	15.000	15.000	
Scholen in Suriname	10.000		
Totaal Amerika	208.300	176.400	170.300
Totaal eigen projecten	407.100	401.800	420.100

Bijlage 30.2.

OVERZICHT PROJECTEN VAN DERDEN

	1991	1990	1989
Klar Shaul, Israël	800		
Gevangenen buitenland	800		
Magen David Adom, Israël	27.500		
Kinderhuis Bethlehem, Israël	2.700		
Stichting De Hoop	2.100	1.300	1.400
Leprowerk Nepal			15.300
Transkei		2.000	7.900
Kerkorproject KwaNdebele	8.100	13.600	11.500
Melkverstrekking Venda		700	5.400
Hulp aan Vietnamezen in Nederland			400
Hulp Mindanao, Filippijnen	11.000	4.500	800
Stichting Kinderhuis Jeruzalem	1.000		
Kinderhuis Guatemala		400	600
Kinderhuis Takalani	1.600	37.900	8.900
Babyhuizen in India en Burma	3.800	6.700	9.200

Bijbels Oost Europa	14.600	2.400	22.900
Ds. Jonkmanfonds			2.700
Bibliotheekproject			5.900
Herberg Rolde			5.000
Ziekenhuis Botswana	9.600	4.000	2.000
Korn Beter Binnen	300	200	500
Tot Heil des Volks			8.700
Leprabestrijding Indonesia	16.600	4.200	
Medische hulp Papua Nieuw Guinea		12.600	
S.O.S. Venda	29.300	17.600	
Diverse organisaties	13.000	1.300	1.300
Totaal	147.400	114.400	116.400

Bijlage 30.3.

OVERZICHT GIFTEN VOOR RAMPEN

	1991	1990	1989
Rusland	500		
Koerden	152.400		
Sudan/Afrika	147.800	199.600	35.800
Sulawesi			1.900
Bangladesh	141.000		4.300
Armenië			118.100
Roemenië		130.700	1.000
Jordanië	1.700	47.000	
Iran		22.300	
Totaal	443.400	399.600	161.100

Bijlage 30.4.

SAMENVATTENDE EXPLOITATIE-OVERZICHTEN

	1991	1990	1989
BATEN			
Februari-collecte/bijdrage kerken	282.900	274.100	301.700
Giften algemeen	46.900	43.700	53.400
Giften voor eigen projecten	135.200	127.400	149.800
Giften kleine projecten	147.400	114.400	116.400
Giften voor rampenhulp	443.400	399.600	161.100
Interest	37.700	28.400	24.200
Totaal baten	1.093.500	987.600	806.600
LASTEN			
Eigen projecten	407.100	401.800	420.100
Kleine projecten en rampen	590.800	514.000	277.500
Algemene kosten	107.500	89.700	95.300
Totaal lasten	1.105.400	1.005.500	792.900
Nadelig saldo	11.900	17.900	
Batig saldo			13.700

Bijlage 30.5.

VERMOGENSPOSITIE PER 31 DECEMBER

	1991	1990	1989
	f	f	f
Financiële vaste activa	41.700	50.000	25.200
Vlottende activa	391.000	420.900	448.500
Af: Schulden	135.100	161.500	148.200
Vermogen	297.600	309.400	326.500

Bijlage 30.6.

BEGROTINGEN

	1993	1994	1995
	f	f	f
BATEN			
Februariële collecte en bijdragen kerken	290.000	290.000	290.000
Giften algemeen en legaten	65.000	65.000	65.000
Giften voor eigen projecten	130.000	135.000	140.000
Interest	21.000	17.000	13.000
Totaal baten	506.000	507.000	508.000
LASTEN			
Uitkeringen/projecten	450.000	446.000	393.000
Werkwoord	39.000	40.000	41.000
Fouder collecte	15.000	16.000	17.000
Diakonaal Bureau	20.000	20.000	20.000
Kerkelijk Administratief Bureau	7.000	8.000	8.000
Diverse algemene kosten	25.000	27.000	29.000
Totaal lasten	556.000	557.000	508.000
Nadelig saldo (intéring vermogen)	50.000	50.000	

BIJLAGE 31
Art. 99, 147RAPPORT 3 VAN COMMISSIE 5 INZAKE HET RAPPORT VAN
DEPUTATEN HULPVERLENING IN BINNEN- EN BUITENLAND

- Met grote waardering heeft de commissie kennis genomen van het rapport van deputaten Hulpverlening, dat een goed overzicht geeft van het vele, goede werk dat deputaten doen met het oog op zeer uiteenlopende projecten.
- De werkwijze van deputaten is veranderd. De projectcommissie die tot en met 1989 functioneerde is opgeheven; er zijn nu drie beraadsgroepen met elk een eigen gebied. De belangrijkste reden om het werk zo aan te pakken is dat de deputaten die niet in de projectcommissie zaten soms het gevoel hadden dat ze niet genoeg bij het werk betrokken waren. Nu is ieder er daadwerkelijk bij betrokken, omdat elke deputaat in een beraadsgroep zit.
- Ook in het gesprek dat we met deputaten hadden pleitten zij ervoor dat ten aanzien van het Diakonaal Bureau de afspraken over de kostenverdeling blijven zoals ze waren. Wel hebben deputaten besloten de bijdrage van f 15.000 naar f 20.000 te verhogen, daar deze bijdrage tien jaar lang onveranderd gebleven is. Dat bedrag wordt gegeven om de collectieve verantwoordelijkheid tot uitdrukking te brengen. Verdere verhoging van die bijdrage gaat ten koste van de hulpverlening. De commissie is het met deputaten eens dat het geld dat deputaten ontvangen zoveel mogelijk het werk ten goede moet komen; dat het daarom goed is als de lopende afspraken gehandhaafd blijven.
- De commissie is verheugd dat het overleg tussen O.C.H.I.N. en I.C.C.O. ertoe geleid heeft dat in het

I.C.C.O.-bestuur één zetel kan worden inganomen door de Gereformeerde Gemeenten, de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en de Christelijke Gereformeerde Kerken. Graag steunen we het voorstel van deputaten om de participatie in het I.C.C.O. goed te keuren.

- Het overleg om een deel van het vermogen bij de E.D.C.S. te beleggen is nog niet afgerond. Op de vraag van uw commissie wat de E.D.C.S. is antwoorde de deputaten dat dat een stichting van de Wereldraad van Kerken is en dat de contacten lopen via de Nederlandse afdeling daarvan, de N.C.O.V. We vroegen deputaten of het wel verstandig is om zaken te doen met een instelling van de Wereldraad. Deputaten antwoordden dat anders het geld op een Nederlandse bank staat, waarbij er geen zicht op is wat er met het geld gedaan wordt. Er zijn nog wel andere ideële instellingen waarbij kan worden belegd, maar dat zijn in het geheel geen kerkelijke instellingen. Bovendien is er bij de E.D.C.S. een goed zicht op de projecten die met het belegde geld worden gesteund. Het komt armen in de derde wereld ten goede. Uw commissie is van mening dat deputaten hierin voorzichtig moeten opereren, maar dat een dergelijke wijze van beleggen toe te juichen is.
- Uw commissie was benieuwd welke criteria deputaten hanteerden om niet aan het verzoek uit een van de kerken te voldoen om financiële steun te geven voor bijzondere ziektekosten van een gemeentelid in het buitenland. Deputaten hadden drie redenen.
 - Toen het verzoek werd ingediend, waren nog niet alle maatschappelijke mogelijkheden nagegaan.
 - Deputaten vonden dat het bedrag dat voor één persoon zou moeten worden gegeven te groot was.
 - Hun laatste, niet minst belangrijke, overweging was dat steun aan een persoon inzake ziektekosten niet op de weg van deputaten hulpverlening ligt. Daarbij moest levens erop gerekend worden dat dit een precedent zou kunnen scheppen.
- Intussen hebben deputaten een werkbezoek aan Oost-Europa gebracht; daarbij hebben ze voornamelijk contact gehad met de Gereformeerde Kerk in Hongarije en Roemenië. Ze hebben daardoor een goed, eerste, overzicht gekregen van de situatie daar om ook in Oost-Europa eventueel hulp te kunnen gaan bieden.
- Het is verheugend dat, vergeleken met de vorige verslagperiode, er een lichte stijging in de inkomsten van deputaten is. Uw commissie vindt het echter jammer dat onze kerken in de hulp aan de verre naaste achterblijven bij andere kerken en is met deputaten van mening dat die hulp niet mag achterblijven bij de kostenontwikkeling voor de eigen kerkelijke huishouding. We willen dat graag onderstrepen; de generale synode zou er goed aan doen in het vaststellen van de omslag dat ook tot uitdrukking te brengen.
- De commissie vroeg deputaten of het wel tot de taak van deputaten hulpverlening behoort om buitenlandse studenten in Apeldoorn te laten studeren. Gaat het daarbij ook niet om hulp aan één persoon? Deputaten antwoordden dat het uiteraard personen zijn die theologie studeren. De reden om deze steun te (willen) geven is dat deze studie de kerken in de derde wereld ten goede komt. Het is een vorm van theologische ontwikkelingshulp. Dat is een doel wat de steun van deputaten Hulpverlening verdient. Na deze toelichting ondersteunt de commissie graag dit voorstel van deputaten.
- Het is uw commissie duidelijk dat door de samenwerking in de beheerscommissie inzake het Diakonaal Bureau tussen de drie diakonale deputaatschappen en door de rapportage van de beheerscommissie via de gecombineerde moderamina het niet langer nodig is dat één der deputaten tevens lid is van deputaten ADMA.
- De commissie stelt de synode voor:
 - De handelingen van deputaten goed te keuren.
 - Opnieuw deputaten te benoemen.
 - Goed te keuren dat deputaten in overleg met de deputaatschappen Zending en Bijzondere Noden van de Gereformeerde Gemeenten en de Vereniging 'De Verre Naaste' van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) participeren in het bestuur van de Interkerkelijke Coördinatie-commissie Ontwikkelingsprojecten (I.C.C.O.).
 - De instructie voor deputaten te wijzigen door het laten vervallen van de woorden 'waaronder één lid van ADMA-deputaten' in art. 1.
 - Accoord te gaan met het instellen van een commissie Fondsvorming voor buitenlandse studenten aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn.

D. Visser, rapporteur

BIJLAGE 32
Art. 100, 179

RAPPORT VAN DEPUTATEN KERKELIJKE ARCHIEVEN

1. Deputaten

De generale synode van Groningen 1989 benoemde als deputaten Kerkelijke Archieven: prof. dr. W. van 't Spijker te Apeldoorn, voorzitter; drs. J.N. Noorlandt te Rheden, secretaris; F. van der Hart, Krimpen aan den Issel, archivaris; mr. Caspar van Heel te Hatten, archivaris; A. Medema te Dokkum en drs. J.C.L. Starreveld te Kampen.

2. Opdrachten

De synode besloot ten aanzien van deputaten Kerkelijke Archieven:

- de diverse deputaatschappen op te dragen volgens art. 8 van het Reglement voor de archieven hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de synode van 1983, aan het synodale archief

over te dragen;

- b. de scribe synodi op te dragen de comitèacta van de voorgaande synoden aan het synodale archief over te dragen en te bepalen dat de comitèacta voortaan samen met de andere comitèstukken in dat archief worden opgenomen;
- c. met cassatie van het desbetreffende besluit van 1956 deputaten op te dragen het onderzoek inzake de restauratie van het verkooldde archief van de vooroorlogse synoden voort te zetten en tot een zo verantwoord mogelijk einde te brengen (art. 99, Acta 1989).

3. Vergaderingen

Deputaten vergaderden gedurende de verslagperiode zesmaal: op 19 januari 1990, 29 juni 1990, 22 oktober 1990, 15 maart 1991, 18 oktober 1991 en 17 maart 1992.

4. Inleiding

Oude en nieuwe deputaten

Op de vergadering van 19 januari 1990 namen deputaten hartelijk afscheid van ds. M. Drayer en dhr. P. Sluiter. Zij hadden respectievelijk zitting in het deputaatschap sinds 1965 en 1968. Beiden hebben meer dan twintig jaar mede leiding gegeven aan het archiefbeheer in onze kerken. De synode benoemde drie nieuwe deputaten. De uitbreiding met één deputaat hield verband met de taken op documentatieterrein.

Archieven en 100 jaar Chr. Geref. Kerken

De betekenis van een goed archiefbeheer is rond het gedenken van het 100-jarig voortbestaan van onze kerken weer gebloeit. Het betekent dat bronnen voor historisch onderzoek beschikbaar zijn en toegankelijk zijn. Ook kan materiaal uit de archieven en het opgerichte documentatiecentrum gebruikt worden als illustratie op tentoonstellingen en in jubileumboeken.

5. Archiefbeheer

5.1. Archief van voor 1980

Het synodale archief van voor 1980 wordt bewaard in het Rijksarchief te Utrecht, Alexander Numankade 201.

Mr. Van Heel is de eerst-verantwoordelijke archivaris voor dit archief.

Het archief bestaat per 1 april 1992 circa 25 meter planklengte.

Noemenswaardige aanwinsten zijn:

1. Rapport van de commissie belast met het voorlopig onderzoek van hen die zich aanmelden voor het examen naar art. 8 der Dordtse Kerkorde gericht aan de generale synode van juli 1900. Deze commissie werd ingesteld door de synode van 1899. Onderzocht werden br. Gerrit Oosterhuis (1859-1945) te Groningen en br. Jan van der Vegt (1853-1929) te Zaandam.
2. Vertrouwelijke stukken met betrekking tot de zaak P. Westerloo uit de classis Groningen 1953-1955.
3. Notulen en correspondentie van diverse deputaatschappen. Van de scribe I van de vorige synode ds. Stamveld omvatten deputaten de comitè-acta van 1956-1988. De comitè-acta van voor 1956 staan afgeschreven tussen de overige acta. In juni 1992 verschijnt een magazine van het archief. Deze bieden wij u los van het rapport aan.

5.2. Verkoold archief

In aansluiting op het besluit over het verkooldde archief is er het een en ander geschied. De in mei 1940 verkooldde archiefstukken zijn uit de Chr. Geref. Kerk van Rotterdam-Centrum gebracht naar het Gemeente Archief van Helmond. Deze archiefdienst heeft de verkooldde stukken geselecteerd in gedrukte en in geschreven stukken. De gedrukte waren niet uniek en zijn daarom niet verder onderzocht. De geschreven stukken zijn blad voor blad gescheiden. Een selectie van de belangrijkste stukken is gemaakt. Vooral van historisch belang zijn de comitè-gedeeltes die niet in de gedrukte Acta staan. Deputaten onderzoeken de mogelijkheid om van de comitè-gedeeltes een transcriptie te (laten) maken. Te overwegen is om een historische bronnenoutput te maken van de comitè-gedeeltes tussen 1892 en 1910.

5.3. Archief na 1980

Het archief na 1980 wordt bewaard in de archiefkuis in de Chr. Geref. Kerk van Rotterdam-Centrum, Noordsingel 208.

Dhr. F. van der Hart is voor dit archief de eerstverantwoordelijke archivaris.

Volgens besluit van de synode 1989 behoort het synodale archief van voor 1983 gedeponneerd te worden in dit archief. Deputaten hebben in een brief alle deputaatschappen op dit besluit attent gemaakt.

Per 1 april 1992 is er ongeveer 10 meter archief aanwezig.

Behalve het archief van de generale synode en de synodale deputaatschappen is ook het archief van de R.C.G.S. en de Werkgroep Contact Studerenden aanwezig. Te wijzen is verder op het archief van de Stichting Noodfonds Emeritkas.

6. Semi-kerkelijk archief

Dit gedeelte van het archief is nog beperkt. Stukken van de Reünistenorganisatie van de Christelijke Gereformeerde Studentenbond en de Werkgroep Contact Studerenden zijn aanwezig. Ook ontvingen wij enkele archiefstukken van de Bond van Chr. Geref. Mannenverenigingen tussen 1930 en 1950. Tenslotte

kunnen we een dossier van de Raad voor de arbeid der Chr. Geref. Kerken onder de buitenkerkelijke jeugd 1949-1951 noemen.

Graag vestigen deputaten de aandacht op de mogelijkheid om ook gratis centraal archief te bewaren van alle Chr. Geref. landelijke instellingen.

Een begin van persoonlijke archieven is er in de collectie ds. L. de Bruyne. Deputaten zouden voorzichtig (emerit-)predikanten op de mogelijkheid willen wijzen om voor ons kerkverband interessante stukken aan deputaten af te staan of na te laten.

7. Archiefcontrole

Er zijn controle-bezoeken aan het archief in Rotterdam en Utrecht gebracht. Alles werd in orde bevonden. Door tijdgebrek bij de archivariissen is de inventarisatie niet zo gevorderd als zij wel wensten.

8. Advisering en toerusting

8.1. Advisering

Deputaten kregen in de verslagperiode verschillende verzoeken om advies.

Computer

Zo vroegen de archivaris van Hilversum-Oost en de classis Amersfoort advies met betrekking tot het gebruik van computerapparatuur. Het advies van deputaten was om belangrijke stukken altijd uit te printen met houdbare inkt op goed papier (b.v. Nomaal 3).

Notulen en belangrijke correspondentie zullen voorlopig op papier bewaard behoren te blijven.

Ook van het ledenbestand behoort regelmatig een uitsluit gemaakt te worden. Daarbij dient er speciale aandacht te zijn voor uitgeschreven leden. Deze moeten niet met een druk op het toetsbord van de computer kunnen verdwijnen, maar hun gegevens behoren met zorg ook op papier bewaard te worden. Tien, maar ook dertig jaar later moet te achterhalen zijn of iemand lid was en wanneer hij gedoopt is.

Persoonlijk advies

De archivariissen Van der Hart, Van Heel en Medema zijn altijd bereid om een plaatselijke kerk telefonisch van advies te dienen. Indien gewenst is er overleg mogelijk over een bezoek.

8.2. Toerusting

Toerustingslagen

Per particuliere synode hielden deputaten een toerustingavond voor archivariissen. Uit de P.S. van het Noorden kwamen op 23 november 1991 20 belangstellenden, in Apeldoorn was de opkomst op 15 december 1991 28, in Haarlem op 15 januari 1992 25 en in Rotterdam op 5 februari 1992 mochten we 29 mensen ontmoeten.

In Rotterdam waren twee leden van het deputaatschap Kerkelijke Archieven van de Gereformeerde Gemeenten onze gast.

De avonden boden een diaserie 'Archief in orde', een inleiding van een archivaris, een ronde van vragen en de mogelijkheid tot uitwisselen van ervaringen. De opkomst en de inbreng op de avonden geven deputaten aanleiding om te constateren dat het zinvolle avonden waren. Er is door aanwezigen gevraagd naar vervolgvondsen.

Opvallend was dat er veel kerken nog geen archiefbeheerder hebben aangesteld. De in ruime aantal aanwezige scribe gaven vaak aan dat zij geen tijd vinden voor het ordenen van het oudere archief. Er is dus alle reden om de kerken te stimuleren om naast de scribe een archivaris te benoemen. Deputaten beschikken over een instructie voor een plaatselijke archivaris.

9. Toezicht

Deputaten behoren toezicht te houden op het archiefbeheer van deputaten Zending, Israël en het Curatorium.

Deputaten brachten op 17 maart 1992 een bezoek aan het archief van het Curatorium. Dit archief bevindt zich in de kuis van de Theologische Universiteit te Apeldoorn. Het archief van deputaten Zending en Israël wordt gezamenlijk te Hilversum bewaard. Dit archief hopen we nog voor het begin van de synode te bezoeken.

10. Contacten

Dhr. Van Heel vertegenwoordigt deputaten in de interkerkelijke Commissie tot registratie van Protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke archieven. Hij is sinds 1987 voorzitter van deze commissie. Internationaal heeft hij relaties met de Arbeitsgemeinschaft der Archive und Bibliotheken in der evangelischen Kirche (in Duitsland) en met het in 1991 in Rome (bij de Waldensers) opgerichte Internationale Verband kirchlicher Archive, waarvan hij bestuurslid is.

11. Afscheidingsarchieven

Dhr. Van der Hart heeft zich ingezet in de Werkgroep voor de Registratie van de bewaard gebleven Afscheidingsarchieven tot 1892. Op 28 februari 1991 werd de 263 pagina's tellende publicatie 'Gids van Afscheidingsarchieven 1834-1892' in een feestelijke bijeenkomst aangeboden aan dhr. Van Heel.

Deputaten bieden de synode een exemplaar van deze uitgave aan. Deputaten besloten 1.000 te geven voor de drukkosten.

12. Documentatie

In de verslagperiode is er met voortvarendheid gewerkt aan de collectie documentatie. De generale synode van 1983 in Rotterdam gaf al mandaat om een documentatiecentrum te stichten (art. 153, Acta 1983). Negen jaar later, op 21 februari 1992 nemen deputaten de eerste kast van het documentatiecentrum in

gebruik. Documentatie bestrijkt globaal gesproken het veld tussen archief en bibliotheek. In een archief bevinden zich onder andere notulen en correspondentie. In een bibliotheek zijn vooral boeken, belangrijke brochures en de vaktijdschriften aanwezig.

Bij documentatie denken wij aan een systematische verzameling van informatiedragers die betrekking hebben op de Chr. Gerel. Kerken. Deze verzameling behoort via inventarislijsten en registers toegankelijk gemaakt te zijn. Doel daarvan is niet alleen om te bewaren, maar ook om bij onderzoek te helpen.

Onderdelen van de collectie zijn:

1. Handschriften, bijvoorbeeld brieven en handgeschreven preken.
2. Afbeeldingen: foto's van alle kerkgebouwen en predikanten. Grafisch werk.
3. Chronologische verzameling krantenknipsels betreffende de Chr. Gerel. Kerken.
4. Jubileumboekjes.
5. Geluidsopnames van Chr. Gerel. koren en/of orgels.
6. Opnamen van preken/kerkdiensten.
7. Allerlei uitgaven als: zendingskalenders en ansichtkaarten. Folders en brochures.
8. Chr. Gerel. tijdschriften, met registers.
9. Varia als theelepeltjes, collectebussen en asbakken.
10. Biografisch materiaal over meer dan plaatselijk bekende Chr. Gereformeerden.
11. Bibliografisch materiaal.

Beheerder van de collectie documentatie is dhr. J.N. Noorlandt.

Ruimte

Na overleg met de bibliothecaris van de Theologische Universiteit te Apeldoorn prof. dr. J. van Genderen, bleek er in de universiteit maximaal ruimte te zijn voor één kast om documentatie te bewaren. Deze ruimte is echter onvoldoende. Prof. dr. J. van Genderen gaf deputaten in overweging, als deputaten verwachtten dat één kast onvoldoende zou zijn, om een andere ruimte te zoeken. Aangezien dhr. Noorlandt werkzaam is op het Diaconaal Bureau, is op verzoek van deputaten op 21 februari 1992 één kast geplaatst op het Diaconaal Bureau te Veenendaal. Op 28 april 1992 kwam er een noodzakelijke tweede kast bij. De verwachting is dat beide kasten in juni 1992 geheel vol zijn.

Deputaten achten het noodzakelijk dat er per 1 januari 1993 een ruimte ingericht kan worden voor het Documentatiecentrum van de Chr. Gerel. Kerken. De voorkeur gaat daarbij uit naar het te vormen Centraal Bureau te Veenendaal. Daarin zullen minstens 6 kasten geplaatst moeten kunnen worden en een tafel en een stoel, zodat materiaal ter plekke bekeken kan worden.

De huur van een ruimte van 2 bij 4 meter zal ongeveer f 2.520 per jaar kosten (12 x f 210,-).

Deputaten vragen mandaat om al wat in redelijkheid nodig is voor de inrichting te mogen aanschaffen.

Aanwinsten

Een bijzondere vermelding verdient de aanwinst van alle originele beroepsbrieven van ds. L. de Bruyne (1880-1951).

Deze zijn grote dank ontvangen van zijn zoon dhr. A.L. de Bruyne te Leusden.

Dienstverlening

Deputaten zijn verheugd door de vele schenkingen van kerkdiensten. De documentatie is bedoeld om gebruikt te worden. Zij is beschikbaar voor onderzoek en bijvoorbeeld als illustratiemateriaal en voor tentoonstellingen. Veel materiaal op de tentoonstelling in september 1992 in het museum Nairac te Bameveld is hieruit afkomstig.

Speciaal voor de tentoonstelling gemaakt materiaal kan bewaard worden in het documentatiecentrum.

Ook op het gebied van bibliografie en biografie zijn vorderingen te noemen.

Bibliografie

Voorvloeiend uit de enquête waarover wij u in 1989 rapporteerden, verschijnt er een bibliografie over de plaatselijke kerkgeschiedenis van onze kerken. De lijst telt ongeveer 200 titels.

Ook is er een bibliografie over de landelijke geschiedenis gemaakt van 173 titels. Gedacht wordt verder aan een biografie van elke overleden Chr. Gerel. predikant.

Biografie

De secretaris heeft een lijst gemaakt van Chr. Gerel. leden die van meer dan plaatselijke betekenis waren en zijn. Deze lijst vermeldt bijvoorbeeld alle afgevaardigden naar een synode sinds 1892.

Tijdschriften om te raadplegen

Van heilss lang niet alle Chr. Gerel. periodieken blijkt een complete collectie bewaard te zijn. Het treurigst is het wel met de classicale bladen gesteld. Aan de verwerving hiervan wordt voorrang gegeven.

Van De Wakerer blijkt van nummers van de oudere jaargangen slechts één exemplaar bewaard te zijn, en wel in de Theologische Universiteit. Het is raadzaam dat ook op het Documentatiecentrum een complete collectie komt. Deze kan uit originele nummers bestaan, aangevuld met kopieën of microfiches. Ook aan een complete collectie van Bewaar het Pand en andere bladen wordt gewerkt.

Dhr. Noorlandt is bezig met een inventarisatie van alle periodieken die ooit in Chr. Gerel. kring verschenen zijn.

Registers

Deputaten stellen zich ten doel om als dienstverlening registers te (laten) maken op bladen als Canon Gestorum Scriptura, Kerkblad voor het Noorden, Luctor et Emergo, De Sleutel en Ga. Van De Wakerer verschijnen de laatste 25 jaar jaarlijkse registers. Het lijkt deputaten wenselijk dat er een register komt op De Wakerer over de gehele 100 jaar.

Als de registers gereed gekomen zijn, kunnen vragen als: Wanneer is er door wie wat geschreven over de komst van de rado, of over de S.G.P., over over een bepaalde bijbeltekst? eenvoudig beantwoord worden.

14. Publiciteit

Regelmatig brachten deputaten berichten naar buiten over toerustingsdagen, de vorderingen van het documentatiecentrum en verzoeken om bepaalde uitgaven.

15. Kerkelijke kunst

Een onderdeel van de documentatie is het beschrijven van de zogenaamde 'kerkelijke kunst' in de Chr. Gerel. Kerken. Daarmee denken we onder andere aan kerkgebouwen, gebrandschilderde ramen, doopvonten, kanselbijbels, avondmaalstelen en plaatselijke kerkzegels.

Deputaten zijn voornemens om aan deze inventarisatie de komende periode aandacht te geven. Een eerste contact is er geweest met de Stichting Protestantse Kerkelijke Kunst te Groningen.

16. Tenslotte

Onze voorzitter prof. dr. W. van 't Spijker verzoekt de synode van 1992 om hem niet weer te benoemen. Hij is deputaat sinds 1971.

De voordracht voor een nieuwe deputaat zullen wij u in een afzonderlijk schrijven doen toekomen.

17. Voorstellen

Deputaten stellen de synode voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. aan de diverse deputaatschappen in een afzonderlijk schrijven op te dragen volgens art. 8 van het Reglement voor de archieven hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid van vóór de synode van 1988 voor 1 september 1994 aan het synodale archief over te dragen;
3. het Documentatiecentrum te huisvesten in een geschikte ruimte, waarbij deputaten aan een gedeelte van het uit te breiden Kerkelijk en Diaconaal Bureau te Veenendaal denken;
4. goed te keuren dat deputaten kasten en ander materiaal mogen aanschaffen die in redelijkheid nodig zijn voor het functioneren van het documentatiecentrum;
5. art. 3 van de instructie aan te vullen met:
 - a. het beheer en het toezicht op het beheer van documentatie;
 - b. opnieuw deputaten te benoemen.

J.N. Noorlandt, secretaris

BILJAGE 33

Art. 108

RAPPORT 5 VAN COMMISSIE IV OVER RAPPORT DEPUTATEN EENHEID EN CORRESPONDENTIE, ONDERDELEN D1 EN 2

Deputaten presenteren de bijlage 'De Toeliegening des heils in de belijdenisgeschriften. Een overzicht' als een stuk van deputaten. In dit stuk wordt naar het oordeel van deputaten een wezenlijk antwoord gegeven op de vraag naar wat de confessie zegt over de toeliegening des heils en tevens wordt een onderbouwing gegeven van de besluiten van de synoden.

De commissie is het geheel eens met wat in deze bijlage wordt geboden. Over de inhoud ervan bestond geen verschil van mening. Het zou een goede zaak zijn als deze bijlage aan de kerken wordt aangeboden voor bezinning en bespreking. Ook voor besprekingen op een vergadering van de classis kan het stuk goede diensten bewijzen.

Het is duidelijk dat er een nauwe samenhang is tussen wat in de bijlage en bijbehorend voorstel naar voren komt en de verhoudingen tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken. De commissie onderstreept dat de toeliegening van het heil een zeer wezenlijke zaak is. Wat we daaronder moeten verstaan, wordt duidelijk in de belijdenis van de kerk verwoord zoals samengevat in deze bijlage.

Ten aanzien van D2 merkt de commissie op, dat de opdracht 'zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerde belijdenis kan en mag zijn' opnieuw door de generale synode aan deputaten gegeven moet worden. Zoals de commissie reeds schreef in haar rapport 1 geeft zij er de voorkeur aan de hernieuwde opdracht aan dit deputaatschap te doen toekomen.

De commissie stelt de generale synode voor:

De generale synode

overwegende

1. dat de zaken die betrekking hebben op de toeliegening des heils zeer duidelijk in het belijden van de kerk verankerd liggen;
2. dat het instemmen met de belijdenis vergt dat ook deze aspecten daarvan in de geestelijke leiding, die via prediking en pastoraat in de gemeente gegeven wordt, tot hun recht komen;
3. dat het niet verdisconteren van deze elementen uit de belijdenis in prediking en pastoraat als een ernstig manco moet worden aangemerkt;

sprekt uit

1. dat zolang er ernstige verschillen zijn ten aanzien van de zaken van de toeliegening des heils, die verschillen een belemmering zijn op de weg naar kerkelijke eenheid;
2. dat dit de roeping tot eenheid met gereformeerde belijders onverlet laat,

besluit:

1. de bijlage 'De Toeliegening des heils in de belijdenisgeschriften. Een overzicht' beschikbaar te stellen voor de kerken met de aanbeveling het te bespreken op de kerkelijke vergaderingen;
2. deputaten opnieuw op te dragen zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerde belijden mag en kan zijn.

J. Jonkman, rapporteur

**RAPPORT 4 VAN COMMISSIE IV INZAKE RAPPORT DEPUTATEN
EENHEID EN CORRESPONDENTIE; REVISIE BIJLAGE 8 K.O.**

De commissie constateert dat deputaten nauwegezet bezig zijn geweest met de hun door de generale synode van 1989 gegeven opdracht om zich te bezinnen op de redactie van bijlage 8 K.O. en daarover voorstellen te doen aan de synode van 1992.

De commissie neemt de voorstellen van deputaten met enkele kleine wijzigingen over. Het betreft de volgende wijzigingen:

- in 1.2. 'tucht' te vervangen door 'kerkregering';
- in 2.4. toe te voegen: 'de eenheid en';
- in 2.4. toe te voegen 'inhoud van de';
- in 3.3. 'tucht' te vervangen door 'kerkregering';
- in 4.1. toe te voegen: 'ambtsdragers als';
- in 4.2. toe te voegen: 'van de inhoud';
- in 4.2. laatste regel nu te lezen na 'vastgelegd': 'met dien verstande dat geen predikant zal voorgaan in plaatsen waarin de Christelijke Gereformeerde Kerk daarin niet bewijlt'.

De commissie kan in grote meerderheid ermee instemmen dat deputaten niet verder zijn gegaan dan het regelen van de situatie die ontstaat als twee plaatselijke kerken overgaan tot een nauwer samenleven. Het voorstel van deputaat ds. B. Wiltzer is dan in strijd met wat voorgesteld wordt in 4.2.

Een aantal leden van de commissie is van oordeel dat de vragen uit de samenwerkende kerken om verdergaande regelingen begrijpelijk zijn, omdat daar sprake is van een al jaren groeiende geestelijke eenheid. Zij menen dat het een goede zaak zou zijn als de afvaardiging naar de classes van niet Christelijke Gereformeerde predikanten van kerken waar samenwerking is, kon worden geregeld. Zij menen echter dat het op dit moment van het kerkverband wat veel gevraagd is en hopen dat er in de komende jaren tot een goede regeling terzake gekomen kan worden.

Bij het in 2.6. voorgestelde kan als toelichting dienen dat de aanvraag tot kanselnuil andere vragen, besprekingen en besluiten geeft dan het aanvragen van een volledige samenwerking van twee plaatselijke gemeenten, die als één gemeente wensen te vergaderen. Deze beide fasen moeten op eigen inhoud beoordeeld worden en wat in een eerste fase is afgehandeld en besloten, moet in een tweede fase niet worden overgedaan.

De commissie stelt de generale synode voor de volgende 'Voorlopige regeling' voor het gestalte geven aan eenheid met kerken van gereformeerd belijden' als bijlage 8 K.O. vast te stellen:

1. Algemeen

1.1.

Het aanvankelijk gestalte geven aan eenheid tussen plaatselijke kerken van gereformeerd belijden die tot verschillende kerkverbanden behoren, door nauwer samenleven, kan alleen geschieden met kerken die behoren tot een kerkverband waarvan de synode van de eigen kerken heeft geconstateerd, dat het zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis en met welk kerkverband contacten worden onderhouden door wederzijdse deputaten.

1.2.

De nauwere samenleving is zuiver plaatselijk en mag niet worden gezien als een vereniging tussen de betrokken kerken of als het constitueren van een nieuwe kerkformatie. De plaatselijke kerk behoudt haar zelfstandig karakter wat leer, dienst en kerkregering betreft, totdat het eventueel komt tot verdere stappen op de weg naar plaatselijke eenheid (zie 3.3.).

1.3.

Het bovengenoemde nauwer samenleven draagt een voorlopig karakter in afwachting van de verdere ontwikkeling ten aanzien van de toenadering tussen beide kerkverbanden.

2. De weg tot nauwer samenleven - plaatselijk

2.1.

De nauwere samenleving kan alleen tot stand komen na genoegzame samensprekingen tussen de betrokken kerkeraden, waarbij gebleken is dat er metterdaad een eenheid is in erkenning en beleving van het Woord Gods en de belijdenis der kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijk leven gelden.

2.2.

De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet over de voorgenomen nauwere samenleving de gemeente horen en haar bewijling vragen; slechts bij een naar het oordeel van de kerkeraad genoegzame eenparigheid van gevoelens in de gemeente kan de kerkeraad verdere stappen doen tot de voorgenomen nauwere samenleving.

2.3.

De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet vervolgens het oordeel van de classis vragen omtrent de voorgenomen nauwere samenleving.

2.4.

De classis zal, lettende op de noodzaak om de eenheid en zuiverheid van de leer en van de kerkregering te bewaren, zich met bijstand van de deputaten naar art. 49 K.O. overtuigen van de inhoud van de onder 2.1. bedoelde eenheid.

2.5.

De classis zal door middel van de rondvraag naar art. 41 K.O. en van de kerkvisite naar art. 44 K.O. voortdurend haar aandacht geven aan de tot stand gekomen nauwere samenleving.

2.6.

Indien kerkeraden van gemeenten waar een nauwer samenleven tot stand is gekomen, willen overgaan tot een samenwerking als onder 3.3. bedoeld, zal dezelfde procedure als onder 2.2. tot en met 2.5. vermeld is, worden gevolgd, met inachtneming van wat in eerdere stadia besproken en besloten is.

3. De inhoud van het nauwer samenleven - plaatselijk

3.1.

Het nauwer samenleven kan uitkomen in de toelating van elkanders ongeconsueerde leden tot elkanders avondmaalsviering, het aarvaarden van elkanders attestaties en het van tijd tot tijd in de dienst des Woords laten voorgaan van elkanders plaatselijke predikanten of van predikanten van andere plaatselijke kerken, waar hetzelfde nauwer samenleven tot stand is gekomen.

3.2.

In het kader van deze regeling kunnen onze kerkeraden, die deze samenwerking kennen, ook predikanten van andere plaatselijke kerken van eigen kerkverband udnodigen, die daartoe de bewijling van hun eigen kerkeraad behoeven.

3.3.

Bij de voortgang van het nauwer samenleven kan het komen tot een samenwerking waarbij de beide plaatselijke gemeenten vergaderen als één gemeente, uitkomend in de eenheid van leer, dienst en kerkregering, onverminderd het bepaalde in 1.2. en 1.3. inzake het zuiver plaatselijke en voorlopige karakter van deze nauwere samenleving.

4. De inhoud van het nauwer samenleven - classicaal

4.1.

Classes kunnen kerkeraden die gekomen zijn tot een nauwer samenleven machtigen ambtsdragers als waarnemers te zenden naar de classicale vergadering van het classicale ressort waartoe de gemeente, waarmee het nauwer samenleven tot stand is gekomen, behoort. Evenzo kunnen waarnemers uit het classicale ressort van de andere kerk van gereformeerd belijden in de eigen classicale vergadering ontvangen worden.

4.2.

Indien Christelijke Gereformeerde Kerken en andere kerken van gereformeerd belijden in hetzelfde of nagevoeg hetzelfde ressort tot wederzijdse classicale overeenstemming komen en deputaten naar art. 49 K.O. zich hebben overtuigd van de inhoud van de in deze bijlage omschreven eenheid, heeft deze classis het recht de kerken in haar ressort toe te staan om aan de gevonden eenheid gestalte te geven naar analogie van de wijze, die in deze bijlage is vastgelegd, met dien verstande dat geen predikant zal voorgaan in plaatsen waar de Christelijke Gereformeerde Kerk hierin niet bewijlt.

J. Jonkman, rapporteur

TOELICHTING BIJ INSTRUCTIE 8.06.

Vanuit enkele gemeenten van ons kerkverband zijn er contacten gelegd met leden van de Hongaars Hervormde Kerk in Roemenië. Er is geestelijke en materiële hulp gegeven. De contacten bleken van dien aard te zijn, dat zowel in Roemenië, als in Nederland de wens leeft, om nader en blijvend contact met elkaar te onderhouden. Hieraan wordt thans op verschillende manieren gestalte gegeven.

Omdat dit als zeer waardevol en opbouwend wordt ervaren, leeft de gedachte om ook als kerkverband contact te leggen met deze kerk. Hebben we niet een roeping om de Hongaars Hervormde Kerk in Roemenië te helpen en bij te staan in de moeilijke taak van vernieuwing van hun geestelijk en kerkelijk leven, nu de communistische dictatuur geëindigd is?

Als Christelijke Gereformeerde Kerken mogen wij niet slechts toeschouwer zijn, maar worden we geroepen om daadwerkelijk te helpen met de opbouw der kerk naar een vrije kerk.

Het leggen van contacten zoals omschreven in art. 51 K.O. zal van grote betekenis zijn voor de kerkelijke leiders die door deze langdurige officiële contacten gesteund worden door hen die dezelfde belijdenis hebben, en dezelfde Psalmen zingen, tot eer van God.

Bij dit alles staat het voortbestaan van de Reformatie in Roemenië op het spel. Geve God dat wij onze roe-

ping mogen verstaan en dat onze kerken zo een middel in Zijn Hand mogen zijn om de Reformatie in Roemenië te bewaren en kon het zijn, nieuwe impulsen te geven.

Bijlage 35.B
Art. 113

RAPPORT 2 VAN COMMISSIE IV INZAKE INSTRUCTIE 8.06. VAN DE PARTICULIERE SYNODE VAN HET ZUIDEN

De tekst van de instructie is niet correct. Hoewel het de bedoeling was het Roemeense kerkverband bij name aan te geven, wordt er slechts een plaatselijke gemeente genoemd. Zoals de instructie ter tafel ligt, kan deze niet worden aangenomen.

De commissie waardeert de intentie van de instructie. Ze wijst erop dat gezien hun instructie het reeds op de weg van deputaten voor de Eerheid van Gereformeerde Belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken ligt om aan deze zaak aandacht te geven.

De commissie stelt de generale synode voor de instructie niet te aanvaarden.

J. Jonkman rapporteur

BIJLAGE 36
Art. 114

REVISIEVERZOEK CHR. GEREF. KERK NIEUWEGEIN

Aan de Generale Synode van de
Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland 1992
p/a De heer A.H. Versluis, scriba
van de roepende kerk Apeldoorn-Centrum
Kruisstraat 244
8172 BT Vaassen

Nieuwegein, 11 maart 1992

Wederwaarde en eerwaarde broeders,

Uit de acta van de G.S. van 1989 blijkt uw besluit dat de scribae van de kerkelijke vergaderingen ambtsdrager dienen te zijn (art. 71).

Uit de toelichting (bijlage 34) blijkt dat het vertrouwelijk karakter de doorslag heeft gegeven bij uw besluit. Dit argument overtuigt ons niet. Er zijn in het kerkelijk leven vele taken met een vertrouwelijk karakter, bijvoorbeeld in de sfeer van archivering en in de sfeer van financiële administratie.

Van belang is dat de ambtsdragers opzicht houden, niet dat zij alle vertrouwelijk werk zelf verrichten.

In de toelichting wordt die ruimte ook met zoveel woorden aangegeven, zij het dat de scriba/ambtsdrager dan toch de ondertekeningsoverbevoegdheid houdt. Het is ons onduidelijk waarom het opzicht over het scribaatswerk persé tot uitdrukking moet komen door formele ondertekening door een scriba/ambtsdrager. Ook zonder deze ambtelijke ondertekening zijn de ambtsdragers als opzichters verantwoordelijk voor de inhoud van de kerkelijke stukken.

Wij zien dan ook geen bezwaar tegen benoeming van een niet-ambtsdrager tot scriba. Het kan zelfs een voordeel zijn om voor het scribaatswerk een beroep te kunnen doen op de specifieke gaven daartoe van een gemeentelid. In onze gemeente hebben wij hiertoe goede ervaring, zowel tot vreugde van de kerkeraad als met instemming van de gemeente. Anderzijds kan zelfs de vraag worden gesteld of het werk van een (vrijgestelde) scriba persé door een ambtsdrager dient te gebeuren, gelet op de aard van het ambtswerk van een ambtsdrager, zoals we dat lezen in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen.

In onze overtuiging dat het de kerkeraad vrij staat om een niet-ambtsdrager tot scriba te benoemen, worden wij bevestigd door ds. Joh. Jansen, die in zijn Korte verklaring van de kerkorde der gereformeerde kerken stelt dat het op zichzelf genomen mogelijk is dat een kerkeraad een vaste scriba aanstelt om de notulen te maken en de correspondentie te voeren, buiten eigen kring (uitgave 1952, p. 161).

Wij verzoeken u derhalve om revisie van het synodebesluit van 1989 en te besluiten dat het de kerkeraad vrij staat om uit zijn midden of uit het midden van de gemeente een scriba te benoemen.

U de wijsheid en de leiding van Gods Geest in uw vergadering toebiddend, verblijven wij,
met broedergroet,

Drs. W.C. Moerdijk, voorzitter
R.J. Bruinink, 2e scriba

BIJLAGE 37
Art. 114

COMMISSIE 7 RAPPORT 1 INZAKE HET VERZOEK OM REVISIE VAN DE KERKERAAD VAN NIEUWEGEIN

De commissie heeft geconstateerd:

- dat de kerkeraad van Nieuwegein weliswaar een aantal eigen argumenten aanvoert ten faveure van een

- scriba van een kerkelijke vergadering, die geen ambtsdrager is;
- dat de kerkeraad van Nieuwegein een verklaring van de kerkorde aanvoert die hiervoor pleit;
- maar dat niet is voldaan aan de regel dat uit Schrift, belijdenis of kerkorde aangeleend dient te worden dat er door de generale synode van 1989 een verkeerd besluit is genomen.

De commissie stelt uw vergadering het volgende besluit voor:

- De generale synode kennis genomen hebbend van het verzoek om revisie van de kerkeraad van Nieuwegein, d.d. 11 maart 1992, van een besluit van de generale synode 1989; constaterend dat geen argumenten uit de Schrift, belijdenis of kerkorde worden aangeleverd die dit verzoek kunnen staven; besluit
1. het verzoek om revisie af te wijzen;
 2. van deze uitspraak kennis te geven aan de kerkeraad van Nieuwegein.

BIJLAGE 38
Art. 115

RAPPORT VAN DE COMMISSIE LANDELIJKE HERDENKING 1892

In het kader van zijn opdracht om op gepaste wijze dankbare aandacht te geven aan het feit, dat onze kerken sinds 1892 honderd jaar mochten voortbestaan, deelt de commissie Landelijke Herdenking 1892 u het volgende mee.

1. Samenstelling commissie en subcommissies

In de commissie hebben overeenkomstig het besluit van de generale synode 1989 te Groningen zitting genomen:

ds. M.C. Tanis en ds. J.C.L. Starreveld als leden van het moderamen van de voorgaande synode; ds. H. van der Schaaf en ds. J. Westerink, daartoe aangewezen door het curatorium van de Theologische Universiteit te Apeldoorn;

het college van hoogleraren, te weten prof. dr. J. van Genderen, prof. dr. W. van 't Spijker, prof. dr. W.H. Velema en prof. dr. J. de Vuyst; en ds. R.W.J. Soeters.

In de commissie fungeerde ds. M.C. Tanis als voorzitter en ds. R.W.J. Soeters als secretaris.

Bij de uitvoering van de door de synode verstrekte opdracht heeft de commissie dankbaar gebruik gemaakt van deskundigen in verschillende subcommissies. Mede dankzij hun grote inzet was de commissie in staat zijn werk te doen.

In de subcommissie die de redactie van het jubileumboek vormde nam naast prof. dr. W. van 't Spijker en ds. H. van der Schaaf ook ds. J.N. Noorlandt te Rhenen zitting.

In de subcommissie voor de organisatie van de expositie namen naast ds. J. Westerink (tot december 1991) en ds. J.C.L. Starreveld ook dhr. D. van Arkel te Soest, mr. C.J. van Heel te Hattem, mw. G. van der Laan-de Boer te Emmen en ds. J.N. Noorlandt zitting.

In de subcommissie in verband met het kinder- en jeugdprogramma namen naast ds. R.W.J. Soeters ook mw. D.O. van de Berg-van Beek te Veenendaal, dhr. W. Post te Veenendaal, ds. D. Quant te Hoogeveen, dhr. R.F. Schaik te Zwolle, dhr. H. Slabbekoom te Zwolle, dhr. R. van Swetselaar te Veenendaal en dhr. B. van de Weerd te Veenendaal zitting.

In de subcommissie voor technische aangelegenheden namen naast ds. R.W.J. Soeters ook dhr. K. Feijen te Bameveld, dhr. C.M. Mulder te Ede, mw. I. van der Schaaf-Wubs te Veenendaal, dhr. R. Stronkhorst te Bameveld en dhr. J. de Haan te Zwijndrecht zitting. Vooral de laatstgenoemde heeft eraan meegewerkt, dat de organisatie van de herdenkingsdag zo professioneel mogelijk kon worden opgezet.

Teneinde de voorgenomen activiteiten zo goed mogelijk onder de aandacht van de leden van onze kerken te brengen is door de secretaris dankbaar gebruik gemaakt van de deskundige adviezen van mw. E. Hekstra te Wageningen, ds. J.N. Noorlandt en dhr. A. Sikking te Bennekom. Vermeldenswaard is ook, dat dhr. E. Eiting, grafisch vormgever te Almere, het logo voor alle correspondentie heeft ontworpen.

2. Vergaderingen

De commissie vergaderde in de afgelopen periode negen keer plenair en zoveel als noodzakelijk in de subcommissies om aan de door de synode verstrekte opdracht gevolg te geven.

3. Activiteiten

3.1. Jubileumboek

Als een van de belangrijkste activiteiten bereidde de commissie een publicatie voor. Het beoogde boek, dat verscheen onder de titel: 'Een eeuw christelijk gereformeerd', werd op de herdenkingsdag bij monde van ds. H. van der Schaaf publiekelijk gepresenteerd. Het is op verzorgde wijze uitgebracht door Uitgeversmaatschappij J.H. Kok B.V. te Kampen. In dit boek wordt in een tiental bijdragen een aantal aspecten van honderd jaar Christelijke Gereformeerde Kerken besproken.

3.2. Herdenkingsdag

De thema's verleden, heden en toekomst vormden de hoofdlijn voor het programma op de herdenkingsdag.

welke op 5 september 1992 in de Veluwehal te Bameveld werd gehouden. Door de Commissie werden als hoofdprekers uitgenodigd: prof. dr. W. van 't Spijker (thema: 'Samen onderweg in het verleden'), ds. J.H. Velema - emeritus-predikant te Nunspeet (thema: 'Samen onderweg in het heden') en ds. J. Plantinga - predikant te Groningen (thema: 'Samen onderweg naar de toekomst').

De dag werd geopend door de voorzitter, ds. M.C. Tanis. Het middagprogramma werd geopend door prof. dr. W.H. Velema in zijn hoedanigheid als rector van de Theologische Universiteit. Het morgen- en middagprogramma werd afgesloten door ds. J.C.L. Starreveld, resp. ds. J. Westerkamp.

Verder kwam op deze dag namens de kerken waarmee onze kerken de oudste zendingsrelatie onderhouden ds. Zakaria Sude van de Gereja Toraja Mamasa aan het woord.

Op verzoek van het curatorium werd in het programma ook ruimte gemaakt voor mw. N. den Hertog-Kok namens de Vrouwenactie Bibliotheek Theologische Universiteit. Uit haar handen mocht de bibliothecaris, prof. dr. J. van Genderen, drie toezeggingen met een gezamenlijke waarde van f 155.000 ontvangen.

Voor de medewerking van het gemengde koor, het jongerenkoor en het kinderkoor heeft de commissie niet vergeefs een beroep gedaan op de Bond van Christelijke Gereformeerde Zangverenigingen in Nederland.

3.3. Expositie

In het kader van de herdenking achtte de commissie het ook op zijn weg liggen om aandacht te geven aan allerlei historisch materiaal van onze kerken en dit op een expositie samen te brengen. In een speciaal uitgebrachte catalogus is een overzicht geboden van het te bezichtigen materiaal.

In goede samenwerking met de directie ervan is het materiaal in het museum NAIRAC te Bameveld gedurende de maand september tentoongesteld. De expositie werd op 4 september j.l. geopend door ds. J.C.L. Starreveld.

3.4. Jeugd

Daarnaast schonk de commissie aandacht aan de vraag, hoe ook de jeugd van de kerken bij de herdenking van 1892 betrokken kon worden. Dat leidde tot de organisatie van een uitgebreid kinder- en jeugdprogramma op de herdenkingsdag.

De commissie vond verder dr. T. Brienen te Amersfoort bereid een drietal lessen voor de catechisaties te schrijven, welke in de vorm van een apart katern, getiteld 'De Vereniging van 1892 en het voortbestaan van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland', bij Uitgeversmaatschappij Buijten en Schipperheijn B.V. te Amsterdam werden uitgebracht.

Ook ging de commissie in op de suggestie van de C.G.J.O. om jeugdcclubs en -verenigingen de gelegenheid te bieden eigen werkstukken ten toon te stellen inzake het thema 'De Kerk'. Het leverde een 30-tal werkstukken op, welke op de herdenkingsdag in de Veluwehal te bezichtigen waren.

4. Samenvatting

Dankbaar meldt de commissie u, dat de herdenkingsdag zich in een zeer grote opkomst mocht verheugen. Naar schatting ruim 4000 mensen waren in de gelegenheid het programma in de Veluwehal bij te wonen en ongeveer 800 kinderen waren aanwezig bij het kinder- en jeugdprogramma in het gebouw 'Rehoboth', resp. het Fontanuscollege. Ook voor de expositie in het museum bestaat tot op heden grote belangstelling.

De commissie vertrouwt erop aan uw opdracht te hebben voldaan en spreekt de hoop uit, dat de herdenking van 1892 een bemoediging is geweest voor allen die 'de hals buigen onder het juk van Christus'.

U de leiding van de Heilige Geest toewensend bij uw vergadering.

Met hoogachting en broedergroet,

R.W.J. Soeters, secretaris

BIJLAGE 39

Art. 116, 118, 135

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EVANGELISATIE

1. Samenstelling van het deputaatschap

1.1. Benoemd door de generale synode

De generale synode benoemde de brs. P. de Korte (penningmeester), ds. H. van Mulligen en ds. J. Vogel als primi en de brs. ds. W. Steenbergen en C.J. Verschoor (penningmeester) als secundi. Alle drie deputaten alsmede de secundus-penningmeester hebben te kennen gegeven in 1992 niet voor herbenoeming in aanmerking te willen komen. Leeftijd, gezondheid en werkdruk geven aanleiding tot deze beslissing. Deputaten willen woorden van grote waardering uitspreken voor het vele werk, dat de brs. mochten doen. Br. De Korte heeft vanaf 1959, dus 33 jaar, van het deputaatschap deel uitgemaakt!

1.2. Benoemd door de particuliere synoden van 1991

Door de particuliere synoden van 1991 werd benoemd:
- voor het Noorden: ds. H.B. Hoogendoorn en ds. J.J. de Jonge;
- voor het Oosten: ds. J. Jonkman en ds. H.E. Sterk;
- voor het Westen: ds. J. Bos en ds. J. Verhage en
- voor het Zuiden: ds. M. van der Sluys en ds. H. Wubs.

Ds. Sterk nam de plaats in van ds. J. Oosterbroek, die door vertrek naar de gemeente te Zierikzee niet langer als deputaat voor de particuliere synode van het Oosten in het deputaatschap kon optreden. Ds. Bos

nam de plaats in van ds. D. Visser en ds. Verhage die van ds. J. van Dijken. De brs. Visser en Van Dijken moesten beiden door drukke werkzaamheden hun plaats in het deputaatschap opgeven. Deputaten zijn dankbaar voor het vele werk, dat de brs. als deputaten evangelisatie mochten doen.

Ds. Sterk heeft het laatste jaar met een ernstige ziekte te kampen. Hij was daardoor vanaf september 1991 niet in staat de vergaderingen van deputaten bij te wonen. Wij bidden de Heere hem weer de gezondheid en kracht te geven om te kunnen dienen in gezin, kerk en maatschappij.

1.3. Moderamen

Het moderamen is als volgt samengesteld:

- voorzitter: ds. J. Vogel;
- secretaris: ds. H.B. Hoogendoorn;
- penningmeester: br. P. de Korte.

2. Vergaderingen, secties en commissies

Deputaten vergaderden zes maal per jaar plenair. Het deputaatschap kent twee secties:

- sectie 1 houdt zich bezig met bezinning en lectuur;
- sectie 2 is belast met alles, wat de werkterreinen aangaat.

De secties vergaderden zo vaak als dat nodig was.

Een afgevaardigde uit de Chr. Gerel. Kerk van Ermelo en enkele deputaten vormen samen de zogeheten overlegcommissie (zie ook 6.1.). Deze commissie begeleidt de landelijk functionaris.

Namens deputaten heeft de landelijk vrijgestelde ook vergaderingen bijgewoond van de beraadingscommissie en van de werkgroep centraal bureau.

3. Bezinning en lectuur

3.1. Bezinning

In het verslag naar de synode van 1989 werd beloofd in 1989 opnieuw een editie van GA te wijden aan de praktische uitwerking van de bezinning op het evangelisatiewerk. Aan deze belofte kon worden voldaan. Elke kerkeraad van een Chr. Gerel. Kerk ontving twee exemplaren van bedoeld nummer.

In de afgelopen drie jaar heeft bezinning plaatsgevonden rondom de functie van de vrijgestelde. Een historisch overzicht over het ontstaan en de ontwikkeling van deze functie werd besproken. Dit alles heeft geleid tot het opstellen van een gedetailleerde instructie voor de vrijgestelde. Deze instructie treft u als bijlage 39.1 bij dit rapport aan. Verder wordt onder punt 6 aan deze zaak aandacht besteed.

Br. Kievit diende deputaten met een uittreksel van zijn scriptie over de 'Theologia religionum' bij J.H. Bavink.

Bezinning vond verder plaats over een aantal onderwerpen uit de evangelisatie ten einde te komen tot het maken en uitvoeren van cursusmateriaal. Nagedacht werd over onderwerpen als: de opdracht, toeiening des heils, vreemdelingschap, de aantrekkingskracht van de gemeente en persoonlijke evangelisatie. Inmiddels is een cursuspakket over deze onderwerpen tot stand gekomen onder de verzamelnaam 'Ontvangen en Overdragen'. Bezinning op uitbreiding van het aantal onderwerpen gaat door.

3.2. Conferenties

Deputaten organiseerden op 7 april 1990 een conferentie met als thema: lectuur, moeilijkheden en mogelijkheden. Mw. M.E. Brak sprak over de eisen, waaraan goede evangelisatielectuur moet voldoen. Br. N. Weeda hield een betoog over de verspreiding van lectuur. Deze conferentie werd gehouden in de Chr. Gerel. Kerk van Hardenwijk en werd goed bezocht.

Op 13 april 1991 werd een toerustingconferentie gehouden in de Chr. Gerel. Kerk te Amersfoort. Onderwerp van de conferentie was: de betekenis van het huis in het evangelisatiewerk. Tijdens de morgenvergadering sprak ds. A.J. Metske over de betekenis van het woonhuis voor de evangelisatie. Tijdens de middagvergadering werd de betekenis van het aanklophuis belicht. Sprekers waren tijdens dit middagdeel de brs. H. Bisschop uit Sneek van de stichting De Herberg en J. van Oostende van de stichting Ontmoeting. Ook in deze conferentie mochten we iets goeds en moois ontvangen.

Tussen het moment van het maken van dit rapport en het lezen er van door synodeleden is een conferentie belegd met als onderwerp: motivatie tot evangelisatiewerk. Als spreker is prof. dr. W.H. Velema uitgenodigd. Tijdens de middagvergadering hopen deputaten een onderdeel van de cursus 'Ontvangen en Overdragen' te presenteren. Deze conferentie zal in de Chr. Gerel. Kerk te Hardenwijk gehouden worden en is vastgesteld op D.V. 4 april.

3.3. GA

Gedurende de verslagperiode 1989-1992 is de samenstelling van de redactie van GA gewijzigd. Ds. J. Vogel nam begin 1991 afscheid als eindredacteur van ons informatie- en instructieblad. Ruim 20 jaar is hij vanaf de oprichting aan ons blad verbonden geweest. Wij zijn dankbaar voor het vele werk, dat ds. Vogel gedurende een groot aantal jaren in grote trouw heeft verricht ten dienste van GA.

Ook ds. E.E. Sicstra heeft in diezelfde tijd zijn functie als redactiefondsbeleidingszorg, zodat er 2 vacatures ontstonden. Ook hem zijn wij dankbaar voor de inbreng, die hij heeft gegeven.

Wij zijn blij, dat wij anderen konden vinden om plaats te nemen in de redactie van ons blad. De nieuwe redactieleden zijn: ds. H. van Mulligen te Houten, als deputaat benoemd door de generale synode, en ds. H.J.Th. Velema, predikant van de kerk te Ermelo, waaraan ook ds. Kievit als predikant naar art. 6 K.O. verbonden is.

De huidige redactiecommissie is nu als volgt samengesteld: br. Jac. Letsz te Apeldoorn, ds. H. van Mulligen en ds. H.J.Th. Velema.

Br. J. Schotanus te Apeldoorn verzorgde ook in deze periode in grote trouw de administratie van ons blad in

samenwerking met uitgeverij De Walburgers te Zutphen.

Wat betreft de inhoud van het blad werd het beleid voortgezet, waarbij de redactie tracht zoveel mogelijk werkers in de praktijk van het evangelisatiewerk aan het woord te laten, waardoor de lezers ideeën kunnen opdoen, die evangelisatiecommissies kunnen gebruiken voor hun arbeid.

Enkele keren per jaar verzorgden mw. drs. T. Yürümez-Kroon en br. H. Taikien, werkzaam bij de stichting 'Evangelie en Moslims' te Amersfoort, artikelen met betrekking tot het werk onder onze moslimse medelanders.

In de vergaderingen van deputaten komt het werk van de redactiecommissie regelmatig ter sprake.

3.4. Licht en Waarheid/Echo

Al bijna 20 jaar bestaat er een intensieve samenwerking tussen ons deputaatschap en de Hervormde Bond voor Inwendige Zending op Gereformeerde Grondslag (I.Z.B.) te Amersfoort inzake de uitgave van een evangelisatieblad. De bladen 'Licht en Waarheid' (Chr. Gerel.) en 'Echo' (I.Z.B.) hadden dezelfde inhoud en uitvoering. Alleen de naam was verschillend. Er was ook een gezamenlijke redactie, waarin leden van de Chr. Gerel. Kerken en van de Ned. Herv. Kerk (Gerel. Bond) zitting hadden. In de achter ons liggende jaren hebben wij op uiterst prettige wijze samengewerkt.

Om financiële, administratieve en organisatorische redenen is door deputaten en de I.Z.B. besloten om niet langer met twee verschillende namen voor hetzelfde blad en met twee gescheiden administraties te werken. Daarom is de naam 'Licht en Waarheid' per 1 april 1991 vervallen. Sedert die datum verschijnt het blad alleen onder de naam 'Echo' en is een gezamenlijke uitgave van deputaten evangelisatie en de I.Z.B.

In de afgelopen periode heeft het blad regelmatig 12 keer per jaar kunnen verschijnen. De redactie tracht steeds scribenten aan te trekken, die in staat zijn de aandacht van rand- en buitenkerkelijken te trekken. In de redactie hebben namens onze kerken zitting de brs. ds. J. Kevit, ds. A.J. Metske en N. Weeda.

4. Werkterrein

4.1. Amsterdam

Ds. H.P. Brandsma, die door de kerk van Amsterdam-Nw.-West op basis van twee dagen per week is aangesteld om bijzondere evangelisatie-arbeid te verrichten, geeft in zijn verslagen een indruk van het moeilijke en arbeidsintensieve werk in de grote stad.

Getracht wordt de gemeente bewust te maken van haar missionaire roeping door middel van leerhuisavonden. Ook worden z.g. gastdiensten gehouden, waarvoor de wijk rondom de kerk in Amsterdam-Nw.-West wordt uitgenodigd.

Bezoeken aan 'De Kloof', een kelderruimte, waar zwervers en verslaafden komen, geven gelegenheid tot gesprek over het evangelie. Ook zijn er contacten met mensen, die in de Bijmerbajes een straf moeten uitzitten.

Medewerking wordt verleend aan de 'Arabische Wereldzending' onder Turkse en Marokkaanse moslims. Onder deze 'vreemdelingen in de poort' vindt ook evangelisatiewerk plaats op verschillende Amsterdamse markten.

Inmiddels heeft ds. Brandsma een beroep aangenomen naar de gemeente te Den Helder. Over de eventuele voortzetting van het evangelisatiewerk vindt nog overleg plaats tussen de kerkeraden van groot-Amsterdam en deputaten.

4.2. Antwerpen

De wijkgemeente van Eindhoven in Antwerpen groeit, niet alleen in ledenaantal, maar ook in de richting van een zelfstandig-gemeente-zijn.

De gestadige groei van de gemeente heeft haar doen komen tot plannen voor kerkbouw. Daartoe is naast de pastorie van ds. K. Groeneveld een terrein aangekocht, waarop de kerkbouwplannen te zijner tijd kunnen worden verwezenlijkt.

Het feit, dat deze van oorsprong Antwerpse evangelisatiepost meer en meer het karakter van een gemeente krijgt, betekent ook, dat het werk in deze stad enigszins verschuift van evangelisatiepost-zijn naar gemeente-zijn. Dat wil overigens niet zeggen, dat daarmee het werk van de verkondiging van het evangelie naar buiten minder wordt; wel, dat de gemeente zelf steeds meer wordt betrokken bij dit werk, dat nog steeds een hoge prioriteit heeft, zeker in de agenda van ds. Groeneveld.

Onophoudelijk wordt gezocht naar wegen en middelen om het evangelie van de Heere Jezus Christus in het land van onze zuiderburen uit te dragen. Dat gebeurt via kerkdiensten, gesprekken, bijbelcursussen, leeuverpreiding e.d.; allemaal activiteiten, waarbij ook de leden van de gemeente nauw betrokken zijn. Steeds wordt hierbij zorgvuldig gewaakt, dat de drempel naar de kerk en de bijbelwinkel niet te hoog wordt.

Al met al is deze ontwikkeling alleen maar verheugend te noemen. Ds. Groeneveld mag dan ook in zijn verslagen aan en gesprekken met deputaten met blijdschap en dankbaarheid gewagen van Gods zegen op dit werk.

4.3. Noord-Holland

Br. J.O. Schouten nam in september 1990 na 25-jarige arbeid als evangelist (Twente en Noord-Holland) afscheid. In zijn plaats zijn vanaf eind 1989 vanuit de kerk van Broek op Langedijk werkzaam de predikanten A.P. van Langevelde en A.J. Metske.

Ds. Van Langevelde is belast met de pastorale zorg voor de wijkgemeente Alkmaar en besteedt 25% van zijn tijd aan evangelisatiewerk. Folders worden verspreid met daaropvolgend enquêteformulier. Uit een interkerkelijke evangelisatie-actie in Broek op Langedijk is een tweetal gespreksgroepen met buiten- en randkerkelijken ontstaan. Jaarlijks zijn er in samenwerking met de Ned. Gerel. Kerk vakantiebijbelscholen in Oudorp.

In 1990 en 1991 waren verschillende kerken in Alkmaar present bij de manifestatie 'Paravisie' van Veronica. Via 'Paravisie' worden mensen met tal van occulte zaken in aanraking gebracht.

Ds. Metske werkt vanuit Heerhugowaard. Hier zijn bijbelcursussen, koffie-ochtenden met mensen in een bepaalde buurt en kinderbijbelclubs. Ook worden elke maand bijzondere evangelisatiediensten gehouden. In Alkmaar worden regelmatig prostituties met het evangelie in aanraking gebracht. Via Nederlandse les aan Spaanstaligen, waarin gebed en schriftlezing, ontstaan contacten. Ondanks teleurstellingen zijn ook positieve resultaten te melden. Gedurende de zomervakantie wordt leiding gegeven aan het evangelisatiecampingwerk in Groet en Schoorl.

4.4. Twente

Met dankbaarheid mag gemeld worden, dat br. N. Weeda op 10 mei 1990 12_ jaar in dienst was van de Contact Commissie Evangelisatie Twente (C.C.E.T.).

Lange tijd in dezelfde regio de moeilijke taak van evangelist vervullen kan demotiverend werken. Gelukkig is dit bij br. Weeda niet het geval. Met veel bezieling en grote inzet doet hij zijn werk.

De rapporten vermelden een groot aantal activiteiten zoals huisbezoeken, zang- en welkomstdiensten, recreatiewerk, vakantiebijbelscholen, een grote opdracht/evangelisatieschool met tal van cursisten, terwijl ook de lokale omroep wordt gebruikt om het evangelie door te geven.

In Enschede en Hengelo vindt dit werk plaats in samenwerking met de Ned. Gerel. Kerken.

4.5. Wegwijzerkampen

Door de stichting Wegwijzerkampen, uitgaande van de kerken van Oud-Beijerland, Ridderkerk en Rotterdam-Oost/Capele a/d IJssel, worden jaarlijks kinderkampen (9-12 jr.), tienerkampen (13-16 jr.), jongerenkampen (16-18 jr.) en seniorenkampen (18 jr. en ouder) georganiseerd. Daarnaast worden er nazorgevangelisatieclubs en clubs voor tieners (buitenkerkelijke kinderen) verzorgd.

Dit alles wordt georganiseerd door een Overleg- en Samenwerkingsverband (het z.g. voorzittersverband, waarvan br. E. van Rij de stuwende kracht is).

Men streeft er naar om bovengenoemde kampen kostendekkend te doen draaien; de z.g. 'centrale kosten' worden uit een gemeenschappelijke pot bekostigd. Voorts stelt de stichting Steun Wegwijzerkampen br. Van Rij in staat om zich één dag per week vrij te maken voor de organisatie en nazorg van dit werk, in welke kosten deputaten ook bijdragen sinds 1985.

Binnen het voorzittersverband is de vraag besproken, of er uitbreiding aan dit werk is te geven. Dat zou wel betekenen, dat dan vooral br. Van Rij er meer tijd in zal moeten steken en de vraag, die dan daarbij direct om de hoek komt kijken, is, of het ook financieel haalbaar is. Over dit alles is men nog niet uitgedacht en uitgesproken. Over één zaak zijn allen het wel eens: dit (kerkelijke) werk is zeer belangrijk en verdient zeker onze aandacht.

4.6. Oost-Vlaanderen

Daar de synode 1989 opnieuw een dringend beroep deed op de Stichting Evangelisatie Oost-Vlaanderen om zich met ons deputaatschap te bezinnen op mogelijkheden om te komen tot coördinatie van het werk in België, werd een bezoek gebracht aan br. H. Bor in Gent, die daar reeds meer dan 12_ jaar als evangelist werkzaam is. De deputaten kregen een goede indruk van deze arbeid en zijn overtuigd van de grote inzet van br. Bor. Er mag gesproken worden van Gods zegen op dit moeilijke werk in een rooms-katholieke samenleving.

Deputaten betrekken br. Bor ook regelmatig bij het overleg met evangelisatiewerkers binnen onze kerken; de jaarlijkse conferenties en de opzet van een cursus voor evangelisatie.

Op 17 juni 1991 vond een gesprek plaats met het bestuur van de Stichting Oost-Vlaanderen om te komen tot meer intensieve contacten. Na een openhartige bespreking, die in goede sfeer plaatsvond, werden de volgende afspraken gemaakt:

1. jaarlijks wordt het jaarverslag van de Stichting ter kennisname aan deputaten toegezonden;
2. dit verslag wordt besproken op een bestuursvergadering van de Stichting in het bijzijn van enkele deputaten;
3. deputaten zullen inzage geven in hun rapportage over 'Gent' aan particuliere synode en generale synode en openstaan voor opmerkingen hierover;
4. tweemaal per jaar ontvangen deputaten een werkrapport van br. Bor;
5. eenmaal per jaar ontvangt br. Bor in Gent bezoek van een afvaardiging van deputaten.

Tenslotte werd afgesproken, dat ook de Stichting het bovenstaande aan de generale synode 1992 zou berichten.

Hoewel niet gesproken kan worden van 'coördinatie van het werk in België', menen deputaten toch een positieve ontwikkeling te zien in de contacten met hen, die betrokken zijn bij het werk in Oost-Vlaanderen.

4.7. Diversen

Door het ontbreken van financiële middelen kon maar in enkele gevallen subsidie worden verleend aan kleine objecten.

Reeds jaren wordt een bijdrage gegeven aan het evangelisatierecreatiewerk in Groet. Tevens meenden wij een verzoek tot steun aan een dergelijk werk in Renesse, waaraan ook ds. M. Dijkstra van Haarstede meewerkt, te moeten honoreren.

5. Evangelie en Moslims

Als deputaten participeren wij in de stichting 'Evangelie en moslims', stichting voor getuigenis en dienst onder moslims in Nederland. Andere participanten zijn namens onze kerken zendingsdeputaten, verder de Hervormde Bond voor Inwendige Zending op Gereformeerde Grondslag, de Gereformeerde Zendingbond en de Morgenlandzending. Sinds vorig jaar participeren ook de Nederlands Gereformeerde Kerken in de stichting.

Twee afgevaardigden van onze kerken hebben zitting in het bestuur van de stichting. Tot vorig jaar had

namens ons deputaatschap ds. H. Wubs zitting in het bestuur. De andere afgevaardigde was afkomstig uit de zendingsdeputaten. Omdat uit de kring van ons deputaatschap geen nieuwe afgevaardigde beschikbaar was om in het stichtingsbestuur zitting te nemen, hebben nu namens onze kerken twee zendingsdeputaten zitting in het bestuur, te weten mw. E. van Riesen en ds. W. van Heest. Zij houden ons deputaatschap op de hoogte van de ontwikkelingen in de stichting. Wanneer wij zelf weer iemand beschikbaar hebben, zal naar de oude situatie worden teruggekeerd. Wel ontvangen wij als deputaten evangelisatie uitnodigingen voor jaarvergaderingen. Deze vergaderingen worden door deputaten telkens bezocht. Binnen ons deputaatschap is veel waardering voor het werk van de stichting. Tijdens één van de laatste jaarvergaderingen legde br. H. Takken uit, welke bezwaren moslims tegen christenen hebben. Dat maakte diepe indruk en was erg leerzaam. Naast br. Takken is mw. drs. T. Yürümez-Kroon in vaste dienst bij de stichting.

6. De landelijk functionaris voor het evangelisatiewerk

6.1. Ds. J. Kievit

Aan de generale synode 1989 konden deputaten mededelen dat hun landelijk functionaris ds. J. Kievit na een lange ziekteperiode een deel van zijn werkzaamheden weer had kunnen opnemen en dat er uitzicht was op een volledige hervatting van zijn taak. Inderdaad mocht ds. Kievit zich vanaf het najaar van 1989 weer volledig wijden aan zijn werk, zij het dat hij op medisch advies een grote opeenhoping van werkzaamheden diende te voorkomen. Met dankbaarheid mogen we nu rapporteren dat onze vrijgestelde predikant in de achter ons liggende periode gezondheid en kracht heeft ontvangen om zijn diverse taken in dienst van onze kerken te vervullen. Wij menen te mogen zeggen dat ds. Kievit binnen de hem gestelde grenzen naar vermogen gestalte heeft gegeven aan de diverse onderdelen van zijn instructie.

6.2. Werkzaamheden

6.2.1. In en t.b.v. het deputaatschap

Ook in de afgelopen periode besprak ds. Kievit in eerste instantie zijn werkzaamheden en plannen in de overlegcommissie, bestaande uit de voorzitter van het deputaatschap, een vertegenwoordiger van elk van beide secties en ds. H.J.Th. Velema als afgevaardigde van de kerk van Ermelo, de gemeente waaraan ds. Kievit naar art. 6 K.O. is verbonden. De overlegcommissie brengt van deze gesprekken schriftelijk verslag uit aan het deputaatschap. Zo komt in elke plenaire deputatenvergadering het werk van ds. Kievit aan de orde, in aanwezigheid van een afvaardiging van de kerkeraden van Ermelo. Op deze wijze kunnen deputaten het werk van hun vrijgestelde nauwgezet volgen en begeleiden. Aan de vergaderingen van het deputaatschap neemt de landelijk functionaris deel als adviseur, terwij hij ook de vergaderingen van sectie 1 (bezinning) bijwoont. Bij de bezinning rond de instructie van de vrijgestelde (zie onder 6.3.3.) en daarmee samenhangend de analyse van de feitelijke tijdsbesteding van ds. Kievit, is ons meer dan ooit duidelijk geworden dat er behalve het uitvoerende werk in de kerken een belangrijk stuk bezinning en voorbereidend werk plaatsvindt binnen het deputaatschap en in diverse commissies (zie ook 6.2.3. en 6.2.4.), waarin de betrokkenheid van de functionaris onontbeerlijk is.

6.2.2. In de kerken

Het zwaartepunt van het werk van de landelijk functionaris ligt in de advisering, de instructie en de toerusting van de plaatselijke kerken en hun evangelisatiewerkers. Bij de benadering van de kerken wordt heel vaak gebruik gemaakt van het netwerk van de classicale deputaten voor de evangelisatie. Bij de hervatting van zijn werkzaamheden heeft ds. Kievit allereerst een project afgerond, waaraan hij al voor zijn ziekte begonnen was, nl. een ronde langs alle classicale bijeenkomsten van evangelisatiecommissies, die o.a. ten doel had te inventariseren wat er aan evangelisatiewerk gedaan wordt door de plaatselijke kerken. Uit deze ronde is een cursus van vier avonden voor evangelisatiecommissies en -werkers geboren, die ds. Kievit op diverse plaatsen heeft gegeven, gedeeltelijk al voor zijn ziekte, en gedeeltelijk ook na september 1989.

Een aansluitend project was een gespreksronde met de evangelisatie-ouderlingen. Per classis werden de ambadragers met een speciale opdracht voor de evangelisatie bijeengeroepen, in samenwerking met de classicale deputaat voor de evangelisatie. Twee evangelisatie-ouderlingen, nl. de brs. A. Goossens jr. te Ermelo en H.P. Noppe te Veendam hebben ds. Kievit meerdere malen hierbij vergezeld en vanuit hun ervaring assistentie verleend.

In hun bezinning op de voortgang van het instructie- en toerustingswerk kwamen deputaten tot de conclusie, dat een poging zou moeten worden gewaagd om alle plaatselijke kerken stelselmatig te bezoeken ten einde de evangelisatie heel nadrukkelijk onder de aandacht van de kerkeraden te brengen, en de diensten van ons deputaatschap aan te bieden bij de toerusting tot de missionaire taken van de gemeente. Uiteraard is dit een project, waar enkele jaren voor nodig zijn om het uit te voeren. In de loop van ongeveer vier jaar zullen alle kerkeraden aangeschreven worden om de landelijk functionaris een keer te ontvangen. Ds. Kievit is inmiddels aan de uitvoering hiervan begonnen. Het merendeel van de tot nu toe benaderde kerkeraden reageert positief en is bereid om dit gesprek aan te gaan.

In de meeste classicale ressorten wordt enkele keren per seizoen een vergadering belegd - dikwijls o.l.v. de classicale deputaat - van evangelisatiecommissies en -werkers. Ds. Kievit streeft ernaar in elk ressort minstens eenmaal per jaar in zo'n vergadering aanwezig te zijn, ook als hij daarin geen actief aandeel heeft. Het is belangrijk dat hij op deze wijze voeling houdt met wat overal gebeurt en dat hij zo ook bereikbaar en aanspreekbaar is voor wie van zijn diensten gebruik wil maken.

Als dienaar des Woords gaat de landelijk functionaris ook dikwijls voor in de zondagse kerkdiensten. Aan de gemeenten, waar hij (een) preekbeurt(en) vervult wordt van te voren meegedeeld, dat hij

bereid is na de kerkdienst met gemeentelieden te spreken over hun missionaire opdracht. In de afgelopen periode is het dan ook een aantal keren gebeurd dat na een kerkdienst door een deel van de gemeente met ds. Kievit n.a.v. de preek is gesproken over de opdracht om getuige te zijn van onze Heere Jezus Christus.

Deputaten hebben in de instructie voor de landelijk functionaris vastgelegd, dat hij regelmatig daadwerkelijk zal participeren in een stuk evangelisatiewerk. Gezien de toch enigszins beperkte mogelijkheden van de huidige functionaris (zie 6.3.3.) kon hier nog slechts op een heel beperkte schaal uitvoering aan worden gegeven.

6.2.3. GA

Onder de taken van de landelijk functionaris valt ook het werk voor het instructieblad GA. Het is belangrijk dat hij in de redactie van GA zijn ervaring kan inbrengen, alsook zijn kennis van de doelgroep, waarvoor ons blad wordt uitgegeven. Hij kan zelf van het blad gebruik maken om velen ineens te bereiken. Verder maakt hij de door anderen geleverde kopij persklaar en verzorgt het contact met de uitgever over de technische uitvoering van het blad.

6.2.4. Overige werkzaamheden

Namens deputaten had ds. Kievit in de afgelopen periode zitting in de redactie van Licht en Waarheid/Echo, in de beraadcommissie van de deputaatschappen Evangelisatie, Israël, Hulpverlening en Zending, in de werkgroep voor het Centraal Bureau (als waarnemer) en in de commissie voor de uitgave van Evangelisatie-Instructie-Materiaal (E.M.K.O.).

6.3. Continuering van het werk

6.3.1. De continuering ter discussie

In opdracht van de synode 1986 is in de periode 1986-1989 door deputaten een grondig onderzoek ingesteld naar wat destijds genoemd werd 'de teleurstellende gang van zaken rond de arbeid van de vrijgestelde'. Uit dit onderzoek moest duidelijk worden of handhaving van het instituut van een vrijgestelde nodig en verantwoord is. Het lag in de verwachting dat de synode van 1989 zich zou uitspreken over de vraag of 'het instituut van de vrijgestelde' al dan niet gecontinueerd zou worden.

In hun rapport aan de generale synode van 1989 hebben deputaten verslag gedaan van een enquête, die zij hadden ingesteld in de kerken naar de functionering van het evangelisatiewerk én naar de behoefte aan en de ervaringen met het werk van de landelijk functionaris. Daarnaast is in hetzelfde rapport een uitvoerig historisch overzicht gegeven over de ontwikkeling van het werk van het deputaatschap en de instelling van de functie van de vrijgestelde. Deputaten kwamen op grond van de gegevens uit de enquête én uit de historische ontwikkeling tot het voorstel aan de synode 'uit te spreken dat ook in de toekomst een vrijgestelde kracht voor de uitvoering van bepaalde taken van het deputaatschap (m.z. instructie en toerusting) wenselijk is' (zie Acta 1989, bijlage 39, pag. 208 v.v.). Omdat in diezelfde verslagperiode door de ziekte van ds. Kievit de werkzaamheden geruime tijd gestagneerd waren, oordeelde de synode dat over het functioneren van het instituut van de vrijgestelde in 1989 moeilijk een objectief besluit kon worden genomen. Deputaten kregen de opdracht het werk van de vrijgestelde nauwgezet te volgen c.q. te begeleiden en hiervan verslag uit te brengen op de synode van 1992, opdat deze een definitieve beslissing zou kunnen nemen.

6.3.2. De noodzaak van een vrijgestelde functionaris

Na de synode van 1989 is er opnieuw in ons deputaatschap een brede discussie gevoerd over de noodzaak van een landelijk functionaris. Deze gedachtenwisseling vond allereerst plaats in sectie 1 en vervolgens in de plenaire vergadering. Uiteraard kwamen daarin diverse argumenten naar voren, die ook in het verleden aan de synoden zijn voorgelegd, laatstelijk in 1989. Ons rapport zou te omvangrijk worden als we de argumenten, die o.j. nog steeds gelden, opnieuw zouden formuleren. We willen wel graag in het kort samenvatten wat de voornaamste redenen zijn om aan u voor te stellen deze functie te continueren.

Uit het historisch overzicht in het rapport op de synode van 1989 blijkt dat een principiële beslissing is genomen t.a.v. de taak van ons deputaatschap op de synode van 1971: de eerste taak van deputaten zou zijn de stimulering en toerusting van de leden van de plaatselijke kerken tot de uitvoering van hun missionaire roeping. De synode van 1977 trok de 'personele' consequentie uit deze principiële beslissing en de in 1971 aangenomen 'Regeling voor de Evangelisatie': er moest een landelijk functionaris komen.

Door de discussies rond het werk van deze vrijgestelde staat nu in feite deze prioriteit in de taakstelling van deputaten ter discussie. We menen te moeten blijven staan achter de principiële beslissingen van 1971 en 1977. Wanneer we die besluiten ongedaan maken, kiezen we voor de ondersteuning van enkele evangelisatieprojecten, d.w.z. we kiezen voor de financiering van het werk van enkele 'specialisten' in de evangelisatie, en we beschikken niet langer over de middelen en de mankracht om de gemeenten en de gemeentelieden toe te rusten. We achten dit een principiële beslissing, omdat evangelisatie de opdracht van de gemeente(leden) is en niet alleen van een enkele vertegenwoordiger van die gemeente, hoezeer ook dat werk nodig is. De steun aan een aantal projecten is onze tweede opdracht, de toerusting van de gemeente moet o.j. nummer één blijven.

Als toerusting onze eerste taak blijft betekent dat een grondige bezinning op de overdracht van het evangelie in een geseculariseerde maatschappij én een intensieve begeleiding van gemeenten en gemeentelieden in de uitvoering van een opdracht, die ons voor steeds nieuwe vragen en uitdagingen stelt.

Als wij hier werkelijk ernst mee willen maken en als deputaten beschikbaar willen zijn voor de plaatselijke kerken op de wijze zoals is aangegeven in onze instructie én zoals is uitgewerkt in de instructie van de landelijke functionaris (zie 6.3.3. en bijlage 39.1.), dan kunnen zij niet buiten een vrijgestelde functionaris. In feite hebben deputaten dit ook al sinds 1971 beloofd, en wij menen dat de noodzaak van toerusting sindsdien alleen maar groter geworden is.

6.3.3. Instructie vrijgestelde

Om te voldoen aan de opdracht van de synode van 1989 en daarmee tevens een verantwoorde beslissing over de continuering van de functie voor te bereiden, hebben deputaten vanuit de bovengenoemde bezinning een wat meer uitgebreide instructie voor de vrijgestelde opgesteld. We waren ons bewust dat de huidige vrijgestelde weliswaar zijn werk weer volledig mocht doen, maar toch door de achterliggende periode van ziekte, door zijn leeftijd, alsook door het feit dat hij niet in het centrum van het land zijn woonplaats en bureau heeft, beperkt was in zijn mogelijkheden.

Bij het opstellen van deze instructie zijn we uitgegaan van een functionaris, die zich voor de volle honderd procent kan inzetten en van een 'evangelisatiecentrum' dat centraal gelegen is.

Na het aanvaarden van deze instructie is met ds. Kievit doorgesproken waar voor hem de grenzen zouden liggen en sindsdien heeft hij bij de verslaggeving van zijn werk in de overlegcommissie aangegeven hoeveel dagdelen hij aan de verschillende onderdelen van zijn werk had besteed.

Bij die tijdsanalyse bleek dat bij het opstellen van de instructie onvoldoende rekening was gehouden met het werk dat hij verricht i.b.v. het deputaatschap, alsook alle arbeid verbonden aan de zondagse preekbeurten. Dit gaf aanleiding tot een nieuwe bezinning op de taakstelling, die heeft geresulteerd in een bijgestelde instructie. Van deze instructie willen we u graag kennis laten nemen (bijlage 39.1.), opdat het duidelijk zal zijn waar het om gaat als de synode een beslissing neemt over het al of niet continueren van het instituut van de vrijgestelde.

6.3.4. Een andere weg

De meerderheid van deputaten meent op grond van de instructie dat een vrijgestelde noodzakelijk is om aan de opdracht gestalte te geven.

Eén der deputaten meent echter dat andere wegen gekozen moeten worden voor de uitvoering van de opdracht. De instructie vereist een principieel en praktisch bezig zijn van het deputaatschap. Maar geleid op het werk van de vrijgestelde in de afgelopen periode is het z.z. niet noodzakelijk dat daartoe het instituut van een landelijk functionaris wordt gecontinueerd. Hij stelt voor om na emeritering van de huidige werker het instituut van de vrijgestelde op te heffen en de beschikbare gelden op een andere wijze te besteden.

Deputaten hebben zich in de komende periode te bezinnen op andere wegen om de kerken op te wekken om aan het praktische evangelisatiewerk gestalte te geven. Gedacht kan worden aan het gedecentraliseerd gebruik maken van gekwalificeerde personen en instituten of instellingen in nauwe samenwerking met deputaten. Het aantal predikanten is sinds de vraag naar een vrijgestelde verdubbeld. Gezien hun theologische opleiding zullen zij in staat zijn om in hun eigen omgeving gestalte te geven aan de opdracht tot evangelisatie. In de praktijk is ook gebleken dat de kerken hoe langer hoe minder een beroep hebben gedaan op de landelijke functionaris. Daartegenover werden hoe langer hoe meer de werkers op de arbeidsterreinen gevraagd. Zij gaven niet alleen in de eigen regio praktische instructie en voorlichting, maar ook daarbuiten.

Mocht de synode besluiten de functie van landelijk vrijgestelde te continueren, dan dient de uitvoering van de opdracht bij voorkeur door een niet-predikant te geschieden.

6.3.5. Opvoicing ds. Kievit

In december 1993 hoopt ds. Kievit de 65-jarige leeftijd te bereiken. Het is zijn voornemen om dan gebruik te maken van het recht om emeritaat aan te vragen. Wanneer uw synode besluit tot continuering van de functie opent u daarmee voor deputaten de mogelijkheid om uit te zien naar een opvolger voor ds. Kievit.

7. Overleg met andere deputaatschappen

7.1. Beraadscmissie gemeentetoerusting

De beraadscmissie bestaat uit afgevaardigden van de deputaten voor buitenlandse zending, voor de evangelieverkondiging onder Israël, voor binnen- en buitenlandse hulpverlening, voor algemene diakonale en maatschappelijke aangelegenheden en voor evangelisatie. De commissie werd destijds in het leven geroepen om de werkzaamheden van de verschillende deputaatschappen in de richting van de gemeente op elkaar af te stemmen. Het voortbestaan van de beraadscmissie stond enkele keren ter discussie. Besloten werd de commissie in haar huidige samenstelling te laten voortbestaan, zodat de deputaatschappen regelmatig, d.w.z. één à twee keer per jaar, overleg kunnen plegen over de praktische uitvoering van het beleid.

7.2. Centraal Bureau

Door de vorige generale synode werd de werkgroep Centraal Bureau ingesteld. Hoewel deputaten evangelisatie van synodewege niet officieel in deze werkgroep werden ingedeeld, kregen wij van de werkgroep toch een uitnodiging om een waarnemer naar de werkgroep te sturen en aan het overleg deel te nemen. Namens ons deputaatschap heeft ds. J. Kievit de vergaderingen van de werkgroep bezocht.

Onlangs ontvingen wij het rapport, dat de werkgroep voor de generale synode 1992 heeft opgesteld. Gevraagd werd naar ons oordeel. Ten eerste menen wij, dat centralisatie een goede zaak is. Gezien de huidige situatie is het voor ons niet mogelijk het evangelisatiecentrum meer centraal in het land te vestigen, maar zodra de situatie verandert, zullen deputaten een centrale huisvesting als eis stellen. Een onderkomen in één centraal gebouw, bijvoorbeeld gebouw Carrefour in Veenendaal, behoort daarbij tot de mogelijkheden. Onze tweede opmerking is echter, dat wij vrezen, dat deze operatie dunder zal uitvallen dan de huidige situatie. Deputaten vragen zich ernstig af, of een verhoging van de kosten verantwoord is.

Overigens zijn onze opvattingen en opmerkingen opgenomen in het synoderapport van de werkgroep Centraal Bureau. Wij verwijzen u naar art. 14 van dit rapport voor verdere informatie.

8. Financiën

Voor een overzicht van de financiën over de jaren 1989-1991 verwijzen wij u naar de bijlagen 39.2. en 39.3. Daar de synode accoord ging met ons verzoek om de inkomsten van zondagsdagen enz. niet in mindering te hoeven brengen op onze begroting, werd bereikt, dat in 1990 en 1991 de jaarekeningen nagenoeg sluitend waren.

In 1990 werden opnieuw de kerken, die hun bijdragen niet voldoen, aangeschreven met het verzoek dit nader toe te lichten. Enkele kerken reageerden hierop, sommige ook met het geven van de bijdrage, maar tot onze spijt gaf het merendeel taal noch teken.

Door stijgende salariskosten kwamen zowel de personeelskosten als de subsidies hoger uit dan werd begroot. Ook voor de jaren 1993-1995 zal met stijgende lasten rekening moeten worden gehouden. Als bijlage 39.4 treft u onze begroting voor die jaren aan. De noodzakelijke bijdrage der kerken komt op f 4,- per lid. Hierbij maken wij de volgende aantekeningen:

Personeelskosten:

Hoewel ds. J. Kievit eind 1993 met emeritaat hoopt te gaan, is de begroting gebaseerd op de continuering van de functie van een landelijk vrijgestelde.

Subsidies:

a. Algemeen: Rekening is gehouden met stijging van traktementskosten volgens advies van deputaten financiële zaken.

b. Amsterdam: Vooralnog wordt uitgegaan van de voortzetting van het evangelisatiewerk in de binnenstad van Amsterdam, ook na het vertrek van ds. H.P. Brandsma.

Tenslotte zouden deputaten graag zien, dat in het collecterooster, dat elk jaar door het Kerkelijk Bureau van onze kerken wordt opgesteld, de collecte voor evangelisatie voortaan wordt vermeld op de kerstdagen. Eén en ander zal jaarlijks ondersteund worden met een folder. Wij menen, dat hierdoor het evangelisatiewerk, dat landelijk wordt verricht, beter onder de aandacht van de kerken wordt gebracht.

9. Voorstellen

Deputaten stellen u het volgende voor:

1. opnieuw drie deputaten met hun secundé te benoemen;
2. uit te spreken, dat ook in de toekomst een vrijgestelde kracht voor het uitvoeren van taken van het deputaatschap noodzakelijk is;
3. de begrotingen voor de jaren 1993, 1994 en 1995 goed te keuren en de daaruit voortvloeiende minimumbijdrage per (doop)lid vast te stellen op f 4,-;
4. de kerken te adviseren om de collecte voor het landelijk evangelisatiewerk vanaf 1993 te doen plaatsvinden tijdens de kerkdiensten op de kerstdagen.

10. Besluit

Wij zijn dankbaar, dat we als deputaten het werk, nodig met het oog op het evangelisatiewerk door onze kerken en kerkleden, mochten verrichten. Wij danken de Heere er ook voor, dat ds. J. Kievit de gezondheid ontving om zijn veelomvattende taak waar te nemen. Wij hopen, dat dat ook voor de komende jaren het geval zal zijn.

Deputaten willen hun werk voortzetten in het vertrouwen, dat de Heere het gebruiken wil om gemeenten en gemeentelieden toe te rusten tot hun gelukkige taak in deze wereld. Wij weten, dat het werk van onze Heere Jezus Christus zal voortgaan tot aan het einde der tijden en dat wij onze arbeid mogen doen in het licht van zijn wederkomst.

H.B. Hoogendoorn, secretaris

Bijlage 39.1.

INSTRUCTIE VOOR DE LANDELIJK FUNCTIONARIS IN DIENST VAN DEPUTATEN EVANGELISATIE

Tot de taak van de landelijk functionaris behoort

1. het werken ten behoeve van het DEPUTAATSCHAP, omvattende
 - 1.1. het bijwonen van de vergaderingen van het deputaatschap
 - 1.2. het bijwonen van de vergaderingen van de secties van het deputaatschap en van commissies, waarna de vrijgestelde door het deputaatschap benoemd is;
 - 1.3. het behulpzaam zijn van de secretaris van het deputaatschap in het voorbereiden van de vergaderingen en het verzenden van de stukken;
 - 1.4. het verrichten van studie ten dienste van het deputaatschap met betrekking tot:
 - 1.4.1. de literatuur, die op het gebied van evangelisatie verschijnt;
 - 1.4.2. de ontwikkelingen in de leef- en denkwereld van onze tijd;
 - 1.4.3. de methoden van evangelisatie en activiteiten op het gebied van evangelisatie, die in andere kerken, groepen en instituten worden gehanteerd, c.q. ontplooid.
2. het leggen en onderhouden van CONTACTEN MET DE KERKEN, omvattende
 - 2.1. het - wanneer de landelijk functionaris predikant is - als dienaar des Woords voortgaan in zondagse erediensten en het, zo mogelijk, houden van een instruerend gesprek na een eredienst met de gemeente over de opdracht tot en de uitvoering van het evangelisatiewerk;
 - 2.2. het, in overleg met de classicale deputaten, bezoeken van de plaatselijke kerken en het voeren van gesprekken met kerkeraden en evangelisatiecommissies om te informeren naar de plaatselijke evangelisatie-activiteiten en die te stimuleren;

- 2.3. het geven van instructie en toerusting in de plaatselijke kerken;
 2.4. het regelmatig voeling houden met de classicaal deputaten voor evangelisatie;
 2.5. het, zoveel mogelijk, bijwonen van bijeenkomsten van evangelisatiewerkers en/of -commissies in classicaal en/of regionaal verband;
 2.6. het in overleg met deputaten samenstellen van instructiemateriaal.
 3. het op de hoogte blijven van en het deelnemen aan PRAKTISCH EVANGELISATIEWERK, omvattende
 3.1. het tenminste eenmaal per jaar bezoeken van alle aan de werkterreinen van deputaten verbonden werkers;
 3.2. het één week per kwartaal deelnemen aan de één of andere vorm van evangelisatiewerk, bij voorkeur binnen onze kerken.
 4. het werken voor PERIODIEKEN, die in opdracht van het deputaatschap worden gegeven, omvattende
 4.1. het zitting hebben in de redactie van GA en het uitvoeren van alle werkzaamheden, die daaraan verbonden zijn.
 4.2. het zitting hebben in de redactie van de 'ECHO' en het uitvoeren van alle werkzaamheden die daaraan verbonden zijn.
 5. het VERSLAG DOEN van de werkzaamheden, omvattende
 5.1. het vervaardigen van een werkoverzicht per twee maanden;
 5.2. het per kwartaal aan deputaten schriftelijk ter hand stellen van de resultaten van studies, voortvloeiende uit opdracht 1.4.;
 5.3. het bijhouden en ter beschikking van deputaten stellen van de inventarisatie van evangelisatiewerkzaamheden in de kerken, voortvloeiende uit opdracht 2.2.;
 5.4. het per kwartaal aanbieden aan deputaten van verslagen en resultaten van werkzaamheden, voortvloeiende uit opdracht 3.

Bijlage 39.2.

BALANS

BALANS PER 31 DECEMBER	1991	1990	1989
	f	f	f
ACTIVA			
MATERIELE VASTE ACTIVA			
Kantoor machines	178	357	536
FINANCIËLE VASTE ACTIVA			
Leningen u/g	23.645	27.024	30.212
NMB Kapitaalmarktrentekening	148.328	148.328	138.177
	171.973	175.352	168.389
VLOTTENDE ACTIVA			
Vorderingen en overlopende activa	20.616	22.859	26.247
Liquide middelen	53.401	48.901	57.256
	74.017	71.760	83.503
TOTAAL ACTIVA	246.168	247.469	252.428
PASSIVA			
EIGEN VERMOGEN			
Eigen vermogen	234.643	232.765	238.196
SCHULDEN			
Schulden op korte termijn	11.337	14.704	16.232
Te verrekenen posten	188	0	0
	11.525	14.704	16.232
TOTAAL PASSIVA	246.168	247.469	252.428

Bijlage 39.3.

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

BATEN	1991	1990	1989
	f	f	f
Opbrengst bijdragen kerken	254.535	243.364	225.192
Zendingsdagen	21.848	22.136	24.895
Interest	16.633	16.701	13.587
Overige inkomsten	4.362	1.547	3.193
TOTAAL BATEN	297.378	283.748	266.867
LASTEN			
Personeelskosten	87.022	83.625	75.164
Subsidies	148.825	139.725	138.902
Stichting 'Evangelie en Moslims'	28.148	27.994	28.824
Exploitatie periodieken	12.167	14.162	16.251
Diverse kosten	19.338	21.673	21.663
TOTAAL LASTEN	295.500	287.179	280.804
BATIG/NADELIG SALDO	1.878	3.431	13.937

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Subsidies:	1991	1990	1989
	f	f	f
Twente	38.000	36.000	34.692
Schoorl	39.000	35.000	42.049
Anwerpen	35.000	32.000	29.000
Evangelische Alliantie	225	225	200
Wegwijzer Kampen	6.500	6.500	6.775
Bijdrage evangelisatie Friesland	0	0	1.186
Amsterdam	25.000	25.000	25.000
Groet Broek op Langedijk	2.500	2.500	0
Evangelisatiewerk Julianahoeve	2.500	2.500	0
	148.825	139.725	138.902

Bijlage 39.4.

BEGROTING VOOR DE JAREN 1993-1995

	1993	1994	1995
	f	f	f
Twente	42.000	44.000	46.000
Noord Holland	48.000	51.000	53.000
Amsterdam	25.000	25.000	25.000
Anwerpen	41.000	44.000	44.000
Wegwijzerkampen	8.500	8.500	8.500
Diversen	5.000	5.000	5.000
	169.500	177.500	181.500

Evangelië en Mosims	28.000	28.000	28.000
Personeelskosten	93.000	85.000	87.000
Exploitatie GA	6.000	6.000	6.000
Bureau- en diverse kosten	21.500	21.500	21.500
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	318.000	318.000	324.000
-/- rente	15.000	15.000	15.000
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	303.000	303.000	309.000
	<hr/>	<hr/>	<hr/>

Gemiddeld f 305.000.
De noodzakelijke omslag is f 4,- per lid.

BILAGE 40
Art. 116, 118

BRIEF VAN DE STICHTING VOOR EVANGELISATIE OOST-VLAANDEREN

Stichting voor Evangelisatie
Oost-Vlaanderen (België)
Secr. Eendrachtstraat 6
3241 CD Middelhamis

Middelhamis, 12 augustus 1992

Aan de Generale Synode van
de Christelijke Gereformeerde
Kerken in Nederland
Apeldoorn-Centrum 1992

Wederwaard en eerwaard broeders,
Naar aanleiding van het besluit van de generale synode 1989, t.w. 'De synode besloot een dringend beroep te doen op de kerken, vertegenwoordigd in de Stichting Evangelisatie Oost-Vlaanderen, om samen met deputaten Evangelisatie zich te bezinnen op mogelijkheden om het werk in België te coördineren', geven wij verslag van de besprekingen met deputaten Evangelisatie.
In de vergadering van het bestuur met deputaten Evangelisatie d.d. 17 juni 1991, zijn na een breedvoerige bespreking de volgende zaken afgesproken:
1. Het jaarverslag zal ter kennisgeving aan deputaten worden toegezonden.
2. Naar aanleiding van dit verslag zal er in de maand maart daarop volgend een ontmoeting plaats vinden tussen deputaten en het bestuur van de Stichting.
3. Eens per jaar ontvangt evangelist H. Bor in Gert een bezoek van deputaten.
Deputaten en het bestuur van de Stichting hebben zich in bovengenoemde zaken gevonden.
In de vergadering van het bestuur van de Stichting d.d. 23 september 1991, is naar aanleiding van het verzoek van deputaten Evangelisatie tevens afgesproken om tweemaal per jaar een werkrapport van Evangelist Bor ter kennisgeving aan deputaten te doen komen.
In de vergadering van het bestuur van de Stichting d.d. 9 dec. 1991 zijn bovengenoemde afspraken als besluit vastgesteld.
U in al uw arbeid de leiding van de Heilige Geest toebiddend verblijven wij met broedergroet,

Th. Heystek, secretaris

BILAGE 41
Art. 116, 118

BRIEF VAN DEPUTATEN EVANGELISATIE MET BILAGEN BETR. AMSTERDAM - NIEUW-WEST

Secr.: H.B. Hoogendoorn,
Groningerplein 7
8921 NL Leeuwarden

Aan de Generale Synode van de Chr. Gerof. Kerken
in vergadering bijeen te Apeldoorn
p/a Dhr. A.H. Versluis
Krugerstraat 244,
8172 BT Vaassen

Leeuwarden, 4 september 1992

Wederwaard en eerwaard broeders,

Op verzoek van de kerkeraad van de Chr. Gerof. Kerk te Amsterdam Nieuw West doen wij u de volgende bescheiden toekomen:

- de passage uit de notulen van de vergadering van deputaten evangelisatie d.d. 15 mei 1992, die het gesprek met een deputatie van bovengenoemde kerkeraad verslaan;
- de brief, gericht aan bovengenoemde kerkeraad, waarin het besluit, dat deputaten namen in hun vergadering d.d. 28 augustus 1992, wordt verwoord.

Wij hopen uw vergadering zo voldoende geïnformeerd te hebben.

Wij wensen uw vergadering de leiding van de Heilige Geest toe.

Met broedergroeten, namens deputaten evangelisatie,

J. Vogel, voorzitter
H.B. Hoogendoorn, secretaris

PASSAGE UIT DE NOTULEN VAN DE VERGADERING VAN DEPUTATEN EVANGELISATIE D.D. 15 MEI 1992

Namens de kerkeraad van de gemeente te Amsterdam Nw. West zijn de brs. M.E. Huibrechtse, D.B. van Noord en G. van Putten ter vergadering. Met hen zal gesproken worden over de toekomstige relatie gemeente-deputaten, nu br. Brandsma de gemeente verlaten heeft wegens vertrek naar Den Helder. Br. Van Putten geeft uitleg en toelichting.

De kerkeraad sprak over:

- a. de moeite van br. Brandsma om het werk in de gemeente en het evangelisatiewerk in de stad te combineren;
- b. de grote nood in Amsterdam. Naar de nood gemeten zou er een full-time vrijgestelde moeten werken in de stad. Er werken veel predikanten uit Afrika en Amerika in Amsterdam en het is jammer, dat je als in de stad thuishorende gemeente niet aan het evangelisatiewerk zou deelnemen;
- c. de positie van br. Van Noord. Hij is in hart en nieren evangelist. Vooral het veldwerk spreekt hem aan en ligt hem.

De kerkeraad van de gemeente te Amsterdam Nw. West ziet én een full-time predikant voor de eigen gemeente én een full-time evangelist voor het werk in de stad als de beste oplossing.
In aansluiting daarop verzoekt de kerkeraad br. Van Noord te benoemen tot evangelist in Amsterdam (bijvoorbeeld naar art. 3 K.O.) en de bijdrage van deputaten daartoe te vergroten. De full-time predikant zal voor rekening van de gemeente zelf komen.

Er komen vragen: is het mogelijk twee predikanten voor de drie Amsterdamse gemeenten te beroepen? Geantwoord wordt, dat de gemeente van Amsterdam Nw. West daar nog niet aan toe is. Contacten uitsluitend met de gemeente van Amsterdam-Noord lijken op dit moment niet mogelijk.

Br. Van Noord vertelt over zijn huidige werk als godsdienstenaar. Hij is één dag per week vrij voor evangelisatiewerk in de stad. Deze laatste tak van arbeid moet dringend uitgebreid worden en hij ziet het als zijn roeping zich daarvoor in te zetten. Br. Bos meent, dat een taak in het onderwijs ook een roeping is. Br. Van Noord beaamt dit, maar meent dat het onderwijs toch van een andere orde is dan evangelisatiewerk. Je moet in het onderwijs erg voorzichtig zijn het onderwijs te gebruiken voor directe evangelisatie. Br. Van Noord ziet wel de mogelijkheid onderwijs en evangelisatiewerk te combineren.

Br. De Korte meldt, dat de begroting voor de komende jaren, in te dienen bij de generale synode, al verzonden is. Kunnen de brs. de kosten inschatten? Br. Van Putten ervaart, dat door het 'de boer opgaan' (in de kerken) ook geld voor het werk binnen komt. Er komt ook een beroep op de classis.

Er lijken drie opties te zijn:

1. de samenwerking gemeente-deputaten voortzetten, zoals die was;
 2. een full-time predikant voor de gemeente of f 25.000 voor br. Van Noord; en
 3. een full-time predikant voor de gemeente en br. Van Noord voor rekening van deputaten.
- Besloten wordt tijdens de vergadering van 28 augustus een definitief besluit te nemen. De brs. uit Amsterdam wachten dit besluit af.

DEPUTATEN EVANGELISATIE DER CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

Secr. H.B. Hoogendoorn
Groningerplein 7
8921 NL Leeuwarden

Aan de kerkeraad van de Chr. Gerof. Kerk
te Amsterdam Nw. West
p/a dhr. G.J. Agterhof
Schipholweg 853
2143 CB Boesingheliede

Leeuwarden, 1 september 1992

Geachte broeders,

In de vergadering van 28 augustus j. wisselden deputaten - zoals in de vergadering van 15 mei toegezegd - van gedachten over de door u in de vergadering van 15 mei naar voren gebrachte zaak, te weten de voortgang van het evangelisatiewerk in Amsterdam na het vertrek van ds. Brandsma en de rol van deputaten daarin.

Deputaten kwamen tot het besluit u de in de begroting voor 'Amsterdam' opgenomen post van f 25.000 jaarlijks uit te keren, wanneer u iemand als evangelist hebt benoemd.

Voor het nemen van dit besluit speelden de volgende overwegingen een rol.

- Uit uw toelichting d.d. 15 mei begrepen wij, dat u de gemeente wilt voorstellen over te gaan tot het beroepen van een predikant, die voor 100% voor het werk in de gemeente beschikbaar dient te zijn en dat u daarnaast een evangelist wilt aanstellen voor het werk in Amsterdam. U doet een beroep op deputaten voor het geheel of gedeeltelijk financieren van de aan te stellen evangelist.
- Waar deputaten elders in het land in de financiering van een evangelist bijdragen, is altijd sprake van een ondersteuning naast een door de gemeente of gemeenten opgebrachte financiering. Evangelisatiewerk is werk van, namens en door de gemeente en dat hoort naar het inzicht van deputaten zo te blijven. Nergens hebben deputaten een evangelist in dienst, die volledig of uitsluitend voor rekening van deputaten komt. Het beginsel van een ondersteunende financiering naast door de gemeente opgebrachte gelden willen deputaten graag handhaven, ook voor 'Amsterdam'.
- Wij begrijpen, dat het voor de gemeente te Amsterdam Nw. West moeilijk, zo niet onmogelijk, is zelf in de financiering van een aan te stellen evangelist bij te dragen. Deputaten zouden dan ook willen adviseren te komen tot een benadering als in Twente, waar de aangestelde evangelist betaald wordt uit bijdragen van verschillende Twentse kerken met een ondersteuning van deputaten. Dit temeer, daar het werk in Amsterdam gebeurt in een gebied, dat valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente te Amsterdam-Diepenbroekstraat. Naar de mening van deputaten zou laatstgenoemde gemeente in de kosten horen bij te dragen. Indien dit niet mogelijk is, zal inkomen uit andere hoofde (bijvoorbeeld werk aan een school) moeten worden gezocht. Mogelijk kan ook een beroep worden gedaan op de classis Amsterdam.
- Tenslotte: onze reeds voor de generale synode opgestelde en ingediende begroting, laat voor een verhoging van de bijdrage aan 'Amsterdam' geen ruimte.

Wij hopen, dat wij op deze wijze ons besluit en de motieven, die tot dit besluit geleid hebben, duidelijk aan u hebben kunnen overdragen.

Op uw verzoek, bij monde van br. G. van Putten telefonisch neergelegd bij br. P. de Korte, zullen wij een afschrift van dit schrijven sturen naar de generale synode van onze kerken, vanaf 11 september a.s. in vergadering bijeen te Apeldoorn-Centrum.

Wij begrijpen, dat de nood in Amsterdam groot is en dat er een geweldig groot werkterrein braak ligt. In dat licht gezien is het altijd jammer, dat de mogelijkheden beperkt zijn. Wij hopen niettemin, dat de Heere Zijn zegen zal geven over dat weinige, dat wel kan en mag gebeuren. Hij zegene ook u en uw gemeente in alle opzichten.

Met vriendelijke groeten, namens deputaten evangelisatie.

J. Vogel, voorzitter
H.B. Hoogendoorn, secretaris

Afschrift naar de generale synode.

BILLAG 42
Art. 116, 118

BRIEF CHR. Geref. KERK AMSTERDAM-NIEUW-WEST

G.J. Agterhof Schipholtweg 853
2143 CB Boesinghede

Amsterdam, 15 september 1992

Deputaten Evangelisatie der Christelijke
Gereformeerde Kerken in Nederland
p/a/ De Wefeerwaarde heer ds. H.B. Hoogendoorn
Groningerplein 7
8821 NL Leeuwarden

Geachte broeders,

Naar aanleiding van uw schrijven d.d. 1 september welke echter op 10 september j.l. is ontvangen, delen wij u mede teleurgesteld te zijn in het besluit dat door u is genomen om de bijdrage voor het evangelisatiewerk niet te verhogen.

U geeft hiervoor als motivatie dat de begroting welke u hebt ingediend aan de generale synode geen ruimte laat om de bijdrage voor het werk in Amsterdam te verhogen. Naar onze mening is dit een zwakke argumentatie, temeer omdat de begroting voor de komende drie jaren nog niet is vastgesteld door de generale synode. Wij hebben aan u gevraagd om een aanvullende rapportage en daarbij behorende begroting toe te sturen naar de synode die dan een besluit hierover kan nemen. U stelt nu dat er geen ruimte is in de begroting maar een aanvullend verzoek hebben de afgevaardigden naar de synode niet ontvangen en derhalve ook niet kunnen beoordelen of de bijdrage/omslag aan uw deputaatschap verhoogd kan worden.

Het valt overigens op dat hetgeen door ons als kerkeraad in uw vergadering naar voren is gebracht, niet verder inhoudelijk is weergegeven in de notulen van de vergadering. Ons inziens komen de door ons aangevoerde motieven niet voldoende naar voren.

Ook in de notulen welke u als bijlage hebt gezonden aan de afgevaardigden naar de synode komt niet duidelijk naar voren hetgeen wij u hebben geprobeerd aan te geven en de opzet van de werkzaamheden zoals

wij die als kerkeraad voorstaan.

Nogmaals willen wij benadrukken dat het niet de bedoeling is om de evangelist in Amsterdam geheel voor rekening van deputaten te laten komen. Aan u is gevraagd om de huidige bijdrage van f 25.000 te verhogen tot een bedrag van f 50.000 hetgeen dan ongeveer een verhouding geeft van 2/3 deel van de totale kosten voor de evangelist. Het resterende 1/3 deel zal dan voorlopig kunnen worden verkregen uit de dienstbetrekking als godsdienstleraar op een school. Derhalve blijft er dan sprake van een ondersteunende bijdrage.

Het is de wens en onze bede dat het werk van de evangelist zich zal kunnen uitbreiden tot een volledige dagtaak, waarbij door de kerkeraad pogingen ondernomen zullen worden om voor 1/3 deel in de kosten bij te kunnen dragen, mogelijk via giften en/of bijdragen vanuit de klassiekerken.

Maar zoals u kunt begrijpen zijn wij er niet alleen met de kosten van de evangelist, maar ook de op te zetten acties en activiteiten kosten vaak veel geld. In het verleden hebben wij dit altijd kunnen opvangen door de giften die wij voor het werk tot op heden mochten ontvangen vanuit het land.

Geluklijk mogen wij constateren dat er in het gehele land een warme belangstelling bestaat voor het evangelisatiewerk in Amsterdam en wij blijven erop vertrouwen dat de Koning der Kerk dit werk zal blijven zegenen.

Desondanks moeten we de ogen niet sluiten voor de realiteit en hebben wij die bijdrage echt nodig om het zeer noodzakelijke werk in Amsterdam te kunnen voortzetten.

Door ons is duidelijk aangegeven dat wij niet alleen een verhoging van deputaten verwachten, maar dat ook van de gemeentelieden een groter offer wordt gevraagd, t.w. f 25.000 jaarlijks meer op te brengen.

Als u zich enigszins kunt voorstellen welk een zware last dit is voor een kleine en vergrijzende gemeente in Amsterdam, dan had u naar onze mening een andere beslissing moeten nemen.

Uw vergelijking met de Twentse situatie is niet geheel juist. Echter, in Twente wordt de evangelist betaald door bijdragen van diverse kerken en niet alleen de Chr. Geref. Kerken.

Daarnaast mogen wij stellen dat indien wij het ledental nemen van de Chr. Geref. Kerken in Twente, t.w. Enschede Oost en West en Almelo (tezamen circa 1884 leden volgens het jaarboekje), dan is hier sprake van drie maal zoveel leden als de drie Amsterdamse kerken.

En dan moet u ook bedenken dat de Amsterdamse kerken elk een eigen predikant hebben en in het geval van onze gemeente, binnen afzienbare tijd weer hopen te ontvangen.

In het verleden is het uiterst moeilijk gebleken om vanuit de klassiekerken een bijdrage te kunnen ontvangen, omdat in deze kleine classis alle zelfstandige gemeenten een eigen predikant hebben. Het jaarboek van onze kerken zal u laten zien dat het kleine gemeenten zijn.

Het pastoraat in Amsterdam vraagt veel aandacht en dat is dan ook de reden dat wij als kerkeraad de gemeente voorgehouden hebben om opnieuw over te gaan tot het beroepen van een predikant die 100% voor het gemeentewerk inzetbaar is.

Het vraagt van de gemeente een financieel offer, maar in vertrouwen durven wij dit aan. Daarnaast leeft er de overtuiging dat het werk wat in de afgelopen vier en half jaar met ds. H.P. Brandsma is begonnen verder uitgebreid moet en kan worden.

Derhalve dringen wij er bij u op aan om van onderstaande punten kennis te nemen en voorzover dit mogelijk is i.v.m. de commissievergaderingen op korte termijn, door te sturen naar de generale synode.

- Aan de generale synode alsnog een aanvulling te geven op het door u ingezonden rapport, of dit schrijven toe te voegen aan uw brief d.d. 1 september j.l. welke bij de generale synode als punt 10.26 bij de ingekomen stukken staat vermeld, zodat dit meegenomen kan worden in de besprekingen van de commissie Kerk en Verkondiging.

- Aan de generale synode alsnog een verzoek te richten om de begroting te verhogen met f 25.000 en daarmee ook de omslag per lid/dooplid, zodat de totale bijdrage voor het evangelisatiewerk in Amsterdam op f 50.000 kan worden gesteld.

Wij kunnen begrijpen dat u als deputaten niet op eigen initiatief de begroting kunt wijzigen, maar de synode kan dat uiteraard wel, indien de noodzaak hiervoor kan blijken.

Wij vertrouwen erop dat u alsnog aan ons verzoek gehoor wilt geven en gelet op de korte tijd die er nog is i.v.m. het toezenden van de stukken voor de generale synode (t.w. 25 september is de sluitingstermijn voor inzending van de stukken), lijkt toezending van dit schrijven het meest voor de hand liggend omdat uw deputaatschap vermoedelijk niet meer zal vergaderen voor de genoemde termijn.

Uiteraard is onze voorzitter, die ook is afgevaardigd naar de generale synode, bereid nadere toelichting te verstrekken aan de commissie, of in de plenaire vergadering.

Broeders, dit schrijven is niet bedoeld als een 'bedebrief', maar het vraagt om een stuk inzet en hulp van de kerken voor het moeilijke, maar ook zo belangrijke werk in Amsterdam.

De Amsterdamse kerken 'offeren' zeer veel om voort te kunnen gaan, mogen wij dan niet een klein offer vragen van ca. 75.000 leden van de Chr. Geref. Kerken in Nederland?

Om u de verhouding even aan te geven:

Uw eventuele bijdrage van f 50.000 zou uitkomen op slechts 66 cent per lid/dooplid, terwijl onze gemeente per lid/dooplid een bijdrage moet leveren van ongeveer f 635 per jaar, om een zelfstandige predikant te kunnen hebben en de exploitatie rond te kunnen krijgen.

Wij durven te stellen dat er weinig gemeenten binnen ons kerkverband zijn die een dergelijke zware last moeten dragen.

Het zal toch onvoorstelbaar zijn dat de kerk die zijn 100 jarig voortbestaan mocht herdenken niet in staat zou zijn om de noodzakelijke evangelisatiewerkzaamheden in Amsterdam te kunnen voortzetten.

Mogen wij in ieder geval telefonisch vernemen welke werkwijze u wenst te hanteren?

Indien u niet tot toezending over zal gaan - hetgeen wij niet verwachten -, dan zullen wij in ieder geval dit schrijven toe willen laten voegen aan de lijst van ingekomen stukken voor de generale synode zodat kennisname hiervan voor alle afgevaardigden naar de synode mogelijk is.

Wij willen u in alles veel wijsheid en Gods onmisbare zegen van harte toebidden voor het werk dat door u verricht mag worden in het belang van onze kerken.

Inmiddels verblijven wij met hartelijke broedegroeten namens de kerkeraad,

G. van Puffen, voorzitter
G.J. Agterhof, scriba

BILAGE 43
Art. 116, 118

RAPPORT 2A VAN COMMISSIE II BETREFFENDE EVANGELISATIE

Uw commissie heeft met belangstelling en waardering kennis genomen van het rapport van de deputaten voor de Evangelisatie. Met dankbaarheid hebben we geconstateerd dat het werk van dit deputaatschap in de afgelopen periode goede voortgang mocht hebben.

Uit het begin van het rapport blijkt dat alle deputaten die door de generale synode benoemd werden niet meer voor herbenoeming in aanmerking willen komen. Uw vergadering zal daarin aanleiding zien om haar grote dankbaarheid uit te spreken voor het vele werk dat br. P. de Korte, ds. H. van Mulligen en ds. J. Vogel als primus-deputaten hebben verricht. Daarbij mogen we in het bijzonder wijzen op de lange staat van dienst van br. De Korte, die 33 jaar zijn krachten aan dit werk gegeven heeft. Uiteraard denken we hier ook aan de gewaardeerde plaats die ds. Vogel vele jaren als voorzitter van deputaten heeft ingenomen en aan zijn werk binnen de redactie van GA, waaraan hij ruim 20 jaar verbonden was. Al is de directe betrokkenheid van secundi bij het werk van deputaten minder groot, toch zal uw vergadering ook ds. W. Steenbergen en br. C.J. Verschoor willen danken voor hun bijdrage.

Uw commissie heeft het rapport met een vertegenwoordiging van deputaten uitvoerig besproken. Daarbij kwamen ook een drietal ingekomen stukken aan de orde. In het vervolg beperken wij ons tot enkele kanttekeningen bij de hoofdteksten uit het rapport en gaan wij ook in op de ingekomen stukken.

Amsterdam (4.1.)

Aan het slot van de paragraaf over het werk in Amsterdam vermelden deputaten dat ds. Brandsma het beroep naar de gemeente te Den Helder heeft aangenomen. Over de eventuele voortzetting van het evangelisatiewerk dat onder zijn leiding in Amsterdam plaatsvindt is nog overleg gaande tussen deputaten en de kerkeraden van groot-Amsterdam. In de ingekomen stukken wordt nadere informatie gegeven over dit overleg. Uw commissie constateert, dat deputaten deze stukken op verzoek van de kerkeraad van Amsterdam Nw. West ter kennisgeving aan de synode hebben gezonden.

Uit deze correspondentie blijkt dat er een verschil van inzicht bestaat tussen deputaten en de raad van Amsterdam Nw. West. De kerkeraad wil een predikant beroepen die volledig beschikbaar is voor het werk in de gemeente. Daarnaast wil hij een evangelist benoemen die het werk, dat door ds. Brandsma in Amsterdam begonnen is, voortzet. Het verschil van inzicht betreft de financiering van het laatstgenoemde project. De kerkeraad vraagt deputaten de bijdrage te verhogen tot f 50.000, terwijl deputaten willen vasthouden aan het huidige bedrag van f 25.000. Ons is gebleken dat deputaten in feite twee motieven hebben voor dit standpunt: 1. Deze verhoging zou in strijd zijn met hun instructie. Bij de financiering van een evangelist door deputaten is altijd sprake van een ondersteuning naast een door de gemeente (of gemeenten) opgebrachte financiering (vgl. Bijlage 20 K.O., art. 5f). Het verzoek van Amsterdam betekent in feite dat deze evangelist geheel voor rekening van deputaten komt. 2. Voor de verhoging aan 'Amsterdam' is binnen de voorgestelde begroting van deputaten geen ruimte. De kerkeraad van Amsterdam Nw. West dringt van zijn kant sterk aan op voortzetting van het belangrijke werk in Amsterdam. Daarnaast herinnert hij aan de grote financiële lasten die de gemeente al moet dragen.

Uw commissie heeft geconstateerd dat ook deputaten ervan doordrongen zijn dat het evangelisatiewerk in Amsterdam moet worden voortgezet. Naar onze mening dient het deputaatschap alles in het werk te stellen om deze evangelisatiepost te behouden. Uw commissie acht het beroep van deputaten op hun instructie in dit verband al te formeel. Naar onze overtuiging gaat het bij de verhoging van de bijdrage aan 'Amsterdam' ook om 'ondersteuning', zij het om een uitgebreide ondersteuning. Het tweede argument weegt naar ons besef zwaarder: Er is inderdaad geen ruimte in de begroting. Uw commissie is echter van mening dat dit werk niet teniet mag gaan door een gebrek aan financiële middelen.

Toch heeft uw commissie nogal wat moeite met de suggestie van de raad van Amsterdam Nw. West om een verhoging van de bijdrage voor deputaten evangelisatie voor te stellen. Zij geeft er de voorkeur aan dat deputaten opnieuw met de kerkeraad van Amsterdam Nw. West in overleg treden en onderzoeken op welke wijze het evangelisatiewerk in Amsterdam kan worden voortgezet. Naar de mening van uw commissie zou daarbij o.m. het volgende overwogen kunnen worden: 1. Is het mogelijk een part-time evangelist te benoemen, voor wiens salariering het deputaatschap minder behoefte af te dragen dan de genoemde f 50.000? 2. In hoeverre kan de kerkeraad van Amsterdam Nw. West binnen de classis of de particuliere synode fondsen werven voor dit werk? 3. Is het mogelijk om binnen de bestaande begroting van deputaten voor de Evangelisatie meer voor dit werk te reserveren dan f 25.000?

Noord-Holland (4.3.)

Met deputaten werden ook enkele vragen besproken over het evangelisatiewerk in Noord-Holland. Daaruit bleek dat het werk zich uitbreidt naar Hoom, waar sinds kort ook kerkdiensten worden belegd. De presentie van de kerken in Alkmaar bij de manifestatie 'Paravise' van Veronica, hield het volgende in: Er werden folders uitgereikt waarin de mensen die deze manifestatie wilden bezoeken werden gewaarschuwd voor de occulte zaken waarmee zij daar geconfronteerd zouden worden. Bovendien werd hun gelegenheid geboden om verder over deze dingen door te spreken.

Oost-Vlaanderen (4.6.)

Uw commissie is dankbaar voor het feit dat er een nauwere relatie gegroeid is tussen deputaten en de Stichting Evangelisatie Oost-Vlaanderen. Wij stemmen in met het oordeel van deputaten dat nog niet gesproken kan worden van 'coördinatie van het werk in België', maar verblijden ons met hen in deze positieve ontwikkeling. Wel willen wij erop aandringen dat deputaten deze contacten onderhouden en - indien mogelijk - intensiveren. Uw commissie stelt u voor het schrijven van de Stichting Evangelisatie Oost-Vlaanderen voor kennisgeving aan te nemen.

Evangelie en Moslms (5.)

Het bevestigt uw commissie dat deputaten schrijven te participeren in de stichting 'Evangelie en Moslms', terwijl zij momenteel geen afgevaardigde hebben in het bestuur van de stichting. In dit bestuur hebben namens onze kerken wel twee zendingsdeputaten zitting die het deputaatschap Evangelisatie op de hoogte houden van de ontwikkelingen. Uw commissie is van oordeel dat deze situatie niet juist is. Eén van deze beide plaatsen in het bestuur dient te worden ingenomen door een deputaat Evangelisatie. Deputaten dienen contact op te nemen met zendingsdeputaten om dit in goed overleg te regelen.

Financiën (6.)

Deputaten verzoeken de synode aan de kerken te adviseren om de collecte voor het landelijk evangelisatiewerk vanaf 1993 te doen plaatsvinden tijdens de kerkdiensten op de kerstdagen. Uw commissie heeft hierop om zichzelf geen bezwaar. Zij is echter van mening dat het niet op de weg van de generale synode ligt om hierover een uitspraak te doen. Deputaten deelden mee dat de collecte voor het evangelisatiewerk op de kerstdagen al in het collecterooster voor 1993 is opgenomen.

Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het vele werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. de aftredende primus-deputaten br. P. de Korte, ds. H. van Mulligen en ds. J. Vogel, alsmede hun secundi ds. W. Steenbergen en br. C.J. Verschoor hartelijk te bedanken voor hun gewaardeerde bijdrage aan het werk van deputaten;
3. opnieuw drie deputaten met hun secundi te benoemen;
4. deputaten op te dragen te onderzoeken op welke wijze het evangelisatiewerk in Amsterdam kan worden voortgezet en daartoe opnieuw in overleg te treden met de kerkeraad van Amsterdam Nw. West;
5. het schrijven van de Stichting Evangelisatie Oost-Vlaanderen voor kennisgeving aan te nemen.

A. Baars, rapporteur

BILAGE 44
Art. 121

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR CONTACT MET DE OVERHEID

Deputaten voor contact met de Overheid hebben het genoegen u het volgende verslag over hun werkzaamheden van 1 april 1989 tot 1 april 1992 uit te brengen.

1. Samenstelling en werkwijze

Door de generale synode van Groningen 1989 werden tot deputaten benoemd: prof. dr. W. van 't Spijker, voorzitter, mr. dr. C.J. Verplanke, secretaris, C.N. van Dis, mr. H. Herweijer, ds. J. van Mulligen, prof. dr. W.H. Velema en ds. J. Westerink en als algemeen secundus ds. H. van der Schaaf (Acta art. 200 sub 20). Deputaten kwamen in de verslagperiode vijf maal in vergadering bijeen.

2. Interkerkelijk Contact in Overheidszaken

Door de generale synode van Groningen 1989 werd als gedelegeerde in het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (C.I.O.) aangewezen mr. dr. C.J. Verplanke, als eerste plaatsvervanger ds. J. van Mulligen en als tweede plaatsvervanger mr. H. Herweijer (Acta art. 200 sub 20).

Dr. Verplanke fungeerde tevens als lid van het moderamen en als lid van de kerncommissie van het C.I.O. - een juridische adviescommissie, bestaande uit een tiental deskundigen uit een zevental kerken. Het C.I.O. kwam in de verslagperiode 15 maal in vergadering bijeen. Dr. Verplanke benoemde slechts in één vergadering verstek te laten gaan (hij werd toen vervangen door mr. Herweijer) en was in staat alle - veelvuldig gehouden - vergaderingen van het moderamen en van de kerncommissie bij te wonen.

Tot het C.I.O. trad in 1991 het Leger des Heils (dat voordien een waarnemer afvaardigde) toe, zodat thans 17 kerken dan wel genootschappen participeren (opgesomd in de jaarverslagen van het C.I.O.) en de Nederlandse Protestantenvond als waarnemer fungeert. Voorzitter is na het aftreden van prof. mr. I.A. Diepenhorst (zomer 1989) dhr. A.J. Gijbbers, gedelegeerde van de Ned. Herv. Kerk en oud-secretaris-generaal van het departement van W.V.C. Als gevolg van het - in het najaar van 1989 - beëindigen van de relatie van het C.I.O. met de Loef-stichting, die mr. F.H.M. van Spaendonck als vrijgesteld secretaris ter beschikking had gesteld, is het secretariaat overgedragen aan mw. mr. dr. S.C. van Bijsterveld (Evangelisch Luthers), wetenschappelijk medewerkster aan de Katholieke Universiteit Brabant te Tilburg, en fungeert mr. J.J.M.E. Backbier, werkzaam bij het secretariaat van de R.K. Kerk, als adjunct-secretaris.

Het bijdragepercentage van de participerende kerkgenootschappen is gebaseerd op een verdeelsleutel naar de worfels der ledentallen en bedraagt thans voor onze kerken 4,1.

Het C.I.O. kent naast de kerncommissie vier bijzondere commissies: C.I.O.-J. voor de geestelijke verzorging

van gedetineerden in de Inrichtingen van Justitie, waarin ds. J. Westerink op voordracht van deputaten zitting heeft; C.I.O.-K. voor de problematiek van de kerkelijke gebouwen, waarin br. C.N. van Dis op voordracht van deputaten zitting heeft; C.I.O.-M. voor de geestelijke verzorging van de militairen, waarin br. It. kot. A.C. Floor zitting heeft op voordracht van deputaten geestelijke verzorging van de militairen, aan wie hij over zijn werkzaamheden rapporteert; en C.I.O.-G. voor de vraagstukken terzake van de geestelijke verzorging in de gezondheidszorg, waarin br. Van Aken zitting heeft op voordracht van deputaten geestelijke verzorging van gehandicapten en behartiging van het ziekenhuispastoraat, aan wie hij ongetwijfeld over zijn werkzaamheden rapporteert. Een vijfde commissie, t.w. C.I.O.-B.J. voor de geestelijke verzorging bij bijzonder jeugdwerk in internaatverband, is met ingang van 1992 omgezet in een commissie voor jeugdhulpverlening (C.I.O.-J.H.V.), omdat de B.J.-instellingen enige jaren geleden zijn geprivatiseerd en de geestelijke verzorging is overgedragen aan het Samenwerkingsverband Levensbeschouwing Jeugdhulpverlening (S.L.J.), waarin namens het C.I.O. drie leden zitting hebben, onder wie br. P. de Berg. C.I.O.-J.H.V. dient als klankbord voor deze drie leden. Br. De Berg is dus zowel lid van S.L.J. als van C.I.O.-J.H.V.

De werkzaamheden van het C.I.O. breiden zich steeds meer uit. Regelmatig vinden contacten plaats met Kamerfracties, wordt het C.I.O. gehoord door Kamercommissies (o.a. over de Algemene wet gelijke behandeling en over de criteria voor steunverlening aan (kerk)genootschappen) en wordt schriftelijk gereageerd op wetsvoorstellen, waarbij zij aangekend, dat het hier niet om kerkelijke getuigenissen gaat, maar om de juridisch-financiële positie van kerken in relatie tot de Overheid en om vraagstukken, waarbij de vrijheid van godsdienst en van levensovertuiging in het geding is. Zo heeft het C.I.O. als zodanig zich niet uitgesproken voor of tegen euthanasie - dat wordt overgelaten aan de kerken zelf, zodat deputaten zich hierover reeds in 1988 in afwijzende zin tot de Overheid hebben gericht (zie het artikel van de secretaris in De Waker van 18 maart 1988, Acta 1989 blz. 229) -, wel over vragen die in de voorgenomen wettelijke regelingen rijzen over de invloed van het oordeel van de patiënt of van diens naaste verwanten.

Overigens is het ondoenlijk, een opsomming van de door het C.I.O. behandelde vraagstukken te geven. Verwezen moge worden naar de bijgevoegde jaarverslagen 1988-1990 en 1991. Voorts is bijgevoegd een exemplaar van een door het C.I.O. ingestelde ad hoc commissie (waarvan o.m. prof. Verma deel uitmaakte) uitgebracht rapport over Kerken, Overheid en Zondag(srust) (C.I.O.-publicatie nr. 3). Het rapport is inmiddels ook in het Engels vertaald en toegezonden aan het Europees Parlement om ook in Europees verband de betekenis van de Zondag te benadrukken.

3. Werkzaamheden van Deputaten

De werkzaamheden van Deputaten kunnen worden onderscheiden in:

- Het zich bezig houden met de relatie tussen onze Kerken en de Overheid. In dit verband kan o.m. worden vermeld:
 - het verzenden van schriftelijke gelukwensen namens onze Kerken ter gelegenheid van de verjaardagen van H.M. Koningin Beatrix en Z.K.H. Prins Claus;
 - het aandacht besteden aan de regelmatige rapportages van de gedelegeerde in het C.I.O. en het adviseren inzake de in dat verband door hem voorgelegde problemen. Tevens hebben deputaten enkele malen de Chr. Gerel. leden van de C.I.O.-commissies in hun vergadering ontvangen, linnende op de hoogte te blijven van het werk dier commissies en van de inbreng der betreffende leden;
 - een verzoek uit de Kerken, bij de Overheid te protesteren tegen de 06-sex-telefoonnummers. Hoewel deputaten de grote bezwaren volledig delen, achten zij de Overheid niet bevoegd, hiertegen maatregelen te nemen. De samenwerking zelf zal, desnoods door middel van een kerkelijk getuigenis, moeten worden overtuigd van de schadelijkheid van verslaving aan deze telefoonlijnen;
 - een verzoek uit de Kerken, bij de Overheid te protesteren tegen het door de Stichting Cargo aan de zeegoden aan te bieden geschenk van een lichtmaas van 20.000 broden (dagconsumptie voor 100.000 personen). Deputaten hebben hun bezwaren kenbaar gemaakt bij de minister van Verkeer en Waterstaat, die inmiddels de gevraagde vergunning heeft geweigerd.
- De zorg voor de geestelijke verzorging van de gedetineerden en de relatie tot de nog steeds enige Chr. Gereformeerde gevangenispredikant ds. Klein Onsternk, die enige tijd overgeplaatst is geweest naar de nieuwe gevangenis in Hoogeveen, maar daarna weer is teruggekeerd naar de Bijzondere Strafgevangenis in Leeuwarden, waar hij ook vroeger werkzaam was. Hij is naar art. 6 K.O. verbonden (gebleven) aan de gemeente van Sint Jansklooster. Ds. Westerink onderhoudt regelmatig contact met ds. Klein Onsternk, wiens arbeid zowel door deputaten als door de hoofdpredikant bij de inrichtingen van Justitie bijzonder wordt gewaardeerd.

4. Voorstellen

Deputaten stellen voor:

- de handelingen van deputaten goed te keuren;
- opnieuw leden van het deputaatschap en een algemeen secundus te benoemen;
- opnieuw een gedelegeerde en tevens een plaatsvervangend gedelegeerde in het C.I.O. te benoemen.

mr. dr. C.J. Verplanke, secretaris

BIJLAGE 45
Art. 121

RAPPORT 5 VAN COMMISSIE 5 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR CONTACT MET DE OVERHEID

- Het is duidelijk dat het meeste contact met de Overheid via het C.I.O. verloopt. Als de kerken zich langs

deze weg tot de Overheid wenden, vindt dat aanzienlijk meer gehoor dan wanneer alleen (deputaten voor het contact met de Overheid van) de Chr. Gerel. Kerken hun stem laten horen.

- Hoewel deputaten zelf initiatieven (kunnen) nemen, stellen zij het zeer op prijs als uit de kerken een verzoek tot hen komt om zich tot de Overheid te richten. Het is goed zich daarbij te realiseren dat zij alleen binnen de grenzen van hun bevoegdheid zich tot de Overheid richten kunnen. Het lijkt uw commissie van belang dat het de kerken duidelijk is dat deputaten graag zien dat de kerken zich in voorkomende gevallen tot hen wenden.
- Met enige nadruk melden deputaten dat ds. Klein Onsternk nog steeds de enige Chr. Gerel. gevangenis-predikant is. Zij doen dat met name ook omdat, geleid op zijn leeftijd, er over een opvolger nagedacht moet worden. Deputaten, en de commissie met hen, zouden graag zien dat dit opnieuw een Chr. Gerel. predikant zou zijn. Het is duidelijk dat alleen een "zware jongen" dit werk kan doen, die voldoende pastorale ervaring heeft. Het zou fijn zijn als een van onze predikanten zich tot dit werk geroepen wist.
- De commissie stelt de synode voor:
 - de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werkzaamheden;
 - opnieuw deputaten en een algemeen secundus te benoemen;
 - opnieuw een gedelegeerde en een plaatsvervangend gedelegeerde in het C.I.O. te benoemen.

D. Visser, rapporteur

BIJLAGE 46
Art. 122

RAPPORT VAN DE WERKROEP CENTRAAL BUREAU

1. Taak

De generale synode van 1989 heeft een Werkgroep Centraal Bureau ingesteld. Het besluit luidt, volgens de Acta (blz. 94, art. 154):

- deputaten Buitenlandse Zending, ADMA, Hulpverlening, Kerk en Bedrijfsleven en Kerkelijk Administratief Bureau op te dragen de kantoorwerkzaamheden in de toekomst in één gezamenlijke huisvesting onder te brengen, alsmede de functionele uitvoering van het beleid;
- de hiervoor genoemde deputaatschappen te verzoeken één van hun bureaufunctionarissen te benoemen in een Werkgroep die een concreet plan voor de praktische uitvoering uitwerkt en dit voorlegt aan de generale synode van 1992;
- het voorzitterschap van de in b. genoemde Werkgroep in handen te leggen van een lid van een niet-kantoorhoudend deputaatschap, waarbij te denken valt aan deputaten Financiële Zaken of deputaten Taken en Prioriteitenstelling deputaatschappen.

2. Samenstelling

De Werkgroep, gevormd op initiatief van deputaten Kerkelijk Administratief Bureau, bestond uit de volgende personen:

- namens deputaten Taken en Prioriteitenstelling deputaatschappen: E.B. de Vin;
namens deputaten Zending: ds. J.H. Carlier;
namens deputaten Kerkelijk Administratief Bureau: J.A. van der Waal;
namens deputaten ADMA, deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland en deputaten Kerk en Bedrijfsleven: drs. H.H. van Well;
waarnemer namens deputaten Evangelisatie: drs. J. Kievit.
E.B. de Vin fungeerde als voorzitter en H.H. van Well als secretaris.

3. Vergaderingen

De Werkgroep heeft zeven maal plenair vergaderd. Daarnaast is er in kleiner verband gewerkt aan (deel) onderzoeken. De vergaderingen werden gekenmerkt door een sterke betrokkenheid en inzet en vonden in goede sfeer plaats. Dit rapport biedt de Werkgroep uw vergadering unaniem aan.

4. Contacten

De Werkgroep overwoog of er naast de door de generale synode genoemde deputaatschappen niet ook gedacht diende te worden aan Evangelisatie en Israël. Deputaten Evangelisatie hebben een functionaris en deputaten Israël hebben meerdere malen aangegeven een medewerker in Nederland belangrijk te vinden. Daarnaast zou mogelijk ook de Christelijke Gereformeerde Jongeren Organisatie (C.G.J.O.) in aanmerking komen. Bij deputaten Geestelijke Verzorging van Gehandicapten en behartiging van het Ziekenhuispastoraat (G.V.G.) zou veel administratief werk voor de Werkgroep Vakantieweken Gehandicapten zijn. Ook een Werkgroep Dienstverlening Jongeren Wereldwijd zou ondersteuning nodig hebben.

Deputaten Taken en Prioriteitenstelling deputaatschappen beoordeelden het leggen van deze contacten als juist. De Werkgroep diende haar opdracht ruim te zien. Vooral vanuit de vraag of er andere deputaatschappen zijn die behoefte hebben of zouden kunnen hebben aan administratieve ondersteuning en/of ruimte. Deputaten Evangelisatie reageerden positief. Hun functionaris, ds. J. Kievit heeft vervolgens de vergaderingen van de Werkgroep als waarnemer bijgewoond. De C.G.J.O. antwoordde dat hun behoefte verder rakte dan alleen burele en secretariële samenwerking. Daarom zagen zij op dat ogenblik van deelname af. De Werkgroep Dienstverlening Jongeren Wereldwijd had geen behoefte aan ruimte of administratieve ondersteuning. Deputaten G.V.G. hebben niet gereageerd.

Daarnaast is er informeel overleg geweest via de voorzitter van de Werkgroep met deputaten Taken en

Prioriteitenstelling deputaatschappen. Ook met br. A.H.J. Schwartz, voorzitter van deputaten Financiële Zaken is regelmatig contact geweest. Hij was bereid de Werkgroep van advies te dienen inzake de plaats van vestiging en de keus tussen huren en kopen. Daarnaast heeft hij een paar vergaderingen van de Werkgroep bijgewoond.

5. Inhoudelijke opvatting

De opdracht van de generale synode luidt: 'deputaten ... enz. op te dragen de kantoorwerkzaamheden in de toekomst in één gezamenlijke huisvesting onder te brengen, alsmede de functionele uitvoering van het beleid'.

De Werkgroep heeft de onderstreepte zinsnede geïnterpreteerd als: de bureau- en administratieve werkzaamheden.

'Functionele uitvoering van het beleid' betekent volgens de Werkgroep in elk geval niet dat eigen werkzaamheden van de opdrachtgevendende deputaatschappen inzake hun beleid naar een Centraal Bureau zullen worden gedelegeerd. De eigen roeping en taak van deputaten kan en mag een Centraal Bureau niet overnemen.

De Werkgroep heeft verder overwogen wat toekomstige voordelen zijn van een Centraal Bureau. Te noemen vallen zaken als:

1. Besparing van kosten door gemeenschappelijk gebruik van personeel en hulpmiddelen, zoals: receptie, automatisering, archivering, postverzending, kopiëren enz.
2. Intensiever gebruik van gemeenschappelijke ruimten.
3. Minder kwetsbaar bij uitval van personeel.
4. Het feit dat meerdere deputaatschappen op één adres te bereiken zijn, maakt het voor de leden van de kerken eenvoudiger informatie te krijgen.
5. Er is meer informatie bij de hand voor vergaderingen.
6. Het overleg tussen de functionarissen van de betrokken deputaatschappen wordt vergemakkelijkt. Dit is een verbetering van de interne communicatie.

6. Zending

De Werkgroep constateerde in haar besprekingen al snel dat er een probleem lag bij deputaten Zending met betrekking tot het Centraal Bureau. In hun rapport aan de generale synode van 1989 deelden deputaten Zending mee dat het huidige kantoor met de woning in één gebouw voor hen voldoende is. De bereikbaarheid van de secretaris via de telefoon is in de avonduren en het weekend optimaal. Bovendien is het een goed huis met logiesmogelijkheid voor zendingswerkers of gasten. Deputaten hadden dan ook geen behoefte aan verandering. Ze waren echter wel bereid om mee te werken aan een nieuwe opzet. Hierover is door de generale synode van 1989 niet met deputaten Zending gesproken. Deputaten Zending hebben dat als pijnlijk ervaren.

Om zoveel mogelijk misverstanden uit de weg te ruimen hebben de voorzitter en de secretaris van de Werkgroep een gesprek gevoerd met deputaten Zending. Agendapunten waren:

1. Het gegeven dat de generale synode deputaten Zending onvoldoende gehoord heeft inzake een Centraal Bureau. Omrent deze zaak kan de Werkgroep niets zeggen of doen. Dit is een aangelegenheid tussen deputaten Zending en de generale synode.
2. Deputaten Zending leggen nadruk op de waarde van het zendingshuis als 'home' van het zendingswerk. Gasten voelen zich er thuis omdat ze persoonlijk ontvangen worden. Dat is niet te realiseren in een kantoorgebouw. Ook de bereikbaarheid van de secretaris door de koppeling van wonen en werken vinden deputaten Zending van belang. De Werkgroep geeft in overweging een opzet te maken waarin een woning voor de secretaris wordt gekocht of gehuurd met ruimte voor gasten. Daarnaast wordt het bureau ondergebracht bij een toekomstig Centraal Bureau.
3. Deputaten Zending zeggen: is zo'n Centraal Bureau wel nodig? Wij zitten al goed. Hun argument daarvoor is de koppeling van het zendingshuis aan de woning van de secretaris en de centrale ligging van het zendingshuis. Ook willen deputaten geen hogere kosten van huisvesting krijgen. Als voordelen noemt de Werkgroep vanuit de onder 5 opgesomde zaken: kostenbesparing voor het geheel van de kerken, automatisering, flexibele inzet van personeel, onderling contact van deputaatschappen en gemeenschappelijke vergaderaccommodatie.

Dit gesprek in goede sfeer vond plaats in een plenaire vergadering van deputaten Zending op zaterdag 9 februari 1991. Deputaten Zending gaven aan dat als de generale synode doorzet dat hun werkers naar een Centraal Bureau moeten, deputaten geen commentaar hebben op de opzet die de Werkgroep gemaakt heeft.

7. Uitgangspunten

Om te komen tot een concreet plan voor een Centraal Bureau onderzocht de Werkgroep de volgende relevante aspecten:

1. De plaats van vestiging, waaronder de bereikbaarheid met openbaar vervoer, per auto en parkeergelegenheid.
2. Het gebouw en eventuele faciliteiten om te vergaderen, zowel voor de deputaatschappen als voor de generale synode. Dit laatste omdat vanuit deputaten Takken en Prioriteitenstelling deputaatschappen de suggestie werd gedaan de generale synode voortaan op één plaats te houden. Dit voorkomt veel reizen. Nodig is dan wel dat er voor een generale synode ruim voldoende vergaderfaciliteiten zijn en de ondersteuning van een Centraal Bureau.
3. De financiën, waarbij afgewogen wordt wat het meest aantrekkelijk is: huur of koop van een ruimte; of

mogelijk het zelf bouwen van een kantoor.

4. Personeelsaspecten, waaronder de noodzakelijke verhuiskosten; de mogelijkheden om in de vestigingsplaats woningen te verkrijgen in huur en koop en de prijzen daarvan, en de (on)mogelijkheden van mensen om te verhuizen.
5. De wensen van de betrokken deputaatschappen inzake de benodigde ruimte.

8. Plaats van vestiging en gebouw

Als gekeken wordt naar een Centraal Bureau met vergaderruimte blijkt Amersfoort het meest centraal te liggen. Zo'n bureau zal echter niet veel meer te bieden hebben dan de Ichthuskerk te Amersfoort aan vergadermogelijkheden.

Ook Hilversum ligt tamelijk centraal. Daar is thans het Zendingshuis gevestigd. Dit pand is geschikt voor de huidige bestemming, maar niet om hierin een Centraal Bureau te vestigen. Het is te klein en de verbouwingkosten zullen niet gering zijn om het geschikt te maken.

Apeldoorn ligt minder centraal. Daar bevinden zich de Theologische Universiteit en het bureau van de C.G.J.O. De laatste voelt momenteel weinig voor vestiging in een Centraal Bureau. De vraag is of en zo ja welke voordelen er verbonden zijn aan vestiging van een Centraal Bureau in de nabijheid van de Theologische Universiteit.

Veenendaal ligt tamelijk centraal. In Veenendaal beschikken enige deputaatschappen reeds over een op ca. 7 minuten lopen van het station Veenendaal-Centrum gelegen kantoor- en vergaderruimte in een modern geutiliteerd kantoorgebouw, genaamd Carrefour.

Dit gebouw kent twee grote parkeerplaatsen. Per 8 mei 1992 is in dit gebouw nog ruimte te huur. Naast dit gebouw ligt de Chr. Geref. Bethelkerk, die over een groot gebouw met zalen beschikt. Op ca. één km afstand ligt verder de Chr. Geref. Pnielkerk, die ook behoorlijke vergaderfaciliteiten heeft.

Veenendaal ligt aan de autosnelweg A12. Het is via die weg tussen Utrecht en Arnhem snel te bereiken. Het ligt ca. 25 km van Utrecht. In Veenendaal is gebouw Carrefour eenvoudig per auto bereikbaar.

Bij vestiging van een Centraal Bureau zal afgewacht moeten worden in hoeverre van de daar te creëren vergaderruimte gebruik zal worden gemaakt. Omdat deputaten verspreid over heel het land wonen moet vergaderfaciliteit in het gebouw voor grote vergaderingen geen hoofdpunt voor een Centraal Bureau zijn. Wel moet er voor groepen tot ca. 20 personen vergadermogelijkheid zijn.

Op grond van het vorenstaande komt de Werkgroep tot het volgende advies aan uw vergadering: indien gestreefd wordt naar een Centraal Bureau zonder vergaderruimte bestemd voor alle deputaatschappen, dan weegt het al dan niet centraal liggen daarvan minder zwaar, zodat in principe alle besproken plaatsen (Hilversum, Amersfoort, Apeldoorn, Veenendaal) in meer of mindere mate voor vestiging in aanmerking komen.

Van de besproken plaatsen komt Veenendaal het meest in aanmerking.

Dit op de volgende gronden:

1. Veenendaal heeft drie stations en is per openbaar vervoer goed bereikbaar.
2. Veenendaal is per auto gemakkelijk te bereiken.
3. Voor eventuele vergaderingen van de generale synode bieden de Chr. Geref. Kerken van Veenendaal voldoende faciliteiten voor vergaderingen.

In Veenendaal komt het gebouw Carrefour in aanmerking als huisvesting van het Centraal Bureau.

Dit op de volgende gronden:

1. Gebouw Carrefour kent ruim voldoende parkeergelegenheid.
2. Het gebouw ligt dicht bij het station Veenendaal-Centrum.
3. De zich in het gebouw 'Carrefour' bevindende ruimte voldoet aan de daaraan te stellen eisen.
4. Momenteel is in hetzelfde gebouw nog ruimte te huur. Rekening houdend met eventuele ontwikkelingen is voor het Centraal Bureau uitbreiding mogelijk met nog andere deelnemers.

9. Koop-huur-zelf bouwen

Het huren van een pand heeft voor- en nadelen. Vaak is huur qua looptijd en beschikbare ruimte flexibeler dan koop. Maar men krijgt ook te maken met almaar stijgende huren.

Aan de Werkgroep werd door br. A.H.J. Schwartz geadviseerd de keus tussen huur, koop of zelf bouwen afhankelijk te stellen van de aanwezige mogelijkheden in de in aanmerking komende vestigingsplaatsen.

Voor kopen of zelf bouwen is een financier vereist. De deelnemende deputaatschappen beschikken in het algemeen maar over beperkte middelen. In elk geval onvoldoende om zelf de bouw van een pand te bekostigen. De Werkgroep vermoedt dat bouwen de draagkracht van onze kerken te boven gaat.

Op grond van het feit dat de Werkgroep kiest voor vestiging in het gebouw Carrefour te Veenendaal wordt voorgesteld in dat dat gebouw een grotere ruimte te huren.

10. Personeelsaspecten

Verplaatsing van het Zendingshuis (2 personeelsleden) naar Veenendaal vraagt minder eenmalige kosten dan verplaatsing van het Diaconaal Bureau en het Kerkelijk Administratief Bureau naar Hilversum.

De kosten liggen ook beduidend lager dan de verplaatsing van het Zendingshuis en het Kerkelijk Administratief Bureau (3 personeelsleden) en het Diaconaal Bureau (3 personeelsleden) naar een andere plaats.

Het voorstel van de Werkgroep tot vestiging van het Centraal Bureau in Veenendaal betekent feitelijk dat er slechts één personeelslid dient te verhuizen. Dat is de bureau-assistente van deputaten Zending.

Zij is bereid naar Veenendaal te verhuizen, mits de kosten daarvan door haar werkgever worden vergoed. Dit komt de Werkgroep redelijk voor.

De huidige functionarissen van deputaten Evangelisatie en Zending zullen binnen enkele jaren vermoedelijk

emeritaat aanvragen. Het is niet nodig dat zij nu verplicht worden te verhuizen naar Veenendaal of omgeving. Wel kan dat aan hun eventuele opvolgers opgelegd worden.

11. Wensen inzake kantoorruimte

Ieder deelnemend bureau heeft eigen wensen inzake de ruimte in een Centraal Bureau. Soms gaat het om aparte werkkamers voor de verschillende medewerkers. Soms is er behoefte aan een eigen spreekkamer. Allen hebben ruimten nodig als magazijn. Daarnaast biedt juist de gezamenlijke huisvesting in de toekomst meerdere mogelijkheden. Te denken valt aan een receptie, een gezamenlijke postkamer en vergaderruimte. Op bijgevoegde schets, die uitsluitend dient als visualisering van een mogelijke opzet, wordt één en ander zichtbaar. Omdat verdergaande samenwerking echter niet tot de taak van de Werkgroep behoort, noemen we dit slechts als suggestie.

	Totaal huidige nettg m ²	Totaal gewenst nettg m ²	Toeslag algem. ruimten 28,4%	Bruto oppervlaktg m ²
Diakonaal Bureau	58,0	66,0	18,7	84,7
Evangelisatie P.M.		34,0	9,7	43,7
Kerkelijk Bureau	88,0	83,0	23,6	106,6
Zending	82,0	61,0	23,0	104,0
Totaal m²	226,0	264,0	75,0	339,0

Bij algemene ruimten gaat het om: keukens, gangen, toiletten e.d.

12. Kosten

12.1. Vergelijking huurtarieven per m².

Hierbij gaat het om tarieven voor gebouwen in de nabijheid van stations. De genoemde bedragen zijn inclusief btw en servicekosten.

Amersfoort	f 260,- tot f 310,-
Apeldoorn	f 250,- tot f 295,-
Hilversum	f 260,- tot f 310,-
Veenendaal	f 200,- tot f 250,-

12.2. Gegevens Carrefour

In de zomer van 1991 heeft de eigenaar van Carrefour opdracht gegeven tot renovatie van het gebouw. Dit heeft gevolgen voor de huurprijs als het huurcontract afloopt. Momenteel heeft de huurovereenkomst een looptijd van één jaar per 1 maart.

inclusief btw per m ²	huur	servicekosten	totaal
prijs per 1-3-1992	166,-	34,-	200,-
prijs na interne verhuizing	184,-	34,-	218,-

12.3. Huisvestingskosten in 1991

	Evangelisatie f	Zending f	Diak. Bureau f	Kerk. Bureau f	Totaal f
Huur	2.400	0	9.000	18.075	29.475
Afschrijving	0	3.500	0	0	3.500
Rente geïnvesteerd kap.*	0	14.000	0	0	14.000
Groot onderhoud	0	4.375	0	0	4.375
Electra/gas	0	2.858	0	1.609	4.467
OGB/verpacht	0	1.064	0	647	1.711
Opstal/glasverz.	0	386	0	0	386
Schoonmaakkosten	0	1.867	0	6.912	8.779
Onderhoud tuin	0	835	0	0	835
Totaal 1991	2.400	28.885	9.000	27.243	67.528
Huuraanpassing**	0	0	0	8.739	8.739
	2.400	28.885	9.000	35.982	76.267

De kosten van Zending zijn de kosten inzake de kantoorruimte, dus exclusief het woonhuis.

* De rentekosten geïnvesteerd kapitaal zijn gesteld op: 8% van f 350.000 minus woonhuisgedeelte ad 50%. Hierbij dient vermeld te worden dat deputaten Zending hun berekening anders besommen, waardoor zij op een beduidend lager bedrag uitkomen. Deputaten Financiële Zaken achten het echter nodig de post renteverlies op te nemen.

** De vermelde huuraanpassing betreft een huurkostenstijging per 1 maart 1992 inzake het toepassen van de 'Neprom' meetmethode op de huidige kantoorruimte, waardoor de huidige vloeroppervlakte stijgt van 160 m² naar 178 m², alsmede een huurverhoging inzake de renovatie.

Voor een juiste vergelijking met de kosten van een Centraal Bureau dienen de kosten 1991 als-nog daarmee te worden verhoogd.

12.4. Huisvestingskosten Centraal Bureau op basis van Carrefour Veenendaal

	Evangelisatie f	Zending f	Diak. Bureau f	Kerk. Bureau f	Totaal f
Huur en serv. kst.	9.526	22.672	18.464	23.238	73.900
Invest. wanden	1.083	2.577	2.099	2.641	8.400
Electra	200	700	0	1.528	2.428
OGB	80	170	0	252	502
Schoonmaakkosten	950	2.250	0	6.700	9.900
Totaal Carrefour	11.839	28.369	20.563	34.369	95.130
Totaal 1991	2.400	28.885	9.000	35.982	76.267
Totaal kst. hoger	9.439	- 516	11.563	- 1.623 *	18.863

* De vermindering van de kosten van het Kerkelijk Bureau wordt veroorzaakt door de toerekening van de kosten aan het Diakonaal Bureau op basis van de vloeroppervlakte.

12.5. Extra kosten Zending

12.5.1. Reiskosten

Uitgaande van de mogelijkheid dat het woonadres van de huidige secretaris Hilversum blijft, is de volgende benadering van zijn extra reiskosten per jaar mogelijk:

Uitgaande van circa 200 reisdagen Hilversum-Veenendaal zijn de kosten met eigen vervoer 200 x 30 km x 0,44 = f 11.440
Kan er gebruik worden gemaakt van openbaar vervoer dan zijn de kosten van een o.v. jaarkaart

f 4.000

12.5.2. Verhuiskosten

Verhuizing kantoor f 4.600
Verhuizing secretaresse (excl. herinrichtingskosten) f 4.500

13. Financiering

Het dekkingsplan gaat ervan uit dat de huisvestingskosten van het Centraal Bureau in de toekomst geheel door het Kerkelijk Administratief Bureau zullen worden gedragen. Dat heeft als voordeel dat de ontwikkeling en het totaal van deze kosten duidelijk zichtbaar blijven en ook in één geheel, middels de jaarrekening van het Kerkelijk Administratief Bureau aan de generale synode kunnen worden gepresenteerd. De zorg voor dekking van kostenstijgingen ligt ook in de toekomst bij dat deputaatschap. Om dit mogelijk te maken zullen de overige deelnemende deputaatschappen een deel van hun omslag (n.l. dat deel dat betrekking heeft op de huisvesting) moeten inleveren. Daarnaast zal een bijdrage van de generale synode nodig zijn.

Bij kashoudende deputaatschappen is het tot op heden gewoonte dat alle gemaakte kosten inzake huisvesting door hen zelf worden gedragen. Via de begroting die door hen wordt ingediend wordt één en ander vooraf inzichtelijk. Bij een samenwerkingsverband van meerdere deputaatschappen op één punt, zoals een Centraal Bureau, vraagt dat overleg en tijd van penningmeesters, terwijl de zaak waar het om gaat betrekkelijk eenvoudig is. Als de beheersstructuur eenduidig is, is er alles voor te zeggen ook de kosten eenduidig te houden. Als verder ook niet-kashoudende deputaatschappen ruimte in het Centraal Bureau willen (zie de notitie inzake deputaten Kerkelijke Archieven onder punt 14.6.), komen die kosten ten laste van de generale synode. De vraag is of een Centraal Bureau niet van een dusdanig belang is voor het hele kerkverband dat van de bestaande wijze van financieren kan worden afgeweken.

Vershillende overwegingen hebben tot dit uitgangspunt geleid:

1. Alle huisvestingskosten komen bij elkaar en elke penningmeester hoeft daarvoor niet meer te begroten. Er is dus meer overzicht en daardoor inzicht in de kostenontwikkeling.
2. Er is één deputaatschap verantwoordelijk. De zorg van verschillende deputaatschappen voor dit onderdeel komt hierna te vervallen. Op deze wijze ontstaat er geen 'gevecht' tussen penningmeesters van de deelnemende deputaatschappen over elk onderdeel van de kosten van centrale huisvesting.
3. Via de bijdrage van de generale synode aan het Kerkelijk Administratief Bureau draagt heel het kerkverband deze kosten. Daarmee worden die penningmeesters ontlast die niet altijd de omslagen van alle kerken ontvangen.
4. De huisvestingskosten vallen op deze manier weg bij de betrokken deputaatschappen, waardoor hun

omslag verminderd kan worden.

Een deel van de meerdere kosten wordt gedragen door deputaten Kerkelijk Administratief Bureau. Een ander deel draagt de generale synode bij aan dat deputaatschap.

Daarnaast worden de huidige kosten van de verschillende deputaatschappen met betrekking tot huisvesting uit hun begroting gehaald. Dit betekent dat er voor die deputaatschappen minder omslag nodig is.

Het gaat om de volgende bedragen:

Zending	10,38 per lid (x 76.000 = 28.000)
ADMA	10,12 per lid (x 76.000 = 9.120)
Evangelisatie	10,03 per lid (x 76.000 = 2.280)

Totaal	10,53 per lid =	140.280
Bijdrage generale synode		119.850
Bijdrage Kerkelijk Administratief Bureau		135.000

Totaal dekking

14. Reacties van de deputaatschappen

De betrokken deputaatschappen hebben alle gereageerd op het concept-rapport van de Werkgroep. De reacties zijn voornamelijk positief op die van deputaten Zending na. Wel hebben verschillende deputaatschappen opmerkingen gemaakt die van betekenis kunnen zijn voor uw vergadering als overwegingen bij de instelling van een Centraal Bureau. Deels is dit commentaar opgenomen in het rapport op de plaats waar dat zinvol is, deels worden die opmerkingen hieronder weergegeven.

14.1.

Deputaten ADMA zouden het op prijs stellen als in een te vestigen Centraal Bureau ook de mogelijkheid aanwezig zou zijn tot het houden van conferenties. Hoezeer dit ideaal de Werkgroep ook aanspreekt, uit kostentechnische overwegingen nemen we deze aanbeveling niet over.

14.2.

Deputaten Financiële Zaken hebben enig commentaar op de wijze van financiering van het Centraal Bureau. Zij kiezen liever voor de kosten toerekening per deputaatschap. De argumenten van de Werkgroep om een andersoortige opzet te kiezen zijn in dit rapport beschreven onder punt 13.

14.3.

Deputaten Hulpverlening en deputaten Kerkelijk Administratief Bureau doen de suggestie om tot een zo groot mogelijke samenwerking te komen op een zo kort mogelijke termijn. Genoemd worden huishoudelijke zaken, archief, verwerking van uitgaande post en een gezamenlijke bibliotheek.

14.4.

Deputaten K.A.B. hebben daarnaast uitgesproken dat zij behoefte hebben om niet alleen de last van het opzetten van een te vestigen Centraal Bureau te dragen.

14.5.

Deputaten Zending hebben een Werkgroep ingesteld, die zich, naast uw Werkgroep, ook op deze materie heeft bezonnen. Dat rapport zal uw vergadering bereiken via het verslag van het desbetreffende deputaatschap. Het voordeel van betere communicatie en efficiëntere bureaubezetting zien deputaten Zending ook. Hun probleem ligt aan de financiële kant, de specifieke waarde van het zendingshuis en de bereikbaarheid van Veenendaal. Overigens hebben deputaten in hun rapport aan uw vergadering in 1989 al uitgesproken dat zij zich niet zullen verzetten tegen een centralisatie van alle kerkelijke activiteiten.

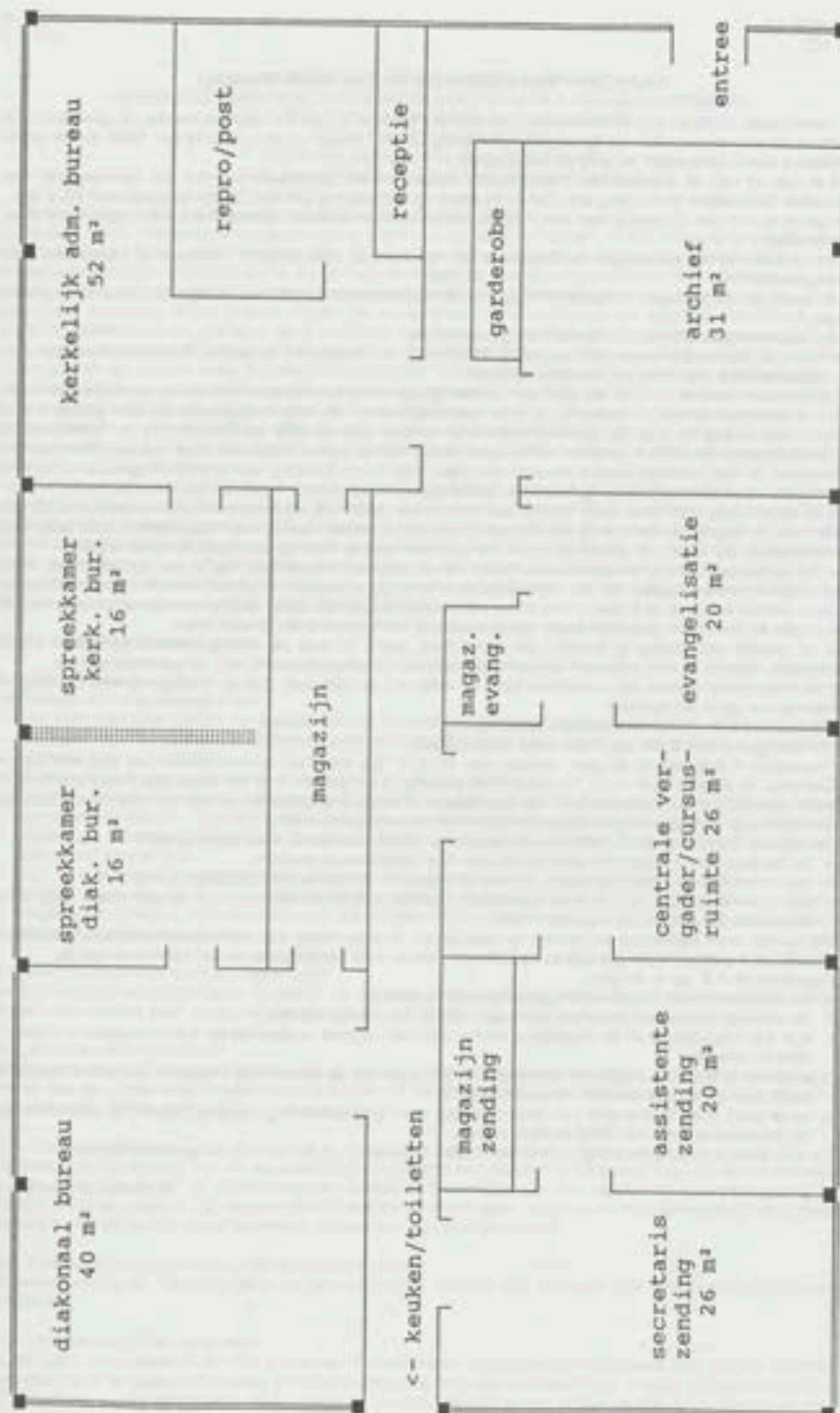
14.6.

Deputaten Kerkelijke Archieven hebben aan de Werkgroep gevraagd om in een Centraal Bureau ook voor hen enige ruimte te willen reserveren.

15. Voorstellen

De Werkgroep stelt u voor:

- Haar handelingen goed te keuren.
- Deputaten Kerkelijk Administratief Bureau op te dragen een gezamenlijke huisvesting te creëren voor deputaatschappen, die medewerkers in dienst hebben, in het gebouw Carrefour te Veenendaal.
- De volgende deputaatschappen op te dragen in die gezamenlijke huisvesting deel te nemen: ADMA, Evangelisatie, Hulpverlening in binnen- en buitenland, Kerkelijk Administratief Bureau, Kerk en Bedrijfsleven en Zending. Tevens deze deputaatschappen op te dragen de voordelen van een Centraal Bureau zoals vermeld in dit rapport na realisering van het Centraal Bureau zo spoedig mogelijk te verwezenlijken.
- De extra kosten die de huisvesting van het Centraal Bureau met zich brengt door de generale synode, op door haar vast te stellen wijze, aan deputaten Kerkelijk Administratief Bureau ter beschikking te stellen.
- Als ingangsdatum vast te stellen 1 januari 1993.
- Deputaten Kerkelijk Administratief Bureau mandaat te verlenen om, als in Carrefour geen of onvoldoende aanwezig blijkt op de ingangsdatum, in Veenendaal of elders andere kantoornimte te huren, uitgaande van de kosten zoals in dit rapport begroot.

RAPPORT 7 VAN COMMISSIE VI: CENTRAAL BUREAU

Uw commissie oordeelt dat de Werkgroep correct en weloverwogen tot haar voorstellen is gekomen. De interpretatie van de woorden 'de functionele uitvoering van het beleid' uit de opdracht van 1989 als 'de administratieve werkzaamheden' acht zij de enige juiste.

Wat er ook zij van de reacties van niet-synodale instanties, uw commissie betreurt het niet-reageren van deputaten Geestelijke Verzorging van Gehandicapten en behertiging van het Ziekenhuispastoraat (G.V.G.). Een gesprek met een delegatie van zedingsdeputaten maakte duidelijk dat hun bezwaren tegen centralisatie betreffen:

- het verlies van het gevestigde zendingshuis als - ook buiten kantoortijden - bekend en bereikbaar zendingsadres;
- de vrees dat de beoogde horizontale integratie van administratief werk meer kosten dan baten zal opleveren;
- de huisvestingsproblematiek van de huidige secretaris.

Een door uw commissie ontvangen begroting 1993/1995 van deputaten Kerkelijke Archieven vermeldt o.m. de ruimtebehoefte voor het documentatiecentrum.

Uw commissie stemt in met het voorstel van de werkgroep een gezamenlijke huisvesting te creëren en daartoe de berekende ruimten te huren m.i.v. 1 januari 1993. Het in de twee voorgaande alinea's gestelde leidt haar tot het advies de voor de Zending bestemde ruimten aanvankelijk ter beschikking te stellen aan de Archiefdeputaten die vóór 1 oktober 1994, na overleg met de bibliotheekcommissie van de Theologische Universiteit, in hun ruimteprobleem moeten voorzien. Deputaten Zending kunnen dan in goed overleg met hun nieuwe secretaris de overgang naar het Centraal Bureau op uiterlijk 1 januari 1995 voorbereiden.

Wat de organisatie van het bureau betreft, uw commissie meent dat de beleidsverantwoordelijkheid bij één orgaan en de dagelijkse leiding bij één persoon behoort. Zij kiest daarbij voor deputaten K.A.B. resp. hun administrateur. Bij de eerste opzet kan en wil de voorzitter van de Werkgroep deputaten assisteren.

Wat het personeel betreft, uw commissie meent dat de beleidsmedewerkers wel in het bureau, maar uiteraard onder verantwoordelijkheid van hun deputaten behoren te werken. Evenwel de administratieve medewerkers dienen in dienst te (blijven) komen van deputaten K.A.B. en onder leiding van hun administrateur de gevraagde en door hem gecoördineerde administratieve werkzaamheden te verrichten.

Wat de plaats van vestiging betreft, uw commissie stemt in met de beargumenteerde keus van de Werkgroep, waarbij zij zich onthoudt van een oordeel over de vergaderplaats van de generale synode.

Wat de financiering betreft, uw commissie kiest ter wille van de eenvoud, met de Werkgroep voor betaling uit de kas van de generale synode.

Samenvattend stelt uw commissie voor te besluiten:

- De Werkgroep met dank voor haar werk te ontbinden.
- Deputaten K.A.B. op te dragen, samen met br. E.B. de Vin, hun bureau door huur van ruimten in Carrefour te Veenendaal m.i.v. 1 januari 1993 zodanig te vergroten en in te richten dat daarin werkruimte komt voor de beleidsmedewerkers van deputaten Zending, Evangelisatie en van het Diaconaal Bureau, alsmede voor de eigen en over te nemen administratieve medewerkers.
- Genoemde deputaten en de beheerscommissie van het Diaconaal Bureau op te dragen:
 - het bureau aan te wijzen als werkplaats voor hun beleidsmedewerkers;
 - hun administratieve medewerkers te doen overgaan in dienst van de deputaten K.A.B.;
 - hun administratieve werk te doen uitvoeren door het K.A.B., dit alles m.i.v. 1 januari 1993, resp. voor deputaten Zending m.i.v. 1 januari 1995.
- Deputaten voor Kerkelijke Archieven te machtigen, in afwachting van definitieve voorzieningen, doch uiterlijk tot 1 oktober 1994 gebruik te maken van daarna voor zedingsdeputaten bestemde ruimte.
- Deputaten K.A.B. op te dragen:
 - het beheer van het uitgebreide bureau op zich te nemen;
 - de administratieve medewerkers, genoemd onder 3b, over te nemen;
 - hun administrateur met de dagelijkse leiding van het vergrote bureau en de administratieve medewerkers te belasten;
 - erop toe te zien dat mogelijke voordelen ten gevolge van de horizontale integratie van administratieve taken zodra mogelijk worden verwezenlijkt;
 - na te gaan of en in hoeverre hun instructie door deze taakverbreiding wijziging behoeft en daarover aan de generale synode van 1995 te rapporteren.
- De aan deze bureau-uitbreiding verbonden kosten te voldoen uit de kas van de generale synode.

A. de Geus, rapporteur

RAPPORT VAN DEPUTAATSCHAPPEN:
ALGEMENE DIAKONALE EN MAATSCHAPPELIJKE AANGELEGENHEDEN
HULPVERLENING IN BINNEN- EN BUITENLAND
KERK EN BEDRIJFSLEVEN
OVER DE JAREN 1990 EN 1991 INZAKE
HET DIAKONAAL BUREAU TE VEENENDAAL

1. Verandering in het beheer van het voormalige Bureau ADMA

Er bestaat reeds vele jaren een nauw contact tussen de deputaatschappen ADMA, Hulpverlening in binnen- en buitenland en Kerk en Bedrijfsleven. Dat ligt ook voor de hand, want ze zijn alle drie diakonaal. De samenwerking is zichtbaar in o.a. de gemeenschappelijke vergaderingen van de drie moderamina, waarin men elkaar op de hoogte houdt van de activiteiten en deze op elkaar afstemt.

Een ander voorbeeld is het Bureau ADMA dat oorspronkelijk ondersteuning gaf speciaal aan ADMA, maar dat in toenemende mate ook werk ging verrichten ten behoeve van de andere twee deputaatschappen. Het was al spoedig onmogelijk voor ADMA om dit werk zelfstandig te coördineren, dus werd er steeds meer overlegd met de andere twee deputaatschappen. De betrokkenheid bij het Bureau werd tenslotte door de drie deputaatschappen als gelijkwaardig ervaren. Het zal echter duidelijk zijn dat het beheer van een bureau niet zo gemakkelijk uit te voeren is door 3 deputaatschappen tegelijk. De ervaring had geleerd dat het ook geen oplossing is als het beheer door de drie-moderamina vergadering wordt gevoerd: de beheerszaken vroegen zoveel tijd, dat de afstemming van de inhoud van het werk eronder leed. Ook werd de 'afstand' tot het werk te groot gevonden.

Na onderzoek en overleg werd een voorstel aan de generale synode van 1989 ingediend, om de verantwoordelijkheid voor het Bureau aan de drie deputaatschappen gezamenlijk op te dragen en voor de praktische uitvoering van het beheer een beheerscommissie (met van elk deputaatschap 1 lid) in te stellen. Voor de behandeling van dit voorstel en van de tekst van de 'Regeling taken en bevoegdheden van de Beheerscommissie...' wordt verwezen naar de Acta van de synode, pp. 403 en 404.

De synode heeft het voorstel aanvaard en de verandering in het beheer is in de verslagperiode doorgevoerd. De nieuwe naam voor het bureau werd 'Diaconaal Bureau'.

2. Het Diaconaal Bureau

2.1. Medewerkers

Het bureau telt drie medewerkers:

- Dhr. H.H. van Well, hoofd van het Bureau en functionaris voor toerusting en bezinning. Hij onderhoudt de contacten met de klassieke diakonale commissies, stimuleert de bezinning over diakonaat en bevordert de toerusting van diakonen. Hij is door de deputaatschappen benoemd tot hoofd van het Bureau.
- Dhr. J.N. Noortland, bureausecretaris. Vooral belast met de voorbereiding van vergaderingen (agenda opstellen, notuleren, uitvoeren van besluiten, correspondentie voeren, verzamelen van informatie). Daarnaast behoren publiciteit en documentatie (o.m. ten behoeve van diakonen, C.D.C.'s en deputaatschappen) tot zijn taak.
- Mw. A.H. Blankstijn, secretaresse. Zij zorgt voor de secretariële ondersteuning van het bureau en voor het secretariaat van de Commissie Integratie Gehandicapten. Het is de bedoeling dat zij, zoveel als mogelijk en zinnig is, het notuleren van de vergaderingen van de deputaatschappen (en de commissies daarvan) op zich gaat nemen.

2.2. Functieomschrijvingen en Organisatie

De functieomschrijvingen staan op papier en worden aangepast zodra daartoe aanleiding ontstaat. Ook de organisatie van het werk en de werkverdeling zijn schriftelijk vastgelegd.

2.3. Arbeidsvereenkomsten

Het was noodzakelijk om de redactie van de arbeidsvereenkomsten te veranderen: de medewerkers zijn in dienst van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, thans vertegenwoordigd door de drie deputaatschappen. Dit is geregeld.

2.4. Rechtspositie

De rechtspositieregeling van de medewerkers is ontleend aan de rechtspositieregeling van de medewerkers in algemene dienst van de Gereformeerde Kerken in Nederland. De bestaande rechtspositieregeling (van ADMA) werd aangepast. De bestaande rechten en verplichtingen - voor zover niet achterhaald door nieuwe wettelijke bepalingen of nader gemaakte afspraken - zijn overgenomen.

2.5. Functioneringsgesprekken met de medewerkers

Overeenkomstig de 'Regeling taken en bevoegdheden' worden één maal per jaar functioneringsgesprekken gehouden.

2.6. Verandering in het personeel

In juli 1990 werd bekend dat mw. I. van der Schaaf-Wujs (de bureausecretresse) een andere betrekking had aanvaard; zij vroeg om ontslag per eind september. Het was jammer dat zij vertrok. Zij gaf te kennen dat zij niet uit onvrede ontslag nam, maar omdat de nieuwe betrekking een uitdaging voor haar betekende die ze

graag wide aangaan. Opvolgster werd mw. I. Verhoef, per 1 november 1990. Er werd bedacht dat dit een gelegenheid zou kunnen zijn om een andere werkverdeling te ontwerpen; dhr. Noorlandt zou zoveel mogelijk administratief werk (o.a. notuleren en organisatie van vergaderingen) afstaan aan de nieuwe bureausecretarisse en zo meer de handen vrij krijgen voor documentatie en publiciteit. In mei 1991 werd echter bekend dat mw. Verhoef (inmiddels gehuwd met dhr. Lagarde) het niet zou kunnen volbrengen om volle tijd te blijven werken. Dit leidde ertoe dat opnieuw een sollicitatieprocedure werd gestart. Mw. A.H. Blankstijn werd aangesteld; zij nam begin september 1991 de taken van mw. Lagarde over. Intussen was echter een vol jaar verstreken waarin de functie van bureausecretarisse onvolledig werd vervuld (jaarloopperiodes), en extra inspanning van de beide andere medewerkers nodig was (inwerken, gedeelte van het werk overnemen). Van de beoogde verschuiving in de taak van dhr. Noorlandt was daardoor niet veel terecht gekomen.

2.7.1. MO-B studie van dhr. Van Well

Dhr. Van Well heeft de studie theologie in juni 1992 met succes afgesloten. In het kader van deze studie heeft hij o.m. een enquête onder nieuwe diakenen gehouden. Het resultaat van dit onderzoek is vastgelegd in de eindschrift 'Leren Dienen, een onderzoek naar, en reflectie op de situatie van nieuwe diakenen', Hogeschool Holland, december 1991. Voor meer informatie over dit werk, dat van direct nut is voor het werk van deputaten, wordt verwezen naar het rapport van deputaten ADMA.

2.7.2. Doctoraal examen van dhr. Noorlandt

In september 1989 behaalde dhr. Noorlandt het doctoraal Nederlandse taal- en letterkunde aan de RU Utrecht. Het hoofdvak was moderne Nederlandse letterkunde, het bijvak massacommunicatie.

2.8. Computer

Het kwam te vaak voor, dat de medewerkers op elkaar moesten wachten om de computer te gebruiken. Een tweede computer kon worden overgenomen van het Kerkelijk Administratief Bureau.

2.9. Tijdsregistratie

De medewerkers hadden reeds de gewoonte om de tijdsbesteding te noteren en in de periodieke verslagen te vermelden. In 1990 is begonnen met een ander en meer gedetailleerd schema van tijdsregistratie. De bedoeling daarvan is niet om te controleren of het aantal voorgescreven uren wordt gehaald, maar om de medewerkers en de deputaten inzicht te geven hoe de tijd wordt verdeeld, zodat kan worden beoordeeld of deze verdeling beantwoordt aan het beleid van deputaten. Als voorbeeld worden enkele uitkomsten vermeld:

- het hoofdstuk Vergaderingen (voorbereiden, bijwonen, notuleren, correspondentie, uitvoeren van besluiten...) eist ca. 24% van de capaciteit van het Bureau (de 3 medewerkers samen) op;
 - de 'technisch-administratieve' werkzaamheden vragen ruim 20%;
 - aan Publiciteit wordt ca. 8% van de tijd besteed.
- Bij deputaten leeft de wens tot vermindering van de mogelijkheden voor publiciteit; er zullen dus prioriteiten gesteld moeten worden (b.v.: moet de benodigde tijd worden weggehaald bij vergaderen en/of administratieve werkzaamheden?).

2.10. Werkbezoek Honduras

Begin 1991 stelde het deputaatschap Hulpverlening de vraag aan de beheerscommissie of dhr. Noorlandt de plaats zou kunnen innemen van een deputaat die wegens ziekte niet in staat was om een werkbezoek aan Honduras te brengen. De beheerscommissie stelde bij de 3-moderamina de vraag aan de orde of dit tot de taken van een medewerker behoort en gaf uiting aan de bezorgdheid over de werkdruk op het Bureau. De moderamina besloten dat dit niet tot de taak van de functionarissen behoort, maar dat zij er wel voor in aanmerking kunnen komen, zulks ter beoordeling van de 3 deputaatschappen. De daaraan bestede tijd komt dan ten laste van het Diakonaal Bureau. Dhr. Noorlandt heeft het werkbezoek aan Honduras afgelegd.

3. De samenwerking van de deputaatschappen met het Bureau

3.1. Samenstelling beheerscommissie

De beheerscommissie heeft de volgende leden:
Voorzitter: mw. T. Drenth (benoemd door K&B)
Secretaris: dhr. H. Moret (benoemd door ADMA)
Peningmeester: dhr. H. Medema (benoemd door HBB)

3.2. 3-Moderamina

Hoewel in het uitvoerende vlak veel zaken door de beheerscommissie worden afgehandeld blijft de verantwoordelijkheid voor het Bureau toch bij de 3 deputaatschappen. Het overleg van de drie moderamina is daarin zeer functioneel gebleken: elk halfjaar wordt aan de hand van de halfjaarlijkse verslagen van het Bureau en van de beheerscommissie de gang van zaken besproken en worden besluiten genomen over de voorstellen van de beheerscommissie. De deputaatschappen worden regelmatig op de hoogte gehouden, zowel van de handelingen van de 3-moderamina als van die van de beheerscommissie. De beheerscommissie rapporteert aan de vergadering van de moderamina van de deputaatschappen. De verantwoordelijkheid van de deputaatschappen wordt dus via de drie moderamina gerealiseerd.

3.3. Financiën

De kosten van het diakonaal bureau worden op grond van afspraken tussen de drie diakonale deputaatschappen gedragen door deputaten ADMA. Deze afspraken dateren uit 1982 en hadden betrekking op de samenwerking van de deputaatschappen in het Bureau ADMA. Bij de totstandkoming van het Diakonaal Bureau in 1989 zijn deze afspraken hernieuwd. De grondgedachte van de afspraken tussen de deputaatschappen is, dat alle werkzaamheden van de drie deputaatschappen diakonaal zijn en dat veel werkzaam-

heden niet specifiek ten behoeve van een bepaald deputaatschap zijn. De omslag van ADMA is afgestemd op deze afspraken. Zoals reeds vermeld, heeft de synode van 1989 de instelling van het Diakonaal Bureau goedgekeurd en daarmee tevens de afspraken over de kostenverdeling. Mede om de collectieve verantwoordelijkheid voor het Diakonaal Bureau tot uiting te brengen, dragen de beide andere deputaatschappen een vast bedrag (f 15.000 en f 25.000) bij in de jaarlijkse kosten. In de begrotingen 1993-1995 is rekening gehouden met een verhoging van deze bijdragen tot f 20.000 en f 27.500.

Vanaf 1990 wordt een afzonderlijke financiële administratie voor het Diakonaal Bureau gevoerd door het K.A.B. In dit jaar is nog gewerkt met de begroting van deputaten ADMA; vanaf 1991 wordt een afzonderlijke begroting voor het Diakonaal Bureau gemaakt. De ontwerp-begroting komt tot stand door overleg tussen de drie penningmeesters; het ontwerp wordt aan de drie moderamina aangeboden. Deze stellen de begroting vast en brengen deze ter kennis van de deputaatschappen. De begroting sluit zonder saldo; de sluitpost is de bijdrage van deputaten ADMA. De uitvoering van de begroting wordt bewaakt door het bureauhoofd. Hierover wordt een aantal malen per jaar gerapporteerd aan de beheerscommissie. Begrotingsoverschrijdingen kunnen in principe niet worden geaccepteerd. In bijzondere gevallen kan extra krediet worden gevraagd bij de drie penningmeesters gezamenlijk. De beheerscommissie biedt de jaarrekening aan de drie moderamina aan, zo nodig met advies van de penningmeesters. De drie moderamina stellen de jaarrekening vast en brengen die ter kennis van de deputaatschappen. De jaarrekening volgt de begroting, d.w.z. dat de kosten - conform de geldende afspraken - over de drie deputaatschappen worden verdeeld. De dekking van de kosten over de eerste twee jaren van het Diakonaal Bureau vertoont het volgende beeld:

	1991	1990
Deputaten ADMA	f 177.331	f 187.186
Deputaten Kerk en Bedrijfsleven	25.000	25.000
Deputaten Hulpverlening	25.000	15.000
Commissie Integratie Gehandicapten	6.000	6.000
Totaal	233.331	233.186

In verband met de uitermate zwakke financiële positie van ADMA vroeg de beheerscommissie deputaten Hulpverlening voor 1991 om een eenmalige verhoging van de bijdrage met f 10.000. Deputaten Hulpverlening hebben dit verzoek ingewilligd. Eén van de afspraken is namelijk dat deputaten Hulpverlening maximaal f 10.000 extra bijdragen in de kosten van het Diakonaal Bureau, wanneer ADMA in de financiële problemen komt, doordat de kerken in onvoldoende mate de vastgestelde omslag afdragen. Hoewel daarin bij de samenstelling van de begroting 1991 nog geen inzicht bestond, is deze extra bijdrage toch verleend, omdat deputaten ADMA voor een zeer ernstig begrotingstekort werden geplaatst. Dit begrotingstekort had een aantal oorzaken, te weten:

1. de door ADMA gevraagde omslag van f 3,05 en f 3,15 voor 1990 en 1991 is niet door de generale synode gehonoreerd. Dit betekent een opbrengstvermindering van ongeveer f 15.000;
2. niet alle gemeenten voldoen aan de vastgestelde omslag voor ADMA. Dit 'kost' ADMA jaarlijks ongeveer f 15.000;
3. de personeelskosten van ADMA zijn over de jaren 1990-1992 bij de indiening van de begroting (synode-rapport 1989) ongeveer f 10.000 per jaar te laag begroot;
4. bij de instelling van het Diakonaal Bureau in 1990 is dhr. H.H. van Well benoemd tot bureauhoofd. Mede op grond van toezeggingen van deputaten ADMA in het verleden is ter gelegenheid van de functieuitbreiding de geldende salariskorting voor deze functionaris i.v.m. studiefaciliteiten ongedaan gemaakt. Op jaarbasis betekende dit een kostenstijging van ca. f 7.500.

De beheerscommissie heeft met instemming kennis genomen van de aanhoudende pogingen van (de penningmeester van) ADMA om de financiële nood van dit deputaatschap onder de aandacht te brengen van Deputaten Financiële Zaken. Deze pogingen leidden er in 1991 toe, dat een verhoging van de omslag werd toegestaan. Daardoor is vanaf 1992 weer een gezonde financiële situatie ontstaan. De gecombineerde deputaatschappen wijzen de synode er op, dat deputaatschappen die de zorg hebben voor eigen medewerkers, in ernstige problemen komen, wanneer de synode de omslag bevestigd. Indien er geen financiële reserves bestaan, kunnen deputaten de rechtspostionele verplichtingen als werkgever niet nakomen, d.w.z. zowel trendmatige als normale salarisverhogingen kunnen niet worden toegekend. In deze situatie zal dan tot inkrimping van de bezetting moeten worden overgegaan, waardoor een deel van de aan de deputaatschappen opgedragen taken niet meer kan worden uitgevoerd.

De volledige jaarrekeningcijfers over 1990 en 1991 zijn in bijlage 48.1. van dit rapport opgenomen, de begrotingen over 1993-1995 in bijlage 48.2.

3.4. Taakverdeling deputaten-medewerkers

De medewerkers boden een gespreksnota aan over de verdeling van het werk en de taken tussen medewerkers en deputaten. De beheerscommissie verwees deze discussie (en dus de nota) naar de 3-moderamina en de deputaatschappen.

4. Taken en prioriteiten

Deputaten ADMA hebben de beheerscommissie in kennis gesteld van het gedeelte van het synoderapport van het deputaatschap 'Taken en Prioriteiten deputaatschappen' dat handelt over het Diakonaal Bureau. De

beheerscommissie betreft het dat deputaten Taken en Prioriteiten geen overleg hebben gevoerd over dit advies, vóórdat het aan de synode werd uitgebracht. Het rapport bevat nl. enkele onjuistheden. De beheerscommissie heeft per brief gereageerd aan genoemd deputaatschap. Aangegeven is, dat er naast de twee functionarissen ook een secretaresse op het bureau werkzaam is, dat de medewerkers elkaar niet kunnen vervangen, omdat hun takenpakket volstrekt verschillend is en dat de kosten van het bureau niet naar evenredigheid zullen of kunnen worden doorberekend aan de deputaatschappen, omdat daarover stringente afspraken tussen de deputaatschappen zijn gemaakt.

5. Centraal Bureau

Namens de deputaatschappen ADMA, Hulpverlening en Kerk en Bedrijfsleven heeft dhr. Van Well zitting in de door de generale synode ingestelde Werkgroep Centraal Bureau. De drie deputaatschappen hebben met instemming kennis genomen van de adviezen van de Werkgroep; verwezen wordt naar de verschillende synoderapporten.

6. Afsluiting

De samenwerkende diakonale deputaatschappen constateren opnieuw dat het Diaconaal Bureau een belangrijke plaats inneemt in onze kerken. De 'verzelfstandiging' van het bureau heeft positief gewerkt op de samenwerking tussen de deputaatschappen en op de herkenbaarheid in het kerkelijk achterland. De deputaatschappen hopen op dezelfde wijze verder te kunnen gaan. Moge Gods zegen op de arbeid van de medewerkers van het bureau en van de beheerscommissie blijven rusten.

Bijlage 48.1.

JAARREKENINGEN DIAKONAAL BUREAU

BALANS	1991 f	1990 f
Inventaris	8.447	11.273
Lening	18.750	25.000
Vorderingen	22.078	14.384
Liquide middelen	314	2.858
TOTAAL ACTIVA	49.589	53.515
Lening	18.750	25.000
Schulden en vooruitvangsten	30.839	28.515
TOTAAL PASSIVA	49.589	53.515
BATEN EN LASTEN		
Bijdragen en deputaatschappen	233.331	233.186
Interest	2.034	550
Giften	327	
Diversen	1.002	
TOTAAL BATEN	236.694	233.736
Personeelskosten	199.981	201.956
Huisvesting	9.153	9.320
Diverse kosten	27.560	22.460
TOTAAL LASTEN	236.694	233.736

Bijlage 48.2.

BEGROTINGEN DIAKONAAL BUREAU

	1993 f	1994 f	1995 f
KOSTEN			
Personeelskosten	225.600	241.200	257.500
Kantoorhuur	15.300	16.000	16.600
Afschrijving en vervanging inventaris	4.500	4.500	4.500
Kantoorbehoeften	6.000	6.250	6.500
Onderhoud kantoorapparatuur	500	500	500
Kerkelijk administratief bureau	5.000	5.250	5.500
Accountantskosten	1.000	1.000	1.000
Abonnementen	1.750	1.875	2.000
Bibliotheek	2.500	2.500	2.500
Huishoudelijke kosten	500	550	600
Telefoon	1.800	1.900	2.000
Fax	600	600	1.000
Porti	600	600	600
Kopieerkosten	1.000	1.000	1.000
Diversen en onvoorzien	3.350	6.075	3.200
TOTAAL	270.000	290.000	305.000
DEKKING			
ADMA	213.500	233.500	248.500
Kerk en bedrijfsleven	27.500	27.500	27.500
Hulpverlening	20.000	20.000	20.000
Commissie Integratie	9.000	9.000	9.000

TOELICHTING

- Bij de berekening van de personeelskosten is rekening gehouden met een ongewijzigde bezetting van het bureau. Hoewel de deputaatschappen wellicht uitbreiding van de bezetting voorstaan door de gestegen behoefte aan ondersteuning door beroepskrachten, moet in onze kerkelijke organisatie een sterke kostenstijging als niet-realistisch worden bestempeld. De salarissen zijn jaarlijks (per 1 april) met 4% verhoogd (deputaten FZ bevelen 3% aan, maar dit lijkt aan de te lage kant). Voor de bureausecretaris is gerekend met een dubbele periodieke verhoging in 1993 en in 1995; voor de secretaresse een dubbele periodiek in 1994. Overigens zijn de salarissen voor zover daar binnen de salarisschaal ruimte voor is, met één periodiek jaarlijks verhoogd.
- De kantoorhuur moet volgens mededeling van het Kerkelijk Administratief Bureau met 40% worden verhoogd; dit is het gevolg van de renovatie van het kantoorgebouw in 1991/92. In 1993 is rekening gehouden met een geringe uitbreiding van de kantoorruimte (ca. 10 m²).

BILJAGE 49
Art. 123

COMMISSIE VI RAPPORT 8 INZAKE DIAKONAAL BUREAU

De commissie nam met waardering kennis van dit rapport en legde naar aanleiding hiervan enkele vragen voor aan de penningmeester van de beheerscommissie. De vragen hadden betrekking op de honorering van het personeel in verband met hun opleiding, de reis van een van de medewerkers naar Honduras en het voor het personeel geldende rechtspositiereglement, dat ontleend is aan de regeling van de medewerkers in algemene dienst van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Dit laatste houdt verband met de nieuwe regeling zoals deze door deputaten Financiële Zaken wordt voorgesteld. Indien mocht blijken dat de voorgestelde regeling minder goed is dan de oude regeling, zullen de huidige medewerkers op persoonlijke titel de rechten, voortvloeiende uit het oude reglement, moeten behouden.

Uw commissie kan zich met dit rapport verenigen en stelt u voor:

- het rapport voor kennisgeving aan te nemen;
- de betrokken deputaatschappen met name ADMA, Hulpverlening in binnen- en buitenland en Kerk en Bedrijfsleven, van het beheer te ontslaan gelet op punt 3 van rapport 7 van commissie VI.

H. Schuurhuis, rapporteur

BULAGE 50
Art. 135

RAPPORT 1C VAN COMMISSIE II BETREFFENDE BUITENLANDSE ZENDING

Voorstel G. van Putten

Oud. G. van Putten diende het volgende voorstel in bij rapport 1a van Commissie II:

13. Deputaten opdracht te verlenen om te onderzoeken of samenvoeging van de deputaatschappen Zending en Evangelisatie mogelijk is.

De generale synode 1995 daarover te rapporteren, waarna een beslissing genomen kan worden tot samenvoeging van beide deputaatschappen tot één t.w. deputaatschap van Binnen- en Buitenlandse Zending.

Uw commissie kan dit voorstel niet overnemen om de volgende redenen:

1. Er worden geen gronden aangevoerd waardoor het voorstel onderbouwd wordt.
2. Vooral het deputaatschap Zending is bijzonder groot. Mede vanwege de omvang van dit deputaatschap is in het verleden besloten het te verdelen in secties. Dat is het functioneren van het deputaatschap ten goede gekomen. Wanneer nu echter niet slechts een sectie, maar een geheel deputaatschap zou worden toegevoegd, zou het functioneren van beide deputaatschappen daardoor ernstig worden belemmerd.
3. Hoewel er verschillen raakvlakken zijn tussen zending en evangelisatie, zijn er ook duidelijke verschillen aanwijsbaar. Daarom is er alle reden voor om het deputaatschap Zending naast het deputaatschap Evangelisatie haar eigen plaats te laten behouden. Deputaten Zending kunnen zich dan concentreren op het eigen karakter van het zendingswerk met zijn specifieke problemen. Zij zijn - mede daardoor - ook beter in staat de zendingswerkers in hun bijzondere situatie te begeleiden. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor deputaten Evangelisatie.

Uw commissie wil er wel voor pleiten dat deputaten Zending en Evangelisatie in voorkomende gevallen overleg met elkaar aangaan en eventueel gegevens uitwisselen.

A. Baars, rapporteur

BULAGE 51
Art. 140, 187

BRIEF AAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN (VRIJGEMAAKT)

Aan de roepende kerk voor de
Generale Synode van de
Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)
p/a Welaenwaarde heer ds. P. Schelling
Groningerstraatweg 52
Leeuwarden

Sliedrecht/Edo, 9 januari 1990

Zeer geachte broeders,

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, gehouden te Groningen 1989, heeft met grote belangstelling kennis genomen van de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken van Spakenburg-Noord d.d. 1 oktober 1987, dit schrijven betrokken bij de bespreking van de verhouding van beide kerken en het moderamen opdracht verstrekt uw schrijven te beantwoorden.

Het was een historisch moment toen we uw afgevaardigden op onze synode welkom mochten heten. Dankbaar waren we en zijn we voor deze ontmoeting. Uw afgevaardigden hebben de beraadslagingen van de synode over uw schrijven en over het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken (met het daarbij behorende commissie-rapport) meegemaakt en zullen u ongetwijfeld verslag uitbrengen van hun bevindingen.

Zowel in de plenaire vergadering van de synode als in de vergadering van de commissie is met grote ernst kennis genomen van wat u onder onze aandacht hebt gebracht en van wat bovengenoemd deputaatschap rapporteerde over de samensprekingen, die reeds werden gehouden.

Uiteindelijk hebben de besprekingen en de voorstellen ter synode geleid tot het volgende besluit ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt).

De synode
overwegende

1. dat uit het rapport van deputaten Vertegenwoordiging blijkt, dat in hun samensprekingen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils en de plaats van het werk van de Heilige Geest in de prediking naar voren zijn gekomen, waarover het gesprek zou moeten worden voortgezet;
2. dat het onjuist zou zijn om op grond van een verzoek van deputaten van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) en ten overstaan van hen een taxatie te geven van de ontwikkelingen in de Nederlands Gereformeerde Kerken;
3. dat een ingaan op de wens van deputaten van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) om de samenspreking te laten voortzetten door een apart deputaatschap principieel onjuist zou zijn en praktisch op

ernstige bezwaren zou stuiten;

sprak uit

1. dat deputaten Vertegenwoordiging terecht het gesprek met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) zijn aangegaan;
2. dat de geconstateerde verschillen geen belemmering mogen zijn om te erkennen dat de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
3. dat de verschillen van zo ernstige aard zijn dat het gesprek erover moet worden voortgezet, opdat zo belemmeringen voor de kerkelijke eenheid uit de weg geruimd worden;
4. dat dit gesprek erop gericht zal zijn, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) elkaar - waar nodig door onderling broederlijk vermaan - zullen helpen om waarlijk gereformeerde kerken te zijn, in het handhaven en beleven van de belijdenis en in de kerkregering, ten einde zo gestalte te geven aan de roeping te zoeken naar wegen tot kerkelijke eenheid;
5. dat het voeren van dit gesprek principieel gezien tot de taak van deputaten Eerheid behoort;

besloot aan deputaten Eerheid op te dragen

1. de door deputaten Vertegenwoordiging begonnen samensprekingen met deputaten van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) voort te zetten in de geest van de onder 1 tot en met 5 genoemde uitspraken;
2. in de samensprekingen mede aan de orde te stellen de zaken, die tot nog toe in de gehouden samensprekingen niet of niet afdoende besproken zijn;

en besloot voorts de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken te beantwoorden. Tot nu toe trekken wij als kerken, hoeveel ons ook samenbindt, gescheiden op.

Onze deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken ontvingen van de synode de opdracht zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerde belijdenis mag en kan zijn.

Graag stemmen wij in met wat u zelf in uw brief schreef: 'De generale synode bidt de Heere, dat het via de deputatenbesprekingen mag komen tot een werkelijk schriftuurlijk gesprek tussen uw kerken en de onze en dat dit gesprek zo gezegd mag worden, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken elkaar gaan vinden op de basis van de Heilige Schrift en de belijdenis, in de eenheid van het ware geloof.'

Namens de synode spreekt het moderamen het vertrouwen uit dat u samen met ons deze weg wilt gaan om aan onze roeping gestalte te geven. Met u spreken wij uit dat onze verwachting van de Heere, onze God is. En laten wij in zelfverloochening, liefde, trouw en volharding doen, waartoe Hij ons roept.

De slotzin van uw brief namen wij graag in dit antwoordschrijven over: onze God ontfeme Zich over uw en onze kerken.

Met broedergroet en heilbede,

ds. M.C. Tans, praeses
ds. J. van Amstel, scriba II

BULAGE 52
Art. 140, 187

BRIEF VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN (VRIJGEMAAKT)

Aan de eerstkomend Generale Synode
van de Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland
de roepende kerk te Apeldoorn-Centrum,
de eenwaarde heer A.H. Versluis, scriba
Kruigerstraat 244
8172 BT VAASSEN

Leeuwarden, 29 juni 1990

Welaenwaarde en eenwaarde heren en broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland - Leeuwarden 1990 nam kennis van de brief die het moderamen van uw generale synode van Groningen 1989 in opdracht van deze synode schreef.

Naar aanleiding van deze brief en het daarin opgenomen besluit van uw synode nam de synode de volgende besluiten:

Materiaal:

1. rapport en aanvullend rapport van de deputaten voor het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken;
2. brief d.d. 9 januari 1990 van de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland - Groningen 1989, houdende de tekst van haar besluit ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt);
3. besluitenboekje van genoemde generale synode, dat het bedoelde besluit ook bevat;
4. brief d.d. 27 maart 1990 van de Gereformeerde Kerk te Zutphen, waarin onder meer op voortzetting van de contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken wordt aangedrongen, mede ter ondersteuning

van plaatselijke samensprekingen.

Besluit 1:

- dankbaarheid uit te spreken voor het feit dat de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland te Groningen 1989 besloot te breken met de Gereformeerde Oecumenische Raad;
- teleurstelling uit te spreken over het besluit dat de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland - Groningen 1989 heeft genomen ten aanzien van de Gereformeerde Kerken.

Gronden:

- door te breken met de G.O.R. hebben de Christelijke Gereformeerde Kerken weggenomen wat door de generale synode van de Gereformeerde Kerken te Hoogeveen 1969 is genoemd 'een struikelblok voor de vereniging met de Gereformeerde Kerken';
- de christelijke gereformeerde synode sprak over verschillen met betrekking tot de toeigening des heils en de plaats van het werk van de Heilige Geest in de prediking, die van zo ernstige aard zijn dat zij een belemmering vormen om tot kerkelijke eenheid te komen, maar zij liet na, die verschillen concreet en duidelijk aan te geven, hoewel daarom door de gereformeerde synode van Spakenburg-Noord 1987 en door haar deputaten herhaald en nadrukkelijk was gevraagd;
- a. de Christelijke Gereformeerde synode overwoog dat het onjuist zou zijn om op grond van een verzoek van de Gereformeerde deputaten en ten overstaan van hen een taxatie te geven van de ontwikkelingen op leenstellig en kerkrechtelijk gebied in de Nederlands Gereformeerde Kerken, maar zij was tot die taxatie niet gerepen op grond van een verzoek van deputaten, maar van Godswaige, uit kracht van de gemeenschappelijke belijdenis der waarheid;
- b. de synode oordeelde dat in de Nederlands Gereformeerde Kerken met betrekking tot de toeigening van het heil geen recht wordt gedaan aan wezenlijke elementen uit de belijdenis der kerken, dat deze zaak een belemmering vormt om op dit moment stappen te doen naar een vereniging van beide kerken, en dat ook de gerezen vragen ten aanzien van het functioneren van het Akkoord van kerkelijk samenleven om een nadere bespreking vragen, maar zij sprak niettemin uit te erkennen dat deze kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
- de uitspraak van de synode dat voortgezette samensprekingen 'principeel gezien' tot de taak van de deputaten Eenheid behoren, is in het licht van de bereidheid van haar voorgangster de Gereformeerde Kerken tenwille te zijn, en van het dringende verzoek van de deputaten om voor de eventuele voortgang van het gesprek een speciaal deputaatschap aan te wijzen, een te betrouwen koerswijziging; deze uitspraak brengt ook niet in rekening dat het doel van de samensprekingen van gereformeerde zijde steeds is geweest, niet een vrijblijvend gesprek over eenheid, maar vereniging van beide kerkgemeenschappen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten te benoemen om het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken voort te zetten.

Gronden:

- het blijft roeping van Christuswege om te staan naar eenheid en daarvoor ook goede inzet te betonen;
- deputaten hebben gemeld dat zij de hun door de synode van Spakenburg-Noord gegeven opdracht niet hebben kunnen afdanken;
- de Christelijke Gereformeerde synode heeft in haar brief van 9 januari 1990 instemming betuigd met de intentie van de Gereformeerde synode van Spakenburg-Noord 1987, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken 'elkaar gaan vinden op de basis van de Heilige Schrift en de belijdenis, in de eenheid van het ware geloof';
- ook de Christelijke Gereformeerde synode verstrekte aan haar deputaten een opdracht, 'mede aan de orde te stellen de zaken, die tot nog toe in de gehouden samensprekingen niet of niet voldoende besproken zijn'.

Besluit 3:

nieuw te benoemen deputaten als volgt te instrueren:

- een nadere verklaring en nauwkeurige omschrijving te vragen van de ernstige verschillen, die volgens de Christelijke Gereformeerde synode een belemmering zijn voor de kerkelijke eenheid, met name met betrekking tot de toeigening des heils en de plaats van het werk van de Heilige Geest in de prediking;
- opheldering te vragen over het feit dat de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken erkende dat de Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de Gereformeerde belijdenis, maar dat zij niet tot het oordeel kwam dat de Gereformeerde Kerken dat ook doen;
- in de gesprekken voorts de volgende onderwerpen aan de orde te stellen:
 - de door de Gereformeerde synode van Anhem 1981 (Acta art. 169) verwoorde klacht dat de Christelijke Gereformeerde Kerken onvoldoende kiezen tegen de dwaling;
 - de door de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds gestelde verschillen ten aanzien van de handhaving van het belijden omtrent de kerk;
- uit kracht van de gezamenlijke verantwoordelijkheid tot bewaring van de belijdenis der waarheid bij de Christelijke Gereformeerde deputaten te blijven aandringen op een duidelijke positiekeuze van hun kerken ten opzichte van de Nederlands Gereformeerde Kerken;
- met de Christelijke Gereformeerde deputaten tusschen de balans op te maken van wat de beide kerkgemeenschappen verenigt en scheidt met betrekking tot het komen tot kerkelijke eenheid op de grondslag van de Heilige Schrift en de drie formulieren van eenheid;
- van hun handelingen en bevindingen schriftelijk rapport uit te brengen aan de eerstkomende synode en dat rapport uiterlijk een half jaar tevoren aan de kerken toe te zenden.

De synode acht het niet nodig deze besluiten met hun argumentatie van een nadere toelichting te voorzien; zij kunnen voor zichzelf spreken.

Een en ander aan uw vergadering voorleggend wil zij wel graag haar dankbaarheid ervoor uitspreken, dat zij van de deputaten vernam dat de gesprekken in een goede geest hadden plaatsgevonden, en ook voortgang

verdienen, en dan niet alleen omdat deputaten nog geen gelegenheid hadden de 'agenda' voor de gesprekken af te handelen.

Het is vanuit de vreugde in Christus, die ons dringt om de weg naar kerkelijke eenheid met u te blijven bewandelen, dat wij uw vergadering en uw kerken oproepen om zich van harte aan de voortgang van het gesprek te geven. Wij hopen dat die oproep ook inderdaad naar de gemeenten doorklinkt, zodat zij in haar publieke gebeden de Heer der kerk aanroepen om zijn zegen.

Moge de kracht van Christus en van zijn Heilige Geest ons vervullen en beheersen, zodat onze gesprekken aan de eer van zijn naam en de voortgang van zijn werk in deze wereld dienstbaar zullen zijn.

Met heilbiede en broedergroet,
namens de synode voornoemd.

W.G. de Vries, praeses
P. Niemeijer, scriba II

BILAGE 53

Art. 140, 187

**RAPPORT 6 VAN COMMISSIE 4 OVER RAPPORT DEPUTATEN EENHEID;
ONDERDEEL SAMENSPREKINGEN MET DE GEREFORMEERDE KERKEN
VRIJGEMAAKT EN DE BRIEF VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN (VRIJGEMAAKT) AAN DE GENERALE SYNODE
VAN DE CHRISTELIJK GEREFORMEERDE KERKEN**

Het blijkt dat de samensprekingen met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) niet veel verder zijn gekomen. Er liggen vragen, die nadere bespreking vereisen. Te denken is aan de vragen met betrekking tot de toeigening des heils en het belijden omtrent de kerk. Thema's als de beschouwing van de gemeente en het onderscheidende preken kunnen zo eveneens aan de orde komen.

De broeders uit de G.K.V. vragen met nadruk aan de Christelijke Gereformeerde Kerken om de confessionele betrouwbaarheid van prof. dr. B.J. Oosterhoff te toetsen, omdat ze van mening zijn dat genoemde hoogleraar in publicaties verder is gegaan in een door hen gewraakte lijn. Als de Chr. Geref. Kerken hierover geen uitspraak doen, zullen de samensprekingen bemoeilijkt worden.

De commissie waardeert de ernst waarmee deputaten bezig zijn geweest met de opdracht van de generale synode 1989. Ze waardeert ook dat deputaten ten overstaan van de Vrijgemaakte broeders geen uitspraken hebben gedaan over de Nederlands Gereformeerde Kerken en over de publicaties van prof. Oosterhoff.

De deputaten van de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) vragen ons om duidelijkheid in onze beoordeling van hun kerken. De commissie meent, dat hoe dan ook die duidelijkheid verschaft moet worden. Het kan dienen om de wezenlijke verschillen puntig en duidelijk te formuleren. Hoewel dit moeilijk zal zijn, is het deputaten in overweging te geven.

We mogen kerkelijke eenheid niet forceren. Wellicht kan in de komende periode de intensiteit van de samensprekingen verminderd worden. We moeten immers o.a. nog de vraag beantwoorden welke wettige ruimte er in een kerk van gereformeerd belijden kan en mag zijn. Bijlage 20.D.I van het rapport van deputaten kan ook in de samensprekingen met de G.K.V. als gespreksnota dienen. Het zou dienstig zijn wanneer deputaten nagingen welke contacten er inmiddels zijn ontstaan op plaatselijk niveau.

Uit de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland blijkt dat de deputaten van de Geref. Kerken met de Christelijke Gereformeerde deputaten de balans moeten opmaken van wat de beide kerkgemeenschappen verenigt en scheidt met betrekking tot het komen tot kerkelijke eenheid op de grondslag van de Heilige Schrift en de drie Formulieren van Eenheid. Het lijkt de commissie dat dit momenteel nog niet mogelijk is.

De zaak van de samensprekingen ligt niet gemakkelijk. Het gaat om de eenheid van de kerk. Ons past een toon van ootmoed als we spreken over de eenheid van de kerk met name wanneer we naar de eenheid in eigen kerken zien. Bijbels gezien moet de eenheid onderstreept worden. Zonder de vragen waarmee we in de samensprekingen bezig zijn te relativiseren - het gaat immers om wezenlijke vragen - zullen we in de bespreking ervan met elkaar een ootmoedige houding en voor God en voor elkaar moeten aannemen.

De commissie stelt de generale synode voor:

De generale synode

overwegende

- dat de synode van 1989 uitsprak, dat de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
- dat de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) van de Chr. Geref. Kerken vragen, dat zij zich alsnog uitspreken over wat prof. dr. B.J. Oosterhoff geschreven heeft;
- dat de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) van de Chr. Geref. Kerken vragen dat zij in de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken een onderzoek zullen instellen naar de confessionele betrouwbaarheid van deze kerken;
- dat in de samensprekingen met deputaten van de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) het hanteren van het belijden omtrent de kerk aan de orde is geweest, maar dat er vragen zijn blijven liggen ten aanzien van het verstaan van de artt. 27-29 N.G.B.;
- dat de verschillen met betrekking tot de toeigening van het heil in de samensprekingen met deputaten Geref. Kerken (Vrijgemaakt) nog niet grondig zijn doorgesproken;
- dat de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) erop aandringen dat de Chr. Geref. Kerken zich duidelijk uitspreken ten aanzien van de vraag of de verschillen, die er zijn tussen beide kerken een gescheiden kerkelijk leven vereisen;

van oordeel

1. dat de opvattingen van prof. dr. B.J. Oosterhoff jaren geleden reeds besproken zijn en dat toen deze zaak als afgehandeld is beschouwd en er in de vraag van de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) geen aanleiding is gelegen om er nu op terug te komen;
2. dat - zoals ook de synode van 1989 uitsprak - het onjuist zou zijn om op grond van een verzoek van deputaten Geref. Kerken (Vrijgemaakt) en ten overstaan van hen een taxatie te geven van de ontwikkelingen in de Nederlands Gereformeerde Kerken;
3. dat de vragen die nog zijn blijven liggen met betrekking tot het verstaan van de artt. 27-29 N.G.B. beantwoord dienen te worden;
4. dat de zaken met betrekking tot de toeëigening van het heil wezenlijke elementen van de belijdenis betreffen, waarover overeenstemming dient te worden bereikt en dat het ontbreken van deze overeenstemming een belemmering is op de weg naar kerkelijke eenheid;
5. dat het opmaken van een balans zoals de generale synode van de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) dat wenst, momenteel niet mogelijk is.

spreekt uit

1. dat aan de verzoeken van de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) genoemd onder overwegingen 2 en 3 niet zal worden voldaan;
 2. dat het gesprek over het belijden omtrent de kerk dient te worden voortgezet;
 3. dat de verschillen met betrekking tot de toeëigening van het heil verder dienen te worden besproken - waarbij het resultaat van de bezinning van deputaten op wat de confessie op dit onderdeel zegt goede diensten kan bewijzen - opdat op deze wijze de verschillen zullen worden weggenomen;
 4. dat zolang er geen vooruitgang wordt bereikt in het gesprek over de in 2 en 3 genoemde zaken er geen verdere stappen kunnen worden gedaan op weg naar kerkelijke eenheid;
- en besluit
1. de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) te verzoeken deputaten te benoemen om het gesprek voort te zetten;
 2. deputaten op te dragen het gesprek over de genoemde punten voort te zetten;
 3. deputaten op te dragen zich tot de kerkeraden te wenden met de vraag welke contacten er met de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) zijn en waartoe deze contacten geleid hebben;
 4. de brief van de generale synode van de Geref. Kerken (Vrijgemaakt) te beantwoorden.

J. Jonkman, rapporteur

BULAGE 54
Art. 141

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR RADIO-KERKDIENTSTUITZENDINGEN

Het is deputaten voor Radio-kerkdienstuitzendingen een eer en genoegen uw vergadering het volgende rapport van hun werkzaamheden aan te bieden, die zij mochten verrichten gedurende de periode na hun rapport aan de generale synode in 1989.

1. Samenstelling deputaatschap

Als deputaten werden benoemd door de generale synode van 1989: ds. R. van Beek, ds. H. de Graaf, ds. J. van Muligen, ds. W.J. Quist, en als algemeen secundus: ds. H. Laas.
Drs. W.J. Quist fungeerde als voorzitter van het deputaatschap en als voorzitter van de vergaderingen met een vertegenwoordiging van de IKON (Interkerkelijke Omroep Nederland) en deputaten of vertegenwoordigers van die kerken, die niet in de IKON participeren en zich presenteren onder de naam Z.V.K.-Kerken (Zendtijd Voor Kerken). Ds. H. de Graaf fungeerde als secretaris van het deputaatschap.

2. Opdracht

De generale synode 1989 besloot deputaten op te dragen de kerken te dienen met het verstrekken van informatie betreffende de mogelijkheden en grenzen aangaande het gebruik van de lokale omroep.

3. Werkzaamheden

In de regel vergaderden we als deputaten twee à driemaal per jaar met een vertegenwoordiging van de IKON en met deputaten of vertegenwoordigers van de Z.V.K.-Kerken.
Daarnaast vergaderden we als deputaten afzonderlijk om de zaken te bespreken die speciaal ons deputaatschap betreffen. We hebben ons in die vergaderingen voornamelijk beziggehouden met:

1. de opdracht van de generale synode van 1989, zie 2.,
2. de verdeling van de radio-kerkdiensten en de t.v.-diensten met belangstellenden, die aan onze kerken werden toegewezen.

Ad 3.1.

In september 1984 hebben deputaten in opdracht van de generale synode van 1983 de kerken middels een schrijven gewezen op de mogelijkheden van lokale omroep. In dat schrijven wezen deputaten op mogelijkheden voor de kerken om middels de lokale omroep het Evangelie te brengen, over de oprichting van een lokale omroep, over de z.g. 'lokale paraplu', benaming voor de gezamenlijke omroepinitiatieven in een gemeente. Verder verwezen deputaten naar de christelijke omroepverenigingen en de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland, ter informatie over allerlei technische zaken. Hierbij is met name te denken aan: J x M (More Message in the Media), Stichting Christelijke Media Projecten te Hilversum; Trans World Radio te Baam; het IMI te Hilversum. Ter vervulling van de nieuwe opdracht, 1989, hebben deputaten in 1990 een enquête gehouden onder alle kerkeraden. Zij, die gebruik maken van de lokale omroep zijn door deputaten

opnieuw benaderd, om informatie over hun werkzaamheden te verstrekken. Daaruit bleek, dat door 40% van de kerken is meegewerkt. In de meeste steden of dorpen is een lokale omroep, waarin veelal de kerken vertegenwoordigd zijn. Van onze kerken zijn dat er 19. Binnen het geheel van de lokale omroep werken in 13 plaatsen christelijke omroepen, waaraan bijna al onze plaatselijke kerken actief deelnemen. De zendtijd die deze christelijke omroepen hebben varieert van 1 tot 15 uur per week. Zij zenden kerkdiensten uit, verzorgen programma's met veel geestelijke muziek, etc. De kerken doen dit werk om zieken en bejaarden van dienst te zijn, maar zij willen vooral zoveel mogelijk mensen in aanraking brengen met het Evangelie, uit het oogpunt van evangelisatie dus.

Naar deputaten toe is er weinig vraag om geholpen te worden bij het opzetten van een christelijke lokale omroep. De meeste kerkeraden hebben zelf de weg gevonden, o.a. dankbaar gebruikmakend van de diensten van diverse christelijke omroepen en stichtingen.

Wel werd deputaten gevraagd meer aandacht te schenken aan het belang van het medium van de lokale omroep. Deputaten onderstrepen dit belang, zoals zij dit in opdracht van de synode reeds eerder gedaan hebben.

Deputaten hebben in september 1991 in de Priëkerk te Veenendaal een dag georganiseerd voor werkers binnen de christelijke lokale omroep, om tot uitwisseling van gedachten te komen. Dhr. J. Cornelie, voorzitter van de Stichting Lokale Omroep Kerken te Veenendaal, hield een inleiding over het werk van de christelijke lokale omroep. Doorgesproken werd over de vele facetten van dit werk. Programmasuggesties werden uitgewisseld, gesproken werd over het maken van programma's, het meedoen aan reclame, etc. Unaniem was men van mening dat het doel dient te zijn het Evangelie doorgeven en de kerken ten dienste te zijn. In totaal namen slechts 15 personen, komend uit 6 gemeenten, aan deze conferentie deel.

Deputaten besloten een schrijven te richten aan deputaten Evangelisatie om hen te attenderen op de mogelijkheid en de wenselijkheid om de evangelisatorische zijde van lokale omroep aan de orde te stellen op een bezinningsdag.

Gezien het bovengenoemde menen deputaten voldaan te hebben aan de opdracht van de generale synode 1989.

Ad 3.2.

Het aantal radio-kerkdiensten voor onze kerken bedroeg de laatste jaren steeds 7 per jaar. De twee t.v.-diensten met belangstellenden waren elk 45 minuten.

In de afgelopen periode hebben de IKON en de Z.V.K.-kerken bij het Commissariaat voor de Media een aanvraag ingediend ter uitbreiding van hun zendtijd op Radio en Televisie. Een belangrijk argument was dat er al 23 jaar lang voor de kerken geen t.v.-zendtijduitbreiding plaatsvond. Relatief gezien verminderde haar aandeel in het geheel vrij fors van 4,38% (1966) tot 2% (1989). Voor de radio gold het nog sterker. Al 34 jaar lang was er geen uitbreiding van zendtijd. Bedroeg het percentage in 1965 3,25%, nu was dit gedaald tot 1,3%. Hier was sprake van marginalisering van de zendtijd voor de kerken. Het was te verwachten dat deze tendens zich verder zal voortzetten. Alleen dit feit al achten de kerken voldoende reden om meer zendtijd te ontvangen.

Tot tweemaal toe werd door het Commissariaat voor de Media afwijzend geantwoord. De IKON en de Z.V.K.-kerken zijn in beroep gedaan bij de Raad van State tegen deze afwijzing. Nadat de Raad van State het besluit van het Commissariaat voor de Media vernietigd had, beschikte het Commissariaat positief op de aanvraag tot uitbreiding van de kerkelijke zendtijd. Deze uitbreiding bedroeg, ingaande oktober 1991, voor de lokale kerkelijke zendtijd 33,3% en betekende voor onze kerken een uitbreiding van 7 naar 9, wat de radiodiensten betreft, en een uitbreiding van 45 minuten naar 60 minuten, wat de twee t.v.-diensten met belangstellenden betreft.

Deputaten zijn hier zeer dankbaar voor!

Ook namen deputaten kennis van de door de Mediaraad opgestelde adviezen aan de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, ten aanzien van de positie van de kerken in de omroep. De gedachtegang van de Mediaraad was, dat de zendtijd van de kerken gereduceerd zou moeten worden tot een afdeling 'levensbeschouwing' van de N.O.S.-programmastichting. Deputaten hebben in een brief aan de Minister van W.V.C. ernstig geprotesteerd tegen het advies van de Mediaraad, omdat zij deze voorstellen ervaren als kerkvijandig. Zij hebben dan ook, samen met de IKON en de andere Z.V.K.-kerken een dringend beroep op de Minister gedaan om het advies van de Mediaraad niet te aanvaarden.

Deputaten zijn dankbaar dat onze kerken ook van de zijde van de Wereldomroep 'Radio Nederland' zendtijd ontvangen voor drie kerkdiensten per twee jaar. Deze diensten duren 45 minuten en zijn op verschillende tijden praktisch over de gehele wereld te beluisteren. Wij vernemen positieve reacties hierop.

Wat betreft het leiden van de radio- en t.v.-diensten, deputaten nodigen in principe alle predikanten van onze kerken uit, die al enige jaren praktische ervaring hebben, terwijl om de twee jaar een hoogleraar van onze Theologische Universiteit wordt gevraagd. Dit alles, uiteraard in overleg met de betrokken kerkeraden.

Sommige predikanten menen geen medewerking te kunnen verlenen aan dergelijke diensten, vanwege praktische of principiële bezwaren. Er zijn er die bezwaren vreezen bij kerkeraden of gemeente en die zich in verband met de vrij korte uitzendtijd te beperkt voelen. Soms wil men dan wel voorgaan in een biddag- of dankdag- of oudejaarsavonddienst, die uitgezonden wordt.

Zoals bekend vindt reeds vele jaren de feitelijke realisering van de uitzendingen plaats in nauwe samenwerking met de IKON, omdat wij voor de technische en administratieve voorzieningen op deze omroep zijn aangewezen. Wel worden onze programma's onder eigen naam en buiten verantwoordelijkheid van de IKON uitgezonden.

De vermenigvuldiging en de verzending van aangevraagde preken wordt door de IKON verzorgd. De kosten kunnen we bestrijden uit de gelden die de Minister van W.V.C. daarvoor aan zendgemachtigden ter beschikking stelt. Ook de vergaderkosten e.d. worden op deze wijze betaald. Verder is het goed om te vernemen dat kerkeraden en predikanten in de regel tevreden zijn over de correcte wijze waarop de IKON zich in deze van zijn taak kwijt.

Uit de reactieformulieren over radiodiensten blijkt dat er veel mensen naar deze diensten luisteren. Het aantal telefonische reacties ligt tussen de 20 en 40 per dienst, met enkele uitzonderingen van meer dan 70 reacties. De meeste reacties komen van kerkelijke mensen, die regelmatig luisteren. Veelal zijn het ouderen, van boven de 65, die reageren, maar er zijn ook wel jongeren bij. Ook zijn er rand- en buitenkerkelijken, die reageren. Velen geven de voorkeur aan een duidelijke bijbelse boodschap van zonde en genade. Zij geven dan aan dat zij deze prediking in eigen kerk missen. In verschillende reacties komt naar voren, dat men zich door de prediking de weg naar de Heere geweten zag. Men werd er door bemoedigd. Opvallend veel oudere 'verontrust-gereformeerden' herkennen in de diensten iets, wat ze in de prediking in eigen kerk missen. Ook bellen mensen soms vanuit een bepaalde nood situatie. In een enkel geval wordt toestemming gegeven tot doorverwijzing naar een plaatselijke collega elders. De reacties op de preek zijn meestal positief. Er worden ook vragen gesteld over het gebedsleven, over de toebereiding van het heil, over de moeiten van het eenzaam zijn etc.

De predikanten zien aanvankelijk nogal tegen een radio- en t.v.-dienst op, maar zijn achteraf dankbaar dat ze zo'n dienst konden en mochten houden. Het feit dat er stipt op de klok gelet moet worden geeft aan het geheel een aparte spanning. De betrokkenheid van de kant van de gemeenten is over het algemeen groot. Men is verheugd dat men anderen met het Evangelie van Gods zoekende zondaars liefde mocht dienen.

Het aantal schriftelijke reacties is lager dan de telefonische. Dit aantal varieert van 5 tot 15. Het aantal aanvraagde radiopreken varieert per dienst van 150 tot 300. Deputaten achten dit een verheugende zaak.

In de achterliggende periode zijn deputaten overgegaan tot het laten opnemen en verzenden van cassettebandjes van radio en t.v.-diensten. Dit blijkt in een behoefte te voorzien. Stichting 'De Brug', te Dronen, verzicht deze dienstverlening belangeloos voor de deputaten. De aanvragen variëren van enkele tientallen tot ongeveer 150 cassettebandjes per radiodienst. Voor de t.v.-diensten met belangstellenden bedraagt dit aantal doorgaans hoogstens 20. Wat deze t.v.-diensten betreft, deputaten zien er op toe, dat deze in de programmabladen worden aangekondigd als 'Dienst met belangstellenden', omdat deze diensten evangelisatorisch van aard zijn. Het aantal gedrukte preken van deze diensten bedraagt per keer hoogstens 50. In de regel komen er na deze diensten tientallen telefonische reacties binnen, waarvan het merendeel positief. Hier nemen meer buitenkerkelijken de moeite om telefonisch te reageren dan bij radiodiensten.

In de Programmaraad, die het bestuur van de Nederlandse Omroepprogramma Stichting adviseert ten aanzien van het programma dat door de Stichting verzorgd wordt, is namens deputaten drs. J. van Mulligen afgevaardigd. De Programmaraad waakt in het algemeen tegen eenzijdige berichtgeving. Een diepgaande discussie wordt gevoerd over de betekenis en de instandhouding van het publieke bestel, waarbij gewaakt wordt voor het behoud van de positie van de kleine zendgemachtigden, in het kader van de NOS-programmering. Deputaten hebben zorgen over de ontwikkeling in omroepland. Veel zaken verkeren in een stroomverandering. In Hilversum wordt hier en daar gesproken over opheffing van de zendmachtiging van de kerken, waarvoor in nul een redactiestatuut zou komen voor een 'kerkelijke afdeling' binnen een te creëren groot omroepbedrijf.

Samenvattend menen uw deputaten te mogen zeggen, dat ons als kerken grote dankbaarheid past, dat de Koning der Kerken, onze Heere Jezus Christus, deze media nog wil gebruiken om door middel van de verkondiging van Zijn Woord zondaren te trekken, te ontdekken, te troosten, te leiden tot geloof en bekering, tot de eer van Zijn glorieijke Naam.

Drs. W.J. Quist, voorzitter
Ds. H. de Graaf, secretaris

BILAGE 55
Art. 141

RAPPORT 4 VAN COMMISSIE 5 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR RADIO-KERKDIENTSTUITZENDINGEN

1. Uw commissie is dankbaar dat het werk van deputaten voortgang vinden kon en dat het mogelijk was om uitbreiding van zendtijd van 7 naar 9 radio-diensten en van 45 naar 60 min. voor de 2 t.v.-diensten te krijgen.
2. Uw commissie is van mening dat deputaten inderdaad voldaan hebben aan de opdracht van de generale synode 1989 inzake de lokale omroep. Het is jammer dat slechts 40% van de kerkeraden meewerkte aan de enquête die deputaten ter vervulling van hun synodale opdracht hielden en dat er op de dag die zij voor werkers binnen de christelijke lokale omroep hielden zo weinig belangstelling was. Het is duidelijk dat deputaten ten aanzien van de lokale omroep geen belangrijke rol (behoeven te) spelen, daar kerkeraden die vragen hebben over (het opzetten van) een lokale omroep andere kanalen hebben (gevonden) om hen te helpen. Het is goed dat deputaten Evangelisatie attendeerden op de mogelijkheid en wenselijkheid om de evangelisatorische zijde van de lokale omroep aan de orde te stellen.
3. Samen met de IKON en de andere Z.V.K.-kerken deden deputaten een dringend beroep op de minister om het advies van de Mediarad om de zendtijd van de kerken te reduceren tot een afdeling levensbeschouwing van de NOS niet te aanvaarden. Ze kregen bericht dat hun schrijven ontvangen was en zou worden meegewogen. Een definitief antwoord is nog niet ontvangen.
4. De commissie vroeg zich af of het tot de bevoegdheden of mogelijkheden van deputaten behoort om bij de IKON te protesteren tegen het voornemen om volgend jaar de film 'The last temptation of Christ' uit te zenden. Deputaten antwoordden dat dat buiten de grenzen van hun mogelijkheden valt. Ze opperden dat hier wellicht een taak voor de synode zelf ligt.
5. Het is fijn dat deputaten belangeloos gebruik kunnen maken van de dienstverlening van de stichting 'De Brug', zodat belangstellenden een opname van een uitgezonden dienst kunnen ontvangen.
6. De commissie stelt de synode voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

D. Visser, rapporteur

BULAGE 56
Art. 145, 222

RAPPORT VAN DEPUTATEN STEUNVERLENING AAN DE KERKEN IN DE POLDERS ROND HET IJSSELMEER

1. Samenstelling van het deputaatschap

1.1. Generaal-synodale deputaten

Door de generale synode 1989 werden tot deputaten benoemd de brs. C. Visser, ds. H.J.Th. Velema en G. Verhoef, die resp. de functies vervullen van voorzitter, secretaris en penningmeester. Hun secundi zijn: H. van den Herk, ds. C.J. van den Boogert, W. Duyst.

1.2. Particulier-synodale deputaten

Zitting in het deputaatschap hadden namens de particuliere synode

van het Noord: ds. N. Ribbens tot PS 1992; sec.: ds. D. Quant

van het Oosten: ds. P. Rooz; sec.: ds. J. Oosterbroek tot 10 mei 1990; sec.: ds. H. Korving tot 12 mei 1991;

sec.: ds. W. van Sorge

van het Westen: ds. G.J. Buijs; sec.: G. Ulskes

van het Zuiden: ds. A. Brons tot september 1991; sec.: ds. A.G. Boogaard

Van de predikanten A. Brons en N. Ribbens moesten deputaten afscheid nemen, onder dankzegging voor het werk, dat zij in het deputaatschap mochten verrichten, omdat zij, respectievelijk in september 1991 en mei 1992 vertrokken uit het ressort van de particuliere synode van het Zuiden en van het Noorden; sinds oktober 1991 woont ds. A.G. Boogaard als secundus van ds. Brons de vergaderingen van deputaten bij.

2. Vergaderingen

In deze verslagperiode vergaderden deputaten zes maal: eenmaal in het voorjaar en eenmaal in het najaar van ieder jaar.

Op bijna alle vergaderingen kwam een delegatie van de raad van Almere alsook een delegatie van de raad van Hardenwijk-Zeewolde, waarmee deputaten dan de voor die vergadering door de respectievelijke kerkeraden ingediende rapporten, die deputaten eerst in eigen kring doorgenomen hadden, bespraken.

Deputaten hebben in deze verslagperiode in een goede sfeer gewerkt, zowel binnen het deputaatschap, als in de contacten met de kerkeraden van Almere en Hardenwijk-Zeewolde.

3. Werkerreinen

3.1. Almere

3.1.1. Ledenbestand

De gemeente (Christelijk en Nederlands Gereformeerd) telde per 1 januari 1992 383 leden, waarvan 120 Nederlands Gereformeerden woonachtig zijn te Almere en 66 Nederlands Gereformeerden woonachtig zijn te Zeewolde; sinds 1 januari 1989 groeide de gemeente met 81 zielen. In Almere zijn de verhoudingen 62% Christelijk Gereformeerd en 38% Nederlands Gereformeerd. De gemeente vormt 0,37% van het inwonersaantal van Almere.

De prognoses van de begin-periode van de gemeente-opbouw blijken juist te zijn.

Van die prognoses is ook uitgegaan bij de kerkbouw aan het begin van de jaren tachtig. Het punt wordt steeds meer benaderd, dat de kerkzaal vol is. Er is nog reserve-ruimte; reservestoelen zijn inmiddels aangeschaft. Over twee jaar moet bekeken worden, of er dan twee diensten op de zondag-morgen gehouden dienen te worden, of in een ander stadsdeel een zaal gehuurd moet worden voor een kerkdienst.

3.1.2. Kerkeradswerk

In juni 1989 werd overgegaan tot instelling van wijk 5 Almere-Buiten; op 1 januari 1990 was het wijkteam weer compleet.

In december 1989 werd besloten om over te gaan tot instelling van een nieuwe wijk in de Muziekwijk. In 1990 werd het wijkteam voor wijk 6 compleet met een ouderling, een diaken en een contactdame. In deze groeiwijk werd de gemeente-opbouw ter hand genomen met pastorale en diakonale huisbezoeken, bezoek- en contactwerk van de wijkcontactdame en de maandelijkse wijkspreekavonden. Er zijn in 1990 een ouderling en een diaken benoemd, terwijl in 1991 de nog bestaande vacature voor een diaken werd opgevuld.

In december 1991 werd een nieuwe jeugdouderling bevestigd om gedurende een half jaar ingewerkt te kunnen worden door de jeugdouderling, die in juni 1992 aftredend is.

De diakenen werken volgens het diakonale beleidsplan, een beleid, dat stimulerend werkt voor de diakenen en de gemeente.

In de erediensten wordt 's morgens bijzondere aandacht besteed aan de jongere kinderen. Elke wijk bereidt tweemaal per jaar tijdens een wijkspreekkring een eredienst voor.

De in het vorige rapport van deputaten genoemde contacten tussen Almere, Lelystad en Nieuwegein inzake de plaatselijke samenwerking hebben geleid tot een verklaring, die Almere in overleg en gelijktijdig met de samenwerkende kerkeraden van Houten, Lelystad en Nieuwegein heeft aangenomen.

Deputaten hebben kennis genomen van de verklaring, waarin gesteld wordt, dat

- kerkeraad en gemeente geconstateerd hebben, dat de bereidheid om de eenheid in geloof te ontvingen zonder discussie en unaniem is;
 - getracht is de samenwerking binnen de bepalingen van de kerkverbanden te doen plaatsvinden;
 - er sprake is van een volledige geestelijke eenwording;
 - deze samenwerking geen voorlopig karakter meer draagt en in de komende jaren vraagt om een voltooiing;
 - de banden met beide landelijke kerkverbanden behouden moeten blijven.
- Met dankbaarheid mogen deputaten melding maken van het gemeentelijk leven te Almere, dat steeds meer het beeld vormt van een 'gevestigde' gemeente: er verhuizen gemeente-leden, soms weer 'terug' naar het vasteland; de gemeente heeft een, zij het kleine, rand; de kerkeraad heeft zorgen over het vasthouden van de jeugd.

3.1.3. Catechese

Wekelijks wordt aan 60 jongeren van de gemeente catechetisch onderwijs gegeven; de belijdeniscatechese telde in het seizoen 1989-1990 12 deelnemers; in het seizoen 1990-1991 9 deelnemers en in het seizoen 1991-1992 3 deelnemers.

Het relatief hoge aantal van de beide eerstgenoemde seizoenen is te verklaren uit het feit, dat kerkverlaters terugkeerden. In de beide eerstgenoemde seizoenen werd een catechese gegeven aan jong-beïjdende leden; deze groep telde 25 catechisanten. Nu is deze groep geïntegreerd in de catechese voor volwassenen.

3.1.4. Evangelisatie

De evangelisatie-activiteiten in deze stad met zijn grote onkerkelijkheid werden onverminderd voortgezet, ja zelfs uitgebreid.

Te noemen zijn:

- een vakantie-bijbel-school in de herfstvakantie, waarbij 25-20 gemeentelieden actief betrokken zijn;
- een Kinder-Bijbel-club in twee groepen voor buitenkerkelijke kinderen van 6 jaar en ouder;
- koffiebarwerk op zaterdagavond, elke veertien dagen in interkerkelijk verband, waaraan relatief veel jongeren van de gemeente deelnemen en leiding geven;
- koffie-ochtenden, in 1991 gestart, mogen zich in een groeiende belangstelling verheugen.

3.1.5. Steunverlening

Overeenkomstig het verzoek van de kerkeraad van Almere, gedaan in rapport 1992/1, vermelden deputaten de dankbaarheid van Almere 'voor de goede relatie met deputaten in de afgelopen 17 jaar', alsook de jarenlange steun, die Almere 'in verschillende opzichten uit de kring van de zustkerken mocht ontvangen.' Almere eindigde de dankbetuiging met de woorden: 'Wij weten ons gesteund in onze gemeente-opbouw door onze kerkverbanden'.

3.2. Zeewolde

3.2.1. Ledenbestand

Per 1 januari 1992 telde de wijk in Zeewolde 252 leden: 124 doop- en 128 beïjdende leden, een groei van 102 leden ten opzichte van 1 januari 1989.

3.2.2. Kerkdiensten en beroepingswerk

De kerkeraad van Harderwijk-Zeewolde en deputaten en nabuurlijk niet te vergeten de gemeentelieden van de beide wijken in Zeewolde werden verblijd met de komst van ds. H.R.H.A. de Boer, die zich op 6 april 1990, komend van Eemdijk, verbond aan de gemeente van Harderwijk-Zeewolde, na door ds. J. Oosterbroek, toen nog van Harderwijk, bevestigd te zijn.

Just op de zondag vóór de bevestiging en intrade van ds. De Boer meende ds. Oosterbroek het beroep naar Zierikzee te moeten aannemen, zodat de periode, waarin Harderwijk-Zeewolde door twee predikanten bearbeid werd, van korte duur was.

Voordat ds. De Boer naar Zeewolde kwam, is voor de pastorale zorg in de gemeente van Harderwijk van september t/m december 1989 kandidaat J.M. Viergever werkzaam geweest, zodat voor de toenmalige predikant van Harderwijk-Zeewolde, ds. J. Oosterbroek, meer tijd vrijkwam voor de pastorale arbeid in Zeewolde.

Met de kerkeraad van Harderwijk-Zeewolde zijn deputaten blij dat, zo de Heere wil, de vacature-Oosterbroek in mei aanstaande vervuld zal worden door de komst van ds. H. de Graaf.

Het aantal bezoekers van de kerkdiensten vertoonde in deze verslagperiode een stijgende lijn. De komst van een eigen predikant zal daaraan niet vreemd zijn.

Het moderamen van de kerkeraad vergadert eenmaal per twee maanden met de ambtsdragers uit Zeewolde. Naast het bespreken van de zaken, die de beide wijken in Zeewolde direct aangaan, worden steeds één of twee verenigingen uitgenodigd om de genoemde vergadering op de hoogte te houden van het wel en wee van de vereniging.

Deputaten hebben meer dan een- of tweemaal met de kerkeraad gesproken over en aangedrongen op de zelfstandigwording van Zeewolde.

Tot nu toe heeft de raad altijd gezegd, dat het draagvlak te Zeewolde te klein is; zowel financieel als inhoudelijk. Zeewolde zou uit het evenwicht raken, wanneer nu op korte termijn overgegaan zou worden tot zelfstandigwording.

In de laatste gehouden bespreking met deputaten - februari 1992 - heeft de raad gemeld, dat hij een commissie ingesteld heeft om de raad in dezen te adviseren. De commissie is samengesteld uit zeven gemeentelieden (te Zeewolde), twee leden van de commissie van beheer en drie leden van de kerkeraad. De commissie staat onder leiding van br. J. Tanger. Hoewel zij begrip hebben voor de situatie, spijt het deputaten, dat zij in het bestaan van hun deputaatschap niet meer mochten maken, dat Zeewolde een zelfstandige gemeente werd.

3.2.3. Gemeente-in-wording

Het aantal verenigingen breidt zich nog steeds uit. Door toename van het aantal leden kon de jeugdvereniging gesplitst worden in een vereniging van 12 tot 16-jarigen en één voor 16 jaar en ouder.

Er werd een vrouwenvereniging opgericht, terwijl naast het 'Maranatha-koor' een jongerenkoor in het leven geroepen werd. In het najaar van 1991 werd een mannenvereniging opgericht, die nu een gestadige groei te zien geeft.

3.2.4. Kerk- en pastoriebouw

De eindafrekening van de kerkbouw is in 1990 door het rijk goedgekeurd.

Nadat, na het aannemen van het beroep door ds. De Boer, door de commissie van beheer vele mogelijkheden onderzocht waren, die geen van alle een bevredigende oplossing bleken te zijn, werd besloten om, blijvend binnen het raam van de financiële mogelijkheden, een pastorie in Zeewolde te laten bouwen.

Met de kerkeraad van Harderwijk-Zeewolde werd afgesproken, dat deputaten bereid zijn om op de gebruikelijke wijze (zoals het ook gegaan is bij de kerkbouw van Almere en Zeewolde) bij te dragen: in de kosten van rente en aflossing van de bouwsom, die niet groter mag zijn dan f 295.000, met een afbouw in 10 jaren van 45% tot nihil, uitgaande van een rentestand van 5%.

Eind april 1991 kwam de nieuwgebouwde pastorie in Zeewolde voor bewoning gereed, ds. De Boer trok er met zijn gezin in en woont nu op zijn eigen werkterrein.

4. Financiën

4.1. Algemeen

De administratie werd gevoerd door het Kerkelijk Administratief Bureau van de Christelijke Gereformeerde Kerken te Veenendaal. Aan de hand van de gevoerde administratie werden de jaarrekeningen 1989, 1990 en 1991 met toelichting samengesteld volgens de richtlijnen.

4.2. Kosten Almere

De financiële bijdrage aan de gemeente Almere beliep in 1989 40%, in 1990 30% en in 1991 20% van de door deputaten aanvaarde predikantskosten (tractement plus emolumenten). Deze bijdrage zal in 1992 - groot 10% - voor het laatst gegeven worden.

4.3. Kosten Zeewolde

De kosten voor Zeewolde bedroegen in 1989 f 43.240, in 1990 f 59.173, in 1991 f 68.794, zijnde de bedragen van de door deputaten aanvaarde nadelige sald van baten en lasten over de jaren 1989-1991.

Hierin is begrepen de verplichting, die deputaten op zich genomen hebben om gedurende 10 jaar de rente en aflossing van een geldlening groot f 150.000 te betalen.

Nu de gemeente-in-wording Zeewolde een geslaagd is tezamen met Harderwijk een eigen predikant te krijgen, hebben deputaten besloten om in de door deputaten aanvaarde predikantskosten een bijdrage te verlenen van 45%, af te bouwen tot nihil in 10 jaren.

4.5. Algemene kosten

De algemene kosten bestaan voor 75% uit de kosten van het Kerkelijk Bureau en voor het overige uit reis- en verblijfskosten en kosten van het secretariaat.

4.6. Collecten

Een tiental gemeenten is nog steeds niet bereid gevonden om de door de generale synode vastgestelde omslag te betalen, hetgeen van duidelijke invloed is op het verloop van de nadelige sald en op het intren van het eigen vermogen.

De bijdragen per lid/dooplid bedroegen in 1989 f 1,00, in 1990 f 1,50 en 1991 f 1,30, hetgeen niet toereikend was om de kosten te dekken.

4.7. Eigen vermogen

Het eigen vermogen daalde in 1989 met f 18.523, in 1990 met f 290 en in 1991 met f 13.997, zijnde de nadelige sald van de rekening baten en lasten in die jaren.

Het eigen vermogen bedraagt ca. 0,3 x de huidige jaarlijkse lasten.

4.8. Pensioenvoorziening

Aan de vroegere werker in de polders, br. G. Visser te Lelystad, wordt jaarlijks een pensioenuitkering versprekt, welke bijna gelijk is aan die aan emerit-predikanten, namelijk 70% van het maximum tractement volgens de richtlijnen verminderd met de ontvangen AOW-uitkering.

5. Opdrachten generale synode 1989

5.1. Overleg met Harderwijk

In opdracht van de generale synode 1989 pleegden deputaten 'nader overleg met de kerk van Harderwijk (b.v. de lastenverdeling)'. Dat overleg heeft geresulteerd in de overeenkomst, dat de steuntoezegging van deputaten met betrekking tot de predikantskosten en de pastoriebouw met 5% verlaagd werd. De steun van deputaten startte met een bijdrage van 45%, af te bouwen in tien jaren, in plaats van 50%.

De kerk van Harderwijk, die toch meer gedaan heeft dan redelijkerwijs van een 'moedergemeente' verwacht mocht worden, heeft ook terdege rekening gehouden met de door deputaten aanvaarde stichtingskosten van een pastorie.

5.2. Fusie deputaatschappen

In opdracht van de generale synode 1989 is overleg gevoerd met deputaten Onderlinge Bijstand en Advies 'om de mogelijkheid te onderzoeken en na te streven om te komen tot samenvoeging met het deputaatschap voor Onderlinge Bijstand en Advies'.

Op 12 februari 1990 hebben deputaten een eerste gesprek gehad met een delegatie van O.B. & A. Gezamenlijk werd uitgesproken, dat naar een fusie toegewerkt diende te worden. Vanaf 4 maart 1991 hebben waarnemers van deputaten O.B. & A. de vergaderingen van het deputaatschap bijgewoond.

De verschillende mogelijkheden (fusie tussen S.K.U.P. en O.B. & A. op opheffing van S.K.U.P.) werden besproken.

In de voorstellen van deputaten ziet u, dat gekozen werd voor de laatstgenoemde mogelijkheid.

Daarbij passen twee kanttekeningen.

De eerste is, dat deputaten O.B. & A. zich bereid verklaard hebben de financiële verplichtingen, die deputaten S.K.U.P. hebben ten aanzien van Zeewolde en br. G. Visser over te nemen, maar dat zij van mening zijn, dat één aspect van de opdracht van deputaten S.K.U.P. - de begeleiding van de gemeente-vorming - niet thuishoort bij de opdracht van deputaten O.B. & A.

De tweede kanttekening is, dat deputaten S.K.U.P. de wens hebben uitgesproken in de richting van deputaten O.B. & A. dat laatstgenoemde in de steuntoekenning dezelfde normen hanteren, als deputaten S.K.U.P. gehanteerd hebben in de afspraken, die zij gemaakt hebben met Zeewolde, aangezien, naar de stellige overtuiging van deputaten S.K.U.P. een nieuwe gemeente in de polder een andere benadering vraagt dan een bestaande gemeente.

6. Samenvatting en voorstellen

Deputaten zijn zich ervan bewust, dat, in de lijn van de besluitvorming door de generale synode, dit het laatste rapport is, dat zij u mogen aanbieden.

Op woensdag 16 september 1993 besloot de generale synode van Apeldoorn (!) het deputaatschap voor evangelisatie te splitsen in een deputaatschap voor Evangelisatie en één voor het kerkewerk in de drooggelegde polders onder de naam: "Deputaten tot steunverlening aan de Kerken in de drooggelegde polders".

Een jubileum (met het in de Bijbel zo belangrijke getal 40) zit er voor dit deputaatschap niet in. Niet, dat deputaten daar rouwig om zijn. Ze hebben in de afgelopen 39 jaren gemeenten zien ontstaan in Emmeloord, in Lelystad, in Almere en (blij) in Zeewolde.

Als er 'gejubeld' moet worden, dan is dat niet over het werk van dit deputaatschap, waaraan ook, evenals aan al ons werk, zonden en gebreken gekleefd hebben.

Overeenkomstig het paulinische woord roemen we in de Heere, de Koning van zijn Kerk, die zijn gemeente vergadert, ook in de 'drooggelegde polders'.

Deputaten zijn alleen maar dankbaar, dat zij met de gelden, die de Kerken hen toevertrouwen, konden en mochten helpen in de opbouw van de jonge gemeenten.

Het is ook nu hun gebed - voor de laatste maal vermeld -, dat de Heere Zelf de wasdom geeft.

Deputaten doen uw vergadering de volgende voorstellen:

1. het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
2. het deputaatschap voor Steunverlening aan de Kerken in de nieuwe Polders rond het IJsselmeer op te heffen en dus geen nieuwe deputaten te benoemen;
3. de vermogensbestanddelen van het deputaatschap over te dragen aan het deputaatschap Onderlinge Bijstand en Advies;
4. de financiële verplichtingen, die deputaten hebben lopen met betrekking tot:
 1. de kerk- en pastoriebouw te Zeewolde;
 2. het predikantsfraktement te Zeewolde;
 3. de pensioenvoorziening van br. G. Visser
 over te dragen aan deputaten Onderlinge Bijstand en Advies met dien verstande, dat de uitvoering van de financiële verplichtingen geschiedt conform de door deputaten S.K.U.P. aangegane overeenkomsten;
5. de moderamen-leden van het deputaatschap opdracht te geven om zorg te dragen voor een goede overdracht.

C. Visser, voorzitter
H.J.Th. Velema, secretaris
G. Verhoef, penningmeester

Bijlage 56.1.

BALANSEN PER 31 DECEMBER 1989 - 1991

	1991	1990	1989
	f	f	f
ACTIVA			
Vloeiende activa			
Vorderingen en overlopende activa	2.143	2.526	2.873
Liquide middelen	61.748	79.437	72.723
	<u>63.891</u>	<u>81.963</u>	<u>75.596</u>
TOTAAL ACTIVA	<u>63.891</u>	<u>81.963</u>	<u>75.596</u>

PASSIVA

Eigen vermogen			
Eigen vermogen	31.732	45.729	46.019
Schulden			
Schulden op korte termijn	32.159	36.234	29.577
TOTAAL PASSIVA	<u>63.891</u>	<u>81.963</u>	<u>75.596</u>

Bijlage 56.2.

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 1989 - 1991

	1991	1990	1989
	f	f	f
BATEN			
Opbrengst bijdragen kerken	94.706	103.531	70.875
Giften	50	50	50
Interest	2.348	2.344	2.745
TOTAAL BATEN	<u>97.104</u>	<u>105.925</u>	<u>73.670</u>
LASTEN			
Kosten Almere	15.240	21.870	29.990
Kosten Zeewolde	68.794	59.173	43.240
Pensioenuitkering	18.962	17.517	10.638
Diverse kosten	8.105	7.655	8.325
TOTAAL LASTEN	<u>111.101</u>	<u>106.215</u>	<u>92.193</u>
NADELIG SALDO	<u>13.997</u>	<u>290</u>	<u>18.523</u>

Bijlage 56.3.

BEGROTING 1993 - 1995 + KORTE TOELICHTING

	1993	1994	1995
	f	f	f
Kosten steunverlening Zeewolde:			
- kerkgebouw (1)	22.425	21.075	19.725
- predikant (2)	22.840	20.250	17.440
- pastorie (3)	10.775	9.235	7.695
- overige kosten(4)	3.380	2.700	2.025
Pensioenuitkering (5)	20.000	20.500	21.000
	<u>79.420</u>	<u>73.760</u>	<u>67.885</u>
Ontvangen rente	1.500	1.000	1.000
	<u>77.920</u>	<u>72.760</u>	<u>66.885</u>
: 76.000	<u>11,05</u>	<u>10,95</u>	<u>10,90</u>

TOELICHTING

Ad 1.

Betreft de rente en aflossing van een lening, oorspronkelijk groot f 150.000 en thans nog f 90.000. Aflossing per jaar f 15.000; rente geraamd op 9%.

Ad 2.

In 1993 geraamde predikantskosten bedragen 31,5% van de door deputaten aanvaarde kosten. In de volgende jaren steeds 4,5% minder.

Ad 3.

Door deputaten is een bedrag als stichtingskosten aanvaard van f 295.000. Rente en aflossing is geraamd op ca. 12% hiervan. Van dit bedrag komt in 1993 31,5% voor rekening van deputaten. Ook dit bedrag neemt jaarlijks met 4,5% af.

Ad 4.

Betreft de door de deputaten O.B. & A. minder aanvaarde stichtingskosten van het kerkgebouw. De hieraan verbonden lasten heeft het deputaatschap S.K.U.P. alsnog voor haar rekening genomen, te weten f 6.755, waarvan in 1993 50% wordt vergoed, een percentage, dat jaarlijks met 10% afneemt.

Ad 5.

Aan br. G. Visser te Lelystad wordt een pensioenuitkering verstrekt gelijk aan 70% x 145% van het maximum tractement voor een predikant volgens de daarvoor bestaande schaal (voor 1992 f 41.520) verminderd met de ontvangen AOW-uitkering.

Daar br. Visser de enige uitkeringsgerechtigde is en hij de leeftijd der zeer sterken reeds heeft bereikt, zijn de totale verplichtingen uit dien hoofde niet te berekenen.

BILAGE 57

Art. 145, 222

**RAPPORT 7 VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN STEUNVERLENING
AAN DE KERKEN IN DE POLDERS ROND HET IJSELMEER**

- Het komt niet zo vaak voor, dat een deputaatschap de generale synode adviseert haar op te heffen of te doen opgaan in een ander deputaatschap. Dat is wel het voorstel dat deputaten Steunverlening aan de Kerken in de polders rond het IJsselmeer aan de generale synode van 1992 doen. De reden daarvan is verblijdend: de taak van dit deputaatschap is vervuld. In de reeds drooggelegde IJsselmeerpolders zijn de daar ontstane kerken zelfstandig, met uitzondering van de kerk van Zeewolde. Omdat - naar het zich laat aanzien - verdere drooglegging van het IJsselmeer, waardoor nieuwe polders zouden ontstaan, niet te verwachten valt, ligt het in de rede dit deputaatschap op te heffen. Uw commissie kan niet anders dan dit advies overnemen, temeer daar de generale synode van 1989 al uitspraken in deze zin heeft gedaan. Er is alle reden om met dankbaarheid vast te stellen, dat mede door het werk van dit deputaatschap onder Gods zegen kerkelijk leven tot stand gekomen is in de Noord-Oost-polder en de Flevopolders: de kerken van Emmeloord, Lelystad, Dronten, Almere en Zeewolde. Graag wil uw commissie in dit verband - zonder aan anderen tekort te doen - de naam van evangelist br. G. Visser, die in verschillende gemeenten met grote inzet en trouw pionierswerk heeft verricht, met erkentelijkheid en dankbaarheid noemen.
- Het rapport geeft een beeld van het gemeentelijk leven in de beide gemeenten, die thans nog onder het werkterrein van deputaten vallen. Het is verheugend uit het rapport te vernemen, dat de gemeente van Almere gestadig groeit, en dat men zowel uitbreiding van de kerkzaal als het beginnen van diensten in een ander stadsdeel overweegt. Het heeft de commissie verblijd te lezen, dat in deze gemeente een niet onaanzienlijk aantal kerkverlaters alsnog de belijdeniscatechisatie gingen volgen. Ook is het positief te lezen dat deze gemeente actief is in het evangelisatiewerk. Aan de verklaring van de samenwerkende kerken/wijken van Almere, Houten, Lelystad en Nieuwegein menen we hier voorbij te kunnen gaan. Naar we aannemen zal deze verklaring ter sprake komen bij de behandeling van het rapport van deputaten Eenheid en Correspondentie.
- Ten aanzien van Zeewolde merken deputaten met enige spijt op, dat zij hun werk in die zin niet hebben kunnen afronden, dat ook deze wijkgemeente zelfstandig werd. Verblijdend is de mededeling van deputaten dat het kerkbezoek en het ledenaantal van de gemeente een stijgende lijn vertonen. Uw commissie deelt de hoop van deputaten dat ook deze gemeente spoedig zelfstandig zal kunnen worden, hetgeen geldt op het aantal leden dat de gemeente per 1 januari 1992 teide binnen afzienbare tijd mogelijk moet zijn.
- In hun rapport stellen deputaten met nadruk, dat zij verwachten dat deputaten Onderlinge Bijstand en Advies dezelfde normen zullen hanteren in de richting van de wijkgemeente Zeewolde als die waartoe deputaten Steunverlening aan de Kerken in de polders rond het IJsselmeer zich hebben verplicht. Die normen liggen - dat zal duidelijk zijn - anders dan deputaten Onderlinge Bijstand en Advies die ten aanzien van reeds gevestigde gemeenten hanteren. Deputaten Steunverlening aan de Kerken in de polders rond het IJsselmeer geven bij hun kanttekening het argument, dat een nieuwe gemeente in de polder een andere benadering vraagt dan een bestaande gemeente. Uw commissie is van oordeel dat dit argument juist is. De in de polder ontstane kerken bestonden aanvankelijk grotendeels uit jonge leden met opgroeiende gezinnen, waardoor de kerkelijke inkomsten niet het beeld vertoonden, zoals dat van een gevestigde gemeente met een normale leeftijdsopbouw verwacht mag worden. Het komt uw commissie voor, dat deze gedachte van deputaten Steunverlening aan de Kerken in de polders rond het IJsselmeer alleszins redelijk is, en dat het goed zou zijn als deputaten Onderlinge Bijstand en Advies deze wens honoreren. Uit overleg met Deputaten Onderlinge Bijstand & Advies en Commissie VI is gebleken, dat beide hier in principe positief tegenover staan. Voor de nadere invulling verwijzen we u naar het desbetreffende rapport van Commissie VI.

Uw commissie stelt u voor:

- de handelingen van deputaten onder dank voor de door hen verrichte arbeid goed te keuren;
- het deputaatschap Steunverlening aan de Kerken in de polders rond het IJsselmeer op te heffen;
- de vermogensbestanddelen van het deputaatschap over te dragen aan het deputaatschap Onderlinge Bijstand en Advies;

- de financiële verplichtingen, die deputaten zijn aangegeven met betrekking tot:
 - de kerk- en pastoriebouw in Zeewolde;
 - het tractement van de in Zeewolde werkzame predikant en
 - de pensioenvoorziening van br. G. Visser over te dragen aan het deputaatschap Onderlinge Bijstand en Advies met dien verstande, dat de uitvoering van de financiële verplichtingen geschiedt conform de door deputaten Steunverlening aan de Kerken in de polders rond het IJsselmeer aangegane overeenkomsten;
- de moderamenleden van het deputaatschap opdracht te geven om zorg te dragen voor een goede overdracht.

G.C. den Hertog, rapporteur

BILAGE 58

Art. 146, 209, 211

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR KERK EN BEDRIJFSLEVEN

1. Inleiding

De kerk rekent het tot haar taak haar leden pastoraal en diakonaal te begeleiden, waar het gaat om de veranderingen in denk- en leefwijze als gevolg van de toenemende industrialisatie. Hiertoe zijn deputaten Kerk en Bedrijfsleven benoemd door de generale synode.

Deputaten hebben tot taak:

- zich te bezinnen op de vragen en de consequenties van het kerk- en christen-zijn in een industriële samenleving;
 - de resultaten daarvan aan de kerken door te geven opdat binnen de kerken aandacht gegeven worde aan deze problematiek;
 - desgevraagd kerken te adviseren met betrekking tot de vragen rondom kerk en bedrijfsleven;
 - de kerken te vertegenwoordigen in kerkelijke en maatschappelijke organisaties welke zich bezighouden met de vragen van kerk en bedrijfsleven;
 - het onderhouden van contacten met andere deputaatschappen binnen onze kerken (met name ADMA-deputaten en evangelisatie-deputaten) betreffende die aspecten van het werk die ook die andere deputaatschappen raken;
 - het eventueel verlenen van financiële steun aan kerkeraden dan wel samenwerkende kerkeraden die een industrie-predikant willen beroepen en daarvoor zelf niet over voldoende middelen beschikken;
 - kerkeraden eventueel te stimuleren tot het beroepen en begeleiden van een industrie-predikant;
 - het begeleiden en adviseren van de industrie-predikanten;
 - van hun werkzaamheden verslag uit te brengen aan de generale synode.
- De generale synode 1989 droeg geen andere specifieke werkzaamheden op aan deputaten dan 'in de definitieve vorm van het rapport "Een pastorale handreiking bij zondagsarbeid" serieus rekening te houden met opmerkingen van de synode-commissie en die ter synode gemaakt zijn.'
- De generale synode 1989 handhaafde de bijdrage per lid voor 1990-1992 op f 1,10.

2. Samenstelling en werkwijze van het deputaatschap**2.1. Samenstelling**

De generale synode 1989 benoemde tot deputaat:

- mw. drs. T. Drenth, voorzitter
 ir. C. Veen, secretaris
 H. Kazen, penningmeester, tevens deputaat ADMA
 drs. J. Vogel, vice-voorzitter
 drs. W.P. de Groot
 ir. A. Langstraat
 H.G. Barendregt, secundus
 ir. C. Lommers, secundus

Met uitzondering van de penningmeester die de synode in functie benoemde, zijn de overige functies van voorzitter, vice-voorzitter, en secretaris onderling verdeeld.

Voorts is als adviseur aan het deputaatschap verbonden: drs. J.M. Aarnoudse, industrie-predikant in het Europees/Botiekgebied.

Voor het deputaatschap zijn momenteel de functionarissen van het Diakonaal Bureau mw. A.H. Blankstijn en de heren drs. J.N. Noorlandt en H.H. van Well werkzaam.

Onze voormalige secretaris D. de Boer is helaas op 59-jarige leeftijd op 4 augustus 1991 overleden. Deputaten hebben hem in De Wekker herdacht.

2.2. Werkwijze

Uit praktische overwegingen is het aantal commissies aan het begin van de achter ons liggende periode verminderd. Hiermee beogen deputaten versnippering en overlapping zoveel mogelijk te voorkomen.

Het moderamen bereidt de vergaderingen van het deputaatschap voor en komt daartoe voorafgaande aan de plenaire vergaderingen bijeen. Daarnaast coördineert het moderamen het werk van de commissies. Om de diverse werkzaamheden gericht te kunnen aanpakken is een aantal commissies ingesteld.

- Bezinning, publiciteit en toerusting. Leden: de heren Aarnoudse, De Groot, Langstraat, Lommers, Noorlandt, Vogel en Van Well.

2. Financiën en contacten Rozenburg en vertegenwoordiging in andere organen. Leden: mw. Drenth en de heren Barendregt, Kazen en Veen.

3. Coördinatie (moderamen). Leden: mw. Drenth en de heren Kazen en Veen.

De commissies bestrijken bepaalde taakvelden, waar binnen zij zelf initiatieven nemen, voorstellen voorbereiden, zaken uitwerken etc. Deze worden op de plenaire vergadering van het deputaatschap besproken en vastgesteld.

Het deputaatschap kwam in de afgelopen periode 1989/1992 in plenaire zitting ca. vijf keer per jaar bijeen. Het moderamen en de commissies kwamen regelmatig bijeen. Het moderamen nam deel aan de vergaderingen van de drie-moderamina van de deputaatschappen ADMA, Hulpverlening en Kerk en Bedrijfsleven. De voorzitter is lid van de beheerscommissie Diaconaal Bureau.

3. Maatschappelijke en theologische ontwikkelingen

3.1. Maatschappelijke ontwikkelingen

In de achter ons liggende periode was sprake van een verbeterde situatie waar het de werkloosheid betreft. De vooruitzichten thans wijzen op een stabilisatie dan wel lichte verslechtering van de situatie op de arbeidsmarkt. In 1990 werd een wet van kracht die bepaalde dat vrouwen van 18 jaar en ouder geacht worden een eigen inkomen te verwerven. Deze maatregel staat in een bredere context van veranderingen in patronen van arbeidsparticipatie. Deze voortgaande individualisering levert vragen op voor gezinsvorming en kerkelijk leven.

Deputaten willen in de komende periode aan deze ontwikkeling aandacht geven.

Het financieringsstekort van de overheid is nog steeds groot, bezuinigingen op de overheidsuitgaven zijn dan bijna ook onvermijdelijk. Het beroep op de Wet Arbeidsongeschiktheidverzekering is erg hoog en ook het ziekteverzuim moet worden teruggedrongen. De medio 1991 door de regering aangekondigde maatregelen met betrekking tot de WAO en de Ziektewet hebben tot veel onrust geleid.

De gevoerde acties en stakingen tegen de voorgenomen plannen hebben aangetoond dat grote groepen mensen het niet eens zijn met de wijze waarop een en ander gebeurt.

De acties maken duidelijk dat er tussen werkenden en niet-werkenden (zieken en arbeidsongeschikten) een grote solidariteit is. Tegelijk kunnen vraagtekens gesteld worden bij de gehanteerde middelen.

Het onderwijs (Commissie Rauwenhoff) en de gezondheidszorg (Plan Simons) staan onder grote druk door het gevoerde beleid gericht op kostenbesparing en efficiency. Zowel voor werkenden als voor de ontvangers van onderwijs en zorgverlening betekent een en ander onzekerheid.

Na diverse jaren van toenemende rendementen in de bedrijven zijn de vooruitzichten voor grote groepen werknemers onzeker door dreigende fusies en reorganisaties. Voor veel werknemers is de werkdruk in de bedrijven zodanig hoog geworden dat dit leidt tot psychische en sociale problemen. Andere ontwikkelingen in het bedrijfsleven laten meer positieve ontwikkelingen zien. Ondernemers geven aandacht aan sociaal beleid waarin aandacht is voor kwaliteit van arbeid, arbeidsomstandigheden en scholing en waarin zij tevens hun (maatschappelijke) verantwoordelijkheid ten aanzien van langdurig werklozen, etnische minderheden en gedeeltelijk arbeidsongeschikten oppakken. Internationaal gezien dringt de zich wijzigende situatie op binnen Europa. Te wijzen is op de voortgaande eenwording in West-Europa en de veranderingen in Oost-Europa. Onduidelijk is het perspectief van een welvaardig West-Europa te midden van vele landen met economische problemen en armoede. Deze veranderingen samen leveren de nodige onzekerheid op, met name voor jonge mensen, die vandaag met hun toekomst bezig zijn.

3.2. Theologische ontwikkelingen

Voor de kerken zou dit moeten betekenen dat de uitstraling van de gemeenschap der heiligen naar buiten toe duidelijker zichtbaar zou moeten zijn. De praktijk leeft echter anders. Begrippen als ontkerkelijking en secularisatie zijn helaas meer aan de orde.

Sommige kerkelijke groeperingen trachten antwoorden te geven door zich te verenigen met de sociaal zwakkeren, daarbij het Evangelie der Verzoening in Jezus Christus meer naar de achtergrond verschuivend. Een voorbeeld hiervan waren deputaten te herkennen in de discussie die gevoerd is met C.I.B.B./D.I.S.K. en die leidde tot ons uittreden per 1 juli 1990 uit deze organisatie. Industripastoraat ontwikkelde zich hierbij tot arbeidspastoraat met een eenzijdige maatschappij-critische opstelling van het C.I.B.B., waardoor de signalerende, ondersteunende en diende functie ten behoeve van onze kerken verloren ging. In de bevrings-theologische tendens van het werk van C.I.B.B./D.I.S.K. konden wij ons niet vinden. Zie verder punt 6.

Tevens dient genoemd te worden het gehouden Christelijk Sociaal Congres in november 1991. Veel Christelijk Sociale Organisaties waren betrokken bij de voorbereidingen en waren aanwezig op het Congres. Een deputaat heeft namens Deputaten Kerk en Bedrijfsleven deelgenomen aan het Congres. Verderop wordt hier op ingegaan.

4. Industripastoraat

4.1. Industripredikant

De industripredikant van Botlek-Europoort drs. J.M. Aamoudse is adviseur van deputaten Kerk en Bedrijfsleven. Daarnaast is hij tevens lid van de commissie Bezinning, Publiekheid en Toerusting.

Vanuit de twee gezichtshoeken wordt door hem veel werk verzet ten dienste van het deputaatschap. Dit werk vericht hij op enthousiaste en doeltreffende wijze. Het deputaatschap heeft de taak om de industripredikant te begeleiden en van advies te dienen.

Regelmatig vindt overleg plaats tussen de kerkeraad van Rozenburg en deputaten over de punten 6 en 7 van de instructie van deputaten. Dit overleg wordt op constructieve en broedertijke wijze gevoerd. De twee belangrijkste agendapunten hierbij vormen:

a. het functioneren van de industripredikant aan de hand van de periodieke rapporten van de Industripred-

dikant;

b. de financiële bijdrage van deputaten op grond van de door de Interkerkelijke Adviesraad Industripastoraat ingediende begroting.

4.2. Functioneren van de industripredikant

Het werk van het industripastoraat in Botlek/Europoort vindt plaats vanuit de Interkerkelijke Adviesraad Industripastoraat (I.A.I.).

Hierin participeren:

- de classis Brielle van de Geref. Kerken;
- de classis Schiedam van de Geref. Kerken;
- de Herv. Stichting Industripastoraat Rijnmond;
- de Chr. Geref. Kerk, Rozenburg.

De industripredikant is in dienst van de Chr. Geref. Kerk van Rozenburg. Deze stelt de predikant ter beschikking voor specifieke arbeid. Het overleg tussen deputaten en de kerkeraad vindt regelmatig plaats aan de hand van de periodieke rapportage van de industripredikant. In de afgelopen periode is fundamenteel gediscussieerd binnen het deputaatschap, en door deputaten met de industripredikant en met de kerkeraad van Rozenburg. Het gaat om de taak, de plaats en de continuïteit van het industripastoraat. De kerkeraad van Rozenburg op zijn beurt besprak een en ander in de regio. In dit vooroverleg is de noodzaak vastgesteld om vanuit het Evangelie bezig te zijn met de vele vragen die voortkomen uit de economie. Verder dat de kerken op dit punt toerusting nodig hebben.

Tevens is geconstateerd dat de plaatselijke kerken in Botlek/Europoort nauwelijks gebruik maken van de gepubliceerde ervaringen van de industripredikant. Dat vindt al meer plaats in een breder kader van kerkelijke bezinning. Ook door ontwikkelingen in het gebied (haven en industrie) is het minder geschikt geworden als direct werkmateriaal, dan in het verleden.

De contacten met bedrijven zijn meer incidenteel en liggen vooral in de sfeer van de public relations. Ook de verder voortgaande secularisatie beperkt de mogelijkheid om als industripredikant contacten van allerlei aard te onderhouden met en via de bedrijven.

Op grond van de genoemde ontwikkelingen heeft de kerkeraad van Rozenburg ons voorgesteld dat:

- het industripastoraat in de huidige vorm wordt stop gezet, als de huidige industripredikant zijn werkzaamheden beëindigt, uiterlijk per 1 januari 1997;
- deputaten zich bezinnen op de vraag hoe zij van de geschiedenis in Rozenburg gebruik kunnen maken bij de invulling van hun taak in de situatie die dan ontstaat.

Deputaten delen de overwegingen en het oordeel van de kerkeraad van Rozenburg en hebben unaniem het voorstel aanvaard.

4.3. Gevolgen voor deputaten en toekomstige werkwijze

Deputaten hebben zich bezonnen op de consequenties:

1. Gebleken is dat het industripastoraat in het Europoortgebied minder draagvlak heeft.
2. Het is bij deputaten nog onvoldoende duidelijk of elders in het land de behoefte aan een regionaal ingezette industripredikant aanwezig is.

In dit stadium achten deputaten het prematuur om hun instructie op dit punt te wijzigen. Diverse contacten vragen nog aandacht en worden onderzocht op realiteitswaarde. Daarnaast is binnen de opdracht van deputaten een verschuiving waar te nemen naar bezinning vanuit landelijk perspectief. Hiervoor mogen wij verwijzen naar hoofdstuk 5 van onze rapportage. De werkwijze door middel van werkgroepen rondom een bepaald thema voldoet zeer goed. Het rechtstreekse behandelen van de gemeente werkt uitstekend. De feitelijke werkzaamheden worden verricht door de huidige industripredikant en de functionarissen van het Diaconaal Bureau. Deputaten willen daarom bij geheel of gedeeltelijk wegvallen van de industripredikant het aanwezige budget aanwenden om deze adviesfunctie op het raakvlak van geloof en economie in stand te houden en verder te ontwikkelen vanuit een breder landelijk perspectief. Deputaten achten dat voor een adequate invulling minimaal 50% van het salaris van de huidige industripredikant noodzakelijk is.

4.4. Financiële situatie van het industripastoraat

Door IAI wordt jaarlijks een begroting opgesteld, die voorgelegd wordt aan de participanten binnen de IAI, die deze begroting vaststellen. De IAI kent de afspraken tussen de kerkeraad van Rozenburg en deputaten over de randvoorwaarden m.b.t. het jaarlijks door deputaten te voteren bedrag. Bij deze opzet leverde de financiering van het industripastoraat in het Botlek/Europoortgebied in de afgelopen tijd geen problemen op.

De begroting voor 1992 geeft een totaal aan uitgaven te zien van 1.92.030,-. De financiering van dit bedrag is als volgt:

- Chr. Geref. Kerk Rozenburg 46,9% (waarvan deputaten 40% voor hun rekening nemen en Rozenburg 6,9%);
- Classis Schiedam Geref. Kerken 18%;
- Classis Brielle Geref. Kerken 15,1%;
- Herv. Stichting Ind. Past. Rijnmond 19%.

Het percentage dat de Chr. Geref. Kerken in totaal voor hun rekening nemen is dalend. In 1993 zal de deficiënte situatie worden bereikt namelijk:

- 40% dep. KB CGK
- 6% CGK Rozenburg
- 18% Classis Brielle v.d. Geref. Kerken
- 18% Classis Schiedam v.d. Geref. Kerken
- 18% Herv. Stichting Industripastoraat Rijnmond

5. Bezinning, Publiciteit en Toerusting

5.1. Commissie B.P.T.

Op het gebied van bezinning, publiciteit en toerusting werden door deputaten voor Kerk en Bedrijfsleven in de afgelopen periode verschillende activiteiten ontplooid. Dankbaar werd daarbij gebruik gemaakt van het werk van de uit de kring van deputaten hiervoor benoemde commissie (zie punt 2 van dit rapport).

5.2. Zondagsarbeid

De generale synode van 1989 besloot om deputaten op te dragen om in de definitieve vorm van 'Een pastorale handreiking bij zondagsarbeid' serieus rekening te houden met zowel de in het rapport van de synodecommissie als ook de tijdens de bespreking ter synode gemaakte opmerkingen. Teneinde inzicht te verkrijgen in de achtergrond van de gemaakte opmerkingen werd contact gezocht met de leden en adviseur van de genoemde synodecommissie. Deze bleken bereid om op persoonlijke titel de gevraagde toelichting te geven in een gesprek met deputaten, dat gehouden werd op 4 mei 1990. Van de (voormalige) synodecommissie waren daarbij aanwezig de heren H.P. Brandsma, M. v.d. Sluis, W.H. Velema en D. Visser. Vervolgens besloten deputaten om enkele passages uit het conceptrapport aan te vullen resp. te wijzigen teneinde op deze wijze de opmerkingen die ter synode gemaakt waren te verwerken in de definitieve versie van het rapport over de zondagsarbeid.

Deze definitieve versie werd op 21 september 1990 vastgesteld en voorzien van gespreksvragen en bij het thema passende foto's. Van de brochure werden 1500 exemplaren gedrukt als Signaal nr. 5. Aan elke kerkeraad is een exemplaar gezonden. Ook is de brochure aan de kerkelijke pers en de dagbladpers aangeboden. Op verschillende wijze werd op het rapport gereageerd, direct naar deputaten of indirect via besprekingen in de pers. De reacties varieerden van kritisch tot zeer positief. Het aantal bestellingen lag hoog. Er waren zelfs bestellingen tot ver buiten onze kring, bijvoorbeeld uit de Rooms Katholieke Kerk.

De inhoudelijke reacties zijn door deputaten verzameld en het is de bedoeling om ze te verwerken in een publicatie, die deputaten willen doen uitkomen in de vorm van een artikel in de kerkelijke pers. Deputaten werden ook uitgenodigd om het rapport in ambtsdragersbijeenkomsten toe te lichten.

Zo waren er constructieve gesprekken in een bijeenkomst van de ambtsdragers van de kerken in oostelijk Groningen en in de kerken van Veenendaal.

Deputaten ontvingen twee uitgebreide reacties van kerkeraad, te weten van de kerken van Bunschoten en Broeksterwoude-Andreas. De reacties en besprekingen zijn verwerkt in een artikel van deputaten, waarin vooral nader ingegaan is op de verhouding gebod en situatie. Ook op de mate van concreetheid en het criterium van 'noodzakelijkheid' werd ingegaan.

5.3. Werkgroep Ethiek en Bedrijfsleven

In de afgelopen periode namen deputaten het initiatief tot het samenroepen van een Werkgroep Ethiek en Bedrijfsleven. De opzet is om bezinning te doen plaatsvinden over de vraag wat de christelijke ethiek betekent voor hen die op één of andere wijze betrokken zijn bij het bedrijfsleven. De groep die deputaten daarbij op het oog hadden is van brede samenstelling.

Het gaat zowel om hen die nog op verschillende posities in het arbeidsproces staan, als ook om hen die om uiteenlopende redenen niet meer aan dit proces deelnemen. De bedoeling is om gedurende 2 jaren zo breed mogelijk diverse aspecten van ethische probleemvelden in het bedrijfsleven te bestuderen en om het eindresultaat daarna in een publicatie samen te vatten teneinde de kerken daarmee te dienen. Het aantal van hen die na een oproep in de kerkelijke pers in november 1990 wilden meedoen, was groot: 50.

Na enkele bijeenkomsten bleek dit aantal wel wat terug te lopen, maar een behoorlijke groep blijft zich nog steeds zeer actief voor deze werkgroep inzetten. Inmiddels zijn er thans (april 1992) vier conferentiedagen gehouden. Door sprekers met verschillende theologische en maatschappelijke achtergronden (de heren A.J. de Geus (C.N.V.), E.W. v.d. Pol, L.J. Ruygrok (R.M.U.), ds. W. Smouter en C. Timmer (N.C.W.) maar evenzeer door de deelnemers van de werkgroep zelf werd stof aangedragen voor bezinning.

De heren J.M. Aarnoudse en H.H. van Well hebben geheel voor de begeleiding en de uitvoering van dit werk zorggedragen.

Door de deelnemers worden thuis ook werkopdrachten uitgevoerd, die in de bezinning worden meegenomen.

Naar wij denken zal dit jaar een afronding van de werkzaamheden plaatsvinden, gevolgd door een publicatie die de vrucht van de verrichte arbeid voor een bredere kring toegankelijk zal maken. In De Weeker van 5 juni 1992 verscheen een korte voortgangsrapportage.

5.4. Onderzoek Geloof en Economie

Het is de taak van deputaten om de kerken te dienen in het omgaan met de vragen die zich vanuit het economisch leven aan de kerken voordoen (vgl. de instructie van deputaten). Het is voor deputaten van belang om te weten hoe deze dingen leven in onze kerken. Met het oog op het beleid voor de toekomst, besloten deputaten te proberen één en ander te inventariseren door middel van een bescheiden onderzoek. Hiervoor is de medewerking gevraagd van 18 kerkeraad (zijnde ongeveer 10% van de kerkeraad der Chr. Geref. Kerken). Er is op geleet dat deze 18 kerkeraad zoveel mogelijk een dwarsdoorsnede van ons kerkverband te zien geven. Gekozen werd voor een enquête in de vorm van een gesprek met een afvaardiging van de kerkeraad nadat eerst schriftelijk een lijst vragen aan hen was toegezonden. Met deze vragen werd getracht inzicht te verkrijgen in de betrokkenheid bij en het omgaan met allerlei vragen en problemen die zich in sociaal en economisch opzicht in de kerken (kunnen) voordoen. Getracht werd om ook inzicht te krijgen in hoe ver de kerkeraad hierbij een taak zien voor de kerk, welke toerusting men verwacht en wat concreet de wensen zijn m.b.t. deputaten Kerk en Bedrijfsleven. Van belang is ook om kennis te nemen van de beeldvorming die bij de kerken van deputaten en hun werk bestaat. De uitvoering van dit onderzoek geschiedde door de heren J.M. Aarnoudse en J.N. Noortlandt.

5.4.1. Kerken

Deputaten zijn dankbaar voor de medewerking die zij hebben gekregen van de kerken van Bussum, Deventer, Eemdijk, Eindhoven, 's-Gravenhage-Centrum, Hardenwijk, Heerenveen, Hoogeveen, Leiden, Vlissingen en Zierikzee. Jammer genoeg zagen de kerken van Culemborg, Delfzijl, Doornspijk, Dordrecht-Centrum, Spijkensisse, Utrum en Llmuiden om verschillende redenen af van medewerking. Ook de kerken van Ameide en Sliedrecht-Centrum die in een vroeg stadium nog werden benaderd als vervanging van eerdere afzeggings, zagen geen kans mee te doen. Deputaten zijn over het niet-meewerken van genoemde kerken teleurgesteld, zeker ook omdat het lijkt dat hierdoor een gedeelte van onze kerken in het kader van deze enquête helaas ondervertegenwoordigd is.

5.4.2. Korte weergave resultaten

Op 23 juni 1992 konden deputaten kennis nemen van de resultaten van het onderzoek, waarbij door de twee onderzoekers enkele conclusies en aanbevelingen waren gevoegd. Deputaten zijn blij met het feit dat er door dit onderzoek enige indicaties naar boven zijn gekomen naar welke vraagstukken in de aankomende tijd aandacht zou moeten uitgaan. Deputaten zullen zich, vanuit de gegevens die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen, nog diepgaand bezinnen hoe een en ander in daadwerkelijk beleid kan worden omgezet. Toch is het de moeite waard enkele resultaten en de conclusies van de onderzoekers hier te vermelden.

De 11 gemeenten die uiteindelijk meededen vertegenwoordigden 8% van het aantal leden van onze kerken en 6% van de gemeenten. De leeftijdsopbouw per gemeente was zeer verschillend. De ene gemeente telde 40% boven de 60 jaar, een andere 16%. Zulke gegevens bepalen ook de aanwezigheid van verschillen in aandachtsvelden van kerkeraad en gemeente. De sociaal-economische opbouw verloopte meer mensen met een lager inkomen en opleiding dan de onderzoekers verwacht hadden. Er is immers een cliché dat de kerken weinig leden meer zouden kennen in wat lagere sociale geleidingen van de bevolking. In ieder geval is dat voor de Chr. Geref. Kerken in zijn algemeenheid niet juist. Wel zijn ook hier aanzienlijke verschillen te constateren tussen gemeenten. Gemiddeld had 32% een lager inkomen. In een enkele gemeente was dit slechts 10%, maar in een andere weer ongeveer 50%. Hoger inkomen/opleiding varieert van 3 tot 30%. Duidelijk is ondertussen dat het grootste gedeelte in het midden zit (gemiddeld 57%). Werkloosheid van enige betekenis komt slechts in een enkele gemeente van de 11 voor. Hier geldt duidelijk een regionaal bepaalde problematiek. Over deelname aan maatschappelijke organisaties, politieke partijen of medezeggenschapsstructuren is bij kerkeraad in het algemeen niet zoveel bekend. Voorzover men een indicatie geeft, lijkt deelname erg gering (ong. 2% van de belijdende leden onder de 70 jaar). Voor daadwerkelijke betrokkenheid bij zaken als milieu, minima, migrantenproblematiek enz. is dit nog aanzienlijk lager. Het verschil in politieke keuzen speelt zich in de meeste gemeenten af binnen het spectrum CDA-GPV-PPF-SGP, waarbij opgemerkt kan worden, dat toch ook in naar eigen zeggen tamelijk homogene gemeenten de diversiteit opvalt.

In de voorstellingsronde bij de gesprekken met de kerkeraadsafvaardigingen werd gevraagd naar het arbeidsverleden van de ambtsdragers. Dit leverde vaak een gesprek over indringende ervaringen op. Enkele WAO'ers vertelden hun geschiedenis. De bekendheid met het werk van Deputaten Kerk en Bedrijfsleven laat nogal wat te wensen over. Alle 11 de kerkeraadsafvaardigingen vonden echter het gesprek in het kader van het onderzoek zeer positief. 8 keer werd nadrukkelijk gesteld dat men op deze manier bij de problematiek waarvoor het deputaatschap staat betrokken was. Deze problematiek werd dan ook (na meer kennisname van opdracht en werkwijze van deputaten) in alle gesprekken als wezenlijk ervaren.

5.4.3. Conclusies en aanbevelingen

In het kort komen de conclusies en aanbevelingen van de onderzoekers op het volgende neer:

1. Kerkeraad onderkennen de problematiek van christen-zijn in de wereld van arbeid en economie als een wezenlijke problematiek, waaraan vanuit de kerken aandacht moet worden geschonken.
2. Zonder uitzondering ziet men voor de kerk vooral een taak in het vlak van pastoraat, diakonaal en toerusting van de leden, waarbij de eigen verantwoordelijkheid van de leden centraal staat. Deze taak komt op huisbezoeken echter niet vanzelfsprekend aan de orde.
3. De sociale samenstelling van de kerken en de diversiteit tussen gemeenten vraagt een specifiek op de problematiek gericht toerustingaanbod.
4. De daadwerkelijke deelname van Chr. Geref. gemeentelieden aan politieke partijen, maatschappelijke organisaties, medezeggenschapsstructuren enz. is laag en mag (vanuit christelijk verantwoordelijkheidsdenken) behoorlijk gestimuleerd worden.
5. De problematiek van (onvrijwillige) werkloosheid en WAO is regionaal verschillend, maar mag niet worden verwaarloosd.
6. Duidelijk is dat sommige groepen kerkleden te maken hebben met toenemende werkdruk, die hen in hun functioneren binnen de gemeente belemmert.
7. In sommige gemeenten worden de verschuivingen rond de verdeling van betaalde arbeid tussen mannen en vrouwen als problematisch ervaren, zonder dat het echt goed ter sprake komt. Hieraan zou aandacht besteed kunnen worden.
8. Rond welvaart en materialisme bestaat een enigszins ambivalente houding. Enerzijds is er waardering voor de welvaart, anderzijds is er kritiek op materialisme en aandacht voor de schaduwzijde van de welvaart. Een punt voor nadere bezinning.
9. In enkele gemeenten wordt het onderlinge gesprek over maatschappelijke aangelegenheden vanuit het Woord van God als moeilijk ervaren vanwege de diversiteit in opvattingen binnen de kerken. Deputaten kunnen overwegen om hierin de kerken bij te staan met handreikingen.
10. Er is duidelijk vraag naar toerustingsmateriaal, maar dan kort en bondig en vanuit de bijbel. Het is aan te bevelen korte schetsen rond relevante onderwerpen te (laten) maken om die beschikbaar te stellen voor kerkeraad, kringen, verenigingen, wijkavonden enz.

11. Vooral de eigen gemeentebleden blijken een goed medium te zijn om iets door te geven aan alle kerkliden. Hiervan kan meer gebruik worden gemaakt om de bekendheid met het deputaatschap binnen de kerken te verhogen.
12. Het is te overwegen of deputaten niet elk jaar bij een deel van de kerkeraden een werkbezoek kunnen afleggen, omdat gebleken is dat een persoonlijke ontmoeting effectief is in het vergroten van betrokkenheid bij de vragen waarvoor het deputaatschap staat.
13. Het bleek dat men overwegend er vanuit gaat dat het deputaatschap wat samenstelling betreft 'breed' dient te zijn, met zowel werkgevers als werknemers. Daarbij viel op dat enkele malen werd gesteld, dat ook mensen 'van de vloer', WAO'ers en jongeren in het deputaatschap zitting zouden moeten hebben.

Tot zover een weergave van resultaten en conclusies, zoals die zeer recent, op 23 juni 1992, door de onderzoekers op de tafel van deputaten zijn gelegd. Naar de mening van deputaten is er sprake van een aantal indicaties, waarmee ze in de aankomende tijd als het gaat om nadere invulling van de opdracht hun winst kunnen doen.

Deputaten beseffen wel dat om verschillende redenen de gegevens uit het onderzoek met voorzichtigheid moeten worden gehanteerd, onder meer omdat het lijkt dat een deel van onze kerken helaas ondervertegenwoordigd is in het kader van deze enquête.

5.5. Biddag

Met het oog op de voorbereiding van de biddag voor gewas en arbeid hebben deputaten opnieuw getracht de kerken te dienen met preekchetsen, die op hun verzoek werden geschreven door de predikanten J.J. Lof (1990), J. Groenleer (1991) en J.M. Aarnoudse (1992). Naar aanleiding van een vraag m.b.t. de functie van de biddag in onze samenleving hebben deputaten zich hierop bezonnen. Een notitie van één van de deputaten, drs. W.P. de Groot, is na bespreking als een artikel van deputaten opgenomen in *De Waker* van 29 februari en 7 maart 1992. In dit artikel komen enkele aspecten aan de orde: de geschiedenis, de betekenis van de biddag, de gave en de opgave die vanuit de Schrift met betrekking tot arbeid gegeven wordt. Tenslotte eindigt het artikel met de hedendaagse betekenis van de biddag.

Er kwamen bij deputaten enkele waardevolle reacties binnen.

5.6. Christelijk Sociaal Congres

Aan het eerder genoemde Christelijk Sociaal Congres in november 1991 in namens ons deputaatschap deelgenomen door ir. C. Lommers. Drs. J.M. Aarnoudse heeft eveneens uit hoofde van zijn werk aan dit congres deelgenomen. Tijdens het congres stond centraal het thema 'bedreigde verantwoordelijkheid'. In het onder deze titel geschreven basisdocument wordt aangegeven dat een van de grote sociale problemen van deze tijd is dat grote groepen mensen onvoldoende of niet in staat zijn of worden gesteld om hun verantwoordelijkheid waar te maken.

Door de organisatoren is de deelname van de verschillende kerken zeer op prijs gesteld. Er is van diverse kanten gebleken dat er een fundamentele interesse aanwezig is voor het feit dat er vanuit de kerken betrokkenheid is bij en gedachtenvorming plaatsvindt over de huidige sociale problemen. Benadrukt is hierbij dat kerken als het gaat om sociale vraagstukken in onze samenleving een taak hebben. Een taak op het terrein van bezinning en toerusting maar ook in concrete activiteiten. Gesteld kan worden dat het congres plaatsvond in een open en oprechte sfeer. De vele discussies gaven hier blijk van. De slotverklaring van het congres geeft geen concrete antwoorden of oplossingen maar duidt wel een duidelijke richtingaanwijzing. Gebleken is dat er weinig fundamentele bezinning is op wat voor ons het christelijk sociaal denken inhoudt en wat dit dient te betekenen voor onze houding en onze activiteiten met betrekking tot hedendaagse sociale problemen. Vele van de congresgangers voelen zich meer aangesproken door bepaalde motieven (een richting of een overtuiging) dan door christelijke waarden en normen. Deputaten zullen zich in de komende tijd nader bezinnen op wat de uitkomsten van het congres kunnen betekenen in het licht van de opdracht van het deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven.

5.7. Publiciteit

Behalve bovengenoemde artikelen in *De Waker* is meermalen in *De Waker* ook mededeling gedaan van zaken die deputaten voor ons kerkverband relevant achten (o.a. de deelname aan het Christelijk Sociaal Congres). Met betrekking tot het beëindigen van de participatie in C.I.B.B./D.I.S.K. werd door deputaten een persbericht opgesteld. In het voorjaar van 1992 werd aan de bladen van de plaatselijke kerken een artikel toegezonden dat handelde over het kiezen van een beroep en vooral beoogde om jongeren daarbij leiding te geven.

Drs. Noordland ontwikkelde een publiciteitsplan dat door deputaten werd vastgesteld. Verder verschenen artikelen van drs. Aarnoudse over 'Werk en gezondheid' in *De Waker* van 20 juli 1990 en 27 juli 1990. Op 23 november 1990 was in hetzelfde blad te lezen over 'Niet te arm, niet te rijk' naar aanleiding van de dankdag 1990.

In 1989 verschenen nog enkele artikelen van hem die niet meer vermeld konden worden in de rapportage aan de generale synode van 1989.

'De kerk en de agrarische sector' werd geplaatst in *Ambtelijk Contact* van mei 1989. Over het belang van medezeggenschap was in een artikel van zijn hand 'Gezag in de onderneming' iets te lezen in *De Waker* van 26 mei 1989 en 2 juni 1989.

Ook in het *Kerkblad* voor het Noorden werden regelmatig artikelen opgenomen over thema's die een relatie met het industriepastoraat hebben.

5.8. Diversen

Deputaten rekenen het ook tot hun toerustende arbeid dat zij contact onderhouden met kerken die evenals de kerk te Rozenburg participeren in industriepastoraat.

In dit verband vond een vergadering plaats waar een paar deputaten een uitvoerig gesprek hadden met mw. W.M. Boendermaker-Geleynse, die namens de kerk te Arnhem zitting heeft in de stichting 'Evangelie en Industrie Gelderland'. Dit gesprek werd van beide zijden als zinvol en positief ervaren.

Een conferentie 'Diakonaat en rentmeesterschap' over de milieuproblematiek werd in november 1991 georganiseerd door deputaten ADMA, Hulpverlening en Kerk en Bedrijfsleven.

Deputaten ADMA namen de uitvoering hiervan voor hun rekening. Samen met Deputaten ADMA en Hulpverlening was er in 1989 een bijeenkomst met de classicale diakonale commissies. Onderwerp was Zondagsarbeid. Ook werd er met de odc's intensief van gedachten gewisseld over allerlei zaken.

Op 16 mei 1992 werd een soortgelijke bijeenkomst gehouden over Diakonaal huisbezoek. De inzet van drs. J.M. Aarnoudse was op vele momenten voor deputaten zeer waardevol. Deputaten vermelden met genoegen dat hij op 27 november 1991 cum laude zijn doctoraal examen theologie behaalde. Zijn scriptie was getiteld 'Bijbel en economie'.

6. Contacten

Deputaten hebben contacten met enkele kerkelijke en maatschappelijke organisaties, die zich bezighouden met de vragen van Kerk en Bedrijfsleven.

6.1. C.I.B.B.

Zoals reeds aangegeven heeft ons deputaatschap zich gerooizaakt gezien de relatie met het C.I.B.B. (Centraal Interkerkelijk Bureau voor het Bedrijfsleven) te verbreken. Nadat diverse malen in gesprekken en correspondentie met het C.I.B.B. onze visie op het beleid van het C.I.B.B. (de protestantse sectie van D.I.S.K.) was uiteengezet was de in 1989 ontvangen conceptbeleidsnota D.I.S.K. 1990/1995 de aanleiding om de participatie in het C.I.B.B.-bestuur op te schorten. Op de synode van 1989 is dat al meegedeeld (zie art. 156, Acta 1989). De verdergaande veranderingen in het beleid van C.I.B.B./D.I.S.K., in het bijzonder de wijziging van industriepastoraat naar arbeidspastoraat en de theologische bronnen die de basis e.g. de achtergrond hiervoor vormden waren de aanleiding tot onze besluitvorming.

Het eenzijdig alle aandacht te geven aan werknemers en ex-werknemers en te weinig aandacht te hebben voor de breedte van de kerk in de wereld van arbeid en bedrijfsleven, botste steeds sterker met de opdracht van ons deputaatschap. Het C.I.B.B. had als oorspronkelijke doelstelling een signalerende, dienende, ondersteunende instantie te zijn ten behoeve van de kerken. Nu stelde het C.I.B.B. zich hoe langer hoe meer op als een soort sociaal-economische basisbeweging met een eigen zelfstandige functie i.a.v. de maatschappij en politiek. De (bevrijdings) theologische bronnen die over het algemeen de basis vormen van bovengenoemde benadering, waarbij het evangelie van de verzoening nauwelijks een rol speelt, werden meer en meer voor deputaten een struikelblok.

Een gesprek met het bestuur van het C.I.B.B. op 30 maart 1990 leverde geen nieuw perspectief op. In de vergadering van 1 juni 1990 werd besloten een einde te maken aan de in 1969 begonnene participatie van de Chr. Geref. Kerken in het C.I.B.B.

6.2. Sectie Sociale Vragen van de Raad van Kerken

Op verzoek van de Raad heeft drs. Drenth als waarnemer de vergaderingen bijgewoond. Om een gefundeerd inzicht te krijgen of het maandelijks bijwonen van deze sectievergaderingen bijdraagt tot het werk van ons deputaatschap zal drs. Aarnoudse in 1992 de vergaderingen bijwonen teneinde daarna een beslissing te treffen of dit contact op deze manier gecontinueerd dient te worden.

6.3. CNV

Het deputaatschap onderhoudt contacten met het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV). De nota's die door het CNV worden gepubliceerd op het terrein van de arbeidsvoorwaarden en daarmee verband houdende zaken worden ons toegezonden. Het deputaatschap ontvangt op deze wijze informatie van deze christelijke werknemersorganisatie die van belang is voor haar werkzaamheden. Door de benoeming van ir. Lommers als deputaat die in de beginperiode aan het CNV verbonden was, was een goede relatie met het CNV eenvoudig. Inmiddels heeft ook een gesprek met enige leden van het CNV-bestuur plaatsgevonden over de wederzijdse aandachtsvelden.

6.4. RMU

De RMU (Reformatonische Maatschappelijke Unie) heeft als doel het behartigen van de belangen van werkgevers en werknemers. De RMU streeft dit na door bezinning, voorlichting, het uitgeven van publicaties en juridische bijstand. De contacten werden wederzijds op prijs gesteld. Op 4 mei 1992 heeft een gesprek plaatsgevonden.

6.5. GMV

Het GMV (Gereformeerd Maatschappelijk Verbond) is in principe alleen bestemd voor leden van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt. Incidenteel mogen ook leden van andere kerken lid worden. Doelstelling van het GMV is de hulpverlening en dienstverlening aan, en ook de belangenbehartiging van leden in arbeidsorganisaties. Tevens zijn belangrijk de bezinning en het uitgeven van publicaties over maatschappelijke vraagstukken. Met het bestuur van deze organisatie is op 17 juni 1992 een gesprek gevoerd over van beide kanten belangrijk geachte thema's.

6.6. NCW

Het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond wil de belangen behartigen van het bedrijfsleven in het algemeen en haar leden in het bijzonder, vanuit een christelijke visie op mens en maatschappij. Deputaten die werkgever zijn vormen een contactpunt in de relatie met het NCW. Met het bestuur van het

NCW zal gesproken worden over diverse relevante onderwerpen.

7. Diaconaal Bureau

De deputaatschappen ADMA, Kerk en Bedrijfsleven en Hulpverlening beschikken met het Diaconaal Bureau over een gemeenschappelijk kantoor in Veenendaal. In opdracht van de generale synode 1989, werd een beheerscommissie ingesteld, waarin van ieder deputaatschap een moderamenid zitting heeft.

De samenstelling is thans:

- mw. T. Drenth, namens deputaten Kerk en Bedrijfsleven;
- H. Medema, namens deputaten Hulpverlening;
- H. Moret, namens deputaten ADMA.

De beheerscommissie rapporteert afzonderlijk over haar bevindingen aan de synode. Naar dit rapport willen wij u dan ook verwijzen.

In de financieringswijze van het Diaconaal Bureau is geen wijziging gekomen. Deputaten betalen f 25.000 per jaar plus de voor Kerk en Bedrijfsleven gemaakte kantoorkosten. Doordat deputaten ADMA moeite hadden hun financiële positie sluitend te houden, is een éénmalige extra bijdrage van f 2.500 door ons deputaatschap ter beschikking gesteld voor 1992.

Samenstelling Diaconaal Bureau

De huidige medewerkers zijn:

mw. A.H. Blankstijn, secretaresse

J.N. Noorlandt, bureausecretaris

H.H. van Well, functionaris voor toerusting en bezinning.

Veel werk is door de medewer(st)ers van het bureau verzet. Deputaten willen hun waardering daarvoor uiten.

Zonder de ondersteuning van de heren Noorlandt en Van Well had het werk van deputaten niet de voortgang gekregen, die het nu heeft. Daarbij is, behalve de toerusting en publiciteit ook documentatie van belang.

8. Contacten met andere deputaatschappen

De contacten met de deputaatschappen die ook gebruik maken van het Diaconaal Bureau werden al genoemd.

Regelmatig is overleg gepleegd door de drie moderamina van deze deputaatschappen over de raakvlakken die er zijn in het werk van de deputaatschappen en over de werkverdeling onder de medewerkers.

Deputaten zijn van mening dat een aantal gemeenschappelijke zaken tussen de drie deputaatschappen, zoals bezinning, publiciteit en toerusting, verdere afstemming behoeven, waardoor het Diaconaal Bureau op dit punt nog efficiënter zou kunnen werken.

Na overleg in het drie-Moderamina-overleg hebben deputaten vastgesteld dat deelname van een lid aan twee deputaatschappen n.l. Kerk en Bedrijfsleven en ADMA niet noodzakelijk is. De bedoelde interne communicatie vindt plaats via het Diaconaal Bureau en de vergadering van de drie moderamina. Op grond hiervan stellen deputaten voor de instructie op dit punt te wijzigen.

In de achter ons liggende periode ontvingen deputaten het rapport van de Werkgroep Centraal Bureau. Deputaten waardeerden dit stuk overwegend in positieve zin. Het deputaatschap stemde in met de conclusies.

Aan het deputaatschap Taken en Prioriteiten werd informatie verstrekt inzake de tijdsbesteding van de medewerkers van het Diaconaal Bureau. In overleg met de kerkeraad van Rozenburg gaven deputaten ook informatie inzake de tijdsbesteding van de industriepredikant. Deputaten Kerk en Bedrijfsleven betrouwen het ten zeerste dat Deputaten Taken en Prioriteiten een conclusie hebben geformuleerd zonder dat er enig overleg met hen heeft plaatsgevonden (zie 4.3. en 5.).

9. Financiën

Binnen het door de generale synode vastgestelde financiële kader konden de werkzaamheden van de deputaten plaatsvinden. De begrotingsruimte die ontstaan is door het wegvallen van de bijdrage aan het C.I.B.B. is gedeeltelijk aangewend voor extra activiteiten binnen de eigen kerken. Te noemen zijn de Werkgroep Ethiek en Bedrijfsleven en de enquête over Geloof en Economie. Ook konden de gestegen kosten van het Industripastoraat worden opgevangen.

Jaarlijks wordt een bijdrage gegeven in de kosten van het Diaconaal Bureau van f 25.000, terwijl de kosten verbonden aan de dienstverlening door het Kerkelijk Administratief Bureau oplepen van f 4.900 in 1989 tot f 7.700 in 1991 zonder dat de omvang van het dienstpakket werd uitgebreid. Voor de komende jaren zal rekening gehouden worden met enigszins oplopende kosten als gevolg van de gestegen inflatie. De vermogenspositie stabiliseert zich op een verantwoord niveau.

BALANS PER 31 DECEMBER	1991	1990	1989
	f	f	f
ACTIVA			
Vorderingen/overlopende activa	12.496	11.472	8.915
Liquide middelen	85.681	84.119	85.970
TOTAAL ACTIVA	98.177	95.591	94.885

PASSIVA			
Eigen vermogen	92.958	89.697	87.259
Schulden op korte termijn	5.162	5.894	7.626
Te verrekenen posten	57	0	0
TOTAAL PASSIVA	98.177	95.591	94.885
STAAT VAN BATEN EN LASTEN	1991	1990	1989
	f	f	f
BATEN			
Opbrengsten bijdrage kerken	79.186	75.460	77.263
Interest	6.293	5.460	3.758
Overige inkomsten	1.490	175	382
	86.969	81.095	81.403
LASTEN			
Algemene kosten	44.235	40.996	39.086
Subsidies	34.845	35.921	32.110
Bijdrage C.I.B.B.	0	2.565	5.130
Uitgaven brochures	4.628	75	6.234
	86.969	81.095	81.403
Batig/Nadelig saldo	+ 3.261	+ 2.438	- 1.157

Maximaal zou een bedrag van f 83.500 per jaar uit collecten ontvangen kunnen worden.

In 1991 werd geen aldracht ontvangen van de volgende gemeenten:

P.S. van het Noorden: Sneek en Urk-E.H.

P.S. van het Oosten: Driebergen

P.S. van het Westen: Alphen ald Rijn, Den Haag-Scheveningen, Katwijk, Rijnsaterwoude

P.S. van het Zuiden: Dordrecht-Centrum, Poederoyen, Barendrecht, Middelharnis, Nieuwpoort, Rotterdam-Kralingen

BEGROTING	1993	1994	1995
	f	f	f
BATEN			
Collecten	83.000	86.000	90.000
Interest	6.000	6.000	5.000
	89.000	92.000	95.000
LASTEN			
Algemene kosten	46.000	47.000	48.000
Subsidie Industripastoraat	37.000	38.000	39.000
Bijdragen werkgroepen	2.000	2.500	3.000
Brochures, publicaties	4.000	4.500	5.000
	89.000	92.000	95.000
Bijdrage per lid	f 1,10	f 1,15	f 1,20

10. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

a. de handelingen van deputaten goed te keuren;

b. artikel 2 van de instructie aan te passen door de zinsnede 'van wie één ook ADMA-deputaat is' te laten vervallen;

c. opnieuw deputaten te benoemen: mw. drs. T. Drenth en de heren drs. W.P. de Groot, ir. A. Langstraat en drs. J. Vogel hebben te kennen gegeven niet opnieuw voor benoeming in aanmerking te willen komen.

- Deputaten zullen uw vergadering een afzonderlijk voorstel doen voor de benoeming van nieuwe deputaten.
- d. de begroting voor de jaren 1993, 1994 en 1995 goed te keuren;
- e. 1. deputaten in staat te stellen de overeengekomen financiële steun aan de kerk van Rozenburg t.b.v. de industriepredikant voort te zetten tot uiterlijk 1 januari 1997. Zulks conform de voorstellen van de kerk van Rozenburg;
2. zo gauw de functie van industriepredikant te Rozenburg wordt beëindigd, deputaten te machighen binnen het kader van het vastgestelde budget te voorzien in vervangende capaciteit in zodanige vorm dat de uitvoering van haar opdracht kan worden voortgezet.

C. Veen, secretaris

BILAGE 59
Art. 146, 209, 211

RAPPORT 6 VAN COMMISSIE 5 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN KERK EN BEDRIJFSLEVEN

- Uw commissie heeft zich langdurig met het rapport van deputaten Kerk en Bedrijfsleven beziggehouden. Ze heeft twee lange gesprekken met een afvaardiging van deputaten gevoerd. De zaken waarmee we ons het meest interesseel hebben beziggehouden zijn: de pastorale handreiking bij zondagsarbeid, de enquête van deputaten, het functioneren van de industriepredikant en de (toekomstige) taak van het deputaatschap. Voordat we hierover rapporteren, noemen we eerst enkele andere zaken en personen.
- Ook uw commissie wil erbij stilstaan dat de voormalige secretaris van het deputaatschap, br. D. de Boer, overleed op 59 jarige leeftijd.
- Vier van de zes deputaten hebben te kennen gegeven niet opnieuw voor benoeming in aanmerking te willen komen. Deputaten beseffen dat dat niet bevorderlijk is voor de continuïteit. Alle vier hadden ze echter legitieme redenen en doen derhalve dit verzoek. Daarbij zij aangemerkt dat, gelet op de uitkomst van dit rapport, het wellicht gewenst is dat aan (enkel) van hen gevraagd wordt in de komende drie jaar toch nog als deputaat te blijven functioneren.
- In het gesprek met deputaten is gevraagd of de naam van het deputaatschap niet te beperkt is (geworden)? Ligt het accent niet te sterk op de industrie? Deputaten antwoordden dat uit hun werk en rapportage blijkt dat zij aandacht hebben voor het sociale gebeuren, voor de hele economie. Opgemerkt werd ook dat er inderdaad een heel sterk accent op de economie is komen te liggen. Beteekent dat niet dat het maatschappelijk gebeuren teveel vanuit de economie wordt verklaard en bekeken; dat deze aandacht niet ten koste zou kunnen gaan van andere belangrijke aspecten? Deputaten verzekerden ons dat dat geenszins hun bedoeling is. Zij proberen in de ingewikkelde samenleving aan alle aspecten recht te doen, vanuit Gods Woord.
- Het lijkt uw commissie terecht dat deputaten de relatie met het C.I.B.B./D.I.S.K. verbroken hebben.
- We vroegen of mw. drs. Drenth niet al een voldoende inzicht gekregen had of de contacten met de sectie Sociale vragen van de Raad van Kerken voldoende zinvol zijn en gecontinueerd dienen te worden. Deputaten antwoordden dat mw. drs. Drenth drs. W.C. Moerdijk als waarnemer is opgevolgd. Ze had lang niet altijd tijd de vergaderingen bij te wonen. Daarom zal drs. Aarmoudse dat nu een jaar doen om een zorgvuldig oordeel daarover te kunnen geven.
- Uw commissie constateerde dat er met de RMU en het GMV contact geweest is. Deputaten noemen het een goed contact. Helaas moeten we zeggen dat er van een intensivering van de contacten, waar de synode in 1989 op aandrong, geen sprake is geweest.
- Wat de financiën betreft heeft de commissie zich erover verbaasd dat de kosten verbonden aan de dienstverlening door het K.A.B. opliepen van f 4.900 in 1989 tot f 7.700 in 1991 zonder dat de omvang van het dienstenpakket werd uitgebreid. Deputaten deelden onze verbazing. Voorts vroegen wij of het terecht is dat het wegvallen van de bijdrage aan het C.I.B.B. gedeeltelijk is aangewend voor extra activiteiten binnen de eigen kerken. Deputaten meenden dat zij, om aan hun instructie zo goed mogelijk uitvoering te geven, daarin verantwoord handelden.
- Wat de pastorale handreiking bij zondagsarbeid betreft moest de commissie zich over de opdracht van de generale synode van 1989 buigen of deputaten serieus rekening gehouden hebben met de opmerkingen van de synode-commissie en die ter synode gemaakt zijn. Naar de mening van de commissie hebben deputaten aan de opdracht van de synode voldaan. Toch hadden we graag gezien dat ze er nog serieuzer rekening mee gehouden hadden. Ze hebben hun uitgangspunten vastgehouden en hebben de gemaakte opmerkingen binnen dat kader maximaal verdisconteerd. Het is duidelijk dat deze brochure geen richtlijn voor onze kerken is. Ze is niet meer dan ze heet: een handreiking. Als zodanig kan ze functioneren om in de gemeente het gesprek over dit onderwerp op gang te brengen en te stimuleren.
- Het is duidelijk dat deputaten er zelf van doordrongen zijn dat het onderzoek onder de naam 'Geloof en Economie', dat zij deden maar een heel bescheiden enquête is waaraan geen vergaande conclusies verbonden mogen worden. Daarom verbaasde het uw commissie dat de conclusies en aanbevelingen in extenso in het synoderapport werden opgenomen. Uw commissie meent dat deputaten niet zo (uitvoerig) over deze enquête hadden moeten rapporteren. Nog afgezien van de vraag of een gesprek met 18 kerkeraden voldoende materiaal oplevert dat representatief voor onze kerken geacht mag worden, hadden deputaten, toen 7 kerkeraden niet wilden meewerken, ervan af moeten zien om in dit jaar de enquête te willen afbreken. Ze hadden er meer tijd voor moeten nemen en eventueel op de volgende synode hun bevindingen moeten rapporteren. Dan hadden ze nu alleen hoeven te melden dat ze hiermee bezig zijn.

De commissie kreeg ook inzake in het conceptrapport en heeft aan deputaten kritische vragen over de opzet en de inhoud van de enquête gesteld. De belangrijkste vraag was of niet teveel nadruk is gelegd op wat in de gemeente leeft, waarbij de vraag wat Gods Woord zegt teveel op de achtergrond komt. Deputaten antwoordden dat het gesprek met kerkeraden werd gevoerd, van wie verwacht mag worden dat ze hun ambtelijke verantwoordelijkheid verstaan en dat er met die kerkeraden vanuit de Heilige Schrift gesproken is wat in concrete situaties van een christen gevraagd wordt. De kerkeraden die meewerkten, hebben dit contact met deputaten als belangrijk ervaren.

Bovendien hebben we deputaten gevraagd waarom zij deze enquête hielden en waarom ze er op deze synode over rapporteerden, zoals ze hebben gedaan. Uit hun antwoord is ons gebleken dat zij het in de eerste plaats gedaan hebben vanuit de vraag waarmee en hoe zij de kerken kunnen dienen; hoe zij kunnen voldoen aan de taak die de generale synode hen opgedragen heeft. Hoewel dit onderzoek nog in een voorlopig stadium is, hebben ze toch erover gerapporteerd, omdat ze graag in het rapport hun eigen bezinning wilden laten doorklinken. Tevens hangt het samen met de voorstellen die ze inzake voortgaande bezinning doen. Uw commissie is het niet met deputaten eens dat de - voorlopige - resultaten van een dergelijk onderzoek op de synodetafel terecht komen en is van mening dat er - door deputaten - met deze resultaten zeer voorzichtig moet worden omgegaan.

- Uitvoerig is gesproken over (het functioneren van) de industriepredikant. Het is duidelijk dat er in zijn werk een verschuiving heeft plaatsgevonden. Hoewel hij vroeger ook wel werkte voor deputaten, lag toen zijn taak voor minstens 90% in het industriepastoraat in het Botlekgebied. Nu werkt hij voor 40% in dienst van deputaten, terwijl hij in leide in dienst staat van de Chr. Geref. Kerk te Rozenburg/de Interkerkelijke Adviesraad Industriepastoraat (I.A.I.). Wij vroegen deputaten wat voor werk drs. Aarmoudse in Rozenburg doet. Is er nog werk voor hem? We vroegen ook of het tegenover Rozenburg en de I.A.I. verantwoord is dat hij 40% van zijn tijd besteedt aan werk voor deputaten. Past dat binnen de instructie van deputaten? Deputaten antwoordden dat drs. Aarmoudse nog heel wat werk in het Botlekgebied doet, zoals het bezoeken van bedrijven, lopen van stages, meedoen in ploegdienst en aan cursussen en contact leggen met mensen. Drs. Aarmoudse doet geregeld van zijn werk verslag aan Rozenburg en de I.A.I. Zij accepteren dat er in zijn werkzaamheden een verschuiving heeft plaatsgevonden ten gunste van het werk voor ons deputaatschap, ook omdat zijn salaris voor het grootste deel door deputaten wordt betaald. Omdat er in de bedrijven in het Botlekgebied, vanwege de toenemende Amerikaanse bedrijfsvoering, steeds minder plaats is voor een pastor in het bedrijf stelt Rozenburg voor dat de huidige industriepredikant zijn werkzaamheden gaat beëindigen; uiterlijk op 1 januari 1997. Dat is terecht, maar wel vraagt de commissie zich af of daar niet erg royaal de tijd voor wordt genomen. Het lijkt ons goed als deputaten opdracht krijgen daarover met de kerkeraden van Rozenburg te spreken. Deputaten zijn van mening dat de verschuiving die in het werk van de industriepredikant heeft plaatsgevonden geheel past binnen de instructie die de synode aan deputaten gegeven heeft. Uw commissie denkt daar wat anders over. Het is duidelijk dat bezinning, enz. tot de taak van deputaten behoort. Die taak werd in het verleden (bijna) niet door de industriepredikant verricht. Het lijkt ons niet juist dat er nu aan zijn taak een einde lijkt te komen, hem wel de taak op te dragen. Het is primair de taak van deputaten zelf, waarbij een eventuele industriepredikant wel enige steun kan geven, maar niet als een (partim) vrijgestelde voor bezinning en toerusting moet gaan functioneren. Deputaten kunnen bij de vervulling van hun taak ook een beroep doen op de werkers van het Diakonaal Bureau.
- Met deze laatste opmerkingen zijn we bij het laatste punt van ons rapport aangekomen: de taak van deputaten Kerk en Bedrijfsleven. Het is voor de commissie de vraag of dit deputaatschap moet blijven voortbestaan als er metterdaad geen industriepredikant meer is. Bij deze vraag hebben we gekeken naar het ontstaan van dit deputaatschap. In Rozenburg werkte aanvankelijk in dienst van de Chr. Geref. Kerk te Rozenburg een evangelisatiepredikant, gesteund door deputaten Evangelisatie. Dit werk maakte een ontwikkeling door naar de taak van industriepredikant. Dat maakte het noodzakelijk dat een ander deputaatschap dan deputaten Evangelisatie dit werk steunde. Er was overleg met deputaten ADMA. Op de synode van 1977 werd besloten om een nieuw deputaatschap 'Kerk en Bedrijfsleven' in het leven te roepen, waarin zowel deputaten Evangelisatie als deputaten ADMA vertegenwoordigd waren. In 1980 werd Kerk en Bedrijfsleven een zelfstandig deputaatschap. Het evangelisatorische aspect verdween in het industriepastoraat steeds meer. Daardoor werd in 1989 besloten dat deputaten Evangelisatie niet langer in dit deputaatschap vertegenwoordigd zouden zijn. Het ziet er naar uit dat over niet al te lange tijd er geen industriepredikant meer zal zijn. Met het oog op een industriepredikant werd in 1977/80 dit deputaatschap ingesteld. Nu die reden lijkt weg te vallen, menen wij dat de belangrijkste reden om dit deputaatschap te laten voortbestaan verdwenen is. De taken die overblijven, zouden naar onze gedachte door deputaten ADMA kunnen worden overgenomen. Daar horen ze - vanouds - thuis. We denken daarbij aan sectie D van dit deputaatschap. Met deputaten hebben we hierover gesproken. Zij stonden er niet bij voorbaat afwijzend tegenover, maar achtten het minder gewenst. Ze wezen ook op het gevaar dat ADMA een te groot deputaatschap wordt. Bovendien beklampten zij dat het van belang is dat de analyse van levensbeschouwelijke vragen - de bezinning inzake kerk - en christen zijn in een industriële samenleving - moet doorgaan, evenals de toerusting van daaruit van de leden van onze gemeenten. De commissie is dat met deputaten eens. Daarom stelt zij voor aan deputaten op te dragen om in de komende periode te bezien waarmee de kerken het meest gediend zijn.
- De commissie stelt de synode voor:
 - deputaten in staat te stellen de overeengekomen financiële steun aan de kerk van Rozenburg t.b.v. de industriepredikant voort te zetten tot uiterlijk 1 januari 1997, maar tevens deputaten op te dragen er bij Rozenburg op aan te dringen de uiterlijke termijn op 1 januari 1996 te stellen;
 - deputaten op te dragen om, in samenwerking met deputaten ADMA, te onderzoeken of vanaf 1995 de taak die deputaten hebben door deputaten ADMA kan worden overgenomen;
 - de generale synode van 1995 te dienen met een voorstel waaruit blijkt hoe dit werk ten dienste van de kerken het best kan worden voortgezet.

3. de handelingen van deputaten goed te keuren;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

D. Visser, rapporteur

BILAGE 60
Art. 147

RAPPORT 9 VAN COMMISSIE VI, BETREFFENDE FINANCIËLE IMPLICATIES VAN FONDSVORMING BIJENLANDSE STUDENTEN

Zowel in het rapport van deputaten Financieel van de Theologische Universiteit als in het rapport van deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland is een voorstel gedaan betreffende fondsvorming voor buitenlandse studenten namelijk:

'Het curatorium/deputaten Financieel, deputaten Zending en deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland stellen zich garant (elk voor een derde deel) voor de kosten, verbonden aan fondsvorming buitenlandse studenten, die worden geraamd op f 40.000 tot f 70.000 per jaar.'

De commissie heeft zich nogmaals beraden over de financiële implicaties van dit voorstel. Zij blijft van mening, dat deputaten Financieel hiervoor geen financiële verplichtingen kunnen aangaan, zoals verwoord in rapport 1.

Naar de mening van de commissie dient onderscheid gemaakt te worden in de herkomst van de student, namelijk:

- a. uit één van de zendingsgebieden;
- b. niet uit één van de zendingsgebieden.

Wanneer een aspirant-student voldoet aan de gestelde criteria en de studie gaat volgen aan de Theologische Universiteit stellen deputaten Zending zich volledig garant voor de hieraan verbonden kosten binnen de hierboven genoemde bedragen wanneer deze student afkomstig is uit één van de zendingsgebieden; als de student afkomstig is uit een gebied buiten de zendingsgebieden stellen deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland zich volledig garant voor de hieraan verbonden kosten, eveneens binnen de hierboven genoemde bedragen.

Gelet op de genoemde bedragen behoeft er voorshands niet tot fondsvorming te worden overgegaan.

Wanneer de garantie-stelling tot financiële consequenties leidt, kan dit voldaan worden uit de huidige budgetten.

Na drie jaren kan op basis van de opgedane ervaringen alsnog overwogen worden tot fondsvorming over te gaan.

De commissie stelt de synode voor in plaats van het gestelde onder 11 punt 5 van rapport 3 van commissie V aldus te besluiten:

1. a. deputaten Buitenlandse Zending te machtigen garant te staan voor de kosten van buitenlandse studenten, afkomstig uit één van de zendingsgebieden, tot maximaal f 70.000 per jaar;
- b. deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland te machtigen garant te staan voor de kosten van buitenlandse studenten, afkomstig uit een gebied buiten de zendingsgebieden, tot maximaal f 70.000 per jaar;
2. de hieraan verbonden financiële consequenties te bekostigen uit de huidige budgetten;
3. voorshands niet over te gaan tot fondsvorming buitenlandse studenten;
4. aan de hand van de opgedane ervaringen door deputaten Zending resp. deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland de synode van 1995 eventueel voorstellen te laten doen om tot fondsvorming over te gaan.

J. Boer, rapporteur

BILAGE 61.A
Art. 148

DRIE OVERWEGINGEN BIJ INSTRUCTIE 8.01.

1. Er is behoefte aan deze uitgave, omdat een uitgave van de Psalmen in de nieuwe berging niet meer los van het Liedboek is te verkrijgen, waardoor onbedoeld het gebruik van heel het Liedboek gestimuleerd zou kunnen worden.
2. Handelen vanwege de generale synode is hierbij noodzakelijk, omdat de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied alleen dan geneigd is om de loskoppeling van de Psalmen van de rest van het Liedboek toe te staan, indien de generale synode daarop aandringt.
3. Het is wellicht gewenst als kerken gezamenlijk het genoemde recht aan te vragen, waarbij de generale synode zelf van dit recht gebruik kan maken dan wel de kerken (plaatselijk of in regionaal verband) in staat stelt er gebruik van te maken.

BILAGE 61.B
Art. 148

RAPPORT 5 VAN COMMISSIE III INZAKE INSTRUCTIE 8.01

Uw commissie is van gedachten, dat het goed is de kerken, die prijs stellen op een uitgave van de Nieuwe

Berijming los van de rest van het Liedboek voor de Kerken terwille te zijn. Zij acht het echter niet gewenst, dat de uitgave zou plaatsvinden in opdracht van de generale synode van onze kerken. Zij meent, dat daarom de aangewezen weg is dat de generale synode er bij de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied op aandringt, dat er opnieuw een uitgave van de Nieuwe Berijming afzonderlijk beschikbaar komt. De commissie stelt u voor aan de intentie van de instructie te voldoen door namens de generale synode een brief met deze strekking aan genoemde stichting te doen uitgaan.

G.C. den Hertog, rapporteur

BILAGE 62
Art. 149

RAPPORT 6 VAN COMMISSIE III INZAKE INSTRUCTIE 8.03

Uw commissie stelt u voor deze instructie over te nemen, met deze kanttekening, dat onze voorkeur ernaar uitgaat, dat er een bundel met orgelzettingen tot stand komt van niet alleen de nieuw gecomponeerde melodieën, maar van alle melodieën van de schriftberijmingen in de door deputaten Berijnde Schriftgedeelten uit te geven bundel.

G.C. den Hertog, rapporteur

BILAGE 63
Art. 153, 158, 218, 221

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR DE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAËL

1. Deputaatschap

1.1. Samenstelling deputaatschap

Momenteel is het deputaatschap voor de Evangelieverkondiging onder Israël als volgt samengesteld:

De zedende kerken van Groningen en Zierikzee hebben respectievelijk afgevaardigd prof. dr. M. Boertien en drs. R.W.J. Soeters (Groningen) en de brs. K.T. de Jonge en D.C. Quist (Zierikzee).

Voor de particuliere synode van het Noorden: ds. J. Germs (sec.: ds. M. Opperhuizen) en ds. A. Brons (sec.: ds. G.J. van Rookhuizen).

Voor de particuliere synode van het Oosten: ds. H. Blesma (sec.: ds. M.C. Mulder) en ds. H.D. Rietveld (sec.: ds. H.H. Klomp).

Voor de particuliere synode van het Westen: ds. C. van Atten (sec.: ds. J. Verhage) en ds. E.E. Slotstra (sec.: ds. T.M. Hofman).

Voor de particuliere synode van het Zuiden: ds. J.P. Bollen (sec.: ds. M. van der Sluis) en br. G.J. Orstein (sec.: ds. A.G. Boogaard).

De generale synode 1989 benoemde dr. G.C. den Hertog (1e secretaris), ds. B. de Graaf (2e secretaris), br. P. Vree (1e penningmeester) en ds. M.W. Vrijhof (2e penningmeester) en dr. T. Bienen als adviseur.

1.2. Voorzitters

Ds. H. Blesma is voorzitter van het deputaatschap, terwijl ds. H.D. Rietveld als tweede voorzitter optreedt.

1.3. Wijzigingen

Ons deputaatschap onderging in de afgelopen verslagperiode opnieuw enkele wijzigingen. Ds. J. Plantinga verzocht aan de particuliere synode van het Noorden niet herbenoemd te worden, en werd opgevolgd door ds. J. Germs. Zijn functie in C.C.K.-Nes Ammin (zie 7.1.4.) werd overgenomen door ds. E.E. Slotstra. Dit voorjaar moest ds. A. Wagenaar terugtreden als deputaat, omdat hij een beroep aannam naar een buiten de particuliere synode van het Noorden gelegen gemeente. In zijn plaats werd inmiddels benoemd ds. A. Brons. Hoewel ds. T.M. Hofman secundus-deputaat is, en nimmer de vergadering van deputaten heeft hoeven te bezoeken, willen we hier toch met dankbaarheid memoreren, dat hij na zijn plotseling aan het licht getreden ziekte weer is hersteld en bevestigd kon worden in zijn nieuwe gemeente.

2. Zedende kerken

Deputaten zijn er dankbaar voor, dat ze ook in de achter hen liggende verslagperiode hun werk hebben kunnen doen in goede samenwerking en eensgezindheid met de roepende kerken. De samenwerking met de kerk van Groningen heeft m.n. gestalte gekregen aan de vooravond van de zg. Golfoorlog, toen deputaten in nauw overleg met de zedende kerk van Groningen besloten om ds. en mw. Van der Vegt-Flethand tijdelijk terug te roepen uit Israël. De afgevaardigden van de kerk van Zierikzee, br. K.T. de Jonge en br. D.C. Quist, die ds. B. de Graaf is opgevolgd, bezoeken evenals de afgevaardigden van de kerk van Groningen trouw de vergaderingen.

3. Vergaderingen

In de verslagperiode vergaderden deputaten 13 maal, en wel in 1989 op 20 juni, 29/30 september en 7 december; in 1990 op 21 februari, 27/28 april, 29 augustus en 12 december; in 1991 op 26 maart, 3 juli, 4/5 oktober en in 1992 op 20 januari, 25 maart en 29 april. De vergaderingen waarvoor twee data staan ver-

meld, zijn onze zogenaamde 'bezinningsweekends' geweest, die sinds een aantal jaren een belangrijk middel zijn om als deputaten, adviseurs, afgevaardigden van zending kerken en werker met elkaar door te spreken over belangrijke beleidszaken. Voorafgaand aan de deputatenvergadering vindt steeds een modernemernvergadering plaats, die behalve door de 1e en 2e voorzitter en de door de generale synode benoemde deputaten en adviseur ook door prof. dr. M. Boertien als afgevaardigde van de zending kerk en adviseur van deputaten wordt bijgewoond.

4. Bezinning

4.1. Inleiding

De generale synode van Groningen 1989 droeg deputaten onder meer op om 'bij het voortzetten van hun bezinning en in continuïteit met het verleden met name te denken aan de volgende onderwerpen, in deze volgorde:

1. de roeping van Israël volgens het Oude Testament;
 2. de bijbelse gegevens inzake de rest;
 3. de manier waarop in het gehele Nieuwe Testament over Israël wordt gesproken.
- Deze opdracht hebben deputaten op de volgende wijze uitgevoerd. Voor het jubileumnummer van ons periodiek 'Vrede over Israël' hebben wij enkele schrijvers gevraagd om artikelen over de exegetische aspecten van deze vragen te schrijven, waarvan u hieronder in 4.2. de hoofdlijnen vindt samengevat. Deputaten kunnen zich in deze samenvatting in grote lijnen herkennen, zonder te menen dat hiermee dit onderwerp uitputtend behandeld is.

Daarnaast hebben wij dr. T. Bienen bereid gevonden ons te dienen met een studie over de bezinning die door ons deputaatschap in de loop der jaren is verricht. Ook van deze studie vindt u de resultaten hieronder samengevat (4.3.).

Tenslotte treft u een voorstel van ons aan om te komen tot wijziging van de naam van ons deputaatschap (4.4.).

4.2. De restgedachte

De generale synode '89 gaf deputaten de opdracht zich in de bezinning bezig te houden met de restgedachte. Deputaten hebben hieraan gevolg gegeven door middel van een drietal studies van de hand van bij het deputaatschap betrokken auteurs in het jubileumnummer van ons blad 'Vrede over Israël' (35e jaargang, okt. '91, nummer 4/5, pag. 3-23), waarvan hier een beknopte samenvatting volgt. Uit de studies is gebleken, dat in het Oude Testament de restgedachte sterk aanwezig is. Het kan al worden aangewezen in het boek Genesis, waarin van 'overblijven' sprake is bij Noach (9:23) en bij Jozef (45:7). Ook bij de profeet Elijah komen we op een pregnante manier in aanraking met het begrip 'overblijven' (1 Kon. 19:18). Veelvuldig treffen we de begrippen 'overblijven/overblijfsel' aan bij de schriftprofeeten. We verwijzen naar (een selectie): Jes. 10:21v, 11:11, 16; 28:5; Jeremia 8:3, 11:23, 41:16, 42:17; Ezechiël 6:8, 12; 14:22; Micha 2:12, 4:7; Zefanja 2:7, 3:12; Zacharia 8:6, 11v, 13, 8, 14:16.

In de tijd tussen Oud en Nieuw Testament wordt er in Israël gebruik gemaakt van de begrippen 'overblijven/overblijfsel'. Dit is expliciet aan te wijzen bij de gemeenschap van Qumran. Maar ook de Farizeeën (zoals blijkt uit latere bronnen) beschouwden zichzelf als de 'rest' van Israël, het ware volk van God.

In het Nieuwe Testament kunnen we wijzen op twee teksten: Rom. 9:27 (citaat uit het Oude Testament) en Rom. 11:5.

Op grond van de theologisch relevante teksten, waarin over de rest gesproken wordt, komt het volgende beeld naar voren. In de rest komen Gods oordeel en genade aan het licht. God voltrekt zijn oordeel aan zijn volk vanwege ahaligheid, algodendienst, sociaal onrecht. Slechts een rest van het volk blijft bewaard. De keerzijde van dit handelen van God is, dat in de rest Gods genade en trouw blijken. Er is toch nog een rest. Kenmerkend voor deze rest is het vertrouwen op God. Het bestaan van de rest is te karakteriseren als separatie en representatie. God maakt scheiding in Zijn volk. Een (groot) deel van het volk wordt verstoten. Tegelijk is van de overgebleven rest te zeggen dat zij de vertegenwoordiging is van het hele volk. God gaat door met Israël.

Met de rest maakt God een nieuw begin. Op de rest rusten Gods beloften en ook de taak om Gods heil te verkondigen (Jes. 66:19). Ten tijde van de ballingschap treedt in het rest-begrip sterk het verwachtingsaspect aan de dag. Het volk is weggevoerd, maar een rest zal weerkeren. De verwachte wederkeer wordt beschreven in termen van het volkomen heil. De vraag laat zich stellen of deze beloften met de terugkeer van (een rest van) de ballingen ook geheel vervuld zijn.

In sommige tekstgedeelten, waarin gesproken wordt over de rest, is tevens sprake van een heils-figuur. Te wijzen valt op de 'Rechtvaardige Spruit' in Jer. 23:5. Er zijn ook tekstgedeelten, waarin een verbinding is op te merken tussen de rest en het komen van de volken tot de God van Israël (Jes. 45:20, 22).

De nieuwtestamentische gegevens over de rest doen zien, dat de in Jezus gelovende Joden representanten genoemd kunnen worden van Israël op grond van Gods verkiezende liefde. Deze joden zijn het bewijs, dat God Israël niet verstoten heeft, maar op het heil van Israël bedacht blijft. Daarom vormt het overblijfsel van Israël voor de apostel Paulus een stimulans om door te gaan met zijn arbeid zijn volkgenoten voor Christus te winnen en een aankleefing om de gemeenten uit de heidenen op te roepen Israël tot jaloersheid te werken. In deze gelovige rest blijkt dat er wel een scheidslijn is in Israël, maar geen verwerping van Israël.

Wat hier over de 'rest' geschreven is, betreft slechts een facet van onze bezinning. Er zou meer te zeggen zijn, zeker ook over de vraag hoe in het Nieuwe Testament over Israël gesproken wordt.

Het is goed om ons nu te wenden tot de bezinning over de vragen rond Israël, zoals dit in de loop der jaren binnen ons deputaatschap heeft plaatsgevonden.

4.3. Bezinning in het verleden

In opdracht van deputaten heeft dr. T. Bienen een bezinningsrapport samengesteld, mede in het licht van

de opdrachten van de generale synode van 1989, waar sprake is van 'het voortzetten van hun bezinning' en dat 'in continuïteit met het verleden'. Daarom heeft hij uit de officiële bezinningsstukken van deputaten vanaf 1945 een rapport samengesteld onder de titel: *Ingelijfd in Israël en ten dienste van Israël*. De hoofdlijnen van deze bezinning komen op het volgende neer:

4.3.1. Plaats van Israël in het heilshandelen van God

God doet nog steeds het Joodse volk voortbestaan. Wat is de diepste reden daarvan? In elk geval kan gezegd worden, dat het voor geen tegenspraak vatbaar is, dat er met name ook in het N.T. nog beloften liggen voor het volk Israël. God heeft Zijn belofte en verkiezing omtrent Israël niet teniet gedaan. Het is echter de vraag, of het herstel van Israël als natie regelrecht gezien moet worden als vervulling van oud- en nieuwtestamentische beloften. We moeten voorzichtig zijn om uit de feitelijkheid van de geschiedenis conclusies te trekken ten aanzien van Gods handelen, ook met Israël. Wel kan gezegd worden, dat God nog steeds met Israël bezig is. Voorts zegt de Bijbel duidelijk, dat er voor jood en heiden geen heil is buiten Christus (zie Ef. 2:14, Gal. 3:29). De christelijke gemeente is bij Israël ingelijfd en deelt nu in de beloften, die Israël gelden (zie o.a. Ps. 87, Rom. 11:17). Dit betekent, dat Israël door God nimmer is afgeschreven en dat bij de relatie met Israël de kerk mag bedenken dat hier iets anders aan de orde is dan bij de zendingsarbeid onder de heidenen. Zowel de verharding van Israël als ook het behoud van 'geheel Israël' ziet de apostel zich voltrekken in het 'heden', d.w.z. tussen de eerste en de tweede komst van Christus (vgl. Rom. 11:26v). Het gaat God nog steeds om Israël, ook in het behoud van de heidenen. De kerk is volk van God, doordat ze door Christus in Israël is ingelijfd. Daarom maakt Paulus nadrukkelijk onderscheid in de benadering van Joden en heidenen met het evangelie. Met de eersten wil hij samen de Schriften van het Oude Testament lezen als roepend om en reeds getuigend van Jezus Christus.

4.3.2. Geen twee wegen

Hij is de ene weg. Het gaat om één Herder en één kudde, uit Joden en heidenen. De gedachte van de twee-wegen is van het begin af door deputaten steeds afgewezen. De verhouding van Israël en Kerk is een heel bijzondere. Ze staan niet naast of tegenover elkaar, ze komen nog minder na elkaar. Er is de noodzaak dat ze naar elkaar toekomen, omdat ze met elkaar de ene weg moeten gaan van het leven met God in zijn verbond en het als zondaar behouden worden door zijn genade, die in Christus Jezus is. Samen-met-elkaar is de karakterisering voor de onderlinge verhouding.

4.3.3. Gesprek - getuigenis - dienst

Gods handelen met Israël gaat voort in de tijden in vervlochtenheid met zijn handelen onder de volken. Herbinnen heeft Israël een roeping van zijn God, maar de kerk niet minder. De taak van de kerk wordt als driedelig gezien: gesprek, getuigenis en dienst. Gesprek rondom de Bijbel in wederzijdse waardering en erkenning.

Daar mag en moet ook het getuigenis van Jezus de Messias klinken, niet hoogmoedig, maar in nederigheid en toegegenheid. Dat moet onderstreept worden met daden van hulpverlening en dienstbetoning. Omdat wij bij Israël zijn ingelijfd, hebben we ook een taak ten dienste van de mededeelgenoten van hetzelfde verbond.

4.3.4. Herbezinning op Jezus als de Messias

Het gesprek over het Messiaschap en Zoonschap van Jezus kan niet achterwege blijven, omdat deputaten van joodse zijde daar ook op aangesproken worden. Er is binnen het Jodendom een intense belangstelling voor en bezinning op Jezus gaande. Men spreekt wel van een 'Jodushieren' van Jezus in het joodse milieu van de eerste eeuw. Als we daarover met de Joden spreken, moeten we wel de werkelijke Jezus bedoelen en vertolken.

We kunnen van de joodse bezinning op Jezus veel leren. De persoon, het werk en de woorden van Jezus worden duidelijker in het licht van zijn tijd en de joodse opvattingen van zijn dagen. Dit is wel de 'kisterlijn' in de ontmoeting genoemd. Tegelijkertijd mag niets afgedaan van het totale getuigenis der Schriften en van de belijdenis van Jezus de Messias, de Zoon van God als waarachtig God en waarachtig mens, waarin zijn uniciteit verwoord liggen. Dat is dan de 'getuigenislijn'.

4.3.5. Israël - volk, land en staat

De uitroeping van de staat Israël in 1948 heeft ook onze deputaten gedwongen na te denken over de verhouding van het volk Israël tot zijn land en over zijn herstel als natie en staat. In het deputaatschap werd niet gelijk gedacht over de vraag of Gods beloften aan Abraham m.b.t. het land ook doorgebroken mogen worden naar de huidige situatie, waarin Israël een moderne staat is. Sommige deputaten benadrukten dat vooral in het N.T. een 'bovenlandelijk' niveau van de beloften zou zijn gekomen. Men moet ook niet te gemakkelijk van de gedachte uitgaan, dat het in het O.T. gezegde zonder meer voor de Joden van nu geldt. Andere deputaten zagen in het herstel van natie en staat wel een handelen van God, die bezig is beloften te vervullen, welke beloften ook spreken over de terugkeer van Israël naar zijn land. Nadere bezinning blijft geboden, omdat allerlei vragen over deze zaak uit eigen kerken en uit andere organen van Israëls werk deputaten keer op keer bereiken.

4.3.6. Het werk in Israël zelf

Stonden deputaten aanvankelijk huiverig tegenover het (laten) werken in het land Israël zelf - dat zou de verdeeldheid der christenen in Israël vergroten, als wij er weer apart aan het werk sloegen en zo onze verscheurdheid daar overplanten! - later wordt de gedachte anders, maar het principe blijft: als we er gaan werken, dan altijd in samenwerking met reeds bestaande organen en kerken. Zo was men blij met de functie van ds. M. Boertien als laatste secretaris van de United Christian Council in Israël. Zo kan daar, in goede samenwerking met anderen, de ontmoeting van Joden en Christenen het best bevorderd worden en de bezinning op de verhouding Kerk en Israël ter plekke gestimuleerd en gediend worden. Getracht mag worden een bijdrage te leveren aan de ontmoeting en het gesprek in Israël tussen Joden en Christenen met het doel dat zo de Schriften worden gelezen, dat de klaarlijkheid van alles wat op de Messias betrekking heeft, gezien en erkend wordt.

4.4. Bezinning op de naam 'evangelieverkondiging onder Israël'

4.4.1. Inleiding

Bij de voortdurende bezinning op onze opdracht en ons werk speelt ook de naam van ons deputaatschap een rol. Daarbij stuiten we op o.m. de volgende vragen:

- Is deze naam, historisch en feitelijk gezien, een juiste aanduiding voor onze taak?
- Wordt in deze naam samengevat wat onze opdracht en bedoeling is?
- Wordt hiermee recht gedaan aan de unieke verbondenheid tussen Kerk en Israël?
- Houden we, ook wanneer we als kerk weten wat we met deze naam bedoelen en welke werkwijze dit inhoudt, voldoende rekening met de vraag hoe deze naam aan joodse zijde wordt opgevat en ervaren?

Het onderstaande wil een poging zijn daarop nader in te gaan en tot een conclusie te komen.

4.4.2. De huidige naam

Heette het deputaatschap sinds 1875 'Zending onder Israël' en na 1931 'Zending onder de Joden' - de huidige naam van ons deputaatschap dateert sedert de generale synode van 1953. Toen werd voorgesteld de naam 'zending' los te laten en te komen tot een andere naamgeving. In het rapport van de deputaten aan de generale synode (Acta blz. 232) staat daarover de volgende passage:

Deputaten hebben zich ernstig rekenschap gegeven van de naam, die het Deputaatschap tot dusverre draagt, daar deze naam: "Deputaten voor de Zending onder Joden der Chr. Gerel. Kerken in Nederland" door niet onbelangrijke bezwaren wordt gedrukt. Een drietal bezwaren kunnen tegen deze naam worden ingebracht. In de eerste plaats de dubbelzinnige plaatsing van de woorden "der Chr. Gerel. Kerken" achter "Joden", waar bedoeld wordt: de Zending der Chr. Gerel. Kerken onder de Joden, doch de huidige plaatsing een andere uitleg mogelijk maakt en toelaat. Het tweede bezwaar geldt de benaming "Joden", die tamelijk belast en minder gangbaar is momenteel. Het belangrijkste bezwaar wordt tenslotte ingebracht tegen het gebruik van het woord "Zending". Hoezeer ook overtuigd van de juistheid als zodanig van dit betekenisvolle woord, toch menen deputaten, dat met de bezwaren hiertegen ernstig rekening gehouden moet worden. De naam "Zending" is voor de Joden historisch zwaar belast, daar de Kerk in vroeger eeuwen zeer vaak op geweldadige wijze onder hen "zending dreef". Voorts impliceert deze benaming voor de Jood de Evangelie-prediking onder primitieve volkeren in een doorgaans naar hun aanvoelen nederbuigende, zelfbewuste houding. Het gebruik van deze benaming werpt daardoor reeds van te voren onnodig een struikelblok op de weg der Evangelie-prediking, daar de Joden uiterst gevoelig zijn op dit punt en van "zending" niets willen weten. Tenslotte heeft van de zijde van de Kerk deze benaming de min of meer uitsluitende betekenis gekregen van de missionaire activiteit der Kerken, die zich richt tot volkeren of personen, die zonder de bijzondere Openbaring Gods leven, wat men van het oude Bondsvolk niet kan zeggen, hoezeer zij ook de Openbaring Gods in de Messias verworpen.

Dit alles overwegende menen deputaten dat een andere naam voor het deputaatschap wenselijk is. Na breedvoerige bespreking zijn zij tot de conclusie gekomen, dat de volgende benaming de voorkeur verdient: "Deputaten der Chr. Gerel. Kerken voor Contact met Israël."

Het woord "Contact" is toch onbelast voor hen, tot wie de Kerken gezonden worden om het Evangelie van de Messias te prediken. Tevens is dit woord niet onbekend in de kerkelijke taal, waar de Kerken "contact" begeren met "Gereformeerde belijders", en tenslotte belijdt de Kerk hierin, dat zij het ook voor haar onontbeerlijke contact met Israël al te zeer heeft losgelaten en daarom naar eis van Gods Woord door de apostel Paulus onuitwisbaar geformuleerd, begeert terug te keren tot de oude paden: eerst de Jood en ook de Griek, naar de hernieuwde aanraking met Israël door het evangelie van Jezus Christus.

Samenvatting:

Afgedacht van twee stilistische bezwaren (plaatsing van de woorden "der Chr. Gerel. Kerken" en de benaming "Joden") kunnen de bezwaren als volgt worden samengevat:

1. vanuit het jodendom gezien is de naam 'zending' historisch zwaar belast en impliceert deze benaming een nederbuigende, zelfbewuste houding; daarom is het gebruik in deze naam een 'onnodig struikelblok';
2. vanuit de kerk gezien duidt deze naam op een missionaire activiteit in de richting van heidenvolken, waarmee men het 'oude bondsvolk' niet op één lijn kan stellen.

4.4.3. De generale synode 1953

De meerderheid van de synode-commissie was bereid het pleidooi van deputaten om de term 'zending' in relatie tot Israël te laten vallen en voortaan te werken onder de naam 'Contact met Israël' te aanvaarden; de minderheid had bezwaar daartegen. Wel kon de gehele commissie vervanging van het woord 'zending' zich indenken, maar niet alle argumenten daarvoor werden even sterk gevonden. Zo stelde de commissie aan de synode voor de voorgestelde naamsverandering te overwegen: "Desgewenst kan het voor en tegen door leden van uw commissie ter synode worden bepleit" (Acta 1953, blz. 240). In een voortgezette zitting besluit de synode 'op voorstel van de deputaten voor de Zending onder de Joden, gehoord de besprekingen in de 13e zitting, dat de naam van dit deputaatschap voortaan officieel zal zijn: Deputaten der Chr. Gerel. Kerken in Nederland voor de Evangelieverkondiging onder Israël' (Acta, art. 137). Opvallend is dat voor de keuze van deze naam geen enkele argumentatie is gegeven. Ook ontbreekt in de Acta een aan de synode aangeboden (eventuele) nadere onderbouwing van het voorstel van deputaten als vermeld in het besluit.

Samenvatting:

Gezien de naamsverandering heeft de synode de term 'zending' in de relatie tot Israël afgewezen. Voor de nu gegeven naam is in de Acta geen argumentatie te vinden.

4.4.4. Ontwikkeling

Sinds 1953 is de bezinning en het werk doorgegaan. Daaruit kunnen de volgende zaken worden aangestipt:

a. Hoezeer ook met het woord 'evangelieverkondiging' de inhoud van ons werk wordt aangegeven, het roept (evenals 'zending') misverstanden op. In 'verkondiging' kan onbedoeld toch iets van superioriteit doorklinken, waardoor de ontmoeting met de ander geblokkeerd wordt. Dit bleek o.a. in 1984 toen gebruikmaking van dit woord inderdaad misverstanden oproep aan joodse zijde: het heeft daar dezelfde gevoelswaarde als 'zending'. In een later contact (1992) is uitdrukkelijk van joodse zijde het verzoek aan ons gedaan een naam te kiezen ('immers, een naam is een programma'), die vertrouwen wekt en misverstanden uitsluit.

b. Wat in de bezinning na 1953 sterk naar voren kwam, is de verbondenheid van kerk en Israël (zie met name de rapporten aan de synoden van 1956, 1959, 1971 en 1983). Er mag sprake zijn van een verbondenheid in het verbond en in de Messias, die toch in de eerste plaats de Messias van Israël is, aan de vaders beloofd. In zijn heil mogen de volken delen.

Enkele elementen uit deze bezinning zijn:

1. Omdat Israël het oude bondsvolk is en is gebleven, kan het daarom niet op één lijn worden gesteld met de (andere) volken. Daarom is in de relatie met Israël ook iets anders aan de orde dan bij de zendingsarbeid. De kerk heeft met Israël een (groot) deel van de Bijbel gemeenschappelijk. Hoezeer Israël nog leeft 'onder de bedekking' als Mozes voorgelezen wordt - wij geloven en bidden dat de Heere dat deksel op het hart van Israël kan wegnemen.
2. Vanuit dit gemeenschappelijk bezit (het O.T.) past de kerk ook een luisterende houding: zij komt bij een volk dat de Schriften heeft en die op een bepaald wijze verstaat, Paulus ging - in zijn verkondiging in de synagogen - uit van de Schriften en sprak Israël daar op aan. Wanneer de kerk dat ook doet, kan niet alleen 'verkondigd' worden, maar moet ook beseft worden dat de 'verkondiging' tot mensen met een bepaald verstaan van die Schriften komt, en met een traditie van verstaan. Die moet gekend worden om zo vertrouwen te wekken en tot een wezenlijke ontmoeting te komen. Wanneer de kerk de Schriften leest met het oog op Christus en op wat op Hem betrekking heeft (Luc. 24), kan - met respect voor Israëls omgaan met de Schriften - juist hier een open deur worden gezocht. Het zou te betreuren zijn als die deur dichtvalt door het oproepen van (onnodige) misverstanden.
3. Het gaat daarbij voor joden en heidenen om de éne weg: die van Jezus Christus. Om die eerlijk - en zo mogelijk samen - te gaan, moeten we de 'mede-weggebruiker' kennen. Dat betekent dat de kerk - dankbaar voor de haar in Christus geschonken openbaring en met hartzeer over de houding van Israël - zich niet 'hooggevoelend' ten opzichte van Israël opstelt, maar in een houding van ootmoed, van luisteren en vragen; en zo - vanuit Christus als het centrum der Schriften - Gods wegen te zien en zijn heil te ontvangen.
4. In deze luisterende ontmoeting zal de kerk naar zichzelf én naar Israël toe zich rekenschap geven van 'waar zij voor staat' en mogen zeggen dat h.j. de wet en de profeten 'moesten' uitlopen op Christus, die het geheim van haar bestaan is. Waarom spoort dat niet met Israëls verstaan van de Schriften? Waar liggen de breekpunten en waar de aanknopingspunten?
5. Dat het evangelie tot de heidenen is gekomen wegens Israëls afwijzen daarvan is niet het laatste dat gezegd kan worden, zie Rom. 9 v.m 11. Bij de roeping die de kerk heeft - Israël 'jaloers' maken - komt dan ook heel de aard en de wijze van het kerk-zijn aan de orde. Dit kan niet anders dan vanuit het besef 'in Israël ingelijkt' te zijn, met daarbij de roeping aan Israël voor te leven hoe de barmhertigheden des Heeren zijn, voor Israël en voor de volken.
6. Historisch gezien gaat de kerk hierbij gebukt onder de zware ballast van de anti-joodse houding in de geschiedenis, ook in die van de kerk. Daardoor is er aan joodse zijde een diep wantrouwen met betrekking tot alles wat vanuit de kerk naar hen toe komt. Het rekening-houden met dit wantrouwen betekent niet een opgeven van eigen identiteit en roeping, maar wel dat het omgaan daarmee met de grootst mogelijke zorgvuldigheid gepaard gaat.

Samenvatting:

Verbondenheid, zoals we die in de laatste decennia steeds meer zijn gaan zien, houdt ook in: erkenning van elkaars eigenheid en respect voor elkaar. De kerk schaamt zich niet voor het evangelie, maar erkent ook dat zij in het verleden toch teveel de indruk heeft gevestigd als zou ook Israël 'zonder de bijzondere openbaring Gods leven'; weliswaar heeft het die openbaring in de Messias verworpen, maar het verbond, de beloften en de roeping zijn gebleven. Daaraan appellierend erkent de kerk dat Israël een eigen benadering behoeft, die anders is dan 'verkondiging' aan 'heidenvolken'.

4.4.5. Bezwaren tegen naamsverandering

Wanneer wij ons bezinnen op naamsverandering, doen wij dat in een bepaald tijdsgewricht. De laatste decennia heeft de zg. twee-wegen-leer steeds meer ingang gevonden. Daarin wordt de waarheid van het Evangelie van Jezus Christus en de beslissende betekenis van Zijn kruis en opstanding als verzoening van de zonden gerelativeerd. Wanneer in deze gedachtegang aan Joden de legitieme ruimte wordt gegeven God te dienen op de wijze van het rabbijnse Jodendom, impliceert dat in feite de onkenning van de prediking van Gods genade in Christus alleen en dreigt ook het christendom als 'een weg', een levenswijze en niet meer dan dat, gezien te worden. Het spreekt - wellicht ten overvloede - vanzelf dat deze twee-wegen-leer door ons in geen enkel opzicht wordt gedeeld, noch gepropageerd. Wie 'kerk' zegt, verwijst daarmee in alle beschouwenheid en bestidheid naar Jezus Christus. Die kerk erkent immers dankbaar de beslissende betekenis van Zijn kruis en opstanding als grond voor de verzoening tussen God en mensen. Dat impliceert dat Jezus de weg, de waarheid en het leven is - voor Israël én de volken.

4.4.6. Conclusie en voorstel

Deputaten hebben meer dan eens indringend met elkaar over deze zaak van gedachten gewisseld. In alle eerlijkheid hebben we naar elkaar geluisterd, gelet op het belang van de zaak en getracht tot overeenstemming met elkaar te komen, daarbij recht wilende doen aan onze kerken, aan onze taak en de opvatting daarvan en aan Israël en onze houding daartegenover.

Na ampels besprekingen zijn deputaten eensgezind tot de conclusie gekomen dat het verantwoord is u voor te stellen als naam 'Deputaten Kerk en Israël' te voeren. U zult dit bij de voorstellen terugvinden.

5. Voorlichting

5.1. Commissie Vorming en Toerusting

Van de binnen het deputaatschap functionerende commissie Vorming en Toerusting zijn de volgende activiteiten te melden:

5.1.1. Enquête

De enquête die in het najaar van 1989 werd gehouden leverde een goede respons op. Van de 157 verzonden formulieren werden er 132 terug ontvangen; bovendien reageerden acht kerkeraden met een brief. Deze reacties waren voldoende voor het trekken van conclusies en het uitstippelen van enkele lijnen voor het werk van deputaten.

Een samenvatting van de uitslag van de enquête, die naar alle kerkeraden is verzonden, is bij dit rapport gevoegd, zodat we hier volstaan met deze vermelding.

5.1.2. Folder

Mede op grond van de uitslag van de enquête zijn we overgegaan tot het samenstellen van een folder. Er is een oplage van ruim 23.000 exemplaren gemaakt. De folder is meegestuurd met het jubileumnummer van 'Vrede over Israël' dat in okt. '91 verscheen. In de folder zijn in het kort enkele bijbelse lijnen aangegeven, wordt vermeld wat de opdracht en activiteiten van de Israël-predikant zijn en welke contacten het deputaatschap heeft.

5.1.3. Toemee

Ds. H.M. van der Vegt houdt jaarlijks een toemee door de kerken. Het was zowel in 1990 als in 1991 een druk bezet programma, zodat veel gemeenteleden met het werk van de Israël-predikant zijn geconfronteerd. Er was over het algemeen tijdens de avonden een goede belangstelling. In de kerken wordt veel gevraagd naar zijn werk. In 1991 werd ds. Van der Vegt bij elke spreekbeurt vergezeld van een P.S.-deputaat die iets over het deputaatschap vertelde.

Tijdens de toemee van 1991 werden voor het eerst twee studiedagen voor predikanten opgenomen. Gesproken werd over de onderwerpen 'Verzoening en omkeer' en 'Vreugde der werf'. Dit blijkt een goed initiatief te zijn geweest. Zowel de belangstelling voor als de bespreking op die dagen waren positief te noemen, zodat het in de bedoeling ligt dit te herhalen.

5.1.4. Dia-Atankbeeld

Er wordt gewerkt aan de samenstelling van een dia-Atankbeeld, waarin het werk van de Israël-predikant en van deputaten wordt belicht. Door een fotograaf zijn veel dia's gemaakt in Israël. Zowel joodse als christelijke contacten krijgen de aandacht. Dit najaar zal het voor gebruik gereed zijn. Het zal voor de kerken ter beschikking staan voor gebruik op voorlichtingsavonden.

5.1.5. Media-koffer

Momenteel wordt er een zg. mediakoffer samengesteld. Deze koffer heeft tot inhoud verschillende attributen uit het jodendom, zoals b.v. een kandelelaar, gebedsriem e.d. Dit biedt een goede mogelijkheid om joodse gebruiken aanschouwelijk te maken en te verduidelijken.

5.1.6. Lectorpakket

De gewoonte om jaarlijks een 'lectuurpakket' voor predikanten samen te stellen is voortgezet. In 1990 bevatte dit pakket: een preek schets over Zach. 14, de brochure van het C.I.D.I. 'Antisemitisme in de Sovjet-Unie' en een uitnodiging voor een studiedag over jodendom in de catechese. In 1991 kregen de predikanten een preek schets over Openb. 3: 7-9 alsmede een artikel van prof. dr. J.P. Versteeg getiteld 'Kerk en Israël' volgens Rom. 9-11. Ook dit jaar zal weer een preek schets worden verzonden met een boekje uit de serie Verkenning en Bezinning en een catechisatieboekje over het Jodendom.

5.1.7. Vormingscursus

Gedurende het seizoen '91-'92 heeft ds. H.D. Rietveld in de vormingscursus lessen gegeven over de Messiasbelijdende joden. We zijn de commissie Vormingswerk erkentelijk dat men nu steeds enkele malen aandacht heeft gegeven aan de vragen rond de verhouding Kerk en Israël.

5.1.8. Brief classes

Naar de voorjaarsvergaderingen van de classes in 1991 is een brief gestuurd. Daarin is het verzoek gedaan om zich op classicaal niveau bezig te houden met het thema 'Israël'. In de classis Haarlem heeft men naar aanleiding van deze brief een conferentie gehouden over Israël.

5.2. Vrede over Israël

Ons periodiek 'Vrede over Israël', dat zes maal per jaar verschijnt, ging begin dit jaar zijn 36ste jaargang in. Dankzij de samenvoeging van de adressenbestanden, waarover we bericht hebben in het rapport aan de generale synode van 1989, kan een steeds groter aantal leden van onze kerken door middel van ons blad worden bereikt. De oplage vertoont tot onze vreugde derhalve een gestadige groei. Hoewel niet gemakkelijk valt na te gaan door hoeverlen ons blad ook echt gelezen wordt, mag uit de verblijdende financiële steun toch iets worden afgeleid.

In het vorige synoderapport berichtten wij u dat wij overgegaan waren naar een andere drukker. Thans moeten wij u melden, dat er opnieuw een wijziging heeft plaatsgevonden en dat ons blad nu wordt gedrukt bij 'Friesland Offset', een onderdeel van het Friesch Dagblad concern. Deze overgang was om verschillende redenen wenselijk, mede omdat daardoor de mogelijkheid geboden werd om ons blad van 8 naar 12 bladzijden uit te breiden. Het biedt ons ook de mogelijkheid enkele series met enige regelmaat te laten verschijnen, zoals de joodse feesten, joodse denkers en joodse gebruiken, maar ook stemmen uit de kerkgeschiedenis. Najaar 1991 brachten wij - evenals tien jaar geleden - een jubileumnummer uit, dat helaas in druktechnisch opzicht niet geslaagd viel te noemen. Bij dit rapport hebben we nog een exemplaar ervan gevoegd.

5.3. Verkenning en Bezinning

Onder bovenstaande titel verscheen een brochurereeks, waarvan in rapporten aan vorige synoden melding werd gemaakt. Per jaar werden vier brochures uitgegeven, waarin over diverse aspecten van de ontmoeting tussen de kerken en het joodse volk werd geschreven. De uitgave van deze brochurereeks werd in 1988 beëindigd.

In plaats daarvan verscheen onder dezelfde algemene titel een nieuwe serie. Sedert 1990 verschijnen daarin jaarlijks twee boekjes van 80 blz. Hierin wordt aandacht besteed aan ontwikkelingen in de herbezinning op de betekenis van de relatie tussen kerk en Israël 'op verschillende theologische deelgebieden, en van een kerkelijke praktijk in een brede zin van het woord'. De herbezinning op deze relatie betreft immers niet slechts één klein deelgebied, zoals soms wel eens wordt aangenomen, maar vraagt om een veel bredere uitwerking. Vandaar deze nieuwe reeks.

In tegenstelling tot de vroegere brochurereeks, waarvoor in de loop der jaren van kerkelijke zijde enige subsidie werd verleend, is deze nieuwe serie geheel voor rekening van de uitgever (Uitg. mij. J.H. Kok, Kampen). De manuscripten voor twee dergelijke publicaties per jaar bereiken de uitgever via een redactiecommissie, bestaande uit zes personen, d.w.z. twee vertegenwoordigers van elke der drie samenwerkende Israël-Instanties van de Ned. Herv. Kerk, de Gerel. Kerken in Nederland en de Chr. Gerel. Kerken in Nederland. Hoewel in de boekjes vermeld wordt, dat de serie 'wordt uitgegeven onder verantwoordelijkheid van' de hierboven vermelde redactie, betekent dit gezinsins dat de redactiesleden of de hen afvaardigende instanties verantwoordelijk zouden zijn voor de inhoud van de publicaties. Hun taak bestaat in de redactionele begeleiding van de serie, de inhoud van elk boekje wordt door hen van te voren gelezen en voorzien van kritisch commentaar. Maar uiteindelijk blijven de auteurs verantwoordelijk voor de inhoud.

Tot dusver verschenen vier deeltjes, t.w. over 'De plaats van Israël in': 1. een bijbelse theologie; 2. de catechetik; 3. een kerkelijke dogmatiek; 4. de sacramenten. Een vijfde deeltje, t.w. over de plaats van Israël in de liturgiek, is in bewerking.

Verschillende andere aspecten van theologische herbezinning over de plaats van Israël zullen L.Z.I. worden behandeld. Uit de kring van uw deputaatschap verscheen in 1990 als nr. 2 in deze serie: T. Brienon, Leren in Jodendom en Christendom.

5.4. Samenwerking met andere deputaatschappen inzake voorlichting

In dit verband moet het bestaan van de 'Beraadscmissie Gemeentetoerusting' vermeld worden. Deze beraadscmissie bestaat uit afgevaardigden van deputaten voor Buitenlandse Zending, voor de Evangelieverkondiging onder Israël, voor binnen- en buitenlandse Hulpverlening, voor Algemene diakonale en maatschappelijke aangelegenheden en voor Evangelisatie. De commissie werd destijds in het leven geroepen om de werkzaamheden van de verschillende deputaatschappen in de richting van de gemeente op elkaar af te stemmen. Het voortbestaan van de beraadscmissie stond enkele keren ter discussie. Besloten werd de commissie in haar huidige samenstelling te laten voortbestaan, zodat de deputaatschappen regelmatig, d.w.z. één à twee keer per jaar, overleg kunnen plegen over de praktische uitvoering van het beleid.

6. Arbeidsvelden

6.1. Algemeen

Dit najaar is het zeventien jaar geleden dat ds. H.M. van der Vegt werd uitgezonden naar Israel. In de loop der jaren heeft er regelmatig contact plaatsgevonden tussen ds. Van der Vegt en deputaten. Bijna jaarlijks kwam hij naar ons land voor een toemee, en daarnaast ontving hij regelmatig bezoek van deputaten, die in verband met een seminar in Israël verbleven. Omdat de I.C.I.-seminars niet meer regelmatig jaarlijks doorgang vinden, zijn er de laatste jaren geen deputaten bij ds. Van der Vegt in Jeruzalem geweest, om ter plekke met hem en zijn vrouw te spreken over het werk. Mede daarom werd door de voorzitter en de secretaris van deputaten in het voorjaar van 1991 voor het eerst een werkbezoek aan Jeruzalem gebracht. Het rapport van dit bezoek werd uitvoerig besproken in de vergadering van deputaten. Hoewel ds. Van der Vegt ons door middel van zijn vier-maandelijke rapporten voortreffelijk van de ontwikkelingen in het werk op de hoogte houdt, is het toch goed en nodig om ook als deputaten regelmatig ter plekke met ds. Van der Vegt over het werk te spreken en een indruk te ontvangen van wat er gebeurt. Maar niet slechts voor ons als deputaten was een werkbezoek nodig, ook ds. Van der Vegt zelf had de behoefte eraan te kennen gegeven, vooral om met een afvaardiging van deputaten door te spreken over de richting waarin het werk uitgebouwd zou moeten worden, over de prioriteiten die daarbij gesteld moeten worden en tevens over de vraag welke werkerinnen daarvoor mogelijk moeten worden uitgebouwd.

Tijdens het werkbezoek is ons gebleken dat ds. Van der Vegt zich een goede plaats in Jeruzalem verworven heeft. Men heeft ons verzekerd, dat hij niet alleen om zijn capaciteiten en kennis wordt gewaardeerd, maar ook door zijn bescheiden opstelling in staat is bruggen te bouwen over kloven, die mensen gescheiden houden, heen. Nog veel sterker dan dat in het werk als gemeentepredikant het geval is, is de invulling van het werk in Israël verweven met de persoonlijke kwaliteiten en mogelijkheden van de betreffende werker. Bovendien werkt ds. Van der Vegt in Israël niet als solist, maar in contact en samenwerking met anderen, en uiteraard vooral met de hervormde theologische adviseur in Jeruzalem dr. G.H. Cohen Stuart. De ontwikkeling in de afgelopen jaren is zo geweest, dat er stilzwijgend een zekere taakverdeling tussen beide predikanten gegroeid is. Waar dr. Cohen Stuart zich vooral gericht heeft op de joodse contacten, heeft ds. Van der Vegt zich vooral toegelegd op het werk naar de kerken in Israël toe. Dat houdt evenwel niet in - haasten we ons eraan toe te voegen - dat ds. Van der Vegt geen contact zou hebben met Joden en niet gericht zou zijn op Israël. Integendeel, de contacten met de kerken dienen er juist toe, dat zij zich daar bewust worden van haar geworteld-zijn in Israël en haar roeping tot v. dit volk, dat drager is van Gods onberouwelijke genadegaven en roeping.

In de taakomschrijving van ds. Van der Vegt is zijn werk in Israël van meet af aan gesteld onder het hoofd: 'dienst der verzoening'. Die typering is nog steeds juist en treffend. Het fundament van het werk is de verzoening, die God in Christus tot stand gebracht heeft voor Jood en heiden, en het appél dat daarvan uitgaat om ons met deze God te laten verzoenen. De praktische invulling van het werk is vooral gelegen in het afbreken van muren van onverzoenlijkheid, die gebouwd zijn op het fundament van onbegrip en soms kerkelijke zelfgenoegzaamheid.

Hoe zal Israël ooit de rijkdom van Gods verzoenend handelen in Christus herkennen, als er niet een kerk is die die verzoening zichtbaar maakt op de wijze, zoals de Schrift ons daartoe aanwijzingen geeft? Vanuit deze achtergrond onderhoudt ds. Van der Vegt contact met diverse kerken en christelijke groeperingen in Israël en de bezette gebieden, teneinde ook deze broeders en zusters zicht te geven op Gods trouw aan Israël, en op hun roeping de genade van Christus te tonen aan Israël.

6.2. Contacten met kerken en christenen

Daarnaast vervult ds. Van der Vegt nog de volgende werkzaamheden, gericht op christenen:

- De begeleiding van Nederlandse 'volunteers' (meestal) jongeren, die voor een bepaalde tijd in Israël leven en werken. Dit werk doet ds. Van der Vegt namens de vier-moderamina, en dus namens de gezamenlijke Nederlandse kerken. Van tijd tot tijd worden er bij hem thuis maaltijden, bijbelstudies en lezingen gehouden, en ook organiseert hij wel excursies.
- Minstens maandelijks (maar in het toeristenseizoen veel vaker) zijn er de Nederlandse kerkdiensten in St. Andrew's in Jeruzalem, die in een behoefte voorzien. Onlangs hebt u een artikel van de hand van ds. Van der Vegt hierover in 'Vrede over Israël' kunnen lezen.
- Regelmatig gaat ds. Van der Vegt ook voor in de diensten in Nes Ammin; tijdens de vakantieperiode - na het vertrek van ds. Haagsma - heeft ds. Van der Vegt zijn activiteiten op verzoek van de C.C.K.-Nes Ammin wat uitgebreid in de richting van het pastoraat en heeft hij in de praktijk min of meer als consulent gefunctioneerd.
- Contact met en begeleiding van christelijke studenten aan de Hebreeuwse Universiteit in Jeruzalem. Ds. Van der Vegt doet dit werk op verzoek van en namens de Fraternity, de werkgemeenschap waarin veel christelijke theologen, die in Israël leven en werken, regelmatig samenkomen om zich te bezinnen op de relatie van kerk en Israël en op het Kerk-zijn in Israël.

Overigens moeten we u berichten, dat de Fraternity momenteel een moeilijke tijd doormaakt. Verschillende deelnemers zeggen hun lidmaatschap op vanwege problemen met het bestuur, voortkomend uit wrijvingen in het persoonlijke vlak. Ook ds. Van der Vegt heeft gemeend niet langer zijn verantwoordelijkheid als lid van het 'Steering Committee' te kunnen dragen. We kunnen alleen maar betreuren, dat deze kleine organisatie, die veel belangrijk werk heeft gedaan, momenteel niet optimaal functioneert en we hopen van harte, dat de ontwikkeling ten goede zal keren.

6.3. Contacten met joodse instanties en organisaties

Daarnaast zijn er uteraard de contacten met allerlei joodse instanties en organisaties. In het vorige rapport melden we u, dat ds. Van der Vegt deelneemt aan de Rainbow-groep, een werk- en gespreksgroep voor joden en christenen. Thans kunnen we eraan toevoegen, dat ds. Van der Vegt secretaris van deze organisatie is geworden.

Waar de Rainbow-groep vooral uit academici bestaat, zijn andere organisaties open voor iedereen. Hier kan genoemd worden de vrij informele gespreksgroep 'Bnei Avraham' waar jonge joden en christenen bijbelse thema's bespreken. De meest brede organisatie is de Israël Interfaith Association, die zich al meer dan dertig jaar inzet voor ontmoeting en begrip tussen joden, christenen en moslims in de staat Israël. Zeer verschillende activiteiten worden ontwikkeld, meestal in het Hebreeuws. Financiële problemen zorgden voor enkele moeilijke jaren en tot de oprichting, vorig jaar, van een Interreligious Coordinating Council in Israël (I.C.C.I.): een groep, die een deel van de taken van 'Interfaith' overnam. Met instemming van deputaten biedt ds. Van der Vegt enige assistentie aan Interfaith, vanwege het belangrijke werk aan de basis dat deze organisatie verricht, en zeker ook vanwege de goede contacten in het verleden, die teruggaan tot de tijd dat - toen nog - ds. M. Boertien in Jeruzalem woonde en werkte.

De gespreksgroep van joden en christenen in Tel Aviv, een 'erfenis' uit de tijd van ds. Boertien, bleek nauwelijks levensvatbaar. Bovendien bleek de afstand Jeruzalem-Tel Aviv op den duur een forse handicap, en niet slechts wat de reistijd betreft - ook het ontbreken van contacten ter plekke speelt een rol. In het voorjaar van 1990 hebben ds. Van der Vegt en de begeleidingscommissie 'kosten en baten' tegen elkaar afgezet - vooral tegen het licht van de tijd die het werk in Jeruzalem vraagt - en hebben gemeend dat e.e.a. tot geen andere conclusie kon leiden dan tot de beëindiging ervan, althans voor wat de inzet van ds. Van der Vegt betreft. Deputaten hebben dit voorstel overgenomen.

Verder is er contact met het Shalom Hartman-Instituut, een orthodox-joods studiecentrum, waar men zich bezint op de opdracht tot het gestalte geven aan de joodse identiteit in de nieuwe situatie van het leven in de staat Israël. Aan dit instituut is ook een christen verbonden, en men gaat er de ontmoeting met christenen niet uit de weg.

6.4. Toemes

Aparte vermelding verdienen wel de toemes langs de kerken, waarop in 5.1.3. reeds werd ingegaan.

6.5. De toekomst van het werk

Ds. Van der Vegt heeft reeds bij zijn aantreden te kennen gegeven dat hij zijn werk in Israël aan een bepaalde termijn gebonden wil zien. In goed overleg met deputaten is voorlopig als tijdstip van repatriëring gekozen voor 1995. Deputaten stellen zich voor met uw goedkeuring uit te zien naar een opvolger, opdat de continuïteit van het werk geen schade zal lijden. Daarbij tekenen wij aan, dat - mede met het oog op dat laatste - een langdurige inwerkperiode noodzakelijk is. We komen bij de voorstellen hierop terug.

7. Contacten

7.1. Binnenland

7.1.1. I.C.I.

Het Interkerkelijk Contact Israël blijft temidden van de vele instanties die zich bezighouden met de relatie Kerk-Israël een eigen plaats innemen, vooral vanwege de deelname van Jezus-als-Messias-belijvende joden daarin.

Overigens mag het opmerkelijk heten dat juist deze laatste de laatste tijd meer aandacht krijgen en terecht. Dat is ook in het I.C.I. merkbaar geweest. Zo is er een studiecommissie aan het werk geweest, waarin ook onze deputaat br. G.J. Orstein zitting had, die zich beziggehouden heeft met hun plaats binnen de kerken. De bezinning resulteerde in een rapport, getiteld 'Joodse presentie in de christelijke gemeente' met de volgende aanbevelingen voor de kerken:

1. het zorgdragen voor het ontwikkelen van een fingevoelheid voor de joodse presentie in de christelijke gemeente;
2. het zoveel mogelijk opnemen van een permanente vertegenwoordiging van de joodse gemeentelieden in de beleidsorganen van de kerken;
3. het heroverwegen van de beslissingen in de geschiedenis die de kerk onnodig hebben vervreemd van haar joodse oorsprong.

Daarnaast is er bezinning op gang gekomen over de thema's 'Solidariteit met Israël en de Palestijnen' en 'Israël, land, volk en staat'.

Met betrekking tot de studietoernamen kan vermeld worden dat in 1990 in samenwerking met het Instituut voor Internationale Excursies te Bergen een studentenseminar werd georganiseerd met als thema 'Israël and the Nations'. In datzelfde jaar werd de samenwerking met genoemd instituut beëindigd omdat geen overeenstemming bereikt kon worden over de financiering van de seminars in de toekomst. Het I.C.I. bezint zich op andere mogelijkheden, eventueel studietoernamen in samenwerking met de Israëlpredikanten.

Er vond een ontmoeting plaats met de Israëlische vredesorganisatie 'Partnership', een onafhankelijke organisatie bestaande uit joden en arabieren die streeft naar verzoening, samenwerking en vredeseducatie.

Voor wat betreft de vrouwbladen wordt er door het I.C.I. gewerkt aan een herziening van de uitgekozen vrouwbladen.

Tijdens de Golfoorlog sprak het I.C.I. zijn onopgeefbare verbondenheid uit met het joodse volk, en werd solidariteit betuigd met de bevolking van Israël en de joodse gemeenschap in Nederland. Deze verklaring werd ook opgenomen in 'Vrede over Israël'.

7.1.2. Vier-moderamina

Twee à drie keer per jaar ontmoeten de Israël-colleges van de Ned. Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland, de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten en van onze kerken elkaar in het officiële samenwerkingsverband 'Vier-moderamina'. Ons deputaatschap is daarin vertegenwoordigd door de voorzitter, de eerste secretaris en de tweede penningmeester.

Ontstaan om overleg te plegen over het werk in Israël en om terzake van de theologische presentie in Israël zoveel mogelijk één lijn te trekken, biedt 4M een waardevolle mogelijkheid tot contact met elkaar.

Indien mogelijk wordt een 4M-vergadering op een zodanig tijdstip gehouden dat (één van) de kerkelijke werker(s) in Israël, met verlof of op toernooi, aanwezig kan zijn en ons van actuele informatie kan voorzien.

Met betrekking tot contacten in Israël is gedurig overleg geweest ten aanzien van de onderlinge verhoudingen tussen de Fraternity, Interreligious Coordinating Council in Israël (I.C.C.I.) en Interfaith - organisaties die weliswaar nauw aan elkaar verwant zijn, doch moeilijk kunnen samenwerken.

Over het vrijwilligerspastoraat en de begeleiding van gehouden zomerkampen, behorend tot het takenpakket van ds. Van der Vegt, is telkens overleg gepleegd, mede met het oog op de financiële bijdrage daartoe van de samenwerkende kerken. In verband daarmee is er ook een penningmeesters-overleg geweest, dat leidde tot een daadwerkelijk meedragen aan de onkosten door de Bond van V.E.G.

Zinvol was de ontmoeting met twee vertegenwoordigers van de joods-arabische vredesbeweging 'Partnership' mw. Nabeela Espanoly en dhr. Daniël Padmos; actueel, reëel en emotioneel gaven zij hun visie op de - vaak moeilijke - pogingen om tot een beter verstaan en aanvaarden van elkaar te komen binnen het ene land Israël.

In de dagen van de Golfcrisis was het goed nauw contact met elkaar te hebben inzake de (mogelijke) implicaties daarvan op het werk in Israël en de positie van onze predikanten aldaar.

Ook probeerden we elkaar, na ingewonnen informatie, te helpen bij een standpuntbepaling inzake de problematiek rondom de 'terugkeer' van Russische joden en eventuele steunverlening aan hen.

Jaarlijks ontvangen we een verslag van het Institutum Judaicum - het interuniversitair centrum voor studie van het jodendom - gevestigd te Brussel; dit verslag wordt vergezeld van een persoonlijk werkverslag van dr. G.F. Willems.

Deze wordt uitgenodigd bij de bespreking van genoemde verslagen aanwezig te zijn.

7.1.3. O.J.E.C.

Er deden zich binnen het Overlegorgaan Joden en Christenen in de afgelopen tijd nogal wat wijzigingen c.q. wisselingen voor in de bezetting van het bestuurslidmaatschap en van de administratieve functies. Dit kwam door overlijden of het aanvaarden van een functie die niet te combineren bleek met het lidmaatschap of de administratieve taak binnen het O.J.E.C. Vanuit ons deputaatschap heeft dr. T. Brienens zitting in het bestuur; hij neemt volop deel aan de werkzaamheden en besprekingen binnen het O.J.E.C.

Jaarlijks werd er een O.J.E.C.-conferentie gehouden met sprekers als prof. dr. P. van Buren, rabbijn

Zvi Marx en prof. dr. R. Randorff, over de onderwerpen: Kunnen joden en christenen van elkaar leren? De agenda van de Joods-Christelijke dialoog in de 20e eeuw; De Hebreeuwse Bijbel - een gemeenschappelijke basis?

Op de jaarlijkse conferentie van 19 november 1991 werd een tweede lustrium gevierd, namelijk bij het tienjarig bestaan. Er vonden in Amsterdam een symposium en een open avond plaats, waarvoor het thema was: Ontmoeting Joden en Christenen; bedreigend of vernieuwend? Prof. dr. Martin Stöhr, president van de I.C.C.J., rabbijn David Rosen uit Israël en dr. Bernard Dupuy, lid van de Franse bisschoppelijke commissie voor de betrekking met het Jodendom waren de sprekers.

Ook de Open Avonden zijn weer beledigd voor vrienden van het O.J.E.C. en belangstellenden in het land. Op verschillende plaatsen werden ze gehouden met thema's als: Lezen Joden en Christenen dezelfde Bijbel? Is de kerk anti-joods? Kunnen Joden en Christenen samen bidden? Thora en Evangelie: binding of scheiding? Er wordt op deze avonden zeer open met elkaar gesproken en van gedachten gewisseld. Er wordt door de deelnemers telkens weer van elkaar geleerd.

Het O.J.E.C. zag zich in de afgelopen tijd geconfronteerd met onstreden uitdrukkingen en handelingen van de Raad van Kerken in Nederland of vertegenwoordigers daarvan, zoals rond de visie op de functie van de PLO in het Midden-Oosten en de Golf-Crisis. Dit heeft ertoe geleid dat een 'Commissie voor maatschappelijke en politieke ontwikkelingen' (C.O.M.P.O.) in het leven is geroepen, die inmiddels een nota heeft geproduceerd over 'Antisemitisme en groeiend nationalisme in Europa'. De nota is de verschillende organen toegezonden met verzoek om opmerkingen.

Ook vanuit ons deputaatschap zijn opmerkingen geplaatst, die meegenomen zijn en verwerkt in een nieuwe redactie. Men wijst in deze nota op de gevaar van een herlevend antisemitisme, vooral in Oost-Europa na de beëindiging van de Koude Oorlog.

De commissie heeft een tweede nota in voorbereiding over: Antisemitisme en Antizionisme. Er is in samenwerking met het Shaalom Hartman Instituut te Jeruzalem een werkgroep ingesteld voor 'Theologische vragen betreffende Joods-Christelijke relaties, Sha'ar.' Hierin hebben vijf rooms-katholieken, vijf protestanten en vijf joden zitting. Vanuit ons deputaatschap neemt dr. G.C. den Hertog deel aan deze werkgroep.

Er zal nader gestudeerd worden op de verschillende wijzen van beleven en vertolken van eigen religieuze traditie.

De werkgroep 'Jodendom in de godsdienstige vorming', waarin ds. C. van Asten zitting heeft, belegt regelmatig bijeenkomsten voor onderwijzers en catecheten en heeft twee mappen samengesteld met verantwoord materiaal over 'Lesgeven over het Jodendom'.

De O.J.E.C.-serie ging voort. Met het tiende deeltje zal de huidige reeks worden afgesloten en zal er onder een nieuwe formule doorgedaan worden. Deze formule is, dat een bepaald onderwerp door iemand van christelijke en van joodse zijde, breder en dieper dan tot nu toe gebeurde, zal worden behandeld.

Tenslotte bezocht op 20 januari 1992 een delegatie van het O.J.E.C.-bestuur de deputatenvergadering. Er werd geconstateerd, dat er wederzijds een goede en open verstandhouding was gegroeid. Tegelijkertijd werd vanuit het O.J.E.C. gewezen op de nog steeds bestaande discrepantie tussen deze goede samenwerking op basis van statuten van het O.J.E.C. en de naam van ons deputaatschap, die vooral in joodse kringen nog steeds de gedachte oproept aan 'missie' onder de joden, en de kerkelijke bepalingen binnen de Chr. Geref. Kerken. Deputaten deelden mee, dat deze zaken de voortdurende en indringende aandacht hebben en dat principiële bezinning daarover gaande is.

7.1.4. Contact-Commissie-Kerken Nes Ammim

1. In de C.C.K. Nes Ammim zijn deputaten vertegenwoordigd door de hrs. ds. E.E. Stolstra (vanaf medio 1990, daarvoor ds. J. Plantinga) en P. Vree.

De C.C.K. is een adviesorgaan van het landelijk bestuur ten behoeve van de geestelijke en pastorale verzorging van Nes Ammim. Deelname aan dit adviesorgaan houdt geen bestuurlijke of financiële verantwoordelijkheid in.

2. In augustus 1990 kwam de Nederlandse predikant van Nes Ammim, ds. S.J. Haagsma, in het nieuws door een interview met hem door de E.O. uitgezonden. Daarin kwam o.a. de verhouding jodendom-christendom aan de orde en wel op een wijze, die in de ogen van deputaten ernstig tekort deed aan het unieke van het christelijke geloof en van het heilshandelen van God in Jezus Christus. Enkele kerkeraden schreven ons hierover. De afgevaardigden in de C.C.K. hadden in het najaar van 1990 hierover een gesprek met de predikant van Nes Ammim. Hij verklaarde hierbij te eenzijdig te hebben gesproken en aanleiding te hebben gegeven tot ernstig misverstand. Hij kon begrijpen dat er in de kerken verontrusting was ontstaan. Op de vergadering van de C.C.K. in april 1991 is e.o.a. ook ingebracht. De C.C.K. is van mening dat ds. Haagsma op persoonlijke titel sprak en geen gedachten heeft verwoord die in de NA-organen zouden leven.

3. De predikanten ds. Haagsma en Kraemer (Duitsland) hebben in het najaar 1991 vanwege het aflopen van de contracttermijn hun werk in Nes Ammim beëindigd. In de daardoor ontstane vacante periode geeft ds. Van der Vegt met toestemming van ons deputaatschap enige 'consulentenbistand', dit houdt concreet in het eenmaal per maand gedurende een lang weekend aanwezig zijn in Nes Ammim voor het leiden van kerkdiensten en het doen van pastorale bezoeken. Deputaten hebben van verschillende kanten vernomen dat deze bijstand van onze Israëlpredikant zeer op prijs wordt gesteld. Inmiddels is in de vacature voorzien door de komst van ds. G.J. Schüssler per 1 mei 1992.

Op grond van het gesprek met ds. Schüssler in de C.C.K. vergadering van september 1991 menen deputaten reden te hebben om de verwachting te koesteren dat hij bijbels verantwoorde lijnen zal trekken inzake de verhouding tussen Kerk en Israël en de altijd (latente) gevaren van enerzijds jodisme en anderzijds chilasme zal weten tegen te gaan.

4. De christelijke nederzetting Nes Ammim, bedoeld als teken van solidariteit met Israël, maakt een

moelijke tijd door. We memoreren allereerst dat de oorlogsdreiging in januari 1991 (de Golfoorlog) niet aan hen is voorbijgegaan. Vrijwel alle vrijwilligers besloten uit solidariteit met Israël in Nes Ammim te blijven. Ook de bewoners van deze nederzetting hebben voortdurend gasmaskers bij zich gedragen en hebben tijdens luchtalarm geschuld in gasdicht afgepakte ruimten.

Ook in economisch en financieel opzicht zijn er spanningen. Vanaf medio 1990 is een 'reddingsoperatie' in volle gang. Het oorspronkelijke model de moshav-structuur, wordt bijgesteld met het oog op een meer functionele structuur. Dit betekent voor de bewoners een verschuiving van zeggenschap naar medezeggenschap.

Het is duidelijk dat deze wijzigingen voor onrust zorgen in het dorp Nes Ammim, waar immers wonen, werken en leven zo nauw met elkaar zijn verbonden. Ook in dit opzicht wordt de komst van de nieuwe predikant met blijdschap tegemoet gezien.

7.1.5. Bezinningscomité 'Zicht op Israël'

Een nieuw contact is de samenwerking met het Bezinningscomité 'Zicht op Israël'. Dit comité is praktisch, maar niet officieel, verbonden met de Gereformeerde Bond, en zijn leden komen uit deze hoek van de Ned. Herv. Kerk. Er heeft een ontmoeting plaatsgevonden van enkele vertegenwoordigers van dit comité met enkele leden van ons deputaatschap, waarbij enkele mogelijkheden van samenwerking zijn besproken. Het ligt in de bedoeling dit overleg voort te zetten.

Inmiddels heeft de samenwerking al wel gestalte gekregen in een Israël-seminar voor predikanten en theologische studenten, dat najaar 1991 doorgang heeft gevonden (nadat het vanwege de dreiging van een Golfoorlog najaar 1990 was uitgesteld). Momenteel worden er plannen gemaakt om in het najaar van 1993 opnieuw gezamenlijk een Israël-seminar te organiseren, dan over het thema 'Verzoening en omkeer'.

Verder zal er in de loop van dit jaar een gezamenlijke uitgave van Bijbelstudies over Israël verschijnen, waaraan ook door enkele predikanten uit onze kerken is meegewerkt.

Deputaten hopen dat de samenwerking met het Bezinningscomité in de toekomst - ook op het punt van de bezinning - verder gestalte zal krijgen.

7.2. Buitenland

7.2.1. Contacten met andere deputaatschappen c.q. instanties

De generale synode 1989 gaf deputaten de opdracht 'onderzoek te doen naar de mogelijkheden van vruchtbare contacten met andere deputaatschappen in zusterkerken die zich eveneens bezighouden met Evangelieverkondiging onder Israël, en met instanties zoals 'Christian Witness to Israël', en zo mogelijk deze contacten daadwerkelijk te leggen om elkaar van dienst te zijn ten behoeve van het werk in Israël'.

Na gehouden onderzoek moeten we u mededelen dat er helaas (nog) niet zoveel mogelijkheden zijn om tot vruchtbare contacten te komen.

In de verschillende zusterkerken blijkt de bezinning op de Evangelieverkondiging onder Israël nog in de oriënterende fase te verkeren of zelfs nog niet begonnen te zijn.

We noemen slechts die kerken waarvan iets te vermelden is.

- Binnen de *Christian Reformed Church in North America* is de afgelopen jaren onderzoek gedaan naar de mogelijkheid en behoefte rond zendingswerk onder het joodse volk in Israël en daarbuiten, hetzij zelfstandig of met andere instanties (!). Rev. Harry Mennenga, die dit onderzoek heeft ingesteld, kwam met de aanbeveling om met het werk te beginnen onder leiding van de messiaanse gemeenten in Israël. Bovendien denkt men aan 'associate missionaries' die als christelijke kerkrachten en verpleegkundigen in Israël zouden moeten gaan werken.

- De *Free Reformed Church of North America* heeft 'Israël' ondergebracht bij zendingsdeputaten. Het werk bestaat concreet in het steunen van de *Christian Witness to Israel (C.W.I.)*, waarop we nog verder terugkomen.

- De Gereformeerde Kerke in Zuid-Afrika hadden tot en met 1987 'Deputate insake evangelieverkondiging aan die Jode'. De synode van 1988 besloot geen nieuwe deputaten te benoemen, maar dit werk onder te brengen bij de zendingsdeputaten. De synode sprak daarbij uit dat het werk van de evangelieverkondiging aan de joden in eerste instantie de opdracht van de plaatselijke kerken is. De synode van 1991 sprak dit nog eens uit en verwees voor informatie over de evangelieverkondiging aan de joden naar enkele andere kerken in Zuid Afrika, alsmede naar de *Christian Reformed Church* en de *Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland* (!).

Ingevolge de opdracht van de generale synode van 1989 hebben wij ons ook georiënteerd op de *Christian Witness to Israel (C.W.I.)*, een organisatie die in 1942 is ontstaan onder invloed van mannen als b.v. Robert Murray Mc. Cheyne. Hierin werken personen uit verschillende kerken samen (o.a. *Free Church of Scotland*; *Reformed Presbyterian Church of Ireland* en enkele andere presbyteriaanse kerken). Deze organisatie richt zich op 'getuigenis' en 'ondersteuning'. Niet alleen de joden in Israël worden benaderd, maar ook de joden in Australië, Canada, Frankrijk, Nieuw-Zeeland en Groot-Brittannië. De werkers zijn zowel joden als niet-joden. In Israël verloopt het werk via Baruch Ma'oz, voorganger van de 'Grace and Truth' gemeente in Risjon Le Tsion. Er is een boekhandel (HaGefen Publishing) die allerlei bijbelse en theologische boeken uitgeeft. Ook wordt aan een vorm van straatevangelisatie gedaan. Tegen de achtergrond van de opdracht van de generale synode van 1989 moeten we u mededelen dat de ontvangen gegevens nog niet op een deputatenvergadering besproken konden worden. Het is ons daarom op dit moment niet mogelijk tot een verantwoord oordeel over de C.W.I. te komen en op grond daarvan eventueel voorstellen te doen die kunnen leiden tot een vruchtbare samenwerking met deze organisatie.

8. Bezinnings- en toerustingsbudget

Binnen de kring van deputaten wordt sterk de behoefte gevoeld aan bezinning, die dienstbaar is voor de toe-

rusting van de gemeenten. De vele werkzaamheden van deputaten, te verrichten naast het gewone (gemeente-)werk, laten echter nauwelijks ruimte voor bezinning en toerusting. Om aan de gevoelde behoefte te kunnen voldoen is in de begroting voor de komende jaren een bedrag opgenomen als 'bezinnings- en toerustingbudget'. Er wordt naar gestreefd dat binnen de kring van deputaten van tijd tot tijd iemand vrijgesteld wordt voor het werk van bezinning en toerusting.

9. Financiën

Op een bijlage treft u aan de meerjarenbegrotingen 1993 t/m 1995. Als vergelijkende cijfers zijn hierbij ook opgenomen de definitieve cijfers over 1991 en de actuele begroting over 1992.

Op enkele van belang zijnde zaken wordt nog de aandacht gevestigd.

1. Collecte Magen David Adom:

Aan de kerkeraden is primo 1991 gesuggereerd een deel van de Paascollecte te bestemmen voor het Israëlitische Rode Kruis (Magen David Adom) ten behoeve van de wederopbouw van het land na de Iraakse Scudaanvallen. Hiervoor is een bedrag van ca. f 27.000 ontvangen en via deputaten Hulpverlening in Binnen- en Buitenland afgedragen. De opbrengst uit bijdragen kerken heeft hier nauwelijks onder geleiden.

2. Exploitatie V.O.I.:

Via de jaarlijkse acceptgiro's zijn ontvangen vanaf 1989 t/m 1991:

acceptgiro's: 1989: 7.415 gemiddeld bedrag f 9,97

1990: 8.148 gemiddeld bedrag f 10,71

1991: 8.555 gemiddeld bedrag f 12,01.

Het response-percentage is gedaald van 42% naar ca. 30% in 1991. De minimum-adviesbijdrage werd per 1 januari 1991 verhoogd van f 5,- naar f 7,50.

Door samenwerking in het centraal-adressenbestand van onze kerken (ondergebracht bij het K.A.B.) is de oplage gestegen van ca. 18.000 per 01/01/90 naar ca. 23.000 per 01/01/92.

10. Voorstellen

De generale synode besluit:

- de handelingen van deputaten goed te keuren;
- de naam van het deputaatschap te wijzigen in 'Deputaten Kerk & Israël van de Christelijk Gereformeerde Kerken';
- deputaten volmacht te geven uit te zien naar een opvolger voor ds. Van der Vegt;
- deputaten toestemming te verlenen van tijd tot tijd een deputaat een opdracht te verlenen voor studie en/of voorlichting en daarvoor de nodige financiële ruimte te bieden;
- opnieuw een eerste en een tweede secretaris, een eerste en een tweede penningmeester alsmede een adviseur te benoemen.

G.C. den Hertog, secretaris

Bijlage 63.1.

ONTWIKKELING EIGEN VERMOGEN	1991	1992	1993	1994	1995
Eigen vermogen per 01/01	703623	639030	578627	473013	342020
Nadelig/batig saldo	(64593)	-60403	-105614	-130993	-5427
Eigen vermogen per 31/12	649030	578627	473013	342020	336593

BEREKENING MINIMUM BIJDRAGEN

Norm	0,35	0,35	0,35	0,35	2,66
Gemiddeld	0,45	0,45	0,45	0,45	2,66
Zielental: 75500					

BEREKENING MINIMAAL BENODIGD VERMOGEN

Vermogen per 1 januari	639030	578627	473013	342020
150% van jaarlasten	235116	294007	293436	336593
Reserve in vermogen	403914	294620	179577	5427

STAAT VAN BATEN EN LASTEN	91DEF	92BEGR	93BEGR	94BEGR	95BEGR
BATEN					
Bijdragen kerken	41205	35975	35975	35975	200587
Giften	17317	17500	18000	18500	19000
Zendingsdagen	15629	15000	15500	16000	16500
Expt. 'Vrede over Israël'	(7897)	(17634)	(24001)	(35744)	(43419)
Interest	44364	40000	34750	26400	22800
Overige inkomsten	4076	5500	3500	3500	3500
TOTAAL BATEN	114334	96341	83724	64631	218968

LASTEN					
Kosten Israël-werker	84854	95744	101413	110774	129370
Bijdragen Israël-organen	13830	11950	12150	12350	12550
Diverse kosten	80243	49050	75775	72500	82475
TOTAAL LASTEN	178927	156744	189338	195624	224395

NADELIG/BATIG SALDO	(64593)	(60403)	(105614)	(130993)	(5427)
----------------------------	----------------	----------------	-----------------	-----------------	---------------

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Exploitatie 'V.O.I.'	91DEF	92BEGR	93BEGR	94BEGR	95BEGR
Bijdragen	102788	114000	125000	126000	126000

Drukkosten	53158	63648	71670	77808	81684
Adresseringskosten	4134	4690	5284	5707	5953
Portkosten	36038	45936	52254	56976	59626
Overige kosten drukker	5012	5990	6815	7430	7801
Honoraria	900	900	900	900	900
Copy-vergoedingen	1530	1000	1000	1000	1000
Diverse kosten	9913	9470	11078	11923	12273

	110685	131634	149001	161744	169419
--	--------	--------	--------	--------	--------

Resultaat	(7897)	(17634)	(24001)	(35744)	(43419)
------------------	---------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Interest					
Rente banken	2227	2500	2500	2500	2500
Effecten	32539	27500	22400	17300	12500
Rente deposito's	9598	10000	9850	6600	7800

Totaal interest	44364	40000	34750	26400	22800
------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Overige inkomsten					
Commissies en verenigingen	2729	2000	2000	2000	2000
Legaten		2000			
Spreekbeurten	1347	1500	1500	1500	1500
Diversen					

Totaal	4076	5500	3500	3500	3500
---------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Kosten Israël-werker					
Traktament	48339	51831	54320	57021	60067
Premie AOW/AWW	5006	10600	7200	7350	7500
Premie ziektek./arb.o.verz.	2792	3001	3101	3201	3301
Premie weduwenpensioen		1502	1502	1502	1502
Arbeidskosten	19720	19450	20400	21500	22500
Huur woning Israël	8995	9360	9890	10200	10500
Inwerken n.w. Israëlpred.			5000	10000	24000

Totaal	84854	95744	101413	110774	129370
---------------	--------------	--------------	---------------	---------------	---------------

Bijdrage Israël-organen					
Vier-modernama	7907	6000	6200	6400	6600
Interk. contact Israël	673	700	700	700	700
O.J.E.C.	2000	2000	2000	2000	2000
I.C.C.J.	1250	1250	1250	1250	1250
C.C.K. Nes Ammim seminars	2000	2000	2000	2000	2000
Totaal	13830	11950	12150	12350	12550

Diverse kosten					
Huur archief zendingshuis	500	500	500	500	500
Vergaderkosten deputaten	10236	11400	11900	12400	12900
Seminars en conferenties	18905	2000	8000	7600	8000
Brochures		1200			1200
Secr. ondersteuning/burokost.	489	3050	8150	8300	8450
Post en telefoon	2254	2000	2050	2100	2150
Accountantskosten	1500	1500	1500	1500	1500
Bankkosten	804	850	875	900	925
Representatiekosten	150	350	350	350	350
Kerkelijk Adm. Bureau	14005	16500	15150	15750	16400
Publiciteitskosten	5270	1500	500	500	500
Werkbezoek Israël	4015		4400		4800
Bibliotheek	2340	2000	2000	2000	2000
Abonnementen	4775	5200	5400	5600	5800
Bezinn. en toerust. budget	15000	1000	15000	15000	15000
Totaal	80243	49050	75775	72500	82475

Bijlage 63.2.

Deputaten Evangelieverkondiging Israël
Commissie 'Vorming en Toerusting'
namens deze: H. Blesma
Voltastraat 38
3817 KN Amersfoort
tel. 033-638215

Amersfoort, juni 1991

Aan: de kerkeraden van de Christelijke
Gereformeerde Kerken in Nederland

Waarwaarde en Eerwaarde broeders.

In oktober 1989 ontving u via de secretaris van ons deputaatschap een schrijven vergezeld van een enquête-formulier. De bedoeling daarvan was: te komen tot een inventarisatie van wat er aan Israël-werk in de plaatselijke kerken gebeurt, op welke wijze dat gebeurt en wat er bij u aan wensen/ideeën leeft om de betrokkenheid bij Israël, bij het werk van deputaten en van onze Israël-predikant gestalte te geven, c.q. te vergroten.

De vragen in de enquête hadden met name betrekking op ons blad, 'Vrede over Israël', op de prediking (of 'Israël' daarin ter sprake komt) en op de wijze waarop uw gemeente betrokken is/kan worden bij het Israël-werk.

Verheugend was het aantal reacties. Van de 187 aangeschreven kerkeraden retourneerden 132 het enquête-formulier - dat is een respons van ruim 70%. Dit wordt algemeen als tamelijk hoog ingeschat. Het gaf ons een gevarieerd overzicht uit de beantwoording namens bijna 1200 kerkeradsleden; we menen dat daarin de 'breedte van ons kerkelijk leven' voldoende tot uiting is gekomen. Bijna 60% van de kerkeradsleden blijkt iets van 'Vrede over Israël' te lezen, waarbij - althans in sept. 1989 - het nieuws van deputaten én berichten over Nes Ammim de meeste aandacht kregen. Ruim 75% van de lezers vindt de inhoud van ons blad goed te begrijpen. Aan aanbevolen onderwerpen kwam een breed overzicht. Dat is aan de redactie van V.O.I. doorgegeven.

In 71% van de kerken is in 1989 aan het thema 'Israël' in de prediking géén aandacht geschonken. We menen daaronder te mogen verstaan dat er geen aparte, thematische of uitdrukkelijk aan de orde gestelde 'prediking in verband met Israël' is geweest. Ongetwijfeld - al was het alleen al rondom de paascollecte - zal met name in de geboden gedacht zijn aan Gods oude verbondsvolk en de huidige situatie daarvan!

Wat catechisatie, wijkavonden en bespreking op de kerkeraad betreft: daarin werd in resp. 48%, 13% en 9% aandacht gegeven aan de relatie Kerk en Israël. En 65% van de kerkeraden heeft verklaard eventueel gebruik te willen maken van bezinning, die deputaten zouden kunnen aandragen, zodat de gemeenten met voorlichting en toerusting gediend zouden kunnen worden.

In één geval werd gemeld dat er een plaatselijke werkgroep 'Kerk & Israël' is; ruim 90% heeft er geen bezwaar tegen als het in de gemeente tot het oprichten van een dergelijke werkgroep zou komen. Door ongeveer de helft van de kerkeraden is de mening geuit dat men goed tot voldoende op de hoogte is van het werk van deputaten en van ds. Van der Vegt; dat betekent overigens dat een even groot deel van zichzelf vindt dat men méér daarmee op de hoogte zou kunnen/willen zijn!

We zullen u niet met méér gegevens vermoeden. Het bovenstaande is bedoeld u enig inzicht te geven in de antwoorden die werden gegeven. Het is de bedoeling dat in een aantal artikelen in V.O.I. nader op de uitkomst van de enquête zal worden ingegaan.

Graag wilde ik u dit schrijven om op deze wijze de dank en de waardering van de deputaten kenbaar te maken voor het feit dat en de wijze waarop u reageerde; dat heeft ons inderdaad wat inzicht gegeven. Met de verdere verwerking van de gegevens kunnen we stellig onze winst doen!

Moge Israëls God u wijsheid en kracht geven voor al uw werk!

Met hartelijke broedergroet,

namens deputaten! o.v. Comm. V & T, H. Blesma

BILAGE 64

Art. 143, 158, 216, 221

RAPPORT JA VAN COMMISSIE II BETREFFENDE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAËL

Met dankbaarheid constateert uw commissie dat deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël met een grote inzet en veel toewijding hun taak hebben vervuld. Hun rapport geeft een goed inzicht in de verschillende werkzaamheden die zij hebben verricht. Uw commissie heeft dan ook met veel belangstelling van dit rapport kennisgenomen en de inhoud daarvan uitvoerig doorgesproken met een vertegenwoordiging van deputaten. In het vervolg willen wij graag enkele kanttekeningen maken bij de hoofdzaken van wat deputaten aan uw vergadering rapporteren.

1. Terugroepen ds. en mw. Van der Vegt (2)

In het rapport wordt terloops melding gemaakt van het besluit om ds. en mw. Van der Vegt-Fishland aan de vooravond van de zg. Golfoorlog tijdelijk terug te roepen uit Israël. In hun toelichting benadrukten deputaten dat zij in die periode van spanning niet alleen te maken kregen met het advies van de Nederlandse, maar ook met dat van de Duitse autoriteiten, aangezien mw. Van der Vegt Duitse is. Deze adviezen liepen nogal uiteen: Terwijl het Ministerie van Buitenlandse Zaken de Nederlanders in Israël alleen oproep om alert te blijven, gaf de Duitse Ambassade haar rijkgenoten het dringend advies om Israël te verlaten. Na diepgaand overleg besloten deputaten toen ds. en mw. Van der Vegt terug te roepen. Daarbij hebben de volgende factoren een rol gespeeld: 1. Er was bezorgdheid in de kring van de familie. 2. Vanwege de oorlogsdreiging lag het werk volledig stil. 3. Dr. G.H. Cohen Stuart bleef in Jeruzalem en op die wijze zouden de Nederlandse kerken in Israël present blijven. De afspraak was dat ds. Van der Vegt naar Israël zou terugkeren als dr. Cohen Stuart naar Nederland zou komen. 4. De Israëlische autoriteiten drongen er sterk op aan dat alle buitenlanders wier aanwezigheid in Israël niet strikt noodzakelijk was, naar hun vaderland zouden teruggaan. In geval van een calamiteit zouden buitenlanders als laatste voor hulp in aanmerking komen. Daarom achtten deputaten het niet meer verantwoord ds. en mw. Van der Vegt langer in Israël te laten blijven. Ook de roepende kerk van Groningen heeft sterke druk op haar Israëlpredikant uitgeoefend om tijdelijk naar Nederland terug te keren. Het was zeker ook voor ds. en mw. Van der Vegt een buitengewoon moeilijke beslissing. Tenslotte brachten deputaten naar voren dat het vertrek van ds. en mw. Van der Vegt in Israël niet is uitgelegd als een gebrek aan solidariteit. Ook is gebleken dat het werk van ds. Van der Vegt door deze gang van zaken niet is gescheerd.

2. Bezinning - werkwijze (4)

Indringend is met deputaten van gedachten gewisseld over het gedeelte van het rapport dat handelt over de bezinning. Op dit punt leefde bij uw commissie aanvankelijk een groot aantal vragen. We zijn dankbaar dat de toelichting van deputaten in veel opzichten verhelderend heeft gewerkt, waardoor verschillende vragen beantwoord werden.

Van bijzonder belang was voor ons de vraag op welke wijze deputaten de opdracht van de generale synode van 1989 tot voortzetting van de bezinning hebben plaatsgevoerd. Daarbij was ons met name niet duidelijk waarom deputaten alleen zijn ingegaan op het tweede punt dat door de synode genoemd is: De bijbelse gegevens inzake de rest. In hun beantwoording merkten deputaten op, dat zij in de achterliggende periode bij de bezinning in de eerste plaats aandacht wilden schenken aan de continuïteit met het verleden. De generale synode van 1989 had daar ook uitdrukkelijk om gevraagd. Deputaten waren van mening dat het van fundamenteel belang was eerst te inventariseren wat er in het verleden aan bezinning heeft plaatsgevonden. De voortgaande bezinning zou daarop kunnen voortbouwen. De adviseur van het deputaatschap, dr. T. Brien, kreeg de opdracht een rapport samen te stellen waarin een overzicht zou worden gegeven van de bezinning die in het verleden heeft plaatsgevonden. Een samenvatting van dit bezinningsrapport is te vinden onder 4.3. van het deputatenrapport. In dit gedeelte wordt vanuit het verleden al enige aandacht geschonken aan de punten die de generale synode van 1989 noemde. Het was de bedoeling van deputaten om de bezinning op deze punten voort te zetten. Helaas hebben deputaten dat doel van hun opdracht maar zeer ten dele kunnen vervullen en alleen aandacht kunnen geven aan de restgedachte. Voor het uitvoeren van de andere aspecten van hun opdracht ontbrak hun de tijd.

Door deze toelichting is naar ons oordeel de wijze waarop deputaten met de opdracht van de generale synode 1989 zijn omgegaan, aanzienlijk verhelderd. Wel acht uw commissie het een ommissie dat deze gang van

zaken niet duidelijk in het deputatenrapport is aangegeven. Ook betreurt zij het dat deputaten hun opdracht tot verdere bezinning slechts ten dele konden uitvoeren.

3. Bezinning in het verleden (4.3.)

In hun rapport geven deputaten een samenvatting van het rapport dat door dr. T. Brien en is samengesteld onder de titel: *Ingelijfd in Israël en ten dienste van Israël*. Verschillende vragen die in onze kring bij dit gedeelte leefden, werden beantwoord toen deputaten ons het volledige rapport van dr. Brien en ter hand stelden. Van de zijde van deputaten werd toegegeven dat het rapport van dr. Brien en in hun rapport wel wat al te gecompliceerd is weergegeven. Voor uw commissie was dit aanleiding het moderamen te verzoeken alle afgevaardigden het rapport *Ingelijfd in Israël en ten dienste van Israël* ter kennisgeving toe te zenden. Uw commissie wil haar waardering uitspreken voor het rapport van dr. Brien en en is dankbaar voor de verheldering die hierin wordt geboden. Dit betekent echter niet dat er voor ons geen vragen en opmerkingen bij dit deel van het deputatenrapport overblijven. We zouden o.a. op de volgende punten willen wijzen.

1. Met dankbaarheid constateren wij dat deputaten de gedachte van de twee-wegen nadrukkelijk afwijzen. Ook is ons duidelijk geworden dat zij de vervangingsleer verwerpen. Naar onze gedachte zijn er echter enkele onduidelijkheden bij de Israëlvisie die deputaten - positief - voorstaan. Uw commissie heeft er alle begrip voor dat er op dit terrein moeilijke vragen liggen. Zij zou er echter nadrukkelijk voor willen pleiten dat deputaten bij hun voortgaande bezinning veel aandacht besteden aan een heldere formulering van hun visie en een duidelijke onderbouwing daarvan.
2. Deputaten geven aan dat in hun kring niet gelijk gedacht wordt over de vraag of Gods belofte aan Abraham m.b.t. het land ook doorgetrokken mogen worden naar de huidige situatie, waarin Israël een moderne staat is. Uw commissie wil graag de opmerking van deputaten onderstrepen, dat nadere bezinning op dit punt geboden blijft.
3. Uw commissie is van oordeel dat de uitdrukking 'De christelijke gemeente is bij Israël ingelijfd' (4.3.1.) nadere precisering behoeft. Uit het beeld van de olijfbom in Romeinen 11 kan immers niet afgeleid worden, dat zij die geloven in Israël ingelijfd moeten worden om het volk van God te zijn. Zij delen door het geloof in de gemeenschap met Christus en behoren door Hem bij het volk van God.

4. De opdracht van de generale synode 1989 (4.1. en 4.2.)

Deputaten hebben uw commissie duidelijk gemaakt, waarom zij zich nog niet hebben kunnen bezinnen op de onderwerpen die de generale synode van 1989 als 1e en 3e noemde. Van hun rapportage over het 2e thema - de restgedachte - zeggen zij, dat het daar slechts gaat om 'een facet' van hun bezinning. Bij dit facet werden binnen uw commissie o.m. de volgende vragen gesteld:

1. Deputaten schrijven: 'Deze joden zijn het bewijs, dat God Israël niet verstoet heeft, maar op het heil van Israël bedacht blijft. Wat bedoelen zij hier met 'Israël'? Wordt wel voldoende onderscheid gemaakt tussen Israël als etnische grootheid en 'Het Israël Gods'?
2. In het rapport wordt ook gezegd: 'In deze gelovige rest blijkt dat er wel een scheidslijn is in Israël, maar geen verwerping van Israël'. Hoe verhoudt deze stelling zich tot de gedachte van de verbondsverpak? Uit deze - en andere - vragen mag duidelijk zijn dat uw commissie van mening is dat de voortgaande bezinning van deputaten zich niet zal mogen beperken tot hetgeen de generale synode onder de punten 1 en 3 heeft aangegeven. Een verdere bestudering van de restgedachte is ook gewenst. Uw commissie is dankbaar dat deputaten aangaven dat al deze themata in de toekomst aan de orde worden gesteld. In opdracht van deputaten heeft de voorzitter, ds. H. Blesma, namelijk een nota vervaardigd, waarin uitvoerig wordt aangeduid op welke punten deputaten zich in de toekomst hopen te bezinnen. Daanuit blijkt dat deputaten voornemens zijn zich bezig te houden met de onderwerpen die de vorige generale synode aanreikte en ook met een aantal vragen die binnen de commissie zijn gesteld.

5. Naamsverandering (4.4.)

Een aanzienlijk deel van het deputatenrapport is gewijd aan de bezinning op de naam van het deputaatschap. Uw commissie heeft waardering voor de bijzonder overzichtelijke wijze waarop dit gedeelte is samengesteld. De bezinning op dit punt resulteert in een voorstel tot naamswijziging. In het gesprek met deputaten over dit onderdeel werd onderstreept dat deputaten grondig en langdurig met deze zaak zijn bezig geweest en dat het gehele deputaatschap achter deze naamsverandering staat. Eén van de vragen, die uw commissie in dit verband stelde, was: Hoe is het verzoek van joodse zijde tot u gekomen om een andere naam te kiezen? Uit het antwoord bleek ons dat dit verzoek bij herhaling gekomen is van joodse vertegenwoordigers in het O.J.E.C.

In de bezinning van uw commissie over dit voorstel zijn de volgende overwegingen aan de orde geweest:

1. Een aantal commissieleden benadrukte dat de huidige naam hen bijzonder aanspreekt en dat zij het zouden betreuren als die naam verdwijnt. Als belangrijke reden daarvoor werd genoemd dat in de huidige naam zo duidelijk uitkomt wat het 'programma' van het deputaatschap is, namelijk: 'Evangelieverkondiging onder Israël'. Daar komt nog bij dat er een grote innerlijke samenhang bestaat tussen de huidige naam en de instructie van deputaten. Betekent de voorgestelde naamsverandering dan ook niet dat er een koerswijziging optreedt in het beleid van deputaten? Kunnen we op een volgende synode misschien een voorstel verwachten om ook de instructie van deputaten te wijzigen? Het antwoord van deputaten op deze bedenkingen was duidelijk. De voorgestelde naamsverandering mag niet worden uitgelegd als een verschuiving in beleid, maar als een verdieping in visie en houding. De nieuwe naam moet gelezen worden tegen de achtergrond van de bestaande kerkelijke bepalingen. Deputaten zijn ook niet van plan om in de toekomst een voorstel tot verandering van hun instructie in te dienen.
2. Uw commissie is unaniem van mening dat er slechts één legitieme grond in het rapport wordt aangevoerd die aanleiding zou kunnen zijn tot eventuele naamswijziging. Dit is het feit dat de huidige naam aan joodse zijde misverstanden en verzet oproept, waardoor een werkelijke ontmoeting met de joden geblokkeerd kan worden en de evangelieverkondiging onder Israël schade zou kunnen lijden.

3. Uw commissie houdt echter bij het laatstgenoemde punt een zeer fundamentele vraag over: Wat is de achtergrond van de moede en de weerstand die men van joodse zijde heeft met de woorden 'verkondiging' en 'evangelie'? Roepen deze woorden weerstanden op die alleen te wijten zijn aan de wijze waarop christenen het evangelie aan Israël verkondigd hebben/verkondigen? Of wordt in dit verzet iets zichtbaar van de weerstand die in het hart van ieder mens leeft tegen het evangelie van vrije genade als zodanig? Deputaten konden op deze vraag geen afdoende antwoord geven. Hoewel uw commissie ervan overtuigd is dat het niet gemakkelijk zal zijn een antwoord op deze vraag te vinden, acht zij het noodzakelijk dat er in deze zaak meer duidelijkheid komt.

4. Binnen de commissie werd tenslotte ook aandacht gevraagd voor het feit dat de voorgestelde naamsverandering negatief zou kunnen werken binnen de kerken. De gemeenten zijn op dit voorstel namelijk niet voorbereid. Daardoor zou de naamsverandering allerlei misverstanden kunnen oproepen die het werk van deputaten zouden schaden. Het verdient aanbeveling dat deputaten in de komende jaren aan de kerken proberen duidelijk te maken welke weerstanden er onder de joden leven tegen woorden als 'verkondiging' en 'evangelie'. Daarbij kunnen zij ook aangeven hoe zij deze weerstanden beoordelen.

In het licht van deze overwegingen kan uw commissie het voorstel om de naam van het deputaatschap te wijzigen op dit moment niet overnemen. In plaats daarvan stelt zij uw vergadering voor deputaten op te dragen hun bezinning op de eventuele naamsverandering voort te zetten en daarbij rekening te houden met de ter synode geuite bezwaren en wensen.

6. Verkenning en Bezinning (5.3.)

In ons gesprek met deputaten kwam ook de vraag aan de orde in hoeverre de redactie van de serie 'Verkenning en Bezinning' verantwoordelijk is voor de inhoud van de gepubliceerde boekjes. Deputaten onderstreepten dat de auteurs verantwoordelijk zijn voor de inhoud. Het is de taak van de redactie om de onderwerpen te bepalen en de auteurs te zoeken.

7. Het werk van ds. Van der Vegt (6.)

Uw commissie sprak ook met deputaten verder door over het werk van ds. H.M. van der Vegt. In onze kring leefden vragen bij het gedeelte van het rapport waar het werk van ds. Van der Vegt getypeerd wordt als 'dienst der verzoening'. Daar zeggen deputaten o.m.: 'De praktische invulling van het werk is vooral gelegen in het afbreken van muren van onverzoenlijkheid die gebouwd zijn op het fundament van onbegrip en kerkelijke zelfgenoegzaamheid'. Uit de beantwoording bleek ons dat ds. Van der Vegt het volle evangelie van de verzoening wil verkondigen. Daarbij moeten echter wel muren van verzet en onverzoenlijkheid worden afgebroken, wil dit evangelie de mens in Israël werkelijk bereiken.

Aan deputaten werd ook de vraag gesteld, hoe zij de toekomst van het werk zien. In hun antwoord benadrukten zij dat het van grote betekenis is dat het werk van ds. Van der Vegt gecontinueerd wordt, als hij zal repatriëren. Deputaten zien meer mogelijkheden dan ooit voor de evangelieverkondiging onder Israël.

8. O.J.E.C. (7.1.3.)

Met deputaten werd doorgesproken over de positie van dr. Brien en binnen het O.J.E.C. Bovendien werd de vraag gesteld welke verantwoordelijkheid deputaten dragen voor de activiteiten en uitspraken van het O.J.E.C. In de beantwoording werd duidelijk, dat deputaten via dr. Brien en een - kritische - inbreng in dit overlegorgaan hebben. Op de officiële stukken van het O.J.E.C. wordt - indien nodig - kritisch gereageerd. Wel benadrukten deputaten dat zij op geen enkele wijze verantwoordelijk zijn voor allerlei uitspraken van individuele leden van het O.J.E.C.

9. Christian Witness to Israel (7.2.)

Uw commissie betreurt het dat het deputaten niet mogelijk is om op dit moment tot een verantwoord oordeel over Christian Witness to Israel te komen. Daardoor is het hun uiteraard ook onmogelijk om voorstellen aan de synode te doen die kunnen leiden tot een vruchtbare samenwerking met deze organisatie. Het bleek uw commissie dat deze situatie veroorzaakt is doordat de deputaat aan wie was opgedragen contact te zoeken met Christian Witness to Israel, de informatie pas in een laat stadium had opgevraagd en ontvangen. Daardoor kon de deputatenvergadering zich niet over deze gegevens buigen. Uw commissie stelt u voor deputaten op te dragen de opdracht die de generale synode van 1989 ten deze gaf zo spoedig mogelijk af te ronden.

10. Bezinnings- en toerustingbudget (8.)

Deputaten vragen toestemming om van tijd tot tijd een deputaat een opdracht te verlenen voor studie en/of voorlichting en daarvoor de nodige financiële ruimte te bieden. Uw commissie heeft over dit voorstel nog een aantal vragen, die zij met deputaten wil doorspreken. Zij zegt toe zo spoedig mogelijk te komen met een aanvullend rapport over deze zaak.

11. Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het vele werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. deputaten op te dragen hun bezinning voort te zetten en daarbij met voorrang aandacht te schenken aan de onderwerpen die door de generale synode van 1989 zijn aangegeven, alsmede rekening te houden met de opmerkingen en wensen die op deze synode zijn geuit;
3. deputaten op te dragen hun bezinning op de eventuele naamsverandering van het deputaatschap voort te zetten en daarbij rekening te houden met de ter synode geuite bezwaren en wensen;
4. deputaten volmacht te geven uit te zien naar een opvolger voor ds. Van der Vegt;
5. deputaten op te dragen het onderzoek af te ronden naar de mogelijkheden om contacten aan te gaan met

'Christian Witness to Israel' en daarover te rapporteren aan de volgende synode;
 6. opnieuw een eerste en een tweede secretaris, een eerste en een tweede penningmeester, alsmede een adviseur te benoemen.

A. Baars, rapporteur

BIJLAGE 65
 Art. 159, 202

RAPPORT VAN DEPUTATEN TAKEN EN PRIJTEITENSTELLING DEPUTAATSCHAPPEN

1. Samenstelling deputaatschap

De generale synode 1989 te Groningen benoemde de volgende personen tot lid van het deputaatschap:
 S. Pieper, voorzitter, 's-Gravendamsweg 22c, 2211 WK Noordwijkerhout;
 D.C. van de Kraak, secretaris, Anjeliereilaan 2, 2111 BP Aardenhout;
 J. Bijveld, lid, Van Tubergenpad 4, 2012 GX Haarlem;
 T. van Dieren, lid, Kon. Julianaweg 33, 3241 XB Middelhamis;
 Dr. M.C. Tanis, lid, Rivierdijk 759, 3361 BV Sliedrecht;
 E.B. de Vin, lid, Huizerweg 19, 3882 TE Putten.
 Tot ons leedwezen overleed op 25 januari 1990 br. Van Dieren, zodat wij bij de uitwerking van onze opdracht zijn inbreng hebben moeten missen.

2. Opdracht

De opdracht bestaat uit drie delen:
 - onderzoek te doen naar de taken die door onze kerken, via de onderscheiden deputaatschappen, verricht worden, c.q. verricht zouden moeten worden;
 - onderzoek te doen naar de aard en de omvang en de prioriteiten die daarbij gesteld zouden moeten worden, waarbij principiële en praktische elementen dienen te worden meegewogen;
 - onderzoek te doen naar de verdere uitwerking van het benoemingsbeleid inzake deputaatschappen, en daarover aan de generale synode van 1992 te rapporteren en voorstellen te doen.
 In ons rapport hebben wij de eerste twee opdrachten gecombineerd onder het hoofdstuk 'A: TAKEN' en het laatste punt wordt verantwoord onder het hoofdstuk 'B: BENOEMINGSBELEID'.
 Overeenkomstig uw wens heeft br. De Vin namens ons als voorzitter deelgenomen in de 'Werkgroep Centraal Bureau'.

3. Werkwijze

Bij het uitvoeren van onze opdracht hebben wij ons in principe gedistantieerd van bestaande en geproefde situaties en getracht ons een oordeel te vormen omtrent de taken die een kerk thans heeft in het kader van de grote opdracht: de verkondiging van het Evangelie en het daaraan leven, en welke organen daarvoor nodig zijn.
 Daarbij dienden uiteraard de financiële consequenties in het oog te worden gehouden.

4. Verantwoording t.a.v. de uitvoering van opdracht A

Ons onderzoek naar de (te verrichten) taken van onze kerken geeft het volgende beeld te zien:
 1. Naar ons oordeel hebben onze kerken tot op heden geen taken laten liggen, zowel in geestelijk als in materiaal opzicht.
 2. De aard en de omvang van de taken worden geheel bepaald door de van de generale synode ontvangen instructies en door de vastgestelde omalagen.
 3. Wel is het belangrijk om als kerken telkens opnieuw prioriteiten te stellen in de uitvoering van taken. Bij de afweging van prioriteiten hebben wij ons afgevraagd of het werk van de 'vrijgestelden' absoluut noodzakelijk is voor het functioneren van de deputaatschappen. Wij zijn daarbij uitgegaan van de overwegingen dat bezuinigingen noodzakelijk kunnen zijn om de kerken niet te zwaar te belasten, dan wel om bepaalde deputaatschappen extra middelen te verschaffen, teneinde hen in staat te stellen hun taken nu en in de toekomst naar behoren te vervullen.
 4. De wijze waarop de taken van de deputaatschappen worden uitgevoerd onttrekt zich aan onze waarneming.
 Ten aanzien van de prioriteitenstelling bij het geheel van de taken hebben wij een tweedeling gemaakt:
 - een overzicht van de kassen die beslist gehandhaafd, eventueel versterkt, dienen te worden. Wij hebben deze taken opgenomen in een hoofdstuk A-1: TE HANDHAVEN TAKEN.
 - een overzicht van de kassen, waarbij wij de noodzaak van het hebben van een 'vrijgestelde' ter discussie stellen. Zie hoofdstuk A-2: TAKEN VRIJGESTELDEN TER DISCUSSIE.
 Onze zienswijzen zijn avoren niet met de verschillende deputaatschappen besproken.
 De overweging daarbij was vooral dat, naar ons gevoelen, de principiële inhoudelijke discussie daarover op de generale synode gevoerd behoort te worden.
 Dit mede omdat wij ons niet in staat achten ons t.a.v. alle relevante aspecten een afgerond eendoordeel te vormen.
 Van datgene wat wij rapporteren/voorstellen hebben wij de betrokken deputaatschappen een kopie gezonden van het gedeelte dat over hen handelt.

A-1: TE HANDHAVEN TAKEN

Beheer van de Algemene Kas enz. naar art. 13 K.O.
 Deze kas dient versterkt te worden; deputaten schelsten in hun eigen rapporten, terecht, hun dringende behoefte aan extra middelen. Onze kerken dienen zodanige voorzieningen te treffen dat haar predikanten en hun gezinnen niet alleen tijdens, maar ook na de actieve periode "zonder zorg" kunnen leven.

Buitenlandse Zending

De zendingsoverdracht is overduidelijk; dit deputaatschap zal derhalve onverminderd grote aandacht blijven krijgen.
 Het vraagstuk van de omvang van de taak zal telkens afweging behoeven bij de beleidsbepaling.
 Het streven dient blijvend gericht te zijn op de overdracht van taken aan autochtone instanties, predikanten en werkers, zodat de zendingkerken i.z.t. zelfstandig kunnen functioneren.

Theologische Universiteit

De eigen opleiding dient gehandhaafd te blijven. In het geheel van afwegingen is het nuttig aandacht te schenken aan de mate van prioriteit die het verder uitbouwen van de bibliotheek mag hebben; de activiteit van de vrouwenverenigingen zou wellicht ook anders gericht kunnen worden.

Evangelisatie

Evangelisatie is primair een verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerken.
 Een beroep op dit deputaatschap, zowel voor advies als voor financiële steun, behoort mogelijk te blijven voor kerken die het werk van een evangelist (mede) bekostigen. De functie van een vrijgestelde heeft tijdens voorgaande synodes, herhaaldelijk ter discussie gestaan.
 Wij vragen ons af of een fulltime vrijgestelde voor dit werk nodig en verantwoord is. Wellicht kan een daarvoor geschikte evangelist naast zijn werkzaamheden in het veld of een predikant (b.v. uit een kleine gemeente) coördinerende, bezinnende en voorlichtende taken in een partime functie vervullen.

Onderlinge Bijstand en Advies

Dit deputaatschap vervult een hoogst belangrijke rol in het geheel van onze kerken door gestalte te geven aan het dragen van elkaars lasten. Daardoor zijn met name de kleinere kerken in staat een eigen predikant te beroepen, resp. gebouwen te stichten, te restaureren of uit te breiden. Aangezien een aantal kerken in ledental voortdurend terugloopt, valt te verwachten dat de hulpverlening gaandeweg zal moeten toenemen; de omalagen dienen gelijke tred te houden met de toenemende behoeften. Uit dien hoofde zullen deputaten zeer waarschijnlijk (in de nabije toekomst) meer middelen nodig hebben.

Algemene Diaconale en Maatschappelijke Aangelegenheden

De taken van de vrijgestelden voor bezinning en voorlichting zijn nodig en daarom te handhaven. De medewerkers in het Diaconaal Bureau zijn tevens werkzaam voor Hulpverlening en Kerk en Bedrijfsleven. Uiteraard is het bij dit laatste gewenst dat de personele en andere kosten naar evenredigheid worden doorberekend aan de twee genoemde deputaatschappen. Bij het handhaven van twee medewerkers bij ADMA behoren die beide medewerkers elkaar te kunnen vervangen.

Hulpverlening in binnen- en buitenland

De voorlichting en de onderzoeken geschieden grotendeels via het Diaconaal Bureau; deze werkwijze kan worden voortgezet mits de werkelijke kosten onderling worden verrekend.
 Administratie, receptie en telefoondienst kunnen, onder verrekening van de kosten, worden ondergebracht bij het Kerkelijk Administratief Bureau.

Kerkelijk Administratief Bureau

Het Kerkelijk Administratief Bureau heeft een welhaast onmisbare functie; kwaliteit en kostenbeheersing zijn goed te noemen, mede door het zoveel mogelijk benutten van technische hulpmiddelen.
 Om menskracht en apparatuur efficiënt te gebruiken, dienen zoveel als mogelijk is taken van administratieve aard voor andere deputaatschappen en kerkelijke organen te worden verricht, uiteraard onder verrekening van de kosten.
 Deputaten Kerkelijk Administratief Bureau zullen u zelf rapporteren over hun werkwijze en toekomstvisie.

Contact met de Kerkjeugd

Gezien het belang van jongeren als leden van de kerk is dit deputaatschap van wezenlijk belang, nu en zeker in de toekomst. Om jongeren bij de kerk te betrekken en te houden is een gedegen professionele aanpak vereist met daarvoor toereikende financiële middelen. Wij achten het onbevredigend dat het jeugdhuis beleidsmatig en bestuurlijk geen enkele band heeft met de kerkelijke organen. Het is wenselijk dat het bureau van het jeugdhuis onder één dak gaat functioneren met het Kerkelijk Administratief Bureau, zodat het Bureau administratieve en andere taken kan overnemen, uiteraard met verrekening van de kosten.

Generale Synode

De quaestor van de generale synode beheert deze kas op zorgvuldige wijze. Wellicht kan meertijd, indien nodig, de administratie daarvan worden ondergebracht bij het Kerkelijk Administratief Bureau. De inkomsten bestaan uit omalagen en de uitgaven betreffen overwegend de kosten van de generale synode, de gedeeltematige financiering van het Kerkelijk Administratief Bureau en de kosten van een 10 à 15 deputaatschappen, die een matig en verantwoord beroep op deze kas doen.

De Wekker

Als periodiek heeft De Wekker een duidelijke en noodzakelijke functie. Het blad is self-supporting.

A-2: TAKEN VRIJGESTELDEN TER DISCUSSIE**Kerk en Bedrijfsleven**

De belangrijkste taken van deze deputaten zijn:

- bezinning op vragen rond de industriële samenleving;
- handreiking aan de kerken bij de uitvoering van hun pastorale en diakonale taak.

Gelet op de ontwikkelingen t.a.v. overlegstructuren en de kennis van en ervaring met de industriële problematiek, vergeleken met die in de beginfase, kan de noodzaak van een vrijgestelde industriepredikant ter discussie worden gesteld. De omstandigheden die destijds, terecht, tot het creëren van deze functie leidden, zijn nu geheel anders. Bezien moet worden of deze functie geheel of gedeeltelijk kan vervallen en dan, voorzover nodig, op andere wijze (b.v. in nauwe samenwerking met ADMA) aandacht kan krijgen.

Geestelijke verzorging van varenden

Veel schippers zijn mobiel (auto aan dek), zodat zij zich gemakkelijk op de zondagen kunnen voegen bij een plaatselijke gemeente; daarbij komt dat de meeste, zo niet alle, schippers behoren tot een plaatselijke kerk en vallen onder de ambtelijke voorbereiding van de kerkeraad der 'Thuisgemeente'.

Het werk van de vrijgestelde predikant is overwegend in het Rijnmondgebied geconcentreerd en draagt een sterk evangeliserend karakter.

In het licht van het bovenstaande kan de noodzaak van het voortbestaan van het deputaatschap op zich betwist worden.

Geestelijke verzorging van gehandicapten enz.

Onze kerken leveren één van de drie kerkelijke werkers ten behoeve van het dovepastoraat, m.a.w. er wordt door onze kerken hiervoor zeer veel uitgegeven, gerelateerd aan hetgeen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Nederlandse Hervormde Kerk op dit gebied doen. De vraag kan gesteld worden of onze kerken in staat zijn zich deze inspanning te blijven getroosten.

Evangelieverkondiging onder Israël

De arbeid van de Israël-werker blijkt overwegend te bestaan uit bezinning en contacten in het werkgebied. Hoewel deze taak ongetwijfeld zinvol is, vragen wij ons af of het bezinningswerk niet evengoed door deputaten zelf in Nederland kan geschieden. Indien deze bezinningsarbeid en het onderhouden van contacten met kerken en organisaties te veelomvattend zou zijn, dan is te overwegen uitsluitend een parttime functionaris hier te lande te benoemen.

Overigens vragen wij ons af of de ternaamstelling van dit deputaatschap niet aangepast moet worden, gezien het feit dat de naam het eigenlijke werk niet dekt.

Algemene opmerking

Mocht de synode besluiten de structuur van één of meerdere in dit laatste hoofdstuk genoemde deputaatschappen aan te passen, dan bevelen wij u aan de vrijgestelden metertijd niet te vervangen.

B. BENOEMINGSBELEID**Zittingsduur van deputaten G.S. en P.S.**

Tot op heden is het mogelijk dat een deputaat gedurende (zeer) lange tijd lid is van een deputaatschap; de enig aanwezige grens is die van de 70-jarige leeftijd bij de door de generale synode benoemde deputaten. In verband met steeds optredende maatschappelijke veranderingen en met het oog op een goede doorstroming, bevelen wij een beperking van de zittingsduur van deputaten G.S. en P.S. aan tot bijvoorbeeld 9 of 12 jaar.

Teninde te veel mutaties bij de aanvaarding van deze zittingsduur te voorkomen en ook de toekomstige vervanging geleidelijk te doen plaatsvinden, dient een rooster van aftreden opgesteld te worden.

Deskundigen/specialisten in deputaatschappen

In onze kerken zijn vele deskundigen/specialisten op allerlei vakgebieden aanwezig. Onze mening is dat de kerken bij de uitvoering van hun taken daar optimaal gebruik van moeten maken.

Benoemingen

Wij bevelen aan dat deputaten resp. de synode hun voorstellen mede baseren op voorafgaand overleg met de voor te dragen kandidaten.

5. Voorstellen

Wij stellen u voor

inzake de deputaatschappen:

1. de deputaatschappen als genoemd in de hoofdstukken A-1 en A-2 te continueren;
2. de deputaatschappen genoemd onder A-2 op te dragen de functies van de vrijgestelden te beperken, dan wel binnen redelijke termijn geheel af te bouwen, waarbij uiteraard de belangen van de betrokkenen in het oog dienen te worden gehouden;

inzake het benoemingsbeleid:

1. beperking van de zittingsduur van deputaten G.S. en P.S. tot bijvoorbeeld 9 of 12 jaar;
2. een rooster van aftredende deputaten verplicht te stellen;
3. optimaal gebruik te maken van de deskundigheid in onze kerken;

4. benoemingen te doen ná overleg met kandidaten; inzake het gehele rapport onze handelingen goed te keuren.

S. Pieper, voorzitter
D.C. v.d. Kreeke, secretaris

Bijlage 65.1.

Secretaris: Anjelierenlaan 2
2111 BP Aerdenhout

Aerdenhout, 7 april 1992

Aan de Generale Synode van de
Christelijke Gereformeerde Kerken
in 1992 bijeen te Apeldoorn

Betreft: ons aan u toegezonden rapport.

Geachte broeders,

De Beheerscommissie Diakonaal Bureau meldde ons naderhand dat:

1. ADMA geen functionarissen (meer) in dienst heeft, maar dat deze personeelsleden in dienst zijn van het Diakonaal Bureau en werkzaamheden verrichten voor deputaten ADMA, Hulpverlening en Kerk en Bedrijfsleven;
2. deze medewerkers elkaar niet kunnen vervangen, omdat zij een volstrekt verschillende functie hebben.

Met broedergroeten,

D.C. van de Kreeke, secretaris

BILAGE 66
Art. 159, 202

RAPPORT 12 VAN COMMISSIE VI: TAKEN EN PRIORITEITENSTELLING

Deputaten hadden een drievoudige opdracht, door zichzelf aangevuld met participatie in de Werkgroep Centraal Bureau. Zij hebben deze - helaas zonder br. Van Dieren - conscientieus uitgevoerd. Terecht hebben zij het contact met andere deputaatschappen beperkt tot informatie over hun oordeel, omdat de discussie over de taakhoud van de deputaatschappen niet bilateraal, maar op synodaal niveau behoort te worden gevoerd.

Uw commissie betreurt dat dit rapport in uw vergadering pas aan de orde komt nadat verscheidene rapporten van hierin genoemde deputaatschappen reeds zijn afgehandeld.

Na het oordeel dat het kerkverband geen taken heeft laten liggen, geven deputaten hun visie over een aantal deputatentaken. Daarbij beperken zij zich tot deputaten met een eigen kas. Gelet op hun ontstaan geschiedenis is dit wel verklaarbaar. Niettemin meent uw commissie dat ook de taken van deputaatschappen waarvan de uitgaven ten laste van de kas van de generale synode komen, kritisch moeten worden bezien.

De suggesties van deputaten onder A-1 en A-2 van hun rapport, zo meent uw commissie, behoren (hadden behoren) te worden behandeld bij het desbetreffende deputatenrapport. Over enkele suggesties wil uw commissie nog iets opmerken:

- a. Buitenlandse Zending: uw commissie vraagt zich af of bij vervanging van de secretaris persé moet worden gezocht naar een theoloog;
- b. ADMA: het hangt van de functie en van de kwalificatie van de medewerkers af of de vervangingseis kan worden gesteld;
- c. Generale synode: uw commissie meent dat de administratie van de quaestor dient over te gaan naar het K.A.B.;
- d. Geestelijke verzorging gehandicapten: aan deze deputaten ware te vragen met de betrokken instanties van Genef. en N.H.-Kerken te overleggen om tot evenrediger lastenverdeling van het dovepastoraat te komen.

Wat het benoemingsbeleid betreft, uw commissie kan zich vinden in de achterliggende gedachten van deputaten, maar plaatst wel enige kanttekeningen:

- a. de generale synode kan niet treden in de autonome bevoegdheid van de particuliere synoden;
- b. een rooster van aftreden is niet nodig omdat alle deputaten na 3 jaar aftreden; bedoeld zal zijn een rooster van niet-herbenoembaarheid;
- c. gebruikmaking van een aanwezige specialistische deskundigheid is wel aanbevelenswaardig, maar mag niet plaatsvinden ten koste van generalistische bekwaamheid en betrokkenheid;
- d. overleg met, informatie aan en instemming van kandidaten dient aan een benoeming vooraf te gaan. Daarom is een deputatenvoordracht van één persoon voor elke te (her)bezetten plaats voldoende.

Samenvattend stelt uw commissie u voor:

1. de suggesties van deputaten onder A-1 en A-2 te betrekken bij de behandeling van de diverse deputaten-

- rapporten;
2. te overwegen of deze suggesties en/of de opmerkingen van uw commissie (moeten) leiden tot herziening of aanvulling van eerdere besluiten en, zo ja, uw commissie(s) op te dragen deze te formuleren;
 3. alle deputaatschappen op te dragen:
 - a. op de generale synode 1995 een rooster van niet-herbenoembaarheid van deputaten in te dienen, waarbij de zittingsduur van een deputaat, afhankelijk van de omvang van het deputaatschap, beperkt blijft tot 9, 12 of 15 jaar;
 - b. voor alle plaatsen een gemotiveerde voordracht van één kandidaat - die daarmee instemt - bij het moderamen van de generale synode in te dienen;
 4. de handelingen van deputaten goed te keuren en deputaten te danken voor hun gewaardeerde werk;
 5. het deputaatschap op te heffen.

A. de Geus, rapporteur

BULAGE 67
Art. 161, 165, 192

BRIEF AAN DE LANDELIJKE VERGADERING VAN DE NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN

Aan de roepende kerk voor de
Landelijke Vergadering van de
Nederlands Gereformeerde Kerken
p/a Weledale heer M.A. van Helden
Louisalaan 2
7316 DR Apeldoorn

Snedrecht/Eda, 9 januari 1990

Zeer geachte broeders,
De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, gehouden te Groningen 1989 heeft met grote belangstelling kennis genomen van uw schrijven van 6 maart 1989 en heeft het moderamen opgedragen uw brief te beantwoorden. We doen dit met dezelfde gevoelens van blijdschap en teleurstelling, waarmee u uw schrijven tot ons richtte.
Dankbaar zijn we dat uw afgevaardigden de bespreking van uw brief en van het zeer uitvoerige rapport van onze deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken in enkele zittingen van de synode hebben willen meemaken. Een van uw afgevaardigden, prof. dr. ir. E. Schuurman, heeft een hartelijk en indringend woord tot de synode gericht, waaraan met grote ernst geluisterd is. Wij verhalen u evenwel niet dat er passages waren die ons pijnlijk hebben getroffen. Hoeveel gewicht de synode aan deze zaak hechtte bleek uit de uitvoerige bespreking van een en ander ter synode. Over en weer gevoelen we de pijn van de gescheidenheid die er nu al jaren is en helaas nog steeds voortduurt.

Onze deputaten kregen de opdracht zich te bezinnen op de vraag welke ruimte voor verscheidenheid er in een kerk van gereformeerde belijders mag zijn.
Ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft de synode het volgende besluit genomen:

- De synode constaterende
1. dat er met betrekking tot de zaken genoemd in de Gemeenschappelijke Verklaring ten aanzien van de toeëigening des heils - ondanks intensieve gesprekken in een broederlijke sfeer - verschillen gebleven zijn;
 2. dat er daarnaast vragen gerezen zijn ten aanzien van het functioneren van het Accoord van kerkelijk samenleven;
- van oordeel
1. dat in de gebleven verschillen tot uiting komt, dat in de Nederlands Gereformeerde Kerken met betrekking tot de toeëigening van het heil geen recht gedaan wordt aan wezenlijke elementen uit de belijders der kerken;
 2. dat deze verschillen daarom een belemmering vormen om op dit moment stappen te doen naar een vereniging van beide kerken;
 3. dat de gerezen vragen ten aanzien van het functioneren van het Accoord om een nadere bespreking vragen.
- sprak uit
1. dat de geconstateerde verschillen, alsook de vragen met betrekking tot het functioneren van het Accoord geen belemmering mogen zijn om te erkennen dat de Nederlands Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijders;
 2. dat de verschillen vanwege hun ernstige aard wel aanleiding moeten zijn tot bezinning en gesprek, opdat tot belemmeringen voor de kerkelijke eenheid uit de weg geruimd worden;
 3. dat in deze bezinning en dit gesprek de vragen met betrekking tot het Accoord nu ook uitvoeriger betrokken dienen te worden;
 4. dat dit alles erop gericht zal zijn, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken elkaar - waar nodig door onderling broederlijk vermaan - zullen helpen om waarlijk gereformeerde kerken te zijn, in het handhaven en beleven van de belijders en in de kerkregering, ten

einde zo gestalte te geven aan de roeping te blijven zoeken naar wegen tot kerkelijke eenheid; en besloot deputaten op te dragen

1. na te gaan (mede aan de hand van het deputatenrapport en de bespreking daarvan ter synode) welke zaken in het kader van het boven sub 2 en 3 genoemde aan de orde moeten komen en deze te bespreken met de Nederlands Gereformeerde Commissie;
2. de daarbij overblijvende of aan het licht komende verschillen zoveel als mogelijk is te formuleren op een wijze waarin ook de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken het standpunt van die kerken kan herkennen;
3. zich nader te bezinnen op de vraag hoe ernstig de verschillen zijn - onder meer in het licht van de afspraken van vorige synoden - teneinde de generale synode van 1992 te kunnen dienen met een gefundeerd antwoord op de vraag of en in hoeverre de besproken zaken het voortgaan op de weg naar verdere eenheid blijvend belemmeren;
4. de brieven van de samenwerkende kerken van Amere, Lelystad en Nieuwegein te beantwoorden;
5. zich blijvend op de hoogte te stellen van het verloop van de contacten in die kerken, waar het tot een nauwer samenleven met de Nederlands Gereformeerde Kerken is gekomen; en besloot voorts
6. de brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken te beantwoorden en haar tevens te verzoeken, haar commissie een opdracht te geven ten opzichte van de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken de overeenkomst met de opdracht die de synode aan deputaten Eenheid geeft.

De in uw schrijven geuite teleurstelling over het feit dat er in de afgelopen periode zo weinig concrete vorderingen zijn gemaakt op de weg naar de eenheid tussen de Nederlands Gereformeerde en de Christelijke Gereformeerde Kerken delen wij. We hebben begrip voor uw moete wanneer naar uw besef telkens weer over dezelfde onderwerpen moet worden doorgesproken, al zult u verstaan van welk belang deze voor ons en voor de onderlinge verhouding zijn.

Van harte hopen wij dat er bij u de bereidheid zal zijn, en uw schrijven duidt daarop, op onze kritische vragen in te gaan.

Namens de synode spreekt het moderamen de verwachting uit dat u, via uw commissie, over genoemde onderwerpen verder wilt spreken met onze kerken via haar deputaten Eenheid. Wij verzoeken u derhalve uw commissie een opdracht te geven ten opzichte van de deputaten van onze kerken die overeenkomst met de opdracht die de generale synode aan deputaten Eenheid gegeven heeft.

Moge de Heere, onze God, Zich over uw en onze kerken ontfermen.

Met broederlijke groet en helbode,

ds. M.C. Tanis, praeses
ds. J. van Amstel, scriba II

BULAGE 68
Art. 161, 165, 192

BRIEF VAN DE LANDELIJKE VERGADERING VAN DE NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN

Aan de Generale Synode van de
Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
bijeën te komen D.V. in 1992 te Apeldoorn
p/a De Weledale heer A.H. Verstuis
Kruisstraat 244
8172 BT Vaassen

Apeldoorn, 15 oktober 1991

Hooggeachte en geliefde broeders in onze Heer Jezus Christus,

Tijdens de zitting van 8 juni jl. heeft de Landelijke Vergadering 1991 zich diepgaand beraden over de samensprekingen, die in de afgelopen periode tussen onze beide kerken hebben plaatsgevonden.

Na sluiting van de vorige Landelijke Vergadering (Dronen 1988) zijn op landelijk niveau de gesprekken voortgezet tussen uw deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland en onze commissie voor contact en samenspreking met andere kerken. Daarnaast kon melding gemaakt worden van diverse contacten tussen onze kerken op plaatselijk niveau, hetzij om een vorm van samenwerking tot stand te brengen, hetzij om een reeds bestaande samenwerking verder uit te bouwen.

De beraadslagingen tijdens de zitting van 8 juni jl. vonden plaats in de gewaardeerde aanwezigheid van uw afgevaardigde ds. P. den Butter, br. G. van Malenhorst en ds. B. Witzier. Wij betuigen u onze welgemeende dank voor de opbouwende woorden, die br. G. van Malenhorst tot onze Landelijke Vergadering heeft gericht. Hij vermeldde in zijn toespraak, dat de besprekingen op landelijk niveau in een goede en openhartige sfeer zijn gevoerd, al moest ook hij met teleurstelling constateren, dat er weinig voortgang is gemaakt in het bereiken van de zichtbare eenheid tussen onze beide kerken.

Als bijlage bij deze brief treft u het besluit aan, dat onze Landelijke Vergadering genomen heeft ten aanzien van de contacten met uw kerken. Hieruit blijkt, dat onze Landelijke Vergadering van gevoelen is, dat de samensprekingen op landelijk niveau voortgezet behoren te worden, dit zijnde op onze roeping tot eenheid met allen, die onze Here Jezus Christus in onverderfelijkheid liefhebben. Daar er bij de laatste gesprekken tussen uw deputaten en onze commissie geen wezenlijk nieuwe gezichtspunten naar voren gekomen

zijn, is onze Landelijke Vergadering wel van mening, dat de gesprekken ten aanzien van de toeïgening des heils op korte termijn algerond dienen te worden. In dit verband willen wij uitdrukking geven aan onze hoop, dat uw synode zal uitspreken, dat de geconstateerde verschillen met betrekking tot dit punt vallen binnen het raam van de gereformeerde belijdenis, die door onze beide kerken van harte onderschreven wordt.

Uit de nieuw-geformuleerde opdracht aan onze commissie blijkt voorts, dat wij van onze kant openstaan voor gesprekken over ons Accoord van Kerkelijk Samenleven (A.K.S.). Onze commissie is tevens nadrukkelijk gevraagd om de mogelijkheden te onderzoeken voor de vorming van een federatief verband met uw kerken, dit in aansluiting op hetgeen besloten is door de Landelijke Vergadering van Breukelen 1981/1982.

Bij onze Landelijke Vergadering leeft sterk het besef, dat de contacten tussen onze beide kerken meer omvatten dan alleen maar samensprekingen op landelijk niveau. Om deze reden is onze commissie gevraagd de plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerken op hun verzoek te adviseren en te ondersteunen bij het realiseren en uitbouwen van samenwerking op lokaal niveau met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Wij bidden u de leiding van Gods Geest toe bij uw overwegingen en beraadslagingen, opdat uw synode besluiten mag nemen, die beantwoorden aan de roeping tot eenheid tussen onze beide kerken. Onze brief willen wij daarom besluiten met een krachtig beroep op uw synode om de belemmeringen naar de groei van kerkelijke eenheid weg te nemen.

Namens de Landelijke Vergadering 1991 tekenen wij met broederlijke groeten en hoogachting.

P. Wassenaar, praeses
N. Sikkema, scriba

Bijlage 68.1.

OPDRACHT AAN DE COMMISSIE VOOR CONTACT EN SAMENSPREKING

De Landelijke Vergadering 1991 heeft kennis genomen van het rapport van de commissie voor contact en samenspreking met andere kerken met betrekking tot de door deze commissie gevoerde gesprekken met de Christelijke Gereformeerde deputaten voor de Eenheid van gereformeerde belijders in Nederland.

De Landelijke Vergadering wil het streven naar kerkelijke eenheid met de Christelijke Gereformeerde Kerken blijven bevorderen, hoewel zij met leedwezen heeft moeten vaststellen, dat er in dit opzicht op landelijk niveau weinig vooruitgang in de afgelopen drie jaren gemaakt kon worden.

Daarentegen stemt het de Landelijke Vergadering tot blijdschap, dat in meerdere plaatselijke gemeenten vormen van samenwerking in de afgelopen periode op gang gebracht werden resp. tot stand gekomen zijn. Met name van de verkering van de Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken van Almere, Leijstade en Nieuwegein, dat zij de integratie van hun kerkelijk leven niet langer als voorlopig, maar als definitief beschouwen, werd met dankbaarheid en instemming kennis genomen.

De Landelijke Vergadering verzoekt de commissie om:

1. de plaatselijke kerken op hun verzoek te adviseren en te ondersteunen bij het realiseren resp. uitbouwen van samenwerking op lokaal niveau met de Christelijke Gereformeerde Kerken;
2. de reeds volledig geïntegreerde samenwerkings-gemeenten desgevraagd te dienen met advies;
3. het gesprek met de Christelijke Gereformeerde deputaten ten aanzien van de toeïgening des heils op korte termijn af te ronden conform de bedoeling van de laatst-gehouden generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken;
4. het gevraagde gesprek rondom het Accoord van Kerkelijk Samenleven (A.K.S.) aan te gaan met de Christelijke Gereformeerde deputaten;
5. de mogelijkheden te onderzoeken voor een federatief verband met de Christelijke Gereformeerde Kerken, dit in aansluiting op wat besloten is door de Landelijke Vergadering van Breukelen 1981/1982 (zie de desbetreffende pagina's 20 en 21 van de Acta van Breukelen).

BULAGE 69
Art. 161, 165, 192

RAPPORT 7 VAN COMMISSIE IV INZAKE DE SAMENSPREKINGEN MET DE NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN EN DE GEVOERDE CORRESPONDENTIE EN DE BRIEF VAN DE LANDELIJKE VERGADERING EDE 1991 VAN DE NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN AAN DE GENERALE SYNODE VAN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN

Slechts twee samensprekingen zijn er met de Commissie voor Contact en Samenpreking met andere kerken gehouden. In de samenspreking van 17 januari 1990 gaf de Commissie te kennen weinig heil te zien in het nog eens weer doorspreken van de al herhaaldelijk besproken verschillen. Wel was de Commissie bereid tot een gesprek met deputaten over de vragen omtrent het Accoord van Kerkelijk Samenleven (A.K.S.). Deze samenspreking vond plaats op 1 mei 1992. Binnen het deputaatschap leefde de verwachting dat bij eventuele eeuwording van de beide kerkverbanden het A.K.S. zou worden vervangen door de D.K.O. Op dit punt heeft de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken van 1991 bij onze afgevaardigden vragen doen rijzen. De vragen ten aanzien van het A.K.S. zullen verder doorgesproken moeten worden. Wat betekent b.v. het A.K.S. voor de vrijheid van de plaatselijke kerken ten opzichte van het kerkverband? Deputaten hebben laten weten dat de visie op de kerkorde in de N.G.K. niet juist is. Genoemd werd wat art. 34 van het A.K.S. zegt over de ratificatie door de plaatselijke kerken van besluiten genomen

door de Landelijke Vergadering. De commissie vraagt zich met deputaten af of er bij het geven van zoveel ruimte aan de plaatselijke kerken dan niet als vanzelf allerlei afwijkingen kunnen ontstaan, die bespreking vereisen.

De commissie is eveneens van mening dat er ten aanzien van het functioneren van het Accoord voor Kerkelijk Samenleven tal van vragen te stellen zijn, die samenhangen met het sterke beroep dat gedaan wordt op de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken. Derhalve dienen wezenlijke verschillen ten aanzien van de kerkregering onderwerp van indringend gesprek te zijn.

De verschillen raken concreet niet alleen de kerkregering maar ook de vragen rond de toeïgening des heils. In de beide brieven, die de Commissie voor Contact en Samenpreking in antwoord op vragen van deputaten heeft geschreven staat veel waarvoor we dankbaar zijn. Onder andere is nu erkend dat schenking en deelachtigmaking worden onderscheiden. Anderzijds misten enkele commissieleden elementaire aspecten van wat onder de toeïgening des heils verstaan moet worden. Zij stemmen dan ook in met de taxatie van een deel van deputaten zoals weergegeven in hun rapport. Tevens heeft het de commissie verwonderd dat in het schrijven van 3 februari 1992 van de N.G.K. uitdrukkingen als 'schenking' en 'deelachtigmaking' een niet confessioneel gekleurde terminologie worden geacht en deze Commissie er moeite mee heeft als men elkaar zou beoordelen in het al of niet gebruiken daarvan.

Deputaten spreken in hun rapport over wezenlijke verschillen die in de samensprekingen met de Nederlands Gereformeerde Kerken zijn gebleven. In de commissie leeft de wens om deze verschillen inhoudelijk nog scherper onder woorden te brengen. Het kan dienstig zijn om de verschillen die voor de één accentverschillen en voor de ander wezenlijke verschillen zijn, puntig en duidelijk geformuleerd op een rij te zetten. De commissie beseft dat dit moeilijk is, maar het is deputaten in overweging te geven. Wat wij als Christelijke Gereformeerde Kerken bedoelen, moet helder zijn naar de kerken toe waarmee we samenspreken. Het is dan ook te betreuren dat de Ned. Gerel. Commissie niet verder wilde spreken over deze vragen, met name toegesplit op het praktische functioneren ervan in prediking, pastoraat en gemeentebeschouwing. Uw commissie meent dat bijbels gezien er in contacten tussen kerken van gereformeerde belijden niet van een laatste woord gesproken kan worden. Gevoelens van imitatie of teleurstelling mogen begrijpelijk zijn, ze kunnen niet bepalend zijn voor verdere samensprekingen.

In de brief van de Landelijke Vergadering is te lezen dat aan de Nederlands Gereformeerde Commissie nadrukkelijk is gevraagd om de mogelijkheden te onderzoeken voor de vorming van een federatief verband met de C.G.K., dit in aansluiting op hetgeen besloten is door de L.V. van Breukelen 1981/1982. Door deputaten kan hierop in de samensprekingen van de komende jaren worden ingegaan. Ze hebben naar het oordeel van de commissie daarvoor geen afzonderlijke opdracht van de synode nodig.

Het lijkt erop dat de samensprekingen met de N.G.K. in een impasse zijn gekomen. Deputaten spreken daarover en zijn in een verlegenheid ten aanzien van de vraag hoe we verder moeten. Terwijl uit het kerkverband wordt gevraagd om stimulansen om verder te komen, zijn er deputaten die, gelet op de interne verhoudingen en spanningen, de samensprekingen liever voorlopig willen beëindigen, terwijl de gedachte om aan bestaande contacten voorlopig geen uitbreiding te geven een soort compromis is. Bij diverse commissieleden leeft er zorg ten aanzien van de moeite binnen het eigen kerkverband wanneer de plaatselijke en overige contacten nog verder zouden worden uitgebreid. Zij achten het met de meerderheid van deputaten dan ook raadzaam hierin voorshands terughoudendheid te betrachten.

Verschillende gevoelens, die in het deputaatschap leven, kwamen in de commissie terug. Toch mochten we in broederlijke eensgezindheid nadenken en spreken over deze tere en moeilijke materie, waarvan met het oog op de gemeenten en gemeentelieden in beide kerkverbanden zoveel afhangt. Sterk gevoelden we de noodzaak van het gebod om de wijsheid, de bijstand en de leiding van de Heilige Geest. Laten wij de kerkelijke en geestelijke situatie aanhoudend en in ootmoed aan de Koning van de Kerk opdragen, opdat het aan de kerken gegeven worde bewaard te blijven bij de onderlinge eenheid en te staan naar meer eenheid in het ware geloof. Op de volgende synode moge het ons ook gegeven worden om duidelijkheid te verkrijgen over de vraag welke wettige ruimte en verscheidenheid er in kerken van gereformeerde belijdenis kan en mag zijn. Reeds in een ander kader hebben deputaten opdracht gekregen zich de komende jaren op deze vraag te bezinnen.

De commissie kon tot haar voorstel komen door het voorstel van de meerderheid van deputaten te amendementen. Bij lezing van het meerderheidsvoorstel van deputaten en het voorstel van de commissie blijken vanzelf de wijzigingen. Hiermee is dus ook gezegd, dat de commissie het minderheidsvoorstel van deputaten niet overneemt.

De commissie stelt de generale synode voor het volgende te besluiten:

De generale synode
overwegende

1. dat de synode van 1989 uitsprak, dat de Nederlands Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis;
2. dat synoden van onze kerken in het verleden herhaaldelijk hebben uitgesproken dat het zoeken van eenheid met de N.G.K. roeping van de kerk is;
3. dat op diverse plaatsen die eenheid is gezocht en in mindere of meerdere mate ook is gevonden;
4. dat verschillende kerkelijke vergaderingen bewijld hebben in deze gevonden eenheid;
5. dat anderzijds in de contacten met de N.G.K. keer op keer ondervonden wordt, dat er verschillen gebleven zijn, met name met betrekking tot de toeïgening des heils en de kerkregering;
6. dat overigens slechts dan een vollediger beeld kan ontstaan van de houding in onze kerken t.a.v. de N.G.K. als deputaten daarover contact onderhouden met alle Christelijke Gereformeerde Kerken; constaterende

1. dat er steeds weer spanningen ontstaan binnen onze kerken tussen wat plaatselijk hier en daar wel en landelijk niet bereikt kan worden in de relatie tot de N.G.K. en dit binnen eigen kerkverband moeite geeft;
2. dat op het niveau van deputaten de verschillen met betrekking tot de toeïgening des heils niet besproken konden worden in gezamenlijk beraad (zoals de synode van 1989 had gewild), aangezien de N.G.

Kommissie na de vele besprekingen in vorige perioden er de voorkeur aan gaf om een schriftelijk stuk op tafel te leggen en dat dan ook als laatste woord in deze kwestie te beschouwen.

3. dat volgend op dit laatste woord er op schriftelijk gestelde vragen van de kant van de deputaten een nadere schriftelijke verklaring volgde van de kant van de N.G. Kommissie, waarin een aantal onduidelijkheden verhelderd werd, al bleven er verschillen bestaan;
4. dat deputaten een begin hebben gemaakt met de uitvoering van de opdracht van de synode om de vragen met betrekking tot het Akkoord van Kerkelijk Samenleven te bespreken;
5. dat binnen de N.G.K. de discussie over het A.K.S. weer op gang gekomen is:

1. dat het bij de toeïgening des heils om een wezenlijk deel van de gereformeerde belijdenis gaat;
2. dat het ontbreken van overeenstemming op dit punt een belemmering is op de weg naar kerkelijke eenheid;
3. dat in het licht van het voorgaande niet alleen voortgezette gesprekken op landelijk niveau van belang zijn, maar ook plaatselijke gesprekken, waarbij de verschillen met betrekking tot de toeïgening des heils alsmede de vragen aangaande het functioneren daarvan een voorwerp van bezinning moeten zijn;
4. dat de bestaande verschillen t.a.v. de kerkregering nog niet voldoende doorgesproken zijn;
5. dat nog steeds van belang is wat de synoden van 1983 en 1986 uitspraken, namelijk dat het zoeken naar eenheid tussen plaatselijke kerken het hele kerkverband raakt en dat het daarom belangrijk is de noodzaak van het bewaren en bevorderen van de eenheid in eigen kerkverband in het oog te houden;

spreekt uit

1. dat zolang er verschillen met betrekking tot de toeïgening des heils alsmede vragen aangaande het functioneren daarvan blijven bestaan, deze een belemmering vormen voor kerkelijke eenheid;
2. dat deze verschillen en vragen verder dienen te worden besproken - waarbij de bezinning van deputaten op wat de confessie over de toeïgening des heils zegt goede diensten kan bewijzen - opdat op deze wijze de verschillen uit de weg geruimd worden;

en besluit

1. aan de Landelijke Vergadering van de N.G.K. onder betuiging van dank voor haar schrijven van 15 oktober 1991 te verzoeken haar Kommissie voor Contact en Samenpreking op te dragen het gesprek over de toeïgening des heils en de kerkregering voort te zetten;
2. deputaten op te dragen
 - a. om te zien naar mogelijkheden om de verschillen met betrekking tot de toeïgening des heils alsmede de vragen naar het functioneren ervan grondig met de Kommissie van de N.G.K. te bespreken aan de hand van het resultaat van hun bezinning op wat de confessie op dit onderdeel zegt, opdat die verschillen zullen worden weggenomen;
 - b. de gesprekken over het A.K.S. en het functioneren ervan voort te zetten;
3. de kerken dringend te adviseren bij het onderhouden van contact met de N.G.K. de eenheid binnen eigen kerkverband te bewaren en alles in het werk te stellen om het onderlinge vertrouwen te bevorderen.

Minderheidsvoorstel t.a.v. de toeïgening des heils.
De brs. K.T. de Jonge, G. van Putten en A.J. de Vuyt hebben de opvatting dat naar aanleiding van de gevoerde correspondentie het gesprek ten aanzien van de toeïgening des heils kan worden vermaald tot het functioneren daarvan. Eventuele nieuwe verschillen die naar aanleiding van dat gesprek blijken, moeten uiteraard tevens besproken worden. Deze opvatting komt tot uiting in een minderheidsvoorstel, dat ontstaat door in het meerderheidsvoorstel de volgende wijzigingen aan te brengen:

- bij 'constateert 3' toe te voegen: 'welke zich echter blijkt de gevoerde correspondentie bevinden binnen de grenzen van de confessie, hoewel vragen overblijven ten aanzien van het functioneren van de toeïgening des heils';
- in 'van oordeel 3', 'spreek uit 1' en in 'besluit 2a' de zinsnede 'de verschillen m.b.t. de toeïgening des heils alsmede het functioneren daarvan' te vervangen door 'het functioneren van de toeïgening des heils', in 'spreek uit 2' 'verschillen en vragen' te vervangen door 'vragen'.

Het voorstel is daarmee niet een meer of minder vergaand voorstel, maar beweegt zich terzake van de toeïgening des heils op een ander spoor.

J. Jonkman, rapporteur

BILAGE 70
Art. 169, 212

RAPPORT 1C VAN COMMISSIE 1 INZAKE HET RAPPORT VAN HET CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT

1. D-II-examen en beroepbaarstelling

Na een eerste bespreking van de voorgestelde herstructurering van het onderwijs aan de Theologische Universiteit kreeg uw commissie tot opdracht zich te bezinnen op de in die bespreking naar voren gekomen vraag of binnen de voorgestelde herstructurering misschien toch sprake zou moeten kunnen zijn van beroepbaarstelling nadat het D-I-examen is afgelegd. De gedachte hieraan werd ingegeven door de overweging dat er studenten zouden kunnen zijn wier kunnen niet verder reikt dan D-I of die eraan hechten om ná dit examen de kerken te mogen gaan dienen, terwijl er kerken kunnen zijn die niet méér dan D-I verlangen. Uw commissie heeft dit punt nog eens diepgaand besproken en nog eens nauwkeurig geluisterd naar de toelichting die haar adviseur, tevens hoogleraar, bereid was te geven. Daarbij is duidelijk gesteld dat het curatorium en het college van hoogleraren hun voorstellen niet als het eind van alle tegenspraak aan uw ver-

gadering presenteren, maar dat in de redenering van beide colleges de examens D-I en D-II één geheel vormen. Wie D-I voldoende vindt, ziet voorbij aan de belangrijke vulling die D-II heeft, belangrijk omdat daarin het accent ligt op de praktisch-geestelijke vorming van de toekomstige dienaren des Woords, waarvoor de synode zich in de eerste discussie zo sterk heeft uitgesproken. D-I en D-II vormen een sluitend geheel, in D-II zit een stuk praktische vorming (niet in de laatste plaats de beoordeling van preken) die aan beroepbaarstelling vooral moet gaan. D-II behelst een vorm van specialisatie, die de student beter toerust; de studie beantwoordt hiertoe aan c.q. komt hierdoor overeen met wat aan andere universiteiten gebeurt en - zonder dat het een kwestie van prestige of van verwelingschapelijkheid mag zijn - de kwaliteit van het onderwijs aan onze universiteit mag en moet voor onze kerken toch een aangelegen zaak zijn. Gesproken is dan nog niet over de vraag waartoe de mogelijkheid van beroepbaarstelling ná D-I zal leiden. Naar het oordeel van de commissie zal dat zijn dat een niet onaanzienlijk aantal studenten de gemakkelijkste weg zal kiezen door het bij D-I te laten. Uw commissie spreekt zich er dan ook con amore voor uit om het herstructureringsvoorstel van het curatorium en het college van hoogleraren overkerkt over te nemen door de beroepbaarstelling aan het examen D-II te verbinden.

2. Praktisch-geestelijke vorming

De vergadering van de synode hield zich ook bezig met de vraag wat precies onder praktisch-geestelijke vorming zou moeten worden verstaan. Daaronder is naar het oordeel van de commissie méér te verstaan dan in het korte bestek van dit rapport aan te duiden is. Gewezen is in de commissie op de noodzaak dat toekomstige dienaren des Woords er biddend naar staan om dát, wat zij zich wetenschappelijk eigen maken, ook werkelijk tot hun geestelijk eigendom te mogen ontvangen. Zo alleen zal in hun prediking goede, verantwoordelijke woorden naar de luisterende gemeente toe een goede, gerichte toepassing krijgen. Genoemd is ook de noodzaak van het onderkennen van de dingen die in het geloofsleven van Gods kinderen omgaan, het kunnen onderscheiden ook van de geloofsgesteldheden die onze kerken in haar verscheidenheid kenmerken, tezamen daarmee in de ambtelijke praktijk op verantwoorde wijze om te gaan. Natuurlijk wordt aan deze dingen ook nu al aandacht gegeven, maar er is niet altijd evenveel ontvankelijkheid. De commissie vraagt zich af in hoeverre de aanstelling van een pastor voor de studenten een goede zaak zou zijn, een gedachte die ook in het verleden al eens aan de orde is geweest.

De gedachtenwisseling binnen de commissie mondde uit in de conclusie dat uw vergadering moet worden voorgesteld het curatorium en het college van hoogleraren op te dragen binnen het kader van D-II een plan uit te werken waarin aan de bedoelde praktisch-geestelijke vorming inhoud wordt gegeven en van het resultaat in de volgende generale synode verslag te doen.

3. Aanwezigheid van het voltallige curatorium bij het examen D-II

Als de belangrijkheid van de studie voor D-II zo groot is als hiervoor is geschetst kan er naar het oordeel van de commissie geen twijfel over bestaan dat bij dat examen, waarmee de beroepbaarstelling in de kerken samenhangt, het curatorium voltallig aanwezig is.

4. Aanstelling van assistenten in opleiding

De commissie vindt de gedachte daaraan verwerpelijk en wel om de volgende redenen. Om te beginnen moet voor deze functie (op het niveau van de wetenschappelijk medewerker) geld beschikbaar zijn. Dat is er niet en niet aan te nemen is dat de Overheid hiervoor gelden beschikbaar zal stellen. Daarbij voegt zich dat aanstelling van zulke assistenten zou kunnen betekenen dat een niet te rechtvaardigen voorsprong op anderen ontstaat in betrekking tot te vervullen vacatures. Uw commissie is unaniem van oordeel dat er alleen maar reden is voor degenen die met studie bezig zijn, om daarmee intensief door te gaan en kerkeraden, om wier predikant het gaat, te vragen hun predikant daarvoor de ruimte te bieden.

5. Voorstellen

- Uw commissie stelt de generale synode voor:
1. goedkeuring te hechten aan de herstructurering van de studie overeenkomstig het voorstel van het curatorium (zie h. in commissie rapport 1);
 2. het curatorium op te dragen in samenwerking met het College van Hoogleraren binnen het kader van D-II een plan uit te werken waarin aan de praktisch-geestelijke vorming van de studenten inhoud wordt gegeven en over het resultaat in de volgende generale synode verslag te doen;
 3. het curatorium aan te bevelen bij het afnemen en de beoordeling van het examen D-II voltallig aanwezig te zijn.

D. Koole, rapporteur

BILAGE 71
Art. 170, 183, 186, 237

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR HET CONTACT MET DE KERKJEUGD

1. Samenstelling en opdracht

1.1. Benoeming

De generale synode van 1989 benoemde tot deputaten de brs. D. van Arkel, ds. H. de Graaf, ds. H.H. Klomp, ds. H. Last, ds. G.P.M. v.d. Linden, ds. H.C. Minders, ds. D. Visser, dr. J. v.d. Wal en ds. A.K. Wallet. Ds. H. Last werd voor de periode tussen de synoden van 1989 en 1992 benoemd. Verder voegde de generale synode een tweetal broeders aan het deputaatschap toe als adviseurs, t.w. ds. K. Boersma en ds. J. Plantinga.

In deze verslagperiode heeft ds. D. Visser gefungeerd als voorzitter, ds. G.P.M. v.d. Linden als secretaris en br. D. van Arkel als penningmeester. Ds. A.K. Wallet heeft te kennen gegeven niet voor herbenoeming in aanmerking te willen komen. Gezien de toename van het werk dat op deputaten afkomt, verzoeken deputaten om een definitieve uitbreiding met een deputaat. Ter vervulling van de vacatures zullen wij in een afzonderlijk schrijven bij uw moderamen een voordracht indienen.

1.2. De generale synode van 1989 sprak t.a.v. deputaten voor het contact met de kerkjeugd o.a. het volgende uit:

1. a. dat er in de kerken verontrusting en zorg leeft, omdat de grondslag van de C.G.J.O. onvoldoende tot uitdrukking komt;
- b. dat de formele opstelling van de C.G.J.O. niet juist is, omdat zij geen gehoor geeft aan deputaten, terwijl deze naar hun instructie de taak hebben aan de jeugd Schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven en kerkelijke begeleiding aan het werk van de jeugdorganisaties te geven met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid ervan;
- c. dat de kerkelijke begeleiding van deputaten betekent dat zij niet zonder meer gesprekspartner van de jeugdorganisaties zijn, maar de stem van de kerk om de jeugdorganisaties te stimuleren en te corrigeren;
- d. dat de bezinning van deputaten inzake het jeugd- en jongerenwerk, zoals die te vinden is in 3.2.3. van het deputatenrapport een goede basis is voor een voortgaande bezinning op het jeugd- en jongerenwerk.

De synode besloot deputaten het volgende op te dragen:

- a. met de C.G.J.O. te spreken over de genoemde bezwaren, zoals deze onder bovengenoemd a. en b. onder woorden zijn gebracht;
- b. met de C.G.J.O. te spreken in de geest van het onder 1.c. genoemde en op basis van 1.d., in de verwachting, dat de C.G.J.O. zich wil houden aan haar grondslag en dat de aan deputaten opgedragen kerkelijke begeleiding in de bezinning en verwerking gestalte krijgen;
- c. de volgende synode van advies te dienen in het licht van de uitkomst van het gesprek;
- d. als er een vruchtbaar gesprek met de C.G.J.O. op gang is gekomen een gesprek te voeren met de C.G.J.O. en de L.C.J., nadat beide organisaties agendapunten hebben aangedragen.

Verder voegde de synode de genoemde adviseurs toe en gaf hen de volgende opdracht: Met het oog op bovenstaande heeft de synode aan deputaten twee adviseurs toegevoegd, die hen zullen bijstaan als het gaat om de nadere invulling van:

1. artikel 5 a. van de instructie van deputaten;
2. de inhoud van het kerkelijk jeugd- en jongerenwerk;
3. het begrip vorming daarin.

Ten aanzien van het onderzoek naar de leef- en denkwereld van de jongeren, droeg de synode deputaten op dit onderzoek voort te zetten en af te ronden.

2. Werkwijze deputaten

Gezien het vele werk dat ons deputaatschap wachtte heeft het deputaatschap zich onderverdeeld in secties. Deze secties hebben alle een instructie meegekregen. De secties voerden zelfstandig gesprekken maar konden niet zelfstandig beslissen. Telkens werden besluiten in de voltallige deputatenvergadering genomen. Zo hebben deputaten de volgende secties samengesteld:

- a. de sectie voor het gesprek met de C.G.J.O., bestaande uit de brs. H. Last, G.P.M. v.d. Linden en D. Visser;
- b. de sectie voor het gesprek met de L.C.J., bestaande uit de brs. D. van Arkel, H. de Graaf en A.K. Wallet;
- c. de sectie voor het contact met studenten, bestaande uit de brs. H.H. Klomp en H.C. Mijnders;
- d. de sectie onderzoek leef- en denkwereld jongeren, bestaande uit de brs. H. Last, D. Visser en J. v.d. Wal.

3. Contact met de kerkjeugd

3.1. Lijn van de contacten

Een van de belangrijkste taken van deputaten is verwoord in bijlage 31 van onze kerkorde onder art. 3a.: te bevorderen dat aan de jeugd Schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven. Art. 3d zegt: contact te onderhouden met de kerkeraden, de jeugdbonden en alle organen die zich met kerkjeugd en het jeugdwerk in de kerken bezig houden.

Deputaten proberen door conferenties, door voorlichting, door jeugdzondagen, door instructie aan jeugdouderingen, door aandacht voor studerende, hun taak in dezen te verstaan. Toch ontbreekt het naar het gevoel van deputaten aan een consequente uitvoering van deze opdracht, omdat veel tijd gespendeerd moest worden aan de contacten met de jeugdorganisaties. Deputaten vergaderden in deze periode 19 keer in brede samenstelling, daarnaast 10 keer in breed verband met de C.G.J.O. en 1 keer in breed verband met de L.C.J. De secties vergaderden 13 keer.

In een komende synodeperiode hopen deputaten meer tijd te kunnen besteden aan hun eigenlijke taak. De volgende onderdelen willen we nog wat nader belichten.

3.2. Conferenties

Deputaten hebben met het oog op hun opdracht in deze inter-synodale periode verschillende conferenties belegd.

Allereerst een conferentie met het oog op de studenten en hun begeleiding. Op 29 september 1989 sprak ds. H.C. Mijnders in Amersfoort voor studentenouderingen en allen die bij het studentenwerk waren betrok-

ken. Het thema van zijn referaat was: 'Wat mag je van de studentenudering verwachten?'. Een uitgebreid verslag van deze goede en goed bezochte conferentie is gepubliceerd in 'De Wekker'.

De tweede conferentie werd belegd op 10 maart 1990. Ds. H. v.d. Schaaf refereerde die dag over het onderwerp 'Geloofsopvoeding'. De goede discussie en het grote aantal deelnemers onderstreepten het belang van dit onderwerp. Ook deze conferentie is in 'De Wekker' in een tweetal artikelen verslagen.

Deputaten oordeelden, in een nabespreking over deze conferentie dat de zaak van geloofsopvoeding toch om een bredere aandacht vroeg. Er waren ook vragen gekomen om deze conferentie uit te breiden tot een regionaal gebeuren.

Deputaten hebben toen besloten om deze conferentie per regio te herhalen en vonden ds. P.D. Hofland uit Heemstede bereid om de inleidingen op de regionale conferenties te houden.

De eerste conferentie vond plaats in Assen op 23 november 1990 en de tweede in Apeldoorn 12 april 1991. Gezien de geringe opkomst hebben deputaten gemeend de conferenties te moeten stoppen. Maar het belang van de zaak bleef deputaten op het hart gebonden zodat deputaten de brs. ds. P.D. Hofland en P.J. Polderman uitgenodigd hebben om met hen van gedachten te wisselen over de mogelijkheden om in de kerken met het onderwerp geloofsopvoeding bezig te zijn.

Het bleek dat beide broeders actief bezig geweest waren met hetzelfde onderwerp in de classis Haarlem. Verder bleek dat br. Hofland een boek over dit onderwerp bijna heeft afgerond. Enkele suggesties van deputaten zal hij in dit boek verwerken zodat het boek geschikt wordt om in gemeente-kringen te bespreken.

Wanneer de uitslag van het onderzoek leef- en denkwereld jongeren gepubliceerd is, is het de bedoeling van deputaten deze uitslag, samen met de inhoud van genoemd boek, in een bepaalde vorm aan de kerken te doen toekomen om verder bezig zijn met dit belangrijke onderwerp in de gemeenten.

Daar 1992 een druk jaar zal worden (herdenking 100-jarig voortbestaan Chr. Genef. Kerken en de generale synode) achten deputaten het niet verstandig dit jaar nog een conferentie te beleggen.

3.3. Jeugdsteunfonds

Alhoewel deputaten dankbaar zijn dat er relatief weinig kerken niet bijdragen aan het jeugdsteunfonds, betreuen deputaten het zeer dat er toch nog steeds 11 kerken zijn die om verschillende redenen niet bijdragen. Hoewel deputaten met hen correspondeerden en argumenten aan droegen, o.a. dat de L.C.J. (waarvan hun verenigingen meestal lid zijn) nu ook volwaardig gesubsidieerd wordt uit het jeugdsteunfonds, heeft dit geen resultaat opgeleverd. Onze correspondentie werd niet eens beantwoord.

Deputaten willen nogmaals onderstrepen dat zij het totale jeugdwerk in de kerken willen subsidiëren en stimuleren. Die gemeente die haar bijdrage niet aldraagt levert dus geen bijdrage aan het brede werk van deputaten.

3.4. Contact met de C.G.J.O.

3.4.1. Algemeen

De contacten, die deputaten in de verslagperiode met het C.G.J.O.-bestuur hebben gehad, zijn steeds met het voltallige deputaatschap geweest. Deze contacten zijn in twee fasen verlopen. In de eerste fase werden de zg. 'Schoon-schip-gesprekken' (3.4.2.) gevoerd. In de tweede fase was het mogelijk meer inhoudelijk met het C.G.J.O.-bestuur te spreken in verband met de opdracht die de generale synode 1989 deputaten had gegeven (3.4.3.). Om u daar een goed inzicht in te geven, volgt eerst chronologisch een overzicht van de gang van zaken in deze verslagperiode. Daarna willen we u enige conclusies te aanzien van dit onderdeel van onze arbeid voorleggen (3.4.4.).

3.4.2. 'Schoon-schip-gesprekken'

In een brief van 8 december 1989 nodigden deputaten het C.G.J.O.-bestuur uit voor een gesprek over de zaken die zich kort voor en tijdens de generale synode hadden voorgedaan. In een brief die we kort daarop van het bestuur van de C.G.J.O. ontvingen, uitte ze hun teleurstelling over de wijze, waarop deputaten over de C.G.J.O. hebben gerapporteerd. De brieven bleken elkaar gekruist te hebben. In zijn brief schrijft het C.G.J.O.-bestuur: 'Uw rapport lezend en herlezend blijft voor ons als C.G.J.O.-bestuur eigenlijk slechts één vraag over: wat zijn uw beweegredenen (geweest) voor dit rapport en voor deze wijze van rapporteren? Het bestuur vraagt er begrip voor 'dat wij niet alleen vragen hebben maar dat uw rapport en uw wijze van rapporteren ook ons vertrouwen heeft geschokt en de verhoudingen heeft verstoord. Als gevolg van dat alles zullen de komende contacten tussen u en ons onder een zware druk staan. De vraag rijst daarom of het - met het oog op een verdere toekomst - verstandig is van (voortzetting van) de contacten een eerste doel te maken. Naar onze overtuiging zouden - voordat daarvan sprake kan zijn - wegen gezocht moeten worden om zo mogelijk het beschadigde vertrouwen en de geschonden verhoudingen te herstellen. In dat kader zal een verdere bespreking van uw rapport niet achterwege kunnen blijven.' (11 december 1989). Het C.G.J.O.-bestuur maakt kenbaar, dat men de leiding van deze gesprekken in handen van een onpartijdige derde wil leggen.

n een schrijven van 31 januari 1990 gaan deputaten in op de bezwaren, die het C.G.J.O.-bestuur heeft tegen de rapportage van deputaten aan de generale synode. Dit antwoord is voorbereid door de oud-voorzitter van deputaten, ds. K. Boersma. Deputaten dringen er in een begeleidend schrijven op aan, dat spoedig een datum zal worden vastgesteld om elkaar te ontmoeten en te spreken over de geschillen die er zijn gerezen. In de vergadering van 29 maart 1990 moeten deputaten concluderen dat er nog geen gesprek is geweest met het C.G.J.O.-bestuur. Wel is er contact geweest tussen de voorzitters. Er is even een gesprek geweest over de agenda. Daarin is ook overeengekomen, dat ds. Plantinga voorzitter van dit zogenaamd 'schoon-schip-overleg' (de benaming is door het C.G.J.O.-bestuur gekozen) zal zijn.

Het eerste 'schoon-schip-overleg' met de C.G.J.O. vindt plaats op 25 juni 1990. In deze bijeenkomst wordt van de kant van het C.G.J.O.-bestuur (opnieuw) een uiteenzetting gegeven van de identiteit van de C.G.J.O.. Daarin wordt de nadruk gelegd op de zelfstandigheid en de eigenheid van deze organisatie. Het is jeugdvormingswerk, waaraan jongeren op basis van vrijwilligheid deelnemen. Dit werk

gebeurt in verbondenheid met de kerken, zoals blijkt uit de grondslag van de C.G.J.O. Die verbondenheid met de kerken levert ook pijn op: als organisatie ligt de C.G.J.O. onder de spanning in de kerken. Met name wordt aandacht gevraagd voor de uitdrukking 'kerkelijk jeugdwerk'. Over de term 'kerkelijk jeugdwerk' wordt gezegd, dat 'die niet mag worden geïnterpreteerd als zou de C.G.J.O. een organisatie zijn, die direct of indirect door de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland - of organen daarvan - is opgericht en/of wordt bestuurd, c.g. als verlengstuk daarvan fungeert.' De C.G.J.O. heeft een eigen plaats en draagt een eigen verantwoordelijkheid. Met name wordt in deze samenkomst aandacht gevraagd voor verbijstering en irritatie in de kring van het C.G.J.O.-bestuur naar aanleiding van de rapportage van deputaten en de behandeling van hun rapport op de generale synode. Het C.G.J.O.-bestuur was geschokt 'door het volstrekt vertekend beeld van de C.G.J.O., dat deputaten in hun rapport aan de kerken hebben gemeend te moeten voorleggen'. Het beeld, dat met name in deze samenkomst gegeven wordt van de C.G.J.O. is nergens in het rapport van deputaten en in hun toelichting ter synode te vinden. Ook de beantwoording van de vragen, gesteld in de bijlage van de brief van 11 december 1989, gaat voorbij aan de eigenheid van de C.G.J.O. Daarom moet dit eerst goed uitgepraat worden willen we verder kunnen komen. In de beantwoording wijzen deputaten er op, dat in deze samenkomst niets nieuws is gezegd. Deputaten wisten dit alles reeds. Wetende wie de C.G.J.O. is hebben zij gerapporteerd zoals zij deden. Hun rapport benist dan ook niet op een verkeerd beeld van de C.G.J.O., maar komt voort uit de vragen die deputaten hebben over de wijze waarop de C.G.J.O. inhoud geeft aan haar vormingswerk. Probeer de C.G.J.O. wel te werken voor het totaal van de jeugd of is zij wat eenzijdig geworden? De discussie spitst zich toe op de zinsnede in het rapport van deputaten, waarin de zorg wordt geuit of het staan op de grondslag van Schrift en belijdenis bij de C.G.J.O. wel voldoende uitkomt in al haar activiteiten. Enerzijds is deze uitdrukking door het C.G.J.O.-bestuur anders uitgelegd dan deputaten die bedoeld hebben; anderzijds geven deputaten toe dat op dit punt een voorzichtiger formulering had kunnen worden gebruikt, want wel de zaak zelf aan de orde was gesteld. In ieder geval blijkt, dat de onderlinge verhoudingen danig verstoord waren: vanuit die verstoorde relatie is dit rapport geschreven. Aan deputaten wordt ten slotte gevraagd of ze de gemaakte zinsnede, waarin C.G.J.O. twijfel hoort over hun trouw aan Schrift en belijdenis nog voor hun rekening nemen. En ook of zij van mening zijn dat zij in hun rapport en wijze van rapporteren zorgvuldig zijn geweest.

Bij de bespreking van het verslag van deze samenkomst op de vergadering van deputaten op 5 september 1990, wordt opgemerkt dat sommige deputaten een gevoel van machteloosheid hebben. De indruk bestaat, dat de C.G.J.O. meent, dat zodra jeugddeputaten begrijpen wat jeugd- en jongerenwerk is, hun kritiek vervalt. Ten aanzien van de zinsnede waarin de C.G.J.O. twijfel hoort over haar trouw aan Schrift en belijdenis: deputaten hebben daarin hun zorg willen uiten over de vraag of het staan op de grondslag van Schrift en belijdenis wel voldoende uitkomt in het werkmateriaal. Achteraf vinden deputaten het eigenlijk wat ongelukkig, dat het deel van hun rapport aan de synode, waarin de contacten met de C.G.J.O. werden behandeld, niet van te voren aan het C.G.J.O.-bestuur is voorgelegd. Er was overigens een vergadering met de C.G.J.O. afgesproken op 14 juni 1989, maar van de kant van de C.G.J.O. werd deze vergadering afgezegd. Besloten wordt, dat in het vervolg de gedeeltes van het rapport aan de generale synode, die betrekking hebben op de jeugdorganisaties, eerst met hen zullen worden doorgesproken voordat ze worden vastgesteld. Deze gang van zaken tekent invloeden wel de verstoorde relatie tussen deputaten en de C.G.J.O. Deputaten staan geen verkerkelijking van het jeugdwerk voor. Maar jeugddeputaten gaan er wel van uit, dat men binnen de C.G.J.O. het geheel van de jeugd van onze kerken in het oog dient te houden. Door haar werkmateriaal en haar opstelling heeft de C.G.J.O. zich van een gedeelte van de jeugd van onze kerken vervreemd. De generale synode heeft er de nadruk op gelegd, dat het de taak van deputaten is inhoudelijk te spreken met de C.G.J.O., ook in corrigerende zin.

Uit een brief van het C.G.J.O.-bestuur (15 oktober 1990) aan deputaten blijkt echter, het het schone van het schip geen eenvoudige zaak is. Het C.G.J.O.-bestuur heeft met zorg naar het gesprek van 25 juni omgekeken. Het verslag, dat jeugddeputaten van deze samenkomst hebben gemaakt versterkt de gedachte, dat de relatie tussen jeugddeputaten en de C.G.J.O. erg moeizaam is geworden. Omdat ze in deze lijn een negatieve uitkomst verwachten, die ze niet wensen, hebben ze een gesprek aangevraagd met de door de generale synode benoemde adviseurs, de predikanten Boersma en Plantinga. Daarom stellen ze voor verdere gesprekken voorlopig op te schorten.

Die beide adviseurs zijn, op hun eigen verzoek, aanwezig in de vergadering van jeugddeputaten op 15 november 1990. Na dit gesprek met de beide adviseurs besloten de jeugddeputaten: vast te leggen dat met het C.G.J.O.-bestuur het gedeelte van het rapport aan de synode zal worden doorgesproken, dat over de contacten met de C.G.J.O. handelt, alvorens het wordt vastgesteld; aan de C.G.J.O. (nogmaals) duidelijk te maken dat geen verkerkelijking van het jeugdwerk wordt voorgestaan; aan de C.G.J.O. duidelijk te maken dat jeugddeputaten, gezien de opdracht van de synode, voor de C.G.J.O. méér zijn dan alleen maar gesprekspartners; (opnieuw) uit te leggen aan de C.G.J.O. wat deputaten met de bewuste zinsnede over 'staan op de grondslag van Schrift en belijdenis' hebben bedoeld in hun rapport aan de synode.

De tweede ontmoeting tussen deputaten en het C.G.J.O.-bestuur in het kader van het 'schoon-schip-overleg' vindt plaats op 29 november 1990. In deze vergadering maken deputaten bij monde van hun voorzitter de besluiten bekend die zij in hun vorige vergadering hebben genomen. Nogmaals wordt duidelijk gemaakt, waar het deputaten om gaat. Het is voor hen de vraag of de C.G.J.O. er werkelijk wel ten dienste van alle clubs en verenigingen binnen ons kerkverband wil zijn. Is de C.G.J.O. er niet zelf debet aan dat niet allen zich in de C.G.J.O. herkennen? Moet er niet iets aan het werkmateriaal veranderen? Veel verenigingen vinden het blijkbaar niet bruikbaar. Klinken Schrift en belijdenis altijd wel voldoende door en komt het christelijke gereformeerde beginsel niet te weinig tot uitdrukking? M.a.w. vinden we van wat altijd in de Chr. Gerel. Kerken belangrijk gevonden is, niet te weinig terug?

Deputaten hebben in hun rapport aan de synode op geen enkele manier de integriteit van de C.G.J.O. willen aantasten. Ze hebben alleen uiting willen geven aan de grote zorg of in de activiteiten van de C.G.J.O. het 'staan op grond van Schrift en belijdenis' wel voldoende tot uiting komt.

Gaandeweg wordt het in het gesprek duidelijk, dat de rapportage aan de synode onder grote druk heeft gestaan. Deputaten hebben evenwel gemeend, dat zij op een eerlijke manier aan de synode moesten rapporteren over de inhoudelijke bezwaren, die er in de kerken leefden en leven tegen de activiteiten van de C.G.J.O. Wel willen deputaten daarbij toestemmen dat de betreffende paragraaf, die van invloed geweest is op de beeldvorming van de C.G.J.O., zorgvuldiger geformuleerd had moeten worden.

Op de vraag van de gespreksleider, ds. J. Plantinga, of de weg vrij ligt voor verdere inhoudelijke gesprekken, antwoordt de C.G.J.O. bevestigend. Op zijn voorstel wordt besloten de uitkomst van dit gesprek ook aan de kerken te melden. De tekst daarvoor zal door deputaten in overleg met het C.G.J.O.-bestuur worden vastgesteld.

3.4.3. inhoudelijke gesprekken

Op hun vergadering van 10 januari 1991 besluiten deputaten nu bij de C.G.J.O. de punten aan de orde te stellen waarover ter synode verontrusting bestond. Wat is 'kerkelijke begeleiding'? Wat zijn de karakteristieken van 'vrij jeugd- en jongerenwerk'? Daarbij is het voor deputaten van belang te weten hoe het C.G.J.O.-bestuur oordeelt over de visie die deputaten aan de generale synode hebben voorgelegd. Bovendien willen deputaten met de C.G.J.O. spreken over de inhoud van het werkmateriaal, omdat ook op dat punt er zorg leeft in de kerken.

Op 4 maart 1991 is er een ontmoeting met het C.G.J.O.-bestuur. Op deze vergadering wordt besloten een gezamenlijke verklaring naar de kerkeraden te zenden, waarin wordt uitgesproken: 'dat na een aantal open en verhelderende gesprekken het vertrouwen mocht worden hersteld. Het mag duidelijk zijn, dat dit niet betekent dat we het nu op alle punten eens zijn. Het betekent wel dat er naar ons gevoelen een goede gespreksbasis is om over alle zaken die in het geding zijn verder te spreken.'

In deze vergadering wordt vervolgens ingegaan op het begrip 'vrij jeugd- en jongerenwerk'. In de C.G.J.O.-statuten wordt gezegd, dat de C.G.J.O. bezig is 'op het terrein van het jeugd- en jongerenwerk'. Dat is een rechtstreekse verwijzing naar een bepaalde sector van het sociaal-culturele werk. Dit werk kent zijn eigen (objectieve) uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen en werkwijzen. Door bij te dragen aan leer-, bewustwording- en keuzeprocessen wil dit jeugd- en jongerenwerk zich richten op de ontplooiing en toetsing van jeugd en jongeren in vorming, ontmoeting, ontspanning en gezamenlijke actie om te kunnen functioneren in alle samenlevingsverbanden. De C.G.J.O. doet dit werk op de grondslag van de bijbel als Gods Woord. Dit jeugd- en jongerenwerk heeft z'n eigen kenmerken. Het is per definitie anders dan al het andere werk dat met jeugd en jongeren geschiedt.

In de discussie op de deputatenvergadering van 9 april 1991 komt naar voren dat deputaten moeite hebben met de invulling die de C.G.J.O. geeft aan jeugd- en jongerenwerk. Wordt er niet te veel van uit gegaan, dat de jongeren gelovige jongeren zijn? Met name willen deputaten vragen of de bijbel wel in alle onderdelen van het werk goed functioneert. Deputaten krijgen de indruk, dat men zich niet richt op de volle breedte van de kerken. Moet in het werkmateriaal de vrede des Heeren niet een veel centraler plaats hebben en dat ook jongeren tot Jezus geleid moeten worden?

De volgende ontmoeting met het C.G.J.O.-bestuur vindt plaats op 1 mei 1991. Daarin komen onder meer de verschuivingen en veranderingen ter sprake, die naar de mening van deputaten binnen de C.G.J.O. hebben plaatsgevonden. Heeft dat te maken met de professionalisering van het werk? De C.G.J.O. ontkent dat nadrukkelijk. Vervolgens rijst de vraag hoe het komt dat in de opstelling/het werk (materiaal) van de C.G.J.O. het christelijke gereformeerde beginsel/de christelijke gereformeerde visie niet duidelijk herkend wordt. Gaat de C.G.J.O. toch te veel uit van 'verbondsoptimisme'? Van de kant van het C.G.J.O.-bestuur wordt gezegd, dat de C.G.J.O. niet van een 'verbondsoptimisme' uitgaat. Zaken als bevel van geloof en bekering horen thuis op het vlak van de kerkelijke (ambtelijke) bearbeiding van jeugd en jongeren. In het werk van de C.G.J.O. komt wel aan de orde wat geloof en bekering betekenen in de leef- en denkwijze van jeugd en jongeren. Het gaat de C.G.J.O. dus niet om de vraag of deze zaken aan de orde komen, maar veeleer op welke wijze ze aan de orde komen.

Er moet onderscheid gemaakt worden tussen vier kringen: gezin, school, kerk, jeugd- en jongerenwerk. Die laatste, namelijk jeugd- en jongerenwerk, werkt tegen het decor van de drie voorafgaande en speelt daarop in.

In deze vergadering wordt afgesproken eerst de generale instructie van deputaten te bespreken, toegepast op het begrip 'kerkelijke begeleiding' aan het werk van de jeugdorganisaties. Deze zaak komt aan de orde in de ontmoeting met het C.G.J.O.-bestuur op 6 juni 1991. In een uitvoerig gesprek blijkt dat we er in deze ontmoeting niet echt uit komen. Er zal in een volgende ontmoeting aan de hand van een nota over doorgespraakt moeten worden.

Dat gebeurt op de ontmoeting van 5 september 1991. Van de kant van deputaten wordt er op gewezen, dat we willen blijven uitgaan van de verhouding 'kerk/jeugdwerk' zoals die in 1944 is vastgelegd. Maar er zijn wel veranderingen ingetreden, en die veranderingen werken - naar de mening van deputaten - door in de tegenwoordige relatie tussen kerken (deputaten) en jeugdorganisaties en geven zo de richting aan voor de invulling van het begrip 'kerkelijke begeleiding'. In deze ontmoeting, waarin we samen worstelen over de uitleg van dit begrip, wordt een overeenstemming bereikt, verwoord in de werkformule, die als bijlage 71.1 aan dit gedeelte van het rapport is toegevoegd.

Van de kant van de C.G.J.O. wordt evenwel nog opgemerkt, dat deel A en deel B van deze werkformule inhoudelijk niet met elkaar sporen. Aan br. B. Molenaar wordt gevraagd een notitie samen te stellen over wat (historisch) onder 'kerkelijke begeleiding' moet worden verstaan.

Op de deputatenvergadering van 28 november blijkt dat deputaten toch ook moeite hebben met deze werkformule, met name als het gaat om begrippen als 'institutionele relatie' en 'partnerschap'.

Op de deputatenvergadering van 16 januari 1992 ligt die notitie van br. B. Molenaar, die hij op verzoek

heeft geschreven, 'over de door deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd te geven kerkelijke begeleiding aan het werk van de jeugdorganisaties'. Vanwege het belang van deze notitie is die als bijlage 71.2 aan dit gedeelte van het rapport toegevoegd.

Deputaten vinden het een helder en goed stuk. Ze hebben echter wel moeite met het hanteren van moderne begrippen als 'institutioneel' en 'partnerschap' als het gaat om synodebesluiten uit de jaren. Zij daar, voor wat betreft de C.G.J.O. niet in, dat men zich volkomen autonoom wil opstellen? Besloten wordt om dit in de ontmoeting met het C.G.J.O.-bestuur op dezelfde dag aan de orde te stellen.

In deze ontmoeting komt allereerst de notitie 'Uiting van verontrusting en zorg aan de hand van het werkmateriaal 89/90' van deputaten aan de orde.

Deputaten beginnen met op te merken, dat ze veel van het werkmateriaal uitnemend geschikt achten om jeugd en jongeren een goede vorming te geven. Daarnaast zijn deputaten van mening, dat in het genoemde werkmateriaal de bijbelstudie een te geringe plaats inneemt, en dat het geheel van de bijbelse boodschap er onvoldoende in doorklinkt. Daarvan worden verschillende voorbeelden gegeven. De centrale noties van Schrift en bijdenis komen niet voldoende aan bod. Over het christelijke leven wordt soms zeer optimistisch geschreven. In de notitie van deputaten wordt benadrukt, dat het eerste wat God van ons wil, is dat we geloven in Jezus Christus, die gekomen is om te zoeken en te redden wat verloren is. Hij schenkt zijn genade en Geest opdat wij mensen Gods worden en zijn die goede werken doen door Hem voorbereid. Deze kernnoties missen deputaten telkens weer in het werkmateriaal dat ze met het oog op het gesprek met de C.G.J.O. hebben bekeken.

Van de kant van het C.G.J.O.-bestuur wordt (opnieuw) naar voren gebracht dat men dit gesprek over verontrusting en zorg graag wil voeren in het kader van de institutionele relatie tussen kerken (deputaten) en jeugdwerk. Daarbij moet dan in het oog worden gehouden, dat jeugdorganisaties het werk van de kerk vooronderstellen: in catechese, verkondiging en pastoraat. De jeugdorganisaties leggen daarbij meer het accent op de bewustwording; wat betekent het leven met God voor de jongeren in de verschillende verbanden van het leven. Het werk van de jeugdorganisaties is dus complementair, waarbij het er in het werkmateriaal om gaat de jongeren zelf te laten 'zoeken en vinden'. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen 'bijbelstudies' en (andersoortig) 'schetsmateriaal'; in het laatste ligt meer het accent op 'zoeken en vinden' dan in het eerste, want in de bijbelstudies gaat het om het (oren) luisteren naar de Schrift als Gods Woord.

Van de kant van deputaten wordt opgemerkt, dat zij de aanduiding 'complementair' voor de werksort van de C.G.J.O. toch te mager vinden. Vanuit andere gezichtshoeken komen toch dezelfde zaken aan de orde? Deputaten vinden dat in sommige schetsen de bijbelse boodschap te weinig normatief doorklinkt. Juist daar waar de verwarring onder de jeugd groot is (b.v. op het gebied van muziek en seksualiteit) moeten deze normen duidelijk worden gesteld.

Als van de kant van de C.G.J.O. wordt opgemerkt, dat in het schetsmateriaal toch de bakens zijn uitgezet, merken deputaten op dat er sprake is van te weinig bakens. Het is goed de bijbelse normen explicieter te noemen. Het C.G.J.O.-bestuur laat bij monde van de voorzitter weten, dat de C.G.J.O. zich wel degelijk de kritiek aantrekt. Wat deputaten zeggen willen ze meenemen om het - binnen hun eigen verantwoordelijkheid - te verwerken. Van de kant van deputaten wordt er bij de C.G.J.O. nog op aangedrongen om een bredere inzet van medewerkers te kiezen; mogelijk kan daarmee in de kerken meer vertrouwen worden gewonnen.

Vervolgens wordt in deze vergadering verder gesproken over het thema 'kerkelijke begeleiding' aan de hand van de notitie van br. B. Molenaar. Deputaten merken op, dat ten onrechte in het rapport aan de generale synode 1989 is geschreven, dat 'het contact van jeugddeputaten met de kerkjeugd loopt via de jeugdorganisaties'. In de discussie blijkt, dat de uitdrukking 'institutionele relatie' voor het C.G.J.O.-bestuur slechts betekent: de verhouding van twee eigensoortige, zelfstandige instituties van verschillende oorsprong met eigen doelstelling en verantwoordelijkheden. Die relatie ligt ook ten grondslag aan het begrip 'partnerschap'.

Op 4 maart 1992 spraken deputaten en de C.G.J.O. opnieuw. Handleiding daarbij was een brief die deputaten aan de C.G.J.O. schreven. Zij stelden daarin een aantal vragen waarin de zaken die al aan de orde geweest waren nog eens nadrukkelijk aan de orde werden gesteld. Daarbij werd onder meer gesproken over de centrale notie 'de vreze des Heeren'. De C.G.J.O. verzekerde ons dat ook voor haar die notie in al haar werk centraal staat. Aan het slot van de vergadering uitten deputaten de wens om over enkele zaken op korte termijn alsnog een gesprek te hebben. Op 28 april zal deze ontmoeting worden voortgezet en, wellicht via een aanvullende rapportage aan de synode gemeld worden.

Bondsdagen

Deputaten spraken met de C.G.J.O. over de vorm en de inhoud van de Bondsdagen. Binnen het deputaatschap had men grote moeite met de wijze waarop soms op Bondsdagen van 'drama' werd gebruik gemaakt om het Evangelie uit te beelden, omdat dit als spottend kan worden ervaren. Verder werd er op aangedrongen om de bijbelse boodschap en de persoonlijke geloofskeuze een nog centraler plaats te geven.

De C.G.J.O. antwoordt dat dit ook haar intentie is, maar dat het voor ouderen moeilijk is zich in de belevingswereld van de jongeren te verplaatsen. Wanneer ouderen spreken over psalmen dan zal gedacht worden aan oude of nieuwe bijbel. Bij de jeugd gaat het om andere zaken en zijn ledenbundels als 'Youth for Christ' en 'Opwekking' heel populair.

Deputaten hebben er verder op aangedrongen de brieven van alle kerkeraden inzake de bondsdagen te beantwoorden.

3.4.4. Conclusies

1. Wanneer we de gesprekken, die we met de C.G.J.O. hebben gevoerd, plaatsen tegen de achtergrond van de opdrachten, die de generale synode 1989 ons heeft gegeven, moeten we allereerst tot de conclusie komen dat we er nog slechts een begin mee hebben gemaakt. De oorzaak daarvan was dat de relatie met de C.G.J.O. grondig was verstoord. Deputaten willen evenwel dit begin

karacteriseren als een nieuw begin, want in de vele ontmoetingen die er waren, kwamen immers zeer fundamentele zaken aan de orde: de eigen plaats en taak van het jeugd- en jongerenwerk zoals dat door de C.G.J.O. wordt gedaan, de relatie waarin kerk en jeugdwerk tot elkaar staan en de consequenties die daaruit voortvloeien voor de wijze van overleg met elkaar.

2. Van de kant van de C.G.J.O. is steeds naar voren gebracht, dat we slechts op de goede manier met elkaar kunnen spreken als deputaten goed begrijpen wie de C.G.J.O. is en wat ze doet. Kritiek van de kant van deputaten wordt verklaard uit het feit, dat die niet goed hebben begrepen wat jeugd- en jongerenwerk is. De C.G.J.O. benadrukt dat goede en zinvolle gesprekken slechts dan mogelijk zijn, wanneer er over en weer een goed begrip is van wat de eigen, specifieke taak en plaats van zowel kerk als jeugdwerk is met betrekking tot het werk voor en met jonge mensen. Dat betekent - naar de mening van de C.G.J.O. - niet dat er geen kritiek op het werk en het materiaal mogelijk is. Integendeel, kritische opmerkingen winnen, wanneer vorenstaande verdisconteerd wordt, aan kracht.
3. Deputaten weten wat de C.G.J.O. is. Maar door de gespannen relatie, die tussen deputaten en de C.G.J.O. was ontstaan, hebben deputaten dat niet altijd voldoende in rekening gebracht in de gesprekken met de C.G.J.O. en evenmin, naar het gevoelen van de C.G.J.O., in de rapportage van deputaten aan de generale synode. En inderdaad moeten deputaten erkennen, dat ze in bepaald opzicht wel eens stoken hebben laten vallen, zoals uit de rapportage blijkt. Dat heeft verwarring gegeven en een groeiend gebrek aan wederzijdse vertrouwen. Daardoor werd een wezenlijk gesprek in bredere mate steeds moeilijker. Daarbij zijn deputaten wel van mening dat de C.G.J.O. duidelijke signalen vanuit de kerken niet altijd goed opgevangen heeft.
4. Een belangrijke plaats in de gesprekken werd ingenomen door de, in het vorig synoderapport uitgesproken, zorg van deputaten, 'of het staan op Schrift en bijdenis bij de C.G.J.O. wel voldoende uitkomt in al haar activiteiten'. Van de zijde van de C.G.J.O. werd deze passage uit het rapport als een ernstig verwijt gevoeld aan het adres van allen die zich binnen de C.G.J.O. voor het jeugdwerk inzetten, zowel plaatselijk als landelijk.

Aan het einde van de verslagperiode werd mede daarom herhaaldelijk gesproken over de centrale plaats die de persoonlijke relatie tot God (de vreze des Heeren) in het christelijk leven behoort in te nemen. Deputaten menen, dat deze notie te weinig expliciet in het werkmateriaal en de activiteiten van de C.G.J.O. aan de orde komt. Bij de vorming van jonge mensen tot hun taak in kerk, staat en maatschappij mag naar het oordeel van deputaten dit centrale gegeven niet ontbreken. Vorming zonder persoonlijk geloof hangt in de lucht.

Van de zijde van de C.G.J.O. werd bij herhaling verzekerd, dat zij het in dezen volstrekt met deputaten eens is. In het jeugd- en jongerenwerk, zoals dat door de C.G.J.O. wordt gedaan, hebben deze zaken naar haar mening dan ook een centrale plaats. Zowel in grondslag en doelstelling als in de Programma's van Werkzaamheden voor het ministerie van W.V.C. wordt dat expliciet verwoord. In de praktijk van het werk op de clubs en verenigingen komt de vraag naar wat persoonlijk geloof betekent voor het staan in alle verbanden van het leven uitdrukkelijk aan de orde.

Naar haar oordeel gaat het dan ook niet over de vraag of dit alles aan de orde is, maar hoe het aan de orde wordt gesteld. Op de clubs en verenigingen is de wijze waarop deze zaken een plaats krijgen een andere dan (bijvoorbeeld) in verkondiging, catechese en pastoraat. Volgens de C.G.J.O. gaat het er in het jeugd- en jongerenwerk vooral om, dat jonge mensen zich ervan bewust worden dat in de keuzes die een mens in het leven maakt, zichtbaar wordt of men bereid is naar Gods Woord te horen of niet. Het werkmateriaal van de C.G.J.O. helpt jonge mensen zelf deze 'bakens' te laten ontdekken.

Van de zijde van deputaten werd in dit verband opgemerkt, dat men toch graag meer leiding in het schetsmateriaal zou zien. De 'bakens' zouden nadrukkelijker moeten worden aangegeven. We zijn echter als deputaten dankbaar dat over dit alles in een sfeer van vertrouwen met de C.G.J.O. kon worden gesproken. Daarbij stelde de C.G.J.O. uitdrukkelijk, dat ze met deze kritiek van de kant van deputaten rekent en deze - binnen het kader van de eigen verantwoordelijkheid - ook zal verwerken. Helaas vond het gesprek hierover plaats aan het einde van de verslagperiode. Het is naar ons gevoelen nog maar net op gang gekomen. In onze voorstellen vragen we mandaat om de gesprekken op dit punt voort te zetten.

5. Wie zich verdiept in de geschiedenis van het georganiseerde jeugdwerk binnen onze kerken (vanaf 1904) kan tot geen andere conclusie komen dan dat het altijd vrij(willig) jeugdwerk is geweest. Vanaf het begin is er de nadruk op gelegd dat deze vorm - principieel gezien - de enig juiste is. Dit werk dient te geschieden op de grondslag van Schrift en bijdenis. Het gaat er in dit vormingswerk om, dat jongeren zich ervan bewust worden wat het betekent leven vanuit de vreze des Heeren. De persoonlijke relatie tot de Heere kan dan ook de enige basis zijn waarop jongeren wezenlijk tot hun taak in kerk en samenleving worden toegerust. In de gesprekken wordt door de C.G.J.O. benadrukt, dat zij nog steeds op deze principieel lijn zit. Zij doet haar werk in taal en vormen van deze tijd. Men is nog steeds met dezelfde activiteiten bezig: de voorbereiding van jongeren op de taak die hen wacht in kerk, staat en maatschappij.
6. Het is ook de C.G.J.O. niet ontpaan dat er in de kerken toenemende kritiek komt op hun werk. Maar, zegt de C.G.J.O., dat komt omdat men in een deel van de kerken niet goed (meer) begrijpt wat jeugd- en jongerenwerk is, én omdat de situatie in de kerken in de loop van de jaren sterk veranderd is; er zijn tendensen in de richting van verkerkelijking van het jeugdwerk. Daarbij wordt uit het oog verloren dat jeugd- en jongerenwerk haar eigen kenmerken heeft en naar haar eigen normen beoordeeld moet worden.

Ook deputaten zijn van mening dat we moeten blijven vasthouden aan vrij(willig) jeugd- en jongerenwerk op basis van Schrift en bijdenis. We stemmen met de C.G.J.O. in, dat het geen ambtelijk werk is en dat we het gevaar van verkerkelijking moeten onderkennen. Als kritiek op de C.G.J.O.

betekent, dat van deze principiële lijn moet worden afgeweken, dan wijzen deputaten deze kritiek af.

7. Deputaten zijn van mening dat ze niet ten onrechte veel tijd hebben gestoken in de gesprekken met de C.G.J.O. Het was nodig om - na een tijd van gespannen verhoudingen - een goed zicht te krijgen op de relatie waarin kerk en jeugdwerk tot elkaar staan. Met dankbaarheid constateren deputaten dat de gesprekken over de instructie van deputaten veel hebben verduidelijkt. Daarom willen deputaten, in een aparte paragraaf, de opdrachten die de generale synode 1989 heeft gegeven, vanuit deze instructie belichten.

3.5. Contacten met de Landelijke Commissie Jeugdcontacten

3.5.1. Werkwijze

Zoals eerder in dit rapport werd meegedeeld, hebben deputaten aan het begin van deze werkperiode enkele secties ingesteld, waaronder een sectie voor het contact met de L.C.J.

Deze sectie bestaat uit de brs. D. van Arkel, H. de Graaf en A.K. Wallet.

Deputaten stelden enkele beleidsuitgangspunten vast voor het contact met de L.C.J. Deze beleidspunten luiden als volgt:

1. de sectie heeft als taak om 2 keer per jaar een ontmoeting te hebben met de L.C.J.;
2. het doel van deze ontmoeting is:
 - a. het op de hoogte houden van zaken, die de jeugd en het jeugdwerk raken;
 - b. kerkelijke begeleiding te geven aan het jeugdwerk dat door de L.C.J. wordt verricht;
 - c. te spreken over de organisatiestructuur van de L.C.J.;
 - d. gesprekspunten te formuleren voor een eventueel gesprek met de C.G.J.O. op basis van de analyse van de ontstaansgeschiedenis van de L.C.J. en de huidige verschilpunten met de C.G.J.O.;
 - e. door te spreken over de aard van het kerkelijke jeugdwerk als vrij jeugdwerk, met als uitgangspunt de brochure van jeugddeputaten 'kerkelijk jeugdwerk';
4. een subsidieregeling voor te bereiden;
5. op de deputatenvergadering van elke ontmoeting met de L.C.J. verslag uit te brengen;
6. besluiten zullen alleen in een vergadering van deputaten worden genomen.

3.5.2. Contacten tussen deputaten en bestuur van de L.C.J.

De sectie heeft in 1990, 1991 en 1992 (tot april) 5 keer gesproken met het bestuur van de L.C.J. Voorts zijn er enkele bijeenkomsten geweest tussen (een afvaardiging van) deputaten en het bestuur. Laatstgenoemde contacten betroffen in hoofdzaak:

- de subsidiëring van de L.C.J. en
 - de bespreking van de brochure 'Kerkelijk Jeugdwerk' van de L.C.J.
- Op dit onderwerp wordt hierna nog afzonderlijk ingegaan.
- De contacten tussen de sectie en het bestuur van de L.C.J. handelden voornamelijk over de volgende onderwerpen:
- informatie-uitwisseling over de ontwikkeling van het werk van de L.C.J.;
 - de visie van de L.C.J. op taak en plaats van jeugddeputaten in relatie met het door hen verrichte jeugdwerk (kerkelijke begeleiding);
 - de organisatiestructuur van de L.C.J.;
 - aard van het jeugdwerk van de L.C.J.;
 - subsidiëring;
 - contact met de C.G.J.O.;
 - ontwikkelingen binnen het gehele jeugdwerk in onze kerken;
 - de brochure 'Kerkelijk Jeugdwerk' uitgebracht door de L.C.J.

De contacten verliepen in goede sfeer en er was van beide kanten ruimschoots gelegenheid voor het uitwisselen van informatie.

Bij de LCJ proefden we duidelijk de behoefte aan volledige erkenning als organisatie die jeugdwerk verricht in onze kerken en daarin een volwaardige plaats wil innemen.

Deputaten hebben benadrukt - in de lijn van de synode-uitspraken - dat (ook) de L.C.J. als jeugdwerk-organisatie wordt erkend en dat zij op de zorg en aandacht van de kerken kan rekenen.

Het bestuur van de L.C.J. heeft de gesprekken met deputaten ook benut voor het vragen van advies in allerlei zaken.

3.5.3. Ontwikkelingen binnen de L.C.J.

Tijdens deze werkperiode van deputaten is duidelijk sprake van een verdere ontwikkeling in de organisatorische structuur van de L.C.J. In 1989/1990 kon nog worden gesproken van een 'zwakke' organisatiestructuur. Daarmee doelen wij op de relatie tussen de diverse Jeugdcontacten en het (landelijk) bestuur van de L.C.J. Dat bestuur had slechts een coördinerende taak met beperkte bevoegdheden. Vanaf het seizoen 1991/1992 heeft het bestuur van de L.C.J. meer verantwoordelijkheden op zich genomen t.a.v. het financiële beleid en beheer (zie ook punt 4).

Ook treedt het bestuur meer naar buiten als representant van de diverse jeugdcontacten (zoals b.v. door de uitgave van een jaarverslag, brochure e.d.). De juridische basis voor een dergelijke ontwikkeling is evenwel (nog) niet aanwezig.

Het werk bevindt zich al enige tijd in een groei-fase. Het aantal aangesloten verenigingen (+16) en jeugdclubs (-16) was in seizoen 91/92 als volgt:

naam jeugdcontact	aantal aangesloten verenigingen/clubs 91/92
- jeugdcontact - Noord	5
- jeugdcontact-Gooi-Utrecht	10
- jeugdcontact Oost-Ned.	17
- jeugdcontact Zuid-West	5
- jeugdcontact Rijnmond	10
- jeugdcontact Noordeloos e.o.	9
- jeugdcontact -16jaar	46

Voor beide leeftijdsgroepen is schetsenmateriaal beschikbaar onder de titel 'Handreiking'. Van dit materiaal wordt veel gebruik gemaakt, ook buiten de kring van de bij de jeugdcontacten aangesloten leden.

Er bestaat waardering voor het genoemde schetsenmateriaal en voor het feit, dat de L.C.J. met beperkte middelen, veel heeft weten te realiseren.

Het jaarlijks jeugdpapier mag zich in een goede belangstelling verheugen. Daarnaast zijn er ook diverse activiteiten ondernomen door jeugdverenigingen die bij een jeugdcontact zijn aangesloten, doch die niet onder auspiciën van de L.C.J. plaatsvinden, zoals de themadag te Urk, het Pinksterappél te Weesp en de bijelstudieconferentie te Nijkerk. Daarover bestaat weliswaar misverstand.

3.5.4. Subsidiëring van de L.C.J.

Er is ruime aandacht besteed aan het ontwikkelen van een voor deputaten en voor de L.C.J. bruikbaar en redelijke subsidieregeling, binnen de daarvoor beschikbare middelen.

Aanvankelijk is voortgeborduurd op een subsidie in de vorm van een bedrag per lid, later aangevuld met een bedrag per jeugdcontact. Vanaf het seizoen 1991/1992 is - in goed overleg - overgestapt op een subsidiëring van de jaarlijkse kosten van de landelijke activiteiten.

Het bestuur van de L.C.J. treedt daarbij op als degene die de subsidie aanvraagt, ontvangt en daarover t.z.t. verantwoording aflegt. Zolang er (nog) geen sprake is van een (landelijke) organisatiestructuur, gebeurt dit op basis van een door alle jeugdcontacten aan het bestuur verleende machtiging om namens hen op te treden en te handelen. Deze ontwikkeling teneinde duidelijk naar het ontstaan van een landelijke organisatie.

De subsidie in de kosten van landelijke activiteiten dient uiteraard te gaan om activiteiten die rechtstreeks het jeugdwerk raken. Plaatselijk en regionaal werk zullen door de plaatselijke verenigingen o.g. de regionale contacten worden gedragen. De bijdrage vastgesteld is 80% van de door deputaten goedgekeurde kosten (voor 1991/1992 is de subsidie geraamd op f 17.600). Voorts zijn aan de subsidie diverse voorwaarden verbonden (goede financiële administratie, goed beheer van de middelen, boekencontrolé, voorschotregeling e.d.).

De L.C.J. bezint zich op de praktische en principiële aspecten van het aanvragen van rijkssubsidie.

3.5.5. Contacten tussen de L.C.J. en de C.G.J.O.

De L.C.J. heeft in 1989 een brief ontvangen van het bestuur van de C.G.J.O. om nader uiteen te zetten wie/wat de L.C.J. is. Over de beantwoording van deze brief heeft de L.C.J. advies gevraagd aan deputaten in verband met de door de synode aan deputaten opgedragen brugfunctie.

Deputaten hebben geadviseerd om deze brief voorlopig nog niet te beantwoorden, aangezien deputaten in gesprek waren met de C.G.J.O. over het herstel van het onderling vertrouwen.

Toen het vertrouwen tussen deputaten en de C.G.J.O. weer was hersteld - zoals hierboven in 3.4.2. is uiteengezet - hebben wij het bestuur van de L.C.J. geadviseerd de brief van de C.G.J.O. te beantwoorden. Indien dat tot verdere contacten zou leiden, konden deputaten vanaf dat moment ook daadwerkelijk invulling geven aan genoemde brugfunctie, gezien de herstelde relatie met de C.G.J.O. De beantwoording van de brief door de L.C.J. - waarvan wij het late tijdstip ook nader hebben verklaard aan de C.G.J.O. - heeft nog niet geleid tot verdere contacten. Hoewel onbedoeld, heeft de kort daarna verschenen brochure van de L.C.J., getiteld 'Kerkelijk Jeugdwerk' (en de door de C.G.J.O. daarop als reactie verzonden brieven aan de kerken) naar onze mening, het leggen van die contacten niet bevordert. Deze brochure krijgt thans nader aandacht.

3.5.6. Brochure 'Kerkelijk Jeugdwerk'

Het bestuur van de L.C.J. heeft in oktober 1991 een brochure uitgegeven getiteld: 'Kerkelijk Jeugdwerk'. Deze brochure gaat o.a. in op:

- de geschiedenis van het Chr. Genet. jeugdwerk;
- de geschiedenis van de C.G.J.O. en de L.C.J.;
- de visie van de L.C.J. op doel en inhoud van het jeugdwerk;
- de relatie tussen de kerken en het jeugdwerk;
- de huidige situatie in het kerkelijk jeugdwerk.

Deze brochure is, buiten de eigen kring, ook toegezonden aan alle kerkeraden, aan het bestuur van de C.G.J.O. en aan ons deputaatschap. Tevens heeft het bestuur verzocht om over de brochure met ons een gesprek te mogen voeren.

Dit gesprek heeft zowel in sectieverband, als plenair plaatsgevonden.

De belangrijkste aspecten daaruit komen op deze plaats aan de orde aan de hand van gesprekspunten die daarbij zijn gehanteerd.

Waarom een brochure? De L.C.J. heeft behoefte - na lange tijd in een 'teruggetrokken' positie te hebben gefunctioneerd - om haar plaats binnen het jeugdwerk en haar opvattingen daarover meer nadrukkelijk naar buiten te brengen. Deze behoefte wordt vooral gevoeld - sinds de L.C.J. - door (gevreemde) misverstanden en onduidelijkheden over haar bezwaren tegen het bestaande, georganiseerde jeugd-

werk in onze kerken, zoals dat vorm krijgt binnen de C.G.J.O.

Ook wil de L.C.J. geen misverstanden laten bestaan over haar bedoelingen voor de toekomst: zo mogelijk terugkeer binnen de C.G.J.O. en zo dat niet mogelijk blijkt, het (voort)bestaan van de L.C.J. als tweede jeugdwerkorganisatie in onze kerken.

Wij vroegen aan de L.C.J.: waarom nu een brochure? De L.C.J. antwoordde dat ze door de nood gedrongen tot deze uitgave was gekomen en om schot te brengen in de vastgelopen en vastlopende verhoudingen in het Chr. Geref. jeugdwerk. De kerken vroegen om duidelijkheid en daar er in de periode tussen de synoden nog steeds geen contact tussen de C.G.J.O. en de L.C.J. geweest was, heeft men op deze wijze verantwoording afgelegd van haar bezig zijn.

3.5.6.1. Motieven oprichting L.C.J.

De motieven die de L.C.J. aanvoert voor het oprichten van een eigen organisatie betreffen vorm en inhoud van het jeugdwerk zoals de C.G.J.O. dat uitvoert.

Er is door verschillende verenigingen getracht het beleid van de C.G.J.O. bij te stellen, doch dat is niet gelukt. Soms werd niet gereageerd op bezwaren en soms werden bezwaren wel besproken doch niet gehonoreerd. Eindconclusie was: wij (= sommige verenigingen, die nu in L.C.J.-verband werken) vinden geen gehoor voor onze bezwaren en die bezwaren zijn van dien aard, dat wij niet (meer) kunnen deelnemen aan het werk van de C.G.J.O.

3.5.6.2. Positie L.C.J.

De L.C.J. was aanvankelijk - en formeel nog steeds - een contactcommissie van besturen van regionale jeugdcontacten. De regionale jeugdcontacten worden gevormd door aansluiting van plaatselijke jeugdverenigingen. De ontwikkeling is wel zo, dat geleidelijk meer taken en verantwoordelijkheden door de regionale contacten worden overgedragen aan de landelijke commissie. Hierdoor krijgt de L.C.J. - althans feitelijk - meer het karakter van een landelijke jongerenorganisatie.

Formeel is er echter (nog) geen sprake van een bond van jeugdverenigingen. Uit onze contacten met de L.C.J. is ons echter wel gebleken, dat zij nadrukkelijk overweegt een meer professioneel functionerende organisatie te worden (in welke vorm dan ook) zeker indien op korte termijn geen perspectieven ontstaan op één jeugdwerkorganisatie.

Tot nu toe neemt men op dit terrein niet verder actie, om de ontwikkeling van het contact met de C.G.J.O. en het verloop van de synode 1992 af te wachten.

3.5.6.3. Visie op de relatie tussen de kerken en de jeugdwerkorganisaties

De L.C.J. omschrijft de relatie met de kerken als een 'moeder-kind'-relatie. Deputaten waarderen daarin dat de L.C.J. daarmee de liefde en de zorg van de kerken voor de jeugd uitdrukt.

In het laatst gehouden gesprek met de L.C.J. hebben deputaten duidelijk gemaakt dat deze terminologie toch niet de juiste is. Zij zijn van oordeel, dat de relatie tussen de kerken en de jeugdwerkorganisaties geen elementen van 'gezags-uitoefening' van de kerken over de organisaties in zich kan en mag hebben. Genoemde typering van de relatie door de L.C.J. suggereert echter zo'n verhouding wel.

Genoemde relatie is ook in de gesprekken met de C.G.J.O. aan de orde geweest, zij het in andere bewoordingen. Ook daarbij bleek, dat het niet zo eenvoudig is om bedoelde relatie kort en helder te omschrijven. Hieruit hebben deputaten de conclusie getrokken, dat het zinvol is, de relatie tussen de kerken en de jeugdwerkorganisaties zorgvuldig te definiëren en vast te leggen, in nauw overleg met de organisaties.

3.5.6.4. Verhouding L.C.J.-C.G.J.O.

De L.C.J. wil graag in gesprek komen met de C.G.J.O., doch ervaart het komen tot dit contact als uiterst moeilijk.

Gezien ook de opdracht van de synode aan deputaten om een 'brugfunctie' te vervullen, wil de L.C.J. graag via, en met behulp van, deputaten contacten leggen met de C.G.J.O.

Op deze zaak wordt elders in dit rapport nader ingegaan. Feit is, dat een contact tot nu toe niet tot stand is gekomen en dat betreurt de L.C.J. zeer.

Deputaten constateerden al, dat het contact tussen de C.G.J.O. en de L.C.J. nog is bemoeilijkt - hoewel onbedoeld - door het verschijnen van de L.C.J.-brochure 'Kerkelijk Jeugdwerk'. Het werk van de C.G.J.O. wordt daarin kritisch onder de loep genomen. De vraag kan worden gesteld of die kritiek altijd zuiver is gesteld en soms niet te scherp is verwoord.

De L.C.J. is van mening, dat niets in de brochure voor de C.G.J.O. onbekend kan zijn. Over alle zaken is in het verleden met de C.G.J.O. door (ex-)leden gesproken/gecorrespondeerd. De L.C.J. benadrukt overigens dat zij deze brochure met de beste bedoelingen heeft geschreven.

De L.C.J. heeft in contacten met deputaten wel duidelijk gemaakt, dat zij zich bewust is van het feit, dat er van haar kant fouten zijn gemaakt en dat zij - met erkenning daarvan - graag wil komen tot een open gesprek met de C.G.J.O., zonder verwijten i.v.m. gebeurtenissen in het verleden.

Het verschijnen van deze brochure en de reacties daarop, maken voor ieder duidelijk, dat de situatie in 'jeugdland' grote zorgen geeft.

3.5.7. Conclusies

1. Het verdient aanbeveling, dat de L.C.J. de eigen organisatiestructuur versterkt (o.a. het realiseren van rechtspersoonlijkheid).
2. Vanwege de groei van het werk van de L.C.J. en van het aantal deelnemende verenigingen, is het te verwachten, dat deze organisatie behoefte zal krijgen aan een (geleidelijk) hogere financiële bijdrage van de kerken en eventueel ook van de Rijksoverheid.
3. Het bestuur van de L.C.J. staat open voor contact met het bestuur van de C.G.J.O.; dit contact is - om de in het rapport genoemde redenen - tot nu toe niet tot stand gekomen. Het verdient aanbeveling het leggen van dit contact te blijven stimuleren en te begeleiden.
4. De verhouding tussen de kerken en de jeugdwerkorganisaties, blijft een onderwerp dat nadere bezinning vraagt.

4. Contacten met studerende

4.1. Overzicht van het werk

Deputaten benoemden op 25-1-1990 de brs. H.H. Klomp en H.C. Mijnders in een sectie die het contact met studerende dient te onderhouden. Onder studerende dient hier te worden verstaan jongeren uit onze kerken die onderwijs genieten aan een universiteit of hogeschool.

Deze sectie rekent allereerst tot haar taak de kerkeraden te stimuleren jonge leden van hun gemeente die (gaan) studeren te begeleiden bij het leggen van contact met de gemeente en/of de studentenouderling en/of chr. geref. studentenopvang- of kamerbewonerswerk en/of postiel-christelijke studentenorganisaties in de stad waar de universiteit of hogeschool zich bevindt.

Hieroe zal de sectie aan de kerkeraden van tijd tot tijd up-to-date adresmateriaal toesturen van hier bovengenoemde instanties.

Ook zal de sectie in overleg met het gehele deputaatschap zorgdragen voor het beleggen van tweemaaljaarlijkse studentenouderlingenconferenties.

Verder rekent de sectie het tot haar taak regelmatig ontmoetingen te hebben met vertegenwoordigers van postiel-christelijke studentenorganisaties, zoals de CSFR en IFES-Nederland, en zich op de hoogte te houden van publicaties die in deze kringen verschijnen.

4.2. Contact met de kerken

De sectie studerende heeft zich vooral gericht op het bewaren en verblijven van de band tussen de studerende en de kerk. Daartoe stelden deputaten een informatiemap samen, die een handreiking aan jeugd- en studentenouderlingen wil zijn, om (aspirant) studenten zo nodig te helpen in het leggen van contacten met de gemeente in de stad waar zij gaan studeren. Deze informatiemap bevat adresmateriaal van studentenouderlingen, chr. geref. studentenopvangwerk, christelijke studentenverenigingen, e.d. en een aanbeveling om elkaar vast te houden als christenjongeren in de geseculariseerde wereld van de wetenschap.

Daarin is ook een instructie voor de studentenouderling opgenomen.

Gestudeerd wordt nog op een voorstel inzake het gastidmaatschap van de studerende bij de kerk in zijn plaats van inwoning als student, indien hij lid blijft van zijn thuisgemeente. Ook dit zal een plaats in deze map kunnen krijgen. Deputaten hebben de kerken toegezegd periodiek voor vervangend, up-to-date adresmateriaal te zullen zorgen.

Een andere wijze waarop deputaten proberen dienstbaar te zijn aan de band tussen studerende jongeren en hun kerk is de enquête die zij in samenwerking met het Kerkelijk Bureau te Veenendaal heeft gehouden in alle kerken naar de namen en adressen van uitwonende studerende jongeren met de bedoeling deze gegevens door te geven aan de kerken in de universiteits- en hogeschoolsteden. Op deze wijze hopen we het zg. 'onderduiken' van kamerbewoners tegen te kunnen gaan. Inmiddels hebben 121 kerken meegewerkt aan deze o.i. zeer belangrijke enquête. Deputaten willen er een jaarlijks terugkerend fenomeen van maken en hopen dat op den duur 100% respons mag worden verkregen.

Het werk van de kerk met en voor studerende jongeren heeft ook op de belegde conferenties centraal gestaan. Op 29 sept. 1989 hielden deputaten hun studentenouderlingenconferentie, die druk bezocht werd. Ds. H.C. Mijnders sprak over het thema: 'Wat mag van een studentenouderling verwacht worden?'

4.3. Contact met positieve christelijke studentenorganisaties

4.3.1. Contact met de C.S.F.R.

In het rapport dat deputaten de vorige synode deden toekomen maakten zij melding van zeer goede contacten met de C.S.F.R.

Die contacten hebben zich gedurende de afgelopen werkperiode nader ontwikkeld. Op 15 maart 1990, 14 dec. 1990 en 10 dec. 1991 vonden ontmoetingen plaats.

Slechts 10% van de leden van de C.S.F.R. komt uit de chr. geref. kerken. Dat percentage zou best hoger kunnen liggen. De C.S.F.R. is een studentenvereniging waar op basis van de geref. belijdenis op frisse manier nagedacht wordt over alle vragen waarmee studenten te maken krijgen, waarbij ook de confrontatie met vertegenwoordigers van andere tradities niet wordt geschuwd, en waarbij het voor studenten ook belangrijke gezelligheidselement geenszins ontbreekt.

Eenzijdig ondervindt de C.S.F.R. 'concurrentie' van de evangelische studenten beweging 'Ichthus', die een meer evangelische identiteit heeft en minder accent op studie en meer op evangelisatorische activiteiten legt. Met 'Ichthus' bestaat een uitstekende verstandhouding en beide verenigingen werken samen in de IFES-Nederland waarover u elders in dit rapport leest.

In veel mindere mate trekt 'Depositum Custodi' potentiële Chr. Geref. C.S.F.R.-leden weg. Deze vereniging opereert op de rechterflank van de Geref. Gazindte en vindt de wijze waarop de C.S.F.R. omspringt met de gereformeerde belijdenis te ruim.

Dergelijke kritiek op de C.S.F.R. wordt ook wel geuit vanuit het deputaatschap voor studerende van de Geref. Gemeenten. Een punt dat hierbij in geding is vormt de kwestie van het zoeken van lectoren van buiten de eigen kring. Van onze zijde is er bij de C.S.F.R. op aangedrongen rekening te houden met het feit dat haar ledenbestand door de kortere studieduur zich verjongt en dat er daardoor meerdere studenten zullen zijn die nog te weinig thuis zijn in het reformatorische gedachtegoed om de confrontatie met sprekers van daarbuiten goed aan te kunnen. Wat onverlet laat dat voor studenten de mogelijkheid tot een dergelijke confrontatie en bijbehorende discussie aanwezig moet blijven. Het is echter van het uiterste belang hierin de proporties goed in het oog te houden.

Op initiatief van het hoofdbestuur van de Geref. Bond in de Ned. Herv. Kerk werd overwogen en besloten in het vervolg het overleg van de kerken met de C.S.F.R. gezamenlijk te doen plaatsvinden door een afvaardiging van genoemd hoofdbestuur, samen met het deputaatschap voor studerende van de Geref. Gemeenten en met het jeugddeputaatschap van de Chr. Geref. Kerken. Of de Geref. Gemeenten hieraan blijvend zullen deelnemen is nog niet geheel zeker.

De vertegenwoordigers van de C.S.F.R. maken met dankbaarheid melding van het werk van IFES-stafwerker René van Loon (zie hieronder).

De C.S.F.R. kan echt op hem terugvallen; men ervaart het zo dat hij het gat opvult dat ontstaan is door het vertrek van de ouderejaarsstudenten vanwege de drastische verkorting van de studieduur.

4.3.2. Contact met IFES-Nederland

Tenslotte maken we melding van onze relatie met de meer overkoepelende organisatie IFES-Nederland. In ons rapport aan de vorige synode hebben we een uitgebreide schets van deze organisatie gegeven. Om ook nu een indruk van het klimaat dat hier heerst te geven nemen we een integrale passage over uit het beleidsplan IFES-Nederland 1991-1994:

'We leven in een tijd van subjectivisme en relativisme. Via allerlei stromingen (b.v. New Age-beweging) komt er een sterkere syncretistische (vermenging van christendom met heidendom) tendens in onze samenleving.

Daartegenover dienen wij Jezus Christus te presenteren als De Waarheid. De waarheid is niet een abstract gedachtesysteem, maar de Persoon van de Here Jezus zelf. Zo vormen ook de ideologieën niet slechts abstracte ideëlenstelsels, maar zijn ze verbonden met de geestelijke machten die de mensen willen afhouden van de levende God.

Deze ideëlenstelsels en het verwetenschappelijke God-loze denken dienen als anti-machten ontmaskeerd te worden (Ef. 5:11 en Col. 2:15). Daartoe is een toerusting nodig waarbij wordt geleerd om te gaan met de gehele geestelijke wapenuitrusting (Ef. 6).

Dat vereist veel studie, b.v. van onze tijd en onze opleiding, doch is niet primair een intellectuele, maar een geestelijke zaak. Deze geestelijke strijd zal gedragen moeten worden door persoonlijk en gemeenschappelijk geestelijk leven.'

De generale synode 1989 keurde een verzoek van deputaten om een relatie van contact met en steun aan de IFES aan te mogen gaan goed - voor de periode van drie jaar. Nu we evaluerend kunnen terugzien, mogen we zeggen dat de contacten goed zijn en het werk beantwoordt aan het doel dat we voor ogen hadden. Het advies van de IFES naar de studenten toe is: houdt contact met je kerk, ook al ben je tijdelijk minder actief betrokken bij het kerkelijke werk! Deze organisatie heeft een kanaal naar de studerende jeugd toe, waarvan deputaten graag gebruik (blijven) maken.

De toezegging van onze kant van f 14.000 op jaarbasis, maakte de aanstelling van stafwerker René van Loon mogelijk. Hij is belijdend lid van de Hervormde Gemeente (op g.g.) te Hulzen. Per week besteedde hij één dag aan zijn opdracht welke aanvankelijk bestond uit het begeleiden en ondersteunen van de diverse z.g. "Alpha"-studentengroepen, gevormd uit HBO studenten. Momenteel heeft zijn werkdomein zich verlegd naar de C.S.F.R.-disputen. Het Alpha-werk onder de HBO-ers is overgenomen door stafwerker Alle van Dalen. Zij is belijdend lid van de Ned. Gerof. Kerk te Nunspeet. De sectie ontvangt nu regelmatig haar werkverslagen.

Jaarlijks vindt er een ontmoeting plaats tussen deputaten en het IFES-Ned.-bestuur. In de afgelopen periode ontmoeten we elkaar op 15 maart 1990, 19 maart 1991 en 12 maart 1992.

Deputaten zijn onder de indruk van de gedrevenheid bij en de bijbelse fundering van het IFES werk en verzoeken de synode om deze relatie opnieuw voor een periode van drie jaar te mogen voortzetten en hun bijdrage te verhogen naar f 15.000.

5. Onderzoek jongeren en godsdienst

De opdracht van de synode het onderzoek naar leef- en denkwereld van jongeren voort te zetten en af te ronden kon slechts gedeeltelijk worden gerealiseerd. In de afgelopen periode werd een enquête onder een representatief te achten steekproef van 241 jongeren uit onze kerken gehouden. Van de retour ontvangen vragenlijsten bleken er 178 bruikbaar voor de analyse van de gegevens. Deze respons (74%) is hoog te noemen voor een dergelijk onderzoek.

De verkregen gegevens zijn inmiddels statistisch verwerkt en gereed voor rapportage. Deze rapportage kon evenwel niet worden afgerond doordat de reguliere werkzaamheden van de onderzoeker hem zodanig in beslag namen dat hij niet meer tijd aan het onderzoek kon besteden. Er is overwogen de resultaten aan een andere onderzoeker te beschikken te stellen. Gezien de bewerkelijke overdracht en de hoge kosten die dit met zich mee zou brengen is daarvan afgezien.

Deputaten betreuen deze ontwikkeling zeer en streven naar spoedige afronding.

6. Contacten met de S.L.J. (voorheen C.I.O.-B.J.)

Tweemaal was er in deze verslagperiode een ontmoeting met br. P. de Berg te Ede, tot vorig jaar lid van de commissie C.I.O.-B.J. (geestelijke verzorging bij bijzonder jeugdwerk in internaatsverband). In november 1991 werd een nieuwe stichting opgericht, nl. het Samenwerkingsverband Levensbeschouwelijke Jeugdhulpverlening (S.L.J.). Hieronder valt nu ook het werk van C.I.O.-B.J., evenals alle internaten voor jeugdhulpverlening. Ten onzent dus ook 'De Stuw' te Utrecht. De ambulante hulp, 'De Brug', valt hier (nog) buiten.

Gedurende twee jaar is gewerkt aan de oprichting van deze nieuwe stichting. Hierover hebben deputaten in november 1989 met br. De Berg gesproken. Deputaten hebben hem verzocht het 'eigen' geluid zoveel mogelijk te laten doorklinken, iets dat niet gemakkelijk is nu het werkveld verbreed is en de stem van een - toch al kleine - lidkerk dus zwakker werd. Br. De Berg heeft de besprekingen gevoerd als één van de drie bestuursleden - op bindende voordracht vanuit de C.I.O.-jeugdhulpverlening benoemd in de nieuwe stichting S.L.J. - en zijn invloed positief kunnen aanwenden bij de vaststelling van de statuten. En wel in deze zin dat de contractverplichting er uit is gehaald, t.a.v. het deelnemen aan allerlei niet-verantwoorde zaken die door de Overheid aan de jeugdhulpverlening wordt aangerekend. Deelname geschiedt nu op vrijwillige basis.

De S.L.J. stelt statutair de noodzaak en het recht van professionele geestelijke verzorging in het hele veld van de jeugdhulpverlening. Dit in de lijn van de Wet op de Jeugdhulpverlening (commissie Hirsch Ballin). Elke instelling binnen S.L.J.-verband heeft de verplichting elke jongere in de gelegenheid te stellen geestelij-

ke zorg te ontvangen. De vraag van de jongere bepaalt het aanbod van de hulpverlener. De mogelijkheid tot blijvende eigen geestelijke zorg in 'De Stuw' is zo gewaarborgd. Deputaten zijn dankbaar voor de grote en principiële inzet van br. De Berg.

7. Financiën

7.1. Werkelijke cijfers

BATEN	1989 f	1990 f	1991 f
Bijdrage kerken	71.377	69.823	72.918
Interest	11.558	13.683	15.317
Bijz. baten (giften jeugdweek Toraja)	0	5.815	350
	<u>82.935</u>	<u>89.321</u>	<u>88.585</u>
LASTEN			
Subsidie C.G.J.O.	33.438	26.818	30.435
Subsidie L.C.J.	13.535	8.370	17.928
Subsidie IFES	0	14.000	14.500
Subsidie overige activiteiten	2.000	1.500	1.000
Algemene kosten	20.306	14.245	22.773
Kosten onderzoek leef- en denkwereld jongeren	7.636	1.827	0
Bijdrage aan zendingsputaten jeugdweek	0	10.000	0
	<u>76.915</u>	<u>76.760</u>	<u>86.636</u>
POSITIEVE SALDI	6.020	12.561	1.949
Gemiddelde opbrengst per (doop)lid	0,94	0,92	0,96
Vastgestelde minimum bijdrage	1,00	1,00	1,00
Aantal kerken dat niet bijdroeg	12	15	11

7.2. Toelichting

Het jaar 1989 geeft een klein batig saldo te zien. Over 1990 is het overschot wat hoger. De belangrijkste oorzaak is een lagere subsidie aan de C.G.J.O. dan geraamd (f 50.000). De subsidie was lager als gevolg van lagere personeelskosten vanwege niet ingevulde vacatures. De subsidie aan de L.C.J. is in 1990 lager, omdat in dat jaar is overgegaan naar een verantwoording per kalenderjaar, in plaats van per werkseizoen. Vanaf 1990 ontvangt de IFES, conform het synodebesluit, een subsidie van f 14.000 per jaar in de kosten van een studentenbegeleider.

Het resultaat over 1991 bedraagt f 1.949 (positief). Ten opzichte van 1990 zijn vooral de 'algemene kosten' hoger. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de uitgave aan de (osbladige) brochure 'Pastorale zorg voor studerende' (f 5.200) en door hogere vergaderkosten.

7.3. Begroting 1993 t/m 1995

BATEN	1993 f	1994 f	1995 f
Bijdrage kerken	95.000	95.000	95.000
Interest	11.000	9.000	7.000
	<u>106.000</u>	<u>104.000</u>	<u>102.000</u>

LASTEN			
Subsidie C.G.J.O.	60.000	60.000	60.000
Subsidie L.C.J.	25.000	30.000	35.000
Subsidie IFES	15.000	15.000	15.000
Subsidie overige activiteiten	5.000	5.000	5.000
Kosten studie en onderzoek	5.000	5.000	5.000
Algemene kosten	15.000	15.000	15.000
	<u>125.000</u>	<u>130.000</u>	<u>135.000</u>
TEKORTEN	19.000	26.000	33.000

7.4. Toelichting bij de begrotingen

1. Bijdrage kerken

De bijdrage is geraamd op f 1,25 per (doop)lid in verband met te verwachten lastenstijgingen (zie hierna). Op basis van de geraamde lasten zou een verhoging tot f 1,50 per (doop)lid noodzakelijk zijn. De omvang van het eigen vermogen maakt het evenwel verantwoord de verhoging tot f 1,25 te beperken.

2. Subsidie C.G.J.O.

Door belangrijke verminderingen van de rijkssubsidie zullen de tekorten van de C.G.J.O. toenemen. Er bestaat nog onduidelijkheid onder welke voorwaarden de C.G.J.O. aanspraak kan blijven maken op rijkssubsidie. Het ministerie van W.V.C. heeft plannen tot verplichte samenwerking/fusie van jeugdwerkorganisaties. Doch hierover valt op dit moment niets zinnigs te zeggen. Wel is duidelijk dat de rijkssubsidie vanaf 1992 met rond 90.000 zal dalen. Voor 1993 e.v. jaren is een verdere daling niet uitgesloten.

De C.G.J.O. overweegt om een deel van deze inkomstandaling op te vangen door bezuinigingen op de personeelskosten. Naar onze overtuiging zal er echter ook een hogere bijdrage van de kerken noodzakelijk zijn om het werk op een verantwoord niveau te blijven uitvoeren. De raming van f 60.000 (f 10.000 hoger dan in de voorgaande jaren) heeft derhalve het karakter van een steilpost. Zo nodig zal er - bij noodzakelijke hogere bijdrage - verschuiving tussen begrotingsposten dienen plaats te vinden, dan wel overschrijding van de begroting. Uiteraard zullen wij trachten dit tot het uiterste te beperken.

3. Subsidie L.C.J.

Door de groei van de L.C.J. is er een grotere behoefte aan financiële ondersteuning van dit werk. Deze organisatie wordt niet door het rijk gesteund.

4. Subsidie IFES

Wij hechten aan voortgezette steun aan de IFES in verband met het belang van dit werk. De bijdrage is met f 1.000 verhoogd tot f 15.000 in verband met opgetreden loonkostenstijgingen.

5. Studie en onderzoek

De post 'studie en onderzoek' heeft het karakter van een steilpost en is bedoeld om de komende jaren aandacht te geven aan diverse vraagstukken m.b.t. de relatie jongeren en kerk, waaronder ook het thema 'gelooftopvoeding' wordt gerekend.

8. Overwegingen bij de uitspraken en opdrachten van de generale synode 1989

8.1. Inleiding

Bij de uitvoering van de opdrachten van de generale synode hebben deputaten zich ook op die opdracht bezonnen. Ze voelden zich daartoe gedrongen omdat ze ook als opdracht meegekregen hadden om, in het licht van de uitkomst van het gesprek met de C.G.J.O., de synode van 1992 van advies te dienen. Dat gesprek met de C.G.J.O. bracht hen ertoe om de opdracht te leggen naast de instructie. Die vergelijking leverde de volgende overwegingen op.

8.2. Vergelijking opdracht generale synode 1989 met de instructie van deputaten

8.2.1. In de instructie is de taak die deputaten ontvangen hebben breder dan in de opdrachten van de generale synode van 1989. In de instructie gaat het om (bevordering van Schriftuurlijke voorlichting en leiding aan) heel onze jeugd. Omdat deputaten niet rechtstreeks contact hebben met de kerkjeugd is het belangrijk contact te onderhouden met allen die zich in de kerken met de kerkjeugd en het jeugdwerk bezighouden, o.a. de jeugdbonden.

Gelet op de situatie binnen het jeugdwerk in onze kerken, is het te begrijpen dat de opdrachten van de generale synode van 1989 heel sterk toegespitst waren op de contacten met de jeugdorganisaties. Maar de uitvoering van die opdrachten nam zoveel tijd in beslag dat het ten koste ging van de aandacht voor het geheel van het jeugdwerk. Daardoor kwamen deputaten niet voldoende toe aan wat, naar hun instructie, de hoofdtaak is.

Toch willen deputaten vermelden dat het goed doordenken van de oorsprong en het doel van het vrij(willig) jeugd- en jongerenwerk een wezenlijke bijdrage geleverd heeft aan de ontwikkeling van een visie op de juiste begeleiding van onze jeugd nu en in de toekomst (de visie is overigens nog niet rijp genoeg om te publiceren). Die doordenking maakte mede de weg vrij voor zinvolle en inhoudelijke gesprekken met de C.G.J.O.

8.2.2. Deze doordenking van deputaten heeft ons geleid tot de gedachte dat sommige opdrachten die deputaten kregen verder reikten dan de instructie van deputaten beoogt.

Deze opmerking heeft uitsluitend betrekking op de verhouding tussen kerk en jeugdorganisaties zoals die in de opdracht van de generale synode van 1989 worden voorondersteld.

We willen proberen dat duidelijk te maken. De C.G.J.O. is bezig met jeugd- en jongerenwerk. Zij is een ledenorganisatie, waarvan verreweg de meeste leden Chr. Gerel. clubs en verenigingen zijn. Er zijn ook een aantal Ned. Gerel. clubs en verenigingen aangesloten.

Omdat de C.G.J.O. een ledenorganisatie is, behoeft ze slechts aan de leden en niet aan de kerken verantwoording af te leggen. Wel is er een grote verbondenheid met en een nauwe betrokkenheid op die kerken. Dat blijkt o.a. in het contact tussen deputaten en de C.G.J.O. Op verzoek van de jeugdbonden heeft de generale synode van 1944 een commissie voor het contact met de jeugdbonden benoemd; later deputaten genoemd; sinds 1968 deputaten voor het contact met de kerkjeugd.

Vanaf 1944 is het zelfstandig karakter van de bonden benadrukt. Tevens werd beklemtoond dat een nauw contact tussen bonden en deputaten voor het jeugdwerk van grote betekenis zou kunnen zijn. Deputaten kunnen de jeugdorganisaties steunen en stimuleren. Ook kunnen zij kritiek vanuit de kerken doorspreken met de jeugdorganisaties. Verwacht mag worden dat die daar rekening mee houden; dat ze die, met behoud van eigen verantwoordelijkheid verwerken. Overigens zijn de C.G.J.O. en de L.C.J. deze mening ook toegedaan.

Bovendien moet gezegd worden dat de uitspraken en opdrachten van de generale synode van 1989 gebaseerd zijn op het rapport van deputaten. Die hebben toen zo eerlijk en zorgvuldig mogelijk gerapporteerd.

Doordat de verhoudingen tussen deputaten en de C.G.J.O. verstoord waren, was er geen echt gesprek mogelijk. Daarom bleef de C.G.J.O. staan op de formele relatie die we hier boven geschetst hebben. Deputaten menen nu dat zij te ver gingen om in ons vorig rapport de C.G.J.O. een formele opstelling te verwijzen.

8.2.3. In dit verband merken deputaten verder op dat in uitspraak 3c wordt gezegd dat de kerkelijke begeleiding van deputaten betekent dat zij niet zonder meer gesprekspartner van de jeugdorganisaties zijn, maar de stem van de kerk om de jeugdorganisaties te stimuleren en te corrigeren. Deputaten willen de synode er op attent maken dat het woord corrigeren mede op voorstel van deputaten is gebruikt. Dat lijkt ons bij nadere bestudering onjuist. Gelet op de relatie tussen deputaten en de jeugdorganisaties zijn deputaten en de C.G.J.O. gesprekspartners. In die relatie zijn deputaten de stem van de kerk.

Die relatie steelt op de geestelijke relatie tussen de kerken en de binnen haar werkende jeugdorganisaties, opdat deputaten die organisaties zouden stimuleren, steunen en adviseren. Het is goed om daarbij aan te denken dat in 1944 met de stem van de kerk bedoeld werd dat deputaten namens de kerk in het belang van de jeugdwerk zouden optreden naar buiten. Het is duidelijk dat het de bedoeling is dat deputaten en de C.G.J.O. een zo nauw mogelijk contact onderhouden t.b.v. het jeugd- en jongerenwerk in de kerken.

8.2.4. In dit licht bezien betreuren deputaten achtersaf dat ze de bezinning, zoals die in het rapport van 1989 onder 3.2.3. werd gegeven, een plaats in het rapport hebben gegeven. Deputaten hadden deze bezinning in 1988 geschreven met het oog op hun brugfunctie tussen de C.G.J.O. en de L.C.J. Het had moeten dienen als uitgangspunt bij een eventueel gesprek. Het lude ons echter niet dat gesprek tot stand te brengen. Bovendien liet de C.G.J.O. ons op 20 april 1988 weten dat zij het gestelde in de bezinning als een aantasting van de C.G.J.O. als organisatie voor jeugd- en jongerenwerk ervaarden.

Over dit bezinningsgedeelte was daarna geen gesprek (mogelijk) met de C.G.J.O.. Toch gaven deputaten het een plaats in hun rapport, van mening dat het een goed stuk was, maar zonder dat we geluisterd hadden naar de C.G.J.O. en zonder erbij stil te staan hoe dit bij hen zou overkomen en wat voor gevolgen dat voor hen zou kunnen hebben.

8.2.5. In 4d kregen deputaten de opdracht om met de C.G.J.O. en de L.C.J. gezamenlijk een gesprek te voeren. Maar gelet op de generale instructie van deputaten en de eigen verantwoordelijkheid van beide organisaties is dat niet mogelijk, omdat deputaten geen bevoegdheid hebben een dergelijk gesprek te eisen. Dat doet niets af van de wenselijkheid van een dergelijk gesprek. Graag willen deputaten (blijven) proberen dit gesprek tot stand te brengen.

De twee adviseurs, de brs. Boersma en Plantinga, die aan deputaten waren toegevoegd om deputaten bij te staan bij de nadere invulling van art. 5a van de instructie van deputaten, van de inhoud van het kerkelijk jeugd- en jongerenwerk en van het begrip 'vorming' daarin, zijn zeer nauw betrokken geweest bij de gesprekken tussen deputaten en de C.G.J.O. In deze gesprekken is duidelijk geworden hoe art. 5a van onze instructie gelezen dient te worden: deputaten zijn geroepen om namens de kerken aan het jeugdwerk indirecte ondersteuning te geven.

8.2.6. De adviseurs, die de synode benoemde (om deputaten bij te staan als het gaat om de nadere invulling van:

1. art. 5a van de instructie van deputaten;
2. de inhoud van het kerkelijk jeugd- en jongerenwerk;
3. het begrip 'vorming' daarin.)

hebben, voorzover in hun vermogen lag voldaan aan de opdracht van de synode.

Samen met hen zijn we met name intensief bezig geweest met opdracht 1. Uit de Acta vanaf 1944 is het ons duidelijk geworden wat (vanouds) met 'kerkelijke begeleiding' bedoeld wordt. Wat betreft de opdrachten 2 en 3, melden deputaten dat deze bezinning lang niet is afgerond en in de toekomst onderwerp van gesprek zal blijven, ook met de jeugdorganisaties. Deputaten zijn de adviseurs dankbaar voor de belangrijke bijdrage die zij hebben geleverd, ook in de gesprekken met de C.G.J.O. en menen dat de synode de adviseurs van hun taak kan ontfemen.

Deputaten zijn zich bewust dat de overwegingen van hoofdstuk 8 spanningen opleveren met een aantal synodale uitspraken en opdrachten van 1989. Daarom bieden deputaten u deze overwegingen aan in het vertrouwen dat wij de synode hiermee dienen.

2. Voorstellen

Deputaten doen de synode de volgende voorstellen:

1. deputaten op te dragen:

- het resultaat het onderzoek naar de leef- en denkwijze van de jongeren af te ronden en praktisch te maken voor het jeugdwerk in onze kerken;
 - te doen wat in hun vermogen ligt om, in overeenstemming met de instructie van deputaten, aan de gehele kerkjeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven;
 - het gesprek met de C.G.J.O. voort te zetten zoals het in de afgelopen periode gevoerd is en met haar in gesprek te komen in de zin zoals het in de instructie bedoeld is;
 - met de L.C.J., als voluit erkende jeugdorganisatie, in gesprek te komen in de zin zoals het in de instructie bedoeld is;
 - pogingen in het werk te (blijven) stellen de C.G.J.O. en de L.C.J. met elkaar in gesprek te brengen;
- de voorgestelde verhoging van de financiële omslag goed te keuren;
 - de adviseurs hartelijk te danken voor de belangrijke bijdrage die zij in de afgelopen 3 jaar hebben geleverd;
 - de handelingen van deputaten goed te keuren;
 - opnieuw deputaten te benoemen met inachtneming van het onder 1.1. vermelde en bij uw moderamen in te dienen voordracht.

D. Visser, voorzitter
G.P.M. v.d. Linden, secretaris

Bijlage 71.1.

POGING OM TE KOMEN TOT EEN WERKFORMULE IN DE SAMENWERKING TUSSEN JEUGDDEPUTATEN EN DE C.G.J.O.

- Tussen de bond van Christelijke Gereformeerde jeugdklubs en jongerenverenigingen in Nederland en de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland bestaat van oudsher een nauwe relatie. Grond daarvoor is de wederzijdse zorg voor eenzelfde (doel)groep van jeugd en jongeren; het ledenbestand van deze Bond (C.G.J.O.) wordt namelijk in hoofdzaak gevormd door (doop)leden van deze kerken.
- In deze relatie tussen C.G.J.O. en kerken gaat het om twee zelfstandige instituties van verschillende oorsprong en met een eigen doelstelling en verantwoordelijkheden. Deze relatie kan dan ook het best getypeerd worden als een institutionele relatie.
- Deze institutionele relatie is vanzelfsprekend ook bepalend voor de verhouding tussen de namens de kerken optredende deputaten voor het contact met de kerkjeugd enerzijds en de C.G.J.O. anderzijds. De instructie van genoemde deputaten kent dan ook de jeugdbond 'slechts' als overlegorgaan ten dienste van deputaten c.q. als organisatie van het werk waarvan namens de kerken support zal worden verleend, doch niet als doelgroep of iets dergelijks.
- Omdat de instructie van deputaten steunt op het principe van de institutionele relatie is een rechtstreeks beroep op deze instructie voor een meer inhoudelijke relatie eigenlijk en in feite onmogelijk.
- Toch zijn de deputaten en de C.G.J.O. van oordeel, dat op grond van de wederzijdse zorg van de kerken en de C.G.J.O. voor hun gedeeltelijk samenvallende 'doelgroep' (jeugd en jongeren) moet worden geconcludeerd tot de noodzaak van een (binnen de grenzen van de institutionele relatie vallende) collegiale samenwerking of partnerschap om ten behoeve van jeugd en jongeren te komen tot een gericht bundeling van inspanningen.
- Daarbij valt te denken aan:
 - het in voortdurend overleg en beraad signaleren van ontwikkelingen in 'jeugdland' c.q. van ontwikkelingen die hun invloed doen gelden in 'jeugdland';
 - het over en weer doorgeven van suggesties en mogelijkheden om naar de eigen 'doelgroep' op die ontwikkelingen c.q. invloeden te reageren;
 - het aan elkaar aanreiken van instrumenten daartoe c.q. het op elkaar afstemmen van eigen instrumenten ten einde die reactie te intensiveren;
 - het met behoud van eigen doelstellingen en verantwoordelijkheden eventueel komen tot vormen van samenwerking en/of integratie.
- Deputaten zijn gesprekspartner van de jeugdorganisaties als stem van de kerk. Dat wil zeggen dat in het contact tussen de kerken en de jeugdorganisaties deputaten de kerken vertegenwoordigen. In dat contact wordt er (niet alleen achteraf) over het werk van jeugdorganisaties en deputaten gesproken. Bovendien zijn beide geroepen om schriftuurlijke voorlichting en leiding aan onze jeugd te geven. Beide stuten op dezelfde moeten, o.a. van de indifferente jeugd, zoals de bonden dat in 1944 noemden. Het is van belang de wederzijdse zorg te delen. Op grond van hun instructie zullen deputaten de jeugdorganisaties stimuleren, steunen en adviezen geven.

Bijlage 71.2.

NOTITIE OVER DE DOOR DEPUTATEN VOOR HET CONTACT MET DE KERKJEUGD TE GEVEN KERKELIJKE BEGELEIDING AAN HET WERK VAN DE JEUGDORGANISATIES

1. Aanleiding en opzet

Sinds zijn verschijning in art. 5a van de instructie van deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd heeft het

begrip 'kerkelijke begeleiding' (aan het werk van de jeugdorganisaties) in het brandpunt van veler belangstelling gestaan.

De nadrukkelijke belangstelling in woord en geschrift heeft het begrip in niet geringe mate verzelfstandigd en zelfs de indruk gewekt, dat het hierbij zou gaan om één van de kerntaken van deputaten; hetgeen weer leidde tot nieuwe aandacht en nadere invullingen...

Het begrip 'kerkelijke begeleiding' (aan het werk van de jeugdorganisaties) komt - zoals gezegd - voor het eerst voor in de instructie van deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd. Het antwoord op de vraag naar wat met 'kerkelijke begeleiding' wordt bedoeld, moet dan ook in eerste instantie daar en nergens anders gezocht worden.

Deze instructie van deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd (1968) is echter rechtstreekse opvolgster van de instructie van de Commissie voor het contact met de jeugdbonden (1944). Deze notitie, die op zoek wil gaan naar de betekenis van het begrip 'kerkelijke begeleiding', zet daarom in bij tot standkoming van laatstgenoemde instructie.

De instructie-1944 werd gegeven aan de 'Commissie (later: Deputaten) voor het contact met de jeugdbonden', die in 1944 door de generale synode werd ingesteld.

Om die instelling van de generale synode dringend gevraagd in een brief van de vier jeugdbonden van JV, KV, MV en KMV (nu de C.G.J.O.), die zich binnen de Christelijke Gereformeerde Kerk (nu de Christelijke Gereformeerde Kerken) inzetten voor het jeugdwerk¹ van en voor de jeugd van die kerk; in die brief deden zij een beroep op de kerk om grotere aandacht voor en steun aan het jeugdwerk.

Aan hun verzoek aan de generale synode lieten de jeugdbonden in hun brief een algemene principiële beschouwing over de verhouding tussen kerk en jeugdwerk voorafgaan.

2. Standpuntbepaling-1944

In hun beschouwing reageren de jeugdbonden niet slechts (samenvattend en concluderend) op jarenlange discussies in protestante en rooms-katholieke kring over de verhouding tussen kerk en jeugdwerk, maar komen zij ook tot een eigen standpuntbepaling, die de grenzen aangeeft waarbinnen zij hun vragen stellen en waarbinnen die vragen kunnen worden beantwoord.

Zij wijzen er op, dat de verhouding kerk/jeugdwerk niet in de eerste plaats wordt bepaald door omstandigheden en/of onderlinge afspraken, maar voortvloeit uit ieders eigen wezen. Wie - enerzijds als kerk en anderzijds als jeugdwerk - ernst maakt met wie en wat hij is en wat hij voorstaat, kan en mag en wil zich - wederzijds - aan (de relatie met) de ander niet onttrekken; het is een 'morele relatie'.

Zowel in de kerk als in het jeugdwerk is er immers op grond van wat ze zijn sprake van zorg en verantwoordelijkheid voor jeugd (enerzijds een kerkelijke zorg en verantwoordelijkheid en anderzijds een jeugdwerkelijke zorg en verantwoordelijkheid).

Met name daar, waar die tweerlei zorg en verantwoordelijkheid eenzelfde (doel)groep van jeugd en jongeren betreft (waar b.v. (doop)leden van de kerk overwegend het ledenbestand van dat jeugdwerk vormen, of andersom: het ledenbestand van dat jeugdwerk in hoofdzaak bestaat uit (doop)leden van die kerk), mogen en kunnen kerk en jeugdwerk - aldus de brief - elkaar niet voorbijgaan, mag en kan de relatie tussen kerk en jeugdwerk niet veronachtzaamd worden.

Tegelijk benadrukken de jeugdbonden echter, dat het bij die verhouding tussen kerk en jeugdwerk gaat om een verhouding tussen twee eigensortige, zelfstandige instituties van verschillende oorsprong met eigen doelstellingen en verantwoordelijkheden; het is een institutionele relatie.

De generale synode 1944 stemde met deze gedachtingang in en nam het daarin verwoorde standpunt inzake de verhouding tussen kerk en jeugdwerk (i.e. tussen enerzijds de Christelijke Gereformeerde Kerk en anderzijds het jeugdwerk zoals dat vorm had gekregen in de vier jeugdbonden) over.

Deze standpuntbepaling-1944 geeft aanleiding tot een tweetal opmerkingen:

- Het gaat in 1944 om de verhouding tussen kerk en jeugdwerk en niet om de verhouding tussen kerk en jeugd. Wie beide verwaart of gelijktstelt, loopt het gevaar voor de (institutionele) verhouding tussen kerk en jeugdwerk normen aan te dragen vanuit de sfeer van de (individuele) verhouding tussen kerk en jeugd (en andersom). Te denken valt hierbij o.a. aan het begrip 'moeder-kind-relatie' (waarvan wel sprake is in de verhouding kerk-jeugd, maar niet in de verhouding kerk-jeugdwerk) en aan het begrip partnerschap (waarvan geen sprake is in de verhouding kerk-jeugd, maar wel in de verhouding kerk-jeugdwerk).
- De in 1944 vastgelegde relatie tussen kerk en jeugdwerk is nog steeds ongewijzigd: in concreto tussen Christelijke Gereformeerde Kerken en Christelijke Gereformeerde Jongeren Organisatie.

3. Commissie voor het contact met de jeugdbonden

Deze standpuntbepaling vormde de basis van het besluit van de generale synode in 1944 tot instelling van een 'Commissie voor het contact met de jeugdbonden'.

Aan deze commissie werd door de generale synode een instructie meegegeven; deze instructie was een integrale overname van het concept dat daarvoor door de vier jeugdbonden in hun brief aan de synode was aangereikt.

Kenmerkend voor het institutionele karakter van de verhouding tussen kerk en jeugdwerk zoals die hun voor ogen staat, is de motivering van deze concept-instructie: 'Wij zijn zo vrij een concept-instructie voor deze commissie, welke bevoegdheid met het oog op het zelfstandig karakter van de bonden dient geregeld, bij te voegen'.

De taakomschrijving van deze Commissie (art. 2 van de instructie-1944) luidt als volgt:

2. De taak van de commissie bestaat uit:

- met volkomen erkenning van de zelfstandigheid van de jeugdbonden met deze zo nauw mogelijk contact te onderhouden;
- namens de kerk van advies te dienen in moedige zaken, het bestaan der jeugdorganisaties of het

leven der kerkelijke jeugd in het algemeen betreffend.

- c. op de vergadering van de generale synode omstandig van rapport te dienen over de stand van het landelijke jeugdwerk;
- d. in overleg met de respectievelijke bondsbesturen naar wegen en middelen te zoeken, waardoor aan onze jeugd, naar eigen beginsel, voorlichting en leiding kan worden gegeven;
- e. zo nodig kerkeraden, die in deze nalatig zijn, op te wekken het jeugdwerk te steunen.

Art. 2, sub a., draagt de commissie geheel overeenkomstig haar naam op zo nauw mogelijk contact te onderhouden met de jeugdbonden; zij zijn haar primaire doelgroep. In en bij de realisering van dat contact dient de zelfstandigheid van deze jeugdbonden volledig erkend te worden.

Door dit contact zal de commissie zo volledig mogelijk geïnformeerd moeten worden over het reil en zeilen van de jeugdbonden, waardoor de mogelijkheid wordt geopend uitvoering te geven aan de opdracht van art. 2, sub b.

Art. 2, sub b., draagt de commissie nl. op van advies te dienen in moeilijke zaken. Het adres van deze advisering wordt echter niet uitdrukkelijk genoemd.

In het kader van de instructie zal hier allereerst aan advisering van de jeugdbonden zelf gedacht moeten worden, doch de brief (zie hiervoor) maakt in dit verband ook melding van het 'namens de kerk in het belang van de jeugdarbeid optreden naar buiten'.

Art. 2, sub c., draagt de commissie op uitvoering te rapporteren over de stand van het landelijke jeugdwerk.

Ook daarvoor is het contact uit art. 2, sub a., een eerste voorwaarde.

Art. 2, sub d., draagt de commissie op in overleg met de bondsbesturen wegen en middelen te zoeken waardoor de jeugd verantwoorde voorlichting en leiding gegeven kan worden.

Kerk en jeugdwerk treden als partners met elkaar in overleg ten behoeve van onze jeugd. In het kader van de instructie valt hier eerst te denken aan de georganiseerde jeugd. Hier ligt de wortel van het vroegere 'Ds. H. Janssenfonds'.

Art. 2, sub e., draagt de commissie op ook binnen de kerk in contact met de kerkeraden in het belang van het jeugdwerk op te treden.

Deze instructie-1944 geeft aanleiding tot een tweetal opmerkingen:

1. Geheel overeenkomstig de vooraangaande standpuntbepaling komt zowel in de naam van de commissie als in haar instructie duidelijk tot uitdrukking dat het gaat om de verhouding tussen kerk en jeugdwerk.
2. De 'volkomen erkenning van de zelfstandigheid van de jeugdbonden' (art. 2, sub a., van de instructie) onderschrijft het institutionele karakter van die verhouding.

4. Deputaten voor het contact met de kerkjeugd

Op eigen verzoek wordt in 1968 de opdracht van 'deputaten voor het contact met de jeugdbonden' door de generale synode gewijzigd.

Deputaten motiveren dit verzoek door erop te wijzen dat naar hun mening binnen de kerken sprake is van meer 'jeugdarbeid' dan alleen binnen de jeugdbonden en dat met name de grote groep van de ongeorganiseerde jeugd niet uit het oog verloren mag worden.¹

Door deze wijziging ontvangt het werk van deputaten in 1968 een geheel nieuwe gerichtheid; vanaf dat jaar komt in opdracht van deputaten de (gehele) kerkjeugd op de eerste plaats.

Dit komt direct reeds tot uitdrukking in de verandering van de naam van het deputaatschap, waarin 'de jeugdbonden' als primaire doelgroep plaats maken voor 'de kerkjeugd'.

Deze duidelijke verandering van gerichtheid heeft gevolgen voor het lezen, interpreteren en uitvoeren van de instructie. Daarvoor gelden niet langer jeugdwerk-begrippen als maatstaven.

Zo kan en mag b.v. 'de kerkjeugd' niet gelezen worden (met jeugdwerk-leeftijdsgbegrippen voor ogen) als 'alle 8-11- en 12-15- en alle 16-jarigen en ouderen in de kerken'. Nee, het gaat hier om de hele jeugd van de kerk (0-25 jaar).

Evenmin kan en mag 'de kerkjeugd' gelezen worden (met jeugdwerk-organisatiebegrippen voor ogen) als 'alle club- en verenigingsleden in de kerken'. Nee, het gaat hier om de hele jeugd van de kerk (georganiseerd en ongeorganiseerd).

Over die hele kerkjeugd gaat het ook in art. 3 van de instructie-1968, waarin de taak van deputaten als volgt omschreven wordt:

3. Tot de taak van deputaten behoort:
 - a. te bevorderen dat aan de jeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven;
 - b. activiteiten die dienen tot stimulering van het georganiseerde jeugdwerk te steunen;
 - c. advies te geven in moeilijke zaken die het bestaan van de jeugdorganisaties of het leven van de kerkelijke jeugd in het algemeen raken;
 - d. contact te onderhouden met de kerkeraden, de jeugdbonden en alle organen die zich met de kerkjeugd en het jeugdwerk in onze kerken bezighouden.

Art. 3, sub a., draagt deputaten op te bevorderen dat aan de jeugd in haar totaliteit schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven.

Ook dit mag en kan niet vanuit de oude 'contact-met-de-jeugdbonden'-optiek gelezen worden als zou het erom gaan dat deputaten moeten bevorderen dat de jeugdbonden hun jeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding zouden geven; die jeugdbonden zijn in deze instructie nog lang niet aan de beurt; het gaat hier om de taak van deputaten ten opzichte van alle jeugd over de volle breedte van de kerken.

Art. 3, sub b., juncto c. eerste volzin, draagt deputaten op activiteiten die dienen tot stimulering van het georganiseerde jeugdwerk te steunen en advies te geven in moeilijke zaken die het bestaan van de jeugdorganisaties (raken).

Zich inzetten voor de hele kerkjeugd en overtuigd van het belang van georganiseerd jeugdwerk, zullen deputaten namens de kerken alle activiteiten die dienen tot de op- en uitbouw daarvan steunen, en daar waar dat georganiseerde jeugdwerk in problemen komt met adviezen terzijde staan.

Art. 3, sub c., draagt deputaten verder op advies te geven in moeilijke zaken die het leven van de kerkelijke jeugd in het algemeen raken.

In het kader van de instructie moeten als het adres van deze adviezen worden aangemerkt allen die zich binnen de kerken met en voor de kerkjeugd inzetten.

Art. 3, sub d., draagt deputaten op contacten te onderhouden met de kerkeraden, de jeugdbonden en alle organen die zich met de kerkjeugd en het jeugdwerk in onze kerken bezig houden.

Bij de uitvoering van hun taak ten opzichte van de hele kerkjeugd is het van groot belang dat deputaten contacten onderhouden met hen die (structureel) binnen de kerken zich bezig houden met de kerkjeugd en/of het jeugdwerk: genoemd worden 'kerkeraden, jeugdbonden en alle andere organen'.

Na deze taakomschrijving van deputaten in art. 3 volgen dan de artt. 4 en 5 die toezichtendwijze aangeven hoe het in art. 3, sub d., genoemde contact met enerzijds de kerkeraden en anderzijds de jeugdorganisaties en alle (andere) organen wordt gerealiseerd.

Het is in dit verband dat in art. 5, sub a., gesproken wordt over het geven van kerkelijke begeleiding aan het werk van de jeugdorganisaties' (met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid daarvan).

Deze instructie-1968 geeft aanleiding tot een tweetal opmerkingen:

1. Zowel in de naam als in de instructie van deputaten komt duidelijk de veranderde gerichtheid van de taak van deputaten tot uitdrukking: kerkjeugd en in plaats van jeugdwerk. Deze verandering wordt o.m. zichtbaar in de (secundaire) plaats die de jeugdbonden (naast de kerkeraden en 'alle organen') in de instructie ontvangen: kerkeraden, jeugdbonden en 'alle organen' zijn in de instructie contact-adressen. De suggestie dat zij uitvoeringsorganen zouden zijn van deputaten ('het contact van jeugddeputaten met de kerkjeugd loopt via de jeugdorganisaties' - dapp. rapport-1969) geeft deze situatie niet juist weer.
2. Opvallend is verder dat de instructie-1968, geheel in de lijn van de ongewijzigde institutionele relatie tussen kerk en jeugdwerk, de 'volkomen erkenning van de (organisatorische) zelfstandigheid' (1944) aanvalt met 'inachtneming van de (inhoudelijke) verantwoordelijkheid' (art. 5, sub a.).

5. Gevolgtrekkingen

Aan het voorgaande lijkt een aantal gevolgtrekkingen verbonden te kunnen worden:

1. De in de standpuntbepaling-1944 omschreven en door het besluit van de generale synode van 1944 vastgelegde institutionele relatie tussen kerk en jeugdwerk gaat uit van de (institutionele) nevenschikking van kerk en jeugdwerk.
2. Binnen die relatie is dan ook - zoals ten overvloede blijkt uit op die relatie gebaseerde instructies van 1944 en 1968 - geen sprake van enige vorm van gezag van de een met betrekking tot de ander noch van enige vorm van bevoegdheid van de een met betrekking tot het werk van de ander.
3. Vastgesteld moet dan ook worden, dat een beroep op deze relatie voor enige vorm van gezag dan wel voor enige vorm van bevoegdheid van de een met betrekking tot (het werk van) de ander onrecht doet aan die relatie én aan (het werk van) de partner.
4. Vanuit deze relatie wordt in (de instructie van) 1944 het antwoord op de vraag van de jeugdbonden om aandacht en steun voor het jeugdwerk gegeven door de formulering van een (indirecte) ondersteunings-taak van de kerk/deputaten ten gunste van het jeugdwerk; deze taak kan zowel intern als extern als infrastructurerend en voorwaardenschepend worden gekarakteriseerd.
5. In (de instructie van) 1968 wordt de taak van de kerk/deputaten gewijzigd en opnieuw geformuleerd. Hun generale opdracht richt zich voortaan uitdrukkelijk op de gehele kerkjeugd.² In dat kader blijft er o.m. sprake van 'contact met jeugdbonden', dat wordt 'gerealiseerd door het geven van kerkelijke begeleiding aan het werk van de jeugdorganisaties'.
6. Met deze woorden wordt in deze instructie, die evenals de instructie-1944 is gebaseerd op de institutionele relatie tussen kerk en jeugdwerk, teruggegrepen op de (indirecte) ondersteunings-taak van de kerk/deputaten ten opzichte van het jeugdwerk. De invulling van dat 'contact' en die 'begeleiding' moet dan ook op dat vlak gezocht worden.
7. Vastgesteld moet tenslotte worden, dat het gebruik van het uit deze context losgemaakte begrip 'kerkelijke begeleiding' als aanduiding van de (hoofd)taak van deputaten geen recht doet aan de huidige instructie noch aan deputaten, en aanleiding kan geven tot taakstellingen waaraan de titel ontbreekt.

B. Molenaar, januari 1992

1) In deze notitie wordt terwille van de uniformiteit steeds de in 1944 gebruikte aanduiding 'jeugdwerk' gebruikt, ook daar waar thans de term 'Jeugd- en Jongerenwerk' gangbaar is.

2) Reeds in 1952 gaan stemmen in die richting op. In 'Het Jeugdvragestuk' - rapport inzake het jeugdvragestuk in de Christelijke Gereformeerde Kerken, uitgebracht door een Studiecommissie ..., op verzoek van de Afdeling Zuid-Holland van de Bond van Christelijke Gereformeerde Jongelingsverenigingen in Nederland - lezen we in hoofdstuk III: De roeping van de kerk ten opzichte van haar jeugd (pag. 19):

'Dankbaar voor het vele goede in ons kerkelijk leven, zoeken wij naar het betere terwille van onze jeugd, zowel de meelevende als de onverschillige jeugd, en terwille van de kerken zelf. Daarom zou het alleszins wenselijk zijn, wanneer jeugddeputaten ruimer instructie kregen, niet om zich meer te gaan bemoeien met allerlei onderdelen van het werk der jeugdbonden, maar om stimulerend te werken binnen de kerken zelf. Dan zouden zij rapporten aan de synode kunnen voorleggen, die vandaar naar de kerkeraden konden gaan. En als deputaten van 'de kerken in het algemeen' zouden zij juist de algemene vraagstukken, waar alle kerkeraden en ambtsdragers mee te maken hebben, kunnen bestuderen en daarover adviseren.'

3) Deze wijziging is binnen de kerken echter niet tot haar recht gekomen. In hun rapport aan de generale synode van 1960 schrijven deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd: 'Nog steeds zijn wij gelukkig met deze naamwijziging, die immers ons taakveld duidelijk vergrootte.'

Hier moet echter wel worden opgemerkt, dat het voor ons nog steeds een vraag is in hoeverre onze eerste naam - deputaten voor het contact met de jeugdbonden - als een misverstand binnen het denken en doen van een deel van onze kerken is blijven voortleven. Oude namen zijn blijkbaar hardnekkiger dan we denken. We signaleren immers, dat de waardering van de arbeid van deputaten in een deel van onze kerken voornamelijk getoetst wordt aan onze verantwoordelijkheid voor activiteiten van de jeugdorganisatie, terwijl in onze instructie niet zonder reden 'de eigen verantwoordelijkheid van deze organisatie' onderstreept wordt. Onze conclusie kan dan ook moeilijk een andere zijn dan dat onze 'oude' naam en de daarmee verbonden versmaide taak van ons deputaatschap in een deel van onze kerken ten onrechte is blijven voortbestaan.

BILAGE 72
Art. 170, 183, 186, 237

BRIEF AAN DE C.G.J.O.

Aan het Bestuur van de
Christelijke Gereformeerde
Jongerenorganisatie - C.G.J.O.
p/a Robinstraat 10
7314 JC Apeldoorn

Sladrecht/Edo, 7 maart 1989

Zeer geachte broeders/zusters,

Tot onze grote schrik ontdekten we, dat we tot nu toe verzuimd hebben een opdracht van de generale synode naar u toe uit te voeren. Wij bieden u hierbij onze verontschuldiging aan en vragen u ons dit te willen vergeven. Een van de besluiten van de generale synode 1989 was nl. een schrijven te richten aan uw organisatie en u zo mee te delen welke besluiten deze synode nam, deze toe te lichten en een dringend appél op u te doen om in werkmateriaal en activiteiten de grondslag van uw organisatie ten volle te honoreren en verder met de deputaten te spreken binnen het kader dat de synode aangeeft.

Daarom beginnen we eerst met het vermelden van de genomen besluiten ten aanzien van het deputaatschap voor het contact met de kerkjeugd.

De synode besloot uit te spreken:

- dat er in de kerken verontrusting en zorg leeft, omdat de grondslag van de C.G.J.O. in het werkmateriaal en de activiteiten van de C.G.J.O. onvoldoende tot uitdrukking komt;
- dat de formele opstelling van de C.G.J.O. niet juist is, omdat zij geen gehoor geeft aan deputaten, terwijl die naar hun instructie de taak hebben om aan de jeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven en kerkelijke begeleiding aan het werk van de jeugdorganisaties te geven met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid ervan;
- dat de kerkelijke begeleiding van deputaten betekent dat zij niet zonder meer gesprekspartner van de jeugdorganisaties zijn, maar de stem van de kerk om de jeugdorganisaties te stimuleren en te corrigeren;
- dat de bezinning van de deputaten inzake het jeugd- en jongerenwerk, zoals die te vinden is in 3.2.3. van het deputatenrapport een goede basis is voor een voortgaande bezinning op het jeugd- en jongerenwerk.

De synode besloot deputaten op te dragen:

- met de C.G.J.O. te spreken over genoemde bezwaren, zoals die in de uitspraak a. en b. onder woorden zijn gebracht;
- met de C.G.J.O. te spreken in de geest van uitspraak c. en op basis van uitspraak d., in de verwachting, dat de C.G.J.O. zich wil houden aan haar grondslag en dat de aan deputaten opgedragen kerkelijke begeleiding in de bezinning en verwerking gestalte zal krijgen;
- de volgende synode van advies te dienen in het licht van de uitkomst van het gesprek;
- als er een vruchtbaar gesprek met de C.G.J.O. op gang is gekomen, een gesprek te voeren met de C.G.J.O. en de L.C.J., nadat beide organisaties gesprekspunten hebben aangedragen;
- de verschilpunten te taxeren en te proberen deze weg te nemen.

Wie de langdurige en intensieve beraadslagingen van de synode heeft meegemaakt, heeft kunnen proeven met welke grote zorg voor de jeugd van de kerk de afgevaardigden waren vervuld en op welke bewegende wijze zij hebben gesproken. Zoals ook indringend voor de jeugd van de kerken is gebeden.

We mogen werken onder de jeugd van de verbondsgemeente, waarbij Gods verbondsbeloften ons mogen troosten en Zijn verbondseisen ons aanzetten tot het werk dat ons is opgedragen.

We verlangen naar een open gesprek over de genoemde punten en hebben als synode sterk benadrukt dat deputaten (vanuit de opgedragen pastorale zorg) de taak hebben om kerkelijke begeleiding aan het werk van de jeugdorganisaties te geven.

Met al wat in ons is willen we u van harte aansporen om met alle ernst mee te werken aan de uitvoering van de boven genoemde uitspraken en besluiten van de synode. De kerk in haar geheel heeft gesproken.

Zoals zoveel besluiten van deze synode, zijn ook de hiervoor genoemde besluiten met algemene stemmen genomen. Daarin des te meer ligt reden om deze besluiten ernstig te overwegen en alles in het werk te stellen om het voorgestelde doel te bereiken.

De Koning van de kerk zegene u daartoe en niet minder de door de synode aangewezenen, om het gesprek met u te voeren.

Ten overvloede berichten wij u dat met het oog op dit gesprek door de generale synode aan jeugddeputaten zijn toegevoegd de brs. di. K. Boensma en J. Plantinga.

Met groot verlangen zien wij uit naar gezamenlijke ontwikkelingen.

Met broederlijke groet en heilbede,

ds. M.C. Tanis, praeses
ds. J. van Amstel, scriba II

BILAGE 73
Art. 170, 183, 186, 237

RAPPORT 9 VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN VOOR HET CONTACT MET DE KERKJEUGD

1. Algemeen

Wie het rapport van deputaten voor het Contact met de Kerkjeugd bekijkt, ziet in één oogopslag dat het gesprek met de jeugdorganisaties die binnen onze kerken werkzaam zijn, de C.G.J.O. en de L.C.J., het werk van deputaten in de afgelopen drie jaar heeft beheerst. In het licht van de besluiten van de generale synode van 1989 is het ook niet verwonderlijk, dat het zwaartepunt van het werk hier gelegen heeft. Het mag ons er evenwel niet de ogen voor doen sluiten, dat een aanzienlijk deel van de kerkjeugd niet bij een vereniging is aangesloten, en dat deputaten ook een opdracht hebben met het oog op deze jongeren. In de gesprekken binnen uw commissie heeft de zorg voor de kerkjeugd in haar geheel de gedachtengang bepaald. De commissie is van oordeel, dat - gezien het beeld dat zich voor ons onthooft, wanneer wij kennisnemen van de onderzoeken van o.a. drs. I.A. Kole en drs. L. van Driel naar de leef- en denkwereld van jongeren van reformatorische huize - er alle reden is om prioriteit te geven aan de vraag hoe wij als kerken de ons in het Evangelie toevertrouwde boodschap van Gods heil in Christus zo kunnen doorgeven aan jongeren, dat die in hun leef- en denkwereld - tusschen van de uitdagingen en gevaren, die op hen afkomen, en de krachten, die op hen inwerken - door de genade van de Heilige Geest worden toegerust en gevormd tot de kerk van de toekomst, die leeft uit het Evangelie en in de samenleving zoutend zout is.

Het is deze zorg, die naar onze mening in de discussies en in de besluitvorming bepalend dient te zijn. Uw commissie acht het van groot belang iedereen die bij het jeugd- en jongerenwerk in onze kerken betrokken is, onder deze noemer bijeen te brengen, opdat afbrekende ontwikkelingen worden gekeerd en onder Gods zegen zelfs iets van herkenning mag groeien in het samen gestalte geven aan de roeping die van Godsweg in het huidige tijdsgewricht tot ons komt. Uw commissie betreurt het daarom, dat het onderzoek naar de leef- en denkwereld van jongeren niet kon worden afgerond, omdat dat mede de achtergrond had moeten vormen, waartegen het werk van deputaten met het oog op de toekomst reëel had kunnen krijgen.

2. Contact met de jongerenorganisaties

2.1. Opdrachten en uitspraken van de generale synode 1989

De generale synode van 1989 heeft zich indringend met de relatie tussen deputaten en m.n. de C.G.J.O. beziggehouden. In hun rapport geven deputaten uitvoerig weer hoe zij met de opdrachten zijn omgegaan. Het lijkt ons als commissie goed eerst het deputatenrapport in de weergave van hun contacten met resp. de C.G.J.O. en de L.C.J. te volgen, alvorens een beoordeling te geven van de wijze waarop deputaten uitvoering hebben gegeven aan de opdrachten van de generale synode van 1989.

2.2. Contact met de C.G.J.O.

Na de generale synode van 1989 - zo rapporteren deputaten - waren de contacten tussen deputaten en de C.G.J.O. grondig verstoord. Uit het rapport van deputaten blijkt, dat de besluiten van de generale synode van 1989 niet direct geleid hebben tot een andere opstelling van de C.G.J.O. Integendeel, deze jongerenorganisatie was en is van oordeel, dat de generale synoden van de laatste twintig jaar in hun besluiten zich steeds meer verwijderen van de uitgangspunten voor het vrije jeugd- en jongerenwerk, zoals die op de generale synoden van 1944 en 1956 zijn vastgelegd. De besluiten van de generale synode van 1989 werden tegen die achtergrond als de volgende openlijke stap in de richting van een verkerking van het jeugdwerk ervaren.

Deputaten delen mee, dat zij zich na de generale synode - mede gezien de afwijzende houding van de C.G.J.O. - hebben bezonnen op hun eigen rol in de jaren voortgaande aan de generale synode van 1989. Zij hebben daarbij vastgesteld dat m.n. in de jaren 1986-1989 de relatie tussen deputaten en de C.G.J.O. volkomen geblokkeerd is geraakt, en zich afgevraagd of zij daar mede debet aan waren. Deputaten hebben op grond van dit zelfonderzoek geconcludeerd, dat zij zelf in hun relatie met de C.G.J.O. steken hebben laten vallen, hetgeen direct samenhangt met het feit, dat men zelf niet gehandeld en aan de generale synode van 1989 gerapporteerd had in overeenstemming met de instructie van deputaten, zoals die door de generale synoden van 1944 en 1956 was vastgesteld. Op verzoek van deputaten heeft de C.G.J.O. vervolgens een overzichtsamenstelling van de besluiten van de generale synoden (bijlage 71.2), hetgeen de resultaten van het eigen onderzoek van deputaten dienaangaande bevestigde. Overigens - zo merken we in dit verband op - hebben de bijlagen in het deputatenrapport niet de status van een officieel deputatenstuk, maar zijn zij er slechts bijgevoegd ter kennisname; bijlage 71.2 is derhalve ook geen deputatenstuk (geworden). Op grond van hun gewijzigde inzichten meenden deputaten het boetekleed te moeten aantrekken, opdat er openingen zouden komen in de relatie met de C.G.J.O. en een goed, inhoudelijk gesprek tot stand zou komen.

Deputaten onderstreepten tegenover de commissie nog eens, wat ook in het rapport vermeld staat, dat na de 'schoon-schip-gesprekken' inderdaad voor het eerst na 15 à 20 jaar weer inhoudelijk is gesproken over het werkmateriaal van de C.G.J.O. De commissie heeft indringend gesproken over de concrete invulling, die deputaten en de C.G.J.O. willen geven aan de opdracht van deputaten om de C.G.J.O. te stimuleren, te steunen en te adviseren. Met name ging het ons er daarbij om of deputaten - door het woord 'corrigeren' te vervangen door 'advieren' - niet het middel uit handen hebben gegeven om - zoals de generale synode van

1989 uitspraak - 'de stem van de kerk' ten opzichte van de jeugdorganisaties te zijn. Zowel deputaten als de C.G.J.O.-vertegenwoordigers hebben ons verzekerd, dat het woord 'adviseren' is gekozen om tot uitdrukking te brengen dat bij respecting van de eigen verantwoordelijkheid van de jongerenorganisaties er alle ruimte is om kritiek op beleid en werkwijze tot uiting te brengen. Desgevraagd gaven deputaten ons als hun indruk te kennen, dat zij de verzekering van de C.G.J.O., dat zij zich de kritiek van deputaten aantrekken, ook in de uitwerking van het daarna verschenen werkmateriaal en in de invulling van de bondsdag 1992 bevestigd zagen. Op grond van dit alles wil uw commissie van deputaten aannemen, dat zij tegenover de C.G.J.O. in het verleden fouten hebben gemaakt - ook in de voorlichting aan de synoden. Wij hebben deputaten de vraag voorgelegd of zij niet al te eenzijdig hun fouten hebben erkend, en ook of zij in sommige opzichten daarin niet te ver zijn gegaan, gezien de uitspraak van de generale synode van 1989, waarin de C.G.J.O. een formele opstelling werd verwezen. Het is ons duidelijk geworden, dat deputaten opecht van oordeel zijn, dat zij deze weg moesten gaan, en wel op grond van de stukken, zonder daarbij te letten op eventuele positieve of negatieve effecten.

Uw commissie heeft ook zelf gesproken met een vertegenwoordiging van het C.G.J.O.-bestuur. In dat gesprek is van de kant van uw commissie gevraagd waarom de C.G.J.O. niet heeft willen spreken met de L.C.J. De C.G.J.O.-vertegenwoordigers beklampten, dat zij wel hebben willen praten, maar eerst wilden weten wat en wie de L.C.J. is en wie men vertegenwoordigde. Vóór de generale synode van 1989 - en dus voordat de L.C.J. in haar brochure 'Kerkelijk Jeugdwerk' (1992) duidelijkheid had verschafte - heeft de C.G.J.O. zich bereid verklaard tot een informele ontmoeting. Dat neemt niet weg dat uw commissie het in hoge mate betreurt dat er tot op heden nog geen enkele ontmoeting tussen de C.G.J.O. en de L.C.J. heeft plaatsgevonden, ook al moeten we daarbij aantekenen, dat deputaten in het verleden enkele malen hebben geadviseerd een dergelijke ontmoeting uit te stellen. De commissie is van oordeel, dat het in de kerk van Christus in het licht van Gods roeping niet goed is - hoezeer men als organisatie formeel mogelijk ook in het recht staat - een inhoudelijk gesprek uit de weg te gaan. Had het besef dat het om het geestelijk heil van de jeugd van onze kerken gaat de C.G.J.O. niet al veel eerder ertoe moeten brengen dit gesprek aan te gaan? Op dit moment - stelden de vertegenwoordigers van de C.G.J.O. - kan er gesproken worden met de L.C.J., zij het dat in een gesprek eerst een aantal zaken uit de genoemde L.C.J.-brochure 'Kerkelijk Jeugdwerk' aan de orde moeten komen.

2.3. Contact met de L.C.J.

Vanwege de verstoorde verhouding met de C.G.J.O. hebben deputaten in de afgelopen tijd slechts eenmaal plenair met vertegenwoordigers van de L.C.J. gesproken. Wel heeft er vijfmaal een ontmoeting tussen L.C.J.-vertegenwoordigers en de voor het contact met de L.C.J. aangewezen sectie van het deputaatschap plaatsgevonden. Uw commissie heeft er begrip voor, dat deputaten alle voornamelijk hebben gegeven aan de contacten met de C.G.J.O., maar kan zich anderzijds ook indenken, dat - ondanks dat men vol lof was voor de financiële steun en begeleiding van deputaten - bij de L.C.J. het gevoel leeft dat men wat minder belangstelling van de zijde van deputaten heeft gehad. Met name spitste zich deze kritiek van de zijde van de L.C.J. toe op het punt, dat men in de contacten met deputaten niet op de hoogte gebracht is van de herbezinning van deputaten op hun relatie met het vrije jeugd- en jongerenwerk, zoals die in de gesprekken met de C.G.J.O. gestalte heeft gekregen. Deputaten hebben ons daarop geantwoord, dat zij - zoals ook blijkt uit hun rapport - aan de L.C.J. hebben doen weten, dat de typering van de relatie tussen deputaten en de jongerenorganisaties als een 'moeder-kind-relatie' geen adequate omschrijving is - hoezeer deputaten ook een hartelijke, geestelijk bepaalde relatie met de jongerenorganisaties op prijs stellen. Bovendien wezen deputaten erop, dat men de geringere frequentie en intensiteit van de contacten tussen deputaten en de L.C.J. ook positief kan interpreteren, nl. dat het kennelijk niet nodig was problemen uit de weg te ruimen. Deputaten onderstreepten nog, dat het in ieder geval niet uitgesloten moet worden als een niet voluit erkennen van de L.C.J. - reden, waarom deputaten in hun voorstellen deze erkenning ook met zoveel woorden uitspreken.

In het gesprek met vertegenwoordigers van de L.C.J. hebben zij ons te kennen gegeven, dat het werk langzaam maar zeker gaat in de richting van de vorming van een eigen organisatie. Uw commissie heeft vastgesteld, dat er bij de L.C.J. nog steeds bereidheid is met de C.G.J.O. te spreken, en hoopt dat in de toekomst een toenadering tussen beide organisaties tot stand zal komen, en dat - mede met het oog op de eenheid van de kerken - beide organisaties naar elkaar toegroeien en op den duur samengaan.

2.4. Nog eens: de opdrachten van de generale synode 1989

Uw commissie is het erover eens, dat deputaten er van hun kant alles aan gedaan hebben om de besluiten van de generale synode van 1989 uit te voeren. Deputaten zijn na de generale synode tot de overtuiging gekomen, dat de hun verstrekte opdrachten op bepaalde punten verder reikten dan hun instructie hen toeliet, en hebben gemeend de opdracht slechts te kunnen vervullen door de eigen instructie als leidraad te nemen en op basis daarvan het gesprek met de C.G.J.O. aan te gaan. Naar het oordeel van de commissie hebben zij daarin niet geheel recht gedaan aan de besluiten van de generale synode van 1989, zij het dat de commissie er begrip voor heeft dat deputaten - gezien de moeilijke opdracht waarvoor zij zich geplaatst zagen - deze weg zijn gegaan. Met betrekking tot het feit dat deputaten gemeend hebben ten opzichte van de C.G.J.O. het boekje te moeten aantrekken, wil de commissie onderstrepen, dat deputaten ervan zijn uitgegaan dat de verhouding tussen kerk en jongerenorganisaties, zolang zij niet officieel gewijzigd is, en wel na overleg met de betreffende jongerenorganisaties, blijft binnen de lijnen zoals de generale synoden van 1944 en 1968 die hebben uitgezet. Overigens stellen wij vast, dat deputaten hun inhoudelijke kritiek t.o.v. de C.G.J.O. niet hebben teruggenomen, en dat de door deputaten in de afgelopen periode ingenomen houding ertoe heeft geleid, dat er inhoudelijke gesprekken gevoerd zijn, waarin de verontrusting en de zorg van de kerken verwoord zijn. Samenvattend meent de commissie u te kunnen voorstellen - met inachtneming van het hierboven opgemerkte - de handelingen van deputaten goed te keuren.

Naar het oordeel van de commissie zal er nu vooral naar de toekomst gekeken moeten worden, opdat de competentiekwesties niet zullen blijken achterhoedegevechten te zijn geweest, terwijl de eigenlijke strijd zich

elders afspeelt. Het is van grote betekenis, dat er juist ook in de kerk blijvend een ruimte is, waar jongeren onder elkaar kunnen zijn om zich met en aan elkaar te vormen en te laten vormen tot een leven in verbondenheid met de Heere, dat gestalte krijgt op alle terreinen van het leven. Daarbij zal het erom gaan de jeugd, die zich als jeugd bewust is geworden van de eigen identiteit en een eigen plek in deze wereld zoekt, vanuit de kerken op een zodanige wijze te begeleiden, dat de voorwaarden worden geschapen waaronder zich onder Gods zegen in de vrede des Heeren een persoonlijke en gelovige beleving van het christen-zijn in deze wereld kan ontwikkelen. Uw commissie is van gedachte, dat mensen samengebracht en krachten gebundeld moeten worden, om de uitdagingen die voor ons liggen het hoofd te bieden en dat wellicht daartoe in de toekomst in de aanpak van het jeugd- en jongerenwerk het een en ander moet veranderen, om de jeugd te blijven bereiken of opnieuw te bereiken.

Het viel ons als commissie op, dat zowel deputaten als de jongerenorganisaties oog hebben voor deze zaken. In de reeds genoemde brochure van de L.C.J. vormt dit een centraal thema, maar ook de C.G.J.O.-vertegenwoordigers brachten in een gesprek met de commissie naar voren dat hun organisatie reeds in 1974 in een nota de mogelijkheid heeft aangegeven van bepaalde delen van het jeugd- en jongerenwerk af te stemmen op het kerkelijk jeugdwerk. Als voorbeeld noemden zij dat er reden is aandacht te geven aan de plaats die gezamenlijke en persoonlijke bijbelzetting in de gezinnen inneemt. In samenwerking met de catecheten zou men de omgang met de bijbel zowel op de catechisaties als op de verenigingen aan de orde kunnen stellen. De commissie is van gedachten dat - zonder dat er sprake is van verkerkelijking van het jeugdwerk - een dergelijke vormgeving van de gezamenlijke verantwoordelijkheid in deze tijd van grote betekenis kan zijn en wellicht zelfs noodzakelijk is.

3. Contact met studerende

Uw commissie heeft met instemming kennis genomen van de plannen van deputaten t.a.v. de coördinatie van de verstrekking van adressen van studerende jongeren aan kerken in plaatsen, waar een universiteit en/of hogeschool gevestigd is. De commissie betreurt het, dat deputaten moesten besluiten de verzamelde gegevens nog niet aan de betreffende kerken door te spelen, omdat lang niet alle kerkeraden de adressen van studerende jongeren hebben doorgegeven aan deputaten. Uw commissie is van oordeel, dat het wenselijk is dat deputaten niettemin op korte termijn de - zij het onvolledige - gegevens aan kerken in plaatsen, waar een universiteit en/of hogeschool gevestigd is, doorgeven. Iedere student, die tussen wal en schip raakt en het contact met de kerk verliest, is er één te veel. Uw commissie vraagt zich af, hoe de kerkeraden ertoe bewogen zouden kunnen worden de gewenste gegevens alsnog beschikbaar te stellen.

4. Onderzoek jongeren en godsdiens

Hierboven hebben we als commissie reeds uitgesproken, dat we het met deputaten betreuren, dat het onderzoek naar de leef- en denkwereld van jongeren nog niet kon worden afgerond. Hier tekenen we er nog bij aan, dat er geen sprake is van nalatigheid aan de zijde van deputaten, maar van overmacht. De commissie heeft ermaer geïnformeerd, of de gegevens inmiddels niet zo verouderd zijn, dat de waarde van het onderzoek erdoor aangetast zou worden. Deputaten gaven ons te kennen, dat dat niet het geval is. De commissie is van oordeel, dat deputaten nu prioriteit moeten geven aan de totstandkoming van dit rapport.

5. Contacten met de S.L.J.

Uw commissie heeft deputaten ook gesproken over de passage in het rapport van deputaten, die de contacten met de S.L.J. (voorheen C.I.O.-B.J.) betrof. Het is ons gebleken, dat de contacten tussen deputaten en br. P. de Berg zich beperken tot een gesprek, eenmaal per jaar, met ds. H.H. Klomp. De redenen zijn, dat hier in het algemeen niet direct een werkklein ligt voor deputaten, en ook dat deputaten in het verleden aan de generale synode hebben gerapporteerd dat het voorkeur zou verdienen het contact met de S.L.J. te laten lopen via deputaten Contact met de Overheid.

6. Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

- de handelingen van deputaten onder dank voor de door hen verrichte arbeid goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen;
- deputaten op te dragen:
 - het resultaat van het onderzoek naar de leef- en denkwereld van jongeren zo spoedig mogelijk af te ronden en praktisch te maken voor het jeugdwerk in onze kerken;
 - te doen wat in hun vermogen ligt om, in overeenstemming met de instructie van deputaten, aan de gehele kerkjeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven;
 - het gesprek met de C.G.J.O. voort te zetten in de zin zoals het in de instructie bedoeld is, ten einde daarin de C.G.J.O. te stimuleren, te steunen en te adviseren, opdat in het werkmateriaal en de activiteiten van de C.G.J.O. haar grondslag duidelijk tot uitdrukking komt en zo de verontrusting en zorg in de kerken daarvoor wordt weggenomen;
 - met de L.C.J., als voluit erkende jongerenorganisatie, binnen onze kerken het gesprek voort te zetten in de zin zoals het in de instructie bedoeld is;
 - pogingen in het werk te (blijven) stellen de C.G.J.O. en de L.C.J. met elkaar in gesprek te brengen;
- de adviseurs te danken voor de bijdrage die zij in de afgelopen drie jaar hebben geleverd;
- de generale synode van 1995 D.V. te dienen met:
 - een bezinningsstuk, waarin de resultaten van het onderzoek naar de leef- en denkwereld van jongeren verwerkt zijn, en waarin zij de richting aangeven waarin het jeugd- en jongerenwerk in onze kerken zich zou moeten ontwikkelen, om in het huidige gesecculariseerde tijdsgewricht jongeren toe te rusten tot een levende verwerking van het Evangelie in alle verbanden van het leven;
 - een gefundeerd voorstel om met het oog op de gevaren en uitdagingen van deze tijd gestalte te geven aan de relatie tussen kerk en jeugdwerk, waarbij het nodig kan zijn de institutionele relatie tussen kerk

en jeugdwerk, zoals deputaten die op basis van de besluiten van de generale synode van o.a. 1944 en 1968 hebben omschreven, met het oog daarop bij te stellen.

G.C. den Hertog, rapporteur

BILAGE 74
Art. 175

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR BERIJMDE SCHRIFTGEDEELTEN

1. Opdracht

De generale synode van Groningen 1989 gaf de deputaten als opdracht:

- de liederen, genoemd in besluit 3, via een inlegvel te doen opnemen in de reeds verschenen proefbundel;
- te zoeken naar andere berijmde schriftgedeelten, waarbij de toepassing van de door de synode in 1980 aanvaarde norm wordt gehandhaafd;
- daarbij in het bijzonder aandacht te geven aan liederen die de heilsfeiten bezingen;
- een goede regeling te treffen inzake de auteursrechten, daarbij de opmerkingen in het deputatenrapport onder 3.3. verwerkend, daartoe gemachtigd door de generale synode.

De generale synode benoemde tot deputaten de brs. ds. J. van Amstel, voorzitter; ds. T.M. Hofman, secretaris; J. Groeneveld; ds. A. Hilbers jr. en A. Pieterma.

2. Werkzaamheden

2.1.

Het deputaatschap heeft drie maal te Amersfoort vergaderd in een broederlijke sfeer. De werkzaamheden spitsten zich toe op de opdracht van de generale synode.

2.2. Uitbreiding van de proefbundel

De eerste editie van de proefbundel bleek na de generale synode van Groningen 1989 al spoedig uitverkocht te zijn. In overleg met de uitgever is toen besloten een tweede uitgebreide editie het licht te doen zien. In deze tweede editie Schriftberijmingen (1990) zijn de in opdracht a. genoemde liederen toegevoegd aan de proefbundel. Het betreft hier de schriftberijmingen naar Gen. 17:7 en Luc. 22:15-20, van de hand van J. Groeneveld.

In september 1990 hebben deputaten de kerken attent gemaakt op de mogelijkheid om deze nieuwe schriftberijmingen als losse inlegvelen te bestellen bij de uitgever. Hierdoor konden oude proefbundels worden aangevuld.

2.3. Het zoeken naar nieuwe liederen

Ook deze opdracht is door deputaten ter hand genomen. Zo zijn auteurs van de proefbundel opnieuw benaderd om werk ter toetsing aan te leveren. Dit heeft geen resultaat opgeleverd.

Enige broeders uit onze kerken hebben berijmingen van hun hand aan deputaten ter toetsing voorgelegd. Hoewel hun werk niet onverdenkelijk was, kon het in de vorm niet aan de generale synode worden voorgelegd als uitbreiding van de proefbundel.

Helaas kunnen deputaten u nu geen nieuwe liederen aanbieden.

2.4. Auteursrechten

Ook deze problematiek heeft de aandacht van deputaten gehad. Aan auteurs is toegezegd, dat bij het eventueel definitief worden van de bundel, op sommige punten nader overleg zal worden gepleegd. Er is een goede voorlopige regeling getroffen.

3. Bezinning

3.1.

Gezien het feit, dat de eerste editie van de proefbundel geheel is uitverkocht en zich bovendien vanaf 1990 een gestaagde vraag naar de tweede uitgebreide editie laat constateren, lijkt de opmerking gewettigd, dat deze proefbundel in onze kerken meer aandacht krijgt dan wel eens is verondersteld. Deputaten vermoeden dat deze bundel voor een aantal gemeenten binnen onze kerken een echte functie vervult.

Wel betreuren deputaten, dat het in de verslagperiode niet is gelukt om nieuwe berijmingen, in het bijzonder rond de heilsfeiten, aan de kerken aan te bieden.

3.2.

Deputaten zien vooralsnog geen mogelijkheden tot uitbreiding van schriftberijmingen. Op korte termijn is een nieuw aanbod niet te verwachten. Voor een deel komen de in art. 68 van de Kerorde genoemde berijmingen tegemoet aan de nog steeds gevoelde behoefte de heilsfeiten te bezingen.

Deze berijmingen zouden samen met de proefbundel in een definitieve bundel kunnen verschijnen, zij het dat rekening dient te worden gehouden met bijlage III van het deputatenrapport 1989 (zie Acta G.S. 1989, p. 259).

Wanneer de synode een opdracht verstrekt zoals bovengenoemd, ligt het voor de hand, dat in de tekst en muzieknotaties de nodige correcties worden aangebracht en dat deze bundel tevens van een aangepaste ordening wordt voorzien. Voor het gebruik met het oog op het kerkelijk jaar kan een extra overzicht worden toegevoegd.

4. Voorstellen

Deputaten leggen de volgende voorstellen aan uw vergadering voor:

- opnieuw deputaten te benoemen;
- deputaten opdracht te verlenen tot het samenstellen en uitgeven van een bundel Schriftberijmingen, zoals genoemd onder 3.2.;
- deputaten op te dragen het onder 1.d. genoemde verder uit te voeren.

5. Besluit

Deputaten zijn dankbaar voor Gods sparende hand ook in hun kring zo duidelijk ondervonden.

J. van Amstel, voorzitter
T.M. Hofman, secretaris

BILAGE 75
Art. 175

RAPPORT 4 VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN BERIJMDE SCHRIFTGEDEELTEN

Deputaten melden in hun rapportage er niet in geslaagd te zijn nieuwe liederen te vinden, die voldoen aan de door de generale synode van 1980 gestelde norm voor een schriftberijming. Zij geven verder te kennen, dat op korte termijn geen nieuw aanbod te verwachten is, en stellen voor een definitieve bundel samen te stellen, waarin behalve de in de proefbundel opgenomen en de door de generale synode van 1989 aanvaarde schriftberijmingen ook de in art. 69 K.O. vermelde liederen uit het Liedboek voor de Kerken zouden moeten worden opgenomen, "zij het dat rekening gehouden dient te worden met bijlage III van het deputatenrapport 1989 (zie Acta G.S. 1989, p. 259)." In die bijlage III stellen deputaten dat bepaalde in 1959 en in 1974 vrijgegeven liederen niet passen in deze bundel, d.w.z. indien de criteria worden aangelegd, die de generale synode van 1980 vaststelde.

Uit een gesprek met en nadere informatie van deputaten is ons gebleken, dat zij van oordeel zijn, dat die liederen uit het Liedboek voor de Kerken, die naar art. 69 K.O. zijn vrijgegeven en tevens ook waren opgenomen in de aan de generale synode van 1986 aangeboden concept-bundel, wel in de door hen uit te geven bundel Schriftberijmingen zouden passen, omdat zij door de generale synode van 1986 als zodanig zijn aangemerkt. We merken in dit verband op dat in bijlage III van 1989 gezang 96 (zie Acta generale synode 1986, blz. 339) abusievelijk niet vermeld is. En ook i.a.v. gezang 78 kon de secretaris van deputaten ons geen opheldering geven over de vraag, waarom dit gezang na 1983 buiten het gezichtsveld is geraakt.

Uw commissie meent dat het alleen al om deze reden goed zou zijn, als deputaten zich nog eens op de zaak bezinnen. Zij voegt daar nog aan toe, dat gevreesd moet worden dat een discussie over de zaak op deze generale synode welhaast onvermijdelijk zou leiden tot een herhaling van de discussie op vorige synoden. Ook om deze reden verdient het o.z. de voorkeur, dat deputaten de opdracht krijgen aan de generale synode van 1995 nadere opheldering te geven over bijlage III van het deputatenrapport van 1989, waarnaar deputaten in hun rapport sub. 3.2. uitdrukkelijk verwijzen.

Uw commissie heeft uitvoerig over deze zaak gesproken. De gedachte binnen de commissie leefde, dat het wenselijk zou zijn dat er een bundel tot stand komt, waarin zo mogelijk alle naar art. 69 K.O. vrijgegeven liederen een plaats hebben. Wij menen dat die gedachte ook in overeenstemming is met de aangenomen instructie 8.01, zoals is beargumenteerd in rapport 5 van onze commissie inzake genoemde instructie. De uitgave van een door ons bepleite bundel voorkomt dat op deze wijze plaatselijke kerken, die de naar art. 69 K.O. vrijgegeven liederen willen zingen zich genoodzaakt zouden zien - ook na verschijning van de door deputaten voorgestelde bundel schriftberijmingen - daartoe voor bepaalde liederen alsnog het gehele Liedboek voor de Kerken aan te schaffen.

Uw commissie stelt u voor:

- de handelingen van deputaten onder dank voor de door hen verrichte arbeid goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen;
- deputaten opdracht te verlenen aan de generale synode van 1995 een nader gefundeerd voorstel te doen m.b.t. de samenstelling van een bundel schriftberijmingen;
- deputaten op te dragen na te gaan of er een mogelijkheid is een bundel uit te brengen, waarin alle volgens art. 69 K.O. vrijgegeven gezangen een plaats kunnen hebben;
- deputaten op te dragen een goede definitieve regeling inzake de auteursrechten te treffen, waarin ook is opgenomen de mechanische reproductie en/of uitzending via radio en televisie, daartoe gemachtigd door de generale synode.

G.C. den Hertog, rapporteur

BILAGE 76
Art. 176

RAPPORT 6B VAN COMMISSIE III INZAKE INSTRUCTIE 8.03.

Uw commissie is van gedachten, dat het aanbeveling verdient aan de intentie van deze instructie te voldoen. Zij is van oordeel, dat het - zoals de instructie ook aangeeft - op de weg van deputaten Berijmde Schriftgedeelten ligt om de mogelijkheid van de totstandkoming van een bundel met orgelzettingen - niet alleen van de nieuw gecomponeerde melodieën, maar van alle melodieën van de schriftberijmingen in de door deputaten Berijmde Schriftgedeelten uit te geven bundel - te onderzoeken.

Over de haalbaarheid van een dergelijke bundel merkt uw commissie het volgende op. Ten eerste is het enkele leden van de commissie bekend, dat er in den lande reeds verdienstelijke orgelzettingen tot stand zijn gekomen. Het zou aanbeveling verdienen dit werk te verzamelen en nader te bezien. Ten tweede zijn er enkele mogelijkheden voor de uitgave van een dergelijke bundel. Ter synodevergadering werd door de voorzitter van deputaten Berijnde Schriftgedeelten gesproken over een forse garantiesoort, die voorwaarde zou zijn om de totstandkoming te realiseren. Uw commissie meent, dat onderzoek dient te worden of wellicht op eenvoudiger wijze - en ook zonder dat er financiële garanties nodig zijn - aan de intentie van de instructie voldaan kan worden.

Uw commissie stelt u voor:

1. uit te spreken dat het ook tot de taak van deputaten Berijnde Schriftgedeelten behoort, in geval van nieuw gecomponeerde melodieën deze ook te voorzien van muzieknotatie die geschikt is voor de begeleiding van de gemeentezang;
2. deputaten op te dragen:
 - a. zich op de hoogte te stellen van wat in de kerken reeds aan orgelzettingen van de melodieën uit de bundel Schriftberijmingen voorhanden is;
 - b. zo nodig bekwaame mensen te stimuleren orgelzettingen te vervaardigen;
 - c. te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de uitgave van een bundel orgelzettingen te realiseren met inachtneming van de financiële implicaties;
 - d. aan de generale synode van 1995 daarover een gefundeerd voorstel te doen.

G.C. den Hertog, rapporteur

BILAGE 77
Art. 177

BRIEF VAN BUMA/STEMRA

Synode Christelijke Gereformeerde Kerken
Zuidhovaanlaan 2
3317 HX Dordrecht

Mei 1991

Mevrouw/mijnheer/mijne heren,

Bij het uitdragen van vrijwel iedere geloofsverzuiging speelt muziek een belangrijke rol. Of het nu gaat om kerkkoren of om het optreden van gospelgroepen of artiesten, muziek en geloof zijn nauw met elkaar verbonden. Ten grondslag aan dit religieuze repertoire, bestaande uit vele duizenden titels uit de gehele wereld, ligt het werk van de auteurs: componisten, tekstdichters en muzikanten.

In de Auteurswet 1912 is vastgelegd dat voor het gebruik van muziek de toestemming van de auteur vereist is. In 1913 werd de Vereniging Buma en in 1936 de Stichting Stemra opgericht, die de belangen van de auteurs behartigen bij het in het openbaar ten gehore (laten) brengen, het mechanisch vastleggen en verspreiden van muziekwerken.

Buma/Stemra verlenen toestemming namens de vele auteurs die zich bij hen of bij de buitenlandse zusterorganisaties hebben aangesloten. De betaling die wij vragen voor het gebruik van muziek komt ten goede aan deze componisten, tekstdichters en muzikanten.

Ook voor muziek in kerken en gemeenten is de auteursrechtelijke toestemming vereist. Alleen gemeentezang en de instrumentale begeleiding daarvan tijdens de eredienst zijn vrijgesteld. Bijgaande brochure informeert u over de wijze waarop een regeling voor het muziekgebruik moet worden getroffen. Met een groot aantal vertegenwoordigers van kerkelijke gemeenten en organisaties hebben wij deze opzet besproken en daarover overeenstemming bereikt. Deze vertegenwoordigers bevelen aan ook daadwerkelijk tot een regeling met Buma/Stemra te komen, zoals uit de bijlage van deze brief blijkt.

Door middel van het meegezonden opgaveformulier verzoeken wij u ons op te geven op welke wijze u gebruik maakt van muziek. Dit geldt ook indien u reeds een regeling met ons heeft, teneinde vast te stellen of de bij ons bekende gegevens nog actueel zijn. Wij verzoeken u het opgaveformulier volledig ingevuld en ondertekend uiterlijk 15 juni 1991 te retourneren. Voor terugzending van het formulier kunt u gebruik maken van de antwoordenvolp. Een postzegel is niet nodig.

BILAGE 78
Art. 177

RAPPORT 10 VAN COMMISSIE III INZAKE BRIEF BUMA/STEMRA

Uw commissie heeft - alvorens deze brief te bespreken - contact opgenomen met deputaten voor Contact met de Overheid. Het bleek ons, dat hetgeen door Buma/Stemra in deze brief aan de orde gesteld wordt, juist is en dus terecht onder de aandacht van de kerken gebracht wordt. Het probleem is evenwel, dat geen enkel deputaatschap - ook niet bijvoorbeeld deputaten Berijnde Schriftgedeelten - enig overzicht heeft m.b.t. wat in deze brief door Buma/Stemra gevraagd wordt. Een en ander hangt direct samen met het feit dat de plaatselijke kerken ook in dit opzicht zelfstandig zijn. Alleen de plaatselijke kerken weten dan ook welke muziek waar en door wie wordt ten gehore gebracht, op geluidsapparatuur vastgelegd of vernieuwvuldig. De generale synode kan deze brief o.i. dan ook alleen beantwoorden door Buma/Stemra het advies te geven zich direct tot alle plaatselijke gemeenten te richten.

G.C. den Hertog, rapporteur

BILAGE 79
Art. 178, 222

DEPUTATEN ONDERLINGE BIJSTAND EN ADVIES

De generale synode 1989 besloot om de deputaatschappen 'Kas Onderlinge Bijstand' en 'Kerkbouwaangelegenheden (FSK)' met ingang van 1 januari 1990 tot één deputaatschap samen te voegen. Hierbij kreeg het nieuwe deputaatschap onder meer de opdracht om de werkzaamheden van de afzonderlijke (opgeheven) deputaatschappen over 1989 mede in hun verslaglegging te betrekken. Deputaten hebben derhalve de eer u het volgende te rapporteren:

A. Verantwoording van het beleid en het financieel beheer van:

1. het deputaatschap Kas Onderlinge Bijstand over het jaar 1989;
2. het deputaatschap voor Kerkbouwaangelegenheden over het jaar 1989;
3. het deputaatschap voor Onderlinge Bijstand en Advies over de jaren 1990 en 1991.

B. Voorstel tot samenvoeging van het deputaatschap voor Onderlinge Bijstand en Advies met het deputaatschap Steunverlening aan kerken in de IJsselmeerpolders.

C. Begroting van baten en lasten over de jaren 1993 tot en met 1995 van de samen te voegen deputaatschappen (zie sub B.).

D. Voorstel tot wijziging van art. 4 sub d. van de instructie.

1. Algemeen

Wat betreft de verantwoording van de sub A.1. en A.2. genoemde deputaatschappen, die per 1 januari 1990 zijn opgeheven, menen deputaten te kunnen volstaan met het vermelden van de Balans en de Staat van baten en lasten met een korte toelichting daarop, alsmede een nominatief overzicht van de gedane uitkeringen en/of toezeggingen. De samenstelling van beide deputaatschappen wordt verondersteld bekend te zijn uit het Jaarboek; de instructies staan vermeld in de Kerkorde, bijlagen 4 en 6. Het beleid is ten opzichte van voorgaande jaren ongewijzigd gebleven.

A.1. Verantwoording 'Kas Onderlinge Bijstand' over het jaar 1989

De balans per 31 december 1989 en de staat van baten en lasten van K.O.B. over 1989 zijn opgenomen op bijlage 79.1. van dit rapport. Ter vergelijking is de balans per 1 januari 1989 eveneens vermeld.

Korte toelichting op de balans:

Te vorderen van Kerkelijk Bureau / 47.881. Betreft het saldo per 31 december 1989 bij de centrale giro. Termijndeposito's (AMRO-bank) / 525.000. Een overzicht van de deposito's is opgenomen op bijlage 79.1. Schulden op korte termijn. Aan bijstand werd over 1989 toegezegd een bedrag van f 247.056. De specificatie van dit bedrag is opgenomen op bijlage 79.2. Te betalen kosten. Hieronder is begrepen een bedrag van f 128.500, dat in 1988 werd gereserveerd voor mogelijke uitkering aan drs. J. Kruis. Het rechtsgeding duurt nog voort.

De Staat van baten en lasten 1989 sluit met een voordelig saldo van f 192.435.

Korte toelichting hierop:

Baten:

Bijdragen van de kerken / 395.094. De door de generale synode vastgestelde minimum-bijdrage bedraagt voor 1989 f 5,50 per lid/dooplid. Ontvangen werd gemiddeld f 5,19 per (doop)lid.

Van de volgende kerken werden geen bijdragen ontvangen: Driebergen, Den Haag/Scheveningen, Midwolda, Rotterdam/Kralingen en Rijnsaterwoude.

Lasten:

Bijstand aan kerken. Dit bedrag is als volgt samengesteld:

Toegezegde steun over 1989	f 247.056	
Over 1988 werd toegezegd	f 193.880	
uitgekeerd	- 125.824	- 68.056
		f 179.000

Een specificatie van de toegezegde en uitgekeerde bedragen is opgenomen op bijlage 79.2 van dit rapport.

Draagkrachtuitkeringen

Toegezegde uitkeringen 1989		f 40.000
Aanvragen 1988 (geraamd)	f 60.000	
uitgekeerd over 1988 (zie bijlage 79.2)	- 28.784	- 31.216

ten laste van 1989 blijft: f 8.784

Pensioenuitkering. Betreft een van de particuliere synode van het Zuiden overgenomen verplichting.

Kosten juridische bijstand classis Utrecht f 20.000

Verwezen wordt naar de desbetreffende toelichting.

Algemene kosten. De specificatie hiervan luidt als volgt:

Reis- en vergaderkosten	12.581	
Kosten secretariaat	750	
Kosten Kerkelijk Bureau	8.315	
Accountantskosten	883	
Bankkosten	297	
		112.826

A.2. Verantwoording Kerkbouwaangelegenheden (Fonds Steun Kerkbouw) over het jaar 1989

De balans per 31 december 1989 en de staat van baten en lasten van F.S.K. over 1989 zijn opgenomen op bijlage 79.3 van dit rapport.

Ter vergelijking is de balans per 1 januari 1989 eveneens vermeld.

Korte toelichting op de Balans:

Activa:

Lening uig. Betreft een 4% lening aan de kerk van Stadskanaal.

Effecten		1.570.500
Waarde van de effecten per 1-1-1989		
aangekocht in 1989	150.450	
aflosbaar gesteld in 1989	60.000	- 9.950
		1.560.950

Waardering van de effecten per 31 december 1989 tegen beurskoers (zie bijlage 79.3.)

Waardevermindering (ten laste van vermogen)

Te vorderen interest per 31 december 1989:		
deposito-rente	1.400	
rente postbank	13	
		1.413

Kerkelijke bureau Chr. Gerel. Kerken
Dit saldo betreft het tegoed per 31 dec. bij de centrale girorekening

Passiva:

Eigen vermogen

Het eigen vermogen heeft in 1989 de volgende mutaties ondergaan:

Vermogen per 1 januari	1.674.619	
af: waardevermindering effecten	32.370	
bij: voordelig saldo 1989	42.059	
		1.684.308

Te betalen kosten		
Kerkelijk Bureau Chr. Gerel. Kerken	1.489	
Accountantskosten (raming)	1.000	
Bankkosten	10	
Vergaderkosten deputaten	970	
Reiskosten deputaten	329	
		12.798

Korte toelichting op de Staat van baten en lasten over 1989.

Baten:

Collecten: De door de generale synode vastgestelde minimumbijdrage bedraagt voor 1989 f 3,20 per lid/dooplid per jaar. Ontvangen werd f 2,92 per lid/dooplid.

Van de volgende kerken werden geen bijdragen ontvangen: Alphen a/d Rijn, Barendrecht, Driebergen, Den Haag/Scheveningen, Katwijk, Mussel, Nieuwkoop, Nieuwpoort, Rijnsoever.

Interest

Ontvangen werd in 1989:

Rente van effecten	142.810
Bankrente	645
Rente deposito's	4.826
Postbank	16
Rente lening Stadskanaal	90
	148.387

Lasten:

Uitkeringen in 1989 (over 1988) f 217.430.

Voor overzicht, zie bijlage 79.2.

Algemene kosten

Reis- en vergaderkosten deputaten	14.248
Administratiekosten Kerkelijk Bureau	6.513
Accountantskosten (raming)	1.000
Overige kosten	1.584
	113.345

A.3. Verantwoording van het beleid en het financieel beheer van het deputaatschap voor Onderlinge Bijstand en Advies over de jaren 1990 en 1991

Samenstelling van het deputaatschap:

Benoemd door de generale synode 1989:

A. de Geus, voorzitter, secundus H.J. van Maanen

J.C. de Jong, secretaris, secundus J. Zuidema

C. van Drieënhuizen, penningmeester, secundus G. Schenk

W.R. Groenendijk, secundus P. Auee

N. Naazebroek, secundus J.C. van Beveren

Br. Groenendijk heeft wegens ziekte in 1990 geen vergaderingen kunnen bijwonen. Hij overleed in januari 1991. Dankbaar denken deputaten terug aan de deskundige en weloverwogen wijze waarop hij in hun kring de kerken - met name in bouwzaken - heeft mogen dienen.

Benoemd werden door de particuliere synode van het:

Noorden: J.A. van Dijk, secundus K. Wiersma

Oosten: ds. P. den Hartog, secundus G. de Boer

Westen: G. de Jong, secundus P.Th. Versteeg

Zuiden: G. Ploeg, secundus M. Kloet

A.3.1. Werkzaamheden

a. Algemeen

Deputaten hebben allen zitting gehad in één van de per 1 januari 1990 opgeheven deputaatschappen 'Kas Onderlinge Bijstand en Kerkbouwaangelegenheden'. Hiermede is de continuïteit van het beleid gewaarborgd. Naast hetgeen is bepaald in de 'instructie voor de deputaten voor onderlinge bijstand en advies' (zie pag. 2 van het Besluitboekje 1989) hantieren deputaten de volgende beleidsregels:

- Van de kerken wordt verwacht, dat zij geen steun-vergende verplichtingen aangaan alvorens van deputaten hierop toestemming te hebben verkregen.
- Steunverlening wordt gegeven voor werkelijke exploitatietekorten en wordt niet gebaseerd op geraamde tekorten.
- De bijstandvergende kerken worden er op gewezen dat primaire verplichtingen voorrang dienen te hebben boven de vorming van een reservefonds met uitzondering van een redelijke reservering voor groot onderhoud. Het reserveren van opbrengsten uit bijzondere acties behoeft de goedkeuring van deputaten.
- Indien liquiditeitsmogelijkheden ontstaan wordt in de loop van het jaar een voorschot verstrekt, dat achteraf wordt verrekend met het toegekende steunbedrag.
- Een eventuele bijdrage in de kosten van kerk(ver)bouw wordt in principe toegezegd voor maximaal tien jaren, aflopend met 10% per jaar.

In juni 1990 is aan alle kerken een circulaire verzonden, waarin deputaten hun samenstelling en taak hebben medegedeeld. Verder is vermeld welke de steun-mogelijkheden zijn en hoe die steun aangevraagd kan worden.

Ook is nogmaals uitdrukkelijk gewezen op de noodzaak géén bijstandvergende verplichtingen aan te gaan alvorens steun is toegezegd (uitspraak generale synode).

Een verzoek van de kerk van Delfzijl om garantie voor het volledige honorarium bij eventuele terugkeer tijdens de stageperiode van de naar de EREI (Frankrijk) vertrokken predikant is door deputaten afgewezen.

b. Administratie

De verwerking van de financiële gegevens van het deputaatschap geschiedt deels door de penningmeester en deels door het Kerkelijk Administratief Bureau. Het samenstellen van de jaarrekeningen wordt overeenkomstig de opdracht van de generale synode eveneens door het Kerkelijk Administratief Bureau verricht.

c. Steunverlening

Een steunbijdrage kan worden verleend in de financieringskosten van ver- of nieuwbouw van een kerk of vergaderruimte (oud F.S.K.) en/of in de predikantskosten (oud K.O.B.). Daarnaast is nog de mogelijkheid voor een bijdrage volgens de draagkrachtregeling. Een draagkrachttulking kan verstrekt worden aan een gemeente, die per 1 januari minder dan 250 leden telt en het gehele jaar een predikant in dienst heeft gehad. De uitkering geschiedt als de kerk een werkelijk tekort heeft en bedraagt ten hoogste 60% van de betaalde minimum-bijdragen voor kerkelijke kassen en maximaal het werkelijk tekort. Op de 40%-regeling voor kerken met minder dan 150 zielen (zie instructie art. 4 sub d.) is zeer beperkt een beroep gedaan.

A.3.2. Financiën

Per 1 januari 1990 zijn de gedane toezeggingen en de lopende verplichtingen alsmede de vermogensbestanddelen van de deputaatschappen 'Kas Onderlinge Bijstand' en 'Kerkebouwangelegenheden' overgenomen door, respectievelijk ingebracht in het nieuwe deputaatschap 'Onderlinge Bijstand en Advies'. De grootte en de samenstelling van het eigen vermogen blijkt uit onderstaande balans per 31 december 1991. Ter vergelijking is tevens de balans per 1 januari 1990 vermeld.

BALANS per	31-12-1991	1-1-1990
ACTIVA		
Effecten	1.144.000	528.580
Leningen uig	1.280	1.920
Vorderingen	69.568	20.982
Voorschotten	5.000	22.000
Liquide middelen	570.744	770.915
	<u>1.790.592</u>	<u>1.344.397</u>
PASSIVA		
Eigen vermogen	1.639.499	924.489
Schulden op korte termijn	151.093	419.908
	<u>1.790.592</u>	<u>1.344.397</u>

TOELICHTING OP DE BALANS

Effecten: Een overzicht van het effectenbezit per 31 december 1991 is als bijlage 79.4. in dit rapport opgenomen.

Leningen uig: Betreft een 4% lening aan de kerk van Stads kanaal.

Eigen vermogen: Het verloop van het eigen vermogen in de periode van 1 januari 1990 tot 31 december 1991 is als volgt:

	1990	1991
Saldo per 1 januari	924.489	1.427.900
Bij:		
- balig saldo boekjaar	154.893	209.199
- stelselwijziging toezegde bijdr. predikantskosten (1989)*	247.056	
- stelselwijziging toezegde draagkrachttulkingen (1989)*	40.000	
- waardevermeerdering effecten	37.570	2.400
- bijzondere bate**	23.892	
Saldo per 31 december	<u>1.427.900</u>	<u>1.639.499</u>

* Gezien de grote verschillen tussen de op basis van begrotingen toezegde bedragen en de op basis van de exploitatierekeningen werkelijk uitgekeerde bedragen besloten deputaten de toezeggingen (verplichtingen) niet meer op de balans op te voeren, doch die extra-comptabel te vermelden.

** Dit betreft de rente van effecten 1989, die in 1990 is ontvangen. Met ingang van 1990 wordt de overlopende rente als vordering opgenomen.

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

De financiële resultaten over de periode van 1 januari 1990 tot 31 december 1991 zijn als volgt:

	1990	1991	totaal
BATEN			
Bijdragen van de kerken	503.328	524.962	1.028.290
Giften	60	75	135
Interest	93.321	109.345	202.666
	<u>596.709</u>	<u>634.382</u>	<u>1.231.091</u>
LASTEN			
Bijdragen kerkbouw	197.770	139.660	337.430
Bijdragen predikantskosten	161.390	204.165	365.555
Draagkrachttulkingen	5.200	23.315	28.515
	<u>364.360</u>	<u>367.140</u>	<u>731.500</u>
Pensioenuitkering	9.893	10.860	20.753
Oudedagsstoelage	27.248	15.252	42.500
Juridische bijstand Utrecht	20.803	15.691	36.524
Diverse kosten	19.482	16.240	35.722
	<u>441.816</u>	<u>425.183</u>	<u>866.999</u>
Balig saldo	<u>154.893</u>	<u>209.199</u>	<u>364.092</u>

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Bijdragen van de kerken f 1.028.290

De samenstelling van dit bedrag is als volgt:

	1990	1991	totaal	phfd./p.j.
PS van het Noorden	159.678	164.336	324.014	6,65
PS van het Oosten	155.105	158.888	313.993	6,85
PS van het Westen	76.849	85.508	162.357	6,57
PS van het Zuiden	106.883	101.483	208.366	6,39
	<u>498.515</u>	<u>510.215</u>	<u>1.008.730</u>	<u>6,64</u>
nagekomen	4.813	14.747	19.560	
Totaal	<u>503.328</u>	<u>524.962</u>	<u>1.028.290</u>	<u>6,77</u>
Vastgestelde minimumbijdrage				7,70

De gemiddelde bijdrage werd berekend op basis van het aantal leden der kerken vermeld in de Jaarboeken 1990 en 1991. Op grond van dat aantal leden zou over die jaren f 1.063.160 ontvangen moeten zijn. In werkelijkheid werd f 1.028.290 ontvangen, hetgeen betekent dat van de verschuldigde minimumbijdrage 96,7% is binnengekomen. Geen bijdragen zijn ontvangen van de kerken van: Midwolda, Rotterdam/Kralingen en Sneek. Te weinig bijgedragen hebben de kerken van Alphen a/d Rijn, Barndrecht, Broeksterwoude, Driebergen, Den Haag/Scheveningen, Katwijk, Nieuwkoop Oud-Beijerland, Pumerend, Rijnwaterwoude en Uk-E.H.

Geen van deze kerken hebben hun bezwaren inhoudelijk aan deputaten bekend gemaakt.

Interest f. 202.666

Hiervan heeft een bedrag van f 145.266 betrekking op het effectenbezit.

Bijdragen aan de kerken f 731.500

Hieronder zijn begrepen: bijdragen kerkbouw, bijdragen in de predikantskosten en draagkrachttulkingen. Deze bijdragen zijn uitgekeerd in 1990 en 1991 over de jaren 1989 respectievelijk 1990. Een overzicht van de verstrekte bijdragen is als bijlage 79.5. bij dit rapport toegevoegd. Bijlage 79.6. vermeldt het saldo per 31 december 1991 van de verplichtingen uit toezeggingen van steun bij kerk(ver)bouw.

Pensioenuitkering f 20.753

Ingevolge de door deputaten van de particuliere synode van het Zuiden overgenomen verplichting jegens wijlen lerend ouderling br. C.G. Ouwkerk werd aan mw. E. Ouwkerk-de Ruiter een pensioen uitgekeerd.

Oudedagsstoelage f 42.500

Ingevolge de door de generale synode 1989 vastgestelde 'Regeling voor de oudedagsvoorziening van afgestudeerde predikanten' werden over de jaren 1988, 1989 en 1990 uitkeringen gedaan.

Kosten juridische bijstand classis Utrecht f 36.524

Deputaten hebben in hun rapportage aan de generale synode 1989 o.m. verslag gedaan van het verloop van de eventuele uitkering aan drs. J. Kruis en van de daarmee samenhangende kosten van juridische bijstand. Daarbij was de vraagstelling welke instantie deze kosten zal moeten dragen. Deputaten hebben hieromtrent van de synode geen expliciete uitspraak ontvangen, doch nemen aan, dat bij de goedkeuring van hun beleid over de jaren 1986 tot en met 1988 tevens de terzake gevolgde gedragslijn impliciet is goedgekeurd.

Overzicht van deze kosten:

In februari 1988 werd bericht ontvangen dat de Kantondechter de kerk van 's-Hertogenbosch veroordeelde tot het betalen van	
achtenstalf honorarium	f 168.500
hiervan betaald in 1988	40.000
gereserveerd op de balans	f 128.500

Voor de kosten van juridische bijstand werd betaald ten laste van 1988 f 40.000.

Deze bijdragen werden verantwoord in het rapport van deputaten aan de generale synode 1989.

Door deputaten K.O.B. is verantwoord een bedrag van

		f 20.000
betaald in 1990	f 20.833	
en in 1991	15.691	
		36.524
zodag een bedrag van		f 156.524

nog uw goedkeuring behoeft.

Diverse kosten: f 35.772	1990	1991
	f	f
Reis- en vergaderkosten deputaten	4.688	3.274
Kosten secretariaat	899	437
Kosten Kerkelijk Adm. Bureau	12.228	10.924
Accountantskosten	1.500	1.500
Representatiekosten	150	50
Diverse algemene kosten	17	55
	19.482	16.240

B. Voorstel tot samenvoeging van de deputaatschappen 'Onderlinge Bijstand en Advies' en 'Steunverlening aan kerken in de IJsselmeerpolders'

Per 1 januari 1993 zal de taak van deputaten S.K.U.P. nog slechts enkele verplichtingen omvatten. Aangezien zowel het deputaatschap Steunverlening aan Kerken in de IJsselmeerpolders als het deputaatschap Onderlinge Bijstand en Advies op basis van art. 11 van de Kerkorde zijn ingesteld, en gelet op het feit, dat één van de bedoelde verplichtingen een kerk betreft, die ook reeds gesteund wordt door O.B. & A., hebben deputaten S.K.U.P. en deputaten O.B. & A. na onderling overleg besloten u voor te stellen de vermogensbestanddelen en de door deputaten S.K.U.P. aangegane financiële verplichtingen met ingang van 1 januari 1993 over te dragen aan O.B. & A. en met ingang van diezelfde datum het deputaatschap Steunverlening aan Kerken in de IJsselmeerpolders op te heffen. De bedoelde financiële verplichtingen omvatten:

- een pensioenuitkering en
- steun aan de kerk van Harderwijk/Zoewoede, uiteraard tot het maximum van het werkelijke (totale) tekort.

C. Begroting over de jaren 1993 tot en met 1995 in verband met het vaststellen van de minimumbijdragen

Op bijlage 79.7 van dit rapport is de begroting met toelichting voor de jaren 1993 tot en met 1995 opgenomen.

Er van uitgaande, dat de synode het sub 'B' gedane voorstel zal overnemen, zijn bij voorbaat de baten en lasten van het deputaatschap Steunverlening aan Kerken in de IJsselmeerpolders in deze begroting verwerkt. Verder zijn deputaten, gezien de omvang van het vermogen en gelet op de door de generale synode daarvoor gestelde normen van 1 1/2 maal de jaarlijkse lasten, van oordeel, dat op het vermogen ingeteerd kan worden. Teneinde grote fluctuaties in de omslagbijdragen te voorkomen dient dit geleidelijk te geschieden. Voorschands is bij de begroting uitgegaan van een vermogensvermindering van f 440.000 voor de jaren 1993 tot en met 1995. Bij punt 5 van de toelichting op de begroting wordt dit nader toegelicht.

D. Voorstel tot wijziging van artikel 4 sub d. van de instructie

De generale synode 1986 besloot deputaten op te dragen om onderzoek te doen naar de vraag op welke

wijze kas onderlinge bijstand (thans 'onderlinge bijstand en advies') voor méér kleine gemeenten tot steun bij het beroepen van een eigen predikant zou kunnen zijn. Als resultaat hiervan besloot de generale synode 1989 om art. 4 van de instructie met de volgende regeling uit te breiden (sub d.): 'Aan kerken met minder dan 150 zielen, die voor het eerst na 1 januari 1990 zelfstandig een predikant ontvangen, kan de volgende bijstandsregeling worden toegezegd: ten hoogste 40% van de totale predikantskosten van het jaar van intrede en het volgende kalenderjaar, ten hoogste 35% over het tweede jaar na intrede en ten hoogste 30% over het derde jaar na intrede.' Van deze regeling is tot nu zeer beperkt gebruik gemaakt.

Teneinde tegemoet te komen aan de gedachte van de synode 1986 om méér steun aan kleinere gemeenten te kunnen geven, en gelet op het feit, dat in een aantal gemeenten (met name in de grote steden) het ledental voortdurend terugloopt, en onder verwijzing naar hetgeen deputaten Taken en Prioriteitenstelling hierover melden in hun rapport onder het hoofd 'Te handhaven taken' stellen deputaten u voor om art. 4 sub d. te vervangen door de volgende regeling:

'Aan kerken met minder dan 200 zielen kan bijstand worden toegezegd tot ten hoogste 30% van de predikantskosten en aan kerken met minder dan 150 zielen ten hoogste 40% van de predikantskosten. Een en ander met inachtneming van hetgeen in art. 4 sub a. is bepaald ten aanzien van neveninkomsten.'

2. Voorstellen:

Deputaten stellen u voor:

- indien u kunt instemmen met het door hen gevoerde beleid en hun financieel beheer, hen daarvoor te dechargeren;
- het deputaatschap Steunverlening aan Kerken in de IJsselmeerpolders met ingang van 1 januari 1993 op te heffen en de vermogensbestanddelen en financiële verplichtingen van dat deputaatschap per diezelfde datum onder te brengen bij deputaten voor Onderlinge Bijstand en Advies;
- te besluiten art. 4 sub d. van de instructie te vervangen door de in hoofdstuk D. voorgestelde regeling;
- opnieuw deputaten te benoemen.

A. de Geus, voorzitter
J.C. de Jong, secretaris
C. van Driehuisen, penningmeester

Bijlage 79.1.

KAS ONDERLINGE BIJSTAND

BALANS	1-1-1989	31-12-1989
	f	f
ACTIVA		
Voorschot bijstandsuitkering	0	22.000
Te vorderen bijdrage van kerken	6.978	10.241
Te vorderen interest	1.159	4.057
Te vorderen van Kerkelijk Bureau	48.136	47.881
AMRO-bank spaarrekening	192	0
AMRO-bank termijndeposito's	360.000	525.000
AMRO-bank rekening-courant	18.385	48.033
	434.850	657.212
PASSIVA		
Eigen vermogen	47.746	240.180
Aan bijstand toegezegd (voorw.)	193.880	247.056
Te betalen draagkrachtuitkering	60.000	40.000
Te betalen kosten	132.300	129.976
Vooruitontv. bijdragen kerken	924	0
	434.850	657.212
STAAT VAN BATEN EN LASTEN		
BATEN		
Bijdragen van de kerken	395.024,29	
idem voorgaande jaren	3.856,64	
Interest	24.006,66	
Giften	50,00	
		422.937,59

LASTEN		
Bijstand aan kerken	179.000,00	
Bijstand volgens draagkr. stelsel	8.794,00	
Pensioenuitkering	9.892,80	
Juridische bijstand Class. Utrecht	20.000,00	
Algemene kosten	12.826,10	
		230.502,90
Batig Saldo		192.434,69

Overzicht deposito's		
1 1/3 mnd. 7 3/4% per 31/1	50.000	
3 1/4 mnd. 7,35% per 31/1	25.000	
2 1/3 mnd. 7 1/2% per 31/1	25.000	
2 1/4 mnd. 7 1/2% per 31/1	50.000	
3 mnd. 7 2/5% per 31/1	40.000	
2 1/3 mnd. 7 3/5% per 31/1	185.000	
2 mnd. 7 1/2% per 31/1	150.000	
		525.000

Bijlage 79.2.

OVERZICHT VAN TOEZEGGINGEN EN UITKERINGEN

kerk van:	pred.kst toez. '88	pred.kst utk. '88	pred.kst toez. '89	draagkr. utk. '88	rente/af. utk. '88
Aarlanderveen			8.250		
Ablasserdam	10.000	7.720	10.000		
Almere			14.500		5.400
Amsterdam-N	11.700				
Culemborg	9.150		8.750		
Dedemsvaart					16.000
Doesburg	3.300	3.400			
Doetinchem	11.700	1.100			
Emmen					8.900
Genemuiden	7.560	3.050	6.915	3.425	6.100
Gouda					6.400
Gravenhage-C 's					10.400
Haarstede			6.250		14.500
Haarlem-C	9.500		13.050		
Harderwijk/Zeew.					25.000
Heerenveen	14.875	14.825	15.000	4.140	
Hengelo	4.430	5.460	3.080		12.000
Hillegom	5.000	2.383	2.675	2.475	
Leeuwarden			16.250		53.700
Meppel	8.870	9.737	9.125		
Nieuwegein	8.700	8.780			
Nijkerk	10.000				
Nijmegen	7.875	9.000			
Oud-Vossemeer			1.570		
Sassenheim	11.720	11.916	10.400	5.310	
Schiedam			13.800		
Spijkenisse			15.750		
Stads kanaal					6.000
Surhuisterveen	3.620	3.475	8.724		
Thesinge			5.750		
Tholen			6.390		
Utrecht-Nrd.					-1.770
Veenwouden	11.750	5.662	5.827	6.133	
Vlissingen	15.620	15.733	15.200	3.876	
Wildervank-Veendam	1.470				
Winschoten	15.100	5.600	11.000		22.400
Woerden			12.750		

Umuiden		6.083	14.000		
Zoetermeer					29.400
Zuidland	11.940	11.940	12.050	3.425	
Zuidlaren					3.000
Totalen	193.880	125.824	247.056	28.784	217.430

Bijlage 79.3.

FONDS STEUN KERKBOWW
(Kerkbouwsaangelegenheden)

BALANS	1-1-1989	31-12-1989
ACTIVA		
Lening u/g	2.240	1.920
Effecten	570.500	528.580
Te vorderen bijdragen kerken	3.636	6.271
Te vorderen aflossing lening u/g	320	0
Te vorderen interest	150	413
Kerkelijk Bureau Chr. Genef. Kerken	33.162	35.536
Postbank	-1.33	580
NMB, rekening-courant	3.826	33.884
NMB, termijndeposito's	73.000	65.000
Kruisposten	0	15.000
	687.003	687.186

PASSIVA		
Eigen vermogen	674.619	684.309
Te betalen kosten	3.596	2.798
Te verrekenen posten	0	79
Nog te betalen uitkeringen	8.250	0
Vooruitontvangen bijdragen	538	0
	687.003	687.186

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

BATEN		
Collecten	221.851,09	
Collecten voorgaande jaren	2.586,81	
Interest	48.386,56	
Giften	10,00	
		272.834,46
LASTEN		
Uitkeringen	217.430,00	
Algemene kosten	13.345,15	
		230.775,15
Batig saldo		42.059,31

Overzicht koerswaarde effectenbezit per 31 december 1989

f 37.000	7 3/4% Ned. 1977/97	à 99	f 36.630
f 31.000	11 1/4% Ned. 1982-88/92	à 100	- 31.000
f 30.000	11% Ned. 1982-88/92	à 100	- 30.000
f 40.000	8% Ned. 1983-89/93	à 98	- 39.200
f 25.000	8 1/2% Ned. 1984-89/91 II	à 99	- 24.750
f 50.000	6 3/4% Ned. 1985/96 I+II	à 94	- 47.000
f 50.000	6 1/2% Ned. 1986/96	à 92	- 46.000
f 100.000	6 1/4% Ned. 1987/97	à 90	- 90.000
f 50.000	6 3/8% Ned. 1987/97	à 90	- 45.000
f 100.000	6 1/4% Ned. 1988-04/98	à 91	- 91.000
f 50.000	7 1/2% Ned. 1989/99 II	à 96	- 48.000
			<u>f 528.580</u>

Bijlage 79.4.

EFFECTENSTAAT PER 31 DECEMBER 1991

	Nominaal 31-12-91 f	Koers	Koerswaarde 31-12-91 f
7 3/4% Nederland 1977/78/97	28.000	97	27.160
11 1/4% Nederland 1982-88/92	11.000	100	11.000
11% Nederland 1982-88/92	10.000	101	10.100
8% Nederland 1983-89/93	20.000	99	19.800
6 3/4% Nederland 1985/96 I+II	50.000	97	48.500
6 1/2% Nederland 1986/96	50.000	94	47.000
6 1/4% Nederland 1987/97	100.000	92	92.000
6 3/8% Nederland 1987/97	50.000	92	46.000
6 1/4% Nederland 1988-04/98	100.000	93	93.000
7 1/2% Nederland 1989/99 II	50.000	95	47.500
7 3/4% Nederland 1990/90/00	75.000	97	72.750
9% Nederland 1990/00 I+II	100.000	104	104.000
9% Nederland 1990/00 IV	100.000	104	104.000
8 3/4% Nederland 1990/00 I	100.000	102	102.000
8 1/2% Nederland 1991/01	100.000	101	101.000
8 1/2% Nederland 1991/05	100.000	102	102.000
9% Bankbr. NMB/PBG 1990/95	100.000	102	102.000
	<u>1.144.000</u>		<u>1.129.810</u>

Bijlage 79.5.

OVERZICHT VAN DE BIJDAGEN OVER 1989 EN 1990
UITGEKEERD IN 1990 RESP. 1991

kerk van:	rente/af. utk. '89 f	rente/af. utk. '90 f	pred.kst. utk. '89 f	pred.kst. utk. '90 f	draagkr. utk. '89 f	draagkr. utk. '90 f
Alblasserdam			4.750	1.750		
Almere	4.500	3.600				
Amsterdam-N			14.245	8.710		
Assen				17.460		
Broeksterwoude			14.300	12.650		
Didemsvaart	12.000	8.000				
Essen		5.000				
Genemuiden	9.990	9.330	4.990	4.665		
Gonichem	21.625	8.350				
Gravenhage-C 's-	7.800	5.200			660	
Haarstede	11.780	21.680	5.900	14.330		4.450
Haarlem-C						
Harderwijk/Zeev.	22.500	20.000				
Heerenveen			13.830	3.330		
Hengelo	8.000	4.000	10.820	1.620		
Hillegom			7.980	4.940		
Klundert						3.880
Leeuwarden	55.830	19.700				
Meppel			5.230			
Nieuw-Amsterdam				12.430		
Nieuwegein			3.850			
Nijmegen			3.980			
Oud-Vossemeer				3.950		
Sassenheim			14.430	16.000	1.270	4.280
Schiedam			7.960	5.700		
Soest			8.080	14.250		3.370
Spijknisse	7.245	6.980	7.245	6.975		
Thesinge				9.975		
Tholen			740	10.680		3.485
Veenwouden				3.480		
Vissingen			14.600	16.675		3.850
Wildervank-Veendam		1.000		2.060		
Winschoten	16.300	12.000	4.080	7.080		
Woerden	10.610	7.060	8.070	5.300		
Wormerveer				9.320		
Zuidland			6.310	10.835	3.270	
Zuidlaren	9.600	7.760				
Totale	<u>197.770</u>	<u>139.660</u>	<u>161.390</u>	<u>204.165</u>	<u>5.200</u>	<u>23.315</u>

Bijlage 79.6.

OVERZICHT LOPENDE VERPLICHTINGEN PER 31 DECEMBER 1991

Gemeente	Oorspronkelijke maximale toezegging	reeds uitgekeerd	niet uitgekeerd	saldo verplichtingen per	aantal rest. termijnen
Almere	49.500	44.100		5.400	3
Antwerpen	275.000			275.000	
Apeldoorn-Z.	302.500			302.500	*
Assen	55.000	45.000	10.000		
Bleislinge	137.500			137.500	10
Dedemsvaart	220.000	153.310	62.690	4.000	1
Dronlen	33.000			33.000	*
Dordrecht-Z	110.000	14.000	96.000		
Emmen	275.000	186.700	88.300		
Ermelo	55.000			55.000	*
Genemuiden	99.000	44.810	27.190	27.000	5
Goes	132.000		24.000	108.000	9
Gorinchem	126.500	29.975	13.725	82.800	8
Gouda	54.450	19.510	25.040	9.900	4
's-Gravenhage-C	143.000	73.100	67.300	2.600	1
Haarstede	237.500	33.460	19.540	184.500	9
Harderwijk/Zeevolde	137.500	67.500		70.000	7
Hasselt	16.500			16.500	*
Hengelo	220.000	118.710	101.290		
Leerdam	88.000	54.400	32.000	1.600	1
Leeuwarden	385.000	180.730	57.270	147.000	6
Nijkerk	330.000			330.000	
Purmerend	165.000	95.200	51.800	18.000	3
Putten	132.000		96.000	36.000	5
Sassenheim	52.250			52.250	10
Spijkensse	154.000	50.825	75.175	28.000	4
Stadskanaal	110.000	98.280	11.720		
Utrecht-C	192.500	75.280	117.220		
Utrecht-N	192.500	33.500	159.000		
Veenendaal (Both.)	154.000	29.400	107.600	16.800	3
Wildervank-Veendam	55.000	13.700	41.300		
Winschoten	330.000	286.450	57.550	6.000	1
Woerden	112.750	33.670	36.030	43.050	6
Zoetermeer	280.500	167.100	62.400	51.000	4
Zuidlaren	68.000	27.360	13.440	25.200	6
Zwolle	165.000		165.000		
Totaal	5.643.450	1.956.070	1.618.780	2.068.600	

* 1e termijn in 1993 (over 1992).

Bijlage 79.7.

BEGROTING VOOR DE JAREN 1993 TOT EN MET 1995

Geraamd voor	1993	1994	1995
1. Uitkeringen:			
a. Bijdragen kerkbouw	215.000	240.000	300.000
b. Bijdragen predikantskosten	259.000	285.000	311.000
c. Draagkrachtuitkeringen	25.000	25.000	25.000
d. Pensioenuitkeringen	27.000	28.000	29.000
e. Juridische bijstand classis Utrecht	20.000	20.000	20.000

2. Algemene kosten:			
a. Vergaderingen + secretariaat	6.000	6.000	6.000
b. Kerkelijk Administratief Bureau	12.000	13.000	14.000
c. Accountant	2.000	2.000	2.000
3. Verplichtingen S.K.U.P.:			
a. inzake Zeevolde	60.000	55.000	50.000
b. inzake pensioen	18.000	19.000	20.000
	644.000	693.000	777.000
4. Af: interest	103.000	91.000	79.000
5. Benodigde inkomsten	541.000	602.000	698.000

TOELICHTING

1a. Indien voor de komende jaren weer gemiddeld f 400.000 per jaar zal mogen worden toegezegd, kan ten hoogste worden uitgekeerd:			
in het jaar	1993	1994	1995
	f	f	f
Reeds toegezegd	285.670	254.480	302.290
Toe te zeggen in			
1993	72.750	65.475	58.200
1994		72.750	65.475
1995			72.750
Totaal	358.420	392.705	498.715

De uitkeringen in de jaren 1989 en 1990 bleven onder de 60% van de toegezegde bedragen. Het lijkt daarom redelijk om voor de jaren 1993 tot en met 1995 respectievelijk (afgerond) f 215.000, f 240.000 en f 300.000 te ramen.

1b. De totale toezeggingen in de predikantskosten werden aan de hand van de door de kerken ingediende begrotingen voor de jaren 1989, 1990 en 1991 geraamd op resp. f 265.116, f 293.321 en f 314.685. De in ons verslag aan de generale synode 1989 vermelde verwachting van een jaarlijkse stijging is reëel gebleven. Tevens blijkt het percentage van de gedane toezeggingen, dat werkelijk uitgekeerd werd, te stijgen. Op grond hiervan, en rekening houdend met een jaarlijkse stijging van de predikantskosten, menen deputaten dat het redelijk is de raming van de toezeggingen jaarlijks met 10% te verhogen. Zie ook hieronder.

Er van uitgaande, dat het percentage van de werkelijke uitkeringen 75% zal bedragen, zal voor de jaren 1993 tot en met 1995 een bedrag van resp. f 259.000, f 285.000 en f 311.000 benodigd zijn.

1c. Het voor draagkrachtuitkeringen benodigde bedrag is moeilijk te pellen. Voorhands wordt gerekend op gemiddeld f 25.000 per jaar.

1d. Dit betreft een pensioenuitkering en een uitkering ingevolge de Regeling oudedagsvoorziening van afgezette predikanten.

Aangezien beide uitkeringen zijn gekoppeld aan de predikantskosten dient rekening gehouden te worden met een jaarlijkse verhoging.

1e. Daar het niet bekend is hoe lang het proces inzake drs. Kruis nog zal voortduren, is voor de komende jaren voorhands f 20.000 per jaar geraamd.

2a, b en c. Alleen voor de kosten van het Kerkelijk Administratief Bureau wordt een lichte stijging verwacht.

3. Deze kosten betreffen de van het deputaatschap Steunverlening aan de Kerken in de Lisselmeerpolders overgenomen financiële verplichtingen.

4. Het voor interest geraamde bedrag betreft de coupon-opbrengst van de obligaties plus de geschatte renteopbrengst van de à deposito uitgezette bedragen. Als gevolg van de onder 'c' voorgestelde intèring van het vermogen zal de totale renteopbrengst jaarlijks met (naar schatting) f 12.000 teruglopen.

5. Het totaal der benodigde inkomsten bedraagt voor de jaren 1993 tot en met 1995: f 1.841.000. Indien het sub 'd' gedane voorstel tot wijziging van de instructie door u wordt gehonoreerd, en gesteld, dat daarvoor f 80.000 per jaar benodigd zal zijn, dan zal het totaal der benodigde inkomsten stijgen met f 240.000. Wordt de sub 'c' voorgestelde intèring op het vermogen ad f 440.000 eveneens door u aanvaard, dan zullen de benodigde inkomsten over de drie begrotingsjaren in totaal f 1.641.000 bedragen, t.w.: f 1.841.000 plus f 240.000 minus f 440.000.

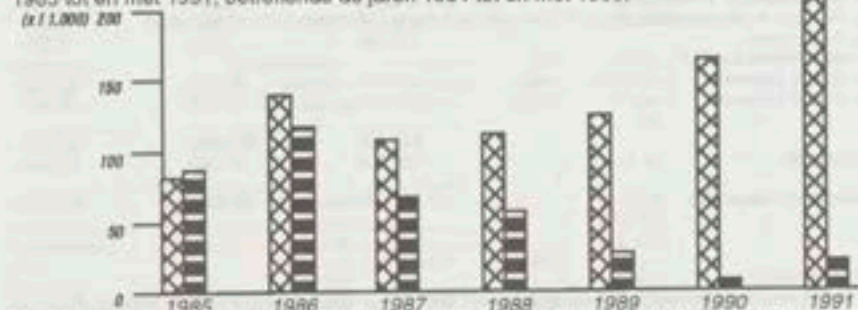
Uitgaande van 75500 leden zal de omslagbijdrage uitkomen op f 7,25 per ziel per jaar, waarbij aangetekend moet worden, dat de omslag voor het deputaatschap S.K.U.P. komt te vervallen.

Omtrent de vaststelling van de minimumbijdrage zullen deputaten Financiële Zaken u nader adviseren.

Overzicht van het verloop van de bijdragen in predikantskosten en draagkrachtuitkeringen in de jaren 1985 tot en met 1991, betreffende de jaren 1984 tot en met 1990.

OVERZICHT

van het verloop van de bijdragen in predikantskosten en draagkrachtuitkeringen in de jaren 1985 tot en met 1991, betreffende de jaren 1984 tot en met 1990.

De linkerkolom van elk jaar (kruisjes) betreft de werkelijk in dat jaar uitgekeerde bijdragen in de predikantskosten; de rechterkolom van elk jaar: het totaal uitbetaalde bedrag aan draagkrachtuitkeringen.

De exacte bedragen zijn:

jaar van uitbetaling	aantal aanvragen	bijdragen pred. kosten ƒ	draagkracht- uitkering ƒ
1985	11	85.145	88.245
1986	16	140.930	115.974
1987	13	107.653	66.851
1988	14	113.755	55.734
1989	21	125.824	28.784
1990	20	161.390	5.200
1991	24	204.165	23.315

Het totaal van de draagkrachtuitkeringen is met ingang van 1989 aanmerkelijk gedaald als gevolg van een wijziging van het desbetreffende besluit, i.w.v. dat voortaan alleen een draagkrachtuitkering wordt verstrekt als er sprake is van een werkelijk tekort en tot maximaal het bedrag van dat tekort.

BILAGE 80
Art. 178, 222

COMMISSIE VI RAPPORT 6 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN ONDERLINGE BIJSTAND EN ADVIES

Ten aanzien van dit rapport dat in aanwezigheid van enkele deputaten werd behandeld kan het volgende worden vermeld.

1. Teleurstelling wordt uitgesproken over het feit dat de gemiddelde bijdrage slechts 15,19 heeft bedragen in plaats van 15,50 conform de door de generale synode 1989 vastgestelde omslag. Aan de achterstanden wordt aandacht geschonken middels het op de classievergaderingen terzake gepresenteerde overzicht.
2. Het verzoek van de kerk van Delfzijl om garantie voor het volledige honorarium van ds. D.A. Brienens indien hij ná de stageperiode in Frankrijk mocht terugkeren, werd terecht afgewezen, gelet op de instructie van deputaten. Deze instructie staat slechts een tegemoetkoming van 25% van de predikantskosten toe. Overigens is het verzoek van Delfzijl inmiddels achterhaald door het feit dat ds. D.A. Brienens een beroep aannam naar Parijs.
3. Uit het rapport van deputaten blijkt dat de gedane steuntoezeggingen niet meer op de balans zijn opgenomen maar extra-comptabel worden vermeld. Op grond van het feit dat de jaarlijkse uitkeringen aanzienlijk afwijken (minder zijn) dan de gedane toezeggingen, is de commissie het eens met deputaten dat een juiste berekening van de werkelijke verplichtingen bijzonder moeilijk is. Indien de extra-comptabele berekening deel uitmaakt van de jaarrekening kan de commissie zich met deze werkwijze verenigen.
4. Helaas zullen nog steeds bedragen moeten worden gereserveerd voor de classis Utrecht inzake juridische bijstand in verband met de verschillende door ds. Joh. Kruis aangespannen procedures. Uw commissie is het met deputaten eens dat de gevolgde gedragslijn op dit punt door de generale synode 1989 is goedgekeurd.
5. In verband met de voorgestelde samenvoeging van de deputaatschappen 'Onderlinge Bijstand en Advies' en 'Steunverlening aan kerken in de IJsselmeerpolders' merken deputaten op dat zij de financiële verplichtingen van deputaten S.K.I.J.P. bereid zijn over te nemen. Deze verplichtingen omvatten:
 - a. een pensioenuitkering aan br. G. Visser;
 - b. steun aan de kerk van Harderwijk/Zeevolde, uiteraard tot het maximum van het werkelijke (totale) tekort.
 Het onder ad a. genoemde wordt zonder meer overgenomen.

Het onder ad b. genoemde is van belang omdat de toezeggingen van S.K.I.J.P. niet overeenstemmen met de mogelijkheden, die deputaten volgens hun instructie hebben.

Voor wat de toezeggingen van S.K.I.J.P. betreft, zij verwezen naar hun rapport.

Uw commissie neemt de opvattingen van deputaten O.B. & A. over om de ondersteuning van Harderwijk/Zeevolde te beperken tot het maximum van het werkelijke tekort zulks op basis van de jaarrekening, die uiteraard aan deputaten overgelegd en beoordeeld moet worden. Ten aanzien van de lening ad 190.000 (per 1 januari 1993 175.000) opperden deputaten de mogelijkheid om dit bedrag in één keer af te lossen indien dit volgens de leningsvoorwaarden mogelijk is.

6. Uw commissie nam met waardering kennis van het voorstel om art. 4 sub d van de instructie te wijzigen, hetgeen een veruiming inhoudt van de mogelijkheden om bijstand te ontvangen.
7. Ten slotte merkt uw commissie op dat de integratie van de deputaatschappen Onderlinge Bijstand en Kerkbouwaangelegenheden gunstig is verlopen.
8. Uw commissie stelt voor:
 - a. waardering uit te spreken voor de verrichte arbeid en deputaten te dechargeren voor het gevoerde beleid;
 - b. het deputaatschap Steunverlening aan kerken in de IJsselmeerpolders met ingang van 1 januari 1993 op te heffen en de vermogensbestanddelen en financiële verplichtingen van dat deputaatschap per 1 januari 1993 onder te brengen bij deputaten voor Onderlinge Bijstand en Advies;
 - c. te besluiten art. 4 sub d van de instructie te vervangen door de in hoofdstuk D voorgestelde regeling;
 - d. opnieuw deputaten te benoemen.

H. Schuurhuis, rapporteur

BILAGE 81
Art. 179

RAPPORT 10 VAN COMMISSIE VI BETREFFENDE DEPUTATEN KERKELIJKE ARCHIEVEN

Met grote waardering nam uw commissie kennis van de activiteiten van deputaten; met name de archivissen en de beheerder van de collectie documentatie verrichten veel waardevol werk. Zowel het streven naar completering van het archief en de documentatie, als de instructie voor lokale en regionale archivissen verdienen brede steun.

Uw commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor hun werk;
2. alle deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid van voor de generale synode 1986, vóór 1 september 1994 aan het synodaal archief over te dragen;
3. deputaten te machtigen van 1 januari 1993 tot 1 oktober 1994 voor het documentatiecentrum gebruik te maken van ruimten in het Kerkelijk Administratief Bureau en hun op te dragen voor de periode daarna geschikte ruimte te zoeken, bij voorkeur in dat bureau of in de bibliotheek van de Theologische Universiteit;
4. deputaten te machtigen tot de noodzakelijke uitgaven tot ten hoogste het in de begroting van de quaestor voor hen gevoterde bedrag;
5. art. 3 van de instructie van deputaten aan te vullen met:
 - a. het beheer en het toezicht op het beheer van het documentatiecentrum;
6. opnieuw deputaten te benoemen.

A. de Geus, rapporteur

BILAGE 82
Art. 180

RAPPORT 1 VAN COMMISSIE 5 INZAKE INSTRUCTIE B.04.

De classis 's-Gravenhage heeft deze instructie bij de particuliere synode van het Westen ingediend. Aanleiding was de Golfoorlog. Toen zijn op de valreep de predikanten in onze kerken benaderd met het verzoek om een aparte bidstond te beleggen en/of deze crisis bijzonder in de gebeden op te dragen. Daarbij werd niet aangegeven hoe hiervoor gebeden zou moeten worden. Achteraf was er de vraag of er niet al veel eerder reden was om hiervoor te bidden; of er zich eerder en later ook niet andere situaties hebben voorgedaan die evenzeer reden waren tot een dergelijke oproep.

In de tijd van de koude oorlog, toen de situatie eens zeer grimmig leek, is het in de Haagse kerken aan de orde geweest om een bidstond uit te schrijven. Het is toen niet gebeurd, omdat het heel moeilijk is om in de veelheid van gebeurtenissen en dreigingen vast te stellen wanneer de situatie zo ernstig is dat het zaak is een aparte biddag te houden. Een oproep tot een biddag moet vergezeld gaan van de argumenten waarom men dat nu noodzakelijk acht. Ook dat is niet eenvoudig. Daarom schreef de classis 's-Gravenhage geen biddagen uit en liet het over aan het oordeel van de plaatselijke kerken hoe en wanneer men de wereldnoden voor Gods aangezicht bracht.

Blijkens art. 66 K.O. echter heeft de classis 's-Gravenhage haar opdracht van de generale synode om biddagen uit te schrijven. Met die opdracht weet de classis niet goed raad, maar is wel van mening dat de intentie van dit artikel belangrijk is. Daarom diende zij een instructie bij de particuliere synode van het Westen in, waarin gevraagd wordt 'zich nader te bezinnen op welke wijze in het huidige tijdsgewricht het meest zinvol

inhoud kan worden gegeven aan de intentie van art. 66 van de kerkorde. Ook de particuliere synode was van mening dat de intentie van dit artikel belangrijk is en zag graag dat het op de een of andere wijze gehandhaafd blijft. Daarom nam de particuliere synode de instructie over.

De commissie heeft waardering voor de intentie van de instructie, maar vraagt zich af of de generale synode deze instructie wel kan aanvaarden. Is die bezinning de taak van de generale synode? Had die niet op en door de mindere vergaderingen moeten plaatsvinden? Hoe zou zich de generale synode over deze materie moeten bezinnen? Kan dat in deze zittingsperiode? Of zou er een deputaatschap of studiecmissie moeten worden ingesteld?

Deze vragen hebben we overwogen. Onze conclusie luidde dat de generale synode de classis 's-Gravenhage de opdracht, zoals verwoord in art. 66, heeft gegeven. De classis komt bij haar lastgever terug, verleggen met de taak die ze kreeg. De classis had de generale synode meer kunnen dienen dan ze nu gedaan heeft, maar is daartoe niet verplicht. Nu de zaak op deze wijze op tafel ligt, ziet de commissie de volgende mogelijkheden.

De generale synode zou deputaten kunnen benoemen die de volgende synode dienen met een bezinningsrapport. Een andere mogelijkheid is dat deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken (voorlopig) de taak van de classis 's-Gravenhage overnemen. Zij zouden tevens op de volgende synode met een voorstel kunnen komen om art. 66 zo te wijzigen dat er aan de intentie van dit artikel recht wordt gedaan. De commissie voelt zelf het meest voor de tweede mogelijkheid. Derhalve stellen wij de synode voor (voorlopig) deze taak aan deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken op te dragen en hen te vragen (eventueel) de volgende generale synode met een voorstel te dienen.

D. Visser, rapporteur

BIJLAGE 83
Art. 183, 186, 237

RAPPORT 9B VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN VOOR HET CONTACT MET DE KERKJEUGD

Uw commissie zag zich voor de moeilijke opdracht geplaatst alle gestelde vragen - ook die, die aan deputaten gesteld waren - schriftelijk te beantwoorden. In goed overleg met deputaten hebben we getracht deze opdracht te volbrengen. We geven u eerst een overzicht van wat u in dit rapport kunt verwachten.

- Om te beginnen vindt u hieronder een weergave van het gesprek dat uw commissie op 26 oktober j.l. gevoerd heeft met de beide door de generale synode van 1989 benoemde adviseurs, die tot taak hadden deputaten bij te staan als het gaat om de nadere invulling van art. 5a van de instructie van deputaten, van de inhoud van het kerkelijk jeugd- en jongerenwerk en van het begrip 'vorming' daarin.
- Vervolgens ontvangt u een samenvatting van de antwoorden, die deputaten hebben gegeven op de aan hen gestelde vragen. Daarbij treft u alleen die antwoorden aan, die niet reeds heel duidelijk in het deputaten-, resp. het commissierapport te vinden zijn. Deze beantwoording hebben we in een aantal rubrieken ingedeeld.
- Daarna geven we het commentaar van de commissie bij de aan deputaten gestelde vragen en de door hen gegeven antwoorden, en gaan we tevens in op vragen, die rechtstreeks aan de commissie gesteld werden. Wanneer er geen opmerking onzerzijds wordt gemaakt houdt dat in dat we met de beantwoording van deputaten tevreden zijn.
- Tenslotte vallen we als commissie het geheel samen, trekken onze conclusies en doen u voorstellen.

Vooraf stelt uw commissie er prijs op nadrukkelijk te verklaren, dat de in de synodevergadering gestelde vragen voor haar niet nieuw waren. Vrijwel alle waren ze in de lange en intensieve gesprekken met vertegenwoordigers van resp. Jeugddeputaten C.G.J.O. en L.C.J. aan de orde gekomen. De moeite zoals verschillende afgevaardigden daar uiting aan gegeven hebben, leefde ook bij verscheidene commissieleden. Niettemin heeft uw commissie unaniem gemeend de blik naar de toekomst te moeten richten. Ook waar binnen de commissie - soms ernstige - twijfels naar voren gebracht werden t.a.v. de wijze waarop deputaten met de besluiten van de generale synode van 1989 zijn omgegaan, hebben we ons in ons oordeel daarover zeer terughoudend opgesteld, omdat we als commissie ervan overtuigd waren

1. dat deputaten in alle oprechtheid meenden deze weg, waarop ze verklaard hebben fouten te hebben gemaakt in de relatie tot de C.G.J.O. te moeten gaan;
2. dat deputaten op deze wijze getracht hebben loyaal uitvoering te geven aan de intentie van de opdrachten van de generale synode van 1989;
3. dat het begaan van deze weg ook ertoe heeft geleid, dat er weer op constructieve wijze gesproken wordt met de C.G.J.O., en wel tevens over inhoudelijke zaken.

1. Gesprek met de door de generale synode 1989 aangewezen adviseurs van deputaten ds. K. Boersma en ds. J. Plantinga

Uw commissie heeft na de eerste bespreking van het rapport van Jeugddeputaten op onze synode de beide adviseurs van deputaten uitgenodigd, van wie ds. K. Boersma jarenlang voorzitter van deputaten is geweest. Wij hebben hun de vraag voorgelegd hoe zij oordelen over de wijze waarop deputaten de hun door de generale synode van 1989 verleende opdracht hebben uitgevoerd. Zij gaven te kennen het goed te kunnen begrijpen, wanneer synodeafgevaardigden een grote discrepantie ervaren tussen de opdrachten van de generale synode van 1989 en de wijze waarop deputaten aan hun opdracht gevolg hebben gegeven. Niettemin gaven beide adviseurs te kennen, dat zij de wijze waarop deputaten te werk zijn gegaan in hun contacten met de C.G.J.O. van harte steunen, en opecht van oordeel zijn dat zowel deputaten als zijzelf gehandeld hebben in de geest van de opdrachten van de generale synode van 1989.

In het gesprek hebben zij ons de gang van zaken geschetst. Na de generale synode van 1989 hebben deputaten met voortvarendheid de hun verleende opdracht ter hand genomen. Aanvankelijk was de leiding van de gesprekken met de C.G.J.O. in handen van ds. J. Plantinga. Toen één keer de barrières voor een inhoudelijk gesprek tussen deputaten en C.G.J.O. uit de weg geruimd waren, hebben de adviseurs de leiding overgegeven. Beide adviseurs gaven te kennen dat deputaten de C.G.J.O. vervolgens confronterend hebben benaderd. Er is geen sprake van dat deputaten zich argeloos hebben laten verschuiven. In deze harde gesprekken is het deputaten evenwel ook duidelijk geworden, dat men in het verleden fouten had gemaakt in de benadering van de C.G.J.O. Daardoor had het vertrouwen van de C.G.J.O. t.o.v. Jeugddeputaten zozeer schade geleden, dat de basis voor een constructief gesprek was weggevalen. Toen het vertrouwen hersteld was, konden deputaten weer de stem van de kerken naar de C.G.J.O. zijn.

2. Vragen gesteld aan deputaten

2.1. Uitvoering opdracht door deputaten

In zowel het deputaten- als het commissierapport wordt uitvoerig weergegeven om welke reden deputaten hun opdracht hebben uitgevoerd op de wijze waarop zij dat gedaan hebben. Zij meenden dat zij dit moesten doen om in alle opzichten eerlijk te zijn. Achteraf bleek het ook de enige mogelijkheid te zijn om in gesprek te komen met de C.G.J.O. Eén van de verwijten van de C.G.J.O. luidde, dat de passage in het deputatenrapport aan de generale synode van 1989, die op hen betrekking had, niet van tevoren aan hen was voorgelegd. Jeugddeputaten meenden achteraf, dat dat verwijt terecht was, en zijn er daarom toe overgegaan die concept-passages in hun rapport, die betrekking hebben op een andere organisatie of instelling, voor te leggen aan die betreffende instantie - zonder dat dat betekent, dat zij zonder meer alle wijzigingsvoorstellen overnemen. In dit geval is dat ook niet gebeurd - noch t.a.v. de C.G.J.O. noch t.a.v. de L.C.J. Deputaten hebben slechts die door de C.G.J.O. resp. de L.C.J. bepleite wijzigingen in hun rapport aangebracht, die zakelijke punten betreffen. Daarom wijzen deputaten de suggestie ook van de hand, dat de C.G.J.O. of wie dan ook dit rapport aan deputaten heeft gedictieerd.

Enkele sprekers vroegen hoe het mogelijk was, dat deputaten achter de lijn van m.n. de generale synode van 1989, waar deputaten werd opgedragen de stem van de kerken te zijn in de richting van de jongerenorganisaties, terug konden keren tot een omschrijving van de relatie tussen deputaten en de jeugdbonden als 'gesprekspartners'. Deputaten antwoordden hierop, dat het een misverstand is te denken, dat zij slechts op vrijblijvende wijze met de jeugdbonden zouden spreken. Deputaten zijn - vanuit hun gedachte, dat eerdere synodale uitspraken, zolang die niet teruggedraaid zijn, uitgaan boven latere - teruggedraaid tot de erkenning van de eigen verantwoordelijkheid van de jeugdbonden, om binnen die lijnen wel degelijk de stem van de kerken te vertolken, dat is: kerkelijke begeleiding te geven. Het is evenwel een misverstand te menen, dat deputaten nu op de lijn van de C.G.J.O. zitten. Zij hebben uitdrukkingen als 'partnerschap' en 'institutionele relatie' niet overgenomen! Evenmin is de door de generale synode van 1944 en 1968 vastgelegde relatie tussen deputaten en jongerenorganisaties voor hen een onveranderlijk uitgangspunt. Zij wijzen een andere invulling van het jeugdwerk ook niet af, zij het dat zij erop wijzen, dat de relatie tussen de Jeugdbonden en Jeugddeputaten niet kan worden gezien als gelijk aan die tussen kerkeraad en vereniging. De C.G.J.O. is een zelfstandige ledenorganisatie, en is als zodanig stem van haar jongeren. De juiste lijn is dan ook dat plaatselijke verenigingen zich met hun eventuele bezwaren tot de C.G.J.O. wenden. Deputaten hebben zich in de afgelopen tijd wel bezonnen op een eventueel wenselijke, nieuwe bepaling van de verhouding tussen kerk en jeugdwerk, maar die bezinning staat nog aan het begin.

Na afloop van de 'schoon-schip-gesprekken' hebben deputaten en C.G.J.O. zich gezamenlijk tot de kerken gewend met een verklaring. De reacties daarop, zoals die bij deputaten zijn binnengekomen, waren als volgt: 9 negatief, 1 positief.

2.2. C.G.J.O.

In de afgelopen periode is het deputaten duidelijk geworden, dat de C.G.J.O. er zeer aan hecht dat de bepaling van de verhouding tussen Jeugddeputaten en de jongerenbonden blijft binnen de lijnen, zoals die in 1944 en 1968 zijn vastgesteld, althans zolang een generale synode daar niet in overleg met de jongerenorganisaties uitdrukkelijk wijzigingen in aanbrengt. Wanneer de C.G.J.O. stelt, dat een deel van de kerk hen niet begrijpt, doelen zij hierop.

De kritiek van deputaten op het materiaal van de C.G.J.O. was en is er niet, omdat men tegen Schrift en bijbel inging, maar omdat - zoals de generale synode van 1989 uitsprak - de grondslag onvoldoende tot uitdrukking kwam in het materiaal van de C.G.J.O. Eén van de punten waarop kritiek geleverd is betrof de zekere mate van ontkoppeling van vorming en de oproep tot persoonlijk geloof, zoals de C.G.J.O. die hanteert. Wanneer deputaten in hun rapport stellen, dat het er in dit vormingswerk om gaat 'dat jongeren zich ervan bewust worden wat het betekent te leven vanuit de vrede des Heeren', bedoelen zij daar varzelsprekend niet mee, dat het slechts zou gaan om een bewustwording van wat reeds aanwezig is, maar integendeel: dat jongeren ontdekken en ervan doortrongen raken dat een leven in de vrede des Heeren betekenis heeft voor alle momenten van het leven, en ook over de volle breedte van het leven nodig is. Anderzijds - wanneer deputaten erop aandringen, dat de vraag naar het persoonlijk geloof ook in het materiaal voor de verenigingen doorklinkt, bedoelen zij niet te stellen, dat jongeren zonder persoonlijk geloof geen vorming nodig zouden hebben. Overigens is het een misvatting, dat de visie op jeugd- en jongerenwerk van de C.G.J.O. op een onbijbelse, humanistische mensvisie zou stoeien. In de statuten lezen we dat zij zich willen inzetten 'voor de ontplooiing van de aan dat jeugdwerk deelnemende jongeren en hen vanuit de heilige Schrift toerusten, opdat zij (mede daardoor) als leden van die gemeente zullen kunnen functioneren in alle verbanden waarin zij worden geplaatst'. Ontplooiing is dus: 'je talenten gebruiken' - in de bijbelse zin van het woord. Inmiddels zijn de gesprekken met de C.G.J.O. over hun werkmateriaal op gang gekomen, en is ook inhoudelijk gesproken over de bondsdagen. Het ligt in de bedoeling daarover te blijven spreken en - indien nodig - aan te dringen op correctie. Deputaten onderstrepen daarbij dat de C.G.J.O. naar alle kritische

opmerkingen van deputaten aan hun adres wil luisteren.

Het is deputaten slechts in één geval ter ore gekomen, dat de C.G.J.O. een brief van een kerkeraad niet heeft beantwoord; zij hebben er vervolgens bij de C.G.J.O. op aangedrongen dat alsnog te doen. Overigens heeft de C.G.J.O. deputaten verzekerd, dat zij weinig of geen kritiek hebben ontvangen vanuit de kerken. Deputaten horen inderdaad ook wel eens bij geruchte dat kerkeraden vereenigingen verbieden nog langer lid te blijven van de C.G.J.O.. Ook is het mogelijk dat er twee jeugdverenigingen binnen een gemeente zijn, waarvan de één lid is van de C.G.J.O. en de ander van de L.C.J. Overigens is het zo, dat aanvankelijk de groei van de L.C.J. nauwelijks ten koste ging van het ledenbestand van de C.G.J.O., omdat de verenigingen die lid werden van de L.C.J. voor een deel nooit lid waren geweest van de C.G.J.O.; momenteel is dat anders, al is het niet zo, dat iedere vereniging, die bedankt voor het lidmaatschap van de C.G.J.O. ook vanzelfsprekend lid wordt van de L.C.J.

2.3 L.C.J.

De L.C.J. heeft steeds - men zie de brochure 'Kerkelijk Jeugdwerk' - te kennen gegeven de relatie met deputaten te zien als analogie van de relatie tussen moeder en kind. Deputaten hebben die afhankelijkheidsbetuiging niet kó afgewezen, maar daarin gewaardeerd dat de L.C.J. een hartelijk, geestelijk bepaalde relatie met deputaten begeerde. Niettemin hebben zij gemeend dat die omschrijving van de aard van de relatie correctie behoeft. Overigens wil ook de L.C.J. niet bevoogd worden en een zekere mate van vrijheid hebben. Deputaten krijgen ook het materiaal van de L.C.J. onder ogen, maar hebben tot dusverre geen aanleiding gevonden er kritisch met de L.C.J. over door te spreken.

Naar aanleiding van het feit, dat de L.C.J. met deputaten vooral geen contact opgenomen heeft over de uitgave van de brochure 'Kerkelijk Jeugdwerk' hebben deputaten hen voorgehouden, dat het juist geweest was, als de L.C.J. de betreffende brochure niet had uitgebracht zonder deputaten er iets over te melden. Wel is met de L.C.J. gesproken over de genoemde brochure. Deputaten meenden, dat zij geen ongenoemde kritiek hebben geleverd, maar dat het bewuste gesprek broederlijk en opbouwend van aard is geweest.

Deputaten maken bezwaar tegen de suggestie, dat de L.C.J. weinig begeleiding van hun kant zou hebben ontvangen. Ten eerste hebben zij de L.C.J. veel meer aandacht gegeven dan in het verleden; en ten tweede is contact met een sectie van deputaten ook voluit contact met deputaten. Op de vraag waarom de L.C.J. minder financiële ondersteuning van deputaten ontvangt dan de C.G.J.O., antwoorden deputaten dat de maatstaven voor subsidieering voor beide jongerenorganisaties volstrekt gelijk zijn. Hierbij moet worden aangegevend, dat de organisaties van de C.G.J.O. en de L.C.J. volkomen anders zijn ingericht. De C.G.J.O. ontvangt overheidssubsidie en heeft betaalde krachten in dienst. Bij de L.C.J. is dat niet het geval.

2.4 Jeugddeputaten en de relatie C.G.J.O./L.C.J.

Deputaten geven - in antwoord op een vraag - te kennen, dat er geen sprake van is, dat de L.C.J. nu eenzijdig de schuld krijgt van het niet doorgaan van de gesprekken met de C.G.J.O.. Deputaten merken slechts op, dat de brief, waarin de L.C.J. de C.G.J.O. uitnodigde voor een gesprek, kort daarop gevolgd werd door de verschijning van de brochure van de L.C.J., 'Kerkelijk Jeugdwerk'. Omdat het beeld, dat in deze brochure van de C.G.J.O. gegeven wordt, naar de gedachte van de C.G.J.O. correctie behoeft, heeft de verschijning ervan de toenadering tussen C.G.J.O. en L.C.J. niet bevorderd. Een en ander betreft evenwel alleen deze brochure en mag stellig niet leiden tot de algemene conclusie dat de schuld van het niet tot stand komen van een gesprek tussen C.G.J.O. en L.C.J. eenzijdig bij de L.C.J. zou liggen.

2.5 Onderzoek naar leef- en denkwereld van jongeren

Deputaten hopen, dat het onderzoek naar de leef- en denkwereld van jongeren eind dit jaar of uiterlijk begin volgend jaar kan worden afgerond. Voor maart 1983 is reeds een jeugdonderzoekconferentie gepland over het thema: 'de leef- en denkwereld van jongeren'.

2.6 Studentenwerk

Deputaten melden dat zij regelmatig werkverslagen van dhr. R. van Loon ontvangen, op grond waarvan zij menen met vrouwen en de afdeling over zijn werk te kunnen spreken.

3. Commentaar van de commissie en beantwoording van vragen

3.1. Uitvoering opdracht door deputaten

Uw commissie heeft met deputaten indringend gesproken over de vraag of zij wel uitvoering hebben gegeven aan de opdrachten van de generale synode van 1989. In dit gesprek hebben deputaten zich bereid verklaard een aantal bladzijden van hun rapport te herschrijven. Uw commissie heeft daarmee ingestemd vanuit de gedachte, dat deputatenrapporten tot aan het moment van behandelen in de plenaire vergadering nog gewijzigd kunnen worden. De belangrijkste verandering is wel, dat in de huidige versie deze generale synode niet wordt voorgesteld iets uit te spreken wat alleen de generale synode van 1989 zou kunnen doen, of eigenlijk - immers, de generale synode van 1989 is gesloten - gedaan zou kunnen hebben. Deputaten zijn dus na verloop van tijd tot de overtuiging gekomen, dat enkele van de opdrachten, die de generale synode van 1989 hun verstrekte, niet geheel strookten met de instructie van deputaten volgens bijlage 31 K.O. We komen in 4. terug op dit onderdeel van deputaten over de uitspraken van 1989, maar merken hier nogmaals op, dat wij van deputaten aannemen dat zij overtuigd zijn loyaal uitvoering te hebben gegeven aan de opdrachten van de generale synode, voorzover die naar hun oordeel niet verder reikten dan hun instructie toeliet. Overigens heeft uw commissie wel degelijk ook de besluiten van de generale synode van 1974 in haar overwegingen betrokken, zonder dat overigens apart te vermelden; immers, de Acta van de generale synode van 1989 verwijzen op meer dan één plaats naar de besluiten van de generale synode van 1974. De mening van deputaten, op grond waarvan zij zich meenden te moeten houden aan de richtlijnen, zoals de

generale synoden van 1944 en 1968 die hebben vastgesteld, hebben we voor hun rekening gelaten. Daarom worden in voorstel 5b alleen deze synoden genoemd.

Enkele vraagstellers hebben kanttekeningen geplaatst bij de wijze waarop deputaten de C.G.J.O. tegemoet getreden zijn. De vraag kwam naar voren of dat niet te eenzijdig was en deputaten hierin niet te ver zijn gegaan. In ons commissierapport hebt u kunnen lezen, dat die vragen ook binnen de commissie leefden. Echter - wanneer men zoals deputaten tot de overtuiging komt, dat men verkeerd gehandeld heeft, dan blijft er slechts één weg open; dat men die fouten erkent, zonder te letten op de reactie van de kant van de C.G.J.O.. Uw commissie meent, dat dit een bijbelse lijn is.

Uw commissie meent dat hiermee de vraag beantwoord is, waarom wij het als commissie negatief zouden hebben beoordeeld, dat deputaten tegenover de C.G.J.O. fouten hebben erkend. Het zal na het bovenstaande duidelijk zijn, dat dat niet het geval is. Uw commissie heeft dit voor rekening van deputaten gelaten.

3.2 C.G.J.O.

Enkele vraagstellers vroegen opheldering over ons meegaan met deputaten in de vervanging van het woord 'corrigeren' door 'adviseren' (voorstel 3c). Uw commissie wijst er met nadruk op, dat de achtergrond hiervan niet is, dat deputaten zouden mogen of zelfs moeten afzien van een kritisch-opbouwende begeleiding van de jongerenbonden. Uw commissie heeft zich ervan vergewist, dat de pastorale verantwoordelijkheid van deputaten voor de jeugd, ook in de relatie met de jongerenbonden, onverlet laat. We hebben duidelijk aangegeven, dat het woord 'adviseren' voor ons - evenals voor deputaten en C.G.J.O. - alle ruimte biedt om te bewerken, dat in het werkmateriaal en de activiteiten van de C.G.J.O. haar grondslag duidelijk tot uitdrukking komt en zo de verontrusting en zorg in de kerken daarover wordt weggenomen. Jeugddeputaten zijn en blijven meer dan 'gesprekspartner' van de jongerenbonden! Het is overigens ook niet zo, dat de C.G.J.O. van deputaten geëist zou hebben het woord 'corrigeren' te laten vallen. In dat geval zouden deputaten en ook wij als commissie er onoverkomelijke problemen mee gehad hebben dit woord in te ruilen voor 'adviseren'. De enige reden, dat voor de term 'adviseren' gekozen is, is dat die term beter past bij de relatie tussen Jeugddeputaten en jongerenbonden, zoals die thans op basis van de instructie is. De opmerkingen ter synode gemaakt hebben ons er wel te weten gebracht een nadere invulling aan het woord 'adviseren' te geven, zoals u in de voorstellen terugvindt.

T.a.v. de bondsdagen van de C.G.J.O. merken we op, dat we ons als commissie niet hebben bezighouden met de invulling daarvan. We verwijzen de vraagsteller naar de informatie, die we van deputaten ontvangen en die u kunt vinden in ons rapport.

3.3 L.C.J.

We menen dat het niet nodig is van onze kant op het reeds gestelde nader in te gaan.

3.4 Jeugddeputaten en de relatie C.G.J.O./L.C.J.

De opmerking, dat het - gezien de verdeeldheid in onze kerken in het algemeen - nauwelijks valt te verwachten dat C.G.J.O. en L.C.J. tot elkaar komen en meinvloeden tot één organisatie, laat zich naar wij vrezen nauwelijks tegenspreken. Zeker mag de kerkelijke verdeeldheid niet worden ontladen op het hoofd van de jongeren. Maar uw commissie hoopt wel vurig, dat bij de jongeren een andere beweging op gang komt: in de richting van meer kerkelijke eenheid. Daarom meent zij te moeten voorstellen aan deputaten op te dragen om pogingen in het werk te (blijven) stellen om C.G.J.O. en L.C.J. met elkaar in gesprek te brengen. Uit het commissierapport blijkt duidelijk, dat wij hopen dat het komt tot een samengaan. Maar uw commissie is van oordeel dat het te ver gaat om dit aan deputaten op te dragen.

In het commissierapport wordt in commissievoorstel 5b inderdaad gesproken over een bijstelling van de 'institutionele relatie' (inmiddels gecorrigeerd: zie de nieuwe voorstellen) tussen kerk en jeugdwerk. Uw commissie wijst erop, dat zij zelf geen blauwdruk aanbiedt, die duidelijk maakt hoe die eventueel gewijzigde relatie gestalte zou moeten krijgen. Zij stelt voor deputaten op te dragen zich op de wenselijkheid c.q. noodzaak ervan te bezinnen op basis van een bezinningsstuk, waarin aangegeven wordt in welke richting het jeugdwerk (inderdaad: niet alleen het jeugd- en jongerenwerk) zich zou moeten ontkneden, om in het huidige geseculariseerde tijdsgewricht jongeren onder Gods zegen toe te rusten tot een levende verwerking van het Evangelie in alle verbanden van het leven. Die vraag acht uw commissie van levensbelang. Tegen de achtergrond merkt zij op, dat onze aandacht daarom niet eenzijdig gericht moet zijn op de vraag welke de aard van de relatie tussen deputaten en de jongerenbonden is - 'compensatiekwesties' - maar dat het erop aankomt samen de echte opdracht te aanvaarden.

Wanneer uw commissie opmerkt het van grote betekenis te achten, dat er in de kerk blijvend een ruimte is, waar jongeren onder elkaar kunnen zijn om zich met en aan elkaar te vormen en te laten vormen tot een leven in verbondenheid met de Heere, dat gestalte krijgt op alle terreinen van het leven, heeft dat niets met een institutionele relatie te maken, maar bedoelt zij de waarde aan te geven van de vereniging voor de vorming van jongeren.

4. Samenvatting en conclusies

Uw commissie heeft zelf indringend met deputaten gesproken over de wijze, waarop zij uitvoering hebben gegeven aan de besluiten van de generale synode van 1989. Hier bleken ook veel vragen te liggen tijdens de bespreking op de generale synode. De kernvraag is: hebben deputaten terecht of ten onrechte gemeend niet gemachtigd te zijn verder te gaan dan hun instructie hen toeliet?

Uw commissie merkt hierbij op, dat het generale synoden uiteraard vrij staat nadere invulling te geven aan een instructie van deputaten. Deputaten stemmen dat toe en hebben tot zover ook geen enkel probleem met de besluiten van de generale synode van 1989.

Echter - Jeugddeputaten hadden niet alleen te maken met de uitspraken van de generale synode. In het verleden hebben diverse generale synoden de rechten van de jongerenorganisaties erkend. Ook de generale synode van 1989 deed dit. Maar deputaten moesten vaststellen, dat naar de overtuiging van de C.G.J.O. de

generale synode van 1989 op basis van het rapport van deputaten de facto een wijziging in de relatie met de jongerenorganisaties i.o.v. het verleden had aangebracht, zonder daarover eerst met de zelfstandige jongerenorganisatie overleg te hebben gepleegd.

Uw commissie is van oordeel, dat deputaten de verschillen tussen de besluiten van de generale synoden van 1944 en 1968 enerzijds en die van 1989 anderzijds te sterk hebben aangezet. Art. 5 van de instructie van deputaten biedt hun de ruimte om bij de jongerenorganisaties - waar nodig - aan te dringen op correctie. Maar uw commissie heeft er eveneens oog voor, dat in een conflict situatie de dingen heel scherp kunnen komen te liggen: waar de C.G.J.O. zich sterk maakte met de 'erkenning van de eigen verantwoordelijkheid', kon de generale synode van 1989 - en ook Jeugddeputaten aanvankelijk in hun uitvoering van de opdrachten van deze synode - zich beroepen op de opdracht 'kerkelijke begeleiding' te geven.

Deputaten stonden - geconfronteerd met de bezwaren van de C.G.J.O. - voor de vraag hoe zij verder moesten gaan. Zij hadden kunnen besluiten de generale synode van 1992 te rapporteren, dat er op basis van de uitspraken van 1989 geen gesprek met de C.G.J.O. mogelijk was. Maar zij waren er 1. van overtuigd, dat zij zelf in dit opzicht niet vrijuit gingen en 2. hebben zij gemeend in de geest van de uitspraken van 1989 te handelen, door te blijven pogen een inhoudelijk gesprek met de C.G.J.O. tot stand te brengen.

Er is dus geen sprake van dat deputaten de opdracht van de generale synode van 1989 naast zich neer hebben gelogd. Bij de loyale uitvoering ervan zijn zij gestuit op een aan de C.G.J.O. verleend recht, dat deputaten zelf in hun rapport aan de generale synode 1989 te weinig hebben gerespecteerd. Maar langs de andere weg, die zij zijn ingeslagen hebben deputaten wel degelijk de kritiek tegenover de C.G.J.O. staande gehouden.

Tegen deze achtergrond heeft uw commissie het rapport van deputaten beoordeeld. Hoeveel moeste verschillende leden van de commissie ook hadden met dat rapport, toch meenden en menen wij u - met inachtneming van het bovenstaande - de volgende voorstellen te kunnen doen.

Uw commissie stelt u voor:

- de handelingen van deputaten onder dank voor de door hen verrichte arbeid goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen;
- de adviseurs te danken voor de bijdrage die zij in de afgelopen drie jaar hebben geleverd;
- deputaten op te dragen:
 - het resultaat van het onderzoek naar de leef- en denkwereid van jongeren zo spoedig mogelijk af te ronden en praktisch te maken voor het jeugdwerk in onze kerken;
 - te doen wat in hun vermogen ligt om, in overeenstemming met de instructie van deputaten, aan de gehele kerkjeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven;
 - het gesprek met de C.G.J.O. voort te zetten in de zin zoals het in de instructie bedoeld is, teneinde daarin de C.G.J.O. te stimuleren, te steunen, te adviseren en - waar nodig - bij haar aan te dringen op correctie, opdat in het werkmateriaal en de activiteiten van de C.G.J.O. haar grondslag duidelijk tot uitdrukking komt en zo de verontrusting en zorg in de kerken daarover wordt weggenomen;
 - met de L.C.J., als voluit erkende jongerenorganisatie binnen onze kerken, het gesprek voort te zetten in de zin zoals het in de instructie bedoeld is;
 - pogingen in het werk te (blijven) stellen de C.G.J.O. en de L.C.J. met elkaar in gesprek te brengen;
- voorts deputaten op te dragen de generale synode van 1995 d.v. te dienen met:
 - een bezinningsstuk, waarin de resultaten van het onderzoek naar de leef- en denkwereid van jongeren verwerkt zijn, en waarin zij de richting aangeven waarin het jeugdwerk - en dus ook het jeugd- en jongerenwerk - in onze kerken zich zou moeten ontwikkelen, om in het huidige geseculariserende tijdsgewricht jongeren onder Gods zegen toe te rusten tot een levende verwerking van het Evangelie in alle verbanden van het leven;
 - een gefundeerd voorstel om met het oog op de gevaren en uitdagingen van deze tijd gestalte te geven aan de relatie tussen kerk en jeugdwerk, waarbij het nodig kan zijn de bepaling van de relatie tussen kerk en jeugdwerk, zoals die is vastgelegd in de instructie van deputaten, in overleg met de jongerenorganisaties bij te stellen.

G.C. den Hertog, rapporteur

BILJAGE B4
Art. 187, 192

RAPPORT 6 VAN COMMISSIE IV INZAKE DE AMENDEMENTEN OP HAAR VOORSTELLEN IN RAPPORT 6 - SAMENSPREKINGEN MET GEREFORMEERDE KERKEN (VRIJGEMAAKT) - EN RAPPORT 7 SAMENSPREKINGEN MET DE NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN

1. Ten aanzien van rapport 6

Het voorstel van ds. J. Plantinga om uit te spreken dat het de roeping is van de Kerk om de eenheid te zoeken met de Gerf. Kerken (Vrijg.) neemt de commissie niet over. Het voorstel vloeit niet voort uit haar rapport. Achter 'overwegende 1' van de commissie ligt de gedachte die in het voorstel van ds. Plantinga naar het oordeel van de commissie te concreet wordt verwoord.

Het voorstel van ds. D. Visser om een nieuw 'besluit 3' op te nemen neemt de commissie met kleine wijzigingen over. 'En besluit' wordt dan: 1. ongewijzigd; 2. ongewijzigd; 3. 'Deputaten op te dragen de verschillen duidelijk te formuleren en zich te bezinnen op de vraag hoe ernstig die verschillen zijn teneinde de volgende synode te dienen met een gefundeerd antwoord op de vraag of en zo ja in hoeverre de besproken zaken het voortgaan op de weg naar verdere eenheid belemmeren'. 4. Wordt nu het oorspronkelijke 3. van de commissie en 5. het oorspronkelijke 4.

In dit 'Besluit 3' is tevens het amendement van de brs. P. de Jong en J.P. Boiten verwerkt.

Het amendement van ds. H. Last neemt de commissie niet over. Het is een uitbreiding van het oorspronkelijke 'besluit 3' van de commissie. Deputaten moeten de vrijheid houden zelf hun vragen te formuleren. In het voorstel van de commissie zit voldoende ruimte.

De commissie heeft begrip voor het voorstel van br. D. Kooie. Het bedoelt de context aan te geven waarin we als kerken leven. Het gaat de commissie echter te ver om dit zo breed geformuleerd over te nemen.

2. Ten aanzien van rapport 7

Het voorstel van de brs. J. van Dijken en G.C. den Hertog neemt de commissie niet over. Wat bedoeld wordt, is reeds terug te vinden in het voorstel van de commissie en met name in het minderheidsvoorstel van een aantal commissieleden.

Wat het voorstel van br. J.W. Overeem betreft:

I.a.v. 2a: de commissie neemt de invoeging van het woord 'wezenlijke' niet over; de discussie moet niet onnodig bemoeilijkt worden.

I.a.v. 2b: neemt de commissie evenmin over. Deputaten zullen over de genoemde punten stellig spreken. Als synode hoeven we dit niet zo expliciet uit te spreken.

I.a.v. 3: dit spreekt vanzelf. De commissie neemt het amendement daarom niet over.

Toch stelt de commissie nu wel een uitbreiding van haar 'en besluit 2b' voor, als volgt: na 'voort te zetten' te vervolgen met: 'en daarbij mede aandacht te geven aan diverse landelijke en plaatselijke ontwikkelingen die een belemmering op de weg naar eenheid kunnen zijn'.

De commissie meent op deze wijze enigszins tegemoet te komen aan de amendementen van de brs. J.W. Overeem en J.P. Boiten.

Analoog aan de besluitvorming i.a.v. de G.K.V. neemt de commissie het licht gewijzigde voorstel van ds. D. Visser ook op in haar voorstellen i.a.v. de N.G.K. 'Besluit 3' wordt nu: zie hierboven bij 'en besluit 3'. Het oorspronkelijke 'besluit 3' van de commissie wordt nu en 'besluit 4'.

Het voorstel van br. J.G. van der Poel kan de commissie zo niet overnemen. Zijn '2' kan zo niet worden uitgesproken omdat het gedateerd is. De vraag is ook of de punten die br. Van der Poel noemt zo moeten worden uitgesproken in besluiten van een generale synode. Wat br. Van der Poel bedoelt, heeft de commissie in haar oorspronkelijke 'besluit 3' onder de aandacht van de kerken gebracht.

T.i.v. het voorstel van br. D. Kooie geldt hetzelfde als wat hierboven reeds is opgemerkt.

J. Jonkman, rapporteur

BILJAGE B5
Art. 201

RAPPORT VAN DEPUTATEN FINANCIËLE ZAKEN

1. Samenstelling deputaatschap en vergaderingen

Door de generale synode Groningen 1989 werden als leden van het deputaatschap benoemd:

A.H.J. Schwartz, Sir W. Churchillaan 957, 2286 AC Rijswijk
C. Kleinjan, 1e Barendrechtseweg 142, 2992 XD Barendrecht
D. Blom, Elisabeth Catsvliet 2, 2992 WV Barendrecht
G.P. Groeneveld, Wilhelmisingel 12, 3341 EP Hl. Ambacht
Mw. J. de Jong, Schrijverspark 51, 3901 PB Veenendaal
J.M.J. Kieviet, J. van Stoberglaan 44, 3241 GL Middelhamis

De synode benoemde br. Schwartz als voorzitter en br. Kieviet als algemeen secundus. Deputaten benoemen br. Kleinjan als secretaris.

Voornameijk ter bespreking van de jaarrekeningen en begrotingen van de kashoudende deputaatschappen en ter vaststelling van de circulaire inzake de predikantstraktamenten kwamen deputaten elf maal in vergadering bijeen.

In 1992 kon br. Groeneveld in verband met ernstige ziekte een aantal vergaderingen niet bijwonen. Met dankbaarheid mochten wij vernemen dat er een mogelijkheid is zijn ziekte te behandelen. In de ziekteperiode werden zijn werkzaamheden door de andere deputaten waargenomen.

Br. Kieviet heeft laten weten dat hij niet voor een benoeming als primus-deputaat in aanmerking wenst te komen. Daarom heeft hij in de verslagperiode geen vergaderingen bijgewoond.

De vergaderingen werden meestal gehouden ten kantore van de accountant, br. A. van der Veen, die de vergaderingen als regel ook bijwoonde.

2. Contacten

Met de kashoudende deputaatschappen was er regelmatig contact - zowel schriftelijk als mondeling - over hun financiële aangelegenheden.

De aanleiding hiertoe vormde zowel de controle van de financiële verslagen over de jaren 1989, 1990 en 1991 als de beoordeling van de begrotingen voor de jaren 1993, 1994 en 1995. De beoordeling van de begrotingen geschiedde voor de eerste maal, e.e.a. conform de ons door de generale synode 1989 verleende opdracht.

In de afgelopen periode hebben wij de verschillende deputaatschappen richtlijnen gegeven voor de indeling van het financieel jaarverslag en de grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling. Dit heeft geleid tot een meer uniforme verslaglegging. In het algemeen houden de penningmeesters zich thans aan deze richtlijnen. In twee gevallen geschiedde dat nog niet (geheel): te weten bij de deputaatschappen Onderlinge Bijstand en Advies en Buitenlandse Zending.

Door deputaten Buitenlandse Zending werd ons advies gevraagd over de voorgenomen verkoop van de Mbeu Boekwinkels in Venda. Dit heeft er toe geleid dat onze voorzitter tezamen met een deputaat Buitenlandse Zending medio 1991 een bezoek heeft gebracht aan Zuid-Afrika. Nog steeds is onze voorzitter als adviseur betrokken bij deze en andere aangelegenheden die zending in Venda betreffende.

Onze voorzitter was tevens gedurende enige tijd als adviseur betrokken bij de werkzaamheden van de werkgroep Centraal Bureau.

Over verschillende andere zaken werd van tijd tot tijd ons advies gevraagd. Wij beantwoordden de gestelde vragen.

Met de plaatselijke kerken beperkte het contact zich meestal tot de toezending van de circulaire betreffende de predikantstraktementen. Regelmatig worden er over de traktementen en aanverwante onderwerpen vragen gesteld en beantwoord.

3. Controle

In de afgelopen periode werden de controlewerkzaamheden verricht door De Roo & Van der Veen Accountants-Administratieconsulenten, voorheen geheten Harman & Van der Veen Accountants-Administratieconsulenten.

Tot en met 1989 vond de controle plaats nadat de financiële verslagen waren gereedgekomen. Deze manier van werken gaf nogal eens aanleiding tot het maken van op- en aanmerkingen achteraf door de accountant. Ingaande 1990 vindt de accountantscontrole plaats voordat het financiële verslag wordt uitgebracht en wordt de verklaring van bevindingen opgenomen in het verslag. Hierdoor worden opmerkingen als hiervoor bedoeld als regel voorkomen. Opmerkingen van meer algemene aard worden door ons bij de nieuwe werkwijze per brief medegedeeld.

De controle betrof de jaren 1988, 1990 en 1991 en omvatte alle kassen. Op het moment van het opstellen van dit verslag zijn alle rapporten en verklaringen van bevindingen ontvangen. Als regel kon de accountant melden dat de administratie in overeenstemming werd bevonden met de beschikbare en dat hij zich (al dan niet na het maken van opmerkingen) met de inhoud van het financiële verslag kon verenigen.

Bij deputaten Zending moest echter een aantal opmerkingen worden gemaakt die ten dele het karakter hadden van een aanvulling op het verslag en ten dele het karakter hadden van een voorbehoud.

De sedert vele jaren bestaande samenwerking met het accountantskantoor verliep goed.

4. Beleggingen

Aan de belegging van gelden werd de nodige aandacht besteed. Met het gevoerde beleggingsbeleid kon accoord worden gegaan. In het algemeen maken de penningmeesters een goed gebruik van de beleggingsmogelijkheden op korte en langere termijn.

In de verslagperiode werd een koerswinst behaald van f 71.016. De hoogte van de koerswinst wordt mede bepaald door het feit dat obligaties sedert 1990 tegen de nominale waarde in de balans worden opgenomen. Voor deze waarderinggrondslag werd gekozen omdat hierdoor (niet gerealiseerde) koersfluctuaties worden vermeden.

Aandelen worden onveranderd tegen de beurswaarde opgenomen.

Het voor belegging in aanmerking komende vermogen is in de verslagperiode aanzienlijk gestegen. De opbrengst van de beleggingen steeg met f 1,6 miljoen tot f 5,4 miljoen (1986-1988 f 3,8 miljoen).

5. Predikantstraktementen

5.1. De ontwikkeling van de traktementen

Zoals gebruikelijk worden de kerkeraden, classes en particuliere synoden tegen het einde van het jaar geïnformeerd over de aanpassing van de minimum-traktementen van de predikanten.

Op basis van de ontwikkeling van de indexcijfers van de regelingslonen van alle werknemers (excl. vakantietoelagen en bijzondere beloningen) werden de geadviseerde minimum-traktementen per 1 januari 1990, 1991 en 1992 verhoogd met resp. 1,49, 3,46 en 3,93%. Verder werden de traktementen verhoogd wegens een verlaging van de inhouding welke, in navolging van de Overheid, wordt toegepast wegens door werknemers in het bedrijfsleven meer verschuldigde sociale lasten (het werknemersaandeel in de premies Z.W., W.W. en W.A.O.). De percentages hiervan bedroegen resp. 0,44, 1,14 en 0,30%.

Bovendien moest in deze jaren de schatting van de aanpassing voor het lopende jaar worden verhoogd van 0% in 1989 tot 3% voor 1992.

In totaal moesten de traktementen in deze drie jaar worden verhoogd met 13,76%. In de periode 1987 t/m 1989 bedroeg deze verhoging 5,17%.

Gedurende een aantal jaren werd, teneinde de werkgelegenheid te bevorderen, een deel van de prijscompensatie niet uitbetaald in geld, maar vertaald in vrije tijd, de zg. a.l.v.-dagen. Deze vrije dagen waren per 1 januari 1992 opgelopen tot ca. 12. De niet in geld uitbetaalde prijscompensatie bedroeg per die datum 4,7%.

5.2. Inhouding op traktementen wegens sociale lasten

Sedert 1982 vindt in navolging van de Overheid een inhouding plaats wegens meer door werknemers in het bedrijfsleven verschuldigde sociale lasten. Het gaat hier om het aandeel van de werknemer in de premies voor de ziektewet, de W.A.O. en de W.W. De door ons toegepaste in het traktement verwerkte inhouding liep op tot 7,27% in 1984 en bedraagt in 1992 nog 2,52%.

Op basis van reeds thans bekende gegevens (de schaal geldend vanaf 1 januari 1992) zal deze inhouding voor het eerst na vele jaren weer stijgen. De per 1 januari 1993 bij wijze van nacaalculatie toe te passen verhoging van de inhouding bedraagt volgens de hiervoor geldende schaal gemiddeld 0,44%.

Deputaten hebben besloten om met ingang van 1 januari 1993 bij de aanpassing van de traktementen geen rekening meer te houden met de mutatie (van geringe omvang), welke jaarlijks plaats vindt in de inhouding wegens sociale lasten, tenzij deze, als gevolg van bijzondere omstandigheden, van zodanige omvang is dat

hiermede opnieuw rekening zou moeten worden gehouden.

5.3. De ontwikkeling van de traktementen in vergelijking met andere kerken

Voor dit doel beschikken wij uitsluitend over schalen etc. van toepassing in de Nederlandse Hervormde Kerk (N.H.K.) en de Gereformeerde Kerken in Nederland (G.K.N.).

Hieronder wordt onze minimumschaal vergeleken met die van deze kerken:

	Christ.		Geref.		Hervormd		Geref.	
	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.
Traktement over 1988	29.528	36.208	27.382	41.328	28.897	39.484		
Traktement over 1991	32.877	40.360	29.430	44.595	31.236	44.777		
Percentage stijging	11,34	11,46	7,15	7,90	4,63	13,40		

1. Bij de cijfers van onze kerk is uitgegaan van het voor dat jaar geldende traktement, gecorrigeerd i.v.m. de nacaalculatie die elk jaar plaats vindt. Omdat omtrent de traktementen van de predikanten in de N.H.K. en G.K.N. over 1992 nog geen cijfers bekend waren, moest bij deze vergelijking worden uitgegaan van de jaren 1988 en 1991.

2. Bij de N.H.K. is uitgegaan van het minimum-traktement verminderd met inhoudingen voor sociale lasten en pensioenen.

3. Bij de G.K.N. is uitgegaan van het minimum-traktement verminderd met inhoudingen voor huur, emeritaatsvoorziening en U.P.F.

Verder is het traktement verhoogd met de toeslag 1985 (i.v.m. inbouw A.O.W./A.W.W.) en verminderd met de over het traktement verschuldigde premie A.O.W./A.A.W.

4. Het aantal periodieke verhogingen bedraagt bij onze kerken 10, bij de N.H.K. 15 en bij de G.K.N. 20 (was 15). De verlenging van de schaal verklaart de sterke stijging van het maximum-traktement bij de G.K.N.

5. Het traktement bedraagt over 1991 na 10 periodieke verhogingen bij de N.H.K. f 39.540 en bij de G.K.N. f 37.361 (bij ons f 40.360).

De jaarlijkse aanpassing van de traktementen vindt bij de N.H.K. en de G.K.N. plaats op basis van de ontwikkeling van de salarissen bij de Overheid.

Als gevolg hiervan werden over de jaren 1989 tot 1991 verhogingen toegepast van resp. 0,70%, 2,60 à 3,00% en 3,40% (i.v.m. lagere meer verschuldigde sociale lasten vond geen verrekening plaats).

Tot en met 1980 worden ook bij ons de aanpassingen plaats op basis van de ontwikkeling van de overheidsalarissen. De overstap naar de huidige methode vond plaats omdat de bezuinigingsmaatregelen bij de Overheid het salarisbeleid te zeer gingen beïnvloeden.

5.4. De vakantietoelagen

Conform het besluit van de generale synode werd ingaande 1990 aan de kerken geadviseerd om de 8% vakantietoelagen mede te betalen over de waarde vrij wonen en de premie A.O.W./A.W.W. Op deze uitbreiding van de grondslag voor de toekenning van de vakantietoelagen kregen wij uitsluitend positieve reacties.

5.5. De tegemoetkoming in de premie ziektekostenverzekering van minimaal 50%

Als gevolg van de geleidelijke invoering van het plan Simons (bestaande uit het onderbrengen van 'zorgvoorzieningen' bij de volksverzekering A.W.B.Z.) zal de premie ziektekostenverzekering naar verwachting geleidelijk dalen.

Ingaande 1992 zijn o.a. de medicijnen ondergebracht bij de A.W.B.Z. Welke invloed dit op de premie zal hebben is thans nog niet bekend.

De premie A.W.B.Z. werd mede als gevolg van het onderbrengen van de medicijnen bij deze volksverzekering verhoogd. In het kader hiervan wordt thans ook een nominale premie geheven. Deze bedraagt voor volwassenen f 125 per jaar en voor kinderen jonger dan 18 jaar 1/3 gedeelte hiervan.

Deze nominale premie wordt evenals de zg. wettelijke bijdragen geïnd via de verzekeraars.

Op grond van het bovenstaande zijn wij van mening dat de nominale premie A.W.B.Z. is te rekenen tot de premie ziektekostenverzekering.

5.6. De waarde vrij wonen van de predikant

Zowel voor de berekening van de vakantietoelagen als voor de fiscale waardering van het vrij wonen is de waarde vrij wonen onveranderd gelijk gesteld aan de vergoeding die de N.H.K. toekent aan predikanten wegens gemis van een ambtswoning.

In het kader van het 'Samen-op-Weg'-proces kan deze vergoeding komen te vervallen. Is dit het geval, dan zullen wij ons opnieuw moeten beraden over de aan het vrij wonen toe te kennen waarde.

5.7. De vergoeding van de door de predikant verschuldigde premies volksverzekering

Bij deze volksverzekeringen kan onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds de A.O.W. en A.W.W. en anderzijds de A.W.W. en de A.W.B.Z. De premie verschuldigd inzake de A.O.W./A.W.W. kwam namelijk vanaf het begin als regel voor rekening van de werknemer, terwijl de premie inzake de A.A.W./A.W.B.Z. tot en met 1989 voor rekening van de werkgever en vanaf 1990 eveneens ten laste van de werknemer kwam.

Bij ons kerkverband komen vanaf het begin zowel de premie A.O.W./A.W.W. als de premie A.W.W./A.W.B.Z. voor rekening van de kerken (de 'werkgever').

De aan de predikanten toegekende vergoeding is gelijk aan het bedrag waarvoor de premies volksverzekeringen zijn begrepen resp. behoren te zijn begrepen in de 1e schijf van het tarief voor de belasting- en premieheffing.

Bij de N.H.K. komt de premie A.O.W./A.W.W. (voorshands nog) voor rekening van de kerken. Als compensatie voor de overheveling van de premie A.A.W./A.W.B.Z. van de werkgever naar de werknemer wordt de voor werknemers van toepassing zijnde overhevelingstoelagen toegekend.

Bij de G.K.N. komen zowel de premie A.O.W./A.W.W. (sedert 1985) als de premie A.A.W./A.W.B.Z. voor rekening van de predikanten ('werknemers'). Als compensatie voor de overheveling van de premie A.A.W./A.W.B.Z. wordt de overhevelings toeslag toegekend.

In een publicatie van het Gereformeerd Maatschappelijk Verbond (G.M.V.) van november 1991 genaamd 'Rechtspositie en traktement van de predikant' worden de premies volkverzekeringen op dezelfde wijze behandeld als bij de G.K.N.

Vanaf 1 juni 1985 komt bij de Overheid de premie A.O.W./A.W.W. voor rekening van de ambtenaren, terwijl als compensatie voor de overheveling van de premie A.A.W./A.W.B.Z. de overhevelings toeslag wordt toegekend.

Gezien het bovenstaande en de hierna te vermelden argumenten stellen wij u voor om vanaf 1 januari 1993 de premie A.O.W./A.W.W. niet meer afzonderlijk te vergoeden maar op te nemen in het traktement en als compensatie voor de overheveling van de premies A.A.W./A.W.B.Z. de overhevelings toeslag toe te kennen.

- a. Bij de vaststelling van de belasting- en premietarieven wordt door de Overheid mede gelet op het feit hiervan op de netto-inkomens (de koopkracht). Dit gebeurde met name ook per 1 januari 1990 bij de operatie Oort. Toen in het kader hiervan de premie A.A.W./A.W.B.Z. werd overgeheveld van de werkgever naar de werknemer, werd ter compensatie van dit nadeel voor de werknemer, een overhevelings toeslag toegekend.
- b. Bij het onder punt a. vermeldde wordt er vanuit gegaan dat vanaf 1990 de premies volkverzekeringen geheel voor rekening van de werknemer komen. Aangezien dit ten aanzien van onze predikanten niet het geval is, kan dit tot benadeling resp. bevoordeling van onze predikanten i.o.v. werknemers in het bedrijfsleven aanleiding geven.
- c. Per 1 januari 1992 werd de premie A.O.W./A.W.W. verhoogd met 0,35%, terwijl de premie A.A.W./A.W.B.Z. werd verhoogd met 2,45%. Tegenover deze lastenverzwaring voor de werknemers van in totaal 2,80% stond een verhoging van de overhevelings toeslag met 0,50% voor werknemers vallend onder de Ziektenfondswet daalde de premie uit dien hoofde bovendien met 1,65%. De stijging van de premies met in totaal 2,80% kwam bij onze kerken, in tegenstelling tot het hiervoor vermeldde, niet ten laste van de predikanten (de 'werknemers') maar geheel ten laste van de kerken (de 'werkgevers').
- d. Thans wordt aan predikanten vergoed de in de 1e schijf begrepen premie A.A.W./A.W.B.Z. (thans 10,05%), verminderd met 6,00% wegens in de vorm van inkomstenbelasting geheven premie. Met de omschakeling naar de overhevelings toeslag worden de problemen vermeden die samenhangen met het feit dat de Overheid ook premies in de vorm van inkomstenbelasting heft.

Indien onze voorstellen worden aanvaard, dan heeft dit voor de door ons geadviseerde minimum traktementen tot gevolg dat:

- a. het traktement per 1 januari 1993 wordt verhoogd met f 6.660 per jaar of wel f 555 per maand voor het in het traktement opnemen van de premie A.O.W./A.W.W.
- b. In plaats van de compensatie premie A.A.W./A.W.B.Z. de overhevelingspremie wordt toegekend. Deze bedraagt over 1992 11,5% over maximaal f 71.500.
- Indien reeds over 1992 de overhevelings toeslag zou zijn toegekend zou de last voor de kerken bij de aanvang van de schaal f 1.017 en bij het eind van de schaal f 64,00 lager zijn geweest. Deze bedragen zijn als volgt berekend:

	aanvang schaal	na 10 perioden
	f	f
Traktement	33.840	41.520
Vakantietoelag	3.714	4.328
50% premie ziektekostenverz. geschat	2.500	2.500
Waarde vrij wonen	5.922	5.922
Vergoeding premie A.O.W./A.W.W.	6.660	6.660
Arbeidskostenforfait	-1.518	1.518
	51.118	59.412
Compensatie premie A.A.W./A.W.B.Z., maximum	6.896	6.896
Overhevelings toeslag 11,5%	5.879	6.832
Verschil	-1.017	-64

5.8. Vrije dagen in plaats van uitkering prijscompensatie in geld

Het aantal a.t.v.-dagen komt voor 1992 uit op 12. Bij de Overheid bedraagt het aantal a.t.v.-dagen eveneens 12.

Het doel van de a.t.v.-dagen is het scheppen van arbeidsplaatsen. Dit wordt niet bereikt door predikanten meer verlof te geven (overigens hebben wij de indruk dat van deze mogelijkheid in onze kerken maar in beperkte mate gebruik wordt gemaakt).

De N.H.K. heeft dan ook de niet uitbetaalde prijscompensatie ten dele aangewend voor toekenning van extra vrije dagen (3) en verlaging van de vul-leeftijd, terwijl de G.K.N. uitsluitend de vul-leeftijd heeft verlaagd.

Wij stellen ons voor om af te wachten wat er met deze vrije dagen gebeurt. Mogelijk worden deze op enig moment omgezet in hogere vakantierechten. In dit verband merken wij op dat in de model-beroepsbrief uitsluitend sprake is van vrije zondagen.

5.9. Vergoeding van door de ambtsuitoefening veroorzaakte kosten

Over de jaren 1990 t/m 1992 werden n.a.v. het door de generale synode genomen besluit, uitsluitend indicaties verstrekt omtrent vergoedingen m.b.t. het gebruik van de auto en de telefoon voor de ambtsuitoefening. Het verstrekken van indicaties omtrent vergoedingen voor representatiekosten, vakliteratuur en administratie- en bureaurokosten (w.o. gebruik computer), kan - indien hieraan behoefte bestaat - alleen op een verantwoorde wijze plaats vinden na kennisgeving, middels een enquête, van de in de praktijk betaalde vergoedingen.

In het kader van het 'Samen-op-Weg'-proces is tussen de N.H.K. en de G.K.N. overeenstemming bereikt over de hoogte van de vergoedingen voor overige beroepskosten, namelijk als volgt: representatiekosten f 1.800; vakliteratuur (op declaratie) f 750; administratie- en bureaurokosten f 1.500. Het op deze wijze toekennen van vergoedingen heeft een fiscale achtergrond (gevolgen Oort i.a.v. aftrekbaarheid kosten).

5.10. Indicaties inzake vergoedingen voor bijzondere diensten

Naar aanleiding van het door de generale synode genomen besluit, zijn, na het houden van een enquête, over 1991 en 1992 voor het eerst indicaties, met het karakter van een minimum, gegeven inzake vergoedingen voor bijzondere diensten. Deze zijn over deze beide jaren vrijwel gelijklopend.

Wij stellen ons voor om deze indicaties om de drie jaar te herzien. Deze bedragen thans als volgt:

Preekbeurten: f 65,00 per dienst (de N.H.K. en de G.K.N. f 90,00 per dienst).
Catechisatie-'uur': f 30,00 per 'uur' (de G.K.N. f 20,00 per 'uur').
Pastorale bezoeken: f 30,00 per uur of f 90,00 per dagdeel (de N.H.K. f 107,00 per dag voor bijstand consultant; de G.K.N. f 45,00 per dagdeel).
Vervoerskosten (per auto): f 0,44 per km (1991), f 0,49 per km (1992).

Bij het vaststellen van de vergoedingen voor een catechisatie-'uur' en pastorale bezoeken bij de N.H.K. en de G.K.N. wordt er vanuit gegaan dat de predikant reeds door de eigen gemeente naar behoren wordt gehonoreerd, zodat hij voor hulpdiensten elders geen vergoeding op basis van een uurloon behoeft te krijgen.

5.11. Contact met de kerken

In de afgelopen periode was er regelmatig contact met de kerken, zowel telefonisch als schriftelijk.

Over twee contacten zouden wij het volgende willen melden:

- a. Door een der kerken werd de vraag gesteld of bij de aanpassing van de traktementen de invloed van de stijging van de kale huur (per 1 juli 1991 zelfs met 5,5%) niet wordt geëlimineerd uit de loonindex. Het antwoord hierop zou kunnen luiden: hiermee wordt reeds rekening gehouden door de loonindex uitsluitend toe te passen op het traktement (dus niet op de waarde vrij wonen).
Wat echter indien de kale huur (op langere termijn gezien) sterker stijgt dan de overige kosten van levensonderhoud? Dan geeft de ontwikkeling van het prijsindexcijfer het volgende beeld:
- over de periode augustus 1982 tot augustus 1985 steeg het totaal-prijsindexcijfer met 7,92%, terwijl het indexcijfer exclusief wonen met 6,68% steeg;
 - in de periode 1985 tot augustus 1991 steeg het totaal-indexcijfer met 8,70%, terwijl het indexcijfer exclusief wonen slechts met 5,67% steeg.

In dit verband doet zich de vraag voor in welke mate in de afgelopen jaren de stijging van de kosten van levensonderhoud werd gecompenseerd in de lonen. Zeker zal compensatie ten dele in vrije tijd hebben plaats gevonden.

Het is ons niet gebleken dat andere kerken met deze factor rekening houden, Overigens kan ook het omgekeerde het geval zijn: de overige kosten van levensonderhoud stijgen sneller dan de kale huur.

- b. Door een andere kerk werd de vraag gesteld in hoeverre pastorie-bewoners in geval van vrij wonen aanspraak kunnen maken op huurbescherming. Het is namelijk niet zeker of de pastorie als een dienstwoning kan worden beschouwd. De rechter maakt namelijk onderscheid tussen 'eigenlijke' en 'oneigenlijke' dienstwoningen.

In het boekje 'Rechtspositie van de predikant' van het G.M.V. wordt op grond hiervan geadviseerd schriftelijk vast te leggen dat de pastorie als ambtswoning ter beschikking wordt gesteld voor de duur waarop de predikant aan de gemeente is verbonden.

In de model-beroepsbrief treffen wij een dergelijke clausule niet aan.

6. Diverse onderwerpen

Samenvatting totaal-overzicht exploitatierekeningen 1989 t/m 1991 (zie bijlage 85.2.). Hieronder volgt een samenvatting van de exploitatierekeningen, gesplitst in Emeritkas (gezien het aparte karakter hiervan) en de overige kassen. Hierbij zijn tevens de bedragen per lid/dooplid vermeld.

maal (f 1.000)	totaal	per ziel	Emeriti	per ziel	Overige	per ziel
Ontvangsten (baten):						
Omslagen en overige bijdragen	18.549	81,36	2.941	12,90	15.608	66,46
Opbrengst beleggingen	5.435	23,84	2.922	12,82	2.513	11,02
	23.984	105,20	5.863	25,72	18.121	79,48

Uitgaven (lasten):						
Diverse uitgaven	19.341	84,83	3.424	15,02	15.917	69,81
Voordelig saldo	4.643	20,37	2.439	10,70	2.204	9,67

Omstapen komende periode

Uit de bijlage begrotingen en geadviseerde minimum-bijdragen (zie bijlage 85.4.) blijkt dat de van de kerken gevraagde minimum-bijdragen stijgen van f 64,30 in 1992 tot gemiddeld f 71,13 over de jaren 1993 t/m 1995.

Deze stijging is als volgt te specificeren:

	1993/1995	1992	Stijging/daling
	f	f	
Emeritkas	20,83	14,50	Stijging 43,66%
Buitenlandse zending	24,00	24,00	
Onderlinge bijstand en advies	7,25	8,30	Daling 12,65%
Overige kassen	19,05	17,50	Stijging 8,86%
Totaal	71,13	64,30	Stijging 11,06%

In ons rapport aan de generale synode 1989 schreven wij dat er geen ruimte voor een echte verhoging kan zijn. Die is er nu naar onze mening ook niet. Bovendien lijkt de mogelijkheid tot 'schuiven' niet meer aanwezig. Gezien de inflatie van vorige jaren en de verwachte inflatie in de komende jaren menen wij dat dit percentage hoog, maar nog wel verantwoord is.

Deputaten ADMA

In verband met dreigende liquiditeitsproblemen, voornamelijk ontstaan door het tekort over 1990, is de omslag van deputaten ADMA op hun verzoek over 1992 verhoogd met f 0,50.

Kerkelijk Bureau

De huidige administrateur levert goed werk en vervult zijn taak onzes inziens op een uitstekende manier.

7. Collecten voor kerkelijke kassen

Evenals in voorgaande perioden moesten wij constateren dat een aantal kerken voor een deel van de kassen niet - of slechts gedeeltelijk - aan de vastgestelde afdrachtverplichtingen voldoet.

Te uwer informatie vindt u als bijlage nr. 85.3 een overzicht van de gesignaleerde tekortkomingen. In het overzicht zijn vermeld:

- de gemeenten die in ieder geval van de drie jaren voor een kas geen afdracht hebben gedaan, of in meer dan vijf gevallen nalatig waren;
- alle gemeenten die in het vorige overzicht waren vermeld, ook wanneer die nu volledig of bijna volledig aan hun verplichtingen voldeden.

Er is een duidelijke verbetering in de afdrachten te zien. In de vorige periode was het aantal 'nalatigheden' 390, dat is nu teruggelopen tot 284. Bovendien blijkt dat 9 kerken die in het vorige overzicht nog werden vermeld als nalatig thans volledig aan de verplichtingen hebben voldaan.

Helaas is bij enige kerken de nalatigheid nog toegenomen ondanks alle synodale vermaningen. Het totaal van de niet-afdrachten bedroeg in de afgelopen periode f 272.961 (vorige periode f 311.538). Dat is 2,6% (vorige periode bijna 3%) van het streefbedrag. Wanneer de kassen die meer, voldoende of bijna onvoldoende ontvingen buiten beschouwing worden gelaten wordt het beeld als volgt:

	te ontvangen	te weinig
	f	f
Totaal	10.391.295	272.961
Theologische Universiteit	893.105	
Emeritkas	2.924.991	23.112
Gehandicapten en ziekenhuispastoraat	273.551	4.888
Israël	110.267	
Zending	1.367.754	
Hulpverlening	433.123	
	6.002.791	27.500
Blijft voor de niet-genoemde kassen	4.388.504	245.461

Voor de niet-genoemde kassen is de te lage ontvangst 5,6% (vorige periode 7,33%). De verbetering is algemeen, maar voor de kassen die te weinig ontvangen is een 'tekort' van 5,6% toch nog ongewenst.

8. Archief

De archiefstukken van voor 1989 worden ingevolge het bepaalde in de Acta overgedragen aan het Archief van de generale synode.

9. Accountantskosten

Voor accountantskosten voteerde de generale synode Groningen 1989 een bedrag van f 68.000. Dat was nauwelijks hoger dan het bedrag dat werd gedeclareerd voor de periode 1986 t/m 1988 (f 67.715).

Intussen zijn echter:

- de kosten van levensonderhoud (en daarmee in het algemeen de lonen) gestegen;
 - de vermogens van de diverse kassen niet onaanzienlijk toegenomen, waardoor de controle omvangrijker was;
 - op verzoek van deputaten Financiële Zaken en deputaten Kerkelijk Bureau besprekingen gevoerd in verband met een nieuwe lay-out jaarrekeningen en de controle daarop;
 - bij de kas Buitenlandse Zending veel meer uren besteed dan was voorzien omdat is gebleken dat niet kon worden gesteund op de gegevens die door de Accountant in Afrika zijn verstrekt.
- Tegen het geldende tarief berekend kwamen de kosten uit op f 106.000 exclusief Omzetbelasting. Dit bedrag is met een delegatie van deputaten besproken. De accountant bleek bereid, de declaratie te verminderen met een bedrag van f 15.000, zodat die in totaal gaat bedragen:

Controlewerkzaamheden inzake de jaren 1989 t/m 1991	91.000
Omzetbelasting 18,5%	16.835
Totaal	107.835

welk bedrag wij acceptabel achten.

In verband hiermee verzoeken wij u, een bedrag van

extra te voteren.	39.835
Voor de periode 1992 t/m 1994 wordt een bedrag geschat van	91.100
exclusief btw. Volgens het thans geldende tarief is de	15.940
Omzetbelasting 17,5% of	
Totaal	107.000

In deze schatting is aangenomen dat de kas Buitenlandse Zending minder werk zal opleveren dan in de vorige periode. Voor deze kas is geschat f 20.000 excl. btw. In de thans voorliggende declaratie bedragen de kosten voor die kas f 28.000 excl. btw.

Nadere gegevens zullen wij zo nodig gaarne verstrekken.

10. Bijzondere opdrachten

De generale synode Groningen 1989 besloot:

- deputaten op te dragen de begrotingen van alle kashoudende deputaatschappen te beoordelen;
 - deputaten op te dragen voorlopige voorstellen te doen aan de generale synode met betrekking tot de begrotingen van de kashoudende deputaatschappen en de daaruit voortvloeiende besluiten over de minimumbijdrage der kerken en het budget van de quaestor;
 - deputaten op te dragen om hieromtrent aan de synode van 1992 een voorstel tot wijziging van hun instructie voor te leggen;
 - deputaten te verzoeken om het rechtspositiereglement voor kerkelijke werkers aan te passen.
- Onze adviezen met betrekking tot het gevraagde onder a. en b. is neergelegd in bijlage 85.4. van dit rapport. Ons advies met betrekking tot het gevraagde onder c. vindt u in het bijgevoegde ontwerp (bijlage 85.5.). Daarin is tevens een uiterkerking gegeven van wat door eerdere synoden over ons werk is besloten, tenzij levens rekening is gehouden met nieuwere inzichten in financiële controles.
- Ons advies over het rechtspositiereglement voor kerkelijke werkers vindt u in bijlage 85.6.
- Bijkans de Acta van de generale synode is ons deputaatschap nog opgedragen ons te bezinnen op gedifferentieerde toetsingscriteria voor de vermogenspositie van de kashoudende deputaatschappen.
- Ons advies daarover is neergelegd in bijlage 85.7.

11. Financiële overzichten en rapporten

Ter vertrouwelijke kennisgeving treft u in bijlage 85.1. de financiële overzichten van de kerkelijke kassen aan. Eveneens zullen ter vertrouwelijke kennisgeving ter synode aanwezig zijn de door het Kerkelijk Bureau opgemaakte financiële jaarverslagen over de jaren 1989, 1990 en 1991, alsmede de verklaringen van bevindingen van de accountant (over 1990 en 1991 opgenomen in de jaarverslagen).

In bijlage 85.2. vindt u de totaal-overzichten over de genoemde jaren, met vergelijkende cijfers van de vorige verslagperiode.

12. Benoemingen

Ingevolge de instructie kan br. G.P. Groeneveld niet worden herbenoemd. Een voorstel tot benoeming van een nieuwe primus-deputaat en een nieuwe secundus wordt ingevolge art. 50 sub 14 K.O. in de eerste zittingsweek van de synode per afzonderlijke brief ingediend.

A.H.J. Schwartz, voorzitter
C. Kleinjan, secretaris

Bijlage 85.4.

BEOORDELING BEGROTINGEN EN ADVIES MINIMUM-BIJDRAGEN

In verband met onze opdracht hebben wij in november 1991 aan alle kashoudende deputaatschappen gevraagd, voor 1 maart 1992 begrotingen voor de periode 1993 t/m 1995 aan ons te zenden. Tevens gaven wij enige richtlijnen voor de opstelling hiervan, namelijk omtrent het zielental (75.500), de te hanteren rentevoet (7%) en het stijgingspercentage van de personeelskosten (3%). Enkele deputaatschappen reageerden tijdig. De meeste begrotingen kwamen laat tot heel laat binnen, en soms pas na herhaald aandringen. Kennelijk waren de diverse deputaatschappen niet geheel voorbereid op datgene wat van hen zou worden gevraagd.

De vorm waarin de begrotingen werden aangeleverd verschilde van geval tot geval. Wij hadden niet een bepaalde vorm voorgeschreven. Waarschijnlijk zal dat een volgende maal wel moeten gebeuren.

In de hierna volgende opstellingen hebben wij de cijfers van de (penningmeesters van de) verschillende deputaatschappen soms samengevoegd, soms gespecificeerd, al naar dat naar onze mening zinvol was. Bovendien zijn alle bedragen genoemd in duizenden. Onder de beten zijn de bijdragen van de kerken niet begrepen: die vormen het te dekken saldo, wat in het algemeen de gevraagde bijdrage kan zijn. Soms is daarvan afgeweken, naar beneden wanneer het vermogen van het deputaatschap volgens ons advies toelingscriteria voor de vermogenspositie te hoog was. Een enkele maal werd over de begroting ook een opmerking gemaakt omdat naar onze mening te hoge uitgaven waren opgevoerd.

In een totaal-overzicht is een recapitulatie gegeven van de begrotingen, van de gevraagde bijdragen en de door ons geadviseerde bijdragen. Als vergelijking is daarin tevens een kolom opgenomen van de bijdragen voor 1992.

BEOORDELING BEGROTINGEN EN ADVIES MINIMUM-BIJDRAGEN

	1993	1994	1995
	f	f	f
1. Theologische Universiteit			
BATEN:			
Giften en legaten	1	1	1
Bijdragen Ned. Gerel. Kerken	1	1	1
Vrouwencomité	125	125	125
Subsidie Ministerie	625	655	680
College- en inschrijfgelden	90	90	90
Ontvangen interest	415	420	425
Overige inkomsten	10	10	10
	<u>1.267</u>	<u>1.302</u>	<u>1.332</u>
LASTEN:			
Personeelskosten	1.080	1.125	1.170
Bibliotheek	120	125	130
Huisvestingskosten	140	145	150
Diverse kosten	140	145	150
Onvoorzien	20	25	30
	<u>1.500</u>	<u>1.565</u>	<u>1.630</u>
Te dekken	<u>233</u>	<u>263</u>	<u>298</u>
Is per lid/dooplid	<u>f 3,09</u>	<u>f 3,48</u>	<u>f 3,95</u>

Opmerkingen:

De begroting lijkt negatief gekleurd. In verband met de vermogenspositie van deze kas zou in het geheel geen bijdrage nodig zijn. Omdat echter de betrokkenheid van de kerken bij de Universiteit moet blijven stellen wij voor de bijdragen te handhaven op het ook voor 1992 gevraagde bedrag: f 3,00 per lid/dooplid per jaar.

3. Kerk en Bedrijfsleven

BATEN:			
Interest	6	6	6
	<u>6</u>	<u>6</u>	<u>6</u>
LASTEN:			
Algemene kosten	46	47	48
Subsidie Industriepastoraat	37	38	39
Bijdragen werkgroepen	2	2	3
Brochures en publicaties	4	5	5
	<u>89</u>	<u>92</u>	<u>95</u>
Te dekken	<u>83</u>	<u>86</u>	<u>89</u>
Is per lid/dooplid	<u>f 1,10</u>	<u>f 1,15</u>	<u>f 1,20</u>

Opmerkingen:

Met de begroting kan accoord gegaan worden. De bijdrage zou kunnen worden gesteld op het gemiddelde: f 1,15 per lid/dooplid per jaar. Die was voor 1992 f 1,10.

4. Emeritkas

De begroting van deputaten Emeritkas is door deze deputaten ook opgenomen in hun verslag aan de generale synode, zie aldaar. Met deze goed onderbouwde begroting kunnen wij volledig accoord gaan. De verplichtingen van deze kas zijn (actueel berekend) veel hoger dan de 'reserve'.

De gevraagde bijdragen ad f 20,00, f 21,00 en f 21,50 betekenen een forse verhoging ten opzichte van 1992 (f 14,50) maar wij menen dat daaraan niet is te ontkomen, hoewel de bijdrage uit de kerken nagenoeg geheel wordt aangewend tot verhoging van de bestaande reserve.

5. Vrienden

BATEN:			
Vrijwillige bijdrage vrienden	8	8	8
Interest	8	8	8
	<u>16</u>	<u>16</u>	<u>16</u>
LASTEN:			
Personeelskosten	86	88	91
Bijdrage Mannheim	1	1	1
Kompas	2	3	3
Diverse kosten	13	13	13
	<u>102</u>	<u>105</u>	<u>108</u>
Te dekken	<u>86</u>	<u>89</u>	<u>92</u>
Is per lid/dooplid	<u>f 1,14</u>	<u>f 1,18</u>	<u>f 1,22</u>
Gevraagde bijdrage	<u>f 1,20</u>	<u>f 1,20</u>	<u>f 1,20</u>

Opmerkingen:

Met de ingediende begroting kan accoord gegaan worden. De bijdrage zou op het gevraagde bedrag kunnen worden gesteld: f 1,20 per lid/dooplid. In 1992 was de minimum-bijdrage f 1,05.

6. Kerkjeugd

BATEN:			
Interest	11	9	7

LASTEN			
Subsidie C.G.J.O.	60	60	60
Subsidie L.C.J.	25	30	35
Subsidie I.F.E.S.	15	15	15
Subsidie overige activiteiten	5	5	5
Kosten studie en onderzoek	5	5	5
Algemene kosten	15	15	15
	<u>125</u>	<u>130</u>	<u>135</u>
Te dekken	<u>114</u>	<u>121</u>	<u>128</u>
Is per lid/dooplid	f 1,51	f 1,60	f 1,70
Gevraagde bijdrage	f 1,25	f 1,25	f 1,25

Opmerkingen:

Het streven van de Overheid is er op gericht, de subsidiering van levensbeschouwelijk jeugdwerk sterk te verminderen. Daardoor zullen de tekorten van de C.G.J.O. naar verwachting toenemen. Een deel van de inkomendentaling zal vermoedelijk kunnen worden opgevangen door bezuiniging op personeelskosten. De L.C.J. wordt niet door het rijk gesubsidieerd. Door de groei van deze organisatie is er een grotere behoefte aan ondersteuning.

Gezien het eigen vermogen kan deze kas wat interen. Daardoor is een bijdrage, lager dan het te dekken bedrag mogelijk. Met de gevraagde bijdrage van f 1,25 per lid/dooplid kan accoord worden gegaan. Dit was in 1992 f 1,00.

7. Gehandicapten en ziekenhuispastoraat

BATEN			
Interest	13	12	12
LASTEN			
Werkgroep Recreatie (uit interest)	4	4	4
Personeelskosten	86	88	91
Algemene kosten en onvoorzien	23	23	23
	<u>113</u>	<u>115</u>	<u>118</u>
Te dekken	<u>100</u>	<u>103</u>	<u>106</u>
Is per lid/dooplid	f 1,32	f 1,36	f 1,40
Gevraagde bijdrage	f 1,30	f 1,30	f 1,30

Opmerkingen:

Met de begroting kan accoord gegaan worden. Een kleine intering op het eigen vermogen is acceptabel. De bijdrage is te stellen op f 1,30 per lid/dooplid (1992: f 1,20).

8. ADMA

BATEN			
	0	0	0
LASTEN			
Bijdrage aan Diakonaal Bureau	213	233	249
Kosten publicaties	11	12	13
Participatiekosten commissies	1	2	2
Reis-, verblijf- en vergaderkosten	27	29	32
Diverse kosten	27	30	33
	<u>279</u>	<u>306</u>	<u>329</u>
Te dekken	<u>279</u>	<u>306</u>	<u>329</u>
Is per lid/dooplid	f 3,69	f 4,05	f 4,36
Gevraagde bijdrage	f 3,80	f 4,15	f 4,45

Opmerkingen:

De uitgaven van dit deputaatschap stijgen (volgens de begroting) van f 229.000 in 1991 via f 258.000 in 1992 tot f 279.000 in 1993, f 306.000 in 1994 en f 329.000 in 1995. Dit is een stijging van 12,6% in 1992.

8,1% in 1993, 9,7% in 1994 en 7,5% in 1995. Deze verhogingen staan in geen verhouding tot de verwachte prijsstijgingen.

Wij zijn van mening dat dit deputaatschap (in overleg met het Diakonaal Bureau) de uitgaven zal moeten beperken. De beperkingen zullen vooral moeten worden gevonden in de secundaire personeelskosten, zoals reis-, verblijf- en vergaderkosten, en de diverse kosten.

Desondanks adviseren wij u, de (oorspronkelijk) gevraagde minimum-bijdrage van (gemiddeld) f 4,00 per lid/dooplid toe te kennen. Met de dan te verwachten overschotten kan de vermogenspositie van deze kas worden versterkt hetgeen dringend nodig is.

8a. 'De Ploof'

Voor 'de Ploof' is subsidiering door de Overheid toegezegd. Om de werkzaamheden verder te kunnen uitbouwen tot een landelijk netwerk wordt een jaarlijkse uitgaaf verwacht van f 30.000. Daarvoor is een bijdrage van f 0,40 per lid/dooplid per jaar nodig.

8b. Diakonaal Bureau

LASTEN			
Personeelskosten	226	241	258
Kantoorhuur	15	16	17
Afschrijving en vervanging inventaris	5	5	5
Kantoorbehoeften	6	6	6
Onderhoud kantoor machines		1	
Kerkelijk administratief Bureau	5	5	5
Accountantskosten	1	1	1
Abonnementen	2	2	2
Bibliotheek	2	2	2
Huishoudelijke kosten	1	1	1
Telefoon, fax, port en kopieerkosten	4	4	5
Diversen en onvoorzien	3	6	3
	<u>270</u>	<u>290</u>	<u>305</u>
DEKING			
ADMA	213	233	249
Kerk en bedrijfsleven	28	28	27
Hulpverlening	20	20	20
Commissie integratie	9	9	9
	<u>270</u>	<u>290</u>	<u>305</u>

Opmerking:

Bij deze begroting valt op, dat de kostenstijging geheel wordt afgewenteld op ADMA. Dat lijkt niet juist; de kostenstijging zal ook te maken hebben met de diensten aan andere deputaatschappen. Dat heeft echter te maken met eerder gemaakte afspraken. Het is echter de vraag of dit gehandhaafd moet blijven. Mede door deze afspraken stijgen de kosten van ADMA onevenredig. Overigens dient de bepleite beperking van de uitgaven bij ADMA te beginnen bij de secundaire personeelskosten van het Diakonaal Bureau.

9. Kerken in de polders

Daar deze Kas wordt samengevoegd met de Kas Onderlinge Bijstand en Advies behoeft aan de begroting hier geen aandacht te worden geschonken.

10. Onderlinge bijstand en advies

BATEN			
Interest	103	91	79
LASTEN			
Uitkeringen:			
- Kerkbouw	215	240	300
- Predikantskosten	259	265	311
- Draagkracht	25	25	25
- Pensioenen	27	28	29
- Juridische bijstand	20	20	20

Verplichtingen Polderkerken:			
- Zeewolde	60	55	50
- Pensein	18	19	20
Algemene kosten	20	21	22
	<u>644</u>	<u>693</u>	<u>777</u>
Te dekken	<u>541</u>	<u>602</u>	<u>698</u>
Is per lid/dooplid	f 7,17	f 7,97	f 9,24
Gevraagde bijdrage	f 7,25	f 7,25	f 7,25

Opmerkingen:
Wij adviseren u, de gevraagde bijdrage te honoreren. In 1992 bedroegen de minimum-bijdragen van O.B.E.A. en S.K.U.P. samen f 8,30.

12. Evangelisatie

BATEN			
Interest	15	15	15
LASTEN			
Subsidie:			
- Twente	42	44	46
- Noord-Holland	48	51	53
- Amsterdam	25	25	25
- Antwerpen	41	44	44
- Wegwijzerkampen	9	9	9
- Diversen	5	5	5
Evangelie en Moslims	28	28	28
Personeelskosten	93	85	87
Exploitatie 'Ga'	6	6	6
Diverse kosten	21	21	21
	<u>318</u>	<u>318</u>	<u>324</u>
Te dekken	<u>303</u>	<u>303</u>	<u>309</u>
Is per lid/dooplid	f 4,01	f 4,01	f 4,09
Gevraagde bijdrage	f 4,00	f 4,00	f 4,00

Opmerkingen:
Met de begroting en de gevraagde minimum-bijdragen kan accoord gegaan worden. In 1992 bedroeg de bijdrage f 3,60.

13. Evangelieverkondiging onder Israël

BATEN			
Giften	18	19	19
Zendingsdagen	16	16	16
Interest	35	26	23
Overige inkomsten	3	3	4
	<u>72</u>	<u>64</u>	<u>62</u>

LASTEN			
Kosten Israël-werker	101	111	129
Bijdragen Israël-organen	12	12	13
Diverse kosten:			
- Vergaderkosten	12	12	13
- Bezinnings- en toerustingskosten	15	15	15
- Overige	49	45	55
Exploitatie Vrede over Israël	24	36	43
	<u>213</u>	<u>231</u>	<u>268</u>
Te dekken	<u>141</u>	<u>167</u>	<u>206</u>
Is per lid/dooplid	f 1,87	f 2,21	f 2,72
Gevraagde bijdrage	f 0,35	f 0,35	f 2,66

Opmerkingen:
Het Exploitatie-tokort van 'Vrede over Israël' beliep in 1991 f 7.897. Volgens de begroting zou dat oplopen tot f 43.400 in 1995. Dat lijkt volstrekt onaanvaardbaar. Wij menen dat een bedrag van f 0,57 per lid/dooplid per jaar alleen voor een blad op het totaal van de minimum-bijdragen niet kan. In verband daarmee zou een andere manier van exploitatie van dit blad moeten worden overwogen.
Bijkans mededeling van deputaten Israël heeft de generale synode 1989 een budget toegekend voor bezinning en toerusting. De vraag is, of dat in de komende periode weer noodzakelijk is.
Onder de algemene kosten is per jaar een bedrag van ruim f 8.000 begrepen voor secretariële ondersteuning en bureaunkosten.
De gevraagde bijdrage is lager dan het te dekken bedrag. Deputaten Israël gaan er van uit, dat het vermogen mag dalen tot ongeveer 1,5 x de jaarlijkse vaste lasten. In onze aanbevelingen (bijlage 85.7 van dit rapport) gaan wij uit van 1x de vaste lasten. Dan is een bijdrage van drie maal f 0,75 per lid/dooplid per jaar voldoende, zelfs wanneer de uitgaven het niveau van de begroting bereiken.

14. Buitentandse Zending

BATEN			
Opbrengst beleggingen	175	175	175
LASTEN			
Indonesië	195	166	191
Botswana	198	204	212
idem	180		
Venda	528	511	493
KwaNdebele	560	674	701
idem	32		
Nederland	349	354	358
	<u>2.042</u>	<u>1.909</u>	<u>1.955</u>
Te dekken	<u>1.867</u>	<u>1.734</u>	<u>1.780</u>
Is per lid/dooplid	f 24,73	f 22,97	f 23,58
Gevraagde bijdrage	f 24,00	f 24,00	f 24,00

Opmerkingen:
Deze begrotingen wijken enigszins af van de ingediend bij de synode. De invloed hierop van getroffen en vrijgevallen 'voorzieningen' hebben wij namelijk geëlimineerd. Deze bestaan in onze opbrek niet als zodanig maar vormen een onderdeel van het eigen vermogen (conform de door ons gegeven richtlijnen) en spelen een rol bij de beoordeling van de gewenste hoogte hiervan.
Met de gevraagde bijdrage blijft dit vermogen in stand. Zo gezien zou de omslag iets kunnen dalen. Omdat de Zending in het algemeen toch meer ontvangt dan de gevraagde bedragen is een correctie op de gevraagde omslag niet zinvol, zodat wij adviseren de gevraagde bijdrage (gesplitst in f 6,00 uit collecten en f 18,00 uit anderen hoofde) te verlenen.

15. Hulpverlening in binnen- en buitenland
 BATEN
 Giften algemeen en legaten
 Giften voor eigen projecten
 Interest

	65	65	65
	130	135	140
	21	17	13

LASTEN
 Uitkeringen projecten
 Werkloosheid
 Forder collectie
 Diaconaal bureau
 Kerkelijk Administratief Bureau
 Diverse algemene kosten

	216	217	218
	450	446	393
	39	40	41
	15	16	17
	20	20	20
	7	8	8
	25	27	29

Te dekken

	556	557	508
	340	340	290

Is per lidtoepiel
 Gevraagde bijdrage

	f 4,50	f 4,50	f 3,84
	f 2,50	f 2,50	f 2,50

Opmerkingen:

Hoewel het bekend is dat nog steeds een aantal gemeenten het minimum afdraagt, hebben wij gemeend te moeten voorstellen om de verhoging van de minimum-bijdrage te beperken tot f 2,00 (was f 1,90) omdat gemiddeld een veelvoud van dit bedrag konvertoort.

16. De Welker

Voor ons land is een begroting niet nodig. De exploitatie kan alleen zonder verlies draaien omdat de bijdragen nog rente geven. Van een uitgave van voedsel van de Theologische Universiteit is al jaren geen sprake meer.

18. Kerkelijk Administratief Bureau

Het Kerkelijk Bureau dient op basis van kostprijs te declareren. Enige vermogensgroei is nog wel aan te bevelen.

	Begroting 1993		Begroting 1994		Begroting 1995		Gevraagde bijdrage			Geadviseerde bijdrage			Bijdrage 1992 was x f1.000
	Baten x f1.000	Lasten x f1.000	Baten x f1.000	Lasten x f1.000	Baten x f1.000	Lasten x f1.000	1993 x f1.000	1994 x f1.000	1995 x f1.000	1993 x f1.000	1994 x f1.000	1995 x f1.000	
Theol.	1.267	1.500	1.302	1.565	1.332	1.630	3,09	3,48	3,95	3,00	3,00	3,00	3,00
Univ.													
Kerk en bedrijfsleven	6	89	6	92	6	95	1,10	1,15	1,20	1,15	1,15	1,15	1,10
Emeriti	1.230	1.400	1.330	1.495	1.430	1.620	20,00	21,00	21,50	20,00	21,00	21,50	14,50
Vrienden	16	102	16	105	16	108	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,05
Kerkjeugd	11	125	9	130	7	135	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,00
Gehandicapten en ziekenhuis													
ADMA	13	273	12	291	12	312	1,30	1,30	1,30	1,30	1,30	1,30	1,20
Glagg-de Poort													
OBEA Polders	103	644	91	693	79	777	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	3,50
Evangelisatie	15	318	15	318	15	324	7,25	7,25	7,25	7,25	7,25	7,25	1,30
Israël	72	213	64	231	62	268	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	8,30
Zending	175	1.891	175	1.892	175	1.856	0,35	0,35	2,66	0,75	0,75	0,75	3,60
Uit anderen hoofde							6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	0,35
Hulpverlening	216	556	217	557	218	508	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00	18,00	6,00
							2,50	2,50	2,50	2,00	2,00	2,00	1,90
	3.124	7.224	3.237	7.484	3.352	7.751	70,19	71,88	75,46	70,30	71,30	71,80	* 64,80

* Dit bedrag is inclusief de door ons toegestane verhoging van f 0,50.

* De door de generale synode 1989 vastgestelde bedragen waren: voor ADMA f 3,00; totaal f 64,30.

ONTWERP

Instructie voor deputaten financiële zaken (vet getypt is nieuw)

Art. 1. Naam en instelling.

Het door de generale synode ingestelde deputaatschap voor financiële zaken bestaat uit vijf leden en een algemeen secundus, om de drie jaren door de generale synode te benoemen. **De synode benoemt de voorzitter als zodanig; de deputaten verdelen overigens zelf de werkzaamheden.**

Tot lid kan niet worden benoemd:

- a. het langzittende lid van de aftredende deputaten;
- b. hij/zij die deputaat is van één der kerkelijke kassen;
- c. hij die door de generale synode tot quaestor is benoemd.

Art. 2. Taak.

Het deputaatschap heeft tot taak overeenkomstig deze door de generale synode gegeven instructie inzake financiële aangelegenheden **van kerken, classes, synoden en deputaatschappen** te informeren, te controleren, **te beoordelen**, te adviseren en te rapporteren.

Art. 3. Deskundige bijstand.

Deputaten kunnen zich bij de uitoefening van hun in art. 2 genoemde taak doen bijstaan door een of meer deskundigen.

Indien deze deskundige een accountant is dient hij certificeringsbevoegdheid te hebben. Elke generale synode bepaalt het bedrag dat deputaten daartoe in de volgende drie-jaarlijkse periode ten hoogste kunnen aanwenden. Het bedrag der gemaakte kosten wordt door bemiddeling van de quaestor der generale synode **op advies van deputaten voor financiële zaken** naar redelijkheid omgeslagen over de betrokken deputaatschappen.

Art. 4. Informatie.

Deputaten gaan elk jaar aan de hand van de gepubliceerde loon-indexcijfers en andere objectieve informatie na of en in hoeverre de minimum-predi-

OORSPRONKELIJKE TEKST

voor zover daarvan in het ontwerp wordt afgeweken en dat niet op andere wijze is aangegeven.

Het bedrag der gemaakte kosten wordt **jaarlijks** door bemiddeling van enz.

Deputaten gaan in de maand december van elk jaar aan de hand van het indexcijfer der lonen na of en in hoeverre de bedragen van de in art. 187

kantstrakementen moeten worden gewijzigd.

Zij doen van het resultaat van dat onderzoek mededeling aan de kerkeraden, classes en particuliere synoden vóór de aanvang van het nieuwe jaar.

Deputaten geven tevens indicaties voor de te betalen vergoedingen voor bijzondere diensten, zoals catechese, preekbeurten enz. in andere gemeenten en voor vergoedingen voor kosten, zoals auto- en telefoonkosten enz.

Art. 5. Controle.

Deputaten controleren jaarlijks de financiële administratie en de jaarstukken van alle **kashoudende** deputaatschappen die aan de generale synode verantwoording schuldig zijn, alsmede **éénmaal per drie jaar die** van de quaestor van de generale synode.

Zij betrekken in hun onderzoek de **volledigheid van de verantwoording van de ontvangsten, de rechtmatigheid van de uitgaven, de aanwezigheid en de wijze van belegging der bezittingen, het bestaan der vorderingen en het bestaan en de volledigheid van de schulden, de omvang van de liquiditeit en het vermogen, de doelmatigheid van de administratie, de tenaamstelling van de rekeningen, de beschikkingsbevoegdheid van de penningmeesters, de functiescheiding binnen het betreffende deputaatschap, de scheiding tussen kerkelijke en particuliere of andere administraties, en voorts alles wat tot de financiële verantwoording behoort.** Zo nodig plegen zij overleg met de betrokkenen en in ieder geval geven zij van het resultaat der controle kennis aan het betrokken deputaatschap opdat dit zijn penningmeester kan déchargeren. **Indien deputaten menen dat uitgaven wel rechtmatig maar misschien niet (geheel) doelmatig zijn, geven zij hiervan kennis aan het betrokken deputaatschap.**

Art. 6. Advies.

Deputaten dienen alle **kashoudende** deputaatschappen die aan de generale synode verantwoording schuldig zijn, en de quaestor van de generale synode, alsmede desgevraagd alle andere kerkelijke vergaderingen en instanties van advies in aangelegenheden betreffende hun financieel beheer.

sub 7 der Acta van de generale synode 1959 weergegeven regeling behoren te worden gewijzigd, en doen van het resultaat van dit onderzoek met verwijzing naar art. 187 van de Acta dezer synode en naar art. 211 van de Acta van de generale synode 1962 mededeling aan de kerkeraden, classes en particuliere synoden vóór hun eerste vergaderingen in het nieuwe jaar.

Zij streven daarbij naar uniformiteit in de onderscheiden jaarstukken en geven voorschriften voor de grondslagen van waardering van activa en passiva (waaronder verplichtingen) en de grondslagen voor de bepaling van het resultaat. Zij geven tevens voorschriften voor de indeling van de financiële jaarverslagen.

Art. 7. Begrotingen.

Deputaten beoordelen vóór de aanvang van de drie-jaarlijkse generale synode de drie-jaarlijkse begrotingen en de voorgestelde minimumbijdragen van alle kashoudende deputaatschappen die aan de generale synode verantwoording schuldig zijn.

Deputaten kunnen op verzoek van deputaatschappen die een kas beheren - indien in enig jaar door onvoorzienbare omstandigheden een exploitatiekort is ontstaan groter dan 10% van de voor dat jaar begrote omslag - toestaan in de maand oktober van het volgende jaar aan deputaten van het kerkelijk-administratief bureau een van de door de generale synode vastgestelde minimum bijdrage afwijkend bedrag op te geven ter vermelding op het collecterooster van het volgend jaar.

Bij de beoordeling van een desbetreffend verzoek zullen deputaten mede in aanmerking nemen de liquiditeit en het vermogen van het betrokken deputaatschap.

Art. 8. Rapport.

Deputaten brengen aan elke drie-jaarlijkse generale synode rapport uit:

- a. van de door hen verrichte werkzaamheden;
- b. van het resultaat der door hen ingestelde controle met advies omtrent het al of niet verlenen van decharge over de gecontroleerde tijdvakken aan de beheerders van de kassen;
- c. van de naar hun mening door de generale synode te geven aanwijzingen of opdrachten;
- d. van de vermogenspositie van de onderscheiden kassen;
- e. van dat wat voortvloeit uit de beoordeling van de voorgestelde begrotingen.

Zij streven daarbij naar uniformiteit in de onderscheiden administraties en in de samenstelling van de jaarstukken.

Intentie overgenomen uit Acta generale synode 1974 art. 160.

Deze zin staat niet in de Acta generale synode 1974.

d. van de kapitaalrekeningen en de vermogenspositie van de onderscheiden kas.

Voor zover dit rapport het beleid van bepaalde deputaatschappen of personen dan wel de vermogenspositie betreft, heeft het een vertrouwelijk karakter.

kapitaalrekeningen

Bijlage 85.6.

AANPASSING RECHTSPOSITIEREGELING KERKELIJK WERKERS

De generale synode 1989 besloot ons deputaatschap te verzoeken om de rechtspositieregeling van kerkelijke werkers aan te passen (art. 134 punt 3). De aanleiding tot dit besluit vormde het rapport van deputaten Kerkelijk Administratief Bureau (bijlage 67). Hierin wordt het volgende voorgesteld: Wij stellen voor de rechtspositieregeling voor kerkelijk werkers, zoals vastgesteld door de generale synode 1986 art. 177, zodanig aan te passen, dat deze regeling van toepassing is zowel op kerkelijke werkers als de overige medewerkers in dienst van de deputaatschappen. Wij zouden gaarne zien dat deputaten Financiële Zaken in overleg met de betrokken deputaatschappen de noodzakelijke wijzigingen aanbrengen waardoor uniformering wordt bereikt en alle medewerkers onder een en dezelfde rechtspositieregeling vallen. De door de synode benoemde commissie heeft dit voorstel ondersteund (bijlage 68).

De huidige rechtspositieregeling heeft betrekking op kerkelijke werkers met een bijzondere opdracht in de zin van art. 3 sub 8 van de Kerkorde.

De opdracht van de generale synode 1983 aan ons deputaatschap luidde als volgt: 'het ontwerpen van richtlijnen ten aanzien van de rechtspositie, de honorering en de sociale voorzieningen van beïjdende leden der kerken, die niet-ambtelijke arbeid verrichten'.

De medewerkers van deputaatschappen zijn niet te rangschikken onder de kerkelijke werkers als hiervoor bedoeld. Het gaat hier duidelijk om een andere doelgroep. Niettemin zijn wij van mening dat zij onder dezelfde rechtspositieregeling kunnen vallen. Immers is er - maatschappelijk gezien - reeds sprake van een grote mate van uniformiteit. Er moeten dan echter wel twee groepen worden onderscheiden.

Bij medewerkers van deputaatschappen (waarbij voor dit doel niet de predikanten zijn te rekenen) gaat het om medewerkers werkzaam bij de Theologische Universiteit, het Diaconaal Bureau, het Kerkelijk Administratief Bureau en de Buitenlandse Zending.

Onder de genoemde deputaatschappen is een enquête gehouden, waarbij een aantal vragen is gesteld over de thans geldende arbeidsvoorwaarden.

Thans wordt door genoemde deputaatschappen zowel gebruik gemaakt van de Rechtspositieregeling voor medewerkers in algemene dienst van de Gereformeerde Kerken als van hetgeen elders (w.o. het bedrijfsleven) gebruikelijk is.

De huidige rechtspositieregeling is in belangrijke mate geënt op die voor medewerkers in kerkelijke dienst van de Gereformeerde Kerken (o.a. zijn de salarisschalen hiernaar ontleend).

Voor de aangepaste rechtspositieregeling is zowel gebruik gemaakt van die voor medewerkers in algemene dienst als die voor medewerkers in kerkelijke dienst. Overigens vertonen de beide regelingen veel overeenkomst (o.a. worden dezelfde schalen gehanteerd).

De rechtspositieregeling voor kerkelijke werkers had het karakter van een richtlijn. Wij stellen u voor de aangepaste regeling voor zowel kerkelijke werkers als medewerkers in dienst van deputaatschappen de status van richtlijn te geven. Dit mede omdat terzake van deze regeling nog geen overleg met de betrokken deputaatschappen heeft kunnen plaatsvinden (eerst in een vrij laat stadium kwamen wij er achter dat met 'aanpassing' meer werd bedoeld dan alleen actualisering).

In de bestaande rechtspositieregeling zijn uitsluitend de belangrijkste zaken geregeld. Dit is ook in de aangepaste versie hiervan het geval. Wij achten die verantwoord gezien het beperkte aantal werknemers waar het hier om gaat. Derhalve zullen in voorkomende gevallen over een aantal zaken individueel afspraken moeten worden gemaakt.

Op ons deputaatschap rust op grond van het bepaalde in art. 3 sub 8 van de Kerkorde de taak om richtlijnen te geven ten aanzien van de rechtspositie van kerkelijk werkers. Nu de rechtspositieregeling ook betrekking heeft op medewerkers in dienst van deputaatschappen, doet zich de vraag voor of het niet nuttig is om hieromtrent ook een en ander op te nemen in onze instructie. Immers behoeft deze regeling tekenbare aanpassing.

Verder behoeft deze aangepaste rechtspositieregeling geen toelichting.

RECHTSPOSITIEREGELING VAN KERKELIJK WERKERS EN MEDEWERKERS VAN DEPUTAATSCHAPPEN

(Noot: waar in de regeling de mannelijke persoonsvorm wordt gebruikt, dient in voorkomend geval de vrouwelijke persoonsvorm te worden gelezen.)

Algemene bepalingen inzake de arbeidsovereenkomst.

Art. 1.

Deze overeenkomst is een arbeidsovereenkomst zoals genoemd in art. 1637a van het Burgerlijk Wetboek.

Art. 2.

Werkgever: de Raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk c.q. een Deputaatschap van de Christelijke Gereformeerde Kerken met wie een arbeidsovereenkomst is aangegaan.

Art. 3.

Werknemer: het beïjdend lid van de Christelijke Gereformeerde Kerken aan wie, als kerkelijk werker in de zin van art. 3 sub 8 van de Kerkorde, door de werkgever een schriftelijke bijzondere opdracht is verstrekt, c.q. de in Nederland woonachtige medewerker, niet zijnde een predikant, van een deputaatschap van de Christelijke Gereformeerde Kerken, met wie een arbeidsovereenkomst is aangegaan in de zin van het Burgerlijk Wetboek.

Art. 4.

Salaris: het tussen werkgever en werknemer overeengekomen bruto salaris per maand, exclusief vakantie-toeslag, eventuele toelagen en kostenvergoedingen.

Art. 5.

Werkgebied (indien aangewezen): het door de werkgever aangewezen gebied, waartoe de werknemer zijn werkzaamheden verricht.

Art. 6.

Uitvoeringsregelingen, waarnaar wordt verwezen, vormen een geheel met de rechtspositieregeling.

De rechtspositie.

Art. 7.

De arbeidsovereenkomst wordt uitsluitend schriftelijk aangegaan en gewijzigd.

Art. 8.

In de arbeidsovereenkomst zal worden vermeld:

- de naam en vestigingsplaats van de kerk c.q. het deputaatschap, alsmede de namen van degenen die bevoegd zijn de werkgever ten deze te vertegenwoordigen;
- naam, voornamen, geboorteplaats en -datum van de werknemer;
- het adres van waaruit en het werkgebied (indien aangewezen) waarbinnen de werkzaamheden worden verricht;
- de verplichting tot verhuizing of de opheffing daarvan;
- de datum van het aangaan van de arbeidsovereenkomst en de datum van de aanvang van de werkzaamheden;
- de duur van de overeenkomst, aangegaan voor onbepaalde tijd, dan wel voor bepaalde tijd;
- de arbeidsduur;
- het aanvangssalaris en de salarisschaal onder aanduiding van de uitvoeringsregeling waarop deze berust;
- de datum van de eerstvolgende periodieke verhoging;
- het aantal vakantiedagen en leeftijdsvrijdagen per jaar, conform uitvoeringsregeling ff;
- eventuele bepalingen, regelingen, afspraken en verplichtingen die van toepassing zijn;
- een wederzijdse beëindigingstermijn van minimaal drie maanden;
- de verklaring van beide partijen met de inhoud bekend te zijn en daarmee accoord te gaan.

Algemene verplichtingen van de werknemer

Art. 9.

- De werknemer is verplicht tot geheimhouding van hetgeen hem uit hoofde van zijn functie en beroep ter kennis is gekomen, voorzover die verplichting uit de aard der zaak volgt dan wel hem uitdrukkelijk is opgelegd. Deze verplichting geldt ook na beëindiging van het dienstverband.
- De in lid 1 bedoelde verplichting bestaat niet tegenover hen, die delen in de verantwoordelijkheid voor een goede vervulling van de functie van de werknemer noch ook tegenover hen, wier medewerking tot die vervulling noodzakelijk is te achten, indien en voorzover deze zelf tot geheimhouding verplicht zijn of zich dienen te verplichten.
- De werknemer is verplicht alle in zijn functie ontvangen gelden en giften van welke aard ook zorgvuldig te beheren, te administreren en hiervan rekening en verantwoording af te leggen bij zijn werkgever.
- Maandelijks zal de werknemer ten behoeve van de werkgever een schriftelijk verslag maken van de verrichte werkzaamheden.

Art. 10.

Indien de werknemer verhinderd is wegens arbeidsongeschiktheid in de zin van de Ziekewet of wegens een andere oorzaak zijn werkzaamheden te verrichten, is hij verplicht daarvan onder opgave van redenen, zo spoedig mogelijk mededeling te doen of te laten doen aan de werkgever op een door de werkgever te bepalen wijze.

Zodra het tijdstip bekend is, waarop hervatting van de werkzaamheden mogelijk zal zijn dient hij de werkgever daarvan in kennis te stellen.

Art. 11.

De werknemer is verplicht te wonen in of nabij de plaats van tewerkstelling of in het werkgebied indien zo'n werkgebied is aangewezen.

Aan de werknemer kan, al dan niet op eigen verzoek, schriftelijk ontheffing worden verleend van de genoemde verplichting.

Een verzoeking tot ontheffing kan - na overleg met de werknemer en met inachtneming van een redelijke termijn - worden ingetrokken, wanneer blijkt dat het belang van het werk en een goede uitoefening van de functie zulks vereist.

Art. 12.

De werknemer is verplicht die bijscholingsactiviteiten te volgen die voor de uitoefening van de functie noodzakelijk worden geacht en die als zodanig in overleg tussen werkgever en werknemer worden aangewezen. Deze bijscholingsactiviteiten worden beschouwd als opgedragen werkzaamheden en Mitsdien komen de

eraan verbonden kosten voor rekening van de werkgever.
De in het vorige lid bedoelde bijscholingsactiviteiten kunnen in beginsel niet leiden tot overwerk.

Algemene verplichtingen van de werkgever

Art. 13.

- De werkgever is verplicht om de werknemer in staat te stellen de overeengekomen werkzaamheden naar de best mogelijke wijze te verrichten en daarbij aanwijzingen te geven met inachtneming van de eisen van het beroep en al datgene te doen en na te laten wat een goed werkgever in gelijke omstandigheden behoort te doen en na te laten.
- De werkgever is verplicht tot geheimhouding van hetgeen hem met betrekking tot de persoon van de werknemer uit hoofde van zijn functie als werkgever bekend is, tenzij de werknemer tot het verstrekken van op zijn persoon betrekking hebbende gegevens toestemming geeft. Deze verplichting geldt ook na beëindiging van het dienstverband.

Art. 14.

De werkgever is verplicht een pensioenregeling te treffen voor de bij hem in dienst zijnde werknemers, met uitzondering van:

- de werknemer die de 25-jarige leeftijd nog niet heeft bereikt;
- de werknemer die de 65-jarige leeftijd reeds heeft bereikt.

Van de totale pensioenpremie is het aandeel van de werkgever resp. werknemer tweederde resp. eenderde deel.

Onder pensioenregeling wordt verstaan een regeling die naar maatschappelijke maatstaven gebruikelijk en naar fiscale maatstaven aanvaardbaar is.

Met de rechten op een A.O.W.-uitkering zal rekening worden gehouden bij het verlenen van de pensioenaanspraken.

De pensioenregeling zal afzonderlijk worden overeengekomen. Indien de werknemer gehuwd en jonger dan 25 jaar is, draagt de werkgever zorg voor de dekking van het weduwnaars/weduwe/wezenrisico, mits de werknemer kostwinner is.

Salariëring

Art. 15.

- Het salaris van de werknemer wordt vastgesteld volgens uitvoeringsregeling I.
- Een wijziging in het salaris wordt de werknemer tenstond gespecificeerd en schriftelijk medegedeeld.
- De werknemer dient uiterlijk twee dagen voor het einde van de kalendermaand over zijn salaris te kunnen beschikken.
- Geen salaris is verschuldigd over de tijd, gedurende welke de werknemer in strijd met zijn verplichtingen opzettelijk nalaat zijn werkzaamheden te verrichten. Dit wordt de werknemer schriftelijk en gemotiveerd medegedeeld.
- De werknemer die wegens ziekte verhinderd is zijn werkzaamheden te verrichten geniet, te rekenen vanaf de eerste ziektedag, tot maximaal 365 dagen zijn laatstgenoten netto-salaris.

Art. 16.

De werknemer heeft recht op vakantietoeslag voor iedere maand of ieder deel van een maand waarover hij salaris heeft genoten.

De vakantietoeslag bedraagt per kalendermaand 8% van het bedrag dat de werknemer in die maand aan salaris heeft genoten; de uitbetaling vindt achteraf plaats over de periode juni tot en met mei.

Art. 17.

Arbeidsduur

- De arbeidstijd bedraagt 40 uur per week; verder bestaat er aanspraak op een arbeidstijdverkorting van 12 dagen per jaar. Deze aanspraak kan worden geëffectueerd door verkorting van de wettelijke arbeidstijd met 2 uur tot 38 uur of door het opnemen van 12 in overleg met de werkgever op te nemen rooster vrije dagen; een en ander overeen te komen tussen werkgever en werknemer.
- Indien de werkgever het noodzakelijk oordeelt dat aan de werknemer werkzaamheden worden opgedragen die meer tijd vergen dan de overeengekomen arbeidsduur, dan wordt nimmer een compenserende bekning toegekend. De meer gewerkte tijd kan uitsluitend met vrije tijd worden vereffend.

Buitengewoon verlof van korte duur

Art. 18.

Tenzij de te verrichten werkzaamheden zich naar het oordeel van de werkgever daartegen verzetten, heeft de werknemer recht op buitengewoon verlof met behoud van salaris in de hierna te noemen gevallen:

- voor de uitoefening van het kiesrecht en het voldoen aan een wettelijke verplichting, voorzover dit niet in vrije tijd kan geschieden en omzetting van dienst niet mogelijk is;
- bij zijn verhuizing; 2 dagen per kalenderjaar;
- bij zijn ondertrouw; 1 dag;
- bij zijn huwelijk; 4 dagen;
- tot het bijwonen van een huwelijk van een van de kinderen, ouders, broers, zusters, zwagers of schoonzusters; 1 dag;
- bij ernstige ziekte van echtgenoot, echtgenote, ouders, kinderen; voor een duur ter beoordeling van de werkgever;

g. bij overlijden van bloed- of aanverwanten:

- 4 dagen bij het overlijden van de onder f. bedoelde personen;
 - 2 dagen bij het overlijden van broers, zusters, zwagers of schoorzusters;
- Is de werknemer evenwel belast met de regeling van de begrafenis en/of nalatenschap, dan worden ten hoogste 4 dagen verleend;
- bij bevalling van zijn echtgenote; 2 dagen;
 - bij het 25-, 40- en 50-jarig dienstjubileum; 1 dag;
 - op het 25-, 40- en 50-jarig huwelijksjubileum van de werknemer en het 25-, 40-, 50- en 60-jarig huwelijksjubileum van zijn ouders; 1 dag;
- De werkgever is gehouden een afwijzing van een verzoek om buitengewoon verlof schriftelijk en gemotiveerd aan de werknemer mede te delen.

Einde van de arbeidsovereenkomst

Art. 19.

Het dienstverband eindigt:

- met wederzijds goedvinden op het door werkgever en werknemer overeengekomen tijdstip;
 - door het verstrijken van de termijn, waarvoor de arbeidsovereenkomst is aangegaan;
 - door opzegging door werkgever of werknemer met inachtneming van een opzegtermijn van tenminste drie maanden, tenzij op grond van art. 1630i en j Burgerlijk Wetboek een langere opzegtermijn in acht dient te worden genomen;
 - door eenzijdige beëindiging tijdens de proeftijd als bedoeld in art. 1639n Burgerlijk Wetboek;
 - door ontslag op staande voet wegens dringende redenen voor werkgever of werknemer volgens de bepalingen van art. 1639p en q Burgerlijk Wetboek;
 - met de eerste dag van de maand, waarin de werknemer de leeftijd van 65 jaar bereikt;
 - door overlijden van de werknemer;
 - door onbinding door de rechter op grond van art. 1639w en 1639x Burgerlijk Wetboek vanwege gewichtige redenen dan wel vanwege wanprestatie.
- Opzegging dient schriftelijk en onder opgave van redenen te geschieden; de opzegtermijn gaat in op de eerste dag van de kalendermaand, volgend op de van opzegging.

UITVOERINGSREGELING I

Salarisregeling kerkelijk werker en medewerker deputaatschap

Salarisadvies ingaande 1 april 1991.

Bruto maandsalariësen (in hele guldens).

Salarisgroep									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Leeftijd									
15	1.066								
16	1.066	1.090	1.114						
17	1.066	1.090	1.114	1.162					
18	1.279	1.308	1.337	1.394					
19	1.492	1.526	1.560	1.627					
20	1.706	1.744	1.782	1.859					
21	1.919	1.962	2.005	2.092					

Dienstjaren

0	2.132	2.180	2.228	2.304	2.496	2.835	3.259	3.594	3.428
1	2.228	2.228	2.277	2.428	2.572	2.923	3.428	3.774	3.594
2	2.304	2.304	2.375	2.572	2.747	3.092	3.594	3.957	3.774
3	2.428	2.428	2.496	2.747	2.923	3.259	3.774	4.136	3.957
4	2.496	2.572	2.657	2.835	3.008	3.344	3.863	4.315	4.136
5		2.657	2.747	2.923	3.092	3.428	3.957	4.493	4.315
6		2.747	2.835	3.008	3.175	3.509	4.046	4.670	4.493
7			2.923	3.092	3.259	3.594	4.136	4.865	4.670
8				3.175	3.344	3.683	4.226	5.057	4.865
9					3.428	3.774	4.315	5.057	5.057
10						3.509	3.863	4.402	5.254
11									5.441
12									5.627

Kerkelijk werker

Salarisgroep 5: Indien geen bijzondere vooropleiding en ervaring aanwezig zijn.

Salarisgroep 6: Bedoeld voor gekwalificeerde kerkelijk werkers op H.B.O.-niveau.

Salarisgroep 7: Bedoeld voor gekwalificeerde kerkelijk werkers op universitair-niveau en eventueel te gebruiken als doorloop van groep 6.

Medewerker deputaatschap

Salarisgroep 1:

Arbeid, welke bestaat uit eenvoudige steeds weerkerende werkzaamheden van hetzelfde karakter, onder lei-

ding verricht, waarvoor geen of geringe vakkennis doch wel een zekere vaardigheid en nauwkeurigheid is vereist.

Aan de vooropleiding worden in het algemeen geen bijzondere eisen gesteld.

Salariisgroep 2:

Arbeid, onder leiding verricht, welke bestaat uit eenvoudige werkzaamheden, waarvoor enige praktische scholing en enige detailkennis zijn vereist en waarvoor bepaalde eisen worden gesteld ten aanzien van nauwkeurigheid, betrouwbaarheid en verantwoordelijkheid.

Als vereiste vooropleiding geldt voor administratieve functies in het algemeen het Mavo-diploma; voor bepaalde functies aangevuld met een praktijk-diploma.

Salariisgroep 3:

Arbeid welke een zekere graad van vakkennis en een grote mate van praktijkervaring vereist ten aanzien van de arbeid van het deputaatschap waarvoor men werkzaam is, en welke in zekere mate zelfstandig wordt verricht.

Enige zelfstandigheid en inzicht en de nodige redactievaardigheid zijn verdere vereisten. De in het algemeen vereiste vooropleiding omvat het Mavo-diploma, aangevuld met praktijkdiploma's naar gelang van de functie.

Salariisgroep 4 met doorloop naar groep 5:

Arbeid, die uitgebreide kennis vereist van de werkzaamheden van het deputaatschap waarvoor men werkzaam is; voorts de nodige redactievaardigheid, waarbij het geven van aanwijzingen, het uitvoeren van toezicht en/of controle, het dragen van eindverantwoordelijkheid op beperkt gebied en enig initiatief geveerd worden.

De vereiste vooropleiding omvat in het algemeen het Mavo- of Havo-diploma, aangevuld met praktijkdiploma's naar gelang van de functie.

Salariisgroep 6 met doorloop naar groep 7 en 8:

Leidinggevende, controlerende en administratieve werkzaamheden, die grondige vakkennis ten aanzien van de arbeid van het deputaatschap waarvoor men werkzaam is, gespecialiseerde kennis en de nodige redactievaardigheid vereisen en waarvoor eindverantwoordelijkheid wordt gedragen, behalve wanneer het aangelegenheden van principiële aard betreft.

Hieronder vallen administrateurs en bureausecretarissen.

De indeling in een van deze groepen is mede afhankelijk van de genoten opleiding, de zwaarte van de functie en de werkervaring.

UITVOERINGSREGELING II

Vakantie- en leeftijdscdagen

1. Onverlet het bepaalde in art. 1638dd van het Burgerlijk Wetboek wordt aan de werknemer over elk jaar dat de dienstbetrekking heeft gedruurd vakantie met behoud van salaris verleend.
2. De werknemer, die gedurende een gedeelte van het kalenderjaar in dienst is, heeft aanspraak op vakantie in verhouding tot dat gedeelte van het jaar.
De aldus berekende vakantie wordt door de werknemer met een arbeidsduur van 20 uren of meer per week afgerond op halve dagen te zijnen gunste en voor de werknemer met een arbeidsduur van minder dan 20 uren per week afgerond op hele uren te zijnen gunste.
3. Bij een niet volledig dienstverband wordt de vakantie naar evenredigheid vastgesteld; de afronding vindt plaats als vermeld onder punt 2.
4. De vakantie dient in de regel in het betreffende kalenderjaar te worden opgenomen, tenzij werkgever en werknemer in overleg besluiten daarvan af te wijken.
5. De tijdstippen van aanvang en einde van de vakantie dienen door de werkgever tijdig in overleg met de werknemer te worden bepaald, met dien verstande dat tenminste twee weken aaneengesloten geen arbeid wordt verricht.
6. In enig kalenderjaar niet genoten vakantiedagen worden zoveel mogelijk in een volgend kalenderjaar door de werknemer opgenomen, met dien verstande dat de werknemer in geen kalenderjaar meer kan opnemen dan anderhalf maal het hem volgens punt 6 toekomende.
7. Indien de werknemer wegens arbeidsongeschiktheid in de zin van de Ziekwet niet in de gelegenheid is zijn vakantie geheel of gedeeltelijk te genieten, worden - indien hij de werkgever overeenkomstig art. 10 zo spoedig mogelijk op de hoogte heeft gesteld of laten stellen en de feiten ten genoegen van de werkgever kan aan tonen - alsnog vervangende vakantiedagen toegekend.
8. De werknemer heeft recht op 23 vakantiedagen per jaar. Het genoemde aantal vakantiedagen wordt, afhankelijk van de leeftijd die de betreffende werknemer in het betreffende kalenderjaar bereikt, verhoogd overeenkomstig de hierna volgende tabel:

leeftijd	verhoging
18 jaar of jonger	3 dagen
19 jaar	2 dagen
20 jaar	1 dag
30 tot en met 39 jaar	1 dag
40 tot en met 44 jaar	2 dagen
45 tot en met 49 jaar	3 dagen
50 tot en met 54 jaar	4 dagen
55 tot en met 59 jaar	5 dagen
60 jaar en ouder	6 dagen

UITVOERINGSREGELING III

Vergoedingen

Vermakostenvergoeding en kosten woon/werkverkeer

1. De werknemer, die op grond van art. 6d verplicht is te verhuizen, heeft recht op een eenmalige tegemoetkoming, te weten 12% van het overeengekomen jaarsalaris en de vakantietoeslag, met een maximum van f 12.000.
Daarnaast worden de transportkosten van de inboedel vergoed.
2. De werknemer, aan wie ontheffing van de verhuisplicht is verleend, heeft geen recht op een tegemoetkoming in de reiskosten van het woon/werkverkeer.
3. De werknemer die binnen het werkgebied woonachtig is, zal, indien de afstand voor woon/werkverkeer groter is dan 10 km (enkele reis), geen hogere vergoeding ontvangen dan fiscaal als onbelast wordt aangemerkt.

Reiskostenvergoeding

4. Aan de werknemer die in opdracht van de werkgever in het kader van zijn werkzaamheden reiskosten moet maken, worden deze kosten vergoed op basis van het laagste tarief openbaar vervoer.
5. Aan de werknemer die met toestemming van de werkgever voor de uitoefening van zijn functie gebruik maakt van een eigen auto zal een vergoeding per kilometer worden verstrekt zoals die volgens fiscale normen als onbelaste vergoeding mag worden verstrekt (voor 1992 f 0,49 per kilometer inclusief bijkomende kosten zoals tolgelden enz.).

Vergoeding premie ziektekostenverzekering

6. De werknemer die niet verplicht verzekerd is ingevolge de Ziekendwetswet, heeft, wanneer hij een redelijke ziektekostenverzekering heeft afgesloten voor zichzelf, zijn echtgenoot en kinderen, recht op een tegemoetkoming van de werkgever in de te zijnen laste komende premiekosten, te weten 50% van de verzekerde klasse 2B, evenwel met dien verstande dat voor kinderen van de werknemer tot de leeftijd van 18 jaar een tegemoetkoming geldt op basis van klasse 3.

MOEDEL ARBEIDSOVEREENKOMST

De Raad van de Christelijke Gereformeerde Kerk c.q. deputaten

adres:

ten deze vertegenwoordigd door

hierna te noemen werkgever

en

de heer/mevrouw
namen en voornamen
geboren op
wonende te

te

hierna te noemen werknemer

verklaren een arbeidsovereenkomst te hebben aangegaan onder de navolgende voorwaarden:

Artikel 1

De werknemer treedt in dienst met ingang van in de functie van

Artikel 2

De werknemer verricht zijn werkzaamheden vanuit in het werkgebied

Artikel 3

De werknemer is aangesteld in volledig dienstverband voor uren per week.

Artikel 4

De werknemer heeft aanspraak op een arbeidstijdverkorting met 2 uur tot 36 uur per week c.q. aanspraak op 12 roostervrije dagen.

Artikel 5

De arbeidsovereenkomst wordt aangegaan voor onbepaalde tijd/voor bepaalde tijd en wel van tot en met

De eerste twee maanden van het dienstverband zullen gelden als proeftijd in de zin van art. 1639n van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 6

De werktijden zijn als volgt bepaald:

Artikel 7

De werknemer wordt gesalarieerd volgens Uitvoeringsregeling I, zoals deze salarisregeling thans luidt of nadien zal worden gewijzigd, volgens dienstjaren in salarisgroep , zodat bij de aanvang van het dienstverband het salaris f bruto per maand bedraagt.

De eerstvolgende periodieke verhoging wordt steeds toegekend per

Artikel 8

Het aantal vakantie- en leeftijdscdagen bij de aanvang van het dienstverband bedraagt:

Artikel 9

De werknemer is wel/niet verplicht te verhuizen naar de plaats van tewerkstelling c.q. werkgebied.

Artikel 10

Op deze arbeidsovereenkomst is de rechtspositieregeling van kerkerlijke werkers en medewerkers van deputaatschappen van toepassing en voorts de Uitvoeringsregelingen I, II en III.

Artikel 11

De wederzijdse opzegtermijn bedraagt voor de werkgever en de werknemer drie kalendermaanden.

Artikel 12

De werkgever en de werknemer verklaren hierbij met deze voorwaarden bekend te zijn en daarmee accoord te gaan.

Artikel 13

Overige bepalingen:

Aldus overeengekomen en in tweevoud opgemaakt op 19

De werkgever: De werknemer:

Bijlage 85.7

CRITERIA VERMOGENSPOSITIE KASHOUDENDE DEPUTAATSCHAPPEN

De generale synode 1989 besloot blijkens de Acta ons deputaatschap o.a. nog het volgende op te dragen: 'art. 174 2.c. in de komende periode zich nader te bezinnen op gedifferentieerde toetsingscriteria voor de vermogenspositie van de kashoudende deputaatschappen en de synode van 1992 daarover te rapporteren.' Aan te nemen is dat deze opdracht betrekking heeft op hetgeen besloten werd op de synode van 1974 omtrent het vermogen van kashoudende deputaatschappen.

In art. 160 van de Acta is onder punt 9 hieromtrent het volgende opgenomen: 'dat bij de vaststelling van de minimumbijdragen ten behoeve van de kashoudende deputaatschappen rekening dient te worden gehouden met de te verwachten normale jaarlijkse uitgaven alsmede met de omvang van het eigen vermogen, dat toereikend moet zijn om anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven te dekken.'

Dit besluit en de onder de punten 10 en 11 waergegeven besluiten over de mogelijkheid om de minimumbijdrage tussentijds hoger of lager te doen vaststellen, hangen met elkaar samen. Steeds speelt hierbij de vermogenspositie een rol (overigens zijn wij van mening dat de hiervoor bedoelde regeling in deze vorm niet moet worden gehandhaafd).

Als motivering voor de norm van anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven is in het rapport van ons deputaatschap en dat van de synode commissie o.a. het volgende vermeld: Deputaten Financiële Zaken:

'Het eigen vermogen vervult primair de functie om bij een ongunstige financiële ontwikkeling tijdelijk als opvang te kunnen dienen. De nakoming van aangegane verplichtingen mag onder dergelijke omstandigheden niet acuut in gevaar komen. Voor de kassen, waarbij enige vermogensvorming niet om andere redenen tot de doelstelling behoort, moet een minimale vermogensomvang noodzakelijk worden geacht, die toereikend is om anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven te dekken.'

Synode Commissie:

'De suggestie om de vermogenspositie te fixeren op 1 1/2 maal de jaarlijkse verplichtingen kan beter niet als vaste regel worden gehanteerd, aangezien deze in enkele gevallen tot onjuiste en ongewenste situaties zou leiden o.a. bij de emeritikas en fonds steun kerkbouw.

Uit het bovenstaande wordt niet duidelijk op basis van welke uitgangspunten men tot de norm van 1 1/2 maal de normale jaarlijkse uitgaven is gekomen.

Voor de vorming van een eigen vermogen door kashoudende deputaatschappen kunnen o.a. de volgende motieven worden aangevoerd:

a. De omslagen komen niet steeds per kwartaal binnen; met name in de eerste helft van het jaar treedt nogal eens een achterstand in de afdrachten op.

b. Het binnenkomen van de omslagen e.a. inkomsten loopt niet parallel met het doen van de uitgaven en wel op zodanige wijze dat er een liquiditeitstekort optreedt.

c. Niet alle voorgeschreven omslagen (collecten) worden door de kerkeraden afgedragen, terwijl de kosten de begroting in meerdere of mindere mate kunnen overschrijden.

d. Afgezien van de motieven genoemd onder a t/m c dient steeds een zeker bedrag aan liquide middelen te worden aangehouden.

e. Er zijn middelen nodig ter financiering van de vastgelegde middelen, zoals gebouwen en inventarissen.

f. Er doen zich onvoorziene kosten voor, bij voorbeeld proceskosten.

g. Wegens ontslag van personeel kunnen afvloeiingskosten betaald moeten worden.

h. Er kunnen onvoorziene gebeurtenissen plaats vinden, zoals conflicten in de kerk of daar buiten.

Naar onze mening is de beoogde vorming van eigen vermogen niet primair bedoeld om liquiditeitskortoren te dekken welke kunnen ontstaan door de onder f, g en h genoemde oorzaken.

Aan te nemen is dat in geval van afvloeiing van personeel de generale synode ook de middelen (in de vorm van een omslag) beschikbaar zal stellen om afvloeiingskosten van personeel te kunnen betalen. Indien er vanuit gegaan kan worden dat alleen het onder a t/m d genoemde bepalend is voor de behoefte aan vlottende middelen (vlottende activa minus kortlopende schulden) van de kashoudende deputaatschappen, dan zal voor de meeste deputaatschappen kunnen worden volstaan met een eigen vermogen van minimaal een maal de normale jaarlijkse uitgaven.

Een uitzondering dient te worden gemaakt voor de deputaatschappen Theologische Universiteit, Onderlinge Bijstand en Advies en Buitenlandse Zending, waarvoor o.l. een eigen vermogen van minimaal twee maal de normale jaarlijkse uitgaven is vereist.

De uitkomst hiervan in beide gevallen te verhogen met het bedrag benodigd ter financiering van de vastgelegde middelen (punt e).

Enigerlei vermogensnorm dient niet van toepassing te zijn op de deputaatschappen Emeritikas en Hulpverlening in Binnen- en Buitenland.

Ter toelichting diene nog het volgende:

a. Bij deputaatschappen met een minimale vermogensbehoefte van een maal de normale jaarlijkse uitgaven bestaan de uitgaven (lasten) voornamelijk uit personeelskosten en subsidies daarin.

b. De Theologische Universiteit bestaat uit een nogal complex geheel. Veel vastgelegde middelen en hoge personeelskosten. Deze complexiteit rechtvaardigt o.l. een vermogensnorm van twee maal de normale jaarlijkse uitgaven.

c. Het deputaatschap Onderlinge Bijstand en Advies heeft t.a.v. kerkbouw langlopende verplichtingen aangegaan, terwijl de overige steun aan kerken door afhankelijkheid van het exploitatiesaldo sterke schommelingen kan vertonen.

Bij de bepaling van de norm twee maal de normale jaarlijkse uitgaven is er vanuit gegaan dat de uitgaven inzake steunverlening (zo nodig voor een geschat bedrag) komen ten laste van het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

d. De inkomsten van het deputaatschap Buitenlandse Zending worden grotendeels verkregen via plaatselijke acties, terwijl de uitgaven grotendeels betrekking hebben op langlopende verplichtingen.

e. De 'reserve' van de emeritikas dient geheel ter dekking van langlopende verplichtingen. Van een eigen vermogen is derhalve geen sprake.

f. Bij het deputaatschap Hulpverlening in Binnen- en Buitenland zijn tot de normale jaarlijkse uitgaven uitsluitend de diverse kosten te rekenen (ca. f 100.000). Voor de betaling van deze kosten en ter waarborging van uitkeringen inzake langjarige projecten dient een teken jaar te bepalen saldo aan liquide middelen te worden aangehouden.

Tenslotte doet zich nog de vraag voor wat onder normale jaarlijkse uitgaven dient te worden verstaan. Het antwoord luidt: de lasten zoals deze blijken uit de staat van baten en lasten.

In een afzonderlijke bijlage wordt nog een opstelling per deputaatschap gegeven van het werkelijke eigen vermogen per 31 december 1991, het volgens de norm benodigde eigen vermogen per 31 december 1991 en het tekort resp. overschot aan eigen vermogen t.o.v. de norm.

BIJLAGE BIJ CRITERIA VERMOGENSPOSITIE KASHOUDENDE DEPUTAATSCHAPPEN

(maal f 1.000)	eigen vermogen per 31 dec. 1991	benodigd eigen vermogen per 31 dec. 1991	tekort	verschil overschot
Eenmaal de normale jaarlijkse uitgaven				
Kerk en bedrijfsleven	93	84		9
Varenden	119	96		23
Kerkjeugd	236	87		148
Gehandicapten	126	107		19
ADMA	62	229	175	
		vastgel. m. 8		
Polders	32 1)	111	79	
Evangelisatie	235	296	61	
Israël	639	179		460
Kerkelijk Adm. Bureau	256	277	55	
		vastgel. m. 34		
Tweemaal de normale jaarlijkse uitgaven				
Theologische Universiteit	4.545	2.606		417
		vastgel. m. 1.522		
Onderlinge bijstand	1.639	850		489
	-300 2)			
Zending	3.153	3.742 3)		643
		vastgel. m. 54		
Geen vermogensnorm				
Emeritikas	15.539 4)			
Hulpverlening	298			

1) Deputaatschap wordt opgeheven.

2) Betreft 50% toezeggingen over 1991. Hiervoor is geen bedrag als schuld opgenomen in de balans.

3) Waarbij voor dit doel de in 1991 getroffen voorziening inzake MBEU ad f 280.000 niet tot de lasten is gerekend.

4) Betreft de per 31 december 1991 aanwezige 'reserve' inzake aangegane verplichtingen.

BILAGE 86
Art. 201

**RAPPORT 13A VAN COMMISSIE VI BETREFFENDE
DEPUTATEN FINANCIËLE ZAKEN**

N.a.v. het deputatenrapport merkt uw commissie het volgende op:

1. Controle-resultaten

Op grond hiervan kunnen alle kashoudende deputaatschappen en de quaestor van de generale synode over de periode 1989-1991 worden gedechargeerd van hun financieel beheer, waarbij aan deputaten Zending moet worden opgedragen uiterlijk bij hun financieel jaarrapport-1993 aan deputaten ophefdering te geven over de nog onduidelijk gebleven bestedingen en bezittingen in Zuid-Afrika. Inmiddels blijkt voor de controle in Zuid-Afrika een andere accountant te zijn aangetrokken. Bovendien dienen deputaten zich m.b.t. de vorming en de aanwending van de voorzieningen te conformeren aan de richtlijn van deputaten Financiële Zaken.

2. Predikantstraktementen

De zeer gedetailleerde verslaggeving hierover alsmede het voorstel betreffende de premies A.O.W./A.W.W. resp. A.A.W./A.W.B.Z. vanaf 1 januari 1993 hebben de instemming van uw commissie. Belanghebbenden (kerken en predikanten) worden uiteraard slechts gediend met de resultaten van de berekeningen.

3. Afdracht minimum-bijdragen

Uw commissie betreurt de nalatigheid - ondanks classicale vermaningen - van 25 kerken, waardoor bijkans 1.275.000 te weinig werd ontvangen. Nu haar niets is gebleken van bij u ingediende bezwaren, stelt zij u voor de kerken die drie- of meermalen nalatig waren schriftelijk te vermanen.

4. Financiële overzichten

Uw commissie acht deze geannoteerde overzichten zeer waardevol.

5. Instructiewijziging (bijlage 5)

Met inachtneming van de hierna te noemen wijzigingen acht uw commissie het deputatenvoorstel aanvaardbaar. De wijzigingen betreffen:

- art. 1: 'als zodanig, de deputaten verdelen overigens zelf de werkzaamheden' als vanzelfsprekend - en dus overbodig - weglaten.
- art. 2: 'van kerken, classes, synoden en deputaatschappen' vervangen door: 'van generale synoden en hun deputaatschappen en - desgevraagd - van kerken, classes en particuliere synoden'.
- art. 3: 'in art. 2 genoemde' als vanzelfsprekend weglaten.
- art. 4: 'zoals catechese, preekbeurten enz. in andere gemeenten' en 'zoals auto- en telefoonkosten enz.' weglaten; overbodige illustratie.
- art. 5 en 7: verwisselen overeenkomstig volgorde taken in art. 2.
- art. 6nw opschrift 'Beoordeling' i.p.v. 'Begrotingen' conf. art. 2: alinea 2/3 vervangen door: 'Deputaten zijn gemachtigd desgevraagd een van het G.S.-besluit afwijkende minimum-bijdrage vast te stellen voor die kashoudende deputaatschappen die in enig jaar door onvoorziene omstandigheden een exploitatietekort van meer dan 10% van de begrote uitgaven hebben en wier liquiditeits- en/of vermogenspositie dit moeilijk kan dragen. Zij geven van zulk een besluit kennis aan het aanvragende deputaatschap en aan deputaten K.A.B., die het nader vastgestelde bedrag opnemen in de minimumbijdrage lijst bij het collecterooster'.
- art. 7nw toevoegen alinea 3: 'Zij geven richtlijnen ter zake van de arbeidsovereenkomsten met kerkelijke werkers en medewerkers van deputaatschappen'.
- art. 8: sub e vervangen door: 'van hun beoordeling van de voorgestelde begrotingen'.

6. Rechtspositieregeling (bijlage 6)

Het voorstel van deputaten heeft de instemming van uw commissie. In bestaande gevallen moeten wellicht overgangsbepalingen worden getroffen.

7. Voorstellen

- alle kashoudende deputaatschappen décharge te verlenen;
- deputaten Zending op te dragen uiterlijk bij hun jaarrapport-1993 aan deputaten Financiële Zaken duidelijkheid te verschaffen over de gebleven vragen uit 1989-1991 en zich met betrekking tot de voorzieningen te voegen naar de methode van deputaten Financiële Zaken;
- de quaestor over de jaren 1989-1991 décharge te verlenen;
- in te stemmen met de voorgenomen berekening van predikantstraktementen;
- een indringende schriftelijke vermaning te zenden aan de kerken die in de jaren 1989-1991, drie- of meermalen de vastgestelde minimum-bijdragen niet afdroegen;
- de instructie voor deputaten nader vast te stellen overeenkomstig hun hierboven sub 5 gecorrigeerd voorstel;
- de door deputaten voorgestelde rechtspositieregeling als richtlijn voor kerken en deputaatschappen te aanvaarden;
- deputaten te danken voor hun omvangrijke werk en hun handelingen goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen.

BILAGE 87
Art. 201

**RAPPORT 13B VAN COMMISSIE VI BETREFFENDE
DEPUTATEN FINANCIËLE ZAKEN**

Accountantskosten

Het door de generale synode 1989 vrij stringent vastgestelde krediet bedroeg f 68.000. De werkelijke kosten bedroegen 118,5% van f 106.000 = f 125.610.

Door korting van de accountant werd dit f 107.835. Met betrekking tot de toelichting op deze forse overschrijding merkt uw commissie op:

- de generale synode 1989 heeft erg karig begroot;
- vermogenstoename behoeft niet tot omvangrijke controle te leiden;
- verbetering - en met name uniformering - van jaarrekeningen en controlemethodiek moet tot toekomstig kostenbeperking leiden;
- intensief overleg en goede afspraken over de controle op aanwending van gelden in het buitenland zijn nodig.

Overigens is uw commissie van oordeel dat het kostenbedrag, gelet op:

- het gebruik van de diensten van een accountant met certificeringsbevoegdheid;
- een vermogen van ruim f 30.000.000 en een zeer gevarieerde omzet van ruim f 27.000.000 alseztins aanvaardbaar is.

Zij stellen u daarom voor:

- het krediet voor de periode 1989-1991 te verhogen met f 39.835;
- het krediet voor de periode 1992-1994 te stellen op f 107.000.

A. de Gous, rapporteur

BILAGE 88
Art. 201, 249

**RAPPORT 13C VAN COMMISSIE VI BETREFFENDE A. BEGROTINGEN
(DEPUTATEN FINANCIËLE ZAKEN, BIJLAGE 85.4) EN B. PRIORITEITEN
(DEPUTATEN PRIORITEITENSTELLING) TER VASTSTELLING
VAN DE MINIMUMBIJDRAGEN DER KERKEN**

Uw commissie houdt zich aan de volgorde der kassen in rapport deputaten Financiële Zaken, bijlagen 85.1 en 85.4. Zij betreft daarbij de suggestie uit rapport deputaten Prioriteitenstelling onder A1 en A2, alsmede de reeds genomen besluiten.

Zij stemt in met de door deputaten in bijlage 85.7 bij rapport deputaten Financiële Zaken voorgestelde criteria voor de nodige vermogensomvang.

Voorts streeft zij naar:

- beperking van de minimumbijdragen (wens uit de kerken);
- door 4 doelbare bijdragen (kwartaalafdrachten aan K.A.B.);
- voor 3 jaren gelijke bedragen (gegevens collecterooster en jaarboek).

Kas 1 Theologische Universiteit

Deputaten Financieel Theologische Universiteit zijn voornemens binnenkort met het vrouwencomité B.Th.U. te spreken. Zij dienen daarbij de suggestie uit rapport deputaten Prioriteitenstelling onder A1 (Theologische Universiteit) te betrekken. Gelet op de bijdragen via dit comité (bijkans f 2,00 per lid per jaar), de notie van deputaten Financiële Zaken en de gunstiger subsidie van het Ministerie acht uw commissie een minimumbijdrage van f 2,00 verantwoord.

Kas 3 Kerk en Bedrijfsleven

Nu de huisvestingskosten van het Diaconaal Bureau via de quaestor worden betaald en wanneer de personeelskosten geheel voor rekening van ADMA blijven (zie kas 8), kan de begrote behoefte aan inkomsten (f 258.000) mede door enige indering van vermogen worden verlaagd tot f 163.000: minimumbijdrage f 0,72. De suggestie uit rapport deputaten Prioriteitenstelling onder A2 is zowel in het rapport van deputaten als in het commissierapport verwerkt.

Kas 4 Emeritkas

De begroting van deputaten wordt bijkans geheel gehonoreerd met een minimumbijdrage van f 20,80.

Kas 5 Vrienden

De synode besloot tot voortzetting van dit werk. Met een geringe indering van het vermogen kan de behoefte worden gedekt door een minimumbijdrage van f 1,16.

Kas 6 Kerkjeugd

Het vermogen van deze kas kan verminderen met f 73.000. Dan is er een minimumbijdrage van f 1,28 nodig.

Kas 7 Pastoraat in de gezondheidszorg

Met een geringe indering van het vermogen kan de behoefte worden gedekt door een minimumbijdrage van

f 1,32. Naar aanleiding van de vraag in rapport deputaten Prioriteitenstelling onder A2 herhaalt uw commissie haar eerdere suggestie deputaten op te dragen met de Geref. en Ned. Herv. instanties te overleggen om tot een evenrediger verdeling van de kosten van het dovepastoraat te komen.

Kas 6 ADMA, 8a 'De Poort', 8b Diakonaal Bureau

De kosten van het Diakonaal Bureau kunnen worden verlaagd met de bedragen voor kantoorhuur en administratieve medewerker, die respectievelijk ten laste van de quaestor en K.A.B. komen. Daarnaast zullen besprekingen nodig zijn in de voorgenomen salarisverhogingen en in reis-, verblijf-, vergader- en portkosten (zie rapport Diakonaal Bureau, bijlage 48.2, respectievelijk deputaten Financiële Zaken, bijlage 85.4). Dit dient te leiden tot reductie van de begrote kosten van het Diakonaal Bureau van f 865.000 tot f 675.000 in 3 jaren, geheel te dragen door ADMA (zie bij kassen 3 en 15) en van de overige begrote kosten van ADMA van f 219.000 tot f 201.000. De uitgaven voor 'De Poort', gesamen op f 30.000 per jaar, kunnen via ADMA worden betaald. Het minimale vermogen van ADMA dient geleidelijk te groeien tot de norm. Het totaal van deze bedragen: f 675.000 (Diakonaal Bureau) + f 201.000 (overig ADMA) + f 90.000 (De Poort) + f 121.000 (vermogenstoename) = f 1.067.000 vergt een minimumbijdrage van f 4,80.

De suggestie uit rapport deputaten Prioriteitenstelling onder A1 deelt uw commissie niet; de medewerkers hebben verschillende functies en kunnen wel elkaar aanvullen, maar niet vervangen; hun dienstverlening aan twee andere deputaatschappen kan, waar nodig, wel doorgaan, maar het behoort niet te leiden tot kostenontwikkeling. Het beheer van het bureauwerk komt geheel bij ADMA.

Kas 10 Onderlinge Bijstand en Advies

Gelet op het vermogen kan het gevraagde bedrag enigszins worden gereduceerd tot een minimumbijdrage van f 7,20.

Kas 12 Evangelisatie

Het besluit betreffende de vrijgestelde en het pleidooi voor iets meer ruimte voor projecten leidt tot een netto-reductie van het gevraagde bedrag met f 97.000 waardoor een minimumbijdrage van f 3,60 nodig is.

Kas 13 Evangelieverkondiging onder Israël

Het volgens de begroting te dekken bedrag van f 514.000 dient naar het oordeel van deputaten Financiële Zaken te worden verminderd met kosten V.O.J. en bezinning.

Uw commissie adviseert hiervoor totaal f 109.000 zodat nog moet worden voorzien in f 405.000. Na aftrek van een vermogensintéring van f 270.000 (waarna nog ongeveer f 300.000 resteert) kan een minimumbijdrage van f 0,60 voorzien in f 135.000. De meerderheid van uw commissie oordeelt dat de premie weduwenpensioen uit de begroting dient te worden geëlimineerd.

Kas 14 Buitenlandse Zending

Door verschillende verwerking van de voorzieningen stemmen de begrotingen van deputaten Zending en deputaten Financiële Zaken niet overeen. Beiden ramen de opbrengsten van beleggingen (te) laag. Tengevolge van de gunstige vermogenspositie en van de m.l.v. 1 januari 1995 te wijzigen huisvesting acht uw commissie het afleszins verantwoord de minimum bijdragen te stellen op f 5,72 uit afdrachten en f 17,60 uit andere bronnen.

Kas 15 Hulpverlening

Bij dit deputaatschap ware - evenals bij deputaten Zending - te onderscheiden tussen minimumbijdragen uit afdrachten en die uit andere bronnen. Het bijzondere karakter van het werk, de aanzienlijke overschrijding van het streefbedrag en de vele giften in de afgelopen jaren brengen uw commissie tot dit advies. Voor de vaste kosten (zonder Diakonaal Bureau; zie bij kas 6) is een minimumbijdrage nodig van f 0,80, terwijl voor projecten uit andere bronnen (februariële, giften e.d.) op minimaal f 2,40 moet worden gerekend.

Samenvattend stelt uw commissie u voor:

1. de minimumbijdragen voor de jaren 1993, 1994 en 1995 voor de kassen te stellen op:

	uit de kerken	uit andere bronnen
Theologische Universiteit	2,00	
Kerk en bedrijfsleven	0,72	
Emerit	20,80	
Vrienden	1,16	
Kerkjeugd	1,28	
Past. in gezondheidszorg	1,32	
ADMA en De Poort	4,80	
Onderl. Bijst. en Advies	7,20	
Evangelisatie	3,60	
Ev. verkondiging Israël	0,60	
Buitenlandse Zending	5,72	17,60
Hulpverlening	0,80	2,40
Totaal	50,00	20,00

2. Alle kashoudende deputaatschappen te informeren over bovenstaande motivering van de afwijking van hun begroting en van de voor hen vastgestelde minimumbijdragen en hen te machtigen tot de in de (gecorrigeerde) begrotingen gesamende uitgaven.

A. de Geus, rapporteur

BILAGE 89

Art. 209, 211

AANVULLEND RAPPORT 6A VAN COMMISSIE 5 INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN KERK EN BEDRIJFSLEVEN

11a. Naar aanleiding van vragen die in eerste instantie in de plenaire vergadering door afgevaardigden werden gesteld heeft uw commissie opnieuw uitvoerig met deputaten gesproken over (het functioneren van) de industriepredikant. In deze bespreking is ons gebleken dat niet alle informatie die wij hadden ontvangen geheel juist was, terwijl we nu ook vollediger werden geïnformeerd.

In ons eerste rapport meldden we dat ds. Aarmoudse voor 40% in dienst van deputaten werkt. Uit nadere informatie, gebaseerd op nauwkeurige tijdschrijven van ds. Aarmoudse zelf, blijkt dat dat niet juist is. Hij werkt ongeveer voor 15% in dienst van deputaten. Vergelijken met vroeger is dat een geringe toename. In eerste instantie gaven de deputaten die met uw commissie spraken 40% door, omdat zij de 25% die ds. Aarmoudse gebruikt voor studie, bezinning en persoonlijke toerusting optelden bij de 15% die hij voor deputaten werkt. De 25% hoort echter bij zijn oorspronkelijke opdracht, zoals die in zijn beroepsbrief is verwoord. Uiteraard heeft die studie ook indirecte betekenis voor de taken die hij voor deputaten verricht. Vandaar dat deze 25% abusievelijk gerekend kon worden bij het werk dat hij voor deputaten doet.

Wat de rechtspositie van ds. Aarmoudse tijdens en na het beëindigen van zijn taak betreft, moet gezegd dat hij uiteindelijk in dienst van de kerkeraad van Rozenburg staat. Uit een overeenkomst tussen deputaten Kerk en Bedrijfsleven en de kerkeraad van Rozenburg blijkt dat ds. Aarmoudse na overleg met en instemming van deputaten voor onbepaalde tijd is beroepen. Deze overeenkomst brengt derhalve financiële en morele verplichtingen met zich mee die in principe onbeperkt zijn.

De kerkeraad van Rozenburg heeft geconstateerd dat aan het industriepastoraat niet meer die inhoud kan worden gegeven als in het verleden en verwacht dat in de komende jaren die trend zich zal voortzetten. Daarom heeft hij het besluit genomen het industriepastoraat in de huidige vorm stop te zetten, als de huidige industriepredikant zijn werkzaamheden beëindigt, uiterlijk op 1 januari 1997. Deputaten hebben unaniem dit voorstel aanvaard. Uw commissie is van mening dat het een goede zaak is dat de kerkeraad van Rozenburg en deputaten tot dit voorstel gekomen zijn. Ze hebben aannemelijke redenen om de uiterlijke termijn op 1 jan. 1997 te stellen. Toch heeft uw commissie daar moeite mee. We vinden die termijn erg lang, vooral ook voor de industriepastor zelf. Het lijkt ons heel moeilijk goed te blijven functioneren, terwijl al die tijd bekend is dat de functie gaat verdwijnen. Daarom lijkt het ons zeer gewenst dat deze termijn, zeker met één jaar, verkort wordt. We blijven bij onze mening dat het goed is als deputaten de opdracht krijgen om daarover met de kerkeraad van Rozenburg te spreken en handhaven derhalve ons eerste voorstel.

Het is duidelijk dat de industriepredikant meer doet in dienst van deputaten dan vroeger. Die toename van werk voor deputaten is nog betrekkelijk klein, maar in het rapport van deputaten is er een tendens te bespeuren dat zijn aandeel in dienst van deputaten groter wordt. Bovendien zouden deputaten, als de industriepredikant zijn taak gaat beëindigen, graag een parttime vrijgestelde in dienst willen nemen. De commissie is van mening (gebleven) dat het niet juist is dat de taak van deputaten grotendeels vernicht gaat worden door een vrijgestelde. Ook zijn we van mening dat in de komende jaren de industriepredikant niet meer, eerder minder, werk in dienst van deputaten moet gaan doen, daar zij anders in zijn persoon over een parttime vrijgestelde zouden beschikken. Als er in de komende tijd minder werk voor de industriepredikant zou zijn, dan moet hij niet meer werk voor deputaten gaan doen, maar moet er bekken worden welk ander werk hij zou kunnen doen in overeenstemming met zijn instructie.

Uw commissie ziet in het bovenstaande geen aanleiding om met gewijzigde of andere voorstellen te komen. Wel willen we aan voorstel 3 een toevoeging geven, en wel in deze zin:

3. de handelingen van deputaten goed te keuren, met inachtneming van de in dit aanvullend rapport gemaakte opmerkingen.

D. Visser, rapporteur

BILAGE 90

Art. 212

VOORSTEL TOT WIJZIGING VAN ART. 1 T/M 16 VAN HET REGLEMENT VOOR DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL, KERKORDE, UITGAVE 1984, BLZ. 74-80 EN ACTA VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE CHRISTELIJK GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND, AMERSFOORT 19 AUGUSTUS - 3 OKTOBER 1980, BLZ. 115/v

Reglement voor de Theologische Universiteit

Art. 1.

De Christelijke Gereformeerde Kerken onderhouden naar art. 20 K.O., een Theologische Universiteit voor de opleiding tot dienaar des Woords. Zij is gevestigd te Apeldoorn. Verplaatsing kan geschieden bij besluit van de generale synode.

Art. 2.

De Theologische Universiteit staat onder opzicht van een curatorium, dat door de generale synode wordt gemachtigd en geïnstrueerd.

Elke particuliere synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken wijst twee curatoren aan uit de predikanten, die zich in haar ressort bevinden, een wetenschappelijke opleiding hebben genoten en bij voorkeur minstens vijf jaar in het ambt staan.

Daarboven benoemt de generale synode, op aanbeveling van het curatorium een secretaris-curator en een secundus secretaris-curator.

Art. 3.

Het curatorium vergadert minstens driemaal per jaar ter plaatse waar de Theologische Universiteit is gevestigd.

De president van het curatorium wordt voor een jaar naar toerbeurt aangewezen. De hoogleraren van de Theologische Universiteit wonen de vergaderingen van het curatorium bij en hebben een adviserende stem.

Art. 4.

Het curatorium neemt kennis van alles wat tot de Theologische Universiteit in betrekking staat.

De zorg voor de goederen en gelden van de Theologische Universiteit is opgedragen aan daartoe door de generale synode benoemde deputaten. Hun taak wordt door de generale synode bij afzonderlijke instructie geregeld (zie bijlage 12).

Het curatorium zendt jaarlijks een gedrukt verslag van zijn werkzaamheden aan elke kerkeraad.

Zo dikwijls de generale synode wordt gehouden, geeft het curatorium aan deze synode een verslag van de toestand van de Theologische Universiteit.

Art. 5.

De generale synode benoemt de hoogleraren van de Theologische Universiteit bij voorkeur uit de predikanten van de Christelijke Gereformeerde Kerken. In elk geval moet de benoemde lid van deze kerken zijn.

Art. 6.

Onder nadere goedkeuring van de generale synode kan het curatorium, gehoord het advies van de hoogleraren, universitaire docenten, resp. universitaire hoofddocenten, benoemen. Deze dienen bij voorkeur lid te zijn van één van de Christelijke Gereformeerde Kerken. In elk geval dienen zij schriftelijk in te stemmen met de gereformeerde belijdenis.

Art. 7.

Door de generale synode worden, met advies van het curatorium, de vakken van onderwijs aan de hoogleraren toegewezen.

Art. 8.

Eén van de hoogleraren fungeert als rector. Gedurende één jaar voert deze het bestuur van de Theologische Universiteit. De functie van rector wordt bij opvolging door de hoogleraren vervuld.

Art. 9.

Gedurende de cursus houdt het college van hoogleraren vergaderingen om te bespreken wat in het belang van de Theologische Universiteit is.

Art. 10.

De traktementen van hoogleraren en van anderen die aan de Universiteit doceren worden, onder goedkeuring van de generale synode, door de deputaten-financieel van de Theologische Universiteit en door het curatorium vastgesteld. Wie ophoudt lid van een van de Christelijke Gereformeerde Kerken te zijn, verliest alle aanspraak op bezoldiging.

Art. 11.

Wie tot de studie wil worden toegelaten moet een gymnasium/VWO-diploma of daarmee gelijkgesteld getuigschrift overleggen. Zij die een diploma van de Agrarische Hogeschool, Pedagogische Academie, Sociale Academie of Technische Hogeschool hebben, kunnen eveneens worden toegelaten.

Voordat de tentamens van het propaedeutisch jaar kunnen worden afgelegd, moeten eventuele deficiënties op het gebied van Grieks en Latijn opgeheven zijn. Zie art. 17.

Het met goed gevolg afgelegd hebben van een doctoraal examen aan een universiteit geeft ook het recht om toegelaten te worden tot de propaedeutische van de theologie.

Wie een voortentamen of colloquium hebben afgelegd volgens de regels van de Sectie theologie van de Academische Raad kunnen eveneens tot de propaedeutische worden toegelaten.

Studenten van de Theologische Universiteit zijn allen die door de rector in het Album Studiosorum zijn ingeschreven. In de regel kan men niet worden ingeschreven beneden de leeftijd van 17 jaren. Bij bijzonder gunstige aanleg kan hier een uitzondering op worden gemaakt.

Een student, die de Theologische Universiteit verlaat of daarvan wordt verwijderd krachtens besluit van het curatorium, gehoord het college van hoogleraren, wordt niet langer als student beschouwd in de zin van dit artikel. Wanneer een nieuw-ingeschreven student bewijzen kan tonen van afgelegde propaedeutische of theologische examens aan een inrichting voor wetenschappelijk onderwijs, wordt in ieder geval afzonderlijk door het college van hoogleraren een beslissing genomen ten aanzien van vrijstellingen van tentamens of examens in enig vak. In het geval van het ontbreken van equivalentie kunnen aanvullende tentamens gevraagd worden.

Art. 12.

Om te worden ingeschreven als student die opgeleid wordt voor het ambt van predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland moet men met gunstig gevolg het admmissie-examen hebben afgelegd. Bij het admmissie-examen moet worden overgelegd, behalve het bewijs dat men minstens één jaar lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk is, een getuigschrift betreffende godsvrucht en karakter, afgegeven door de kerkeraad van de kerk waartoe de aspirant behoort. Het admmissie-examen dat wordt afgenomen door het curatorium, bijgestaan door hoogleraren, omvat:

- een onderzoek naar de vreze des Heren en de beweegredenen om evangeliedienaar te worden;
- een onderzoek naar de kennis van de Bijbelse Geschiedenis en van de hoofdteksten van de gereformeerde geloofsleer, inzonderheid van de Heidelbergse Catechismus.

Het eerste jaar van inschrijving wordt altijd als een proefjaar beschouwd.

Art. 13.

De theologische studie is over zes jaren verdeeld, met dien verstande dat het onderwijs in het eerste studiejaar een propaedeutisch karakter draagt en het onderwijs in het tweede tot en met het zesde studiejaar op het afleggen van het doctoraal examen gericht is. Het onderscheid tussen het eerste deel van de doctorale studie (D I), dat drieënhalve jaar in beslag neemt, en het tweede deel (D II), dat niet meer dan anderhalf jaar duurt, bestaat hierin dat het eerste deel de basis vormt voor de specialisatie, die kenmerkend is voor het tweede deel.

De examina zijn de volgende:

- het propaedeutisch examen, omvattend de vakken Hebreeuws, nieuwtestamenteel Grieks en patristisch Latijn.

Om tot dit examen te worden toegelaten moeten bewijzen worden overlegd dat tentamen is gedaan in de overige propaedeutische vakken.

- Het eerste deel van het doctoraal examen (D I), omvattend de vakken exegese Oude Testament, exegese Nieuwe Testament, dogmatiek, homiletiek en kerkrecht.

Om tot dit examen te worden toegelaten moeten bewijzen worden overgelegd dat met goed gevolg het propaedeutisch examen is afgelegd en dat tentamen is gedaan in de overige vakken, die tot het eerste deel van de doctorale studie behoren.

- het tweede deel van het doctoraal examen (D II), omvattend één hoofdvak en twee bijvakken. Zie de Regels voor de doctorale studie.

Het is mogelijk te promoveren na met goed gevolg een doctoraal examen afgelegd te hebben, na een proefschrift geschreven te hebben met daarbij gevoegd tenminste zes niet op het onderwerp van het proefschrift betrekking hebbende wetenschappelijke stellingen en na voldaan te hebben aan de overige vereisten voor de promotie. Zie verder de Regels voor de promotie.

Art. 14.

Het propaedeutisch examen van studenten die volgens art. 12 ingeschreven zijn, wordt afgenomen door het college van hoogleraren. Hierbij zal het curatorium verleggenwoordigd zijn.

Het eerste deel van het doctoraal examen is een examen dat afgelegd wordt in een vergadering van het curatorium. Na gunstig advies van het college van hoogleraren wordt dan door het curatorium preekconsent verleend. Het tweede deel van het doctoraal examen wordt eveneens in een vergadering van het curatorium afgelegd. Bij gunstige uitslag verleent het college van hoogleraren, met instemming van het curatorium, de graad van doctorandus in de theologie.

Gehoord het advies van het college van hoogleraren stelt het curatorium hen die dit examen hebben afgelegd, op hun verzoek beroepbaar in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Zij die na dit examen verder studeren met het oog op een promotie, kunnen door het curatorium, gelet op hun verzoek en gehoord het advies van het college van hoogleraren, op een later tijdstip beroepbaar gesteld worden. Indien iemand vóór zijn admmissie-examen reeds tenminste twee jaar aan de Universiteit ingeschreven stond volgens art. 16 van het Reglement, moet hij, nadat hij het admmissie-examen met goed gevolg afgelegd heeft, tenminste drie semesters aan de Universiteit studeren alvorens beroepbaar gesteld te kunnen worden. Indien iemand vóór zijn admmissie-examen nog niet aan de Universiteit ingeschreven was, moet hij, nadat hij het admmissie-examen met goed gevolg afgelegd heeft, tenminste drie jaar aan de Universiteit studeren alvorens beroepbaar gesteld te kunnen worden.

Art. 15.

De cursus loopt van begin september tot begin september.

De vakanties worden door het college van hoogleraren, onder goedkeuring van het curatorium, geregeld.

De studenten zijn verplicht de colleges die zij in overleg met het college van hoogleraren hebben aangevraagd, trouw bij te wonen. Verzuim mag niet zonder toestemming van de rector geschieden. Wanneer een student zich onbehoorlijk gedraagt, zullen de hoogleraren hem hierover onderhouden. Indien hij aan de vermaning geen gehoor geeft, zal hem door het college van hoogleraren de toegang tot de colleges worden onzegd. De definitieve beslissing berust bij het curatorium.

Het college- en examengeeld wordt door de deputaten-financieel bepaald. Wie de Theologische Universiteit verlaat of van haar wordt verwijderd hoeft geen recht op terugbetaling.

Art. 16.

Het college van hoogleraren kan, onder goedkeuring van het curatorium, personen tot de colleges en examens toelaten die geen admmissie-examen hebben afgelegd, doch wel een getuigschrift van het eindexamen gymnasium/VWO of een bewijs van een aan een universiteit afgelegd theologisch examen of doctoraal examen kunnen overleggen, resp. voldoen aan de voorwaarden voor toelating die in art. 11 genoemd zijn. Het college kan, eveneens onder goedkeuring van het curatorium, personen uit het buitenland tot de colle-

ges en examens toelaten, die naar het oordeel van het college over voldoende ontwikkeling beschikken om het onderwijs met vrucht te volgen.

Allen die volgens dit artikel worden toegelaten tot de Theologische Universiteit moeten instemming betuigen met de gereformeerde belijdenisgeschriften.

Zij worden in een afzonderlijk register ingeschreven, staan onder het toezicht van het college van hoogleraren en hebben zich te houden aan de regels die door dit college worden gesteld, terwijl hun, wanneer ze zich daaraan niet houden, de toegang tot de colleges kan worden ontzegd.

Het college- en examengeld voor deze studenten wordt door deputaten-financieel bepaald.

Art. 17.

Voor hen die op grond van een diploma VWO of een ander in art. 11 genoemd diploma worden ingeschreven volgens art. 12 of art. 16, maar wier kennis van Grieks en/of Latijn niet voldoende is om de propaedeutische studie met vrucht te kunnen volgen, is er een vooropleiding Klassieke Talen, die eveneens onder toezicht van het curatorium staat.

REGELS VOOR DE DOCTORALE STUDIE

1. Het eigen karakter van de studie aan de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland brengt met zich mee, dat ook bij de doctorale studie nadruk gelegd wordt op de bestudering van de reformatorische theologie.
2. Bij de doctorale studie zijn vier afstudeeromgevingen te onderscheiden:
 - bijbelse vakken, omvattende de studie van het Oude en het Nieuwe Testament;
 - historische vakken, waaronder wordt verstaan de studie van de kerkgeschiedenis en van het kerkrecht;
 - systematische vakken, waaronder wordt verstaan de studie van de dogmatiek, de dogmageschiedenis en de ethiek;
 - diakoniologische vakken, waaronder wordt verstaan de studie van de praktisch-theologische vakken: de homiletiek, de poëtië, de liturgiek, de catechetiek, de apologetiek, de evangelistiek en de missiologie.
3. De specialisatie die bij het tweede deel van de doctorale studie behoort, omvat de bestudering van een hoofdvak en de bestudering van twee bijvakken. Van deze drie vakken moet er altijd één bestaan uit de studie van het Oude of van het Nieuwe Testament. Een stage in de doctoraalfase die gepaard gaat met de bestudering van literatuur en/of het vervaardigen van een scriptie kan ook als bijvak beschouwd worden. Bij de goedkeuring van de keuze van hoofdvak en bijvakken wordt door het college van hoogleraren (hierna te noemen: het college) gelet op genoegzame samenhang en diversiteit.
4. De initiële beheersing van een wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het te bestuderen hoofdvak moet blijken uit de vervaardiging van een schriftelijk werkstuk op basis van eigen onderzoek, dat minimaal zeventig pagina's (A4-formaat) moet omvatten. Het werkstuk moet een maand voor het examen toegezonden worden aan de betrokken examinator. Het onderwerp wordt na overleg met het college door de betrokken hoogleraar opgegeven.
5. De mogelijkheid bestaat voor een bijvak aan een andere theologische universiteit of faculteit te studeren, indien het college dat goedkeurt. Deze goedkeuring zal in de regel niet gegeven worden, wanneer het betreffende vak aan de Theologische Universiteit zelf bestudeerd kan worden.
6. De duur van het doctoraal examen is zeventig minuten. De examinatie van het hoofdvak duurt twintig minuten evenals de examinatie met betrekking tot het schriftelijk werkstuk voor het hoofdvak. De examinatie van elk van de bijvakken duurt vijftien minuten.

REGELS VOOR DE PROMOTIE

1. Het college van hoogleraren van de Theologische Universiteit (hierna te noemen: het college of de senaat) houdt zich bij het toekennen van het doctoraat zoveel mogelijk aan de regels van het geldende Academisch Statuut.
2. Voor elke promotie wijst het college een hoogleraar van de Universiteit aan.
3. Tot een promotie wordt buiten de vakanties te allen tijde gelegenheid gegeven. Het college kan om bijzondere redenen toestaan, dat een promotie tijdens een van de vakanties geschiedt.
4. Toegang tot de promotie hebben zij die met goed gevolg een doctoraal examen in de theologie hebben afgelegd, als zij een proefschrift hebben geschreven met tenminste zes niet op het onderwerp van het proefschrift betrekking hebbende wetenschappelijke stellingen en als zij voldaan hebben aan de overige vereisten voor de promotie.
5. Evenals van studenten van de Theologische Universiteit wordt van de promovendi aan deze Universiteit gevraagd, dat zij instemming betuigen met de gereformeerde belijdenisgeschriften.
6. Na het doctoraal examen wordt het eerste stadium van de voorbereiding op de promotie gevormd door een zelfstandige studie van bronnen en literatuur met betrekking tot het onderwerp dat door de promovendus gekozen is. Alleen wanneer door de promotor (promotoren) naar aanleiding van deze studie een gunstig advies is uitgebracht, stemt het college in met de keuze van het onderwerp en deelt het aan de Nederlandse Universiteiten mee, dat met de bewerking van het proefschrift een aanvang gemaakt is.
7. Het proefschrift en de stellingen worden geschreven in het Nederlands, Duits, Engels of Frans. Is het proefschrift in het Nederlands geschreven, dan wordt daaraan een overzicht van de inhoud in het Duits, Engels of Frans toegevoegd; is het in een andere taal dan het Nederlands geschreven, dan wordt daar-

aan een overzicht van de inhoud in het Nederlands toegevoegd.

8. 1. Het proefschrift en de stellingen worden onderworpen aan de goedkeuring van de promotor of de promotoren, mede met het oog op het in art. 5 bepaalde. Hij/zij ziet/zien erop toe, dat daarin niets voorkomt, strijdig met de openbare orde of de goede zeden.
2. Indien de promotor zijn goedkeuring meent te moeten onthouden zal hij daarvan geen kennis geven aan de promovendus dan na overleg met het college van hoogleraren.
3. In geval van een principieel meningsverschil waarbij de inhoud van art. 5 en 8.1. in geding is, zal daarover geen uitspraak worden gedaan dan na overleg met het curatorium.
4. Voordat toestemming wordt gegeven tot drukken van het proefschrift, ontvangen alle hoogleraren een gekopieerd exemplaar op kosten van de promovendus.
5. De stellingen dienen vooraf aan het college te worden voorgelegd.
9. Zijn het proefschrift en de stellingen goedgekeurd, dan worden zij gedrukt, tijdig verspreid en op de dag en het uur, door het college vast te stellen, verdedigd op de wijze, in art. 11 bepaald. Het college is bevoegd, geheel of gedeeltelijk, vrijstelling te geven van de verplichting om het proefschrift te doen drukken. In dat geval wordt het proefschrift of het niet gedrukte gedeelte daarvan vemenigvuldigd op een andere door het college goet te keuren wijze.
10. De toekenning van het doctoraat geschiedt door het voltallige college.
11. De promotie wordt in het openbaar gehouden. Aan de promovendus wordt gedurende een uur gelegenheid gegeven, zijn proefschrift en zijn stellingen te verdedigen tegen de bedenkingen van het college, alsmede van een ieder die tot het uitbrengen daarvan van de rector toestemming heeft verkregen. De verdediging geschiedt in het Nederlands, of met toestemming van de rector, in een andere taal.
12. Indien de promovendus blijk van meer dan gewone bekwaamheid heeft gegeven, kan het doctoraat 'cum laude' (met lof) worden toegekend.
13. Staken de stemmen over de toekenning van het doctoraat, dan wordt dit niet toegekend; staken zij over de verlening van het praedicaat 'cum laude', dan blijft dit achterwege.
14. Ten bewijze van de promotie ontvangt de gepromoveerde een in het Latijn of in het Nederlands gestelde bul, getekend door de rector van de Universiteit, de secretaris van het college en de promotor. De bijvoeging bedoeld in art. 12 wordt op de bul vermeld.
15. Het college van hoogleraren kan, met goedkeuring van het curatorium, wegens zeer uitstekende verdiensten op het terrein van de theologische wetenschap de titel van 'doctor honoris causa' verlenen, waarbij het college bepaalt op welke wijze deze promotie plaatsvindt.
16. Terzake van de promotiestudie en wat daarmee samenhangt, brengt het college jaarlijks verslag uit aan het curatorium.
17. Wijziging van dit reglement geschiedt door het college van hoogleraren in overleg met het curatorium.
18. Het promotiereglement bevat de bij de voorgaande hoofdstukken behorende nadere bepalingen.

BILAGE 91

Art. 21B, 221

RAPPORT 3B VAN COMMISSIE II BETREFFENDE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAËL

1. Voorstellen ds. J. van Amstel en ds. P. den Butter

Ds. J. van Amstel en ds. P. den Butter stellen verschillende wijzigingen en aanvullingen voor met betrekking tot de voorstellen van de commissie. Een minder ingrijpend voorstel is dat van ds. Den Butter om commissievoorstel 2 te belindigen na het woord 'aangegeven'. Uw commissie kan dit voorstel echter niet overnemen. Zij acht het van betekenis dat deputaten bij hun verdere bezinning rekening houden met de opmerkingen en wensen die én in commissierapport 3a én tijdens de bespreking ter synode zijn geuit. De overige voorstellen willen wij puntsgewijze aan de orde stellen.

2. Naamsverandering

Ds. Van Amstel wil commissievoorstel 3 laten vervallen. Ds. Den Butter stelt voor dit als volgt te wijzigen: De naam van het deputaatschap ongewijzigd te laten. De bezwaren tegen de naamsverandering die ter synode naar voren gebracht zijn leven ook binnen uw commissie. Mede daarom kon zij het voorstel van deputaten niet overnemen, om de naam van het deputaatschap te wijzigen in 'Deputaten Kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken'. Wel blijven wij het echter wenselijk achten dat de bezwaren tegen de huidige naam nader onderzocht worden. Daarom handelt uw commissie haar voorstel.

3. Opvolging van ds. Van der Vegt

Ds. Van Amstel stelt voor aan commissievoorstel 4 de woorden 'zo nodig' toe te voegen, zodat het als volgt luidt: 'Deputaten volmacht te geven zo nodig uit te zien naar een opvolger voor ds. Van der Vegt'. Ds. Den Butter wil dit commissievoorstel op de volgende manier wijzigen: 'Deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraag of en hoe het werk in Israël kan worden voortgezet, ook als ds. Van der Vegt zou repatriëren en hierover aan de generale synode van 1995 te rapporteren'. Mede in verband met deze voorstellen heeft uw commissie zich beziggehouden met de kritische vragen die ter synode rond het werk in Israël werden gesteld. Binnen onze kring was begrip voor de zorg die daarin tot uitdrukking kwam. Uw commissie acht het dan ook een goede zaak dat aan deputaten wordt opgedragen zich in verband met de opvolging van ds. Van der Vegt opnieuw te bezinnen op de vraag hoe het werk in Israël op de beste wijze kan worden voortgezet. Dat houdt naar ons oordeel ook in dat deputaten bij de benoeming van een opvolger met de grootste zorgvuldigheid te werk dienen te gaan. Uw commissie wil echter de voortgang van het werk in Israël als

zodanig niet ter discussie stellen. Daarom meent zij haar oorspronkelijke voorstel te moeten handhaven. Zij wil daar echter wel het voorstel aan toevoegen om deputaten op te dragen zich in verband met de opvolging van ds. Van der Vegt opnieuw te bezinnen op de vraag hoe het werk in Israël op de beste wijze kan worden voortgezet.

4. Bezinnings- en toerustingbudget

Uitvoering heeft uw commissie met deputaten gesproken over het voorstel om hen toestemming te verlenen van tijd tot tijd een deputaat een opdracht te verlenen voor studie en/of voorlichting en daarvoor de nodige financiële ruimte te bieden. In dit gesprek werden ook de ter synode gemaakte opmerkingen betrokken, alsmede het voorstel dat door ds. Den Butter is ingediend. Dit luidt als volgt: 'Deputaten op te dragen de noodzakelijk geachte studie pro Deo te laten verrichten'.

In de discussie binnen uw commissie over deze materie zijn de volgende overwegingen aan de orde geweest:

1. Wij zijn ervan overtuigd dat de bezinningsopdrachten die aan deputaten verstrekt worden zeer omvangrijk zijn. Naar het oordeel van uw commissie zou het daarom niet onbillijk zijn, als er financiële ruimte geschapen werd waardoor iemand zich in opdracht van deputaten aan een speciale studieopdracht kan wijden.
2. Als aan deputaten deze ruimte geboden wordt, zou er echter wel een incongruentie ontstaan met andere deputaatschappen, aan wie soms ook omvangrijke bezinningsopdrachten worden verstrekt. Uw commissie is van mening dat het niet billijk is als aan één deputaatschap deze ruimte wel wordt geboden en aan andere niet.
3. Uw commissie had aanvankelijk ook moeite met het voorstel van deputaten, omdat daarin niet nader wordt uitgewerkt op welke wijze zij één en ander praktisch denken te regelen. Overigens is er door de toelichting van deputaten op dit punt wel enige verbetering gekomen.

Dit alles is voor uw commissie aanleiding het voorstel van deputaten niet over te nemen. Zij neemt het voorstel van ds. Den Butter over, zij het in een gewijzigde formulering.

5. O.J.E.C.

Ds. Van Amstel wil de voorstellen van uw commissie als volgt aanvullen: 'Deputaten op te dragen een voorstel voor te bereiden om op een volgende synode te beslissen uit het O.J.E.C. terug te treden, tenzij er belangrijke veranderingen optreden bij het O.J.E.C.'. Het aanvullend voorstel van ds. Den Butter luidt: 'Deputaten opnieuw op te dragen ten aanzien van de deelname aan en de verzoeken van het O.J.E.C. grote voorzichtigheid te betrachten'.

Uw commissie heeft beide voorstellen én de kritische opmerkingen die ter synode over het O.J.E.C. gemaakt zijn met deputaten besproken. Een aantal bezwaren vond ook binnen onze kring weerklank. Deputaten beraden echter dat het O.J.E.C. het enige platform is, waarbinnen de kerken met de joden zelf kunnen spreken. Sinds een aantal jaren is het mogelijk geworden binnen dit overlegorgaan te spreken over Jezus de Messias. Bovendien is er ruimte voor een eigen - kritische - inbreng van deputaten. Deze mogelijkheden zouden afgebroken worden, als het voorstel van ds. Van Amstel aanvaard zou worden. Naar het oordeel van uw commissie zijn niet voldoende gronden aangevoerd om onze relatie met het O.J.E.C. binnen afzienbare tijd te beëindigen. Zij neemt het voorstel Van Amstel daarom niet over.

Uw commissie constateert dat het voorstel van ds. Den Butter in feite een herhaling is van de uitspraak van de generale synode van 1986 (zie Acta G.S. 1986, art. 154). Aangezien deze uitspraak nooit herroepen is, is zij nog steeds van kracht. Wij achten het daarom voldoende deputaten te herinneren aan de uitspraak van 1986 en hen op te dragen binnen het O.J.E.C. een bijbels-theologisch verantwoord geluid te laten horen. Naar onze mening is hiermee aan de intentie van het voorstel Den Butter voldaan.

6. Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het vele werk dat zij in de afgelopen periode hebben verricht en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. deputaten op te dragen hun bezinning voort te zetten en daarbij met voorrang aandacht te schenken aan de onderwerpen die door de generale synode van 1989 zijn aangegeven, alsmede rekening te houden met de opmerkingen en wensen die op deze synode zijn geuit;
3. deputaten op te dragen hun bezinning op de eventuele naamverandering van het deputaatschap voort te zetten en daarbij rekening te houden met de ter synode geuite bezwaren en wensen;
4. deputaten volmacht te geven uit te zien naar een opvolger voor ds. Van der Vegt;
5. deputaten op te dragen zich in verband met de opvolging van ds. Van der Vegt opnieuw te bezinnen op de vraag hoe het werk in Israël op de beste wijze kan worden voortgezet en hierover te rapporteren aan de volgende synode;
6. deputaten op te dragen de noodzakelijk geachte bezinning te laten verrichten en daarvoor geen bezinnings- en toerustingbudget toe te kennen;
7. deputaten op te dragen het onderzoek af te ronden naar de mogelijkheden om contacten aan te gaan met 'Christian Witness to Israel' en daarover te rapporteren aan de volgende synode;
8. deputaten te herinneren aan het besluit dat de generale synode van 1986 met betrekking tot het O.J.E.C. heeft genomen en hen op te dragen binnen dit overlegorgaan een bijbels-theologisch verantwoord geluid te laten horen;
9. opnieuw een eerste en een tweede secretaris, een eerste en een tweede penningmeester, alsmede een adviseur te benoemen.

A. Baars, rapporteur

BILAGE 92
Art. 222

RAPPORT 7B VAN COMMISSIE III INZAKE DEPUTATEN STEUNVERLENING AAN DE KERKEN IN DE POLDERS ROND HET IJSELMEER

Uw commissie heeft nader overleg gevoerd met vertegenwoordigers van zowel deputaten Steunverlening aan de Kerken in de polders rond het IJsselmeer als van deputaten Onderlinge Bijstand & Advies over de ter synode gebleken verschillen in de voorstellen van beide deputaatschappen m.b.t. de kerk van Zeewolde. Punt van verschil is alleen, dat waar deputaten Steunverlening aan de Kerken in de polders rond het IJsselmeer het criterium voor eventuele steunverlening in de poldergemeente (in wording) leggen, deputaten Onderlinge Bijstand en Advies nooit uitgaan van de financiële situatie van een wijkkerk - wat de kerk van Zeewolde de facto is - maar steunverlening laten hangen van eventuele reële tekorten van de betreffende plaatselijke kerk, ongeacht hoeveel wijkgemeenten die kerk heeft. In het geval van de kerk van Harderwijk/Zeevolde betekent dat concreet, dat deputaten Onderlinge Bijstand & Advies er grote moeite mee zouden hebben, indien hun aanvulling van eventuele tekorten van de wijkkerk van Zeewolde ertoe zou leiden, dat het vermogen van de kerk van Harderwijk/Zeevolde per saldo toeneemt. Het is uw commissie opnieuw gebleken, dat de verschillen praktisch zeer gering zijn, en mogelijk nauwelijks financiële consequenties hebben. Wel is het voor beide deputaatschappen een principiële zaak, in het overleg met de vertegenwoordigers van beide deputaatschappen bleek het voor beiden aanvaardbaar, dat deputaten Onderlinge Bijstand & Advies tot 1 januari 1994 de wijkgemeente Zeewolde steunen volgens de criteria van deputaten Steunverlening aan de Kerken in de polders rond het IJsselmeer, om vervolgens vanaf die datum de criteria te gaan hanteren van deputaten Onderlinge Bijstand & Advies. U ontvangt hierbij daarom een bijgesteld voorstel 4.

- a. de financiële verplichtingen, die deputaten zijn aangegaan met betrekking tot de steunverlening aan de kerk van Harderwijk ten behoeve van de wijk Zeewolde;
- b. de pensioenvoorziening van br. G. Visser over te dragen aan het deputaatschap Onderlinge Bijstand en Advies met dien verstande, dat de uitvoering van de financiële verplichtingen geschiedt conform de door deputaten Steunverlening aan de Kerken in de polders rond het IJsselmeer aangegane overeenkomsten, met dien verstande, dat vanaf 1 januari 1994 de steun aan de kerk van Zeewolde - of indien nog geen instelling heeft plaatsgevonden: van de kerk van Harderwijk/Zeevolde zal plaatsvinden volgens de normen, die deputaten Onderlinge Bijstand & Advies hanteren.

G.C. den Hertog, rapporteur

BILAGE 93.A
Art. 224, 244, 246

TOELICHTING BIJ INSTRUCTIE 8.05 VAN DE PARTICULIERE SYNODE VAN HET WESTEN

1. De generale synode heeft tijdens haar vergadering van 1989 bovenstaande instructie, die door de particuliere synode van het Westen was ingediend, besproken. Zij heeft de loen geboden toelichting als ontbrekend beoordeeld en verzocht om nadere onderbouwing van de instructie. Via de particuliere synode van het Westen en de classis Haarlem is de instructie (met het verzoek) weer teruggekomen op de vergadering van de kerkeraad van Haarlem-Centrum. Hij dient nu opnieuw, met een nadere onderbouwing, de instructie in.
2. De huidige redactie van art. 6 K.O. (sinds 1947) luidt: 'Een dienaar des Woords zal geen benoeming tot bijzondere arbeid als: geven van godsdienstonderwijs verbonden met pastorale arbeid aan protestants-christelijke scholen, geestelijke verzorging van militairen, in stichtingen van barmhartigheid en dergelijke, mogen aannemen, tenzij hij verbonden blijft aan een gemeente. (...)'. In deze formulering zou men kunnen lezen, dat het beroepbaar gestelde kandidaten niet mogelijk is een benoeming als predikant met bijzondere arbeid als in art. 6 K.O. genoemd, te aanvaarden. Er wordt immers slechts gesproken van een dienaar des Woords die zulk een benoeming aanneemt. De instructie wil hierin een verduidelijking aanbrengen, die aangeeft dat ook beroepbaar gestelde kandidaten zulk een benoeming kunnen aanvaarden.
3. De aanleiding om art. 6 in de kerkorde op te nemen moet in het verleden gezocht worden. Reeds in de Middeleeuwen werd aan koninklijke hoven, stichtingen, gasthuizen e.d. vergunning verleend om een eigen kerk te hebben met een eigen priester of kapelaan. Zo is van het gasthuis in Delft bekend, dat het in 1263 een kapelaan kreeg om er de mis te bedienen. Na de reformatie moest er een nadere regeling komen. Prins Willem I had in 1572 een eigen hofprediker aangesteld en zo waren er meer adellijke families met eigen predikers. Reeds in 1578 sprak de synode van Dordrecht uit, dat zulke hofpredikers evenals de gewone dienaren 'ordentelick en wettelick' beroepen moesten worden. De synode van Middelburg, 1581, bepaalde zulks ook voor de 'gasthuysen en weeshuysen'. Dr. H. Bouwman, Gereformeerd Kerkrecht, dl. 1, 1928, p. 425v. schrijft: 'De oude Gereformeerde Kerken wilden hiermede niet zeggen, dat zij ook zeggenschap hadden op de heerlijkheden en gasthuysen. Zij erkenden, dat de vorsten of regenten zelfs de gewenschte personen konden kiezen. Indien zij echter een persoon kozen, die niet kerkelijk toegelaten was, dan was deze ook geen predikant. Daarom trachten de kerken ervoor te zorgen, dat hij die door de regenten benoemd werd, werkelijk in het ambt was, en dat hij

in de rechte verhouding kwam tot de plaatselijke kerk. Zulk een predikant ontleende zijn macht aan twee lichamen, aan de kerk en aan de regenten, en hij had zich te houden aan de instructie, die in overleg met en onder goedkeuring der kerk door de regenten was vastgesteld.

De Gereformeerde Kerken koorden de aanstelling van predikanten door de overheid en door de heeren steeds af, maar trachten de gevaren, aan het patronaatrecht verbonden, zoveel mogelijk te verhinderen door te bepalen a. dat de predikanten volgens art. 4 en 5 der kerkenordening door de kerken moesten worden geëxamineerd en formeel beroepen worden en b. dat zij steeds aan de kerkenordening, met name de censuur onderworpen waren.

Art. 6 K.O. wilde dus vooral vermijden dat allerlei willekeurige personen, die wellicht een stichtelijk woord konden spreken, aan hoven en instellingen als predikant benoemd werden. Zonder wettige examinate en beroeping was het niet mogelijk om ambtsdrager te zijn.

4. De huidige vraag, of ook beroepbaar gestelde kandidaten een beroep tot predikant met bijzondere arbeid mogen ontvangen en aannemen, is hiermee in feite bevestigend beantwoord. Immers in de geschiedenis ging het veelal ook om personen, die niet in het kerkelijk ambt stonden. Zij konden niet zonder meer predikant worden, maar moesten eerst de gebruikelijke weg van toelating en examinate volgen. Eerst dan konden zij beroepen en bevestigd worden in het ambt en hadden zij ook het recht ambtelijke handelingen te verrichten, tenzij zij tegelijk niet als elke andere predikant aan de kerkorde onderworpen waren.
5. Dit wordt bevestigd door de oorspronkelijke redactie van art. 6 K.O. zoals men die kan vinden bij dr. F.L. Bos, *De orde der kerk, 1950*; bij H. Bouwman, a.w.; bij ds. Joh. Jansen, *Korte Verklaring van de kerkorde, 1952* en bij ds. K. de Gier, *De Dordtse Kerkorde, 1959*, welke luidt: 'Daar zal geen Dienaar de dienst mogen aannemen in enige particuliere heerlijkheden, gasthuizen of anderszins, tenzij hij tevoren geadmitteerd en toegelaten zij volgens de voorgaande artikelen. Hij zal ook niet minder dan anderen der Kerkenordening onderworpen zijn'. Door te verwijzen naar de voorgaande artikelen (in het meervoud, dus de artt. 4 en 5 K.O.) wordt de weg naar het ambt met bijzondere arbeid niet alleen opengesteld voor reeds bevestigde predikanten (over hen handelt art. 5), maar ook voor beroepbaar gestelde kandidaten (over hen handelt art. 4), mits natuurlijk de weg, zoals in art. 4 aangewezen bewaard wordt.
6. Het is dus helemaal in de lijn van de bedoeling van art. 6 K.O. dat ook beroepbaar gestelde kandidaten een benoeming tot bijzondere arbeid kunnen aannemen. Een voorbeeld uit het verleden is wijlen ds. P.J. Madem, die als kandidaat beroepen werd om de arbeid onder de doven te gaan verrichten. Omdat echter in het verleden ook een enkele maal een kandidaat, die zich beschikbaar stelde voor bijzondere arbeid, is afgewezen op grond van de huidige formulering van art. 6 is het goed de verduidelijking, zoals in de instructie verwoord, als een bepaling op te nemen in art. 6 K.O.

BILAGE 93.B.
Art. 224, 244, 246

RAPPORT 4 VAN COMMISSIE I BETREFFENDE INSTRUCTIE 8.05.

De commissie heeft zich in twee vergaderingen uitvoerig beziggehouden met deze instructie en de daarbij gevoegde toelichting. In de gesprekken die daarover in de commissie zijn gevoerd, zijn diverse zaken genoemd die tot een voorstel hebben geleid.

De eerste overweging die uw commissie noemt, valt te typeren met het woord *beduchtheid*. Maakt aannemen van deze instructie het niet mogelijk, dat kandidaten, die anders geen beroep uit de kerken zouden ontvangen, nu wel in volle rechten predikant zouden kunnen worden in onze kerken? Met andere woorden: worden kandidaten op deze manier niet langs een oneigenlijke weg predikant? Deze vragen worden mede ingegeven door het feit, dat deze instructie is geboren vanuit de verlegenheid, dat er kandidaten zijn die na geruime tijd nog steeds geen plaats in de kerken hebben ontvangen. Heeft deze instructie de zorg van de oproep van het curatorium om plaatsen te zoeken voor kandidaten die door het curatorium beroepbaar zijn gesteld? Maar in dit woord *beduchtheid* zit ook de zorg van de commissie dat er op deze wijze een wezenlijk element van art. 6 K.O. verloren gaat. Het element namelijk dat het bij art. 6 dient te gaan om predikanten die al enige ervaring hebben. In de commissie werd daarbij ook opgemerkt, dat broeders die bijvoorbeeld willen dienen in het godsdienstonderwijs niet noodzakelijkerwijze de weg van het ambt behoeven op te gaan.

De tweede overweging van de commissie wordt gekenmerkt door het woord *teleurstelling*. Het komt de commissie voor dat er in de toelichting bij de instructie weinig nieuwe elementen zijn gevoegd. De zaken die in deze toelichting zijn verwerkt, zijn ook reeds naar voren gekomen in de discussies die op de generale synode Groningen 1989 zijn genoemd. De toelichting beantwoordt in ieder geval niet de vragen, die in het voorgaande zijn gereleveerd.

De laatste overweging van de commissie kan worden aangegeven met het woord *verlegenheid*. Enerzijds bevredigt het niet om op grond van deze instructie en de daarbij gegeven toelichting het bepaalde in art. 6 K.O. te wijzigen. Anderzijds kan er worden gewezen op het verleden. Verscheidene kerken hebben kandidaten een bijzondere dienst vervuld. Te denken valt aan de dl. Bikker, Geleynse, Drayer (zending), Madem (dovenpastoraat) en Van der Vegt (evangelieverkondiging onder Israël). Het moet naar het oordeel van de commissie wel mogelijk blijven, dat kandidaten tot de heilige dienst direct worden ingezet voor bijzondere arbeid.

Al deze overwegingen in aanmerking nemende, wil de commissie u het volgende voorstellen:

De generale synode besluit om de volgende bepaling toe te voegen aan art. 6 van de kerkorde:

In uitzonderlijke situaties, zulks ter beoordeling van de betreffende kerkeraad en de classis waaronder de kerkeraad ressorteert, kunnen ook kandidaten, die in de kerken beroepbaar zijn gesteld, voor bijzondere arbeid worden beroepen.

H. Last, rapporteur

BILAGE 94
Art. 228

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR KERK EN ONDERWIJS

1. Algemeen

1.1. Samenstelling

De synode van 1989 benoemde tot leden van het deputaatschap drs. C.M. van den Hoek, ds. D. Quant, drs. J.J.F. Scheper, ds. G. van 't Spijker, prof. dr. L. Strenght, ds. D. Visser, Drs. G. van 't Spijker was als zesde lid aan het deputaatschap toegevoegd om na een tussentijdse periode het secretariaat van ds. D. Quant te kunnen overnemen. Tot ons grote verdriet is prof. dr. L. Strenght overleden voordat het deputaatschap in de nieuwe samenstelling kon aantreden. De deputaten herdenken met respect zijn persoon en het werk, dat hij voor ons deputaatschap heeft gedaan. Er zijn nu dus weer vijf deputaten voor Kerk en Onderwijs. Ds. D. Visser is voorzitter en ds. D. Quant gaf na een jaar het secretariaat over aan ds. G. van 't Spijker. De deputaten zijn dankbaar dat zij in de afgelopen periode aan hun opdracht konden werken.

1.2. Taak

Naast de zaken die de generale synode al eerder aan de deputaten toevertrouwd, droeg zij de deputaten op:

- de bezinning aangaande de samenwerkingschool - met verwerking van de opmerkingen van de commissie - waar nodig om te werken en daarna de kerken toe te zenden;
 - de bezinning aangaande het reformatische en gereformeerde (vrij) onderwijs systematischer op te zetten en om te werken;
 - de regionalisatie tot hoofdpunt van het beleid te maken en opnieuw die classes, die afzijdig reageerden op het verzoek een classicale commissie in te stellen, op te wekken dit alsnog te doen.
- Een groot deel van de aandacht van de deputaten is uitgegaan naar de laatste twee punten.

1.3. Vergaderingen

Vergaderd werd op (12 juni 1989), 26 januari 1990, 3 mei 1990, 12 september 1990, 5 december 1990, 20 maart 1991, 5 juni 1991, 11 september 1991, 13 november 1991, 15 januari 1992, 26 februari 1992 en 25 maart 1992.

2. Contact met de kerken

2.1. Met de kerkeraden en predikanten

De kerkeraad van Beverwijk gaf kennis van een schrijven, verzonden aan alle schoolbesturen in Beverwijk en Heemskerk, waarin aandacht gevraagd wordt voor het leren van psalmen.

De kerkeraden ontvingen eind 1990 de nota over de samenwerkingscholen, welke door deputaten was opgesteld en in opdracht van de generale synode omgewerkt.

De deputaten verzenden elk jaar een preekschets aan alle predikanten. Eind 1991 hebben de deputaten een kort enquêteformulier verzonden aan alle predikanten om een indruk te krijgen van de ontvangst, welke de preekschetsen ten deel valt. Hierop is gereageerd door 101 predikanten. De reacties zijn zeer uiteenlopend.

10% zegt de preekschetsen regelmatig te gebruiken.

49% zegt de preekschetsen soms te gebruiken.

36% zegt de schetsen niet te gebruiken.

De overige 5% betreft of emerituspredikanten, die niet meer preken, of jonge predikanten die nog geen gelegenheid hadden de schetsen te gebruiken.

De redenen waarom preekschetsen niet of niet dadelijk gebruikt worden zijn:

- er is geen gelegenheid voor (60% in 1992);
- men werkt met andere kerken samen op een onderwijszondag;
- men wil geen schetsen van anderen gebruiken;
- men preekt niet apart n.a.v. een thema, maar brengt het daar waar het past in de prediking ter sprake;
- men vindt de schetsen niet voldoende.

Discussievragen bij de preek werden door niemand gebruikt.

Een algemeen oordeel over het nut van de schetsen werd door 84 van de 101 predikanten gegeven.

40% van hen vond dat de schetsen aan hun doel beantwoordden.

36% vond dat de schetsen soms of gedeeltelijk aan hun doel beantwoordden.

14% vond, dat de schetsen niet aan hun doel beantwoordden.

7% vond, dat de schetsen overbodig waren.

Omdat maar 40% van de predikanten vindt dat de schetsen aan hun doel beantwoordden en omdat de schetsen door een nog lager percentage regelmatig gebruikt wordt, zijn de deputaten van oordeel, dat het niet noodzakelijk is elk jaar een preekschets te doen vervaardigen.

2.2. Met kerkleden

Een van de leden van onze kerken, wonend in België, vroeg aan de deputaten, of zij in staat waren hem wat betreft het onderwijs in België te dienen. De deputaten zijn van mening, dat zij voor de leden in België hetzelfde moeten betekenen als voor de leden in Nederland. Zij hebben dan ook nadere gegevens gevraagd over de soort problemen, waarmee hij in aanraking kwam. De onderwijswetgeving in België is wat anders dan in Nederland. De kerkelijke situatie is ook anders. De deputaten hebben vervolgens meegedeeld wat hun taakstelling en werkwijze is en hem verwezen naar de onderwijscommissies van de classes Utrecht en

Middelburg. In voorkomende gevallen kan hij of via zijn kerkeraad of rechtstreeks met zijn vragen bij de deputaten terecht.

3. Regionalisatie

Overeenkomstig de aan deputaten gegeven opdracht om de regionalisatie tot hoofdpunt van de werkzaamheden te maken hebben de deputaten zich ingespannen om in elke classis een classicale commissie te laten functioneren. Om een indruk te geven van de veranderingen die daarbij ontstonden is niet gekozen voor een globale rapportering, maar voor een wijze van verslaan, waarin alle gegevens vermeld zouden worden. De deputaten hebben zich verbaasd over de traagheid, waarmee een aantal classes reageren op de brieven van de deputaten.

3.1. Contact met de classes

Overeenkomstig de aan deputaten gegeven opdracht om de regionalisatie tot hoofdpunt van de werkzaamheden te maken is contact gezocht met die classes waar nog geen classicale commissie voor Kerk en Onderwijs was ingesteld. Aldus zijn op 3 februari 1990 verzoeken gezonden aan de classes Utrecht, Amersfoort, Apeldoorn en Rotterdam, om alsnog een classicale commissie in te stellen. De classis Amersfoort berichtte in een schrijven gedateerd juli 1990 (ontvangen na de deputatenvergadering in september 1990) niet tot het instellen van een classicale commissie te zullen overgaan tenzij door de deputaten voldoende redenen voor het instellen konden worden gegeven, samen met een duidelijke taakomschrijving. Aan de classis Amersfoort is op 12 december 1990 een reactie verzonden. De classis reageerde hierop in een schrijven van 22 augustus 1991. Men ging niet over tot het instellen van een commissie. Op 13 april 1990 zijn door de deputaten inlichtingen verzonden aan de door de classis Apeldoorn ingestelde onderzoekcommissie.

De classis Utrecht berichtte op 3 april 1990 te zijn overgegaan tot het instellen van een commissie, die tot taak heeft te onderzoeken of een commissie Kerk en Onderwijs binnen de classis kan functioneren. Op 13 april 1990 zijn door de deputaten inlichtingen verzonden van drs. P.H. Bikker, waarin hij meedeelde, dat de classis Utrecht hem destijds (in 1990) niet had benoemd in een classicale onderwijscommissie, omdat er geen classicale onderwijscommissie werd ingesteld, hebben de deputaten in een schrijven van 12 september 1991 nadere inlichtingen gevraagd bij de classis. Op 11 februari 1992 werd dit bericht door de classis bevestigd.

De classis Rotterdam berichtte op 2 april 1990, dat op de najaarsclassis besloten zou worden of een dergelijke commissie zou worden ingesteld. Op 13 april 1990 zijn inlichtingen verzonden aan de classis Rotterdam. Op 27 oktober 1990 werd bericht, dat men een voorlopige classicale commissie had ingesteld. In de classis Hoogeveen kostte het moeite een samenroeper voor de classicale commissie te benoemen. Daarom is door de deputaten de betreffende post steeds naar de scriba van de classis gestuurd. In een schrijven van 4 oktober 1991 bracht de scriba van de classis de deputaten van de moeite op de hoogte.

3.2. Contact met de classicale commissies

Op 12 december 1990 worden alle classicale commissies uitgenodigd voor een bijeenkomst, te houden op 20 maart 1991 te Nijkerk. Doel van deze bijeenkomst is elkaar te dienen met opgedane ervaringen en elkaar te steunen in problemen die aan het licht gekomen zijn.

Op 14 maart wordt aan allen een herinnering en een routebeschrijving gezonden. Aanwezig zijn, behalve de deputaten, de vertegenwoordigers van de classicale commissies resp. voorbereidende commissie van de classes Haarlem, Zwolle en Apeldoorn. De commissie van de classis Middelburg zond bericht van verhindering. Van alle andere commissies zijn geen vertegenwoordigers of berichten van verhindering gekomen. Desondanks is er onder de aanwezigen een diepgaand gesprek gevoerd over activiteiten die men ontwikkelt en problemen die men ontmoet. Opmerkelijk is, dat onder die problemen met name genoemd wordt de geringe respons die men vindt bij ambtsdragers. Onderschat men de problematiek? Of is het totaal aan mogelijkheden zo groot geworden, dat men het niet meer hantieren kan? Het gaat hier toch waarlijk niet om hobbyisme van commissieleden waarbij een toeschouwen van verne de beste houding lijkt te zijn! Opgemerkt wordt, dat de problematiek waarschijnlijk al verschoven is vanuit het onderwijs naar binnen in de gezinnen. Er moet veel aandacht geschonken worden aan de geloofsopvoeding in het gezin. Het verslag van deze vergadering is aan alle commissies toegezonden.

Op 14 juni 1991 wordt aan alle classicale commissies die geen afgevaardigden gestuurd hadden naar de bijeenkomst op 20 maart, het verzoek gericht een overzicht van de door de commissie opgedane ervaringen te mogen ontvangen. Gevraagd wordt: wat zijn uw werkzaamheden geweest, hoe hebt u een en ander aangepakt, wat zijn de resultaten, wat verwacht u van de deputaten, wat kunt u ons melden als concreet probleemveld, waarop de aandacht van de deputaten zich zou moeten richten.

Geen reactie kwam van de classiscommissies Groningen, 's-Gravenhage, Dordrecht. Van de classicale commissie Hoogeveen kwam een uiteenzetting over de problemen bij het vinden van een samenroeper (reeds genoemd onder 3.1.), maar geen verdere reactie. Van de classicale commissie Leeuwarden kwam een verslag met o.a. een hartekreet over de geringe respons uit de classis.

De classicale commissie Zwolle heeft, ook al voordat het verzoek om inlichtingen was verzonden, regelmatig bericht gegeven van de stand van zaken. Men is actief begonnen. Mede door het ontbreken van reacties van kerkeraden is men overgegaan tot een afwachtende houding.

De voorbereidende classicale commissie Apeldoorn heeft van de deputaten een conceptinstructie ontvangen en is inmiddels omschakeld in een classicale commissie. Een plaatselijke onderwijscommissie in Enschede vericht, met succes, goed werk.

De classicale commissie Amsterdam heeft na pogingen om respons te verkrijgen zichzelf op nonactief gesteld. (Na de voorjaarsclassis van 1992 wordt door de scriba van de classis Amsterdam bericht, dat de classis Amsterdam heeft besloten de commissie op te heffen.) De classicale commissie Haarlem heeft allen-

lei activiteiten ontplooid. Er is bij de kerkeraden aangedrongen op reacties, met name om plaatselijke situaties en wensen kenbaar te maken. De classicale en regionale bijeenkomsten die gehouden zijn verliepen in een goede sfeer, maar er was weinig belangstelling, zeker van ambtsdragers.

De classicale commissie Middelburg heeft enige bijeenkomsten georganiseerd, maar moest ook een geringe belangstelling, met name van de kant van de kerkeraden vaststellen.

Aan de voorbereidende classicale commissie Rotterdam is toegezonden een voorbeeld van een enquête, gericht op het inventariseren van de behoefte aan een gesprek resp. voorlichting over onderwijsproblematiek in de classis. De voorlopige commissie concludeert op grond van de respons, dat het niet zinvol is op de ingeslagen weg voort te gaan.

3.3. Conclusie en alternatief

Bovenstaande werkt op den duur vrij monotoon. Er is geen respons. Daar waar je zeker reacties, nl. van de kant van de ambtsdragers zou mogen verwachten, blijven ze opvallend uit. De classicale commissies spannen zich in, maar raken teleurgesteld. De classes die besloten geen commissie in te stellen, lijken hun gelijk te kunnen vaststellen.

En toch is er een reusachtige problematiek. Onze voorouders die zich zowel opofferingen getroosten voor goed christelijk onderwijs, stonden voor een minder rampzalige situatie en vonden die al dusdanig ernstig, dat ze de strijd aangingen. Zij zagen wel het belang. Predikanten, andere ambtsdragers, ouders, onderwijsgevers maakten zich toen sterk, om een in hun ogen verderfelijke tendens te keren.

Staan wij nu bij de dijkdoorbraak te kijken zonder in staat te zijn iets te ondernemen?

Zij die hun gelijk zouden willen vaststellen wat betreft het niet instellen van commissies, hebben het maar in één opzicht bij het rechte eind: nl. dat het in onze kerken waarschijnlijk zinloos is zo iets te doen. Maar dat is, gezien de grote geestelijke belangen die er in meespelen, een alarmerende situatie.

Inderdaad moet worden vastgesteld, dat de regionalisatie maar moeilijk wil landen in onze kerken.

Aan de andere kant is er echt de grote problematiek op het terrein van het christelijke onderwijs. Die lijkt gemaskeerd te worden door de nog grotere problematiek van onze onmacht.

De generale synode gaf aan de deputaten de opdracht om de regionalisatie tot hoofdpunt van het beleid te maken. De deputaten hebben tot hun teleurstelling moeten vaststellen, dat deze opdracht niet goed uitvoerbaar is; ten dele doordat verschillende classes bij herhaling niet bereid waren een classicale commissie in te stellen, ten dele doordat ingestelde classicale commissies te weinig respons vonden binnen de plaatselijke gemeenten.

Een alternatief kan het volgende zijn: via alle mogelijkheden die onze kerkelijke pers ons biedt, moet er wat gedaan worden aan voorlichting in onze kerken over de problematiek van het onderwijs. Een en ander moet tegen de geestelijke achtergrond geplaatst worden waar het hoort: de doopbelofte, de liefde voor onze kinderen en anderzamen kinderen om Christus' wil, de bezorgdheid voor het in ongelof ontkomen en de ernstige gevolgen die dat heeft. Maar het zal dan wel over de concrete situatie van de onderwijsproblematiek moeten gaan. Misschien kunnen we zo elkaar stimuleren tot meer alertheid en het tonen van liefde voor de Heere ook in deze zaken. Wellicht raakt men er dan ook meer bij betrokken, zodat men eindelijk onder ogen durft zien over welke problemen het gaat.

Naast dit alternatief willen de deputaten graag, dat het werk in die commissies, die goed werk kunnen verrichten, doorgang vindt.

4. Contact met anderen

4.1.

De deputaten ontvangen al jarenlang gratis het Bulletin van de Unie School en Evangelie en het blad 'De Reformatorische School'; ook krijgen zij sinds kort 'Context', een periodiek verschijnend informatief van de Landelijke Prot. Chr. Schoolbegeleidingsdienst 'Centraal Nederland'. Dat wordt gewaardeerd. Het C.P.S. dient ons door toezenden van meer speciale literatuur, wanneer wij daar om vragen.

4.2. V.S.G.B.

De deputaten hebben uitnodigingen ontvangen van het Verband van Scholen van Gereformeerde Belijdenis, voor het bezoeken van de jaarvergaderingen en trachten die te bezoeken.

4.3. De Vijverberg

Regelmatig werd op de vergadering van de deputaten verslag afgelegd van de werkzaamheden voor De Vijverberg, protestants christelijke Hogeschool op gereformeerde grondslag te Ede. Ds. D. Quant is in 1992 herbenoemd als lid van het bestuur en heeft thans de functie van secretaris van het bestuur.

Jaarlijks nodigt het bestuur van De Vijverberg de participanten uit voor een vergadering. Daarin wordt verantwoording afgelegd van de werkzaamheden en plannen van bestuur en directie. Dit jaarlijkse contact wordt op prijs gesteld.

De deputaten ontvangen ook het Bulletin dat door De Vijverberg wordt uitgegeven. Van allerlei belangrijke gebeurtenissen, zoals bijv. de directeurswisseling worden zij op de hoogte gehouden.

In de afgelopen periode kwam een principe-afpraak tot stand van samenwerking met de Evangelische Hogeschool op het gebied van het hoger beroeps onderwijs (Evangelische School voor de Journalistiek), onder de ontbindende voorwaarde dat de Minister deze zou gaan bekostigen. Een aanvraag daartoe werd ingediend, maar is tot nu toe niet postief beantwoord.

Ook kwam het tot een samenwerkingsverband met de Theol. Hogeschool, uitgaande van de Geref. Bond in de Ned. Herv. Kerk. Samen met De Vijverberg is er nu een opleiding tot pastoraal-diakonaal werker (in deeltijd, op zaterdag). Over verdere uitbouw van deze samenwerking is men in gesprek.

De Hogeschool telt inmiddels ongeveer 1100 studenten, die in september 1992 D.V. in één locatie aan de Reehorsterweg het onderwijs zullen kunnen volgen (hetgeen wederom een mijlpaal is in de geschiedenis

van de Hogeschool).

4.4. Overigen

4.4.1. Namibië

Via ds. J. Westerink bereikte de deputaten in 1991 het verzoek van de DEPUTATE VIR ONDERWYS, PARTIKULIERE SINODE VAN DIE GEREFORMEERDE KERK IN NAMIBIE, om steun te ontvangen in de nieuwe situatie die daar was ontstaan, nu het christelijke onderwijs in bijzondere scholen georganiseerd moet worden. Het gaat om een betrekkelijk kleine groep mensen die daarvoor veel offers moet brengen. De deputaten hebben geantwoord, dat ze het volgende dachten te ondernemen, nl. een brief aan alle Chr. Genef. Kerkeraden met het verzoek om voorbede en eventuele plaatsing op het collectie-ooster, en een brief aan de Unie School en Evangelie met het verzoek om plaatsing op de projectenlijst te overwegen. In verband daarmee is om nadere inlichtingen gevraagd, zodat in de bedoelde brieven een en ander concreet kon worden aangegeven. Tot op heden is geen antwoord ontvangen.

4.4.2. Anderen

Soms bereikt de deputaten een verzoek om inlichtingen van derden, die geen lid zijn van onze kerken, bijvoorbeeld n.a.v. een rapport dat in opdracht van de synode door de deputaten is uitgebracht. Getracht wordt in zulke gevallen zo goed mogelijk de betrokkenen door te verwijzen naar hen, die het beste antwoord kunnen geven op de gestelde vragen, indien de deputaten zelf daartoe niet in staat zijn.

4.4.3. Evangelische Hogeschool

In verband met de benoeming van dr. T. Brienen aan de Evangelische Hogeschool en met de moeilijkheden, die buiten de schuld van dr. Brienen, daarna zijn ontstaan, welke o.a. resulteerden in het ontslag van dr. Brienen, werd aan de deputaten door de Stichting Evangelische Hogeschool een 'dossier-dr. T. Brienen' toegezonden. De deputaten hebben dit voor kennisgeving aangenomen.

4.4.4. Deputaten voor contact met de Overheid/N.P.C.S.

In verband met enkele notities betreffende de antidiscriminatiewet, welke de Nederlandse Protestants Christelijke Schoolraad in een persbericht verspreidde, welke notities ook aan de deputaten verzonden waren, is er correspondentie gevoerd met de N.P.C.S., om onze verontrusting te uiten over enkele zinsneden. Tevens is aan de deputaten voor contact met de Overheid gevraagd hoe er verder gehandeld is of kon worden. De N.P.C.S. heeft geantwoord door middel van een nadere uiteenzetting. De deputaten voor contact met de Overheid hebben geantwoord met een uiteenzetting van wat zij in deze problematiek hebben gedaan. De deputaten voor Kerk en Onderwijs hebben het hierbij gelaten.

5. Werkzaamheden in verband met art. 6 K.O.

5.1. Personaliteit

Binnen het kader van art. 6 K.O. hebben of hadden de deputaten verantwoordelijkheid voor de predikanten T. Brienen, A. Broersma, Th. Peppink en A.W. Wubs. Dr. T. Brienen was gedurende korte tijd docent aan de Evangelische Hogeschool, maar inmiddels is door de kerkeraad van Amersfoort bekendgemaakt, dat dr. T. Brienen opnieuw een beroep in overweging wil nemen. Er waren en zijn goede contacten tussen dr. T. Brienen enerzijds en de deputaten anderzijds.

5.2. Contacten

In 1988 waren de deputaten gestart met het op geregelde tijden bijbrengen van de predikanten naar art. 6 K.O. opdat men elkaar van dienst zou kunnen zijn, maar inmiddels is gebleken, dat de activiteiten van deze predikanten onderling dermate verschillend zijn, dat voortzetting van de contacten in deze vorm geen nut zou hebben. Het directe contact tussen de deputaten en de predikanten wordt nu onderhouden door het jaarlijks afleggen van een bezoek. Een van de deputaten bezoekt een van de predikanten en alle predikanten krijgen op deze wijze bezoek. Deze bezoeken worden verslagen op de deputatenvergaderingen. Met dr. Brienen is regelmatig telefonisch contact geweest in de periode, waarin de moeilijkheden op de E.H. speelden en kort daarna. Daarnaast blijven de deputaten van het werk van de predikanten op de hoogte via de toezending van de verslagen aan de betrokken kerkeraden.

6. Bezinning

6.1. Algemeen

Evenals in de vorige verslagperiode werd een deel van de aandacht van de deputaten opgeleefd door bezinning over onderwerpen, hun door de generale synode aangereikt. Eerst is gewerkt aan een omwerking van het bezinningsrapport over de samenwerkingschool. Toen dat voltooid was en het bezinningsrapport was toegezonden aan de kerken, is gewerkt aan het rapport over het reformatorische en het gereformeerde (vrijg.) onderwijs.

6.2. Samenwerkingschool

De generale synode nam kennis van het bezinningsrapport dat de deputaten hadden gemaakt over de samenwerkingscholen. Ze voorzagen het van een aantal kanttekeningen en gaf de deputaten opdracht om deze bezinning waar nodig om te werken, met verwerking van de opmerkingen van de synode, en daarna aan de kerken toe te zenden. De deputaten hebben dit zo spoedig mogelijk uitgevoerd, met als resultaat, dat de bedoelde bezinning op 5 december 1990 aan de kerken is toegezonden. Het bericht hiervan is via 'De Wekker' verder verspreid, zodat ook belangstellenden in staat gesteld konden worden er nader kennis van te nemen. Zie bijlage 94.1.

6.3. De bezinning betreffende het reformatorische en het gereformeerde (vrijg.) onderwijs

Over dit onderwerp bieden de deputaten opnieuw, na hun bezinning terzake, de synode een rapport aan in bijlage 94.2.

7. De toekomst

Wanneer de deputaten trachten een beeld te vormen van de nabije toekomst, dan denken zij in eerste instantie aan een consolidering van de situatie, wat betreft de goed functionerende klassicale commissies. Verder denken zij aan een proces van bewustwording bij de kerkleden, waarbij zeker ook gedacht moet worden aan de ambtsdragers onder hen, welk proces zij denken te bevorderen door middel van korte, eenvoudige publicaties in onze kerkelijke pers.

8. Voorstellen

8.1. Benoemingen

De deputaten stellen u voor opnieuw deputaten voor Kerk en Onderwijs te benoemen, vijf in getal. Daarbij dient opgemerkt te worden, dat ds. D. Quant te kennen heeft gegeven na zijn zittingsperiode van twaalf jaar nu niet meer herbenoemd te willen worden. Voorstellen over zijn opvolging zullen het moderamen van de synode tijdig bereiken.

8.2. Beleid

De deputaten verzoeken de synode op grond van het haar aangeboden rapport aan de deputaten enkele hoofdzaken van beleid in de komende periode te geven.

Daarbij doen de deputaten in ieder geval de volgende voorstellen:

De synode beslute:

1. de deputaten op te dragen hun rapport over de reformatorische en gereformeerde (vrijg.) scholen - na verwerking van eventuele opmerkingen van de synode - toe te zenden aan de kerkeraden, opdat het aan de kerken dienstbaar gemaakt kan worden;
2. de deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraag, hoe de aanvankelijk begonnen regionalisatie in een aantal classes op de beste wijze voortgang kan vinden; daarbij attent te zijn op mogelijkheden voor uitbreiding van deze regionalisatie, maar overigens te berusten in de feitelijke situatie;
3. de deputaten toestemming te geven de kerkleden toe te rusten in hun taak aangaande het prof. chr. onderwijs d.m.v. publicaties in de kerkelijke pers, dit ter bevordering van een proces van bewustwording op het brede terrein van de onderwijsproblematiek.

Drs. G. van T. Spijker, secretaris

Bijlage 94.1.

BEZINNING AANGAANDE DE SAMENWERKINGSSCHOOL

1. Ter inleiding

Deputaten voor Kerk en Onderwijs van de Chr. Genef. Kerken in Nederland hebben zich in opdracht van twee achtereenvolgende synoden beziggehouden met de ontwikkelingen in het christelijk onderwijs, toegespitst op de zogenaamde 'samenwerkingscholen'.

De laatste synode, die van 1989, besloot deputaten op te dragen een bezinningsstuk de kerken aan te bieden.

Bij dezen treft u de overwegingen van deputaten aan, in de hoop dat deze dienstbaar mogen zijn voor de kerken.

2. Situatieschets

Het protestants-christelijk onderwijs wordt van tenminste twee kanten gedrongen zich bezig te houden met vragen rond de samenwerkingscholen.

Ten eerste is er sprake van een politiek-economisch klimaat in Den Haag dat ten gevolge heeft dat er allerlei maatregelen genomen worden, die ten doel hebben scholen te vergroten. De noodzaak tot bezuinigen is hieraan uiteraard niet vreemd. Ondanks alle onrust die dit op de scholen met zich meebrengt, is er op zich geen reden hierop voorhand negatief tegenover te staan; ook en juist met de Hellige Schrift als leidraad zijn wij immers geroepen tot een verantwoord verantwoordelijkheid over datgene wat ons in financieel opzicht is toevertrouwd. In een tijd van schaarse middelen moet met het beschikbare gewoekerd worden. De laatste jaren hebben ons in ieder geval geleerd, dat het mogelijk is met minder middelen goed te werken, al is daar een stuk inventiviteit voor nodig.

Ten tweede moet hier genoemd worden de voortgaande ontkerkelijking en deconfessionalisering. Terwijl in Korea sprake is van gemeentegroei en -bloei, leven we in het Westen in een situatie van voortdurende ontkerstening. Te vrezen is, dat het eind daarvan nog niet in zicht is. Deze ontkerstening zet zich vooral (zichtbaar) door bij de jongeren. Dat de scholen hier ook mee te maken krijgen, is evident.

Deze twee factoren samen zorgen voor een situatie in het onderwijs, waardoor de ontwikkeling van samenwerkingscholen bevordert wordt. Dit geldt voor vrijwel alle lagen van het onderwijs. De Overheid is op alle niveaus via wetgeving bezig geweest scholen samen te voegen of besturen tot die samenvoeging te dwingen.

Dit geldt om te beginnen in het basisonderwijs. De samenvoeging van kleuter- en lager onderwijs en de getalenteerde normen die aangelegd worden, maken de stichting, inrichting en instandhouding van die scholen niet gemakkelijker. Men denke hier ook aan de ontwikkelingen van de laatste maanden, waar de

opheffingsnorm van de basisscholen in het geding gekomen is.

Tot voor kort was er ook sprake van een herschikingsoperatie binnen het voortgezet onderwijs. Via een verhoging van de opheffingsnorm moesten kleinere scholen, die tot op heden zelfstandig kunnen functioneren, verdwijnen. Op dit moment is deze (HEF-VO) operatie van de baan, hetgeen echter niet automatisch betekent, dat het voortgezet onderwijs voortaan gevrijwaard zal blijven van ingrijpende maatregelen op dit gebied.

Het Hoger Beroepsonderwijs heeft rond 1986 te maken gekregen met de zogenaamde S.T.C.-operatie: deze heeft ten doel gehad de vele instituten voor deze tak van onderwijs samen te voegen tot een veel kleiner aantal grotere instituten. Deze worden getooid nu met de naam 'Hogeschool'. Heel snel heeft deze ontwikkeling om zich heen gegrepen. Zo is in Zwolle de Chr. Hogeschool Windesheim ontstaan, waardoor een aantal kleinere instituten voor hoger beroepsonderwijs van Kampen naar de hoofdstad van Overijssel verhuisd zijn. Deze S.T.C.-operatie maakt het voor veel kleine instituten, d.w.z. beneden een studentenaantal van 500, onmogelijk om voort te bestaan (de PABO's tot op heden uitgezonderd), tenzij men geacht wordt een uitzondering te zijn.

Inmiddels is binnen het middelbaar beroepsonderwijs eenzelfde operatie op gang gekomen, die bekend staat als de S.V.M.-operatie: letters, die staan voor 'Sectorvorming en Vernieuwing Middelbaar beroepsonderwijs'.

Men bedenke bij het lezen van deze regels, dat deze 'operatie' van overheidswege een geweldige denkkracht en inventiviteit van besturen van scholen nodig maakt: ieder moet op de eigen plaats en in eigen verantwoordelijkheid stappen ondernemen die de voortgang van het onderwijs waarborgen op een zo goed mogelijke wijze. Bovendien gaan al deze maatregelen ook nog gepaard met een nieuwe wijze van financie-mogelijke wijze. Besturen worden vrijer de beschikbare middelen te besteden zoals ze dat zelf willen; men mag eigen keuzen maken binnen bepaalde wettelijke normen; het declaratiesysteem verdwijnt om plaats te maken voor het 'lump-sum' systeem. Alweer mag gezegd worden, dat dit het rentmeester-zijn op zichzelf bevordert. Echter: bezuinigingen gaan ook bij dit systeem gewoon door!

Terloops wijzen deputaten erop dat naast deze ontwikkelingen van overheidswege telkens ook weer de vinger gelegd wordt bij het feit dat de wijze waarop ons onderwijs principieel gestructureerd is (met de mogelijkheden voor ledere stroming om binnen wettelijke kaders te komen tot eigen onderwijs - de vrijheid van onderwijs) de Overheid stelt voor grote uitgaven. De discussie over de zinvolheid daarvan wordt telkens opnieuw gevoerd (in het najaar van 1990 nog door de zg. 'jonge socialisten').

3. Voortgaande bezinning

Het spreekt vanzelf dat al deze bewegingen enorme verschuivingen teweeg hebben gebracht in onderwijs-land, zowel naar vormgeving, inhoud als structuur van de tot nu toe bestaande, min of meer vertrouwde schoolsoorten. Op tal van niveaus, ook binnen de protestants-christelijke sector, heeft men zich erop bezonnen en is men met zorg vervuld over deze ontwikkelingen. Wij noemen:

- landelijke organisaties als de Bestuursraad P.C.O., de N.P.C.S., de Unie 'School en Evangelie' etc., die zich beziggehouden hebben met bedreiging van het karakter van het christelijk onderwijs, arbeidsplaatsen en rechtsposities;
- op regionaal en plaatselijk niveau de afzonderlijke besturen van scholen vanwege de eigen grondslag en doelstelling en personele belangen;
- de ouders vanwege de vermindering van de vormen van onderwijs, met alle kwalitatieve en kwantitatieve gevolgen voor de prot. chr. levensovertuiging, daaraan verbonden.

Achter al deze organisatorische vragen liggen uiteindelijk de vorming en het welzijn van onze kinderen, voor wie vanaf de vorige eeuw de strijd om christelijk onderwijs, op zoveel mogelijk niveaus bevochten is: de School met de Bijbel!

4. (Vrijgemaakt) gereformeerd en reformatoerisch onderwijs

Uiteraard hebben ook het reformatoerisch en gereformeerd (vrijg.) onderwijs, die als aparte ziele binnen het protestants-christelijk onderwijs mede hun plaats vinden, met al deze ontwikkelingen te maken gehad. Bij hen is daarbij echter de vraag over de onvermijdelijkheid van samenwerkingscholen niet aan de orde geweest, dan alleen in afwijzende zin. In vrijgemaakt-gereformeerde kring is men hier en daar overgegaan tot fusie van verschillende scholen en opleidingen; zo ontstond in Zeolle bijvoorbeeld een Hogeschool met als sectoren een Sociale Academie, een HBO-V en een PABO. In reformatoerische kring is eveneens sprake van (soms zeer) grote scholengemeenschappen op het gebied van het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs; met name in Amersfoort bevindt zich hiervan een grote concentratie. Het is voedsgebied voor een zeer grote regio, zodat voortgang van het onderwijs binnen eigen kring gewaarborgd is, zij het dat dit vele offers van ouders (reis-kosten) en leerlingen (tijdverlies door reizen) met zich mee brengt.

Hier en daar komt het wel voor, dat een school voor prot. chr. onderwijs (op algemeen christelijke grondslag) samenwerking gaat zoeken met een school, die als basis heeft Gods Woord en de drie formulieren van Enigheid. Dit is echter geen 'samenwerkingschool' in de zin zoals in deze nota bedoeld.

5. De samenwerkingschool

Wij willen de omschrijving van dit begrip laten aansluiten bij de definitie die de Bestuursraad P.C.O. ervan geeft:

'Een samenwerkingschool is een school gebaseerd op een vorm van geïnstitutionaliseerde samenwerking van verschillende levensbeschouwelijke groeperingen, al dan niet met inbegrip van de gemeentelijke overheid als bevoegd gezag van het openbaar onderwijs'.

Vanuit deze definitie kan men zich theoretisch voor het prot. chr. onderwijs de volgende samenwerkingsvormen indenken:

als breedste: p.c. + r.k. + alg.bijz. + openb.

als smalste: p.c. + r.k.

Voorts alle mogelijke variaties die binnen deze twee polen zich bevinden.

Wanneer we nadenken over de vraag welke van deze vormen de minste bezwaren oproept (indien de noodzaak tot samenwerking zich voordoet), dan is het duidelijk, dat als eerste in aanmerking komt een eventuele samenwerking met een andere vorm van christelijk onderwijs (in casu het r.k. onderwijs) en als laatste samenwerking met het algemeen bijzonder onderwijs.

Een samenwerking met het openbaar onderwijs laat zich wel zeer moeilijk denken; in bestuursmatig opzicht is er een geweldige kloof tussen het bijzonder en openbaar onderwijs, waarbij immers de (plaatselijke) overheid als bevoegd gezagsorgaan optreedt. De privaatrechtelijke beheersvorm is vanuit de geschiedenis van het bijzonder onderwijs een absoluut onopgeefbaar standpunt voor het christelijke onderwijs.

Met nadruk wijzen wij er op, dat we hierboven schrijven over de minste bezwaren. Zoals hieronder zal blijken, blijven deputaten legen de samenwerkingschool als zodanig grote bezwaren houden.

6. De realiteit

Het politieke klimaat is voor een profileren van het prot. chr. onderwijs niet bevorderlijk. Het is duidelijk dat er steeds meer vragen gesteld worden bij de noodzaak van dat onderwijs; de kerk neemt immers een steeds kleinere plaats in de samenleving in? En moet dat vanuit het standpunt dat de Overheid inneemt bij de verdeling over de diverse richtingen ook geen gevolgen hebben voor de toekenning van aanvragen uit deze kring? Economische motieven geven voorts veelal de toon aan, die dan leiden tot samenvoeging en schaalvergroting.

Het ziet er naar uit dat het basisonderwijs nog de meeste mogelijkheid heeft om het eigen principeel karakter te handhaven. Het omvangrijke en gedifferentieerde voortgezet onderwijs krijgt het naar denormalisatie erg moeilijk. Bij het middelbaar en hoger beroepsonderwijs komt een extra probleem om de hoek kijken: het feit, dat lang niet alle ouders en studenten overtuigd zijn van de noodzaak ook in deze fase van de opleiding te zorgen voor christelijk-gereformeerd onderwijs. Dankbaar mag in dit verband melding gemaakt worden van de instituten voor protestants orthodox hoger onderwijs, die er in ons land zijn (De Vijverberg, Driestar, Fekus en Evangelische School voor de Journalistiek).

7. Overwegingen

1. De tendens tot regionalisering van het onderwijsveld heeft op heel wat plaatsen geleid tot de vorming van levensvatbare rayonschoolraden, waarbinnen bundeling van krachten plaatsvindt. Trouwens, binnen het kader van wat principieel verantwoord is moet gezegd worden, dat versnippering zoveel mogelijk moet worden voorkomen, en dat aansluitingen van wat principieel gezien bij elkaar hoort, geboden is!
2. Waar mogelijk zullen we ook de landelijke organisaties die zich inzetten voor het behoud van het prot. chr. onderwijs onze steun moeten geven. Gezegd mag worden, dat bijvoorbeeld de Unie 'School en Evangelie' de laatste jaren weer duidelijk op de noodzaak van behoud van eigen identiteit is gaan wijzen tot op het niveau van het hoger beroepsonderwijs toe - getuige de instelling van een werkgroep in 1988 terzake. Overigens kunnen binnen de Unie de meest legengestelde meningen over de vorm waarin protestants christelijk onderwijs plaats moet hebben gehoord worden. Blijkbaar wil zij een 'platformfunctie' vervullen op dit gebied. Men kan ook denken aan verschillende organisaties die zich ten doel stellen het onderwijs op Schrift en belijdenis te ondersteunen, zoals het Verband van Scholen van Gereformeerde Belijdenis (V.S.G.B.) en de Vereniging voor het Gereformeerd Schoolonderwijs - dat zich met name richt op het reformatoerisch onderwijs.
3. Overal waar ontwikkelingen gaande zijn in de richting van samenwerkingscholen - en daar, waar prot. chr. scholen daarbij betrokken zijn - dient men in een zo vroeg mogelijk stadium de Bestuursraad - of een andere ter zake kundige en invloedrijke organisatie - daarbij te betrekken.
4. Deputaten zullen zich in voorkomende gevallen desgevraagd niet van een mening over een bepaalde ontwikkeling kunnen onthouden. Daarbij dient duidelijk te zijn, dat zolang maar enigszins mogelijk is, het behoud van de eigen - christelijke, gereformeerde - identiteit gewaarborgd moet blijven. Deze zaak zal ook voor ouders en leerlingen van zo grote betekenis moeten zijn, dat men bereid is daarvoor offers te brengen binnen het kader van de mogelijkheden in de regio. Het moet gezegd worden, dat we binnen onze eigen kerken - althans de laatste decennia - dit ontweerd zijn. In tegenstelling bijvoorbeeld tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Het zal niet eenvoudig zijn dat te doorbreken. Een en ander hangt nauw samen met de vraag in hoeverre wij allen nog overtuigd zijn van de noodzaak ons principe te verantwoorden en te vertalen in de dagelijkse praktijk.
5. Dan toch maar samenwerkingschool?
De praktijk van de reeds eerder genoemde samenwerkingscholen leert dat het behoud van de oorspronkelijke, protestants-christelijke identiteit nauwelijks - of niet - tot de mogelijkheden behoort. Men kan hier vanuit onze kerken dan ook geen positief advies over geven. Overigens komen bij deze vragen niet alleen posties van leerlingen en ouders ter discussie, maar bijvoorbeeld ook die van personeel op de desbetreffende (te klein geworden) scholen! Zij dienen zich in hun moeilijke positie gesteund te weten door hun eigen gemeente en kerk.
6. Er zijn gevallen bekend, met name binnen het hoger beroepsonderwijs, van functioneren als eigen (oorspronkelijke) school met de eigen identiteit binnen een groter - uit fusie ontstaan - geheel. Wanneer dit het behoud van het prot. chr. geluid betekent binnen een bepaalde regio is een dergelijke constructie toe te juichen. Men dient er wel op bedacht te zijn, dat duidelijke afspraken moeten worden gemaakt om het behoud van die identiteit ook in de toekomst te waarborgen.
7. Deputaten willen tenslotte de mogelijkheid noemen van de aansluiting bij een andere ziele binnen de prot. chr. sector, in casu de reformatoerische of gereformeerde scholen. Het is niet uitgesloten, dat verzoeken om toelating tot deze soort van onderwijs de komende tijd, door de doorgaande fusiegolven, zullen toene-

men. Te hopen is dat er dan geen spanningen ontstaan op het gebied van 'norm en vorm', zodat een ieder zich er thuis kan voelen.

december 1990 Deputaten voor Kerk en Onderwijs
 secr.: drs. G. van 't Spijker
 Jacob Damsingel 30
 7201 AR Zutphen
 tel.: 05750-18969

Enkele adressen

1. Unie 'School en Evangelie', Herengracht 366, 1016 CH Amsterdam.
2. Besturenraad Prot. Chr. Onderwijs, Postbus 907, 2270 AX Voorburg.
3. Verband van Scholen van Gereformeerde Belijdenis, Hoofdweg 57, 9717 AB Harkstede.
4. Vereniging voor Gereformerd Schoolonderwijs, Postbus 5, 2980 AA Ridderkerk.
5. Besturenorganisatie L.V.G.S. (Landelijk Verband van Gereformeerde (Vrijgemaakte) Scholen), Veluweaan 17, Postbus 151.8090 AD Wezep.

Bijlage 94.2.

BEZINNINGSRAPPORT AANGAANDE HET REFORMATORISCHE EN GEREFORMEERDE (VRIJG.) ONDERWIJS

1. Inleiding

De deputaten kregen in 1986 van de synode de opdracht 'ook kennis te nemen van het bezinningsmateriaal vanuit het reformatorische en gereformeerde onderwijs en zich met het oog op de voorlichting van de kerken een oordeel te vormen over de waarde van dit onderwijs'. Na een oriënterende bespreking van deze beide soorten van onderwijs volgen aan het eind van dit gedeelte de conclusies van deputaten.

A. KENNISMAKING

2. Studiemateriaal

2.1. Reformatorisch onderwijs

De deputaten vroegen en kregen een gratis abonnement op het maandblad 'De Reformatorische School'. Zij namen daarbij ook kennis van de vorige jaargangen.

Van het Begeleidingscentrum Gereformerd Schoolonderwijs kregen ze twee studies, tot stand gekomen onder auspiciën van de Werkgroep Identiteit Reformatorisch Onderwijs en geschreven door D. Vogelaar en C. Bregman; deel 1 'Mens- en Kindbeeld in bijbels-reformatorische zin', deel 2 'School, maatschappij en cultuur in bijbels licht'.

Verder namen zij kennis van:

- a. een brochure uit 1975, geschreven door mr. L.J.M. Hage en getiteld: 'Het reformatorisch onderwijs in de branding';
- b. ds. M. Gohverdingen e.a.: 'Beijden en opvoeden, gedachten over de christelijke school vanuit een reformatorische visie';
- c. ds. M. Burggraaf: 'Christelijk onderwijs vandaag', Reformatiereeks deel 13;
- d. 'Levensbeschouwelijk en Pedagogisch Kader Reformatorisch onderwijs' (B.G.S., nog niet gepubliceerd materiaal).

Uit dit bezinningsmateriaal willen de deputaten graag doorgeven hoe het reformatorische onderwijs is ontstaan (zie hoofdstuk 3a) en waardoor het gekenmerkt wordt, waarbij wordt aangegeven wat het verschil is met het (overige) protestants-christelijke onderwijs (zie hoofdstuk 4a en 5a).

2.2. Gereformerd (vrijg.) onderwijs

Op verzoek van de deputaten heeft het bureau van het Landelijk Verband van Gereformeerde Schoolverenigingen enig materiaal toegezonden:

- a. 'Door Hem het Amen', gedenkboek van het Gereformerd onderwijs sinds de vrijmaking (1944-1974) (uitg. De Vuurbaak, Groningen);
- b. R. de Boer (red.), 'In dienst van de scholen'. Een bundel artikelen rond opvoeding en onderwijs, uitgegeven i.g.v. het 10-jarig bestaan van het Gereformerd Pedagogisch Studiecentrum (Kampen, 1982);
- c. 'Taak en toerusting. Gereformerd voortgezet onderwijs vandaag en morgen', Discussienota van de Werkgroep Visie Voortgezet Onderwijs (Wezep, 1986);
- d. voorts een aantal nota's inzake actuele onderwerpen en/of principiële kwesties, bijv. toelatingsbeleid met betrekking tot niet-gereformeerde leerlingen, de regeling van de medezeggenschap, het voorontwerp Wet Gelijke Behandeling;
- e. niet toegezonden maar wel gemeld is het boek 'Het Gereformerd Onderwijs - Identiteitsbezinning' onder red. van A. Joh. Kijes en P.A. te Velde (Kampen, 1983).

Reeds uit deze kleine opsomming wordt duidelijk dat er in de kring van onze vrijgemaakte broeders en zusters een en ander verschijnt waarmee we ons voordeel kunnen doen in ons beraad op het principiële karakter van de christelijke school. Het ontstaan van het gereformeerde (vrijg.) onderwijs wordt beschreven in hoofdstuk 3b, een nadere beschrijving van dit onderwijs wordt gegeven in de hoofdstukken 4b en 5b.

3. Het ontstaan van de scholen

3.1. Het ontstaan van de reformatorische school

Bij heel veel protestantse scholen staat in de grondslag dat men onderwijs wil geven op grond van Gods Woord en de drie formulieren van eenigheid. Op grond van deze formulering zouden veel meer scholen reformatorisch genoemd kunnen worden dan in werkelijkheid gebeurt, terwijl de scholen die reformatorisch genoemd worden gereformeerd of protestants-christelijk zouden kunnen heten. Daarom is het goed om te vertellen hoe het zogenaamde reformatorische onderwijs is ontstaan.

Het begon in de Gereformeerde Gemeenten. Vanuit deze kerken werden in het begin van deze eeuw verscheidene lagere scholen gesticht. Dat gebeurde soms omdat er ter plaatse geen christelijke school was, maar dikwijls ook omdat men bezwaar had tegen de wijze waarop onderwijs werd gegeven aan de al bestaande protestants-christelijke scholen. De bezwaren golden soms de leer der algemene verzoening die meer of minder openlijk verkondigd werd, maar vaker de Kuyperiaanse leer der veronderstelde wedergeboorte en de daarmee samenhangende verbondsofervaring die naar voren kwam op scholen waarop gereformeerden een sterk stempel drukten.

Daarbij kwam dat men ook een voorkeur had voor eigen scholen, omdat men van mening was dat gezin, kerk en school zoveel mogelijk een eenheid moesten vormen.

Op initiatief van ds. G.H. Kersten richtten de scholen van de Gerf. Gem. begin 1921 de Vereniging voor Gereformerd Schoolonderwijs op, terwijl Kersten aan het eind van hetzelfde jaar loerkrachten die aan deze scholen werkten, verenigde in de Gereformeerde Onderwijzersvereniging.

Na de Tweede Wereldoorlog kregen beide verenigingen een interkerkelijk karakter. Nu richt men zich op de rechterflank van de gereformeerde gezindte (waaronder ook leden van de Chr. Gerf. Kerken). Niet alleen de aangesloten scholen en leden komen uit de rechterflank van de gereformeerde gezindte, maar ook de besturen zijn interkerkelijk samengesteld. Deze ontwikkeling is vooral te danken aan de opmerkelijke groei van het reformatorische onderwijs na 1945. Die groei is niet beperkt gebleven tot de lagerebasisschool, maar voor alle soorten van onderwijs zijn reformatorische scholen ontstaan, die doorgaans een regionale functie hebben. Daarom is de naam van de Gereformeerde Onderwijzersvereniging veranderd in Gereformeerde Onderwijzers en Lerarenvereniging (G.O.L.V.). De V.G.S. en de G.O.L.V. hebben sinds 1973 samen een orgaan dat 'De reformatorische School' heet en maandelijks als informatieblad voor heel het reformatorische onderwijs verschijnt.

Tenslotte is het belangrijk om te melden, dat het reformatorische onderwijs sinds 1982 een landelijk Begeleidingscentrum Gereformerd Schoolonderwijs heeft.

3.2. Gereformeerd (vrijg.) onderwijs

In deze kringen leeft het besef, dat een deformatie van de kerk zal doorwerken én in het gezin én in de school. Wanneer echter kerken tot reformatie komen, zoals in de zestiende eeuw en zoals na 1834, dan zal deze reformatie via de Woordverkondiging, eveneens onder Gods onmisbare zegen een doorwerking te zien geven in gezin en school allereerst en vervolgens ook in de maatschappij.

Komt er strijd in kerken i.v.m. een worsteling rond de zuivere Woordbedoening, een schriftuurlijk gebruik van de sacramenten en kerkelijke lichteoefening naar Gods Woord, dan zal dat eveneens zijn respons geven in de gezinnen en in de school.

Zo heeft de Vrijmaking van de door de synode van de Gereformeerde Kerken opgelegde boven-schriftuurlijke binding, niet alleen de Gereformeerde Kerken voor een keuze geplaatst, maar ging dit eveneens gepaard met een herbezinning in gezin en school.

Het gereformeerde (vrijg.) onderwijs is vooral tot ontwikkeling en uitgroei gekomen na 1944. Op de bekende bijeenkomst op 11 augustus 1944 in de Lutherse Kerk in Den Haag, waar prof. dr. K. Schilder de Acte van Vrijmaking of Wederkerf voorlas, hebben velen zich van de Gereformeerde Kerken (Synodaal) losgemaakt, juist omdat zij voluit gereformerd wensten te blijven.

In de plaatselijke gereformeerde schoolverenigingen bleken duidelijk de gevolgen van de te maken keuze voor of tegen de Vrijmaking. Soms stelden zowel schoolbestuur als schoolvereniging zich achter de door de

generale synode van 1944 opgelegde binding. Soms ook stelde juist het plaatselijke schoolbestuur, gesteund door de schoolvereniging, zich achter de oproep tot Vrijmaking en bleef men ter plaatse de gereformeerde school voortzetten. Dat was het geval met de gereformeerde scholen te Bergentheim, Erachade, Ennassil, Houwerzijl, Rouveen, Schildwolde, Schouwerzijl, Spakenburg, Vollenhove en Westemieland.

In vele andere plaatsen ontstonden vrij snel na de Vrijmaking al grote problemen in de schoolverenigingen omdat besturen eisen gingen stellen aan de onderwijsgevende personeelsleden i.v.m. het onderschrijven van de Vervangingsformule.

In weer andere plaatsen meenden gereformeerde ouders niet meer aan de doopbelofte te kunnen voldoen, wanneer zij hun kinderen stuurden onder het gehoor van onderwijsgevers, die zich opstelden achter de leer van de veronderstelde wedergeboorte, zoals vastgelegd in de Vervangingsformule.

In diverse schoolverenigingen deed zich ook het probleem voor, dat men moeilijk kon samenwerken in een schoolvereniging, terwijl men kerkelijk recht tegenover elkaar stond en men elkaar om het al of niet aanvaarden van de Vervangingsformule onder de kerkelijke tucht had geplaatst.

Tenslotte trok, vooral na de Tweede Wereldoorlog, een geest van oecumenisme en barthianisme (de doorbraakgedachte) diepe voren in de akker van het christelijke onderwijs. Hierdoor kwamen vele gereformeerde (vrijg.) ouders niet alleen in de moeite op gereformeerde scholen, maar eveneens op de Christelijk Nationale Scholen.

Zo werd de ontwikkeling van het gereformeerde (vrijg.) onderwijs gestart met de kerkstrijd in de Gereformeerde Kerken en versneld door het oprukkende oecumenisme en barthianisme.

Vele gereformeerde (vrijg.) ouders hadden er grote financiële offers voor over om hun kinderen te kunnen sturen naar zulke scholen, die voluit gereformerd wensten te zijn.

Reeds in 1951 werd op initiatief van een Gereformeerde Schoolvereniging te Rotterdam door de

Contactraad voor het Christelijk onderwijs een vergadering belegd te Amersfoort.

Men wilde trachten te komen tot de oprichting van een overkoepelende organisatie voor heel het gereformeerde (vrijg.) onderwijs. Zo ontstond het huidige Landelijk Verband van Gereformeerde Schoolverenigingen. In 1956 werd ten behoeve van de aangesloten verenigingen een Commissie van Beroep ingesteld, terwijl in 1958 de Stichting Borgstellingsorganisatie (dit was een verplichting, vastgelegd in de Lager Onderwijswet van 1920) voor Gereformeerde Scholen door het Ministerie van Onderwijs werd erkend.

Na het ontstaan van dit organisatorische stramen kon het gereformeerde (vrijg.) onderwijs uitgroeien tot de verschillende geleidingen, waarin het zich thans manifesteert. Het zwaartepunt voor gereformeerde (vrijg.) onderwijs heeft gelegen in het stichten van gereformeerde lagere scholen. Daarnaast werden, zij het in minder snel tempo, eveneens gereformeerde (vrijg.) kleuterscholen gesticht. Sinds augustus 1985 zijn kleuterscholen en lagere scholen door de wet op het basisonderwijs samengebracht in basisscholen. In augustus 1991 zijn er 116 gereformeerde (vrijg.) basisscholen, die bezocht worden door in totaal ca. 20.000 kinderen.

Naast de zorg voor een voldoende aantal basisscholen ontstond reeds eveneens kort na 1944 de zorg voor gereformeerde onderwijsgeveinden. In 1950 startte een avondopleiding in Enschede die in 1964 uitgroeide tot een Gereformeerde Pedagogische Academie in Amersfoort, terwijl in 1962 eveneens reeds een Gereformeerde Pedagogische Academie was tot stand gekomen in Groningen. Thans zijn de beide academies samengevoegd tot een gereformeerde (vrijg.) Initiele opleiding te Zwolle.

In de jaren vijftig en zestig ontstonden eveneens gereformeerde scholen voor Nijverheidsonderwijs (nu lager beroepsopleiding genoemd) en andere vormen van voortgezet onderwijs, zoals: Mavo, Havo, VWO. Zelfs speciaal onderwijs, een Gereformeerde Sociale Academie en Gereformerd Vormingsonderwijs ontbreken niet.

Naast het Landelijk Verband van Gereformeerde Schoolverenigingen ontstond vooral in het begin van de zeventiger jaren een groeiende behoefte aan hulp bij reflectie over het onderwijsgebeuren. Ten behoeve van het totale gereformeerde (vrijg.) onderwijs, om te helpen en te adviseren bij alle veranderingen en vernieuwingen, die de Overheid te weeg brengt, ontstaat op 1 augustus 1972 het Gereformerd Pedagogisch Centrum. Na in de beginperiode beurteilungen te Kampen en te Zwolle te zijn gevestigd, is thans een onderzoeksvondend in een eigen gebouw te Wezep.

Zo mocht in ruim 45 jaar een goed georganiseerd en vrij volledig gereformerd (vrijg.) onderwijsbestand ontstaan, met veel ceteraardigheid, in geld, tijd en energie, onder biddend opzien naar omhoog.

4. Functie grondslag

4.1. Reformatorisch onderwijs

Historisch gezien is er een principiële verschil tussen het reformatorische en het p.c.-onderwijs. In het p.c.-onderwijs werd er, en wordt er meestal nog, van uitgegaan dat christelijke ouders voor de christelijke opvoeding van hun kinderen christelijke scholen nodig hebben. 'De school aan de ouders' is de leus. Daarom moeten we in deze visie bij zijn met en op de bres staan voor onze onderwijsvrijheid.

In het reformatorische onderwijs echter beschouwt men de bijzondere christelijke school als een noodoplossing. In onze situatie is er weliswaar geen betere mogelijkheid en daarom is men ook daar bij met en strijdbaar voor onze onderwijsvrijheid. Maar het theocratische ideaal is, dat de overheid voor scholen met de bijbel zorgt, bigestaan door de ouders en de kerk. Dit theocratische ideaal, verwoord in art. 36 van onze N.G.B., mag niet uit het oog worden verloren. Omdat dit verschil, hoewel fundamenteel, theoretisch is, haalen we ons naar de praktijk.

In de reformatorische school wil men niet het kind, de leerstof of de maatschappij centraal stellen, maar Gods Woord. Volgens de mensen van het reformatorische onderwijs gebeurt dat in veel p.c.-scholen niet, ondanks de reformatorische grondslag.

In nauwe samenhang met het voorafgaande neemt de gereformeerde belijdenis op de reformatorische scholen in tegenstelling tot vele huidige p.c.-scholen een centrale plaats in.

In het reformatorische onderwijs wijst men de heden veel opgang makende humanistische, optimistische gedachte van de zelfontplooiing af. Sterke nadruk legt men op normen en waarden, ontleend aan Gods Woord.

Daar zijn de grenzen waarbinnen een menskind zich mag en kan ontwikkelen. Daarom is het zo belangrijk dat een kind, zeker tot en met de puberteit, opgevoed wordt in een gesloten groep.

4.2. Gereformerd (vrijg.) onderwijs

Inhoudelijk blijkt uit de publicaties een consequent spreken vanuit de Schrift en de confessie. Bij alle deconfessionalisering in onze dagen doet dit werelds aan: dit te meer als we vaststellen dat het principiële denken de werkelijkheid van de onderwijspraktijk niet uit het oog verliest. Waardevol is naar onze mening bijvoorbeeld een 'scholingsconcept' (niet gedateerd, blijkbaar onderdeel van een groter geheel), waarin levensbeschouwelijke, pedagogische en onderwijskundige noties worden geformuleerd. Beharrenswaardige leertuif Zonder dat we het in alles met de bewoordingen eens hoeven te zijn, kunnen we waarschijnlijk van harte instemmen met de uiteenzettingen over de bijbelse visie op mens en kind en maatschappij, het doel van de opvoeding en de taak van de ouders en de school.

In het reformatorische en het gereformeerde (vrijg.) onderwijs wordt de functie van de grondslag voor een deel opgemerkt in het schoolklimaat.

5. Het schoolklimaat

5.1. Reformatorisch onderwijs

Het is opmerkelijk dat in de namen van de organen van het reformatorisch onderwijs we telkens de naam

gereformeerd vinden. Bovendien blijkt uit publicaties meer dan eens, dat men niet meer, maar ook niet minder dan gereformeerd onderwijs wil geven. In het reformatorische onderwijs gaat het dus om christelijk, (nader bepaald) gereformeerd onderwijs.

In dit onderwijs neemt men duidelijk afstand van het onderwijs zoals dat op veel moderne p.c.-scholen wordt gegeven. Het schoolklimaat is er dus ook heel anders.

Evenals in de moderne theologie, die met name in brede lagen van de Gereformeerde Kerken (syn.) en de Ned. Hervormde Kerk een grote plaats heeft gekregen, wordt ook op veel p.c.-scholen de Bijbel niet gezien als het Woord van God, maar als een boek van mensen over God. Er wordt getemd aan de inspiratie, de onfeilbaarheid en de eenheid van de Schrift. Dat brengt grote verschuivingen met zich mee, van God naar de mens, van de hemel naar de aarde, van het persoonlijke naar de maatschappij en haar structuren. Belangrijke bijbelse woorden als bevrijding en gerechtigheid hebben een andere plaats en vulling gekregen. Over verzoening door voldoening mag niet meer gesproken worden. De geheel andere visie op de Schrift blijkt grote ethische consequenties te hebben, zowel maatschappelijk als persoonlijk. Het blijkt meer dan eens dat onderwijsgeveinden die zeggen dat ze christelijk zijn en het p.c.-onderwijs van harte willen dienen de belijdenis waarmee ze schriftelijk hun instemming betuigen niet kennen, niet of bijna nooit naar de kerk gaan, er een levensstijl op nahouden die verre van christelijk is, en bovendien zeer kritisch tegenover Gods Woord staan. Dit bepaalt het schoolklimaat op veel moderne p.c.-scholen.

Omdat na de Tweede Wereldoorlog in vele p.c.-scholen deze ontwikkeling op gang kwam en doorzette; omdat het aantal ouders, dat per school tegen deze ontwikkelingen streefde, dikwijls gering was en hun strijd vaak levergeeft, en omdat hun kinderen op een christelijke school van deze signatuur meer dan eens uitzonderingen bleken te zijn, eenigen werden en voor zondelingen werden gehouden, besloten en besluten ouders nieuwe p.c.-scholen te stichten, die ze reformatorisch noemen of hun kinderen naar een dergelijke school te sturen, ook al moeten ze daar soms een hele reis voor maken.

Men wil de kinderen weerbaar maken in de huidige maatschappij, zodat ze stand kunnen houden in het handhaven van de schriftuurlijke, reformatorische beginselen.

Onderdemping in het eigene is van groot belang voor de weerbaarheid. Daarom heeft men op reformatorische scholen een duidelijk toelatingsbeleid. Een school heeft niet primair een evangelisatorische taak, maar is geroepen de kinderen dezelfde opvoeding als thuis te geven. De openheid en pluriformiteit van veel p.c.-scholen is hiernaar in strijd. Het is de bedoeling de kinderen te beschermen. Die veiligheid hebben kinderen nodig. Het gaat er niet om hen af te schermen van de wereld, want ze zullen hun plaats in deze wereld moeten innemen. Daarom is elk onderwijs, ook het reformatorische, maatschappijvolgend. Tegelijk wil men kritisch zijn, vanwege de grote secularisatie. Omdat zij kritisch-constructief in deze maatschappij zullen kunnen staan, is het nodig de jeugd toe te rusten en weerbaar te maken.

Onze maatschappij is hard aan vernieuwing toe. Niettemin wijst men de gedachte van maatschappijvernieuwing door onderwijs (vernieuwing) af, omdat deze gedachte voortkomt uit (neo)marxistische, socialistische en modern-theologische hoek. Men gelooft wel in maatschappijvernieuwing, maar alleen als die komt van God; alleen als die komt door mensvernieuwing; door wedergeboorte en bekering. Daarmee komen we tot een laatste belangrijk punt.

Verder stelt men n.l. in het reformatorische onderwijs:

De mens, geschapen naar Gods beeld, is gevallen en wordt in zonde ontvangen en geboren. Daardoor is hij onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. Alleen door wedergeboorte, bekering en geloof wordt de mens herschapen naar Gods beeld. De noodzaak van de wedergeboorte srijdt alle optimisme tot in de wortel af en maakt duidelijk dat het God Zelf is, Die nieuw leven schenken moet. Hij geeft dat door en in Christus aan allen die in het verbond der genade begrepen zijn. Alleen de uitverkorenen delen in het wezen van het verbond. De overige gedoopten leven wel onder de bediening van het verbond. Ook tot hen komt daarom de eis om voor God te leven. Daarom komt tot de christelijke opvoeder de nadrukkelijke eis om onze kinderen op te voeden in de vrees des HEEREN.

5.2. Gereformerd (vrijg.) onderwijs

Gereformerd onderwijs staat op de basis van de bijbel, in gebondenheid aan de belijdenis van de kerk. Op grond hiervan zijn onderwijs en opvoeding normatief bepaald. De bijbel is basis en norm. Het Woord dat vast en betrouwbaar is, is immers het Woord van de Enige, die volkomen vertrouwd kan worden, de Heere onze God. Zijn Woord is bepalend voor de totale wereldoriëntatie. Vragen over: wie wij zijn, wat onze bestemming is, wat de zin van ons bestaan is e.d., moeten vanuit de bijbel beantwoord worden.

De Geref. Kerken (vrijg.) en ook de scholen binden zich aan de gereformeerde belijdenisgeschriften. Gereformeerde (vrijg.) scholen benoemen ook alleen onderwijzers of leraars, die leden zijn van een Geref. Kerk (vrijg.).

Zo ontstaat een klimaat op de scholen, waarbij men de leerlingen op grond van het voorgaande het nodige tracht mee te geven, gericht op hun toekomstige bestaan in de samenleving en hun taak daarin.

Hierbij heeft men doelstellingen geformuleerd, welke hieronder kort aangeduid worden.

In het leven van de mens en in zijn taakvervulling zijn enkele dimensies te onderscheiden, die ordening verweven zijn.

1. In zijn persoonlijke leven mag de mens de hem geschonken capaciteiten beheren op een verantwoorde wijze.
2. In zijn samenleven met de medemensen mag hij zijn naaste dienen.
3. In zijn omgaan met de buitenwereld van de natuur en de door de mensen gemaakte dingen mag hij optreden als rentmeester met cultuurmandaat.
4. Bovenal mag de mens leven met God in verbondsgehoorzaamheid.

In deze vier dimensies moeten echter uitdrukkelijk schepping, zondeval en herschepping worden verdisconterd. Eerst dan wordt de plaats en de taak van de mens in de wereld van God duidelijk.

Op de school worden pluriforme en gedifferentieerde onderwijsleersituaties gecreëerd die zinnvolle kennisovererving mogelijk maken. De kinderen moeten weet krijgen van een bepaalde stand van zaken, ze moeten

hun kennis kunnen verantwoorden en op basis van de kennis handelen. In de dienst aan God en de naaste is dat nooit alleen maar een zuiver intellectuele zaak, maar ook een van het hart, van attitudes, van normen, waarden en emoties. Kennis van zaken mag niet gereduceerd worden tot feitenkennis. Het gaat ook om inzichten, vaardigheden, het kunnen oplossen van problemen.

In de onderwijs situatie wordt rekening gehouden met de individuele leerling, niet om de leerling in het middelpunt te plaatsen, maar omdat zo zijn of haar toerusting tot de taak het beste tot stand kan komen. Tevens heeft men open oog voor de actuele ontwikkelingen in de maatschappij en voor de misstanden die er heersen, opdat de leerlingen leren een lichtend licht en een zoutend zout te zijn. Het onderwijs moet grondig en gedegen zijn, opdat de leerling des te beter in staat zal zijn haar of zijn taak naar behoren te vervullen. Ideaal en werkelijkheid staan wel eens op gespannen voet met elkaar. Dat betekent, dat ouders en onderwijzend personeel alert moeten blijven op de zorgvuldigheid bij dagopeningen, bidden en lezen. De leerlingen willen uiteraard wel eens hun eigen gang gaan, en met wijsheid en tact moet ze dan worden bijgebracht hoe ze ten opzichte van elkaar en hun opvoeders staan, wat een recht christelijke houding is, welk respect er voor anderen gevraagd mag worden. Niet elke leerling aanvaardt dan dadelijk, dat hij vernaamd wordt op grond van zijn godsdienst. De leerlingen verschillen uiteraard weinig van leerlingen die andere scholen bezoeken. Ouders en onderwijzend personeel besteden hieraan de nodige zorg, wat op andere scholen niet altijd gezegd kan worden.

Wat ieder die met het gereformeerde (vrijg.) onderwijs in aanraking komt of erover leest opvalt, is de wijdevastheid van het onderwijs binnen zo'n relatief kleine gemeenschap. Dit hangt uiteraard samen met de hechtheid van de kerkgemeenschap. In dezelfde orde liggen de grote overvaardigheid t.b.v. scholen die zonder subsidie moeten draaien, de verhoudingsgewijs sterke eenheid van denken en handelen. Een tweede punt dat in het oog springt is het omvangrijke potentieel aan intellect. Dit is duidelijk anders dan bij ons, of in elk geval veel geprononceerder aanwezig. Er zijn voor allerlei soorten onderwijs- en bezinnings-taken tal van mensen beschikbaar. Ten derde is er (maar dat hangt ook samen met het eerder genoemde) een veelheid van communicatiewegen: een eigen krant, eigen tijdschriften en vakbladen, een eigen bouw-werk van organisaties. Wat het onderwijs betreft: een pedagogisch studiecentrum, scholen op allerlei gebied enz.

Bij dit alles mag het ons niet verwonderen, dat de gereformeerden (vrijg.) alert zijn op de eigen identiteit. Allicht brengt de geslotenheid van de eigen kring zo zijn bezwaren mee. Maar er is dunkt ons enig begrip van onze kant vereist voor dit waken bij het eigene. Geen wonder, dat er in deze kring zorg bestaat met het oog op het toelatingsbeleid. Deze identiteit is dan ook in hoge mate bepalend voor het schoolklimaat.

5.3. Gereformeerde (vrijg.) resp. reformatorisch onderwijs en samenwerking
Uiteraard hebben ook het reformatorische en gereformeerde (vrijg.) onderwijs, die - zoals boven bleek - hun eigen plaats binnen het protestants christelijk onderwijs vinden, met dezelfde maatschappelijke en bestuurlijke overnemelijkheid van samenwerkingsscholen niet aan de orde geweest, dan alleen in afwezende zin. In gereformeerde (vrijg.) kring is men hier en daar overgegaan tot fusie van verschillende scholen en opleidingsinstellingen; zo ontstond in Zwolle bijvoorbeeld een Hogeschool met alle sectoren een Sociale Academie, een HBO-V en een PABO. In reformatorische kring is eveneens sprake van (soms zeer) grote scholengemeenschappen op het gebied van het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs; met name in Amersfoort bevindt zich hiervan een grote concentratie. Het is voedingsgebied voor een zeer grote regio, zodanig voortgang van het onderwijs binnen eigen kring gewaarborgd is, zij het dat dit vele ouders (reiskosten) en leerlingen (tijdverlies door reizen) met zich mee brengt.

B. CONCLUSIES

- 1.a. Voor de deputaten is het duidelijk dat er vooral na 1945 veel reformatorische scholen gesticht zijn, omdat veel p.c.-scholen helaas niet meer christelijk, nader gezegd: gereformeerd zijn, maar min of meer zijn losgeraakt van de gereformeerde belijdenis en van de bijbel als Gods betrouwbaar Woord, terwijl de strijd van ouders om het gereformeerde karakter te bewaren verloren of vergeet is.
- 1.b. Voor de deputaten is het eveneens duidelijk, dat vooral na de Vrijmaking, in de gespannen situatie, die daardoor ook op de gereformeerde scholen ontstond, door gereformeerde (vrijg.) ouders is gekozen voor eigen onderwijs, temeer daar de ontwikkeling op andere p.c.-scholen niet uitnodigde tot het sturen van de kinderen naar die scholen.
2. De deputaten hebben met grote waardering kennis genomen van het bezinningsmateriaal vanuit het reformatorische en het gereformeerde (vrijg.) onderwijs. In gebondenheid aan Gods Woord en de gereformeerde belijdenis wordt gezocht hoe onze kinderen op school moeten en kunnen worden opgevoed in de vreze des Heeren en zo kunnen worden onderwezen dat ze als christenen hun plaats in deze maatschappij kunnen innemen.
- 3.a. Het is voor de deputaten duidelijk dat niet alle reformatorische scholen eender zijn, maar ook dat in het algemeen gesproken de Gereformeerde Gemeenten nog altijd een sterk stempel op dit onderwijs drukken. Dat blijkt in bezinningsmateriaal o.a. concreet als het gaat over verbond en doop. Het blijkt ook uit het feit dat in toelatingsgesprekken dikwijls zo'n sterke nadruk wordt gelegd op uiterlijke zaken, dat dit voor sommige kinderen uit onze kerken een hindernis kan zijn om toegelaten te worden. Ouders in onze kerken zullen met deze genoemde factoren bij de schoolkeus rekening moeten houden.
- 3.b. Evenzo is voor de deputaten duidelijk, dat niet alle gereformeerde (vrijg.) scholen eender zijn. Er treden verschillen in toelatingsbeleid op. Naar onze mening is ook de uitwerking van verbond en doop zoals die functioneert binnen de Gerel. Kerk (vrijg.) medebepalend voor de steer in school. Het doet weldadig aan te bemenen, dat men bulgen wil voor het gezag van de Schrift.
4. Voor de deputaten is het duidelijk dat de situatie zich kan voordoen, dat het niet langer verantwoord is

om onze kinderen naar een p.c.-school te sturen, omdat wat ze daar leren in strijd komt met de belofte die we bij de doop van onze kinderen hebben afgelegd om hen niet alleen in de voorzeide leer te onderwijzen, maar ook te doen onderwijzen. Laten ouders in dat geval nagaan of er niet een reformatorische school in de buurt is. Als we bezwaren hebben tegen bepaalde accenten in het reformatorisch onderwijs, dan zijn die gering bij de bezwaren die we moeten hebben tegen p.c.-onderwijs waar de moderne theologie ingang heeft gevonden. Hetzelfde geldt mutatis mutandis ook van het gereformeerde (vrijg.) onderwijs. In beide gevallen moet men rekening houden met het toelatingsbeleid van de scholen. Laten ouders attent zijn op de ontwikkelingen in het onderwijs.

5. Laten degenen die voor hun kinderen onderwijs overeenkomstig Schrift en belijdenis begeren, de handen ineenslaan, opdat er reformatorisch, dit is gereformeerd, dit is christelijk onderwijs zij: op de bestaande p.c.-scholen of op de reformatorische resp. gereformeerde (vrijg.) scholen of desnoods op nieuw te stichten scholen.
6. Deputaten achten het van groot belang, dat zijzelf en allen die bij het onderwijs betrokken zijn, de moeite nemen, zich op de hoogte te stellen van publicaties uit de gereformeerde (vrijg.) en reformatorische onderwijswereld.

C. OVERZICHT REFORMATORISCH ONDERWIJS

De Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs (V.G.S.) is een organisatie van besturen van scholen voor reformatorisch basis-, (voortgezet) speciaal en voortgezet onderwijs.
Bureau-adres van de V.G.S.: Kastanjelaan 12, 2982 CM Ridderkerk, postbus 5, 2980 AA Ridderkerk, tel. (01804) 10566.

Basischolen zijn te vinden in:

Aagtekkerke, Achterberg, Ablasserdam, Alphen a/d Rijn, Amersfoort, Amstelveen, Barendrecht, Bameveld, Bennekom, Berkenwoude, Borssele, Boskoop, Brakel, Brunisse, Capelle a/d IJssel, Doetinchem, Doorn, Doornspijk, Dordrecht, Drachten, Driebruggen, Ede, Elspeet, Emmeloord, Ermelo, Geldermalsen, Genemuiden, Goes, Gorinchem, Goudsward, Grafhorst, 's-Gravenhage, 's-Gravenpolder, 's-Gravenzande, Groenekan, Hardinxveld-Giessendam, Hedel, Hendrik Ido Ambacht, Herkingen, Hilvensum, Hollandscheveld, Hoogvliet, Houten, Kampon, Kapelle, Katwijk, Kesteren, Klaaswaal, Kooijkamerbroek, Krabbendijke, Krimpen a/d IJssel, Kruiningen, Leerdam, Leiderdorp, Lelystad, Lisse, Lurtenen, Maartensdijk, Maasdam, Meliskerke, Middelburg, Nederhemert, Nieuw-Beijerland, Nieuwerkerk, Nieuwer Ter Aa, Nieuwe Tonge, Nunpeet, Oudebroek, Oostdijk, Oosterland, Oostkapelle, Opheusden, Oud-Beijerland, Ouddorp, Papendrecht, Poederoyen, Putten, Puffershoek, Ridderkerk, Rilland-Bath, Rotterdam, Rijssen, Scherpenisse, Scherpenzeel, Schevingen, Sint Annaland, Sint Maartensdijk, Sint Philipsland, Sliedrecht, Speuld, Staphorst (incl. Den Hulst), Teuge, Tholen, Urk, Utrecht, Veen, Veenendaal, Vlaardingen, Vissingen, Waarde, Waardenburg, Wekerom, Werkendam, Woerden, Wouterswoude, Wolphaartsdijk, Yerseke, Zeist, Zwijndrecht.

Speciaal Onderwijs is te vinden in
Barendrecht, Ede, Gouda, Kapelle, Zwolle.

Voortgezet Onderwijs is te vinden in
Aalst (Mavo), Amersfoort (Avo, VWO), Amersfoort (Mbo), Apeldoorn (Avo, VWO, Lbo), Dordrecht (Mavo), Goes (Avo, VWO), Goes (Vormingsinstituut), Gorinchem (Mavo, Havo), Gouda (Avo, VWO), Hoelvelaken (Lbo), Kesteren (Mavo), Krabbendijke (Mavo, Lbo), Middelburg (Mavo), Ridderkerk (Vormingsinstituut), Rotterdam (Lbo), Rotterdam (Avo, VWO), Rotterdam (Mavo, VWO), Staphorst (Vormingsinstituut), Rouveen (Mavo, Lbo), Usselmuiden (Avo, VWO).

Hoger Onderwijs is te vinden in
Gouda (Pabo).

Gerel. Onderwijzers en Lerarenvereniging G.O.L.V.

D. OVERZICHT GEREFORMEERD (VRIJG.) ONDERWIJS

De schoolverenigingen, die in de verschillende plaatsen hun scholen onderhouden, zijn verenigd in het Landelijk Verband van Gereformeerde Schoolverenigingen L.V.G.S.
Bureau L.V.G.S.: Veluweaan 17, Postbus 151, 8090 AD Wezep, tel. 05207-64045.

Basisscholen zijn te vinden in
 Aduard, Alkmaar, Almelo, Almkerk, Alphen a/d Rijn, Amersfoort, Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Assen,
 Axel,
 Barneveld, Bedum, Berghem, Berkel en Rodenrijs, Best, Blija, Brunssum, Buitenpost,
 Capelle a/d IJssel,
 Dalfsen, Delfzijl, Dokkum, Drachten, Dronten,
 Ede, Emmeloord, Emmen, Enschede, Erumnat, Ermelo,
 Goes, Groningen, Grootegast,
 Den Ham, 't Harde, Hardenberg, Harderwijk, Hardinxveld-Giessendam, Haren (Gr.), Harlingen, Hasselt,
 Hattem, Haulerwijk, Hoemse, Heerde, Heerenveen, Den Helder, Hengelo, Hilversum, Hoogeveen,
 Hoogezand, Hoogkerk,
 Kampen, Kootstertille,
 Leek, Leens, Leeuwarden, Lelystad, Leusden,
 Marienberg, Meppel, Middelstum, Middelburg, Mussel,
 Neede, Nieuwegein, Nieuweleen, Nijkerk,
 Oldhove, Ommen,
 Riederkerk, Rioden, Rotterdam (Zuid), Rouveen, Rijnsburg, Rijswijk (ZH),
 Schildwolde, Spakenburg, Spijkernisse, Stads kanaal, Steenwijk, St. Jans klooster,
 Ten Boer,
 Uithuizermeeden, Ureterp, Urk, Utrecht,
 Veenendaal, Vlaardingen,
 Waddinxveen, Westfaren, Wezep, Winsum, Winschoten,
 Zoetermeer, Zuidhorn, Zutphen, Zwolle, Zwijndrecht.

Speciaal Onderwijs is te vinden in
 Capelle a/d IJssel, Groningen, Marienberg, Zwolle.

Voortgezet Onderwijs is te vinden in
 Amersfoort (Avo, VWO), Amersfoort (Lbo),
 Amersfoort (Vormingswerk), Arnhem (Mavo), Assen (Mavo), Drachten (Mavo), Enschede (Mavo), 's-
 Gravenhage (Mavo), Groningen (Havo, VWO), Groningen (Lbo), Groningen (Mbo), Groningen (Mavo, 2x),
 Haarlem (Mavo), Hardenberg (Mavo), Leeuwarden (Mavo), Meppel (Mavo), Rotterdam (Avo, VWO),
 Spakenburg (Hvo), Zuidhorn (Mavo), Zwolle (Avo, VWO, Lbo, Ibo), Zwolle (Soeslo Vormingswerk).

Hoger Onderwijs is te vinden in
 Zwolle (Opl. Geref. godsdienstleraren), Zwolle (Hbo).

Vereniging van gereformeerde onderwijsgevers G.V.O.L.K.

BIJLAGE 95
 art. 22b.

RAPPORT NR. 3 VAN COMMISSIE IN ZAKE RAPPORT DEPUTATEN KERK & ONDERWIJS

Uw commissie wil allereerst grote waardering uitspreken voor alle tijd en energie die dit deputaatschap in de voorbije periode in zijn taak heeft geïnvesteerd. In zijn nieuwe samenstelling leed het deputaatschap al direct een zeer gevoelig verlies door het plotselinge overlijden van prof. dr. L. Strengholt, wiens heengaan door allen in onze kerken, die hem als persoon en in zijn werk hebben gekend, diep is betreurd. Ook in de vergadering van uw commissie is bij dit verlies stilgestaan. De vergadering nam ook kennis van de zorg rond de gezondheid van de secretaris van de deputaten, drs. G. van 't Spijker. Geve de Heere dat er van algeheel herstel sprake mag zijn.

De inhoud van het rapport stemt niet tot vrolijkheid. Het is eigenlijk een rapport in mineur. Op bijna elke pagina klinkt teleurstelling door over de ervaring, dat de zaak van het onderwijs in het algemeen en die van het christelijk onderwijs in het bijzonder, onder onze kerkleden en ook binnen de kerkeraden minimale belangstelling geniet. Dat moet althans de algemene conclusie zijn als deputaten rapporteren dat veel van hun activiteiten en initiatieven in de kerken zonder respons blijven. De regionalisatie, hoofdpunt in de opdracht die aan de deputaten werd gegeven, blijkt niet dan met grote moeite en dan nog maar op zeer bescheiden schaal te kunnen worden gerealiseerd. Het in leven roepen van klassicale commissies blijkt een zeer moeizame zaak te zijn en - op een enkele uitzondering na - geeft de functionering ervan geen opgewekt beeld te zien. De zaak van het onderwijs leeft kennelijk onvoldoende in de kerken en de commissie heeft er dan ook alle begrip voor dat de deputaten in hun rapport duidelijk misnoegdheid laten doorklinken. Als het op bewustwording van de kerkleden door de prediking aankomt, blijkt uit de door de deputaten gerapporteerde enquête over het gebruik en het nut van de jaarlijkse preekschetsen, die door de deputaten aan alle predikanten worden gezonden, dat ook daarvan geen wonderen zijn te verwachten. Binnen de commissie leeft overigens de gedachte dat de weerstand tegen en de geringe interesse in preekschetsen als model wel een beetje begrijpelijk is. Men voelt er zich misschien niet altijd door aangesproken of het past niet in de persoonlijke stijl van preken. Afgezien nog van het feit dat gelijklopende preekschetsen niet altijd aansluiten bij de plaatselijke onderwijs-situatie, die van regio tot regio kan verschillen en een eigen benadering vraagt. Wat hiervan zij, de commissie had in verband met het gerapporteerde over het lot van de preekschetsen graag gezien dat iets sterker op de verantwoordelijkheid van de predikanten was gewezen om in de doorgaande prediking met regelmaat

op de doopsverantwoordelijkheid van de ouders te wijzen, in het zoeken naar en het loetsen van het onderwijs dat hun kinderen ontvangen. Ook het huisbezoek kan hierin een goede functie hebben.

7. Oorzaken van de desinteresse

Naar aanleiding van wat onder 3.3. in het deputaterrapport over de onderwijsproblematiek in het algemeen en onze nog grotere onmacht daarin, wordt gezegd, vraagt de commissie zich af of in het rapport niet een poging tot analyse van de oorzaken van die onmacht zou hebben moeten staan. Hoe komt het dat de belangstelling voor onderwijszaken en het werk van de deputaten zo gering is, dat klassicale commissies nauwelijks samen te stellen zijn, conferenties slecht worden bezocht, enquêtes weinig respons opleveren?

Is het lauwheid en onverschilligheid, wat dan zou wijzen op een gering of ontbrekend besef van de verbondeverantwoordelijkheid die ouders bij de doop op zich hebben genomen? Speelt de samengesteldheid van onze kerken een rol? Op veel plaatsen is er vanwege de geestelijke liggingverschillen ook geen eenduidigheid in de onderwijskeuzen die ouders maken. In sommige regio's kan men uit vier mogelijkheden kiezen: de reformatorische scholen, gereformeerd (vrijgemaakte) scholen, goede christelijke scholen van algemene signatuur en christelijk-nationale scholen. Binnen deze vier posities bestaat dan óók nog een zekere genuanceerdheid. Qua signatuur is een christelijke samenwerkingschool op Schouwen Duiveland heel iets anders dan een soortgelijke school in Bos en Lommer in Amsterdam. Is er in het maken van goede onderwijskeuzen hierdoor bij ouders misschien ook iets van onmacht en verwarring en als gevolg daarvan gelatenheid? Of worden keuzen vandaag meer uit praktische dan uit principiële overwegingen gemaakt? Speelt de geloofsopvoeding in de gezinnen geen belangrijke rol meer en verlaaft mede daardoor de waakzaamheid van ouders als het op de (christelijke) kwaliteit van het onderwijs voor hun kinderen aankomt? Treft ook de zaak van het onderwijs de afnemende bereikbaarheid van mensen om zich voor een ideaal doel in te zetten? Men neemt onder veel mensen en in allerlei verbanden een zekere vermoedelijkheid onder de veelheid aan taken waar, waardoor het gevaar ontstaat dat uitgedachte dingen geen of geen voldoende uitvoering krijgen. Lijdt ook de zaak van het onderwijs hieronder?

Naar het oordeel van de commissie zou het nuttig zijn als de deputaten zich op de oorzaken van de desinteresse nader bezinnen, zeker tegen de achtergrond van wat zij in de voortreffelijke bijlage 95.1. onder 4. terecht vragen namelijk 'in hoeverre wij allen nog overtuigd zijn van de noodzaak ons principe te verantwoorden en te vertalen in de dagelijkse praktijk.' Naast het onderzoek naar de oorzaken van de geringe belangstelling onder onze kerkleden en bij de kerkeraden, zou te overwegen zijn de samenstelling van een voor ieder kerklid toegankelijk geschreven boekje, waarin de onderwijsproblematiek van onze tijd kort wordt geschetst en waarin wordt aangegeven welke taken en verantwoordelijkheden ouders, onderwijsgevers, predikanten en andere ambtsdragers daarin hebben. Misschien dat de verschijning van zulk een boekje tot verlevendiging van de belangstelling voor de zaak van het onderwijs zou kunnen bijdragen.

2. De Vijverberg

De commissie heeft vrij uitvoerig stilgestaan bij wat de deputaten over De Vijverberg rapporteren. Bij enkele leden van de commissie blijkt enige zorg te leven rond de vraag of De Vijverberg als protestants christelijke hogeschool op gereformeerde grondslag de eigen identiteit wel altijd even goed weet te bewaren. Gememoreerd werd een door De Vijverberg georganiseerd symposium met enkele gastsprekers, door wie geestelijke visies werden gepresenteerd die nogal ver afstonden van de onder ons geldende gereformeerde geloofszichten.

Bovendien bestaat bij enkelen de indruk dat het goede en identiteitsgerichte beleid van bestuur en directie niet altijd even sterk terug te vinden is in de invulling die de medewerkers van De Vijverberg aan hun taak geven.

Een gesprek hierover met een (Chr. geref.) bestuurslid van De Vijverberg leverde de commissie de volgende gegevens en indrukken op.

1. De Vijverberg moet niet als een typische reformatorische hogeschool maar als een hogeschool voor de gehele gereformeerde gezindte worden gezien.
2. Men mag ervan uitgaan dat bestuur en directie consciëntieus over de identiteit van de hogeschool waken; ingrijpende vragen of zaken die de identiteit van de hogeschool raken, komen zonder uitzondering op de bestuursafel.
3. Wat het gememoreerde symposium betreft, is in de verslaglegging naar buiten te weinig melding gemaakt van sprekers van gereformeerde signatuur wier bijdrage als voluit gereformeerd kon worden aangemerkt.
4. Onder de medewerkers aan De Vijverberg wordt niet in alles gelijk gedacht en sommige koers spoor misschien niet altijd met de koers die De Vijverberg voorstaat, maar getracht wordt daarop correctief invloed uit te oefenen.
5. De Vijverberg hanteert een sollicitatie-procedure met een duidelijk identiteitsgerichte screening van kandidaat-medewerkers.
6. Tot nu toe is van geen enkele kerkeraad en van geen enkele kerkelijke gemeente ook maar enige klacht over onvoldoende of ontbrekende bewaring en bewaking van de gereformeerde identiteit van De Vijverberg bij het bestuur binnen gekomen.

3. Voorstellen

De commissie stelt voor:

- a. deputaten dank te zeggen voor het vele werk dat in de voorbije periode werd verricht, en hun handelingen goed te keuren;
- b. opnieuw deputaten te benoemen;
- c. deputaten op te dragen in de komende periode:
 1. na te gaan welke oorzaken aanwijsbaar zijn voor de door de deputaten gesignaleerde desinteresse voor de onderwijsproblematiek onder kerkleden en kerkeraden en daarover op de volgende generale syno-

- de te rapporteren;
- het rapport over de reformatorische en gereformeerde (vrij-) scholen toe te zenden aan de kerkeraden, opdat het aan de kerken dienstbaar gemaakt kan worden;
 - zich te bezinnen op de vraag, hoe de aanvankelijk begonnen regionalisatie in een aantal classes op de beste wijze voortgang kan vinden; daarbij attent te zijn op mogelijkheden voor uitbreiding van deze regionalisatie, een en ander binnen de mogelijkheden van de feitelijke situatie;
 - deputaten toestemming te geven de kerkeraden toe te rusten in hun taak aangaande het prof. chr. onderwijs d.m.v. publicaties.

D. Kooie, rapporteur

BILAGE 96
Art. 229, 231, 233

RAPPORT VAN DE COMMISSIE VAN REDACTIE VAN 'DE WEKKER'

De commissie van redactie van 'De Weeker' rapporteert bij deze over haar werkzaamheden in de periode 1989-1992.

1. Samenstelling, Vergaderingen

De generale synode van 1989 herbenoemde de bns. dr. W. van 't Spijker, hoofdredacteur, ds. K. Boersma, secretaris en waarnemend hoofdredacteur, P.Th. Versteeg, penningmeester en D. Kooie, en benoemde de bns. ds. A. Baars en ds. J. Jonkman als redacteuren. De nieuwbenoemden aanvaardden hun benoeming na afweging van hun persoonlijke mogelijkheden, waarbij zij een spanning zagen tussen wenselijkheden en mogelijkheden.

De redactie heeft in de verslagperiode elf maal vergaderd en heeft haar werk in eensgezindheid mogen verrichten.

Met dankbaarheid mag vermeld worden, dat ons blad in de bewogen historie van kerk en wereld zijn honderdste jaargang heeft mogen volmaken en dat we ook daarna verder mochten gaan.

Aandacht mocht worden geschonken aan de 40-jarige huwelijks- en ambtsjubilea van de hoofdredacteur.

Aan het curatorium van de Theologische Universiteit is jaarlijks een kort verslag van het werk van de redactie gedaan.

2. Arbeid

De redactie heeft willen doen wat de synode van 1989 haar toewenste: met wijsheid en inzicht het blad zo te redigeren, dat het tot zegen mocht strekken van de kerken en ten voordele van de Theologische Universiteit. Ter synode was toen onderstreept, dat de redactie niet anders wil dan in alles te handelen in overeenstemming met Schrift en beleid.

Dit alles steeds voor ogen houdend heeft de redactie willen doen wat in drie woorden kan worden omschreven: geestelijk, actueel en leesbaar schrijven.

Zij is er zich ook dikmaal van bewust, daar niet altijd voldoende is geslaagd te zijn en anders was haar dit wel duidelijk geworden uit de vele kritische reacties die haar bereikt hebben. In dit opzicht is er niet veel verschil met ons rapport van drie jaar geleden.

Toch mag gezegd worden, dat ons blad zijn onmisbare plaats in de kerken heeft en het is de redactie een vreugde daaraan te mogen werken.

3. Medewerking

De redactie heeft ook in de afgelopen periode medewerking gehad van de bns. J.G.E. Brand te Hoogeveen en H. van 't Spijker te Waddinxveen voor de jeugdrubriek. Wat deze rubriek betreft moet geconstateerd worden, dat het niet gemakkelijk te bepalen is, wat voor de oudere jeugd aansprekend is en tot lezen noodt, terwijl het ook nog wel eens ontbreekt aan suggesties voor onderwerpen om over te schrijven.

Zr. W. Aaldenk-de Buijne te Veenendaal beheert de administratie van de advertenties. Er is besloten om maar weer te stoppen met het opnemen van contact-advertenties, omdat dit toch weer uit de hand dreigde te lopen.

De redactie doet haar best om veel medewerking uit de kerken te krijgen voor het schrijven van artikelen. Voor de mediaties lukt dit wel goed. Maar het is dikwijls een probleem om voor die onderwerpen, die actueel zijn of anderszins bespreking in ons blad verdienen, in voldoende mate en in gevarieerde samenstelling schrijvers bereid te vinden.

Deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken zijn voornemens om van tijd tot tijd artikelen te doen plaatsen over contacten van onze kerken met buitenlandse kerken.

De wijzigingen in het Jaarboek worden op verzoek van betrokken deputaten nu door dat deputaatschap in ons blad geplaatst. In 1990 heeft de redactie een themanummer kunnen uitbrengen over toekomstverwachting. Het is ons streven om elk jaar een themanummer te kunnen geven.

In 1991 is veel energie besteed aan en veel medewerking ontvangen bij de totstandkoming van het herdenkingsnummer ter gelegenheid van de voltooiing van de honderdste jaargang van ons blad. Dit nummer heeft over het algemeen veel waardering mogen oogsten.

4. Kritiek en waardering

De ontvangen kritiek is in verschillende punten samen te vatten:

- het blad is te moeilijk, te theologisch, niet verteerbaar voor jonge gezinnen; er staan te lange verslagen in;
- er wordt te weinig geschreven over het geestelijke leven; er moet in geschreven worden vanuit de volle

breedte van ons kerkelijke leven;

3. het blad geeft te weinig leiding aan het geestelijke leven en bij ethische zaken;

4. er wordt te vriendelijk naar andere kerken geschreven; maar ook: er wordt te heftig naar andere kerken geschreven.

Enkele zaken lokten sterke kritiek uit:

a. een interview met ds. M. de Boer, voormalig predikant van onze kerken; dit heeft geleid tot beantwoording door de redactie, dat het interview positief en met goede bedoeling is gehouden, maar dat achteraf een nog voorzichtigere afweging van voor- en nadelen had moeten plaatsvinden;

b. een artikel naar aanleiding van publicaties rondom de zgn. Priëlpreek van ds. J. Westerink. Dit heeft geleid tot plaatsing van een verklaring door deputaten Eenheid en Correspondentie, met een onderschrift van de redactie waarin stond, dat het bewuste artikel geen enkele pretentie had een officiële reactie van de kerken te zijn en dat de integriteit van de schrijver op geen enkele wijze ter discussie stond. Wel was het achteraf wenselijk geweest, dat de schrijver, br. D. Kooie, van tevoren overleg had gepleegd. In een persoonlijk contact met de kerkeraad van Bunschoten is deze zaak broederlijk opgelost;

c. een zinrede in een 'Marginaal?' betreffende een examen in de classis Dordrecht, waarop door de betrokken deputaten naar art. 49 K.O. aanmerking is gemaakt; de hoofdredacteur heeft dit in een volgend artikel rechtgezet;

d. een scherp geteld artikel over de charismatische beweging, dat aanleiding was tot een tegen-artikel.

Maar niet verzwegen mag worden, dat de redactie, naast de kritiek, door schriftelijke en mondelinge reacties toch ook veel waardering mag ontvangen. Het blad mag nog tot zegen zijn en niet weinigen zijn dankbaar voor de geboden leiding. De redactie bedenkt bij het taxeren van binnenkomende reacties ook, dat men eerder pleegt te schrijven bij kritiek dan bij waardering. Beide, kritiek en waardering, stimuleren de redactie om voort te gaan op een manier, waarvan zij meent dat de kerken werkelijk kunnen worden gediend.

5. Suggesties

Enige suggesties worden bij herhaling gedaan:

- geen theologische beschouwingen meer opnemen, want die behoren thuis in een theologisch tijdschrift;
- geen of zeer beperkte classisverslagen meer opnemen; om toch mee te leven bijv. besluitenlijstes;
- geen theologische boekbesprekingen meer, maar wel besprekingen van andere lectuur, b.v. goede ontspanning of ethische onderwerpen;
- graag doorgaan met het publiceren van interviews;
- letten op de variatie, die bijv. bij het Kerktijdschrift voor het Noorden te vinden is;
- werken aan samenvoeging van verschillende bladen die onder ons verschijnen tot een veelzijdig gezinsblad, waarin publicaties van verschillende deputaatschappen als Zending, Evangelisatie en Israël alsook 'Dreelnieuws' worden gebundeld;
- meer artikelen 'uit andere bladen', die van belang zijn, overnemen.

6. Bezinning door de redactie

De binnengekomen kritiek bracht tot het besluit, bij het voorkomen van moeilijke zaken die niet door één scrijnt zonder meer te laten bespreken, maar de gezamenlijke verantwoordelijkheid te beleven door in geval van noodzaak eerst overleg te voeren tussen tenminste drie redacteurs.

De redactie is erkentelijk voor vele suggesties; sommige daarvan leven ook bij haarzelf. Voortdurend streeft zij naar verbetering die past bij het doel waarmee ons blad bestaat.

Overigens zoekt de redactie haar weg ook nu tussen verschillende wensien door, die elkaar soms tegenspreken, met toepassing van de hierboven genoemde richtlijnen. In brieven, maar ook in sommige artikelen, heeft de redactie getracht uit te leggen op welke manier ze werkt. Nimmer is het ook de bedoeling om deputaatschappen voor de voeten te lopen. Kerkhistorische of theologische onderwerpen staan dikwijls ook veel dichterbij de actualiteit dan sommigen wel vermoeden.

Bij dit alles is het meer dan vroeger een probleem, dat sommige kritische brieven bij het uiten van hun kritiek tegelijk het abonnement opzeggen. Zij geven daarmee naar onze gedachte blijk, te weinig oog te hebben voor de variatie in onze lezerskring en de aanpak, die dat voor de redactie met zich meebrengt.

7. Uitvoering

Over de wijze van uitvoering van ons blad is de redactie nog altijd niet geheel tevreden. Er zijn ook lezers die adviseren om terug te gaan naar een uitvoering op goedkoper papier. Overleg met de drukkerij is ook nog steeds gaande. Het contact met de drukkerij is overigens over het algemeen goed.

8. Besluit

Betreffende het abonnerentenbestand en de financiële resultaten ontvangt u afzonderlijk rapport.

Het is de redactie een voorrecht, dat ze haar werk ongestoord heeft mogen verrichten. Ze wil dit werk in afhankelijkheid en met hoop en moed blijven doen en legt bij deze haar werk van de afgelopen periode aan u voor.

W. van 't Spijker, voorzitter
K. Boersma, secretaris

RAPPORT 2 VAN COMMISSIE I INZAKE 'DE WEKKER'

Met dankbaarheid constateert de commissie dat het werk dat door de redactiecommissie van 'De Wakker' gedaan wordt in eensgezindheid mocht worden verricht. Aangezien de door de synode aangewezen rapporteur, br. D. Kooie, lid is van de redactiecommissie van ons landelijk orgaan, besloot de commissie voor de rapportering aan de synode een andere rapporteur te benoemen in de persoon van ds. J. Oosterbroek, lid van commissie I.

In overleg met de hoofdredacteur, prof. dr. W. van 't Spijker, werd van de diensten van br. D. Kooie dankbaar gebruik gemaakt om het beleid van 'De Wakker' te verdedigen en/of toe te lichten. Binnen de commissie was waardering voor de manier waarop de redactie leiding tracht te geven op verschillende terreinen, al ontbraken de kritische geluiden niet.

De taak van de commissie van redactie van 'De Wakker' is niet eenvoudig. Het is een wekelijkse zorg om ons landelijk orgaan te doen verschijnen en de verscheidenheid onder de lezerskring is groot. 'De Wakker' wordt met verschillende ogen gelezen en de reacties van de lezers zijn dan ook verschillend. Er is veel waardering in de kerken voor ons landelijk orgaan; er is ook kritiek.

Het blijkt een hele opdracht te zijn om op een adequate wijze leiding te geven aan ons kerkelijk leven. Uw commissie vindt het getuigen van eerlijkheid dat de commissie van redactie in haar rapportering aan de synode melding maakt van een aantal zaken die in de achter ons liggende periode kritiek ontlokte.

Er is een open relatie met de schrijvers van brieven die betrekking hebben op 'De Wakker' en alle brieven krijgen antwoord op hun schrijven.

Uit de respons die er komt op 'Nader Bekijken' blijkt dat er waardering bestaat voor deze rubriek.

Met het lid van de redactie, br. D. Kooie, heeft de commissie diepgaand en uitvoerig gesproken. Zo werd in de commissie gevraagd of de commissie van redactie de zaken t.a.v. het beleid voldoende doorspreekt met de hoofdredacteur; of het niet zaak is te zorgen voor voldoende doorstroming in de redactiecommissie zodat er in de toekomst voldoende ingewerkte krachten zijn die deze arbeid kunnen voortzetten. Wanneer de redactie medewerkers zoekt om een artikel te schrijven, let men er dan wel voldoende op die medewerking te zoeken in de volle breedte van de kerken?

Br. Kooie verzekerde uw commissie dat de communicatie tussen hoofdredacteur en andere leden van de redactie goed en open is.

De medewerking uit de kerken laat nogal eens te wensen over; 'doorstroming' heeft de aandacht van de redactie.

Toch leeft in uw commissie de mening dat ons landelijk orgaan nog meer praktisch geestelijke leiding dient te geven en te weinig aandacht schenkt aan het schriftuurlijk-bevindelijk leven.

Uw commissie acht het noodzakelijk dat er meer praktisch-geestelijke artikelen worden geschreven; voor iedereen bevattelijke artikelen waarin de praktijk der godzaligheid aan de orde komt. Het blijkt telkens dat de lezers moeite hebben met lange series en ingewikkeld geformuleerde en beschouwende artikelen; die spreken hen niet aan.

Uw commissie geeft de commissie van redactie de volgende opmerkingen/adviezen en wensen mee:

- blijvend aandacht te besteden aan het 'geestelijk' gehalte van 'De Wakker' en goede leiding te geven aan het geestelijk leven;
- duidelijke en begrijpelijke artikelen te (laten) schrijven voor ons blad en daarbij de medewerking te vragen van mensen uit de volle breedte van de kerken.

De commissie stelt u voor:

1. de redactiecommissie te danken voor het vele werk dat zij heeft verricht;
2. de redactie in overweging te geven de in dit rapport gemaakte opmerkingen te realiseren in hun toekomstig beleid;
3. opnieuw leden voor de commissie van redactie voor 'De Wakker' te benoemen.

J. Oosterbroek, rapporteur

RAPPORT 9C VAN COMMISSIE III BETREFFENDE DEPUTATEN KERKJEUGD

1.

Verscheidene broeders stellen voor in de besluiten op te nemen, dat deputaten niet geheel hebben voldaan aan de opdrachten van de generale synode van 1989 (Van Amstel, P. den Butter, Kieviet en Tanis). Een probleem daarbij is, dat de zaak eigenlijk te complex is om in enkele zinnen samen te vatten, zonder daarbij wezenlijke elementen te verliezen. Om die reden heeft uw commissie gemeend te kunnen volstaan met in het rapport - algemeen - voor te stellen 'met inachtneming' van de gemaakte kanttekeningen, de handelingen van deputaten goed te keuren.

Uw commissie was gaarne tegemoet gekomen door de daartoe strekkende voorstellen te verwerken, maar is daarbij op verschillende problemen gestuit. We lopen die langs:

- a. (Kieviet) Het blijft in dit voorstel onduidelijk of de handelingen van deputaten worden goed- dan wel afgekeurd. Hoe ver reikt het 'voorbehoud' (besluit 1)? Hoe zwaar weegt 'geen instemming kan ontvangen' (van oordeel 1)?
- b. (Tanis) De formulering van enkele voorstellen roept vragen op. Kon de C.G.J.O. om buiten haarzelf gele-

gen redenen niet meewerken (constaterend 2)? Is de verontusting sinds 1989 toegenomen (constaterend 3)? Hoe verhoudt zich dat tot 'van oordeel 2'?

c. (P. den Butter) Het oordeel van br. Den Butter kwam dicht in de buurt van het commissievoorstel. Probleem is dat de expliciete verwijzing naar de generale synode van 1989 sub 3b, 3c, nu juist de kern van het probleem raakt, en daarmee 'besluit 1' lijkt te ontcrachten of weerspreken.

Uw commissie heeft gemeend aan de intentie van de voorstellen tegemoet te moeten komen door een wijziging aan te brengen in voorstel 4c. We komen daar straks op terug.

2. De overige amendementen

We lopen de amendementen langs aan de hand van de nummering van de commissievoorstellen.

(3) T.a.v. het amendement van de brs. Overeem en Van der Poel bij voorstel 3 van de commissie menen wij, dat dit voorstel zakelijk hetzelfde zegt als het commissievoorstel. In synodaal taalgebruik betekent het bedanken van adviseurs of deputaten zonder de toevoeging, dat men opnieuw adviseurs of deputaten benoemt, dat het ook niet de bedoeling is dat de doen.

(4c) T.a.v. dit voorstel zijn amendementen aangedragen door de brs. P. den Butter, Heystek, Kieviet, Overeem/Van der Poel en Tanis.

- De brs. Heystek en Kieviet stellen voor het woord 'methodieken' in te voegen. De commissie acht van belang, dat dit door deputaten meegenomen wordt in de gesprekken met de C.G.J.O. Echter - we menen deze aanvulling daarvoor niet te hoeven overnemen. Aan deze toevoeging kleven twee bezwaren: 1. de huidige redactie van 4c bevat alle ruimte om deze zaak aan de orde te stellen; 2. verdere invulling van de opdracht kan tot de godachte aanleiding geven, dat niet uitdrukkelijk genoemde zaken buiten beschouwing kunnen blijven. Hetzelfde geldt van het amendement van br. Kieviet m.b.t. de Bondsdagen. Eerdere generale synoden hebben evenmin nader gespecificeerd, en wij hebben van deputaten slechts vernomen, dat - indien er van een wijziging in de invulling van de Bondsdagen van de C.G.J.O. sprake is - dit een wijziging ten goede is (zie rapport commissie).

Het voorstel van de brs. Overeem en Van der Poel neemt uw commissie niet over, daar hun wijziging naar art. 37 K.O. voorbijgaat aan het feit, dat dit artikel betrekking heeft op de plaatselijke situatie. De C.G.J.O. is immers ook geen vereniging, maar een jongerenbond of -organisatie.

Het amendement van ds. Tanis heeft uw commissie zo verstaan, dat het hem erom gaat dat dit gesprek in de geest van de besluiten van de generale synode van 1989 wordt gevoerd. We menen hem tegemoet te komen door in 4c de volgende zinsede in te voegen: "... zoals het in de instructie bedoeld is en in overeenstemming met de intentie van de synodebesluiten niet alleen van 1944 en 1968, maar ook van 1974 en 1989, tensende..."

Daarmee hebben we ook gemeend aan de intentie van de voorstellen van de brs. P. den Butter en Van der Sluis te zijn tegemoet te komen.

(4e) Het amendement van de brs. Overeem en Van der Poel meent uw commissie zo niet te kunnen overnemen, omdat deputaten hier iets zouden krijgen opgedragen dat naar hun overtuiging verder gaat, dan hun mogelijkheden en bevoegdheid reiken. Het voorstel van ds. Den Butter neemt uw commissie enigszins gewijzigd over. We voegen aan het commissievoorstel de woorden 'en daarbij een brugfunctie te vervullen' toe.

(5a) T.a.v. dit voorstel heeft alleen br. Kieviet amendementen ingediend. Vooropgesteld moet worden, dat uw commissie veel waardering heeft voor de uitwerking van dit en andere voorstellen door br. Kieviet, in zijn redactie van dit voorstel is alles gericht op de toerusting van de jongere tot hun taak en plaats in kerk en samenleving. Uw commissie vraagt zich af of daarmee aan alle aspecten van het jeugd- en jongerenwerk recht gedaan wordt. Daarom adviseert zij deze wijziging - die de strekking van het commissievoorstel overigens in geen deele weersprekt - niet over te nemen. Wel stelt zij u voor om de verwijzing in het amendement naar de 'vreze des Heeren' te verwerken: "... onder Gods zegen en in de vreeze des Heeren..."

(5b) De belangrijkste wijziging, die br. Kieviet m.b.t. dit voorstel aandraagt, is de vervanging van 'in overleg' door 'na overleg'. Uw commissie meent dat er geen grote bezwaren zijn dit amendement over te nemen, mits bedacht blijft, dat overleg meer inhoudt dan het aanhoren van de gedachten van de jongerenorganisaties. We mogen niet uit het oog verliezen dat we te maken hebben met zelfstandige ledenorganisaties.

Nog een tweetal nieuwe voorstellen zijn gedaan.

Ds. Tanis stelt voor 'de mogelijkheid te onderzoeken om te komen tot een evenredige verdeling van de kerkelijke ontvangsten tussen beide jeugdorganisaties.' Het is uw commissie gebleken, dat de financiële regeling t.a.v. de L.C.J. tot volle tevredenheid van deze organisatie is. Uw commissie meent dan ook, dat een voorstel met een strekking als dit derhalve niet aan de orde is. Jeugddeputaten deelden ons nog mee, dat de begroting ruimte biedt om bij een verdere groei van de L.C.J. de subsidie te verhogen.

Het voorstel van ds. Van Dijk neemt uw commissie evenmin over, omdat dit verval is in commissievoorstel 5b. Bij het voorstellen van een wijziging van de relatie zal altijd vanuit de geschiedenis duidelijkheid verschaft moeten worden over de bestaande relatie.

M.b.t. het voorstel van ds. Van der Sluis is uw commissie van oordeel, dat het daarin beoogde reeds ligt besloten in de voorstellen 5a en 5b van de commissie. De zaken die hij noemt dienen in de bezinning van deputaten meegenomen te worden. Uw commissie acht het overbodig dit in een uitspraak neer te leggen.

Uw commissie stelt u voor:

1. de handelingen van deputaten onder dank voor de door hen verrichte arbeid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de adviseurs te danken voor de bijdrage die zij in de afgelopen drie jaar hebben geleverd;
4. deputaten op te vragen:
 - a. het resultaat van het onderzoek naar de leef- en denkwereid van jongeren zo spoedig mogelijk af te ronden en praktisch te maken voor het jeugdwerk in onze kerken;
 - b. te doen wat in hun vermogen ligt om, in overeenstemming met de instructie van deputaten, aan de

- gehele kerkjeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding te geven;
- het gesprek met de C.G.J.O. voort te zetten in de zin zoals het in de instructie bedoeld is en in over-eenstemming met de intentie van de synodebesluiten - niet alleen van 1944 en 1968, maar ook van 1974 en 1989 -, teneinde daarin de C.G.J.O. te stimuleren, te steunen, te adviseren en - waar nodig - aan te dringen op correctie, opdat in het werkmateriaal en de activiteiten van de C.G.J.O. haar grondslag duidelijk tot uitdrukking komt en zo de verontrusting en zorg daarover in de kerken wordt weggenomen;
 - met de L.C.J., als voluit erkende jongerenorganisatie binnen onze kerken, het gesprek voort te zetten in de zin zoals het in de instructie bedoeld is;
 - pogingen in het werk te (blijven) stellen de C.G.J.O. en de L.C.J. met elkaar in gesprek te brengen, en daarbij een brugfunctie te vervullen;
5. voorts deputaten op te dragen de generale synode van 1995 D.V. te dienen met:
- een bezinningsstuk, waarin de resultaten van het onderzoek naar de leef- en denkwereld van jongeren verwerkt zijn, en waarin zij de richting aangeven waarin het jeugdwerk - en dus ook het jeugd- en jongerenwerk - in onze kerken zich zou moeten ontwikkelen, om in het huidige geseculariseerde tijdgevoel jongeren onder Gods zegen toe te rusten tot een verwerking van het evangelie - in de vreeze des Heeren - over de volle breedte van het leven;
 - een gefundeerd voorstel om met het oog op de gevaren en uitdagingen van deze tijd gestalte te geven aan de relatie tussen kerk en jeugdwerk - en dus ook het jeugd- en jongerenwerk -, waarbij het nodig kan zijn de bepaling van die relatie, zoals die is vastgelegd in de instructie van deputaten, na constructief overleg met de jongerenorganisaties bij te stellen.

G.C. den Hertog, rapporteur

BIJLAGE 99
Art. 245, 255

NEDERLANDS BIJBELGENOOTSCHAP

Generale synode van de
Christelijke Gereformeerde Kerken
p/a Postbus 334
3900 AH Veenendaal

4 mei 1990

Hooggeacht college,

Binnen het Nederlands Bijbelgenootschap - maar ook in wijder kring - wordt al geruime tijd gesproken over een mogelijke nieuwe bijbelvertaling voor kerkelijk gebruik. Het bestuur wil u nu op de hoogte brengen van zijn overwegingen en u vragen of u zich daarin kunt vinden.

Signalen van de behoefte aan een nieuwe vertaling bereiken ons reeds langere tijd, met name van de kant van hen die de NBG-vertaling 1951 gebruiken, zoals de meeste protestantse kerken. Het taalgebruik van deze vertaling weerspiegelt de taal van de jaren dertig, terwijl sinds haar verschijning ook het nodige aan structuren en stijfvormen in de bijbeltekst (her)ontdekt is. De Groot Nieuws Bijbel (1983) voorziet duidelijk in een behoefte, maar deze is niet afgestemd op gebruik in de eredienst. Op grond van deze overwegingen is het bestuur van het N.B.G. van mening dat voor het kerkelijk leven in het begin van de volgende eeuw niet met de nu beschikbare vertaling(en) volstaan kan worden.

Overwogen is of een revisie van de NBG-vertaling 1951 mogelijk is. Gelet op de veroudering van deze vertaling zou een grondige aanpak nodig zijn. Ervaringen - ook in het buitenland - leren dat dit een hachelijke onderneming is. De noodzakelijke inspanningen en gelden lijken beter op een nieuwe vertaling gericht te kunnen worden. Het bestuur heeft daarom in zijn vergadering van 6 oktober 1989 besloten om de haalbaarheid van een nieuwe bijbelvertaling voor kerkelijk gebruik verder te (laten) onderzoeken.

Ons bestuur gaat ervan uit dat zo'n nieuwe vertaling zo breed mogelijk de kerken en geloofsgemeenschappen in het Nederlands taalgebied zou moeten kunnen dienen. Daarom heeft het N.B.G. van meet af aan zijn overwegingen in dezen ter sprake gebracht in en voorgelegd aan de Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel, waarin 14 kerken en geloofsgemeenschappen en vijf bijbelorganisaties vertegenwoordigd zijn.

Binnen deze R.C.O.B. is gedurende de laatste jaren herhaaldelijk gesproken over een mogelijke nieuwe vertaling. De speciale conferentie over dit onderwerp op 26 mei 1989 in de Nieuwe Kerk te Amsterdam was aan één kant de afsluiting van de oriënterende discussie, die met een enquête in het begin van de tachtiger jaren is begonnen. Anderzijds was deze conferentie het begin van een nieuw stadium in de meningsvorming over dit project. Con amore en unaniem is op die dag immers uitgesproken dat een dergelijke vertaling er zou moeten komen. (Zie bijgevoegd verslag van de Alvema-conferentie van de R.C.O.B. over 'Een nieuwe bijbelvertaling?', 26 mei 1989 te Amsterdam.)

De uitspraken van de Alvema-conferentie en verschillende daarop gevolgde besprekingen wettigen de uitspraak dat er thans een brede opzet voor een nieuwe bijbelvertaling mogelijk lijkt.

- De R.C.O.B. heeft zich uitgesproken voor een brede interkerkelijke basis. Inmiddels heeft ook de Katholieke Bijbelstichting, gehoord de eerste positieve reacties van de Nederlandse Baschoppencferentie, verklaard zo veel mogelijk medewerking te willen verlenen aan de totstandkoming van een oecumenische bijbelvertaling.
- De belangstelling voor dit project is niet tot Nederland beperkt. Gemeld kan worden dat de bijbelorganisatie in België (Belgisch Bijbelgenootschap en Vlaamse Bijbelstichting) serieus in een nieuwe vertaling geïnteresseerd zijn. Met de kerken in Vlaanderen zal nog nader contact opgenomen worden.

- in principe is het N.B.G. gaarne bereid op dit terrein met anderen - zoals de andere bijbelgenootschappen en katholieke bijbelorganisaties - samen te werken. (Een aanzet daartoe vormt de gemeenschappelijke presentatie van bijgaande brochure.)

Als reactie op de duidelijke signalen van de Alvema-conferentie heeft het bestuur van het N.B.G. uitgesproken in principe bereid te zijn om zich in te zetten voor een nieuwe bijbelvertaling voor het Nederlandse taalgebied. Die duidelijkheid heeft het N.B.G. aan de kerken en geloofsgemeenschappen willen bieden.

Voor het N.B.G. - en voor alle mogelijke partners met betrekking tot dit project - is de vraag aan de orde of de kerken/geloofsgemeenschappen zich kunnen herkennen in het genoemde voornemen. Uiteraard kan nu geen oordeel over een nog onbekende bijbelvertaling gevraagd worden, maar wel over de intentie om een dergelijke vertaling tot stand te brengen.

Wij vragen hierbij aan uw college om - namens uw kerkgemeenschap - uw standpunt met betrekking tot deze intentie kenbaar te willen maken.

Tien aanzien van de consequenties van uw eventuele positieve reactie op deze principe-vraag willen wij u zo veel mogelijk duidelijkheid geven.

- Bij voldoende positieve respons zal het onderzoeksproject 'Nieuwe Bijbelvertaling' in een uitvoeringsproject worden omgezet. Dan kan voor iedereen duidelijk zijn dat er aan de totstandkoming van een vertaling wordt gewerkt.
- De beslissingen over de uitgangspunten voor een nieuwe vertaling zijn nog niet genomen. Er zal ruim gelegenheid worden geboden om aan de discussie daarover bij te dragen. (De bij deze brief gevoegde brochures bieden reeds veel inhoudelijk materiaal over dit onderwerp.)
- De vorm van de organisatie van het werk aan een nieuwe vertaling staat nog niet vast. De geïnteresseerde kerken e.d. zullen ook hierover op de hoogte gehouden worden. (In de bespreking van hoofdzaken t.a.v. een nieuwe 'kerkbijbel' zal de R.C.O.B. - zeker voor Nederland - een belangrijke rol kunnen vervullen.)
- Uw instemming met het voornemen om een nieuwe bijbelvertaling te starten heeft geen directe financiële implicaties. Ook kan gezegd worden dat het N.B.G. en de K.B.S. zich willen inzetten om de financiering van het gehele project te realiseren. (De inspanningen en kosten die een dergelijk project met zich mee zullen brengen, mogen volgens het N.B.G.-bestuur niet ten koste gaan van de inspanningen en uitgaven ten behoeve van de bijbelverspreiding en bijbelvertaling in de Derde Wereld en in Oost-Europa.)

Het bestuur van het Nederlands Bijbelgenootschap vraagt aan uw college om aan dit belangrijke onderwerp ruimte aandacht te schenken.

Gaarne is het bestuur bereid tot nadere toelichting en tot overleg.

Daar het bijbelgenootschap voor het einde van dit jaar tot een definitief besluit wil komen, verzoeken wij u om uw reactie voor 15 november 1990 te zenden aan:

Secretariaat Onderzoeksproject Bijbelvertaling, p/a Nederlands Bijbelgenootschap, Postbus 620, 2003 RP Haarlem.

Desgewenst kunt u daarbij aangeven met welke instantie of persoon verdere contacten onderhouden moeten worden.

Met hoogachting en vriendelijke groet,

namens het algemeen bestuur van het Nederlands Bijbelgenootschap,

dr. A. Kruijswijk, algemeen voorzitter
J. van Kranenburg, algemeen secretaris

BIJLAGE 100
Art. 245, 255

COMMISSIE III RAPPORT 8 INZAKE BRIEF 10.14.

- In de brief, die het Nederlands Bijbelgenootschap op 4 mei 1990 aan onze synode deed toekomen, geeft men kennis van het voornemen te komen tot een 'Vertaling 2000'. Men vraagt in deze brief om een reactie van de kant van de kerken. Uit informatie van het Nederlands Bijbelgenootschap is uw commissie gebieden, dat deze dagen opnieuw een brief aan de kerken zal uitgaan, waarin nadere informatie zal worden gegeven over de voortgang van het project. De belangrijkste elementen uit die brief heeft men reeds mondeling aan ons doorgegeven; u treft ze hieronder sub 2 aan.

Uw commissie heeft ook kennis genomen van het schrijven, waarin de vakgroep Bibliologie van de Theologische Universiteit te Apeldoorn op 14 januari 1992 reageert op een haar door het Nederlands Bijbelgenootschap m.b.t. deze zaak gezonden brief.

- De stand van zaken m.b.t. de bijbelvertaling 2000 is op dit moment dat de benaderde kerken (ook de rooms-katholieke kerk) overwegend positief hebben gereageerd, zonder dat er sprake is (en hoeft te zijn) van officiële participatie.

De verantwoordelijkheid in de vertaalfase ligt bij het Nederlands Bijbelgenootschap; de vertaalfases zijn nog niet geheel vastgesteld, maar de voorlopige formulering daarvan heeft de vakgroep Bibliologie van de Theologische Universiteit voldoende grond gegeven om in haar brief d.d. 14 januari 1992 aan het Nederlands Bijbelgenootschap in grote lijnen haar instemming te betuigen met de 'evenwichtige, open en voorzichtige benadering van het vertaalfase en de concrete invulling die u eraan geeft'. We voegen eraan toe, dat ook prof. dr. J. van Bruggen een dergelijk positief geluid liet horen.

De werkwijze, zoals die het Nederlands Bijbelgenootschap voor ogen staat, is de volgende: men stelt een raad van supervisors samen, die de vertaling steeds moeten toetsen. Deze supervisors representeren

de beoogde toekomstige gebruikers en men streeft er daarom naar dat deze raad van supervisors breed samengesteld is en zo mogelijk een afspiegeling vormt van de kerken. Deze supervisors zullen telkens proeven van vertaling krijgen, waarna zij zich met de vertalers in verbinding kunnen stellen over de principes en de uitvoering.

3. Uw commissie heeft zich bezonnen op de vraag, of enigerlei vorm van betrokkenheid vanuit onze kerken wenselijk zou zijn, en zo ja, welke vorm die betrokkenheid zou kunnen hebben. Uw commissie wijst erop, dat het niet de bedoeling is, dat er een officiële participatie van de zijde van onze kerken komt. Andere kerken doen dat evenmin. Het gaat dus niet om het aangaan van een formele verantwoordelijkheid, en al helemaal niet om de toezegging de beoogde vertaling vrij te geven voor gebruik in onze kerken, maar het Nederlands Bijbelgenootschap verzoekt ons kritisch mee te denken.

Desgevraagd gaf het Nederlands Bijbelgenootschap ons te kennen het op prijs te stellen, indien de generale synode

- namen zou willen noemen van mensen uit onze kring, die geschikt zouden kunnen zijn om als supervisor op te treden;
- zo mogelijk - evenals de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) - een deputaatschap benoemt, dat zorg voor de begeleiding van deze supervisors, en waarbij gedacht zou kunnen worden aan de docenten Bijbelwetenschap van Apeldoorn.

Het is uw commissie gebleken dat de generale synode van Apeldoorn 1944 eveneens een dergelijk verzoek van het Nederlands Bijbelgenootschap heeft ontvangen. Die synode benoemde 'deputaten tot het in ontvangst nemen van opmerkingen enz. betreffende de door het Nederlands Bijbelgenootschap uitgegeven nieuwe bijbelvertaling' (Acta generale synode 1944, blz. 21 art. 74). De generale synode van 1950 besloot de naam van dit deputaatschap te wijzigen in: 'Deputaten voor overleg inzake bijbelvertaling'. Uw commissie heeft over deze zaak advies ingewonnen van dr. Peels, die de reeds genoemde brief van de vakgroep Bibliologie van de Theologische Universiteit te Apeldoorn heeft geconocieerd. Hij deelde ons mee, dat men vanuit de Theologische Universiteit Kampen II bij verschillende docenten van onze Universiteit erop heeft aangedrongen in te gaan op het verzoek van het N.B.G., om kritisch mee te denken en mee te werken, opdat er een bijbelvertaling tot stand komt, die een zo betrouwbaar mogelijke overzetting vanuit de grondtalen is.

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

De generale synode overwegend

- dat het Nederlands Bijbelgenootschap ons niet verzoekt officieel te participeren in het vertaalproject 'Vertaling 2000';
- dat de beslissing deze vertaling tot stand te brengen door het Nederlands Bijbelgenootschap reeds genomen is;
- dat deze 'Vertaling 2000' na voltooiing ook aan onze kerken gepresenteerd zal worden;
- dat het van groot belang is - ongeacht de reactie van onze kerken op de dan gereedgekomen vertaling -, dat een zo goed en betrouwbaar mogelijke bijbelvertaling tot stand komt.

besluit

- aan de hoogleraren, verbonden aan de vakgroep Bibliologie van de Theologische Universiteit te Apeldoorn, te verzoeken
 - er aan te doen, wat in hun vermogen ligt, om te bewerken, dat een verantwoorde bijbelvertaling tot stand komt en daarbij - indien mogelijk en nodig - eventueel andere gekwalificeerde krachten binnen onze kerken te betrekken;
 - de generale synoden van de lopende werkzaamheden op de hoogte te houden;
- het Nederlands Bijbelgenootschap van haar besluiten op de hoogte te stellen.

G.C. den Hertog, rapporteur

BIJLAGE 101
Art. 249

BEGROTING VAN DE QUAESTOR 1993-1995

Quaestor: D. Lokhorst
van Goghstraat 36
8072 JX Nunspeet

Nunspeet, 5 november 1992

Geachte broeders,

Hierbij ontvangt u de begroting voor de jaren 1993 tot en met 1995 van uw kas. Hierin zijn nog niet verwerkt de gevolgen van uw genomen besluiten inzake de vorming van een centraal bureau waarvoor een belangrijke bijdrage uit deze kas wordt verwacht.

D. Lokhorst, quaestor

BEGROTING VAN DE GENERALE SYNODE VAN 1992 VOOR 1993-1995

	Lasten 1986-1988 f	Lasten 1989-1991 f	Begroting 1993-1995 f
Kosten generale synode	85.160	85.971	100.000
Kosten Acta	23.479	29.000	35.000
Verkoop Acta	-6.053	-4.000	-4.000
Bijdrage Kerk. Adm. Bureau	89.000	105.000	165.000
Dept. Geest. Verz. Militairen	33.200	35.077	39.000
Dept. Eerh. Geref. Belijders	36.302	47.786	50.000
Diverse deputaatschappen	58.593	51.167	82.500
Bijdrage Geref. Oec. synode	39.276	10.041	0
Accountantskosten	2.582	2.074	2.000
Omvoorzien (incl. adm. kosten)	76	-592	1.500
Subtotaal	361.617	361.524	471.000
af: rente (-/- kosten effec.)	12.646	19.135	15.000
	348.971	342.389	456.000
Bijdragen particuliere synoden	366.187	385.029	456.000
Voordelig saldo	17.216	22.640	0

Deze begroting is opgesteld voor de periode van 1993 t/m 1995 om een meer verantwoord beleid te kunnen voeren in het synode-jaar 1995.

Ter toelichting op deze begroting dient het volgende:

Specificatie kosten generale synoden:

	Lasten 1986-1988 f	Lasten 1989-1991 f	Begroting 1993-1995 f
Installatie vergaderruimte	3.927	6.443	7.500
Reiskosten afgevaardigden	39.587	39.362	40.000
Verblijfskosten afgevaardigden	1.479	1.202	1.000
Hotelposten afgevaardigden	8.172	132	1.000
Lunches/Consumpties afgevaardigden	8.431	21.397	2.000
Agenda/Rapporten/stenciltypewerk	17.211	12.651	18.000
Kosten scribaat	3.551	1.785	4.000
Besluitenboekje	1.417	1.805	1.500
Diversen	1.385	1.414	7.000
Totaal	85.160	85.971	100.000

Bijdrage Kerkelijk Administratief Bureau

De generale synode van 1989 heeft de bijdrage voor de jaren 1990 t/m 1992 vastgesteld op f 105.000 zijnde f 35.000 per jaar. Deputaten K.A.B. vragen in hun rapport voor de jaren 1993 t/m 1995 eveneens om f 105.000. Indien de synode 1992 besluit tot realisatie van een Centraal Bureau wordt hier nog eens f 20.000 per jaar aan toegevoegd volgens opgave van de werkgroep.

Bijdrage Deputaatschap Geestelijke Verzorging Militairen

Over de periode 1989 t/m 1991 bedroegen de totale uitgaven f 35.077, terwijl begroot werd f 36.000. Voor de periode 1993 t/m 1995 wordt nu f 44.000 gevraagd.

Gelet op de werkelijke kosten (incl. de bijdrage aan de Contacten Commissie Militairen Buitenland) over de verslagperiode 1989 t/m 1991 wordt voorgesteld de bijdrage voor de periode 1993 t/m 1995 vast te stellen op f 39.000 zijnde f 13.000 per jaar.

In het vast te stellen bedrag ad f 39.000 is een bedrag ad f 15.000 begrepen voor de Contacten Militairen Buitenland.

In vergelijking met de vorige verslagperiode is dit een stijging van ± 10% per jaar.

Specificatie van de kosten deputaatschap Eerheid Gereformeerde Belijders

	Lasten 1986-1988	Lasten 1989-1991	Begroting 1993-1995
Vergaderingen (incl. reiskosten)	17.674	15.580	17.000
Scribaat (incl. jaarboekje)	2.230	431	2.000
Kerkelijk Administratief Bureau	3.400	5.281	6.000
Algevaardigden Buitenland	12.998	26.494	21.000
Onvoorzien (informatieboekje)	0	0	4.000
Totaal	36.302	47.786	50.000

Specificatie van de kosten van diverse deputaatschappen

	Lasten 1986-1988	Lasten 1989-1991	Begroting 1993-1995
Kerk en Onderwijs	8.324	7.574	8.000
Financiële Zaken	6.567	7.714	8.000
Vertegenwoordiging der Kerken	1.845	2.522	2.500
Hoge Overheid en C.I.O.	30.602	19.777	28.000
Kerkelijke Archieven	2.446	4.089	20.000
Onderzoek Doelmatigheid	3.689	1.508	2.000
Berijmde Schriftgedeelten	8.377	1.652	2.000
Radikerkdiensten	43	995	1.000
Centraal Bureau	0	405	1.000
Landelijke Herdenking 1892	0	4.541	10.000
Taken en Prioriteitenstelling	0	390	0
Kerklied	700	0	0
Onvoorzien	0	0	0
Totaal	58.583	51.167	82.500

Specificatie bijdragen particuliere synoden

Op grond van deze begroting zullen de bijdragen van de particuliere synoden, gebaseerd op een ledental van 76.000, voor de jaren 1993 t/m 1995 als volgt moeten worden vastgesteld:

Bijdrage P.S. 1993, 76.000 leden à f 2,00 per lid =	152.000
Bijdrage P.S. 1994, 76.000 leden à f 2,00 per lid =	152.000
Bijdrage P.S. 1995, 76.000 leden à f 2,00 per lid =	152.000
Totaal	456.000

Hopende u hiernede voldoende geïnformeerd te hebben verblijf ik,
Hoogachtend,

D. Lokhorst, quaestor

BULAGE 102
Art. 249

RAPPORT 11 VAN COMMISSIE VI BETREFFENDE
A. HERZIENING BEGROTING K.A.B.
B. BEGROTING QUAESTOR G.S.

De besluiten betreffende het Centraal Bureau leiden tot wijziging van enkele begrotingen. Een deel daarvan is verwerkt in rapport 13c.

Voor het K.A.B. dient nu gerekend te worden met:

personeelskosten	280.000 +	290.000 +	350.000 =	920.000
huusvesting	77.000 +	80.000 +	83.000 =	240.000
electra en o.g.b.	3.000 +	3.000 +	3.000 =	9.000
algemeen	50.000 +	52.000 +	54.000 =	156.000
afschrijvingen	25.000 +	25.000 +	25.000 =	75.000
	435.000 +	450.000 +	515.000 =	1.400.000
rente-ontvangst	30.000 +	30.000 +	30.000 =	90.000
deputaatschappen	240.000 +	253.000 +	308.000 =	801.000
adresgebruikers	45.000 +	47.000 +	47.000 =	139.000
	315.000 +	330.000 +	385.000 =	1.030.000
netto-lasten	120.000 +	120.000 +	130.000 =	370.000
nodige vermogenstoename	30.000 +	30.000 +	20.000 =	80.000
te dekken	150.000 +	150.000 +	150.000 =	450.000

De door de quaestor bij u ingediende begroting 1993-1995 vermeldt een totaal aan geraamde uitgaven van
471.000

Uw commissie stelt u voor daarop te corrigeren:
meerbijdrage K.A.B. (zie hierboven)

285.000

minder:

- algevaardigden buitenland

6.000

- kerkelijke archieven

8.000

- onderzoek doelmatigheid

2.000

- centraal bureau

1.000

-/- 17.000

rente beleggingen

739.000

16.250

netto-lasten

722.750

nodige vermogenstoename

70.000

te verkrijgen middelen

792.750

Dit bedrag dient te worden gedekt door bijdragen van de particuliere synoden van f 10,50 per lid. Met het oog op de liquiditeit van de generale kas dient deze bijdrage te worden verdeeld in: f 4,50 in 1993, f 3,00 in 1994 en f 3,00 in 1995.

Uw commissie stelt u voor:

- de begrotingen voor het K.A.B. en de quaestor voor de periode 1993-1995 vast te stellen op de bovenomschreven wijze en deputaten K.A.B. en de quaestor te machtigen tot het doen van uitgaven tot de geraamde bedragen;
- de quaestores der particuliere synoden te informeren over de vaststelling van de bijdragen 1993, 1994 en 1995 op f 4,50, f 3,00 en f 3,00 en hun te verzoeken deze bijdragen vóór 1 juli van elk jaar over te maken.

A. de Geus, rapporteur

REGISTER

De cijfers tussen haakjes wijzen op de bladzijden van de bijlagen.

A

Acta, - van de generale synode 1989: art. 22.
 Appel: zie bezwaarschriften.
 Archieven, kerkelijke: art. 100, 179; bijl. 32 (331), 81 (461).

B

Bedrijfsleven, kerk en -: art. 146, 209, 211; bijl. 58 (383), 59 (392) en 89 (497).
 Begrotingen: zie financiële zaken.
 Benoemingen, lijst van -: art. 257.
 Bezwaarschriften,
 - van kerkeraad Rotterdam-Centrum: art. 214, 250.
 Biddagen: instr. 8.04: art. 180; bijl. 82 (461).
 Bijstand en Advies, onderlinge - naar art. 11 K.O.: art. 178, 222; bijl. 79 (447), 80 (460) en 92 (503).
 BumaStemra: art. 177; bijl. 77 (446) en 78 (446).

C

Centraal Bureau: art. 122; bijl. 46 (357) en 47 (364).
 Commissies, - van onderzoek en rapport: art. 23.
 Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte: zie eenheid.
 Correspondentie, - buitenlandse kerken: zie kerken.
 Curatorium: zie Theologische Universiteit.

D

Diakonaal Bureau: art. 123; bijl. 48 (365) en 49 (369).
 Diakonale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA): art. 68; bijl. 9 (178) en 10 (192).

E

Eenheid, van de gereformeerde belijders in Nederland (algemeen): art. 87, 108, 111, 112, 139, 140, 160, 161, 165, 187, 192, 193, 208; bijlage 20 (231), 21 (295), 33 (335), 34 (336), 51 (370), 52 (371), 53 (373), 67 (416), 68 (417), 69 (418) en 84 (466).
 - Bezinning:
 - Toelichting des heils: art. 108; bijl. 20 (283, 289) en 33 (335).
 - Ruimte voor verscheidenheid: art. 108; bijl. 20 (286) en 33 (335).
 - Revisie bijlage 8 K.O.: art. 111; bijl. 20 (296) en 34 (336).
 - Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.): art. 112; bijl. 20 (272, 276) en 21 (295).
 - Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk: art. 87; bijl. 20 (270, 278) en 21 (295).
 - Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt): art. 139, 140, 187, 208; bijl. 20 (256, 273, 276), 51 (370), 52 (371), 53 (373) en 84 (466).
 - Nederlands Gereformeerde Kerken: art. 160, 161, 165, 192, 208; bijl. 20 (263, 274, 278), 67 (416), 68 (417), 69 (418) en 84 (466).
 Emeritering bij langdurige ziekte: instr. 8.02: art. 77; bijl. 15 (220).
 Emeritikas, ad art. 13 K.O.: art. 74; bijl. 11 (194) en 12 (209).
 Evangelieverkondiging onder Israëli: art. 153, 158, 218, 221; bijl. 63 (395), 64 (409) en 91 (501).
 Evangelisatie: art. 116, 118, 135; bijl. 39 (340), 40 (350), 41 (350), 42 (352), 43 (354) en 50 (370).

F

Financiële zaken: art. 201, 242; bijl. 85 (467), 86 (494) en 87 (495).
 - begrotingen van deputaatschappen: art. 201, 249; bijl. 88 (495).
 Fondsvorming buitenlandse studenten: art. 147; bijl. 60 (394).

G

Gehandicapten, geestelijke verzorging van - en ziekenhuispastoraat: art. 88; bijl. 22 (295) en 23 (302).
 Generale Synode 1989
 - Acta: art. 22.
 - rapport moderamen: art. 24; bijl. 1 (134).
 Generale Synode 1992
 - advieserschap ds. C.A. den Hertog: art. 14.
 - afgevaardigden: art. 3, 32, 50, 67, 91, 106, 126, 152, 168, 173, 190, 217, 242.
 - agendum: art. 15, 20.
 - art. 43 K.O.: art. 259.
 - bidstond: blz. 5.

- bloemen: art. 33.
 - dankwoorden: art. 239.
 - instemming met de belijdenis: art. 7.
 - lastbrieven: art. 3.
 - meeleven met br. D. Lokhorst en zr. I. van 't Spijker-Hovius: art. 51, 243.
 - moderamen: zie moderamen.
 - opening: art. 1 en 2.
 - praeadviseurs: art. 4.
 - presentie: art. 10, 13, 73, 76, 83, 102, 144, 157, 164, 227, 230, 236.
 - quæstor: zie quæstoraat.
 - sluiting: art. 260, 261.
 - telegram H.M. de Koningin: art. 21, 84.
 - toespraken
 - praeses: art. 6.
 - ds. Z. Sude: art. 9.
 - rev. L.W. Bikkes: art. 44.
 - rev. D. MacDonald: art. 45.
 - rev. G. MacEwen: art. 46.
 - rev. M.N. Gredanus: art. 47.
 - pasteur A. Lewin: art. 57.
 - ds. T.C. Rabali: art. 58.
 - dr. A.N. Hendriks: art. 139.
 - ds. J.C. Schaeffer: art. 160.
 - vergaderschema: art. 27.
 - vergaderijden: art. 17.
 - verslaggeving 'De Wekker': art. 19.
 Generale Synode 1995
 roepende kerk van -: art. 254.
 Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk: zie eenheid.
 Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt): zie eenheid.
 Gereformeerde Oecumenische Raad (G.O.R.): art. 94, 98, 103; bijl. 20 (233), 28 (315), 29 (316).

H

Herdenking 1892, commissie landelijke -: art. 115; bijl. 38 (336).
 Hulverlening, - in binnen en buitenland: art. 99, 147; bijl. 30 (317), 31 (330) en 60 (384).

I

Instructies
 - 8.01 Psalmen in nieuwe berijming: zie psalmen.
 - 8.02 Emeritering bij langdurige ziekte: zie emeritering.
 - 8.03 Muzieknotatie Schriftberijmingen: zie schriftgedeelten.
 - 8.04 Biddagen: zie biddagen.
 - 8.05 Aanvulling art. 6 K.O.: zie kerkorde.
 - 8.06 Contact Hongaarse kerk in Roemenië: zie kerken, Parohia Reformata Barsoft.
 International Conference of Reformed Churches: art. 94, 98, 103; bijl. 20 (238), 29 (316).

J

Jaarboek: art. 28; bijl. 3 (135).

K

Kerk, - en bedrijfsleven: zie bedrijfsleven.
 - en onderwijs: zie onderwijs.
 Kerkelijk Administratief Bureau (K.A.B.): art. 92; bijl. 24 (303) en 25 (307).
 Kerkelijke verhoudingen
 - algemeen: art. 193; bijl. 20 (231, 294) en 29 (316).
 - kerken binnenland: zie eenheid.
 - kerken buitenland: zie kerken.
 Kerkelijk werker, rechtspositie van -: bijl. 85 (466).
 Kerken, correspondentie met buitenlandse -: art. 94, 98, 103; bijl. 20 (233), 29 (316).
 - Christian Reformed Church in North America: art. 47, 94, 98, 103; bijl. 20 (234, 249) en 29 (316).
 - Dutch Reformed Church of Botswana: art. 94, 98, 103, 107; bijl. 20 (237) en 29 (316).
 - Dutch Reformed Church in Sri Lanka: art. 94, 98, 103; bijl. 20 (237, 255) en 29 (316).
 - Die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika: art. 94, 98, 103, 107; bijl. 20 (236, 252) en 29 (316).
 - Die Nederlands Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika: art. 94, 98, 103; bijl. 20 (237) en 29 (316).
 - Eglises Réformées Évangéliques Indépendantes de France: art. 57, 94, 98, 103; bijl. 20 (234, 245) en 29 (316).
 - Free Church of Scotland: art. 45, 94, 98, 103; bijl. 20 (234, 241, 242) en 29 (316).
 - Free Reformed Church of North America: art. 44, 94, 98, 103; bijl. 20 (234, 247) en 29 (316).

- Gereja Toraja Mamas: art. 94, 98, 103, 104; bijl. 20 (237) en 29 (316).
- Igreja Evangelica Reformada no Brasil: art. 94, 98, 103, 107; bijl. 20 (236) en 29 (316).
- Orthodox Presbyterian Church: art. 94, 98, 103; bijl. 20 (235) en 29 (316).
- Parohia Reformata Baraolt: instr. 8.06: art. 113; bijl. 35 (337).
- Reformed Churches of Australia: art. 94, 98, 103, 107; bijl. 20 (237) en 29 (316).
- Reformed Church in Japan: art. 94, 98, 103; bijl. 20 (237) en 29 (316).
- Reformed Churches of New Zealand: art. 94, 98, 103, 107; bijl. 20 (238) en 29 (316).
- Reformed Presbyterian Church of Ireland: art. 46, 94, 98, 103; bijl. 20 (234, 244) en 29 (316).
- Kerkjeugd, contact met de -: art. 170, 183, 186, 237; bijl. 71 (421), 72 (440), 73 (441), 83 (462) en 98 (522).
- Kerkorde**
- art. 6: roeping tot bijzondere dienst: instr. 8.05: art. 224, 244, 246; bijl. 93 (503, 504).
- bijlage B: revisie van -: art. 111; bijl. 20 (286) en 34 (336).
- uitgave van de -: art. 29; bijl. 4 (137).

M

- Militairen, geestelijke verzorging van de -:** art. 78; bijl. 16 (220) en 17 (223).
- Minimum-bijdragen der kerken:** art. 249; bijl. 88 (495).
- Moderamen, verkiezing van het -:** art. 5, 8.
- Generale Synode 1969: art. 24; bijl. 1 (134).

N

- Nederlands Gereformeerde kerken; zie eenheid.**
- Nederlands Bijbelgenootschap:** art. 245, 255; bijl. 99 (524) en 100 (525).

O

- Oecumenische relaties:**
- bezinning op -: art. 94, 98, 103; bijl. 20 (239) en 29 (316).
- informatieverstrekking: art. 94, 98, 103; bijl. 20 (240) en 29 (316).
- Onderlinge Bijstand en Advies, kas naar art. 11 K.O.:** zie bijstand.
- Onderwijs, kerk en -:** art. 228; bijl. 94 (505) en 95 (518).
- Overheid, contact met de -:** art. 121; bijl. 44 (355) en 45 (356).

P

- Pastoraat in de gezondheidszorg; zie gehandicapten.**
- Polders, steunverlening aan de kerken in de nieuwe -:** art. 145, 222; bijl. 56 (377), 57 (382) en 92 (503).
- Psalmen in nieuwe berijming: instr. 8.01:** art. 148; bijl. 61 (394).

Q

- Quaestoraat**
- benoeming quaestor: art. 18.
- welkom quaestor: art. 238.
- rapport van de quaestor: art. 93; bijl. 26 (307) en 27 (314).
- begroting van de quaestor: art. 248; bijl. 101 (526) en 102 (528).

R

- Radio-kerkdienstuitzendingen:** art. 141; bijl. 54 (374) en 55 (376).
- Revisieverzoek:**
- kerk Nieuwegein: art. 114; bijl. 36 (338) en 37 (338).

S

- Schriftgedeelten, berijmde -:** art. 175; bijl. 74 (444) en 75 (445).
- muzieknotatie bij -: instr. 8.03: art. 149, 176; bijl. 62 (395) en 76 (445).
- Studiefonds, voorlopige regeling -:** bijl. 13.1 (214).

T

- Taken en prioriteitenstelling:** art. 159, 202; bijl. 65 (412) en 66 (415).
- Toeëigening des heils; bezinning op -:** art. 108; bijl. 20 (289) en 33 (335).
- Theologische Universiteit**
- curatorium van de -: art. 34, 35, 36, 39, 169, 204, 212, 252, 253; bijl. 5 (137), 6 (143), 70 (420) en 90 (497).
- deputaten-financieel van de -: art. 75, 101, 147; bijl. 13 (210), 14 (219) en 60 (394).
- benoeming dr. H.G.L. Peels aan de -: art. 41.
- benoeming dr. J.W. Mars aan de -: art. 60, 63, 95.

V

- Varenden, geestelijke verzorging van -:** art. 86; bijl. 18 (224) en 19 (230).
- Vertaling-2000; zie Nederlands Bijbelgenootschap.**
- Vertegenwoordiging der kerken:** art. 25; bijl. 2 (134).

W

- Wekker, De -:** art. 229, 231, 233; bijl. 96 (520) en 97 (522).

Z

- Zending, buitenlandse -:** art. 9, 58, 59, 64, 69, 134, 135, 136, 249; bijl. 7 (147), 8 (176) en 50 (370).
- Ziekenhuispastoraat; zie gehandicapten.**

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
530 SOUTH EAST ASIAN AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

blanco pagina's
niet gescand

